

? *commissaria (comesa-), -ae f. *de praestatione commissario debita fort. i. q. tributum pro tutela solvendum, advocatio - viell. Schutz-, Vogteiabgabe.* ACTA imp. Stumpf 521 p. 725, 34 (dipl. Frid. I. spur.) remittimus . . . sindicis pro ipso communi . . . omnes exactiones, angarias et perangarias atque comesarias.

commissarius (comi-), -i m. *de eo cui vices vel negotia iurisdictionis, administrationis, tuitionis sim. deferuntur i.q. (de)legatus, vicarius — Beaufrägter, Bevollmächtigter, (Stell-)Vertreter.* 1 publ.: ACTA imp. Stumpf 161 p. 223, 3 (dipl. Frid. I. spur.) significamus . . . vicarii, locum tenentibus, -is egs. CHART. episc. Spir. 136 p. 152, 20 (dipl. Frid. II.) non substituemus dictę ecclesie aliquem procuratorem, -um vel advocatum. ACTA imp. Winkelm. I 404 p. 351, 20 ad audienciam maiestatis nostre aut comi-i specialis per nos . . . specialiter deputati. 995 p. 749, 32 tam per senescallum quam per marescallum vel -os eorum. 996 p. 751, 34 quaternus de commissionibus et mandatis factis per eos (*iustitiarios*) magistris iuratis et aliis -is eorum. 2 eccl.: CHART. Berg. Magd. 84 (a. 1230) Albertus, . . . Magdeburgensis ecclesie archiepiscopus, legatus et -us Romanus. CHART. Hely. arb. 55 p. 88, 33 causam, in quam a gen(erali) Cist(ercensi) capitulo -i aut pace vel iudicio terminandam hoc modo decidere decrevimus egs. adde: GERHOH. aedif. 13 p. 1232^B fidem -i erga magistrum servare. cf. fideicommissarius.

commissatio sim. v. comi.

commission (comm-), -onis f. script.: comi: p. 970, 19. 977, 51. adde CHART. Sil. D I 122 p. 89, 19 (ed. H. Appelt. 1963). CHART. Stir. IV 297. -itti: l. 43.

1 de actione concredendi: A commendatio — Empfehlung: 1 in univ.: HERM. SANGALL. Wibor. 2, 14ⁱⁿ. post transitum . . . b. Wiboradæ -e et præcepto illius b. Rachildæ fideliter serviendo adhaerebat. 2 permisso — Erlaubnis, Genehmigung: CHART. Dortm. 60 p. 17, 10 (a. 1219) discedentem sororem nullus episcoporum, abbatum . . . sine litteris -is ecclesie sue suspicere presumat. B assignatio, attributio — Übertragung, Verleihung: 1 in univ. i. q. traditio — Übergabe: ANNAL. Quedl. a. 999 p. 76, 26 regulae -e . . . non modicum oneratur abbatissa electa. 2 de praediis, iuribus i. q. (col)locatio — Vergabung, Verpachtung: a proprie: ACTA imp. Winkelm. II 63 (a. 1225) possessiones . . . titulo feudi, -is, concessionis seu donationis . . . distrahere. CHART. civ. Spir. 79 nullam . . . vendicionem, commitionem vel alienationem facient cum eadem area. b meton. i. q. pactum locationis, advocatiae — (Pacht-, Schutz-) Vertrag: CHART. Heist. 21 p. 124, 13 (a. 1207) in ipsa . . . -e statuimus, ut fratres predicti monasterii . . . mensuram vini . . . conventui nostro . . . faciant exhiberi. p. 124, 23 -em huiusmodi . . . revocare. CHART. Turg. II 113 abbas et conventus . . . premium nobis tuendum et defendendum . . . commiserunt . . . adientes in -e, quod nulli laicorum liceat nobis ipsum committere. C de muniberis, officiis i. q. delegatio, potestas vicario data vel ab eo accepta — Delegation(sakt), Betrauung (mit), Bevollmächtigung, (übertragene bzw. ausgeübte) Vollmacht (def.): SUMMA dict. Saxon. 7, 2 p. 220, 4sqq. nomen 'con-o' proprio vocabulo se exponit, dicitur enim a committendo; et est con-o, quando auctoritas aliqua datur alicui inferiori a superiore, que ex proprio non competit arbitrio potestatis: 1 de vicibus vel negotiis iurisdictionis, administrationis, tuitionis sim. deferendis: a in univ.: a de potestate causae cognoscendae, litis diiudicandae: CHART. Salem. 24 p. 40, 26 (a. 1180) -o cause super ecclesia de L. (CHART. civ. Erf. 172 -o huius c. facta fuit Erfordie in curia prepositi . . . examinatio in claustro s. Severi egs. cf. ALBERT. M. Iob 4, 8 [ed. M. Weiss. 1904] iudices, qui . . . in -e causarum cavillosum dant litteras, ut causa cum -e iterum ad eos revertatur). GESTA Bert. 3, 8 p. 671, 16 abbas a papa litteras -is ad Morinensem episcopum . . . adquisivit (CHART. Rhen. med. II 178 p. 219, 31 abbas, qui l. -is impetraverat, et procuratores capituli . . . legitime contestati sunt item. CHART. Stir. IV 297. al.). CHART. Solod. I 266 p. 151, 29 quam (item) a domino apostolico Innocencio cognoscendi et canonice ac iuste diffiniendi -em accepimus.

CHART. Turic. 433 (epist. papae) eximere te a comi-um non strarum sollicitudine. SUMMA dict. Saxon. 7, 7 p. 231, 32 contra em scitacio, scitacionem cause cognicio sequitur. CHART. cell. Paulin. 85 p. 98, 10 tam ex forma -is domini pape quam ex utriusque partis assensu. al. de litigantium compromissione in arbitrios: CONST. II 165 p. 203, 26 (a. 1232) cardinales volebant, quod -o fieret in eis publice generalis. 195 p. 240, 26 quod (scriptum) . . . super eadem -e et compositione (compromissione 2) vobis duximus concedendum. β usu vario: ALBERT. M. sacram. 209 p. 136, 49 non est necessarium, quod habentes ordinem . . . constituti sint super alios, quia hoc est potius -is a superiore quam ordinis. ANNAL. Prag. II a. 1279 p. 195, 41 oblati literis commissoriis petivit . . . , quatenus iuxta formam in -e sibi traditam procederet in promissis. 15 b mandatum, iussum — Auftrag, Anordnung: a iur.: CHART. Babenb. 125 (a. 1202) quoniam ecclesie nobis advocationis iure attinentes predia sua absque . . . speciali -e nostra amittere de iure non possunt (360 p. 204, 31 ex quadam s. comi- vel alia conficta occasione se debere fore legitimos advocatos). ALBERT. M. cael. hier. 1, 1 p. 7^a, 29 vicum regebat . . . per -em reipublicae. DAVID expos. reg. (Z KirchGesch. 19. 1899. p. 348, 2) sine ministri sui vel custodis -e vel libera concessione. CONST. III 28 occasione generalis -is vobis facte de bonis imperialibus . . . ad nostrę dictionis dominium revocandis. 263 que (civitates) . . . Al(bertus) dux Brünsw(icensis) . . . ex nostra -e amministravit et rex. al. β usu communi: CHRON. Reinh. a. 1226 p. 605, 29 talem -em (sc. procurementem filii) ab imperatore receperat dux. c de officiis i. q. constitutio — Einsetzung, Ernennung: BERNOLD. CONST. libell. XI 9 presbyteri, quibus ab episcopo pastoralis cura in populo committitur, in ipsa -e . . . ius suscipiendi penitentes accepisse non dubitantur. CONST. II 117 ad huius . . . constitutionis et -is nostre memoriam . . . presens scriptum fieri . . . iussimus. 2 de vicibus vel negotiis iurisdictionis, administrationis, tuitionis sim. exercendis: a de potestate causae cognoscendae, litis diiudicandae: CHART. Basil. A I 279 p. 432, 22 (a. 1194) hanc . . . transactionem . . . auctoritate -is, qua fungimur, approbamus (cf. 287). b provisio, procuratio, tutela — Verwaltung, Aufsicht (srecht), Obhut: CHART. Sangall. A 824 (a. 1135) ne ulli unquam in beneficio tradantur neque in aliquius advocati -e (antea: subiectio et magisterio) Wiborada eiusque filii. GERHOH. tract. p. 39, 20 pro se ceterisque . . . praelatione, subiectio, . . . -e sibi devinctis. CHART. Hamb. 307 p. 270, 20 (dipl. Heinr. VI.) quam (advocationem) comes in -e habebit cum comitia. DIPL. CONTR. III. 284 p. 491, 7 (ed. F. Hausmann. 1969; spur.) in simplici tantum provisore . . . simplici -e a Babenbergensi episcopo provideatur ei (monasterio). CHART. Turic. 376 p. 260, 20 (dipl. Frid. II.) ut nullatenus alicui hominum sit licitum -em advocatio vel in pignore ponere vel alicui in feodo conferre (CHART. Wirt. VII 2155 p. 96, 21 quod advocatio con-em monasterii . . . a nobis tenerit in commisso non advocatio nomine, sed tutele egs. al.). HEINR. LETT. chron. 30, 2 magister Ioannes . . . habuit in -e terras egs. CHART. Lub. I 123 p. 120, 24 quo (tempore) -o civitatis nobis conceditur retinere. CONST. III 178 in -em ducatus Austria utiliter sublimari (sim. 271). al. expressius i. q. munus — Amt (sausübung): CHART. Babenb. 189 p. 262, 10 (a. 1212) ne occasione talis -is . . . ipsi vice defensores in illicitis transeant abusiones. 196 p. 275, 36 ut expirare tempore amministrationis prepositi talis etiam expire -o. ibid. al. 3 meton. de charta, qua vices (plerumque iurisdictionis), negotia, potestates deferuntur vel conceduntur: a mandatum conscriptum — Auftragsschreiben, Mandat: SUMMA dict. Saxon. 7, 2 p. 220, 10 inveniuntur plures littere, que ex sui natura con-es proprie dici possent egs. p. 220, 13 de hiis solummodo con-bus habetur hic tractatus, in quibus causarum cognicio a superiori inferioribus delegatur. EPIST. DOMINIC. 4 ante -em seu mandatum apostolicum . . . receptum. b litterae delegationis — Delegationsreskript: SUMMA dict. Saxon. 6 p. 214, 10 a sede apostolica dantur privilegia, con-es, citationes egs. 7, 2 p. 221, 31 con-um alie sunt simplices vel communes, alie legende. p. 223, 31 con-es . . . , que emanant a

curia imperatoris. *ibid.* al. GESTA Hort. Mar. 58 p. 600,30 con-
-em paternitatis ecclesie . . . contra dominum Herdricum . . .
sibi factam ostendit eisdem (*abbatibus*). HEINR. TREV. gest.
39 ut copiam -is sibi (*decano*) directe . . . ipsis (*procuratoribus*)
daret. al. cf. p. 969,18.970,66. **c** litterae concessionis, *in-*
dultum - Konzession, *Indult*: WALTH. MARCHT. hist. 74
confirmationem et protectionem personarum et omnium pos-
sessionum nostrarum a . . . papa . . . et alias -es impre-
travit (CHRON. Mont. Ser. a. 1222 p. 199,40 prepositus . . . -es
. . . plures de ecclesie sue negotiis i.).

II de actione aliquid faciendi: A de proelio, pugna i. q.
actio gerendi - Austragung: ANNAL. Mett. a. 690 p. 10,12 de
-e prelii . . . tractabatur. ABSAL. serm. 17 p. 103^b sine -e
pugnae in fugam convertuntur. ANNAL. Mell. Sancr. II a.
1260 (cod. 4) ante -em . . . bellii. **absol.** i. q. *pugna - Kampf*,
Schlacht (cf. GLOSS. I 586,52 St.-S. -o stri): VITA Sym. Ach. 2
(MGScript. IV p. 445,33; s. X^{med.}) tantae -is eventus. **B**
perpetratio - Verübung, Begehung: HINCM. annal. a. 868 p.
91,2 in quo (*pago*) tanta mala . . . in omnium flagitorum -e
atque terrae devastatione commissa sunt. **absol.** i. q. *de-*
lictum, peccatum, crimen - Vergehen, Sünde, Verbrechen (cf.
GLOSS. I 572,3 St.-S. -o missitat): ANNAL. Hild. a. 1000 p. 28,
17 post tantae -is facinus. ANNAL. Ianuens. II p. 19,25 offensis-
bus satisfecerunt. HELW. denar. p. 89,19 *equales* in -e, in-
equales in remissione. CHART. Stir. IV 3 lex auctoritatis kat-
holice de iniqua committentibus . . . interpretatur eos favere
delinquentibus, si -bus non obviant, quas committunt.

III confiscatio - Konfiskation, (Güter-)Verfall: v. p. 977,51.

*commissivus, -a, -um. **1 adi.:** ad concessiones
promptus - zu Zugeständnissen bereit, entgegenkommend: ALBERT. M. eth. 4,3,3 p. 321^b,15 ex his (*fictis electabilibus*)
. . . propinqu efficiuntur -i et donativi. **2 subst. fem.:**
? ius, potestas committendi - ? Verfügsungsrecht, -gewalt:
CHART. Rhen. med. III 110 (a. 1219) comitem . . ., quicquid
iuris hereditarii . . . possedit . . ., ratione -e sue . . . ecclesie . . .
tradidisse.

commissor (conm-), -oris m. qui committit, auctor (*sce-leris*) - einer der begeht, Täter: LEG. Wisig. 8,1,4 con -r
sceleris damnum invasionis incurrat (GREG. IX. registr.
559 p. 452,36). GESTA Ern. duc. II 9 homicidii -es.

commissarius (conm-), -a, -um. **1 adi.:** a de litteris: **a** commendaticius - Empfehlungs-: SUMMA dict. Saxon. 11,
85^{ut}. littera con-a (*item in tit.*: 11,86,87). **b** delegationem
continens - Delegations-, Ermächtigungs-: ANNAL. Prag. II
a. 1279 p. 195,29 praemissis nunciis cum litteris -is (p. 195,40
oblatis literis -is). cf. l. 49sqq. **b** de lege i. q. ad commissio-
nen pertinens - Verwirkung betreffend, Verfalls-: CHART.
Friburg. 173 p. 146,15 (a. 1259/74) pro quibus (*marcis*) ipse
molendina . . . adiecto pacto legis -e tenuit obligata. **2 subst.**
fem.: delegatio (*causae diiudicandae*) - (richterliche)
Vollmacht: LEG. Wisig. 2,1,15 hii, qui per -am comitum vel
iudicium iudicaria potestate utuntur. 2,1,18 ex regia iussione
. . . vel -is atque informationibus comitum. cf. l. 43sqq.

adv. *commissorie, iure, nomine commissionis - kom-
missarisch: CHART. Turic. 353 (a. 1190) advocationem . . . a
suis parentibus -e sibi accedentem. *ibid.*: advocationem sibi . . .
a manu abbatum predicti monasterii -e suscipienda. cf.
*compromissorie.

commissura (conm-), -ae f. **1 strictius** i. q. iunctura -
Verbindungsstelle, Verbindungsstück (cf. GLOSS. I 460,22
St.-S. -a gilaz. IV 168,48 -a cisaminibeflungi. 346,23 -a
snidungen): **a** anat.: **a** articulus, consortio - Gelenk,
Beuge: AESCULAPIUS 46 p. 75,15 fuit artriticus in omni cor-
poris parte, scilicet articulorum digitorum sive manuum sive
pedum sive omnium -arum. IOH. IAMAT. chirurg. 7,18 capit.
p. 44,46 de fistula in -a inguinis et curvis. al. **b** continuatio
(spinae cum capite) - (Schädel-)Ansatz: NICOL. anat. 287sq.
posterior pars granei dicitur -a et est formata ad modum laude
literae . . . et dicitur -a a com et mitto; committitur enim sive
coniungitur ibi graneum cum spina dorsi. 295 a -a cranei
oriuntur quidam nervi. THEOD. CERV. chirurg. 3,55 p. 178^{ut}
utantur . . . cauteris in occipito et -a capititis. al. **γ** sutura -

- Naht** (cf. GLOSS. III 663,50 St.-S. -a nát): TRACT. de chirurg.
757 caput nostrum -as *<habet quinque>*. GLOSS. Roger. II
236sq. quando . . . contingit vulnus in -a capitis, in quo casu
non debet fieri incisio, quia cerebrum tenet se cum -a (253
5 aliquando percutitur quis . . . in -a c.). cf. p. 979,30sqq.
δ de saepo linguae i. q. tendo (*coniungens*) - (Verbindungs-)
Strang: ALBERT. M. animal. 1,237 superius . . . habet lingua
-am nervalem. **ε** conexio duarum partium cerebri in modum
serae formata - (Quer-)Riegel, 'Kommissur': ALBERT. M.
animal. 1,529 -a . . . anterioris ventriculi plura habet distin-
guenta singularia quam -a posterioris ventriculi. *ibid.* al.
b techn.: **a** compages - Fuge: RICHER. REM. hist. 3,105
inter -as earum (*trabium*). 3,107 per lignorum -as descendebant.
ibid. al. **b** stria - Rille: ARIBO FRISING. mus. p. 46
15 ad . . . osculi -am tegendam praeparentur laminellae. **c**
mus.: ARIBO FRISING. mus. p. 27 in qua (*specie diapason*) est
D. -a diatesseron et diapente. **2 latius:** **a** pannus, la-
cinia - ein Stück Stoff, Flücken (cf. GLOSS. I 711,47 St.-S.
-am plagulam plez a clebeduoach c. II 549,1 -a fleg. al.):
20 GESTA Trev. cont. I 2 p. 176,23 accidit . . ., ut episcopus uni
earum (*canonissarum*) -am pallii mitteret, ut . . . ei exinde
caligas . . . aptaret. **b** plica - Falte: HONOR. AUGUST.
gemm. 1,202 haec vestis (*sc. alba*) . . . multis in -is multipli-
catur.
25 **1. commissus** (comi-), -us m. **1 districtus** - Bezirk,
Territorium: LEG. Wisig. 9,2,8 p. 371,14 quelibet persona,
qui . . . ex ipso sit -u (comi-, -o var. l.), ubi adversitas ipsa
occurrit. **2 perpetratio** - Verübung, Begehung: MANEG.
ad Gebeh. 23 p. 355,12 usque adeo sententiam iudicantium
30 protraxere -u (a Conc. Tolet. IX. 10, cf. notam ed.) culparum,
ut egs. **3 commissio** (per culpam adducta) - (schuldhafe)
Verwirkung: DIPL. Otton. I. 107 quasdam res . . . iudicio
scabineorum pro cuiusdam viri -u nomine Adam . . . nostrae
regalitati iure fiscatas. 171 pro -u regali (219,236). v. et p.
977,42.
35 **2. commissus** v. 1. committo.
commistio v. commixtio. **commisto** v. commixto.
commistus v. commisso. **commitatus** sim. v. comi-
committigo, -avi, -atum, -are. **complacare, delenire** -
40 besänftigen: EGBERT. fec. rat. 1,658 sibilus . . . animos in-
stigat equinos atque canes simul horridulos -at idem (cf.
Greg. M. past. 3 prol.).
committio v. commissio.
1. committo (conm., comi-), -misi, -missum, -ere.
45 **script.:** cum-: p. 973,62.976,10.54. al. -mict-: p. 973,31.
976,15. -it(o): p. 974,19.975,8. 64.al. -miss(i): p. 974,48,72.
975,4.976,23. adde CONC. Merov. p. 181,22. al. -mixerint:
LEX Baiuv. 8,2 (var. l.). -mis(us): p. 973,58.976,37. form.
?praes. coni. -et: p. 975,68. **depon.**: p. 975,48,53.
50 **I c. sensu admovendi:** A de rebus (*partibus corporis*: l.
53): **1 strictius:** **a** componere - zusammenstellen (cf.
GLOSS. II 397,36 St.-S. -sit zisamanegihafta): CARM. Bur. B
165,3,2 pedem pedi -ite hilarior. **b** confundere, immittire -
zusammenschütten, einröhren: HERACLIUS I 11,2 -ssum melli
miscebis acetum. **c** medial. i. q. continuari, cohaerere - ver-
bunden sein, zusammenhängen: v. p. 971,69. **2 latius:**
a convertere, ciere - (hin)wenden, herausfordern: MARC.
VALER. buc. 2,51 presumpsit nostras in se -ere vires. **b** com-
parare, referre - gegenüberstellen, in Beziehung setzen (cf.
GLOSS. II 433,6 St.-S. -e gaganmezzo): AMALAR. off. 4,33,2
(add. p. 553) eas (*antiphonas*) veteri testamento oportet -ere.
B de hominibus: **1** in alterutrum concitare - aufeinander-
hetzen: EINH. Karol. 3 p. 6,11 ut quidam eos . . . bello -ere
sint meditati. **2** medial. i. q. offendere, congregari - anein-
andergeraten, zusammentreffen: CHRON. Fred. cont. 3 con-
missis invicem principibus Ebroino, Martino adque Pippino.
ibid.: interim -ssi ad praelium iniunt. **3 refl.** i. q. se con-
ferre - sich begeben: WETT. Gall. 15 -sit se . . . abditis heremi.
FRID. II. IMP. art. ven. 6 p. 203,31 falconarius -et se de loco
70 ad locum equitando. cf. p. 973,16sqq.
II c. sensu concreendi: A commendare, concredere, in
manus dare, dedere - anvertrauen, übergeben, überantworten,

[Antony]

ausliefern (cf. GLOSS. I 380,11 St.-S. -entes biuelahente):
1 gener.: a obi. anim.: a in univ.: FROUM. epist. 8 quendam fratrem . . . sit mihi ad docendum. EPIST. Teg. I 9 -imus illum orationi . . . fidelium. THIETM. chron. 3,26 cuius (archiepiscopi) firmae fidei ab inoperatore . . . is (rex te-
nells) -ssus fuit (6,67. al. cf. l.14,53. v. et fideicommitto). BERTH. (?) annal. a. 1066 Theodericus . . . Chounradum . . . militibus enecandum -sit. CHART. Wirt. VII 2527 p.387,24 pecora pastori con-ere. *saepe.* refl.: RIMB. Anscar. 38 p.73, 37 ut . . . iudicio . . . Dei se -ret. HROTSV. prim. 352 Christo me totam -o. THIETM. chron. 3,4 se Evurgero custodiendum -sit *Gero.* BERTH. (?) annal. a. 1074 reum in eorum (legatorum) manus se . . . sit rex. OTTO FRISING. gest. 1,18 infidae fortunae fidei se incaute -ere. al. **B c. sensu obsequendi (usu refl.):** THEOD. TREV. mirac. Celsi 11 p.408F quo . . . se consilio -ret. **γ c. sensu se conferre audendi (usu refl.: l.19 sg., medial.: l.21, intrans.: l.18):** WALTHARIUS 1137 an vastis heremi -ret arvis. OTTO FRISING. gest. 1,19 p.32,30 cum . . . hostes . . . infidis . . . amnis procellis . . . incaute se -rent. 2,40 p.148,34 quicunque . . . precipitii presidio se -ret. HEINR. LETT. chron. 1,5 silvis -itur. **adde:** CONST. II 201,4 (a. 1236) personam nostram per terram suam (sc. ducis) Stirie -ere. cf. p.972,67sqq. **b obi. res:** **a in univ.:** WALAHR. carm. 18,22 quod . . . -ssum . . . premant sudaria nexa talentum (POETA Saxo 5,675 sibimet -ssa talenta presentans . . . multipliata). CAND. FULD. Egil. II 13,19 hanc tibi . . . o equidem, tu perice normam. WANDALB. mens. 23 semina . . . -ere terris. HROTSV. Gong. 405 fundo fonticuli nudatam -it . . . palmam. WALTH. SPIR. Christoph. II 5,145 tumido -ens vela profundo. CONSUE. Trev. 44 p.55,8 armarius . . . libros . . . legendos alius fratribus -icat. 57 p.97,7 litteris -o, que mallem vivo depromtere dicto (cf. CHART. Brixin. 114 quae nec scripto nec vocibus testium -untur). CONSUE. Marb. 212 (Spicil. Friburg. X. 1965) uni ex fratribus . . . commendetur (-atur L) frumentum. *saepe.* **B condere - bergen, beisetzen:** HROTSV. Mar. 121 inclita condigno -ens membra sepulchro. **γ deponere - in Verwahrung geben:** EKKEH. IV. cas. 51 p.197,9 illos (libros) abbas Augiam . . . -serat. **δ transmittere - übersenden:** HRABAN. epist. 27 p.441,33 hoc (sc. Iesu Nave expositionem) . . . tibi -ere curabo. ibid. al. expressius i. q. dicare - widmen: HRABAN. carm. 4,2,1 -ssum deprecor istud, regina, accipias opus. **ε afferendum dare - mitgeben:** RIMB. Anscar. 25 p.54,22 ad regem Sueonum mandata ei -ens. THIETM. chron. 6,79 antistes . . . ad regem . . . mittitur, cui . . . epistolam . . . regis clementiam ammonentem -si. **ζ de chartis i. q. exhibere - ausfolgen, ausstellen:** FORM. Sangall. II 18 ego ei (conugi) . . . epistolam dotis -o. **η de spe i. q. ponere (in) - setzen (auf):** VITA Liutb. 25 spem suam ad incerta -ere (WIDUK. gest. 1,38 p.57,4 ut s. suam divinae clementiae -rent. THANGM. [?] transl. Epiph. praef. praeantis vitae tramitem ac futurae s. certa credulitate illorum [sanctorum] . . . -ens). **c intrans. i. q. confidere - vertrauen:** AGIUS vita Hath. 1 sororum . . . fidei -endum et testimonio credendum suademus. WIDUK. gest. 3,58 de caetero . . . Deo fideliter -sit. **2 publ., eccl., iur. (refl.: p.974,2. 20sqq. 975,16,18, intrans.: l.69. p.975,14sq. 20):** **a in univ.:** LEG. Wisig. 7,6,4 si de rebus sivi con-ssis . . . aliquid subtraxerint. WILLIB. Bonif. 7 p.39,4 populi . . . sibi -isi (1, -ssi cett.) curam gerens (OTTO FRISING. gest. 1,61 p.88,11. al.). LIUTG. Greg. 5 p.72,2 pastor gregis sibi -ssi (HRABAN. epist. 40 p.478,14. *saepe.*) FROTH. epist. 1 vestra . . . providentia ovile sanctae ecclesiae . . . manibus meis cummisit. TRAD. Frising. 392 plebem sibi agendum regendum -ssum (THANGM. Bernw. 7 p.761,5. al.). DIPL. Loth. II. 34 (ed. Th. Schieffer. 1966) fidelium cunctorum nobis regendi officio -ssorum saluti . . . providere. DIPL. Otton. I. 411 abbas . . . cum monachis sibi -ssis. THIETM. chron. 2,10 christianitas . . . regi -ssa. EPIST. Meginh. 3 p.195,30 si vestro (sc. archidiaconi) imperio et patrocinio -endum putaverit frater. BERTH. (?) annal. a. 1075 p.279,48 liberalis rerum sibi -ssarum in pauperes Christi dispensator. CHART. select. Keutgen 139, 30 si quis concivi suo bona sua ad negociandum -serit. *saepe.*

de asylo: LEG. Wisig. 6,5,16 se . . . basilicarum Dei defensione con-unt homicidae. **b tutelae, dominio subcere, attribuere - der Verwaltung, (Schutz-)Herrschaft unterstellen, zuweisen:** EINH. Karol. 11 provincia . . . comitibus ad 5 regendum -ssu est (RUOTG. Brun. 36 p.37,7). CONC. Karol. 61 app. 3 p.812,15 rex . . . ecclesiam . . . Hincmaro gubernandam -sit (THIETM. chron. 7,3 p.400,33. al.). DIPL. Heinr. II. 238 sub cura alterius cuiusdam abbatis eadem loca . . . -simus. THIETM. chron. 7,23 p.426,12 -entes urbem . . . comiti. 10 ANNAL. Altah. a.950 Liutolfo Alemannia -itur. ANNAL. Worm. a.1263 Iudei . . . fuerunt -ssi a . . . rege . . . Spirensi episcopo. CHRON. Erf. mod. II a.1214 p.213,27 papa . . . crucem constituit predicari, magistro Cunrado . . . in hoc negocio Theutoniam -endo. *saepe. v. et p.969,50.* **de investitura (cf. l.55):** THIETM. chron. 5,41 rex baculo Arnulfi presulis clerum et populum Taginoni . . . -sit. **de commendatione vassalli (cf. F. L. Ganshof, Was ist das Lehnswesen? 1975. p.73):** FLÖD. annal. a.943 p.86,15 quidam principes . . . se regi -unt (-int C). al. RICHER. REM. hist. 1,53 regis 20 manibus sese militaturum -it fidemque spondet ac sacramento firmat (GESTA Camer. 3,55 pontifex . . . m. se illius [regis] -sit pariterque dux. cf. THIETM. chron. 6,71 dexter eius [archiepiscopi deficientis] se -i et per eam nobis . . . postulat). al. **c de praediis, mancipiis sim.:** **a (col)locare, usui dare - vergaben, verpachten, zur Nutzung überlassen:** CHART. Fuld. B 86^b p.160,4 (a.779) nec quicquam . . . cuiquam seculari persone -ant. TRAD. Frising. 1635 ut alicui de fratribus -sso (sc. praedio) singulis annis . . . debitum inde fratribus exhiberetur servicium. CHART. episc. Hild. II 611 -sit . . . quinque mansos . . . villico ad tres . . . annos. CHART. Brixin. 115 pratum . . . et alpem . . . Hartmanno . . . nomine pensionis -simus possidenda. CHART. episc. Hild. III 222 nullam de villicacionibus ecclesie . . . in pheodavit . . . sed . . . eas vite sue temporibus locavit pariter et -sit. CHART. 35 Babenb. 143 p.185,21 (spur.) ut ipsa (advocatio) nulli umquam in pheodum concedatur, sed . . . fideli alicui laico commutatur (ex CHART. Austr. sup. II 224 p.328,7 con-atur). al. v. et p.969,51. **B in proprium tradere, donare - übereignen, schenken:** TRAD. Frising. 7 p.34,11 (a.754) ad illum (Deum) 40 -ssa sit haec donatio. TRAD. Ratisb. 673 p.326,32 (a. 1085/90) quedam mancipia proprii juris -sit . . . suo nepoti. 941 p.471,30 quosdam proprios homines meos in manus . . . Chunradi commisi. al. **γ fideicomittere - in Treuhänderschaft geben:** TRAD. Frising. 520 p.444,22 (a.825) hereditatem in manus Uuagoni domini sui -sit ita dicendo eqs. **d de muniberis, officiis sim.:** **a iniungere, assignare - übertragen, verleihen:** FORM. Marculfi suppl. 5 (ed. A. Uddholm. 1962) pontificalem . . . vobis -ssimus (-simus var. l.) dignitatem. CONC. Karol. 39^A,135 cui (fratri) haec cura -itur eqs. (THIETM. chron. 2, 50 18,6,32 Everhardo . . . c. pastoralis a rege -itur. *saepe.*) DIPL. Loth. I. 102 (ed. Th. Schieffer. 1966) quibus (advocatis) idem (sic) coniunx nostra querelam eiusdem monasterii -ssam habet. RIMB. Anscar. 13^{capit.} cui (archiepiscopo) . . . legatio -ssa fuerat. THIETM. chron. 4,43 abbaciam . . . germanae 55 . . . virga . . . -sit aurea. EPIST. ad Hildeg. 63 p.283^b -ssum . . . habens arduum et anxiun, regimen scilicet animarum. *per*-saepe. v. et p.970,31. **adde:** DIPL. Conr. III. 225 p.443,9 (ed. F. Hausmann. 1969) fodrum . . . et albergarias et distinctum . . . in manus abbatum predicti cenobii -imus. **B delegare, deferre - delegieren, verweisen (an):** LEG. Wisig. 2, 3,9 nulli liceat potentiori, quam ipse est, qui -it, causam suam . . . -ere (CHART. Tirol. notar. I 150 finire c. . . sub eis -ssa. SUMMA dict. Saxon. 7,2 p.220,26 in secularibus . . . do-minus imperator, reges . . . con-unt causas suas subditis et delegant. al.). DIPL. Conr. III. 169 (ed. F. Hausmann. 1969) vicem suam . . . cuilibet -ere (STATUT. ord. Teut. p.100,28 v. propriam -ens alteri. CHART. Babenb. 139 p.179,15 quod vices suas in advocacia tali imperator Romanorum duci Styrie -ret. al.). CHART. Sil. D I 122 p.89,18 (ed. H. Appelt. 70 1963) mandato sedis apostolice meo -ssum arbitrio, ut de statu domini Unicius disposerem (CHART. Raitenh. 102 ius utriusque ecclesie a. -ssimus quatuor personarum). SUMMA

{Antony}

dict. Saxon. 7,2 p.220,16 quis cui quid possit con-ere vel . . . delegare. CHART. Ror. 40 (QuellErörtBayerGesch. N. F. XXI. 1966) item . . . in arbitros -simus. *saepe*. **γ mandare, iubere - auftragen, befehlen:** FORM. Wisig. 25 mihi . . . -ssit, ut post transitum suum . . . eam (*voluntatem*) adpublicarem. FORM. Marculfi 2,17 l.7 (ed. A. Uddholm. 1962) testamentum . . . quem illius notario scribendum comissemus (-simus var. l.). CHART. Bund. 420 (a.1182) vobis hoc comitendum decrevimus . . ., quatinus *eas*. CHART. ord. Teut. (Thur.) 149 domino Volrado . . . -imus in mandatis, ut *eas*. al. *adde*: ECBASIS capt. 400 est sibi -ssum, peragret consorcio fratrūm. **e compromittere - sich (durch, auf schiedsrichterliche Vermittlung) einigen:** CONST. II 165 p.203,29 (a.1232) priusquam sub eis (*cardinalibus*) -remus, irent ad imperatorem et scirent, si volebat in eos -ere. 166 p.204,25 ut super discordia . . . ipsis legatis . . . imperator et . . . civitates . . . se -ant (168,2 quod . . . imperator . . . et . . . rectores . . . civitatum . . . s. d. . . se -rent et compromitterent). CHART. Eichsf. 577 plebanus et capellarius . . . super emendacione restauri in certos arbitros -serunt. cf. l.3. p.974,63,72. **B permitttere, relinquere - überlassen, anheimstellen:** EINH. Karol. 13 p.16,1 cetera filio suo . . . perficienda -sit. WALTH. SPIR. Christoph. II 1,147 *rhetorica* -ssura tibi reliquorum munia, Tulli. Ps. BOETH. geom. 500 (ed. M. Folkerts. 1970) diligentia lectorum exercitio adinvestiganda -emus (-imus var. l.) *obscura* (cf. 520). al. *concedere - vergönnen:* THIETM. chron. 6,100 sedem apostolicam dies sibi -ssos regebat. **C notum facere - kundun:** **1 intimare - mitteilen, beibringen:** DIPL. Heinr. IV. 451 p.609,10 ad communem omnium noticiam per scripture seriem -ere. CHART. Bund. 241 que minus literis continentur, legato tuo viva voce -simus. CHART. civ. Hild. 342 officii succentoris . . . erit -ere alleluia. al. *de praedicatione:* BEDA hist. eccl. 1,22 p.42,6 ut numquam genti Saxonum . . . verbum fidei praedicando -rent (5,9 p.296,13 v. Dei . . . gentibus evangelizando -ere). **2 manifestare - sichtbar machen:** VITA Liutw. 8 per coronam retributionis aeternae qualitatem agonis . . . -ere. **D destinare, consti-tuere - bestimmen, einsetzen:** DIPL. Loth. I. 30 (ed. Th. Schieffer. 1966) cuius (*ecclesiae*) Dominus eum (*episcopum*) -sit praesesse pastorem. DIPL. Otton. II. 68 ut . . . nulla . . . potestas . . . monachu<m> quempiam ex quolibet monasterio in pr<e>signato <mona>sterio . . . -ret. CHART. Stab. 353 te -imus et constituimus ad partes muneric nostri . . . obeundas. **c. sensu invocandi:** FORM. Marculfi 2,17 l.25 (ed. A. Uddholm. 1962) te, omnipotens Deus, testem -o (cf. 2,17 l.31 te, o. D., ad defensandum -o). **E acceptum reddere, insignire - empfehlen, auszeichnen:** AGOB. epist. 5,30 his, quem utcumque ordo acceptus vel impensa predicatione -antur.

III c. sensu faciendi (cf. GLOSS. I 274,31 St.-S. -serint kinhhotin. II 156,14 -sit gifrumita): **A incipere, peragere, patrare - beginnen, durch-, ausführen, tun:** **1 gener.:** ARBEO Corb. 22 p.214,6 -ssam iam paenitentiam delicti. 41 p.230,5 ne . . . con-remur (-remus 1 p. corr.) reducendi (*sc. corporis*) consilium. *intrans. i. q. agere - handeln:* ARBEO Emm. 28 p.68,22 ne in sanctis Dei sacerdotibus incaute -ant. CONR. MEND. Attal. p.132,31 poenitet . . . tam insipienter in te -sisse. **2 milit.:** **a obi. pugna, proelium sim.** (cf. GLOSS. I 706,26 St.-S. -ere <bellum> denuvichtuon. al.): CHRON. Fred. 4,37 prilium vellens -endum adgreditur. ORIGO Lang. 4 scandalum -serunt cum Langobardis (LEX Baiuv. 2,10 si quis in curte ducis s. -serit [comi- var. l.]. al.). LEX Alam. 25,1 in exercitu item. al. POETA Saxo 3,155 cum Hunis -ere pugnam. GERH. AUGUST. Udalr. I 12 p.401,2 ni bellum ab eis -retur (-iteretur var. l.). *saepe.* *adde*: VITA Annon. I 1,32 p.480^a,26 ut . . . iudicium sanguinis cum episcopo suisque sequacibus publice -ret. **b intrans. i. q. pugnare, configere - kämpfen:** FORM. Marculfin. 32 Michahel archangelus . . . -et vobiscum. RAHEW. (?) gest. app. a.1168 p.349,16 occurunt, -unt, vincuntur. CHRON. Reinh. a.1190 p.547,39 cum . . . diatim . . . -rent. al. v. et p.965,41. **3 iur. i. q. confidere, transigere - abmachen, abschließen:** CHART. Sangall. A 560 (a.872) qui (*abbas et p̄aeponitus*) hoc con-

cambium cum Herefrido -serunt (652 c. cum Bernhardo abbe . . . -si). TRAD. Frising. 953 fecerunt commutationem suo (*sc. episcopi*) advocato Heimberto -ente. *adde*: CHART. Hagenow. 35 p.18,27 (a.900) condecet inter familiares, cum propriarum commutationem facere voluerint rerum, vicissim tradendo alterutrum -ere. **B admittere, delinquere - verüben, begehen, verbrechen:** **1 in univ.:** LEG. Wisig. 7,2,4 capitalia. LEX Alam. 31 (rec. B) furtum. LEX Baiuv. 4,27 si . . . nihil amplius -serit (comi- var. l.). ARBEO Corb. 10 p.198,19 qui tanta et talia cummiserat crimina. FORM. Sal. Bign. 23 quod contra vos culpas habeat -ssas. LEX Saxon. 15 quicquid de superioribus factis in feminam -itur. WALAHFR. Wett. 342 adulterium. ANNAL. Ful. Ratisb. a.887 p.115,12 contumeliam. CONSUEL. Trev. 44 p.55,34 qui . . . prandet, non peccatum -icit. BERNO epist. 27 p.59,18 (ed. F.-J. Schmale. 1961) vindictam de his, quae in vobis -sit. BERTH. (?) annal. a.1073 p.275,49 quod (*facinus*) in beatum Chounradum . . . -sit. CONST. II 113 p.145,12 quam (*offensam*) . . . contra celsitudinem nostram . . . conmisistis. *persaep. v. et p.971,20,27.* **2 c. colore quodam:** **a inferre - zufügen:** LEG. Wisig. 2,2,5 id, quod dicitur, et illi parti, cui dicitur, -sisse. cf. l.12,16,19. **b efficere - verschulden:** WALAHFR. Wett. 582 si quos . . . de . . . via in preceps inlex -sit (-ssit V; gloss. R: perpetrat) abire. **C commerere - verwirken (usu iur.):** CONST. II 168,5 (a.1232) pena . . . -ssa, exacta, soluta vel non *eas*. CHART. Lux. IV 128 p.191,13 ratione pene -sse. *adi.* **1. committens, -entis. coniungens, commissurae ef-ficiens - verbindend, Zusammenhalt bewirkend:** ALBERT. M. animal. 26,2 humiditas haec est viscosa et -s ad modum cathenae. **2. commissus, -a, -um.** **1 coniunctus, clausus - ge-schlossen:** GESTA Bereng. 3,141 -as (gloss.: clausas) . . . pro-scindere portas. **2 commendatus, creditus - anvertraut (cf. Gloss. II 92,30 St.-S. -e bifolaheno):** **a strictius:** **35 a hominibus i. q. subiectus, subditus - unterstellt, untergeben:** ALDH. ad Acirc. 142 p.203,12 quamvis . . . populorum fre-norum (commisorum var. l.) moderando gubernes. FORM. Augiens. B 7 ego . . . abba una cum con-is fratribus nostris. THIETM. chron. 8,12 rem -i gregis cautus operator inspicias. **40 B de rebus i. q. delegatus, iniunctus - übertragen:** BERTH. (?) annal. a.1079 p.319,2 in -a legatione illic peragenda. **b latius i. q. deditus, modestus - loyal:** THIETM. chron. 1,6 auxili-um imperatoris patris -o ac fidelis servitio impetravit. **3 factus - getan (cf. Gloss. II 130,15 St.-S. -a gifrumitu):** **45 a susceptus - unternommen:** WALTH. SPIR. Christoph. I epist. p.64,16 -i laboris . . . premium. **b admissus - began-gen, verübt:** ARBEO Emm. 9 p.40,9 peccatum. HRABAN. carm. 39,28,3 -um scelus tegere. al. v. et p.977,34. *subst.* **1. committens, -entis m. qui admittit, commissor** **- einer der begeht:** v. p.971,26. **2. commissus, -i m. commendatus, subiectus, subditus - Anvertrauter, Untergebener, Untertan (cf. Gloss. II 223,45 St.-S. -is <sibi> iunkiron):** LIBER diurn. 46 p.36,2 -os solli-cita custodire cautela. EPIST. Froth. 16 cum-orum mihi curam. **55 POETA Saxo 3,452** celebrare volens Christi mysteria cunctis pro sibi -is . . . sacerdos. DIPL. Ludow. Inf. 64 p.195,4 cum omnibus sibi in ministerium -is. THIETM. chron. 5,7 quod . . . spes -is, terror inimicis . . . foret comes. al. DIPL. Heinr. IV. 343 suos liberos homines suosque -os diiudicare. al. *adde*: THIETM. (?) chron. prol. 20 Christe . . ., propiciare tuo cum -is sibi regno. **3. commissa, -ae f.** **1 commendata, subdita - Anver-traute, Untergabe:** REGESTA Alsatiae 656,6 (ed. A. Bruck-ner. 1949; a.888/906) ut limen monasterii supergredi non praesumat vel ulli sibi -arum permittat abbatissa. **2 deli-catum, peccatum - Vergehen, Sünde:** GLOSS. IV 136,48 St.-S. commissam (commissum a 1) missetat. **4. commissum, -i n.** **I quod commendatum, concredi-tum, delegatum est - das Anvertraute, Übertragene, Verlie-hene:** **A gener.:** **1 in univ.:** LIBER diurn. 67 in -is sibi fidem . . . exhibere. OTLOH. prov. R 38 (ed. W. C. Korfma-cher. 1936) regis . . . nomen monet, ut -a regantur. al. **2 c. colore** (Antony)

quodam: **a secretum - Geheimnis:** THIETM. chron. 1,24 p. 30,23 vide, ut . . . celes -um. 3,3 numquam servavisse -a (antea: secretum). **b communicatum - (erfolgte) Mitteilung:** STEPH. COL. Maurin. 9 (5) res . . . nobilior de -o redit. **B publ., eccl., iur.:** **1 strictius:** **a mandatum - Auftrag, Weisung:** **a in univ.:** CHART. Mulh. Thur. 268 p. 106,32 (a.1278) prout in -o a . . . rege receperant. ANNAL. Prag. II a.1279 p.195,46 Basiliensi episcopo ad executionem -i assumpto. **B constitutio - Bestimmung:** FUND. Baumb. (MGScript. XV p.1062,22; s. XII²) castrum . . . in manus . . . coniugis sue . . . sub tali comiso delegavit, . . . ut egs. **γ mediatio delegata - Vermittlungsauftrag:** CONST. II 168,4 (a.1232) que (civitates) huic . . . -o et compromisso non conveniunt cum eis. *ibid. al.* **b tuitio, procuratio - Obhut, Aufsicht:** CHART. episc. Halb. 630 l.10 (a.1232) amministratores bonorum, que habent in -o. GESTA Trev. cont. V 3 p.408,23 castrum . . . in -o tenens. *v. et p.970,52.* **c munus delegatum - das übertragene (Hirten-)Amt:** THIETM. chron. 6,40 quicquid . . . de debito -i facere possum, devotus implebo. FUND. Grat. Dei 8 p.689,19 memor -i ecclesiam . . . colere cepit episcopus. **d conventio - Vereinbarung, Abmachung:** CHART. Mog. A II 232 p.420,11 (a.1158) ut . . . hoc -um et conductum ratum et inconclusum . . . permaneat. **2 latius de dioecesi, parochia i. q. districtus - (Verwaltungs-)Bezirk:** LEG. Wisig. 9,1,21 p.364,31 in quorum (hominum) -o mancipia ipsa (sc. fugitiva) latebrosa vagatione se foverint. CONC. Karol. 25 p.221,8 clericis in parrochia Orgelletane ecclesiae degentibus seu ceteris fidelibus ecclesiae in superdicto -o commorantibus (*inde* EPIST. Alcuin. 199^{tit.}). *v. et p.972,27.* **II delictum, peccatum, crimen, culpa - Vergehen, Sünde, Verbrechen, Schuld (cf. Gloss. II 677,30 St.-S. -a missitate. al.):** A gener.: WALAHFR. Wett. 576 precibus -a (gloss. RO: peccata) . . . tua solvere. RIMB. Anscar. 18 p.39,21 pro reatu -i (commisso var. l.). ANNAL. Xant. a.873 p.32,3 con-um nefandum profitetur. POETA Saxo 2,186 -i veniam . . . spondens (THIETM. chron. 4,42 v. de -is. al.). HROTSV. Agn. 164 errorum pro -is variorum. Pel. 183 totius proprii -a reatus. gest. 327 tanti -a piaci. THIETM. chron. 5,9 p.230,23 -i emendacionem. persaepe. *v. et p.972,30.* fort. huc spectat (cf. p.972,33sq.) : DIPL. Heinr. IV. 14 terram, quam Atto . . . habere videbatur et ad regale ius iudicario more pro sui ipsius -o (DIPL. Otton. I. 164 commissu) fiscata erat. expressus de punitione sceleris. NOTKER. BALB. gest. 2,21 ut uni ex eis . . . ipsorum -a, furtorum redditiones, iniuriarum . . . taliones . . . per eum fieri praeciperet. **B theol.:** ALBERT. M. summ. theor. II 123,1 p.406^a,28 omisum non separatur a o. p.407^a,45 -um et delictum duo sunt peccata divisa. *ibid. al.* III confisatio - (Güter-)Einziehung, Verwirkung (cf. F. L. Ganshof, Was ist das Lehnswesen? 1975. p.105sq.): CHART. Lux. IV 81,4 (a.1268) dicimus, quod res et feoda, que partes asserebant cedidisse in -um, sint extra omnem comissionem. cf. l.42. **?possessio confisata - ?eingezogener, verwirkter Besitz:** CHART. Tirol. 1171 (c.1244) quod . . . dominis de Arcu fieri debeat finis et recessio (sic?) de -is.

2. committo *v. 1. commuto.*

3. committo, committor *v. comitor.*

commixtio *v. commixtio.*

***commixtibilis, -e.** (se) commiscendi facultatem habens - (ver)mischar, der Mischung fähig: ALBERT. M. meteor. 4,2,2 p.749^b,21 elementum, quod propriissime dicitur esse subiectum aridi commiscibilis, est terra, et quod est primum subiectum humidi, est aqua; . . . haec (sc. ignis et aer) tamen corpora non sunt -ia in esse spirituali manentia. cf. commiscibilis.

***commixtibilitas, -atis f.** se commiscendi facultas - Fähigkeit, sich zu vermixen: ALBERT. M. phys. 4,2,1 p. 275^a,34 una causa . . . est -s; quia subtilis est cinis . . . , commiscetur aquae. cf. *commiscibilitas.

commixtius (-iti), -a, -um. (genti) immixtus - (mit dem Volk) vermischt: NOTKER. BALB. serm. 8 a finitimus, imo -tis hostibus.

commixtim *v. commisceo.*

commixtio (com-, comi-), -onis f. script.: cum-: 1,63. -mist(i)o: l.17,63,66. p.979,16. adde BEDA hist. eccl. 1,27 p.54,27. -missi(o): l.64. adde ARBEO Emm. 12,39. -missi(o): LEG. Wisig. 5,7,17 (var. l.). -mixi(o):

5 THIETM. chron. 1,6.

I permixtio - (Ver-)Mischung, Vermengung: A de rebus: **1 strictius:** **a proprie:** **a techn. et pharm.:** COMPOS. Luc. O 25 ante -em specierum marmorem tritum bene commiscis. MAPPAE CLAVIC. 194 cui (operi) argentum per

10 -em inesse videatur. THEOPH. sched. 2,4^{tit.} de -e cinerum et sabuli. al. actio conflandi, conflatura - das Verschmelzen, Legieren: THEOPH. sched. 3,65 -o . . . non potest deaurari, quando ante -em cuprum non fuit penitus a plumbo purgatum. expressius i. q. ratio commiscendi - Mischungsver-

15 hältnis: REGIMEN san. Salern. 63 p.70 nisi sit -o falsa. **B philos. et natur.:** ANSELM. Bis. rhet. 1,17 p.134,2 duarum specierum -stione (-e C) tertiani gigni minime egs. CONSTANT.

AFRIC. theor. 1,5 p.2a^r -o . . . elementorum (FRID. II. IMP. art. ven. 1 p.9,12. ALBERT. M. animal. 1,1 corpora animalium . . . tam -e quam complexione quam etiam compositione constituentium -em patiuntur e. in materia. al. v. et p.1082,1). ALBERT. M. meteor. 4,2,2 p.749^b,15 in -em mixtorum corporum. animal. 15,74 secundum -em, sicut vinum commiscetur cum aqua. 20,42^{tit.} de ratione -is materialium principiorum corporum animalium et . . . modo -is ipsorum.

20 *ibid. saepe. v. et p.968,29.* **γ liturg.** (cf. p.979,16): AMALAR. off. 1,15,2 qui . . . per -em panis et vini consecrat vinum egs. 3,31,3 -o corporis et sanguinis Domini. ord. expos. 1,

18^{tit.} de -e, de osculatione pacis egs. PONTIF. Rom.-Germ. 51,7 (Studi e Testi 226. 1963) oratio post -em. al. **6 mus.:** Mus. ENCHIR. 13 p.166^a videbis nasci suavem ex hac sonorum -e concentum. SCHOL. enchir. 3 p.206^a superparticulares cum duplis non habent . . . consonam -em. IOH. GARL. mus. mens. add. 16,5 p.96 (ArchMusWiss. Beih. X. 1972) cum -e sex concordiarum. al. **ε usu communii:** ALEX. MIN. apoc. 6 p.98,12 -em boni et mali. **b meton. i. q. commixtum, mixtura - das Gemische, Gemisch, Gemenge:** **a techn.:** COMPOS. Luc. Q 2 mittis . . . -em in . . . flores tritos. MAPPAE CLAVIC. 108 post coctionem ipsum comi-o terenda est. HERACLIVUS I 20,5 caeruleam sumet -o formam. al. **massa conflata - Legierung:** COMPOS. Luc. Y 19 -em argenti vibi. v. et l. 12.

B philos. et natur.: MANEG. c. Wolfh. 2 p.48,11 (ed. W. Hartmann. 1972) predictarum essentiarum -em fermentum appellans *Macrobius*. ALBERT. M. veget. 1,127 compositionem similium membrorum, quae est -o ex elementis. animal. 3,114 colera . . . tota haec vocatur mixtura propter colerae abundantiam in tali -e vincentem. **γ liturg.:** HERBORD. Ott. 3,9 p.752,48 ministri -em salis et vini et cinerum facturi. **6 mus.:** IOH. GARL. mus. mens. add.

40 14,2 p.94 (ArchMusWiss. Beih. X. 1972) triplum est -o trium sonorum. **2 latius:** **a consertio, coniunctio (manuum) - das Ineinanderlegen (der Hände), Handschlag:** CHART. episc. Wirz. II 36 p.61,13 (a.1224) proprietates suas . . . adhita dextrali -e uxorum suarum ecclesie . . . contulerunt.

45 **b perturbatio, confusio - Unordnung, Durcheinander:** WALAHFR. exord. 23 p.501,22 verborum et sententiarum erat confusa -o. **B de anim.:** **1 tumultus, concursus - (Kampf-)Getümmel (usu milit.):** RICHER. REM. hist. 1,30 in qua -e, cum Aquitani . . . eos (piratas) . . . in fugam congerent egs. **2 de coitu i. q. copulatio, concubitus, coniugium - (geschlechtliche, eheliche) Vereinigung, Verkehr:** **a de hominibus:** A gener.: ARBEO Emm. 12 ut tanti viri sobolem praesumpsisset cummissione (-e var. l.) sotiali (36 p.83,2 a quo [viro] adulterina commiscione [-e var. l.] fuerat sociata).

50 REGINO chron. a.887 p.127,22 ab omni virili -e se inmunem esse. OTLOH. curs. 25 (PL 146,234^B) ad desiderium -stionis. CONST. II 12,3 antequam fiat carnalis -o inter eam (filiam regis) et . . . filium ducis. ALBERT. M. pol. 7,14 prol. p.733^b,38 coitus et -o. al. v. et p.979,7,989,13. **B iur. et canon.:** LEG.

55 Wisig. 3,4,14 si viduam quisque . . . stupri . . . con-e polluerit. CAPIT. reg. Franc. 112,46 ut inter se negent vir et femina de carnali -e egs. (ALBERT. M. sacram. 242 p.157,80

causa efficiens matrimonii est -o carnalis. *al. cf. p.978,67).* RUD. FULD. mirac. 15 p.341,11 quomodo cognationis -o declinanda sit. *al. b de animalibus:* HILDEG. phys. 5 praef. p.1268^c pecora in aliud genus suum se aliquando in -e ducent. CHART. Rhen. med. II app. 15 p.402,28 ne . . . adulterina comi-e degeneres catulos producent *matres*. ALBERT. M. animal. 5,1 per -em sexuum. *expressius de generatione mysticorum ('Kreuzung')*: ALBERT. M. animal. 23,72 *falconum* peregrinorum . . . fit aliquando -o cum lanariis nigris. 23,73 ex falconum cum asturibus et nisis et aquilarum generibus multas . . . fieri diversas -es ad diversarum compositarum avium rapaciam generationem.

II immixtio, admixtio - Beimischung, Beimengung, Zusatz: A proprie: AMALAR. off. 4,3,7 ut . . . calx et terra valeat ad aedificium muri, aquae -e glutinantur. HONOR. AUGUST. gemm. 3,111 p.672^d per chrismatis -stionem Christi et ecclesiae coniunctionem demonstrat *sacerdos aquam baptismi consecrans*. B meton. c. sensu coquinationis: CONSUEL. Marb. 7 (Spicil. Friburg. X. 1965) omnis nova conversio adhuc pristinę habet -em (communionem var. l.).

*commixtonalis, -e. ad commixtionem pertinens, commixtions particeps - zur (Ver-) Mischung gehörig: ALBERT. M. meteor. 4,1,4 p.713^b,9 quod (*humidum*) . . . -e humidum vel complexionale volumus appellare.

commixtivus, -a, -um. commixtionis efficiens - (Ver-) Mischung bewirkend: ALBERT. M. meteor. 3,3,10 p.651^a,19 ex virtute elevantis vaporem utrumque (*sc. siccum et humidum*), quod semper -um est.

commixto (cumi-, -ist-), -are. 1 permiscere - zusammens-, vermischen: ANTIDOT. Lond. p.19,40 omnia -sta et lento igni coque. 2 admiscere - beimengen, zusetzen: ANTIDOT. Glasg. p.129,13 his cumistas herbaru lib. II, oleum veteri lib. II.

commixtura, -ae f. 1 permixtio, commixtio - Ver- mischung: AESCULAPIUS 31 p.47,13 ex stercorum qualitate et mucilenta . . . sanguinisque usu vel -a. 2 commixtum - Gemisch: MAPPAE CLAVIC. 168 -am dimitte residere II dies. 3 iunctura, sutura - Verbindung, Naht (*ni confunditur c. commissura*): WILH. SALIC. chirurg. 4,1 p.15,28 panniculus cerebri durior . . . non contrahitur cum osse crani . . . nisi quibusdam -is et iuncturis ossis crani (p.16,1 super -as et coniuncturas o. c.). *ibid. al. Antony*

*commo-, -avi, -are. (*a 1. comma potius quam a 1. coma, sed cf. A. Szantyr in: Lemmata. Donum natalicum Guil. Ehlers . . . oblatum. 1968. p.281sqq.*) absindere - abscheiden: ARBEO Emm. 17 statim digitorum summitates -assent (absiderunt var. l.) membratim (*inde VITA* Emm. 17 quasi . . . risui debiles reddiderunt).

commobeo v. commoveo.

commodalis, -e. usui aptus - nutzbar: CHART. Hall. 256 p.244,2 (a.1250) que (*utilitates*) in superficie terre vel in imis -bus . . . potuerint provenire.

commodatio (como-), -onis f. actio mutuum dandi - Leih: CHART. Bern. III 271 p.254,39 (a.1279) aream . . . non alieno per donationem, locationem, como-em . . . aut commutationem.

commodero, -are. modo congruo tribuere - in entsprechendem Maße geben, vermitteln: ALBERT. M. eccl. hier. 2,8 p.537^b,24 'sit . . . hic modus (*sc. baptismi*) . . . -ans' (PG 3, 397^c συμμετροῦσα), id est proportionaliter tradens 'compactam . . . conversationem immundis ordinibus'.

commoditas (comm-, como-), -atis f.

I proprie: A aptitudo, idoneitas, usus (*congruus*) - Zweckmäßigheit, Brauchbarkeit, Gebrauch: 1 de instrumentis: ALDH. virg. I 9 p.237,2 scabrae incudis -s seu . . . mallei durities. 2 de membris: ANSCAR. mirac. Willeh. 26 (25) femina . . . ita contracta, ut . . . nec ullius membra aliqua prorsus -e potiretur. *expressius i. q. mobilitas - Beweglichkeit:* TRANSL. Chrys. et Dar. 29 deinde . . . alterius manus et totius corporis -s restituta est. B utilitas, emolumentum - Nutzen, Vorteil: 1 in univ.: DIPL. Ludow. Germ. 2 p.3,19

quicquid de ipsis (*rebus*) . . . ob utilitatem et -em ipsis ecclesiae facere vel iudicare voluerint (25 ob u. et como-em). FORM. Patav. 5 ob u. et con-em. *al. cf. DIPL. Karoli III. 144* pro sua utilitate et -e). EINH. Karol. 17 p.20,12 opera . . .

5 ad regni decorum et -em pertinentia. DIPL. Loth. I. 48 p.141, 22 (ed. Th. Schieffer. 1966) quam (*villam*) . . . rex . . . eccliesie ob communem . . . fratum -em delegaverat. CHART. Sangall. A 449 propter compendium et -em suam quasdam res nobiscum . . . commutare (*cf. TRAD.* Ratisb. 39 utilis

10 consuetudo . . . commutandi . . . res pro -e utrarumque partium. DIPL. Arnulf. 129. *al.* CAPIT. reg. Franc. 271 p.301,33 privata. DIPL. Zwent. 1 locum . . . iuxta -em suam possidere atque disponere (*sim. CHART. Babenb. 331*). DIPL. Heinr. II. 162 in usum aeternae -is saepē. *adde de usu lucroso:* ACTA

15 imp. Winkelm. I 787 p.615,33 (a.1231) facultas vendendi . . . reliqua et omnem inde como-em suam inter se libere faciendi. 2 c. colore quodam: a prosperitas, salus - Gedeihen, Wohl:

CAPIT. reg. Franc. 198 p.56,26 quae ad -em et soliditatem regni et regis pertinere videbantur. CHART. Babenb. 36 si subditorum regimini nostro -i consuluerimus. CHART. Bern. II 486 p.509,5 -e tocius rei publice nostre hanc permutationem fieri plurimum suadente. *al. b utilitatis suae cura - Eigennutz:* TRANSL. Marci in Aug. 5 omni -e postposita. C ratio, condicio, facultas commoda - Bequemlichkeit: 1 compen-

25 dium - Erleichterung: HRABAN. epist. 5 p.390,18 omnia . . . ad -em legentium parare. 14 p.402,25. WIPO gest. 39 p.60,15 propter -em legentis. 2 iucunditas, suavitas, pax - Annehmlichkeit, Behaglichkeit, Ruhe: a de valetudine: OTTO

FRISING. gest. 1,65 p.93,17 expeditio etsi non fuit bona pro . . . -e corporum, bona tamen fuit ad . . . salutem animarum. expressius i. q. valetudo, bona fortuna - Wohlergehen: EPIST. Teg. I 104 ex vestre -is . . . cumulo meum commodum . . . specto. b de habitatione commoda: EKKEH. IV. cas. 25 p. 104,5 -s talentum . . . valet. remissius i. q. usus (*iucundus*) -

35 Genus: FORM. Augiens. C 16 qui (*frater*) tam diu pro suis peccatis . . . sui loci -e visus est carere. c de motu libero: CHART. Rhen. med. II app. 15 p.425,10 (c. 1220) nemo molendinarius de nocte . . . molere debet, ne impediat -em piscium.

3 opportunitas - günstige Gelegenheit, Lage: ANANLISTA Saxo a.815 p.571,5 propter confluam negotiandi con-

40 em. CHART. Babenb. 199 ex -e adiacentie. *al. 4 facilitas - Leichtigkeit:* GERH. AUGUST. Udalr. I 18 fluvium tanta -e transivit, ut egs. D de indole hominum: 1 studium - Bereitwilligkeit: GERH. AUGUST. Udalr. I 7^{capit.} quanta -e aec-

45 clesias . . . benediceret. 2 modestia - Loyalität: CAPIT. reg. Franc. 254 p.254,39 ut modo regalis sublimitas, modo episcopalis auctoritas, modo autem fidelium loquatur -s.

3 excellentia - Vollkommenheit: AMADEUS LAUS. hom. 21,77 (ed. J. Deshusses. 1960; s. XII^{med.}) pretiosae sunt vestes

50 Mariae ob sui dignitatem et -em.

II meton.: A gener.: 1 res utilis vel commoda, apparatus, adiumentum, subsidium - zweckmäßige, bequeme Einrichtung, Vorrichtung, Hilfsmittel, Zubehör: a in univ.: POETA

55 SAXO 5,331 -s spatiosa lavacri. WIPO gest. 1 p.13,11 privata consilia et animos singulorum . . . epistolarum et legatorum -s conferebat. CHART. archiep. Magd. 350 congrua edificiorum -e eis (*mercatoribus*) disposita. CHART. Hamb. 404 p.357,2 in . . . situ molendinaris -is. CONR. MUR. summ. p.142,2 (ed. W. Kronbichler. 1968) omnis -s ad scribendum,

60 scilicet bonus visus . . . , bonus victus et vestitus, bonum pergamenum egs. *al. b supellex - Gerätschaft:* CHART. episc. Wirz. II 31 p.53,19 (a.1213) locum hiis -bus (*sc. vindemiarum utensilibus*) aptum. p.53,24 curiam auctumnalibus nostris -bus oportunam. c res necessaria(e), sumptus, victus - Bedarf, Versorgung(smittel), Unterhalt: GERH. AUGUST. Udalr. I 28 p.415,34 semet ipsis et eorum cavallos nulla -e posse sustentari. IOH. CANAP. Adalb. A 9 (ed. J. Karwasinska. 1962) secundam partem canoniconum -bus asscripsit. *al. c.*

65 sensu hospitalitatis: HIST. de exp. Frid. imp. p.76,10 in terram . . . omni viriditate et humana -e alienam. 2 beneficium, gratia, bonum - Vergünstigung, Gunsterweis, Wohltat: a in univ.: DIPL. Ludow. Iun. 21 si locis Deo dicatis nostrae re-

gliae potestatis -em impertimur. GERH. AUGUST. Udalr. I 28 p.416,20 promittens eis . . . omnigenae -is impensionem. CHART. Turg. III 498 (epist. papae) nostrae pacis . . . con-um et quietis. CHART. Carinth. V 117 propter -um obsequia diversorum. al. b c. colore quodam: a de privilegio: EPIST. Mog. 11 p.333,32 (a.871) quodsi omnibus pravis hac incommodissima -e conceditur uti. b de successu: THIETM. chron. 6,13 omnia, quae . . . honoris alicuiusve -is umquam percepit. B iur.: 1 appendicium usui aptum, utilitas (ad fundum pertinens), ius, locus usurae - nutzbares Zubehör, (zum Grundstück gehörige) Nutzbarkeit, Nutzungsrecht, -möglichkeit: CHART. Stab. 29 p.74,15 (a.827) oportunitates et -es in eadem silva communiter habere. DIPL. Ottom. I. 126 cum omnibus iuste illuc pertinentibus rebus . . . ceterisque omnibus -bus, cidelariis, . . . piscationibus, . . . viis eqs. (item de pertinentiis: DIPL. Loth. III. 119 p.192,46 tam in fundis quam ecclesiis . . . et omnibus eorum appendiciis et -bus. CHART. Heinr. Leon. 20 cum . . . -bus quesitis vel . . . inquirendis. ACTA imp. Winkelm. I 404 p.350,42 cum . . . iuribus, como-bus, franchisiis eqs. al.). DIPL. Heinr. IV. 323 ut . . . venationis . . . -em alicubi concederemus ecclesiae. CONST. I 289,6 p.400,33. al. 2 lucrum, provenitus, redditus - Gewinn, Ertrag, Einnahme: LIBER diurn. 15 si quid pro diversorum devotione -is accesserit (16). DIPL. Conr. III. 260 p.452,3 (ed. F. Hausmann. 1969) in recompensationem -is, quam de silva singulis annis consequebatur.

1. **commodo** (como-), -avi, -atum, -are. I obi. res: A aptare - anpassen: 1 strictius i. q. congruerent parare - entsprechend gestalten: BEDA temp. rat. 19,3 huic (calculandi minus idoneo) ad capacitatem ingeniali sui -amus argumentum. 2 latius i. q. applicare - anbringen: CHART. Mog. A I 374 p.273,4 (a.1090) ne malicia . . . non -to legalium scripturarum vinculo postmodum dissolvat, quod eqs. B mutuum dare, utendum dare - (ver)leihen, zum Gebrauch geben (cf. GLOSS. I 392,6 St.-S. -vi i. inthlec): 1 strictius: a in univ.: a iur.: LEG. Burgund. Rom. 13,4 si . . . res, quae -antur, perierint, is, cui -ta res est, ad solutionem rei teneri non potest. const. I 21,1 si quis . . . servo solidos -verit (commendaverit var. l.). LEG. Wisig. 5,5,8 si quicumque pecuniam -verit ad usuram (5,5,9 quicumque fruges . . . alteri -verit, non plus ab eo propter u. quam tertiam partem accipiat). CONC. Karol. 50^b,51 p.644,7 minorem modium . . . in vendendo atque -ando maioremque in recipiendo habent. CHART. Lux. I 345 p.498,13 xx marcas argenti, quas . . . prepositus Rorico . . . super allodium suum . . . -vit (TRAD. Ratisb. 952 p.480,4 s. domum suam). CHART. Rhen. med. II 55 p.95,17 triginta duas marcas . . . nobis -vit eqs. al. v. et supra p.947, 48,54. B usu communi: Pass. Thiem. II 2 p.53,39 sacerdos equo proprio desilire et ad cellam usque -are velle coepit. spirit.: HRABAN. carm. 37,15 tu . . . tuum credis, quod mendax -at hora. b de locatione, precaria: TRAD. Weiss. I p.8,18 (a.742) vendendi, possidendi, -andi res . . . liberam . . . habeant potestatem (sim. TRAD. Frising. 124. FORM. Augiens. B 35. DIPL. Arnulfi 55. al. [an confunditur c. 1. commuto ? cf. eandem formulam infra p.1018,48sq.]). CONC. Karol. 2,2 si moriatur ille, cui pecunia -ta fuit, . . . precarium renovetur. CHART. Mog. A I 255 p.160,20 nulli abbatisse . . . licere de prediis ecclesie quicquam alicui secularium -are. al. 2 latius: a de rebus corporeis, locis: a permittere, concedere - zur Verfügung stellen, bereitstellen, überlassen: BEDA hist. eccl. 4,4 p.213,29 ut pro ipso . . . qui eis locum -ret, . . . monachi Domino preces offerrent. 4,16 p.242,7 synodus . . . adtulit atque in . . . monasterio transscribendam -vit. CHART. episc. Halb. 197 (a.1140) que (ecclesia) fundum edificationi -vit eqs. de praestatione: REGISTR. Trident. I 59 p.61,10 debet . . . omni tercio anno . . . comodare unum bovem ad carrum, quando eqs. B committere, commendare - zur Verwaltung übergeben: ANNAL. Erf. praed. a.1250 p.108,5 Heinricus . . . a ducissa Brabantie sub nomine tutoris ipsius filii . . . castrum Wartberg cum tota Hassie terra ad annos x -tum suscepit. fort. huc spectat: CONC. Karol. 16^b ut apud monachos parochiae -ari (commendari var. l.) deberentur vel

62*

. . . baptismatis obsequia. Y offerre, donare - schenken: LIBER diurn. 91 tanto plus ecclesiastice res . . . proficiunt, quantum ex eis . . . egentibus aliquid fuerit . . . -tum. CONC. Karol. 56^b,78 quae ecclesiae ministrisque eius . . . sunt -ta. 5 FORM. Augiens. C 11 cum citius manibus nostris ea Dominus -verit. al. b de rebus incorporeis i. q. praebere, impendere - geben, gewähren (cf. GLOSS. II 91,5 St.-S. obedientiam -ans gifuori tuonter. 144,52 -ans arbeote, al.): LIBER diurn. 54 ut . . . illi affectum et gratiam . . . -etis. 55 operam. WALAHR. 10 Wett. 430 fidem verbis non -o factis. DIPL. Loth. II. 8 (ed. Th. Schieffer. 1966) supplicationi . . . libenter nostrum -antes assensum (10 p.398,32. al.). DIPL. Karoli III. 152 efflagitationibus aurem nostrae mansuetudinis. C mutuum sumere, accipere - entliehen, ausborgen: 1 strictius: CONC. Merov. p. 82,4 ut clericus . . . pecuniam non -it ad usuras nec de praestitis beneficiis quidquam . . . sperit. CAPIT. reg. Franc. 32,42 ut . . . omnia utensilia ibidem habeant, ita ut non sit necesse aliubi hoc quaerere aut -are. 2 latius i. q. pretio non dato emere - auf Borg kaufen: CHART. Pomm. B 789 (a. 1265) si . . . milites . . . bona burgensium vestrorum in civitate vestra comodaverint et ea minime persolverint.

II obi. homines: A ? idoneum reddere - ? geeignet machen, empfehlen: LIBER diurn. 46 p.38,4 ille ad hoc officium perducatur, quem morum gravitas -at (commendat HGBR, recte?). B moderari, coercere - mäßigen, in die Schranken weisen: CHART. Helv. arb. 9 p.18,12 (c.1192) si quid in vos delinquerint canonici, quando homines suos cum falcibus intratos Grueriam non -verint. C refl. i. q. gratificari - sich gefällig zeigen: EPIST. Merov. 12 p.455,28 quae sumus, ut in eo se fraternitas vestra amplius debeat -are.

adi. **commodatus**, -a, -um. mutuus - geliehen, Leih-: LEG. Wisig. cod. Eur. 284 p.10,10 si . . . servus cum rebus -is in fuga fuerit elapsus. LEG. Wisig. 2,1,26 p.74^b,3 -am sibi rem in constituto die reddere. 5,5,9 de pecunia -a. ibid. al. 35 subst. 1. **commodandum**, -i n. res mutuum danda - Leihgabe: LEG. Wisig. 5,5,7 si servus mentiatur dominum petere -a.

2. **commodatum**, -i n. 1 mutuum - Leihgabe: LEG. Wisig. cod. Eur. 278 p.6,6 de commendatis vel -is. ibid. al. v. et supra p.951,14. 2 (contractus) commendatio(nis), locatio(nis) - Leihe: CHART. Brixin. 146 p.157,10 (a.1264) quas (curias) . . . prepositus . . . a . . . domino Wilhelmo precarie vel per como-um tenebat.

2. **commodo** v. commodus p.983,61sqq.

45 3. **commodo** v. quomodo.

***commodose** adv. 1 quaestuose, lucrose - vorteilhaft, lukrativ: CHART. episc. Halb. 1302 p.404,51 (a.1275) prout melius <et> -ius fieri poterit. 2 expedite - unbeschwert: CHART. episc. Hild. I 759 (a.1221) quatinus ad studium sacre 50 pagine liberius et -ius ire possit.

***commodulor** (conm., -dol.), -ari et ***commodulo**, -are.

1 communiter canere - im Chor singen: WALAHR. imag. Tetr. 127 laetis con-antur aves rostris. RADBOD. carm. 4,70 angelici coetus decies centena chororum milia simphonis -ando (-anda G) sacris . . . audis. 2 declinare, (in minorem statum) deducere - abbringen, (in eine geringere Stellung) bringen: FORM. Andec. 59 se . . . quis ad traditis convenencias ipsa femena conmodolare voluerit.

commodus (conm., como-), -a, -um. script.: quo-: 60 p.983,47-56.984,59,64. adde CONC. Merov. p.200,7. IONAS Bob. Ioh. 18 p.342,4. al. -t(us): p.984,64. abl. sg. -u: p. 983,72. struct.: c. dat. : passim. c. gen.: p.983,7. c. abl. supin.: p.983,6. ad: p.983,15.

I adi.: A de rebus (de gente: p.983,7): 1 aptus, conveniens, decens, idoneus - passend, entsprechend, angemessen, geeignet (cf. GLOSS. I 441,50 St.-S. -ius gimahhor vel scazlovimira): a strictius: ALDH. virg. I 56 p.316,4 hoc nostris usibus -um et utilitati profuturum (DIPL. Karoli III. 88 p. 142,29 monasteriolum humanis . . . comodum et conveniens u.). TRANSL. Pus. 1 (praef.) duritia . . . rationibus -is et exemplis labefacta . . . est. EPIST. Worm. I 21 p.39,22 non est his locus ulterius ac -us. BENZO ad Heinr. 5,6 p.652,39

[Götte]

Hierosolimam petamus christianis -am. THIETM. peregr. 3,22 agro . . . tam florido quam pascuo -o. al. **proportionatus - den** (*Körper-)* Proportionen entsprechend: WIDUK. gest. 2,36 p.97,7 venter. **b latius i. q. dignus - wert, würdig**: MIRAC. Wandr. 1,1 (MGScript. XV p.406,17; s. IX.) stupenda miraculorum signa -aque relatu. EGBERT. fec. rat. 1,1749 gens inimica Deo, nullius -a honoris. **2 utilis, saluber, lucrosus - dienlich, nützlich, vorteilhaft** (cf. GLOSS. I 445,39 St.-S. -ius scazolomira. v. et p.982,66). **BEDA hist. eccl.** 5,15 p. 317,6 de cuius (*Adamnani*) scriptis aliqua . . . huic historiae inserere -um fore legentibus reor (cf. THANGM. Bernw. 11 -um duxi. DIPL. Heinr. IV. 466 p.631,11 sicuti -ius anime defuncti censuerint. al.). TRAD. Ratisb. 70 utilis nimium et -a consuetudo. DIPL. Arnulf 66 id nobis . . . et ad mortalem vitam . . . deducendam et affuturam . . . obtinendam -um provenire confidimus (DIPL. Conr. I. 34. DIPL. Heinr. I. 7). DIPL. Otton. I. 299 utilia simul et -a . . . subsidia. CHART. Raitenh. 188 cautum est et -um . . . actus fidelium . . . memorie commendare. al. **3 iucundus, facilis, expeditus - angenehm, bequem, praktisch**: HUGEB. Willib. 1 p.88,35 crucis signum . . . ad -a diurni orationis sedulitate habere. HRABAN. epist. 5 p.388,27 opus non . . . pernecessarium . . . sed . . . magis -um, cum plurimorum . . . sententias in unum contraxerim. THANGM. Bernw. 19 ea via -ior est visa. CATAL. Mediol. (MGScript. VIII p.109,27) hospitale comodum. al. v. et p. 1048,23. **4 opportunus - günstig**: **a de loco**: CHART. Babenb. 182 p.248,25 (a.1212) propter -am vicinitatem castri sui. **b de tempore**: AGIUS epic. Hath. 348 nulla est perfectior aetas . . . nullaque -ior quam haec egs. **B de anim.**: **1 acceptus - genehm**: DIPL. Heinr. II. 151 ut . . . habeant potestatem . . . sibi -um advocatum ipsi loco . . . supereligendi (152,153). CHART. Hcincr. Leon. 64 p.95,37 utilior ac -ior . . . substitutiar advocatus. **2 affabilis, comis - umgänglich, freundlich**: GERH. AUGUST. Udalr. I 27 p.413,44 cum eo manentibus dulcem et -um se exhibebat episcopus. **3 mitis, mollis - sanft**: EKKEH. IV. bened. I 18,11 nusquam gressores memorantur -iores (gloss.: mitiores ad equitandum).

II subst. neutr.: **A strictius**: **1 utilitas, emolumētum - Nutzen, Vorteil, Interesse(n)**: **a in univ.**: LEG. Burgund. const. I 53,1 speciem praedictae legis non minus dispendii . . . exhibere quam -i. LEG. Wisig. 1,1,3 nullo privatum -o, sed omnium civium utilitati communi. LIUTG. Greg. 2 p.70,10 non gregis lucra, sed -a nostra semper quaerentes. DIPL. Arnulf 150 p.229,27 postposito omni seculari honore et -o. HROTSV. gest. 610 non sua sollicitans, patris sed -a tractans. TRAD. Frising. 1463 (*de commutatione*) ita est . . . pro communi comodo . . . stabilitum. CHART. civ. Vratisl. 7 pro quodmodo pauperum damus ospitali . . . talem libertatem. CHART. Tirol. 1036 p.82,15 si ecclesias . . . pia . . . affectione recipimus, nostris consulte -is providemus. ALBERT. M. metaph. 1,1,4 p.6,69 (ed. B. Geyer. 1960) praeter . . . aliam adjunctam delectationem vel -um vel incommode egs. saepe. in -um i. q. in favorem - zugunsten: OTTO FRISING. gest. 1,48 eum in -um causae suea adversus episcopum inclinat. **b c. colore quodam**: **a prosperitas, salus - Gedeihen, Wohl**: CONC. Merov. p.186,2 quid quomodo principis, quid salute populi utilius competenter. OTTO FRISING. gest. 1,17 plus familiaris rei . . . quam communi -o consulens. CHART. Babenb. 410 pro nostri honore nominis et terrarum nostrarum generali -o. al. **B levamen - Hilfe**: BEDA hist. eccl. 3,9 p.145,20 ut . . . per haec infirmis multum -i adferrent. **γ abl. -o i. q. gratia, causā - im Interesse (von), um . . . willen**: DIPL. Otton. I. 420 homines . . . cuiuslibet necessarii -o hac via transeunt. **2 ratio, condicio, facultas commoda - Bequemlichkeit**: **a compendium - Erleichterung**: v. p.1048,42. **b iucunditas, pax - Annehmlichkeit, Ruhe**: CONC. Karol. 39^b,21 ut in eis (*familis*) animae potius salutem quam -um terrenum quaerant *sanctimoniales*. STATUT. ord. Teut. p.70,4 frater, qui . . . egritudines patitur, per quas turbat -um ceterorum, debet seorsum poni (*sim. p.108,2*). **de valetudine**: v. p.980,32. **c in -o i. q. aditu facilis - bequem erreichbar, am Wege**: HUGEB. Willib. 3 p.91,13 oratoria, que illis in -u fuerunt,

orando petiverunt. **B latius**: **1 gener.:** a res necessaria(e), subsidium, victus - Bedarf, (Hilfs-) Mittel, Unterhalt: CONC. Karol. 36,20 ubi -um necessarium possit adquiri. CAND. FULD. Egil. I 21 in cibo et potu atque aliis qui buslibet -is monasticae vitae congruentibus. VITA Willib. p. 17,35 -a itineris secum tollentes. CHART. Heinr. 4 p.5,32 ut non dehabeant -um (como- C) temporale. al. **b bonum, beneficium, donum - Gut(es), Wohltat, Gabe**: **a in univ.**: WALAHFR. Wett. 853 si mihi defuerint praesentis -a vita (de tempore concesso; de eo quod confert ad vitam: CAND. FULD. Egil. II 21,34 circulus ecclesiae . . . interius complectens -a v. [sc. sacramenta]. WIPO gest. prol. p.6,15 qui [principes] . . . sequentis v. -a minus attendunt. AGRIUS epic. Hath. 72 dicere . . . , quanta ego vobiscum -a perdiderim. TRANSL. Eug. 15 Tolet. add. 2 (RevBén. 76. 1966. p.283) ob recuperanda pristinae sanitatis -a. OTLOH. prov. G 21 (ed. W. C. Korfmacher. 1936) superbire pro temporalibus -is. al. **B occasio - Chance**: WALTHARIUS 1220 non adeo sunt desperanda salutis -a egs. **γ opportunitas - günstige Gegebenheit, Bedingung**: 20 BRUNO QUERF. fratr. 2 p.35,8 (ed. J. Karwasinski. 1973) ut . . . essent . . . tripla -a (postea: tria maxima bona) querentibus viam Domini, hoc est . . . cenobium, . . . solitudo, . . . evangelium paganorum. ibid. al. **2 iur.:** a *appendicium usui aptum, utilitas (ad fundum pertinens), ius, locus usurae - nutzbares Zubehör, (zum Grundstück gehörige) Nutzarbeit, Nutzungsrecht, -möglichkeit*: **a in univ.**: CHART. FULD. B 213 p.313,22 (a.780/97) loca cum omnibus adiacentiis et terminis et -is (*item de pertinentiis*): CHART. Rhen. inf. I 65 p.30,11 res . . . cum . . . cunctis adiacentibus silvarum et aquarum et pascuarum -is. TRAD. Ratisb. 310 cum multis -is ad idem [*praedium*] pertinentibus, idest pratis, pascutionibus egs. al.). CHART. civ. Hild. 295 (a.1265) via -i mei . . . non durabit diutius nisi ad tempora vite mee. **adde**: CHART. Worm. 300 (a.1261) que (*curia*) nimis arta . . . ad exercendas in ea utilitates et -a videbatur. **B de fundo utilitati communi destinato i. q. almeinda - Allmende**: CHART. Friberg. I 23 (a.1259) ut . . . burgenses de eo (*allodium*) -um ordinent civitati, tale videlicet, quod veweide . . . nuncupatur. **b lucrum - Gewinn** (cf. GLOSS. I 64,18 St.-S. con -um lucrum kauini. II 286,34 -is gitürin. al.): **a proventus, redditus - Ertrag, Einnahme**: DIPL. Loth. III. 12 qui (*comes*) . . . -um fratribus rapuerat. ibid.: nec sic . . . condignum suscepere -um. **praestatio, stipendum - Abgabe, Beitrag**: CONST. I 338,4 p.485,7 (a.1191) cum . . . pedagiis tam in comodis expeditionum quam in aliis omnibus (p.485,10). **B de fenore ut vid.**: GLOSS. II 311,3 St.-S. -is in hiatu ana lehanum ana ilit. **c pretium, praemium - Vergütung**: **a de mercede iudicum sim. i. q. sportula - Gebühr, Sportel**: LEG. Burgund. const. I p.32,8 notariis . . . iudicum pro iudiciorum -is . . . singulos tremissis censuimus posse sufficere. p.32,10 minoria -a. LEG. Wisig. 2,1,26 p.72^a,21 de -is adque damnis iudicis vel saionis. **B de donis, pecunias corruptionis gratia oblatis (interdum expressius i. q. munus, corruptio - Spende, Bestechungsgeld)**: LEG. Burgund. const. I p.31,6 ut nullus aliquid de . . . iudiciis praemii aut -i nomine a qualibet parte . . . praesumat accipere. LEG. Wisig. 9,2,1 si hi, qui exercitui prepositi sunt, -is corrupti aliquem . . . domum redire permiserint. CONC. Merov. p.186,8 ut . . . ille . . . debeat ordinari, quem . . . cleris vel populus . . . absque ullo quo -o (-o var. I.) vel datione pecuniae elegerint. al. **γ de emptione munerum spiritualium**: CHART. Stir. I 1 p.2,17 (a.798) quod sacri ordines . . . cum datione -i conferantur. **d proprietas, facultate(s) - Eigentum, Vermögen**: LEG. Burgund. Rom. 46 omnis cognatio possessoris -is (quo- A5, -tis A4) adquiratur. **adv. commode**: **1 apte, convenienter, decenter - in angemessener, rechter Weise** (cf. GLOSS. I 64,12 St.-S. con-e kamezliho): **a in univ.**: RAHEW. gest. 3,28 -e et religiose satis prius de pacis quam de belli tractat negotiis. **b de litteris i. q. recte, bene, venuste - richtig, gut, gefällig**: EINH. 70 Karol. prol. p.2,16 aliquid . . . decenter aut -e latine scribere. WALTH. SPIR. Christoph. I prol. p.66,5 erratis pennam invertas, -e dictis . . . surrideas (II prol. 26 dicta . . . -ius in [Götte]

gratum suscipe munus). EKKEH. IV. carm. var. II 1,25 currit -e versus. **2 utiliter - nützlich:** MANEG. c. Wolfh. 5 p. 54,2 (ed. W. Hartmann. 1972) philosophorum pericia . . . e salubriterque poterit famulari. CHART. Babenb. 156 p. 202,10 patrum sollertia . . . scriptorum testimonia . . . procuravit, quod . . . futuris . . . successionibus exemplum . . . issime reliquit. **3 sine labore - bequem:** **a facile, expedite - leicht, müheles:** STATUT. ord. Teut. p. 48,10 ubi medicus -e haberi poterit. p. 103,21 ut -ius valeat necessaria ministrare . . . fratribus *marschalcus*. CHART. Argent. I 346,1 p. 259,5 si con-e potuerimus. CONST. III 109 si . . . archiepiscopus illud (*feodium*) -e revocare non valeat. **b iucunde, placide - angenehm, behaglich (cf. Gloss. I 64,15 St.-S. con-ius camotsamor):** HROTSV. Sap. 5,10 -e pauso in craticula. **4 officioso, fideliter - bereitwillig, loyal:** LAMB. HERSF. annal. a. 1075 p. 239,25 cum . . . regi in pace et in bello . . . semper -issime affiisset. *ibid.* al. (v. *ind.*). **5 libenter - gern:** LAMB. TUIT. Herib. 2 prol. -ius velim, ut *eas*.

Götte
***commollito, -onis f. actio commolendi - das Zermahlen, Zerkleinern:** ALBERT. M. animal. 13,82 propter diminutionem membrorum operantium -em et digestionem cibi.

***commollito, -onis f. mitigatio - Abschwächung:** REIN. ALEM. phagifac. 196 -o talis (*sc. tussis*) excusat, quod erat non evitabile factum.

commol(i)o (connm-), -ui, -itum, -ere. **1 propre i. q. molendo comminuere, friare - zermahlen, zerkleinern (cf. Gloss. II 342,43 St.-S. -ta zasamane gamalan):** VITA Rimb. 8 p. 86,41 dentium dolore vexabatur, ut ipsis sibi panem . . . -i sustinere non posset (cf. WOLBERO cant. 1 p. 1072^B cum dentibus -tus fuerit *cibus*). PS. ARIST. magist. p. 658^a,10 quem (*lapidem album*) . . . -ies. ALBERT. M. animal. 7,55 faba con-ta. **per compar.:** ALDH. ad ACIRC. 142 p. 203,10 si illud . . . te pigate . . . ruminare, quod me non piguit utpote pistoris pinsentis officio functum -ere. **2 translate i. q. conterere - aufreiben:** ALBERT. STAD. Troil. 6,52 bis quinta revolvitur aestas, quod patriam tanta -uere mala.

commolus v. cumulus.

***commomentaneus, -a, -um. subitus - plötzlich:** CHART. Lub. I 79 (a. 1237) propter . . . os . . . motus temporis et successus.

***commonachus** (connm-), -i m. **script. cum-: l. 46.**

monachus eiusdem monasterii, confrater - Mönch desselben Klosters, Mitbruder: EKKEH. IV. cas. 1 Iso Nokeri, Tuotilonis . . . con-orum statui praetulerat *Salomonem*. CHART. Ticin. 125 p. 102,30 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. II, 1931) omnes cum-os et confratres ipsius monasterii. MIRAC. Volq. 15 p. 383,32 quidam senior -us. RICHER. SENON. gest. 5,12 p. 339,24 excepto me . . . et quodam -o nostro. CHART. Traiect. 1568 p. 319,11 de concanonis nostris vestrisque -is (p. 319,20).

***commonasterialis, -is m. monachus eiusdem monasterii, confrater - Mönch desselben Klosters, Mitbruder:** EPIST. Teg. I 22 devota . . . cohors nostri -ium.

commonefacio (connm-), -factum, -ere. **1 admonere, adhortari, incitare - (er)mahnhen, auffordern:** EPIST. Teg. I 2 p. 4,28 fratrem Engelbertum petimus ut . . . sepius -atis de bonis ad meliora. **fort. add.:** CHART. Babenb. 49 (a. 1177/1180) con-tusde (*sic?*) gracie ego Lupoldus. **2 in memoriam revocare - erinnern:** FROUM. epist. 56 ut se (*sc. ducem*) -at de his, quicumque sint illic requirenda. TRAD. Biburg. 21 p. 423,24 ex . . . amicis tres . . . ad delegatorem suum . . . misit -ere pro fide.

commoneo (connm-), -ui, -itum, -ere. **script. cum-:** LEX SAL. Pipp. 82,1 (var. l.). **como:** p. 986,40. **adde** DIPL. Loth. I. 40 p. 126,28 (ed. Th. Schieffer. 1966). **al. -mun-:** p. 986,44sg. **adde** DIPL. Karoli III. 81 p. 132,19. **al. form.:** **praes.:** **indic. -it:** p. 986,1. **coni. -ient(ur):** LEX SAL. Pipp. 82,1 (var. l.). **partic. perf. pass.:** **-et(us):** p. 986,45. **-utus:** LEX SAL. Pipp. 82,1 (var. l.).

I strictius: **A admonere, adhortari, incitare - (er)mahnhen, auffordern, veranlassen (plerumque c. obi. person., ab-sol.):** **1 gener.:** **a in univ.:** FORM. Mar-

culi suppl. 4 (ed. A. Uddholm. 1962) -nit (-et var. l.) nus . . . affeccio carnalis amoris . . . , ut *eas*. CAPIT. reg. Franc. 72tit. quibus (*capitulis*) . . . episcopos et abbates alloqui volumus et -ere de communi . . . utilitate. EINH. Karol. 26 aedituos

5 creberime -ens, ne *eas*. CAPIT. reg. Franc. 242 p. 158,32 Karolus . . . de pace -uit (THANGM. Bernw. 28 p. 771,45). RIMB. Anscar. 19 p. 41,7 cooperunt . . . adhortationibus, quo . . . diis sacrificaret, -ere. 41 p. 76,15 studiosius -ere suos et ad Domini servitium accendere. POETA SAXO 5,102 illos

10 miracula visa credere . . . -uere tibi. DIPL. OTTON. II. 68 p. 81, 24 ob id genitrici nostrae . . . -enti obsequentes. BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 288,11 consiliariorum . . . recordi-tus et animatus rex. CHART. Heinr. Leon. 77 p. 112,11 apostoli exhortatione -emur bonum operari. EBERH. BAMB. epist. 11 p.

15 529^a omnes fideles . . . -ti sint et communiti, . . . ut *eas*. saepe. **b c. colore quodam:** **a petere - bitten, ersuchen:** ALDH. ad ACIRC. 142 p. 203,2 -o, ut ea . . . nullatenus . . . contemnas. THANGM. Bernw. 33 p. 773,22 Thangmarus . . . episcopos -et, ut archiepiscopum . . . compescant. **B proponere, suadere - vorschlagen, raten:** HROTSV. Pel. 152 care pater, . . . quae -o, sensu bene percipe prompto. **2 publ., eccl., iur.:** **a in univ. (interdum c. sensu reprehendendi, e. g. l. 25,28):** LEG. Wisig. 8,4,20 dominus canis, ubi ex hoc fuerit con-tus, eum illi tradat, cui *eas*. CAPIT. reg. Franc. 160,2 secundum regulae auctoritatem -ant illum (*abbatem*). 242 p. 155,43 donec illum (*peccatorem*) secundum evangelicum praeceptum, ut . . . redeat, -tum habeat *eas*. BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 286,13 domino suo -to et ad poenitentiam converso . . . servire. DIPL. Loth. III. 67 p. 105,18 secundo ac tercio -tus si non emendaaverit (DIPL. CONR. III. 176 p. 318,28 [ed. F. Hausmann. 1969]. cf. 43 p. 71,18 bis vel ter a nobis -tus]). CHART. civ. Erf. 285 p. 183,30 (a. 1276) si . . . civibus . . . dampna fuerint irrogata, pro quibus nos duxerint -endos, nos . . . ordinabimus iusticiam. **al. partic. pro subst. masc.:** CAPIT. reg. Franc.

25 243 p. 161,32 de semel et secundo ac tertio legaliter -to et non correcto. **b mandare, iubere - anordnen, anweisen:** LEG. Wisig. 2,2,4 statuimus . . . cunctosque iudices . . . -emus, ut *eas*. TRAD. Frising. 400^a p. 342,42 paginam ordinationis . . . Petro presbitero scribere -ui (cf. DIPL. Karoli III. 25 p. 43,21

40 40 hanc notitia . . . facere comonimus). CAPIT. reg. Franc. 211,3 ne transeuntes gravent, -endi sunt. **al. c vocare - (vor)-laden:** LEX SAL. MEROV. 47,1 omnes intra placitum istum -antur *eas*. FORM. MARCULFI 1,26 (ed. A. Uddholm. 1962) vosmetipsi per hunc indecolum -minute . . . ad nostram veniat presenciam (1,29 -eti [-mun- var. l.]). CAPIT. reg. Franc. 13,3 ut archidiaconus episcopi eos (*presbyteros*) ad synodum -at. **al. d edicere - erlassen:** CAPIT. reg. Franc. 64 p. 152,39 capitula, quae . . . Aquis palatio -ta sunt. **B preamonere - warnen:** **1 gener.:** THIETM. chron. 6,12 p. 288,23 hic legatione tali -tus clam se preparavit et . . . exivit. BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 296,19 populis his . . . signorum ostensionibus satis superque -tis. TRANSL. modo. 3 praesul . . . nocturna visione graviuscule -tus ab intentione sua destitut. **2 iur.:** LEG. Wisig. 3,3,4 l flagella suscipiant, ut hoc alii con-ti terrore formident. 8,4,23 homines . . . vicinos venator ante con-at (cf. 8,3,3).

II latius: **A commonefacere - (ge)mahnhen, erinnern:** POETA SAXO 5,286 *pietas* dilectae -uit subolis Karolum. HELM. chron. 98 p. 193,29 cepit *Pribislavus* eos -ere super promisso. **al. B attentum, certiore facere - aufmerksam machen, in Kenntnis setzen:** CONC. MEROV. p. 124,6 postquam fuerit de ipsius excommunicatione -tus. EPIST. VAR. II 5 praef. ex his omnibus, quae vos maxime de pernecessariis -eri . . . posse credidimus. **C edocere - unterweisen, belehren:** LEG. Wisig. 12,3,1 p. 430,18 ab his (*episcopo vel sacerdote*) hereticus quisquis ille -tus vel instructus.

***commonesco, -ere. admonere, attentum facere - ermahnen, aufmerksam machen:** EPIST. DOMINIC. 52 licet . . . vos -rem de quibusdam ad honestatem ordinis pertinentibus.

70 *commonetarius (connm-), -i m. **unus ex collegio monetariorum - Mitglied der (Münzer-)Hausgenossenschaft (de**

re v. F. v. Schrötter, *Wörterbuch der Münzkunde*, 1930. p. 254). CHART. Col. II 180 p. 181,20 (a. 1238) con-i Colonenses, qui husgenoze vocantur.

commonetarius v. commonitorius.

***commonialis**, -is f. *sanctimonialis eiusdem monasterii* - *Mischwester*: CHART. Turic. 1445 p. 152,2 (a. 1270) testes: . . . nostre sancte -es.

commonico v. communico. **commonio** v. 1. communio.

commonis sim v. communis.

commonitarius v. commonitorius.

commonitio (comm-, -cio), -onis f. *script.*: cum- l. 44. -mun-: l. 34,44.

I **strictius**: A *admonitio, adhortatio, incitatio - Ermahnung, Mahnung, Aufforderung*: 1 gener.: a in univ.: LIBER diurn. 52 nostrae . . . -is memor ita te . . . exhibeas, ut egs. CAND. FULD. Egil. I 23 p. 232,34 secundum apostoli -em: 'humiliamini egs.' 24 p. 233,19 -em . . . fratrum libenter audiens. DIPL. Conr. I. 13 divinae instincti -e. PAUL. FULD. Erh. prol. p. 9,17 quot digna Deo habitacula tuae -is (communionis var. l.) adhortatione praeparasti. al. b c. colore quodam i. q. *petitio - Bitte, Gesuch*: DIPL. Heinr. IV. 48 iustum . . . archiepiscopi -em agnoscentes. 2 publ., eccl., iur.: a in univ. (interdum *sensu reprehensionis*, e.g. l. 29): LEG. Wisig. 3,2,4 post trinam conventionem (-em var. l.) si se separare noluerit. GERHOH. aedif. 40 (110) p. 180,34 secundum conscriptum legitima -e, vocatione, induciarum expectatione quasi arcus trahitur. WIBALD. epist. 275 eam -em . . . tibi per presentia scripta facimus. STATUT. ord. Teut. p. 28a,30 de mutua -cione et accusacione. CONST. II 98,3 p. 122,40 nisi . . . infra sex septimanas a tempore con-is solvere . . . noluerint. REGISTR. Pant. Col. 22 p. 139,34 qui *quindecim* dies current loco -cionis. al. *expressius* i. q. *castigatio - Züchtigung*: LEG. Wisig. 4,5,7 p. 206,14 sub trina verberum ultione vel -e (-mun-, commotione var. l.). b *mandatum, praeceptum - Anordnung, Verfügung*: LEG. Wisig. 12,1,1tit. de con-e (comotione var. l.) principis, qua iubetur, ut egs. DIPL. Loth. III. 26 p. 41,34 (spur.) precipimus et per nostram imperiale -em iniungimus (inde DIPL. Conr. III. 282 p. 488,8 [ed. F. Hausmann. 1969]). al. B *praemonitio - Warnung*: LEG. Wisig. 8,4,23 ille . . . , qui con-em audire neclexit.

II **latius**: A *relatio, commentarium - Bericht, Denkschrift*: CATAL. biblioth. Becker 37,267 (c. 840) -o Orosii ad Augustinum de errore Priscillianistarum. B *denuntiatio - Anzeige*: LEX Sal. Karol. 43,14 per eius -em (cummu-e, commotione var. l.) sive mendacium ille, qui accusatus est egs.

***commonito**, -are. *admonere, adhortari - mahnen, auffordern*: WALTHARIUS 506 attactu blando me surgere -ato.

***commonitor**, -oris m. *adhortator, incitator - Mahner, Ermunterer*: LAUR. LEOD. gest. praef. p. 491,18 praedictus -r noster, ut . . . omnia, quae everenter, compilarem . . . , exegit. EBERH. BAMB. epist. 8 p. 502^a non . . . correctoris auctoritatem usurpantes, sed -is officio . . . fungentes.

commonitorium, -i n. *admonitio, adhortatio - Ermahnung, Mahnwort*: BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 290,22 non multa praeter maxime necessaria . . . -a ad invicem sibi colloquentes.

commonitorius (comm-), -a, -um. *script.*: -mun-: l. 66sqq. p. 988,1,29,59. al. -nat-: l. 63. -net-: p. 988,1. -tur-: l. 66. p. 988,1,24. add: LEG. Wisig. 7,5,3 (var. l.) -tar-: l. 67. fort. add.: BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 306,20.

I **adi**.: A *strictius* i. q. *admonens, hortatorius - (er-)mahnen, auffordernd, Mahn-*: 1 gener.: ALCUIN. epist. 122 p. 178,24 diregere studui literulas -as (communa- var. l.) placiti nostri. FLOD. hist. 3,24 p. 535,31 -a . . . salutis eis dirigen- gens hortamenta. 2 publ., eccl., iur.: a in univ.: FORM. Marculf 1,26 (ed. A. Uddholm. 1962) indecolum -munitum (-munitorio, -munitarium var. l.) ad episcopum. CAPIT. reg. Franc. 224,1 obviam eis missos -munitarios dirigant. BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 297,45 Cluniacensis . . . abbas . . . litteras ad eum (*Heinricum regem*) -as transmisit. LAUR. LEOD. gest. 20 p. 503,13 archiepiscopi epistola . . . clericalis communionis -a. al. b *citatorius - Vorladungs-*: FORM.

extrav. I 3^a scda de literis -neturiis (-mun-, -net- var. l.), qualiter . . . debent . . . ad audientiam evocari. ITIN. Petr. Dam. 12 ex apostolicae sedis auctoritate -ae ad episcopos diriguntur epistolae. B *latius*: 1 gener. i. q. *doctrinā salubris - lehrreich, heilsam*: EPIST. ad Hildeg. 3 p. 153^D -a verba de te audire desideramus. 2 publ. et eccl. i. q. *instructionem continens - Instruktiōns-*: BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 291,38 *papa legatos cum litteris suis -is transmiserat*.

II **subst. neutr.**: A *strictius*: 1 *admonitio, adhortatio, incitatio - Ermahnung, Mahnung, Aufforderung* (cf. GLOSS. II 126,58 St.-S. -o ipote. III. 382,38 epytomen -um maninge. al.): a in univ.: BERTO epist. 3 p. 21,25 (ed. F.-J. Schmale. 1961) nostrum . . . animadverte -um. CHART. Heinr. Leon. 11 nobis exemplum -um in protegendi . . . ecclesiis presta- bitis. REIN. LEOD. triumph. 3 p. 588,30 post salutis -um et peccatorum absolutionem . . . presidium . . . aggreditur (cf. HIST. peregr. p. 162,28). EKKEB. SCHON. opusc. 2 p. 262,40 non obliviscitur illud -um sapientis, qui ait: 'egs.' al. *in titulo libri*: REIN. LEOD. inept. 2 p. 601,17 quod (*scriptum*) nuncupavi -um pietatis. cf. l. 54. b c. *colore quodam i. q. consilium - Ratschlag*: EPIST. Wibald. 115 p. 190,7 -um, quod vobis presentes dare nequimus, per apices nostros . . . subministramus. 2 *litterae vel libellus monitionis - Mahnschreiben, Mahnschrift* (cf. GLOSS. II 248,3 St.-S. -urium pius lubon. 260,13 -montorium kiscrip): a gener.: RUOTG. Brun. 28 hoc breve -um . . . scripsit: 'Ut sis, quod vocaris egs.' OTLOH. admon. 4 (PL 146,252^A) ex evangelica lectione -um breve hic facere volo. b publ., eccl., iur.: a in univ.: EPIST. Alcuin. 127 p. 188,29 apostolicum -munitorum omni generalitatibus . . . adhortantes mittimus. VITA Ludow. Pii 56 p. 642,24 imperialis auctoritas et -um communis ordinatur concilii, quibus commoneretur Pippinus egs. EPIST. Hann. 90 p. 156,18 -um a vestra auctoritate acceperam, ne quid . . . contra ecclesiastica iura auderem. B *litterae citoriae - schriftliche Vorladung*: COD. Udalr. 42 p. 90,1 quod . . . in -o vestro posuistis (sc. papa). 3 *de instrumento ad suscitandum apto i. q. monitor - Mahner, 'Wecker'*: CONR. EBERB. exord. 4,26 p. 254,29 (Series script. s. ord. Cist. II. 1961) ut . . . perpetuitatem vigiliarum quasi -o quodam pulsatus illibatam servare valeret. B *latius*: 1 gener.: a *indicium, signum - Hinweis, Zeichen*: MIRAC. Wigb. 12 (MGScript. IV p. 226^b,3; c. 940) calix et patena . . . nihil lesionis habentes inveniebantur, ob -um videlicet animae salvandae. EKKEH. URAUG. Hieros. 6,4 crucis signaculum . . . crucifer exercitus ob mortificationis preferebat -um (admo- nitorium var. l.). b *pignus memoriae - Andenken, Unterpfand*: VITA Mathild. II 24 p. 300,55 (cod. 2) istud caritatis donum mei apud te sit -um. FRUTOLF. chron. a. 1057 p. 198,18 imperator . . . ei (comiti) . . . anulum suum velut huius rei -um dederat. RUP. TUIT. dial. 1 (PL 170,567^B) *circumcisio* ipsi Deo, qui promiserat, -um fuit, ut . . . recordaretur foederis. c *commentarium - Bericht*: CATAL. biblioth. Beinw. (ed. P. Lehmann, Erforsch. d. Mittelalt. II. 1959. p. 160,10; c. 1200) -um Palladii de gestis Alexandri imperatoris. 2 publ. et eccl. i. q. *litterae instructionis - Instruktionsschreiben* (cf. GLOSS. II 142,48 St.-S. in -o im breve): LEG. Wisig. 7,5,3 qui falsa -a sub nomine regis . . . protulerit egs. suppl. 1,1, 2tit. -um Timotheo, v. spectabili, comiti. IOH. VIII. epist. A 209 p. 186,10 dato -o (-mun- var. l.) nostris legatis. BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 292,9 *legati sedis apostolicae* propalabant sua legationis -um. al.

***commonitrix**, -icis f. *magistra - (Lehr-) Meisterin*: EKKEH. IV. bened. I 1,152 convictu lēto cum -e maneto.

commonitrius v. commonitorius.

65 ***commonitus**, -us m. *(prae)monitio - Mahnung, Warnung*: WOLFH. Godeh. I 29 p. 189,23 nisi quod fidelium sui -u praeveniebatur, certe ei dolus . . . parabatur.

commoratio (comm-), -onis f. 1 *proprie*: a *actio manendi, mansio - das Verweilen, Aufenthalt*: a gener.: CAPIT. reg. Franc. 293,26 p. 405,13 inmunitates . . . ab . . . diuturna conversatione et -e (commemoratione var. l.) regum . . . in episcopio prohibent. VITA Magni Fauc. 65 expletis [Leisibach]

viginti sex annis -is suae in illo coenobio. **B** rhet. i. q. ἔτημον - das Verweilen bei einem Thema: v. p. 990,10. **b** actio una manendi, communio, societas - das Zusammensein, Vereinigung, Gemeinschaft: **a** de consortio Dei, angelorum: HRABAN. hom. I 22 p. 45^a nosmetipsos . . . ad -em angelorum . . . committimus. EKKEB. SCHON. opusc. 11^b p. 324,24 ne unquam in eternum ab eius (Iesu) dulcissima -e disiungar. DAVID compos. 3,63,5 sunt . . . gradus et profectus in hac -e. **B** de communitate clericorum: TRAD. Salisb. I 1 p. 254,29 (a.987) normali vite, ut hic secretior potuisset esse consulentis clericali -e. **y** de coitu: ALBERT. M. pol. 7,14^b p. 738^a,32 'hyeme' . . . debere 'fieri -em (p.1335^a,38 συναυλάτων) hanc', id est commixtionem ad filiorum procreationem. **2** meton. i. g. habitaculum, sedes - Wohnstatt, Behausung: EBERW. Magner. 58 monachorum. WIGAND. Waldg. 16 erat . . . ibi . . . serpentium et repentium . . . con-o.

*commoratus, -a, -um. vivens - hausend: ALBERT. M. Iob 39,1 p. 458,18 (ed. M. Weiss. 1904) ibex . . . capricornus, animal scansivum et in petris -um.

commordeo (comm-), -morsum, -ere. script. cum-: l.26. **1** dentibus laedere - beißen: ALBERT. STAD. Troil. 4,256 pugna fit . . . talis, quasi tu furibundos se -entes intuerere canes. **2** mordendo absumere - verzehren: HILDEG. vit. mer. 3,7 eas (linguas) -bo (sc. invidia).

adi. commorsus, -a, -um. ad mordendum adaptatus - Beiz: LEX Ribv. 40,11 acceptorem . . . con-um (cum-, -um var. l.; GLOSS. II 354,11 St.-S. con-um gibeizdan) gruarium pro sex solid(is) tribuat.

*commoriger, -ari. obsequi - willfahren: EPITAPH. Rud. Trud. app. 10 (NArch. 22.1897. p. 385; s. XII.) Rodolfus sollers principibusque sciens -ari.

commorior (comm-), -mortuus sum, -mori. script. cum-: VITA Filib. 9 (MGMer. V p. 591,3). HINCM. Remig. 7 p. 278,36 (var. l.).

simul, una mori - mitsterben (cf. GLOSS. I 723,34 St.-S. -i tibi mit thir sterban): **1** in univ.: a corpori: WALAHFR. carm. 21,14,4 rex . . . est quibus per aevum Christus, vivere -ique lucrum. WALTHARIUS 691 nunc aut -ar vel carum ulcis-car amicum. HROTSV. Cal. 7,2 tu morieris serpentis vulnere et ego -or piae timore. EPIST. Hann. 48 p. 94,25 non tantum ad convivendum, sed etiam ad -endum tibi promtum me . . . satellitem habebis. LAMB. LEOD. Matth. I 151 Matthias contus illi, qui nos . . . redemit. al. **b** spirit.: CARM. anon. (SBMünch. 1873/III. p. 746,5; s. XI.²) qui se, dum vixit, tibi (sc. Christo) -ens crucifixit carnis deliciis. ARNO REICHERSB. scut. p. 1520^b qualiter ei (Christo) cum virtiis . . . i debeamus. **2** hyperbolice i. q. compatiendo cruciari - Todesqualen (mit) leiden: GESTA Vird. cont. II 12 p. 525,11 ecclesie . . . Dei persequitionibus -ens papa.

commoror (comm-), -atus sum, -ari vel raro commoro, -avi, -atum, -are. script.: cum-: RHYTHM. 81,16,4. al. como-: TRAD. Frising. 389. EPIST. Teg. I 10. al. v. et p. 990,16.

? -mot-: CHART. Bund. 741 p. 207,21. ? -memorare: l.69. **I** intrans.: A morari, manere, versari - (ver)weilen, bleiben, sich aufhalten: **1** gener.: a strictius: LEG. Wisig. 9,1,6 si . . . homo susceptus multis diebus apud alium con-etur. IONAS BOB. Columb. 1,27 p. 216,21 vir Dei eo in loco -vit (-tus est var. l.). HUGEB. Willib. 4 p. 94,34 illis in carcere -antibus. DIPL. Karoli III. 81 p. 132,15 -antibus nobis monasterio Nonantolas. BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 306,14 rex . . . Ratisponae biduo tantum . . . vix -ans. CONST. I 314 p. 443,21 dux . . . statum ecclesiarum, circa quas . . . -atur, . . . noscitur attrivisse. CHRON. Worm. p. 176,9 -bant in curia. saepe v. et p. 990,18. c. sensu advivendi: THEGAN. Ludow. 58 quem (regem) conservare . . . diu in hoc saeculo dignetur feliciter -antem Deus. **b** latius i. g. habitare, vivere - wohnen, ansässig sein, leben (cf. GLOSS. I 362,44 St.-S. -ante vuonantemo): TRAD. Frising. 19 p. 47,25 (a.763) fratrum, qui ibi -memorare (sic) viderentur (cf. CHART. Rhen. med. I 30 in ipso cenobio -are. al.). ARBEO Emm. 33 hii . . . qui secus amnum fluentis -bant (-bantur var. l.). CHART. Sangall. A 372 quod . . . in loco eodem victum et vestitum -andi ha-

beamus. BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 306,39. al. de mancipiis, colonis sim.: TRAD. Ratisb. 850 (a. 1149/60) in quo (loco curtis) Vdalricus Alhorn -batur. CHART. Solod. I 366 pro hominibus sancti Ursi, qui citra Ararim . . . -antur. al.

5 expressius i. q. in circuitu habitare - im Umkreis wohnen: ARBEO Emm. 42 qui -bant (-bantur var. l.), . . . ad sancti martyris pergebant ecclesiam. **2** rhet. i. q. fusi disputare - bei einem Thema verweilen: CONR. MUR. summ. p. 98, 313 (ed. W. Kronbichler. 1968) -or assidue redeundo diuque morando per loca (in marg.: commoratio). **B** una esse, una manere, convivere - zusammensein, -bleiben, -leben: LEG. Wisig. 12,3,21 cum quibus vel qualibus . . . feminis -ari debeat. HROTSV. Gall. I 4,4 sui primicerios . . . tecum -tum iri decrevit. THIETM. chron. 6,9 presbitero . . . cum domina excommunicati iniuste sedulo -anti. OLIV. epist. 5 p. 298,1 nec audet ibi -ari (como- var. l.) Christi cultoribus. al.

II trans.: A degere - verbringen: OTLOH. Bonif. 1,5 p. 121,25 ibi . . . aliquantis -tis (-tus var. l.) diebus. THIETM. chron. 5,13 regi . . . apud Augiam . . . nativitatem sancti Iohannis baptistae -anti. **B** incolere - bewohnen: TRAD. Frising. 7 p. 33,20 (a.754) per consensum . . . cunctorum -antium urbem Germanie.

adi. commorans, -antis. habitans, commanens - wohnhaft, ansässig: TRAD. Frising. 378 (a.817) omnibus honorabilibus viris in Baiovvaria -bus. 895 fidelibus sub regno isto -bus. DIPL. Karoli III. 21 p. 36,17 monachi ibidem -es. GERH. AUGUST. Udalr. I 1 p. 386,25 ad quandam ibi -em inclusam. al. de mancipiis, colonis sim.: TRAD. Frising. 72^a p. 97,36 (a.776) colonem . . . in loco, quae dicitur ad Silva, -em. DIPL. Loth. I. 6 p. 65,30 (ed. Th. Schieffer. 1966) ad . . . homines . . . ecclesie tam ingenuos quam servos super terram ipsius -es. COD. Lauresh. 2547 donamus . . . virum . . . in ipsa huba -em. TRAD. Teg. 387 homines -es in Landeshüt egs. subst. commorantes, -ium m. **1** circumstantes - Änwesende: TRAD. Frising. 887 (a.861) declaratum est -bus cunctis, quod egs. **2** habitatores, incolae - Ansässige, Einwohner: ARBEO Emm. 25 p. 64,8 -es in circuitu . . . ecclesiam . . . construxerunt (30 p. 71,11 longe lateque -es). TRAD. Frising. 336 p. 287,3 constat multis in episcopio sanctae

40 Mariae -bus egs. al. v. et l.21. de mancipiis, colonis: TRAD. Frising. 389 (a. 817) tradidit . . . praefatam aludem . . . cum omnibus ibidem -bus.

commortalis, -e. **1** adi.: homini alteri accidens - einen Mitmenschen ereilend: EPITAPH. var. II 73,2 lector, . . . -i compaciare neci. **2** subst. masc.: homo alter - Mitmensch: THIETM. chron. 7,14 p. 414,9 -is vestri ac peccatoris facta aure . . . percipite. plur. i. q. homines universi - alle Menschen (ingesamt): THIETM. chron. 6,21 p. 300,2 fragilis naturae nos -es sumus.

50 commortifico, -are. (penitus) extinguiere - (vollständig) abtöten: HILDEG. phys. 4,25 calor cretae . . . vermes -at.

commotio (comm-, -cio), -onis f. script. -mut-, -muc-: p.991,34.41sq. adde LEG. Burgund. const. I 15^{tit.} (var. l.). **1** propriæ i. q. motio, motus - Bewegung: A strictius: 1 spectat ad res: a gener.: a in univ.: ARBEO Emm. 33 sine -e aeris. ERNH. Marc. et Petr. I 4,14 p. 262,14 molaris illa -o . . . sopita est. CHART. archiep. Magd. 351 tempestuosa maris -e prepediti. al. expressius i. q. violentia - Unbill: LEG. Wisig. 2,1,33 tempestatis. **2** concussio - Erschütterung: ALBERT. M. animal. 6,18 corrumpuntur . . . ova ex -e. **y** agitatio - das Rütteln: v. p. 992,6. expressius i. q. labefactatio - Lockerung, das Wackeln: TRACT. de aegr. cur. p. 180,7 dentium. **3** collisio - Zusammenprall: ARBEO Emm. 14 clipporum. **b** spec.: a iur. i. q. actio transponendi, translatio - Verschiebung, Versetzung: LEG. Wisig. 10,3,1 nec aliqua patimur eos (terminos) -e divelli. **3** medic. i. q. fricatio - Massage: AESCULAPIUS 22 p. 34,31 fortissime frictionis et -is ventris exercitationibus . . . utantur. **2** speciat ad animalia i. q. actio minandi - das (Fort-)Treiben: LEX Thuring. 32 quot equæ fuerunt, tot capita -is multam conponat. Blatius: **1** decrucigerisi. i. q. profectio - Aufbruch [Leisibach]

[Leisibach]

bewegung): THEOD. PALID. annal. a. 1096 angelicas fuisse potestates . . . vagatione sua eam, que postea totum pene corripuit occidentem, signantes -em. **2 de humoribus i. q. fervor - Wallung, Erregung**: HILDEG. scivias 1,2 p.395^B cum -em venarum suarum non in dulcedine peccati, sed in amore filiorum scire deberent.

II meton. i. q. vis commovens - treibende Kraft (in imag.): AGOB. apol. 2,2 talis inventa est *uxor* (*sc. Ludovici*), quae magnorum fluctuum -cio . . . esse posset.

III translate: A gener.: 1 concitatio - das Reizen, Herausforderung: LEG. Burgund. const. I 54,3 non dubitetis -em iracundiae nostrae in vestrum periculum esse vertendam. 2 affectus - Gefühl, Empfindung: a compunctio - Rührung: WILLIB. Bonif. 4 p.15,28 ut . . . magna cordis -e . . . supplicationes pro eo ad Dominum fuderent. b iracundia, indignatio - Zorn, Erbitterung (*cf. Gloss. II 131,28 St.-S. con-o ipolgani. 170,58 -e zorna. al.*): RUD. FULD. Leob. 4 -em cordis earum (*santimonialium*) . . . satisfactione amovere. Hist. de exp. Frid. imp. p.59,33 cum . . . nostrorum erga Grecos in dies incandesceret -o. al. 3 inquietudo, perturbatio, status afflictus - Unruhe, Verwirrung, Zerrüttung: ALCUIN. epist. 184 p.309,28 -o magna est in mundo. AGOB. apol. 2,2 -o . . . huius temporis et harum regionum. DIPLO. Heinr. IV. 267 in maxima regni -e. CHART. Langel. 6 (Gesch-QuellProvSachs. XV. 1882. p.6,36) propter imperii turbationem et grandem tocius Alamanni -em. al. 4 seditio, rebellio - Aufruhr, Aufstand: THEGAN. Ludow. 41 quod Pippinus . . . em patri facere voluisset. VITA Liutg. I 22 ante sedatam -em. ANNALISTA Saxo a.1129 p.766,19 facta est con-o permaxima civium . . . contra . . . archiepiscopum. al. 5 contentio, lis, conflictus - Streit, Fehde, Konflikt, (bewaffneter) Zusammenstoß: CAPIT. reg. Franc. 79,2 qui (*faidosi homines*) solent incongruas -es facere. ERCHEMB. Cas. hist. 6 erat . . . uterque . . . ad -es (-mut- cod.) et bella declivi. THIETM. chron. 7,1 inter Romanos et nostrates magna oritur -cio in ponte Tiberino. OTTO FRISING. chron. 7,34 p.368,4 inter nostrum et Ungarorum regnum . . . valida expectatur -o. ANNAL. Magd. a.974 p.153,53 potentum invicem sevit -o. al. B spec.: 1 iur.: a petitio, causatio, molestia - Einspruch(serhebung), Anfechtung, Störung: LEG. Burgund. const. I 13 exartum . . . remota hospitis -e (-mut- var. l.) possideat (51,4 [-muc-, commonitione var. l.]). FORM. imp. 9 p.293,31 ut . . . res . . . utrantur et nullam deinceps -em aut calumniam aut aliquod impedimentum pertimescant (*sim.* 45 p.321,19. DIPLO. Loth. I. 68 p.182,28 [ed. Th. Schieffer. 1966]. al.). b litigatio - Rechtsstreit: CHART. Austr. sup. II 10 p.14,25 (a.843) quedam -o exorta fuit inter Liuphrammum . . . et Baturicum . . . de venatione et piscatione. 2 medic. i. q. accessio - Anfall: a in univ. i. q. incommodum - Beschwerde: ALBERT. M. veget. 6,332 confert inula . . . doloribus frigidis et -bus inflationum et ventositatum. b de febribus i. q. impetus - Paroxysmus: GLOSS. med. p.55,6 periodice . . . dicuntur febres, eo quod . . . certo . . . temporis circulo moveantur . . . habentes -es . . . adque declinationes. Odo MAGD. herb. 1200 antea quam diri veniat -o morbi.

*commotivus, -a, -um. incitans, hortatorius, affectivus - eindringlich, ergreifend: CAES. HEIST. hom. I p.123^{a,7} verbis -is malos ad lachrymas commovere (hom. exc. 83 cum eandem gentem v. -is satis baptizasset, duros tamen . . . invenisset).

commoto v. 1. commuto.

1. **commotor**, -oris m. auctor - Urheber: CAPIT. reg. Franc. 193,1 (cod. 14) rixae.

2. **commotor** v. commotor.

commoveo (conm-), -movi, -motum, -ere. script.: cum: LEX Baiuv.9,19 (*var. l.*). como-: p.993,57. -mu(tus): CHRON. Fred. 2,45. -mobe: p.992,15. form. indic. praes. -unt: p.992,36. metr. -vère: p.992,1.

moveare, impellere - bewegen, in Bewegung setzen: I proprie: A strictius: 1 obi. res (partes corporis: p.992,1sq.): a gener.: a in univ. (medial.: l.72. p.992,2): ARBEAO Emm. 32 qui (*aer*) -tus eqs. AEDILV. carm. 8,41 nullum potuit

-ere membrum. FRID. II. IMP. art. ven. 2 p.161,4 si manus falconarii -atrus hinc inde aut giretur. 6 p.217,4 -et.. caudam falco. al. β concutere - erbeben lassen: ARBEAO Corb. 43 sonus . . . erumpens tam validus, ut . . . castrum conisset. 5 γ agitare - rütteln: TRACT. de chirurg. 122 si . . . ossi cohoreat telum, -atrus et commotione laxatum educatur eqs. expressius i. q. laxare - lockern: DIAETA Theod. 290 uva cum oponanice inposita -tas ungulas tollet. HILDEG. phys. 6,38 calor in aestate pennas cuculi -et, ita quod cadunt in hyeme. 6 de instrumentis, campanis i. q. pulsare - schlagen: HROTSV. asc. 128 David . . . it cytharam. medial. et ref. c. sensu sonandi: WILLIB. Bonif. 8 p.53,22 glockum . . . humana non contingente manu -tum est. HUGEB. Wynneb. 11 glocka . . . se ipsam -ere cepit. b spec.: a techn. i. q. permiscere - umrühren: COMPOS. Luc. T 32 -be et fac, quod ious susu. MAPPAE CLAVIC. 4 -ens omnia pariter. HERACLIUS I 7,8 calamo cum ceperit aurum, illud -at, pulchre si scribere quaerit. THEOPH. sched. 1,21 unde (*sc. ferro*) -bis ipsum gummi. al. β medic. i. q. fricare - reiben, massieren: 15 HILDEG. fragm. 174 crus in venis manu -at, id est striche. TRACT. de chirurg. 708 duabus pollicibus palpebram in omnem partem -emus. 2 obi. animalia: a minare - treiben: LEX Thuring. 32 si . . . foris gregem -it. b excitare, venari - (auf)jagen (*cf. Gloss. II 660,48 St.-S.* -ere arruortun): 25 CHART. Austr. sup. II 11 (a.849) de venatione . . . ita se coadunaverunt, ut utrisque licet in ista parte -ere eqs. 3 obi. homines i. q. conquassare - schütteln: BERTH. (?) annal. praef. p.269,1 totus fluen in lacrimis et -tus eiulatu. B latius: 1 milit.: a de exercitu sim. i. q. excire, cogere - mobil machen, aufbieten: LIBER hist. Franc. 38 p.308,4 Theudericus . . . hostem plurimum -it. ANNAL. Alam. a.790 (Scrin. Friburg. I. 1971) Karolus rex -tos exercitu . . . perrexit eqs. CAPIT. reg. Franc. 267,3 de his . . . qui . . . trustees -ent. al. (usque ad s. IX.) b de armis i. q. arripare, inferre - greifen (zu), erheben: CHRON. Fred. 2,60 p.84,15 Alamanni adversus Wandalus arma -unt (THIETM. chron. 4,9 de occidental partite quam plures a. sepius -entes. al. HERM. AUGIENS. chron. a. 1047 p.127,30 imperator . . . contra Theodericum . . . a. con -it). 2 natur.: a exagitare - in Bewegung, in Wallung bringen: HILDEG. fragm. 160 Mars humores venarum in genu -et. ALBERT. M. animal. 1,459 haec (*humiditas*) . . . -etut in eis (*globis testium*) per spiritum eqs. medial. i. q. fervescere - in Wallung kommen: HILDEG. fragm. 131 humores in femoribus et in renibus -entur. b irritare - reizen: 40 ALBERT. M. animal. 3,118 melancholia os stomachi per suam acridinem -et eqs. 3 usu communis: a refl. i. q. se fatigare - sich anstrengen: THIETM. chron. 6,61 archiantistes . . . ad regem ambulans se multum -it. b intrans. i. q. exire, difundi - ausgehen, sich ausbreiten: VITA Richardi 7 Franciam, unde -erat fama sanctitatis eius. c de sensibus i. q. attingere, pervenire (ad) - treffen, dringen (an): ARBEAO Corb. 3 ut eius (*spinae*) ictu sonitus cellulæ aurem viri Dei -isset. EMM. 18 factus . . . est in agone . . . robustus, ut adstantibus nec gemitus aures -isset.

55 **II translate:** A gener.: 1 obi. homines eorumque animus, pectus sim.: a incitare, compellere, adducere - treiben, bringen (zu), veranlassen (*c. sensu seducendi*: l.58): TRAD. Patav. 8 (a.774/88) calliditate -tus aut cupiditate . . . contra presente epistola . . . venire. POETA Saxo 2,387 spes frustrata . . . Grecos -it in iram. 3,43 nova . . . simultas . . . animum Caroli -it, ut illos . . . aggrederetur. DIPLO. Arnulfi 163 p.249,24 nos . . . pontificis precibus -ti. RUOTG. Brun. 20 p.19,7 hac de re . . . -tus imperator. OTTO FRISING. gest. 1,44 innumeris populis . . . hac expeditionis fama ad sumendam crucem -tis. 60 1,49 p.69,12 pro -endis ad iocos hominum animis. al. b (gravius) afficere, tangere, complere - ergreifen, erfüllen: a maerore, dolore, miseratione sim. (*cf. Gloss. I 180,21 St.-S.* con-es cahroris. 701,60 -ti gigruozta a piwegiti o. al.): ARBEAO Emm. 24 p.61,4 mulieres . . . pietatis viscera -te. 70 WALTH. SPIR. Christoph. I 22 quo viso tres de consulibus misericordia -ti dicebant eqs. THIETM. chron. 4,23 mater . . . tanto dolore intrinsecus -ta. al. expressius i. q. ad mise-

[Leisibach]

rationem permovere, compungere - röhren, erschüttern: WETT. Gall. 36 tali miseria episcopus -tus. THIETM. chron. 4,50 lacrimis eiusdem (*ducis*) vehementer . . . -ti sunt. 6,11 videns rex tantam stragem -etur. al. v. et p. 991,58. **β indignatione, ira, odio sim.**: BEDA hist. eccl. 1,7 p. 19,31 iudex nimio furore -tus. POETA Saxo 1,95 mentes hominum, quas turbida -et ira. VITA Heinr. IV. 6 p. 23,15 rex iusta -tus indignatione. al. expressius i. q. offendere, exacerbare, iratum reddere - aufbringen, empören, erzürnen (cf. GLOSS. II 66,27 St.-S. -ta ergremit. 131,4 con-endos zirpelganne): DIPL. Karoli III. 170 nos quibusdam exortis occasionibus . . . episcopo paululum -ti honores abstulimus. WIDUK. gest. 3,72 ille super his -tus. THANGM. Bernw. 14 p. 765,21 his . . . verbis archiepiscopi animum adversus . . . Bernwardum graviter -it *Sophia*. al. cf. p. 992,60. **c** inquietare, perturbare - beunruhigen, aufregen, in Unruhe versetzen (cf. GLOSS. IV 300,3 St.-S. -it . . . giuorran): **a** in univ. c. sensu sollicitandi (*usus medial.*): THANGM. Bernw. 23 non patior . . . super his vos . . . -eri. CHART. ord. Teut. (Thur.) 218 pro quo non -bimur ullo modo. **β consurgere, rebellare - in Aufruhr geraten, sich auflehnen, erheben (*usus medial.*)**: THIETM. chron. 6,48 rex . . . occidentalium mentes . . . , ne solito -rentur, sedare temptavit. OTTO FRISING. gest. 1,4 p. 15,30 tota in brevi provincia illa adversus ipsum (*principem*) -ta. HUGO TRIMB. registr. 389 tempore, quo Gothi Romam circumdecederant und Wandali -ti. al. **γ affligere, premere - bedrängen**: THIETM. chron. 2,27 -entibus iterum orientales Ungris. **2 obi. res:** **a** (excitando) efficere, provocare, causam esse -errogen, reizen (zu), provozieren, verursachen, herbeiführen: **a** in univ.: WILLIB. Bonif. 9 p. 56,23 propter . . . ledonis ac malinae inruptiones, quae . . . aquarum diminutiones infusionesque -ent. **β de affectibus:** POETA Saxo 4,166 natio Slavorum . . . Caroli -erat iram. RUOTG. Brun. 38 p. 41,15 scrupulum. WALTH. SPIR. Christoph. II 4,25 furem. THANGM. Bernw. 7 multorum . . . in se invidiam et indignationem -it. al. adde: ALBERT. M. veget. 6,296 cepa . . . -et coitum. **γ de lite, tumultu sim. (subi. homines i. q. incipere, accende-re-anzetteln, anfangen, schüren):** POETA Saxo 2,481 maxima causa hos inter populos litem -it atrotem (WIPO gest. 13 p. 34,9 Ravennates I. cum exercitu regis -bant). HROTSV. Agn. 345 pontifices . . . -ere . . . non parvam seditionem (WIPO gest. 16 p. 37,5 Romani, qui s. -erant). VITA Heinr. IV. 11 p. 35,29 non ut pugnam sedaret, sed amplius -ret. **δ de crimine i. q. moliri - im Schilde führen, aushecken:** LEG. Wisig. 2,1,30 de re illa, unde actio -ta videtur. remissius usu medial. i. q. oriri - entstehen: LEX Baiuv. 16,4 quotiens de vindita re contentio con-etur. **b** de causa i. q. proferre - vor Gericht bringen: CAPIT. reg. Franc. 95,5 si comites ipsas causas -erint ad requirendum. **2 medic. de morbo i. q. accidere, attemptare - befallen, angreifen (pass. i. q. morbo corripi - erkranke):** l. 57,59: AESCULAPIUS 1 p. 1,30 quando . . . sine febribus comoventur aegroti. p. 2,16 si oculum simul -erit dolor. GLOSS. med. p. 17,21 hii . . . solem ferre non possunt . . . nam statim -entur. p. 18,1 -tum cerebrum. AURELIUS 16 p. 718,3 vesica quoque coniuretur (-etur cod. Augiens. CXX). HILDEG. fragm. 146 qui . . . robusti sunt, de . . . predictis infirmitatibus aliquantum -entur, sed non infirmantur. al.

adi. commotus, -a, -um. **1** (*miseratione*) affectus, compunctus - bewegt, gerührt: WALAHFR. carm. 38,16 in lacrimas -o pectore solvor (CAND. FULD. Egil. II 11,1 tunc . . . longaevis -o p. contra: 'eqs.'). **2** offensus, indignatus, iratus - gereizt, aufgebracht, erzürnt (cf. GLOSS. II 402,16 St.-S. -ior arpolara. al.): HROTSV. Agn. 206 his dictis saeva praeses -ior ira (Pel. 250). GESTA Camer. 1,74 huius rei suggestione episopus -ior factus. Pass. Thiem. II 14 p. 60,45. Leisibach commovo v. commoveo.

commulco (comm-), -are. verberare, castigare - geißeln, kasteien: HUCBALD. carm. 2,41 con-ant calvi carnem. ***commultiplico**, -atum, -are. **1** multiplicare - multiplizieren: Ps. BOETH. geom. 684 (ed. M. Folkerts. 1970) basis medietas et cathetus -ti (cum- var. l.). **2** augere - vermehren: ALBERT. M. princ. 4,6 p. 343^a,19 quando -atur calor. ***communalia** (comu-), -ae f. fundus communis vel pars vel ususfructus eius - Gemeinschafts-, Gemeindeland, Anteil oder Nutzungsrecht daran: DIPL. Heinr. II. 278 p. 328,42 arimannos . . . cum omni . . . hereditate, . . . proprietate, comu-is (an subest communale?). **communalis** (comu-), -e. **1** adj.: a gener i. q. communis - gemeinsam: CARM. var. Walther 1,70,4 due zone orbis terrae . . . es optima sunt predia. **b** publ. et iur. i. q. ad communatatem vel ad commune spectans vel pertinens - auf die Gemeinschaft, Gemeinde bezüglich, zur Gemeinde gehörig, gemeinschaftlich, Gemeinde-: CHART. Bund. 224 (a. 1106) cum . . . pratis, pascuis . . . , comu-bus usibus aque. GREG. CAT. chron. II p. 74,14 aquimoli -es. CHART. Heist. 8 p. 105,16 sive civilem sive -em contineant causae questionem. CHART. Ital. Ficker 315 p. 346,27 solvendo . . . tertiam partem debiti comu-is. 427 p. 437,11 quod pax comu-is . . . perpetua sit . . . inter . . . communia et homines . . . communium. **2 subst.:** **a** masc.: civis (communiae) - Bürger (einer Kommune): ANNAL. Ianuens. IV p. 65,7 duo fuerunt electi pro comu-bus non de parte. **b** neutr.: fundus communis vel pars vel ususfructus eius - Gemeinschafts-, Gemeindeland, Anteil oder Nutzungsrecht daran, Allmende: CHART. Basil. A I 280 (c. 1195) in . . . pratis, -bus. 294 p. 449,20 ea, quecunque . . . de -bus . . . sepibus habent inclusa. p. 449,26 in . . . -ium demonstratione fuit recognitum. *ibid.* al. ***communicarius** (comen-), -i m. (cf. *communita) familiaris vel colonus (*claustris*) - Angehöriger oder Hintersasse (einer Klostergemeinde): ACTA imp. Winkelm. I 391 (a. 1247) quidam ex ipsis monachis Maniachi cum come-is ipsius monasterii. ***communita** (cum-, comu-, -cia, -nza sim.), -ae f. (cf. ital. comunanza a communis) **1** spectat ad terram i. q. fundus communis vel pars vel ususfructus eius - Gemeinschafts-, Gemeindeland, Anteil oder Nutzungsrecht daran, Allmende: DIPL. Conr. III. 51 p. 87,5 (ed. F. Hausmann. 1969) cum . . . pratis, gerbis, comunanciis. CONST. I 288,1 consuetudines . . . exerceatis . . . in pontibus, toloneis et -is. ACTA imp. Böhmer 152 p. 145,5 de . . . iuribus, . . . comu-is, pisationibus. CHART. Bund. 440 coheret ei (*peciae*) . . . cumunanza de Villa; . . . confirmavit Iohannes . . . a parte totius cumunance . . . vendicionem. CHART. Ticin. 14 p. 38,9 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. I. 1929) de omni . . . parte, quam ei pertinet . . . de cumunnaciis (leg. cumunaciis ed.). CHART. Tirol. 592 p. 68,29 cum tota sua (*sc. curiae*) -cia et usancia. CHART. Bund. 686 passculis et viganalibus et cumu-is, qui sunt . . . usque ad Predram. 968 p. 396,9 de silva una iacente, ubi dicitur intus -am. al. **2** spectat ad homines: **a** strictius i. q. commune, communitas - Gemeinde(verbund), Kommune: **a** gener.: ACTA imp. Böhmer 112 (spur. post 1162) ab omni comu-a . . . liberas reddimus terras. ACTA imp. Winkelm. I 65 civitatibus, castellis, -is, comitibus . . . in marchia constitutis . . . gratiam. INNOC. IV. registr. B 203 ut -am possitis facere ac eisdem gaudere iuribus . . . , quibus gaudere consueverunt alie -e castrorum et locorum. al. v. et l. 47. **β de statu:** ACTA imp. Stumpf 476 p. 672,15 (a. 1140/41) quam (*regaliam*) homines loci de Lonate tenent per comu-am (204 p. 284,21. al.). CHART. Ital. Ficker 211 p. 263,38 curia tenebit civitatem Asisii in -am tempore (244 p. 291,1 comuniter stabunt homines Asisii et i. comu-am egs.). al. v. et l. 59. **b** latius i. q. (*ad iurata*) consociatio ciuium - (beschworene) Vereinigung der Bürger (cf. p. 995,14sqq.): URBAN. IV. registr. 568 cum . . . homines diversorum locorum . . . quandam -am facere . . . proponant. **70** ibid. iterum. ANNAL. Mant. a. 1260 (MGScript. XIX p. 23, 42) facta fuit quedam comu-a . . . , que destruxit privilegia marchionis.

commundo, -avi, -are. *purgare – reinigen*: Ioh. DIAC. cen. 2,5 Neeman -vit (commendavit Mo), Amos aquas spargitat. **communeo** v. commoneo.

***communia** (cum-, comu-), -ae f. *abl. pl. -nis*: l.11. 1 *spectat ad terram i. q. fundus communis vel pars vel usus-fructus eius – Gemeinschafts-, Gemeindeland, Anteil oder Nutzungsrecht daran*: DIPL. Merov. I 56 p.50,51 cum terris . . . , farinariis, cu-is. FOLCUIN. Bert. 1,39 p.59,25 cum omnia castitia . . . , -is, perviis (FORM. Sal. Lind. 1 cum . . . pascuis, -is [-nus 1], p. CHART. Gelr. 16 p.19,12 in . . . p., -nis. al.). DIPL. Karoli III. 130 egressibus ac -a de foreste. GESTA Camer. 1,54 p.420,24 silvas, -as *donamus*. CHART. Heinr. Leon. 30 p.43,31. al. 2 *spectat ad homines i. q. (adiurata) consociatio (civium), coniuratio, commune – (beschorene) Vereinigung (der Bürger), (Eid-)Genossenschaft, (Stadt-)Gemeinde, Kommune (cf. R. Grand, Revue historique de droit français et étranger 26. 1947. p.144 sqq.; saepius de coniuratione seditionis, e. g. l.23sqq.)*: a *strictius*: GESTA Camer. cont. I B 2 cum cives . . . diu desideratam iuraverunt -am. II E 83,2 ad pacem flectitur . . . -a. ANNAL. Rem. a.1139 (MGScript. XVI p.733,7) facta est Remis cu-a a . . . rege . . . pecunia data a civibus. LAMB. WAT. annal. a.1151 p.521,45 auditur campana -ae (WILH. ANDR. chron. 79. cf. CONST. II 293 campanas . . . et -am, quam pacem nominatis, . . . destruatis). ANNAL. Plac. a.1260 p.512,50 Albertus . . . , qui dominium . . . civitatis cum sua societate comunie obtinebat. saep. *de hominibus rusticis*: GISLEB. MONT. chron. 84 p. 122,23 qui (*homines*) vi fulti regia -am contra . . . ecclesiam fecerant. b *latius*: a *universitas civium – Bürgerenschaft*: LAMB. WAT. annal. a.1153 p.529,33 comes . . . receptus est in urbe ab episcopo et -a. CHART. Lamb. Leod. 476 scabinis ac -e civitatis . . . salutem. B *cohortes civium – Bürgerwehr, Miliz*: HUGO FLAV. chron. 2 p.478,23 -am Eduensis . . . parochiae . . . adducere voluit *episcopus*. LAMB. WAT. annal. a.1149 p.517,33 comes . . . assumptis militibus et -is . . . ob-sedit Hesdinum. CHRON. Albr. a.1231 p.929,36 burgensem et rusticorum. a.1233 p.931,6 fecit *cives* . . . carceri mancipari per XIX -as, quas . . . convocavit *comes*. al. Y *conventus civilis vel iudicarius – Bürger- oder Gerichtsversammlung*: CHART. Mog. A I 557 p.470,24 (a.1129) excipiuntur ab hac -a (sc. *placito villici*) ministeriales. LAMB. WAT. annal. a.1151 p.521,15 super domno Eustachio . . . in -a . . . conqueritur. p. 521,26 clericus indiscussus in -a fuit condemnatus. CHART. Ital. Ficker 378 p.397,1 in -a vicinitatis . . . more solito congregata . . . iuravit.

***communialis**, -e. *ad communionem pertinens – Kommunion-*: BERTH. (?) annal. a.1076 p.281,48 post -em orationem.

communiatas v. *communitas*.

communicabilis, -e. 1 *adi.*: a *qui communicari vel transferri potest – mitteilbar, übertragbar*: EKKEB. SCHON. cath. 11,9 si . . . corpus Christi -e hominibus non est. CHART. Naumb. 398 p.359,40 opus bonum . . . , quanto . . . est . . . -ius, tanto . . . elucet gratius. BERTH. RATISB. serm. 6 p.37,36 Deus est bonum indeficiens et ideo -e. ALBERT. M. cael. hier. 6,2 p.140^a,12 divinae magnificentiae est communicare creaturae, quidquid -e est sibi. animal. 11,57 quod . . . exit per divisionem de potestate generis, -e est multis. metaph. 7,5,5 p.381,34 (ed. B. Geyer. 1964) omnis forma de se -is est. ibid. al. B *communioni idoneus – umgänglich*: BERNOLD. CONST. libell. VII 2,5 respiccas teque nobis -em restitutas. 2 *subst. neutr.*: *quod communicari potest – Mitteilbares*: ALBERT. M. bon. 572 p.304,76 cum . . . iustitia sit circa -ia distributione et directione voluntatis *eas*. cael. hier. 6,2 p.140^a,14 cognitio angelorum est de -bus creatureae. ibid. al.

***communicabilitas** (comn-), -atis f. *qualitas eius, qui communicari vel transferri potest – Mittelbarkeit, Übertragbarkeit*: HUGO HONAUG. hom. 2,54,8 (ArchHistDoctrLitt. 42. 1967. p.228; c.1180) nec . . . divisibilitate sui, i. e. con-e, unum est divina essentia. ALBERT. M. cael. hier. 7,3 p.166^a,6 est aliquid principium -is . . . et aliquid principium in-communicabilitatis *eas*. (intellect. 1,2,1 p.491^b,26 p. -is in-

venitur in omnibus rebus perfectis *eas*). praedicab. 2,5 p.33^a, 14 simplicitatem . . . consequitur -s. metaph. 5,6,6 p.286,38 (ed. B. Geyer. 1960) ex hoc (*universali*) ad plura habet -em *forma*. summ. theol. I 7,31,3 p.335^a,24 propter naturae -em. 5 *ibid. al.*

***communicantia**, -ae f. *communitas, convenientia – Gemeinsamkeit, Übereinstimmung*: ALBERT. M. cael. hier. 13,5 p. 353^b,19 motor prius imprimit in mobile sine -a ab invicem conversim. anim. 2,3,6 p.107,15sqq. (ed. C. Stroick. 1968) 10 quod -am habent agens et patiens, verum . . . est, sed non oportet, quod habeant -am ita, quod sint eiusdem naturae . . . , sed quod habeant proportionem ad invicem. animal. 1,17 in habitudine . . . membrorum est -a et discrepantia animalium. 1,18 dicimus -am esse elefantis et symiae . . . in hoc, quod mamillae . . . sunt in pectoribus. metaph. 4,3,1 p.187,41 (ed. B. Geyer. 1960). *ibid. al.*

communicatio (-cio), -onis f.

I *participatio, largitio, datio – das Anteilgeben, Auseilung, Ausspendung*: A eccl. et theol.: 1 *in univ.*: AMALAR. bapt.

20 26 qui (*spiritus sanctus*) . . . donum Dei dicitur . . . sive -o. HRABAN. cruc. 1,28 p.264^A Deus . . . consilium et -o, a quo . . . sunt omnia. THIETM. (?) chron. 4,33 beneficencie -cionis causa (cf. Vulg. Hebr. 13,16). al. 2 *de eucharistia*: VITA Bertini 19 (MGMer. V p.765,23; s. IX.in.) post -em (communionem var. l.) corporis et sanguinis Christi (CAPIT. reg. Franc. 183 p.423,25 de c. Domini et s. -e laicorum. cf. Conc. Karol. 56^A,62 -o c. Domini . . . celebrari). WALAHFR. exord. 20 p.493,21 quod . . . neque ante neque post -em . . . sit convivandum. ALBERT. M. euch. 1 praef. p.192,7 eucharistia . . . -o omnis sanctitatis. al. *de parte missae i. q. antiphona communionis – Kommuniongesang, ‘Communio’* (cf. p.1000,23sqq.): LIBER ordin. Rhenaug. p.68,3 cottidie . . . prefatio dicitur . . . , sed non -o. p.165,27 -o (communicantes C) nonnisi in die sancto recitatitur. B *philos. et natur.*: 35 1 *in univ.*: ALBERT. M. eth. 4,1,2 p.276^a,24 datio . . . est . . . -o proprii. 2 c. *colore quodam*: a *actio attribuendi – Zuteilung*: ALBERT. M. bon. 569 p.303,19 distributio et -o urbanitatis (p.303,21 talis . . . d. et -o consistunt et in bonis fortunae et in bonis naturae *eas*. animal. 1,53 fit . . . regimen . . . distributione officiorum . . . et -e meritorum et negotiationum. al.), nat. anim. 2,6 p.29,17 est *virtus moralis* circa -es operum sicut iustitia. B *largitas – Freigebigkeit*: ALBERT. M. animal. 1,54 leo liberalitatem et -em imitatur (cf. p.997,32). C *usu communi i. q. actio exponendi – Mitteilung*: AMADEUS LAUS. hom. 7,4 (ed. J. Deshusses. 1960; s. XII.med.) quae (quaestio) . . . dulcis admodum clarebit -e.

II *communitas, societas – Gemeinsamkeit, Gemeinschaft*: A *strictius*: 1 theol.: CONC. Karol. 57^B p.772,2 communicant sibi invicem omnes fideles per societatem et -em spiritus (cf. Vulg. II Cor. 13,13). RUP. TUIT. off. 9,6,649 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. VII. 1967) delectat . . . intueri modum -is, ut intelligamus ea, quae patris sunt *eas*. CHRON. Reinh. a.1206 p.570,17 si . . . Dei cultum . . . percolerent *fratres*, eiusdem -cionis participem se fieri . . . adoptavit *Iohannes*.

55 2 *philos.*: ALBERT. M. eccl. hier. 3,2 p.561^a,29 excommunicatio non opponitur communioni, sed -i, quae est in plus quam communio . . . , cum -o sit in participatione unius cum altero. eth. 5,2,10 p.360^a,36 commutatione operum non existente -o civium non erit. pol. 1,1^a omnis civitas est in -e (p. 1252^a,1 κοινωνία). 1,1^b differunt virtutes -is coniugalis et -is despoticae. 1,1^r p.12b,16 politica -o sive civilis colligit omnes alias. ibid. saep. 3 *iur.*: manus -is i. q. *communis assensus – gemeinsame Zustimmung*: CHART. Wetzlar. I 83 p.27,24 (a.1257) ut manus -is vel assensum huic facto apponere non valerent *pueri* (p.27,33. cf. infra p.998,72sqq.). B *latius*: 1 *usus, commercium, vicissitudo – Umgang, Verkehr, Austausch*: a eccl.: CAPIT. reg. Franc. 297,13 quicunque . . . de eorum (excommunicatorum) societatis et coniunctionis -e infecti . . . sunt. BERTH. (?) annal. a.1077 p. 293,4 in -e . . . regis . . . confessus est se peccasse. al. b *philos.*: ALBERT. M. cael. 1,3,6 p.69,10 (ed. P. Hofstfeld. 1971) cum omne bonum civile perficiatur -e civium. animal. 8,180

(Erb)

quorum (*operatorum artium*) -e subsistit civitas. eth. 5,2,9 p.357^b,7 ex duobus . . . medicis non fit -o, sed ex medico et agricola. *ibid.* al. v. et l.29. p.1000,57. **2 necessitudo mutua, vices - wechselseitige Beziehung, Wechselwirkung:** ALBERT. M. anim. 1, 2, 7 p.38,36sqq. (ed. C. Stroick. 1968) supponamus -em esse . . . animae secundum speciem ad hoc corpus et non ad aliud . . . ; et ideo . . . non esset -o inter unum et aliud. pol. 1,7d p.55^a,15 quando incooperunt -es hominum. **3 commutatio - Tausch:** RHYTHM. 149,405 quam rerum beata . . . -o celsa! **4 negotium - Geschäft:** CHART. Traiect. 1247 (a.1251) nullus . . . -em (*antea* CHART. Hans. 254 *commercialiē*) cum eo (*reō*) faciet. **5 mutatio (formarum) - Wechsel (der Erscheinungsformen):** ALBERT. M. animal. 17,6o generatio anulosorum . . . triplicatis -bus revertitur ad simile.

communicativus, -a, -um. *qui participem facit, communicans - anteigebend, mitteilend:* **1 in univ.:** DAVID compos. 3,18,1 p.198,9 benignitas facit . . . -um sui et suorum (ALBERT. M. euc. 1,2,2 p.195^b,16 nihil tam longe . . . -um s. sicut bonitas. al. [cf. PG 3,721^A ἀὐτῷ μεθέξει]). ALBERT. M. bon. 21 p.12,31 bonum . . . est diffusivum et -um esse sicut sol luminis. 573 p.305,1 iustitia, quae dicitur restitutiva vel -a sive directiva *e.g.s.* eth. 4,1,2 p.276^b,2sqq. amor -us et transitivus esse vult . . . ; datio . . . -a est et non acceptio. 5,2,9 p.355^a,24sq. quae (*commutationes*) -ae vocantur; -ae . . . sunt, in quibus . . . res unius pro re alterius commutatur. al. **2 c. colore quodam:** **a communis, civilis - gemeinschaftlich, gemeinnützig:** ALBERT. M. eth. 1,3,1 p.30^a,44 -a officia . . . sunt, sine quorum communicatione cives beatam vitam ducere non possunt. pol. 3,8ⁿ p.275^a,14-am (p.1285^a,38 κοινωνική) . . . virtutem . . . esse iustitiam. *ibid.* al. **b largus - freigiebig:** ALBERT. M. animal. 8,198 leo . . . licet sit -us (p.488^b,16 ἐλευθέρια) praedae et liberalis (8,203 lupus non est -us p.). nat. anim. 2,14 p.41,15 -a . . . inveniuntur animalia bruta (cf. Boeth. anal. pr. 2,28).

adv. communicative. *communiter - gemeinschaftlich:* ALBERT. M. eccl. hier. 5,5 p.695^b,26 hierarchia 'recepta -e exterrimum' (sim. cael. hier. 9,2 p.258^b,13). summ. theor. I 6,26,1,4 p.242^b,20 -e (Ps. Dion. PG 3,708^A κοινωνικῶς) sive sociate ordinata amant coordinata.

communicator, -oris m. **1 qui participat, largitor - einer der teilnehmen lässt, Spender:** GESTA Autis. (MG Script. X p.521,27; c. s. XIII.med.) mensae propriae -r hilarius. CONR. SAXO spec. 18 p.277 ut nobis concedat sua frui ille liberalissimus -r sui (sc. Christus). **2 qui partem capit - einer der Anteil nimmt, Teilnehmer:** **a gener. i. q. consors, socius - Gefährte, Genosse:** **a in univ.:** HADR. II. epist. 38 p.749,28 -r passionis. ENGELH. LANGH. Mathild. 28 p.448^b,35 communicans -bus sanctis in gaudio. **B c. colore quodam:** *familiaris, convictor - Vertrauter, Gesellschafter:* BERTH. (?) annal. a.1076 p.284,4 regis -r sedulus. *comparticeps - Beteiliger:* Ioh. METT. Ioh. 116 omnium . . . publice ac privatum agendorum -r. **b spec.:** **a theol.:** ALBERT. M. eccl. hier. 6,4 p.746,16 'socium', id est -em, 'mysteriorum' (cf. 3,29 p.627^b,15 -es [PG 3,443^C κοινωνούς]). **B eccl. i. qui (cum excommunicatis) commercium habet - einer der (mit Exkommunizierten) verkehrt oder Umgang hat:** NICOL. I. epist. 18,4 sit . . . anathema cum omnibus complicibus, -bus atque auxiliatoribus. CONST. I 42 hi sunt anathematizati . . . cum . . . cooperatoribus et etiam -bus. BERNOLD. CONST. libell. III 17 p.80,18 -es . . . damnati Timothei . . . excommunicatos esse censuerunt. al. **γ iur. i. q. particeps - Teilhaber:** CHART. Stir. I 679 (a.1186) fodiñam . . . magistro montis . . . et sociis . . . colendam dimisi eo pacto, ut nona pars . . . questus . . . ab omnibus illis -bus persolvatur.

communiceps, -cipis m. *concivis, municeps - (Mit-)Bürger, Bewohner:* GOZECHE. epist. 40 p.907^A ut . . . -s mihi sis supernae civitatis. BERTH. (?) annal. a.1079 p.322,17 regni subministeriales et -es.

***communicipalis, -is m.** *municeps - Mitbewohner:* MIRAC. Bert. 5 quidam . . . vir coloniae . . . aeccliae . . . caeteris -bus suis minus curiosus extitit.

communico (comm-), -avi, -atum, -are. *script. et form.:* cum-: l.3. p.999,44. comu-: p.999,26.1000,5. -min-: ORDO Rom. 17,13 cumminicantis. mon-: p.999,37. adde MARIAN. chron. a. Chr. 341. ?indic. prae. -is: p.999,6. depon-: 5 p.999,25sq. 1000,2.

I partipem reddere, communem facere - teilhaftig machen, teilhaben lassen, beteiligen, zur gemeinsamen Angelegenheit machen: **A strictius:** **1 impertire, attribuere, impendere - zuteilen, zuweisen, zukommen lassen:** **a gener.:** BEDA hist. eccl. 1,25 p.46,13 ea, quae vos . . . optima credebatis, nobis quoque -are desiderastis. EPIST. var. II 11 p.31,4 emunitatis preceptum pro munere -are. WIDUK. gest. 1,33 hanc partem unici solatii Francorum (sc. pigneris sancti) . . . -are tecum maluit Karolus. CHART. Heinr. Leon. 15 27 p.37,10 Deus . . . regimen nobis . . . -are dignatus est. **dividere - austeilien:** HUGEB. Willib. 4 p.95,28 de illo (sc. hydria) -verunt vinum. **refl. i. q. se omnibus tradere - sich allen mitteilen:** CARM. Bur. B 138,3,7 Venus se -at, numen generale. **b spec.:** **a philos.:** ALBERT. M. animal. 1,55 non -ant *animalia* ad invicem opera. eth. 4,1,2 p.276^a,21 difficile est, quod suum est, emittere et -are in alium. metaph. 11, 2,2 p.485,2sq. (ed. B. Geyer. 1964) -are . . . se . . . et -are botanites suas . . . summae est libertatis. al. v. et p.995,56. **B eccl. i. q. eucharistia instruere, eucharistiam ministrare - mit dem Abendmahl versehen, die Kommunion austeilien (an):** ANGILB. inst. 7 p.299,5sq. quorum (*sacerdotum*) unus viros, alter . . . -et mulieres, ut clericus et populus simul -ti benedictionem . . . pariter possint audire. CAPIT. reg. Franc. 81,16 ut . . . eum (*infirmum*) -et, ne sine communione moriatur. 228, 30 11 ut, qui . . . excommunicatus est, . . . ei non debeat . . . -ari. CAES. HEIST. mirac. II 1,6^c capit. de Heilewige . . . quam Christus tertia parte sui sacramenti invisibiliter -vit. CHART. ord. Teut. (Thur.) 318 familiam curie . . . -bimus. al. *de ritu haeretico:* ADEMAR. hist. 3,59 de quo (*pulvere*) si quem posset -are, mox Manicheum faciebat rusticus. **γ iur. i. q. ad usum concedere - zur Nutzung überlassen:** CHART. Bern. II 667^a p.724,4 (a.1269) silvas . . . et lapidifodinas, aquas et vias nostras ipsis (*fratribus*) -vimus. p.725,9. CHART. Sangall. B 567 -vimus eis (*sororibus*) iura nostra et fora. **2 partire, partem dare - teilen (mit), Anteil geben:** EPIST. Teg. I 31 nobiscum . . . ut iubeatis largiendo -ari *capturam husonum*. LAMB. HERSF. annal. a.1069 p.110,32 -to cum ea (*regina*) solum regni nomine. RAHEW. gest. 4,32 in cuius (*episcopi*) arbitratu . . . operas suas locaret et onus simul ac honorem -ret imperator. al. *medial. i. q. diffundi - sich verbreiten:* CHRON. rhythm. Col. 2,8 mores laicales -antur. **B latius:** **1 referre, exponere - mitteilen, darlegen:** HROTSV. Cal. 2,1 ut -ta invicem compassione patiātur. LAMB. HERSF. annal. a.1073 p.165,29 donec . . . cum caeteris regni principibus consilium . . . -rent. OTTO FRISING. gest. 2,40 p.147,17 ut . . . -to concivium suorum consilio a cepta . . . desisterent malicia. al. **2 (communiter) conferre, constituere - (gemeinsam) beraten, beschließen:** RUOTG. Brun. 49 p.52,2 (testam.) si ipsum me presentem hęc Deus vobiscum -are non siverit. BERTH. (?) annal. a.1075 p.278,44 rex . . . cum suis . . . optimatibus consilio minus salubriter -to acies . . . ordinaverat (TRAD. Ratisb. 785 famulus . . . -to cum amicis suis c. . . . se redemit. LAMB. HERSF. annal. a.1062 p.80,6 -tis cum Ecberto . . . et cum Ottone . . . consiliis. DIPL. Loth. III. 34 -to . . . inter se c. 55 60 OTTO FRISING. chron. 4,32 p.224,22. al.). **3 exquirere - einholen:** DIPL. Heinr. II. 42 eligant . . . abbatissem -to episcoli sui consensu. TRAD. Patav. 1001 p.336,35 -to universitatis nostre consilio . . . perceptionem . . . duximus communrandam. al. **4 componere, coniungere - zusammenbringen, vereinigen:** **a gener.:** CARM. Scot. I 14,2,6 δέλτα trium personarum -at agmen. CHRON. Grad. p.39,21 -to . . . episcoporum concilio. WILH. APUL. gest. 5,344 interitus . . . paterni notitia populum -at Rogerus. al. *associare - zugesellen:* GALB. Karol. 21 p.572,52 castellanum mortuum . . . Christo -bant sacerdotes. **b spec.:** **a iur.:** CHART. Burgenl. I 82 p.54,3 (a.1208) prima . . . meta ville . . . incipit ab oriente . . . -ans metas cum terra Nicolai. *ibid.* al. *symbolice:* -ta manu

*i. q. una (cum) – zusammen (mit), gemeinsam: CHART. Eberb. 85 p. 162,11 (a. 1213) -ta manu et pari consensu . . . vendidimus (CHART. Wetzlar. I 83 p. 27,18 vendidit . . . -ta manu filie sue. al.). CHART. Otterb. 23 ego cum uxore mea . . . ta manu et consensu abrenuntiavi. cf. supra p. 743, 11sqq. **B pharm.**: ANTIDOT. Sangall. p. 90,26 -is has (species) . . . in pulvarem reductas . . . et commiscueris.*

II participem vel communem esse vel fieri – teilhaftig oder gemeinsam sein, werden: A strictius *i. q. participari, partem capere, in partem venire, communiter habere – teilhaben (an), Anteil nehmen oder bekommen, teilnehmen:* 1 gener.: WILLIB. Bonif. 6 p. 34,28 ut familiaritate ac communione . . . pontificis . . . -ret. VITA Hildulfi 12 necessitati -ans (cf. Vulg. Rom. 12,13). RUOTG. Brun. 16 quod nequaquam reprobatur esse posset *causa*, cui talis vir -are vellet. DIPL. Conr. II. 206^a p. 280,19 quatinus . . . illorum, qui . . . contulerunt, meritis . . . -emus. RUD. TRUD. epist. p. 319,33 idolatriae. CHART. Rhen. med. I 444 -are beneficiis et mercedis fieri particeps. al. v. et p. 996,48.997,49.1000,3. 2 spec.: a tur.: TRAD. Frising. 1482 (ante 1100?) iure proprietatis sive iure conandi. CHART. Advoc. 83 p. 42,24 fratres . . . in sectione lignorum mihi . . . bant in silvis. *in formula poenae i. q. suscipere – sich zuziehen:* TRAD. Frising. 3 (a. 748/50) ut . . . -et causam (5 p. 31,26 cum . . . Dei genetrice Mariam. 15). 24^a cum . . . Dei genetrice -etur sententiam (24^c. 49 cum . . . Dei virginem cometu erit s.), cf. p. 1009,31 sqq. **b philos.**: ALBERT. M. pol. 2,1^d p. 91^b,2 contra rationem civitatis est in nullo -are; . . . primum necesse loco -are (p. 1260^b, 41 *xovwovetv*). metaph. 11,1,13 p. 479,17 (ed. B. Geyer. 1964) nisi sit intellectus desiderium inferiorum motorum . . . ad -andum esse eqs. **c theol.**: ALBERT. M. euch. 4,1,2 p. 332^b,19 prima communio, qua fonti omnis gratiae per sacramentum -amus. 4,6 p. 337^b,36. **d eccl. i. q. (sacramento eucharistiae) participari, (eucharistiam) accipere vel sumere – (an der Kommunion) teilnehmen, (das Abendmahl) empfangen, kommunizieren:** PIRMIN. scar. 25 corpus et sanguinem Christi -are (VITA Audom. 14 [MGMer. V p. 762,13] -monicando. VITA Gamalb. 7 corpori et sanguini dominico . . . -are. al.). BEDA hist. eccl. 2,5 p. 91,25 oblationi sacrosanctae. EKKEH. IV. bened. I 14,18 dono -at amplio *Benedictus*. BERTH. (?) annal. praef. p. 269,10 post . . . -tam . . . Christi eucharistiam. ALEX. MIN. apoc. prol. p. 6,16 corporis Domini. saepe. **absol.**: STEPH. EDD. Wilfr. 60 p. 257,1 episcopi . . . panem . . . frangentes -verunt. ORDO Rom. 17,13 cu-ant (-ent M) omnes. WALAHER. exord. 23 p. 502,29 de -andi varietate. BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 296,10 in haec verba -vit. CAES. HEIST. hom. exc. 206 de manibus eius (*pontificis*) -turus clericus. CHART. Francof. 290 p. 143,42 ad altaria collateralia. saepe. **B latius:** 1 congruere, convenire – übereinstimmen, (sich) entsprechen: a philos. et natur.: FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 46,5 transitus et redditus avium in aliquibus -ant et in aliquibus differunt. 4 p. 120,2 falco . . . peregrinus -at cum sacro in venatione . . . in eo, quod eqs. al. WALTH. AGIL. med. 128 causon synochides -at cum causone et sinocho in causa eqs. ALBERT. M. veget. 6,72 cassia . . . -at in multis cum cinamomo. animal. 1,16 in substantia . . . membrorum quae-dam (*animalia*) participando -ant et quaedam participando discrepant. 1,151 parvi sunt oculi et inter se -ant. metaph. 11,1,14 p. 480,9 (ed. B. Geyer. 1964). al. **b math. i. q. (secundum quantitatem communem) convenire – (hinsichtlich einer gemeinsamen Größe) entsprechen:** ALBERT. M. metaph. 1,2,10 p. 27,69 (ed. B. Geyer. 1960) diametrum . . . lateri neque -ari in numero pari neque in numero impari eqs. 5,3,5 p. 263,81sqq. diameter circuli chordae non -at et sunt quae-dam linea -antes et quaedam incomunicantes; et si linea componeretur ex atomis, omnis linea -ret omni linea. **c mus.:** GUIDO ARET. (?) arithm. mus. p. 58^b subiugales . . . in finalibus et superioribus -ant. **2 conversari, commercium habere, familiariter uti – verkehren, Umgang haben, umgehen (mit):** LEG. Wisig. 2,1,6 p. 52,3 qui illi -are (-ari sim. var. l.) presumserit. CAPIT. reg. Franc. 28,38 nequaquam -entur presbyteri contumaces cum clericis, qui in capella regis

habitant. CONC. Karol. 39^A,70 qui excommunicatis per domos -antur (CAPIT. reg. Franc. 243 p. 160,28sq. alienis . . . -are peccatis -ando e. REGINO chron. a. 869 p. 97,34. al.). LIBELL. de conv. Baiuv. 7 cum sacro fonte renatis -are. ANDR. 5 STRUM. Ioh. 21 ad capitulum . . . cum . . . conversis comu- -are . . . non erat licitum. CHART. Turic. 303 p. 186,14 ne aliqua eis (*fratribus*) communione -ent. OTTO FRISING. gest. 1,61 p. 88,11 eum (*Chrisostomum*) in propria civitate declinans nec -are volens Epiphanius. STATUT. ord. Teut. p. 21,12 quo modo sani fratres -ent infirmis. CHART. Westph. VII 1713 ne quis . . . militi . . . -et verbo, cibo, potu, emptione, vendicione, igne, aqua eqs. saepe. de coitu: GISLEB. MONT. chron. 58 ei (*Agneti*) in lecto nequaquam -verat. 108 p. 153,23. **3 ver-sari – beteiligt sein (an):** BERTH. (?) annal. a. 1079 p. 321,38 scientes legati . . . se . . . his omnibus (*sc. actionibus*) contra fas . . . -asse. **4 coniunctum esse, (simil) pertinere – verbunden sein, in Verbindung stehen, (gleichzeitig) zugehören:** a spectat ad homines: AMALAR. off. 3,23,19 sacrificium . . . of-fertur . . . pro nobis . . . sacerdotibus, qui -amus (-vimus P3) 20 sanctae Mariae et apostolis in uno Domino. ALBERT. M. eth. 9,1,2 p. 562^a,35 ad . . . modum amicitiae videntur referri illi, qui in philosophia -ant. p. 563^a,5 ad quem (*modum*) -vit in contractu. ibid. al. partic. prae-. -antes in titulo orationis missae (cf. J. A. Jungmann, *Missarum sollemnia. II.* 41958. p. 213sqq.): v. p. 996,33. refl. i. q. se consociare – sich ver-einigen: CHART. Col. III 88 p. 62,32 (a. 1274) falso imponunt eisdem (*Iudeis*), quod . . . se corde pueri -ant interfici. **b spectat ad res:** OTTO FRISING. gest. 1,55 p. 78,15 oppositum, quod se dividendo pluribus -at et -ando dividit. ALBERT. M. animal. 1,482 de locis, quae pluribus membris -ant. 1,483 di-cuntur asscellae -are cordi et pars, quae post aurem est, dicitur -are cerebro. al. CONR. MUR. summ. p. 69,21 (ed. W. Kronbichler. 1968) idem adiectivum utrique (*verbo*) con-at. 5 accedere – hinzukommen: CHART. Quedl. 16 p. 14,28 (a. 1174) -ante . . . conventus assensu. **adi. communicans, -antis.** 1 simul oriens – gleichzeitig auf-tretend: WALTH. AGIL. med. 128 species compositionis febrium sunt tres: intrans, coalternata et -s. ibid. iterum. **2 coniungens – verbindend:** ALBERT. M. animal. 1,470 locus apostematis . . . dicitur -s (p. 493^b,7 *xovvov*) sive medius inter pectus et supremam partem colli. ibid. al. **3 congruens – übereinstimmend:** a philos.: ALBERT. M. metaph. 11,1,14 p. 480,17sq. (ed. B. Geyer. 1964) quae (*analogia*) complectitur causas . . . -es in materia . . . et non -es (sim. 11,1,14^{capit.}). 45 **b math. i. q. (secundum quantitatem communem) conveniens – (hinsichtlich einer gemeinsamen Größe) entsprechend:** AL-BERT. M. lin. 2 p. 466^b,12 ut una linea indivisibilis in compa-ratione ad aliam indivisibilem dicatur rationalis vel muta-vel . . . -s vel incomunicans. 3 p. 470^a,12 -es . . . et commen-surabiles linea potentia dicuntur. al. metaph. 1,2,3 p. 20,79 (ed. B. Geyer. 1960. 1964) omnium duarum quantitatum -ium propatio . . . est tamquam propatio numeri ad numerum. 10,1,4 p. 436,48. v. et p. 999,65. **subst. 1. communicans, -antis m.** 1 particeps – Teil-neher, Partner: a philos.: ALBERT. M. eth. 9,1,2 p. 562^b, 12 de pari consensu contrahentium et -ium. pol. 1,1^d p. 11^b,11 tali (*sc. viciniae*) communicatione -es. 4,2^e p. 328^a,18sqq. secundum aequalitates -ium . . . differre . . . iura communicationis: aliis . . . utuntur -es in equis eqs. ibid. al. **b eccl. i. q. particeps eucharistiae – Abendmahlsteilnehmer, Kommuni-kant:** GODESC. SAXO theol. 23 p. 331,13 filius, qui -es vivificat. LIBER ordin. Rhenaug. p. 50,26 pax . . . a -bus . . . recipitur. CAES. HEIST. mirac. II 1,23 p. 47,18 -bus dicitur: 'eqs.' al. **2 qui conversatur, socius – einer der Umgang hat, Gefährte:** EPIST. Col. 10 p. 254,31 -es eis (*archiepiscopis depositis*) omnes abici de ecclesia. **2. communicatum, -i n.** 1 impertitum – Zu-, Mitgetei-tes: ALBERT. M. cael. hier. 4,1 p. 101^a,34 -um, quod est di-vina bonitas, perpetuum est. **2 eucharistia – Kommunion:** ORDO Rom. 9,46 omnes, qui voluerint, habeant -tum. Erb *communimen, -inis n. tutamen, signum corroboratio-nis – Schutz-, Bekräftigung(szeichen): CHART. Turg. III 423

p.208,12 (a.1260) quod . . . appensorum in ipsis sigillorum nostrorum -bus . . . confirmamus.

communias v. *communitas*.

1. communio (conm-), -onis f. *script.*: cum-: p.1002, 4,58. al. comu-: p.1002,39. *adde STEPH.* V. epist. A 9 (var. l.) al. -mon-: l.23,58. al.

status communis, communitas, societas – Gemeinschaft, Gemeinsamkeit, Vereinigung: I gener.: A strictius: WALTH. SPIR. Christoph. II 5,115 que christicolis fuerit -o mortis? NORB. IBURG. Benn. 13 p.879,27 per omnes regni terminos pacis -e transfusa. RAHEW. gest. 4,57 p.294,25 sanguinis et naturalis vinculi -o. BERTH. ENGELB. assert. 22 (Angelomontana. 1914. p.163) occurrit boni et mali anceps -o. IUSTIN. Lippfl. 15 nominis. **B latius**: 1 *populus congregatus – versammeltes Volk*: ALBERT. STAD. Troil. 5,895 'pax! pax!' -o clamat. 2 *consensus communis – Einmütigkeit*: IULIAN. TOLET. Wamb. 2 quem (*principem*) totius gentis et patriae -o elegit. 3 *summa – gesamte Menge*: HUGEB. Wynneb. 7 p.111,26 desiderantes -em temporalium cum illo (*Wynnebaldo*) partire.

II eccl. et theol.: A strictius: 1 *spectat ad universitatem fidelium, ecclesiam sim.*: FORM. Marculf. 1,1 l.73 (ed. A. Uddholm. 1962) tribus annis a -e (-mo- B1) omnium fratrorum se nonerit alienum. CONC. Karol. 7,5 -em sanctae pacis in ecclesia facere. TRAD. Frising. 29 p.57,39 a . . . -em (*sic*) sanctorum separatur. THIETM. chron. 4,71 corpori aeclesiae -em ac sepulturae dedit. BERTH. (?) annal. a.1077 p.289,42 in christianam . . . -em . . . recipere. CHART. Heinr. Leon. 59 p.87,19 fidelium. ALBERT. M. eccl. hier. 3,2 p.561^b,13 nominatur *eucharistia* '-o' (*PG 3,423^C κοινωνία*) ex parte eius, in quo uniuntur plures. euch. 4 praef. p.330,12 facit *sacramentum* divinorum et humanorum verissimam -em. saepe. 2 *spectat ad congregations monachorum sim.*: a in univ.: LIBER diurn. 77 p.83,5 sit sobria -is sinceritas. HUGEB. Wynneb. 8 p.113,12 cum illis (*sc. omni congregatione*) consortium vitaueque -em . . . habere. GREG. VII. registr. 2,47 p.187,21 quo . . . Guidonem . . . excommunicatum a . . . claustralia -e deiciat. de *susceptione*: THIETM. chron. 6,81 p.372,4 -em fratrum x mansis acquirent. **b meton. i. q. congregatio – Konvent**: SIGEH. Maxim. 14 (12) quibus (*pecuniis*) fraterna -o valde eguit (TRAD. Ratisb. 576 p.300,16). FUND. Torn. 5 (MGScript. XV p.1115,17) -i Arroasie incorporati sumus. 3 *spectat ad episcopos, sacerdotes*: CONC. Karol. 7,1 -i se iungere sanctorum episcoporum ceterorumque sacerdotum. CAPIT. reg. Franc. 299,8 nec a canonica et episcopali -e (congregatione 4) se segregent *episcopi Brittonum*. 4 *spectat ad laicos*: CHART. eccl. Erf. app. 1 p.794,26 (a.1132) concives nostri . . . in quadam -e, que fraternalitas dicitur, . . . se ad eandem capellam . . . contulerunt eqs. 3 p.797,21 quo . . . archiepiscopus . . . ius patronatus prefate ecclesie . . . predice -i recognovit eqs. 5 *spectat ad caelicolas, trinitatem*: HYMN. Hraban. 4(1),2,2 ardor et -o trinitatis. SYLL. Sangall. 23,45 quos etherei retinet -o templis. HEINR. LETT. chron. 22,8 quo (*martyrio*) consummato . . . in sanctorum -em transmigravit. 6 *spectat ad unionem orationum* (cf. A. Ebner, *Die klösterlichen Gebetsverbrüderungen* 1890. p.5): BONIF. epist. 38 commendamus . . . nos vestris orationibus, ut . . . vestrae -monioni caritatis sociemur. CHART. Bund. 72 p.63,1 cum fratribus ex utroque loco in hac -e consentientibus. LIBRI confrat. I app. A p.136,10 quem (*pontificem*) . . . abba cum fratribus . . . in orationis sue -em suscepit. CHART. Port. 18. al. *expressius de conventione*: CHART. Bund. 72 p.63,16 (a.846) post huius . . . orationis gratam -em . . . facta est eadem conventio . . . inter istud coenobium et alia tria. **B latius**: 1 *coniunctio, necessitas – (enges) Verhältnis, Verbindung*: IONAS Bob. Columb. 2,9 p.247,2 Aquilegenses . . . disciscunt a -e sedis apostolicae. WILLIB. Bonif. 6 p.35,2 papa . . . familiaritatis et amicitiae -em . . . condonavit. al. c. *sensu fiduciae*: CHART. Port. 61 p.82,20 (epist. papae a.1205) catholicum adire antistitem gratiam et -em apostolice sedis habentem. al. 2 *conversatio, usus – Umgang, Verkehr*: ALDH. epist. 4 p.484,8

Demetarum sacerdotes . . . nostram -em . . . abominantur. BONIF. epist. 59 p.111,1 nullus cum eis (*haereticis*) loquatur, -em habeat. VITA Filib. 27 (MGMer. V p.598,6) ne cum Ebroino cu-e (A2, -em rell.) iungeret. IOH. VIIII. epist. A 17 p.15,28 ab eorum (*excommunicatorum*) vos -e prorsus arcete. CAPIT. reg. Franc. 252,55 nullam -em . . . cum aliis christianis . . . habeat *paenitens* . . . in cibo vel potu. BERTH. (?) annal. a.1076 p.286,26 ob reatum -is regis. RYCCARD. chron. a.1213 p.50^a,18 (epist. papae) in mercimonis . . . eis (*Iudeis*) omnino -o denegetur. al. v. et p.1000,7. *de facultate*: CHART. Beron. 159 (a.1279) ne quis sibi (*sc. militi*) furno, foro, molendino vel quavis alia -e participaret. 3 *status communiter habendi, participatio – das Teilhaben, Beteiligung, Anteil* (cf. HONOR. AUGUST. gemm. 1,111 dicitur . . . -o participatio): 5 **a in univ. : TRAD.** Ratisb. 576 (a.1060/68) pro acquirenda . . . fratri societatis inibi -e. GREG. VII. registr. 1,81 p.116,4 ut *episcopus* predicto loco -em . . . divini misterii reddat. BERNOLD. CONST. microl. 51 p.1014^D nec proprie -o dici potest, nisi plur[is] de eodem sacrificio participant. *adde*: HABAN. 10 epist. 19 utere eo (*libro*), sicut decet servum Christi, cum -e multorum. **b spectat ad victimum**: TRAD. Ratisb. 259 (a. 996/1000) ut . . . annonam et -em habeat sicut ceteri monachi. CASUS Petrish. 2,12 ut . . . in aedificiis et in omni fratrume utilitate fraternam -em habeamus. CHART. Argent. IV 35 p.45,27 vicariis episcopi data est -o panis . . . et piscium de communi. **c spectat ad bona opera**: TRAD. Ratisb. 329 (a. 1020/28) orationis (CHART. Port. 39 fraternalitas et o. al.). CHART. Carniol. II 245 p.194,21 quod . . . abbas et conventus . . . nos in participationem et -em spiritualem omnium bonorum . . . reciperent. CHART. Pruss. II 321 (ex regesto) largimur vobis -em effusionis sanguinis fratrum . . . in terra sancta . . . occubentium. CHART. Eichsf. 553 omnium spiritualium actionum. al. 4 *sacramentum eucharistiae – Kommunion, Abendmahl*: a in univ.: IULIAN. TOLET. Wamb. 21 gratiam -is sanctae percepant. CONC. Karol. 3^B,6 nullus sacerdos illi tribuat -em. BERNOLD. CONST. microl. 19 p.989^C quidam corpus Domini . . . intinctum pro compleemento -is populo distribuunt. CHRON. Pol. 3,23 p.150,20 populus . . . -e (comu- S) confirmatur. saepe. **b c. colore quadam**: 30 **assumptio eucharistiae – Kommunionempfang**: CAPIT. reg. Franc. 81,16 ne sine -e moriatur *infirmus*. CONC. Karol. 49,3 ut . . . reverenter ad ipsam -em accendant *fideles* (ALEX. MIN. apoc. 14 p.316,27). VITA Rimb. 23 una cum -e corporis et sanguinis Domini . . . hoc . . . remedium (*sc. unctionem*) . . . 35 percepit. ANSELM. HAB. dial. 3,19 p.1239^C dies publicae -is. al. in *iudicio Dei*: LAMB. HERSF. annal. a.1050 de crimini bus . . . sacra -e se purgavit *episcopus*. **B largitio eucharistiae – Asteilung der Kommunion**: CAES. HEIST. hom. exc. 112 cum . . . beatus Bernardus audita eius (*morituri*) confessione post inunctionem atque sacram -em dicteret. **γ ius communicandi – Recht auf Teilnahme an der Kommunion**: CONC. Karol. 3^B,3 -e privetur *clericus* (CHART. Solod. I 77 p.49,10 laicus christiana -e p. usque ad satisfactionem). ANNAL. Xant. a.867 -e tantum vulgari ei (*archiepiscopo*) concessa. REGINO syn. caus. 2,271 (ex conc. Agath. a.506) peregrina. EPIST. Bamb. 24 interim . . . episcopi et omnes catholici . . . -em suam custodian. OTTO FRISING. chron. 6,3 p.264,37 permissa . . . laica -e (cu- B1). al. **c meton. : a hostia consecrata – geweihte Hostie**: REGINO syn. caus. 1 notit. 19 p.21,9 si tradat *presbyter* -em laico . . . ad deferendum. ORD. coron. imp. 17,30 -em de manu eius (*pontificis*) suscipiat *imperator*. ibid. al. **B pars missae, qua assumitur eucharistia – Kommunionfeier**: ORDO Rom. 5,91 scola incipit antiphonam ad -em et psallunt. BERTH. (?) annal. a.1077 p.296,3 missarum sollempniis usque ad locum -is . . . peractis. LIBER ordin. Rhenaug. p.132,3. al. v. et vol. I. p.712,21. **γ antiphona, quae ad eucharistiam assumendam cantatur – Kommuniongesang, ‘Communio’**: AUREL. REOM. mus. 8 p.42^a,25 ordo . . . in antiphonis, responsoriis, offerendis, -bus. BERNO 70 epist. 1 p.18,35 (ed. F.-J. Schmale. 1961) versus ad . . . -es pertinentes. BERNOLD. CONST. microl. 28 p.1001^A in quarta feria . . . -o ‘Comedite’. RUP. TUIT. off. 2,18 l. 646 (Corp. [Page]

Christ. Cont. Mediaev. VII. 1967) cantus, quem -em dicimus. LIBER ordin. Rhenaug. p. 169,16 -es infra ebdomadam cantantur per ordinem (ALBERT. M. miss. 3,23,1 p. 162^a,36 cantatur -o, quae antiquitus antiphona dicebatur egs.). saepe.

III publ. et iur.: A de hominibus: 1 universitas civium, commune - Bürgerschaft, (Stadt-)Gemeinde: a strictius: CHART. scrin. Col. A II p. 52,8 (c. 1150) rebellis de . . . -e nostra repudiabitur. CHART. civ. Magd. 100 p. 51,43 proprietatem, quam ad -em civitatis . . . tribuitis. CHART. episc. Hild. I 696 p. 664,1 in domo -is. al. b latius: a coniuratio civium - städtischer Schwurverband, Eidgenossenschaft (cf. H. Planitz, *Die deutsche Stadt im Mittelalter*. 1954. p. 251 sgg.): GESTA Camer. cont. II A 551,1 disiuncta -o ab iniquo coniurio fecit . . . fiduciam. CHART. Rhen. med. I 627 p. 688,14 -o . . . civium Treverensium, que et coniuratio dicitur, . . . cassetur. al. v. et supra p. 849,60. B cohors civium - Bürgerwehr: GALB. Karol. 33 ut collecta virtute et -e sua . . . insultum facerent burgenses. 2 collegium opificum - Zunft: CHART. select. Keutgen 271,7 (a. 1226) a tota -e eorum (pelliticum) . . . excludantur. meton. i. q. status socii (collegii opificum) - Mitgliedschaft (in einer Zunft): CHART. civ. Magd. 65 (a. 1197) nec aliquis . . . societati . . . accedit nisi . . . -e, quod . . . innung dicitur, acquisita. B de rebus: 1 status participis - Teilhaberschaft: a in univ.: FORM. Sangall. II 10 ut immunitas regis . . . sine ullius -e esse debet. DIPL. Arnulf 100 ut ipsi fratres . . . fruantur potestate . . . disponere absque . . . rectoris -e. ANNALISTA Saxo a. 907 de . . . bonis nullam sortitus est -em. CHART. select. Keutgen 135,7 civilis iuris -em . . . acquirere. b c. colore quodam: a composessio - Mitbesitzerschaft: CHART. Fuld. A 471,2 (c. 827) quod ulterius in illa captura nullam -em habeant. Cöp. Frid. 17 in monte. FUND. cell. Ioh. (MGScript. XV p. 1004,8) non admittens . . . -em alterius ecclesie sive secularis persone. DIPL. Conr. III. 270 p. 469^a,28 (ed. F. Hausmann. 1969) quatinus . . . concordi -e . . . possideant fontem salis. al. B cooperatio - Mittäterschaft: LEG. Wisig. 2,1,30 episcopus fraudis -em cum comite tenens. 2 possessio vel fundus communis - Gemeinschaftsbesitz, Gemeindeland, Allmende: TRAD. Brixin. 47 (a. 995/1005) tradidit . . . partem -is, quam habuit in novali rure. CHART. Tirol. 97 vineas . . . ecclesię in -e . . . civium iacentes. CHART. Eberb. 173 dicebant sibi -em, quae . . . almenda vocatur, in . . . rubo . . . competere. CHART. select. Schwind 37 p. 80,27 pascuarum -o, quod gemeinde dicitur (sim. CHART. Port. 206 p. 217,21 gmeine). al. adde: CHART. Rhen. inf. I 21 (a. 801) quam (comprehensionem) . . . in -e proximorum suorum . . . stirpavit. 3 ususfructus possessionis vel fundi communis - Nutzungrecht am Gemeinschaftsbesitz, -land: CHART. Rhen. inf. I 6 (a. 796) tradidi . . . comprehensionem in silva . . . -enque in eandem silvam. TRAD. Frising. 1119 in marchis. TRAD. Brixin. 63 proprietatem cum . . . omnium utensilium -bus. DIPL. Heinr. IV. 127 p. 166,31 allodium . . . liberum ab omni -e. ACTA imp. Stumpf 472 p. 665,15 (dipl. Heinr. V.) ut liberum -em habeant . . . in silvis, in pescationibus, in venationibus et in aliis omnibus, que ad communem usum pertinent. CHART. Naumb. 284 p. 271,34 ad reparandam clausuram Sale con-em . . . montis . . . tradiderunt. saepe. spectat ad lapicidinam: CHART. Port. 264 (a. 1278) -em plenam in lapicidina . . . ut . . . habeat ius . . . fodiendi . . . lapides. meton. i. q. utilitas - Nutzen: CHART. Wirt. VI 1622 p. 14,30 (a. 1261) cum . . . nobilis . . . parochiam . . . in quadam sui usuali con-e, quod . . . dicitur nuzzunge, . . . dampnificasset. 4 tributum communiter solvendum - gemeinsam zu leistende Abgabe: TRAD. Udalr. August. app. p. 144,5 (s. XII.) hoba . . . , unde -o datur (CHART. Tirol. 388,514 hobe, unde villicus -em frumenti . . . dabit egs.).

IV philos. et natur.: A congruentia - Übereinstimmung: EUGEN. VULG. syll. 6,4 dum -es et proprietates . . . generum et specierum perpendarem. B consenso - Gemeinsinn: ALBERT. M. pol. 4,9^h p. 377^b,26 quae ambo (sc. invidia et contemptio) plurimum distant ab amicitia et -e (p. 1295^b,23

κοινωνίας) politica. C relatio coniunctiva - verbindende Beziehung: ALBERT. M. miss. 3,6,2 p. 97^a,28 sunt tres in corpore membrorum -es egs. D vis communis - allgemeine Wirksamkeit: ABSAL. serm. 44 p. 251^B maris stella . . . prae-eminere inventur . . . luminis -e egs. (p. 253^B).

V mus. i. q. locus medius - Mittelstellung: FRUTOLF. brev. 8 p. 63 cantus, qui . . . authenticam elevationem et plagalem continens depositionem inter utrosque possideat -em.

VI medic. i. q. compassio - Mitleidenschaft: AESCULAPIUS 10 23 p. 37,24 iecoris et splenis dolor erit . . . nulla vicinarum partium -e.

2. communio (conm), -ivi (-ii), -itum, -ire. script. et form.: cum-: l. 20. -mon-: l. 25,34,48. perf.: ind.: -minu(i): l. 20. -nerunt: l. 31. partic. -minut(us): HELM. 15 chron. 80 p. 150,12 (var. l.).

I propriæ: A de rebus i. q. praemunire, operibus ad defensionem instruere vel amplificare - (stark) befestigen, in den Verteidigungszustand setzen, verstärken: ANNAL. regni Franc. a. 826 p. 170,26 castella . . . , quae firmiora videbantur, -vit (cumminuit, comminuit sim. var. l.). LAMB.

HERSF. annal. a. 1074 p. 197,12 regni partem. HIST. de exp. Frid. imp. p. 37,26 clausuras . . . in berfredis et propugnaculis renovando . . . -verant (-ierant Str.). al. ad muniendum exornare - zum Schutz ausstatten: HELM. chron. 53 p. 104,29

perfectum est . . . castrum et numeroso milite -tum (-mon- 2 a. corr.). B refl. de hominibus i. q. (operibus) se protegere, defendere - sich verschanzen, (in Befestigungen) Schutz suchen: REGINO chron. a. 891 p. 137,34 ligno et terrae congerie . . . se -unt. ANNAL. Her. a. 773 (MGScript. III p. 139,

50 12) qui (Desiderius) fugiens Papiae se -vit. CHRON. Salern. 181 p. 183,8 per castella se -nerunt. al.

II translate i. q. tueri, tutum reddere - schützen, sichern: A gener.: WALAHFR. Gall. 1,33 multitudo . . . episcopi benedictione -ta (-mon-, munita var. l.) . . . remeavit. THANGM.

35 Bernw. 42 ad -endum exitum meum . . . occurrere festinate. LAMB. HERSF. annal. a. 1077 p. 288,30 signa . . . eum (papam) contra . . . detractorum linguas -bant. EBERH. BAMB. epist. 11 p. 529^A omnes fideles . . . commoniti sint et -ti . . . , ut egs. al. refl.: VITA Willib. p. 18,11 se . . . orationibus -vit. B iur.

40 (plerumque de rebus; de hominibus: l. 42. 46): 1 in univ.: DIPL. Otton. III. 92 p. 503,39 (interp. post 992) ille (advocatus) imperiali maiestate -tus ecclesiam . . . defendat. CHRON. Hild. 15 easdem (decimas) . . . banni sui auctoritate -vit epis copus (sim. DIPL. Karoli III. 157 p. 254,43 [interp.] si membra Christi . . . imperialis auctoritatis robore -imus. al.). CHART. Brixin. 39 p. 47,9 predia . . . donamus et perpetua stabilitate -imus. DIPL. Conr. III. 49 (ed. F. Hausmann. 1969) auctoritatis edicto -imus (-mon- a. corr. cod.) et corroboramus concambium. CHART. Nuremb. 404 p. 246,19

50 monasterium . . . scripti privilegio -imus. al. 2 de actione sigillandi i. q. corroborare - bekräftigen: DIPL. Otton. II. 291 quod ut verius credatur, . . . sigillo nostro subtus -iri iussimus. DIPL. Heinr. II. 392 sigilli nostri impressione iussimus con -iri paginam. DIPL. Conr. III. 56 p. 95,8 (ed. F. Hausmann. 1969) sigilli . . . astipulatione. CHART. march. Misn. II 181 sigilli . . . munimine. CHART. Solod. I 351 publice et sollempniter. saepe.

adi. communitus, -a, -um. 1 tutus - sicher: HIST. per egr. p. 141,9 oppidum . . . tam naturali positione loci quam

60 menibus turritis firmissime con-um. 2 (de) terminatus - abgegrenzt: BEDA temp. 13,2 cyclus . . . paschalisi VIII est lineis -us.

3. communio v. commoneo. communis (conm), -e. script.: cum(m)-: l. 72. p.

65 1005,11,14,1008,33,1011,20. al. cuo-: TRAD. Frising. 1086 p. 29,15. comu-: l. 71. p. 1008,32,1009,20,49sg. saepe. -min-: FORM. Augiens. C 10 cod. GLOSS. I 703,40 St.-S. cod. e. o. v. et p. 1005,1. -mon-: p. 1005,10,1007,19,1011,19. adde FORM.

Sangall. II 30 p. 416,11 (var. l.). al. form.: sing.: nom.: 70 -a: CHART. Ticin. 33 p. 76,14 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. I. 1929) via comuna. -i: CHART. Bund. 387 p. 287,19,27. -us: CHART. Bund. 445 p. 344,23 nemus cumunus. REGISTR.

Mog. p. 44,1 *cominus*. *gen.* : -ae: CHART. Bund. 453. -i: CHART. Bund. 479 p. 369,19. *abl.* : -a: p. 1008,29. *adde* TRAD. Weiss. 9 p. 17,23. -e: l. 11. p. 1006,39. 1007,47. *al.* plur.: *acc.* -as: LEX Sal. Pipp. 3,4 cod. E 11. *abl.* -is: l. 33,38. *adde* WETT. Gall. 29 p. 274,7. *al.* *compar.*: p. 1007, 66,1010,36. *superl.*: l. 70,72. p. 1007,65. 1010,35.
qui plurimum vel omnium est, promiscuitus – (mehreren oder allen) gemeinsam, gemeinschaftlich: I strictius: A in univ.: 1 gener.: ALDH ad Acirc. 17,1 ego (*sc. luna*) cum pelagi fatis -bus (-mo- *K*) insto eqs. FORM. Marculfi 2,43 (ed. A. Uddholm. 1962) deferente . . . filio cu-i ([*e A2,3*] *sc. episcoporum*). MAGING. epist. 3 p. 275,12 ut -e et unum a nobis indiculum dirigatur. ARBEO Corb. 26 -em sumere cybum. FROTH. epist. 32 p. 298,15 cu-i supplicatione Domini clementiam . . . depraecari. TRANSL. Chrys. et Dar. 25 privatione -is damnatus luminis. EGBERT. fec. rat. 1,779 multa decent -ia, sed non congruit uxor; si -is erit eqs. WIPO gest. prol. p. 7,23 scribere . . . ad -em utilitatem legentium. CHRON. Albr. a. 1225 p. 917,18 plures -es mulierculas . . . a peccato retraxit. persaepe. 2 spec.: a publ. et iur.: FORM. Wisig. 18 dum -ium electione parentum perficitur *nuptiarum petitio*. CAPIT. reg. Franc. 74,5 contra hostes -es. DIPL. Karoli III. 30 coni- convenienti consultu . . . conferimus. DIPL. Ludow. Inf. 28 p. 139,15 intercessioni fidelium . . . procerum -i omnium consilio . . . annuentes. THIETM. chron. 2,20 ob . . . defensionem . . . -is patriae. CHART. Lux. I 367 molendinum -i impensa construere et molendinarium -i procuratione instituere. IV 190 de nostro cu-i assensu et voluntate. persaepe. accedente sensu unanimitatis: THIETM. chron. 5,7 -i totius populi elec- tione ducatum promeruit (THANGM. Bernw. 4. al.). VITA Heinr. IV. 6 p. 24,23 ipse -i omnium favore consecratus imperator. -bus manibus sim. i. q. una, coniunctim – zusam- men, in Gemeinschaft (mit): TRAD. Frising. 13^a (a. 759) -is manibus meis et filii mei tradidimus. Cod. Lauresh. 475 donamus pariter et manu comuni. CHART. Dобр. 65 p. 58,15 (ed. R. Lehmann, UB Dobrilugk. 1941) -i manu, quod vulgo mith sammenter hant exprimitur, compromiserunt. al. adde: ALCVIN. epist. 187 p. 314,8 -bus (-is var. l.) manibus debellate eum (*antiquum hostem*). b eccl.: CHART. Bund. 72 p. 63,4 (a. 800) oblatio. FORMA mon. Sangall. p. 13^a domus -is scolae. AGIUS vita Hath. 6 in -i refectorio manducare. LAND. MEDIOOL. hist. I 2,27 p. 65,44 (*de haereticis*) omnem nostram possessionem cum omnibus hominibus -em habemus. CHART. Eichsf. 137 p. 82,16 in -i septimana. CHART. cell. Paulin. 40 p. 54,25 abbati . . . usum mitre . . . in sollempnitatibus sue ecclesie et -bus . . . concessimus. ALEX. MIN. apoc. 9 p. 153,14 dies -es (*v. notam ed.*). CHART. Lux. III 17 tempore -is minuti- onis fratrum. CHART. Raitenh. 243 p. 199,39 -is oracionis participacionem obtineant. al. spectat ad communitatem vitae: monachorum: LIUTG. Greg. 11 p. 75,20 qualiter disci- pulos . . . cum eis -i vita conversando . . . educari (CAND. FULD. Egil. II 14,97). TRAD. Ratisb. 251. al. v. et p. 1006,19). canonicorum (cf. J. Wirges, *Die Anfänge der Augustiner-Chorherren. Diss. Freiburg/Schweiz 1928. p. 55sqq.*): GREG. VII. registr. 6,11 p. 413,13 ut -em vita m vivat (*sc. clerici*) . . . id est, ut omnia ecclesi bona in -em utilitatem redigantur eqs. (GERHOH. aedif. 53 p. 167,17 -em v. . . instituet, in qua nemo aliquid suum dicet. al.). c liturg.: AMALAR. ord. antiph. 64 responsorios -es omnium sanctorum iuxta Romanum antiphonarium praetutulavi. WILH. HIRS. const. 1,86 p. 1017^D tres -es cruces super utramque oblationem facit sacerdos. d theol.: GODESC. SAXO theol. 20 p. 279,20 redemptio . . . is est electis et reprobis. 24 p. 340,15 praedestinatio . . . is est . . . totius trinitatis. ibid. al. de diabolo: HROTSV. Bas. 242 -is cunctorum . . . hostis. e philos.: Ps. BOETH. geom. 73 (ed. M. Folkerts. 1970) -es . . . animi conceptiones (ALBERT. M. metaph. 1,2,1 p. 17,57 [ed. B. Geyer. 1960]. 1,3,14. ibid. al.). EPIST. Hann. 18 p. 337,28 quod . . . presens di- citur, -is terminus est eqs. ALBERT. M. pol. 2,3^m p. 128^a,37 sqq. ut ‘issimam (p. 126^b,29 κοντωτάτην) hanc (*rem publicam*) constituit civitatibus’ . . . ; quia democraticus principa- tus -issimus est. metaph. 5,1,9 p. 231,24 (ed. B. Geyer. 1960)

communitas unius habitudinis duorum . . . ad unam naturam -em. al. v. et p. 1012,17,19. f geom.: GERB. geom. 6,5 p. 91,30 latus tetragonale -i utrorumque numero, id est xiii, adiun- gens XVI habeo. RAGIMB. epist. 4 p. 523,27 habent lineae contiunctae unum terminum -em . . . id est punctum. al. g anat. de vena brachiali: WILH. SALIC. chirurg. 4,2 p. 28, 24sq. quaedam vena . . . vocatur . . . nigra vel -is . . . haec vena servit partibus superioribus et inferioribus communiter; . . . propter hoc -is vena vocatur (CHIRURG. Sudhoff I p. 173,32 fibotomia vene communis eqs.). B c. colore quodam: 1 gener.: a (omnibus aequae) instans – (allen in gleicher Weise) bevorstehend: WALAHFR. Mamm. 13,10 corpora . . . -i obnoxia morti. HRABAN. epist. 27 p. 441,36 -is periculi . . . anxietae pregravatus sum. AGIUS epic. Hath. 219 cunctis -e mori mortalibus extat. WIDUK. gest. 1,30 humanae . . . mutabilitatis -em . . . fortunam. CHART. Raitenh. 189 p. 160,21 cum -em humano generi diem fuero functus extremum. al. b (omnibus) aequalis – (für alle) gleich: AGIUS vita Hath. 5 -is omnium vita, -is victus, habitus consimilis erat (STATUT. ord. Teut. p. 40,26 fratribus -is v. equaliter distribuatur. al.). WALTH. SPIR. Christoph. I epist. p. 64,6 tua -is in omnes mansuetudo. c eundem terminum habens, confinis – eine gemeinsame Grenze habend: RHYTHM. 39,9,2 Media iuncta est prope -isque Persida. d universus, totus – gesamt, ganz: CHART. Wism. A 373 (ed. F. Techel, Das älteste Wismarsche Stadtbuch. 1912; a. 1260) consules -em que civitatem . . . dimisit . . . absolutos. ALBERT. M. animal. 1,509 cum . . . -e corpus capillo coextectum est. CHART. Pomm. B 1162 p. 422,34 testes sunt: -e consilium civitatis Gripeswalt et -is conventus de Hylda. 2 spec.: a publ. et iur.: a coniunctum possessus – in Gemeinbesitz befindlich: spectat ad possessiones coheredum (cf. A. Dopsch, *Wirtschaftsentw. der Karolingerzeit. I. 31962. p. 376*): LEG. Wisig. 5,7,2 -e mancipium . . . absolvere. TRAD. Frising. 355 pratas -es . . ., sicut alii coheredes eius habent. 599 p. 513,5 -em hereditatem . . . habuerunt non inter se divisum (sic). al. spectat ad fundum utilitati plurium destinatum, almeindam (cf. Schröder-Künßberg, *Rechtsgesch. 71932. p. 225*): LEX Ribv. 79 si quis . . . in silva -e (-i var. l.) seu regis . . . ligna . . . abstulerit. 40 (CHART. Rhen. med. I 135,55 p. 175,27 s. . . -is ad porcos cc. al.). DIPL. Arnulfii 72 p. 108,23 usque in . . . -em marcham Nordgauensem. DIPL. Heinr. III. 198^a p. 253,40 cum . . . pratis -bus et privatis. p. 254,17 cum . . . paludibus -bus et incommunibus. CHART. Eberb. 29 p. 60,15 fundus . . . nec ci- vium proprius erat nec monachorum, sed -is amborum, quod . . . dicitur meingwelde. CHART. civ. Hild. 209,21 de locis -bus, quod dicitur mende. CHART. Lux. III 388 p. 421,13 usuarium silve et -ium pascuorum. saepe. spectat ad usum plurium: LEG. Wisig. 8,5,2 de porcis inter consortes . . . in -i fructu susceptis. TRAD. Frising. 817 dedit . . . in silva -em usum cum aliis. DIPL. Otton. I. 131 in qua (foresta) prius erat -is omnium ciuium venatio. NORB. IBURG. Benn. 14 p. 880,20. al. β ad rem communalem pertinens – zum Ge- meinwesen, zur Gemeinde gehörig, Gemeinde-: CHART. Fuld. B 24 p. 47^b,36 (a. 754) sunt adfinis: de . . . tertia parte via -is (CHART. Brixin. 160 p. 171,18 v. communis. al.). CHART. Wism. A 93 (ed. F. Techel, Das älteste Wismarsche Stadtbuch. 1912) consilium -e vendidit aream. CHART. civ. Halb. 78 p. 75,23 in domo -i civitatis. CHART. civ. Erf. 211 p. 131,16 cause -es, que vulgo burlich nuncupantur. CHART. Tirol. notar. II 495 p. 326,17 cui (*domui*) coheret . . . retro fosatus -is et ante via publica. al. γ qui ab omnibus frequentari potest, publicus – allen zugänglich, öffentlich: FORM. imp. 15 p. 297,14 monasterio deservire tam in privatis quam in publi- cis et -bus locis. DIPL. Otton. II. 300 p. 355,15 in comm(uni)-bus mercatibus tumultum populi excitans. CHART. select. Keutgen 107^c forum, quod hactenus -e fuit, ad utilitatem communitatis . . . contulimus. CHART. Worm. 335 p. 220,2 per curiam . . . vicus publicus et -is transiet. CHART. Anhalt. II 453 p. 326,30 scole speciales vel -es. al. adde: HEINR. TREV. gest. 14 p. 422,1 satellites . . . in -i vico in ipsum (*priorem*) irruentes. δ aequa valens – in gleicher Weise geltend, gültig:

LEX fam. Worm. praef. una eademque lex . . . omnibus esset -is. CHART. select. Keutgen 19 ius civile et omnibus -e. **de moneta:** CONST. II 156 p. 193,19 (a. 1231/32) qui (*denarii*) cuilibet civitati . . . sunt comunes. **e ab utraque parte acceptus – gemeinsam anerkannt:** CHART. episc. Halb. 779 l.22 (a. 1247) coram . . . arbitris . . . que -es sint persone, communiter ab utraque parte electis (CHART. Carinth. IV 2598 p. 472,29). 1044 l.33 viri probi et -es pretium . . . emp-tionis . . . estimabunt. **v. et vol. I. p. 565,35sqq.** **b eccl.:** **a una habitans – gemeinsam lebend:** EMO chron. p. 517, 10 collegia -ium seminarum. **B communicans – teilhabend:** CHART. Pomm. B II 835 (a. 1267) fraternitatis et orationum . . . participes erimus et -es. **y ab omnibus dandus – von allen zu entrichten(d):** CHART. Beron. 141 p. 192,20 (a. 1275) prepositus . . . debet dare pape . . . -es denarios ([sc. *praebendariorum*], p. 192,23.33.193,18). **c metr. et gramm. i. q. anceps – zwei-, doppelwertig:** **a spectat ad syllabas dichro-nas:** ALDH. ad Acirc. 8 longae et breves sillabae vel etiam -es (-mo- A¹N) . . . , quas Graeci dichronas dicunt (PAULIN. AQUIL. carm. epil. p. 130,17 aut -em pro naturali aut natu-rale pro -i syllaba. LUP. FERR. epist. 5 p. 17,9. al.). **B spec-tat ad verba:** ALDH. ad Acirc. 117 p. 162,4 verba passiva, -ia et deponentia. **y spectat ad nomina:** **de genere:** GODESC. SAXO gramm. 2 p. 459,12 licet omnia denominativa -is sint generis eqs. p. 494,17. **de numero:** ERCHANB. FRISING. (?) gramm. p. 23,23 sunt . . . in pronomine quaedam numero -ia, ut idem, qui.

II latius: **A generalis, universalis – allgemein, generell, universal:** 1 gener.: BEDA hist. eccl. 4,12 p. 228,12 rex . . . civitatem . . . -i clade absursum. LIUTG. Greg. 15 p. 79,13 inter -ia colloquia. CAND. FULD. Eigel. II 13,9 quod . . . norma -is doceat . . . , teneto. THANGM. Bernw. 54 quem se-cum manentem -i affectu . . . amplectebantur, hunc . . . de-cedentem -i lamentatione prosequuntur. CHART. Tirol. 826 p. 244,27 noscimus per -em famam hominum . . . ville. HEINR. WIRZ. cur. 695 hic (*papa*) mundi -e iubar, sydus generale. al. 2 spec.: **a publ. et iur.:** DIPL. Heinr. IV. 224 episcopo . . . in curia -i . . . negotia . . . administrante. PLAC. hon. eccl. 95 (MG Lib. Lit. II p. 616,3) privata lex -em legem facere non potest. DIPL. Conr. III. 89 p. 159,4 (ed. F. Haus-mann. 1969) in -i generalis curie nostrę audientia. ACTA imp. Böhmer 102 p. 95,31 -e . . . forum agentium et sustinentium causas tam civiliter quam criminaliter. CHART. Turg. III 345 p. 87,11sq. nisi . . . con-is intemperies . . . seu con-is terre gwerra fuerit. al. **spectat ad conventus comprovincialium (cf. Schröder-Künßberg, Rechtsgesch. 71932. p. 180sqq.):** CAPIT. Saxon. 8 condictio -e placito simul ipsi pagenses veniant (CHART. Eichsf. 534 in -i p., quod vulgo lantinch dicitur. CHART. Burgenl. II 78 p. 56,35 in loco placiti sive iudicii -is. al.). **b eccl.:** GERH. AUGUST. Udalr. I 28 p. 416,5 usque in -i capitulo domi . . . fratres . . . se coadunarent. NORB. IBURG. Benn. 16 p. 882,16 ecclesiam . . . mutilatione deformem -i consuetudine et iure ecclesiarum non uti. CHART. Raitenh. 272 p. 221,37 cum -e terre fuerit interdictum. **c theol. et philos.:** GODESC. SAXO fragm. p. 29,24 cum Dei natura nihil aliud sit quam generalis, -is atque universalis omnium trium substantia. ALBERT. M. metaph. 3,2,5 p. 120, 64 (ed. B. Geyer. 1960) ens et unum, quae -issima sunt. Iob 37,24 p. 439,44 (ed. M. Weiss. 1904) ex -bus principiis non fit fides, nisi eqs. **d medic.:** URSO med. 49 morbus . . . -is sic per calidatatem fit (97. al. GLOSS. Roger I A praef. p. 503,5 dicitur m. -is, qui simul impedit operationes). WALTH. AGIL. med. 4 p. 91,42 cause ydropisis aut sunt proprie aut -es. ibid. al. **e natur.:** ALBERT. M. animal. 1,5 determinatio . . . generationis animalium secundum . . . -issima genera (1,99 sunt . . . g. -iota animalium volatile, natalis eqs. ibid. al.). 11,91 operationes . . . -es vocamus, quae omnibus animalibus in genere convenient. **B solitus, usitatus – gewohnt, ge-bräuchlich, üblich:** 1 in univ.: **a gener.:** CONC. Karol. 24^A,9 ut nullus -bus vestimentis spretis . . . insolita assumat. GERB. geom. 2,1 a solido corpore, quod -i hominum sensui notius est . . . incipiens. THIETM. chron. 8,12 sicut mos -is

est. OTLOH. vis. 3 p. 348^C utrum solita -is tempestatis foret immutatio *impulsio venti*. CHRON. Pol. 1,6 p. 19,6 aurum . . . -e (comu- S) quasi argentum . . . habebatur. al. **de lingua vernacula:** REGINO syn. caus. 1 notit. 86 p. 25,31 verbis -bus 5 enunciare sermonem Athanasii. CHART. Naumb. 394 p. 355, 40 quod (*frumentum*) nomine -i dicitur vorstcorn. al. **b spec.:** **a publ. et iur.:** NORB. IBURG. Benn. 14 p. 880,11 rusticos . . . -i regionis huius consuetudine devicit. CHART. Rhen. med. II app. 16 p. 453,25 dat mansus -is III messores. CHART. Stir. IV 233 contulit iure -i, quod . . . dicitur frei-recht. DIPL. Heinr. IV. 49 p. 64,8 (interp. s. XIII.²) non -i . . . sigillo, sed secreto suo. REGISTR. Xant. (QuellRechtsWirtsch-GeschXanten. I. 1937. p. 62,23) cxx mal. ordei -is et mixti eqs. al. **B eccl.:** ORD. canc. pap. 3,2,1 nisi que (*petitiones*) 10 fuerint in -i data recepte. SUMMA dict. Saxon. 7,2 p. 222,1sq. dicuntur *commissiones* simplices vel con-es eo, quod sine dif-ficultate dentur. ibid. al. CHART. Ger. Col. 109 per -em annum, qui annus defuncti dicitur, . . . recipiet *fructus* (*de re v. vol. I. p. 681,52sqq.*). CHART. episc. Halb. 888 litteras confirmationis in forma -i a sede apostolica impetrarunt (*de re v. P. Herde, Beiträge zum päpstl. Kanzlei- und Urkundenwesen im 13. Jahrh. 1967. p. 160*). al. **spectat ad litteras commendaticias:** CHART. Turic. 305 p. 187,39 (epist. papae a. 1154) discedentem *monachum* . . . sine -ium cautione litterarum nemo audeat retinere. CHART. Eichsf. 199 p. 119,18. al. 2 c. colore quodam: **a vulgaris, propriæ qualitatis expers – gewöhnlich, ohne Besonderheit, normal:** **a publ. et iur.:** LEG. Wisig. 2,1,17 ut iudices tam criminales quam -es terminent causas. LEX Ribv. 75,1 a -e (-i, -a var. 1.) morte consumptus. CHART. Bund. 459 (a. 1192) dare omni anno -i . . . minam . . . vini. **B natur. et alch.:** MAPPAE CLAVIC. 14 infecti auri partes IIII et communis partem I. ANTI-dot. Glasg. p. 112,42 dabis . . . fabe magnitudinem cumunis. ALBERT. M. veget. 6,232 *tilia* duo genera foliorum habet: 35 unum . . . -e, quod et figurae -is est eqs. 6,460 *urtica* -is. animal. 4,19 modus cancerorum -ium. 5,31 *muscae* -es nigrae. saepe. **sal -is i. q. sal cibarius – Kochsalz:** MAPPAE CLAVIC. 3 salis communis partes II. ANON. secret. p. 41,23 est -e *genus salis*, quod edimus. p. 70,5. al. **y comput. de anno lunari:** 40 BEDA temp. 12 ad certum embolismi vel -is anni terminum (ALCUIN. epist. 126 p. 186,7. AGIUS comput. 8,6. al. v. et vol. I. p. 679,65). **b generaliter intelligibilis, vulgatus – alle-meinverständlich, verbreitet:** HUGEB. Wynneb. 6 plana et -ia . . . verba. WALAHFR. exord. 7 p. 481,21 in -i locutione (Go-DESC. SAXO theol. 9 p. 208,14. al.). DIPL. Conr. II. 84 p. 114,25 -is lingua vocat: 'eqs.' WIPO gest. 2 p. 15,4 ut proverbiis -bus utar. al. **C vilis, abiectus – gering, verächtlich, verworfen:** 45 1 gener. i. g. *popularis – zum gemeinen Volk gehörig, ge-mein:* ANNAL. Herb. a. 1204 p. 12,8 *pleps* communis et *vulgus*. ALEX. MIN. apoc. 13 p. 273,14 de mari, id est de -i populo, ascendere. in *convicio:* CONR. MUR. summ. p. 160,3 (ed. W. Kronbichler. 1968) mulier deridenda . . . poterit nominari: . . . con-is, coquinata. 2 theol. vel eccl.: **a profan – profan:** CONC. Karol. 44^A p. 479,10 *spreta ecclesia in -bus domibus . . . supra eas (tabulas imaginum)* sacrum ministerium celebrabant. **b impurus – unrein:** HEINR. AUGUST. planet. 96 cum septena fuerint animalia munda, quae tenet arca Noe, -ia bina fuere. D *humanus – menschlich, umgänglich:* 50 1 *comis, affabilis – freundlich, leutselig:* LAMB. HERSF. annual. a. 1065 p. 99,29 ut infimae quoque condicione homini-bus popularem se -emque preberet *episcopus*. CHRON. Cosmae app. 1,5 p. 250,7 homo nimium circa omnes -is. BERTH. RATISB. serm. 17 p. 91,39 homo -is dicitur, qui moribus om-nium se novit applicare. al. **2 neutrius partis, opinione pree-sumpta carens – objektiv, vorurteilsfrei:** SALIMB. chron. p. 307,23 Iohannes . . . -is fuit persona non habens erga aliquem amorem privatum (p. 472,13 debet . . . historiarum scriptor -is esse p. ibid. al.). **3 familiaris – vertraut, be-freundet:** CARM. Cantabri. 6,3,5 qui (*sodales*) -es extiterunt 55 in tantum, ut eqs. DIPL. Heinr. IV. 271 Ödalrico -i milite nostro mediante. E *medium locum tenens, mediuss – eine Zwischenstellung einnehmend, mittel:* 1 natur.: THIETM.

peregr. 29,7 fructum . . . habentem tres sapores: calidum, frigidum, -em. **2** mus. (cf. M. Appel, *Terminologie in den mittelalt. Musiktraktaten. Diss. Berlin 1935. p.72*): WILH. HIRS. mus. 26 p.60 -is cantus, qui est tropus indifferens (THEOG. mus. p.196b). RUD. TRUD. (?) mus. 1,19 p.41 sunt . . . modi autentici, sunt plagales, sunt -es.

subst. masc.: **1** amicus (*intimus*) - (*vertrauter*) Freund: FLOD. hist. 3,23 p.533,30 pro Evrardo, quem -em suum . . . vocat. **2** collectio formularum in festis complurium sanctorum certi ordinis adhibendarum - Sammlung der für die Feste von Heiligen einer bestimmten Gruppe gültigen Texte, 'Commune sanctorum' (de re v. LThK. III. 2¹⁹⁵⁹. p.24) : CATAL. thes. Germ. I 58,26 (Mittelalterl. Schatzverz. I. 1967; a. 1218) quindecim quaterni novi passionalis, duo -es, tres collectales.

subst. fem.: possessio vel fundus ad usum plurium destinatus, almeinda - Gemeinschaftsbesitz, Allmende: CHART. Bund. 387 p.287,24 (a.1174) est ei (*peciae*) . . . a meridie cumunis. CHART. Tirol. 826 p.244,35 qui (*domini*) nostram comunem preocubant . . . et illud comunem disboscare faciunt. CHART. Brixin. 128 p.134,24 coheret . . . de subter comunis. **al.** in hac regione. cf. l.69.

subst. neutr.: quod plurium vel omnium est, res ad omnes simul spectans - das mehreren oder allen Gemeinsame, gemeinsame Angelegenheit: **I** strictius: **A** in univ.: **1** gener.: BERNOW. carm. 27,11 (MGPoet. I p.423) id proprium credens, quicquid -e fuisset. OTLOH. prov. C 54 (ed. W. C. Korfmacher. 1936) ex -bus propria . . . facere. CONR. HIRS. mund. cont. 80 (Anal. Mediaev. Namurc. XIX. 1966) magis de -i quam de privato gloriatur. STATUT. ord. Teut. p. 65,27. **al.** -e habere i. q. negotium habere - zu tun bekommen (mit): TRAD. Frising. 26 (a.765/76) si quis contra hanc causam inire voluerit, . . . habeat -e cum Deo. **2** philos.: ALBERT. M. nat. anim. 2,9 p.33,83 si . . . intellectualis natura remaneret ut -e omnibus egs. metaph. 3,2,8 p.124,72sq. (ed. B. Geyer. 1960) utrum omnium, quae sunt sub uno -i, hoc ipsum -e est una substantia omnium eorum. **B** c. colore quodam: **1** gener. i. q. societas - Gesellschaft: ALEX. MIN. apoc. 22 p.498, 24 in -i simplicium. **2** spec.: **a** publ. et iur.: **a** consociatio civium, communitas - (Stadt-)Gemeinde: DIPL. Conr. III. 48 (ed. F. Hausmann. 1969) potestatem monetarios consilio -is (*sc. Placentini*) investiendi. ANNAL. Iauens. I p.13, 20 fuerunt consules de comuni et de placitis. CHART. Carniol. I 161 p.143,18 gubernatoribus comuni Parentii. ACTA imp. Winkel. I 30 p.21,9 ut nulla civitas, nullum comune . . . presumat . . . inquietare. CHART. civ. Ratisb. 59 imperator -i Ratisponensi . . . concessit, ut egs. CONST. II 213,10 universitas . . . vel comune . . . privilegiis . . . se noverit . . . privata. CHART. Tirol. III app. 1234^a p.367,24 in palacio comunis.

ALBERT. MIL. temp. 179 ut in registro communis Regii continetur. saepe. v. et p.1010,66,1012,39. expressius i. q. urbs - Stadt: SALIMB. chron. p.76,35 stabat . . . in platea -is Parme. **β** universitas civium - Bürgerschaft: CHART. select. Keutgen 139,63 (a.1120/50) magistri burgensem . . . et totum consilium et . . . totum -e civitatis (CONST. II 163 p.201,18 habentes causam . . . non audiantur . . . contra comune sue c. al.). CHART. Francof. 144 Henricus . . . rex . . . concilio et -i Mediolanensi . . . gratiam. al. v. et p.1012,59. **γ** coniuratio civium - städtischer Schwurverband, Eidgenossenschaft: CONST. II 156 p.193,12 (a.1231/32) cassamus in omni civitate vel oppido Alamannie comunia, consilia egs. **δ** cohors civium - Bürgerwehr: GESTA Mett. cont. II 2 p. 548,36 nobiles et -e Metense cum eis parentelam . . . obse-derunt. **ε** possessio vel fundus utilitati plurium destinatus, almeinda - Gemeinschaftsbesitz, Gemeindeland, Allmende: DIPL. Heinr. II. 55 cum . . . terris, . . . pratis, pascuis, -bus, silvis. CHART. Scafus. 26 p.49,20 predia . . . cum propriis et -bus egs. CHART. Tirol. 305 p.146,40 quod communitas . . . illud, quod non erat roncatum, tenebat pro con-i. COD. Wang. Trident. 39 p.101,11 discernere . . . totum comune . . . scilicet pascua, nemora, stratas, semiteria . . . aquarumque ductus. saepe. v. et l.20. describitur -e voce vernacula:

CHART. Argent. I 144 (a.1190/1202) de con-i civitatis, quod vulgo almeinda vocatur. CHART. Westph. IV 135 in . . . i, quod marchia vocatur, sive singulari, quod sundere nuncupatur. **ζ** ususfructus possessionis vel fundi communitatis - Nutzung(srecht) am Gemeinschaftsbesitz, -land: FORM. Sangall. II 5 nullus de pagensibus ibi aliquid -e habeat nisi forte precario. DIPL. Karol. III. 130 -ia de foreste . . . transfundimus. MIRAC. Volq. 3 p.375,3 cum essent ibi -ia circum-sedentium villanorum. **η** eccl.: **α** congregatio - (Mönchs-) Konvent: CHART. Eberb. 311 p.72,26 (a.1255) indulta . . . conventibus et -bus seu communitatibus concessa. **β** possessio totius congregationis - Gemeinschaftsbesitz eines Konvents: DIPL. Heinr. IV. 178 regulares canonicos de -i viventes et nihil proprium habentes . . . in eo loco constituit episcopus.

ι TRAD. Frising. 1655 ut . . . ad -ia fratum . . . pertineat proprietas v. et p.1002,26. **κ** rhet.: **α** de exordio i. quod utrique parti convenit - für beide Parteien Passendes (cf. Cic. inv. 1,18,26): ANSELM. Bis. rhet. 1,4 p.111,15 vitia . . . esse . . . -e, commutabile. p.111,16. CONR. MUR. summ. p.144,11,13 (ed. W. Kronbichler. 1968) con-e. **β** de figura i. q. pars enuntiati, quae plurium est - gemeinsamer Satzteil: GODESC. SAXO gramm. p.387,8 apocyno, id est a -i (-oni R a. corr.). p.394,14 a -i (-ii R a. corr.). **δ** gramm.: **α** verbum activae et passivae significationis - Verb mit aktiver und passiver Bedeutung: ALDH. ad Acirc. 138 participia . . . ab activis . . . et -bus venientia (cf. 135 p.189,2). **β** nomen masculini et feminini generis - Nomen mit maskulinem und femininem Geschlecht: ALDH. ad Acirc. 132 p.181,15 masculina vel - ia. 133 p.185,6 -ia (-e F) ut advena. ERCHANB. FRISING. (?) gramm. p.14,7 -e modo masculini, modo feminini significationem possidet.

II latius: A quod generale vel universale est, res generalis - Allgemeines, Generelles, allgemeine Erscheinung: **1** philos.: ALBERT. M. animal. 3,100 corpus, quod . . . humor vocatur, per duas distribuitur differentias in -issimo sui. 5,2 cum . . . speculatio physica a -ioribus sit usque ad propria. nat. anim. 2,9 p.33,78 -ia . . . non habent esse nisi in particularibus egs. Iob 32,1 p.369^a,28sqq. (ed. M. Weiss. 1904) sententiae . . . antiquiores dicuntur, quia ex -bus sunt et generalibus . . . ; quea -ia posteriores coartaverunt egs. ibid. al. **2** iur.: CHART. select. Keutgen 143,2 (a.1213) quecumque iudiciali tractanda sunt sententia . . . de -bus providendis. **3** medic.: AURELIUS praef. p.484,19 quae (valetudines) sub species kinocetarum, id est -ium, cadunt (de re v. supra p.777,51sqq.). **4** B quod impurum est - Unreines: GLOSS. I 543,36 St.-S. -e unreinaz (spectat ad Vulg. prov. 21,9). 745,7 -e vnuohsnaz (spectat ad Vulg. act. 10,14). **C** communio - Kommunionsgesang: AUREL. REOM. mus. 20 p.61^a,5 carmen, quod -e (i. communio ed.) vocatur.

50 **neutr.** -e, in -e, a -i sim. pro adv. i. q. coniunctim, promiscue, una (cum aliis), in unum - gemeinsam, gemeinschaftlich, zusammen, insgesamt: **1** strictius: **a** gener.: BONIF. epist. 10 p.15,24 tribus mecum . . . fratribus in -e audientibus. EINH. Karol. 26 quamquam ipse (*Karolus*) . . . nec nisi submissim et in -e cantaret. GODESC. SAXO theol. 7 p.195,21 omnes in -e docti pariter et indocti dicunt. GERH. AUGUST. Udalr. I 9 p.397,8 omnium in -e benivolentiam postulavit. BERTH. (?) annal. a.1078 p.307,46 ut in -e Deo . . . suppliarent. ALBERT. STAD. Troil. 1,279 Priamus vocat in -e Quirites. saepe. **b** spec.: **a** publ. et iur.: TRAD. Frising. 67 (a.774) ego . . . -e cum filiis meis tradidi. LEX Raet. Cur. 24,13 (ed. E. Meyer-Marthalier. 1959) si duo homines rem sua in -e habuerint egs. CHART. Sangall. A 430 ut . . . in -e censum solvamus. CONST. I 289,23 salvis pactis . . . , que Mediolanenses per -e fecerunt. 307 imperator . . . recepit . . . consules . . . a parte . . . -is Cremone et pro -i et pro diviso. *ibid.*: a -e vel diviso. al. v. et p.1011,25. **β** eccl.: WILLIB. Bonif. 2 p.10,7 hanc (*operam*) . . . omnibus in -e viventibus et maxime . . . abbati . . . paebebat (CONC. Karol. 37,6. al.). GERH. AUGUST. Udalr. I 28 p.416,22 omnes . . . in -e decreverunt egs. CHART. episc. Halb. 440 l.19 quatinus pro nobis . . . , etsi non in -i, tamen in privato . . . Deo sacrificium offre-

ratur. STATUT. ord. Teut. p. 30,10 bona . . . in -i nomine ordinis . . . possidenda. al. **2 latius i. q. generaliter, in universum - im allgemeinen, generell:** **a gener.:** ALCUIN. epist. 280 p. 438,26 omnes . . . -e . . . praecepta . . . conservare conentur. CAND. FULD. Eigel. II 25,15 ultimus illi dies . . . in -e rapit totum sub Tartara mundum. DIPL. Heinr. III. 134 p. 169,42 in -e cogitanti hoc . . . utile visum est sibi . . . ut eqs. al. **b spec.:** **a publ.:** CAPIT. reg. Franc. 196,8 in -e statuimus, ne eqs. **B natur. et philos.:** ALBERT. M. animal. 5,1 descripsimus in -i dispositionem omnium generum animalium. metaph. 1,1,11 p. 16,28 (ed. B. Geyer. 1960) in -i voto sensum omnem hominis sensibilem cognitionem. al. **γ math.:** GERB. epist. math. I 5 p. 31,20 in omnibus superparticularibus . . . hoc in -e speculandum est, quoniam eqs.

adv. communiter. *coniunctim, promiscue, una (cum aliis), in unum - gemeinsam, gemeinschaftlich, zusammen, insgesamt (cf. Gloss. I 705,67 St.-S. -r gimacho gimeinlichen):* **I strictius:** **A in univ.:** **1 gener.:** LULL. epist. 92 p. 211,30 dicta Dei -moniter rimabamur. AGNELL. lib. pont. 30 p. 294,8 simus cu-r patres. CHART. episc. Halb. 56 l. 19 per fratrem -r nostrum. STATUT. ord. Teut. p. 34,27 ad horas canonicas . . . clerici et layci -r adventiant. **saepe. 2 spec.:** **a publ. et iur.:** TRAD. Frising. 594 p. 509,6 (a. 830) ut hereditatem . . . -r usitarent. LEG. Lang. p. 544^a,19 qui (*fratres*) simul in paterna . . . hereditate -r (commune 4,5) vivunt. EINH. Karol. 3 p. 6,19 post administratum -r biennio regnum. REGISTR. abb. Werd. 2,42 p. 86,5 duo homines -r dant XIII d(enarios) et v mo(dios) de sigilo eqs. THIETM. chron. 4,52 se nullum . . . regem -r singulariter electuros. DIPL. Heinr. III. 382 ut . . . omnes -r conveniatis ad placitum. CHART. Const. 64 (ed. K. Beyerle, Konstanzer Grundeigentumsurk. 1902. p. 73,1) salva . . . condicione . . . -r et divisim. al. **accidente sensu unanimitatis:** THIETM. chron. 3,12 cler- r us et populus . . . confratrem . . . -r eligerunt. 6,35 cappellanus . . . plus timore regis quam amore religionis -r eligitur. al. **b eccl.:** CONC. Karol. 39^B,7 p. 442,19 in quibus (*monasteriis*) Christi sponsae . . . -r sunt gubernandae. TRAD. Ratisb. 202 tradidit . . . in servitium coenobitorum inibi -r conversantium. TRAD. Patav. 182 premium . . . -r ad mensam et prebendam fratrum pertineat. REGISTR. Geisenf. 37 conventus sedet -r simul in refectorio. al. **B c. colore quodam:** **1 gener.:** **a simul - zugleich:** SISEB. Desid. 22 finem . . . ponamus -rve cunctos efflagitantes, ne eqs. CHART. Friburg. 83 (a. 1245) aqua, que supra . . . omnia prata -r fluit. **b coram omnibus - in Gegenwart aller:** THIETM. chron. 7,35 confessionem suam con-r . . . fecit. **2 publ. et iur.:** **a (omnibus) rate - (für alle) gültig:** CHART. civ. Spir. 45 (a. 1230) libras Spirensium -r et usualiter currentium. CHART. Gosl. II 217 ut . . . marcam Goslaeniensis argenti, prout -r solvit, . . . persolvat. al. **b aequaliter - zu gleichen Teilen:** CHART. Brixin. 70 p. 77,9 (a. 1227) ut . . . eorum (*hominum nostrorum*) heredes -r dividantur. **c eodem modo - gleichermaßen:** TRAD. Frising. 65 p. 92,19 (a. 774) -r episcopale iudicio atque canonice normę iure possedeat . . . patrimonium.

II latius: **A generaliter, in universum - (im) allgemein(en), generell:** **1 in univ.:** **a gener.:** TRANSL. Viti capitulo quintum et -r de miraculis. DIPL. Heinr. II. 474 quamvis -r loca Deo . . . dicata . . . proficere . . . velimus. **b natur. et anat.:** ALBERT. M. animal. 1,600 additamenta hepatis non sunt -r nisi quatuor. 5,56 quod tempus (*sc. undecim annorum*) -r loquendo est fere tota vita ovis. **2 c. colore quodam i. q. utique - unter allen Umständen:** EPIST. pont. Rom. sel. II B 37 unum . . . -r mandamus, ut eqs. **B more solito - üblicherweise, gebräuchlich:** CHART. Westph. III 634 p. 334,20 (a. 1258) extra villam Greven -r appellatam. CHART. Austr. sup. III 551 mansum . . . qui-rhūba dicitur. al. **communitas** (conm-), -atis f. **script.:** cum-: CHART. Burgel. 103. comu-: p. 1012,39-54.1013,25. **saepe. -iat-:** CHART. Ticin. 128 p. 109,12 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. II. 1931). *ibid.* al. **-nin(as):** CHART. Sangall. B 625 p. 435,23. **status communis, res ad omnes simul spectans, universitas - Gemeinsamkeit, gemeinsame Angelegenheit, Gemein-**

schaft, Gesamtheit: **I strictius:** **A in univ.:** **1 gener.:** EPIST. Lang. 9 nos a Deo salvata -s vestra petiit (*item in epist. papae:* EPIST. Bonif. 42 p. 68,1 ut et vestra -s boni operis portionem sortiatur. Cod. Karol. 39 p. 552,19. al. [cf. 5 P. S. Seibt, ALMA 1.1924. p. 1715gg.]). LIUTPR. antap. 1,13 p. 15,25 humanitatis. STATUT. ord. Teut. p. 117,18 ut -s obser-vetur et specialitas evitetur. al. **spectat ad disceptationem:** CHART. episc. Hild. II 1098 (a. 1259) ut nichil -is haberent cum eo in bonis . . . memoratis. **2 spec.:** **a theol.:** Go-DESC. Saxo fragm. p. 30,1 demonstratur omnium trium (*per-sonarum*) . . . generalitas, -s, universalitas, unitas. ALEX. MIN. apoc. 10 p. 214,19 non -em tantum, immo societatem . . . habere cum Deo. 16 p. 364,10 Dei civitas, id est peregrinorum -s. *ibid.* al. **b natur. et philos.:** ALBERT. M. veget. 15 1,7 licet haec -s (*sc. vitae in animalibus et plantis*) sit secun-dum analogiam . . . dicta. animal. 2,11 omne animal secundum totam -em animalis. 11,62 si . . . est *differentia* communis, manifestum est, quod . . . habet illam -em . . . per aliquam naturam communem. metaph. 5,1,10 p. 231,21 (ed. B. Geyer. 1960) -s suppositi est -s proportionis. *ibid.* al. v. et p. 1006,1. **spectat ad negotia rei publicae:** CONR. HIRS. mund. cont. 678 (Anal. Mediaev. Nämurc. XIX. 1966) superbis inest . . . -is aversio. ALBERT. M. animal. 8,236 nec attendunt bestiae -em, prout est -s in se accepta . . . -es . . . in statu communi reipublicae . . . custodit solus homo. *ibid.* al. **c alch.:** Ps. GERH. CREM. sal. I 5 p. 16,6 nominaverunt ipsum (*salem amarum*) sapientes 'argentum -is' (cf. II 76 p. 80,28 argentum populi [*v. notam ed.*]). **B c. colore quodam:** **1 gener. i. q. usus, commercium - Umgang, Verkehr:** SIGE-BOTO Paulin. 3 p. 912,33 ut nec . . . -e fluxa et intemperata despicibilis haberetur. CHART. Carinth. V 96 -em latronum . . . abhorrendo. **2 publ. et iur.:** **a de hominibus:** **a consociatio civium, commune - (Stadt-)Gemeinde (plerumque de civitatibus, oppidis sim.; de societatibus minoribus: l. 37sq.** 35 46,50. al. cf. H. Planitz, *Die deutsche Stadt im Mittel-alter.* 1954. p. 118,296sq.). CHART. Carniol. I 68 p. 77,14 (a. 1106) comissum fuit comu-i ville . . . quod eqs. CHART. Tiro. 305 p. 146,39 con-s illorum de Cella. ACTA imp. Winkel. I 49 p. 46,25 quatenus . . . nulla . . . comu-s seu comune . . . guerram . . . movere . . . presumat. CHART. Lux. VIII 44 pa-ginam sigillis -is ville . . . communiri rogavimus. CHART. Gosl. I 614 p. 571,7 litterarum . . . -is burgensium Goslaeni-um munimine confirmamus. CHART. Turg. II 183 cives . . . agrum con-is . . . ecclesie . . . contulerunt. 210 -es . . . que ci-vitates . . . appellantur. CHART. Bund. 879 p. 329,24 abbas et tota -s ecclesie Desertinensis. CHRON. Erf. min. cont. I 1 p. 674, 18 filius . . . regis . . . desideratus . . . a pluribus -bus civitatum Ytalie. CHART. Gosl. II 155 acta sunt hec in domo -is nostre. CHART. Carinth. V 224 p. 149,35 salvis iuribus . . . civitatum, municipiorum seu aliarum -um. CONST. III 237,16 imperii. **saepe. v. et p. 1006,68. remissius:** CHART. Burgenl. I 298,10 (a. 1244) ut feneti usum . . . eorum (*hospitum regis*) -s . . . habeant. **B universitas civium - Bürgerschaft:** ANNAL. Ianuens. II p. 29,16 consules et comu-s Ianue . . . legatum miserunt (CONST. II 77 p. 97,36 Fridericus . . . consulibus . . . et -bus omnium civitatum et oppidorum . . . gratiam suam). CHART. Hall. 292 p. 274,13 testes . . . sunt . . . burgenses nostri et -s Hallensi. CHART. Lux. III 334 super controver-sia, que vertitur inter nos . . . et commune civitatis Trevirensis . . . dicte -i damus inducias. MENKO chron. p. 557,11 milites . . . de domo Teutonica ipsos (*peregrinos*) . . . receperunt cum -e tocius civitatis. al. **γ coniuratio civium - städtischer Schwerverband, Eidgenossenschaft (cf. Schröder-Künßberg, Rechtsgesch. 1932. p. 694):** ANNAL. Benev. a. 1015 (MG 65 Script. III p. 177^b,49; c. s. XII.²) hoc anno facta est -s prima. ANSELM. GEMBL. chron. a. 1112 cives . . . a sacramento per-feram iuratae -is revocare. CHART. select. Keutgen 113^b quod . . . -es, coniuraciones et hiis similia . . . duxerimus . . . cassanda. al. **spectat ad collegia opificum:** CHRON. Worm. 70 p. 190,12 quod a . . . -e fraternitatum cessarent cives. **spectat ad pacem terrae:** PAX Valenc. p. 609^b,53 quando . . . tota -s pacis cum armis villam exierint (cf. p. 608^a,25). **δ societas**

hominum fundo communi utentium – Nutzungsgemeinschaft, (Allmend-)Genossenschaft (cf. K. S. Bader, Dorfgenossenschaft und Dorfgemeinde. 1962. p.25,55,148sq.). CHART. Rhen. med. III 119 (a.1220) pro bannito vino, . . . quod . . . ante -em tocius ville vindemiantur. CHART. Neocell. (Brixin.) 20 (Font. rer. Austr. II 77, 1965) eximi ab omni iure . . . -is convicinorum. 26 (cod. A1) tota -e . . . montis divitium, pauperum, nobilium . . . nullatenus contradicente (*de re v. K. S. Bader, op. cit. p.259sqq.*). CHART. Tirol. notar. I 347 nuncii . . . -um in vallis Condini . . . et Teioni. CHART. Westph. III 1738 nobis (*sc. episcopo*) cum -e beneficium . . . agentibus. CHART. Turic. 1024 rusticorum. CHART. Wirt. VII 2334 p.237,22 ortum . . . reconspensavit con-i, quod . . . dicitur gnossapht. *al. v. et p.1009,68.* **ε** *usu vario:* CHART. Salem. 9 p.17,9 (a.1166) solet esse firmius . . . , quod ecclesiæ facit -s quam solius episcopi persona. CHART. civ. Misn. 161/62 universitas burgensis . . . et -s militum provincialium et rusticorum parrochiae. **β de rebus:** **α** *possessio vel fundus communis, almeinda – Gemeinschaftsbesitz, Gemeindeland, Allmende* (cf. K. S. Bader, *op. cit. p.16*): DIPL. Heinr. II. 157 predia . . . cum . . . silvis, -bus ac ceteris . . . utilitatibus. FUND. cell. Ioh. (MGScript. XV p.1004,23) in quibus (*saltibus*) . . . admiscentur -es duorum prediorum. ACTA imp. Stumpf 369 p. 524,38 cum . . . -bus et vuganalibus. CHART. Carniol. II 241 p. 192,1 possessiones . . . in . . . comu-bus et emunitatibus. CHART. Turg. III 396 universitas civium . . . con-em suam vendidit pascualem. *saepe.* *describitur -s voce vernacula:* TRAD. Ratisb. 931 p.463,22 (a.1179) ad -em . . . , quod . . . gemeine dicitur, . . . pertinere. CHART. Gelr. 373 p.371,25 -s, que . . . dicitur marka. CHART. Salem. 182 silva . . . ville -s fuit, que . . . gemainemerche nominatur. CHART. Wirt. VI 1964 p.356,35 almeide. CHART. Basil. A II 241 cunnemann. *al. β ususfructus possessionis vel fundi communis – Nutzung(srecht) am Gemeinschaftsbesitz, -land:* CHART. Carinth. III 1131 (c.1170) in -e et utilitate pascuarum et usu lignorum. 1504 p.586,39 omnem con-em, que vulgo gemeine dicitur, . . . habere . . . in silvis et pascuis. CHART. Turic. 1036 p.121,20 -em . . . ac partcipium . . . in campis, in silvis et aliis, que . . . dicuntur almeinde. CHART. Bern. II 133 -em pascuarum denegare. 700 -em, quod . . . dicitur ehafithi. *al. remissius:* EMO chron. p.491,5 -em eundi et ducenti per vias etiam publicas auferre. **3 eccl.:** **α de hominibus:** *a congregatio – Konvent:* TRAD. Frising. 53 p.81,28 (a.772) ut, quicquid propriæ habuissent, ad . . . -em coniecerint. HUGO FLAV. chron. 2 p.492,10 pro publico dampno -i eorum (*canonicorum*) illato. CHART. Wessof. 14 p.391,17 -bus ecclesiastiarum . . . subvenire. *al. v. et p.1010,11.* **β parochia – Pfarrgemeinde:** CHART. Tirol. 1147 (a.1242) episcopus . . . investit . . . decanum . . . de plebe comu-is et beneficio plebis *eqs.* **β de rebus:** **α** *possessio totius congregationis – Gemeinschaftsbesitz eines Konvents:* REGESTA Alsatiae 656 p. 390,20 (ed. A. Bruckner. 1949; a.888/906) ut nihil privati habeat, sed eadem -e, qua caeterae, ipsa (*abbatissa*) vivat. RATHER. conf. 22 p.412^A collectos ex...-e proferens nummos. CHART. Argent. I 341 p.254,31 argentum . . . et bladum ex nostra (*sc. capituli*) proveniens con-e. *al. β participatio – Teilhabe:* COSMAS chron. 1,38 p.70,10 accipiens . . . fraternitatem et orationum -em. **4 anat. i. q. conexio – Verbindung:** ALBERT. M. animal. 1,305 videmus . . . moveri in facie septem membra . . . quae sunt frons . . . et maxilla in -e labiorum et labia sine maxillis.

II latius i. quod generale vel universale est, res generalis – Allgemeinheit, allgemeine Erscheinung, Generelles: **A philos.:** ALBERT. M. eth. 1,3,7 p.39^a,7 bonum . . . in prima sui -e diffiniri non potest. p.40^a,3 bonum in tali -e acceptum non est desiderium. metaph. 3,3,7 p.146,7sq. (ed. B. Geyer. 1960. 1964) -s primorum, quae sunt unum et ens, non est -s generis. 11,1,8 p.468,1 -s formae primæ et -s materiae primæ sunt aequivocæ. *ibid. al.* **B medic. i. q. qualitas communis – Allgemeinzustand:** AURELIUS praef. p.485,15 has . . . tres -es, hoc est cinotetas, . . . solas necessarias esse. WALTH. AGIL. med. praef. p.85,14 ex -e coloris et substantie urine . . .

habetur . . . cognitio egritudinis. 4 p.92,1 -s totius corporis *eqs. al. v. et supra p.777,55.*

III per confusionem i. q. immunitas – Immunität: DIPL. Merov. III A 21 p.139,28sq. (spur. s. X.²) sub integra -e omnia . . . a novo confirmamus, sicut priori anno -is tuiti-onem dedimus.

communitio (-cio), -onis f. **1 actio muniendi, confirmatio, tuitio – Sicherung, Festigung, Schutz:** **a gener.:** EPIST. Bonif. 111 p.242,37 -is mutuae gratia. LAMB. HERSF. annal. a.1075 p.247,32 ex . . . operosa secreti -e (communi-tione A1) conicentes aliquid regi . . . adversum his litteris conti-neri. **b spec.:** **a iur.:** CHART. Heinr. Leon. 10 p.18,10 donationem . . . sigilli nostri impressione communiri iussimus simulque eadem -e molendinum . . . contraditum . . . firma-vimus. CHART. Traiect. 480 p.428,29 ad huius rei -em hoc factum scripto commendavimus. CHART. Eberb. 42 p.88,11.

β eccl.: CHART. eccl. Erf. III app. p.408,28 (a.1254) catho-licos adire antistites gratiam et -cionem apostolice sedis ha-bentes (*sim. p.408,35*). cf. p.1001,71. **γ medic. i. q. con-fortatio – Stärkung:** AESCULAPIUS 22 p.36,24 ungantur loca para-lyticorum . . . , ut sentiant loca tepida -em. **2 castellum – Festung:** REGISTR. Austr. II p.69 nr. 7 (a.1265/67) duabus . . . -cionibus . . . providetur in virtualibus.

communitarius, -urius v. commonitorius.

25 communus v. communis. **commurmuro, -are.** *communiter admurmurare – mur-melnd gemeinsam (be)sprechen:* BERTH. (?) annal. a.1078 p. 307,22 quam (*causam*) . . . cuncti favorales illius (*regis*) concordi tenore . . . -antes iudicio apostolico . . . commenda-bant. MANEG. ad Gebeh. 68 p.420,11 que autem sint, que in eius derogationem profundunt, quamvis undique platee per-sonent, muliercularum textrine -ent. *Pape*

commutabilis (conm.), -e. **1 adi.:** **a** *mutabilis, mobilis – veränderlich, wandelbar:* ALBERT. M. bon. 192 p.118,60 inclinamur in bonum -e (sent. 1,2,21 p.83^a,29. *al.*). phys. 4,4,3 p.349^a,35 de his, qui, licet sint natura -es, tamen volun-tate deorum . . . sunt manentes incommutabiles. *ibid. al. b qui permutari potest – tauschbar, Tausch-:* TRAD. Ratisb. 95 p.85, 29 (a.882) consuetudo . . . commutandi . . . per placidam rei -is estimationem. **2 subst. neutr.:** **a rhet. de exordio i. quod (contra propriam partem) mutari potest – das (gegen die eigene Partei) Ver., Umänderbare (cf. Cic. inv. 1,18,26):** ANSELM. BIS. rhet. 1,4 p.111,15 vitia . . . esse . . . commune, -e (-em C). p.112,3. CONR. MUR. summ. p.144,11sqq. (ed. W. Kronbichler. 1968) con-e. **b philos. i. q. res, quae permutari potest – Tauschware:** ALBERT. M. eth. 5,2,10 p.360^a,28 omnia -ia numismata oportet appretiari *eqs. pol. 1,7^f p.55^b,26 erat numisma utilis mensura omnium -ium.* *ibid. al.*

adv. commutabiliter. *convertibiliter, mutuo – umkehr-bar, wechselseitig:* ALBERT. M. anal. post. 1,2,13 p.52^a,43 quae (*passio*) dicitur esse ‘proportionale, quod -r’ (p.74^a,18 εὐαλλαξτέ) est, quod intelligitur esse commutatio proportionis (p.52^b,6).

***commutabilitas, -atis f.** **1 mutabilitas, varietas – Verän-derlichkeit, Wandelbarkeit:** AETHICUS ISTER 13 pubiscentem sine -e aetatis . . . fortitudine<m>. ALBERT. M. caus. univ. 1, 1,5 p.371^a,34 formarum. summ. theol. I 5,23,1,1,2 p.170^b,12 videtur, quod aeternitas sine variatione non sit nec sine -e.

2 possibilias permutationis – Möglichkeit des (Aus-)Tau-sches, Austauschbarkeit: **a iur.:** TRAD. Ratisb. 63 (a.863/ 85) convenit inter . . . episcopum et quandam hominem . . . de -e aliquarum rerum (68). TRAD. Scheftl. 29 aliquas res pro -e et compendio inter se commutare. **b philos.:** ALBERT. M. eth. 5,2,9 p.356^b,4 -s domus in calceamentum et e converso.

***commutarius, -a, -um.** *ad permutationem pertinens – Tausch-:* DIPL. Loth. I. 11 p.76,1 (ed. Th. Schieffer. 1966) que^r (*res et mancipia*) . . . -o ordine . . . conquisivit epi-scopus.

***commutatim v. 1. commuto.**

commutatio (conm., -cio), -onis f. *script.:* cum-: FORM. Marculfi 2,1 l.78 (ed. A. Uddholm. 1962). CHART. Bund. 387 p.287,21. *al.* cumu-: CHART. Bund. 387 p.287,17. *ibid. al.*

comu.: LEX Ribv. 77 cod. A 3. TRAD. Frising. 730. al. -mot-: GLOSS. I 505,4 St.-S. cod. g.

I mutatio – (*Ver-*)Änderung, (*Um-*)Wandlung: A gener.: ERMENR. ad Grim. 13 p. 548,10 -o 'di' litterae tantum in Grecis nominibus fuit, ut 'baptizo'. CHART. Mog. A I 542 p. 450,15 -em . . . de non legali ad legale . . . factam infringere. CONST. I 159,1 quamquam rerum -o ex ipsa corporali institutione possit firma consistere. CHART. archiep. Magd. 325 huius rei (*sc. donationis*) . . . quasi in melius -em . . . prohibemus. c. sensu gubernationis (*cf. Vulg. psalm. 76,11* mutatio): VITA Vicel. 321 divine sacra -o dextre . . . mala pellens, tempora mutans. al. B spec.: 1 philos.: ADALBOLD. Boeth. 247sq. motus species tres sunt principales: inmutatio, -o, transmutatio; . . . -o . . . est ex esse in esse aut per qualitatem aut per quantitatem. 2 alch.: MAPPAE CLAVIC. 80^{capit.} eris -o (COMPOS. Matr. 42^{capit.} e. -o in aurum). ALFRED. ANGL. miner. p. 45,3 continuacionem non facit terra pura, sed -cionem (discontinuationem *Mangat*). 3 math. i. q. transmutatio – Umstellung: MATHEM. var. Bubnov p. 271,8 in -digitorum in decenis et articulorum in centenis.

II vicissitudo, alternatio – Wechsel, Auswechselung: A gener.: CONC. Merov. p. 144,10 quae vestium -e . . . puellae religionem . . . fuerint . . . professae. RUD. TRUD. gest. 4,12 in qua (*domo*) postea tantas fieri -es officinarum vidimus, ut eqs. 6,1 abbatum -es (sim. RUD. TRUD. [?] gest. 9,2 ut . . . tredecim fierent -es . . . alio alium eliciente). ANNAL. Rod. a. 1121 p. 701,25 -e cleri facta statuit regulam sancti Augustini. B spec.: 1 iur.: CHART. episc. Halb. 1040 l. 25 (a. 1262) ut fiat -o de personis. 2 philos. (*de ratione possidendi*): ALBERT. M. eth. 5,2,3 p. 342^b,24 quae (*species iustitiae*) est in -bus (*p. 1131^a,1 συναλλάγματος*), qua res possessa ab uno . . . commutatur in alterum. p. 342^b,29 -um . . . duae sunt partes: quaedam . . . sunt voluntariae, quaedam . . . involuntariae; voluntariae . . . sunt . . . venditio, emptio, mutatio eqs. (sim. pol. 1,7^a p. 56^a,5sqq.). p. 343^a,17 involuntiarum . . . -um duae sunt partes: . . . occultae et . . . manifestae; occultae sunt . . . furtum . . ., moechia . . ., beneficium eqs. 5,2,6 p. 350^a, 20 in -bus . . . agentis et patientis. ibid. al. 3 gramm.: ALEX. MIN. apoc. 2 p. 37,15 'estis . . . habent . . .': -o personae fit (p. 37,25 personarum). 4 mus.: REMIG. ALTISS. mus. p. 78^b, 26 'transitum' vocat *Martianus Capella* (9,964) -em, cum . . . fit transitus . . . de sono in sonum eqs. AEG. ZAM. mus. 8 p. 380^a,35 ad vocum (*i. e. syllabarum* 'ut, re, mi' eqs.) mutationes seu -es calamus convertes dicimus, quod 'C fa ut' duas habet mutationes, videlicet 'fa ut', 'ut fa' (*de re v. Riemann-Musik-Lexikon. Sachteil. 1967. s. v. Mutation*).

III permutter invicem facta, actio permutandi, cambiatio – (Aus-)Tausch(handlung), Vertauschung (*cf. Gloss. I 583,19* St.-S. -em airwanta. al.): A gener.: 1 in univ.: OTLOH. Alt. 16 (MGScript. XV p. 845,21) cum . . . monachorum et sanctimonialium -em . . . consummasset matrona. CHART. Babenb. 231 non est felicior -o, quam si temporale detur pro eterno. 2 c. colore quodam i. q. praemium – Belohnung: GESTA Camer. 1,99 p. 442,15 -em multata mercedis pollicebatur. B iur. et publ. (*saepe i. q. pactum permutationis – Tauschvertrag*, e. g. l. 58,68. p. 1016,1sq.): 1 proprie: a in univ.: a spectat ad possessiones, mancipia sim.: LEG. Wisig. 5,4,¹capit. ut ita valeat -o sicut et emto. FORM. Wisig. 27 causa -is dare. saepe (v. ind.). DIPL. Merov. I 19 p. 20,20 alequid . . . per con-cionis titulum . . . minore. CAPIT. reg. Franc. 192,5 ubicunque -es . . . utiles ecclesiis Dei factae sunt, permaneant. TRAD. Frising. 671 p. 566,8 -es peractas videns et audiens scripsi. TRAD. Ratisb. 78 p. 72,25 licentiam . . ., ut -o esset usque ad quinque habetas. CHART. Turic. 132 p. 55,2 prediorum. TRAD. Frising. 1085 convenient . . . -em facere . . .: tradidit . . . mancipia . . . redimans (*sic*) . . . servum . . . liberum faciendum eqs. DIPL. Heinr. II. 307 p. 385,40 quicquid . . . episcopus . . . per -em aut precariam . . . adquisivit. CHART. Hersf. 116 p. 206,13 vicaria -o quorundam hominum. CHART. Bund. 885 quod nec venditione vel contumacione (leg. con-cione, *cf. ind.*) a . . . convertu . . . alienentur solamnia. persaepe. v. et p. 1016,55. de contractu precariae: TRAD.

- Frising. 1031^{tit.} (a. 899) -o . . . episcopi et vidue. 1032^{tit.} al. CHART. Rhen. med. I 186^{tit.} -o inter . . . abbatem et Arnolfum. β spectat ad merces, libros: DIPL. Otton. III. 283 p. 708,28 quae (naves) . . . alicuius rei -e . . . missae fuerint. TRAD. 5 Frising. 1322 -em librorum agere. HIST. Walc. 4 p. 506,18 frequenta . . . diversarum gentium . . . solito more conveniebat, quo mercimonii sui -es fierent. b c. colore quodam: a acceptio – Einlösung, Annahme: LEG. Wisig. 7,6,5 qui . . . petierit pro eius (*solidi aurei*) con-em mercedem. β emptio – 10 Einkauf: CHART. Wirt. II app. 1 p. 415,15 (s. XII^{med.}) ad con-em virtualem XXXVIII solidos. γ solutio – Zahlung: CHART. Wirt. II 324 (a. 1147) ecclesiam . . . pecunie nostre con-cione . . . comparavimus. δ traditio – Übertragung (*ni spectat ad l. 53sqq.*): ORTL. chron. 1,8 p. 44,4 allodium . . . 15 petiti sibi ad emendum dare, . . . xx marchas argenti pro hac -e voluit persolvere. ε actio cambiandi – Umtausch: HIST. de exp. Frid. imp. p. 26,11 in . . . con-e denariorum vel argenti. ζ compensatio – Ausgleich: CHART. Naumb. 418 p. 373,22 (a. 1204) in restituione et -e . . . concambii . . . restituerunt possessiones. 2 meton.: a charta permutationis – Tauschurkunde: DIPL. Merov. I 62 p. 55,35 -em . . . ostendit relegandam. FORM. Marculfi 1,30 (ed. A. Uddholm. 1962) preceptum a modo -cionis . . . fieri decrevimus. FORM. Turon. add. 7 -es vel qualibet instrumenta. saepe (v. ind.). REGESTA 25 Alsatiæ 355 (ed. A. Bruckner. 1949) -cionem rogatus scripsi. TRAD. Ratisb. 22 p. 28,26 duas -es pari tenore conscriptas . . . inter se fieri . . . rogaverunt (DIPL. Loth. I. 95 [ed. Th. Schieffer. 1966] d. -es aequalem habentes tenorem obtutibus nostris delitul. saepe). DIPL. Otton. III. 360 p. 789,24 ipsis . . . -es . . . iniuste . . . factas propriis manibus . . . incidentibus. EPIST. Teg. I 39 ut -em fieri . . . mercationis precipiat. saepe. te-statio permutationis – Tauschbescheinigung: LIBER diurn. 37 -em parti ecclesiae emittat. b res permutata – Tauschobjekt, -gut: a res in permutationem data, remuneratio – Tausch-, 30 Gegenleistung: TRAD. Frising. 83 (a. 776/83) sine ulla -e donatum . . . esse volo (127^b). al. TRAD. Patav. 28^c. Cod. Bald. 23. sim. CHRON. Reinh. a. 1208 p. 575,32 rex inferior [*sc. Otto IV.*] . . . absque ulla -cione . . . ad summa erigitur [*cf. Vulg. Is. 55,1*]). ALTMANN. Niv. 9 (MGMer. V p. 167,19) 40 possessionem sancto Nivardo -e ab eo sumpta tradidit. TRAD. Frising. 1227 ut retribueret -em. THIETM. chron. 6,44 custos effectus sum annuente id antecessore meo ob acceptam -em sibi placitum. GESTA Camer. 3,5 si pro tanta -e (*sc. libera-tione comitis*) sibi gratiam . . . imperatoris . . . resarcirent. 45 DIPL. Heinr. III. 208^a p. 275,44 quod (*bonum*) . . . inter alias -es datum est cenobio. DIPL. Conr. II. 228^a p. 311,6 inequalem . . . esse -em pro . . . bono dato. TRAD. Ror. 96 (QuellErött-BayerGesch. N. F. XXI. 1966) pro . . . area abbas . . . pre-dium . . . pro -cione tradidit. CHART. Carniol. II 168 p. 131,34 sibi (*sc. uxori*) . . . villam patrimonii mei . . . pro -e (*sc. alienatae villaे eius*) contuli. al. adde: FROUM. epist. 17 reliqui . . . librum Iuvenalis . . . pro -e arithmeticę Boetii. β res permutatione acquisita – Erwerbung durch Tausch: CHART. Turic. 145 (a. 883) ut . . . utraque -o firma . . . permaneat. 55 Cod. Odalab. 84^{tit.} -o inter viros Dei . . . et eiusdem -is canonnicorum complacitatio cum archiepiscopo. al. c pretium permutationis – Tausch-, Gegenwert: ALCUIN. epist. 8 p. 33, 24 quas (*libras*) . . . dimisi ad commutandum vel vendendum illarum pretium vel -em. CHART. episc. Halb. 525 l. 18 (a. 1220) 60 licet -o in parte eorum (*fratrum*) ad sex solidos . . . decrevisset et in partem aliam excrevisset. C philos.: 1 spectat ad merces sim. (*saepe i. q. negotiatio permutandi – Tausch-handel*, e. g. l. 63sqq.): ALBERT. M. eth. 5,2,9 p. 355^b,28 -o . . . fit . . . secundum proportionem valoris rei unius ad valorem rei alterius eqs. 5,2,10 p. 358^a,42 propter -em (*p. 1133^a,29 ὑπάλληλαγμα*) necessitatē . . . numisma inventum est eqs. p. 360^a,30 -e (*p. 1133^b,15 ἀλλαγή*) . . . existente semper manet communica-tio. pol. 1,7^a p. 53^b,12 'propter . . . ' -em chrematisticam. 1,7^b p. 54^a,33 'ambo . . . calceamentū usus, calceatio . . . et -o' (*p. 1257^a,9 μεταβλητική*). ibid. saepe. v. et p. 1017,18sq. 2 spec-tat ad proportionem sim. i. q. convertibilitas – Umkehrbarkeit: ALBERT. M. anal. post. 1,2,13 p. 52^b,4 passio, quae vocatur -o

{Schmidt}

proportionis sive proportionalitatis sive proportionale, quod commutabiliter est. *v. et p. 1014,52.* **D**rhet. i. q. *antimetabole - wechselseitige Vertauschung* (cf. J. Schneider in: *Literatur und Sprache im europ. Mittelalter. Festschrift Karl Langsch. 1973. p. 232sqq.*): ONULF. rhet. I 23 est . . . -cio, cum duae sententiae inter se discrepantes ex transactione ita effe- runtur, ut a priore posterior contraria priori proficiscatur (*ex Rhet. Her. 4,28,39.*) CONR. MUR. summ. p. 92,199 (ed. W. Kronbichler. 1968) con-o fit, dum clausula dispariatur una- que de reliqua quasi traiectum generatur.

***commutativus**, -a, -um. **1 adi.**: *ad mutationem (pos- sessionis) spectans - auf (Besitz-) Wechsel bezogen.* ALBERT. M. eth. 2,2,7 p. 188^a,22 distinguentes iustitiam in . . . -am et distributivam (5,2,7^{capit.}) quod iustitia - a stat in aequalitatis medio. *ibid. al.*. **2 subst. fem.**: *permutatio mercium - Tauschhandel.* ALBERT. M. pol. 1,7^e p. 55^a,24 'talis . . . -a' (p. 125^a,28 μεταβλητική), rerum scilicet ad res, neque praeter necessariam commutationem est *e.g.s. 1,7^f p. 55^a,41 'ex . . . naturali et possessiva commutatione 'facta est illa', quae non est naturalis -a (an subest adi.?). *ibid. al.**

***commutator** (conm.), -oris m. *script.*: *cum(m)-* CHART. Bund. 387 p. 287,17,35. *v. et l. 26.* *comu.*: *l. 24.*

1 qui vicissim permutat - Tauschpartner: CHART. Ital. Ficker 17 p. 23,14 (a. 892) unus alteri ipsi comu-es . . . res sibi invicem . . . tradiderunt. CHART. Bund. 445 p. 344,27 ad in- vicem recepit . . . a . . . cumu-e suo . . . utiliorem rem. 459 con-es . . . promiserunt . . . res inter se datas . . . guarentare. CHART. Carinth. V 36 nostris -bus . . . assignamus. *al.* **qui permutando acquirit - Erwerber durch Tausch:** CHART. scrin. Col. B 1125 p. 288,14 (c. 1270) emptor, -r sive possessor . . . marce nichil iuris habeant. **2 fort. i. q. mensarius - viell.**: *Geldwechsler.* CHART. Stir. I 291 (c. 1150) Ellenhardus -r de Nouenkirchen tradidit . . . vineam.

***commutatorius** (conm.), -a, -um. *ad permutationem pertinens - zum Tausch gehörig, Tausch-:* CHART. Naumb. 261 p. 244,40 (a. 1168) abbatissa . . . necnon . . . prepositus cum . . . advocato con-modo agebant. *permutatione acqui- situs - durch Tausch erworben:* CHART. Carinth. III 749^a p. 294,8 (a. 1142) de . . . hereditario predio seu de -o.

1 commuto (conm.), -avi, -atum, -are. *script.*: *cum-* CHART. Laus. (SchweizZGesch. 12. 1962. p. 362,24sq.). *co- m(u)-*: *l. 46 p. 1019,46. adde* CHART. Sangall. A 55. CHART. Bund. 134 p. 109,2. *al.* *-mitt(o):* FORM. Sal. Merk. 19 cod. -mitt(o): *p. 1018,8,46. adde* DIPL. Ludow. Inf. 60 *cod. C².* LEX fam. Worm. 21 *cod. 3.* *-mot(o):* TRAD. Frising. 66. DIPL. Karoli III. 86 comotandi. GLOSS. I 648,35 St.-S. *cod. g.* -mod(o): *p. 1018,48. depon.*: *p. 1018,66.*

I immutare, convertere, transformare - (ver)ändern, um- wandeln, verwandeln: *A gener.:* **1 in univ.:** ALDH. ad Acirc. 140 p. 194,15 'ex' praepositio interdum 'x' litteram . . . in 'P' -at. WALAHFR. Wett. 920 quod (*sc. finem epistolae*) . . . -ans aliter conscribere. HRABAN. carm. 9,32 -ans lacerum iam facias placidum, epist. 50 p. 505,25 textum . . . operis. THEOD. AMORB. (?) Tryph. et Resp. p. 291,10 neglectum opus -minare (*cod.*) . . . in melius (RUD. TRUD. gest. 3,1 in m. stilum -are. *al.*). CHART. Worm. 43 p. 34,6 domum . . . ducis in ecclesiam . . . -vi. HERM. IUD. conv. 6 p. 88,18 (ed. G. Niemeyer. 1963) comites . . . in monasterium illud (*castrum*) . . . -arunt. *al.* *intrans. i. q. se mutare - sich ändern.*: VITA Landel. 6 -ans tempore nullo trinitas. **2 c. colore quodam:** *a obi. res:* *a aliter ponere - anders stellen:* FRID. II. IMP. art. ven. 2 p. 161,5 si manus falconarii commoveatur . . . , falco facile -at pedes suos (p. 232,26). **B inverttere - unkehren:** AGIUS vita Hath. 19 cuncta in contrarium versa . . . spem in desperationem -verunt. *refl. vel medial.:* AMALAR. ord. antiph. 32, 10 ad loca, ubi ordo antiphonarum se -verit. ALBERT. METT. div. temp. 2,21ⁱⁿ. ne . . . -to aestu in arido consistenter *naves.* **γ mutando recipere - verändernd übernehmen:** RIMB. An- scar. 25 p. 55,34 verbum, quod de prophetia Hieremiae . . . -tum est. **b obi. anim.:** *a (mutando) efficere - (durch Umwandlung) machen:* TRANSL. sang. Dom. in Aug. 14 ut . . . ex discolis fratribus . . . obedientiae sectatores -ret. **B**

refl. de avibus i. q. se convertere, se conferre - sich umstellen, sich (hin)wenden: FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 31,17 non -ant se de carnibus ad comedendum alia cibaria (*sim. p. 31,21 de uno ad aliud*). p. 43,27 -ant se . . . ad pullificandum ad loca propinqua. **B spec.:** *1 iur.:* **a in univ.:** CHART. Gosl. I 301 p. 327,9 (a. 1174/95) dande sunt ii maldrate humul . . . ; sed modo -vimus humulum in triticum. CHART. Rhen. med. II 142 p. 185,23 iura in certam summam denariorum . . . -mitaverunt ([falso]. postea: -verunt). *al.* *spectat ad pretium:* CHART. episc. Halb. 779 p. 82,30 (a. 1247) sive moneta fuerit vel in maius vel in minus -ta. **b c. colore quodam:** *a irri- tum facere - rückgängig machen:* FORM. Sangall. II 11 ut . . . negotium -etur . . . et . . . ad antiquos dominos utraque pos- sessio revertatur. CHART. Sangall. A 173 solvat duplum, quod carta ista continet, cui -are voluerit. *ibid. saepe (v. ind.).* **B extollere - erheben:** CONST. I 159,4 (a. 1156) marchiam Au- strie in ducatum -vimus (-amus 2,4d). CHART. episc. Halb. 515 l. 39 prior in prepositum -etur. **2 alch.:** COMPOS. Matr. 62,2 quod si vis hic -are. **3 math. i. q. transponere - umstel- len:** MATHEM. var. Bubnov p. 253,24 eos (*digitos et articulos*) . . . -bis in maiores sedes *abaci*, x et c. p. 256,6 -bis digitos in centenis et articulos in milles. *ibid. al.*

II mutare - (aus)wechseln: *A gener.:* **1 de hominibus:** BEDA hist. eccl. 5,7 p. 293,29 con-asse . . . sceptrorum insignia. **2 de avibus ('mausern'):** WALAHFR. carm. 38,31 qua (*saevitia*) saepe coactus -asti ha- bitum (cf. Vulg. III reg. 14,2). **3 de avibus ('mausern'):** ALBERT. M. animal. 23,143 in eodem nido plumas -ans exuit. *B spec.:* **1 canon.:** CONC. Merov. p. 107,7 quae in domibus propriis . . . con-tis vestibus convertuntur. **2 iur.:** DIPL. Heinr. II. 25 advocatos . . . -ando . . . deponant (CHART. Babenb. 413 *advocatum . . . in alium . . . -ando*). **3 philos. (spectat ad possessiones):** ALBERT. M. eth. 5,2,7 p. 353^a, 38sqq. sicut est videre in vendere et emere . . . , lex cedit licen- tiati -andi . . . ; quaedam enim -are prohibet *lex* sicut uxorem *e.g.s. v. et p. 1015,32.* **4 rhet.:** CONR. MUR. summ. p. 92,194 (ed. W. Kronbichler. 1968) quando, quod est dictum, con-o per equivalentes voces . . . , interpretor. **5 mus.:** HIER. Mor. mus. 12 p. 49,12 una vox unius cantus mutatur, immo -atur in aliam alterius cantus (*de re v. supra p. 1015,45.*)

III (invicem) permutare, permutando dare, cambiare - (aus-, ver)tauschen: *A gener.:* CARM. de Herm. 12,2 (MG Poet. II p. 136; c. s. IX.) praefecturam -vit in Christi militia. RAHEW. gest. 3,40 p. 215,4 corpus . . . mortui cum vivis . . . -antes redemerunt hostes. CHART. Bund. 369 temporalia spi- ritualibus -are. CHART. Babenb. 179 p. 241,19 terrena in celestia et transitoria in eterna felici commercio -ainus (-mitt-B3). **B iur.:** **1 in univ.:** LEG. Wisig. 5,4,14 servus vel ancilla, seu venditi . . . vel -ti ([commodati R2]. TRAD. Frising. 12 p. 40,5 potestatem . . . vendidi, -andi. *saepe cf. p. 981,55.*) FORM. Andec. 8 inter se campellus con-are. *saepe (v. ind.).* CAPIT. reg. Franc. 259,12 neque mancipia ecclesias- tica quisquam nisi ad libertatem -et *e.g.s.* DIPL. Loth. II. 31 p. 435,35 (ed. Th. Schieffer. 1966) qualiter . . . res . . . sue proprietatis cum rebus iuris nostri -are vellet. TRAD. Ratisb. 201 p. 183,14 res aecclesiarum . . . in melius -are. DIPL. Heinr. II. 133 predia . . . erga preedium. TRAD. Frising. 1362 iugera v dando et accipiendo -vit. DIPL. Loth. III. 31 p. 48,8 ecclesie . . . legittimo concambio con-vimus et tradidimus abbaciam. CHART. Pomm. 235 p. 292,29 (ed. K. Conrad. 1970) villam per aliam . . . in concambium rationabiliter -vimus. CHART. Brixin. 144 p. 154,7 alienare vel -are castrum . . . et homines illi castro pertinentes. *persaepe. adde:* THIETM. chron. 6,16 mercatores . . . ab Gisillero primitus acquisitos ac diu -tos redidit. *depon.:* TRAD. Corb. A 175 p. 263,34 (ed. K. A. Eckhardt. 1970; a. 856/77) ut possessiones suas . . . pro ultrarumque partium utilitate -ari deberent (*sim. B 311 p. 219,24.*) **2 c. colore quodam:** *a permutando acquirere - durch Tausch erwerben, eintauschen:* STEPH. EDD. Wilfr. 22 regione . . . -ta a regina . . . domum . . . fundavit. DIPL. Loth. I. 2 p. 53,40 (ed. Th. Schieffer. 1966) res . . . -tas iure proprietatis tenere. DIPL. Ludow. Germ. 47 p. 63,31sq. res et mancipia, que a nobilibus hominibus . . . ecclesię sue -are valeret. 152 rex . . .

[Schmidt]

clericum . . . de aeclesia . . . cum suo . . . clero -vit. DIPL. Karoli III. 161 famulum . . . -verat et in recompensatione eiusdem mancipi . . . tria . . . dederat. CHART. Bund. 131 loca . . . per concambium . . . transmutationis de abbatia . . . -vimus. al. refl. c. sensu se redimendi: TRAD. Asbac. 85^b (QuellErörtBayerGesch. N. F. XXIII. 1969; a. 1185/95) -vit se ipsum tradens alium servum pro se. b vendere - verkaufen: WIPO gest. 33 p. 53,31 qui (*principes*) . . . triginta Iudeos pro uno nummo -verant. c cambiare - umtauschen: CHART. Babenb. 344,6 (a. 1230) denarios . . . pro argento vel auro . . . libere -are. C philos.: ALBERT. M. eth. 5,2,10 p. 360^b,29 res dupla . . . pro re maioris valoris -batur. pol. 1,7^b p. 54^a,23 ut . . . calceamentum -etur (p. 1257^a,10 δάλαττόμενος) pro numismate eiusdem valoris. 1,7^d p. 55^a,16 -bant (p. 1257^a, 26 καταλάττονται) res ad res . . . dantes et accipientes. 1,7^e p. 56^a,43 'species pecuniative . . . , camporia' . . . , qua pecunia -atur in pecuniam ampliorem. ibid. al.

subst. 1. commutans, -antis m. 1 iur. i. qui vicissim permuat - Tauschpartner: TRAD. Lunaelac. 7 p. 5,15 (a. 799) qualiter alter ab altero ipsi -es acceperunt. CAPIT. reg. Franc. 27,8 p. 346,16 si rectores . . . res, quas acceperunt in commutationem, neglexerunt et -es commutatas excoluerunt. 2 philos. i. q. particeps mutationis (possessionis) - ein an einem (Besitz-) Wechsel Beteiligter: ALBERT. M. eth. 5,2,3 p. 343^a, 15 in . . . -bus singulare conscientibus.

2. commutandum, -i n. merx permuted - Tauschware: ALBERT. M. pol. 1,7^c p. 56^a,15 quod (numisma) est mensura valoris omnium -orum.

3. commutatum, -i n. possessio mutata - gewechselter Besitz: ALBERT. M. eth. 5,2,7 p. 353^a,43 quando . . . ipsa -a fiunt secundum valorem egs.

adv. *commutatim. invicem - wechselweise: ALBERT. M. anal. pr. 2,6,7 p. 776^b,30 ex affirmatis et negativis -m (p. 66^b,6 ἐναλλάξει) positis . . . responsionibus. ibid. al.

2. commuto v. 1. committo p. 974,36.

*commutatio (-cio), -onis f. permutterio (invicem facta) - (Aus-)Tausch, Vertauschung: DIPL. Heinr. II. 519 (spur. c. 1100) irrita erit episcopi . . . o sine . . . consensu . . . canonicorum. CHART. Burgenl. I 210 p. 157,20 villas duas alias in -cionem illarum, quas Pous usurpavit, . . . concedo.

*commutuo (comm-), -avi, -atum, -are. (invicem) permuttere, permuted dare - (aus, ver)tauschen: DIPL. Heinr. II. 174^a p. 209,39 (interp. a. 1052) decimam in novalibus . . . cum veteri decima non -ta . . . aeclesia retineat egs. DIPL. Heinr. III. 307 p. 418,29 potestatem habeant . . . -andi (antea DIPL. Conr. II. 80 p. 109,2 comutandi). al. permuted acquirere -eintauschen: DIPL. Heinr. III. 61 p. 80,1 advocatus . . . decimationem ad ecclesiam . . . terminandam con-vit, quam mox . . . acceptit. Schmidt

1. como, -psi, -ptum, -ere. script.: cum(ptus): p. 1020,2. coms(i): Ioh. VEN. chron. p. 169,16. comt(us): l. 71. p. 1020,35. 55. cont(us): GLOSS. I 584,36 St.-S. metr. cō: p. 1020,15.

I gener.: A (affabre, pulchre) componere, confidere - (kunstvoll, schön) zusammenstellen, machen, schaffen (cf. GLOSS. I 96, St.-S. -tus camahot): CARM. var. I 12,3 nil sine fine manet sub caeli cardine -tum. CHRON. Salern. 91 lancea mire magnitudinis -ere iussit (111 p. 123,16 turrem). GESTA Camer. 1,89 p. 434,14 ex eadem . . . alea quandam clericalem et, ut ita dixerimus, regularem . . . -ere ludum. B ornare, excolere, (bene) instruere - schmücken, (ver)zieren, (schön) ausstatten: 1 corpor. (cf. GLOSS. II 539,24 St.-S. -at chisubere. III 8,7 -bat hrustita. al.): a obi. anim. (partes corporis: l. 63): POETA Saxo 5,352 -bat gemma pedes varia. WALTHARIUS 212 triumphali redierunt stemmate -ti milites. HROTSV. Pel. 226 toga regali -tus martyr. gest. 622 regalis pompa vario -tus . . . decore rex. lib. 2 app. 2,24 mulier . . . fulget . . . nitida stellarum -ta corona. al. v. et supra p. 901,57. (magnifice) circumdare - (glanzvoll) umgeben: THANGM. (?) transl. Epiph. 1 princeps . . . episcoporum . . . -tus grege. b obi. res: HETTI epist. 2 (3) p. 278,18 ut, si . . . bene comte <non> essent officinae, deinceps . . . ornarentur. WLAHFR. carm. 44,2,2 sacellum. WALTHARIUS 293 quod

(solum) bisssus -psit et ostrum. CARM. var. I 18,2 gemmis que (arca) cumpta coruscat egs. DIPL. Arnulfii 165 loca . . . competenti ornatu -ta. LEO MARS. chron. 3,18 p. 711,13 codicem . . . pulchro nimis opere deintus -tam. 3,27 absidam . . .

5 basilicae musivo. al. addē: METELL. Quir. 15,29 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) purpureo -tus mutat sua cerula pontus egs. 2 spirit.: a strictius c. sensu insigniendi: PAUL. DIAC. carm. 4,1,15 quem (Arichim) sic sapientia -psit, . . . ut egs. (CARM. Cantabr. 26,6). WANDALB. martyr. 548 Adria-nus Romam tunc sanguine -it. 670 hunc (diem) . . . Hilarion . . . it. CARM. Salisb. 1,1^b,14 quem (*Adalramnum*) papa . . . -psit honore pio (sc. pallii). 16,2 locus . . . procerum de pignore -tus. WALTH. SPIR. Christoph. I 1 excellentiam prosapia -psit efficacia discipline. EPITAPH. var. II 111,13 tempus ute-que (Silvester II. et Otto III.) -it clara virtute sophiae. al. b latius i. g. colere - verehren: CARM. Sangall. I 5,33 fideles, qui temet (sc. s. Gallum) -unt.

II spec. de scriptis i. q. (arte, eleganter) conscribere, describere - (kunstvoll, schön) verfassen, darstellen: ALDH. virg. I

20 60 p. 321,8 praecnonium pudicitiae subtiliter -ere. ERMENR. ad Grim. 28 p. 566,30 poaetico coturno gesta . . . Galli -ere (cf. 33 p. 573,37 quam [vitam] Walafredus aplos -pserat absque pede). RADOIN. Pard. 4 (ASBOLL. Mai VI p. 368) Pardi merita . . . exponere vel seriatim -ere. CHRON. Salern. 122 p. 134,34

25 epistolam. al.

adi. comptus, -a, -um. 1 gener.: a compositus, colligatus - geordnet, geflochten: CARM. Bur. B 92,3,2 Phyllis coma libera, Flore -crine. b ornatus, decorus, pulcher - geschmückt, schön verziert, schön: a corpor. (cf. GLOSS. I

30 586,26 St.-S. mulier -a uiip kiziartaz): BONIF. epist. 9 p. 5,8 -orum vestimentorum. CAND. FULD. Eigel. II 14,86 martyr ubi -a requiescit in arca (17,132 in ara). CARUS Clem. 62 -is forniciibus. al. β spirit.: ALDH. virg. I 58 p. 317,22 -am stoliditatis insolentiam. AUREL. REOM. mus. 18 p. 54^b,25 hi

35 . . . octo toni . . . culmen musicae comutum reddunt disciplinae. de hominibus i. q. insignis, praeclarus - ausgezeichnet, be-rühmt: WALAHFR. imag. Tetr. 97 thesaoris alii, meritis tu-iор esto. WALAHFR. (?) carm. 56,20 omnibus in rebus -us es atque bonus. FORM. Augiens. C 6 regi ill., plurimo augustice

40 dignitatis stestate -issimo (sim. 18). ERMENR. Sval. praef. 1 p. 153,33 dum ubique urbanitate ac munimento divinorum eloquiorum -us . . . habearis. 2 spec. de scriptis i. q. limatus, elegans - ausgefeilt, kunstvoll (cf. GLOSS. II 44,10 St.-S. -ior est cerira is): WALAHFR. (?) carm. 56,7 Suevia . . . -is exilit

45 odis. HROTSV. Gong. 13 carmine . . . -o . . . pangere facta sancti Gongolfi (EBERH. ALEM. labor. 617).

adv. compte, *comptim. 1 venuste, pulchre - zierlich, schön: AEDILV. carm. 7,21 in vestibus albis . . . sed vario -m permixta colore . . . virgo . . . astare videtur. CARM. Cantabr.

50 30,3 -e corde crepent concinniam. RUODLIEB XV 92 equum . . . -e sat faleratum (cf. IV 5). 2 praeclare - glanz-voll: (AGNELL.) lib. pont. prol. p. 275,31 Gregorius alta salubris solvendi et contra . . . numina Petri -e habet. 3 be-nigne, comiter - gnädig, freundlich: PAUL. ALBAR. carm. 12,

55 1,30 celsus . . . prestans . . . placidum comte remedium (12,1, 71). Ioh. METT. Ioh. 106 quae (comitissa) satis -e eum ex-cepérat.

2. como, -are. (coma) induere - (in Laub) kleiden, (mit Laub) bedecken (usu medial.): ALBERT. M. Iob 14,9 p. 184,1

60 (ed. M. Weiss. 1904) arbor -atur foliis (Vulg. Iob 14,9 faciet comam). cf. comans, comatus.

3. como v. quomodo. comocion v. chamaeleon. comodo v. quomodo. comodus sim. v. comme- comoedia (-med-), -ae f. (χωμῳδία) fabula (scaenica)

65 hilaris argumenti - Komödie, komische Dichtung (per pravam interpr. confunditur c. encomio, carmine mimorum: l. 69,72, cf. p. 1021,31sqq.): 1 de etym. et def.: HONOR. AUGUST. anim. 2 -ae sunt, quae nuptialia cantant, ut Teren-tius. ALBERT. M. gener. 1,1,8 p. 352^b,20 sunt . . . -ae carmina

70 laudis, quae cantant comici egs. eth. 4,3,4 p. 325^a,15 -ae . . . et tragoeadia ad requiem inventae sunt . . . et ideo in genere ludi continentur. pol. 7,15^k p. 749^a,5 -a dicitur a κῶμος, quod

est villa, et comoedi sunt, qui in villis et congregationibus edunt carmina de laudibus heroum. **a** in univ. (*plerumque spectat ad ludos scenicos Graecorum vel Romanorum*): ALDH. ad Acirc. 10 p. 90,12 qui (*Terentius*) cum -mediarum volumina Menandrum secutus non heroicis versibus componeret. RUOTG. Brun. 8 p. 9,3 que (*scurrilia et mimica*) in -mediis et tragediis a personis variis edita egs. WALTH. SPIR. Christoph. II 1,101 Africa presentat secum -media Davum. ARIBO FRISING. mus. p. 17,12 quamvis isti (*authenti*) ambulent in tragedia, illi (*plagales*) misent in -media egs. HUGO HON AUG. div. 13,2 (ArchHistDoctrLitt. 37. 1962. p. 138) in -arum et tragediarum representationibus. ALBERT. M. eth. 4,1,13 p. 293^b,14 Megarenses -arum (p. 144^a,31 τῆς κωμῳδίας) sunt inventores. 4,3,4 p. 324^a,45 ex -is veterum et modernorum. pol. 7,15^k p. 748^b,33. **a** *spectat ad carmina medii aevi*: SEDUL. SCOT. carm. 2,32,22^b verba -mediae. *in titulo libri*: CATAL. biblioth. Beinw. (ed. P. Lehmann, Erforsch. d. Mittelalt. II. 1959. p. 160,3; c. 1200) aurea gemmacum -media Birrie et Gete (*sc. Vitalis Blesensis*).

***comoedius** (-med-), -i m. *histrion, mimus - Schauspieler, Komödiant*: TRAD. Frising. 1794^d (a. 1220/30) Rüdolfus come-us.

comoedus (-mm-, -med-, -med-), -i m. (*κωμῳδός*) 1 *comoediarum scriptor - Komödiendichter*: HERIG. Ursim. 1,372 hinc satyrus, comedus hincque tragicus absint. MANEG. c. Wolfsh. 9 p. 63,5 (ed. W. Hartmann. 1972) prout natura singulorum viguit, alii comedii, alii lirici, satirici, tragedi effecti ... animas peccantium seduxerunt. *fort. huc spectat*: IOH. DIAC. cen. 1,6,4 quam (*cenam*) sophista verax lusit divinis miraculis, ... non -i (comedi, comm- var. l.) fabulis. 2 (*comoediarum*) *actor, histrion, mimus - (Komödien-)Schauspieler, Komödiant, Spielmann*: ALBERT. M. eth. 1,7, 17 p. 131^b,19 facta ... hominum bona a -is et comoediis recitata egs. p. 132^a,9 -us ... libertate audientium remunerabatur. 4,1,13 p. 293^a,13 -is (p. 1123^a,23 κωμῳδοῖς), qui in congregationibus rusticorum cantant et recitant facta hominum et parvo digni sunt egs. p. 293^a,18 super -os ... cortina de pellibus consuevit expandi, non purpura. *ibid. al. v. et l. 1.*

comola v. *cumulus*. **comoneo** v. *commoneo*. *Rennere* **comoro** v. *commoror*. **comorreis** v. 2. *haemorrhio*. **comos** v. *comus*. **comoto** v. 1. *commuto*.

comoveo v. *commoveo*.

***compacifico** (conp-), -avi, -are. *reconciliare - aussöhnen*: CHRON. reg. cont. II a. 1209 p. 185,1 Theodericus electus ... eos (*episcopos disceptantes*) con-vit.

compacio v. 2. *compactio*.

compacisco (conp-), -pactum, -ere. 1 *pacisci, contrahere - vereinbaren, schließen*: HRABAN. epist. 29 p. 446,22 si ... ab inscipientibus con-ta fuissent coniugia. 2 *decernere - beschließen*: DIPL. Conr. II. 198 p. 263,38 hoc nostra parte ita est con-tum sique definitum, ut egs. *impers.*: ANNAL. Ful. Ratisb. a. 883 p. 109,35 Marinus ... *papa* ordinari -tum est.

adi. **compactus**, -a, -um. *foederatus - verbündet*: WILH. APUL. gest. 1,452 Francis con-as invadere ... urbes.

compaco (conp-), -avi, -atum, -are. 1 *pacare - befrieden*: HELM. chron. 49 p. 96,24 regionem -are. 57 p. 112,26 terram. 2 *dirimere - schlichten*: WIBALD. epist. 400 p. 532,30 ad -andas et componentandas dissensiones (HELM. chron. 56 p. 111,7 d. ... -tae sunt. cf. 67 p. 128,31 -ans dissidentia). 3 *reconciliare - aussöhnen*: HELM. chron. 73 p. 139,7 propter hos (*ducem et marchionem*) -andos. 95 p. 186,17 errantes corrigens et discordes -ans *episcopus*. CHART. Rhen. inf. II 732 nobiscum ... con-tis *adversariis*.

***compacte** v. 1. *compingo*.

1. **compactio** (conp-), -onis f. *actio compingendi vel status rerum compactarum, coniunctio - Zusammenfügung, Verbindung*: 1 *strictius*: a in univ.: SIGEBOTO Paulin. 19 p. 918,36 fragmina aedis recollecta et fixiore -e sibi constabilita. OTTO FRISING. gest. 1,5 p. 20,21 talis diversissimorum ... o concretio potius oppositorum quam compositio similium vocatur (cf. RAHEW. gest. 4,14 p. 254,1). cf. p. 1022,5.

b c. *colore quodam*: a *de adunatione i. q. unitio - Vereinigung*: ARNO REICHERSB. apol. p. 26,12 hunc ... nostrae ... ex rationali et sensibili in unum -is modum ... scire non possumus. ALBERT. M. cael. hier. 7,6 p. 177^b,7 in sedibus materialibus -o est coniunctio plurium partium per clavos vel per aliquod ligamen; unde in superioribus ... significat adunationem illius totius agminis *thronorum* ... in Deo. β *formatio, figuratio - Formung, Bildung*: ALBERT. M. (?) animal. quaest. 19,2 p. 302,60 omne illud, in quo potest esse cibi 10 receptio ultra propriam -em (*syn. formationem, organizationem*), habet in se aliquod superfluum. γ *exstructio - Errichtung (in imag.)*: CHART. Hamb. 26 p. 36,22 (epist. papae interp.) ut, sicut ipsa ... fundatio et sancta angulari -e firma ... et immobilis, ita omnis ecclesiastica superedificatio sit ... 15 stabilis (cf. Vulg. Eph. 2,20). 2 *latius i. q. densatio, crassatio, densitas - Verdichtung, Verdickung, Dichte*: a medic.: GLOSS. Salern. p. 14,27 -o est materie in unum locum redictio. TRACT. de aegr. cur. p. 119,4 materia pro nimia sui -e dissolutione repugnans solet esse. MAURUS urin. I p. 41,29 urina pauca -em materiae ... significat. b *natur*..: ALBERT. M. summ. creat. II 1,29,5 p. 266^b,1 non habent *stannum et plumbeum* -em partium. miner. 1,1,6 p. 8^b,40 -o lapidum multorum. veget. 2,118 soliditas et -o substantiae eorum (*florum*). Ps. ALPHONS. clav. 3 p. 782,3 in partibus ovi ipsius plantae 25 erat tanta -o, quod egs. al.

2. **compactio** (conp-, -acio), -onis f. *pactum, pactio, convention - Vertrag, Abmachung, Übereinkunft*: 1 *strictius*: a *proprie*: CHART. Bund. 28 (a. 768/814) quod (*pactum*) mihi advenit ex con-e da Foscione (cf. 17 p. 21,16).

30 DIPL. Ludow. Germ. 87 p. 125,39 haec auctoritas -is praecariae (*item de precaria*): TRAD. Ratisb. 354 hanc con-em ... Richeri ... peregit. al.). CHART. Sangall. A 645 cartam -is. DIPL. Otton. I. 225 p. 310,22 ut eadem -o et commutatio ab utrisque... peracta firma ... permaneat (*item de commutatione*):

35 CHART. episc. Spir. 17 p. 17,13 feci quandam -em cum ... diacono ... eo pacto, ut egs.). TRAD. Ratisb. 504 matrone ... predio ... se abdicaverunt; hanc con-em nostri advocati suscepserunt. CHART. Pruss. I 298 p. 222,2 -is seu compositionis violator. al. b *meton. fort. i. q. tributum (pactum) - vielli*: (vereinbarte) *Abgabe*: DIPL. Merov. III A 82 p. 197,8 dono ... ecclesiam cum tota decima et census et -acionem vinearum de monte Nivelonis. 2 *latius i. q. condicio - Bedingung*: CHART. Sangall. A 620 (a. 882) ea ... con-e, ut egs. (cf. TRAD. Ratisb. 328. CHRONogr. Corb. p. 60,10 in talis 45 verbi -e, ut egs.). CHART. Austr. sup. II 51 p. 69,37 abnuit comes ... terciam partem foeni ... eo pacto, ut hec coadunatio ita perageretur; et sine hac con-e ultro ... navim concessit unam.

compactor, -oris m. *aedificator, auctor - Erbauer, Schöpfer*: CARM. de Bened. 587 ipse (*Christus*) est blasmator celi, -r et orbis. 647 o Deus, ... -r Olimphi.

compactum v. 1. *compingo*.

compactura, -ae f. *crassatio - Verdickung*: TRACT. de aegr. cur. p. 367,2 ad -am carnis sive quod sepius accedit in facie puerorum, pimen maris combure.

1. ***compactus**, -us m. *pactum - Vertrag*: CHART. Burgel. 97 p. 116,10 (a. 1257) quanto cariores sint amici, tanto robustiores fiant -us.

2. **compactus** v. *compacisco*.

3. **compactus** v. 1. *compingo*.

compagenses (conp-, -gie-), -ium m. *incolae (eiusdem regionis, terrae) - Einwohner (dasselben Gebietes, Landes)*: WALTH. SPIR. Christoph. I 4 -ium ceremonias. CHART. episc. Hild. I 229 cum universis utriusque ville -bus. *de consortibus, commarcanis*: DIPL. Conr. II. 173 p. 231,30 silvam ... communi -giensium (*syn. comprovincialium*) usui habitam (cf. CHART. Mog. A I 424 p. 331,9). *de commilitonibus*: v. p. 1027,44.

compages (conp-), -is f.

70 1 *spectat ad constructionem, ordinem*: A de statu: 1 *strictius*: a *modus aedicandi - Bauweise, -art*: ALDH. virg. II 1324 excelsum forti -e (con- var. l.) sacellum. PURCH. [Hebler]

Witig. 386 faciens -e venusta . . . templum. **b dispositio - Anlage, Aufbau:** CHRON. Reinh. a. 1197 p. 558,3 discoherente tocius operis -e. **2 latius i. g. ordo, concentus - Ordnung, Harmonie** (cf. GLOSS. IV 136,50 St.-S. -s gefuge): AUREL. REOM. mus. 6 p. 35^a,33 uti . . . graves soni acutis congruenter copulati -em efficiant vocum. CARM. libr. III 7,7 qua sint con-e conexa . . . sidera celifera. **B de rebus i. quod naturaliter vel ratione compositum, constructum est - Gefüge, Verband, Bau:** **1 de corpore eiusque partibus:** IONAS BOB. Columb. 2,24 p. 287,15 presbiter . . . omni con-e corporis consilus . . . interierit. VITA Sollemn. 12 (MGMer. VIII p. 321,2) omnis membrorum meorum con-s (compago var. l.) marcida fetet (CHART. Wirt. V app. 7 p. 374,20 frater . . . paralitica infirmitate per -em m. resolutus. al.). REGINO chron. a. 870 p. 101,4 ut duae costae eius a sua -e (compagine var. l.) disiungentur. ADSO Frodob. prol. 35 (MGMer. V p. 73,31) nodis -e solutis. VITA Lupi Senon. 28 (MGMer. IV p. 187,13) contracta nervorum -e. **in imag.:** REGINO chron. a. 888 p. 129,14 regna . . . in partes a sua -e resolvuntur. **2 de machinis, aedificiis sim.:** **a strictius:** POETA Saxo 2,451 prohibere viam super alto flumine stratum lignorum rupta fragili -e (item de ponte): OTTO SANBLAS. chron. 7 p. 8,11 -e navium dissoluta). **de machina mundi:** IONAS BOB. Columb. 1,27 p. 217,5 mundi con-em monstravit. LIOS MON. 488 per vastas editionis huius con-es. **b latius:** **a aedificium - Bauwerk:** VITA Desid. Cad. 20 complures . . . ecclesiarum con-es extruxit. **adde:** PONTIF. Rom.-Germ. 40,66 (Studi e Testi 226.1963) qui (*Christus*) . . . angularem -em solidavit. **β aleus (navis) - (Schiffs-)Rumpf:** AETHICUS ISTER 52 ut una structa -s unam legionem hostium capiat. 54 carina . . . con-e erecta . . . cursu velocissimo . . . provehitur. **3 de virtutibus i. g. universitas - das Ganze:** RUP. MEDIOL. Adalb. 4 sufficiunt ita singulis virtutibus iniciatum, ut nusquam deesset -i cardinalium.

II spectat ad iunctionem: **A de statu i. g. communio, societas - Gemeinschaft, Bund:** VITA Filib. 28 (MGMer. V p. 599,12) ut numquam . . . fuissent divisi a con-e cordis Audoinus et Filibertus. WALAHFR. carm. 1,13 ecclesiae pia membra sua in -e . . . confortata. **B de rebus iungentibus vel coniunctis:** **1 strictius:** **a articulus, membrum - Gelenk, Glied** (cf. GLOSS. I 665,21 St.-S. con-es lidi gilazza): VITA Genov. 33 (MGMer. III p. 229,8) compagis (i. -es) digitorum . . . vixillum crucis muniens. ISO Otm. 1,13 p. 52^b,10 tendentibus sese -um retinaculis. WALTH. SPIR. Christoph. II 5,74 ut . . . Aquilina suspensa . . . exueret miseros lapsis -bus artus. TRANSL. Libor. 14 dissolutis ante -bus solidatis. ORD. coron. imp. 9,8 hic ungat ei . . . -em brachii dextri. al. abund.: VITA Arid. 57 (MGMer. III p. 607,16) sensit membrorum -es locis, quibus fuerant dissolutae, adiungi. **b plur. i. g. costae (navis) - Verbände:** ALDH. virg. I 10 quassatis cymbae -bus. **2 latius:** **a corpor. i. g. ligamentum - Bindemittel:** ALDH. virg. II 1388 scopulus calcis -e quadratur. **b spirit. i. g. vinculum - Band:** TIT. metr. II 3,1 lapides vivi pacis con-e ligantur. CHART. Naumb. 104 p. 89,40 indissolubili caritatis -e connectimur. **expressius:** EGBERT. fec. rat. 1,1414 -es flagrantis quinque feruntur amoris.

*compagia v. *compagium.

compagienses v. compagenses.

compagina v. 2. compago.

compaginatio (conp-), -onis f. **coagmentatio - Zusammensetzung:** **I spectat ad constructionem, ordinem:** **A proprie:** **1 strictius:** **a in univ.:** ALBERT. M. caus. univ. 2,3,10 p. 559^b,3 domus . . . -is forma est et figura; et huius causa efficiens secundum actum est clavus et colla tenens, quae si secundum actum non compaginet, domus non est. summ. theol. I 18,70,1 p. 728^a,20 domus potius cum sit esse figurae cuiusdam, scilicet compositionis et -is, ultimum compaginans et continens figuram domus, sicut est clavus vel colla vel incastratura, sunt proxima causa esse domus. **b dispositio, compositio - Anordnung, Zusammenstellung:** GESTA Trud. cont. II 4,24 nunc geminas, nunc quatuor columnas congruenti -e coaptans abbas egs. **c (con)formatio -**

Bildung, Formung: ALBERT. M. animal. 6,15 in animali, quod patitur ab sursum ante -em lineamentorum creaturae. **2 latius i. g. moderatio - das Verwalten:** ALBERT. M. eccl. hier. 3,30 p. 630^b,17 'nisi' sit 'approbatus ad -em', id est dispositionem, 'divinae intelligentiae'. cf. l. 395qq. **B meton.:** **1 strictius:** **a res composita, constructa - Gefüge, Bau:** HRABAN. hom. II 94 p. 324^c in Deo -o membrorum non inventur. HILDEG. scivias 3,2 p. 581^a -o lapidum. ALBERT. M. animal. 12,154 natura . . . ossium in -e assimilatur naturae venarum in -e earumdem et idem est de -e nervorum; horum enim omnium -o naturae et -i similis est caelorum . . . omnia enim haec continua sunt illo modo continuatis, quo continua dicuntur compaginata exeuntia a principio uno. metaph. 5, 1,1 p. 208,19 (ed. B. Geyer. 1960) in illo (*ligno*) sedet tota navis -o. **de corpore restituto:** VITA Macar. 65 (MGScript. XV p. 620,31; c. 1067) ut . . . reliquiarum nova con-o . . . pericitatur. **b res (coloribus) congesta - Klitter:** LIBRI Karol. 1,23 p. 51,27 non cuiuslibet picturae con-em nos quaerere hortabatur David. 2,28 p. 89,35 hoc est signum nostri imperatoris, non con-o colorum. **2 latius:** **a forma - Gestalt:** WOLFHARD. Waldb. 1,6 (4) ibidem . . . aliquantum temporis corpore -e quiescens *Waldburga sepulta*. **b aedificium - Bauwerk:** HIST. Walc. 54 p. 528,11 monasterii -e sublimata.

II spectat ad iunctionem: **A proprie i. g. coniunctio, coaptatio - Verbindung, Aneinanderfügung:** GREG. CAT. defens. 1 (MG Lib. Lit. II p. 535,38) -em capitis ecclesiae et membrorum eius indissolubilem custodiamus. OLIV. hist. Dam. 12 p. 181,14 duos cogones coniunximus . . . socia -e vacillandi periculum prohibentes. ALBERT. M. (?) animal. 30 quaest. 8,24 p. 197,19 ad curationem vulnerum . . . requiruntur . . . constrictio laterum et -o partium . . . tela aranearae . . . partes compaginat. **B meton. i. g. iunctura, commissura - Verbindungsstelle, Fuge** (cf. GLOSS. I 338,47 St.-S. incastature tabularum i. e. con-es giugonithan): PS. GERH. CREM. sal. II 2 tege ollam cum alia ore ad os et tunc linias . . . -em oris ollarum. ALBERT. M. veget. 6,214 sub qualibet -e duorum foliorum.

compaginator, -oris m. **1 dispositor, moderator - Ordner, Verwalter:** ALBERT. M. eccl. hier. 3,30 p. 630^b,26 Graecus (PG 3,445^B) ἀρμοστὴν habet, quod aptius -em seu disponentem vel aptatorem dicere possumus. cf. l. 35qq. **2 interpres - Vermittler:** CHART. Wirt. II 425 p. 212,35 (a. 1181) qui (*Marquardus*) . . . huius concambii diligens -r extitit.

compagino (conp-), -avi, -atum, -are. **coagmentare - zusammenfügen** (cf. GLOSS. IV 137,25 St.-S. con-vit gefuota): **I de constructione, ordine:** **A proprie:** **1 in univ.:** ALBERT. M. anim. 1,1,7 p. 14,32 (ed. C. Stroick. 1968) lapides et lateres et ligna sic -ta vel composita sunt domus. div. 4,1 p. 74,26 pro omnibus his, quae partibus -tis unum aliquid integrum constituunt. ALBERT. M. (?) animal. quaest. 16,12 p. 283,28 sicut est de navi, ubi unus praeparat ligna . . . et alias ligna -at. v. et p. 1023,65,67. **expressius:** HONOR. AUGUST. spec. add. p. 6,3 archa ex ligno . . . et auro facta erat, i. Christi persona ex humanitate et divinitate con-ta. **2 c. colore quadam:** **a conficer, fabricari - herstellen, anfertigen:** STEPH. EDD. Wilfr. 17 p. 213,1 bibliothecam librorum . . . con-are. LIBRI Karol. 1,9 p. 26,25 picturam diversorum colorum fucis con-tam. al. CONSUET. Marb. 165 p. 178,10 (Spicil. Friburg. X. 1965) armariolum . . . optime -tum. **b extrudere, aedificare - errichten, erbauen:** LAUDES Veron. 4 (ed. G. B. Pighi. 1960. p. 152; a. 781/810) per quadrum est -ta Verona. CASUS Petrish. 5,1 p. 669,39 altare . . . ex quinque quadris lapidibus -tum. CATAL. Weing. (MGScript. XV p. 1313,29) sub Diethmaro monasterium . . . tam muris quam superedificiis con-tum dicitur. **in imag.:** CAND. FULD. EIGIL. I 17 de ecclesia Christi ex lapidibus vivis . . . -ta. **B translate:** **1 componere, conscribere - zusammenstellen, abfassen:** ADAM gest. 3,71 tam diversi hominis diversam historiam diverso themate -ans. BERNOLD. CONST. microl. 25 p. 999^a lectionarius, quem sanctus Hieronymus -vit. REIN. LEON. inept. 1 p. 595,5 Engelbertus . . . quedam theorematum compotistis utilia -vit. v. et p. 1026,23. **2 disponere - anord-**

nen: GUNZO epist. 14 p.48,3 linearum compositions ita -at geometria, ut egs. 3 effingere, efficere - bilden, ergeben: GERB. geom. 6,3 p.83,27 qui duo tetragoni . . . coniuncti xxv rursus tetragonum -bunt.

II de iunctione, unione: A proprie: 1 strictius: a ap-tare, adiungere - anfügen, anschließen: CAND. FULD. Egil. I 17 arcubus hinc et inde in eandem (columnam) -tis. MIRAC. Remaclii 2,19 turris recenti opere monasterio -ta. b configere, conserere - aneinanderfügen, -reihen: THEOPH. sched. 1,17 hoc glutine tabulae -tae. ALBERT. STAD. Troil. 4,677 statura similes dentes -at ordo. in imag.: URSO gloss. praef. p.19,17 varios afforismos producit Deus alterutrum -tos. c coniungere, conectere - verbinden, verknüpfen: BURCH. URSB. chron. p.117,26 naves fortius -verunt. v. et p.1024,32. in imag.: WILH. HIRS. mus. 9 p.24,18 prima . . . diapason species . . . medietatis vinculo, scilicet prima superiorum a, medietate atur. 2 latius: a congregare, unire - zusammenschließen, vereinen: BEDEA hist. eccl. 3,6 p.139,1 provinciae . . . in unam sunt pacem et velut unum con-tae in populum. HIST. WALC. 28 proximorum multitudo, qui impetu uno simul -ti egs. EPIST. Reinh. 83 p.70,4 quatinus . . . quos unus maternus profuderat uterus, unius confederationis con-er amor. HUGO TRIMB. laur. 134 Godehardus cum grege nos albo precibus -et. b inserere - einfügen (in imag.): AMALAR. off. 1,7,9 quomodo nos -ar oporteat corpori Christi. CARM. Bur. B 8,4,8 quem sic ambit ambitus . . . templo sancti spiritus non -atur. B translate: 1 act. i. q. pacisci, inire - vereinbaren, schließen: HIST. WALC. 38 specialem societatem mutuae fraternitatis . . . -vit inter utrasque ecclesias. 2 medial. et pass.: a se colligere - sich sammeln, fassen: LAMB. TUIT. Herib. 2,20 p.1255,1 tanta artabatur sui divisione, ut in nulla -retur firma cogitatione. b accommodari, similem fieri - sich anpassen, angleichen: AMALAR. off. 1,12,33 ut -emur humiliati sepulturae eius (sc. Christi). c congruere - entsprechen: AMALAR. off. 1,8,10 quarta feria et quarta septimana quadragesimae con-ant quartae aetati saeculi.

III de compressione, constrictione: A proprie: 1 pin-sere - zerstampfen: AENIGM. super turb. 7 p.497^a,15 saxo -et ut paucissimas in particulas. 2 tenere - festhalten (in imag.): CHART. Heinr. Leon. 96 p.147,15 ut . . . actio perpetuis -retur vinculis. B translate i. q. comprehendere - zusam-menfassen: HIST. WALC. 26 p.517,23 tres . . . celebritates sub una observatione -vit. CHART. Turic. 1150 p.246,34 nec . . . inepte sub uno scripture contextu -ari possunt, que egs. c. sensu epitomandi: EPIST. var. II suppl. 7 p.627,7 ex . . . dictis . . . expositorum nonnulla -are ex multimodis.

adi. compaginatus, -a, -um. 1 conexus - verknüpft: AL-BERT. M. veget. 6,129 adhaeret . . . haec substantia et -a est quinque venis cotyledonis. 2 iunctus, unitus - verbunden, vereint: EPIST. Teg. I 40 coagulatione . . . spiritualis commemorationis iugiter vestrae dilectioni sumus -i.

subst. compaginata, -orum n. quae coagmentata, composita sunt - das Zusammengesetzte, -gesetzte: v. p.1024,13.

*compagium (conp-), -i n. articulus - Gelenk: HUGEB. Willib. 1 p.88,19 exigua membrorum stringebantur con-a. compagiūs v. campagus.

? compagnes v. 2. compago p.1027,6.

*compagn(i)a (conp-, -pangia), -ae f. (1. companionum, ital. compagnia, cf. S. Battaglia, Grande dizionario della lingua italiana. III. 1964. p.383sqq.)

1 strictius i. q. societas, associatio - Genossenschaft, Vereinigung, 'Compagnia': A proprie (praetque spectat ad civitatem Ianuae): 1 in bonam partem: a spectat ad proceres civitatis (de re v. W. Silberschmidt, ZRGerm. 51. 1931. p.144sq.; W. Goetz, SBMünch. 1944/I. p.100sq.): ANNAL. Ianuens. I p.5,2 -na trium annorum et sex consulum incepit fuit. p.16,3 prefata -ia peracta incepit fuit alia iv annorum. ibid. al. b spectat ad (novos) socios civium: ANNAL. Ianuens. I p.40,15 Enrichus marchio . . . habitaculum civitatis Ianue et sacramentum -ne . . . iuraverat (II p.84,7 ipsi marchiones -nam Ianue iurarunt et h. c. cf. ACTA imp. Winkelm. I 33 p.26,33 marchio . . . iuravit con-nam c. Saone).

2 in malam partem de coniuratione nefaria: RYCCARD. chron. a. 1231 p.175,14 inquisitiones fiunt . . . de -pangiis, falsaris, aleatoribus . . . homicidis. B meton.: 1 de viciniis vel vicis civitatis Ianuae: ANNAL. Ianuens. I p.25,8sq. de quibus

5 . . . consulibus taliter placitabant duo in unam -iam et duo in alteram et sic per ceteras -ias egs. saepius. p.27,19 tunc . . . erant -ie facte de septem octo. ACTA imp. Winkelm. II 1028 p.690,24 congregatis sex hominibus per quamlibet -nam electis. 2 de militibus i. q. manus (parva) - (kleine) Schar: 10 ANNAL. Ianuens. II p.125,8 Milemimenim cum sua -na (-nia var. l.) fugiti (opp. innumerabili exercitu).

II latius i. q. foedus - Bündnis: BERNH. MAR. annal. a.1169 p.258,42 pro securitate et -ia, quam Ianuenses cum Lucensibus fecerant (CONST. I 313,5 coniurationem nullam

15 facient Senenses nec -iam nec securitatem . . . cum aliqua persona, civitate vel loco). CHART. Ital. Ficker 1964,1 p.242,47 persone, que non essent ex ista -ia. ANNAL. Cas. a.1204 (MG Script. XIX p.318,51) comes . . . auxilio . . . baronum, cum quibus iuraverat -iam, liberatus est.

20 1. *compago (conp-), -atum, -are. (cf. compaginare, compagere THLL. III. p.2072,1) 1 componere - zusammenstellen: HUGEB. Willib. praef. p.87,2 pauca excerpere, con-are (compaginare var. l.) edissereque me libet. 2 coniungere - verbinden: Con. Karol. 58 p.584,11 dilectione, quam (i. qua) in invicem con-ti sumus. partic. pro subst. masc.: Cop. Karol. 94 p.633,8 dilectio con-tus (i. dilectione -tos) nec dirimari umquam quissippan valebit.

2. compago (conp-), -inis f. form. acc. pl.: -ginas: p.1027,1. ? -gnes: p.1027,6 (ni corruptum ex compages).

30 1 spectat ad constructionem, ordinem i. q. res (naturaliter vel ratione) composita, constructa - Gefüge, Verband, Bau: A de corpore eiusque partibus: 1 strictius: a gener. (huc spectare possunt etiam nonnulla exempla infra [l.69sqq.] allata et invicem): ARBEO Emm. 18 cum . . . membrorum 35 con-solutum prospexisse (WALTH. SPIR. Christoph. I 17 ut m. tota -o diffueret. al. cf. UFFING. Ida 1,20 flexilis artuum -o). ORD. iud. Dei app. I 3^c totius con-e corporis vacilante. UFFING. Ida 2,4 lateralis -o. CARM. Bur. B 83,6,9 occultata nervorum -e. v. et p.1023,12. 15. b natur. et medic.: 40 AESCULAPIUS 44 p.74,20 ex vesicae -e. MAURUS (?) anat. II p.9,2 corporis animalis machinam et -em . . . membra varia . . . constituerunt. ALBERT. M. animal. 6,16 dissolvitur -o destructis cordis et ligamentis. fort. add.: Ps. GALEN. incis. 31 per omnem -em pedis. 2 latius i. q. corpus, cadaver - Leib, Leiche: HROTSV. Cal. 9, 9 iube, ut . . . disiuncta . . . e rursus conlininata Calimachus resurgat. IOH. WIRZ. descr. 19 p.173,17 quorum (monachorum) . . . -es . . . videri possunt. B de machinis, aedificiis: WOLFHARD. Waldb. 1,7(5) trabium spatiose -o. CHART. Solod. I 24 p.25,29 murorum -es, quibus 50 . . . civitatem muniti episcopos. RAHEW. gest. 3,43 p.216,30 ut . . . vix aut nusquam in ea (turri) iunctura -is appareret. de machina mundi: AETHICUS ISTER 100 p.74,34 mundi con-es totque cardinibus angens laboravi.

II spectat ad iunctionem (cf. GLOSS. I 275,12 St.-S. con-o samahäfti. IV 229,23 con-o gauagida. al.): A de actione vel statu: 1 strictius i. q. coniunctio, colligatio, cohaerentia - Verbindung, Verknüpfung, Zusammenhang: AMALAR. off. 1,7,3 perspicuum est capitis et membrorum -em unum corpus esse. HEINR. AUGUST. planct. 1088 mutua -o, vir adherent

60 atque virago. WOLFHELM. carm. 35 (PL 154, 420^D) naturarum . . . -o duarum. GESTA mon. Mans. (MGScript. XV p.933,36) divulsa -e lapidis et cementi. praevalente notione actionis: METELL. buc. 7,34 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) aspiciunt cuncti, plaustri -e iuncti si quid neclectum. 2 latius i. q. communio, societas - Gemeinschaft, Bund: NICOL. I. epist. 90 p.508,37 praeceptores tantae fallacie . . . ab omni christiana con-e remotos. EPIST. Ebr. 3 (QuellForschItArch. 20. 1928/29. p.31) quemadmodum filii unitatis -i inviserati.

B de rebus iungentibus vel coniunctis: 1 strictius: a arti-culus, membrum - Gelenk, Glied (cf. GLOSS. II 331,23 St.-S. membrorum con-bus lidagalazzom. IV 192,57 -o pedis i. enchel): VITA Galli I 6 exsolutae sunt iuncturas con-um ip-

sius. ARBEO Emm. 36 p.82,3 compaginas (-es var. l.) membrorum dissolvere (ULL. epist. 98 p.219,22 m. con-bus quassatis. al.). UFFING. Ida 1,14 articularium -um destituzione. MIRAC. Bernw. 6 ut manus et pedes . . . occasuros a sua -e arbitraretur. BURCH. Iud. 91 (ed. P. Lehmann, Erforsch. d. Mittelalt. II. 1959. p.253) compagnes . . . regina notando corporis egs. **b** locus articuli - Gelenkstelle: ALBERT. M. animal. 3,71 directe super eas (armillas) est capitis ossium -o. **c** munimentum - Halt (in imag.): CARM. var. (NArch. 2. 1877. p.400; c. s. XII.) cardo sacer mundi, -o piissima rerum, . . . papa. **2 latius:** **a** corpor. i. g. ligamentum - Bindemittel: PS. GERH. CREM. sal. II 25 liga -e sapientiae. **b** spirit. i. g. vinculum - Band: CONSUE. Marb. 143 (Spicil. Friburg. X. 1965; s. XII. in.) ut fraterna -e teneantur caritatis unanimes fratres.

compagus v. campagus.

***compalatius** (-cius), -i m. (comes palatii) comes **palatinus** - Pfalzgraf: PETR. CAS. (?) chron. 4,18 p.770,42 filia -i Ticinensis. ACTA imp. Winkelm. I 780 ad -cium Neapolis (837 ad -cios N. CONST. Melf. 1,72 [edd. H. Conrad al. 1973] circa -os . . . N.).

compana v. 1. campana.

***companaticum** (conp.), -i n. (m. -us: l.29) et ***companagium** (camp., -nandum), -i n. (cum et panis, francog. vet. companage, cf. Tobler-Lommatsch, Altfrz. Wb. s. v.) obsonium, pulmentum - Zubrot, Zukost (cf. Gloss. IV 217,18 St.-S. -nandum zümöse; de script. v. Diefenbach, Gloss. p.136): ADALH. brev. Corb. 10 (Corp. consuet. monast. I. 1963. p.373,10) con-cus (com- var. l.) . . . secundum consuetudinem tribuatur (p.374,5). CHART. Rhen. med. II app. 16 p.452,22 (c. 1220) panem et campanagium (mitbrode) et manipulum (p.456,40 tres panes et -cum). ACTA imp. Winkelm. I 938 p.714,14 de caseo . . . , carnibus et aliis pro -gio. al.

***compane vel -is**, -is n. vel m. (cum et panis) obsonium, pulmentum - Zubrot, Zukost: FOLCUIN. Bert. 2,90 p.166,13 (chart.) modius i cum -e. CHART. Rhen. med. I 135, 47 p.172,26 accipit panes vi et -e et cervisam. ibid. al. cf. 2. *companium.

***compangia** v. *compagn(i)a.

companio (conp.), -onis m. socius (panis vel cibi), commilito - (Brot-, Speise-) Genosse, Kamerad: LEX Sal. Merov. 63,1 si quis hominem ingenuum in hoste in companio de con-es (conpagenses C 6, companie C 10) suos occiderit.

***companis** v. *companie.

1. **companium** (conp.), -i n. contubernium (sociorum) - (Kameraden-) Gruppe: v. l.43.

2. ***companium**, -i n. (cf. *compane) obsonium, pulmentum - Zubrot, Zukost: GESTA Trud. cont. I 13,3 quid haberent fratres ad -um, scilicet ad piscem, ad ova, ad caseos. CHART. Col. (NArch. 13. 1888. p.619,2) XL pauperibus unicuique panem . . . et XII denarios pro cervisia et -o.

compar (conp.), -is adi. et subst. script. ?cum: CARM. de Bened. 166^b. form.: sing. abl. -i: l.68. p.1028,62. plur.: gen.: -rum: p.1028,38.40.46. -riorum: p.1028, 65. abl. -is: l.69. p.1028,52. struct.: fere c. dat. c. gen.: l.64. p.1028,12. cum: p.1028,17.

adi.: par, aequalis - gleich(artig, -wertig, groß): I strictius: A gener.: 1 de hominibus: ARBEO Corb. 4 p.193,11 Helias dum fuisset passione nobis compar. EPITAPH. Har. (MGScript. X p.15,4) -r in alterutris, dispar in his variis Hariolfus (THIETM. [?] chron. 5,23 ad equivocum suum . . . in sceleribus -em, licet facultatibus disparem). 2 de rebus: a spectat ad qualitatem: ARBEO Emm. 41 cuius (panis) comparare (comparem A3) pulchritudini . . . non comedit. WALAHFR. imag. Tetr. 167 adest tibimet . . . par morum probitas, semper victoria -r. TRAD. Ratisb. 304 -i servitio. 377 p.259,34 cum -i utilitate. b spectat ad formam: EPIST. Aldh. 2 p.497,1 una eademque littera -is linearum trahitibus aptata. c spectat ad mensuram: ANNAL. Rod. a.1143 p.716,5 terra haec . . . -r est et dimidia illius terrae (a.1151 p.721,25). B theolog. de trinitate: WALAHFR. carm.

72,10,2 spiritus . . . utrique (sc. patri et filio) -r (WANDALB. martyr. hymn. 8,3. cf. GODESC. SAXO theol. 19 p.268,12 in spiritu, qui est trinitas, non est . . . ulla pluralitas . . . , sed omnino -r aequalitas). GODESC. SAXO theol. 6,5 p.146,11 Dei verbum, genitus Deus de ingenito Deo, -r est patri suo. adde: WALAHFR. carm. 83,13,4 doxa . . . simul ac potestas sit tibi trino deitate soli -r. EKKEH. IV. pict. Mog. 20 quem (hominem) pater et natus creat et vi -e flatus. C iur. et eccl.: 1 de hominibus i. g. par gener vel gradus dignitatis - ebenbürtig, standes-, ranggleich: LEG. Wisig. 3,1,1 quas (personas) dignitas con-es exequabat in genere. LAMB. ARD. hist. 119 ut honoris eorum (sc. Flandrensis curiae parium) . . . se -em glorietur et participem Arnoldus. CHART. civ. Erf. 239 p.151,10 ipsorum generi -es sumus. 2 de sententiis i. g. (verbotenus) congruens - übereinstimmend, gleichlautend: LEG. Wisig. 6,1,2 p.248,2 si . . . professio . . . compar fuerit cum verbis accusatoris. MAGINC. epist. 2 ut vix una et compar sententia ipsorum nostrae pateat parvitati.

II latius: A respondens, cognatus - zugeordnet, verwandt: ALBERT. M. summ. creat. II 1,5,3 p.73^b,34 de sententia Platoniorum, quia ipsi ponunt animas fuisse . . . in bus stellis positas (nat. anim. 2,7 p.30,90 -em vocavit Plato [cf. Tim. p.42^B τοῦ συνώμου . . . ἄστρου] stellam eam, a cuius motore . . . semen intelligentiae in animam hominis transsum est. al.). B consors - teilhabend (an): AETHICUS ISTER 82 p.64,4 virago edidit lactante, non compar coitu virorum ac mulierum.

subst. masc. et fem.: qui (quae) par est - ein Gleicher, eine Gleiche: I strictius: A gener.: HROTSV. Cal. 9,31 qui . . . designatur subicidignioribus et . . . conatur praefterri -bus. WILH. HIRS. const. 1,28 p.960^C si conversum valentiorem a suis -bus segregatum inter imbecilliores offendit . . . occultatum frater circumiens. B iur. et eccl. (milit.: l.40) i. qui (quae) genere vel gradu dignitatis par est - ein(e) Ebenbürtige(r), Standesgenosse(-in), Gleichberechtigte(r), -rangige(r): 1 de eiusdem ordinis hominibus: CHART. Hersf. 111 p.197,37 (a.1075) ut . . . illud (praedium) . . . sponse -i sue donaret. ARNULF. MEDIO. gest. 2,2 suorum -um (-ium var. l.) declinans Heribertus consortium. HARIULF. Arnulf. 1,3 in subditos plus . . . in amore -ium (-um var. l.) . . . gratus. DIPL. Conr. III. 142 (ed. F. Hausmann. 1969) complures eorum (comitum) -es adfuerunt. GESTA Godefr. Trev. 8 quia con -um suorum, episcoporum videlicet, nullus . . . compararet (HERBORD. Ott. 1,42 p.722,19 mei nominis ordo, . . . videlicet . . . pontificalis, hoc adempto -e . . . lugebit). CONST. II 427,61 quicumque de peririo cum VII suorum con -um vel maiorum convincitur. ibid. al. spectat ad mediatores, arbitros: CONST. Melf. 1,81 (edd. H. Conrad al. 1973) appellations non ad -es vel adjunctos . . . , sed ad celsitudinem nostram vel ad . . . camerarios . . . deferantur. 2 de eiusdem domini vassallis: CAPIT. reg. Franc. 77,20 si quis de fidelibus nostris . . . convocavit ad se aliquem de con-is suis. GESTA Camer. cont. I A 21 ut . . . praesentibus -bus suis in rectum stare Hugo de iniustitia sua. CONST. I 68,4 secundum rectum iudicium -um (CHRON. Laet. 10 p.498,24 iudicium -um). LAMB. ARD. hist. 121 Arnoldus . . . , Flandrensis curie -r ('pair') et socius. al. 3 de eiusdem familiae (regni: l.62) servis, ancillis, ministerialibus: CAPIT. reg. Franc. 16,7 potest . . . -em suam, ancillam domini sui, accipere servus. GESTA Trud. cont. I 13,10 p.316, 60 34 masculis . . . si fuerat coniugatus et non cum sua -e, hoc est, quae non esset ancilla nostrae aecclesiae. TRAD. Ratisb. 805 qui (ministerialis regni) timens filium . . . , quia de -i sua eum non habebat, . . . posse . . . hereditate privari. WIBALD. epist. 156 p.261,21 -es sui, videlicet ministeriales Corbeiensis aecclesiae. VITA Conr. Salisb. 6 p.66,42 -orum suorum iudicio proscripti sunt ministeriales. al.

II latius vigente sensu amicitiae, coniunctionis: A de hominibus (animalibus: p.1029,26): 1 socius (-a), sodalis, amicus (-a), commilito - Genosse (-in), Gefährte (-in), 70 Freund(-in), Kamerad (cf. l.40): a in bonam partem: a in univ.: LEX Sal. Karol. 32,9 si quis -i suo pittum excusserit. HRABAN. carm. 49,6,5 scriptor evangelii Marcus cum -e Luca.

WALAHFR. (?) carm. 50,2,1 -r amande, vale. VITA Liutb. 28 egressa . . . -e sua. ECBASIS capt. 752 dispar -bus. CAES. HEIST. mirac. I 4,25 quae (*puello*) -is suae profectui invidens eqs. al. **b de monachis, sanctimonialibus**: IONAS BOB. Columb. 2,16 p. 267,1 quaedam ex his (*familis Christi*) . . . cum -bus. HROTSV. Abr. 2,1 cede . . . mei . . . -is Effrem . . . institutionibus. **vicus** - (*Platz*)-*Nachbar*: NOTKER. BALB. gest. 1,31 p. 42,21 ut . . . , qui opus haberet, in sinu -is (com-patri var. l.) sui caput . . . reclinaret. **y de comitibus**: CONSUEST. Trev. 12 p. 14,7 pueri . . . iungunt se ad ambulandum, singuli ad -em suum. **b in malam partem**: ODO GLANN. Maur. 24 (4) Heimericus quidam et eius -r Gerardus. BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 283,46 colloquium cum suis -bus habiturus rex. **expressius de complice**: THIETM. chron. 6,93 huius (*Bolislavi*) conpar et quasi collega Hardwicus. **2 cognatus, propinquus** - *Sippengenosse, Verwandter*: **a in univ.**: EPIST. Wibald. 421 p. 559,4 si quid in suos -es . . . commissum fuerit. CHART. Rhen. inf. I 239 elegant . . . inter se unum de -bus suis. **b germana** - **?Schwester**: CHART. Steph. Wirz. 4 (a. 1057/65) in -is mee Sigiburge die memoriali. **3 coniux - Gemahl(in)**: **a uxor - Gattin**: COD. Lauresh. 1033 (a. 860) conpar mea Gisaldrud. VITA Mathild. I 7 rex eiusque -r. OTTO FRISING. gest. 1,41 p. 59,32 -is suae filium. al. **de animalibus i. q. muliercula - Weibchen**: ALBERT. M. animal. 15,36 quando inflectit *malacium* membras ad sibi -is membras eqs. **b maritus - Gatte**: PAUL. DIAC. carm. 9,8 haec (*regina*) patriam . . . -e cum magno . . . stabilivit. **B de rebus (geminis, duplicitibus)**: **1 res ex altera parte respondens - Gegenstück**: ANSELM. BIS. rhet. 17 p. 135,14 interrogare, cur negocialem *constitutionem*, iuridic平is -em, in eodem tractatu (*sc. ad Herennium*) omiserit *Tullius*. CHART. Bern. II 302 vendidi possessiunculam sitam in Omenstal iuxta -em eius. **2 par - Partner(in)**: RUD. TRUD. (?) mus. 1,20 p. 54 transponitur primus tonus . . . a D in a, -e sua. **alch.**: GEBER. summ. 2,2 p. 619,9 sulphur . . . et illius -r (*sc. arsenicum*).

subst. neutr.: **1 ισόχωλον - Isokolon**: CONR. MUR. summ. p. 86,91 (ed. W. Kronbichler. 1968) est -r proprio, dum sub quadam paritate sillabicus numerus clausis contextitur a te. **2 res ex altera parte respondens - Gegenstück**: ALBERT. M. animal. 1,380 ab extremo vero punto caudae foramine oritur unum *nervum*, quod, quia - non habet, impari vocatur. **3 secundum (quod duplat) - das Zweite (das verdoppelt)**: PS. GERH. CREM. sal. I 3 est *alumen* -r unius et tertium duorum (*an subest masc. ? cf. II 74 duplator unius*). **4 plur. i. q. vicinia - Nachbarschaft**: CHRON. Ratisb. (MGScript. XXX p. 1490,2; s. XII*) Carlomanno . . . cum suis con-bus (*syn. proximis finibus*) sorte contigit omnis Baioaria.

adv. *compariter. *commode, apte - passend, treffend*: ALBERT. M. somn. 3,2,4 p. 201^a,41 qui multa et multoties iacit iacula, quandoque iacit dispariter signo, quandoque -r (cf. p. 463^b,21 ἀλλοτὸν ἀλλοτὸν βαλεῖς).

***compara** (-per-) vel ***cumpra**, -ae f. (1. comparare, ital. *compra*, cf. S. Battaglia, *Grande dizionario della lingua italiana*. III. 1964. p. 346).

1 emptio - Kauf: ACTA imp. Stumpf 149 p. 199,1 (a. 1164) medietatem castri . . . , que -pera tibi obvenit, *confirmamus*. **2 pactum emptionis - Kaufvertrag**: ACTA imp. Winkelm. I 33 p. 25,43 (a. 1209) confirmamus . . . comuni Saone emptionem, quam fecerunt de Quiliano, et -peram Albizole . . . ; tenor autem -pare Quiliani sic incipit: 'eqs.' **3 bona empta - gekauftes Gut**: CHART. Bund. 614 p. 118,19 (a. 1220) promisit . . . vendor . . . guarentare predictam cumpram ab omni homine. al.

comparabilis (comp-, -e). *comparationi aptus, aequabilis - zum Vergleich geeignet, vergleichbar*: CHRONOGR. Corb. p. 48,1 quod est -ius. CARM. Bur. B 112,3,6 virgo . . . solis oculo -is. ALBERT. M. gener. 2,2,9 p. 435^b,15 dixit *Empedocles* . . . , quod -ia (p. 333^a,19 συμβληγτά) sunt elementa. summ. theol. I 15,61,6 p. 633^a,7 quod scientia Dei in aliquo sit -is scientiae hominis. al. **subst. neutr.**: GUNDR. ad Ermn. (MGScript. XV p. 154,39; a. 839/42) multos actus eius agno-

vim tam insigne et in vita huius lucis agentem et post hanc vix -ia facientem. ALBERT. M. gener. 2,2,9 p. 435^b,27 in omnibus -bus est unum aliquid, quo mensuratur. *ibid. al.*

adv. *comparabiliter. *conveniente* - *entsprechend*:

5 CHART. Carinth. IV 2541 p. 440,34 (a. 1253) pro sexcentis marciis talium denariorū, pro quorum novem solidis marca argenti valeat con-r estimari.

***comparabilitas**, -atis f. *status rei comparabilis - Vergleichbarkeit*: ALBERT. M. phys. 7,2,3 p. 511^a,23 utrum instrumenti . . . diversitas . . . impedit -em motuum. *spectat ad relationem*: ALBERT. M. praedicam. 4,1 p. 223^b,26 haec -s vel ratio comparationis . . . est ad aliquid et non absolutum *praedicamentum*.

***comparamen**, -inis n. (2. comparare) *convenientia - Übereinstimmung*: ARNULF. delic. 518 quo, queso, -e . . . tue modos melodie digne queam componere?

comparate v. 2. comparo.

1. comparatio (comp-, -cio), -onis f. *acquisitio, emptio - Erwerbung, Kauf*: **1 proprie**: **a in univ.**: TRAD. Weiss.

20 38 p. 40,15 (a. 693?) *quicquid* tam de alode quam de -e vel de qualibet contractu nobis . . . obvenit. DIPL. Karoli M. 199 p. 268,20 que (*res*) . . . ad ipsum sanctum locum per . . . donationes . . . , venditiones, -es commutationesque pervenerunt. TRAD. Frising. 483 rem proprietatis aut acquisitionis sive

25 con-is. DIPL. Otton. I. 242 p. 344,20 offensionibus, con-cionibus. CHART. scrin. Col. A II 1 p. 51,29 si . . . ministri nostri . . . supersunt -i. CHART. Ulm. 117 p. 142,27 in . . . venditione sua (*sc. Dietrici*) vel in nostra -e. al. **expressius i. q. negotium emptionis - Kaufgeschäft**: CAPIT. reg. Franc. 62,27 ut

30 nullus con-em faciat cum paupere dolose. **b spectat ad redemptionem (e servitute**: I.33): TRAD. Frising. 1595^b (a. 1232/45) Gebhardus . . . ancillas . . . pleno iure censualium tradidit . . . ad petcionem et -em Cunradi. CHART. com. Mans. I 34 p. 22,34 -is . . . propositum . . . prepedire (*antea*:

35 aream . . . redimendo comparavi). **2 meton.:** **a instrumentum emptionis - Kaufkunde**: LEG. Lang. p. 129,1 (a. 724) si quis cartolam donationis . . . vel forte con-e (con-em var. l.) ostenderit. p. 136,2 aut per donatione aut commutatione aut con-e . . . firmare possessionem. **b bona acquisita - erworbenes Gut, 'Errungenschaft'**: TRAD. Frising. 399^a (a. 818) suam propriam con-em seu lucrationem. 593 quicquid ibidem con-is vel acquisitionis habui. al. CHART. Sangall. A 401 vindiderit . . . solum cum casas de -e in fundo Quaradeves. **c stipendum (presbytero ad missas celebrandas oblatum)** -

45 (*Meß-*) **Stipendum (de re v. J. A. Jungmann, Missarum Solemnia. II. 41958. p. 32)**: CHART. Eichst. 97 p. 147,28 (a. 1276) ut . . . solas missarum con-ciones et oblaciones . . . percipient canonici.

2. comparatio (comp-, -cio), -onis f. *struct.:* **c. gen.:** I.589qg.70. ad: I.64.68. p.1031,1.8.10. al. cum: p. 1031,16. inter: p. 1031,11. *sensus vergit in pass.*: I.57.

I *actio comparandi, collatio - Vergleichung, Vergleich* (*cf. Gloss. I 584,24 St.-S. -o uidarmezzini. IV 217,4 propatio recta -o ebenmaze. al.*): **A gener.:** **1 proprie**: **a in univ.**: ALCUIN. epist. 81 p. 123,13 de numerorum ratione vel magis con-e, qui in veteri lege inveniuntur eqs. HROTSV. Pafn. 1,15 num . . . planetae proferunt sonum, ut mereantur -em cordarum? OTLOH. prov. O 42 (ed. W. C. Korfmacher. 1936) omnis . . . virtus in -e maioris minus claret. OTTO FRISING. chron. 2,48 p. 125,21 in oratione Agrippae ex horum (*Germanorum*) -e Judeos ad subiectionem . . . hortantis. CHART. Port. 133 habita taxatione et -e debita eorum (*bonorum*). ALBERT. M. summ. theol. II 14,87,3 p. 154^a,34 si fit -o quantum ad causalitatem mali. al. cf. p. 1032,2. **expressius de facultate, condicione conferendi**: BRUNO QUERF. Adalb. B 20 (ed. J. Karwasinska. 1969) sine -cione humanus Otto imperator. ad Heinr. II. p. 101,21 (ed. J. Karwasinska. 1973) quae conventio Christi ad Belial, que -o luci ad tenebras? ADAM gest. 3,35 ut *ecclesia Coloniensis* iam -em evaserit

60 omnium . . . ecclesiarum. ALBERT. M. animal. 1,16 huiusmodi sunt -es multimodae. **b per -em usu adv.**: Ps. GERH. CREM. sal. I 19 p. 24,14 tu (*sc. aurum*) es avarus et non das 70

aliquid ex te per -em ad me ([sc. Mercurium]; cf. II 9 respectu mei). **c** -e i. q. more - nach Art von: VITA Emm. 27 p.66,22 nisi . . . silvas . . . con-e ferarum adpeterent tortores Emmerammi. **2 meton.** i. q. *discrimen* - Unterscheidungsmerkmal: FRID. II. IMP. art. ven. 1 p.63,19 quam diversitatem habent pulli a generatione, per quam habent -es diversas. **B spec.**: **1 math.** (philos.: l.11.18sgg.): **a strictius**: HERIG. rat. 2,5 -o ad divisorem eodem modo fiet (MATHEM. var. Bubnov p.268,18 post factam -em maximi divisoris ad eos [numerous]). ALBERT. M. summ. theol. I 6,26,2,1 p.260^a,24 -o non est nisi inter univoca. **ibid. al. modus comparandi** - Art des Vergleichens: ANON. minut. 1,6 unciarum -es ex notioribus monstrare. **b latius**: **a proportio** - Verhältnis, Proportion: ANON. geom. I 3,4 qualis -o fuerit graduum ad XII, talis -o statura metientis ad totam planitatem. 3,14 qualis -o ipsius partis statuarie cum tota linea . . . habebitur egs. **ibid. al. β relatio** - Beziehung, Korrelation: ALBERT. M. veget. 6,490 ex situ et -e planetarum et stellarum in ipsis signis. nat. anim. 1,7 p.16,60 forma, quae est in anima, duplum habet -em, unam quidem ad rem, cuius est forma . . ., et aliam ad intellectum. metaph. 5,1,11 p.235,32 (ed. B. Geyer. 1960) non-entis . . . nullae proprietates sunt et nullae -es. **al. γ dispositio** - Hinordnung: v. p.1036,2. **2 gramm.**: **a strictius**: ERMENR. ad Grim. 18 p.556,13sqq. si . . . extrinsecus fit -o, tunc ablativo iungitur . . .; sin vero ad prenomina natos pertinet -o, genitivo iungitur. GODESC. SAXO gramm. 1,94 p.414,15 si volueris per ablativum -em fieri, tunc egs. p.414,20 quando de solis prae nominatis vis maiorem -em ostendere, tunc egs. **b latius**: **a collatio gradatim facta** - Steigerung: WALTH. CAST. carm. 2,15,4 (MG Lib. Lit. III p.560) non ergo maior est cesar dictionis (*quam papa*) vel gradus sunt quatuor -is (ALBERT. M. summ. theol. I 6,26,2,1 p.259^b,28 in gradibus -is). **v. et l.36.** **β gradus, status** (*in collatione gradatim facta*) - (Steigerungs-)Grad: v. l.28. *in imag.*: CAES. HEIST. hom. I p.63^b si quaeritur, cuius -is fuerit Verbum, respondetur, quia omnes -is gradus recepit: in positivo gradu egs. **3 rhet.**: **a in univ.**: ADALB. SAMAR. praec. dict. p.57,22 (ed. F.-J. Schmale. 1961) positionum modi sunt . . . septem; nam aliis fit per similitudinem, aliis per -em egs. (CONR. MUR. summ. p.103,12 [ed. W. Kronbichler. 1968]). GERHOH. epist. 11 p.525^c alia -is proprietas est, alia directae locutionis simplicitas. CONR. MUR. summ. p.103,23 (ed. W. Kronbichler. 1968) -o est duorum vel plurium per equalitatem collatio. **al. b spectat ad criminis defensionem**: RUP. TUIT. spir. 7,12 p.1772^A-o . . . criminis est hoc modo egs. ALBERT. M. summ. theol. II 14, 87,3 p.154^b,42 si vero fit -o in fastu excusationis peccati egs.

II de aequalitate i. q. compensatio, pretium compensativum - Ausgleich, Gegenwert: TRAD. Lunaelac. 109 (a.829) tradimus . . . hereditatem nostram . . . abbati . . . et econtra in -cionem accepimus . . . pecunias (TRAD. Ratisb. 189 vir . . . accepit in -em earundem causarum . . . iugera XII).

comparativus (conp-, -a, -um). **1 adi.**: **a ad comparationem pertinens** - Vergleichs-: ERMENR. ad Grim. 18 p.556, 10 -us gradus. **b comparabilis** - vergleichbar: ALBERT. M. gener. 2,2,9 p.435^b,21 dicit Empedocles, quod elementa sunt -a (cf. p.1029,69). **c relatus (ad aliquid)** - (auf etwas) bezogen, relativ (iert): ALBERT. M. veget. 6,484 forma . . . complexionalis est in eis (*plantis*) duplex, absoluta . . . et -a. **2 subst. masc.**: **gradus comparationis** - Komparativ: ERCHANB. FRISING. (?) gramm. p.71,15 -us semper communis est inter masculinum et femininum, nam neutrum in 'ius' desinit. CONR. HIRS. dial. 305 fixis mobilibus -is. **al. in imag.**: HUGO TRIMB. sols. pil. 191 mundi quidem aureus quandam positivus adeo disparuit, quod con-us sibi datur terreus.

adv. comparative. **1 modo comparationis, comparandi** - in Form eines Vergleichs, auf vergleichende, relativierende Weise: EBERH. BAMB. epist. 8 p.501^B ostendi multa per similitudinem explanari, non tamen omnino rem rei -e coaequari. ALBERT. M. cael. 4,1,2 p.247,36 (ed. P. Hoßfeld. 1971) -e . . . loquentes de gravi et levi (*postea*: absolute). HUGO TRIMB. sols. pil. 152 ut similitudinem aut con-e fabulosa predictet

et non assertive. **2 ratione comparandi** - im Sinne des Vergleichens: ABSAL. serm. 43 p.249^C nomen comparationis elective, non -e accipendum est. **3 comparatione adhibita** - relativ: ALBERT. M. mem. 1,4 p.105^a,19 primo modo *animal in tabula pictum* accipitur absolute et secundo modo accipitur -e ad alterum.

comparator (-per-), -oris m. **1 emptor** - Käufer: FORM. Wisig. 13 alia *venditio*: . . . ad securitatem -is adiungitur, si egs. **2 coemptor** - Aufkäufer: CHRON. Ven. Alt. p.171,29

10 Beccani yrci -peratores erant . . . sive in foro carne vendentes.

comparatrix, -icis f. **quae parat** - eine die verschafft: GREG. IX. registr. 425 p.344,10 gratificans gratia, perempnis glorie infallibilis -x.

1. *comparatus (conp-, -per-), -us m. (1. comparare)

15 **1 proprie i. q. acquisitionis, emptio** - Erwerbung, Kauf: TRAD. Weiss. 46 p.48,4 (a.695) quod nobis ex successione parentum . . . seu de -u vel qualibet attractu . . . obvenit (cf. 39 p.41,12). CAPIT. reg. Franc. 32,32 ut . . . iudex praevideat, quomodo sementum . . . de con-u (comparata 1) vel aliunde habeat.

20 DIPL. Conr. I. 4 quas (*possessiones*) . . . per donaciones . . . et de con-u (conperatu B) . . . possidere dinoscitur ecclesia. DIPL. Karoli M. 259 p.375,12 (spur. s. XI.) locum . . . abba . . . ex -u adquisivit. **al. 2 meton.** i. q. bona acquisitionis - erworbenes Gut: FORM. Marculfi 2,12 (ed. A. Uddholm. 1962)

25 tam de alode paterna quam de con-u (-um, -o var. l.). FORM. Augiens. B 26 de con-u vel de quod pariter laboravimus. COD. Lauresh. 3690^a IV mancipia cum omni con-u suo. cf. 1. comparo (comparatum).

2. comparatus v. 2. comparo.

30 **comparco**, -parsi, -ere. **parcendo colligere** - einsparen: FOLCUIN. vita Folcuin. 5 p.428,27 quod de demeno suo defraudans -sit (consparsit 2; cf. Ter. Phorm. 44 conpersit), id illis (*pauperibus*) adcrevit.

***comparentes** (conp-), -um m. cognati - die Verwandten:

35 LEX Baiuv. 4,27 cum XII sold. conponat parentibus (con-bus var. l.) suis. **de proavis**: CHRON. Ven. Alt. p.60,5 nos autem et nostros -es eas (*civitates*) . . . fundavimus.

1. compareo (conp-), -ui, -ere. form.: **praes. inf.** -uere: l.51. **imperf. coni.** -raretur (var. l.): l.70. **fut. -abo**:

40 **p.1033,12.** **plusq.** -ravisset: l.61. **-partus: l.56.** **depon.: l.56,70.** **impers.**: p.1033,14,16sq.

I proprie: **A apparet, in conspectum prodire, venire** - erscheinen, sichtbar werden, sich zeigen, auftreten (cf. Gloss. I 441,43 St.-S. non con-u nirschein a nieth irschein d): **1 gener.** a in univ.: ARBEO Emm. 27 cadavera nullo ulterius

45 -uisse comprobatur. HUGEB. Wynneb. 13 p.116,11 omnia . . . tumata con-u erunt. HROTSV. Sap. 5,25 malefica illaesuit. CARM. Bur. B 54,3,7 ut -atis (*sc. daemones*) et post discedatis. **2 trans. i. q. praesentare** - erscheinen lassen:

50 HUGEB. Wynneb. 10 p.114,27 mirabilia, quae . . . Dominus . . . con-uere hominibusque preparare dignatus est. **b c. colore quodam**: **a repraesentari** - wieder gegenwärtig werden: HUGEB. Willib. praef. p.87,11 virtutum signa . . . suisque oculis . . . Willibaldi corporaliter cognita suisque plantis

55 . . . visibiliter con-uere. **β oriri** - aufgehen: HERIG. Ursm. 2,25 matutino -partus lucifer ortu (cf. Vulg. Is. 14,12).

2 iur.: RAHEW. gest. 4,33 imperator . . . citari iubet Mediolanenses; cum autem nemo -ret, qui egs. CHART. Solod. I 344 p.192,18 abbate . . . in persona propria et priore et conventu

60 per procuratorem -entibus coram nobis (CHART. Pruss. II 72 p.65,12 licet postmodum c. n. . . -avisset episcopus. CHART. Beron. 161). CONST. II 262,5 quod ipsi (*papae*) ci

tanti . . . facturi iusticiam deberemus (*sc. imperator*) per nos vel per responsales ydoneos -ere. **al. B ante oculos, consipi-**

65 **cum esse, extare** - sichtbar, zu sehen, vorhanden sein: **1 in univ.** (c. negat. interdum i. q. latere, evanescere - verschwunden sein, verschwinden): CARM. Aldh. 1,72 plaustri

66 . . . non con-uent curricula (REGINO chron. a.798 sidus Martis in toto caelo non -uit). ARBEO Emm. 34 ut nubs in nullis

70 -retur (-raretur A1) plagibus. VITA Leb. 6 p.794,17 ille inter eos stans subito non -uit ([cf. Vulg. III reg. 20,40]. HROTSV. Abr. 3,8). ANNAL. Mell. Sancr. II a.1261 in hac penitentia

(*flagellantum*) -uit quisque xxxiii diebus. *al.* **2 c. colore quodam:** *a cognosci posse - erkennbar sein:* MAPPAE CLAVIC. 38 sumis laminas aureas et argenteas, teris in mortario . . . donec non -ant (249. THEOPH. sched. 1,37 p. 81,14). *adde:* VITA Heinr. IV. 1 p. 12,31 ut in posteris . . . regiae vindictae vestigia hodieque -ant. **b se conspectui dare, versari - sich sehen lassen, aufhalten:** CONST. I 316,3 (a. 1186) ne quod ei (*imperatoris*) adiutorium facerent vel aliquo modo secum -rent *episcopi*. **c manere - bestehen:** TRANSL. Marci in Aug. 4 Ratoltescella, quae nunc usque -et. **d adesse - bestehen:** EPIST. Worm. I 46 p. 83,29 vobis . . . semper devo-tissime -abo.

II translate i. q. videri - scheinen: DIPL. Heinr. II. 467 p. 595,16 rectum illorum -uit esse. *expressius i. q. placere - gut scheinen, gefallen:* CHRON. Salern. 38 p. 39,15 si domini mei prorsus -et, ego illuc pergo. 96 p. 96,18 ex eis (*filiabus*) elige, quemque vestris oculis -et. *al.* cf. S. Battaglia, *Grande dizionario della lingua italiana*. III. 1964. p. 391 nr. 10.

adi. compares, -entis. *sensibilis - fühlbar:* Ps. GALEN. febr. 265 fit ei (*peripleumonicus*) pulsus incertus et veluti non -s et veluti formicans. *cf. l. 25.*

2. compareo v. 1. comparo.

***comparesco**, -ere. (*comparere*) *sensibilem fieri - fühlbar werden:* AURELIUS 11 p. 705,31 pulsus venae eorum (*peripleumonicorum*) vel non -ent . . . ; item veluti formicant *eis*.

***comparatio**, -onis f. (*pariare*) *assimilatio, aequatio - Angleichung, Gleichstellung:* VITA Serv. 8 p. 31,12 sic . . . -e sua hunc dignetur, si dici fas est, . . . Iesus.

***comparicium v. *camparicum.**

comparilis (conp.), -e. *par - gleichwertig:* LEX Baiuv. 10,2 cum sold. conponat et universa *l. cum parilia* (*comparilia var. l.*) restitut. *al.*

***comparitas**, -atis f. **1 proprie i. q. aequalitas, congruentia, affinitas - Gleichheit, Übereinstimmung, Verwandtschaft:** ALBERT. M. nat. anim. 2,7 p. 30,63 anima rationalis magis debetur caelo quam corpori terrestri; igitur secundum naturam magis habet -em ad stellam quam ad corpus proprium. p. 30,73 proportio et -s. **2 meton. i. q. compares, comparium communitas - Standesgenossenschaft:** a strictius de familia, clientela: DIPL. Loth. I. 146 p. 331,11 (ed. Th. Schieffer. 1966; spur. s. XII.) quorum (*ministerium*) nulli liceat extra -em suam uxorem ducere. CHART. Turic. 1171 cum . . . possessiones prediales hominum . . . martirum Felicis et Regule extra -em, scilicet ad personas extraneas, . . . transferri non possint. CHART. Beron. 173 p. 214,27 extra -em et terminos condicionis eorum (*hominum*). *al.* **b latius:** CONST. I 429,6 (s. XI.ex.) liber vel personatus serviens . . . cum totidem sue -is testibus . . . se expurget. *fort. add.:* CHART. Argent. I 69 (a. 1116) testes . . . de laicali ordine: . . . Sigefrit urbis prefectus, Wernhere, Humbreth certique eorum -is homines. 73. *ibid. al. in hac formula.*

comparius v. compar.

1. comparo (conp.), -avi, -atum, -are. *script.: cum- l. 71. p. 1035,32.* -per: *p. 1034,35g. 1035,5.* -pare: *p. 1034, 2,15.* -ad(um): *p. 1035,32.* -ath(um): *p. 1035,31.* -pat(um): *p. 1035,33.* *form.: perf.:* -uit: CHART. Rhen. med. I 41 p. 46,6. -rarunt: *p. 1034,8.* *depon.:* *l. 70. p. 1034, 21. struct.:* *spectat ad venditorem sim.:* ab: *p. 1034,3- 12,18,26.* ad: *p. 1034,12,36.* apud: *p. 1034,5.* circa: *p. 1034,8.* de: *p. 1034,33.* erga: *p. 1034,5.* pro: *p. 1034,7.* *spectat ad pretium:* abl.: *p. 1034,2,44,53,1035,6.* *al. cum:* *p. 1034,41,43,65,72.* de: *p. 1034,18,42,1035,3,5.* ex: *p. 1034,25.* pro: *p. 1034,6,24.* metr. -pā: *p. 1034,72.*

I acquirere - erwerben (cf. GLOSS. I 709,54 St.-S. -ari giuerthirid uerthan. III 414,9 -tus gechoufet. *al.*): **A strictius:** **1 in univ.:** *a de emptione (saepe i. q. emere - kaufen, e.g. l. 71. p. 1034,10,16,19,33):* *a spectat ad res im-mobiles:* LEG. Burgund. const. I 84,2 nec extraneo . . . terram liceat -are ([-ari A2]. EDICT. Roth. 227 de emptionibus et vinditionibus: si quis con-verit [cum- var. l.] t. *eis. al.*). TRAD. Frising. 4 Ioseph *episcopus* adquisivit et con-vit man-

sos (cf. TRAD. Brixin. 39 quam [*hobam*] -vit xx solidis. *al.*). VITA Corb. 17 locum condigno . . . pretio con-are (conpare 3 a. corr., -perare 9b). CHART. Brixin. 109 quam (*aream*) a Friderico . . . pro denariis -peravit (CHART. Advoc. 193 aream, quam . . . fratres erga dominam . . . et apud suos pue-ros . . . pro marcis . . . iusto empacionis tytulo -verunt). CHART. Friburg. 189 p. 160,31 bona . . . pro Iohanne laico. CHART. ord. Teut. (Thur.) 268 quas (*curias*) circa me . . . -arunt. *al. absol.:* CHART. scrin. Col. A II 1 p. 215,8 (a. 1165/85) Arnoldus . . . -vit tribus pueris suis *eis.* (cf. p. 215,1 emit). *al. redimere - loskaufen:* HUGEB. Willib. 4 p. 95,24 aeclesiam christiani homines sepe con-bant ad (a var. l.) paganis Sarracinis. cf. l. 375gg. **B spectat ad res mobiles:** LEX Baiuv. 9,14 ut nullus presumat furtivam rem con-are . . . ; quod -are (conpare var. l.) voluerit *eis.* LEX Sal. Karol. 39 si . . . ille, qui eum (*caballum*) dicit, se con-assee (ex LEX Sal. Merov. 37,1 emissi) aut cambiasse dixerit. TRAD. Ratisb. 796 ad carbones . . . a custode monasterii de eisdem nummis -andos. STATUT. ord. Teut. p. 65,16 pro victualibus -andis. *al. absol.:* LEX Baiuv. 16,4 nullus sine domini prejudicio con-etur. CAPIT. reg. Franc. 32,8 vinum . . . con-ando emere. *al. γ spectat ad iura, census, honores:* TRAD. Ror. 120 (QuellEröBayerGesch. N. F. XXI. 1966; a. 1247/48) ius ad-vocatie . . . et duas piscationes . . . pro xxx talentis . . . -vimus. CHART. Raitenh. 232 p. 190,13 ex quibus (*libris*) . . . de-cimam . . . a comitibus . . . decrevimus -are. CHART. civ. Erf. 189 p. 112,5 pensiones (cf. 290 decem marcas annue penso-nis). CHART. select. Keutgen 326. *al. adde:* NECROL. III p. 371,25 que (*Wilbirch*) -vit missam. cf. p. 1030,44sggg. **δ spec-tat ad homines (praecipue servos, mancipia):** LEG. Wisig. 5,4,12 qui a parentibus filium con-vit. EDICT. Roth. 230 si quis con-verit mancipium (LEX Raet. Cur. 3,4 [ed. E. Meyer-Marthalter. 1959] si quis homo de alterum hominem m. con-ret. LEX fam. Worm. 21. *al.*) CAPIT. reg. Franc. 102,18 ho-minem vendere aut -are. 158,2 qui ipsos (*servos*) con-tos ha-buerit (cf. Hrotsv. Dulc. 1,7). CHART. Turic. 195 Tettam ad Tiopertum -vit. *al. e servitate redimere - freikaufen:* EDICT. Roth. 156 de filio naturale, . . . si pater con-verit eum et liberum thingaverit. cf. l. 115gg. **b de concambio:** TRAD. Patav. 10 p. 10,23 (a. 764,81) con-vi terram, coloniam integrum cum alia colonia. CAPIT. reg. Franc. 46,6 homines . . . con-ant sibi proprietates de ipso nostro beneficio. GERH. AUGUST. Udalr. I 11 alias . . . cum . . . libro cavallum . . . -vit. HELM. chron. 38 p. 77,4 quicquid in foro mercari volueris, panno lineo -bis. *al. c de occupatione:* DIPL. Ludow. Inf. 41 p. 161,35 quod (*novale*) ipse . . . ibidem -vit et exstirpavit. **d usu vario:** FORM. Marculfi 1,35 p. 132,13 (ed. A. Uddholm. 1962) quod . . . abba . . . de rem monasterii . . . visus est aug-mentasse aut con-assee. GERH. AUGUST. Udalr. I 14 p. 404,5 re-liquias sanctorum. DIPL. Otton. III. 311 negotium suum ex-colant, scilicet -ando, emendo, vendendo. DIPL. Conr. III. 267 p. 462,38 (ed. F. Hausmann. 1966) cum omnibus posses-sionibus . . . hereditate seu pecunia -tis. *al. adde:* CAES. HEIST. hom. exc. 303 habeo (sc. *advocatus*) . . . linguam cupream . . . , argenteam . . . , auream: quamcumque harum trium linguarum volueris, -es. **2 c. colore quodam:** *a sup-portare - beschaffen:* FORM. Marculfi 2,46 (ed. A. Uddholm. 1962) propter necessitate fratrum con-andum. **b colligendo addere - hinzuerwerben:** TRAD. Ratisb. 259 (a. 996/1000) si-quid interim augere sive -are valeat ad eandem vineam. **c cogere, expedire - aufbringen, flüssig machen:** CHART. Rost. B 1,3,52 p. 78 (ed. H. Thierfelder, Rostocker Stadtbuch. 1967; a. 1258/60) dedit filie . . . xl marc(as), si in facultatibus suis idem . . . poterit -are. **d assequi - erlangen:** THIETM. chron. 6,90 nepos meus gratiam et incolatum cum predio suimet et auro -vit. **e conferre - zusammentragen:** THANGM. Bernw. 6 scriptoria . . . in diversis locis studebat, unde et copiosam bibliothecam . . . -vit. **f c. sensu augendi i. q. coacervare - aufeinanderhäufzen:** HUGO TRIMB. sols. epis. 184 magnum maius maximum crimen con-atur. cf. p. 1036,7. **B latius:** ALDH. virg. I 42 p. 294,7 caeli -antur triclinia. BONIF. carm. 1,9 cum quibus et malis con-es regna futura.

DIPL. Contr. III. 18 p. 32,20 (ed. F. Hausmann. 1969) quatenus inde sibi . . . apud Deum remunerationem -ret. *al.* *in chartarum arengis*: COD. Lauresh. 289 (a. 767) qui sibi de caducis -at eterna premia (CHART. Stab. 27 p. 70,14 qui . . . de caduca -perat sine fine mansura. *al.*) CHART. Raitenh. 152 p. 132,40 celestia -are temporalibus et transitorii.

II parare - bereiten: **A strictius i. q. facere, conficere - machen, herstellen, verfertigen** (cf. GLOSS. II 755,34 St.-S. con-tum gimahot): CHART. Raitenh. 196 p. 165,23 (a. 1251) scriptum quasi pro cyrografo -antes . . . roboravimus. **B latius:** **1 exornare - ausgestalten:** RUOTG. Brun. 41 p. 44,17 hic eidem (*imperatori*) gravissimus auctor ad constituendam, fidelissimus socius ad -andam, fortissimus adiutor ad rem publicam perficiendam fuit. **2 efficere, provocare - bewirken, hervorrufen:** **a in univ.:** DIPL. Heinr. III. 109 in datis . . . beneficiis apud fidelium mentes perfecta dileccio -atur. WIPO gest. 8 p. 31,19 rex . . . invidiam apud principes . . . -ans *ebs.* **(sibi) concitare, contrahere - (sich) bereiten, zuziehen:** RUOTG. Brun. 14 p. 14,3 mortem sibi . . . -bant. 34 p. 35,8 sibi -bat poenam. **b pass. i. q. nasci, oriri - sich ergeben, entstehen:** LEG. Wisig. 5,7,10 unde ipsi (*manumissori*) capitis periculum con-etur. LEX Baiuv. 12,7 nullum ex hoc praeidicium domino con-etur.

subst. 1. comparans, -antis m. qui acquirit, emptor - Erwerber, Käufer: FORM. Wisig. 12 nec partium -is ulla adversitas . . . eveniat. LEG. Wisig. 12,2,13 p. 419,17 parentum vel filiorum *in servitutem venditorum nulla sit divisio, sed in unum ad -is* (comparentis V1) transeant dominium.

2. comparatum, -i n. 1 bona acquisita - erworbenes Gut, 'Errungenschaft': DIPL. Merov. I 76 p. 68,13 tam de alete quam et de con-tho seo de qualibet adstrachto (FORM. Senon. I 50 de con-do). CHART. Sangall. A 35 de cum-o. TRAD. Lunaelac. 124 p. 74,13 de compato. **2 acquisitione - Erwerbung:** FORM. Andec. 10^a servicum ei non redebeat at de agnacione aut de con-o. FORM. Wisig. 11 qui (*servus*) nobis ex -o ab ill. iure noscitur advenisse. DIPL. Merov. I 47 quem (*mansellum*) . . . in concambio . . . nuscetur recipisci vel de con-o ibidem habuit. cf. 1. comparatus.

2. comparo (comp-), -avi, -atum, -are. *script. -peri-* l.67. *praes. inf. pass. -are: p. 1036,12. struct.: c. dat. -passim, e. g. l.56. p. 1036,12. abl.: p. 1036,26. ad: l.48. 59sq. 62,66,69,71. p. 1036,9,34. cum: l.49-53,63. p. 1036,25. medial.: l.63sqq.*

1 de relatione i. q. conferre - vergleichen (cf. GLOSS. I 89,24 St.-S. con-at uidat mitzit. II 79,25 -ans samane brengandi. 342,11 con-vit kalihhisota. 602,2 -are geganmezun. *al.*): **a gener.:** **a in univ.:** RUD. FULD. Leob. 17 cum huius temporis spatia ad aeternitatem -ta brevia sint. AGIUS comput. 4,18 dextri lateris paginae pars solis cum luna -at evum. **B de certamine singulari sim. i. q. componere - gegenüberstellen, sich messen lassen** (cf. GLOSS. I 313,34 St.-S. con-vit me uidar maz mih. 694,22 con-emus cepanomes a giebin-mazzon o): INVENT. Matth. 17ⁱⁿ. cum praevalido antagonista . . . -tus in arenam . . . descendit. **b math. (philos.: l.70sqq.):** **a de divisione:** MATHEM. var. Bubnov p. 268,16 maximum divisorum . . . reliquae parti . . . dividendorum -bis, id est, quotiens ipse divisor maximus in dividendis possit inveniri, considerabis. ANON. minut. 1,5 regula numeros tantum -andi ad uncias. *al.* **B de proportione:** GERB. geom. 6,7 primi . . . ex praescriptis orthogoniis aream vi implet, quem si ad secundum, qui xxiv continet, -veris *ebs.* (ADALBOLD. sphaer. 2 a. ad a. -are). ANON. geom. I 3,5 numerus graduum . . . cum XII -etur. **medial. i. q. rationem habere (ad aliquid) - sich (zu etwas) verhalten:** GERB. geom. 6,7 inter secundum et tertium orthogonium, id est xxiv et liv, medius numerus xxxvi invenitur, qui ad utrumque sesqualtera habitudine -atur (-per- var. l.). ALBERT. M. nat. anim. 1,7 p. 16,34sqq. intellectus . . . universaliter agens -atur ad intellectum possibilem . . ., sicut lux solis -atur ad perspicuum. **y usu pass. i. q. relationi subici - in Beziehung treten:** ALBERT. M. veget. 6,487 frigidum -atur ad siccum et humidum. 6,492 unum- quodque eorum (*principiorum*) . . . multa genera acquirit ac-

tionum -tum unicuique aliorum. metaph. 5,2,16 p. 255,63 (ed. B. Geyer. 1960) ex hoc determinatur potentia, quod est comparatio materiae ad actum, sicut -atur imperfectum desiderans perfici *ebs.* **c gramm. i. q. gradatim conferre - steigern:** ERCHANB. FRISING. (?) gramm. p. 11,2 strenuus, arduus, egregius . . . -ari recusant. HUGO TRIMB. sols. epis. 188 sic irregulariter predicta con-antur cf. p. 1034,70. **d mus. de mensurazione:** ANON. mus. Sowa 1^b p. 64,20 est . . . per impossibile omnes figurae imperfectas . . . ad numerum trium . . . equipollentialiter -ari. **2 de aequalitate:** **a strictius:** **a equare, aequiperare - gleichsetzen, -stellen:** ARBEO Emm. 27 ut in damnationem eorum mens feris -are deberetur. CHRON. Salern. 37 p. 38,21 -are illos (*versus*) profecto potuisse-mus Maroni volumina (cf. notam ed. p. 247). WIPO gest. 33 p. 53,30 caesar . . . Tito et Vespasiano -atur. CARM. de bello Saxon. 1,151 regius iste fidem miles non -at auro. *al.* **pass. i. q. parem, similem esse - gleich, ähnlich sein:** HROTSV. Cal. 9,29 Fortunatus . . . -atur malae arbori amaros fructus facienti. ARCHIPOETA 10,2,3 stultus ego -or fluvio labenti. **B assimilare, parem reddere - angleichen, gleichmachen:** SUMMA dict. Saxon. 3 p. 212,3 interioris hominis habilitati exteriori suum hominem gestu et habitu con-ans et conformans *dictator.* **b latius i. q. (com)pensare - ausgleichen, entgelten:** TRAD. Frising. 1168 p. 91,35 (a. 957/72) ut . . . aecclesia cum decima x domorum, hoba 1 et saltus cum hobis III et silvula . . . -entur. NIVARD. Ysengr. 4,372 consiliis saltem -et lupus illa (*bona nostra*) suis.

adi. 1. comparans, -antis. comparabilis - vergleichbar: ALBERT. METT. episc. Mett. 1 p. 699,30 acta non -ia eius superioribus gestis . . . praeterita sunt.

2. comparatus, -a, -um. 1 relatus (ad aliquid) - (auf etwas) bezogen, relativ: ALBERT. M. metaph. 5,2,16 (ed. B. Geyer. 1960) esse istius potentiae est esse non absolutum, sed -um ad actum. **2 par - entsprechend:** DIPL. Contr. III. 113 p. 203,5 (ed. F. Hausmann. 1969) ut . . . aureum denarium XII denariis Wirceburgensis monetę -um persolvat ecclesia.

subst. comparatum, -i n. quod collatum est - das Verglichen: ALBERT. M. top. 3,1,1 p. 332^b,30 dubitare possumus, utrum -orum oportet magis bonum esse vel magis eli-

gendum. *ibid. al.*

adv. comparete. comparatione adhibita - in Beziehung (zu etwas), relativ: ALBERT. M. cael. hier. 15,3 p. 407^a,20 aut absolute aut -e. **Hesler**

3. comparo v. 1. compareo.

***comparochialis** (comp-, -rr-), -e. **ad eandem parochiam pertinens - zur selben Pfarrei gehörend:** CONC. Karol. 31 det unusquisque presbyter . . . pro presbitero . . . comparr-e tre-missem.

***comparochianus** (comp-, -rr-), -i m. **qui eiusdem parochiae est - Angehöriger derselben Pfarrei:** CHART. Col. II 100 (a. 1226) promisimus (*sc. plebanus et officiales ecclesiae*) nos et singulos comparr-os nostros per presentes litteras obligantes, quod *ebs.* (CHART. Altenberg. 277 p. 194,3 nos et universos comparr-os nostros . . . obligamus [*sc. milites*]). CHART. 55 Rhen. inf. II 472 presentibus . . . abbatte, . . . sculteto . . . et eiusdem comparr-is universis.

compars, -tis f. quod particeps est (totius), pars altera - (an einem Ganzen) Teilhabendes, (Mit-)Teil: ALBERT. M. bon. 109 p. 72,54 quod obicitur, quod -s boni in virtute non erit bona, dicendum *ebs.* phys. 6,1,1 p. 406^b,27 omne . . . habens partem habet etiam -em. herm. 1,1,2 p. 376^b,29 quae (*propositio*) . . . se habet ad aliam, quae secum in syllogismo -s est *ebs.* *ibid. al.*

***compartitalitas, -atis f. comparticipatio - gemeinsame Teilhaben:** HUGO HONAUG. div. 18,3 (ArchHistDoctr-Litt. 37. 1962. p. 144; c. 1180) per illud . . ., quod dicitur 'per se', removetur non tam conformitatis quam -is consortium.

comparticeps (cum-, comp-, cop-), -cipis m. *vel f.* (p. 1037, 5,14sq.) nom. sg.: -ces: p. 1037,9,24. -cipes: p. 1037,9,70 interdum adi. subesse potest, e. g. p. 1037,30,33. **qui (quae) particeps est, (con)socius (-a), consors - (Mit-)Teilhaber(in), Teilnehmer(in), Gefährte (-in), Genosse (-in):**

{Schneider}

1 gener.: *a in univ.*: ARBEO Corb. 15 p.204,5 pollicebat dux eum con-em facere suorum filiorum. HERBORD. Ott. praef. p.705,44 consocius et con-s effectus consolationum et bonorum omnium. CHART. Babenb. 5 p.6,16 annuente et petente con-e thori nostri. *al.* **b c. colore quodam**: *a cooperarius - Gehilfe*: CHART. Babenb. 176 p.235,34 (a.1211) salinam . . . amplificare per manus opificum et -um suorum. **B sceleris complex - Komplize**: CONC. Karol. 16^a,16 ut per illum (*furem*) quasi con-s (co(m)-cipes, con-ces var. l.) pauperum spoliis ditaretur *iudex*. **2 spec.**: *a eccl. et theol.*: GODESC. SAXO theol. 22 p.316,3 de se suisque -bus gaudens ait Augustinus: *egs.* ARNO REICHERSB. apol. p.10,22 de quodam participe ipsius (*Christi*) gratiae dictum est ab alio quodam eiusdem gratiae -e *egs.* VITA Salomae 22 cum -e carnis ac spiritus. 27 -is suea in regno et Iesu . . . reliquias. *ibid. al.* **b philos. i. qui comparticipatur - einer der (mit)** Anteil hat: ALBERT. M. caus. univ. 1,4,3 p.414^b,26 primum non potest habere comparem vel -em vel contrarium. **c iur.** *i. g. compossestor - Mitbesitzer, Mitinhaber*: BREV. NOTIT. p. A 19,25 vir nobilis . . . tradidit . . . silvam cum con-bus suis. CHART. Rhen. inf. I 16 nos coheredes et con-es . . . tradidimus agrum hereditarii iuris nostri (DIPL. Conf. III. 267 p.463,8 [ed. F. Hausmann. 1969] nullus coheres et consors et con-si-ces, con-ces var. l.) de Bulgario *egs. al.* item de coheribus: CAPIT. reg. Franc. 252 p.232,19 si . . . contingat pro ea [eccliesia] -es dissidere. CHART. Basil. C I 439 [a.1264] domina Ita et con-es eius). CHART. Eichst. 3 p.10,3 precariae -em Rötpertum sibi advocans *episcopus*. TRAD. Formb. 358 p.729,15 plures -es . . . transitus aquae . . . definierunt. CHART. Eberb. 34 p.73,3 ut . . . -es sint fratres adiacentis terre tam in campestribus quam in locis silvosis, quod . . . dicitur marcha. CHART. Lamb. Leod. 120 coram viris honestis et bonorum con-bus. CHART. Lux. II 450 p.494,12 collatione Iohannis, . . . Alardi . . . suorumque cum-um. *al.*

comparticipo(r) (conp-), -atus sum, -are (-ari). (*una*) *participem esse vel fieri - (mit) Anteil haben (bekommen), teilhaftig sein (werden)*: **1 strictius**: HERIG. Ursm. 1,481 eum (*virum sanctum*) . . . futurum carne sua conformata et con-ta corporis ecclesię membrum spetialius. CHART. Rhen. inf. II 37 fratum . . . cenobii . . . -are in Dei servitute piis laboribus. DAVID compos. 3,68,1 sicut . . . corpus collaborat spiritui . . . ita . . . -at et conremuneratur ei in praemio. ALBERT. M. pol. 7,8^b lex est vicinantes conterminos . . . non -are (p.1330^a,21 συμμετέχειν) honore *egs. al.* **2 latius i. g. conexum esse - verbunden sein**: GERH. STED. annal. p.206,21 adolescentis . . . nomine et cognatione sibi (*sc. praeposito*) con-ans. *subst. 1. participans, -antis m. compossestor - Mitbesitzer*: CHART. Lamb. Leod. 80 (a.1202/07) <ne> propter incuriam -ium pars nostra . . . in detrimentum venirent.

2. participans, -antis n. quod comparticeps est - (mit) Anteil Habendes: ALBERT. M. caus. univ. 1,2,1 p.387^b, 11 nec -s nec aliud compar sibi . . . habere potest intelligibile . . . sed de se ipso et per se ipsum agit omne.

***comparticularis**, -is m. *qui (cum alio) pars est - einer der (mit) einen Teil bildet*: ALBERT. M. div. 2,1 p.23,9 cum hominis partes dicimus esse . . . Virgilium, Ciceronem et singulos, qui horum -es (particulares EF) sunt *egs.*

compartio(r) (conp-), -ire (-iri). *impertire, participare - teilen (mit), Anteil geben*: EPIST. Desid. Cad. 2,13 (ed. D. Norberg. 1961) aliquid cum alio con-ire. CHART. Brixin. 151 p.164,20 (a.1266) quod (*ius*) sibi . . . competere posset, cum fratribus suis -retur.

compartus v. 1. compareo. **compasco** v. compesco.

***compascualis**, -e. *ad pascuum commune spectans - das gemeinsame Weideland betreffend*: CHART. Turic. 1079 p.170, 22 (a.1259) iura pascualia et -ia sine lesionie segetum et feni libere possidebunt.

***compascuitas**, -atis f. *pascuum commune - gemeinsame(s) Weide(land)*: CHART. Turic. 1279 p.357,2 (a.1264) controversia, que . . . super . . . publica montis . . . -e, quod . . . dicitur almeinde, . . . vertebatur. meton. i. g. *ius pascuo communis utendi - Recht auf Nutzung der gemeinsamen*

Weide: CHART. Turic. 1085 p.178,23 (a.1259) premium . . . et agros . . . cum omnibus attinenciis, . . . pascuis, inpascuis, compascuis, . . . venationibus, -bus et cum omni iure . . . conferimus (*sim. 1106*).

- 5 compascuus** (conp-, -pes-), -a, -um. **1 adi.**: *ad (communem) pastionem destinatus - zur (gemeinsamen) Weide bestimmt* (cf. GLOSS. III 407,15 St.-S. -us ager almeinde. IV 114,22 con-us [-us d] ager trata): DIPL. Otton. III. 265 montem -um . . . confirmamus ad partem monasterii. LEG. Lang. p.385^a,8 si quis alienum equum de con-o agro expulerit (THIOFR. Willibr. I A 31 p.478^b est in ora maritima ager -us . . . ubi cum ovium gregibus armenta boum errabant. ALBERT. M. veget. 7,33 quatuor agrorum genera esse dixerunt Aegyptii: . . . sativum . . . et consitum et -um [pascuum C] et novalem. 7,34 -um . . . vocabant eum [*agrum*], qui prata ferebat in pastum animalium. 7,105. *al.*): CHART. Sigeburg. 58 p.131,19 (ed. E. Wisplinghoff. 1964) silvam communem -um terminum esse.
- 2 subst. neutr. (masc. -us: l.20)**: *pascuum (commune) - (gemeinsame) Weide* (cf. GLOSS. III 117,42 St.-S. -us espan): DIPL. Karoli III. 60 p.102,30 mons cum legitimis finibus suis, -is et silvis. DIPL. Otton. III. 393 cum . . . pascuis atque -is, pratis, silvis (CHART. episc. Halb. 150 l.29. CHART. Turic. 1079 p.167,9 curtes et predia . . . c. . . p., con-is, in-pascuis. *saepe in pertinentiis chartarum. v. et l.3*): CHART. Wirt. II 534 p.359,31 partem . . . palustris terre, que . . . ville -pescuum, id est . . . almeinde vel gemeinsweida, fuerat. *sensu communatis evanido*: TRAD. Frising. 1393 (a.1022/23) cum silvulis et -is. CHART. Basil. C I 13 dedit . . . medietatem . . . aecclesie . . . cum con-o et florido. Schneider
- compassibilis** (conp-), -e. *qui simul patitur, misericors - mitleidig, barnherzig, voll Erbarmen*: VITA Mathild. II 28 erga omnes pia et -is exceptis vitiis, quibus non compassio, sed rectitudin debetur. VITA Annon. I 1,8 p.470^a,38 cum . . . esset erga cunctos inopes misericors et -is. EPIST. Reinh. 98 qui alienę miserię in amore Christi con-es fiunt. *ibid. iterum. v. et p.1039,57*.
- adv. compassibiliter**. **1 ratione compassionis - (in) mitleidend(er Weise)**: CHART. Austr. sup. III 508 p.468,5 (a.1277) cum sacerdos nostri ordinis et confrater mortuus fuerit, fratres ceteri pro humanitatis officio -r execundo . . . flagellum accipiant. **2 misericorditer - mitleidig, voll Erbarmen**: CHART. Mog. A I 471 (a.1118) ego . . . archiepiscopus pro Christo afflictus . . . -r super afflictos misertus sum loci . . . destructi. CHRON. Mont. Ser. a.1202 p.170,20 rex . . . -r lacrimatus est. CHART. Westph. V 95 p.32,9 querimonias affictorum -r audire.
- ***compassibilitas**, -atis f. *misericordia - Mitleid, Erbarmen*: ANNAL. Otak. a.1271 p.189,16 multa dicenda essent de virtutibus ipsius (*decani*) . . . de castitate, . . . de -e proximorum.
- compassio** (conp-), -onis f. *script. cum: l.71*. *actio compatiendi vel condolescendi, miseratio, affectus miserationis - das Mitleid(en), Mitgefühl, Anteilnahme*: **1 strictius**: *a gener.*: *a in univ.*: WILLIB. Bonif. 5 p.18,24 con-is . . . condolens . . . pietas. HUGEB. Wynneb. 7 p.112,18 multis con-e fuit proximus. GODESC. SAXO conf. p.75,21 fraterna -e ac germana simul dilectione (EPIST. Teg. I 62. *al.*). RUD. FULD. Leob. 8 mysterium . . . verbi divini, quod . . . nunc se per con-em proximi humiliat *egs.* NADDA Cyriac. I 7,2 in confessione Christi et in con-e sanctorum martirum devotus permansit. CHRON. Thietm. 4,73 p.217,24 cum aliquis . . . recte impugnatur ab aliquo episcoporum . . . ab aliis condescenditur illi, et hoc non est -o, sed . . . nocens confor-tacio. NARR. itin. nav. p.186,14 ipsi (*Sarraceni*) nobis videntibus . . . suspenderunt tres christianos per pedes . . . et lanceis usque ad mortem percutserunt; unde lacrimosa -e dolimus. ALBERT. M. summ. theol. I 20,80,2,4,2 p.889^a,7 misericors dicuntur, qui alienam miseriam corporalem vel spiritua-lem per -em facit suam. *al.* **B in chartis**: LIBER diurn. 87 p.114,14 permoti . . . cum-e . . . previdimus. 96 p.126,11 -e pastorali . . . consulemus. DIPL. Heinr. III. 398 p.555,14

[Rudolph]

pia con-e necessitatibus ecclesiarum condolens. CHART. civ. Erf. 67 devotionis vestre -em et auxilium requiremus. CHART. Argent. I 542 -e civili super iniuriis . . . vobis illatis . . . condolemus. al. b medic. i. q. actus simul aegrescendi - das Miterkranken, Mitleidenschaft. TRACT. de aegr. cur. p. 207, 20sq. tussis fit . . . quandoquidem per -em, quandoquidem per passionem; per -em dicitur fieri, quando est sinthoma alterius morbi. MAURUS urin. I p. 11,11 sentiunt etiam dolorem testiculi aegroti . . . ex -e et in anchis ex lapide (sc. renum) aggravante. WILH. SALIC. chirurg. 2,1 p. 325^b in omni capitum laesione . . . debilitatur stomachus et compatitut cerebro laeso . . . et . . . propter -em dictam debilitatur (sim. ALBERT. M. animal. 1,353).

2 latius: a gener.: a misericordia - Barmherzigkeit: WALTH. SPIR. Christoph. I 1 mira . . . benivolentia . . . spectabilis in -e lucerna. DIPL. Heinr. II. 265^b p. 314,37 ut . . . his, qui sub i^o ugo nostri regiminis deserviunt, debitum retributionis exhiben^d familiari con-e condescendamus. BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 290,41 nullam . . . ipsi (incarcerato) -em exhibuit. CHART. episc. Vratisl. 42 p. 47,23 cuius (ecclesiae) honera . . . is humero supportare (CHART. Altenburg. 251 p. 194,23). al. per prosop.: SALOM. III. carm. 1, 321 disciplina patris mihi sis, con-o matris. CAES. HEIST. hom. exc. 21 (in visione) intellexit eam (puellam) esse -em atque elemosinam. Θ ops (misericors), latio auxilii - (barmherziger) Beistand, Hilfe(leistung): DIPL. Heinr. II. 317 sic quisque proximorum suorum necessitatibus debet compati, ut per -em vim recte intentionis studeat implere. CHART. Xant. 120 p. 91,11 ut filii ecclesiarum . . . per consilia et auxilia ac mutuas -es tamquam veri fratres sibi consulant. ibid. al. γ benevolentia, indulgentia - Wohlwollen, Zuneigung, Nachsicht: VITA Mathild. II 22 p. 298,29 ut . . . maiores -em in hoc loco commorantibus exhibeatis. ALBERT. M. pol. 6,5^b p. 600^b,18 -em (p. 1321^a,24 συγγνώμη) habeat . . . ad principes'. v. et p. 1038,33. meton. de persona principis benevolia: CHART. Port. 13 p. 24,40 (dipl. Frid. I.) cepit eam (ecclesiam) nostra serenitas et con-o tueri et defensare. **3 passio** - Leid(en): HROTSV. Cal. 2,1 ut communica invicem -e patiamur, quicquid unicuique nostrum . . . ingeratur. :: o utinam voluissestis meam -em compatiendo mecum partiri. **4 dolor, luctus** - Schmerz, Trauer: THANGM. Bernw. 54 corpori -is officia impendamus. Cod. Udalr. 56 p. 115,12 quid tocius ecclesiae -e dignus quam eqs. **5 participatio** - das Mitbeteiligung: URSO aphor. 41 vi animae vel consuetudine seu -e in sompnis fantasiae diversificantur. gloss. 41 p. 84,28 ex -e . . . animae violentia infertur. **6 consensio** - Zustimmung(säufserung): BERNOLD. CONST. libell. I 5 p. 22,16 nihil tuae intentioni prodest, quod tot -um exempla enumeras (p. 22,25). p. 22,22. **7 mus. i. q. consonantia** - Zusammenklang, Harmonie: IOH. GARL. mus. mens. 9,27 (Arch-MusWiss. Beih. X. 1972) perfectae dicuntur discordantiae, quando duae voces non iunguntur . . . secundum -em vobum, ita quod secundum auditum una vox non possit compatitum alia.

*compassionabilis, -e. **8 compassibilis** - mitleidig: HERIG. gest. 25 p. 175,36 in lacrimis resolutus, ut putandum est pertulisse martirium, dum ex quoquebatur super aurum affectu -i (compassibili 3), torquebatur.

9 compassibilis (-pes), -a, -um. **10 compatiens, compassibilis, misericors** - mitführend, mitleidig, voll Erbarmen: EKKEH. URAUG. chron. a. 1106 p. 239,8 pium vel -um luctum . . . promeruisse. VITA Mariae rhythm. 871 fuit . . . condolens atque -a, misericors, compatiens et caritativa. ACTA imp. Winkelm. I 936,1 p. 711,14 quantitatem collecte . . . quadam -a (-pes var. 1.) benignitate providimus minuendam (DAVID compos. 3,18,1 p. 198,8 benignitas facit affabilem, -um afflictis). CONR. SAXO spec. 6 p. 79 habuit Maria ad Deum . . . verbum . . . -um pro proximi desolatione. al. **11 simul corripiens** - in Mitleidenschaft ziehend: ARABS 154 (Altdt. Bl. 2. 1840. p. 386; s. XII./XIII.) particularis ea febris efficitur generalis vi -a, non ratione mali.

*compastino, -are. (pasta) ad pastam confidere, dep- sere - zu Teig verarbeiten, kneten: HONOR. AUGUST. gemm.

1,31 Christus se granum frumenti asseruit; . . . cibratus, conspersus -atur (1,32 cibrati, conspersi -antur electi).

*compasto (conp-), -are. ad pastam confidere, depse- zu Teig verarbeiten, kneten: ALBERT. M. animal. 22,32 5 alteam contritam in aqua con-a, donec ad modum cerae se tractari permittat.

compastor, -oris m. qui simul pastor est, consacerdos - Mithirt, Mitpriester: RATHER. concl. 5 (PL 136,354^A) -es atque confamulos ciere.

10 **compates** v. compatriot. **compater** (conp-), -tris m. script. cum-: AGNELL. lib. pont. 128 p. 361,42.

qui per baptismum quasi alter pater factus est - Mitvater, Pate, Gevatter (cf. GLOSS. III 68,24 St.-S. -r gevåtero. 427,53.

15 715,29 -r peteren. al. : **1 strictius:** a canon.: COD. Karol. 6 p. 488,35 Pippino regi et nostro spiritali -i . . . papa (EPIST. pont. Rom. sel. I 1 p. 4,34 filium nostrum et spiritalem con-e domnum Carolum. CAPIT. reg. Franc. 252, 47. al.). CARM. libr. I 7,2,28 Carlmannum . . . fonte renascentem et sacro baptimate lotum extulit albatum sacratis con-r undis. VITA Bertini 19 (MGMer. V p. 765,19) Waldberto et coniugi suea . . . -r fuit secundum laudabilem ritum. RICHER. REM. hist. 3,35 si . . . -r est . . . cum eo, qui pater est, ipse est et pater. HONOR. AUGUST. eluc. 2,16 p. 1147^b si tu alterius

25 filiam levaveris, -r, id est frater sui patris, eris. SICARD. chron. a. 722 p. 150,31 Zacharias . . . filios -um in matrimonio copulari prohibuit. saepe. v. et l.62,66 et supra p. 937,13. adde: WILH. ANDR. chron. 56 in fedus . . . amicitie . . . Balduini cingulo militiae decorati . . . -r efficitur abbas. **b usu**

30 **communi:** CHRON. Fred. cont. 2 p. 169,18 Ebroinus . . . con-i suo insidias praeparans. DIPL. Otton. I. 34 Eberisus . . . epis- copus nosterque fidelis -r. VITA Bard. 1 p. 323,26 quidam -r eius ammirabili donavit eum munere, galea, agno, psalterio. EKKEH. IV. cas. 40^{med.} illa (commatrina) . . . salutans con-e

35 . . . optulit viro mustum. VITA Gebeh. Const. 1,7 erat . . . im- peratori familiarissimus, eo quod -r eius esset. saepe. in nom. propr.: CHART. Turic. 459 p. 338,29 (a. 1230) fratres filii C-is ('Gevetterli' ind.). 549 presentibus . . . Cunrado, . . . Bertholdo, qui dicitur C-r. **2 latius i. q. sodalis, contuber-**

40 nalis - Gefährte, Kamerad, ('guter') Freund: a de homi- nibus: NOTKER. BALB. gest. 1,23 p. 31,15 cum . . . pater fa- milias . . . se . . . munire conaretur, respondit pilosus: 'mi -r eqs.' p. 32,8. EGBERT. fec. rat. 1,589 -bus multis, sed paucis fungor amicis. SALIMB. chron. p. 586,33 loquebatur socio suo

45 dicens: '-r eqs.' homo - Kerl: UNIBOS 74,2 (ed. K. Langesch, Waltharius, Ruodlieb, Märchenepen. 1956. p. 270) simul dicunt ferociter: 'heus, insensate -r eqs.' **b in fabula** de bestiis: CARM. Otton. III. 20,5,23 ursus . . . advenit . . . e fauno nunc saliendo, nunc recinendo. NIVARD. Ysengr. 4,164 da michi votivam, -r hirce, crucem.

*compaternitas, -atis f. affinitas spiritualis inter paren- tes et compatres existens, status compatriis - geislische Ver- wandtschaft zwischen Eltern und Paten, Paten-, Gevat- terschaft: COD. Karol. 14 p. 512,3 -is gratia, quae opitu-

55 lante Deo inter nos (sc. Pippinum regem et Paulum papam) rata consistit. WALAHFR. exord. 27 p. 512,22 non habebunt carnalis copulae . . . ad invicem consortium, qui in communi filio -is spiritualis vinculum suscepunt (DIPL. Heinr. IV. 442 p. 594,20). CHRON. Cosmae cont. I a. 1134 p. 139,48 -s

60 inter levirum et generum eius, inter germanam et germanum componitur; . . . posteri nostri . . . miserabilius secula pro- cedere videbunt, dum . . . genitor nati sui compater efficitur. a. 1137 p. 144,8 imperator . . . principi nostro . . . -e iunctus. ALBERT. M. sent. 4,42,14 p. 486,27 quod spiritualium parentum

65 filii vel filiae ante vel post -em genitae possunt legitime coniungi praeter illam personam, qua compatres effecti sunt. ibid. al. *compaternus, -i m. compater - Pate: DECRET. Fribur- g. B p. 137^b,1 si cuius puellula in alia terra violenter teneatur et hic, cuius est filia, dixerit eam infra annos, tunc

70 probet hoc per sacerdotem et duos -os.

compatesco (conp-), -ere. open misericordem exhibere - barmherzige Hilfe zuteil werden lassen: EPST. Bonif. 132

[Rudolph]

nostra voluntas . . . est ipsius (*episcopi*) infirmitati con-ere.
ibid. iterum. cf. *ThLL.* s. v. compatiscor.

compatientia (conp-, -aci-), -ae f. 1 gener.: **a compassio, benignitas** – *Barmherzigkeit, Güte*: EPIST. Teg. I 2 p. 4,1 solamen consuetē -e petentibus . . . nullo modo subtrahitis. 85 plenitudinem caritatis et -ae, quam in vos habebamus. *meton. de persona benevolā*: FROUM. epist. 74 novit . . . benigna -a vestra, qualiter . . . egratabant. **b venia** – *Duldung*: CHRON. Grc. 6 (MGScript. XXIII p. 10,2; c. 1183) eius (*papae*) mandato cum compac-a domini Alberti (*sc. archiepiscopi*) consecratus est *episcopus*. 2 medic. i. q. *passio, morbus* – *Leiden, Krankheit*: ANTIDOT. Augiens. p. 62,16 faciens . . . nefreticis, ad nervorum compac-a (ANTIDOT. Bamb. 4 con-a).

compator (conp-, -aci-), -passus sum, -i. *script. et form.*: partic. *praes.* -ten(s): l. 52. *inf. praes.* -ere: l. 40. partic. perf. -pes: l. 62.

simil vel una pati, dolere, sentire – *mitleiden, mitleidig sein, mitführen* (cf. *Gloss.* I 92,14 St.-S. con-or epantholem. al.): 1 strictius: A gener.: BONIF. epist. 94 p. 214,21 tribulationibus . . . con-ens. IOH. SCOT. carm. 4,1,16 mors carnis vitae mors iure vocatur, nam -ssa fuit carnis, quae sola peperit. AGIUS epic. Hath. 83 ipsa meis -ssa malis ut propria flevit. HROTSV. Cal. 2,1 enuclea, quid patiaris, et, si res exigit, -emur. EPITAPH. var. II 73,2 lector, . . . proprios horresce reatus et commortali -ciare neci. EPIST. Teg. I 34 p. 39,2 de domesticis -ciendo tractamus, qui nos cottidie concilantiam perturbant. HIST. peregr. p. 122,21 pontifex . . . tanto christianitatis compaciens detimento vehementer indolunt. CARM. Bur. B 113,3,4 illa, pro qua gravior mens amorem patitur . . . , nec michi -itur. *saepe. v. et p. 1039,40. de bestiis*: ALBERT. M. animal. 22,25 uno abstinentiae in stabulo ali quasi -entes (*cod.*, compatiē ed.) aliquando secum abstinent *carneli*. B medic. i. q. *simul corripi* – *in Mitleidenschaft gezogen werden*: *Gloss. med.* p. 72,12 omnia interanea con-untur. URSO gloss. 41 p. 84,29 cum corpori -atur *anima egs. v. et p. 1039,11*.

II latius: A intrans.: 1 gener.: **a miserari, misericordiam exhibere** – *sich erbarmen, Barmherzigkeit üben* (cf. *Gloss.* II 204,30 St.-S. con-ens *erbarmante*. al.): **a in univ.** . . . VITA Lupi Senon. 4 (MGMer. IV p. 179,26) inopia afflictorum -i (con-ere 3^a [v. VII app. p. 830^a]). EINH. Karol. 27 penuria illorum (*christianorum*) con-ens pecuniam mittere solebat. RIMB. Anscar. 7 p. 29,20 antistes . . . -ens eorum (*peregrinorum*) necessitatī. URSO gloss. 24 p. 52,22 manus extendit ad largiendum, gressus dirigit ad -endum. al. *misericorditer auxiliari* – *barmherzig Hilfe leisten*: LAMB. LEOD. Matth. I 719 nec . . . via con-itur *paralytico*. B in chartis: LIBER diurn. 65 a nobis pietatis intuitu -entes (*sic*) vestrae peregrinationi ipsum monasterium vobis est concessum. TRAD. Frising. 278^b p. 245,11 ego Atto episcopus . . . con-ens . . . paupertate viduitatis illius (DIPL. Otton. I. 175 aeccliae paupertati compaciendo. al.). CHRON. Ven. Alt. p. 72,29 vestri -tentis (competentes *V*) merori necessitudini. al. v. et p. 1039,27. **b dolere** – *Schmerz empfinden, betrübt sein*: EPIST. Col. 3 p. 243,34 archiepiscopum con-imur depositionis incidisse laqueum. **c interesse** – *Anteil nehmen*: WETT. Gall. 4 eius (*Columbani*) . . . laboribus con-endo *ebs. djavere, consentire-geneigt, einverständensein* (cf. *Gloss.* IV 604,12 St.-S. con-ssus kafolgenti): DIPL. Arnulf 124 p. 189,37 fratrum . . . querimonie -entes (DIPL. Ludow. Inf. 28 p. 139,11). 2 spec.: **a medic. i. q. morbo affici** – *krank werden*: AESCULAPIUS 22 p. 34,29 curationes . . . adhibendae, ut partes ipsae, quē -pessae sunt, multum fricentur. MAURUS (?) anat. II p. 20,21 ne molli substantia compositum . . . facile -retur. **b mus. i. q. consonare** – *in Einklang stehen, harmonieren*: IOH. GARL. mus. mens. 9,3 (ArchMusWiss. Beih. X. 1972) concordantia dicitur esse, quando duae voces iunguntur . . . , ita quod una vox potest -i cum alia *ebs.* (sim. LAMB. mus. quadr. p. 260^a. ANON. mus. Sowa 4 p. 116,6. v. et p. 1039,53). **B trans. i. q. tolerare** – *dulden, (v)ertragen* (*praevallet usus refl.*): 1 natur.: FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 51,5 rapaces, que nullo alio tempore -untur se invicem, tempore coitus . . . sibi invicem amicantur. ALBERT. M. animal. 23,33 non de

- facili secum -itur *cynicus* anseres vel alterius generis aves, quae eodem secum cibo vescuntur. 2 *philos.*: ALBERT. M. metaph. 10,2,9 p. 455,57 (ed. B. Geyer. 1964) differentia . . . specie sunt ab invicem maxime differentia; et hoc quidem 5 non habent genere differentia . . . et ideo -untur se ad invicem. 3 *theol.*: ALBERT. M. summ. theol. II 5,25,1,3 p. 272^b,40 utrum culpa diaboli aliquid secum virtutis -atur. 4 *rhet.*: SUMMA dict. Saxon. 4 p. 213,15 alie (*sc. partes epistolae*) adeo sunt communes, quod se con-i bene possunt. 5 *mus.*: FRANCO COL. cant. mens. 11 p. 249,14 quando duae voces . . . in uno tempore prolatae se -i possunt secundum auditum. p. 251,3,7. cf. p. 1041,64. 6 *medic. i. q. accipere* – *erleiden*: Ps. HIPPOCR. phleb. 110 cavendum est nervus, quia, si pungitur, multos et pessimos dolores con-untur *aegroti*. 15 *adi. compatiens*, -entis. *misericors, humanus* – *mitleidig, barmherzig, anteilnehmend*: THIETM. chron. 6,75 verus et -ciens ac aeclesiae suimet fortis propugnator erat *archiepiscopus*. VITA Theod. reg. 10 (MGMer. II p. 205,3) Epiphanius . . . affictorum gemitibus compac-issimus. al. 20 *adv. *compatienter*. *misericorditer* – *voll Erbarmen*: VITA Wilh. 4 (MGScript. XV p. 212,21; c. s. XI.) cunctis . . . in angustiis constitutis -r subvenit. **compatriatio* (conp-), -onis f. (compater) *affinitas spiritualis cum compatribus exsistens* – *geistliche Verwandschaft unter Paten*: STATUT. Murb. (Corp. consuet. monast. I. 1963. p. 448,14; a. 816) de con-e et conmatratione omnino caveatur, ne ab ullo monachorum aliqua occasione presumatur. **compatrianus* (conp-), -a, -um. (cf. *compatriota*) 30 1 *adi.*: *gentis proprius* – *volks-, eigentümlich*: EKKEH. IV. carm. var. I 5,24 ludicra sunt in eis, quē -a Sabeis. 2 *subst. masc.*: *compatriota* – *Landsmann*: EKKEH. IV. pict. Sangall. 101 tamquam germani vivunt ibi -i (gloss.: *Hibernenses*). cas. 31^{med.} factum est, ut vir ille (*sc. Eusebius*), . . . sancti . . . Galli con-us, praedixerat (cf. bened. I 44,9 [gloss.]). **compatriarcha* (cum-), -ae m. *qui cum aliis patriarcha est* – *Mitpatriarch*: NICOL. I. epist. 88 p. 469,20 ibi Alexandrinus erat, qui cum ceteris sibi sociatis -is (cum- EF) adversus sanctum Flavianum agebat. 93 p. 541,4 ecclesia . . . arum communione roborata. **compatriensis*, -is m. *compatriota* – *Landsmann*: MIRAC. Ursm. 1,21 Mosomagensis pagi indigena amore -ium . . . ex reliquis . . . petiti donari sibi aliqua. 45 **compatinus* (conp-), -i m. (compater) *qui per baptismum quasi alter pater factus est* – *Mitvater, Pate, Gevatter*: CHART. Salisb. III 856 (c. 1231) ego Rapoto . . . filium Ottonis . . . de sacro fonte baptysmatis levavi et eidem Ottoni, con-o meo, . . . contulit *ancillas*. 50 *compatriota* (conp-), -ae m. (f.: l. 65. p. 1043,6) *script. -it(a)*: l. 55. *1 subst.*: *a popularis* – *Landsmann*: NICOL. I. epist. 124 p. 645,8 cum ad te tuosque -as et consacerdotes in regionibus illis constitutos . . . litteras . . . destinaverimus. VITA Verenae II 4^a,1 (MGPoet. V p. 100) con-itas Mauricium pro Christo suosque discens peremptos. RUODLIEB V 263 consanguineos hylarato non solumque tuos, sed omnes -as (ANON. Has. 3). EPIST. Hann. 24 p. 58,31 quid in cognatum inhumane, in -am prave, in amicum inique . . . fieri possit. ALBERT. AQUENS. hist. 3,7 visis amicis et -is prae gaudio in lacrimas deflunt. CHART. Naumb. 210 p. 188,30 si alicuius eorum (*Hollandigenarum*) possessio venalis exponitur, -e suo tantum et non extero illum emere liceat. WILH. ANDR. chron. 248 p. 769,32 hec . . . omnia (*sc. maleficia*) . . . Blancia, Francie 65 regina, eius (*comitis Flandriae*) -a, . . . machinata fuit. CHART. Turic. 1136 id a meis progenitoribus et -is ad meam et omnium comprovincialium noticiam noscitur pervenisse (aliter ed. in adv.). al. **b indigena, incola** – *Einheimischer, Einwohner*: ARNULF. MEDiol. gest. 1,6 oderant . . . -ae 70 regem Berengarium. IOH. WIRZ. descr. 22 p. 179,10 Segor . . . a -is oppidum palmae vocatur. OTTO SANBLAS. chron. 45 p. 72,6 -e earundem regionum, scilicet Apulie, Calabrie *ebs.*

al. de hominibus ad tempus in terra commorantibus: BERTH. (?) annal. a. 1080 p. 324,39 infra patriae illius terminos a -is omnibus . . . impeti et circumdari.

2 adi.: **a** *patrius, ex patria (communi) oriundus — heimatlich, aus dem (gemeinsamen) Vaterland:* RUODLIEB XVII 3 de virginibus rogitarabat -is. HELM. chron. 64 p. 121,13 fallimini, viri -ae (98 p. 193,5 [an usu attrib. ?]). **b** *domesticus — einheimisch:* LAMB. TUIT. Herib. 1,6 p. 744,8 cum -ae pontifices . . . longe illi occurunt.

***compatrona**, -ae f. *quae simul patrona est — Mitpatronin:* REGISTR. Xant. (QuellRechtsWirtschGeschXanten. I. 1937. p. 79,20; s. XIII.²) festum Marie Magdalene, que est ibi -a.

compatronus (conp-), -i m. *qui simul patronus est — Mitpatron:* LAMB. WAT. annal. a. 1164 p. 536,18 sanctorum reliquiae . . . sunt allate, scilicet . . . corpus . . . sancti Autberti, eiusdem (*beatae Mariae*) con-i.

compatrueis, -is m. *filius fratri communis — gemeinsamer Neffe (väterlicherseits):* SALOM. II. epist. 40 p. 421,31 utrum nepotem vel consobrinum, immo -em suum, filium K. (i. Karoli Calvi), in societatem suam ascivissent *filii Ludovici Pii.*

compatutum v. 1. comparo.

***compaveo**, -ere. *(penitus) exterrere — (völlig) einschüchtern:* GREG. CAT. chron. II p. 224,29 ut armatam manum equitum . . . ad nos compescendos et -endos in . . . monasterium faceret venire.

compauper (conp-), -eris m. *qui item pauper est — ein in gleicher Weise Armer, Mitarmer:* GERHOH. aedif. 12 (27) p. 156,11 pauper ipse (*santus Martinus*) cum suis con-bus . . . non imperialiter, sed episcopaliter incendens. EPIST. Dominic. 30 peticiones . . . nostras, quas tamquam pro nostris con-bus . . . reverencie vestre fundimus. Rudolph

***compe** v. *cope.

compecco (conp-), -avi, -are. *una, pariter peccare — mitsündigen, ebenfalls sündigen:* THIOFR. Willibr. II 3,194 perculit Ananyum cum con-ante Saphyra Petrus. GESTA Camer. cont. II E 96,1 pro cunctis, qui -verant, libras quinq-aquinta sibi reviadant.

subst. compeccans, -antis m. *qui pariter peccat — Mitsünder:* GODESC. AQUENS. seq. 5,6^a,2 peccator contemnit -em. HONOR. AUGUST. spec. p. 108¹ p. morte *animae* mortui mortuos sepelunt, dum -es per adulationem decipiunt.

compedio, -ivi, -itum, -ire. *script. conp-:* CHRON. Fred. 1,15. **1** (*compedibus*) *vincire, custodire — (mit Fußfesseln) gefangenhalten:* **a** *propre:* CHART. select. Waitz 9 p. 23,4 (ante 1070) non licet . . . advocato eum (*hominem comitis*) -ire. SALIMB. chron. p. 18,20 patriarcham obsidem -tum non liberavit rex. **b** *in imag.:* HARIULF. Arnulf. praef. p. 875,23 spinarum densitas . . . me . . . -vit. WALTH. TER. Karol. 13 malicia . . . timoris . . . catenis -ta (impedita var. l.). **2** *compedibus coniungere — zusammen-, aneinanderfesseln:* COSMAS chron. 1,19 p. 111,34 quem (*pedem suum*) olim -vit cum pede coniugis ducis. CHRON. Mont. Ser. a. 1128 p. 142,30 rusticum . . . cum alio quadam -tum.

***compeditio** (-cio), -onis f. *ligatio compedibus facta — Fußfesselung:* CHART. Lub. I 13 p. 20,26 (a. 1203/09) ligatio manuum supra dorsum . . . et -cio aliquius.

compeditor, -oris m. *venator compedibus utens — (Fuß-)Fallensteller:* CONST. II 427,35 (a. 1244) -es, laquearii . . . et nocturni venatores erunt extra pacem.

compellatio (conp-), -ela, -cio), -onis f. **1** *allocutio — Ansprache, Anrede:* **a** *gener.:* CHRON. Salern. 72 p. 72,10 episopus . . . videntis in visione . . . martire . . . cionem minaci dicentem: 'egs.' **b** *rhet.:* ONULF. rhet. I 5 per -em hominis aut urbis (ex Rhet. Her. 4,15,22). **2 accusatio, actio in crimen vocandi, incusatio — Anklage, An-, Beschuldigung: LEG. Lang. p. 147,23 si . . . eum pulsavit et con-em fecit. CAPIT. reg. Franc. 233,22 antea -elatio fiat semel aut bis, postea fieri debeat pigneratio (inde DIPLO. Karoli III. 17 p. 30,4. al.). DIPLO. Loth. I. 51 p. 152,24 (ed. Th. Schieffer. 1966; ex dipl. Ludow. Pii a. 820) ut nullus eos (*abbatem successores eius*) . . . sine**

publici malli -e despoliare . . . presumat (inde DIPLO. Otton. I. 337 p. 459,32; an subest notio vocationis in ius?).

1 compello (conp-), -avi, -atum, -are. *form.:* coniug. III. (var. l.): l. 13,25sq.33. *depon.:* l. 7,15.

5 **1** *in bonam vel neutram partem:* **a** *allogui, invocare — anreden, ansprechen, anrufen (cf. GLOSS. IV 243,12 St.-S. con-or, con-aris ich anspriche. al.):* WILLIB. Bonif. 5 p. 22,9 regem . . . pacificis salutatum muneribus con-vit (sim. HUGEB. Wynneb. 4 p. 109,20 episcopum alloquendo, venerabiliter salutando -bat). HRABAN. carm. 11,10 monachus te, sancte sacerdos, -at scriptis. WALAHFR. carm. 76,49 Spira . . . quam noluerim civili nomine pridem -are. WALTHARIUS 689 lacrimis -at (-it P) tristior omnes: 'egs.' WALTH. SPIR. Christoph. I 16. al. **b** *evocare, adhortari — aufrufen, auffordern, aufbieten:*

15 IONAS BOB. Columb. 2,4 p. 236,2 fletibus . . . eum con-antur (con-ant, -bant var. l.). EINH. epist. 42 ut cum exactore heribanni, si . . . eum con-verit, . . . se pacifet homo. CAND. FULD. Eigel. II 17,13 -antur in auxilium caelestia votis agmina. VITA Mathild. I 3 abbatissam . . . virginem . . . praesentari -antes implorabant. EPIST. Teg. I 111 quoad viva voce nosmet -ando . . . negotio finem inponatis. CHART. march. Misn. III 31 p. 30,4 ad testificandum. al. **c** *vocare, clamare, adnuntiare — verkünden, (aus)rufen:* ALDH. ad Acirc. 3 p. 72,11 de quibus (*sideribus*) divina oracula . . . -bant (con-, con-ebant, complebant var. l.) ita: 'egs.' (*spectat ad Vulg. Job 38,31*). virg. II 430 -ans (-ens var. l.); cf. GLOSS. II 18,72 St.-S. con-ans (cruozente) sobolem verbo currente per aethram. WALTHARIUS 1229 rex . . . affatu -at valde superbo: 'egs.'

2 *in malam partem:* **a** *gener.:* **a increpare — schelten, anfahren:** CAND. FULD. Eigel. II 10,14 longe -are senem iuvenis audet. **b** *conqueri — klagen:* IONAS BOB. Columb. 1,22 p. 201,8 Columba maestus . . . con-ans (-ens, con-ens var. l.) se tante mestitia subdi egs. **b** *tur. i. g. accusare, in crimen vocare — beschuldigen, anklagen, (gerichtlich) belangen:* LEX Baiuv. 22,10 si . . . ille, cuius vasculi fuerat, eum con-verit (con-at, interpellaverit sim. var. l.), ut . . . retulisset et restituendi con-verit (con-at, compleverit var. l.). LEG. Lang. p. 144,5 ut iustitiam faciat, qui eum (*servum*) -at. CAPIT. reg. Franc. 134,4 ut de statu suo . . . con-andus . . . manniatur. TRAD. Ratisb. 943 -tus ab . . . abbate . . . decimationem ab eo in beneficium . . . recepit. al.

2. compello (conp-), -puli, -pulsum, -ere. *script.:* cum: p. 1045,56. -pel(o): p. 1045,6,40.al. -pull(i): l. 54. -lins: p. 1045,47. *form.:* *praes.:* ind. -et: p. 1045,32,62,66.

45 **40** **coni.** -entur: CAPIT. reg. Franc. 93,7. *imperf. -abat (var. l.):* l. 50. *stirp. perf.:* -pell(i): l. 49. -puls(i): p. 1045,19.

1 *de motu:* **a** *agere, propellere — treiben, hetzen:* **a de 6 animalibus:** LEX Baiuv. 14,2 capit. p. 242,10 qui eum (*sc. animal*) in sepiem compellerit (-erit Til). 14,4 qui ipsum animal con-bat (-abat, con-at, compulit sim. var. l.) in mortem. *in imag.:* HILDEG. scivias 3,4 p. 608^A -sae oves nominantur, quoniam . . . o eos (*homines*), ut ad vitam perveniant. **b de hominibus:** LEG. Wisig. 2,3,6 quem (*causidicum*) iteratim ad iudicium compulit (compullit, con-it var. l.). *remissius:*

55 BEADA hist. eccl. 3,13 p. 153,3 crescente corporis molestia ad articulum subeundae mortis con-or. **b concutere — erschüttern (cf. GLOSS. I 62,38 St.-S. con-sa [*convulsa b. c.*] aruuacit, iruualit. 92,3 con-sa cachunis, kicnusit):** GODESC. BENED. Anast. 8 vetustate -sa stare non potuit ecclesia. **c trahere — schleppen:** VITA Cad. 19 (MGScript. XV p. 689,30; c. 1000) ieunio confecta membra in lectum -pulit.

2 *de necessitate i. q. cogere, adducere, commovere — (er)-zwingen, nötigen, veranlassen, bewegen (cf. GLOSS. I 76,7 St.-S. compulit kipeitta. al.):* **a in univ. (interdum notione coactionis diminuta vel evanida, e.g. p. 1045,19sqq.):** **a cogitur vi, actionibus hominum:** CHRON. Fred. 4,37 con-sus Theudericus . . . Alsatius ad parte Theudeberti firmavit. EINH. Karol. 6 p. 8,15 regem . . . obsidione . . . compulit . . . fidem facere. CONC. Karol. 61,1 p. 795,5 laici ad monasticum habitum con-si sunt. THIETM. chron. 5,34 eos vitam . . . postulare -pulit. 7,76 ad professionem culpae . . . diris castigacionibus -itur. ANNAL. Hild. a. 1003 p. 29,13 regnum . . . vi ad chri-

stianitatem -pulit rex. OTTO FRISING. gest. 1,33 p. 52,37 dux . . . terga hosti dare -itur. 2,13 p. 117,10 ut . . . civis . . . ad obedientiam principis sui -atur. CHART. Brixin. 131 p. 139,32 si . . . ad id faciendum violenter et potenter -atur *ministerialis*. saepe . . . spectat ad animalia: LEX Baiuv. 14,2 si . . . persona . . . animal per vim sallire compellerit (con-it, -pelerit, -pulerit sim. var. l.). 14,7. β cogitur legibus, iuribus, imperio sim.: LEX Ribv. 59,2 iudicium . . . con-atur adimplere. CAPIT. reg. Franc. 93,5 ut servi . . . non . . . ad ulla angaria . . . cogantur vel con-antur. THEGAN. Ludow. 20 p. 595,30 propinquas . . . filios nobilium in coniugium -unt (cogunt 4) accipere. 48 Hlutiarius -ens (-pulit 4) patrem, ut . . . iret . . . ad Compendium. EGIL. epist. p. 361,39 mea . . . sa interpellatio cassata est. TRAD. Teg. 171 ministerialis . . . ad serviendum sibi -bat censuales. STATUT. ord. Teut. p. 61,12 statuimus, quatenus . . . annualem -atru subire penitenciam frater. CHART. Raitenh. 374 testes . . . ad comparendum per censuram canonica-m -endo. saepe. γ cogitur rebus naturalibus, condicio-nibus: BEDA hist. eccl. 1,27 p. 55,28 illam infirmitas con-pulit. EIGIL Sturm. 7 (ed. P. Engelbert. 1968) ubi eum nox -pulit habitate. WALAHFR. Wett. 202 -or (gloss. R: cogor) . . . feritate doloris strata videre mea. ANNAL. Xant. a. 832 ne-cessitate -sus (WIPO gest. 17. al.). RIMB. Anscar. 31 pres-biter . . . persecutionis acerbitate -sus. THIETM. chron. 1,25 vir . . . nimia ebrietate -sus. VITA Heinr. IV. 1 p. 10,26 quem (*hominem*) aegritudo -erat usque ad sordidandum lectum. saepe. addē: EINH. Karol. 2 p. 5,10 otium . . . crebra saluta-tione interrupentes nobiles locum mutare con-unt *Karol-mannum*. δ cogitur motibus animae, votis sim.: ALDH. virg. II 2031 fratrem . . . precibus gestit -ere (cōpp- P) virgo. LIBER diurn. 99 debita pastoralis -pulit sollicitudinis cura, ut eqs. FORM. Marculfi 1,1 l.9 (ed. A. Uddholm. 1962) con- et (con-it var. l.) nus affecco caritatis vestre. HRABAN. epist. 3 p. 385,23 quaestionibus . . . fratum . . . respondere con-bar. WANDALB. mens. 364 hortatu -sus amici. POETA Saxo 5,290 pietas . . . regem largas -pulit ad lacrimas. THANGM. Bernw. prol. angelicus oracula persuasus, immo -sus. al. \mathbf{b} cum colore quodam: α movere, premere - bestimmen, beeinfus-sen: FORM. Marculfi 1,31 l.15 (ed. A. Uddholm. 1962) eius meritis conpelentibus (con-entibus AB2). EINH. Karol. prol. p. 1,29 causa, quae . . . sufficere posset, ut me ad haec scri-benda con-ret (cf. POETA Saxo 5,112 -or regum scribere cata-logum). HROTSV. prim. 512 nec propriae vitae -i quivit amore, ut eqs. MANEG. c. Wolfsh. 22 p. 95,12 (ed. W. Hartmann. 1972) voluntatem eius (*Dei*) nemo -it. al. β impellere, concitat-e, evocare - antreiben, anreizen, anspornen, auffordern: CHRON. Fred. 4,70 regina . . . eum con-ins, uxorem . . . relinquerit. ALDH. virg. I 46 virguncula . . . nec proci -sa precibus. HRABAN. epist. 10 p. 396,34 tibi deputes, non mihi, qui hoc (*opus*) facere me -bas. DIPL. Karoli III. 179 p. 297,3 ad . . . homines . . . ad publicas excubias -endos . . . ingredi. DIPL. Conr. III. 164 p. 297,2 (ed. F. Hausmann. 1969) Dei gratia . . . ex debito -it . . . iura tueri. ALBERT. M. animal. 6,100 ni-gromantici querunt ipsum (*frustum*) . . . ad -endum animos femininarum. al. v. et p. 1044,52. γ urgere, vexare - bedrängen, quälen: VISIO Baront. 20 ut cum-sa (con-, cum culpa var. l.) anima discat eqs. TRAD. Frising. 260^b graviter dolore con-sus ambulare non potui (cf. THEGAN. Ludow. 45 d. -sus ob iniuriam patris). DIPL. Heinr. III. 352 in qua (*oppresione*) . . . episcopus violenter eos -erat. al. δ exigere, poscere - (er)fordern, verlangen: ALDH. ad Acirc. 112 p. 151,1 verba, quae in pirrichio . . . adnectere exemplorum formula -et (con-it var. l.). LEX Baiuv. 13,5 necessitas hoc con-it (conpulit var. l.) facere (ARBEO Emm. 2. DIPL. Otton. III. 136 p. 547,31 eligere abbatissam, quando mortalis n. -erit). 21,5 ut lex con-it (-et var. l.). TRAD. Frising. 14^a secundum quod mos con-it secularis (ARBEO Emm. 39 m. nuptiarum. ibid. al.). DIPL. Karoli III. 42 tempora . . . vite presentis . . . certitudinem rerum . . . pensare -unt. al.

compelo v. 2. compello.

compensacio v. compensatio.

*compendeo (conp-), -ere. conexus esse, (de)pendere

- beruhen (auf): CONR. HIRS. dial. 555 sunt . . . in literatura seculari verborum quaedam signa aliquid significantia, sed spiritali intelligentiae minime -entia. mund. cont. 776 (Anal. Mediaev. Namurc. XIX. 1966) ubi consuetudo vicis con-et, 5 virtus locum non habet. SIGEBOTO Paulin. 21 p. 919,38 nulla ex parte -et iniustitiae, quod iustus iudex permittit iusta . . . ratione.

α subst. compendentia, -ium n. pertinentia - das Zuge-hörige, Zubehör: TRAD. Patav. 12 (Mon. Boica XXVIII 1. 10 1829. p. 110,5; a. 1157/63) aream . . . iure contradidit legitimo quomodo et alia eidem areae -ia.

compendiarius, -a, -um. praeccusus, brevior - abge-kürzt, kürzer: GESTA Camer. 1,75 p. 428,21 in -o . . . tramite.

*compendiculum, -i n. pertinentia - das Zugehörige, 15 Zubehör: DIPL. Karoli M. 289 (spur. s. XII.med.) locum . . . cum omnibus -is et cohabitationibus suis . . . contradimus.

compendio, -avi, -are. abbreviare - verkürzen: OTTO FRISING. chron. 5,4 p. 233,14 leges . . . profuse et inordinate compactas -vit *Iustinianus*.

20 adi. compendians, -antis. commodus - angenehm: TRANSL. Lando. 2,1 (MGScript. XV p. 610,8; a. 982/90) tanta . . . a Deo collata iamque -i prelibata gaudio quidam . . . aegre ferentes.

compendior v. compendiosus.

25 *compendiositas, -atis f. brevitas - Kürze: IOH. AFFLIG. mus. 6,2 nos -em (copiositatem var. l.) sectantes.

compendiosus (conp-), -a, -um. script.: cum-: 1.68.

-ped-: 1.53.70. compar. -dior: 1.43.

1 adi.: a lucrosus, commodus, utilis, opportunus - vor-teilhaft, bequem, nützlich, geeignet (cf. GLOSS. II 186,58 St.-S. con-ius gimahhor): α spectat ad loca: VITA Sigir. 11 (MG Mer. IV p. 612,35) locum con-um . . . elegerunt (DIPL. Arnulfii 149. 175 p. 265,22). CHART. Sangall. A 355 ut . . . accipi-iam territorium . . . mihi optimie con-um. β spectat ad modum, rationem: BEDA temp. rat. 20,15 veracius et -ius (cf. GLOSS. II 47,18 St.-S. giuuorsamora) argumentum. MIRAC. Bav. 1,4 p. 592,25 non solum veniale, sed etiam -um . . . fur-tum. ALBERT. M. praedicab. 2,8 p. 38^b,15 scientiam specu-lativam -am, brevem quidem, sed tamen sufficientem. al.

40 b brevis, contractus, strictus, concisus - kurz, abgekürzt, knapp, gedrängt (cf. GLOSS. II 491,53 St.-S. con-us churz-lich): α spectat ad loca, itineris sim.: ANNAL. Fulb. II a. 876 p. 88,18 per -diorem (sic) viam (CHART. Naumb. 148 p. 128,8 -ior seu direction . . . via. al.). HERIG. Lando. II 1,11 (MGScript. XV p. 605,33) -um invadunt itineris laborem. WOLFHER. Godeh. II 21 peragrata -o itinere Saxonia. al.

β spectat ad stilum, verba sim.: WILLIB. Bonif. 3 p. 11,20 con-a verborum raritate. DONAT. Trud. 16 (MGMer. VI p. 288,31) con-a . . . libelli brevitas (WALAHFR. exord. 23 p. 498,14). TRAD. Ratisb. 57 per -um . . . kartulae narratum.

VITA Walar. 14 (MGMer. IV p. 166,22) brevissimo et con-o . . . stilo descriptissim. Ps. BOETH. geom. 375 (ed. M. Fol-kerts. 1970) -is (-ped- m¹) . . . introductionibus. CHART. Schir. 3 (Mon. Boica X. 1768. p. 441,18) con-a ut possumus

55 relatione rei geste seriem perstringimus. ADALB. SAMAR. praec. dict. p. 30,20 (ed. F.-J. Schmale. 1961) quedam dic-tamina . . . -a traditione . . . tradere. al. 2 subst. neutr.: a via brevier - Abkürzung: THIETM. chron. 4,41 eosdem per -a itineris interruptos. b ?ratio brevis - ?kurzes Ver-fahren: ALBERT. M. animal. 18,17 virtus . . . accipit instru-mentum, quo paucioribus et -ioribus potest . . . explere ope-rationem.

60 adv. compendiose. 1 commode, opportune, facile - be-quem, günstig, leicht (cf. GLOSS. III 231,3 St.-S. -e gemah-lich; nonnulla exempla hic allata et infra [p. 1047,12sqq.] inseri possunt): BEDA temp. rat. 48,14 ut planissimo numero . . . -ius . . . temporis status in memoriam posset reduci. AMULO epist. 2 p. 370,31 cum-e . . . et utiliter fieri posse videtur. GERH. AUGUST. Udalr. I 3 p. 390,21 quicquid . . . promiserat, hoc . . .

70 -e (-ped- 1) perfecerat. ALBERT. M. somn. 3,1,4 p. 182^a,5 cum lucidius et -ius sciretur ex propriis quam metaphoricis. veget. 1,204 -e satis . . . perscrutari. al. fort. add.: CHART. scrin.

Col. B 1641 (a. 1278) via . . . descendet, quando -ius haberi potuerit, quod unverderlich dicitur. **2 clare - deutlich:** ALDH. epist. 4 p. 481,17 ut certius . . . animadvertere queat, . . . -e et breviter enucleabo. **3 breviter, strictim, astricte - kurz, knapp, bündig** (*interdum notione contrahendi accidente, e.g. l.11*): **a strictius:** ANON. ad Ragimb. p. 534,15 quam (*demonstrationem*) nos nitimus -e . . . expone. CHART. Austr. sup. II 99 p. 147,5 possessiones . . . denuo nominatim, sed -e . . . adnotare. OTTO MOR. hist. p. 2,2 supradicta omnia . . . -e . . . scripta reperies. ALBERT. M. praedicab. 4,7 p. 78^a,42 -e . . . dicendo generalissimum . . . de omnibus . . . speciebus . . . dicimus. **al.** **b latius i. q. celester - schnell:** ODO GLANN. Maur. 16 in oratoriolo -e ibidem constructo, ut nobilioribus mos est. LAMB. HERSF. annal. a. 1077 p. 296,24 libera -e . . . aeccliasiam Dei scandalo. VITA Udalr. Cell. II 15 (8) labores, quos . . . pertulit, . . . -e praetereo. LIBER ordin. Patav. 1,14 p. 945,12 quo (*capitulo*) -e finito . . . signa sonentur. **al.** **compendium** (conp.), -i n. **script.:** cum: l.53. cop.: FORM. Marculfi 1,41,3 ([var. l.], ed. A. Uddholm. 1962). -ped: l.49. p. 1048,52.

I lucrum, commodum, utilitas - Gewinn, Vorteil, Nutzen (cf. Gloss. I 76,25 St.-S. lucrum vel con-um kafori. al.): **A strictius:** **1 gener.:** **a in univ.:** LIBER diurn. 68 pietatis integritas -um sustinet. DIPL. Loth. I. 31 p. 108,3 (ed. Th. Schieffer. 1966) aeternis con-is reconpensari. DIPL. Arnulfii 54 sempiternae retributionis -a . . . nobis impertiri. **al.** **b spectat ad res terrenas:** VITA Filib. 8 (MGMer. V p. 590,8) nihil habentes proprium, nullum egentes con-um. CHART. Raiten. 81 p. 84,29 (a. 1218) in temporali -o eternum dispendium non timentes (GESTA Trev. cont. V 1 p. 407,9 per grave d. ad breve -um pervenitur. al.). **c spectat ad verba:** LEG. Wisig. 10,1,18 con-o brevitatis uti (ALDH. virg. I 35 p. 280,5 b. -o plura praetereo). **2 iur.:** **a in univ.:** LEG. Wisig. 1,1,3 non pro familiari con-o, sed pro utilitate populi. 5,5,3 quod nihil exinde suis profusset con-is. CHART. Sangall. A 85 p. 81,22 tantum exarent, quantum podent in eorum con-o. DIPL. Heinr. II. 2 habeat potestatem . . . quicquid sibi pro suo -o libeat, faciendo. **al.** **b in chartis commutationis:** FORM. Marculfi 2,23 l.23 (ed. A. Uddholm. 1962) quicquid exinde pro . . . con-o (compensatio A1) facire elegerint. TRAD. Ratib. 22 p. 28,7 res pro communi utilitate et con-o inter se commutare (DIPL. Ludow. Germ. 60. al.). TRAD. Frising. 806 ad con-um ecclesię. DIPL. Arnulfii 1 p. 1,34 causa utriusque -i . . . commutationem fecimus. TRAD. Frising. 1034 conplatitationem ob -um domus Dei . . . fecerunt. **al.** **B latius:** **1 fructus, proventus - Ertrag, Einnahme:** LEG. Wisig. 12,1,2 nostra largitate eis (*iudicibus*) con-a ministramus. suppl. 1,2,65 fisci con-is profuturas *libras* (sim. FORM. Marculfi 1,14,1.5 [ed. A. Uddholm. 1962] con-is [conped- A2] regalibus illut adscribetur, quod egs.). VITA Filib. 42 (MG Mer. V p. 603,19) a partibus marinis advenient oportuna con-a. VITA Desid. Cad. 16 p. 575,4 basilicam . . . , quam cum terra cum-is (-is 3) monasterio suo dedit *episcopus*. DIPL. Heinr. I. 23 in censibus, pecoribus . . . et omnibus, que dici aut nominari possunt, -is. CONST. I 175 regalia sunt hec: . . . monete, multarum penarumque -a. METELL. buc. 8,68 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) mature vendam, mea ne -a perdam. CHART. Carinth. III 1071 contulit . . . monasterio . . . mansi unius . . . utile -um. MIRAC. Adalb. Wirz. 11 p. 64,16 cuius (*nemoris*) con-a . . . altario . . . deseruiunt. **al.** **2 subsidium, victus - Hilfsmittel, Unterhalt (mittel):** FORM. Marculfi 1,16 l.3 (ed. A. Uddholm. 1962) pro con-is aeccliarum. VITA Filib. 9 (MGMer. V p. 590,13) de beluis marinis invenerunt con-um. VITA Cond. 10 (MGMer. V p. 650,20) dum ob viri Dei -a lintris in eadem fabricaretur insula. CHART. Bund. 103 quicquid ad loca sanctorum -i conferre curaverimus. **al.** **spirit.:** CAND. FULD. Egil. I 17 -a vitae, id est divina sacramenta. **3 supplex - Haustrat (usu plur.):** FORM. Senon. I 38 quod . . . casa . . . cum omnem mobilem vel intro domo con-a . . . et instrumenta cartarum . . . igne cremassent. **4 possessio - Besitzung:** FORM. Morb. 5 episcopus unam basilicam et unam castelonaem . . . seu et alia con-a nobis . . . abstulit.

II quod parsimonia colligitur, diminutio, abbreviatio - Einsparung, Ersparnis, Verminderung, Verkürzung (cf. Gloss. III 271,35 St.-S. con-um churzi. al.): **A strictius:** **1 spectat ad loca, itinera sim.i.q.via brevior, spatium brevius - kürzerer Weg, Abkürzung (de via brevissima: l.11):** **a proprie:** HELM. chron. 15 p. 32,20 remigantes mare Britannicum brevi -o. HIST. de exp. Frid. imp. p. 78,5 per vię -um (viam -i var. l. [cf. Vulg. II reg. 18,23]). OTTO SANBLAS. chron. 7 p. 8,17 illi . . . per notum sibi -um precurrentes. **10 ALBERT. M. animal. 8,66 ascendunt altissime grues, ut . . . dirigant volatum . . . per -um. al.** **in nom. propr.:** CHART. Rhen. med. I 11 (a. 752) actum Con-o ('Compiegne') palatio. **al.** **b in imag.:** RUP. TUIT. vict. 3,1 p. 85,3 (ed. R. Haacke. 1970) sermo per -um currens. CHART. episc. Halb. 204 l. 4 per -um mortalis vite transire (cf. NADDA Cyriac. I prol. 6,27). **15 al.** **abl. -o vice adv. i. q. cito - schnell:** HELM. chron. 25 p. 52,12 melius est -o vitam finire quam diu torqueri. **c translate i. q. ratio - Verfahren, Methode:** HERIG. reg. 2,20 ne . . . aestimatio denominationum longiore importet laborem, facilioribus temptandum -is (compendiosus var. l.) egs. **2 spectat ad verba, stilum sim.:** **a gener.:** CONC. Karol. p. 301,34 nomina propter -um scribendi ternis litteris notata sunt. HRABAN. epist. 28 p. 443,30 habeat *lector* . . . satis commodum -um, quando id, quod in multis codicibus patrum scrutari debuit, in unum repperit collectum. 52 causa fuit -i, ne prolixitas fastidium pareret. WIPO gest. prol. p. 8,20 haec de proemii -o proposui. **al.** **acc. -um vice adv. i. q. breviter - kurz:** DIPL. Heinr. V. (ed. A. Calmet, Histoire de Lorraine. I. 1728. preuves p. 535,59) ut -um faciamus. **b meton. i. q. summarium, epitome, comprehensio, conspectus - Kurzfassung, Zusammenfassung, Überblick:** CHART. Hersf. 38 p. 71,10 (s. IX) breve -um de . . . rebus, que pertinent ad monasterium. ADAM gest. 2,20 si . . . historico aliiquid dicemus -o. OTTO FRISING. chron. 2,30 p. 101,23 nos brevitatis causa -o stringamus gesta. **al.** **in titulo libri:** SALERN. comp. praef. in quo (*opere*) quia secreta . . . breviter et commode demonstrantur . . . -um convenienter intitulatur. **B latius:** **1 ratio brevior, commoditas, commodum - Vereinfachung, Erleichterung, Bequemlichkeit** (cf. Gloss. IV 137,26 St.-S. con-a gemach. al.): **BEDA temp. rat. 55,25 ob -um calculandi.** CONC. Karol. 33B p. 242,13 propter -um minus intelligentium. HRABAN. epist. 5 p. 390,15 ob con-um querendi et commodum inveniendi. ALBERT. M. somn. 3,1,4 p. 182^a,6 -um eligit natura, eo quod non abundat superfluis. **al.** **adde:** LUP. FERR. Wigbert. 3 rigorem aeccliasisticum mortiferis -is . . . enervare. **2 facultas, occasio (velox) - (schnelle) Möglichkeit, Gelegenheit:** DESID. CAD. epist. 1,14 (ed. D. Norberg. 1961) ut con-um nobis de ipsis (*sc. artificibus*) faciatis (cf. notam ed.). IULIAN. TOLET. Wamb. 27 p. 524,1 de -o fugae vita se lucrasse. VITA Filib. 39 (MGMer. V p. 603,4) unde (*sc. de piscibus*) . . . habuerunt consolationis con-um (complendum, conped- var. l.). FORM. Senon. II 8 p. 215,3 non solum lingue plectro, sed etiam nec ullis stilorum con-is explere sufficio egs. BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 300,42 pacis -um . . . quaeritabant. HELM. chron. 93 p. 183,25 salutis. **al.** -um mortis i. q. mors subita - schneller Tod: ADALB. MAGD. chron. a. 939 p. 161,10 cito mortis -o preventi (OTTO FRISING. chron. 7,29 p. 356,15 plurimi ferro cesi -o m. miseriam . . . terminavere). **meton. i. q. locus secessus - Abort:** GLOSS. III 628,18 St.-S. -um kisuasi.

compendio (conp.), -ere. **communiter pendere, explere - gemeinsam wiegen, zusammen ausmachen:** CARM. de temp. rat. 46 dimidia sesclae duo (*sc. scripulos*) con-unt.

***compensa**, -ae f. **compensatio - Ausgleich, Ersatz:** CHART. Traiect. 1196 (a. 1249) mansos . . . in -am . . . decimaru[m] contulerunt (CHART. Turic. 1775 p. 120,22 proprietatem . . . tradidit i. -am egs. al.). CHART. episc. Spir. 350 p. 316, 17 uxori mee . . . pro bonis . . . resignatis feci -am.

compensatio (conp., -cio), -onis f. **script.:** -ems-: **70 p. 1049,17. -ess-: p. 1049,23.**

1 actio compensandi, exaegatio - das Ausgleichen, Ausgleichung: CAPIT. reg. Franc. 278,8 p. 346,18 -o rerum com-

mutatarum ad nostram notitiam perferatur. CHART. archiep. Magd. 210 p. 267,40 *tertia pars equali divisionis -cione ab . . . duabus partibus deducta.* CHART. Argent. I 250 *con-cionem factam esse.* **2 quod compensando datur, recompensatio, remuneratio - Ausgleich, Ersatz, Gegenleistung, Vergütung (cf. Gloss. II 120,47 St.-S. con-o pidirpi): **a iur.:** DIPL. Merov. I 40 p. 37,28 *quam (locum) . . . ad fisco nostro . . . in -em pro alia re dedit.* CHART. Rhen. inf. I 4 in cuius (*curtilis*) *con-em agrum . . . tradidi.* CHART. Rhen. med. I 43 *econtra in -e . . . meriti dedit egs.* (TRAD. Frising. 407 accepit in con-em m. . . res. al.). CHART. Sangall. A 754 *quam (uxorem meam) . . . in -em . . . traditionis impetravi.* TRAD. Frising. 1102 in -e (*recompensatione b. c.) . . . mancipiorum.* CHART. Babenb. 13 p. 18,30 *recepta plena et legitima -e de fundis.* CHART. Merseb. 161 p. 134,39 *dampni . . . dati tam ex parte marchionis . . . quam . . . Lipzensium . . . par habeatur -o.* CHART. Tirol. notar. I 69 p. 33,7 *de expensis . . . -emsacionem amittimus.* CHART. Babenb. 334 p. 173,15 *in con-em atque restaurum. saepe.* **b usu communi:** GESTA Trud. cont. I 13,4 si alii pisces interveniebant, recta -o inde fiebat. BURCH. URSB. chron. p. 114,8 *votum . . . differtur et inutilibus remittitur per -em.* **praemium dignum - angemessene Belohnung:** RATHER. epist. 19 p. 109,21 *essationem . . . munusculi tanti, immo servitii . . . flagito fore.***

***compensator** (conp-), -oris m. *qui gratiam refert - Vergelter:* UDALSC. carm. p. 117 *Iesu cunctorum con-r meitorum.*

***compensibilis**, -e. *qui compensat, respondet - ausgleichend, entsprechend:* GREG. CAT. chron. I p. 235,19 ad . . . *censem -em annualiter persolvendum.*

***compensionarius** (conp-), -i m. *socius redemptoris - Mitpächter:* CHART. Rhen. med. III 483 p. 377,6 (a. 1233) L(u dewico) per sententiam suorum con-orum . . . fuerat abiudicata *decima.*

***compensive** v. *comprehensive.

compenso (conp-), -avi, -atum, -are. *script.:* consp.: l. 39. -pin.: l. 39. -ess.: p. 1050,5.

I trans.: **A perpendere, aestimare - abwagen, veranschlagen, einschätzen** (cf. Gloss. I 28,30 St.-S. conpinsant [a, con-spinsant b] scouont): **1 strictius:** TRAD. Frising. 49 (a. 772) *servitutis quantitatem con-ans Tassilo.* CAPIT. reg. Franc. 278,8 p. 346,17sq. non -entur exculta et neglectae res aequaliter, sed sicut tunc fuerunt, -entur, quando egs. EUGEN. VULG. syll. 6,13 *indignum me -vi. al.* **2 latius:** **a considerare - erwägen:** DIPL. Loth. I. 22 (ed. Th. Schieffer. 1966) *con-antes fragilitatem sexus . . . abbatissae.* EPIST. Wibald. 376 -ta rerum et temporis oportunitate. *pendet acc. c. inf.:* HIST. Welf. 21. **b imputare - anrechnen:** LEG. Wisig. 4,5,3 heredibus ceteris eadem con-ta equalitate. *huc spectare vid.:* Lex Sal. Merov. 88 ipse dominus status sui iuxta modum . . . culpe inter fredo et faido con-bitur (-bit, con-atur sim. var. l.; an pertinet ad l. 66sqq.?). **c usu medial. i. q. adaeguari, comparari - gleichkommen, sich vergleichen:** ALDH. ad Acirc. 84,7 his (*milibus viventium*) neque . . . sidera . . . nec -antur hareniae. WALAHR. Wett. 59 nescire alium, qui -etur (gloss. RO: comparetur) ad istum. HROTSV. gest. 23 cui (*Mathildae*) . . . non -bitur ulla. **B coaequare, exaequare, compensationem facere, remunerari - ausgleichen, ersetzen, vergelten, kompensieren** (cf. Gloss. I 477,26 St.-S. con-bo virgilto. al.): **1 strictius:** **a gener.:** WALAHR. carm. 29,11 -are tibi nulla pro parte, quod actum est, sufficio. RIMB. Anschar. 35 p. 67,30 quia . . . nequivit uti parsimonio, studuit hoc elemosinis . . . -are. SYLL. Sangall. app. 3,10 dicta factis -vit. GESTA Camer. 3,6 contingit Arnulfo . . . a comite . . . in beneficio con-ari. NARR. itin. nav. p. 188,3 ut nostri laboris dispendium eorum strage optime -retur. al. **b iur.:** LEG. Burgund. const. I 38,4 ei, qui dedit *legatis*, ab his, qui infra terminum . . . commandant, con-etur (con-antur, con-entur var. l.). LEG. Wisig. 4,4,3 mercedem suam suo . . . con-are servitio. CONC. Karol. 53 p. 691,11 dabuntur . . . de porris ulnae viginti aut de aliis herbis . . . tantum, quod hoc -are possit. CHART. Argent. I 250 que (*decima*) dicebatur per quedam prata fuisse con-ta.

CHART. Brixin. 169 p. 180,36 *expensas, quas . . . comes . . . subivit, dicto precio con-antes (sc. episcopus). al.* **c comput.:** BEDA temp. rat. 46,34 additis . . . tribus diebus lunarem -are . . . hendecadem. RHYTHM. 114,16,2 per . . . incrementi

- 5 copiam breviorum longiores anni -ant (conpess- F) inopiam. **2 latius:** **a reddere, restituere - wiedergeben, -herstellen:** EKKEH. IV. bened. I 42,41 *translatio . . . que . . . gratam -at (gloss.: similem facit) simplicitatem.* VITA Virg. Salisb. II 15 p. 93^a,50 cum puero . . . contracto intercessio . . .
- 10 Virgilii . . . sospitatem pristinam con-at. **b aequare - aufwiegen:** LEX Baiuv. 12,8 *utriusque invasionem con-are.* EINH. Karol. 21 cum . . . ingentia incommoda laude liberalitatis . . . con-ret Karolus (*de eodem*: POETA Saxo 5,487 -bat dispendia rerum mercedis laeto perpetis intuitu). al. **c adiudicare, praestare - zuteilen, erstatten:** LIBER diurn. 55 Petrus . . . dignam vobis . . . retributionem con-et. DIPL. Heinr. III. 192 p. 242,25 cum . . . augustus . . . iustitiam . . . omnibus . . . ret. **d parcere - ersparen:** WALT. SPIR. Christoph. II 5,148 nec volo nec possum tibi -are duellum. **e commutare - eintauschen:** TRAD. Frising. 721^a (a. 850) *pro spe futurę retritutions de rebus sibi transitoris premia -are . . . eterna.*

II intrans. (c. acc. mensurae: l. 24): **A pendere - wiegen:** ALCUIN. carm. 1,1499 *omnia magna satis . . . argenti . . . meri -ant pondera multa.* **B convenire - entsprechen:** MAPPAE

- 25 CLAVIC. 245 draganti tantam quantitatem, que -et. ***compensor, -oris m. qui compendit, retributor - einer der abwägt, vergilt:** RHYTHM. 124,12,1 *huc et illuc -r unus est dator egs. (sic P. Riché, Sources chrét. 225.1975. p. 34459.; sed cf. ed. in nota).*

30 **compensus** (conp-), abl. -u m. vel ***compensum, abl. -o n. compensatio - Ausgleich, Ersatz:** FORM. Marculfi 2,24 (ed. A. Uddholm. 1962) *econtra in con-o (compensacione A 3) dedit ille.* FORM. Sal. Merk. 10 p. 245,2 *ille non perdit, qui . . . in con-u recipit.* DIPL. Karoli M. 79 p. 113,33 in -o dedit. 161 p. 218,36 in -u recepit. *ibid. iterum.*

***compera v. *compara.** **comperator v. comparator.** **comperco v. comparco.** ***compercussio** (conp-), -onis f. *collisio - das Zusammen, Aneinanderschlagen:* ALBERT. M. animal. 8,179 custodes apium . . . tinnitum faciunt con-e aeramentorum. 23,35 vocem dat ciconia rostri con-e. *ibid. iterum.*

- 40 ***compercuto** (conp-), -cussum, -ere. **1 collidere, concutere - zusammenstoßen, aneinanderschlagen:** ALBERT. M. animal. 4,92 con-ssi branchii sonant fortiter. **2 contundere - heftig stoßen, schlagen:** ALBERT. M. veget. 7,120 caespites fortissime -antur ligneis malleis.
- 45 ***comperegrinatio**, -onis f. *peregrinatio communis - gemeinschaftliche Wanderschaft, Reise:* ALBERT. M. eth. 8,3,6 p. 546^b,24 amicitia comperegrinantum, cui ratione -is aliquid convenit, quod non convenit politicae.

50 ***comperegrinor, -ari.** *communiter peregrinari, profici - gemeinschaftlich (aus)wandern, ausziehen:* ALBERT. M. pol. 5,8^{bb} p. 539^a,25 *'i quidem' . . . egredientes a populo -antur' (p. 1314^b,13 συναποδημούσιν) egs.*

- 55 **subst. comperegrinans, -antis m. socius peregrinationis - Reise-, Wandergefährte:** ALBERT. M. pol. 2,2^b p. 108^b,9 -ium (p. 1263^a,17 τῶν συναποδήμων) *communitates. v. et supra l. 49.*

comperegrinus (conp-), -i m. *usu attrib.: l. 63.* **socius peregrinationis - Mitpilger, Reisegefährte:** COLUMB. epist. 1 p. 159,16 nisi . . . meorum cura -orum domi me vincunt *<teneret>*. 5 p. 177,21 orate pro me . . . et meis con-is.

- ENGELH. WIRZ. Burch. 2,12 p. 40,28 fratres et con-os discipulos. 3,1 p. 44,5 -us et compatriota. *de cruce signatis:* EKKEH. 65 URAUG. Hieros. 20,4 se mansuetudine coniunxerat tam indigenis quam -is. HIST. de exp. Frid. imp. p. 27,29 Ungari signati et con-i . . . exercitum precedentes. MENKO chron. p. 555,2.

comperendinatio (conp-, -phe-), -onis f. *dilatio, retardatio - Aufschub, Verzögerung:* ALDH. ad Acirc. 138 partes orationum . . . absque -e (conphe- F) subdantur (ARNOLD. RATISB. Emm. 2,7 a. -e assume dialogum. GESTA Camer. 1,

103 p. 443,47 qui [comites] . . . a. -e . . . ad episcopum veniunt).

comperendino (conp-, -rhe-, -prer-), -avi, -atum, -are. *dilatare, retardare - auf-, verschieben, verzögern*: ALDH. ad Acirc. 133 p. 183,3 formulas . . . nullatenus -bo. EPIST. Alcuin. app. 2 p. 486,1 aequiperant virga et baculus, pietas et disciplina . . . nec con-anda (conprer- *cod.*), sed continuanda sunt. VITA Ludow. Pii 21 p. 618,6 ut . . . adventum . . . nullo modo conperhendinaret (-et sim. var. *l.*). WOLFHER. Godeh. II 22 synodus unanimitas fratrum in futurum annum -vit (VITA Theod. 25 p. 52,12 -to i. aliud tempus iudicio). *al.*

subst. comperendinans, -antis *m.* *qui protrahit - einer der (etwas) in die Länge zieht*: IONAS BOB. Columb. 2,10 p. 251,19 con-i migrologia et fribola garrulanti (*sc. Agrestio*) Eusthasius . . . respondit.

compereo *v.* comperio.

***comperimo**, -ere. *simul perimere - gleichzeitig töten*: ALBERT. STAD. Troil. 1,108 nec solus rex interiit, . . . regales pueri -untur ibi. *Erb*

comperio (conp-), -ri, -rtum, -ire. *script. et form.:* cum: l. 32.34.58. *al.* conbe-: p. 1052,2. *praes.:* *ind.* -runt: p. 1052,27. *coni.:* -eat: l. 64.68. *al.* -iet: DIPL. Ludow. Inf. 2 p. 97,31 (var. *l.*). *partic. rentes:* p. 1052,1. *adde* ANNAL. Fuld. Altah. a. 900 p. 134,29. *perf.:* -i(i): EINH. Karol. 27 *cod. A* 1.3. THIETM. chron. 4,13 *cod. 1 a. corr. adde* l. 56. -rsi: HRABAN. epist. 17^a *cod. M.* -uit: p. 1052,7.15. *adde* RATHER. epist. 11 p. 60,14. *al.* -ivimus: THIETM. chron. 7,24. *depon.:* l. 40.53. p. 1052,35. *al.*

I agnoscere, (nuntium) accipere, certiori fieri - erfahren, Kunde, Gewißheit erhalten (pass. saepe i. q. notum fieri - bekannt werden, e. g. l. 32.39.47): A gener.: 1 in univ.: VITA Arnulfi 12 quo cum-to . . . petgit. ARBEO Corb. 41 p. 230,13 per revelationem. CHART. Rhen. med. I 180 p. 242,12 ut cum-imus per fideles nostros. THIETM. chron. 2,6 rex . . . latentes insidias . . . -it. THIETM. (?) chron. 5,28 de prelio . . . certum -it. BERTH. (?) annal. a. 1079 p. 323,5 verissime legatorum . . . gestis -tis. VITA Heinr. IV. 7 p. 26,6 quod ubi imperatori -tum est. CARM. Bur. B 120,1,12 cautius ama, ne -atur. persaepe. c. (acc. c.) inf.: WALAHR. carm. 39,25 si -rero licere nobis. Wett. praef. p. 302,17 -imus . . . (-ti . . . sumus *V*) quosdam esse, qui eqs. HRABAN. epist. 37 p. 472,37 -tum vos habere dixistis eqs. EINH. Karol. 17 p. 20,27 aedes sacras ubicunque . . . conlapsas con-it. HROTSV. Agn. 135 -it . . . ipsam sacro baptistiae lotam Agnen christicola . . . fore. BERTH. (?) annal. a. 1080 p. 325,3. saepe. c. nom. c. inf.: DIPL. Karoli III. 81 p. 132,24 -to per ignem hoc dampno . . . accidisse. ANNAL. Fuld. Ratisb. a. 896 p. 129,1 -ta . . . Agildruda in civitate . . . morare. *pendet* quod: WILLIB. Bonif. 6 p. 29,6. THIETM. chron. 5,32. *al.* quia: WIDUK. gest. 3,14. *interr. indir.*: GERH. AUGUST. Udalr. I 25 p. 410,26 -etis, qualiter circa episcopum maneat. 2 c. colore quodam: a c. sensu audiendi: MAGING. epist. 3 p. 274,25 in conloquio . . . con-ti sumus, quia eqs. RIMB. Anscar. 39 hoc . . . multorum assertione -to. GERH. AUGUST. Udalr. I 16 p. 405,24 haec . . . nemine dicente -bam, sed . . . conspiciebam. HIST. Lunaelac. 84 dixerunt legati, ab eis (*Romanis*) que conierunt. *al.* b c. sensu videndi: CHRON. Fred. 2,62 p. 87,18 cum-to exercito terreno. TRANSL. Viti 26 que oculus -imus (perspeximus var. *l.*). AGIUS comput. 7,21 sub nigra parte, quam -es in margine levo. 3 pravo usu i. q. certiore facere - unterrichten: ARBEO Corb. 42 his con-tus (con-is 1 p. corr.) atque fratrum visionibus monitus . . . perrexii. B in chartis, epistolis sim.: FORM. Wisig. 24 pepigisse -imur, ut eqs. FORM. Morb. 11 -eat . . . caritas vestra eo, quod eqs. al. in chartarum promulgationibus: DIPL. Pipp. 2 -at . . . industria vestra, quia eqs. (TRAD. Ratisb. 41 -at i. fidelium . . . concambii qualitatem). TRAD. Frising. 499^a caterva gnarum con-eat, qualiter eqs. DIPL. Ludow. Inf. 57 p. 184,10 fidelium . . . -at generalitas, quoniam eqs. saepe.

II cognoscere, explorare, invenire - kennenlernen, erkennen, erkunden, feststellen, (be)finden: A gener. (cf. GLOSS. I 60, 39 St.-S. con-i pifant. *al.*): 1 in univ.: CHRON. Fred. 3,18

p. 99,20 Chlodoveus legationem . . . mittens conperentes (con-parentes, conberentes, -entes var. *l.*) Chrothecilde. ARBEO Emm. 29 non con-entes (attendentes sim. var. *l.*), quod scriptum est. GERH. AUGUST. Udalr. I 1 p. 387,24 doctrinae . . .

5 scientiam. BERTH. (?) annal. a. 1079 p. 322,4 cohortibus per exploratores . . . -tis. LAND. MEDIOL. hist. I 2,19 p. 57,23 cuncta in veritate -uit. *al.* c. acc. dupl.: LIBELL. de conv. Baiuv. 2 -to eo bene docto. c. acc. c. inf. (partic.): ANNAL. Mett. a. 690 p. 10,10 nichil aliud superesse -it, quam eqs.

10 THIETM. (?) chron. 5,25 archiepiscopum . . . ad auxilium occurrentem . . . cum -ret WIPO gest. 3 p. 20,26 tantas laudes Deum accepisse ab hominibus . . . nondum -bam. *al.* c. nom. c. inf.: BEDA hist. eccl. 5,15 p. 316,27 doctus . . . esse con-tus est. pendet quod: HRABAN. epist. 33 p. 466,3. ut:

15 VITA Richar. 7 (MGMer. VII p. 448,6) con-uit (-it 2 p. corr.), ut aliquid haberet eqs. *interr. indir.*: RUOTG. Brun. 2 p. 3, 15 -tum est nuper a plurimis in venerabili . . . archiepiscopo . . ., homo homini quid prestet. VITA Heinr. IV. 6 p. 23,2 utrum haec vera sint an falsa, parum -i. 2 c. colore quodam:

20 a experiri - erleben: HROTSV. Bas. 128 -es . . . prolem moriturum. Gong. 407 -it . . . quid posset . . . dextera celsa Dei. b reperire - auf-, vorfinden: CHRON. Fred. 3,21 nec ullam potuerunt gentem con-ire, qui . . . auxiliaret. WILLIB. Bonif. 8 p. 50,29 con-to (-to 3) . . . liquoris hausto. WIDUK. gest. 1,24

25 quem -tum in presidio urbis . . . temptavit illud obpugnare presidium. CHRON. Salern. 180 p. 181,7 quicquid . . . dormire -unt (-runt *V* [cf. notam ed.]), comprehendunt. THIETM. chron. 6,45 quem (*calicem*) postea nullatenus -bam. *al.* c exocgitare - erfunden: WILLIB. Bonif. 8 p. 43,14 (in imag.) si

30 quae . . . ab spiritualibus medicinaliter sunt con-ta auctoribus. d scire - wissen: LIBER diurn. 83 p. 92,16 quae tradita -o, conservare. ARBEO Emm. 26. B in chartis: DIPL. Loth. I. 91 p. 224,35 (ed. Th. Schieffer. 1966) in quibus (*auctoritatis bus*) statutum . . . -imus, ut eqs. DIPL. Ludow. Inf. 68 p. 202,

35 27 in quibus (*scriptis*) contineri -ti sumus, qualiter eqs. CHART. Heinr. Leon. 101 inquisitione facta nichil illum . . . iuris habere -it. CHART. Solod. I 274 inquisivimus et sic . . . -imus, scilicet quod homines . . . iuramentum prestant. *al.*

adi. compertus, -a, -um. 1 notus, cognitus - bekannt, bewußt: a gener.: ALDH. ad Acirc. 58,8 affero (*sc. hirundo*) -um (con-a *OP⁴*) . . . cataplasma. HUGEB. Wynneb. 13 p. 115, 44 Wynnebaldi . . . integratris ostensio, quae . . . con-a cunctis patula pandebat. RIMB. Anscar. 35 p. 66,24 dicere, quae vobis sunt optimae -a. b in chartis, epistolis: FORM. Sal.

45 Merk. 30 dum plurimum con-um est, qualiter eqs. CHART. Rhen. inf. I 22 que iure . . . ad illud curtile pertinere con-um est. DIPL. Otton. II. 302 p. 358,9 fidelibus -um esse volumus, quia eqs. al. 2 expertus - erfahren (habend): SEDUL. Scot. carm. 2,6,53 bone pastor ave, sanctos -e labores (3,7,37).

50 subst. compertum, -i n. cognitum - in Erfahrung Gebrachtes: BEDA hist. eccl. 4,25 p. 265,24 hoc con-um . . . revalere.

adv. comperte. certe - gewiß, sicher: VITA Alcuini 4 p. 186,35 quem imitatorem -issime (comptissime 1) gaudebat

55 *praesul* fore sui. Pape

***compermutatio** (conp-), -onis f. commutatio - Tausch: TRAD. Salem. p. 130,9 (a. 1250) quod ecclesia in con-e ista indepnis permaneret.

compero *v. 1. comparo.* compersonalis, -e. idem secundum personam - von gleicher Person: ANSELM. HAV. dial. 2,22 p. 1200^a alter in altero vere unus Deus est, consubstantialis quidem, non autem . . . -is.

comperete *v. comperio.* *compertinentia (conp-, -cia), -ae f. res pertinens, per-

60 tinentia - Zubehör, 'Drum und Dran': DIPL. Karoli M. 287 p. 431,34 (spur. s. XII. med.) contradimus . . . res . . . cum omnibus adiacentis vel-is suis, tam terris quam edificiis (*item ex cod. Eberhardi s. XII. med.*): CHART. Fuld. B 10 p. 16,17 fontem salis cum con-is et utensilibus suis. 283^{II} p. 411,39

65 ecclesiam cum omni -a et familia sua, *al.*): CHART. civ. Erf. 253 bona . . . cum suis con-ciis. CHART. Hagenow. 486 castrum . . . cum . . . suis -ciis.

***compertineo** (conp-), -ere. **pertinere** — (zu)gehören: DIPL. Otton. II. 72 p. 89,7 quod (*sc. moneta*) . . . ad . . . civitatis usum -ere . . . videbatur.

adi. compertinens, -entis. **pertinens** — zugehörig: DIPL. Heinr. IV. 487 p. 663,41 (spur. s. XII. in.) de omnibus locis con-bus venientes.

compes (conp-), -pedis f. (m.: l. 14,45) **script.**: cum: l. 11. -etis: CHRON. Fred. 2,25 conpetis.

I de rebus i. q. **vinculum pedis** (*pedum*), **cippus** — Fuß-, Beinfessel, Beinschelle, Stock, Block (cf. GLOSS. II 372,13 St.-S. -s cippus vvozdruh. III 194,34 **vinculum vel -es** [*cum-N*] isanhilta vel fezzera vel druh, beilte. IV 136,54 -s fuздruch. al.): A spectat ad homines: 1 strictius: a proprie: IONAS BOB. Columb. 1,19 p. 192,3 ferrum, quo con-es inretiti (-ae var. l.) erant egs. ALDH. virg. I 33 -es in cruribus nectunt. STEPH. EDD. Wilfr. 38 pontificem in con-bus et manicis alligatum. VITA Gang. II 4 (MGMer. VII p. 174,16) con-bus ferreis mancipatus. BRUNO QUERF. fratr. 21 p. 70,26 (ed. J. Karwasińska. 1973) de catenis . . . ferreis et ligneis -bus . . . quantos . . . liberant (HILLIN. Foill. 16 [MGScript. XV p. 927,5] l. -bus astrictum). COSMAS chron. 2,15 p. 106,17 eius (*captivae*) pedem suo cum pede munivit -e. CARM. de Frid. I. imp. 2871 (ed. I. Schmale-Ott. 1965) Teutonici iuvenes sese . . . ligari -bus . . . patiuntur. HELM. chron. 84 p. 160,30 quod videremus -es et diversa tormentorum genera. al. b in imag. et per compar.: PURCH. Witig. 48 sub iure tuo (*sc. Augiae*) servili -e vivo. ANNAL. Quedl. a. 991 dum quadam quasi -e totum sua ditione colligasset imperium. EKKEH. IV. bened. prol. 2,69 -s stet numerus (gloss.: concinnum si sit metrum). LAMB. HERSF. annal. a. 1069 p. 106,7 ut se (*sc. regem*) male ominata -e (*sc. coniugio*) absolvant principes. c meton. i. q. carcer, custodia — Gefängnis, Haft: DIPL. Heinr. II. 319 p. 400,23 in -e comitis . . . reservetur reus. CARM. de Frid. I. imp. 2044 (ed. I. Schmale-Ott. 1965) captivos . . . gravi de -e solvere cives. ibid. iterum. 2 latius i. q. **tegmen pedis** — Fußbekleidung: CONSUET. Trev. 38 p. 33,7 fratres nocturnalibus induit calciarii et diurnalibus lotis -bus. B spectat ad bestias i. q. instrumentum ad capturam aptum, **pedica** — Fangvorrichtung, Falle: DIPL. Conr. II. 132 potestatem . . . laqueos vel retia vel -es ponendi. CASUS Petrich. 1,3 p. 628,40 partum suum (*sc. cervae*) in -e herentem pede.

II de hominibus (*sc. per confusionem*) i. qui compeditus est — Gefesselter, Eingekekerter: ALBERT. MIL. temp. 253 capit. recuperaverunt con-es et captivos suos, qui erant in carceribus Bononie. 253.

compesco (conp-), -ui, -itum, -ere. **script.**: cum: ANTIDOT. Berolin. app. p. 77,3 cumpiscis. -pas: p. 1055,8. -pis: l. 48. -pos: p. 1054,63. -ssc(o): p. 1055,9. -ss(o): p. 1054,71. al. **struct.**: c. acc. c. inf.: p. 1054,45. **pendet** ne: l. 67. p. 1054,47. **quin**: l. 60.

I trans. i. q. coercere — einschränken: A obi. homines (urbs: p. 1054,8, bestiae: l. 62): 1 gener.: a avertire, retinere — abbringen, zurückhalten: LIBER diurn. 45 p. 34,6 quod (*sc. iudicis destrictio*) inquietos feriendos a pravitate con-at. WETT. Gall. 38 pavor eos ab introitu ecclesiae con-uit. VITA Liutg. I 22 a plorando. THIETM. chron. 8,28 seniorem . . . a mandatis. ELIS. SCHON. viar. 12 p. 96,20 ut . . . neque ab hac tua benignitate per . . . mea delicta -aris. al. **pendet** quin: ELIS. SCHON. viar. 15 p. 111,38. b domare, obsequenter reddere — zähmen, gefügig machen: WALAHFR. Mamm. 10,5 magica -ere . . . arte . . . feras. WALTH. SPIR. Christoph. II 5,156 quanam facti ratione puellam . . . ret. c corrigerre, admonere — zurechtweisen, ermahnen: ALDH. virg. II 444 acriter . . . it (con- AB) voce tyrannum. 1355. **pendet** ne: Gonzo Geng. 20 qui (*clericulus ioculans*) ab adstantibus . . . ne id faceret, -batur. d tranquillare, consolari — beruhigen, trösten: HUGEB. Wynneb. 8 p. 113,26 illum con-entes . . . re-meabunt. AGIUS vita Hath. 21 flentes. THIETM. chron. 4,13 quos (*socios*) Bolizlavus vix con-uit talibus: 'egs.' refl.: WALAHFR. Wett. 817 his . . . verbis sese -ere (gloss. R: con-solare) coepit: 'egs.' 2 iur., publ., canon.: a cohære, con-

constringere — in die Schranken weisen, zügeln (cf. GLOSS. I 248,23 St.-S. con-ere stillan. al.): CAPIT. reg. Franc. 150,8 illos . . . qui . . . pacem populi perturbare moluntur, vestro studio et correctione . . . -ite. 213,3 si . . . propinquus . . . vindictam facere conatus fuerit et iudex publicus eum -ere non potuerit. REGINO chron. a. 605/11 p. 32,12 Wascones . . . rebellantes ferro con-uit. CARM. de Frid. I. imp. 2029 (ed. I. Schmale-Ott. 1965) bello -ere Mediolanum. CHART. Hall. 208 ut, quicunque . . . ecclesiam . . . molestare presumpserit,

5 5 dictam facere conatus fuerit et iudex publicus eum -ere non potuerit. REGINO chron. a. 605/11 p. 32,12 Wascones . . . rebellantes ferro con-uit. CARM. de Frid. I. imp. 2029 (ed. I. Schmale-Ott. 1965) bello -ere Mediolanum. CHART. Hall.

10 10 208 ut, quicunque . . . ecclesiam . . . molestare presumpserit, eum debita animadversione -atis. CHART. Sangall. B 429 molestatores . . . per censuram ecclesiasticam . . . -endo (CHART. Eichsf. 402. saepe, al. v. et l. 53. refl.: CHART. Epternac. 14 p. 40,17 (a. 706) si . . . se ex hoc (*sc. charta ostensa*) -ere noluerit. b abstinenre, prohibere — abhalten,

15 15 hindern: CAPIT. reg. Franc. 293,55 ut episopci se ipsos . . . cunctosque christianos . . . ab usuris . . . -ant (con-unt 1) egs. 216,1 suos a rapina. BERNOLD. CONST. chron. a. 1080 ab inculta tirannide. al. refl. i. q. se abstinenre — sich enthalten: v. l. 16. c includere — einschließen: PAUL. DIAC. carm.

20 20 22,9 non opus est . . . me -ere vincis (cf. Ov. epist. 19,85). d satisfacere — zufriedenstellen: CHART. Wirt. III 782 p. 273, 34 (a. 1230) quod uteque homines suos, qui sunt rustice conditionis, -at sine coactione in querimonia sua egs. B obi. res vel actiones: 1 gener.: a sedare, restinguere — stillen,

25 25 beschwichtigen, dämpfen: WALAHFR. imag. Tetr. 86 cautela patrum . . . pestem (*sc. avaritiam*) monitis -uit atris. CAND. FULD. Eigil. II 25,34 fugam tetricum timorem . . . blando . . . -uit ore. AGIUS vita Hath. 27 lacrimas. HROTSV. Cal. 9,11 inliciti aestum amoris. THANGM. Bernw. 28 p. 772,8 non arma fremunt, sed seditionem -unt. MANEG. c. Wolfh. 1 p. 44,7 (ed. W. Hartmann. 1972) temeritatem tuam (cf. Aug. gen. c. Manich. 1,2,4). AMADEUS LAUS. hom. 8 1,88 (ed. J. Deshusses. 1960) elationes maris . . . tura s. Maria. CARM. Bur. B 104,1,2,3 desenesco nec -o motus animi. saepe. v. et p. 1055,

30 30 35q. add: IOH. NEAP. Sever. 19 p. 298,21 ut . . . nulla virtus aromaticae obicis ebullienti tabo -ret. b arcere — fernhalten: CAES. HEIST. mirac. I 10,31 flamas omnia in circuitu devorantes a domo eius (*viduae*) -uit Deus. c satiare — befriedigen: WALAHFR. Mamm. 5,21 ortas -e querellas. GESTA

35 35 40 Font. 15 p. 44,27 ob inopiam . . . -endarum indigentiarum. d corripere — tadeln: ALDH. virg. I 23 p. 254,4 vetitos regalis tori hymeneos -ens s. Johannes baptista. e opprimere — überwältigen: ALDH. virg. I 41 castimoniam nec . . . dilaceratio -ere nec . . . incendia . . . vincere valuerunt. f impidere — (ver)hindern: POETA Saxo 3,390 con-uit altis Albia gurgitibus procedere longius arma. THIETM. (?) chron. 5,18 ne plus dampni oriretur . . . -ere. g complecti — zusammenfassen: AETHICUS ISTER 111 ea, quae in aliorum codicibus . . . scripta deprehendit, sibi . . . con-uit. 2 spec.: a iur.

40 40 45 et publ.: a sistere, reprimere, componere — ein Ende machen, bändigen, unterdrücken, beilegen: LEG. Wisig. 3,5, 6 capit. de speciali viduarum fraudulentia con-enda. CAPIT. reg. Franc. 141,12 de periuriis et falsis testibus con-endis. ANNAL. FULD. II a. 842 p. 33,30 conspirationem libertorum . . . fortiter con-uit (-uit 1). RUOTG. Brun. 20 p. 21,19 ut . . . aut arma desuadeas aut quoquo pacto -as. THIETM. chron. 6,54 nec latrocinia . . . curavit -ere. WIPO gest. 33 p. 52,30 imperator ad -endas incursiones eorum (*paganorum*) construxit castrum. BERTH. (?) annal. a. 1079 p. 319,14 in tyrannidem regis -endam. OTTO FRISING. gest. 2,49 p. 157,32 ad -endam Mediolanensium contumaciam. CHART. Lips. I 7 ad con-endas rebellium enormitates. al. b disceptare — schlichten:

45 45 50 LEG. Wisig. 2,1,1 p. 45,12 in finidi vel -endis (-pos. E2) calumniis. 2,1,25 pro con-endis controversiis. CHART. Eichsf. 64 p. 39,7 (a. 1138) disceptationem . . . de quodam predio . . . -uum. Y placare — besänftigen: DIPL. Heinr. IV. 397 clamorem . . . ecclesiae. b medic. i. q. minuere, tollere — mindern, lindern, beseitigen: AESCULAPIUS 21 p. 32,31 que (*potiones*) vomitum -ant. ANTIDOT. Bamb. 5 antidotum . . . con-it dolorem egs. (ANTIDOT. Glasg. p. 103,6 a. . . vocis impedimentum . . . et constrictio pectoris concessit). ODO MAGD. herb. 132 radix urticae . . . tumorem -it splenis. al.

II intrans. i. q. *absistere - ablassen*: **A gener.**: ARBEO Emm. 26 de his (*carnificibus*) in semet ipso con-uit. THIETM. chron. 2,4 merorem, quo ab adventu . . . uit (-itur *V p. corr.*) filii (cf. CHRON. Thietm. 2,4 quem adventu . . . uit filii). **desinere - aufhören**: BEDA hist. eccl. 2,7 p. 94,31 ventus . . . funditus quiescendo . . . con-uit. **B iur.** i. q. *desistere - Abstand nehmen*: FORM. Andec. 10^a de hac causa contra ipso illo conspacer (11^a,24). CHART. Turic. 357 p. 238,13 (a. 1198/1206) ab eorum (*hospitaliariorum*) -scere . . . vexatione. **compescuus** v. compascuus. **compessatio** v. compensatio. **compess(c)o** v. compesco. **compessus** v. compatiō. **competentia** (-cia), -ae f. *convenientia, status congruendi, aptabilitas, decentia - das Zusammenpassen, Entsprechung, Angemessenheit, Eignung, Schicklichkeit*: **1 latius**: AESCULAPIUS 47 p. 77,41 salus . . . regitur . . . circa religionis corporis -am. CAPIT. reg. Franc. 293,68 pro . . . religionis -a humanius quiddam . . . tractare (EPIST. Hann. app. 29 p. 255,17 p. temporis et personarum -a [compendia S]). LIBER ordin. Rhenaug. p. 153,34 (cod. D) pulsatio signorum . . . prout -cia docuerit, temperatur. **2 strictius**: **a gener.**: **a opportunitas - günstige Lage**: HELM. chron. 57 p. 112,19 videns . . . am loci . . . cepit illuc edificare civitatem. **B harmonia, colligatio - Übereinstimmung, Bindung**: DUDO hist. 3 p. 95,41 erant . . . rex duxque . . . is . . . mutuae voluntatis ad invicem . . . foederati. p. 98,46 quod . . . coniunctae amicitiae -a . . . se illi colligaret (cf. p. 97,31,98,5). **Y relatio conveniens - passender Bezug**: BERNOLD. CONST. libell. X 52 -am sensus canonum inquirere (53 p. 137,4 aliam expositionis -am inquiramus . . . , qua . . . patres . . . concordasse monstremus). microl. 6 p. 981^b. **8 commoditas, necessitas - Zweckmäßigheit, Notwendigkeit**: GESTA Lob. 7 p. 312,7 dum pro -o operis pavimentum vetus aperitur. **b spec.**: **a eccl.** i. q. *disciplina - Zucht*: DIPL. Karoli M. 245 p. 346,9 (spur. s. X.?) ut . . . novellam . . . ecclesiam canonico ordine et monasteriali -a utiliter instruendo . . . plantet *episcopus*. **B iur.** i. q. *status pertinendi - Zugehörigkeit*: DIPL. Loth. III. 59 p. 94,8 salvis . . . secundum redditum -as fratribus.

competio v. competo.

competitio (comp-, -cio), -onis f. **1 postulatio, vindicatio - Forderung, Erhebung von Ansprüchen**: LEG. Burgund. const. I 54,2 superfluum faramannorum con-em . . . submo- veri. CONC. Merov. p. 80,22 si quis res ecclesiae debetas . . . a potestate ex con-cione percepit. CAPIT. reg. Franc. 8,10 ut oblationis defunctorum ecclesiae deportate nullorum con-ebus auferantur. **c sensu nuptias cupiendi**: CONC. Merov. p. 144,7 sacratarum . . . virginum . . . neque per con-is (-es, con-es var. l.) aliquas quisquam coniugia sortiatur. **2 petitio (simul facta) - (gleichzeitige) Bewerbung**: CONST. II 402,9 (c. 1258) nos (*sc. papa*) in tam urgentis -is instantia tutum medium eligentes (cf. 402,4 -is palma).

competitor, -oris m. **1 qui imperat, usurpat - Bewerber, einer der sich etwas aneignet**: CONC. Merov. p. 142,29 -bus . . . frenus distinctionis imponimus, qui facultates ecclesiae sub specie largitatis regiae . . . pervaserint. **2 qui simul vindicat - einer der gleichzeitig Ansprüche erhebt**: DIPL. Conr. III. 89 p. 159,14 (ed. F. Hausmann. 1969) quę ratio . . . comitem . . . et -es absterre non potuit.

competo (comp-, -petii, -petitum, -ere. *script. et form.*: cum-: p. 1057,69. -pit-: CONC. Merov. p. 89,11 conpitenti. al. -eci(i): p. 1056,43. *inf. praes.* -ire: CONC. Merov. p. 143,20 con-ire. al. *partic. praes.* -ans: p. 1056,67.

I intrans. i. q. *convenire, respondere, congruere, aptum esse, decere - passen, entsprechen, angemessen, geeignet sein, wohl anstehen* (cf. GLOSS. IV 604,11 St.-S. con-ere carise. al.): **A latius**: **1 gener.**: **a person.** WALAHFR. Wett. praef. p. 302,12 cui nec aetas ad talia -it (gloss. R: convenit vel congruit, O: congruit). VITA Rim. 8 p. 86,27 gravitatem personae meae -entem. ALIA MUSICA p. 137^a,25 huiusmodi mensurae . . . lydio principali -unt. THANGM. Bernw. 18 p. 766,52 quae ad gratiam illius (*imperatoris*) -ere sciebat. STATUT. ord. Teut. p. 152,9 vestibus coloris, qui religioni

- con-at, utantur. **al.** **b impers.**: GODESC. SAXO theol. 21 p. 290,21 hoc si, velut -it congruit convenit, crediderimus. **al.** (*v. ind.*). HROTSV. Abr. 8,3 Effrem accedam . . . :: -it. THANGM. Bernw. 14 p. 764,49 prout cuique personae -bat. **5 c. (acc. c.) inf.**: AMALAR. off. 4,26,1 magis -bat ea scribi in officio missae. GODESC. SAXO theol. 10 p. 212,24 minime . . . dubitare -it egs. ACIUS epic. Hath. 416. **al.** *pendet ut*: STATUT. ord. Teut. p. 66,16 fratribus -it, ut egs. **2 publ. et iur.**: **a person.**: CONC. Merov. p. 139,29 tractantes, quid saluti populi utilius -ret. DIPL. Otton. I. 240 p. 335,39 secundum . . . eorum (*fratrum*) . . . in omnibus -entem utilitatem. TRAD. Patav. 98 si . . . famili sibi -anti ac sufficienti . . . fulciantur beneficio. OTTO FRISING. gest. 2,29 p. 136,8 facinus . . . tuae -ens auctorati. **al.** **b impers.**: LEG. Wisig. 2,1,16 debita in eis (*criminosis*), ut con-it, censura exerceant thiuphadi. CHART. Raitenh. 317 prout illis pro . . . situ loci visum est -ere. **al.** **c. inf.**: DIPL. Heinr. II. 33 -it regibus . . . ecclesiarum . . . tenuitatem . . . relevare. **al.** **B strictius**: **1 gener.**: **a suppone, sufficere - gewachsen, fähig sein**: DIPL. Karoli III. 131 quantum humana ad hoc (*officium*) -it fragilitas (*inde* DIPL. Heinr. I. 37. **al.**). *pendet ut*: CHART. Brixin. 132 (a. 1256) qui sufficienter con-at, ut sit . . . ad eruditioinem puerorum sollicitus. **B spectare (ad), obtinere, proprium esse - angehören, zufallen, eigen(tümlich) sein**: ALDH. ad Acirc. 8 longae et breves sillabae vel etiam communes utrubi -entes. 119. ALCUIN. epist. 99 p. 143,27 vicinitas locorum (*sc. Avororum*) tibi (*sc. patriarchae*) -it. RIMB. Anscar. 27 p. 58,33 ut . . . quae -bant mysteria Christi, . . . fierent. RUOTG. Brun. 33 p. 34,5 quod divini cultus usui -ret. ALBERT. M. veget. 1,203 secundum proprietates -entes masculino et feminino (*Arist. p. 821^b,22 τῶν εὐρισκομένων ἐν αὐτοῖς*). **al.** *obligatum esse - verpflichtet sein*: NOTKER. BALB. hymn. p. 18 famulatu cuius (*Christi*) omnis -it sexus et aetas. **2 iur., publ., canon.**: **a deberi, tribuendum esse - zustehen, zu kommen**: LEG. Wisig. 4,2,18 p. 185^a,22 quidquid ei (*filio*) de facultate patris con-ere poterat. CAPIT. reg. Franc. 254,2 protestas regali dignitati -ens. 220 p. 100,16 unicuique -entem legem ac iustitiam conservabo (DIPL. Karoli III. app. I p. 331,39 ad exsequandam . . . sibi -entem i. quatuor advocatos . . . habere. **al.**). LAMB. HERSF. annal. a. 1057 p. 71,15 marcham, quae sibi iure hereditario -ret, . . . affectare. STATUT. ord. Teut. p. 104,28 preceptor -it ius preeundi. CHART. Basil. B 76 renuntiata omni iuri, quod michi ex successione concepit vel con-bat-seu con-turum erat (*sim.* CHART. Friburg. 254 p. 228,6 renunciaverunt . . . omni actioni et iuri contra eos con-enti. *saepe*): CHART. Raitenh. 302 p. 244,7 qui (*redditus*) eiusdem (*abbati conventuale*) ex antiquo -bant. *saepe*. **impers.**: DIPL. Loth. I. 43 (ed. Th. Schieffer. 1966) quod ei (*ecclesiae*) . . . legaliter habere -it. **B pertinere, suum esse - (zu) gehören**: TRAD. Scheftl. 25 p. 36,36 (a. 828) in omnibus terminis ibidem -entibus. TRAD. Frising. 697^a p. 583,31 beneficium . . . cum manciis . . . ad hęc loca iuste -entibus. COD. Lauresh. 1149 res . . . pro oportunitate locorum sibimet (*sc. rebus*) con-entium commutare. **al.** (*v. ind.*). DIPL. Karoli III. 22 p. 37,30 quae sibi (*augustae*) ex dono . . . fratris nostri -unt. THANGM. Bernw. 41 p. 776,23 qui (*locus*) sibi haereditario iure a maioribus suis -bat. CHART. Leub. 11 p. 32,33 que michi videbantur ambitui *finium -ere*. STATUT. ord. Teut. p. 104,13 res suo -entes officio comparabit marschalcus. **al.**
- 60 II trans.**: **A proprie i. q. accedere, appetere - aufsuchen**: **1 latius**: SIGEH. Maxim. 10 (8) monachi pro electione abbatis palatium . . . -unt. METELL. peripar. 7,3 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) ministeriales . . . templi menia . . . -iere nepoti querere munia busi. **2 strictius i. q. intrare - gehen (auf), betreten**: HUGEB. Wynneb. 2 p. 107,25 marginem scandentes navem con-bant. **B translate i. q. postulare - fordern** (cf. GLOSS. I 8,11 St.-S. con-ans [*a*, con-ens *b. c.*] arpittenti. **al.**): **1 iur., publ., canon.**: **a (sibi) expetere, usurpare, vindicare - (für sich) fordern, beanspruchen, Ansprüche erheben**: CONC. Merov. p. 143,9 ut . . . supra promissionem . . . regis res ecclesiasticas aliqui -issent ipsasque res . . . haeredibus reliquiscent. p. 170,15 cognovimus . . . hi, qui latere regis adhaerent,

... res alienas -ere et . . . miseros . . . exolare. *al.* (*v. ind.*). DIPL. Merov. I 88 p. 78,25 in . . . monasterio . . . ad . . . endum ingredi. CAPIT. reg. Franc. 19,18. *c. sensu nuptias cupiendi:* CONC. Merov. p. 129,17 sacramatam Deo virginem . . . -ere. CAPIT. reg. Franc. 9,18 nullus nec per praeceptum nostrum con-at nec trahere . . . praesumat *pueras religiosas*. *al.* **b** af-fectare, *impetrare* - zu erreichen suchen, durchsetzen: CONC. Merov. p. 150,13 qui . . . rem tam nefariam dolosa ambitione con-iit p. 190,14 ubi actionem contra canonum statuta con-iit (-iet R) *Iudaeus*. **2 eccl.** (*usu absol.*) *i. q. baptismum petere* - die Taufe begehren (*cf. p. 1058,17sgg.*): AMALAR. ord. antiph. 46 'introduxit vos Dominus' -enibus Iudeis loquitur (*sed cf. ind. p. 379*). **fort. add.**: VITA Eucher. 2 (MGMer. VII p. 47,21) quo orto atque secundum tempus con-enti . . . regenerandum Domino sacris fontibus obtulit (*cf. notam ed.*). **adi.** *competens*, -entis. *conveniens*, *respondens*, *congruens*, *aptus*, *decens* - passend, entsprechend, angemessen, geeignet, schicklich, geziemend (*cf. Gloss.* I 9,11 St.-S. con-s kalimfihi IV 221,23, *al.*; nonnulla exempla supra allata casibus sim. instructa huc referri possunt, e. g. p. 1056,11sg. 25,30,39,51). **1 latius:** A gener.: ALDH. ad Acirc. 142 p. 203,1 priusquam sermo supremus -i calculo terminetur. LIBER diurn. 27 ut fidelium devotione -s (-em GB) sortiatur effectum. AMALAR. cod. expos. II 1,2 fortiora . . . membra in maioribus periculis, altera in -bus sistuntur. VITA Rimb. 11 p. 89,33 admonitiones. DIPL. Karoli III. app. 1 p. 331,10 pro . . . geneticis eius (*Dei*) -i veneratione. DIPL. Arnulfi 165 loca . . . i ornata compta. HROTSV. gest. prol. 1,6 p. 201,21 -i in loco . . . silesco. CONSUEL. Marb. 64 (Spicil. Friburg. X. 1965) quisquis . . . motu . . . minus -i levitatem mentis ostendit. **saepe.** **B spec.:** **1 iur., publ., canon.:** LEG. Burgund. const. I 75,1 instructio. LEG. Wisig. 6,5,8 discipulum . . . a magistro . . . con-i et discreta disciplina percussum. CHART. Rhen. inf. I 24 accepto pretio estimationis con-is (sim. TRAD. Salisb. II 26 pro -i precio). DIPL. Loth. I. 64 p. 174,22 (ed. Th. Schieffer, 1966) ut pauperum necessitatibus -i subveniat adiutorio *regia dignitas*. TRAD. Frising. 1364 iugera IIII in loco -i (CONSUEL. Marb. 167 [Spicil. Friburg. X. 1965] sit . . . non longe ab altari lavatorium in -i, *al.*). CONST. II 1,2 in marchia -i. STATUT. ord. Teut. p. 77,36 ut culpe . . . em accipient satisfaccionem. CHART. Raitenh. 169 cui (*sacerdoti*) . . . prebenda -s assignetur. *al.* **2 math.:** ABBO FLOR. calc. (ed. N. Bubnov, Gerberti opera math. 1899. p. 200,28; a. 970/80) quibus (*ponderibus*) respondet . . . -s multitudi scripulorum. MATHEM. var. Bubnov p. 284,17 ceteris (*divisoribus*) . . . -es differentiae aptentur. **3 medic. et pharm.:** TRACT. de aegr. cur. p. 250,16 -i medicina et -i educatur ratione humor. ROGER. SALERN. chirurg. 1,949 absinthium . . . in -i vase ponas. *al.*

II strictius: A gener.: **1 sufficiens** - ausreichend: CONC. Merov. p. 107,14 ut necessitas vinctorum . . . miseris corditer sublevetur adque . . . con-s victus . . . tribuatur. *al.* **2 certus** - bestimmt: COMPOS. Luc. Y 3 alia (*sc. flos*) floret con-i tempore sicut nibe alba. AMALAR. off. 4,2,7 quod (*evangelium*) ordinationem operariorum continet per -es horas (*cf. Vulg. Matth. 20,15gg.*). **3 status** - festgesetzt: TRACT. de aegr. cur. p. 291,2 ieunet . . . usque ad -em horam patiens (STATUT. ord. Teut. p. 32,23 hora -i . . . reficiantur *infirmi*). **4 aliquantus** - ziemlich (*groß*): Ps. GALEN. febr. 209 vehe-mens pulsus est, qui soliditate -i inspicientium digitos pul-saverit (*huc spectare vid.*: puls. 11 soliditati confidenti *ed.*). **B spec.:** **1 iur., publ., canon.:** *a regulae vel normae congruens*, *iustus*, *regularis* - der Regel oder Norm entsprechend, formgerecht, ordnungsgemäß, regulär: LEG. Burgund. const. I 60,3 si -s (competis, competas var. l.) in-genuorum numerus defuerit. CONC. Merov. p. 90,15 quae-cumque ecclesiis . . . sub con-i ac iusto documento fuerint dere-licta. LEG. Wisig. 2,1,10 cum sufficiat ad iustitie plenitudinem . . . con-i ordo verborum. ORDO Rom. 17,16 cum-e hora diei procedant ad ecclesiam (CAPIT. reg. Franc. 36,8 ut . . . horis con-bus . . . celebrent officia. *al.*). CAPIT. reg. Franc. 120,5 tempore -i. EINH. Karol. 33 p. 38,12 (testam.) con-i

partizione dividere. CAPIT. reg. Franc. 203,5 quicquid . . . ablatum esse cognoscitur, . . . -i ordine restituatur. DIPL. Zwent. 15 rata ac -s receptio. HIST. peregr. p. 128,4 ut per-e grini . . . con-i foro . . . compararent. *al.* **b debitus** - zu-stehend: CAPIT. reg. Franc. 8,9 ut auctoritatis cum iustitia et lege -e (competere *1*) . . . maneant stabili firmitate. 272,4 p. 310,16 a regia ditione sibi expetunt -ia legis iura servari. **c ordinarius** - zuständig, ordentlich: CONC. Karol. 46⁸,13 coram . . . con-bus (-bus *BGL*) iudicibus (Mon. Wittelsb. 117 p. 286,3 [QuellErörtBayerGesch. V. 1857; a. 1275] questio . . . remanet tractanda . . . c. iudice con-i. p. 286,14). **d par genere** - ebentürtig: CHART. Livon. A 111 (a. 1231/53) si . . . -s ei (*mulieri*) habeatur vir. **2 gramm. i. q. rectus** - korrekt: CONR. MUR. summ. p. 30,11 (ed. W. Kronbichler. 1968) dic-tamen est . . . -s . . . locutio; -s quantum ad congruitatem gramaticae.

subst. 1. competens, -entis m. *petitor baptismi* - Tauf-be-werber: ALDH. virg. I 26 p. 260,20 in catacumminorum gradu et -i statu. PONTIF. Rom.-Germ. 99,162 (Studi e Testi 227. 20 1963. p. 40) dominica indulgentiae, quae diversis vocabulis distinguitur, id est dies palmarum . . . pascha petutum sive -ium. HONOR. AUGUST. gemm. 3,53 -es dicuntur baptismi petentes. *cf. p. 1057,12,14.*

2. competens, -entis n. *quod decet* - Geziemendes: RE-GINO chron. a. 880 p. 116,19 nihil ei deesse regiae maiestatis -s (*an subest adi.?*).

adv. competenter. *convenienter*, *congruenter*, *apte*, *de-center* - in passender, entsprechender, angemessener Weise, sachgemäß, geziemend: **1 latius:** A gener.: ALDH. ad Acirc. 128 da formulas exemplorum, quibus ditrochei regula -r clarescat. LIUTG. Greg. 3 qui . . . non statim . . . receptor est a rege, sed sic -r dilatus, quia egs. PAUL. DIAC. Lang. 4,37 p. 132,7 con-r ei (*fugitivo*) pastum praebuit. GODESC. SAXO theol. 6 p. 171,18 quaestio nem . . . a . . . Augustino . . . pru-denter et -r, decenter . . . solutam. GERH. AUGUST. Udalr. I 1 p. 387,41 se . . . professus est -ius decentiusque . . . *cryptam* positurum. *al.* **B spec.:** **a iur., publ., canon.:** LEG. Wisig. 2,2,5 que (*probatio*) magis recipi debeat, iudicem discernere con-r oportet. 10,2,6 p. 394,10 ut . . . possessori con-r possit esse consultum. CAPIT. reg. Franc. 254,1 ministerium -r exequi. 203,13 p. 67,24 ut . . . omnia -r implere possimus. 258⁴,6 satisfacere. DIPL. Karoli III. 17 p. 27,21 -r ordinari iussit, ut egs. TRAD. Salisb. I 1 p. 254,18 ea (*omnia*) . . . moderamine discretionis -r gubernare. BERNOLD. CONST. chron. a. 1093 p. 456,22 aeclesiarum necessitatibus . . . -r succurrere. CHART. march. Misn. II 445 dampnum -r restituetur. *al.* **B medic.:** MATTH. PLATEAR. gloss. p. 381^E electarium . . . detur . . . -r febricitantibus. **2 strictius:** **a gener.:** *a opportune* -günstig: CHART. episc. Vratisl. (ZVerGeschSchles. 12. 1874. p. 147,8; a. 1264) quae (*novalia*) . . . ecclesiae veteri -ius adiacebant. **B sufficienter** - ausreichend: CONR. MUR. summ. p. 26,18 (ed. W. Kronbichler. 1968) tria sunt necessaria ad capiendum artem dictandi, et si non eminenter, tamen -r. **γ modice** - mäßig: HEIRIC. Germ. II 2,5 p. 402,18 locus . . . -r adcline pendulus. **B iur., publ., canon.:** **a legitime** - rechtmäßig: LEG. Wisig. 4,2,16 mariti persona uxori . . . con-r adiuncta. REGINO chron. a. 866 p. 90,7 quae (*portio regni*) ei . . . funiculo hereditatis -r acciderat. **B satis** - genügend, hin-reichend: CHART. Tirol. notar. I 105 (a. 1236) que (*commoditas*) ei sufficiat -r. 249 erat . . . dives homo -r. CHART. Eichsf. 567 capellam . . . dotaverunt adeo -r, quod egs. *al.* *spectat ad iudicium examinis:* ORD. canc. pap. 2,14 tituli examinatarum personarum: . . . duo bene et unum -r: habeant; unum bene et unum -r et unum debiliter: habeant egs. *γ c. dat. i. q. pertinenter*, quantum ad - was angeht, in Sachen: LIBER diurn. 74 p. 77,4 ea, que ecclesiae meae -r amiserim (*nisi subest competentia*; *cf. notam ed. et ind. s. v.*).

***competro** (cum-), -are. (patrare, *cf. impetrare*) quae-rere, exspectare - zu erreichen suchen, erwarten: ANNAL. Plac. a. 1270 p. 546,43 steterunt Placentini cum-ando auxilium amicorum per tres ebdomadas.

competum v. compitum.

comphicio v. 1. campio p. 132,58.

***comphilosophus** sim. v. conph.

compilatio (comp-, -cio), -onis f. 1 de actione: a actio excerptendi - das Exzerpieren: SIGEB. GEMBL. chron. a.820 multa sanctarum scripturarum -e facta clericorum . . . regulae constitutae sunt. b mutuatio - Entlehnung: BERNOLD. CONST. microl. 29 p. 1002^c -em officii dominicalis ex quarta feria . . . praetermittere. c compeditio - Anordnung: CONR. MUR. summ. p.29,5 (ed. W. Kronbichler. 1968) oratio . . . congrua verborum et sententiarum -e procedens. d perscriptio - Niederschrift, Ausfertigung: CHART. Pomm. 435 (ed. K. Conrad. 1970; a.1245) rei et con-is testes. 2 de statu: a collectio (excerptorum), corpus - Zusammenstellung, (Exzerpten-) Sammlung, Kompilation, Sammelwerk: a gener.: MIRAC. Ursm. praef. veternosa monumenta cuiuslibet -is. GESTA Trud. cont. I 8,4^{med.} ei (magistro) . . . commisit . . . es plenas . . . sententiarum scribendas. spectat ad opus proprium scriptoris: CHRON. Erf. min. p. 524,14 in hac -e, que de diversis excerpta est. HUGO TRIMB. registr. 2 hanc . . . edidit -cionem auctorista . . . Hugo. b canon. (spectat ad decretales, cf. Feine, Rechtsgesch. p.251sqq.): HINCM. LAUD. carm. tit. (MGPoet. III p.416; a.869) titulatio metrica -is Hincmari. GESTA Rom. eccl. VIII 10 Deusdedit in -bus suis fraudulentis ex decretis Anastasii. CHRON. Reinh. a. 1227 p.609,21 Gregorius IX^{us} fecit de extravagantibus unam -cionem nobilem. BURCH. URSB. chron. p.77,18 in -e decretalium . . . quas . . . Petrus in uno volumine compegit. CHART. Sev. Col. 21 p. 39,18 articulo decimo in nova -cione (CHRON. Albr. a.1234 p.936,45 n. -o decretalium . . . allata est Parisius. al.). al. b forma - Fassung: CATAL. Augiens. (MGScript. XIII p.331,35) miracula sanctorum Galli et Othmari in novam -em . . . rediget. c tractatus - Abhandlung: EPIST. Teg. I 104 nihil . . . phylosophice -is a mei pauxillitate exigere.

compilator (comp-), -oris m. script. -ll-: l.47. adde GLOSS. III 187,36 St.-S. cod. D.

1 in malam partem i. qui exscribendo furatur, qui verba aliena componit - Plagiator, Ausschreiber, Kompilator (cf. GLOSS. III 230,33 St.-S. -r zesamneblezzere, zesaminbizari, zesamneblechare. 270,22 -r zesamleger. al.): EPIST. Alcuin. app. 2 p.486,8 con-r . . . ceu aliena prata sulcans. 4 p.492,3 -em veterum esse . . . et . . . servato sensu verba mutasse (cf. Hier. quaest. hebr. in gen. praef. p.1,9). EPIST. var. II 30 p.348,31 -is . . . officium mini . . . imputari, quasi qui alienum opus . . . perversam. RATHER. prael. 6,24 p.338^c concentonem me sive usitatius -em . . . dicere. conf. 38 p.436^c. al. 2 in neutram partem: a conscriptor - Verfasser: a spectat ad libros: Ps. GERH. CREM. sal. I 5 p.16,26 inquit -llator. OLIV. hist. Dam. tit. p.161,2 Oliverus . . . operis -r (SICARD. chron. a.1185 presentis o. con-r et scriba). SALIMB. chron. p.185,1 excusat se -r cronice. b spectat ad chartas: CHART. Tirol. 923 (a.1230) pagine con-r. CHART. Carinth. V 424 ego . . . scriptor sive huius privilegii, prout melius potui, con-r. al. b conciliator - Vermittler: ORIGO Suev. 8 (ed. P. Hirsch, Sachengesch. d. Widuk. 1935. p.159; s. XII.ⁱⁿ/XIII.^{med.}) Iringum -em talis confederationis statuerunt.

compilo (comp-), -avi, -atum, -are. script.: cum: l.71. cop.: p.1060,57. cf. l.71. p.1060,13. -ll-: p.1060,68. metr. -pi-: l.62.

conferre - zusammenbringen: I strictius: A in malam partem: 1 furari, furando congregare - (zusammen)-stehlen: ALDH. virg. II 2590 loculi gestator avarus . . . , credita qui . . . furtim marsupia . . . -at (item spectat ad Iudam [cf. Vulg. Ioh. 13,29]). HRABAN. hom. I 62 p.118^c sibi loculos creditos -are). WILH. CLUS. Bened. 17 p.206^a,3 de pascali cereo . . . furtim portiunculas -vit. 2 expilare - (aus)plündern (in imag.): EPIST. Worm. I 36 p.68,14 graculi more pennis gloriantis alienis literarum virgulta alibi -asse. 3 corripere - zusammenraffen: NOTKER. BALB. gest. 1,30 p.41,3 mercedes iniquissimas -are. B in neutram partem: 1 gener. i. q. comportare, cogere - zusammentragen, sammeln: IONAS BOB. Ved. i sibi mercedis lucra affatim cum-ta (copulata sim. var. l.). ECBASIS capt. 660 squirio . . . et pomula

glandis. 2 iur.: a conquerire - erwerben: CHART. Eichsf. 98 p.60,23 (a. 1148) quicumque ecclesiis . . . conferre potuimus . . . con-are et a laica manu alienare. CHART. ord. Teut. (Hass.) 4 VIII mansos . . . argento nostro con-vimus. b 5 adiungere, incorporare - hinzufügen, einverleiben: CHART. eccl. Erf. 152 p.83,4 (a.1215) mansum . . . colere feodique agris -are. CHART. Neocell. (Brixin.) 63 (Font. rer. Austr. II 77. 1965) episcopus ecclesiam in Velles . . . con-at ecclesie Novecellensi.

- 10 2 latius: A spectat ad scripta: 1 in malam partem: a congerere, consuere - anhäufen, 'zusammenschustern': IONAS BOB. Columb. 2,16 p.266,25 non necessarias res . . . con-are (-are, copulare var. l.). HINCM. epist. I 136 p.104,29 haeresim quasi de sancti Augustini verbis -tam instaurare. 15 GESTA Trev. cont. I 14 p.188,2 in quibus (libris) mendaciis multis con-tis . . . Gregorium infamem fecit. b corrumpere - (ver)fälschen: HINCM. epist. I 200 p.224,29 ne . . . aliqua . . . erga me in eis (scriptis) con-entur. 2 in neutram partem: a scribendo in unum redigere, colligere - zusammenschreiben, schriftlich zusammenstellen, kompilieren: a gener.: CAPIT. reg. Franc. 30 ad nocturnale officium -tas quorundam casso labore . . . lectiones. MATTH. PLATEAR. gloss. p.366^a liber . . . ex multis antidotis est -tus. OTTO FRISING. gest. p.1,13 (epist. Frid. I.) ea . . . quae . . . a nobis gesta sunt, . . . breviter 25 con-ta noticiae tuae . . . commendaremus, nisi eqs. MIRAC. Ottom. Bamb. II prol. signa . . . in unum -are. BERTH. RATIB. serm. (SBWien 147)V. 1904. p.23,26 hanc (fidem) apostoli . . . -verunt sub duodecim articulis. al. b iur.: OTTO FRISING. chron. 5,4 p.233,15 leges . . . in unum volumen -vit 30 Iustinianus. BURCH. URSB. chron. p.15,34 Gratianus canones et decreta . . . in unum opus -vit. al. c sensu describendi: CHART. march. Mish. III 478 (post 1232) quam (seriem) de verbo ad verbum -tam . . . vobis . . . destinavi. b conscribere, concipere - abfassen, (ver)fassen: a gener.: 35 NOTKER. LEOD. Remacl. (MGMer. V p.110,9; a.972/80) in . . . -andis gestis sanctorum. WOLFHER. Godeh. II prol. p.197, 26 si quod . . . aptum . . . -are quiverim. HUGO TRIMB. laur. 7 kalendarium . . . tam per metrum varium quam per rudam viam . . . quidam -vit (registr. 412 qui [Petrus Riga] Pentateuchum Moysi metro -vit. sim. ANON. mus. Sowa praef. p.1,28 carmen metrice -tum. ibid. al.), registr. 844 prosaice et rithmice. ANON. mus. Sowa praef. p.1,3 prosam artis musice . . . ab excellentibus . . . musicis -tam. al. b iur. i. g. perscribere, confidere - aufzeichnen, aus-, verfertigen: CAPIT. reg. Franc. 258,6 quod praecepta falsa regio nomine -asset diaconus. HINCM. annal. a.878 p.143,32 exemplar quasi facti praecepta a Karolo imperatore . . . , quod -tum consilio . . . episcoporum . . . credebatur. CHART. Eichsf. 213 p.128,30 (a.1221) sunt . . . prescripta . . . scripto . . . -ta anno . . . 40 MCCXXI. CHART. Hall. 224 p.208^a,19 -vimus paginam et ius civile inscrimimus. CHART. Pomm. B 1091 iura arbitrata . . . in hac pagina decrevimus con-ari. c complecti - zusammenfassen: HUGO TRIMB. registr. 108 totius operis summam -vit in versibus duodecim. B spectat ad res varias: 1 45 50 55 60 65 70
- 1 compellere - zusammentreiben (fort. per confusionem): IONAS BOB. Columb. 1,13 nec . . . vis ventorum nubes con-are (cop-, compellare, compellere var. l.) cessabat. 2 componere, construere - zusammensetzen, -fügen, errichten: HUGO FLAV. chron. 2 p.373,5 in meliorenum statum . . . novam -are basilicam. HILDEG. div. op. 1,2,2 Deus, qui . . . mundum elementis -vit. CARM. Bur. B 156,4,13 totus ornatus puellae est cum diligentia divina -tus. mus.: ANON. mus. Sowa 1^a p.24,7 ex . . . imperfectis figuris non posset cantus perfectus . . . -ari. 3 efficere, perficere - ausführen, herstellen: HUGO FLAV. chron. 2 p.374,11 Abraham . . . et David . . . imagines . . . similis opere -tae. 4 excogitare, invenire - ausdenken, ersinnen: EPIST. Worm. I 34 p.61,11 argumentum . . . super vacanea cavillatione -llatum. CHART. Stir. IV 358 p.215,26 facta humano ingenio -ta . . . solent . . . ad oblivionis materiam pervenire.
- subst. compilatum, -i n. 1 quod collectum est - Zusammengestelltes: WOLFHER. Godeh. I praef. p.168,50 pro neg-

[Schmidt]

legenter -is . . . ignorantiae denotari. **2 quod conscriptum est - Abgefaßtes:** ANON. mus. Sowa praeft. p. 7,32 metrice -a memoriali cellule levius quam prosaice commendantur.

adv. compilatim. *complectendo, colligendo - zusammenfassend, komplizierend:* WIGAND. Waldg. 19 non omnia pro magnitudine auditia, sed -m quedam exaravimus. SCHMIDT

1. compingo (conp-, -pegi, -pactum, -ere).

coagmentare - zusammenfügen (cf. GLOSS. I 511,31 St.-S. con-tum zisamane zisazta. II 676,37 -ta zisaminekuuoctiu. IV 232,28 -o ih sampringe. al.): **I de constructione, ordine:** A proprie: **1 gener.:** a *conglutinare, conficere, fabricare, formare - zusammensetzen, herstellen, ververtigen, bilden* (cf. GLOSS. I 94,20 St.-S. con-ta kamahhot): WALAHFR. Mamm. 23,12 quos (deos) manus artificum . . . egit. CHRON. Thietm. 7,37 habitacula de pellibus aut pilis animalium -ta. THEOPH. sched. 2,21 his omnibus -tis ac depictis. HELM. chron. 93 p. 182,28 unam (*machinam*) tabulatis -tam (*item de machinis:* NARR. itin. nav. p. 186,23 instrumentum . . . firmisimum erat magnis lignis -tum. ACTA imp. Winkelm. I 693 p. 549,38 ut omnia -rent ingenia impugnandi). CATAL. Weing. (MGScript. XV p. 1313,18) fenestram . . . sanctuarii conpegit. al. *in imag.:* EUGEN. VULG. calend. 22 (AnalBoll. 84. 1966. p. 361) utpote -tum mundum per corporis artus . . . volvat variabilis ordo. **b extruere, aedificare - errichten, erbauen:** WALAHFR. Mamm. 3,16 parvam -e domum. CHART. Rhen. med. I 180 p. 242,5 abbas . . . coenobii, quod est con-tum in honore . . . salvatoris nostri. CONR. MUR. summ. p. 62,9 (ed. W. Kronbichler. 1968) sicut archa Noe . . . composita fuit et -ta. **cumulare - aufschichten:** OTTO FRISING. chron. 3,3 p. 140,16 collem ex ossibus mortuorum con-tum. **c nectere - flechten:** ALCUIN. carm. 7,34 capiti divo con-ere sera. *in imag.:* IOH. METT. Ioh. 57 flos eius, quod tunc coelestis con-batur, certi. **2 math.:** GERB. geom. 6,2 p. 81,1 in ceteris triangulis orthogoniis . . . sive de integris seu minutissimis numeris -tis. 7,1. PS. BOETH. geom. 443 (ed. M. Folkerts. 1970) firmamenti siderea corpora stellis -ta. **3 mus.:** ANON. I mus. Gerbert 1 p. 331^b enarmonium . . . quod ex utrisque his (sc. diatonico et chromatico) modeste -tum et temperatum sit, nomen accepit ab harmonia. **4 anat.:** NICOL. anat. 35 membrum est pars animalis . . . ex similibus vel dissimilibus con-ta (46). **B translate:** **1 componere, conscribere - zusammenstellen, abfassen** (cf. GLOSS. I 395,29 St.-S. con-unt zuoscripunt): HRABAN. epist. 52 nomina patrum colligens hoc opusculum . . . egi. CARM. Cent. 18,1 -ere parvos versus. THANG. Bernw. prol. meo arbitratu, quae -rem, reliquias episcopus. EKKEH. IV. bened. II^{tit.} benedictiones . . . fratri . . . te roganti. CHART. Frising. 126 p. 126,22 nomina testium sunt scripta in privilegio super hoc -to (*item de chartis:* CHART. civ. Hild. 156. al.). **2 de rebus fictis i. q. proferre - vorbringen:** CHRON. Reinh. a. 1206 p. 571,6 subdit . . . multa contra suum electum maliciose, sed frustra -unt.

II de iunctione, unione: **A strictius:** **1 configere - aneinanderfügen:** TRANSL. Athan. Neap. 16 pueri membra -ens sospitatem pristinam . . . donavit. **2 affigere - anschlagen:** HONOR. AUGUST. gemm. 1,31 (de Christo) granum . . . compastinatur, dum . . . cruci -batur. **3 coniungere, conectere - verbinden, verknüpfen:** EKKEH. IV. bened. I prol. 2,52 par sibi -tis repetatur syllaba dictis. *in imag.:* ERMENR. ad Grim. 6 p. 541,8 quae (*quadrigae*) . . . quattuor rotis ewangeliorum firmissimis con-te feruntur. CONSTANT. METT. Adalb. 20 p. 665,46 si capitl nostro (sc. Christo) -ti et conglutinati bonis operibus . . . sancti inveniamur. **B latius:** **1 conferre, colligere - zusammentragen, sammeln:** HARIULF. chron. 4,32 p. 264,4 haec omnia . . . Gervinus in XXXVI volumibus -ens eqs. OTTO FRISING. chron. 5,4 p. 233,14 leges . . . inordinate con-tas . . . in unum volumen compilavit Iustinianus. **2 addere - zusammenzählen:** PS. BOETH. geom. 626 (ed. M. Folkerts. 1970) quibus (*numeris*) in unum -tis DCCCL nascentur. **3 conducere - zusammenführen:** WALTH. SPIR. Christoph. II 1,144 postquam . . . Rhetorica -egit pace sophystas. **4 unire - vereinen:** GISLEB. ELN. inc. 2,102 neu mentes fratrum fel litis inebleit atrum, sed con-antur.

III de compressione, constrictione: **A proprie:** **1 stric-tius:** **a comprimere, pinsere - zusammendrücken, pressen, stampfen:** WANDALB. creat. mund. 158 mox limum sator ille -egit stabilemque formavit Deus arcem (sc. Adam). THEOPH.

shed. 3,3 accepta argilla . . . mitte in illud spatum in primis modicum et -e cum ligno rotundo fortiter. **medial. i. g. concrecere - sich verdicken:** ALBERT. M. (?) animal. quæst. 16,5 p. 277,46 illud, quod remanet, -itur et indurescit et coagulatur. **b continere, circumcludere - zusammenhalten, um-schließen:** LAMB. LEOD. Matth. I 505 lignea fit theca, ferro con-itur, in qua gleba viri sancti . . . recluditur. *in imag.:* EPIST. Mog. 15 p. 341,17 (a. 937/54) quae (*climata mundi*) ab angulari lapide, Christo . . . , undique complexa atque -ta eqs. **2 latius:** **a circumdare - umringen:** MIRAC. Huc-berti 1,8 p. 822^b eam (*caecam*) irrationabiliter -entes homines. **b prehendere, capere - ergreifen, fangen** (cf. GLOSS. I 60,33 St.-S. con-te pisangan): CONST. I 140,16 (a. 1152) publici latrones et convicti vel con-ti antiqua damnentur sententia. **B translate i. q. comprehendere - zusammenfassen:** WALAHFR. Gall. 1,34 vita et virtutes sancti Galli si in unum -antur librum (NOTKER. BALB. notat. p. 68,19 ut omne, quod . . . repperit . . . , volumen -ret in u. al. cf. CHART. episc. Wirz. I 122 p. 105,21 areas . . . in unam conpeginus curiam); HRABAN. epist. 57 p. 515,20 quae (*capitula*) . . . excerspi atque -egi brevisque annotare studui. THEOD. AMORB. Firman. prol. p. 27,9 tantillum opus capitulariter et ordinarie -ere. *remissius i. q. facere - machen* (cf. p. 1061,13): BERNOLD. CONST. microl. 42 illam usurpationem, quae ex duobus officiis . . . unum incomposite -it, . . . patrum auctoritas non admittit.

adi. compactus, -a, -um. **1 de constructione, ordine:** **a compositus - zusammengesetzt:** HEINR. AUGUST. planct. 709 ut Adam summis positus -us et imis, hoc est terrenis pro corpore, mente supernis. OTTO FRISING. gest. 1,5 p. 21,27 si ex . . . tanta compositione -us (-um var. l.) . . . resolutioni subiaceat homo. ALBERT. M. animal. 12,114 cerebrum . . . neque est ex membris omnino continuis et -is eqs. **b congruus, aptus - angemessen, passend:** ALBERT. M. eccl. hier. 2,8 p. 537^b,25 '-am' (cf. PG 3,397^C ἐναρμόνιον), id est convenientem, 'conversationem'. **2 de iunctione, unione:** **a astrictus, contiguus - angebaut, benachbart:** HIST. mart. Trev. 18 altare . . . sarcofago eius (*santi*) -um. **b coniunctus, totus - vereinigt, gesamt:** ODIL. SUESS. Seb. 1 Hludowicus Pius . . . i regni sceptris fruitus. **c restitutus, sanatus - wiederhergestellt, geheilt:** GISLEB. ELN. inc. 2,81 mulier -a refloret. **3 de compressione:** **a concretus - verdickt:** MAURUS phleb. p. 10^a tunc (sc. frigido tempore) humores sunt -i. **b densus, firmus - dicht, fest:** ALBERT. M. veget. 1,181 sunt mineralia . . . dura . . . et multum constantia et -a in partibus. ALBERT. M. (?) animal. quæst. 16,5 p. 277,51 quod remanet, est solidius et -ius. WILH. SALIC. chirurg. 2,1 p. 326^E ad . . . conversionem nutrimenti duri et -i et viscosi. al. **c solidus et brevis - gedrungen:** DYASC. p. 63^a est . . . hoc animal -um ut porcus. ALBERT. M. animal. 26,5 tertium genus apum est -um, bene rotundum.

subst. compactum, -i n. **1 quod coagmentatum est, compago - das Zusammengefügte, Gefüge** (cf. GLOSS. II 424,10 St.-S. -a deigizumtun, fort. prave versum): INNOC. IV. registr. B 5 p. 4,31 quod uno eorum (*membrorum*) saucio non possunt pre sensili soliditate -i (i. corporis ecclesiae) cetera non languere. v. et l. 35. **2 fascis - Ballen, Pack:** CHART. Hans. 357 p. 118,12 (a. 1248) de integro -o linea panni dentur duo solidi. ibid. al. **3 materia densata - verdichteter Stoff:** SALERN. comp. 12 indigesta digerere oportet, -a dividere, mortificata expellere.

adv. *compacte. *congrue, apte, convenienter - angemesen, passend, übereinstimmend* (cf. GLOSS. I 61,33 St.-S. compacte kafoocliho): ALBERT. M. cael. hier. 2,8 p. 46^a,27 '-e' est verum. 2,12 p. 63^b,7 '-e' (PG 3,144^C ἐναρμόνιως), id est ordinare. eccl. hier. 3,28 p. 625^b,26 '-e', id est convenienter. **2. compingo** (conp-, -pinxi, -ere, perf. -pixi: p. 1063,7, pingere, (colorem) inducere - (auf)malen, auftragen (cf.

GLOSS. I 336,11 St.-S. con-entes camalente. 547,35 con-antur sint kimalet, sc. *prave versum*). : 1 **strictius**: a in univ.: MAPPAE CLAVIC. 56^{tit.} in aureo vase nigrum -ere, ut putes eqs. b **delineare** - (auf)zeichnen: ARIBO FRISING. mus. p. 29 figura, quam de virilibus feminineisque choreis -ximus. 2 **latius** i. q. **temere conscribere** - zusammenschreiben: WOLFHARD. Waldb. 2,12 (6) nec anilia elatus verba -pixi (-pinxi 1 p. corr.).

3. **compingo** v. compingo. **compinso** v. compenso.

***compirata**, -ae m. qui una cum aliis pirata est - einer der mit anderen gemeinsam Seeräuber ist: ALBERT. AQUENS. hist. 3,59 p. 380^D sui (sc. Winimeri) . . . commilitones et -ae . . . a Turcopolis . . . caesi sunt.

***compiscator**, -oris m. qui una (cum altero) piscator est - einer der mit (einem anderen zusammen) Fischer ist: LIUTPR. leg. 60 sancte Andrea . . . , -is, confratris et coapostoli tui Simonis Petri sum servus.

***compiscor**, -ari. ex undis conquirere - auffischen, bergen: GOSW. carm. 45 socios -ans hic flet, opes hic.

compitalia (conp.), -ium n. 1 **dies festus in compitis celebratus** - Fest der Komitalien: ERCHANB. FRISING. (?) gramm. p. 78,20 -a . . . quae, id est festa Cereris, in biviis celebabantur. 2 **dies festus (in campo vici celebratus) vel locus festivitatis** - Fest (auf dem Dorfplatz) oder Festplatz: GLOSS. II 159,24 St.-S. con-a-kisazzi (*spectat ad Don. gramm. IV 379,12*). cf. Diefenbach, Gloss. s. v. compitum et Dt. Rechtsb. V. p. 608 s. v. 'Heimgarten'.

compito v. competo.

compitum (conp., -pet-), -i n. script.: cum.: CARM. de Bened. 57. -pot.: l.36. -put.: l.48. sing. tantum modo in gloss. theod. vet. exstat: l.36sq. plur. sensu sing. (sc. collectivo). l.35sq.46.

1 **strictius** i. q. **bivium**, finis utriusque viae, campus in quadriuvi situs - Scheide-, Kreuzweg, Straßenecke, Platz an der Kreuzung (cf. GLOSS. II 389,64 St.-S. -peta auvicki. III 118,34 -petum [-peta var. l.] wegescida. IV 136,55 -pota ubi vie convenienti i. gewiche. 243,2 con-um wegeseida. al.): a **proprie**: ALDH. virg. II 1538 sator arcitenens dissolvit -peta (conpita var. l.) clausa. COSMAS chron. 2,50 p. 157,26 letis choreis per diversa -a dispositis. OTTO SANBLAS. chron. 40 p. 62,15 tapetibus sertisque . . . -peta illustrantibus, thure . . . redolentibus plateis. al. de locis infamibus: EPIST. pont. Rom. sel. I 11 p. 69,17 his, qui in -petis et pagis sub principe tenebrarum . . . persistunt. ANNAL. Disib. a. 1075 p. 7,12 ossa . . . de sepulcro erecta per -peta disperserunt. VITA Meing. 18 (MGScript. XV p. 561,17) iubet . . . imperator secus -a Albricum sepeliri. b in imag.: COLUMB. epist. 2 p. 163,16 in via huius saeculi spatiosa . . . multi . . . currunt ad -puta arcta. 2 **latius**: a trames, via - Gasse, Straße (cf. GLOSS. I 638,18 St.-S. -petorum givvicio. IV 268,7 in competitis inguiuinik. al.): a **proprie**. PASS. Petri et Pauli 103 complementur -peta luctu. ANNAL. Quedl. a. 999 p. 76,15 per vicos, per platoeas, per -a, per avia . . . fama sonuit. LAMB. HERSF. annal. a. 1075 p. 228,32 per omnes vias et -a. OTTO FRISING. chron. 6,15 p. 274,32 in -is et curiis. CHART. Raitenh. 189 p. 160,27 curias . . . cum adtinentiis . . . , pratis, silvis, -petis. al. b in imag.: CARM. de Bened. 212 qui (*Dominus*) sibi suffragium tribuit per -peta mundi. CARM. imag. 22^a,2,8 sciet omnia -peta sensus. al. γ meton. de vulgo: THEODULF. carm. 51,5 preco ciet hac -a voce: 'quisquis habet eqs.' ANSELM. MOG. Adalb. 355 sic didicisse virum canerent ut -a mirum. b **vicus**, villa - Stadtviertel, Dorf: GLOSS. I 276,37 St.-S. competitis pidorfum. fort. huc **spectat**: CHART. Stir. I 644 p. 621,4 (a. 1185) sicuti in possessionibus eorum (*monachorum*), -is sive villis, inter colonos . . . effusio sanguinis oriatur. c **locus**, regio - Ort, Gegend (cf. GLOSS. III 277,42 St.-S. in competitis indengeuvin): SMAR. carm. 18,6 (MGPoet. IV p. 922) regni per -peta. CARUS Clem. 75 regia vexilla per -peta cuncta nitescunt. PAUL. BERNR. Herl. 11 in eorum (*abbatum*) -is ultra Danubium commorabatur.

complacentia (-cia), -ae f. 1 **delectatio**, gaudium, voluptas - Gefallen, Vergnügen, Genuss: CHRON. Reinh. a. 1226

p. 604,3 ad -ciam sibi faciendam. ALBERT. M. bon. 577 p. 307,16 illa delectatio . . . est quoddam gaudium ex -a actionis. WILH. SALIC. chirurg. 3,21 p. 349^A ad sui (sc. infirmi) gustus -am et appetitus assensum et desiderium. 2 **favor**,

5 **assensus** - Beifall, Einwilligung: CHART. Westph. III 704 (a. 1263) cum heredum . . . consensu et -a. 3 **beneficium** - Gefälligkeit: CHART. Stir. IV 347 p. 206,41 (a. 1269) abbatii . . . Gysila . . . quidquid potest . . . -cie, servicii et honoris. 1. **complaceo** (conp.), -ui, -atum, -ere. script. cum: l.28.49.59. pass.: p.1065,19.21. struct.: plerumque c. dat. c. abl.: l.36. c. (acc. c.) inf.: l.52.69.71. ad: l.47. cum: p.1065,22. de: p.1065,5. in: l.34.37.53.55. inter: l.50sq. p.1065,20. iuxta: l.57. sequitur quod: l.70 ut: l.58.67sq. quatenus: l.51. confunditur c. complacare ut vid.: p.1065,11sqq.

I **strictius**: A placere - gefallen, Gefallen erregen (sensu communiter placendi vigente et inter socios et ad utramque partem, e.g. l.23.43.48.52sq.55): 1 gener.: a person.: a de anim. (Deo, Christo: l.23): LIBER diurn. 68 quatenus valeas Deo . . . eiusque martyri -ere (CAND. FULD. EIGIL. I 9 p. 226,30. CHART. Stir. IV 381 et D. et hominibus . . . -ere). HROTSV. asc. 135 tu (sc. Christus) meus es . . . filius . . . , mihi qui multum -usti. THANGM. Bernw. 57 acceptus Domino -uit populo. NIVARD. Ysengr. 7,410 quam michi -as, experiare, velim. CARM. Bur. B 167^{II},2,5 frustra -uit virgo. al. adde: RUOTG. Brun. 4 p. 5,18 qui (*Prudentius*) . . . palato cordis eius -uit. CHART. epis. Spir. 330 regis beneplacitis . . . placide -ere. β de rebus: ARBEO Emm. 31 quod ei . . . cum -uisset amoena. WALTHARIUS 800 oculis . . . -et parma.

30 CONSUET. Marb. 10 (Spicil. Friburg. X. 1965) quatinus tibi (sc. Deo) con-at servitus mea. NIVARD. Ysengr. 3,964 cui non -et ista lectio. al. b **impers.** (cf. GLOSS. I 712,47 St.-S. bene -uit wola gilicheta [*spectat ad Vulg. Matth. 12,18*]): STEPH. COL. Maurin. 1 (prol.) Bruno . . . te invenit, in quo -uit animae suea (EPIST. Worm. I 36 p. 67,16. cf. EPITAPH. var. II 43,4 talem prospexit, quo sibi -uit. CONST. II 193,3 frusta -uit nobis in filio). GERH. AUGUST. Udalr. I 3 p. 390,16 quamdui eorum voluntati -uit. CHART. Sigeburg. 121 (ed. E. Wisplinghoff. 1964) Christi fideles ad -endum ei illectivis muniberis, indulgentiis scilicet . . . , invitamus (CHART. cell. Paulin. 97). al. 2 c. **colore quodam** (plerumque usu iur. et publ.): a c. sensu approbandi, comprobandi: a person.: TRAD. Frising. 417 (a. 819) con-uit hoc episcopo et omnibus simul audientibus. WALTHARIUS 141 -uit sermo regi. ANNAL.

40 Fuld. Altah. a. 901 quod mox, ut petierunt missi, -uit. β impers. (c. sensu transeundi): HELM. chron. 67 p. 125,12 -uit . . . comiti ad Kanutum. b c. sensu (invicem) decernendi, conveniendi: a person.: LEX Alam. 37,2 quod con-uit (cum- var l.) cunctis Alamannis. β impers.: DIPLO.

50 MEROV. I 48 nos una cum consilio . . . procerum . . . con-uit, quatenus eqs. DIPLO. Heinr. IV. 215 p. 274,32 causam contentionis . . . utrisque . . . -uit diligenter examinare. GERHON. Antichr. 1,56 p. 366,6 concilio tandem in Alexandrum -uit. al. **spectat ad venditiones, commutationes**: FORM. Andec. 2 debiam accipere a vobis precium, in quod mihi con-uit, sole dus tantus. CHART. Fuld. B 18 p. 36,8 accepi a vobis in pretium, iuxta quod mihi con-uit atque convenient (FORM. Sal. Lind. 7 p. 271,26 con-uit nobis atque c., ut eqs. al.). CHART. Sangall. A 68 taliter inter eos cum-uit patronus de ipsa eclesia (TRAD. Ratisb. 34. al.): CHART. Heinr. Leon. 4 p. 6,18 sic utriusque partis testibus -uit. al. c **bene, aptum videri, libitum esse - gut, geeignet erscheinen, belieben**: a person.: TRAD. Frising. 436 p. 375,10 (a. 820) eligere de suis propinquis, qui ei con-uisset. TRAD. Ratisb. 54 idem . . . Salomanno . . . imitandum -uit. ANNAL. Pegav. a. 1159 Octavianus . . . imperatori . . . -uit. al. β impers.: TRAD. Frising. 29 p. 57,31 (a. 769) con-uit nos, ut habeat potestatem eqs. (item in donationibus sim.): FORM. Augiens. B 5 con-uit tibi, ut res tuas . . . traderes. CHART. Rhen. med. I 42 p. 48,17 intimare michi

70 -uit, quod eqs. DIPLO. Ludow. Germ. 30 p. 37,25 con-uit nobis . . . quasdam res . . . concedere. al.). ANNAL. Fuld. Ratisb. a. 886 rebus, prout con-uit, dispositis. LAMB. TUIT. Herib. 2, [Heßler]

33 per eum, quando placuit et sicut -uit, nequam spiritus expelluntur. *al.* **B** delectari, gaudere – Gefallen, Freude haben: GERH. AUGUST. Udalr. I 13 p.403,15 in eo loco, ubi voluntas eius -uit. FROUM. carm. 32,14 ut pueri digno -ant modulo. CONST. II 153,1 de quibus (*soldanis*) Deus sibi -uit. *fort. add.*: TRAD. Frising. 29 p.57,16 (a.769) con-uit mihi animus eqs.

II latius: A intrans. i. q. indulgere, concedere – bewilligen, erlauben: CHART. Austr. sup. II 39 p.55,11 (c.906) si eis in ipso mercato magister con-at mercari. **B** trans. (refl.: l.14): 1 de conciliation (fort. accedente sensu vocis placare; cf. p.1068,10): a (se) reconciliare – (sich) aussöhnen: CAPIT. reg. Franc. 33,32 componat necator occisum . . . et cum propinquis suis se omnino -at. **b** propitium facere, (sibi) placare – gnädig stimmen, (für sich) gewinnen: LIBER diurn. 60 p.54,13 quod oratio eius . . . divinam omnipotentiam flectat suis precibus atque -at. 2 de pactione i. q. stipulari, constituiere – vereinbaren, beschließen: TRAD. Frising. 327 p.280,20 (a.814) qui . . . audierunt, quod sic con-tum atque confirmatum est. 1426 precariam, que inter . . . antistitem et quandam nobilem . . . ta est. *adde*: TRAD. Frising. 336 p.287,20 (a.815) qualiter con-tum atque munitum habuit cum . . . episcopo et ipsam rem . . . offerasset.

adi. 1. **complacens**, -entis. *comis, acceptus – nett, beliebt*: CHRON. Ven. Alt. p.147,11 Flabianicino . . . tribuni ante fuerunt, sed nimium gloriantes et benivoli et -es.

2. **complacitus**, -a, -um. 1 de hominibus, Christo: a qui bene placet – wohlgefällig: EKKEH. IV. bened. I 9,19 tu (sc. Christus) mihi (sc. Deo) -us. **b** carus, familiaris, amicus – lieb, vertraut, befreundet: HINCM. annal. a.862 p.58,29 Hludowicus . . . filiam Harduini . . . sororem . . . Odonis sui multum -i, sibi coniugem copulat. ADEMAR hist. 3,41 p.134,28 Willelmus dux etiam regem Francorum sibi habuit -um (amicissimum habens 2). 2 de rebus: a suavis, iucundus – angenehm, ergötzlich: CARM. ined. 82,4 (ed. H. Hagen. 1877) inter -os hic (sc. ludus scacorum) tibi primus erit. **b** commodus, approbatus, exoptatus – passend, genehm, erwünscht: VITA Burch. Wirz. 3 Bonifacius . . . episcopii sui partem Romano pontifici -am Guirziburgensi episcopio delegavit. TRIETM. chron. 5,9 p.230,24 commissi emendacionem vobis -am . . . promitto. 6,96 ponamus diem vobis -am. RUP. TUIT. inc. 10 (DtArch. 22.1966. p.452,8) terrenas munitiones . . . nunquam Deo fuisse -as. CHART. Xant. 53 p.42,25 competenti et utrique a -recompensatione accepta.

subst. **complacitum**, -i n. 1 spectat ad delectandum: a voluptas (utriusque) – (beiderseitiges) Gefallen: ALBERT. M. summ. theol. I 7,31,2 p.330^b,37 complacent amantes sibi in seipsis et dilectio est in -o. **b** oblectatio nullo malo sive desiderio perturbata – ungetrübtes und reines Wohlgefallen: ALBERT. M. summ. creat. II 1,70,4,3 p.585^b,7 dicit Bernardus *Claraevallensis* (cf. J. Leclercq, Études sur le vocabulaire monastique du moyen âge. 1961. p.127), quod . . . libertas . . . a miseria est libertas -i. Is. 42,1 p.430,13 placitum est voluntas pascens in volito, -um autem, quando totum desiderium in volito conquiescit. 2 spectat ad conventionem: a assensus, comprobatio – Einwilligung, Genehmigung: TRAD. Weihenst. 46 (QuellErörtBayerGesch. N.F. XXVII. 1972; a.1065/77) cum consensu et -o . . . comprovincialium (CHART. Eberb. 32 p.68,8 ex communi -o et c. canoniconorum. cf. CHART. Oelsn. 34 p.60,21 de assensu et bene -o fratrum). ARNOLD. LUB. chron. 5,28 p.208,40 ut suo (sc. cancellarii) -o hec firmaretur ordinatio. **b** pactio, pactum – Übereinkunft, Vereinbarung: EPIST. var. I 27 p.538,26 symbolum enim grece, latine autem . . . conlatio aut pactum vel con-um fidei, quod plures in unum conferunt. DIPL. Conr. II. 106 ut huiusmodi -um stabile . . . permaneat. 3 spectat ad conventum i. q. placitum – Gerichtsversammlung, Ding: CHART. select. Waitz 9 p.23,20 (c. 1070) tria per annum centenarie -a. TRAD. Raithenb. 36 in sollempni -o ducis Austrie, quod habuit Niuenwurbc.

2. **complaceo** v. complaco.

*complacido v. *complacito.

- *complacitatio (conp-, -cio), -onis f. script.: -plic-: CHART. Carinth. III 121 p.48,37. -platitati(o): l.30,39,50. 55,59. -plataci(o): l.10. -plati(o): l.37. *adde* CHART. Fuld. A 683 -placionem. def.: l.43sqq. de signif. et usu v. W. 5 Heßler, ZBayerLandesgesch. 40.1977.
- convenio, pactio, pactum – Vereinbarung, Vertrag, ‘Gedinge’: 1 latius: a in univ.: TRAD. Frising. 184^a p.177,11 (a.802) testes . . . con-is. 584 p.470,7 convenientia et con-o. LIBELL. de conv. Baiuv. 11 p.12,15 ipsi viderunt . . . -em (conplatacionem 4) . . . inter Liupramnum et Privinonem. CHART. Tirol. 53^a abbas hanc compendiosam cum Riutenibus fecit con-em, ut eqs. spectat ad compositionem: TRAD. Frising. 738 (a.853) post istam -em . . . Engelbertus totum, quicquid contra se iniuste fuerat factum, recomplacitavit. **b** c. colore quodam: a condicio, exceptio – Bedingung, Vorbehalt: TRAD. Frising. 1080 p.25,18 (a.926/37) episcopus . . . tradidit . . . ea dumtaxat -e, ut eqs. (cf. 1155 p.82,4 ea . . . -e et tenore. TRAD. Formb. 1 p.625,22 ea ratione et con-e). ARNOLD. RATISB. Emm. 2,57 p.571^a,57 affirmantes 10 traditionis -em huiusc a Gebehardo . . . antistite violatam esse. cf. l.33. **B** consensus – Zustimmung: Cod. Hartw. 11 secundum -titationem totius familiae. 2 strictius (in recompensatione traditionum, donationum sim.) spectat ad cessionem bonorum vel iurium ecclesiae: a spectat ad beneficium, usum fructum, precariam: BREV. NOTIT. p. A 19,12 donatio Reimberti comitis pro se et pro fratre suo . . . et con-o eius. TRAD. Frising. 550^a p.472,36 ista mea traditio atque con-o. 703^a p.589,7 -o seu redditio Erchanfredi presbiteri. Cod. Lauresh. 53 p.336,25 per precariam -is (DIPL. Heinr. 30 II. app. 3 p.696,22 precaria sive -titatio . . . imperatricis). DIPL. Conr. I. 20 p.20,1 huius -is praecemptum. al. expressius de condicione firmata: TRAD. Frising. 696^b (a.848) Liutolt . . . accepit ipsum beneficium . . . censu et con-e priori. **b** spectat ad proprietatem usque ad obitum concessam: a 35 proprius: DIPL. Ludow. Germ. 151 concessimus fieri quan-dam -em inter . . . episcopum . . . et . . . diaconum. DIPL. Karolm. (II.) 15 p.306,6 aptam utiliernque complationem (A) facere. DIPL. Arnulfii 43 -em legitimam perficere (cf. 160 p.243,15 iure con-is). TRAD. Ratisb. 137 -titatio traditionis 40 (cf. Cod. Odalb. 44^b p.107,26 -is traditio renovata est). TRAD. Frising. 1032 p.777,12 quod libent, faciant . . . hac eadem -e stabil permanent; post amborum transitum . . . ad domum Dei . . . redeant bona. CHART. Austr. sup. II 36 utilis olim in sancta inolevit ecclesia usus -is, id est, ut nobiles . . . suas res proprias traderent et ab episcopis . . . ecclesiasticas res acciperent. Cod. Odalb. 1 p.67,15 commutationes et con-es. persaepe. cf. l.13. expressius de condicione firmata: TRAD. Frising. 1080 p.25,6 (a.926/37) ut cetera mancipia in -e permaneant. Cod. Frid. 14 p.179,32 econtra . . . archiepi-scopus . . . tradidit . . . locum . . . in iustum complat-ionem. **B** meton. i. q. iura, bona impetrata – ausbedungene Rechte, Güter: Cod. Odalb. 75 Liutfrid . . . domui Dei . . . remisit . . . omnem con-em, veluti prius habuit complacitatum. c spectat ad proprietatem perpetuam (sc. in concambio): TRAD. Ratisb. 49 (a.863/85) quatinus firmior existat . . . haec -o (ed. -titatio cod.; syn. commutationem). TRAD. Frising. 1041 testes . . . -is . . . et tradicionis. Cod. Hartw. 33. al. d spectat ad red-itus, dona sim. praestanda: TRAD. Ratisb. 136 p.109,22 (a.889) traditio Rodharrii et quasi cuiusdam -titatio stomachi inter Ambrichonem episcopum et Rodharium. *adde*: TRAD. Ratisb. 328 (a.1020/28) -em accepit . . . abbas. e spectat ad manumissionem propinquorum: TRAD. Frising. 1087 (a.937/48) convenit inter . . . episcopum necnon et . . . nobilem virum . . . quandam -em facere eqs.
- 65 *complacito (conp-, -avi, -atum, -are. (placitare, cf. 1. complacere, complacitum) script.: -ati-: Con. Odalb. 60. -id(o): p.1067,32. usu trans. (e. g. p.1067,12,15) et intrans. (p.1067,5,9,42). impers.: p.1067,36. struct.: c. dat. (refl.): p.1067,4,22,27,32,34. c. (acc. c.) inf.: p.1067,70 9,47. ab: p.1067,15,50. ad: p.1067,13,40. contra: p. 1067,24. cum: p.1067,41. de: p.1067,50. inter: p.1067,44. pendent: ut: p.1067,5,37. quod: p.1067,6.

1 pacisci, stipulari, (sibi, alicui) impetrare — vereinbaren, aushandeln, (für sich, jemanden) ausbedingen, erwirken: **a latius:** **a** in univ.: TRAD. Frising. 184^a p. 176,34 (a. 802) missi . . . rogantes . . . episcopum con-verunt ei (*Lantfrido*), ut licisset ei eqs. 258 fratres . . . con-verunt in eodem placito, quod de hac causa minime amplius ulli hominum umquam movere deberent. cf. l. 51sqq. **b** affirmare, promittere — zusichern, versprechen: TRAD. Frising. 268^b (a. 807/08) nullam amplius inquisitionem huius silve se habituros . . . con-verunt; in publico placito hoc factum est. **y** (pactio facta) in proprietatem dare — (vereinbarungsgemäß) übereignen: TRAD. Frising. 1045 p. 788,25 (a. 908) -vit chorepiscopus abbatiolam Mosapurg nuncupatam ad ecclesiam beate Marie. **8 acquirere — erwerben:** CHART. Carinth. III 216 p. 94,24 (a. 1006/39) quicquid ipse (episcopus) . . . a quodam nobili viro . . . con-vit. **b strictius (in recompensatione traditionum, donationum sim.) spectat ad cessionem bonorum vel iurium ecclesiae:** **a spectat ad beneficium, usum fructum, precarium:** TRAD. Frising. 11 p. 38,32 (a. 758) tradidi . . . nisi quod filius meus . . . in beneficium de domo sanctae Mariae habuisset ipsam causam . . . ; hoc con-vi et cum testibus confirmavi. NOTIT. Arnon. 8,6 suis nepotibus illam aliam medietatem con-bant. TRAD. Frising. 364 quod frater eius . . . hoc placitum, quod contra . . . episcopum . . . con-ret, numquam mutaret. TRAD. Lunaelac. 73 p. 44,2 his rebus ita con-tis. TRAD. Frising. 656^a presbiter . . . tradidit . . . ob beneficium . . . econtra sibi con-tum. DIPL. Ludow. Inf. 40^a p. 159,17. saepe. expressius i. q. iure precariae (vel usus fructus) pacisci — nach Prekarien- (bzw. Nießbrauchs-) Recht vereinbaren: TRAD. Frising. 522 p. 446,35 (post 825) Hitto episcopus tradidit . . . et censem Erchanberti con-vit. CHART. Sangall. A 342 p. 316,26 coniux mea . . . dotem sibi con-datam possideat. al. **b spectat ad proprietatem usque ad obitum concessam:** DIPL. Ludow. Germ. 151 diaconus sibi -vit . . . beneficium suum in proprietatem . . . usque ad finem vitae (TRAD. Ratisb. 87). COD. Odalb. 74 ea ratione con-tum est, ut . . . Rihni et soror . . . loca usque in ambarum vitę exitum in proprietatem possiderent. al. expressius i. q. pacisci de cessione bonorum — die Überlassung von Gütern vereinbaren: DIPL. Karlom. (II.) 19 dyaconus noster . . . ad monasteria . . . nobiscum -vit. COD. Odalb. praef. p. 63,10 commutando et con-ando. al. **y spectat ad proprietatem perpetuam (sc. in concambio):** TRAD. Ratisb. 77 (a. 874) episcopus et . . . comis con-verunt inter se; dedit episcopus . . . comiti . . . iugera LXXXIII et econtra dedit . . . comis . . . iugera XL. **8 spectat ad redditus, iura praestanda:** TRAD. Frising. 747 (a. 855) istum . . . censem annuatim dari sibi ab ecclesia con-vit; bachonem eqs. (cf. DIPL. Ludow. Germ. 155. TRAD. Ratisb. 136 p. 110, 10). 865^a econtra con-vimus decimas tres. 888 *Kegio* con-vit de oratione ab episcopo . . . inter missas et psalteria eqs. al.

2 spectat ad iudicium, placitum: **a disceptare — verhandeln:** TRAD. Frising. 697^a p. 583,13 (a. 848) quando conseridunt in concilio et con-are ceperunt. **b dijudicare — entscheiden:** TRAD. Lunaelac. 147 p. 86,9 (a. 843) res iuste con-te . . . inconvulse . . . permanere valeant. METELL. Quir. 56,2 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) causa dum foret gerenda quondam -ta. **c iudicare — Recht sprechen:** METELL. peripar. 3,10 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) illi (advocato) crebrius . . . turbis -anti . . . dicebat domna eqs.

complacitum v. 1. complaceo.

1. *complacitus (conp.), -us m. assensus, comprobatio — Einverständnis, Genehmigung: COD. Bald. 14 episcopus tradidit . . . iugerum mensuram cum clericorum con-u. cf. 1. complaceo p. 1065,56sqq.

2. complacitus v. 1. complaceo.

complaco (conp.), -avi, -atum, -are. form.: coni. imperf. -erent: p. 1068,3. inf. -ere: p. 1068,10. intrans.: l. 72. medial.: l. 72.

1 reconciliare, mitigare — aus-, versöhnen: **a** in univ.: AN-NAL. Hild. a. 1105 p. 52,28 eos (*imperatorem et regem*) . . . -andi gratia. HELM. chron. 39 p. 79,14 assentire (sc. papa) . . . nobis et -are domino nostro (sc. regi), ut et ipse -etur tibi. **b c.**

colore quodam i. q. propitium facere — gnädig stimmen: WALAHR. carm. 21,25,3 deos colendo -are sibi (cf. RHYTHM. 150, 157,3 ut *virgines* . . . sibi rursus irata con-rent [-erent var. l.] numina). CHART. Pomm. 123 p. 164,9 (ed. K. Conrad. 1970) 5 precibus con-tus Dominus. VITA Ermin. 21 p. 492,6 orantis . . . meritis -tus Christus. **2 (sibi) conciliare, in suas partes ducere — (für sich) gewinnen, auf seine Seite ziehen:** GERH. AUGUST. Udalr. I 28 p. 418,39 drudes suos (sc. imperatoris) donis congruis sibi -are. ADAM gest. 3,27 p. 171,1 eos (papam et regem) . . . -are (-ere var. l.) sibi properabat archie-piscopus. BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 284,5 Chonradus . . . episcopatus datione ab eo (rege) non canonice -tus successit. a. 1079 p. 322,38 papam decipere ac Heinrico . . . -are. **3 commendare — empfehlen:** EPIST. ad Hildeg. 123 p. 347^b ut . . . me eius (Christi) clementi bonitati studeas -are.

adi. complacatus, -a, -um. propitius — gnädig: MIRAC. Verenae 10 (ASBoll. Sept. I p. 170^b; s. XI.^{in.}) laudemus . . . Verenam, quae nobis Christum faciat esse -um. ACTA imp. Winkel. I 149 p. 126,17 habebant parentes nostri . . . vestris orationibus Dominum -um. **Heßler**

complanatio (conp.), -onis f. 1 compositio — Schlich-tung, Beilegung: CHART. epis. Halb. 4471,31 (a. 1208) partes nostras ad huius negotii-em interposuimus. GESTA Halb. p. 111, 23 totum ingenium . . . ad ipsius (controversiae) apposuit con-em. **2 conventio, transactio — Einigung, Vergleich:** CHART. Worm. 325 p. 215,7 (a. 1265) qui (*Ringravius*) -i nostre interfuit. ANNAL. Worm. a. 1266 cives . . . cum ipso . . . plenam factam fuisse -em asseverantes eqs. **3 compactio, pactum — Abmachung, Vertrag:** CHART. Altenberg. 272 (a. 1267) venditionem et -em inter nos et ecclesiam . . . legitime factam.

***complancutus (conp.), -us m. conquestus, lamentatio — (Weh-)Klage:** CATAL. biblioth. Lehm. I 16 p. 76,1 (s. IX.) synonyma Ysiderio de con-u hominis et ratione ei reddita.

35 *complango (conp.), -ere. conqueri — (sich be)klagen: GLOSS. II 87,16 St.-S. conquiri con-ere chumon. ibid. al. refi.. CAPIT. reg. Franc. 25,5 multi se con-unt legem non habere conservatam.

complano (conp.), -avi, -atum, -are. I propriet i. q. planum, aequalem reddere, (co)aequare — eben, gleich(mäßig) machen, (ein)ebnen, ausgleichen (cf. GLOSS. I 424,40 St.-S. con-vit gislihta. 573,47 con-ta giepanotiu): **A strictius: **1 in univ.:** BEDA hist. eccl. 1,7 p. 20,32 quem (montem) . . . in modum aequoris natura con-at. THANGM. Bernw. 23 si 45 muros urbis solo -ari . . . suppetat. LAMB. TUIT. Herib. 1,8 p. 746,26 everso publico horreo spatium -atur. ANNAL. Pegav. a. 1101 p. 246,54 informia seu palustria loca. ANNAL. Rod. a. 1109 p. 695,27 -ta . . . in agrum curte. EBO BAMB. Ott. 1,19 (ed. J. Wikarjak. 1969) collem. ALBERT. M. veget. 7,163 ossa persici in loco fosso et -to . . . sunt ponenda. al. in imag.: LAMB. HERSF. Lull. 11 p. 321,16 nec . . . tota negotii asperitas -ta est. METELL. Quir. 19,17 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) nunc -ta datur michi regia strata presente carminis via. al. **2 c. colore quodam:** **a** destruere, demoliri — abreissen, ab-tragen: DIPL. Loth. III. 16 p. 20,20 in quo (foro) ampliando domum et curtem . . . -vit. TUTO opusc. 3,3 p. 116,16 muros . . . subvertisse, turrium munitiones -asse. al. **b replere — aus-, auffüllen, anschütten:** WALAHR. Gall. 2,26 oculorum sedes ita sunt carne et cute superductis -tae, ut eqs. RUD. 60 FULD. Leob. 4 p. 124,4 ut . . . terra sepulchrum -ret. ANNAL. Rod. a. 1136 p. 712,25 con-ta torrentis profunditate. **c occare — (ein)eggen:** REGISTR. abb. Werd. 2,3 p. 17,11 (s. IX./X.) arare, sementem accipere, -are, id est giekkan (p. 17,13 a. iugum unum et -are. ibid. al.). **d (aequaliter) digerere — (gleichmäßig, flach) verteilen:** THEOD. CERV. chirurg. 2,17 p. 149^b surfur in sacculo taliter -etur, quod totum locum dolentem . . . detineat. **e levigare — glattstreichen, ordnen:** EKKEB. SCHON. cath. 11,10 barbam reverenter -as. **B latius i. q. aequabilem reddere, temperare — ausgeglichen machen, mäßigen:** DAVID compos. 3,18,1 humilitas . . . gestus -at.**

II translate: A obi. res: **1 componere, sedare, (amicabiliter) decidere — schlachten, beilegen, (gütlich) entscheiden:**

CHART. Heinr. Leon. 66 quorum (*virorum*) consilio et . . . iudicio lis et alteratio tocius querere . . . est decisa et . . . -ta (CHART. ord. Teut. [Thur.] 271 controversia . . . de c. arbitrorum . . . est amicabiliter con-ta). CHART. Port. 48 p.66,26 eadem fuit inter eos discordia -ta. CHART. Babenb. 232,45 si duos hospites . . . quitquam habuerint querelare, hoc iudex . . . ipsis poterit iudicare vel . . . con-are. CHART. Advoc. 105 p.55,9 hec (*guerra*) -bitur . . . secundum amiciam vel iusticiam. CHART. Brixin. 149 p.161,17 infra mensem -buntur excessus utriusque. CHART. Landeshut. 122 p.68,34 (ed. Th. Herzog. 1963) questionem. al. cf. p.1068,52. 2 corrigere, (*re*)sarcire - (*wieder*)gutmachen: DIPL. Conr. III. 238 p.417, 29 (ed. F. Hausmann. 1969) in his (*iniurias et damnis*) -andis . . . tibi assistemus. ARNOLD. LUB. Greg. 2,524 quod invitus fecerat, -are speraverat. B obi. homines i. q. reconciliare, compacare - (*durch Vergleiche*) aussöhnen: CHART. Biel. 7 p. 7,10 (a. 1221) fratres diem apud Hervordiam super illo -ando servabant cum ecclesia eqs. CHART. civ. Spir. 114 p.84,31 qui (*arbitri*) . . . eos (*cives et Dietmarum*) . . . con-bunt (p.84,38). refl. et medial. i. q. pacisci, convenire - sich einigen, vergleichen: ANNAL. Worm. a.1259 -ti sunt cives Moguntini, Wormatienses et Oppenheimenses eqs. CHART. Meckl. 931 in presencia consulum domina Aleydis et filius suus . . . verunt se in hunc modum eqs. CHART. civ. Erf. 251 cum . . . tota universitate Erfordensium sumus amicabiliter -ti . . . , vide-licet isto modo eqs. (CHART. civ. Spir. 135 super omni discordia inter nos et . . . cives . . . habita sumus a. -ti eqs.). al.

complantatio (conp.), -onis f. 1 *proprie* i. q. *actio per mixtim plantandi - das Zusammen-, Nebeneinanderpflanzen*: ALBERT. M. veget. 6,450 bufo . . . fugatur -e (cum plantatione A) rutae cum salvia. 2 *translate*: a *philos*. i. q. *concretio, compositio* - (*gewachsene*) *Verbindung*, (*organische*) *Einheit*: ALBERT. M. metaph. 11,1,7 p.467,30 (ed. B. Geyer. 1964) quaecumque sunt tactu et non -e (p.1070^a,11 συμφύσει). p.468,15 -o . . . unius cum alio et ordinatio omnis fit per formam eqs. ibid. al. b *theol*. i. q. *coalitus, unio* - *das Eins-Werden, Vereinigung*: GERHOH. haer. 5 p.1179^C nomine rei significat *apostolus* (*Vulg. Eph. 3,14*) -em similitudinis passionis Christi. v. et l.57.

***complantator** (conp.), -oris m. *qui una cum aliis fundator est - Mitbegründer, -stifter*: CHART. Babenb. 580 p.28,3 (spur. s. XIII.²) marchio . . . advocationem . . . suscipiens ad incrementum nostre nove plantationis, ita ut dici posset et etiam esset noster con-r.

complanto (conp.), -avi, -atum, -are. 1 *proprie* i. q. *plantare, (con)serere, colere - an-, bepflanzen, anlegen (de vineis novalibus)*: DIPL. Karoli M. 307 p.464,3 (spur. s. XI.²) vineas ad con-andum, ortos faciendum. CHART. archiep. Magd. 311 p.394,21 partem montis . . . vineti -andam (p. 395,12. 441 qui [*mansus*] . . . con-andis v. videbatur accommodus). 2 *translate*: a *ingenerare - einpflanzen, an-erschaffen*: LAMB. mus. quadr. p.251^b,5 in arbore unam nature virtutem multarum vegetivam propagitum -vit. b *pass. c. sensu conformandi* i. q. *coalescere, unum fieri - zusammen-wachsen, eins werden (loci spectant ad Vulg. Rom. 6,5; cf. Gloss. II 130,71 St.-S. con-ti epanpilidota)*: GERHOH. psalm. 33,2 p.206,10 in spe futurae complantationis, qua -buntur similitudini resurrectionis eius (*Christi*), qui nunc digne sumunt corpus . . . ipsius (Antichr. 2,36 p.270,18 *duo testa-menta* nos s. mortis eius docent -ari deberi. ELIS. SCHON. vis. 3,31 p.87,23 apostoli . . . verbum incarnatum vicinius contemplantes proxime s. eius -ti sunt). al.

adi. **complantatus**, -a, -um. *insitus, congenitus, nativus - anerschaffen, angeboren, von Natur aus eigen*: ALBERT. M. somn. 1,2,3 p.143^a,26 ex natura -a (cf. p.456^a,17 σύμφυτος) in eis. spirit. 1,1,2 p.215^b,23 de his, quae connaturalēm habent spiritum et -um. eth. 3,3,4 p.259^b,21 coitus delectatio intensissima est et homini -a. ibid. al.

***complantum vel -us**, -i n. vel m. *ager vel vinea novalis - Neupflanzung*: ACTA imp. Winkelm. I 19 (a. 1198) consuetudines, quas michi debebant tam in nummis quam in terragiis et -is et vinetis.

complasmo (conp.), -atum, -are. 1 *concreare, ingenerare - zugleich, zusammen erschaffen, anerschaffen*: ALFAN. premn. phys. 1,5 Aristoteles . . . potestate . . . intellectum -tum (*PG* 40,505^A συγκατεσκευάσθαι) esse homini refert. 5 2 *creare, componere - erschaffen, bilden*: SUMMA dict. Saxon. 11,79 p.329,34 inter eos, qui unius et eiusdem sunt glebe materia con-ti.

***complatio, -platitatio** v. *complacatio.

***complatio** v. *complacito.

10 **complebanus** (conp.), -i m. 1 *collega plebani, con-clericus eiusdem parochiae - Mitpfarrer, Geistlicher derselben Pfarrgemeinde*: HUGO TRIMB. sols. 28 p.58,33 qui (*plebanus*) convocatis aliis con-is suisque parochianis pomerium introivit. 45 a suis con-is accusatus *clericus*. 2 *qui ad eandem plebem, parochiam pertinet - Angehöriger derselben Pfarrgemeinde*: VITA Hemmae 23 (ASBoll. ³Iun. VII p.461^A; s. XIII.) quidam de Griffen . . . cum aliis -is suis. Renier

***complebeius**, -i m. *de cibis eiusdem demi i. q. compaginus, popularis - Gemeinde-, Volksgenosse*: ALBERT. M. eth. 8,3,1 p.539^a,3 contribules vel -i (p.1160^a,18 δημόται).

20 ***complebilis**, -e. *semine imple bils - befruchtbar*: ALBERT. M. animal. 6,119 quedam *animalia* ovant ova per sperma masculorum -ia.

?***completive** adv. *comprehensive, compleutive - umfassend, vollkommen*: IOH. GARL. contrap. 1 p.12^b dicuntur species perfecte, quia perfecte et -e (an leg. compleutive?) consonant auribus audientium.

complecto v. 2. complector.

1. **complector** (conp.), -ari. *circumdare, circumtegere - umgeben, ringsum bedecken*: GESTA Ern. duc. I p.19,21 ostra operosa desuper extensa tam ipsum (*sedile*) quam et pavimentum ante illud spaciose con-bantur. cf. THLL. III. p.2085, 8. 24.

2. **complector** (conp.), -plexus sum, -i vel rarius complecto, -plexi, -ere. *form. -xui: p.838,32.1072,3. struct. partic. perf.: c. dat.: p.1071,26. c. abl.: p.1071,27.*

I proprie: A amplecti - umfassen: 1 strictius i. q. circumplecti, (bracchiis) circumdare - umschlingen, umarmen (cf. Gloss. I 61,37 St.-S. con-itur kahalsit. II 662,50 -xus druchenter): ALDH. virg. I 50 p.306,2 coepit . . . caccabos -i. II 1715 candida . . . -ens colla lacertis (HROTSV. Pel. 237. 269).

*WALAHFR. Mamm. 7,4 aram. WALTHARIUS 1126 satrapa . . . -itur illum (*regem*): ANNAL. Fuld. Ratisb. a.891 p.120,37 coacervatum se per manus et colla cruribusque -entes in pro-fundum . . . mergebantur. THIETM. chron. 3,12 ambabus eandem (*crucem*) -ens manibus. ALBERT. AQUENS. hist. 3,65 p.385^F corporis medietas cruribus equum -xa. al. in imag.: ALDH. virg. II 629 nox . . . furvis terram -itur (amplectitur V) alis. ad ACIRC. 108,6 quadratum -or (con-o var. l.) caerulea mundum (*sc. nox*). 2 latius: a cohære, tenere - umfaßt halten (de Deo, natura sim.): ALDH. ad ACIRC. 111,8 -or (*sc. creatura*) sub caeli cardine cuncta. EPIST. MOG. 15 p.341,16 quae (*quattuor climata mundi*) ab angulari lapide, Christo videlicet Iesu . . . undique -xa atque compacta eqs. HROTSV. AGN. 321 sub ditione sua qui (*Christus*) -ens universa cuncta . . . regit. WALTH. SPIR. CHRISTOPH. II 3,31 quæcumque suo con-itur ordine tellus. al. add: GODESC. SAXO THEOL. 22,6 p.308,20 qua (*aeternitate*) interminabilis vita totam pariter -itur praesentiam Deus. b ambire, cingere - umschließen, umgeben: a in univ.: ANNAL. Quedl. a.1020 p.85,15 quem (*circulum*) alii quatuor . . . circuli . . . in modum crucis -xi sunt. DIPL. Heinr. IV. 244 (interp. s. XII.¹ⁿ) quoque terminus banni Chaltöuba villam cum termino suo -atur. HEINR. WIRZ. cur. 687 ecclesie muris ortum -itur altis. *B de vestimentis sin. i. q. (circum)tegere - umhüllen, bedecken*: ANTIDOT. Augiens. p.63,25 si maiori plagellula inducta dialthaea ab stomacho usque ad vessice loca omnia -atur. WALTHARIUS 335 ocreis suras -itur. fort. add.: CHART. Babenb. 68 (a. 1187) cum vestitu suo cingulo tenus -xo (cingulo comprehenso A 2) . . . iudici . . . offeratur sur. Y ? se applicare - ? sich anschmiegen (*ni spectat ad p.1071,33sqq.*): RUODLIEB I 36 *<ad> levam colli -xa**

(Antony)

iuba iacet illi (*equo*). **c** *concludere, continere - einschließen, enthalten*: **a** in univ.: ALDH. ad Acirc. 10 p. 86,19 versus xv sillabarum quot scemata -itur? THEODULF. carm. 26,1 aurea funereum -it littera carmen. EINH. Karol. 33 p. 40,21 (testam.) quae (*mensa*) . . . totius mundi descriptionem subtili ac minuta figuraione con-itur. WANDALB. martyr. compr. 13 ebdomas . . . septem -itur integra soles. AGIUS comput. 2,4 pagella . . . brevi spacio cunctum -itur evum. GERB. geom. 6,5 p. 91,8 basis et catheti numerum simul-i. al. v. et p. 1081,4. **B** *adiungere, computare - einbeziehen*: DIPL. Ludow. Germ. 178 p. 256,39 (spur. s. X.^{med.}/XI.^{in.}) ne . . . in summa debiti his plus aut minus -atur (*inde* DIPL. Heinr. III. 5 completere). TRAD. Frising. 1420 p. 276,29 -xis . . . ad idem concambium locis his, id est *eas*. **y** *consistere (in) - bestehen (aus)*: Ps. HUCBALD. ton. p. 214 modulatio psalmi . . . in septem -xa sonis. **d** *occupare - einnehmen, innehaben*: PAUL ALBAR. carm. 9,23 Malacias finem con-it termino verbi. **e** *condere - bergen*: VITA Hugberti 10 (MGMer. VI p. 488,27) in ipsa basilica ad altare sancti Albini, cui reliquias ibi ipse con-xerat. **B** *colligere - zusammenraffen, schürzen*: MIRAC. Audom. 2 (MGMer. V p. 776,31; s. IX.^{in.}) sinistra, qua sinus tenebatur -xus. **C** *corripare, arripere - packen, erfassen*: WALTHARIUS 681 hastam. 750 crines. *completere - erfüllen, beseelen*: CHRON. Fred. 4,58 p. 150,19 prosperitatis et iustitiae amore con-xus. **D** *conectere - verbinden, verknüpfen*: ALFAN. premn. phys. 18,9 bonas delectationes nec -xas (PG 40,680^a συμπλεγμένας) afflictioni (cf. 18,11 afflictione). ALBERT. M. phys. 2,2,8 p. 133^a,4 -endo causam per accidens cum causa per se. *coniungi, coniunctum esse - sich verbinden, verbunden sein (mit)*: WANDALB. horol. 14 tertia hora mox nonam punctis -itur hisdem. PLATO TIBURT. tab. 5 p. 497,19 quia unius sunt complexionis, ideo sibi -untur *lapi-des*, ut nullatenus eos separare . . . queat ignis. **E** *plectere - flechten* (cf. Gloss. I 61,36 St.-S. con-ere kaflethan): PASS. Quir. Teg. 10 cum vasculo corporali de ramis palmarum confexo (1b,3, con-xo 1a). **f** *fort. huc spectat*: p. 1070,72.

H *translate*: **A** *colere, diligere, fovere, promovere - (um)-hegen, (ver)eihren, lieben, fördern*: **1** in univ.: ALCUIN. carm. 9,93 quem . . . pater natum caro -it amore *eas*. (WALAHFR. Blaithm. 56 miro a cunctis semper -xus a. Wett. 693). RIMB. Anscar. 37 p. 72,18 ut eum . . . quasi fratrem -rentur. CAPIT. reg. Franc. 284^c p. 368,28 dominus apostolicus . . . instar filii -xus *Bosonem regem*. HROTSV. Theoph. 298 supplex veneror, laudo, -or, adoro . . . Christum. prim. 157sq. te miti -or pectore, fili, consortemque tuam pariter -or amandam. BERTH. (?) annal. a. 1079 p. 323,41 cum his, quos libenter -xus est, portionem habiturus. **al.** **2** *c. colore quodam*: **a** *probare, laudare - billigen, gutheißen*: BEDA hist. eccl. 3,17 p. 161,30 haec in praefato antistite multum con-or et amo. 5,21 p. 344,26 (epist.) quod ea, quae apostoli Petri sunt, in ab-dito cordis amplectimini (con- N.). **b** *servare - bewahren*: AEDILV. carm. 5,16 sensibus in cordis -it cuncta rimatus. **c** *observare - festhalten (an), üben*: v. p. 1080,59sq. **d** *defendere - in den Schutz nehmen*: DIPL. Loth. I. 3 p. 59,22 (ed. Th. Schieffer. 1966) ut . . . res, que . . . principes . . . ecclesie delegaverunt . . . omni nostra auctoritate -antur. **e** *ap-petere - erstreben*: HROTSV. Gong. 557 mens . . . sola . . . laetae -ens lubrica vitae. **B** *comprehendere, (breviter) tractare - zusammenfassen, (zusammenfassend) darstellen, behandeln*: **1** in univ.: VITA Arid. 61 (MGMer. III p. 608,25) ea . . . paucissimis syllabis -ximus (-xi sumus 1). EINH. Karol. prol. p. 1,4 res gestas . . . Karoli . . . quanta potui brevitate, con-xus sum. CAND. FULD. Eigel. II 22,8 officii numerum, tempus, annumque diemque cum sanctum reliquis varia -itur arte. OTTO SANBLAS. chron. 12 p. 14,3 evangelio . . . -xo in actibus apostolorum opus totum concludit *Petrus Manducator*. **al.** *adde*: HRABAN. epist. 37 p. 473,31 sub quo numero (sc. vi-ginti duorum librorum) vetus testamentum . . . beatus Hieronimus -xum se (completum esse P) asservit. **2** *c. colore quodam*: **a** *conscrivere, komponere - abfassen*: HUMB. WIRZ. epist. (MGEpist. V p. 440,1; a. 838/42) intellexi illos (*libros*) . . . laudabili magnitudine et brevitate esse con-xos. **b** *co-*

*gere - zusammenstellen: v. p. 838,32. **c** firmare - (schriftlich) festhalten*: TRAD. Frising. 51 p. 80,20 (a. 772) conscripsi atque testes penne con-xui. **C** *suscipere, concipere - (in sich) aufnehmen*: WALAHFR. Wett. 212 magna sub ardenti 5 -ens gaudia corde. HROTSV. prim. 255 -ens animo praecepta parato. THEOPH. sched. 1 praef. p. 9,18 hanc diversarum artium schedulam . . . tenaci memoria perlege, ardenti amore -ere (amplectere R). **D** (*occasionem*) *capere - (die Gelegenheit) ergreifen*: HEIRIC. Germ. I 3,301 turba loci -xa diem 10 . . . impertit debita sanctis. CARM. Bur. B 43,6,3 o decus exaltabile, saluti collaudabile, -ere! -ere! (aliter ed. in comm., sed spectare vid. ad Vulg. Sirach 38,3).

adi. *complexus, -a, -um. compositus - zusammengesetzt*: **1** *philos. i. q. coniunctus, conexus - verbunden, ver-knüpft*: ALBERT. M. phys. 2,2,8 p. 132^b,40 quaedam causae dicuntur aliquando -ae cum quibusdam et aliquando dicuntur incomplexae. praedicab. 1,5 p. 10^a,21 -a . . . dictio est, cuius partes aliquid significant de intentione totius. metaph. 3,3,3 p. 142,18 (ed. B. Geyer. 1960) omnis -us et compositus intellectus fit ex simplicibus. al. v. et l. 28. **2** *medic. de febribus diversis de causis simul accidentibus i. q. mixtus - gemischt*: AURELIUS 1 p. 491,5 sunt febres stipticae, sunt solutae, sunt -ae *eas*.

subst. *complexum, -i n. t. t. log. i. q. compositum, vox composta, demonstratio - das Zusammengesetzte, Begriffs-verbindung, Urteil*: ALBERT. M. anim. 1,2,7 p. 36,48sqq. (ed. C. Stroick. 1968) ratio . . . omnis, quae certa est, aut est incomplexi aut -i . . . si autem esse (*sic?*) -i (*an adi.?*), per ipsam acquirimus scientiam, propter quid aliquid inest subiecto, et haec est demonstratio. praedicab. 1,5 p. 10^a,26 haec dictio 'homo' et haec dictio 'ambulat' aliquid significant de intentione huius -i 'homo ambulat'. metaph. 1,5,14 p. 87,82 (ed. B. Geyer. 1960) in omni disciplina -orum et incomplexorum. p. 88,2 quae (*demonstratio*) est cognitio -i secundum viam intellectus. top. 6,6^a capit. de diffinitione -orum. *ibid. al.*

adv. **complexum, -i n. composite, coniunctum - im Sinne der Zusammensetzung, Zusammenfassung*: ALBERT. M. praedicab. 1,4 p. 8^a,17 grammatica *utilitur sermone*, prout modus inflexionum et constructionum intellectus simplicis et compositi -e designativus existit. metaph. 5,1,2 p. 212,37 (ed. B. Geyer. 1960) non Polycletum secundum se nec statuae factorem secundum se, sed -e (cf. p. 1014^a,13 συμπλεχόμενα) Polycletum statuae factorem esse causam statuae.

complementum (conp.), -i n.

45 **I strictius**: **A** *gener. i. quod complet, totum et integrum - das was ausfüllt, ausmacht, das Vollständige, Gänze*: BERNOLD. CONST. microl. 19 p. 989^c quidam corpus Domini . . . intinctum pro -o communionis populo distribuunt. CHART. march. Misn. II 510 p. 351,42 exceptis quatenus septem mensuris triginta perticarum . . . ad -um quatuor villarum Echardi pertinentibus. ALBERT. M. pol. 4,3^e p. 337^a,3 haec omnia sunt . . . -um (p. 1291^a,17 πλήρωμα) primae civitatis. *plentudo, cumulatio - Fülle*: CHART. Bern. II 395 (c. 1256) H. . . dilector suo R. . . dilectionis et gratie con-um. **B** eccl. 50 *i. q. exaequatio (per orationem effecta) - das Vollmachen, Erfüllen (eines Pensums), Durchbeten*: STATUT. ord. Teut. p. 37,20 quod ad -um huius numeri (*sc. orationum*) ieuni non teneantur frates. **C iur.**: **1** *plena solutio, praestatio - volle Entrichtung, Leistung*: CHART. Eberb. 303 p. 63,30 (a. 1255) propter statum terre pessimum de ipsis non potuit aliquatenus consequi iustum -um. CHART. Ital. Ficker 442 p. 451,14 pro residuo et -o solutionis et satisfactionis. 455 p. 463,29 pro -o summe. **2** *additamentum, clausula - Zusatz*: CHART. Sil. D I 134 (ed. H. Appelt. 1963; a. 1212) presentem confirmationem . . . nostri sigilli munitione vallamus validius adhuc addentes -um, ut *eas*. **D** zool. *i. q. impletio (per semen effecta) - Befruchtung*: ALBERT. M. animal. 5,5 mas, per cuius semen ovum necessarium formationi piscis generandi debet accipere -um. **E** astron. -um lunae *i. q. plenilunium - Vollmond*: ALBERT. M. caus. element. 1,2,2 p. 603^a,6 in -o lunae (animal. 7,84 apud -uml. [p. 599^b,16 ταῖς πανσελήνοις]. *ibid. al.*).

II latius: *A expletio, executio — Erfüllung, Ausführung:* **1 gener.:** *a in univ.:* DIPL. Conr. III. 218 (ed. F. Hausmann. 1969) ad sui propositi -um. CHART. Trident. 26 p. 31,25 (epist. papae) precaminis. ANNAL. Prag. II a. 1278 p. 195,24 petitionum. *adde:* CHART. Turic. 566 p. 70,13 (a. 1242) si . . . condicio infra unum mensem effectus -um . . . non ha-buerit. CHART. Rhen. med. III 1225 ut . . . certitudinis faciam -um. **b de munere i. q. functio — Ausübung:** CHART. Ital. Ficker 387 p. 402,41 (a. 1243) illud, quod recipere debebunt ambasciatores pro -o dicte ambasciate. **2 iur. de eis, quae ad plenam satisfactionem faciendam exiguntur:** PAX Valenc. p. 606^a,30 proclamet se de homine suo et fiat ibi iusticie -um (CHART. Salem. 59 [epist. papae] ut eis super premissis exhibeant i. -um). EPIST. Worm. II 49 ut . . . compareat coram vobis exhibitus et accepturus super causam . . . i. -um. CONST. II 394,10 nisi . . . vellent satisfacere . . . et recipere ab eisdem iusticie -um. CHART. Stir. IV 149 partibus fiet i. -um. al.). *adde:* CHART. Burgenl. II 115 (a. 1275) nisi . . . abbatii et conventui vel amoris vel iuris exhibeant -um. **B actio, operatio — Durchführung:** CONST. I 148 p. 207,35 (a. 1154) nostre felicis expeditionis -um plurimum minuebatur. **C per-fectio, absolutio — Vollendung, Abschluß:** **1 gener.:** *a in univ.:* FRID. II. IMP. art. ven. prol. p. 6,21 de reliquis . . . ve-nationibus . . . post -um huius operis dicetur a nobis. cf. p. 1072,57. *de perfectione spirituali:* ALBERT. M. serm. 3 (SB Münch. 1966/III. p. 41,1) *scientia de Christo* -um est nostrae sanctitatis. **b finis — Ende:** BENZO ad Heinr. prol. p. 600,19 accede . . . ad legendum, non desinas usque ad finitimum -um. *de tempore:* FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 119,12 in -o . . . primi anni. al. ALBERT. M. animal. 5,45 in tertii septennii -o. **2 philos. et natur.:** *a in univ.:* IOH. S. PAUL. diaet. 193 propter -um secundae et tertiae digestionis post cibum sumatur radix (WALTH. AGIL. med. 101 p. 194,7 isti colores -um d. significant. al.). ALBERT. M. bon. 10 p. 6,49 actus di-citur duobus modis, scilicet operatio et -um egs. 498 p. 260,14 de necessariis . . . est rei fientis -um. animal. 11,50 illud . . ., propter quod erit id, quod fit in physicis, est ultimum -um et finis. ibid. **b (processus) figuratio(nis) ad formam perfectam — Entwicklung(sprobe), vollkommene Ausbil-dung:** FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 97,21 plume . . . avibus . . . percomplentur ante -um pennarum. ALBERT. M. animal. 9,36 primum -um (p. 583^b,24 τελείωσιν) feminae . . . est post tem-pus completionis masculi, eo quod in XI^{mo} masculus, in XC^{mo} autem die femina figura inventur. al. **c maturitas — Rei-fung, Reife:** ALBERT. M. veget. 4,155 nisi incompleta digestio debilis caloris et humoris in arbore -um fructum impedit. **d vis completa — vollendende Kraft:** FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 87,8 patet mirabilis ordo -i nature in articulis pedum. **3 alch. de perfecta praeparatione:** GEBER. summ. 2,20 p. 664 quae (medicina) non adducit -um sufficiens. Ps. ARIST. magist. p. 652^a,31 hoc est -um mercurii, arsenici et sulphuris ad rubrum (cf. p. 652^a,45). **4 iur. i. q. effectus, (con)firma-tion — (endgültiger) Völlzug, Besiegelung, Vollstreckung:** CONST. I 215,8 (a. 1162) quecumque in supradictis promissa sunt, in -o concordie securitatibus convenientibus domino imperatori firmabuntur (III 137). 250,6 si dominus imperator . . . mor-tuus fuerit ante -um pacis. al. CHART. Ital. Ficker 377 non facere pactum neque finem nec menamentum aliquod cum -o cum imperio egs. CHRON. reg. cont. V a. 1244 p. 285,31 tra-catus pacis non recepit speratum -um. **canon.:** BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 308,21 candelis ardentibus ab apostolico . . . in anathematis . . . -um canonice in terram missis et extinctis. **complenda, -um v. compleo.**

compleo (conp-, -evi, -etum, -ere. *script.:* cum-: p. 1074,16. 1075,47. 1076,53sq. cunp-: AGNELL. lib. pont. 53. 80. -pli(vi): p. 1076,50. *adde* FORM. Andec. 41 p. 18,27. LEG. Lang. p. 190,1 (var. l.). DIPL. Karoli M. 313 p. 473,17 (spur.). -plit(us): p. 1075,13. *adde* FORM. Andec. 38. -plesit: LEG. Lang. p. 190,1 (var. l.). -plect(e): p. 1077,38. *struct.:* cum: l.72. ex: p. 1074,2.

I *proprie i. q. replere, opplere — (an-, er)füllen:* A stric-tius: **1 rebus corporeis:** *a gener.:* ALDH. virg. II 912 -ere

cavum cum glauco gurgite vitrum. ARBEO Emm. 43 qui (*Christus*) . . . duodenos con-vit ex fragmentorum cophinos. WALTHARIUS 270 ad summum -entur scrinia labrum. 1263 rutilo umbonem -bo metallo. *al. pass. i. q. plenum fieri — voll werden:* THIETM. chron. 6,76 cum haec (*tabula*) cicius -etur. **b zool. i. q. semine implere — befruchten:** ALBERT. M. veget. 3,1 quae (*ova*) licet intra animal -antur egs. **2 ani-mantibus:** *a gener.:* ALDH. virg. I 26 p. 260,9 examen apium ora labraque . . . -vit. II 14 limpida praepetibus . . . -ens aera catervis. WANDALB. creat. mund. 107 quaecumque natatu -ent aequa. HROTSV. Mar. 871 -esti viscera matris. **b milit.:** POETA Saxo 1,314 -vit utrumque *castellum* militibus lectis. THANGM. Bernw. 32 loca circa aecclesiam armato -ent milite. **3 rebus incorporeis:** EIGIL Sturm. 17 (ed. P. Engelbert. 1969) rumor . . . omnium aures et ora pariter -verat. (AGNELL.) lib. pont. prol. p. 276,12 (vs.) caelum complect clamoribus. POETA Saxo 4,327 divino -tus . . . flatu. 4,381 aulam . . . -bat . . . leti-ciae sonus. al. *adde:* LAMB. LEOD. Matth. IV 15 corruit et magnis ululatibus -vit (om. obi., cf. III 9 p. 458^b u. omnia -vit). **B latius i. q. adimplere, plenum reddere — ausfüllen, voll machen:** **1 de numero, summa sim.:** *a gener.:* **a complecti — (im Umfang) einnehmen, umfassen:** BEDA hist. eccl. 1,1 p. 9,14 ut circuitus eius (*Britanniae*) quadragies octies LXXV milia con-at. p. 11,10 cum . . . longissima dies sive nox xv, brevissima VIII con-at horas. CHART. Port. 141 p. 163,31 (a. 1255) agrorum quilibet -bit XXX duas virgas in longitudine et quatuor in latitudine. **b plene exhibere — vollzählig beibringen:** CHART. Brixin. 145 p. 154,38 (a. 1264) promiserunt -ere numerum . . . amicorum suorum, cum . . . fuerint requisiti. **fort. add.:** TRAD. Frising. 74 (a. 776) in omnibus numero con-entur. **y supplere — vervollständigen, ergänzen:** TRAD. Frising. 1118 (post 938) eam (*commutatio-nem*) utiliter eccliae con-tae inveniens egs. 1438^a p. 293,30 quodcumque . . . in eodem loco equę sibi retributionis defuit, in aliis territoriis -vit (item 1438^b). **6 pass. i. q. constare — betragen:** ARBEO Corb. 22 p. 213,21 iumentas, quorum plus minus quadraginta tribus con-batur numerus. **b mus.:** SCHOL. enchir. 3 p. 205^a intervalla toni cum semitonio . . . commensurabilit -ent egs. (inde RUD. TRUD. [?] mus. 2,18). **40 HERM. AUGIENS. mus. p. 4,8 eum (*tonum*) ad suum hiatum -endum . . . corrigere. al. **c math.:** *a efficere, adaequare — ergeben, ausmachen (pass. i. q. effici — sich ergeben):* GERB. geom. 3,13 qui (*pedes XL*) invicem ducti MDC pedes constratos -ent. 5,6 qui (*anguli*) . . . unum rectum -ent angulum. 6,2 p. 80,15 hypotenusa v unitatis inscripta -etur. Ps. BOETH. geom. 583 (ed. M. Folkerts. 1970) summa . . . unius lateris per se multiplicata DCCC numerum -et. al. **3 pernumerare — durchzählen:** BEDA temp. rat. 1,61 centum millia . . . et cae-tera usque ad DCCC millia . . . in dextera corporis parte -bis. **50 d iur.:** *a (plene) praestare, (ex)solvere — (voll) entrichten, leisten, (be)zahlen:* LEG. Wisig. suppl. 2,16 p. 471,25 si tributum suum non habeat serbus ille con-tum. LEG. Lang. p. 189, 11 pretium. TRAD. Michaelb. 2 tradidit . . . v fratres . . . per singulos annos unumquemque v solidos ad -endum. CONST. I 319,7 hoc . . . remoto, quod regi in diebus suis -ere debent rectores terrae. *pass. i. q. plenam summam recipere — den vollen Betrag erhalten:* LIBER diurn. 104 in omnibus a vobis -ti sumus de eadem actionaria egs. **b (plene) satisfacere — (volle) Genugtuung leisten, (voll) büßen:** LEX Baiuv. 1,4 alium (*servum*) donet similem illi (*fugitivo*) et xv sol. con-ponat (con-at var. l.). 1,9 usque dum implete (adimpleat, con-at var. l.). **e eccl. de numero missarum sim. i. q. (plene) tenere, orando absolvere — (vollständig) abhalten, (durch-)beten:** CONC. Karol. 15^B ut . . . ipse (*episcopus vel abbas*) . . . xxx speciales con-at missas (EPIST. Teg. I 25 p. 27,13). CONSUEL. Marb. 331 (Spicil. Friburg. X. 1965) donec nume-rum psalmorum psalterii -ant (STATUT. ord. Teut. p. 37,7 orationum). al. **2 de itinere i. q. permetiri — zurücklegen:** BEDA hist. eccl. 5,19 p. 324,3 coepit iter . . . Romam usque 70 con-vit (WILLIB. Bonif. 4 p. 15,26. cf. ARBEO Emm. 43 tot spatio con-vit [simplevit var. l.] itineris). al. *percurrere — durchlaufen:* BEDA temp. rat. 8,43 xxx annis signiferum**

-et *Saturnus*. 18,3 solem quotidie partem unam zodiaci sui -ere (*syn. confidere*). *ibid. al.* 3 de tempore: **a** agere, degere - *hinbringen, verbringen*: EINH. Karol. 2 p. 5,14 quod reliquum erat temporalis vitae, religiose conversando con-vit. ANNAL. Iuv. III a. 827 Valentinus . . . vix unum mensem in pontificatu -vit. HROTSV. Mar. 404 bis septem totos -verat annos. *al. adde*: THIETM. chron. 6,47 p. 332,33 quia . . . numerum -vi signatum. **absol.** c. *sensu vivendi*: ARBEO Corb. 14 ibi . . . continua septem con-verat annis. **b** pass. i. q. (*per*)-agi, praeterire - *ablaufen, vergehen, verstreichen*: LEX Sal. Merov. 40,8 *<ut>* in quatuordecim noctes de prima admonitione con-antur. FORM. Andec. 22 quod . . . ipsi annis tantus compliti fuerunt, rem vestra redere debiam. DIPL. Conr. II. 112 p. 157,5 ad impletum vel -tum usque tempus. *al. cf. p. 1076,14. act. sensu pass.*: FORM. Marculfi 1,7 (ed. A. Uddholm. 1962) tempore nature complenti (-ente B). 1,36 complentae fine nature absque heredibus de hac luce discesserunt.

II translate: A explere, exsequi, observare - erfüllen, ausführen, befolgen. 1 gener.: **a** in univ.: LEG. Wisig. 7,3,5 servum iussa domini complentem (complectentem var. l.) molestia non contingat (ARBEO Corb. 15 p. 204,12, cf. RIMB. Anscar. 9 p. 31,22 videns . . . -tum, quod sibi imperatum fuerat. *al.*). LIBER diurn. 30 quatenus . . . desideria conditoris in omnibus -antur (THIETM. chron. 7,32. *al.*). LIUTG. Greg. 7 p. 73,4 petitionem. HRABAN. epist. 1 p. 381,19 officium (HROTSV. Dion. 41. *al.*). carm. 16,103 vota (HROTSV. Bas. 127 votum. *al.*). CAND. FULD. Eigil. I 17 quater bina . . . dicta Iesu. II 19,23 promissa (POETA Saxo 2,371. *al.*). WALTHARIUS 92 dictum -verat actis (cf. THIETM. chron. 7,12 respondet, quod factis postmodum nullatenus -etur). 287 praecepta. *saepe*. **b** c. *colore quodam*: **a** c. *sensu sequendi*: DIPL. Otton. II. 228 si mores *praedecessorum* donationibus -verimus *ebs*. **b** c. *sensu gerendi*: DIPL. Loth. II. 23 p. 421,10 (ed. Th. Schieffer. 1966) quatinus illi vicem -entes ipsius . . . traderent villam. *Y pass. i. q. evenire, evadere - sich erfüllen, in Erfüllung gehen, eintreten*: WALAHFR. carm. 38,85 -eri et -tum parte videamus, ipse quod optavi. THIETM. chron. 3,17 nunc illud -eri debet vaticinum *ebs*. 5,9 p. 232,4 -etur . . . quod scriptum est. *saepe. adde*: THIETM. chron. 1,8 p. 12,30 festino eius obitu . . . -to. 2 iur.: LEX Sal. Merov. 82,1 quod lex Salica habet, fuisse con-tum. LEG. Wisig. 2,5,16 ut sollemnitas legum libere compleri (adimpleri var. l.) non possit. 4,5,6 p. 205,1 hec . . . lex . . . in monasteriis . . . omnimoda institutione con-bitur. LEG. Lang. p. 419,8. *al.* B peragere, operari, facere - durchführen, vollbringen: 1 gener.: **a** in univ.: WALAHFR. Wett. 684 miranda . . . -vimus ambo. CONC. Karol. 61 app. 3 p. 810,19 -ta (cum- P) cum omni gaudio et laetitia consecratione (WIDUK. gest. 2,1 p. 66,20 omni legitima c. -ta). POETA Saxo 1,143 facinus -ere nefandum. BRUNO QUERF. fratr. prol. p. 28,9 (ed. J. Karpasińska. 1973) -ens -bo opera mea . . . circa te. RAHEW. gest. 4,30 gloriosum -vit (implevit A) triumphum. *saepe. cf. p. 1074,49.* **b** c. *colore quodam*: **a** pangere - schließen: WALTHARIUS 75 -vit pactum. **b** de die festo i. q. celebrare - begehen: THIETM. chron. 4,53 dominicæ resurrectionis festa . . . non valuerunt digna veneracione -eri. 7,27 palmarum iucunditatem. *ibid. al.* *Y pass. i. q. comprobari - sich bewahrheiten*: HONOR. III. registr. 79 p. 58,18 utrum clamor, qui ad aures nostras ascenderat, opere -retur (cf. Vulg. gen. 18,21). 2 iur.: TRAD. Frising. 634 p. 539,14 (a. 839) trina interrogatio -ta nullus ei contradicere voluit. TRAD. Teg. 14 donationem. CHART. episc. Halb. 298 commutationem . . . in nostra -tam presentia . . . roboravi. TRAD. Ratisb. 329 traditionem. C perficere, absolvere, ad finem adducere, finire - vollenden, beenden, zu Ende bringen, abschließen: 1 gener.: **a** in univ.: WILLIB. Bonif. 8 p. 46,19 aedificationem basilicae iam inchoatae . . . comple. ANNAL. Einh. a. 782 p. 61,5 cum . . . conventu -to . . . in Galliam se recepisset (cf. GERH. AUGUST. Udalr. I 6 p. 394,45 -to concilio). EINH. Karol. 11 bellum . . . celeri fine con-tum est. CONC. Karol. 61 app. 3 p. 809,15 oratione -ta (CAND. FULD. Eigil. I 24 p. 233,30. *al.*). WALTHARIUS 564 sermonem. VITA Corb. 3 p. 599,25 verba.

THIETM. chron. 6,59 in XIIII diebus opus inpositum -vimus. NIVARD. Ysengr. 1,454-tis omnibus. ALBERT. M. animal. 5,38 sepia . . . quamlibet unam suam ovationem -et in quindecim diebus. persaepe. v. et p. 1077,17. 1079,16,23. cf. p. 1074,62sqq. 5 68sqq. 1075,25qq. **b** c. *colore quodam*: **a** decernere - entscheiden, beschließen: BEDA hist. eccl. 5,14 p. 314,24 cum ipse viderim iudicium meum iam esse con-tum. **b** cumulare - vollkommen machen: WALAHFR. carm. 63,4,4 nostra -ens gaudia. ALBERT. M. metaph. 1,2,3 (ed. B. Geyer. 1960) felicitatem. *Y satiare - austoben, befriedigen*: HROTSV. Agn. 142 suum . . . -ere furorem (cf. Vulg. Ezech. 5,13). **b** pass. i. q. exspirare - erlöschen: CHART. Brand. A XVIII 1 p. 369,16 (a. 1257) libertate durante . . . thelonume nullum dabunt, qua -ta egs. cf. p. 1075,9sqq. 2 zool.: 10 **a** ad plenam et perfectam formam redigere - voll entwickeln (pass. c. *sensu adolescendi*): FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 62,11 postquam iam -ti sunt pulli. p. 84,13 hec . . . membra natura studit prius -ere. ALBERT. M. animal. 1,80 quando paritur vermis ille, tempore aliquo -etut egs. *ibid. al.* **b** pass. i. q. decoqui - reif werden, reifen: ALBERT. M. animal. 1,459 haec (*humiditas*) . . . commovetur in eis (*testibus*) . . . et digeritur et -etur. 6,9 ponuntur ova gallinarum sub terrae superficie et per se -entur egs. 3 eccl. de ultima missae vel officii oratione: **a** ellipt. de oratione post communionem dicenda (ad -endum, cf. Sacr. Greg. ind. s. v. compleo): CONC. Karol. 59 p. 786,15 ad -endum (*item in tit.*: ORD. coron. imp. 2,9 [post communionem var. l.]. *ibid. al.*). ORDO Rom. 5,95 pontifex . . . veniens ad altare dat orationem ad -endum (LIBER ordin. Rhenaug. p. 97,11 que [oratio] in futura dominica invenitur post o. ad -endum). RUP. TUIT. off. 2,19 l. 651 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. VII. 1967) collectae, quae dicuntur ad -endum, orationes . . . Iesu Christi significant. *al. cf. p. 1077,15.* **b** completorium dicere - die Komplet beten: GESTA Lob. 26 p. 331,30 cum quibus (*fratribus*) etiam sepius -bat abbas. fort. huc spectat: CONSUEL. Eins. 1 p. 75,13 quoque infantes ad oracionem veniant vel -ant. 4 iur.: **a** c. *sensu componendi*: CHART. Heinr. Leon. 47 p. 67,22 -etur causa felici termino. ACTA imp. Winkelm. I 633 p. 511,46 in . . . querelis et discordiis . . . pronunciandis et -endis. **b** c. *sensu firmandi*: CONST. I 238,4 (a. 1173) pacem atque concordiam tractabunt et ordinabunt atque -bunt (404 ad p. inter ecclesiam et inperatorem -endam egs.). **c** in formula completionis q. d. chartarum i. q. in publicam formam redigere, (*per subscriptionem*) ratum facere - ausfertigen, (*formell*) gültig machen (cf. O. Redlich, Die Privat-Urkunden des Mittelalters. 1911. p. 6.16sq. 26sq.): TRAD. Frising. 400^a p. 343,13 (a. 818) scripsi . . . hanc paginam ordinationis et subscripsi atque con-vi. DIPL. Otton. III. 278 p. 703,38 ego . . . sciriarius . . . post testium subscriptiones -vi et 30 absolvi (DIPL. Karol. M. 312 p. 471,40 [spur. s. XII.]. -vi et a. *al.*). CHART. Bund. 201 p. 161,36 post tradita -vi et dedi (DIPL. Heinr. IV. 341. *al.*). 628 p. 133,26sqq. ego . . . notarius . . . ad hoc constitutus . . . faciendo et cumplendo cartas . . . hanc cartam redegi ex ipsis in breviaturis hac cum-vi et scripsi. *al.* usu laxiore: DIPL. Conr. III. 9 (ed. F. Haumann. 1969) con-tum in Mogancia. CHART. eccl. Erf. 1 p. 2,16 (spur.) traditionem sigillo nostro adibito -vimus. *adi.* compleetus, -a, -um. 1 plenus, integer - vollzählig, vollständig, ganz: **a** in univ.: GERH. AUGUST. Udalr. I 9 60 p. 398,7 -us numerus iustorum non minuitur. Ps. GALEN. incis. 77sq. costae . . . lateris dextri sunt -ae et in parte sinistra est minus costa una in masculo et in feminis sunt -ae. ANON. IV mus. 2 p. 50,7 (ArchMusWiss. Beih. IV. 1967) habebant notitiam concordiarum melodiae -ae, sicut de diapason, diapente egs. **b** de scriptis i. q. copiosus - ausführlich: GERBER. summ. 1,11 p. 519,12 -iore sermone. CONR. MUR. summ. p. 138,28 (ed. W. Kronbichler. 1968) planus, plenus et -us modus scribendi epistolás. 2 perfectus - vollendet: **a** finitus - abgeschlossen: MAURUS urin. I p. 26,3 niger color significans -am mortificationem. ALBERT. M. animal. 3,123 digestionum . . . alia est imperfecta et incepta, alia autem -a et perfecta. **b** ad plenam et perfectam formam redactus - voll

(Antony)

entwickelt: FRID. II. IMP. art. ven. 5 p. 133,3 falcones -i et firmi pennis et corpore. WILH. SALIC. chirurg. 3,5 p. 342^E quarum (*costarum*) VII sunt -e, . . . quinque vero earum sunt non -ae (cf. p. 342^F). al. *maturus* - *reif*: MATTH. PLATEAR. gloss. p. 382^E melius est *psyllium*, quod est -um et crassum. **c** *absolutus* - *vollkommen*: ALBERT. M. veget. 2,40 organa depurantia -a puritate. metaph. 7,1,5 p. 324,79 (ed. B. Geyer. 1964) cum substantia verissimam et -issimam habeat entitatem. *ibid.* al.

subst. 1. complenda, -ae f. *oratio finalis* - *Schlüsselebete*: 1 *oratio post communionem dicenda* - *Postcommunio*: PONTIF. Rhen. sup. 135 ad -am. **2 completorium** - *Komplet*: CONSUEL. Trev. 38 p. 32,15 vespera completa super altare ad -am sonatur.

2. compleendum, -i n. *oratio finalis* - *Schlüsselebete*: HONOR. AUGUST. gemm. 1,111 -um ideo dicitur, quia per illud missa completeret. v. et l. 25. cf. p. 1076,25sqq.

3. completa, -ae f. *oratio finalis* - *Schlüsselebete*: 1 *oratio post communionem dicenda* - *Postcommunio*: CHART. Turg. III 503 p. 308,33 (a. 1266) in celebratione dicte misse orationum conclusio habeatur . . . ad -am 'hec nos, Domine' (cf. p. 309,8). **2 completorium** - *Komplet*: VITA Hugberti 7 (MGMer. VI p. 487,12) ad lectula nostra -a canentes transivimus quieti. MEMORIALE qual. 17 (Corp. consuet. monast. I. 1963. p. 259,7) intrent ad -am (-um, -a, -endum, completorium var. l.) egs. CONR. MEND. Attal. p. 157,31 a -a usque in primam lucis horam. al.

4. completum, -i n. **1 natur.i. quod plenam perfectamque formam assumpsit** - *das voll Entwickelte*: ARNOLD. SAXO fin. 1,3,5 p. 27,35 Aristoteles: natura nec facit frustra nec deficit in necessariis nisi in non-completis (p. 432^b,22 πτρώμασι) et imperfectis. **2 eccl. i. q. completorium** - *Komplet*: CONSUEL. Marb. 151 (Spicil. Friburg. X. 1965; s. XII^{in.}) post -um (completorium var. l.) capitulum et claustrum cottidie circueat cantor. v. et l. 25.

adv. complete. *plene, integre, perfecte* - *vollständig, zur Gänze, in vollem Umfang*: COD. KAROL. 70 p. 601,1 ecclesia . . . quartum Calcedonense con-e (complecte *V*) amplexens. LAMB. mus. quadr. p. 260^a -e scire. FRID. II. IMP. art. ven. prol. p. 1,13 qui huius libri materiam -e tractasset. ALBERT. M. veget. 4,161 cum humor . . . -e deseruerit loca, quae sunt in medio arborum. CHART. Nuremb. 462 quas (*marcas*) . . . solvere promisit . . . *integre et con-e* (CHART. Basil. A II 237 p. 313,23 quoque . . . summam . . . recipiat i. et -e). al. *de foetu i. q. in statu perfectionis* - *auf der Stufe voller Entwicklung*: ALBERT. M. animal. 1,395 in corporibus non -e natum.

1. completio (conp-, -cio), -onis f. *script. -ect-*: l. 54,72. **I proprie:** A *adimpletio, actio plenum reddendi* - *Ausfüllung, das Vollmachen*: **1 math. et mus. i. q. suppletio** - *Vervollständigung*: BEDA temp. rat. 46,46 ad -em lunaris ogooadis duos solaris cursus superadicere dies (cf. ad Wicth. 7). HERM. AUGIENS. mus. p. 52 (ed. L. Ellinwood. 1952) ad -em (-ect- *V*) diapente comma cum semitonio deerit. **2 iur.:** a (*ex aequatio* - *Ausgleich*: TRAD. Frising. 836 (a. 859/75) econtra . . . dedit . . . locum molinet i ad -em duorum episopi iugeronum, que superuerant de predicta silva. *adde*: DIPL. OTTON. II. 177 pro condigna -is restituzione . . . predii . . . decimationem . . . addiderat. **b** *plena solutio* - *volle Entrichtung*: CHART. FRANCOF. 306 p. 150,40 (a. 1272) post -em dictorum reddituum quatuordecim marcarum et annone predice. **B satietas** - *Völle*: MILO carm. 1,6,3,153 avaro . . . summam . . . famem -o gignit.

II translate: A *expletio, exsecutio* - *Erfüllung, Ausführung* (cf. GLOSS. II 167,20 St.-S. con-e aruullido): MILO carm. 1,6,3,8a verbum -o firmat. DIPL. OTTON. III. 95 p. 506,26 effectum -is (*sc. promissionis*) non perceperunt. CHART. TURIC. 1701 p. 53,7 ordinationis. **B actio** - *Durchführung*: ANNAL. regni Franc. a. 829 p. 177,28 ad . . . placiti -em. THIETM. chron. 6,89 ad -ionem elecciónis. **C perfectio, absolutio, finis** - *Vollendung, Abschluß, Ende*: **1 gener.:** a in univ.: AMALAR. off. 3,26,18 in -e (-ect- *L a. corr.*) . . . sacri-

ficii. WANDALB. ad OTRIC. p. 571,17 ad finem -emque . . . martyrologii. CONR. MUR. summ. p. 107,9 (ed. W. Kronbichler. 1968) peryodus quasi circuitio seu -o cantus seu clausula sententie. al. *de tempore i. q. decursus* - *Ablauf*: CHART.

5 archiep. MAGD. 423 p. 558,7 (a. 1189) ante -em . . . byennii. ALBERT. M. animal. 5,45 post -em duorum septenniorum. **b** *de perfectione spirituali*: BERTH. RATISB. serrn. (SBWien 147/V. 1904. p. 61,9) anima appetit corpus ad sui -em. **2 natur.:** a *in univ.*: ALBERT. M. veget. 4,155 -em . . . digestionis prohibent frigus . . . et siccitas. 5,87 actiones calidi, quae sunt digestio, maturatio et -o. ibid. al. **b c. colore quodam:** a *concoctio (perfecta)* - *(vollkommene) Verarbeitung*: ALBERT. M. meteor. 4,1,14 p. 727^a,6 est . . . digestio -o (p. 379^b,18 τελετωτις) a naturali et proprio calore facta egs. 15 (cf. p. 727^a,36). animal. 1,602 quoque alterationem et -em patiatur *cibus*. **B** (*processus*) *figuratio(nis) ad formam perfectam* - *Entwicklung(sprozeß)*, *vollkommene Ausbildung*: CONSTANT. AFRIC. theor. 3,34 p. 15b^r modus . . . -is *infantis* debet esse duplus motui parturitionis. ALBERT. M. animal. 20 16,110 -o quorumdam membrorum perficitur post et quorumdam -o fit ante. ibid. al. v. et p. 1073,43. **Y maturitas** - *Reifung, Reife*: ALBERT. M. veget. 2,24 olus . . . complexio(nem) (ed., -em *ABP recte ut vid.*) perfectam non attingit. 3,1 licet in planta -em accipiat *fructus*. 3,42 esui . . . fructus habiles non sunt, nisi habeant triplicem -em egs. **3 iur.:** a *effectus, confirmatio* - *(endgültiger) Vollzug*: CHART. TURIC. 969 p. 54,29 (a. 1256) ante -em contractus. CHART. BERN. III 227 p. 218,42 synodales, qui pro testimonio veritatis . . . ad huiusmodi venditionem et eiusdem -em rogati fuerant. **b** *subscriptio, qua instrumentum ratum fit* - *Begläubigung(s-vermerk)*: CONST. I 238 p. 334,6 (a. 1173) in omnibus con -em in posui et subscripti (CHART. Ital. Ficker 148 p. 189,38 ego Bernardus iudex et notarius . . . hec . . . scripti ideoque huic instrumento -em imposui). **4 eccl.:** CAPIT. reg. Franc. 25 22,71 ut non exeat ante con -em benedictionis sacerdotalis (*inde* 183,1,67 p. 403,17). *expressius i. q. oratio finalis* - *Schlüsselebete*: CHART. LAUS. 506 (ante 1185) in vigilia pasche debet propinare sacrista canonicis . . . post con-e.

2. completio v. 1. *complexio*. **40 completivus** (conp-, -a, -um). **1 adi.:** a *explens* - *erfüllend*: GERHOH. ANTICHR. 2,1 p. 188,3 agnus verus typici illius -us. **b** *perfectionis efficiens, finem adducens* - *vollendend, zur Vollendung führend, abschließend*: a *gener.*: v. p. 1079,31. **B philos. et natur.:** ALBERT. M. meteor. 4,1,14 p. 727^b,2 per aliquod extrinsecum simul cum calore naturali -um (cf. p. 379^b,23 συνεπιτελεσθη) digestionis. 4,2,16 p. 768^b,35 nunquam *frigus* potest esse -um aliquius esse et generationis per coagulationem (veget. 4,6 ipse [ignis] est effectivus omnium et -us g. ipsorum). animal. 21,2 in quibuscumque rationalis anima est enthelechy -a egs. eth. 2,2,5 p. 178^b,45 quod . . . ultimo ponitur . . . -um est diffinitionis. ibid. al. *digestionis conficiens* - *vollständig verarbeitend*: ALBERT. M. animal. 3,65 ipsum (*hepar*) est praeparativum et colativum massae kylu et non -um. **c absolutus, perfectus** - *vollkommen*, *endgültig*: CONST. III 137 (a. 1277) pro construendo indissolubili unionis inter nos et te vinculo con-o. **2 neutr.:** *quod perfectionem efficit* - *das die Vollendung Be-wirkende*: ALBERT. M. praedicab. 5,2 p. 85^a,36 si unum -um esse substantialis facit unam substantiam egs.

60 adv. complettive. *ad modum completionis, perfectionis* - *in vollkommener, vollendet Weise* (cf. GLOSS. II 366,31 ST.-S. -e follig): HELW. DENAR. p. 91,26 sit religio et -e. ALBERT. M. CAEL. HIER. 5 p. 133^b,17 theologi . . . 'nominant ordinem angelicum terminantem -e (PG 3, 196B συμπληρωτικῶς) res', scilicet hierarchicas, 'divinas . . . et coelestes' (cf. 9,3 p. 264^a,25. SUMM. THEOL. II 10,38,2,2 p. 423^b,11). v. et p. 1070,26.

65 completor (conp-, -oris m. *qui explet, expletor* - *einer der erfüllt, Erfüller*: **1 perfector** - *Vollender*: WALAHR. exord. 20 p. 492,33 dominus -r legis et auctor gratiae. ALBERT. 70 M. SACRAM. 46 p. 33,66 cum Deus sit -r omnis ordinis . . . ipse complebit etiam istum (*parvulum*). **2 observator** - *Wahrer*: ERINH. Heimer. 570 legis quisquis con-r haberis.

completorius (comp.), -a, -um. *script.*: -etto-: l.12.
-tur: l.19sq. *adde* ORDO Rom. 18,7,10.

I adi.: A (*cursus officii*) *concludens* - (das Stundengebet) *abschließend*: CONC. Karol. 37,59 horas canonicas, matutinam videlicet . . . vespertinam, -am (*inde* CAPIT. reg. Franc. 248,16 -um) pariter celebrent. B *ad completam pertinens* - *Komplet*: NIVARD. Ysengr. 4,557 carmina nunc stares ad -a iuste.

II subst. neutr.: A *gener.* i. q. *completio* - *Erfüllung*: HEINR. TEG. Quir. p. 326,29 post voti -um. B *iur.* i. q. *plena soluto* - *volle Entrichtung*: CHART. Carinth. IV 2895 (a. 1266) que si forte non sufficerent ad -ttorium summe redditum iam dictorum *egs.* C *eccl. de extrema horarum q. d. canoniarum i. q. officium finale* - *Schlüßgebet*, -*hore*, *Komplet* (*def.*: HONOR. AUGUST. gemm. 64 p. 638^B -um inde dicitur, quod diurna servitus nostra per hoc completur sacram. 56 p. 776^A -um est perfectio caeterorum officiorum et ad noctem pertinet): 1 *in univ.*: a *proprie*: ORDO Rom. 18,8 con-turio . . . tempore estatis, quomodo sol occumbit. EPIST. var. I 13 p. 514,5 usque ad -i (-turi I) officium. CONC. Aquisgr. II 8 (Corp. consuet. monast. I. 1963. p. 475,8) ut benedictio post -um a sacerdote dicatur. MILO Amand. 8 (MGMer. V p. 482,20) -is . . . completis. VITA Meginr. 8 post -um inierunt dormitum. CONSUEL. Marb. 228 (Spicil. Friburg. X. 1965) finitis vesperris parvo intervallo facto pulsetur -um. LIBER ordin. Patav. 2,11 sole iam ad occasum tendente sonatur signum ad -um populi, in quo -o *egs. persaepe*. v. et l.6. p. 832,4. 1077,25. *adde*: STEPH. EDD. Wilfr. 67 in crepusculo vespertino abbates cum omni familia ad con-um orationis exierunt. b *in imag.*: GERHON. psalm. 38 p. 432,28 post universale illud -um, finale videlicet iudicium completum cunctorum divinorum operum. 2 *spectat ad tempus definiendum*: CHART. Basil. A I 369 p. 546,29 (a. 1237) quamcumque hora canonicus intrabit civitatem usque ad -um *egs.* CHART. Raitenh. 337 p. 270,9 hora con-i comparuerunt coram nobis . . . prior et . . . cellararius.

completatorium, -pleturium v. *completorius*.

complex (comp.), -icis. *script.*: cum-: p. 1080,19. -principibus: ANNAL. Ianuens. III p. 124,23.

I *subst.* (fere masc., fem.: p. 1080,12sq.15; usu attrib.: l.53. p. 1080,10,12,15,20,22): A *strictius i. q. socius, comes, consors* - *Genosse, Gefährte, Anhänger, Geselle*: 1 *proprie*: a *in malam partem (expressius i. q. fautor, satelles, minister criminis - Helferhelfer, Komplize, Mitschuldiger; cf. Gloss. II 395,24 St.-S. -es vel stritara)*: a *gener.*: ANNAL. Ful. II a. 867 eam (*reginam*) cum universis -bus et communicatoribus fautoribus suis a consortio sanctae ecclesiae . . . sequestravit *apostolicus*. HUCBALD. carm. 2,85 -x carnificum. BERTH. (?) annal. a. 1079 p. 323,13 primates et -es Heinrici. al. OTTO FRISING. chron. 4,12 p. 199,32 Procopium . . . tyrannum cum -bus (*Oros. hist.* 7,32,4 satellites) suis occidit. gest. 2,46 p. 154,17 palatinum . . . comitem . . . cum decem comitibus -bus suis. *saepe*. cf. p. 1080,13. c. *gen. obi. rei*: BERTH. (?) annal. a. 1080 p. 325,36 Heinricus cum suaे tyrannidis -bus. HIST. peregr. p. 124,24 con-es iniquitatis. al. B *publ. de sequacibus*: CHART. Tirol. 559 (epist. papae a. 1206) ecclesia Tridentina . . . per comitem Tirolensem et -es eius miserabiliter aggravatur. CHART. Burgenl. II 94 p. 70,13 qui collectis suis con-bus . . . contra coronam regiam . . . venire attemptaverunt. al. γ *eccl. de cohaereticis*: LIBER diurn. 84 p. 96,5 Macedonium rebellem spiritus sancti et Apollenarem cum suis sacrilegis -bus. ALEX. MIN. apoc. 8 p. 135,8 contra . . . Nestorium et suos -es. al. c. *gen. obi. rei*: CONC. Karol. 57^B p. 769,30 erroris . . . ac mendaciorum suorum vos ipsos . . . socios et -es esse confirmat *Amalarius*. 8 *iur. de cooperitoribus, conscientis criminis*: CAPIT. reg. Franc. 278,7 non solum . . . mali auctores, sed et conscientia -es illorum . . . dispersantur. 293,66 qui . . . rapere virgines . . . praesumpserint, . . . ipsi et -es eorum anathematizentur. al. b *in neutram vel bonam partem*: a *in univ.*: VITA Gamalb. 18 aliqui . . . altiori consilio de Domini misericordia praesumentes suis -bus, ut idem facerent, consulentes. TRANSL. Eug. Tolet. 5,6

(RevBén. 76. 1966. p. 262) noluit . . . Gerardus cum suis -bus ire ulterius (cf. 7,3). CHART. Brixin. 130 p. 136,18 facere pacem et concordiam cum . . . ministerialibus . . . et -bus suis.

β *cofoederatus* - *Verbündeter*: HELM. chron. 40 p. 82,6 ne -es federa rumpant. al. γ *collega* - (*Amts-*) *Kollege*: CHART. civ. Erf. 212 (a. 1267) Bertoldus . . . Theodericus . . . et alii -es eorum, consules Erfordenses. δ *compassorss* - *Mitbesitzer*: REGISTR. Austr. II p. 120 nr. 19 (a. 1265/67) Ulricus de Wege et -x suis. ibid. al. 2 *per compar.*: CARM.

10 Bur. B 141,1^t,3 cum Phenice -e vitam volo ducere. 3 *in imag. vel translate de rebus*: WALTHER. SPIR. Christoph. II 3, 147 loeti -x cultura deorum. HERM. AUGIENS. chron. a. 994 violentia et rapinae . . . cum suis -bus regnum optinuere.

vita -e i. q. *vita comite, suspectente* - *bei ausreichender Lebenszeit*: ODO Ern. duc. 2 p. 326^B dicens se -e vita Ernesti . . . velle altam refringere mentem. B *latius*: 1 *plur. sensu collectivo de grege, coetu -um fere i. q. universi -etwa: alle (zusammen)*: CARM. Cantab. 6,3,2 p. 18 (cod. P) sicut fabule testantur et scurrarum -es (cum- var. l.): BERTH. (?) annal.

20 a. 1075 p. 279,32 sese -es regi . . . ad deditonem pariter contulerant *Saxones*. fort. add. (*ni spectat ad l.7sqq.*): CHART. Burgenl. I 547 (a. 1270) Thomas, Sandur et socii -es (*postea*: socii sui). 2 *?complexus* - *?Verband*: DIPL. Otto. I. 82 p. 162,29 (spur. s. XI.?) quandam terrę partem -emque navium per annos solventem singulos quinque solidos denariorum (item DIPL. Otto. II. 187 p. 213,33 [spur.]).

II *adi.* (cf. p. 1079,40sg.): (con)iunctus, sociatus - verbunden, verbündet, verein(ig)t: SALOM. III. carm. 1,18 cum -e vultu nos contemplamur. EKKEH. IV. pict. Mog. 19 vivit

30 homo primus anima de -e (gloss.: sociata) limus. CHRON. reg. cont. IV a. 1226 p. 258,27 Mediolanum et multe civitates -es contra imperatorem coniuraverunt.
*complex *v. 2. complector*.

1. *complexio* (comp.), -onis f. *script.*: -ecti(o): l.41. p. 1081,31. -eti(o): p. 1081,32,36. -ex(o): p. 1081,35.

I *gener.*: A *proprie*: 1 *strictius i. q. amplexus* - *Umarmung (in imag.)*: HILDEG. Disib. 15 ne homo ille ab amore -is creatoris sui . . . avertatur. 2 *latius*: a *circinatio* - das Umschreiben (mit dem Zirkel): GERB. epist. math. I. 3,1

40 praedictam rationem mensurae circumductionis et partium -is (-ectiones var. l.) observabis. B *implicatio* - *Verschlingung, Verflechtung*: HONOR. AUGUST. gemm. 1,139 per manuum -em elementorum connexionem voluerunt intellegi in chorea. CHRON. Cosmae cont. I a. 1135 p. 141,20 quatuor circuli quibusdam -bus invicem colligati. ALBERT. M. animal. 1,460 inter -es nervorum et venarum et arteriarum. c (*ordo*) coniunctio(nis) - *Verbindung (sschema)*: WANDALB. ad Otric. p. 570,16 invocatione . . . XLIII versibus constat, qui quarterni coeuntes undenos maiori -e (con- P) versus efficiunt (cf. p. 570,34. 571,15).

50 d *cohaerentia, coniunctio* - *Zusammenhang, Verbindung*: ALFAN. premn. phys. 18,10 sunt *delectationes mundae et purae omni materiali -e (PG 40,681^A συμπλοχῆς)*. ROD. GLAB. hist. 1,2^{med}. evangeliorum -o spiritualis. contactus - *Berührung (punkt)*: HILDEG. epist. II 140 opera istorum (*sancotorum*) et bona opera hominum unam -em per bona desideria ad Deum tenent. B *meton.* i. q. *compages* - *Gefüge, Gestell*: HEIRIC. Germ. I 2,113 lectus erat quadri gracilis -o ligni. C *translate i. q. observantia* - *getreuliches Festhalten, Übung*: ONULF. rhet. I 3 amorem Dei . . . complectere; amorem proximi . . . complectere . . . hac -e patres veteris testamenti Deo placuisse comprobantur *egs.*

II *spec. i. q. compositio, conexio* - *Zusammensetzung, Verknüpfung*: A *rhet.*: 1 *de conclusione, consummatione orationis vel argumenti i. q. comprehensio* - *Zusammenfassung*: ONULF. rhet. I 3 ea, quae breviter, ut concludantur argumenta, premissa colligit, rhetorica -o. ARNULF. SAG. invent. 8 p. 106,20 ut quasi ab initio summa omnium brevi -e claudatur. RUP. TUIT. spir. 2,18 p. 234,27 (Sources chrét. 131. 1967) suavis oratio quinque partibus perscripta est, scilicet propositione, ratione, rationis confirmatione, exortatione, -e (cf. p. 236,21).

70 2 *de repetitione et conversione q. d. (συμπλοχῆς, cf. H. Lausberg, Handbuch der literarischen Rhet.* [Antony]

torik. 1960. § 633sq.): **ONULF.** rhet. I 3 ea facultatis oratoriae -o . . . , quae primam dictionem et ultimam saepius repetendo premissarum exornationum speciem utramque (*i. repetitionem et conversionem*) complectitur. *ibid.*: exornatoria -o. **CONR. MUR.** summ. p. 83,14 (ed. W. Kronbichler. 1968) istorum florū (*i. repetitionis et conversionis*) -o iungit utrumque. **3 de periodo:** Iso Otm. 2,1 non pomposa verborum -e . . . gloriae auctantes. **B log.:** **1 de conexione terminorum in enuntiato:** **ALBERT.** M. praedicam. 1,5 p. 160^a,2sq. alia quidem sine -e (*p. 1a,17 συμπλοχῆς*) dicuntur, alia vero dicuntur cum -e. metaph. 3,3,3 p. 142,70 (ed. B. Geyer. 1960) propositionum primarum -o est compositio primorum simplicium intellectum entis primi et principiorum eius (cf. p. 142,17). **2 de conexione propositionum in syllogismo:** **EPIST.** Ratisb. 11 p. 330,3 quam diligens in argumentis, in nodis -um quam cautus. **OTTO FRISING.** chron. 2,8 p. 76,5 de -e propositionum utili ad sillogizandum (cf. p. 77,3). **3 de dilemmate rhetorico q. d.:** **ONULF.** rhet. I 3 ea, quae duo extrema concludit, dialectica -o. **C natur. et medic. de commixtione humorum in corporibus i. q. crasis, temperamentum, status, qualitas (corporis) - (Säfte-) Mischung, Temperament, Zustand, Beschaffenheit (des Körpers), 'Komplexion' (def.):** **ALBERT.** M. veget. 1,181 a -e, quae est aequalitas proportionaliter in se habens omnes qualitates elementorum. animal. 12,3 -o . . . est qualitas accidentis ex qualitate contrariarum compositione in particulis minimis): **1 strictius:** **CONSTANT.** AFRIC. grad. p. 342,30 antiqui -em medicinae in quatuor divisere partes, quae vocantur gradus (cf. **WIBALD.** epist. 167 p. 282,31 -es et graduum conexiones iudicare). **NIVARD.** Ysengr. 3,117 si, tibi que superet -o (-ectio D), queris eqs. **EPIST.** Wibald. 166 p. 275,15 quos (*mores*) cum phisici secundum qualitates -um (-eti- cod.) probent diversificari (cf. **HEINR.** WIRZ. cur. 957 ipsa viros -o clara coartat, ne quid agant preter nobilitatis opus). **MAURUS urin.** I p. 8,25sqq. ex -xone . . . variantur urinae, quia ex -xone calida et sicca fit colorata eqs. p. 12,33 aetas vel -o (completio ed., vix recte) vel similia. **ALBERT.** M. bon. 67 sexus . . . et -es differunt ita, quod mulier est frigida et humida et vir calidus et siccus. **BRUNUS LONG.** chirurg. 1,8 p. 108^H mala . . . -o carnis. **ALBERT.** M. animal. 7,93 *animalia* non sunt earumdem -um. 12,18 homo . . . secundum exigentiam humanae -is dicitur temperatus. 12,21 omnis homo habet -em propriam sibi determinatam. *persaepe. v. et p. 978,20,1082,16,51. expressus de humoribus ipsis:* **CAES.** HEIST. mirac. I 12,56 corpus constat ex quatuor -bus, id est sanguine, colera, melancholia, flegmate. **EMO** chron. p. 483,28 maligni rotam -is . . . ad subvertendum *virum* inflamabant. *per compar.:* **TURBA** phil. 70 qui . . . eius (*arcani*) . . . scit -em; extrahit ex eo naturam omnes naturas superantem. **2 latius i. q. constitutio (corporis) - (körperliche) Verfassung:** **EPIST.** Reinh. 35 p. 35,11 me . . . nimium infirme -is sciens. **GUNTHER.** PAR. hist. 2 p. 11,7 tener -is homo.

2. complexio v. 1. completio p. 1078,22.

***complexionalis**, -e. **natur. i. q. ad complexionem pertinens, complexionis proprius, particeps - die Komplexion betreffend, zur Komplexion gehörig, an der Komplexion beteiligt:** **FRID.** II. IMP. art. ven. 1 p. 55,26 *quaedam aves* habent . . . multam naturam spermaticam et calorem -em (ALBERT. M. veget. 4,60 calor -is non convalescit et retinetur nisi in humido temperato. al.). **ALBERT.** M. gener. 2,2,7 p. 432^b,33 calidum non simplex est -e activum (meteor. 2,1,2 p. 521^a, 4. al.). **miner.** 2,1,2 p. 26^b,45 diversas virtutes generata accipiunt, quas nos -es vocamus. veget. 1,78 frigiditas -is (animal. 5, 48. al.). animal. 4,61 intra humidum -e (summ. theol. II 11,53,1,1 p. 560^a,25 sphaera . . . Veneris . . . habet mouere h. -e [cod. complexionalibile ed.] passivum). 12,51 secunda . . . compositio est -is humorum transmutatione peracta. *ibid. al. v. et p. 979,25,1082,18.*

*adv. *complexionaliter.* secundum complexionem, respectu complexionis - der Komplexion nach: **ALBERT.** M. sens. 1,15 p. 36^b,22 est . . . odoratus virtute quidem calidus et naturaliter et -r frigidus. veget. 5,73 animam esse aliquid cor-

porale sequens harmonicam commixtionem elementorum in eo, quod miscetur -r et organice. **ALBERT.** M. (?) animal. quest. 12,16 p. 234,65 aliquid potest esse calidum duplicer: vel -rsicut ignis . . . vel participative . . . sicut aqua calefacta. *ibid. al.*

5 *complexionativum v. *complexiono l. 24.

***complexiono**, -atum, -are. **natur. i. q. ad complexionem componere, determinare - zu einer Komplexion zusammensetzen, hinsichtlich der Komplexion bestimmen:** **ALBERT.** M. gener. 2,1,5 p. 420^b,29 qualitates -antes medium tactus,

10 quod est caro (animal. 1,519 est . . . ipsa cerebri substantia frigida et humida secundum naturales q. -antes ipsum). animal. 4,89 in principiis -antibus animal.

adi. complexonatus, -a, -um. **ad complexionem compitus - hinsichtlich der Komplexion zusammengesetzt:** **Ps.**

15 **ARIST.** tract. p. 793,7 quae (*natura*) esset perfecte -a, sana, currens et sanguineae complexionis. **ALBERT.** M. animal. 10, 37 cum constet matricem esse corpus -um, omnes ei accidunt aegritudines complexionales. *ibid. al.* **de constitutione corporis:** **SALIMB.** chron. p. 297,30 formosus erat in omnibus 20 membris suis et bene -us et bene sospes.

subst. 1. complexionans, -antis n. **quod complexionem componit, determinat - Komponente, Determinante der Komplexion:** **ALBERT.** M. mort. 2,1 p. 351^a,11 cum vita sit in aequalitate -ium (complexionativum ed., vix recte). animal.

25 1,207 corruptio in aliquo componentium vel -ium ipsum (visum). pol. 5,4^d p. 467^a,36 quando concordant -ia in medium et componentia in harmoniam, non dissolvitur nec complexionatum nec compositio. *ibid. al.*

2. complexionatum, -i n. **quod ad complexionem compitum est - das zu einer Komplexion Zusammengesetzte:**

30 **ALFRED.** ANGL. miner. p. 47,1 est . . . impossibile, quod aliquid -um vertatur in unum elementum. **ALBERT.** M. veget. 1, 181 differentiae . . . odorum et saporum, cum sint sequelae -orum omnium, tamen expressius in nullo inveniuntur -o 35 quam in plantis. eth. 3,3,3 p. 256^b,29 sicut commixti sumus, ita commixtis et -is nutrimur et non simplicibus. *ibid. al.* v. et l. 27.

complexivus, -a, -um. **1 gener.:** **a proprie i. q. complectens, simul pertinens (ad) - umfassend, zugleich betreffend:** **CHART.** Salisb. III 663 p. 168,25 (epist. papae a. 1213) clausulam supradictam capituli Gurcensis ecclesie ac totius diocesis -am. **b translate i. q. completus - vollkommen, uneingeschränkt:** **ODILO SUÈSS.** Seb. 88 (43) -a et omni aeo reminiscenda devotione. **2 natur. i. q. ad complexionem pertinens, complexionis proprius, particeps - die Komplexion betreffend, zur Komplexion gehörig, an der Komplexion beteiligt:** **TRACT.** de aegr. cur. p. 184,36 fac gargarismum de calidis -is et confessivis. **URSO** qual. 117 cuius (*piperis*) caliditas -a ipsum informat et disponit secundum se et nullo medio reddit calidum (cf. 277 cuius [*opii*] frigiditas -a innata a frigiditate aquae elementi in eius complexione praedominans eqs.). **gloss.** 60 p. 103,25 humiditas -a plurimorum humorum humidorum generandorum causa existit.

complexo v. 1. complexio.

55 **complexor**, -atus sum, -ari. **1 proprie i. q. (arte) amplexi, circumplexi - (fest) umarmen, umfassen:** **AGIUS** vita Hath. 18 matrem . . . manibus -ans. **CHRON.** Pol. 1,13 p. 33,12 quam (*reginam*) rex benigne -ans. **LAUR.** LEOD. gest. 17 pignora sanctorum. **2 translate:** **a diligere, fovere - (um)hegen, lieben:** **CHART.** Lamb. Leod. 58 p. 97,24 (a. 1178) quem (*ducem*) ecclesia semper . . . summo -ta est amore. **b suscipere - in die Hand nehmen:** **FOLCUIN.** Bert. 6 quod (sc. firmationem traditionis) rex . . . devote -ans devotius est executus.

60 **65 *complexura** (conp-), -ae f. **archit. i. q. curvatura - Krümmung, Wölbung:** **ANNAL.** Rod. a. 1138 Iohannes exaltavit murum ex utraque parte absidum obducens superius materia lapidum con-as trium fornicium.

1. complexus (conp-), -us m. **I proprie:** **A strictius i. q. amplexus - Umarmung (cf. **GLOSS.** II 445,51 St.-S. -u pifengida):** **1 in univ.:** **ALDH.** virg. I 53 p. 312,4 antequam fraudulentis Dalilae -bus (con- A) caperetur Samson. **WAL-**

THARIUS 1242 vix posse revelli qui nostris visus fuerat -bus (conspicibus *B*). HROTSV. Pel. 244 sobria barbarico -u subdere colla. LAMB. HERSF. annal. a. 1071 p. 118,24 filiam eius (*Ottonis*) a -bus suis et thori consortio segregavit. *al. v. et l. 11.* *adde:* EKKEH. IV. pict. Mog. 683 sub benedicentis -bus omnipotentis parvi parebunt (*cf. Vulg. Marc. 10,16 complexans eos*). **2 de conubio c. Christo:** BEDA hist. eccl. 3,24 p. 179, 8 donec . . . ad con-um et nuptias sponsi caelstis virgo beata intraret. CHART. Eichsf. 91 p. 55,4 (a. 1146) magis . . . eligens immortalibus Christi quam corruptibilis sponsi iungi -bus. **3 commixtio, concubitus – Vereinigung, Beischlaf:** ALDH. virg. I 21 p. 251,11 sine viri vola, hoc est mari-tali . . . 38 p. 287,9 Mariae virginis gremium . . . virili -u carens. DIPL. Merov. III A 47 p. 165,42 quicunque . . . ser-vorum et ancillarum . . . seu legitimo seu furtivo -u prolem genuerit (DIPL. Pipp. 35 [spur.] ubicumque sive masculus sive foemina . . . sese . . . alterius conditionis hominibus . . . sive l. sive f. -u miscuerint). **B latius:** **1 circuitus, con- vexitas – Umfassung, das Rund:** EKKEH. IV. pict. Mog. 8 polum flexis -bus alligat axis. **2 ambitus – Umfang, (Geltungs-)Bereich:** Hugo HONAUG. div. 32,1 (ArchHistDoctr-Litt. 37. 1962. p. 181) illae naturae . . . dicuntur et sunt qualitates, quae ad illius praedicamentum (*sc. qualitatis*) -um refe-runtur. **3 coniunctio, conexio – Zusammenhang, Verknüpfung:** ROD. GLAB. hist. 1,3 ab his . . . evidentissimis -bus rerum . . . predicitur Deus. **C per pravam interpr. i. q. adiutus – Zutritt:** GLOSS. II 709,26 St.-S.-us zuuerdi (*spectat ad Verg. Aen. 5,742*).

II meton.: **A nexus – Schlinge, Windung:** WALAHFR. hort. 43 revulsis . . . -bus (gloss. L: catenis) urticarum. **B extensio – Ausdehnung:** VITA Serv. 5 p. 15,1 regna . . . bar-barorum longo tractu amplectus -u interiacentia.

III translate i. q. dilectio, gratia – Liebe, Huld: CHRON. Bened. II 10 Karolus rex Elilandum patrem speciali familiariatis -u ascivit.

2. complexus v. 2. complector.

complicabilis, -e. flexibilis – biegsam, krümmbar: FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 85,30 ex . . . pluribus iuncturis digitii -es fiunt in circulum.

complicatio, -onis f. script. complecacio: l.54.

1 proprie: **a in inflexio, curvatura – Krümmung, Knick:** ALBERT. M. animal. 23,51 habet falco sacer . . . iuga sive -es alarum magnas et quasi semper exhibitas ad volandum. **b implexio – Verschlingung:** FRID. II. IMP. art. ven. 2 p. 179,26 ex . . . duabus -bus (plicationibus var. l.) capitum longe fit unus nodus. **2 translate:** **a philos. i. q. conexio, coniunc-tio – Verknüpfung, Verbindung, Vereinigung:** ALBERT. M. bon. 363 p. 199,74 voluptates pure et expertes . . . omnis ma-terialis -is (*cf. supra p. 1080,52*), eccl. hier. 3,2 p. 561^b,34 ‘deiformi -e’ (PG 3,424C συμπτύξει), id est congregatione, ‘divisarum’ vitarum. 6,3 p. 744^a,6 ‘-bus’, id est adunationibus ‘inseparabilibus’ egs. **b medic. i. q. complexio – (Säfte-)Mischung, Komplexion:** Ars med. 7 p. 425,25 elefantia est -o (complecacio *G* [add. p. 152]) malignorum humorum cum callositate horridissima circa faciem.

***complicatorius, -a, -um. plicatilis – (zusammen)falt-bar, Klapp-:** CATAL. thes. Germ. I 92,9 (Mittelalterl. Schatz-verz. I. 1967; s. XII.¹) sedilia duo -a cum duobus pulvinariis.

***complicatrix, -icis f. textrix – Flechterin, Spinnerin (in imag.):** ALBERT. M. bon. 219 p. 133,18 doli -x (Arist. p. 1149^b, 16 δολοτόθοι) Venus (Iob 31,3 [ed. M. Weiss. 1904]. summ. theol. II 14,87,1 p. 149^b,45).

***complicatura, -ae f. involucrum – Hülle, Wickel:** THEOPH. sched. 3,68 calefactam . . . -am plumbi cum rasura impones.

***complicitas, -atis f. globus compicum – Komplizen-band:** VITA Agnet. 233 foeda . . . -s iuvenum.

*complicatio v. *complacatio.

complico (conp-), -avi (*rarius -ui*), -atum (*rarius -itum*), -are. **script.:** cum-: p. 1084,4,44. -plac(o): p. 1084,44. -plec(o): p. 1084,44. -pleg(o): p. 1084,45. **struct. c. dat.:** p. 1084,26,29,64,70.

I proprie: **A plicando componere – (zusammen)falten, zusammenlegen (cf. GLOSS. I 546,41 St.-S. con-at kiualdit):** **1 in univ.:** AGNELL. lib. pont. 112 p. 351,1 accepta epistola legit et cum-uit. ORDO Rom. 10,63 duo diaconi -antes corpo-

5 rale ponant super calicem (HONOR. AUGUST. gemm. 1,46. CAES. HEIST. mirac. I 9,23 p. 181,30). EKKEH. IV. cas. 46^{med.} singulas quaternionum . . . discerpsit . . . et iterum con-tas . . . reposuit. WILH. HIRS. const. 2,30 p. 1084^c formas (LIBER ordin. Rhenaug. p. 119,10 cum venerint in chorum,

10 -antur forme. *ibid. al.*) CONSUIT. Marb. 178 (Spicil. Fri-burg. X. 1965) cuius (*altaris*) linteum -tum explicet. RAPU-LARIUS 197 vestes. *al. c. sensu claudendi:* WALAHFR. exord. 6 p. 480,35 valvae sunt, quae intro volvuntur, id est vertuntur et -antur (*Isid. orig. 15,7,4 complicabiles*). ORDO Rom. 10,7 archisubdiacono apportante evangelium -tum.

2 de mani-bus: **a gener.:** ABBO FLOR. calc. (ed. N. Bubnov, Gerberti opera mathem. 1899. p. 202,8) pro decies centenis milibus ambas sibi invicem manus -amus. CONSUIT. Marb. 318 (Spicil. Friburg. X. 1965) super quod (*pectus*) . . . manus

20 infra -entur (*sc. fratriis mortui*). **b iur. in commendatione vassi, investitura:** ANNL. Quedl. a. 985 p. 67,14 ambabus in unum -tis manibus militem se . . . tradere (THIETM. chron. 7,30 m. -tis . . . primatus velud regi suo serviunt. CHRON. reg. a. 1156 p. 93,7 [rec. I] imperatorem . . . -tis m. coram se [sc. papam] inclinatum coronam imperii suscipientem). **adde:**

25 THIETM. (?) chron. 5,18 regi manus -ant, fidele auxilium . . . confirmant. **B circumplicare, circumvolvere – herum-wickeln, -winden:** **1 de rebus:** TRACT. de fist. org. p. 13 cuprum . . . -atur ferro. THEOPH. sched. 3,45 p. 217,8 -a illud

30 (*argentum attenuatum*) circa . . . ferrum. **2 de anim. (usu medial.):** ALBERT. M. animal. 5,7 quaedam genera anima-lium -antur ad invicem in coitu. **C involvere – einwickeln:** THEOPH. sched. 3,68 rasuram auri -bis in plumbo tenue per-cusso. **D convolvere, conglomerare – aufwickeln, zusam-menrollen:** **1 de rebus:** THEOD. CERY. chirurg. 2,20 p. 150^h

35 fascia sit valde longa et ab ambabus extremitatibus usque ad medium -ta. **2 de anim. (usu refl.):** HILDEG. phys. 5,36 serpens . . . se super . . . ova -at et ea foveat (cf. 5,34). **E im-pliceti, contexere – verschlingen, zusammenflechten:** FRID. II.

40 IMP. art. ven. 1 p. 54,30 ubi plures canne se contingant in summo, illas -ant aves invicem et super illas -tas faciunt ni-dum suum. **F (in)flexere, (in)curvare – (zusammen)bie-gen, -krümmen:** **1 de corpore eiusque partibus:** **a in univ.:** LEX Alam. 57,53 ut con-are (cumplacare, cumplicare, 45 complegare var. l.) digitum non possit. LEX Frision. 22,66 inter pollicem et -ti indicis articulum. ALBERT. M. animal. 1, 510 totum -at corpus. 6,35 invenitur caput eius (*pulli*) . . . supra myrach -tum et aliae eius -tae supra caput ipsius. **me-dial. i. q. (col)labi – einknicken:** ELIS. SCHON. vis. 1,48 concidit 50 amabile caput, -ta sunt genua. **b de constrictione membro-rum:** ADSO Waldeb. 8 (MGScript. XV p. 1176,15; s. X.²) alii duo -ita nervorum nodositate catenatis quasi membris, toto cor-pore astricti egs. MIRAC. Pirmin. 14 mulier . . . dextera manu in medium -ta aruit manca. **2 de rebus:** **a strictius:** THEOPH. sched. 3,27 p. 185,13 quam (*corrugiam*) -bis in modum circuli. **al. ALBERT. M. veget. 6,179 palma -ans domesticum folii versus lignum rami ad intus arboris.** **b latius:** **a in circuitu appli-care – ringsum anbringen:** RICHER. REM. hist. 3,53 desuper (*sc. in sphaera*) ferreis . . . filis signorum figuris -vit. **B de cir-culo i. q. ducere – ziehen, schlagen (in imag.):** WALTH. SPIR. Christoph. II 1,206 quinque parallelos Urania -at orbes.

II translate: **A philos.:** **1 conectere, coniungere – ver-knüpfen, verbinden:** ALBERT. M. epist. Dion. 9° p. 998^a,25 ‘dicendo . . . -itum’ (PG 3, 1105^D συμπέπλεχται), id est con-iunctum, ‘non dicendum’. **2 medial. i. q. concrescere – sich bilden:** ALBERT. M. gener. 1,1,10 p. 353^b,29 principia mate-rialia, ex quibus multa naturalium -antur. **B iur. i. q. com-mittere, commendare – übertragen (cf. l. 20sqq.):** HARIULF. chron. app. 11 p. 321,20 ecclesiam sanctae revocavit iure

65 70 Mariae Henrici manibus antea -itam. **C math. i. q. multi-plicare – multiplizieren:** ANON. geom. I 4,60 p. 362,23 hanc (*magnitudinem*) ter centies sexagies -ando.

III usu singulari i. g. explicare - darlegen, beweisen:
TRAD. Mar. Ratisb. 116 (QuellErörBayerGesch. I. 1856.
p.210,2; a.1175) Reginoldus se de libera matre ac patre . . .
progenitum . . . evidentissime -uit.

adi. complicatus, -a, -um. **1 (in)flexus, (in)curvatus - gebogen, gekrümmmt, krumm:** THEOPH. sched. 3,84 p.325,12
foraminibus inpones singulos ferros tenues atque -os, de
constrictione membrorum: EINH. Marc. et Petr. I 4,14 p. 261,
33 quae (puella) . . . toto . . . corpore . . . ex nervorum con-
tractione erat -a. p. 261,40 manus erat . . . -a atque distorta.
2 conclusus - in sich geschlossen: ALBERT. M. eccl. hier. 3,10
p.582^a,20 'principium . . . itum' (PG 3,429^A συνεπτυγμένη),
id est conclusum intra se.

complivi, -plitus v. compleo.

complodo (comp-, -plosi, -plousum, -ere). **1 proprie:** **a**
strictus i. g. concutere, collidere - zusammen, gegeneinander-
schlagen (cf. GLOSS. I 276,8 St.-S. con-ere zasamane slagon.
al.); **a in univ.:** CARM. cod. Vat. (5330) 14,3 in se -sis
nubibus veluti de cautibus ignis labitur. DECRET. Burch. 19,5
p.964^D pectines . . . supra funus -sist. CARM. anon. 2,57 (SB
Münch. 1873/III. p.703) ventis -sae nubes glomerantur. **B**
de manibus (cf. l.28): NOTKER. BALB. gest. 2,8 p. 60,1
propter . . . leticie magnitudinem risum retinere nequeunt
-sis manibus aiebant egs. (FROUM. carm. 19,38 -sis m. mi-
rantur te quoque talpe). VITA Serv. 43 p.114,27 cum dolore
-bant manus. al. **b latius i. g. comprimere - (fest zusammen-)**
drücken: DUDO hist. 3 p.97,31 dato . . . osculo manibus
que ad invicem -sis . . . uterque resedit. VITA Hugon. Tenn. 3
p.65^b quorum (taetrorum spirituum) aspectum effugere non
poterat etiam con-sis palpebris. **2 translate:** **a componere**
- abfassen: RADBERT. carm. 1^{tit.} (MGPoet. III p.45) egloga
duarum sanctimonialium uno favoris planctu con-sa. **b con-**
fundere - zusammenstoppeln: MANEG. ad Gebeh. 45 p.390,29
quae sequuntur, adeo sunt frivola, . . . adeo ioculari vanitate
-sa, ut egs.

adi. complosus, -a, -um. (concutiendo) factus - geschla-
gen (per compar.): ALBERT. M. animal. 9,120 sperma . . . fit
primo spumosum quasi recens butirum, -um et tenuie.

**compliosio, -onis f. collisio, concursus - das Zusam-
menprallen, -stoßen:** CHRON. rhythm. Austr. 703 nubium
. . . e.

compluo (comp-, -ui, -utum, -ere). **1 imbrificare, (im-)**
bri perfundere, umectare - beregnen, (mit Regen) überströ-
men, (be)netzen, (durch)tränken (cf. GLOSS. IV 168,37 St.-S.
con-tus pireginot): **a in bonam partem c. sensu irrigandi,**
irrorandi: **a in imag.:** ARBEO Corb. 4 p.193,16 ut . . .
sua praedicationis eorum (Israelitarum) arentia con-ret
rura Helias (SALOM. III. carm. 1,320 eloquii pluvia squalen-
tia con-e r.). CARM. ad Agob. 11,3 (MGPoet. II p.119)
Christe, tu . . . sensum . . . con-e rore aeternitatis (SUMMA
dict. Saxon. 11,89 p.333,38 r. gracie). CHART. Hamb. 347
p.306,16 (epist. papae) quia ex parte -uit Dominus terram
illam et ex parte ipsam reliquit . . . incomplutam egs. (cf.
Vulg. Am. 4,7). CHRON. Vill. prooem. (MGScript. XXV
p.195,13) quam . . . copiosa benedictione persone domus
huius -te fuerint. al. **B translate i. g. facundum reddere -**
beredt machen: VITA Afrae 308 linguam -at illa (sc. Afra)
meam. **b in malam partem c. sensu verberandi:** **a proprie:**
BEDA temp. rat. 10,10 arca . . . caeli cataractis -ta.
GONZO Geng. 7 lumen . . . nec ventis vacillatum nec imbre-
-tum extinguitur. **B translate i. g. humili prosternere - nie-
derstrecken:** ALBERT. BEH. epist. 38 p.123,23 inimicum po-
pulum undique -tum pedibus supposuit nostris advolutum.
2 depluere - herabregnen: **a proprie:** ALBERT. M. euch.
3,1,2,7 p.243^a,23 vritis in se -tam per radicem bibit aquam.
b in imag. i. g. densa grandine demittere - herabhageln lassen:
HONOR. III. registr. 35 p.28,24 qui (milites candidati) super
eos -bant tela.

adi. complutus, -a, -um. (imbribus) dilutus, inundatus,
madidus - (vom Regen) aufgeweicht, überschwemmt, regen-
naß: ROD. GLAB. hist. 4,10 p.100,5 assiduis . . . imbribus ita
-a erat universa tellus, ut egs. ALBERT. M. gener. 2,3,9

p.454^b,15 terrae -ae, animal. 22,143 generatur . . . de terra -a
et putrefacta hoc animal (sc. talpa).

***compluralitas, -atis f. collectio complurium - Sum-
mierung (einer Vielzahl) von Einheiten:** RUD. TRUD. (?)
5 mus. 2,3 multitudo ad unum ex -bus tendens augetur spacio.

complures (comp-, -a (rarius -ia). script. cum plur(es):
l.17,26. struct. c. gen. partitivo: l.24,37.

plures, nonnulli, aliquot, quidam - (noch) mehr(ere), einige,
ein paar (interdum i. g. non pauci, plerique - gar manche,
gar viele, e. g. l.18,21,24,26): **1 adi.:** EIGIL Sturm. 13 p.
145,3 (ed. P. Engelbert. 1968) penes ipsos (fratres) -es ex-
plicavit dies. EINH. Karol. 9 comes . . . et . . . praefectus cum
aliis con-bus interficiuntur (THANGM. Bernw. 28 p.771,38
archipraesul aliique con-es. cf. ADALB. MAGD. chron. a.946

Laudunum aliaque castella -ia firma. THANGM. Bernw. 20 p.
767,46 episcopum . . . aliosque -es extraneos. al.). 16 p.20,¹
con-es (cum plures A1) ad eum misere legatos. 32 adpropin-
quantis finis con-a fuere prodigia. GODESC. SAXO gramm.
2,67 p.480,18 dum -ium sillabarum verbo componitur *praepositio*.

POETA SAXO 1,400 prospera quam (mentem) fecere
prius -a serenam. THIETM. chron. 4,11 cum . . . Brunone ac
Udone caeterisque -bus (4,23,6,99 Bosionem . . . caeteros-
que -es. ibid. al. cf. GUMP. Wenc. 4 librum spalmodiale ce-
teraque divinorum -ia perdidicit). al. **2 subst.:** **a masc.:**

Poeta SAXO 1,307 -es . . . purgari iussit sacri baptismatis
unda. 4,130 praedia praestiterat . . . rex -bus (cum pluribus G,
quam pluribus B). OTTO RISING. gest. 2,38 alii . . . , nonnulli
. . . alii . . . -es. expressius i. g. plures alii - einige andere:

TRAD. Patav. 734 (a.1180/1200) Pernhardus et . . . Heinricus
30 et -es. **b neutr.:** HUCBALD. carm. 2,72 cur -a cano? cf.
quamplures.

superl. complurimi, -ae, -a. (per)multi, quam plurimi -
(sehr) viele, zahlreiche: **1 adi.:** ANNAL. regni Franc. a.789
p.86,1 obsides receptos, sacramenta con-a (quam plurima
var. l.). DIPL. Otton. II. 76 tam civitates quam etiam curtes
. . . donavimus cum -is villarum minorum possessionibus.

2 subst. masc.: WILH. Clus. Bened. 10 p.204^a,29 -is suorum
. . . comitari illum (*Benedictum*) cupientibus.

complusuli, -ae, -a. complures - mehrere, ziemlich
viele: ALDH. ad Acirc. 132 p.181,21 -us (inter exempla metr.).

compluvium (comp-, -i n. (?f. -a: l.44)) **1 st illicidium -**
(Dach-) Traufe (cf. GLOSS. III 297,47 St.-S. con-um dach-
trouf. 660,4 -um trouf. 684,56 con-um gidropigzari. V 48,12
con-a drupia. al.): CHART. Rhen. med. III 177 (a.1221) as-
serentes -um et stillicidium domus nostre non debere madi-
dere extremum tecti domus sue egs. **2 imbres - Regenguß:**
VITAE patr. Iur. 2,15 si frater . . . forsitan hiemali con-o red-
isset infusus.

***compolio, -ire.** simul excolare - zugleich veredeln: AL-
BERT. STAD. Troil. 4,804 (de Penthesilea) militiam forma sic
ornat florida, formam . . . militia, -untur ita.

***compolitio, -onis f. lima, levigatio - Geschliffenheit,**
Glätte: VITA Theod. 1 non ut accurati sermonis -e glorio-
siores facerent, quos iam . . . Deus glorificaverat.

componctio v. compunctio.

compondero (comp-, -avi, -atum, -are). **1 trans.:** **a**
proprie i. g. pondere exaequare - gleich wägen, aufwiegen:

CHART. Mog. A I 296 p.186,18 (a.1055) ut . . . fratrum modius
in suscipiente sale . . . ceterisque, quibus superior men-
dius sura con-ari posset, subsequeretur. **b translate i. g. aequi-**

perare - gleichstellen: RUODLIEB V 425 quod . . . con-at usus
honori. **2 intrans. i. g. eiusdem ponderis esse - gleich viel**
wiegen: GEBER. summ. 2,6 p.628,18 non densantur partes
eius (argenti) in tantum, ut auro -et.

adi. componeratus, -a, -um. aequipollens, aequalis -
gleichwertig, vergleichbar: ALBERT. M. eccl. hier. 7,10 p.
780^a,13 quid fiet 'laetitiae', quae erit in patria, '-um' (PG
3,560^B λοδόφροτον), id est proportionatum.

***compondo, -ere.** (francog. vet. compondre a componere)
70 (re)compensare, (re)sarcire - Ersatz, Entschädigung leisten:

CHART. Laus. 70 (a.1236) promisit . . . quod, si dictam terram
non posset ei . . . fuerentre, ipse ei -ret per terram, quam egs.
[Antony]

componeo v. compono.

***componibilis**, e. 1 adi.: *qui componi potest - zusammensetzbar, einer Verbindung fähig (expressius i. q. commiscibilis - mischbar: l.15)*: a spectat ad partes: a absol.: ALBERT. M. nat. anim. 1,3 p.6,63 nihil . . . est -e et commiscibile nisi materia. summ. theol. I 4,20,3 p.143^b,23 nec compositus nec -is nec compositioni contingens est Deus. ibid. al. β seq. cum: ALBERT. M. praedicam. 1,1 p.150^a,41 non . . . est -e praedicabile cum subicibili, nisi per ordinem unius ad alterum. metaph. 11,2,8 p.492,38 (ed. B. Geyer. 1964) esset *prima substantia* unibilis per essentiam multis et -is cum illis. γ seg. dat.: ALBERT. M. cael. hier. 6,2 p.143^b, 11 quae (*spiritualis substantia*) -is est corpori. p.143^b,14 per mel non veniretur in compositionem aquae, nisi aqua esset -is mell. b spectat ad totum: ALBERT. M. cael. 1,4,2 p.80,47 (ed. P. Hoßfeld. 1971) res, ex quibus -is erat mundus. 2 subst. neutr.: *quod componi potest - das Zusammensetzbare*: ALBERT. M. praedicam. 1,1 p.149^b,6 primus . . . actus, qui est ordinare unum -e cum alio. herm. 2,1,2 p.428^a, 35 -ia sunt ante compositionem, cum compositionem non sit intellegere sine compositis. ibid. al.

***componibilitas**, -atis f. *possibilitas compositionis in-eunda - Möglichkeit einer Zusammensetzung, Verbindung*: ALBERT. M. summ. theol. I 4,20,2 p.137^a,49 simplicitas . . . divina in esse divino . . . -em non admittit. 4,20,3 p.143^a,23 nec compositio in Deo est nec -s nec est contingens compositioni. ibid. al. seq. cum: ALBERT. M. sent. 1,2,13 p.69^a,12 in ente creato sumitur adhuc -s cum alio egs.

compono (comp.), -posui, -positum, -ere. script.: cum: p.1089,34,37,1090,23,1091,52. al. cunp.: AGNELL. lib. pont. 120 p.356,26. -pun.: EDICT. Roth. 369. ibid. al. -ire: p.1094,16. adde GLOSS. I 92,4 St.-S. -posciturus: p.1093,59. -possuit: p.1089,42. form.: prae: indic. -iuntur: p.1094,8. coni. -eat: p.1093,22. partic.: perf. -postus: p.1090,60. 1091,21. fut. -ponitur(us): p.1094,26. adde CHART. Ital. Ficker 79 p.106,20.

I de actione coadunandi, iungendi: A congerere, compotare, coacervare - zusammenlegen, -tragen, -häufen (cf. GLOSS. II 298,10 St.-S. con-ere zisamanaleccan): 1 strictius: WALTH. SPIR. Christoph. II 5,183 robora mirifici -ere . . . acervi. CHART. Rhen. med. II app. 16 p.437,23 bifurcas ad -endum fenum. ibid. al. 2 latius: a colligere, reponere - sammeln, zurücklegen: RIMB. Anscar. 16 p.38,2 omnia . . . quae . . . in fabricam aedificiorum -ere poterat. DIPL. Conr. III. 200 p.362,36 (ed. F. Hausmann. 1969) ut . . . quod . . . super XII prebendas . . . pauperibus ordina<ta>s excreverit, totum ad utilitatem . . . confratrum con-atur. b simul imponere - zugleich hineintun: THEOPH. sched. 1,18 incisuras corii et cornua cervi confracta -e in ollam novam. c conferre - zusammenstellen, -fassen: Ps. BOETH. geom. 378 (ed. M. Folkerts. 1970) figurarum descriptiones . . . adinvenire . . . et -ere. B comparare - gegenüberstellen (cf. Gloss. II 210, 13 St.-S. -i kiebinmezzotwerden. 676,25 -ere widirmezzon): 1 proprie (usu medial). i. q. se comparare - gegenüberreten: TRIUMPH. Lamb. 13 (MGScript. XX p.507,15; C.1141) fortis fortibus . . . homines -ti fuimus hominibus. 2 translate i. q. exaequare - gleichsetzen, vergleichen: WALAHFR. Mamm. 26,22 quaedam pauca . . . veterum -ere gestis. CARM. de temp. rat. 151 Greci . . . ei (Decembri) . . . Apileum aequa con-unt. refl.: HEIRIC. Germ. I 1,6 magnarum multis quae (urbs, sc. Autricus) se -ere (schol.: conferre) possit. C coniungere - verbinden, zusammenbringen: 1 proprie: a de hominibus: a associare, aggregare - hinzugesellen: TIT. metr. III 15,3 quem (*Arnulfum*) Christus cum discipulis -at ubique. β congregare - versammeln: GERH. AUGUST. Udalr. I 19 ad aecclesiam sancti Stephani . . . sanctimonialium congregationem -ere. ANNAL. Quedl. p.32,30 synodus. b de animalibus i. q. coniugare - zusammenspannen (in imag.): ERMENR. ad Grim. 25 p.563,37 supra con-torum equorum, qui redam tuam trahunt, stercora. c de rebus corporeis: a de manu i. q. committere, complicare - reichen, drücken: METELL. Quir. 18^a,49 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) palmas . . .

sibi -uere clientes. β techn. i. q. commiscere - zusetzen, beimengen: COMPOS. Luc. U 16 ubi grocum -i diximus. γ medic. i. q. coaptare - einrichten, zusammenpassen: BEDA hist. eccl. 5,6 p.291,25 dissolutam . . . emicranii iuncturam con-5 -ere egs. d de territoriis i. q. adicere, subicere - einverleiben, unterwerfen: ROM. SALERN. chron. p.152,25 provincias sue ditioni. p.174,6 Apuliam . . . imperiali iuri. p.180,11 terram . . . sibi. e de rebus incorporeis i. q. copulare, conectare, coagamentare - vereinen, verknüpfen, verketten, zusammenfügen: a gener.: WALTH. SPIR. Christoph. II 5,112 ut . . . una sorte salutiferum -ant ultima casum. NADDA Cyriac. I 2,4 prudentiam cum pacientia animi -ens. β math.: HERIG. reg. 1 p.209,24 qui (digi) . . . vel simpliciter enuntiantur vel etiam cum . . . maioribus . . . -untur. expressius 15 i. q. computare, in summam redigere - zusammenrechnen, ad-dieren: ANON. geom. I 4,53 tribus summis simul -tis flunt pedes CCLIX. Ps. BOETH. geom. 918 (ed. M. Folkerts. 1970) sumatur . . . ascensum -torum (appositorum var. l.) pars media. al. γ rhet. et mus.: HROTSV. lib. 1 praef. 2 in dictio-nibus -endis. GUIDO ARET. micr. 15,40 qui cantum faciunt, rationabiliter discretas ac diversas neumas -ant. al. δ phili-los. (opp. dividere): ALBERT. M. animal. 8,230 quaecumque (animalia) . . . perfectissimum habent sensum, optime -unt sensibilia. metaph. 4,3,6 p.194,3 (ed. B. Geyer. 1960) phan-tasia, quae -it et dividit sensata. ibid. al. usu pass. i. q. coire - vereinbar sein: ALBERT. M. metaph. 5,6,14 p.296,10 (ed. B. Geyer. 1960) res, quae significantur -i, non -untur (p.1024^b,18 τὸ μὴ συγκείσθαι). p.296,12sq. impossibile est -i (p.1024^b,19 συντεθῆναι), . . . quae . . . i significantur. 2 trans-20 late i. g. conciliare, concordare - (miteinander) aussöhnen, ein(ig)en: a de hominibus (usu iur., cf. p.1092,315qq.): CHART. Friburg. 79 (a.1244) priorem . . . ex una parte et . . . plebanum . . . ex altera super causa, que inter ipsos . . . verte-batur, -uimus in hunc modum egs. fort. huc spectat: 25 CHART. Osn. III 250 (a.1261) actum et datum . . . in placito penes Dehten, ubi -ti sunt dominus comes de Benthem et castellani Novi castri. b de rebus: CARM. Cantab. 5,10^b,9 terram, polum, ignem, pontum rex in pace -it. ADAM gest. 1, 27 p.32,22 -tis hinc inde contradicentium voluntatibus.

40 II de actione faciendi, efficiendi: A proprie: 1 strictius i. q. (ex partibus, membris, elementis sim.) concinnare, construere - zusammensetzen, (auf)bauen, fügen (medial. i. q. constare [ex] - bestehen [aus]): a in univ.: a philos. et natur.: HROTSV. Pafn. 1,6 nihil ex similibus -i videtur. OTTO FRISING. gest. 1,4 p.16,6 natura (sc. hominis) tamquam ex multis -ta ad dissolutionem tendente. 1,5 p.17,5 quidquid . . . -itur, ab alio -i necessarium est. al. ALBERT. M. veget. 1,127 ex quibus (elementis) immediate -untur membra. persaep. v. et p.1095,61. β geom.: GERB. geom. 5,1 quod unaquaque 45 earum (angulatarum figurarum) ex eo (triangulo) -atur et in eundem rursus resolvatur. al. γ mus.: ANON. mus. Wagner p.356 -untur neumae . . . aliquando ex duobus notis . . ., aliquando egs. WILH. HIRS. mus. 34 p.68 autenticus tetrardus et subiugalis eius per eamdem speciem diatessaron melodium suam -unt. al. δ metr.: ALDH. ad Acirc. 10 p.92,16 versus hoc modo -tum (con- var. l.). 125 p.173,15 praedicti tetra-sillabi pedes resupinis et reciprocis varietatum vicibus -untur (con- var. l.). ε gramm.: ALDH. ad Acirc. 140 p.195,20 'sub' . . . ex corrupto et integro partem orationis -it, ut 'suf-fulcio' egs. GUNZO epist. 5 p.29,17 verba ex corruptis -ta vel in compendium ducta egs. adde de nom. propr.: BEDA hist. eccl. 5,9 p.297,19 Columba . . . a nonnullis con-to a cella et Columba nomine Columcelli vocatur. ERMOLD. Ludow. 1,50 nomen. b parare, (con)coquere - zubereiten, (zusammen)-brauen: a gener.: LIBER de rest. Torn. 13 (MGScript. XIV p.323,3; s. XII²) cervisiam -i. β pharm.: PAUL. AEGIN. cur. 201 p.133,16sq. ex eis (hircino sanguine et ci-cadis siccis) con-ta farmaca (cf. 3,45,2 σκευαζόμενα σύνθετα φάρμακα) et nefretica pusca et ad ea (sc. passiones rerum) con-70 -ta (3,45,2 συντιθέμενα) condita. ANTIDOT. Lond. p.20,39 cuius (unguenti) confectio de diversis causis -itur. γ techn.: COMPOS. Luc. H 7 lulax con-itur ex terra, ex erbis. al.

THEOPH. sched. 1,1 color, qui dicitur membrana, . . . sic -itur *eis.* **c fabricare** – *anfertigen, herstellen* (cf. l. 225qq.): LEX Baiuv. 22,9 si ex corticibus aut ex surculis con-tum fuerit *vasculum eis.* BERTH. (?) annal. praef. p. 268,15 in horologicis et musicis instrumentis et mechanicis . . . -endis. WOLFFHER. Godeh. II 35 p. 217,2 qui vitro fenestras -bant. **al. d aedificare, exstruere** – *anlegen, erbauen, errichten:* **a de aedificis:** ARBEO Emm. 37 aedificiorum compositionis mirifico con-uit modum. ALTFR. Liutg. 1,32 monasterium. TRAD. Fuld. II 3 p. 163,7 ecclesiam in cymiterio rotundam mira arte typice -uit. DIPL. Otton. I. 265 p. 378,17 molendina. RUOTG. Brun. 21 p. 22,18 in privatis vel publicis edificiis -endis. GERH. AUGUST. Udalr. I 28 p. 417,33 pontem. THIETM. chron. 6,23 fanum de ligno . . . -tum. HIST. Welf. 10 villas supervillas. CHART. Rhen. med. II app. 15 p. 396,40 -i debet . . . pro decoquenda calce furnus. *saepe. v. et p. 1096,47.* **B usu vario:** EIGIL Sturm. 7 (ed. P. Engelbert. 1968) sepe cae-dendo ligno in gyro -uit. RUD. FULD. Leob. 4 p. 123,33 tu-mulus . . . super sepulchrum eius . . . -tus est. **al. cf. p. 1090, 59sqq.** **fodere** – *ausheben:* EIGIL Sturm. 13 p. 144,21 (ed. P. Engelbert. 1968) rase ad calcem faciendam -ta. **2 latius:** *a formare* – *formen, ververtigen* (cf. l. 259q.): **a in univ.:** CONC. Karol. 53 p. 690,13 solas. THANGM. Bernw. 6 lateres ad tegulam. THEOPH. sched. 3,50 calicem. CHART. Westph. III 105 p. 53,35 panes siligineos, quales ex quatuor decimali-bus modiis possunt -i. **al. B c. sensu fundendi:** FOLCUIN. Lob. 12 p. 60,26 Harberti imperio -or (sc. campana) ab arte Paterni (cf. THEOPH. sched. 3,84 p. 319,12 -turus campanam). **γ c. sensu cuendii:** DIPL. Conr. II. 203 p. 275,8 monetam . . . construere ad -endos nummos. **b (con)scribere** – *verfassen, abfassen, (nieder)schreiben:* **a gener.** (*c. sensu concipiendi:* l. 34,41): LEG. Burgund. const. I p. 31,4 quae (*leges*) communi tractatu -tae (*con- var. l.*) et emendatae sunt. PIRMIN. scar. 10 con-uerunt (cum- A) simbolum apostoli. CONC. Karol. 21 p. 182,3 confuso stilo perversum dogma -ere. WALAHFR. Wett. praef. p. 302,6 quam (*visionem*) . . . Heito . . . prosaicis verbis doctissime -uit (cum- V). 11 carmen. OTFR. ad Liutb. p. 167,9 evangeliorum partem franzisce-tam. AGIUS epic. Hath. 670 *liber* bene conscriptus et bene -tus. THIETM. (?) chron. 5,31 legacionem . . . iustum et bene -tam. BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 286,42 litteras. MARIAN. chron. a. Chr. capit. p. 499,36 cronicam -ssuit. *persaepse. v. et p. 1101,6.* **interponere** – *vorbringen:* CHART. Wirt. IV 958 (a. 1241) quod sorores . . . ad bona nostra alia nullam impeticionem con-ere presumant. **B mus.** (*'komponieren'*): HUCBALD. harm. inst. p. 116^a,19 melum. BERTH. (?) annal. praef. p. 268,10 cantus . . . historiales plenarios . . . neuma-tizavit et -uit. ANON. mus. La Fage p. 358 discantum. **al. fort. add.:** CHART. Rhen. med. III 631 p. 481,1 (a. 1238) can-tabitur brevis, quam -ui in honore b. Barbare, in festo eiusdem. **al. B translate:** **1 fingere, excogitare, machinari** – *erfinden, ersinnen, sich ausdenken:* **a in univ.:** EIGIL Sturm. 17 p. 151,10 (ed. P. Engelbert. 1968) fallaces causas. DIPL. Otton. I. 235 p. 326,31 impeditiois argumentum -ere in . . . electionem (*inde* DIPL. Heinr. II. 427 p. 546,37). FROUM. carm. 32,37 fabulas. **al. b c. sensu intendendi:** THIETM. chron. 7,10 hoc omne in detrimentum sui esse -tum. **c c. sensu attribuendi:** ALDH. ad Acirc. 54,2 mihi (sc. sanguis-sugae) -uit nomen fortuna cruentum. POETA Saxo 5,558 men-sibus ipse Francorum lingua nomina -uit. **2 confidere, ef-ficere** – *zustandebringen, bewirken:* **a gener.:** **a exequi** – *ausführen:* ECBASIS capt. 507 iusserat ut vulpes, certant -ere linceis. **B inferre, afferre** – *zufügen:* WALTH. SPIR. Christop. II praef. 53 mala, quæ nostris . . . Valentia regnis . . . -uit. **b iur. de pace sim. i. q. pangere, (con)firmare, per-petrare** – *(ab)schließen, stiften, aushandeln:* ANNAL. Fuld. II a. 876 p. 88,5 nuntios ad Karolum destinavit pro pace inter eos -enda (BERTH. [?] annal. a. 1079 p. 316,15. cf. BER-NOLD. CONST. chron. a. 1098 p. 465,35 pacem in ipsa urbe . . . firmissime -uit. **al. v. et p. 1092,35.** HELM. chron. 57 p. 112, 23 amicicias (cf. CHART. Heinr. Leon. 106 p. 162,7 pactum amicicie super his -tum). **adde:** TRAD. Ratisb. 108 (a. 883/

87) convenientiam con-uere inter se quamlibet peragere com-mutationem. **c math. i. q. explere** – *ausmachen, ergeben:* GERB. geom. 7,1 qui (*duo tetragoni*) . . . coniunctione sui tertium tetragonum -ant. ANON. ad Ragimb. p. 535,29 qua-tuor quadrantes . . . -unt unum pedem. FRUTOLF. (?) rhyth-mimach. 1,15 p. 181,20 octies VII LVI . . . -unt.

III de actione locandi, ponendi: **A collocare** – (*hin-, zurecht-)setzen, -legen, -stellen, betten* (cf. GLOSS. II 647,55 St.-S.-uit gisazta): **1 de hominibus:** **a proprie** (*fere de corpore eiusque partibus; refl. et medial. i. q. decumbere, assi-dere, considerare* – *sich hinlegen, setzen, niederlassen*): **a in univ.:** BEDA hist. eccl. 3,11 p. 150,11 membra in quietem (HEITO Wett. 2 in lectulo. WALAHFR. Wett. 206 lecto. *al. cf. l. 20,70sqq.*) . . . WALAHFR. Mamm. 4,6 artus -uit sessum. MIRAC. Genes. Hier. 2 p. 170,44 in navi se . . . cum suis -ens. AGIUS vita Hath. 25 cum . . . sanctum corpus ad lavandum in sellula esset -tum. THANGM. Bernw. 5 p. 760,4 stratis . . . -tus. VITA Theog. 1,19 p. 457,23 Theogerum media in sede -unt. VITA Godef. Cap. III 20 quemadmodum in exequis mortuorum membra -i solet, manus suas et brachia -bat supinus. MIRAC. Otton. Bamb. II 9 parvulus iam desperatus supra limen eccliae totus -it. **al. B in feretro locare** – *aufbahren:* LIBER hist. Franc. 24 p. 281,24 regina . . . con-tis (*cum-tus var. l.*) corpuscolis eorum (*puerorum*) . . . corpuscola eorum sepelivit. **al. v. et l. 20. c. sensu ostendendi:** EPIST. Ratisb. 10 p. 328,14 senem . . . iugulavit, piram instruxit, persequenti-bus vexatum -uit. **γ sepelire** – *beisetzen, bestatten:* TRANSL. Pus. 9 quibus (*pignoribus sacris*) condigno . . . honore -tis. WALTH. SPIR. Christoph. II 1,84 mestis hunc (*Daphnium*) -uere cavernis. **al. 6 iuxta ponere** – *dazulegen:* BEDA temp. rat. 1,30 cum dicis novem, impudicem e regione -es. **b translate:** **a instituere** – *einsetzen, einweisen:* BONIF. epist. 93 p. 213,23 ut . . . Lullum . . . in hoc ministerium . . . con-vere et constituere faciatis eis. **B provehere** – *emporführen:* TRANSL. Dion. Ratisb. epist. p. 353^b,52 plures charismatum donis . . . imbutos in apicem virtutum -uit (cf. p. 353^b,26). **2 de rebus:** **a in univ.:** **a strictius** (*in imag.:* l. 42,44): CONC. Merov. p. 123,17 ut corpus Domini in altari . . . sub crucis titulo -atur (AMALAR. off. prooem. 21 calix in latere oblata i. a. -itur). MAPPAE CLAVIC. 19 -is unam *laminam* inter unam. ERMENR. ad Grim. 2 *anima* in quadriga quattuor principialium virtutum -ta. **al. de ancora i. q. figere** – *fest-machen:* WALTH. SPIR. Christoph. I 6 anchoram . . . spei tranquilla . . . statione -ens. **B latius:** ARBEO Corb. 30 audi-tis insidiis viri Dei . . . a sua con-te coniuge (WETT. Gall. 6 squamigero gregi insidias con-ens). GERH. AUGUST. Udalr. I 12 p. 401,42 spem suam in Dominum -ere. **b apponere, ap-plicare** – *auflegen, anbringen:* HERACLIUS I 9,5 locum, pe-tulam cui vis -ere, signa. **in imag.:** ALDH. epist. 4 p. 485,1 animarum vulneribus . . . caelestis clementiae cataplasma. **c imponere, inserere** – *einsetzen, einfügen* (*in imag.*): WALTH. SPIR. Christoph. II 2,27 quo (*lapide*) . . . in acumine templi -to (cf. Vulg. I Petr. 2,45qq.). **d in abaco i. q. constitue** – *ansetzen:* HERIG. reg. 1 p. 208,11 ubi multiplicatores eius (*deceni*) digitos secundo a se loco, tertio articulos -unt. MATHEM. var. Bubnov p. 258,6 omnes numeros toto ordine longe a se -ere digitos. **al. v. et p. 1101,24.** **B statuere** – *aufstellen* (cf. GLOSS. I 702,72 St.-S.-uerunt gistarotun): **1 proprie:** **a gener.:** THEODULF. carm. 28,73 fregit in ex-celso compostum monte celidrum. GERH. AUGUST. Udalr. I 5 p. 393,38 in solio super carpentum -to. **al. B milit. i. q. in statione locare** – *in Stellung bringen:* ANNAL. Mett. a. 737 p. 29,9 machinis . . . -tis urbem . . . diruit. THIETM. chron. 5,34 -tis . . . bellorum instrumentis. **adde:** LAND. MEDIOL. hist. I 3,29 p. 94,51 exercitu parato . . . circa Castilionem metando velud imperator -uit. **2 translate i. q. determinare, definire** – *festlegen, bestimmen:* WALTH. SPIR. Christoph. II 1,162 intervallorum mensuris et spaciiorum ordine -tis. **C dare** – *(über)geben:* **1 proprie:** **a de corpore eiusque parti-bus** (cf. l. 125qq.): BEDA hist. eccl. 2,12 p. 110,3 quieti membra (HROTSV. Dion. 66). **b de rebus:** ECBASIS capt. 452 quod tibi -o, -e fideliter egro. **promptum praebere** – *bereitsstellen*

(*in imag.*): OLIV. epist. 4 triumphator in Israhel . . . gentem vestram . . . magnificavit super terram quadrigam (*sc. virtutum*) ipsis -ens. **2** translate *i. q. tradere, deferre - übertragen (usu iur.)*: **a de hominibus**: CHART. Ital. Ficker 3 p. 4,48 (a. 796) quando Rincualdo battedit . . . Ancausulu, ad parte sancte Mariae pro servo -suet. **b de rebus**: TRAD. Frising. 48 (a. 772) in manus . . . episcopi con-ui, quicquid propriæ hereditatis habui (390i. m. fideiussoris con-uit Hatoni, quicquid ibidem adtractum . . . repertum fuerit).

IV de actione ordinandi, ad finem perducendi: A proprie: **1 strictius i. q. disponere - (aus-)richten, anordnen** (cf. GLOSS. II 344,44 St.-S. con-unt karihan): **a in univ.**: WALTH. SPIR. Christoph. II 3,177 ordine queque (*folia*) suo -ens. LIBER ordin. Rhenaug. p. 130,32 casulas . . . induentes super brachia . . . eas con-unt. al. cf. p. 1090,61sqq. **b de crinibus i. q. comere - kämmen, frisieren**: BEDA hist. eccl. 3,9 p. 146,23 lavit faciem, crines con-uit. cf. l.43. **2 latius i. q. excolere, (ex)ornare - (ordinlich, schmuck) zurechtmachen**: **a instruere, armare - (aus)rüsten, versehen (mit), ausstatten**: **a in univ.**: WALTHARIUS 474 equum . . . sella -ere. HROTSV. Pel. 144 omni praenitida -stus corpore forma. VITA Mathild. I 7 regina . . . cellam . . . cuncta, quibus opus erat, ministrando -bat. TRAD. Brixin. 152^a mansum . . . omni iure -tum. **b c. sensu edocendi**: RICHER. REM. hist. 3,47 suos locutionum . . . modis -tos ad rhetoramic transduxit. LAMB. TUIT. Herib. 1,3 p. 742,11 eorum (*coenobitarum*) admittit collegio -endus ab eis, ut diadema floribus, exemplo et imitando proposito. **γ medial. et refl. i. q. se munire - sich wappnen**: EPIST. ad Wrat. 2 p. 390,10 ut vestre sanctitatis auctoritas inter seculi turbines incolumi tranquillitate -atur (cf. Cod. Udalr. 31 potiatur). CARM. Bur. B 47,3,16 aqua vite te -e, pugna! (aliter ed.). **b decorare, distinguere - (ver)zieren, (aus)schmücken** (cf. GLOSS. II 312,50 St.-S. con-unt kiziarrant): **a in univ.**: ARBEO Corb. 5 indumentum . . . eximia varietate con-tum. AUDRAD. carm. 3,4,78 omni . . . ornatu cunctos (*deos*) -ere. RADBERT. carm. 1,3 (MGPoet. III p. 45) con-ite floribus arvam. DIPLO. Loth. I. 122 p. 281,1 (ed. Th. Schieffer. 1966) evangelium . . . cum ebore, cristallo atque auro, gemmisque -tum. al. v. et l.27. **in imag. c. sensu depingendi**: ALDH. virg. I 60 p. 321,22 virginitatis speciem et venustum pudicitiae vultum -ens. **b medial. i. q. se comere - sich herausputzen**: ALDH. virg. I 17 ista tortis cincinnorum crinibus calamistro crispantibus delicate -i (con-var. l.) satagit. **c praeparare, appara - herrichten, (vor-, auf)bereiten**: **a gener.**: NOTKER. BALB. gest. 1,18 p. 24,18 qualis numquam cena magno -ta est Karolo. CHART. Rhen. med. I 135,24 p. 155,16 linum . . . colligere et -ere. UFFING. Ida 2,2 ecclesiasticis cultibus con-endis . . . deservis. al. **de lecto c. sensu sternendi**: AGRIUS vita Hath. 20 lectulum. HROTSV. Abr. 7,1 lectus haut vilibus stramentis -tus. **b techn.**: COMPOS. Luc. a 20 similiter argentum et eramentum cum-is. **d tergere - putzen, reinigen**: IOH. CANAP. Adalb. A 23 p. 36,3 (ed. J. Karwasińska. 1962) calciamenta . . . -ere cura fuit (B 23 p. 63,7 deterserat). **e colere - bearbeiten, bestellen**: CAPIT. reg. Franc. 32,37 ut campos et culturas nostras bene con-ant. WANDALB. mens. 62 ortos . . . immundo . . . fimo et rastris -ere. **f adaptare - umarbeiten**: GERH. AUGUST. (?) Udalr. II 20 p. 422^b,43 praepositus . . . alia eius (*matronae*) vestimenta . . . ad Dei servitum -uit. **g condere, servare - bergen, verwahren**: SMAR. carm. 1 (DtArch. 10. 1954. p. 505) aurea . . . -it capsula libellum. RIMB. Anscar. 18 p. 39,19 *librum* honeste -tum ad quandam ligavit sepem. **remissius**: WANDALB. mens. 255 pompa carpere et apricis . . . -ere tectis. **B translate**: **1 ordinare - ordnen, regeln**: **a in univ.**: LEG. Wisig. 9,2,9 p. 378,13 his . . . ordinatis atque con-tis. EINH. Karol. 6 con-tis in Aquitania rebus (WIDUK. gest. 1,41 r. omnibus rite -tis. UFFING. Ida 1,2 r. in tutum -tis. al.). DIPLO. Heinr. III. 393 p. 546,14 (spur.) eam (*ecclesiam*) . . . in melius -ere atque firmare. LAMB. HERSF. anal. a. 1077 p. 302,14 ad -endum . . . statum rei publicae. al. **peragere - erledigen, abmachen**: WALTHARIUS 1172 his ita -tis procinctum solvit. al. **b de vita, moribus sim. i. q. con-**

formare, corriger - in die rechte Bahn lenken, ins rechte Lot bringen (cf. l.10sqq.): WALAHFR. Wett. 678 proprios -ere (gloss. RO: ornare) mores (CAPIT. reg. Franc. 301 p. 455,16 vitam emenda, m. -e. al.). CONC. Karol. 50^b,4 p. 611,13 5 vitam et actus moresque nostros in melius con-ere (HROTSV. Gong. 352 v. -tam castis moribus. al.): CAND. FULD. Eigil. I 9 p. 226,7 conversationem vestram secundum Dei timorem et sanctae regulæ auctoritatem -ite. **c sensu temperandi**: WALTH. SPIR. Christoph. I 1 ut . . . seculi . . . delicias modesta . . . saturitate -ret. **2 stabilire - (charakterlich) festigen**: VITA Pirmin. II praef. p. 35^b fides et veritas te -uerunt. DIPLO. Heinr. II. 29 p. 33,5 potestatem . . . eligendi abbatissam, quam probabilis vitæ et morum regula Deo propicio -uerit. **3 compleere, claudere - beenden, abschließen, beschließen**: 15 WANDALB. mens. 151 lactuca caenas -ere dulces. 212 aestatem autumni -unt tempora laeti. ibid. al. **4 sedare - belegen, beruhigen**: **a gener. i. q. comprimere, compescere - unterdrücken, bezähmen** (cf. GLOSS. II 676,48 St.-S. -ere kistillin): EINH. Karol. 12 his motibus ita con-tis. HROTSV. 20 Gong. 155 mentes . . . motas praestat -ere vestras. THIETM. chron. 7,73 omnem animi suimet motum -ens. **b iur. i. q. dirimere, terminare - schlachten** (cf. l.26sqq.): BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 303,3 ad tot discordias, scismata et . . . simulates -endas. al. CHART. archiep. Magd. 295 qualiter ego . . . 25 controversiam inter me et dominam Odam . . . habitam bono fine con-uerim. CHART. Raitenh. 67 p. 65,20 item. **5 transigere, concordiam facere - einen Vergleich schließen (usu iur.)**: **a spectat ad mediatores i. q. intercedere, se interponere, intervenire - 'vergleichen', vermitteln, intervenieren**: **c in univ.**: DIPLO. Heinr. IV. 271 quae omnia Ödalrico . . . mediante et -ente facere studiuimus. **b t. t. in chartis inde a s. XII. med. de pace per mediatores facta** (cf. p. 1088,31sqq.): TRAD. Brixin. 509 (a. 1174/78) qui (*Isingrim et Berchtolt*) et mediatores erant et -bant. CAES. HEIST. mirac. I 11,54 p. 308,25 inter ipsum (*occisorem*) et occisi amicos -ere (pacem -ere E). CHART. Brixin. 130 p. 137,2 episcopus si non -ere non potest eqs. expressis i. q. diudicare, decernere - (schiedsrichterlich) entscheiden: CHART. select. Keutgen 144,54 (c. 1221) si discordia oritur inter cives, scabini possunt suo consilio -ere. 40 CHART. Eichsf. 592 p. 360,6 ut decidendi et -endi plenariam haberent . . . facultatem. **b spectat ad adversarios, coheredes sim. i. q. convenire, consentire, compacisci - 'sich vergleichen', sich einigen, arrangieren, versöhnen, übereinkommen**: **a in univ.**: CHRON. Reinh. a. 1204 p. 568,37 quacumque condicione premissa cum Philippo -uit (se -uit var. l.) **principes agere (de) - verhandeln**: HELM. chron. 38 p. 76,23 miserunt . . . flaminem suum, qui cum ipso (*Heinrico*) de pace -ret. **b in lege Burgundionum de pactione illegitima** (cf. p. 1102,2sqq. 1104,28sqq.): LEG. Burgund. Rom. 9,2 cum raptore filiae 50 sub qualibet pactione con-ere. **γ t. t. in chartis inde a s. XII. med. (fere de pace per mediatores facta; c. sensu condicendi : l.55)**: CHART. Babenb. 86,6 (a. 1192) -at cum domino terre. CHART. Raitenh. 82 p. 86,34 (epist. papae) ut . . . exsolvant decimas ecclesiis, quibus . . . antea solvebantur, nisi aliter cum eis duxerint -endum. CHART. WISM. A 359 (ed. F. Tech. Das älteste Wismarsche Stadtbuch. 1912) filii Conradi de Boude -uerunt cum sororio suo pro tali hereditate, super quam discordabant. al. **refl.**: CHART. Tirol. notar. I 786^b (a. 1237) ad -endum et a concordandum se cum Ulrico . . . de quoddam debito lx librarium. CHART. WISM. A 1018 (ed. F. Tech. Das älteste Wismarsche Stadtbuch. 1912) Hence Preneke sic -uit se cum Radolfo . . . totaliter, quod nulla dissensio erit amplius inter eos de hereditate, que eqs. 1121. B 49 (ed. L. Knabe, Das zweite Wismarsche Stadtbuch. 1966) famulus . . . -uit se cum domino suo . . . de omnibus, que simul habebant. 140. ibid. al. cf. l.45. **6 remunerare, rependere - (wieder) vergelten**: FORM. Sal. Bign. 10 tuo servizio con-ente dabo ergo tibi . . . maso ad commanendum. **7 pendere - entrichten**: CHART. Sangall. A 22 (a. 758) annos 70 singulos solido cum-u eqs.

V de actione poenam dandi (t. t. iur.): **A luere, expiare, satisfacere, emendare, (multam, compositionem) exsolvere -**

[Antony]

sühnen, *Genugtuung leisten*, (wieder)gutmachen, (*Buße*, *Wergeld*) zahlen, 'büßen' (de re v. *Dt. Rechtsrb.* II. p. 657sq.; cf. *Gloss.* I 455,33 St.-S. con-unt gipuoztun. II 223,27 con-i gabezirot uuesan. 228,16 con-itur kaluttrit): 1 in univ. (*usu absol. vel c. casu supplendo*): *LEG.* *Wisig.* 6,1,2 p. 248^a,27 secundum leges . . . con-ere (*LEX Sal.* *Karol.* 45,2 quibus fuerit inputatum, illi s. legem con-ant [-antur, -atur var. l.], al.). *LEX Alam.* 36,2 si culpabilis est, con-at. *TRAD.* *Ratisb.* 1 cogente iudice con-at, sicut lex Bauuariorum est (cf. *CONC.* *Karol.* 15^a,4 ita -at, sicut canones decreverint). *persaepe.* v. et l. 43,45,66,69,71. al. 2 indicatur commissum, *delictum sim.*: a per acc. (struct. pass.: l. 13sq. al.): *LEX Ribv.* 91,2 priusquam facinus con-atur (comprobatur var. l.). *LEX Baiuv.* 1,3tit. de furtis ecclesiae, quomodo con-antur. *LEX Thuring.* 51 quicquid homo alteri fecerit, quod iniustum factum dicatur, x solidis con-at. *HRABAN.* epist. fragm. p. 530,16 iniuriam. *saepe.* v. et l. 20,66,68. b per praep.: a pro: *LEG.* *Wisig.* 8,3,3 pro violentia. *DIPL.* *Karol.* (II.) 4 p. 290,36 -at pro presumptione pondera auri . . . libras duodecim. al. β de: *LEX Baiuv.* 2,14 de omni causa, quae con-enda sunt, qui contra legem fecit, con-at egs. *DIPL.* *Karoli M.* 216 ut . . . Salacano de illos iactus . . . con-eat vel emendare studeat. v. et p. 1094,5. γ propter: *LEX Baiuv.* 17,1 propter praesumptionem. 3 indicatur persona vel res violata, laesa sim.: a per acc. (struct. pass.: l. 27sq. 32. al.): a obi. homines (cf. p. 1094,20sqq.): *LEX Alam.* 8,1tit. (rec. B) qualiter servi con-endi sunt. *LEX Baiuv.* 3,1 Agilolfingi . . . in quadruplum con-antur. *CONC.* *Karol.* 15^a,9 hominem. *CAPIT.* *Saxon.* 7 ut, si . . . aliquis interfectus evenerit, in triplum eum (ei C) con-ere debeat, qui egs. *saepe.* v. et p. 1102,69. struct. contam.: *PACTUS Alam.* II 34 si ancilla fuerit, xv solidos -at. *LEX Alam.* 12 si eum occiderit, dc solidos eum con-at. ibid. al. β obi. res, animalia, partes corporis: *LEX Baiuv.* 4,15 labium subterius. 10,2 culmen. 13,4 unumquemque porcum cum ii saigis con-at. 22,1 arborem. *LEX Thuring.* 8 os fractum adalingo xc solidis con-atur. *saepe.* expressus i. q. restituere, compensare – (zurück)erstattent, vergüten, ersetzen: *LEG.* *Wisig.* 8,2,3 tantum, quantum flamma consumsit, reddere vel con-ere. *LEX Raet.* Cur. 24,28,6 (ed. E. Meyer-Marthalier. 1959) ipsam rem, quam involavit, . . . in caput con-at. *CHART.* Rhen. med. I 135,113 quod (*pecus*) si periderit, -it (gloss.: reddet) de suo. al. b per dat.: *LEX Alam.* 53,2 unicuique (*filio aut filiae*) cum wirigildo suo con-at ad . . . patrem feminae. 64 caballo. 79 unicuique (*necato*) secundum legem suam con-at. v. et l. 30. c per praep.: a pro: *LEG.* *Wisig.* 6,4,3 p. 265,16 pro singulis . . . excussis dentibus duodenis solidi con-antur. *CHART.* *Mulh. Thur.* 280 (a. 1280) pro quibusdam bonis. β de: *LEX Alam.* 48 de feminis . . . dupliciter. al. v. et p. 1102,71. 4 indicatur summa vel genus compositionis: a per acc. (struct. pass.: l. 54,62. al.): *LEX Ribv.* 67 weregeldum (*FORM.* *Patav.* 2 weregeltum. al.). *PACTUS Alam.* II 30 xl solidos (48. *persaepe.* v. et p. 1094,18,33; cf. l. 31sq. p. 1094,40). V 6 novemgeldos. *LEX Alam.* 37,2 fredo. 59,2 compositione . . . ad feminis . . . dupliciter con-atur. *LEX Baiuv.* 13,3 con-at, quantum aestimaverit, qui causas iudicat. *LEX Saxon.* 51 multam (*DIPL.* *Karoli III.* 1 p. 4,3. al. v. et p. 1094,12). *CHART.* Rhen. med. I 187 talionem suum, id est guttregildum, legibus -at. *MIRAC.* Columb. 24 (MGScript. XXX p. 1011,31) se -poscitur aurum . . . libras ccc (*DIPL.* *Ottone.* I. 260. al. v. et l. 19. p. 1094,26). *DIPL.* *Heinr.* II. 244 p. 282,11 imperiale bannum. *CHART.* *Bund.* 339 per penam cum-tam. *saepe.* v. et p. 1102,61. add: *LEX Baiuv.* 10,4 de servorum . . . firstfalli, uniuscuiusque ut manus recisam (manu recisa var. l.) con-at. b per abl.: *LEG.* *Burgund.* const. I 2,1 non aliter admissum crimen quam sanguinis sui effusione con-at. *LEX Alam.* 57,2 con-at solido uno et semis (*LEX Saxon.* 66 maiori s. aliae compositiones, minori homicidia con-untur. al. v. et l. 16,36). *RATHER.* epist. 33 p. 185,21 ut . . . dupla -rent emendatione. al. v. et l. 64. c per praep.: a cum: *LEX Alam.* 27,2 si . . . sigillum comite neglexerit . . ., cum sex solidis con-at (*LEX Baiuv.* 16,17 cum XII solidos. *persaepe*). *LEX Baiuv.* 5,2 cum VIII

saicas et semi. 19,2 cum suo weregeldo. *RUD.* *FULD.* *Alex.* 1ex. cum vitae suea damno. al. v. et l. 17,23,32. p. 1093,35,43. β de: *LEX Ribv.* 38,3 de vita con-at (con-atur var. l.). al. γ in: *PACTUS Alam.* V 5 in triplo. *CAPIT.* reg. *Franc.* 32,4 5 in caput. *CHART.* civ. *Magd.* 100 p. 52,31 (a. 1201/38) de reatu suo civitati . . . in xxxvi solidos. al. v. et p. 1093,28,30,40. 1102,71. d per adv. numer.: *LEX Alam.* 31 res dominicae tripliciter con-untur (-iuntur var. l.). 32. al. v. et p. 1093,49. 5 indicatur compositionis accipiens, coactor sim.: a per dat.: a spectat ad iudicem, fiscum sim.: *TRAD.* *Patav.* 5^a (a. 754) partibus duci. *CHART.* *Sangall.* A II app. 1 p. 381,26 partibus fische multa cum-at. *CHART.* *Stir.* II 35 p. 65,2 (c. 1200) homines nostri non debent ei (*advocato*) -ere, id est wetten. al. v. et l. 6. p. 1093,58. β spectat ad personam laesam, violatam sim.: *DIPL.* *Merov.* I 60 ut . . . abba partibus ipsius agentibus . . . con-ire et satisfacire non recusit. *LEX Baiuv.* 1,6 unicuique cum sua hreuaunti con-at. *TRAD.* *Frising.* 31 cui item intulerit, solidos quingentos coactus con-at. *DIPL.* *Heinr.* IV. 466 p. 631,30 ut ei, qui lesus est, secundum ius civile -atur. *saepe.* v. et p. 1093,22,36. b per acc. i. q. solari, *damnum restituere* – entschädigen, *Entschädigung leisten*: *LEX Baiuv.* 10,1 quanti liberi nudi evaserint de . . . incendio, unumquemque cum sua hreuaunti con-at. al. c per praep.: a ad: *LEX Alam.* 3,3 ad ecclesiam. *LEX Franc.* 25 *Cham.* 3 (ed. K. A. Eckhardt, *Lex Ribvaria.* 21966. p. 89) ad opus dominicum. *CHART.* Ital. Ficker 74 p. 101,24 -ponituri et daturi esse debeamus ad pars predice ecclesie . . . libras tringita. al. v. et p. 1093,43,54. β in: *LEX Baiuv.* 2,4 in publico (2,10. cf. *CONC.* *Karol.* 16^a,2 in publicum. al.). *TRAD.* *Frising.* 17 in fisco (200^g). γ contra: *LEX Baiuv.* 8,1 si quis cum uxore alterius concubuerit . . ., cum weregeldo illius uxoris contra maritum con-at. al. δ inter: *FORM.* *Andec.* 43 soledus tantus inter tibi et fisco con-ere debiat. B (*damnum*) resarcendum curare – für die Wiedergutmachung (des Schadens) sorgen: *TRAD.* *Frising.* 401^a p. 345,3 (a. 818) convenientibus viris nobilibus . . . multorum . . . pacificare contentiones quam etiam in caput con-ere. C ? multare, iudicare – ? mit einer Buße belegen, zu einer Bußzahlung verurteilen (*usu pass.*): *LEX Ribv.* 40,6 p. 93,22 si quis 40 subdiaconum interficerit, ducentos solidos multetur (rec. B: con-atur). *huc spectare possunt etiam nonnulla exempla supra allata, e. g. p. 1093,7.*

VI per errorem: A iuvare – zuträglich sein: *GLOSS.* II 240,66 St.-S. con-it hilfit (*spectat ad Greg. M. past.* 3,37).

45 B colloqui – sich unterhalten: *GLOSS.* II 757,40 St.-S. -ere chosun (*spectat ad Sulp. Sev. dial.* 3,17).

adi. 1. **componens**, -entis. compositionis efficiens, coniunctionis conficiens – zusammensetzend, die Zusammensetzung entstehen, zusammen gesetzt, verbunden, mehrteilig, (in sich) uneinheitlich, gemischt (opp. simplex; cf. *Gloss.* I 510,10 St.-S. con-us zisamane kisazter. III 232,49 -us gefüger):

50 OTTO FRISING. gest. 1,5 p. 22,4 formae -es . . . subiectum quiescere non permittunt. ALBERT. M. veget. 6,484 secundum virtutem quantitatis -is elementi. animal. 7,2 fantasia -s et dividens. *ibid.* al.

2. **compositus**, -a, -um. 1 proprie: a strictius i. q. per compositionem effectus, coniunctus, multiplex, ex pluribus partibus constans, commixtus – durch Zusammensetzung entstanden, zusammen gesetzt, verbunden, mehrteilig, (in sich) uneinheitlich, gemischt (opp. simplex; cf. *Gloss.* I 510,10 St.-S. con-us zisamane kisazter. III 232,49 -us gefüger):

55 OTTO FRISING. gest. 1,5 p. 19,37 cum nec -a, conformis, concreta dici possit, simplicem, singularem, solitariam eam (*divinam essentiam*) . . . comprehendendi. p. 20,24 formarum . . . aliae -ae, aliae simplices. al. ALBERT. M. cael. hier. 7,2 p. 163^a,23 formae -iores et multipliciores. animal. 1,12 quaedam partes corporum animalium dicuntur non -ae. 11,70 sive sit differentia simplex sive . . . -a. *ibid.* *saepe.* de genere mystico: ALBERT. M. animal. 23,73 ad diversarum arum avium rapacium generationem. β math.: GERB. epist. math. I p. 7,5 idem numerus modo simplex, modo -us (ANON. algor. Hann. p. 28,23 n. -us est, qui ex articulo et digito constat egs. al. cf. Ps. BOETH. geom. 427 [ed. M. Fol-

kerts. 1970] quid sint . . . -i, quid incompositi numeri). p. 14,18 per -um decenum. HERIG. reg. 2,7 divisor aut simplex est aut -us. Ps. ODO CLUN. abac. p. 297^b,31 divisiones in abaco tres sunt, simplex, -a, interrupta. MATHEM. var. Bubnov p. 256,10 multiplicatio. *saepe*. γ μυσ.. HUCBALD. harm. inst. p. 107^a, 16 sunt . . . consonantiae sex, ut tres . . . simplices, tres . . . -ae. IOH. GARL. mus. mens. add. 2,10 p. 93 (ArchMusWiss. Beih. X. 1972) figura -a vel ligata est, quando plura puncta in unum coniunguntur. al. δ gramm. et metr.: ALDH. ad Acirc. 141bis p. 201,18 stat . . . nomen sinzigiae serviens figurae -ae. GODESC. SAXO gramm. 1,2 p. 356,17 quae (*nomina*) licet sint -a egs. al. ε log.: EPIST. Ratisb. 31 p. 366,2 non . . . simplex *hypotheticus syllogismus*, -us quoque non est. ζ medic.: CONSTANT. AFRIC. theor. 6,2 p. 26a^r morbos. MAURUS urin. II p. 27,5 continuarum (*febrium*) . . . alia est simplex et alia -a. al. η pharm.: PAUL. AEGIN. cur. 201 p. 133,9 con-i (3,45,2 σύνθετα) . . . potus. al. IOH. PLATEAR. simpl. med. p. 1a^r medicine. MATTH. PLATEAR. gloss. p. 393^F est . . . heterogeneae, id est -ae, substantiae brassica. Φ in re diplomatica: CHART. Ital. Ficker 262 p. 306,46sqq. (a. 1215) privilegiorum aliud simplex, aliud -um . . . ; -um est illud, in quo subscriptibunt principes et signum ponitur imperatoris; posset etiam dici sollempne. β latus: α arte confectus, conscriptus - neugeschaffen, -verfaßt: AMALAR. ord. antiph. 8,11 -us . . . responsorius 'suscite verbum' (*de re v. ind.*). β vestitus, cultus - besetzt, bewirtschaftet: CHART. Rhen. med. I 120 p. 125,30 (a. 882) mansa -a octo (p. 126,19 inter -a m. et absa). γ conditus - eingelegt, eingesäuert: TRAD. Salisb. II 31 (a. 1122/25) solvunt . . . tres urnas -i oleris. cf. p. 1096,26sqq. δ residendo colatus - sedimentiert (*usu medic.*): Ps. GALEN. febr. 148 urina alba et turbulenta et non -a. ε positus - liegend, befindlich: LEG. Burgund. const. I 51,2 de rebus in suo . . . iure -is. 2 translate: a de rebus, actionibus i. q. (*bene*) dispositus - wohlgesetzt, gemessen (cf. GLOSS. II 437,46 St.-S. -o girhtemo): α in univ.: EIGIL Sturm. 2 (ed. P. Engelbert. 1968) gressu -o. CAND. FULD. Eigil. II 13,14 ordine -o (18,16). HROTSV. Agn. 288 dixit facunde, bene -a ratione (Theoph. 393). LAMB. TUIT. Herib. 2,2 p. 1246,33 -issimam eorum (*sc. processionis*) speciem. in imag.: EBCASIS capt. 22 pede -o . . . insistere metro. β superbus - stolz (cf. GLOSS. I 595,42 St.-S. -o gradu mit vpamuotemo gange): ALBERT. M. animal. 1,51 in incessu -o gradu incedit pavo. γ speciosus - schönfärberisch: VITA Udalr. Cell. II 60 (31) vir beatus . . . nullum . . . sibi attraxit sermone -o. δ simulatus - verstellit: POETA Saxo 4,377 -o plures vultu dum fingere laetos se cupiunt egs. b de hominibus i. q. comptus, excutus - (wohl)gebildet, gerüstet, geziert (cf. GLOSS. II 293,49 St.-S. con-us gizierter): α in univ.: VITA Hildulf. 3 vir . . . nobilis, . . . lingua -us, vita moribusque -us (DIPL. Loth. III. 120 p. 196,28 virum . . . m. et scientia non modice -um et informatum). β sedatus, consideratus - gesetzt, bedächtig: STATUT. ord. Teut. p. 16^b,3 magister debet esse sollicitus et -us in omnibus.

subst. 1. **componens**, -entis n. compositionis efficiens, pars, membrum, elementum (*compositionis*) - das die Zusammensetzung Bewirkende, (*integrierender*) Bestandteil (*der Zusammensetzung*), Komponente (*opp. dividens*): Ps. GALEN. anat. 15 p. 192^D -ia . . . sunt priora composito. ALBERT. M. veget. 1,175 -ia ipsos (*fructus*) ut caro et testa et granum. caus. univ. 2,5,8 p. 599^b,6 hoc (*compositum*) . . . actu alicuius -is compositum est. metaph. 1,3,2 p. 31,42 (ed. B. Geyer. 1960) omnis compositi -ia sunt principium. ibid. al. v. et p. 1082,25,27. 1096,10. in imag.: ACTA imp. Winkel. I 355 p. 314,23 (a. 1239) qui (*homo*) erat duobus -bus (*sc. sacerdotio et imperio*) dissolutus.

2. **componenda**, -orum n. resconsribenda, (*verbis*) concipienda - das Abzufassende, (*in Worte*) zu Fügen: HROTSV. lib. 1 praef. 6 nunc in -is . . . desudando, nunc male composita destruendo satagebam . . . conficere textum. lib. 2 praef. 2,5.

3. **compositus**, -i m. 1 per errorem i. q. vicarius - Stellvertreter: THEGAN. Ludow. 13 ministri, comites et locopositi

(-i 1). 2 vice cognominis ('Kompost', 'Gumpest' sim.; de interpr. v. infra l. 26sqq.): CHART. Friburg. 77 (a. 1244) magister Cünradus dictus C-us (v. notam ed.). 117 p. 100,5.

4. **compositum**, -i n. 1 proprie: a strictius i. quod ex

- 5 partibus, membris, elementis constat, coniunctio, compositio diversorum - das Zusammengesetzte, Zusammensetzung, Gefüge (*opp. simplex*): α philos. et natur.: ALBERT. M. phys. 1,3,15 p. 83^b,13 esse -i nunquam fit nisi per accident. metaph. 7,5,9^{tt}. (ed. B. Geyer. 1964) in omni -o aliquid est forma substantialis praeter componentia. 8,1,3 p. 391,65 non generatur nec corrumpitur nisi -um. *saepe*. v. et l. 145q. p. 1095,58,62. compar. i. quod structuræ magis completæ est - das höher Strukturierte: ALBERT. M. animal. 1,1 -iora considerantur post simplicia et minus -a, eo quod minus -a sunt in magis -is. β alch.: TURBA phil. 61 si quod -um plus, quam oportet, regurat egs. ibid. al. γ pharm. i. q. φάρμακον σύνθετον - zusammengesetztes Heilmittel: PAUL. AEGIN. cur. 112 ungendum . . . subscripto con-o (3,22,31 τῷ . . . συνθέτῳ). 181 p. 107,21 con-is (3,33,2 ταῖς . . . συντιθημέναις) tamur. 20 ibid. al. δ gramm. ('Kompositum'): ERMENR. ad Grim. 14 p. 548,23 de 'icio' et prepositione con-is, ut 'proicio'. β latius: α plur. i. quod conscriptum, (*verbis*) conceptum est - das Abgefaßte, Formulierte: v. p. 1095,68. β index, computus - Zusammen-, Aufstellung: WILH. HIRS. const. 2,44 quod semel audit, usque dum sit redditum, in -o (computo var. l.) suo tenebit granarius. γ holus conditum - Sauerkraut, Sauerkohl ('Kunst', 'Gumpest', cf. B. Reitz, Deutsche Wortforschung. IV. 1964. p. 471sqq.): CHART. Sangall. B 143 p. 142,16 (a. 1110/25) datur fratribus -um, faba, pisces egs. TRAD. Patav. 849 p. 299,5 fabe dimidium modium, dimidium modium -i. CHART. Nuremb. 549 rapulas . . . et con-um capisci pro necessitate familie. al. cf. l. 159q. p. 1095,28sqq. 2 translate: a quod bene ordinatum, dispository est - das Wohlgeordnete: FORM. Bitur. 5 p. 170,18 ut servies con-a, di ruta restaures. abl. sensu adv. i. q. apte, decenter - in angemessener, gehöriger Weise: HROTSV. Gong. 78 -o modulus texere dactilicis, quantis . . . signis egs. β ex -o vice adv. i. q. ex pacto, per collodium - nach (*geheimer*) Vereinbarung: VITA Heinr. IV. 4 p. 20,13 feminae factum in virilem personam ex -o transtulerunt.
- 40 adv. composite. apte, decenter, ordinate, compte - in angemessener, gehöriger Weise, ordentlich (cf. GLOSS. II 613, 13 St.-S. -e redalicha): NOTKER. BALB. gest. 2,10 p. 66,6 membris -issime (compositissime I) collocatis . . . stetit iuxta patrem. LAMB. TUIT. Herib. 1,8 p. 746,36 amputatum crucem dolatoribus -e formandam dirigit. FUND. Hild. 6 ecclesiam et -e modestam et modeste compositam . . . perfecit. CONSUEL. Marb. 64 (Spicil. Friburg. X. 1965) quisquis . . . ad ecclesiam cum processione ordinate et -e . . . non venerit. ASINARIUS 148 -e (deposito K) psallere. 218. cf. l. 35sqq.
- ***compontifex**, -icis m. de praedecessore in sede apostolica i. q. coepiscopus - Mitbischof: v. p. 961,23.
- comportatio** (conp., -cio), -onis f. 1 proprie i. q. actio comportandi, con-, advectio, congestio - das Zusammen, Herbeitragen, -fahren: a in univ.: HEINR. LETT. chron. 10,12 p. 42,7 in qua lignorum -cione plurima eorum multitudi . . . imperfecta est. CHART. Turic. 536 per suas elemosinas, harense seu lapidum -es. β c. colore quadam: a comparatio - Beschaffung: CHART. Naumb. 297 p. 286,33 (a. 1176) VIII (*solidos*) domui infirmorum ad -cionem lignorum dari volumus. HIST. de exp. Frid. imp. p. 58,22 in progressione pabulariorum et con-e necessariorum. β aggeratio, exstructio - Aufschüttung: CHRON. Merseb. praef. p. 164,7 duos montes aggeris -e continuare. 2 meton.: a de congerie: α agger - Wall: GALB. Karol. 36 portas castri terrae et lapidum et firmorum -bus introrsum humaverant. β strues - Stoß: HEINR. LETT. chron. 14,8 p. 78,30 fecerunt . . . -es magnas lignorum (23,8 p. 163,1 l. -bus fossatum implent. ibid. al.). β de translatione sancti i. q. pompa - Prozession, Zug: VITA Arnulfi 25 repente figuratur -o, ita ut ulterius vectandi sacra membra facultatem non haberent. 3 translate: a sumptus (*communis*) - (*gemeinsamer*) Aufwand: CONST. [Antony]

III 45 (a. 1274) oportet nos (*sc. regem*) . . . -cionis (porcionis var. *l.*) huiusmodi participio vos . . . onerare (*cf.* 56 cogimur alios in -cionis [cooperacionis *V*] huius participium evocare). **b contractus** - *Vertrag*: CHART. Wirt. VII 2302 p. 213,9 (a. 1272) die huiusmodi con-is. 2308 formam con-is habite inter prescriptos . . . custodire.

***comportator**, -oris *m.* qui colligit, conquerit - (*eifriger*- *Sammeln*): ANNAL. Spir. p. 82,20 amator fuit sanctorum et -r reliquiarum.

?***comportio** (conp-), -onis *f.* plena portio, summa (multae) - voller Anteil, Summe (des Bußgeldes): *v. p. 1103,17.*

comporto (conp-), -avi, -atum, -are. *act. sensu pass.: l.46.*

I proprie: A strictius: 1 congerere, convehere, conferre - zusammen-, herbeitragen, fahren, schaffen: a in univ.: CHRON. Pol. 3,26 p. 163,2 Poloni foveas equant, terram lignaque -ant (HEINR. LETT. chron. 10,12 p. 42,7). spirit. c. sensu confandi: RATHER. epist. 30 p. 178,23 falsas undecimque -ans calumpnias. b.c. colore quodam: a comparare, conquerere - beschaffen, aufstreben: HIST. de exp. Frid. imp. p. 60,1 sub victualium -andarum necessaria licentia . . . pre-dandi abusio surreperat. HIST. peregr. p. 132,29 ad conditum gramen sive pabulum ad usus equorum. β aggere, exstruere - aufführen, errichten: HEINR. LETT. chron. 10,12 p. 42,1 maximam struem lignorum -antes. CHART. Argent. I 234 p. 184,3 nisi earum (*aquarum*) impetus arceatur aggeribus -tis. γ colligere, condere - (ein)sammeln, einbringen: BRUNO MAGD. bell. 16 p. 23,17 non suos labores in suis usus -are. EPIST. Wibald. 131 p. 208,14 ut exigenter et -rem pasnagia. δ afferre, offerre - (dar)bringen: WALAHFR. exord. 13 p. 487,7 frustra dona et pecunias -ant, qui egs. CHRON. Ebersb. I p. 11,7 ut . . . nullius, qui tecum mihi haec (*sc. tus, vinum, oleum*) -at, damnum patiaris. 2 secum portare - mit sich führen, mitbringen: HROTSV. Agrn. 53 plura . . . de patris -ans munera gazis. 3 una portare - gemeinsam tragen, tragen helfen: CHART. Westph. IV 248 (a. 1236) ipse (*puer*) cum aliis ad hoc deputatis illud (*balneum*) preparando, usque dum dolio infusum fuerit, -bit. 4 simul gestare - zugleich tragen: HROTSV. gest. prol. 2,18 con-ans (*sc. cum patre*) dextra sceptrum regale tenella. **B latius:** 1 portare - tragen (*cf.* GLOSS. I 88,34 St.-S. con-vit catrauc): DIPLO. Karlm. (I.) 47 tam de carra quamque de saumas . . . et quod ad dorsa eorum homines con-are videntur egs. (*cf.* DIPLO. Loth. I. 91 p. 224,41 [ed. Th. Schieffer. 1966]) quod humeris ho<mines con>portare viderentur. p. 225,11 quod in carris aut in sagmatibus vel dorsis hominum con-are videatur). in imag.: WALTH. SPIR. Christoph. II 5,135 fidei -ans arma. 2 inferre, apportare - hin(ein)tragen: CHRON. Pol. 2 praef. p. 60,14 quasi guttam de fonticulo -are Tyberinis guribus innitamus.

II translate: A efficere - ergeben, ausmachen: FRUTOLF. (?) rhythmidmach. 1,15 p. 181,21 novies . . . xcem xc -ant. B (con)jungere - verbinden, eingehen: HROTSV. Pel. 262 ut . . . mecum stabilem con-es mentis amorem. C refl. i. q. se habere - sich befinden, sein: CHART. scrin. Col. B 1098 p. 279, 38 (a. 1256) septimam partem domus et aree . . . cum . . . omnibus attinentiis, prout ibi iacet et se -at. D componere - sich vergleichen, vertragen: CHART. ord. Teut. (Thur.) 244 p. 192,6 (a. 1272) ipsos <conp>ortare fecimus et omnem altercationem hinc inde sopivimus. refl.: CHART. Salisb. IV 94 p. 102,24 (a. 1278) ut . . . socii cum dominis navium amicabiliter et concorditer se con-ent. E ferre - mit sich bringen: 1 suggerere - nahelegen: CHART. Sangall. A 133 (a. 792) si tibi tempus aut voluntas con-verit. 2 importare, causam esse - dazu führen, schuld sein: VITA Desid. Vienn. 13 con-ante peccato . . . multos duo luminaria capitis fuisse dampnatos. F una (per)ferre, compati - mittragen, -leiden: EPIST. Ratisb. 6 p. 290,18 quod . . . ecclesia debeat . . . contristari, -are, con-descendere. G perferre - ertragen: CHRON. Fred. 4,35 Bili-childis . . . simplicitatem Teudeberti honeste con-ans.

compos, -otis. script.: cum-: p. 1098,54,71. cam-: ALDH. virg. II 1539 (var. *l.*). al. HUGEB. Wynneb. 13

p. 116,12. v. et l.46. -pus: l.9.45,71. nom. plur. -pi: l.46. adde HUGEB. Wynneb. 13 p. 116,12. struct.: plerumque c. gen. c. abl.: l.14.23.42sq. al. absol.: l.10.32,49. 62,64,71.

- 5 I sensu act.: A strictius i. q. potens, (plene) possidens, dominans, (libere) disponens - mächtig, fähig, im (Voll)-Besitz (befindlich), beherrschend, (frei) verfügend: 1 adi.: a de corpore et animo: a gener.: CHART. Rhen. med. I 39 p. 44,11 (a. 801) -us mentis mee. NADDA Cyriac. I 7,3 si . . . 10 Deus in se foret purus et -s (8,5). THIETM. chron. 8,16 sui. HELM. chron. 64 p. 121,22 quam diu . . . sumus manuum nostrarum et armaturae -es. VISIO Godesc. 21 (Quellens-SchleswHolstGesch. IV. 1875. p. 101,8) nullius membrorum -s. CHART. Friburg. 75 Elizabeth . . . s mente et sana existens corpore. CHART. Worm. 344 p. 223,31 corporis ad equitandum al. β iur. de eo, qui sui iudicii, sui arbitrii est: LAMB. HERSF. annal. a. 1073 p. 160,28 si eum . . . dimitteret suique -em faceret (HELM. chron. 69 p. 133,35 virum . . . magni nominis, possessorem libertatis et -em suimet. CHART. Traiect. 20 1413 p. 182,33. al.). b de rebus: a gener.: ALDH. virg. I 36 p. 280,11 tam dialecticae artis -em quam rhetoricae artis participem. ERCHEMB. CAS. hist. 21 viros singularis prudentia virtutisque efficacia valde -es (competens cod.). THANGM. Bernw. 51 p. 779,30 (chart.) animalium . . . rationis -em. VITA Heinr. IV. 7 p. 26,3 Roma . . . s arbitrii sui facta. β iur.: TRAD. Teg. 235 (a. 1127/47) quod huius traditionis -s furet, . . . confirmasse ministrum. CHART. archiep. Magd. 331 p. 431, 39 de censu . . . eiusdem curie statuit . . . ut, dum vixerit, ipse -s eius egs. 2 subst.: a masc.: dominus - Herr, Beherrscher: CARM. de Bened. prol. 3,5 Hierusalem -s, . . . rex regum. 568 -s Olimphi. b fem.: quae mentis sensu integro est - eine die bei Bewußtsein ist: EGBERT. fec. rat. 1,1382 -is ira indefessa adeo supereras obtenderat undas. B latius i. q. particeps (effectus) - teilhaftig (geworden): 1 (completio-nem, concessionem, effectum) adeptus, potitus - (Erfüllung, Gewährung) erreicht, erlangt, erwirkt habend: a adi.: a in univ.: TRANSL. Chrys. et Dar. 29 ut, quae prius alienae sanitatis narratrix extiterat, sua deinceps . . . -s esset. GODESC. SAXO theol. 22,17 p. 319,13 amoris Dei. VITA Paulin. 40 Trev. 15 nisi tanti pignoris (*sc. corporis Paulini*) fuissent -es effecti. CHRON. Ortl. add. 1 p. 124,22 quo (*sc. ut sponsam alterius sibi copularet*) -s effectus. CANTAT. Argent. 53 p. 79,12 nos semipternis gaudiis faciat esse -es Christus. de voto (*cf.* Gloss. II 19,9 St.-S. <voti> -s uillromac. IV 165,70 voti -s willifrum. al.): WILLIB. Bonif. 5 p. 20,12 voti -us (HUGEB. Wynneb. 2 p. 107,28 v. campi [-es var. *l.*]). ANNAL. Fuld. II a. 885 p. 103,29 v. -s effici. DIPLO. Heinr. II. 143 p. 171,8. al.). fort. add.: RUP. MEDIOL. Adalb. 5 p. 7,13 me Deo propicio -em habebis in revertendo (*cf. P. J. A. Juffermans, ALMA 5. 1929/30. p. 55.*) β spectat ad occupationem: HELM. chron. 106 p. 208,11 cesar . . . obtinuit victoriam, -s effectus civitatis. γ spectat ad admissionem: LIBER diurn. 83 p. 93,7 ut faciat me dextre partis -em Christus. CARM. de Bened. 576 quam (gratiam) cupio cumplos cosmi retinere. METELL. Quir. 26,28 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) nec . . . meruit . . . -s esse sacri loci. b subst. masc.: a qui sibi conciliavit - einer der sich erworben hat: VITA Poppon. 30 p. 313,14 quod dilectionis sua talem amiserit -em. β accipiens - Empfänger: CHART. Stab. I 82 p. 185,6 (a. 966) signum Werinfredi abbatis, qui 55 huius rei (*sc. donationis*) auctor et -s extitit. γ auctor - Täter: WALTH. SPIR. Christoph. II 5,56 facinus . . . simul cum -e fertur. 2 communicans, socius - teilhabend: EKKEH. IV. pict. Mog. 26 hoc ex ossibus os carnisque mee caro -s. 459 unguitur in magnum Salamon patre -e (gloss.: secum adhuc regnante) regnum.
- 65 II sensu pass.: A adi.: competens - entsprechend, zu-kommend: NADDA Cyriac. I 22,7 secundum proprię cogitationis -em scientiam. B subst. neutr.: possessio - Besitz (*cf. A. Uddholm, Formulae Marculfi. 1953. p. 137*): FORM. 70 Marculf 2,43 (ed. A. Uddholm. 1962) plusculum, quod valeat in eternum congignere cumpus (-s, -us var. *l.*). composcio v. 1. compositio.

- ***composcionalis** v. *compositionalis.
composciturus v. compono. **composite** v. compono.
- 1. compositio** (conp-, -cio), -onis f. *script.*: cump-: p. 1101,4. conconp-: p. 1103,17. -pus-, -bus-: p. 1102,45. 50,67sg. adde LEX Baiuv. 22,7 combustionem (*var. l.*). LEX Sal. Pipp. 91,2 cupusacione (*var. l.*). *ibid. al.* -oti(o): p. 1102,28. adde LEX Baiuv. 22,7 (*var. l.*). -sti(o): l. 5. p. 1102,45,68. adde LEX Baiuv. 4,11 (*var. l.*). -sci(o): FORM. Andec. 44. -suci(o): l. 6. p. 1102,67. -si(o): p. 1102,44. -t(o): p. 1100,18. adde CHART. Friburg. 171 p. 143,4 (*var. l.*). -tico: TRAD. Scheftl. 439^a.
- I de coadunatione, iunctione:** A *propre*: **1 compartatio, collectio** - *Sammlung, Aufhäufung*: **a strictius**: CHART. march. Misn. II 420 (*a. 1177*) ad -em et colligationem lignorum (*sim. CHART. episc. Misn. 58*). **remissius**: GESTA mon. Mans. (MGScript. XV p. 933,39; c. 1126) sepulchrum . . . continens . . . divinae - is thesaurus. **b latius i. q. collatio** - *Zusammenstellung*: CHRON. Bened. I 13 martyrologium secundum -em Bedae presbyteri. FRUTOLF. (?) rhythmicach. 1,17 p. 184,17 quorum (*numerorum*) - e piramis efficitur. **2 coniunctio** - *Verbindung, Vereinigung*: **a corpor.**: **a de manibus in actu symbolico i. q. commissio** - *das Reichen, Zusammenlegen*: CHART. scrin. Col. A I p. 251,5 (*a. 1170/82*) fratres et sorores . . . in vadio receperunt domum domini Bertoldi et Cristine uxoris sue - e manus utriusque. **b de locis i. q. adunatio** - *Zusammenlegung*: ANNAL. Hamb. a. 855 post -em sue (*sc. Ancharii*) et Bremensis ecclesie. **γ techn. i. q. (modus) admixtio(nis)** - *(Art der) Beimengung, das Zusetzen*: COMPOS. Luc. Y 28 alumen Asianum secundum -em sulforis *adde*. **b spirit. i. q. copulatio, conexio, coagamentio** - *Verknüpfung, Verkettung, Zusammenfügung*: **a rhei. et mus.**: EPIST. var. II 34 p. 359,9 de verborum -e nil moveor (RIMB. Ansar. 35 p. 68,12 non -em v. curabat. *al. cf. HUGEB.* Wynneb. 6 plana et communia con-um verba). LAMB. mus. quadr. p. 256^b nihil aliud est gamma quam -o signorum monocordi cum vocibus. **b philos.** (*plerumque de actione intellectus componentis; opp. divisio*): ALBERT. M. metaph. 6,3,1 p. 313,9 (ed. B. Geyer. 1964) consideremus . . . id, quod est verum, cuius oppositum est quasi falsum; hoc enim ens est de -e (*p. 1027^b, 19 σύνθεσιν*) et divisione. p. 313,33 omnis affirmatio in -e (*p. 1027^b, 21 ἐπὶ τῷ συγχειμένῳ*) est, negatio autem in disiunctione sive divisione. 6,3,2 p. 315,19 cum mens copulat ea, quae vel sunt in uno et eodem praedicamento, sive ea, quae sunt in diversis, ipsa -o et divisio non est in aliquo praedicamento. *ibid. al. v. et p. 1081,12.* **de sensu vel imaginatione:** ALBERT. M. animal. 8,230 in sensu . . . communis differentia est in animalibus secundum -em sensibilium acceptorum. 8,232 ad id, quod est in fantasia conversio animae et iudicium -is vel divisionis. *al. B meton.:* **1 gener.:** **a compages (artificiosa) - (kunstvolle) Arbeit, Gefüge**: ARBEO Emm. 35 p. 77,27 qui (*caementarii*) sua arte con-e gypsi sepulchrum cum marmore construerentur. p. 80,18 ita ut in ea (*superposita*) gemmarum cum margaretis con-is rutilent. **b series - (Ab-)Folge**: ALBERT. M. animal. 12,203 sonare literarum aliquas -es. **2 mus. de differentia psalmi i. q. transitus - Übergang, -leitung**: AUREL. REOM. mus. 19 p. 58^b,30 sunt . . . nonnulli, qui in versibus responsiorum huius (*authenti tetrardi*) -es observari aiunt, ut *egs.*
- II de effectione, factura:** A *propre*: **1 σύνθεσις, compositura, concinnatio (partium, membrorum, elementorum sim.)** - *Zusammensetzung (prävalente signif. status i. q. constructio, structura - [Auf-]Bau, Fügung, e. g. p. 1100,5, 21)*: **a in univ.:** **a philos. et natur.**: CONSTANT. AFRIC. theor. 1,2 p. 1a^v -o est dissolutorum ab inferiori ad superiora reductio. TRACT. de chirurg. 1098 ne membrum minuatur vel destituatur ab optima -e. OTTO FRISING. gest. 1,5 p. 20,22 haec . . . talis diversissimorum . . . compactio concretio potius oppositorum quam -o similium vocatur. p. 20,23 -o . . . alia . . . formarum, alia est subsistentium. *al. HUGO HONAG.* hom. 2,14,1 (ArchHistDoctrLitt. 42. 1967. p. 194) unio con-is est, qua quatuor elementa unus mundus *egs.* Ps. ARIST. pract. p. 659^b,38 nostra -o . . . est naturarum mutatio et earum calidi cum frigido, humidi cum sicco admiscibilis connexio. ALBERT. M. veget. 4,42 herbae et omnes plantarum species non fiunt nisi per -em et commixtionem elementorum. animal. 1, 5 108 organorum figuraionem et -em. 1,550 -o . . . stomachi . . . non potest bene intelligi. 12,1 modi dispositionis in -e (*p. 646^a, 12 σύνθεσεων*) corporum animalium sunt tres *egs. saepe. v. et p. 978,20. 1081,26. 67. 1082,28.* **natura** - *Wesen (heit)*: MANEG. c. Wolsh. 2 p. 47,8 (ed. W. Hartmann. 1972) Plato . . . -em anime quibusdam involucris pregravavit *egs.* **β log. de methodo inventionis (opp. resolutio):** ALBERT. M. metaph. 1,2,3 p. 20,24 (ed. B. Geyer. 1960) si . . . in via -is considerent principia esse simplicis. *ibid. al.* **γ alch.:** GEBER. summ. 2,9 p. 638 ut . . . cognoscas . . . Iovis -em. **δ medic.:** MATTH. PLATEAR. gloss. p. 366^c cum . . . in . . . simplicibus maxime virtus medicinæ consistat, quaeritur . . . , quae causa -is existat. **ε math.:** HRABAN. inst. cler. 3,22 p. 232,1 senarii numeri -o (-to var. l.) vel ordo vel partitio. ANON. ad Ragimb. p. 535,22 ob aequalem circuli quadratique -em. GERB. epist. math. I 1,2,5^a p. 16,5 (interp.) si singularis centeno ad -em additur *egs.* **ζ mus.:** AMALAR. off. 3,6,3 melodiarum. η gramm. de formatione compositorum: ALDH. ad Acirc. 140 p. 195,30 in -e figurarum b, e, a in alias litterarum characteres vertuntur. *al. GODESC.* SAXO gramm. 2,35 p. 466,18 hoc significat 'con' in -e, quod 'cum' significat in appositione. *ibid. al.* **η paratio, confectio** - *Zubereitung, Herstellung (cf. Gloss. I 332,28 St.-S. con-is temprungo):* **a pharm.:** ANTIDOT. Glasg. p. 103,11 cuius (*antidotis*) con-cio talis est *egs.* *al. β techn.:* COMPOS. Luc. A 1 de con-o cathmiae. MAPPAE CLAVIC. 136 capit. p. 191,30 pandii -o. *saepe. cf. l.67.* **γ alch.:** MORIEN. ROM. alch. praeft. p. 509,53 liber de -e alchymiae *egs.* **2 extroctio (aedificii) - Errichtung (eines Baues):** **a in univ.:** WALAHFR. exord. 14 p. 489,7 virtutes . . . etiam sine materiali -e semper sibi placere demonstrat Deus. **expressius i. q. aedificatio** - *(bauliche) Anlage*: CHRON. Hild. 17 p. 853,33 antiquo capiti aecclesiae . . . novum corpus moderatae -is . . . coniunxit episcopus. **b de creatione mundi:** MARIAN. chron. add. (DtArch. 17. 1961. p. 218,4) in equinoctio mundi fuit contritio et -o. **3 conscriptio - Afbassung:** **a gener.:** **a in univ.:** BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 287,33 qui (*legati*) . . . earum (*litterarum*) -is . . . scoli assisterant. *cf. p. 1099,19.* **conceptio** - *Formulierung*: HILDEG. epist. I 11 quae indeficiens lumen -e sua et eisdem verbis manifestare voluit. **β genus dicendi - Stil:** FORM. Augiens. C 25 p. 376,9 magistrali -e suffulta *epistula*. **γ exaratio - (Nieder-) Schrift:** CONST. II 167 p. 205,48 (a. 1232) exemplum scripsi . . . nichil addens nec minuens nisi forte in -e litterarum vel punctis. **b mus.:** NOTKER. BALB. gest. 1,33 p. 45,13 nova . . . carminum -e sive modulatione. **B meton.:** **1 de rebus (ex diversis) compositis:** **a in univ.:** **a gener. i. q. habitus - Körperforschung, Wuchs:** EPIST. Hann. 36 p. 77,27 tu . . . cui . . . est . . . spectabilis -is formositas. **β anat. de pariete abdominis i. q. contextio - Gewebe:** THEOD. CERV. chirurg. 2,18 p. 149^a tota ista -o vocatur mirach. **γ geom. i. q. descriptio - Figur:** GUNZO epist. 14 p. 48,3 linearum -es ita compaginat geometria, ut *egs.* **δ metr. et mus. i. q. schema - Schema:** ALDH. ad Acirc. 10 p. 82,24 eiusmodi -o nonnisi in dactilicum metrum cadit. p. 94,6. LAMB. mus. quadr. p. 256^b -o grammatica (cf. ANON. I mus. Coussemaker p. 300^b in -e grammum).
- b mixtura - Mischung, Gemisch:** **a techn.:** COMPOS. Luc. P 28 picis. COMPOS. Matr. 5,7 adicies de secunda -e untiam unam. THEOPH. sched. 1,36 mittes in -e eius (*auri*) aquam de gummi. *al. β alch.:* TURBA phil. 49 alteram ex altera -e partem. 72 prima -o, scilicet corpus magnesie. *ibid. al.* **γ pharm.:** v. p. 706,17. **c spectat ad fabricationem:** **a opus - Erzeugnis:** CHRON. Cosmae cont. II a. 1162 p. 163,6 non ignarus . . . omnis, quae ex vitro fieri solet, -is. **β figura, forma - Gestaltung, Form:** ARNULF. SAG. invent. 3 p. 94,23 ignotae -is nova vasa formare. **γ de nummo fere i. q. bonitas - etwa:** **Gehalt:** CHART. Tirol. notar. II 518 (a. 1272) fabricare et cedere monetam . . . tam denariorum grossorum a xx quam parvorum ad ligam et -cionem denariorum Veronensem.

2 de rebus exstructis i. q. aedificium – Gebäude: HIST. Walc. 4 p. 507,7 templi -o atque structura . . . crematur. v. et p. 1089,8.
3 de rebus conscriptis: a scriptura – (Schrift-)Werk: AGNELL. lib. pont. 120 p. 357,7 qui (vir) tales cun-es, quas ad me misisti, et carmina fингit. GODESC. BENED. Anast. 20 ut hanc -em, quam ego indoctus composui, . . . studeas meliorare eqs.
b figuramentum – Machwerk: HINCM. epist. I 131^b p. 73,10 certi sumus, cuius -i debemus . . . respondere. c historia – Geschichte: VITA Burch. Worm. prol. p. 831,35 aliquas -es . . . de eius (*Burchardi*) vita narrare. d charta, instrumentum – Urkunde: DIPL. OTTON. III. 137 huius pracepti -em inde scriptam . . . signare iussimus (*inde* 159. sim. 147). cf. p. 1102,28sqq.
e textum, conceptum – Wortlaut, Fassung: WALAHFR. exord. 26 p. 507,4 quod Romani . . . remotis ceteris -bus hunc huius ynni tenorem non aliter suscepissent, nisi eqs.
C translate i. q. pactio – Abschluß (usu iur.): BERNOLD. CONST. chron. a. 1077 p. 435,5 treuvae. BRUNO MAGD. bell. 31 p. 34,20 foederis. CONST. I 238,6 pacis. CHART. Bund. 879 p. 330,4 concordie. ibid. al.

III de collocatione: A proprie: 1 strictius i. q. constitutio – Ansatz, Stellung: MATHEM. var. Bubnov p. 272,16 digitorum et articulorum -em . . . videre satagimus, id est, in quo loco digiti quoque articuli sint componendi. ibid. al.
2 latius de compressione: a de actione i. q. depresso – das Niederdrücken, Verschluß: LAMB. mus. quadr. p. 273^a fit . . . plica in voce per -em epiglotti cum repercussione gutturus subtiliter inclusa.
b de statu i. q. modus iacandi – das Liegen, ‘Strich’: ALBERT. M. animal. 24,31 huius animalis (*sc. vituli marini*) pili in corio excoriato . . . -e et erectione indicant fluxum et refluxum maris.
B translate i. q. donatio, concessio – Schenkung, Vergabung: CHART. Bund. 714 (a. 1233) facta est hec collatio vel -o annuente . . . episcopo.

IV de ordinatione: A proprie i. q. dispositio – Ausrichtung, (An-)Ordnung (cf. GLOSS. I 586,35 St.-S. in con-cionem in kiscida): AMALAR. cod. expos. II 11,8 candelabrum. off. 3,7,3 per -em unius lineaे unitas spiritus sancti in singulis donis *signatur*; quae -o examinus habet a primo cereo. ORDO Rom. 6,12 ex honorabili -e vestimentorum.
B meton.: 1 gener. i. q. ornatus – Schmuck (cf. GLOSS. I 483,64 St.-S. -o zieri): ANNALISTA Saxo a. 992 p. 636,56 adorans illud (*altare*) quasi caput spone pro XII lapidum -e XII episcoporum unctione (cf. Vulg. apoc. 21,25qq.). *pompa – Gepränge:* VITA Desid. Cad. 53 sine lenocinio et con-cione sermonum.
2 iur. i. q. pretium (congruens) – Gegenwert, Geldeswert: CHART. Sangall. A 651 (a. 885) de cera pretium unius denarii sive de lino, sicut -o unius denarii habetur.
C translate: 1 ordinatio, ordo – Regelung, Ordnung: a in univ.: a gener.: ARNULF. SAG. invent. p. 91,4 ac si . . . omnia in episcopatu tuo -o plena firmasset eqs. CHRON. reg. cont. III a. 1207 p. 225,11 plurima . . . de pace et -e regni inter papam et reges tractata sunt.
B iur. de ultimo elogio i. q. institutum – Verfügung: CHART. Burgenl. II 1 (a. 1271) ad audiendam -cionem suam (*sc. dominiae*).
b de moribus: a de actione i. q. (con)formatio – Formung, Ausbildung: PAUL. BERNR. Greg. 9 ad . . . -em moralis disciplinae a parentibus commendatus.
B de statu i. q. stabilitas, disciplina – Festigkeit, Zucht: DIPL. Ludow. Jun. 3 quam (*seminam*) . . . omnium bonorum morum commendet -o. VITA UDALR. Cell. II 10 (5) religiosi habitus -em.
2 de sedatione: a gener. i. q. quietatio – Beruhigung: AMALAR. ord. antiph. 1,6 versus dicitur ille cantus, per quem revertitur intentio mentis in aliam intentionem, quasi quaedam -o officialis.
b iur. i. q. diremptio – Beilegung: TRAD. Ratisb. 857 p. 414,36 (a. 1149/60) negotii.
3 pactio, conventio – Abmachung, Vertrag, Vereinbarung, Übereinkunft, Abkommen (usu iur.): a in univ.: OTTO SANBLAS. chron. 52 p. 87,9 -e imperialis consecrationis cum apostolico facta. OLIV. hist. Dam. 31 p. 223,4 -em acceptandam et utilem christianitati . . . censurunt. BURCH. URSB. chron. p. 24,8 mediane . . . imperatore -o super ducatu Norico facta est. CHRON. Erf. mod. II a. 1252 p. 244,43 facta -cione quadam, ymmo collusione verius, cum

soldano. al. b transactio, concordia, amicitia – Vergleich, Sühne (vertrag), Einigung: a in lege Burgundionum de pactio illegitima (cf. p. 1092,48sqq. 1104,28sqq.): LEG. Burgund. const. II 21,11 de . . . sceleribus con-es inter parentes vestros facitis . . .; si quis con-is ita facere praesumperit. b t. t. in chartis inde a s. XII. med. de pace per mediatores facta (cf. M. Kobler, Das Schiedsgerichtswesen nach bayrischen Quellen des Mittelalters. 1967. p. 5,68): DIPL. Conr. III. 75 p. 133,23 (ed. F. Hausmann. 1969) inter ducem et ecclesiam -e idonea pacem . . . reformare. CHART. select. Keutgen 17,6 de quibus (*causis*) . . . -o amicabilis intervenerit (CONST. II 168,4 stare . . . sententie, arbitrio sive laudo sive amicabili -i, ordinatione sive dicto. 428^{1,4} questiones per amicabilem -em vel per iustitiam terminabunt. CHART. Carinth. V 334 concordantia et -o a. saepe. cf. CHART. Babenb. 42 p. 58,24 amicam -em. CHART. Bund. 595 -em . . . amicabiliter imitam. CHART. Stir. I 644 p. 620,23 iniurie remissio vel -o . . . facta. CHART. Carniol. II 5 p. 3,33 -is formam (CONST. II 98 p. 122,1 forma con-is seu conventionis facte inter . . . imperatorem . . . et comitem. CHART. Raitenh. 102 p. 96,25 in forma -cionis concordare. saepe). CHART. Babenb. 164 p. 214,34 mediatores mutue -is. 183,11 occultam . . . -em, que in vulgari dicitur halsune. 188 p. 259,24 pecuniarias con-es. CHART. Gelr. 431 p. 439,12 voluntaria -e, quod in vulgo dicitur mutsone. CHART. Westph. IV 266 p. 174,17 perpetua -e et firma, que vulgari vocabulo thur sone dicitur. CHART. Brixin. 103 bona. CHART. Gelr. 797 p. 776,35 a tempore ultime -potisionis. persaepe. expressius de charta: CHART. Babenb. 176 p. 236,11 (a. 1211) institutio pacisque -o . . . est . . . recitata. CHART. Brixin. 137 ipsam . . . -cionem nostri . . . impressione sigilli confirmare. c de dote uxore rapta supplenda (de re v. p. 1103,27sqq.): FORM. Sal. Lind. 16^{tit}. carta con-cionis (compositionalis 2). ibid. al.
4 restitutio (pretii redemptionis) – Rückzahlung (des Lösegeldes): CAPIT. reg. Franc. 273^B,34 p. 326,26 si . . . ecclesia eos (*liberos a paganis captos*) redemerit, gratis sine aliqua -e liberi fiant.
5 completio – Erfüllung, Abgeltung: TRAD. Frising. 213^a (a. 804/08) curtem . . . tradidit . . . uxori sua iure legitimo ad con-em tutis illius.
40 V de poena danda i. q. satisfactio, emendatio – Buße, Wiedergutmachung, Entschädigung, Sühnung: A proprie: 1 in univ.: LEG. Wisig. 7,1,4 si . . . in con-em, qui perdiderat res suas, nihil fuerit consecutus eqs. CHRON. Fred. 4,45 ea presumptione in con-cione (compositione 3) Augusta et Siusio civitates . . . tradiderunt. LEX Baiuv. 17,3 de con-e (compositione var. l.) finienda. CAPIT. reg. Franc. 287,5 ad emendationem sive ad -em. saepe. c. gen. obi.: LEG. Burgund. const. I 50,2 criminis. TRAD. Patav. 318 (a. 1112/21) sacrificii. al.
2 solutio – Zahlung (eines Bußgeldes): LEX Baiuv. 22,6 usque ad vi solidorum restitutionem et -em (compositione var. l.). CONC. Karol. 16^a,3 ut . . . sine con-e in sua damnatione permaneat. TRAD. Frising. 184^a p. 176,36 sine con-e emunitatis regis. LEX Sal. Karol. 61 eum per con-em . . . redimere. CAPIT. reg. Franc. 139,8 in con-e wirgildi.
55 DIPL. Loth. III. 20 p. 30,12 sub regalis banni nostri interminatione et eiusdem -e. al.
B meton. de pecunia exsolvenda: 1 spectat ad dannum restituendum, resarcendum ('Sühngeld'): CAPIT. reg. Franc. 3,3 si quis . . . occulte sine iudice -em acceperit eqs. LEX Baiuv. 9,7 in novicuplum con-em . . . exsolvore. CAPIT. reg. Franc. 39,9 illa (*freda*) eodem solido, quo caeterae -es solvi debent, componatur. CHART. Argent. I 616,32 (post 1129) nulli solvenda est -o, nisi eqs. persaepe. v. et p. 1093,54,67. c. gen. obi.: LEX Baiuv. 8,2 sceleris. 10^{tit}. de incendio domorum et eorum con-e. al.
2 speciat ad interfectionem, laesionem expiandam ('Wergeld'): LEG. Wisig. 6,5,20 omnem con-is summam. LEX Alam. 15,2 tertia pars . . . addatur in con-em (compusacione var. l.). LEX Baiuv. 1,8^{tit}. de con-e (combustione var. l.) ministrorum ecclesiae, quomodo conponantur. LEX Frision. 1^{tit}. simila -o de homicidiis. CAPIT. reg. Franc. 139,2 de diacono iuxta con-em eius in triplo cum banno nostro conponatur. persaepe. c. gen. obi.: LEG. Wisig. 7,3,3 ut . . . con-em homicidii ab ipso plagia-

[Antony]

tore consequantur, id est solidos ccc. al. **3 spectat ad pacem iuris emendam** ('Friedengeld', 'Brüche'): CAPIT. reg. Franc. 27,4 triplam -em . . . faciat ad partem regis. 95,5 de -bus, quae ad palatium pertinent. DIPL. Otton. I. 237 p.329,23 (*ex dipl. Hug. et Loth.* 45 p.138,12 [ed. L. Schiavarelli. 1924]) concedimus ad predictum coenobium . . . omnem con-em et exhibitionem publicam. CHART. Naumb. 210 p.188,35 in cuius (*sclu-*
heti) colloquii IIII^{or} denariorum -em faciant. CHART. Heinr. Leon. 81 p.119,32 due partes -um episcopo, tercia . . . advocato proveniat. CONST. II 284,19 dampnum restituere cum debita pena et iudicis -cione. **persæpe. expressius i. q. poena, multa - (Geld-) Strafe**: DIPL. Heinr. II. 307 p.385,43 centum librarum auri . . . e multetur (*inde* DIPL. Heinr. III. 9). **4 spectat ad summam pecuniarum praedictarum exsolvendam** ('Ge-
samtbüße'): LEG. Lang. p.181,11 si quis servus noster occisus fuerit, duas partis de ipsa con-em tollat curtis nostra. LEX Baiuv. 2,15 de omni con-e (conportione, concon-e var. l.) semper nonam partem accipiat iudex. al. **huc spectare pos-**
sunt etiam nonnulla exempla supra allata, e. g. p.1102,66sq.

2. compositio v. conquisitio.

***compositionalis** (conp-, -ici), -e. **script.** : -scio-: l.32sg.35.38. **adde** FORM. Andec. 32.33. -sio: l.34.

1 adi. : t. t. iur. i. q. **ad compositionem, pactum perti-**
nens - den (*Sühne*-) Vertrag betreffend, Sühne-, Vertrags-.
a latius : CHART. Burgenl. II 71 p.49,15 (a.1274) series ip-
sius negotiorum in litteris nostris -cionalibus . . . antea confectus
plenius continebatur (p.49,40). **b strictius de cessione do-**
tis uxori raptae facta (*de re v. A. Gál, Die Prozeßbeilegung*
nach den fränkischen Urkunden des 7.-10. Jahrh. 1910.
p.19) : FORM. Marculfi 2,16 (ed. A. Uddholm. 1962) ut, quod
tibi in ti(tulo) . . . do(tis) ante diem nupciarum . . . conferre
debueram, per hanc epistolam conpocio-em (con-em var.
l.) . . . firmare deberim (FORM. Turon. 16 per hanc e. con-
pocio-em [conpocio-em, con-em var. l.]). DIPL. Merov. I 34
carta conpocio-em habitat *femina*. v. et p.1102,33. **2 subst. fem.** : **de charta i. q. cessio dotis (uxori raptae facta)** -
Verschreibung eines Wittums (bei Frauenraub): FORM. Andec.
31 strumenta . . . quam pluremas, vindicionis, dotis, con-
pocio-is eqs. (32. 33). FORM. Sal. Merk. 19 per hanc con-em.

***compositiuncula** (conp-, -ae f. **1 plur. i. q. scripti-**
uncula - kurzes Schreiben: EPIST. Teg. I 100 per nostri
litterarum -as queque secreta . . . vobis remandaturi (101
quid . . . facere prepossis . . ., tui l. -is . . . intimato). **2 scrip-**
tio vilis - stümperhafte Schriftstellerei: BERNO epist. 1
p.18,2 (ed. F. J. Schmale. 1961) pro verbosa . . . con-ae gar-
rulitate docta domesticae eloquentiae vestrae . . . participari
sobrietate.

compositivus, -a, -um. **1 componens, coniungens, compo-**
nitionis efficiens - zusammensetzend, verbindend, eine Syn-
these vollziehend (usu philos.): **a c. gen. obi.** : ALBERT. M.
somn. 3,1,5 p.183^b,26 imaginatio . . . est -a imaginum vera-
rum et metaphorarum. eth. 1,6,1 p.85^b,12 quia . . . inferiores
potentiae multae sunt, oportet, quod . . . intellectus efficia-
tur -us et ordinativus et operativus multorum (summ. theor.
II 4,16,2 p.211^b,23 ratio, quae est i. -us et collativus eorum,
ex quibus est consequentia eqs. cf. l.63). **b absol. i. q. per**
compositionem procedens - synthetisch verfahren: ALBERT.
M. summ. creat. I 4,20 p.459^b,1 ratio est virtus collectiva
causæ et causati et ideo est -a. eccl. hier. 1,1 p.473^b,29 modus
. . . determinandi in scientiis est duplex, scilicet -us, descend-
endo a primis in ultima eqs. (opp. resolutorius). caus. univ.
1,2,1 p.386^b,18 quaeratur . . . , an esse sit . . . sicut intellectus
contemplativus an sicut -us. v. et p.833,15. **2 ad confectio-**
nem pertinens - die Herstellung betreffend: ALBERT. M. eth.
1,3,11 p.44^a,16 sub nautoria arte est factiva velorum, factrix
malorum, -a rudentium (an subst. fem.?). **3 per compo-**
sitionem continens - (als Bestandteil in sich) enthaltend: WOLBERO cant. 3 p.1166^d hoc unguentum est fidei, spei et
charitatis -um. **4 ficticius - erdichtet**: ALBERT. M. epist.
Dion. 9^a p.992^b,19 'prodigio . . . -o' (PG 3,1104^c πλασματώ-
δους; Dionysiaca. I. 1937. p.628 *composito, recte?*), id est
fictio vel adinvento.

- compositor** (conp-, -oris m. **1 gener.: a confector,**
fabricator, opifex - Hersteller, Erzeuger, Handwerker (cf.
GLOSS. II 298,12 St.-S. con-es meistra): **a in univ.: LIBER**
hist. Franc. 30 p.290,30 laneficii. VITA Antonini Surr. 18
5 unguenti. Hist. Walc. 14 coadunatis . . . lapidum atque li-
gnorum gnaris et valentibus artificiorum -bus. CHART. Hans.
694 p.244,43 caldarium -r vel emendar. **expressius de**
inventore medicaminis: MATTH. PLATEAR. gloss. p.374^E
styrax rubea, quae secundum -em est confita rubea, apud
10 eundem est cozumbrum. al. BENVEN. GRAFF. ocul. A p.23^b,29
vocamus . . . ipsas pillulas -is sui (B 5 p.21,25 vocamus pillulis
Bevenuti nominis sui -es). **B de figulo i. q. factor - Bildner**:
ANNAL. Fuld. II a.881 p.97,13 lut. **Y de stuppatore i. q. re-**
parator, refector - Ausbesserer: LIUTPR. antap. 5,15 p.138,11
15 tus calafatas, hoc est navium -es. b (con)scriptor, auctor -
Schreiber, Verfasser (de notario. l.23): **a in univ.:**
AMALAR. off. 1,41,2 offici. HINCM. epist. I 131^b p.73,27 capitulorum.
RATHER. epist. 11 p.62,20 in historiographis, tractatoribus,
poetis ceterorumque -bus operum. OTLOH. Wolfk. 2
20 poematum. GEBEH. SALISB. ad Herm. 35 legationis. Ps.
GERH. CREM. sal. II 76 p.81,4 operis -r (I 5 p.16,26 compillator).ANNAL. Iauens. IV p.179,31 venditionis instrumentum
fuit -r Benedictus . . . notarius. ANON. mus. Sowa prol. p.6,6
ne in scriptori (gloss.: id est -i) fiat doctrina pudori. **qui**
25 (verbis) concipit - Formulierer: WALAHFR. exord. 10 sa-
pientes dictionum -es oratores vocantur. **B narrator - Be-**
richter, Erzähler: GODESC. BENED. Anast. 20 ut mei scriptori
memineris et -is . . . sanctae Anastasiae. **2 iur.:** **a qui**
de (occulta) compositione consentit - einer der sich auf
30 (heimliche) Sühne einigt: LEG. Burgund. Rom. 9,2 inter-
fecto raptore filiae con-es ipsius criminis in exilio deputentur.
b debitor compositionis solvendae - Schuldner einer Bu-
summe: GREG. CAT. chron. II p.41,30 ut, si quis monaste-
rium . . . de eis (rebus) disvestire presumpserit, duorum mi-
35 llum mancusos aureorum -r existat. c mediator, arbitrator,
arbiter - Schlichter, Vermittler, Schiedsmann (cf. M. Köl-
ler, op. cit. [p.1102,7]. p.383qq.): CHART. episc. Halb. 567
(a.1224) utraque pars in nos . . . tanquam in con-es vel in arbitros
compromisit. CONST. II 167 potestatem . . . compromit-
40 tendi . . . in . . . apostolice sedis legatos tanquam in arbitros
vel arbitratores seu amicabiles -es (CHART. Tirol. notar.
II 480 p.315,38. CHART. Altenberg. 316 p.225,18. al. cf.
CHART. Port. 173 p.190,26 huius rei testes sunt -es amica-
biles supra scripti. al. v. et p.1119,72). **adde**: CHART. Car-
45inth. V 109 (a.1272) elegimus arbitratores et pacis -es.
remissius de interventore: CHART. eccl. Erf. 314 (a.1254) qui
(viri honorabiles) inter me et ecclesiam -es fuerant. **d actor,**
defensor - Sachwalter, Anwalt: NIVARD. Ysengr. 6,384 indi-
git ille sue -e vicis.
- 50 compositorius**, -a, -um. **ad compositionem pertinens -**
die Zusammensetzung betreffend: ALBERT. M. eth. 1,3,11
p.44^a,19 sub medicinali arte est antidotaria, electuariorum -a
(an subst. fem.?), unguentaria.
- ***compositrix**, -icis f. **auctrix, ordinatrix - Urheberin,**
'Setzerin': FROUM. (?) carm. p. XII,19 tu (sc. sophia) Christi
logotheta (gloss.: -x sermonis Christi) manes.
- compositura**, -ae f. **congruentia - das Zusammentreffen**:
LAMB. TUIT. Herib. 2,4 p.1248,26 hoc . . . eleganti -a notatur
memorable, quod raro . . . contingit talibus (visionibus)
- 60 astipulari maiestatem.**
- compossessor**, -oris m. **possessionis particeps - Mitbe-**
sitzer: GODESC. GEMBL. gest. 60 p.546,20 inter -es predii. 67
in quibus (possessionibus) multos -es habemus.
- ***compossibilis**, -e. **simul possibilis, conveniens -**
gleichzeitig möglich, vereinbar: ALBERT. M. sent. 1,40,16
p.327^b,38 **propositiones**. ibid. iterum. anal. pr. 1,4,16
p.572^b, 34 oppositum conclusionis de inesse est -e minori de
contingentis eqs. summ. theor. I 15,61,6 p.630^a,19. ibid. al.
***compossibilitas**, -atis f. **possibilitas coexistendi, simul**
valendi - das mögliche Nebeneinander(bestehen): ALBERT.
M. summ. theor. I 15,61,6 p.630^a,11 -s duorum secundum
actum, quae incompossibilia sunt.

compossui, compostus *v.* compono.

compotatio (-cio), -onis *f.* symposion, commissatio – Zech-gelage: HELM. chron. 52 p. 102,31 in conviviis et -cionibus.

compotator *v.* computator.

compotens, -entis. *2 nom. plur. -s: l.10.*

1 theol. i. q. **compotentialis** – gleich mächtig: CARUS Clem. 147 spiritus . . . sanctus . . . patre et nato procedens, coequalis et -s. 2 usus communis i. q. aequipollens, par gradu dignitatis – gleichrangig, gleichgestellt: CHRON. Ven. Alt. p. 163,14 isti . . . quinque episcoporum -s (compotes S) facti sunt in illorum, ut suprascripti sunt, per ordinem (cf. p. 72, 10). v. et p. 1098,23.

compotentialis, -e. (qui) eiusdem potentiae (est) – gleich mächtig: RUP. TUIT. psalm. 85 (PL 167,1213c) Christus est ei (patri) consubstantialis et -is (inde GERHOF. psalm. 85 p. 683,2). HONOR. AUGUST. spec. p. 823^d sedet Christus ad dexteram Dei patris omnipotentis et coeternus et -is.

adv. *compotentialiter. secundum eandem potentiam – hinsichtlich gleicher Macht: ELIS. SCHON. vis. 2,18 p. 48,17 vidisti . . . tres personas in una essentia consubstantialiter et -r.

compotio *v.* 1. compositio. **compotista** *v.* computista.

1. **compoto**, -are. combibere – gemeinsam zechen: ALBERT. M. eth. 9,3,6 p. 598^a,31 aliqui . . . -ant, alii . . . colludunt ad aleas.

2. **compoto** *v.* computo.

compotrix (conp-) subst. fem. per errorem de ea quae compotus est (cf. THILL. III. p. 2144,24) i. q. afflita – eine Geschlagene: STEPEL. Trud. 22 quaedam con-x infortunii multum temporis incurva. *Antony*

compotum *v.* compitum, 1. computus.

compotus *v.* 1. computus.

***compraebendarius** (conpre-), -i *m.* de praebendariis eiusdem altaris i. qui item praebenda obtinet – Mitpründner, Mitpräbendar: CHART. Argent. IV 263 p. 159,27 (a. 1278) ne . . . quinta persona discrepabat alii suis conpre-is in perceptionibus distributionum.

***compraedator**, -oris *m.* de animali i. qui item raptu vivit – Miträuber: ALBERT. M. animal. 24,34 vivit . . . praeda et ideo oppugnat -es phoca.

compraehendo sim. *v.* compre-.

***compraelatus** (conpre-), -i *m.* collega praepositi, coabas – Mitpropst, Mitabt: GESTA Hort. Mar. 58 p. 60,1,23 coram oculis tuis, o abba, et tuorum conpreatorum. CHART. Austr. sup. III 456 p. 417,23 per dictos nostros (sc. ordinis s. Beneficii) conpreatatos.

***compraepositus** (-pre-), -i *m.* de praepositis eiusdem circariae i. q. collega praepositi – Mitpropst: CHART. Mar. Magd. 124 (a. 1239) cum . . . preposito sancte Marie . . . et -prepositis suis. 125 p. 115,37.

compraesens, -ensis. simul praesens – mitanwesend: ALBERT. M. epist. Dion. 7,4 p. 923^b,13sq. ‘tibi me tunc -em’ (PG 3, 1081C συμπαρόντα), id est simul tecum -em in Heliopoli.

***compraesto** (conpre-), -are. una (cum aliis) praestare – gemeinsam (mit anderen) gewähren, geben: CHART. Wirt. IV 1096 (a. 1247) cunctis meis heredibus et . . . comite . . . favorem gratuitum conprestantibus et assensum.

***compraesul** (-pre-), -is *m.* coepiscopus – Mitbischof: HINCM. LAUD. carm. 6 (MGPoet. III p. 416) cum -bus. RATHER. epist. 8 p. 43,31 reverentissimis -bus per . . . Italiam . . . constitutis. 16 p. 72,4 domino . . . Huberto -presuli Ratherius.

compransor, -oris *m.* conviva – Tischgenosse: ARNULF. delic. 85 disisce premissas -r principis escas.

comprecor (conpre-), -ari. una (cum aliis) precari, pre-cum partipem esse – mitbitten, mitesuchen: DIPL. Heinr. II. 358 cuius petitioni ceterorumque nostrorum fidelium sibi conprecantum . . . assensum præbentes.

compreendo *v.* comprehendō.

comprehendo (conp-, -preh-, -prendo), -di, -sum, -ere. script.: cum-: p. 1106,4. adde AGNELL. lib. pont. 60 p. 321,3. c(h)ump-: p. 1108,53. -ple-: p. 1106,40. adde CHRON. Salern. 75. -pre-: p. 1106,45-58. 1107, 14. adde CAPIT. reg. Franc.

219,1. al. -præe-: CONC. Merov. p. 216,14. -hin-: p. 1108,45. adde LEX Ribv. 82 (var. l.). -prend(o): passim in versibus (dactylicis); in oratione prosa: p. 1107,21. adde BEDA hist. eccl. 2,10 p. 100,30. AGNELL. lib. pont. 137 p. 368,11 cum prensi. VITA Heinr. IV. 9 p. 31,14. -ire: RHYTHM. 146,9,6 (var. l.). form. perf. -depon(i): l.62. adde CAPIT. reg. Franc. 129. depon.: p. 1108,52.

I proprie: A amplecti, cingere, circumdare – umgreifen, umklammern, umschließen (cf. GLOSS. I 60,37 St.-S. con-i pi-fangan, pi-fahan): 1 strictius: a gener.: ALDH. ad Acirc. 91,6 digitis lubricum -prendere corpus calicis. WALAHR. Gall. 1,22 p. 300,37 cornu -it altaris. ABBO FLOR. calc. (ed. N. Bubnov, Gerberti opera math. 1899. p. 202,6) sinistrum femur sinistra manu ita -imus, ut egs. al. cf. l.17. b anat.:

10 15 ALBERT. M. animal. 1,331 in illo (membro) . . . dilatantur chordae, ut membrum circumdantes bene -ant. 1,554 syma epatis . . . -it eum (stomachum) additamentis suis sicut digitis quibusdam. ibid. al. c iur.: CHART. Raitenh. 154 (a. 1244) reus tantum, quod cingulo -it, retento seculari iudicio puniendus tradatur (234).

20 d techn. i. q. colligare – verklam-mern: THEOPH. sched. 3,82 p. 148,26 Th. quae (ligatura) -at utrumque lignum a superiori latere usque ad inferius. 2 latius i. q. terminis includere, limitare – um-, begrenzen: a gener.: NOTKER. BALB. gest. 2,1 p. 50,4 tantum intra se -it

25 30 circulus, quantum spaciun est de castro Turico ad Constantiam. FRID. II. IMP. art. ven. 2 p. 176,15 eius (sedilis) superficies . . . -sa in circuitu circumferentia columpnari. b geom.: PS. BOETH. geom. 104 (ed. M. Folkerts. 1970) sub circumferentia, quae ab eisdem lineis -itur. 387 rectus angulus est ethigrammos, id est rectis lineis -sus. ibid. al. c iur.: DIPL. Otton. II. 66 p. 78,41 quicquid intra haec . . . -praehensum videtur loca. CHART. Raitenh. 61 terminis. CHART. Oelsn. 20 p. 45,22 quam (partem montis) ista circuione -imus. CHART. Heinr. Leon. 76 p. 111,8 (spur.) quicquid infra hos terminos -imus. al. B apprehendere, capessere, tenere – (er)-greifen, anfassen, festhalten: 1 strictius: a gener.: a in uniu.: WALTHARIUS 1206 caballum. HROTSV. Mar. 471 virgam comprehendere iussus Joseph. GERH. AUGUST. Udalr. I 26 p. 411,46 manus Hiltini . . . -ens egs. FROUM. carm. 11,5 lapidem magnum -prendens (-ple- cod.) al. v. et p. 1111,65.

c. sensu contractandi: LEX Frision. 22,89 si quis per verenda eius -erit liberam feminam. B arripere – packen: LEX Frision. 22,65 si quis alium iratus per capillos -erit (add. 3^a,40. LEX Saxon. 7). CHART. Ital. Ficker 18 p. 24,10 ut . . . in

40 45 birtute -preensisset ipsa Adelgisa et in terra illa iactasset egs. THIETM. chron. 6,96 zelo commotus hunc (clericum) cum brachio suimet -it. al. subi. animalia i. q. incursare, aggredi – anfallen: LEG. Wisig. 8,4,19 si canem suum, ut furem . . . con-ret, irritavit. FRID. II. IMP. art. ven. 3 p. 35,21 si . . . falco non ibit ad leporem neque -et alium falconem. p. 36,11 qui (falcons) se -ent super predam. Y captare – (ein)fangen: LEG. Wisig. 8,3,16 si iumenta . . . de frugibus, priusquam expellantur, exierint, ea non liceat con-i. RHYTHM. 146,40,1 (de muscipula) vinculis extensa multos comprendo vagantes.

50 55 NOTKER. BALB. gest. 1,16 p. 20,1 murem domesticum. NIVARD. Ysengr. 5,772 -prensus facilis, si voluisset, erat. in venatione (interdum expressius i. q. venari – jagen): LEG. Wisig. 8,4,23 ut feras in . . . foveis con-at (conprehen- var. l.). CAPIT. reg. Franc. 32,69 in mense Maio . . . lupellos perquirant et con-

50 55 præhendant. NOTKER. BALB. gest. 1,20 p. 26,20 que (cani-culae) . . . illam (vulpem) -erunt. VITA Corb. 13^{tit.} pisces . . . con-didit. DIPL. Otton. II. 66 p. 79,1 si quis . . . feras canibus vel qualicumque modo -præhenderit. al. b publ. et iur.: a obi. homines i. q. prehendere, intercipere – (zu)fassen (bekommen), aufgreifen: LEG. Wisig. 9,1,14 si quis fugitivum con-erit, . . . tremissem accipiat. CAPIT. reg. Franc. 70,5 si aliquis Saxo hominem con-erit absque furto. 219,2 quodsi post kalendas Octobris aliquis (Iudeus) inventus fuerit, a quibuscumque -i potest. CHART. Brixin. 133 (a. 1256) fures,

60 65 qui -si fuerint in civitate, saepe. expressius i. q. in custodiā dare – festnehmen, verhaften: LEX Sal. Merov. decr. Child. 2,5 si quis iudex con-so latrone convictus fuerit laxasse. LEG.

Wisig. 3,3,11 sollicitatores adulterii . . . iudicis instantia con-si. 7,4,2 si . . . iudex solus eum (*accusatum*) con-ere . . . non potest, a comite civitatis querat auxilium. CAPIT. reg. Franc. 261,12 de hominibus, qui . . . raptos faciunt, ut a missis con-antur. CHART. civ. Spir. 4 p. 4,19 fures con-ere ac tenere. saepe. **B** obi. res i. q. retinere, confiscare – beschlagnahmen, einziehen: THIETM. chron. 2,21 captum hunc (*avum*) misit . . . Bawariam . . . -sis sibi omnibus suimet rebus. 6,90 -sis omnibus suimet bonis (7,6). remissius: HUGEB. Willib. 4 p. 98,2 Iudei voluerunt con-ere illum (*sc. corpus s. Mariae*). c. milit.: **a** obi. homines i. q. captivare, in vincula conicere – gefangennehmen, -setzen: EINH. Karol. 20 cum se, ne con-rentur, strictis gladiis defenderent. CARM. de Ludow. imp. 1, 1,3 (MGPoet. III p. 404) Lhuduicum -preenderunt. WIDUK. gest. 2,14 dux . . . cum paucis elapsus -itur. BERTH. (?) annal. a. 1066 comes . . . Chouenradum Trevirim tendentem -it egs. OTTO FRISING. gest. 1,11 p. 27,1 cum . . . castrum . . . cepisset ibique comitem Reginaldum -sum captivum abduxisset. saepe. **B** obi. res, loca i. q. expugnare, occupare – einnehmen, erobern, besetzen: ANNAL. Bar. a. 928 (MGScript. V p. 52^a; s. XI.¹) hoc anno -prendit Michael . . . civitatem Sipontum. THIETM. chron. 4,59 cum . . . milites monachorum . . . prata vi sua -rent. 5,9 civitatem cum omnibus appertinencius. HEINR. LETT. chron. 23,4 p. 157,15 castrum. al. de navibus i. q. capere – aufbringen, kapern: CHART. Carniol. I 6 p. 5,17 (a. 933) naves eorum (*Venetorum*) -imus. **2** latius: **a** gener.: **a** obi. homines i. q. suscipere – empfangen: VITA Erasmi 398 angelice . . . turme adfuerant animas promte -prendere sanctas. **B** obi. res i. q. consequi, adipisci – erreichen, erlangen: DUNGAL. carm. 19,6 (MGPoet. I p. 407) portum. WALAHR. hort. 443 palmam -prendere vitae. HROTSV. Dulc. 14,1 ascensum. ALBERT. M. resurr. 143 p. 333,43 si -ere accipitur pro attingere egs. summ. theor. I 3,13,1 p. 56^b,39 una comprehensio est motus, qui -it terminum egs. al. v. et p. 1110,15. **b** iur.: **a** obi. homines i. q. (in scelere) deprehendere – (auf frischer Tat) ertappen: LEG. Wisig. 8,3,8 si quis aliquem con-erit, dum de silva sua cum vehiculo vadit. CAPIT. reg. Franc. 37,5 quod episopus . . . in fornicatione, furto et periurio con-sus deponatur. 98,4 latro, si rursum in latrocino fuerit con-sus. 157,3 adulter cum adultera con-sus. al. **B** obi. loca i. q. extirpando acquirere, potiri – durch Rodung erwerben, in Besitz nehmen: CHART. Rhen. inf. I 6 (a. 796) tradidi . . . comprehensionem . . . quam . . . dudum con-i (21 c. illam, quam ipse . . . proprio labore . . . con-it et stirpavit. CHART. Fuld. A 560). CHART. Fuld. A 465 capturam unam in silva Bochonia -sam (472). CHART. Sangall. A 426 p. 45,25 ut . . ., si quid in eodem saltu adhuc minime sit -sum, -endi potestatem habeamus. DIPL. Heinr. IV. 481 (spur. s. XII.²) premium unum, quod . . . dicitur biuang, . . . primitus . . . sum ab . . . abbatte. al. **c** techn. i. q. ducere – annehmen: MAPPAE CLAVIC. 245 si . . . ferrum inauraturam -ere noluerit (voluerit ed., sed cf. COMPOS. Luc. K 24 non voluerit prindere). **C** complicare – zusammenlegen: FRID. II. IMP. art. ven. 2 p. 126,19 tenet falco alas ambas -sas et elevatas ad dorsum.

II translate: A praevaleente sensu complectendi: 1 complecti, concludere – einschließen: **a** assumendo includere, inserere, (insuper) assumere – (mit)einbeziehen, einbegreifen, (mit)aufnehmen: **a** in univ.: AMALAR. interpr. 5 in quibus (quattuor beatitudinibus) -it Lucas octo beatitudines, quas Matheus tetigit egs. (cf. 52). CAND. FULD. Egil. I 10 p. 228,40 in qua (*regula*) . . . nihil obscuritatis -it *Benedictus*. HROTSV. Cal. 2,2 cum mulierem dixeris, omnes -is. DIPL. Loth. III. 51 sub . . . confirmationis sententia inter cetera -imus arimaniam egs. (sim. 99^a p. 158,19). 99^a p. 159,2. al. **B** c. sensu ascendi: CHART. Hall. 353 p. 325,31 (a. 1276) si in hoc . . . consorcio -i et connumerari voluerit. **γ** pass. c. sensu pertinendi: CHART. Sangall. A 348 (a. 834) trado . . ., quantum ad ipsum Wilare circumquaque -sum est. DIPL. Conr. II. 173 feras . . . sub banno -sas. CHART. Heinr. Leon. 57 p. 82,24 in predio sub hac advocacia -so. **b** ambire, continere – in sich schließen, umfassen, enthalten: **a** gener.: BEDA hist. eccl. 5,21 p. 335,32 ut non amplius . . . sollemnitas quam VII . . .

noctes cum totidem diebus con-at. GERB. geom. 6,5 p. 92,13 cuius (*summae*) latus tetragonale . . . catheti simul et basis quantitates -it. CHART. Heinr. Leon. 96 p. 147,10 bona . . . preiacens pagina in se scripto -it. CONR. MUR. summ. p. 76,8 5 (ed. W. Kronbichler. 1968) genitivi ‘praesentium, harum,istarum’ semper -unt in se intellectum . . . nominis litterarum. al. **B** philos. et theol. (accidente sensu percipiendi): ALBERT. M. phys. 1,3,11 p. 69^b,26 si . . . plus distinguitur materia per formam sequentem post intelligentiam, quae est ratio, -et 10 (syn. ambit, claudit in se) quidem omnia sequentia se, sed egs. v. et l. 61. p. 1111,17. **2** verbis vel numeris (de)finire, eloqui, litteris mandare, (presse) describere, afferre – in Worte oder Zahlen fassen, ausdrücken, (schriftlich) niederlegen, (kurzgefaßt) darstellen, erwähnen, anführen (c. sensu cogendi, coartandi: l. 20,32): **a** spectat ad litteras: **a** in univ.: LEX Ribv. 35,1 sicut superius conprehensum est (TRAD. Frising. 61 ut stilo iam s. con-imus. THIETM. chron. 8,14. saepe. cf. TRAD. Frising. 72b ut supra con-imus. al.). WETT. Gall. 33 humanā lingua. WALAHR. hort. 301 pulei virtutes celeri -prendere versu. CAND. FULD. Egil. II 19,18 dictis summam -prendere paucis (RUOTG. Brun. 25 ut p. multa -am. al.). REGINO chron. a. 813 p. 73,8 de Ludowici . . . temporibus per pauca litteris -i (VITA Dagob. prol. p. 512,9. al. cf. THIETM. chron. 2,34 scriptis. sim. al. v. et l. 17,21). 25 HROTSV. lib. 1 epil. si quid . . . falsitatis dictando -i. VITA Mathild. II 6 partus . . . nec particulatim -itur nec penitus retinetur. DIPL. Otton. I. 421 p. 576,4 (interp.) clerici et laici, quorum nomina et numerus -i non possunt. CHART. Naumb. 175 p. 155,32 simul ea (*bona*) hoc uno deposito -i, ut egs. 30 CHART. Heinr. Leon. 57 p. 82,13 cum . . . appendiciis in privilegio . . . con-sis. CHART. Eichsf. 298 ceteri quamplures, qui presenti kartula nequeunt con-i. saepe. **B** componere – verfassen: CHART. Rhen. med. I 41 p. 47,20 (a. 804) strumentas . . . in adversitate . . . monasterii qualibet ordine -sus. REGINO 35 chron. praef. p. 1,8 chronicam, quam de nostris . . . temporibus litteris -i. **γ** significare – bezeichnen, meinen: AMALAR. ord. antiph. 3,2 per statum noctis -itur qualitas peccatorum. cf. p. 1107,62. **b** spectat ad numeros, computationem: **a** in univ.: BEDA hist. eccl. 5,21 p. 341,20 Cyrillus seriem xc et v annorum in quinque decennovenabibus circulis con-it. HROTSV. Mar. 879 pelagi . . . arenas . . . numero . . . -prendere certo. TRAD. Frising. 1331 p. 213,10 datum et acceptum . . . certa mensura -erunt. al. v. et supra l. 28. **B** aestimare – einschätzen, berechnen: LEX Sal. Merov. 68^{tit.} (cod. A 2) quomodo parentis sui (*sc. occisi*) comprehendit vitam suam. **B** praevalente sensu apprehendendi: 1 concipere, percipere – auffassen, (er)fassen (vigente etiam sensu complectendi: l. 61sg.72): **a** spectat ad intellectum i. q. (penitus) intellegere, cognoscere – (voll und ganz) begreifen, erkennen, verstehen (cf. GLOSS. II 160,36 St.-S. -itur farstenst): **a** in univ.: RHYTHM. 149,272 quibus fruatur nunc bonis, nec valet mens con-i nec valeo ego . . . fari. AGNELL. lib. pont. prol. p. 280,3 (vs.) ille nequit quicunque capax cuprendere (chun-1) metrum. OTTO FRISING. chron. 2,8 p. 78,3 eum (*Socratem*) 55 . . . per visibilia invisibilia -isse. gest. 1,5 p. 20,2 simplicem . . . eam (*divinam essentiam*) quoquo modo -i. ALBERT. M. metaph. 9,4,6 p. 429,64 (ed. B. Geyer. 1964) nihil -ere de re. al. v. et p. 1110,55. expressius usu theol. de cognitione Dei comprehensiva: ALBERT. M. resurr. 135 p. 328,72 attingimus esse ipsius (*Dei*) sine medio per intellectum, sed nequaquam -imus. 143 p. 333,47 si . . . -ere accipitur pro circumplecti, ita quod totum teneat in se, tunc nulla potentia -et Deum. 144 p. 333,62 comprehensio est contactus intellectus super terminos rei, sed Deus non habet terminos . . ., ergo non -itur. 60 **b** ibid. al. **B** comperire – feststellen, herausfinden: BERTH. (?) annal. a. 1080 p. 325,25 ad plenum et ad certum non est -sum, quot fuerint. calculando reperire – errechnen: ANON. geom. I 4,10 trigoni isopleuri . . . embadi pedes -ere si vis. 4,34 sic numerum agripennorum -e. ibid. al. **γ** perdiscere, peritum esse – (umfassend) erlernen, beherrschen: BERTH. (?) annal. praef. p. 267,4 Herimannus . . . artium omnium perplexitates . . . per semet ipsum suo sensu -it. fort. add.: WALAHR.

(Leisibach)

Gall. 1,23 operis . . . cottidiani . . . non solum dilexit scientiam, verum etiam -it. **b spectat ad sensus:** **a videre** - wahrnehmen: ALBERT. M. animal. 1,207 si . . . potens est -ere propinquum visibile parvum. *v. et p. 1111,10.* **B audire** - vernehmen: HROTSV. Bas. 6 qui velit exemplum veniae -prendere certum. **c spectat ad affectus i. q. sentire** - empfinden: ALBERT. M. incarn. 52 p. 227,81 nemo experitur hoc in seipso, quod simul actu ex aequo plura -at. **2 opprimere, affligere** - ereilen, heimsuchen: HUGEB. Wynneb. 2 p. 108,20 per . . . morientium falanges magna clade con-sos. WALAHR. Wett. 511 grandis abundantes subito -prendet egestas. **3 obligare** - hafbar machen: LEX Alam. 90 componat (sit con-sus 12) bis octuaginta solidos ad illo eqs. **C praevalente sensu coniungendi:** **1 coniungere, copulare** - verbinden, vereinigen: ALDH. ad Acirc. 9 p. 80,5 idem (*Vergilius*) . . . in uno versu geminas, sinipharam et echilipsin, -it ita: 'eqs.' cf. p. 1108,29. **2 computare** - zusammenzählen, -nehmen: TRAD. Frising. 1392 (a. 1022/23) pratis et silvis una -sis iugera XXII. **comprehensibilis**, -e.

I adi.: **A strictius:** **1 proprie:** **a qui apprehendit** potest - greifbar, zu fassen(d): RUD. TRUD. (?) gest. 9,16 contra hunc vix aliquando -em invasorem quid laboris . . . sustinerim eqs. **b expugnabilis** - einnehmbar: OLIV. hist. Dam. 3 p. 165,13 castrum fore -e. ALBERT. M. pol. 7, 9^b p. 691^b,45 adversariis . . . difficile adibilem et difficile -em (p. 1330^b,3 δυσπερίληπτον) civitatem. **2 translate:** **a qui assumi**, pertinere potest - einbeziehbar, zugehörig: CHART. Wirt. V 1282 (a. 1254) venditionem . . . bonorum pertinentium ad . . . Liutfridum . . . et omnium bonorum in marcha universaliter -ium. **b qui capi, percipi potest** - (er)faßbar: **a in univ.:** HONOR. AUGUST. cant. 8,14 p. 493^D qui ex carne -is factus est, ex divinitate intelligentiam nostri sensus excedit. EKKEB. SCHON. opusc. 2 p. 252,27 complexa es (sc. Maria) utero -em Deum. **expressius i. q. circumscrip**tus - endlich: ALBERT. M. resurr. 137 p. 330,9 Deum facie ad faciem, quantum creaturae -i et intelligibili possibile est incomprehensibilem et inintelligibilem universalitatis causam, . . . visuri sunt. **B intellegibilis, cognoscibilis** - begreifbar, erkennbar, verstehtbar: RUP. TUIT. off. 9,3 l. 376 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. VII. 1967) non . . . spiritus sanctus apostolis illam sapientiam totam -em fecit, sed illa docuit eos eqs. ARNO REICHERSB. apol. p. 20,20 supernaturalia . . . sunt haec divinitatis in virgine opera nulllige intellectui -ia. ALBERT. M. summ. theol. II 1,3,2 p. 20^b,12 si ita (sc. secundum quod quid est) designaretur, -e esset primum principium. *al.* **γ sensibilis** - wahrnehmbar: CONSTANT. AFRIC. theor. 7,3 p. 31a^r quidam pulsus est -is . . . et quidam incomprehensibilis. ALBERT. M. anim. 2,3,25 p. 134,86 (ed. C. Stroick. 1968) dicitur non-odorabile, quod parvum habet odorem vix -em per bonum olfactum. **B latius i. qui comprimi potest** - zusammendrückbar: ALBERT. M. cael. 1,1,11 p. 30,46 (ed. P. Hößfeld. 1971) formator . . . fecit corpus medium sphærarum -e et extensibile, ut eqs.

II subst. neutr.: **quod comprimi potest** - Zusammendrückbares, Komprimierbares: ALBERT. M. meteor. 4,2,18 p. 773^b,8 opposita: . . . -e et non-comprehensibile (p. 385^a,15 θλαστὸν καὶ λαστὸν), traxtivum et non-traxtivum.

comprehensio (conp-), -onis f. script.: -prēh-: p. 1110,48. -ss: l. 62. p. 1110,1. -prensio: p. 1113,11.

I proprie: **A strictius:** **1 gener.:** **a actio capienda, recipienda** - das Fassen, Aufnehmen: ALBERT. M. animal. 1,365 os orbitae, quod ad visus -ssionem est perforatum. summ. theol. I 3,13,1 p. 56^b,38 alia -o est -o vasis, quando totum claudit, quod est in vase eqs. **expressius i. q. capacitas** - Fassungs-, Aufnahmevermögen: ALBERT. M. animal. 13,38 ut sint melioris -is et occupationis cordis auriculae (cf. AVIC. can. 3,11,1,1). **B actio apprehendendi, attingendi, tenendi** - das Anfassen, Ergreifen, Halten: **a corpor.**: CHRON. Mich. 2 p. 4,28 desperans . . . iam de -e reliquiarum in arbore positarum. PS. PLATO quart. 3 p. 131,40 id, quod pervenit ad finem subtilitatis, petit altiora . . . et est difficillimae -is. **expressius i. q. tenacitas** - Greifvermögen: ALBERT. M. ani-

mal. 14,6 fortē -ssionem ad tenendum, quod accipiunt, oportuit ea (*animalia*) habere in pedibus. **B spirit.**: HILDEG. euang. 22,2 p. 308,34 -o charitatis Dei illum tollit de consuetudine peccatorum. **2 publ. et milit.:** **a de actione:** **5 a inclusio, retentio** - Einschließung, das Festhalten: NARR. de elect. Loth. 5 (MGScript. XII p. 511,24; a. 1125) Lotharius de sua con-e vehementer iratus. **B captio** - Gefangen, Festnahme: IULIAN. TOLET. iudic. 3 quorum omnium -em . . . cum . . . comperisset. VITA Heinr. IV. 11 p. 36,15 ad -em eius (patris) . . . animum intendit. **b de statu i. q. captivitas** - Gefangenschaft: VITA Heinr. IV. 10 p. 34,19 venit . . . non suae potestatis, sed in -e adductus. **B latius:** **1 gener. i. q. adeptio** - Erlangung: ALBERT. M. resurr. 144 p. 333,67 -o . . . sumitur hic secundum modum vulgarem, quo dicimus, quod aliquis comprehendit rem, quam insecutus est eqs. sent. I 1,15 p. 37^b,27 est . . . -o quandoque perfecta consecutio aliquid ut finis . . . et sic comprehenditur Deus eqs. ibid. al. v. et p. 1107,34. **2 iur. i. q. occupatio per extirpationem facta** - Besitznahme durch Rodung: CHART. Rhen. inf. I 27 (a. 805) quicquid ibi habuimus . . . aut per con-em aut per aliam quamcumque adquisitionem. **3 natur. i. q. praegnatio** - Befruchtung: ALBERT. M. animal. 16,147 quando hoc (*sperma mulieris*) . . . obviat spermati viri et non recipit operationem -is ab ipso.

25 II meton. (cf. p. 1111,35gg.): **A gener.:** **1 corpus, totum** - Ganzes: GLOSS. IV 294,1 St.-S. in corpore, con-e, piuengido. **2 conexus** - Verbindung, Komplex: ALBERT. M. phys. 5,2,2 p. 380^b,1 syllaba est litterarum -o indistanter prolat. **3 modus** - (messbare) Größe: GUMP. Wenc. prol. 30 p. 213,15 quae . . . mensura terrenae magnitudinis ambitum . . . ad certam metiendi -em asstringat. **B iur.:** **1 ambitus, spatiū, fines** - Umgrenzung, Ausdehnung, Gebiet: DIPL. OTTON. II. 66 p. 78,31 ut Primet territorium et silvula . . . sub eadem -e teneatur (inde DIPL. OTTON. III. 58 p. 464,13). CHART. Babenb. 331 p. 170,11 quod per omnem -em insule . . . abbatissa habeat ius . . . ferarum. **2 de terra per extirpationem occupata et circumscripta i. q. captura** - Rodung, Bifang: CHART. Rhen. inf. I 11 (a. 799) Liudgerus hanc traditionem, que dudum con-o mea esse dinoscitur, . . . possideat. IV 602 rothum . . . simul cum -e . . . signis circumgiratum. CHART. Ful. A 479 tradimus . . . unius -is uterque partem suam. DIPL. Ludow. Inf. 19 p. 125,1 cum . . . communis utilitate silvae sive in speciali -e. al. v. et p. 1107,43sq.

III translate: **A de actione:** **1 gener. i. q. descriptio** (brevis) - (kurzgefaßte) Darstellung: WANDALB. ad OTRIC. p. 569,19 quia sollemnium dierum certissima -o non leviter . . . constabat. p. 571,30 usque ad mundanæ creationis -em. martyr. compr. tit. p. 576 -o (-prēh- var. l.) temporum mensium, dierum atque horarum. HINCM. epist. I 160^a,1 brevis causæ -o. **50 2 philos.:** **a actio complectendi, (simul) includendi** - Einbeziehung, das Miterfassen: ALBERT. M. bon. 193 p. 119,73 positio modi etiam dicit -em circumstantiarum eqs. **b actio percipiendi** - das Erfassen: **a spectat ad intellectum i. q. cognitio** - das Begreifen, Erkennen, Verstehen: ALBERT. M. summ. theol. I 3,13,1 p. 56^b,5 comprehenditur . . . cuius fines circumspiciuntur; -o enim est contactus intellectus super terminos rei. ibid. saepius. v. et p. 1108,63. **adde:** MATHEM. var. Bubnov p. 286,20 denominationis -o differentiae est explanatio. **B spectat ad sensus i. q. apprehensio** - Wahrnehmung: ALBERT. M. cael. 2,1,4 p. 112,40 (ed. P. Hößfeld. 1971) incipit . . . -o extra et vadit intus usque ad posteriorem partem cerebri eqs. animal. 19,16 causa . . . -is differentiarum rei vicinae est . . . subtilis humor eqs. **expressius i. q. facultas vel ambitus apprehensionis** - Wahrnehmungsfähigkeit, -umfang: HILDEG. fragm. 568 odoratus . . . minorem . . . -em cuiuslibet eorum (*sensuum*) habet eqs. **3 theol. i. q. visio Dei comprehensiva, fruitio essentiae divinae** - unmittelbare Gottesschau: ALBERT. M. resurr. 143 p. 333,34 -o est tertia dos animae beatae. 144 p. 333,72 -o sumitur hic secundum quod dicit perfectionem coniunctionis sponsae ad sponsum. p. 333,77 -o est habitio sive tentio visi et amati coniuncti in uno spiritu. ibid. al. **expressius i. q. adeptio visionis Dei comprehensivae**

- *Erlangung der unmittelbaren Gottesschau:* ALBERT. M. summ. theol. I 3,15,1 p. 81^b,17 comprehensoes post -em in lumine primae causae creatae conspiciunt. **B** *de statu i. q. qualitas (comprehensibilis), complexio - (wahrnehmbare) Beschaffenheit:* 1 corpor.: HILDEG. scivias 2,2 p. 451^A palpabilem . . . -em *habet lapis*, ut habitationem et defensionem exhibeat (cf. p. 451^B). ALBERT. M. veget. 4,72 talis (*sc. unctuosa*) . . . luti -o praecipue est in aqua dulci. *alleg.:* HILDEG. scivias 2,2 p. 451^A palpabilis -o designat filium, qui natus ex virgine tangi et comprehendendi potuit. 2 spirit. i. q. *habitus - Verfassung, Haltung:* HILDEG. epist. I 94 p. 315^C o homo, . . . in -e morum tuorum tempestati similis es.

comprehensivus (conp., -praeh-), -a, -um.

I sensu act.: A *complectens, continens - umfassend, in sich schließend:* ALBERT. M. metaph. 1,4,10 p. 61,22 (ed. B. Geyer. 1960) omne, quod est ab uno simplici, unitivum est . . . et -um eorum, quae sunt sub ipso, quia ipsum comprehendit omnia illa. cf. *infra* l.27. B *apprehendens - (er)fassend:* 1 philos. i. q. *concipiens, sensibus vel intellectu percipiens, cognoscens - aufnehmend, wahrnehmend, erkennend:* a *spectat ad intellectum:* GREG. IX. registr. 365 p. 278,33 virtus. ALBERT. M. div. nom. 1,48 p. 29, 44 (ed. P. Simon. 1972) *Deus est -us* (cf. PG 3,593^A οὐλληπτική), in quantum apprehendit esse rei (summ. theol. I 3,13,1 p. 53^a,26). caus. univ. 1,1,1 p. 362^a,35 ex vacuis *componebant Epicurei intellectum*, ut omnium esset -us. b *spectat ad sensum:* ALBERT. M. phys. 1,3,11 p. 69^b,31 minus -a est vis sensibili, quae sequentia se tantum comprehendit. cael. 2,1,4 p. 112,39 (ed. P. Hoßfeld. 1971) *virtutes . . . animales -ae sunt de intus et de extra egs.* 2 *theol. de cognitione Dei quae per adeptionem beatitudinis finalis perficitur i. q. (Deum) nullo mediante comprehendens - (Gott in) unmittelbar(er Schau) erfassend* (cf. Vulg. I Cor. 9, 24. 13,12): CAES. HEIST. hom. I p. 56^b,13 contemplatio a enigmatica, quae est in via, multum affinis est contemplationi -praehensive, quae est in patria (mirac. II 1,4 p. 23,7 visione presentaria et -a, non e.). EMO chron. p. 521,39 scientia -a certior est fide virtute. C *collectivus - zusammenfassend:* CONR. MUR. summ. p. 108,18 (ed. W. Kronbichler. 1968) *punctus con-us seu conclusivus.*

II sensu pass. i. q. *comprehensibilis - faßbar:* EUANGEL. Col. (cod. Darmst. 1640 f. 20^v; s. XI,1) in presepio imo iacet natus, qui in caelo sedet altus nullo loco -us.

adv. *comprehensive (-pensive: l.47). 1 philos. i. q. modo *complexivo, intellegibiliter - in umfassender, (den Begriff) erfassender Weise:* ALBERT. M. eccl. hier. 5,28 p. 734^a, 20 'eloquia . . . manifestatoria continuatim' . . . , alia translatio 'pensive' (sic?), Ioh. Sarac. [Dionysiaca II. 1937. p. 1369] -e; PG 3,513C περιεκτικῶς . . . 'totius theologiae'. summ. theol. II 10, 40, 1,1 p. 486^a,22 substantia est duplex, scilicet quae est Deus et quae -e dicit, quid est Deus (p. 486^a,27). 2 *theol. i. q. per modum visionis, perspicue - in unmittelbarer Schau, von Angesicht zu Angesicht:* CAES. HEIST. hom. I p. 74^b,31 istis oculis videt suum creatorem . . . , et si non -praehensive, tamen imaginarie. EMO chron. p. 518,53 -e, pure videtur *Deus* ab angelis, a sanctis.

compre(hen)sō (conp.), -are. *comprehendere, concludere - einschließen, umfassen:* ALDH. ad Acirc. 111,20 grossas et graciles rerum -preno (comprehendo, compresso var. l.) figuratas (*sc. creatura*).

comprehensor (conp.), -oris m. 1 gener. i. q. *captor, persecutor - einer der ergreift, Hässcher:* PAUL. DIAC. Lang. 4,37 p. 130,8 nec . . . eum suus con-r gladio ferire . . . dignatus est. ARNO REICHERSB. apol. p. 33,26 -es eius (*Christi*) . . . ceciderunt . . . in terram (p. 33,31). CHRON. Reinh. a. 1208 p. 575,26 dum . . . auctorem mali comprehendere student, -es ab ipso . . . sauciati sunt. 2 *theol. i. qui finem (caelestem) adeptus est, visione Dei (nullo mediante) fruictur - einer der das (übernatürliche) Ziel erreicht hat, in der (unmittelbaren) Anschauung Gottes steht (opp. viator):* CAES. HEIST. mirac. II 1,18 p. 41,18 obedit civis peregrino, -r viatori (*sc. s. Quirinus abbati*). ALBERT. M. incarn. 12 p. 182,71 ille (*Christus*) fuit -r et viator (*sim.* cael. hier. 4,8 p. 127^a,17). SALIMB. chron.

p. 337,15. al.). 52 p. 228,25 Dominus habuit contemplationem -is. summ. theol. I 3,15,1 p. 80^b,16 visio . . . non est viatoris, nisi viator per raptum superioris naturae excedat in aliquid, quod -is est, ut accidit Paulo. II 14,85 p. 138^b,40 homo . . .

5 viator est et non -r egs. ibid. al. v. et p. 1111,2.

*comprelatus v. *compraelatus.

compremo v. 1 comprimo.

comprendo, -so v. comprehen-.

*comprepositus v. *compraepositus.

10 **compresbyter** (conp., -bit-), -eri m. (cf. συμπρεσβύτερος) script. -sp(y)-: l.20. addē THEOD. AMORB. comm. p. 32,1. collega in presbyterio - Kollege im Priesteramt: 1 *consacredos - Mitpriester:* CAND. FULD. Egil. I praef. fratri et con-o suo Modesto Candidus . . . optat . . . salutem. LAMB.

15 LEOD. Matth. III 4 narravit . . . senex religiosus . . . se in -o suo saepius hoc vidisse. al. c. honorificentia quadam de presbyteris gradu inferioribus: BONIF. epist. 96 frater et con-iter noster, nomine Torhthat (RATHER. epist. 26 p. 152,11 quid . . . de vobis faciam, fratres et con-iteri me? CHART.

20 Naumb. 216 p. 195,5 dilectus f. et compresbyter noster [sc. episcopi], Hartmannus . . . canonicus. al.). 2 *coepiscopus - Mitbischof:* ALBERT. M. eccl. hier. 1,1 p. 474^b,10 *'Dionysius . . . presbyter'*, id est senior, hoc est episcopus, . . . 'salutem . . . Timotheo . . . -o' (PG 3,369 συμπρεσβύτερῳ), id est co-

25 episcopo sibi egs.

compresso v. 1. comprimo.

*compressibilis, -e. qui comprimi potest, compressus -zusammendrückbar, komprimiert: ALBERT. M. mem. 2,7 p. 118^b,4 tales (homines) . . . in sensibili parte habent gravitatem multi et -is humidi.

compressio (conp.), -onis f.

I proprie: A strictius i. q. *actio comprimendi, pressura - das Zusammendrücken, -pressen, -drängen, Gedrücktwerden, Druck* (sensu pass.: l.44,65. al.; *praevalente notione status:* l.42,59): 1 in univ. de actione (com)pressandi: GLOSS.

Roger. I B 1,2 p. 510,26 ratione . . . -is minoratur dolor, . . . ut potest videri in capite dolente compresso. BRUNUS LONG. chirurg. 1,4 p. 107^H quod ex -e ligature corpus intrare nequeant *licinia*. THEOD. CERV. chirurg. 2,1 p. 144^F comprimatur vulnus et sanies . . . per -em . . . expellatur. ALBERT. M. veget. 3,21 si . . . aliqua de granis lata esse videntur, . . . aestimandum est hoc accidisse ex -e aliorum iuxta se utrumque positorum granorum. animal. 10,3 erit matrix ex tactu nimio et -e quasi insensibilis. al. v. et p. 1113,35. de stridore:

45 ALBERT. M. animal. 1,174 acuti et stridentes -um soni. expressius de actione relocandi i. q. motus pressionis - Druckbewegung: TRACT. de chirurg. 863 ubi est ossis egressio, pede vel manu circa terram faciat -es. 2 de actione iungendi, coaptatione: BRUNUS LONG. chirurg. 1,18 p. 115^F ut . . . rectificetur membrum, donec una pars alteri coniungatur; violentia . . . -is egs. ALBERT. M. animal. 1,230 coniunctio labii cum labio et -o. 3 de actione condensandi, spissatione: ALBERT. M. meteor. 1, 4, 6 ignis per -em partium reddit ad naturam gravis. mem. 2,7 p. 118^b,41 -o . . . humidi facit fortiter tenere phantasmata. ibid. al. 4 de actione coartandi (fere i. q. coangustatio - etwa: Einengung, Enge): ALBERT. M. veget. 4,17 ille (vapor) . . . revolvitur in se ipsum propter -em (conspissione) var. l.), quae fit a soliditate loci egs. 6,169 multae . . . plantae simul exortae et propter -em sibi invicem

55 continuatae egs. animal. 1,275 fecit *natura* pectus amplum . . . , ut sine -e . . . membra contineret. 5 *constrictio, contractio - das (Sich-)Zusammenziehen, Kontraktion:* Ps. GALLEN. anat. 4 p. 178^D si per -em cordis dilataretur arteria egs. 6 oppressus - Verschüttung, Zermalmung: ANNAL. Neresh.

60 a. 1226 (MGScript. X p. 23,24) multi ruina et -e perierunt. B latius: 1 stipatio - Andrang, Gedränge: THEOD. HIRS. loc. sanct. 12 p. 28,15 ne . . . ex magna -e, quae . . . ibi solet accidere, oppressio aliqua sive periculum mortis eveniat.

2 restrictio - Verstopfung: GLOSS. med. cod. Mon. p. 22,31 -o est lenta repletionis solutio. 3 ? comprehensio, dimensio - ? Dimension: ALBERT. M. gener. 1,1,10 p. 353^b,7 superficies . . . corpora non generat, nisi ad latitudinis -em moveatur.

II translate: A spectat ad res i. q. cohibitio, remissio – Stillstand, das Aussetzen: ALBERT. M. veget. 1,37 dormitio est -o et quies motus. **B spectat ad homines:** I coercitio – Maßregelung: FLOD. hist. 3,21 p. 518,8 de statu et -e Gothescalci. 2 afflictio – Bedrängnis: CHART. Rhen. inf. I 344 p. 233,4 (a. 1141) eorum (*pauperum*) -em . . . alleviare. 3 oppressio, vexatio – Gewaltsamkeit, Schikane: CONST. II 403 p. 520,20 (a. 1262) ecclesiam . . . oppressionibus (-bus 3) durioribus affixerunt. 4 vis, compulsio – Zwang, Erpressung: LEG. Wisig. 2,1,6 p. 50,10 res, que seclusa omni con-is (comprehensionis, comprensionis var. l.) argumentatione . . . transierint in principis potestate.

*compressivus, -a, -um. 1 gener. i. q. prohibens – unterdrückend, unterbindend: ALBERT. M. miss. 1,2,6 p. 19^b,4 potestas -a est malae voluntatis per severitatem. 2 medic. i. q. constrictivus – konstringierend: THEOD. CERV. chirurg. 3,41 p. 170^H purgetur cum medicina -a.

compressor, -oris m. oppressor, calumniator – Bedrückker, Verleumder: BERNH. CONST. damn. 11 ipsi . . . sunt absoluti, -es eorum relato in se crimine damnavi.

1. compressus, abl. -u m. pressura, pondus – Druck: ALBERT. METT. div. temp. 1,18 ventrem . . . porrectum cum lapis superior superpositus -u suo stringeret.

2. compressus v. 1. comprimo.

*compresto v. *compraesto.

*compresul v. *compraesul. comprex v. complex.

1. comprimo (conp-), -pressi, -pressum, -ere. script. -prem: p. 1115,2.

I proprio: A strictius: 1 premendo coniungere, artare, densare – zusammendrücken, -pressen, -quetschen (cf. GLOSS. IV 231,16 St.-S. -o ih verdruche): a in univ. c. sensu compressandi: MAPPAE CLAVIC. 254 que (arena) -ssa manu edit stridorem. THEOPH. sched. 1,42 accipe scutellam plenam salis et -ens eum fortiter eqs. TRACT. de aegr. cur. p. 330,31 repente -atur virga, per talem . . . compressionem . . . rumpuntur pustule. al. v. et p. 1112,39. b premendo claudere – zudrücken (cf. GLOSS. I 534,69 St.-S. con-sserit zuopituot): CARM. Salisb. 16,12 fracturam -ssit . . . fuit integer ille (*murus*). THEOPH. sched. 3,7 -e fortiter forcipem. CHART. civ. Hild. 209,4 cum con-ssso pugno. adde: ALBERT. M. animal. 7,153 pisces, qui lubrici sunt et teneri plano rostro non possunt -ente. c condensare – zusammendrängen, -rücken: a de rebus: CONR. MUR. summ. p. 62,13sq. (ed. W. Kronbichler. 1968) scriptura . . . atur, ut nec sit nimium sparsa nec nimium -ssa. expressius i. q. contexere – weben: GLOSS. II 355,41 St.-S. -ssum kvvebiniz (spectat ad Lucan. 10,142). b de anim. usu medial. c. sensu se conglobandi: ALBERT. M. animal. 1,56 sturni ad . . . impetum accipitris -untur in aere eqs. d premendo coartare – eindrücken, verengen: TRACT. de fist. org. p. 14,3 hinc inde fistulam oportet -i. medial.: ALBERT. M. animal. 1,181 occiput nimis -itur ad craneum eqs. e premendo fingere, (in formam) cogere – modeln, (in eine Form) bringen: MAPPAE CLAVIC. 290^{capit.} ad cristallum -endum in figuram. ibid. iterum. f (urgendo) elidere – erdrücken: HELM. chron. 18 p. 39,11 a populo -ssus et attritus . . . defunctus est episcopus. 2 deprimere, depressum tenere – zu Boden drücken, niederdrücken, -halten: a in univ.: FRID. II. IMP. art. ven. 3 p. 61,28 addisct canis -ere praedam in terram. CONR. MEND. Attal. p. 132,8 pollicem, quem -endo lineaee superosuerat, . . . amputavit. in imag.: WALAHFR. carm. 38,39 -ssa malorum ponderibus regina. b c. colore quodam: a conculcare – nieder-, zertreten: FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 115,34 aves, que cum pedibus saltant super terram, ut aves rapaces sub se -ant. b flectere – beugen: DAVID novic. (ZKirchGesch. 19. 1899. p. 343,6; s. XIII.) humeris humiliter -ssis. in imag.: LEG. Wisig. 4,5,6 p. 203,21 dura potestas, que sic subdita sibi sacerdotum con-it colla. v. et supra p. 871,54. 3 premendo immittre – hineindrücken: a c. sensu relocandi: TRACT. de chirurg. 860 si . . . ossis iugularis caput exit, manibus -atur. b refl. i. q. se complicare intre – sich hineinzwängen: ALBERT. M. Iob 10,16 p. 151,30 (ed. M. Weiss. 1904) leaena . . . cogitur -ere se in arcum.

4 premendo applicare – anpressen: FRID. II IMP. art. ven. 5 p. 138,2 quando airo . . . pennas ad se -sserit. 5 premere – drücken, pressen: ALDH. virg. II 2137 dulcia . . . Christi -ssit labra labellis. al. HILDEG. caus. 4 p. 187,31 venas suas . . . sursum manibus suis leniter -endo saepe moveat. B latius:

1 gener.: a urgere, stipare – (um)drängen, umringen (cf. GLOSS. I 727,13 St.-S. -unt dringunt): THIETM. (?) chron. 5,18 nonnulli a -enti turba sunt predati. TRANSL. Annon. 9 p. 517^b,43 turba infinita Annonis tumulum -bat. b oppilare – verstöpfen: WIDR. Gerh. 9 p. 509^a,8 intratum affluentia patientes aditus -bantur. c obruere – überschütten, bedecken: ALBERT. M. animal. 1,56 sub ipsos (*sturnos*) descendens accipiter-itur stercoribus eorum. d comprehendere, complecti – umfassen, packen, ergreifen: WALTHARIUS 683 pede -ssu (-prendo P) . . . ingerit ensem. HROTSV. Pel. 268 dextra -ssit martiris ora. BRUNUS LONG. chirurg. 2,3,8 p. 122^C deinde (sc. cum tenta) os vel spina inferius -atur. 2 spec. i. q. cumbere, constuprare – beschäfen, vergewaltigen (cf. GLOSS. II 167,5 St.-S. -ssa pileganero): LEG. Wisig. 3,4,14 si viduam quisque vel virginem . . . violenter adulterandam con-sserit eqs. (3,4,16 ancillam). THIETM. chron. 8,3 p. 496,3 plus quam -ssa ancillarum multitudine quaedam pars matronarum . . . mechatur.

II translate: A opprimere, supprimere – unterdrücken: 25 1 cohære – einschränken: a obi. res vel actiones i. q. reprimere, sistere, extinguere – eindämmen, Einhalt gebieten, im Keim ersticken (cf. GLOSS. I 535,30 St.-S. -it gistolit. II 230,12 con-ssi(s) motibus kaduunganemo cruzzisale): a in univ.: ALDH. virg. I 29 p. 267,11 aequoris insaniam. DIPL. Loth. I. 120 p. 277,2 (ed. Th. Schieffer. 1966) ad fastum mundi -endum (123 p. 282,31). POETA SAXO 1,276 motus. CAPIT. reg. Franc. 252 p. 211^a,11 emergentia mala. DIPL. Conr. II. 251 p. 347,32 ad eorum -endum contumaciam. HELM. chron. 29 p. 56,23 ad . . . conatus hostium -endos. al. B compescere, tollere – lindern, beseitigen: WALAHFR. hort. 201 pectoris aegros -it (gloss. L: stillat) angores *marrubium*. THANGM. Bernw. 19 infusum venenum (sc. schisma) nisi apostolico et imperiali antidoto con-i non posse. Y debilitate – lähmnen: WALAHFR. hort. 10 cura gravi -ssa veterano. 30 6 medial. i. q. remittere, quiescere – nachlassen, aufhören: ERMENT. Philib. 1,82 (MG Script. XV p. 301,15; a. 838) subsolano -ssu, circio spirante. b obi. homines i. q. coercere, constringere, domare, dominari – in die Schranken weisen, unter Druck setzen, gefügig machen, beherrschen (accedit ad notiōnem puniendi: l. 46,48): a in univ.: FORM. imp. 5 a regibus . . . sunt contumaces et legibus rebellis -endi. CONC. Karol. 50^D,57 p. 653,2 quod bene agentes remunerare, male vero agentes sua auctoritate con-ere . . . beat rex. BENED. MIG. carm. 2,34 Hludowicus . . . cis litora Reni imperat gentes -it ecce feras. BEBO ad Heinr. 1 p. 485,20 regere sive -ere banno, quo cumque eqs. BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 307,28 adversarios. OTTO FRISING. gest. 2,13 p. 116,22 ad -endos vicinos. al. B subigere, pacare – unterwerfen, befrieden: REGINO chron. a. 806 Sclavis . . . -ssis. Y subicere, (in statum minorem) deducere – unterstellen, (in einen niedrigeren Stand) versetzen: TRAD. Teg. 145 (a. 1113/21) si tribus annis neglexerint solvere censum, conditione servili postea -antur. 35 8 ad silentium compellere – zum Schweigen bringen: CAPIT. reg. Franc. 293,34 qui . . . vocum novitates . . . proferre satagunt, . . . ut prae sumptores arguantur et -antur. c obi. partes corporis i. q. refrenare – im Zaum halten, in der Gewalt haben: VITA Gamalb. 12(5) quoniam ceteras corporis partes pridem habuit -ssas, hic etiam gressibus . . . modum posuit. 2 prohibere – (ver)hindern: a obi. res i. q. excludere – unterbinden, ausschließen: LEG. Wisig. 2,1,28 ubi pro con-enda iuste causantis intentione . . . repperiuntur . . . vincula conligata eqs. DIPL. Otton. II. 78 toto humanae inquietudinis motu -ssu. b obi. homines i. q. retinere – abhalten: EIGIL Sturm. 7 p. 139,18 (ed. P. Engelbert. 1968) cum eum laedere voluissent, divina potentia -ssi et prohibiti sunt. 3 celare – zurück(b)-halten: VITA Cad. praef. (MGScript. XV p. 689,22; c. 1000) quoniam inter nos schedulam te -ere promisi. B affigere,

[Leisibach]

vexare - bedrängen, bedrücken.: LIBER hist. Franc. 24 p.280,24 satis undique me angustiae conpremunt. DIPL. Otton. I. 169 ne . . . monachi . . . tali ulterius infestatione -rentur. CHART. Rhen. inf. I 344 p. 233,2 quod . . . tanta sepe violentia -rentur, ut egs. *de morbo i. q. temptare - befallen.*: THIETM. chron. 2,26 egritudine . . . -ssus valida. 3,8 multis infirmitate nimia -ssis.

adi. compressus, -a, -um. 1 *proprie:* a coartatus, planus, latus, oblongus - zusammengepreßt, abgeplattet, flach-(gedrückt), länglich: ALBERT. M. veget. 6,375 lupinus est . . . -ae figurae sicut lens. 6, 427 granum rizi est . . . oblongum, -um ex rotundo columnari. animal. 1,181 quae (figura capititis) est sicut spera -a. 1,211 quando oculus non est bene spericus et ante -us. *ibid. al.* b *angustus, constrictus - eng:* Ps. BOETH. geom. 395 (ed. M. Folkerts. 1970) acutus . . . angulus est -ior recto. c *densus, spissus - dicht, komprimiert:* ALBERT. M. mem. 2,7 p.118^a,37 dummodo habeant in eis (partibus anterioribus capititis) humiditatem -am aliquantulum. v. et p.1113,44. d *applicatus - anliegend:* ALBERT. M. animal. 1,178 aures forte erunt . . . nimis -ae super caput. 2 *translate:* a *parcus, exiguis - beschränkt, karg bemessen:* DIPL. Otton. II. 89 ob eiusdem loci . . . satis -as et minutus nec non minus . . . sufficienes copiarum accumulationes. b *expressus - ausdrücklich:* CHART. Turg. III 508 (a. 1276) de unanimi et -o tocius nostri conventus assensu (cf. 502 expresso).

subst. 1. comprimentes, -ium m. homines se prementes - drängende Menschen(menge): TRANSL. Conr. Const. 3 p.444^b,48 videres corpora universorum . . . eximia vi -ium sudore madescere.

2. *compressa, -orum n. quae (nimis) arte coniuncta sunt - das (zu) eng Zusammengedrängte:* GUIDO ARET. micr. 17,34 si . . . -a resolvata, producta nimium contrahas egs. (sim. ANON. ton. Schneider p.117,24).

adv. compresse. confertim, congregatim - dicht zusammengedrängt: ALBERT. M. animal. 23,140 sturnus . . . gregatim volat et -e.

2. ***comprimo** (conp.), -atum, -are. *vexare, temptare - bedrücken, befallen:* HUGEB. Wynneb. 13 p.117,28 multi, qui variis corporum infirmitatibus comprimati sanctum quesiverunt corpus.

***comprimoris, -is m. qui inter primores (regni) est - einer der zu den Großen (des Reiches) zählt:** ALBERT. AQUENS. hist. 2,2 Godefridus, dux Lotharingiorum, et certi -es (ABC; compriores D, inde CHART. Burgenl. I 34^a) Galliae (2,11 dux et c. -es. 3,63). 4,1 rex . . . filium . . . cunctosque sibi subditos -es (primores DFG) ad suum invitat consilium. 9,34 compellat *Solimannus Donimannum*, -em suum, ut egs. *ibid. al.* Leisibach

***comprinceps** (conp.), -cipis m. 1 *regni particeps - Mitregierender:* ALBERT. M. pol. 3,10ⁱⁱ p.308^b,13 eos . . . faciunt -es (p.1287^b,31 οὐνάρχους). 2 *de principibus electoribus i. q. collega ex numero principum - fürstlicher Kollege:* CONST. II 380 (a.1256) ad diem a con-bus nostris ac a nobis (sc. Ludowico palatino) condictam. III 15 alii nostri con-es ius in Romanorum regis electione habentes. *ibid. al.*

***comprincipalis** (conp.), -is m. *concivis primoris - angesehener Mitbürger:* CHART. Rhen. med. III 340 p.273,28 (a.1228/29) scabini . . . et alii con-es.

***comprincipatus, -us m. plur. i. q. magistratus communiter regendi officio functi - gemeinsame Träger der Regierungsgewalt:** ALBERT. M. pol. 4,11^f p.396^b,38 'in aliis . . . politiis . . . consiliantur . . . -us' (p.1298^a,14 οὐναρχοι) sicut rex et senatores egs.

***comprincipialis, -e. pariter primordialis - gleich ursprünglich:** ANSELM. HAV. dial. 2,3 p.1169^B fortasse tres personae recte dicuntur -es, sed tamen non recte dicuntur tria comprincipia.

***comprincipium** (conp.), -in. 1 *philos. de forma (relata ad materiam) i. q. principium alteri coniunctum - Teil eines Prinzipienpaars:* ALBERT. M. metaph. 3,2,4 p.120,5 (ed. B. Geyer. 1960) aliud con-um essendi rem est hic actus, qui

egs. 2 *theol. de personis trinitatis i. q. principium pariter primordiale - gleich ursprüngliches Prinzip:* ANSELM. HAV. dial. 2,3 p.1168^A fortasse miraris, quia non dicantur σύναρχοι, id est simul principia vel con-a, quae sunt simul coaetera.

5 v. et p.1115,68.

***comprincipior, -ari. regni partipem esse - mitregieren:** ALBERT. M. pol. 3,10ⁱⁱ p.308^b,17 non assumunt tales ad -andum.

subst. comprincipantes, -ium m. magistratus communiter regendi officio functi - gemeinsame Träger der Regierungsgewalt: ALBERT. M. pol. 2,9ⁱ p.183^a,17 convenientes quidam . . . aut -ium (p.1272^b,4 οὐναρχόντων) ipsorum . . . aut idiotarum. Widhalm

***comprisor v. *comprimoris.**

15 **comprobatio** (conp.), -onis f. *script. -ova-: l. 33.* 1 *approbatio, collaudatio, consensus - Billigung, Anerkennung, Zustimmung:* a *iur. et canon.:* FORM. Sangall. II 1 p.396,2 ut per nostram (sc. regis) -em . . . omni populo acceptus . . . habeatur episcopus electus. TRAD. Frising. 1141 p.71,2 episcopus . . . dedit . . . hobas . . . cum consilio et -e cleri et familię. DIPL. Otton. II. 190 p.216,30 cum consensu ac -e coniugis suea . . . monasterium aedificare. DIPL. Otton. III. 73 ob interventum et -em fidelium nostrorum egs. al. b *usu communis:* ALBERT. M. miss. 3,4,1 p.84^a,30 responsionis acceptae -o. 2 *ostentatio - Erweis (usu iur.):* a *confirmatio, testificatio - Bestätigung, Beglaubigung:* LEG. Wisig. 2,1,11 p.59^b,9 preteritas . . . leges . . . ad con-em preteritarum causarum proferre. COD. Karol. 34 p.542,3 ut . . . pro eisdem finibus ac patrimonios -o fiat. DIPL. Arnulfi 131 p.197,4 recordinatione vel -e (con- B) facta. TRAD. Ratisb. 863 que -o Ratispone facta est. al. b *demonstratio - Beweis:* LEX Raet. CUR. 11,15,1 (ed. E. Meyer-Marthalier. 1959) nisi ambe partes inter se conprox-em (con-es A) faciant. CAPIT. reg. Franc. 28,39 si . . . accusator -em dare non potuerit. 70,5 si servum . . . absque aliqua con-e comprehendenter. al. 3 *exploratio, examinatio, probatio - (Über-)Prüfung, Erprobung, Probe:* a *de iudicio Dei:* ORD. iud. Dei A 6^e p.611,9 hoc -is iudicium subvertere. 8^a homines . . . mitttere ad -em iudicii aquae calidae (cf. 19^a ad iudicium . . . ob -em. B 3,1^a in aquam m. 40 ad -em). 8^c corpus . . . et sanguis Domini . . . sit vobis ad -em hodie. app.4 p.720,42 -o ad iudicium faciendum. *ibid. al.* de inspectione post iudicium habita: ORD. iud. Dei B 3,²⁴ p.645,36 usque ad -em iudicii omni cibo . . . aquam benedic tam admiscere (5,1^o p.651,17). b *usu communis:* ANNAL. Pegav. p.239,45 ad -em fortitudinis et constantiae. Hist. de exp. Frid. imp. p.55,9 ad -em veritatis.

comprobo (conp.), -avi, -atum, -are. *script.:* cum- p.1118,8. -ov(o): l. 54. p.1117,33,63.

I (probum) agnoscere, approbare, collaudare, consentire - gutheissen, billigen, anerkennen, zustimmen (vigente ut vid. notione communiter approbandi: l.58sq.61): A strictius:

1 *iur. et canon.:* a *in univ.:* CONC. Merov. p.2,15 si ea, quae nos statuimus, etiam vestro (sc. regis) recta esse iudicio -antur (-vantur R). FORM. extrav. II 9 electionem vestram

55 . . . antes egs. (ANNAL. Altah. a.1057 p.54,11). DIPL. Otton. II. 197 quem (advocatum) archiepiscopus -verit. DIPL. Otton. III. 52 p.455,27 fecimus inter eos reconciliationem utrumque -tam egs. GERH. AUGUST. Udalr. I 28 p.416,4 ut Heinricum in commune episcopum esse -rent clericu. THANGM.

60 Bernw. 41 p.776,25 synodus . . . adunavit, ut scripta Romani pontificis . . . -ret. TRAD. Frising. 1445 factum est hoc ex permissione . . . episcopi -ante familia. DIPL. Loth. III. 4 p.5,24. al. b c. *colore quodam:* a c. sensu corroborandi: CONC. Lauresh. 83 l.29 ipso (Ottone III.) presente et . . . traditionem -ante. β c. sensu sanciendi: CONC. Karol. app. 6 p.829,34 sicut coram nobis discussum et -tum est. DIPL. Zwent. 6 p.29,7 velut regula eorum -at ac commendat. γ c. sensu instituendi: GERH. AUGUST. Udalr. I 7 -to illic presbitero altaris procurationem commendavit. 2 *usu communis:*

70 ALDH. virg. I 16 nequaquam carnalis integritas -atur, nisi egs. RIMB. Anscar. 25 p.55,10 tunc verum illum prophetam -bo. DIPL. Otton. II. 306 Otto divina -ante clementia . . .

imperator. *expressius usu pass.* i. g. *probatum, spectatum esse* – anerkannt sein, gelten: ARNOLD LUB. chron. 3,5 p.147,12 boni decretiste sive legiste -antur *Dani*. **B latius** i. q. *aestimare – veranschlagen, schätzen*: TRAD. Frising. 580 (a.820) caballum unum ad decem solidos con-tum.

II probatum reddere, ostendere, monstrare – glaubhaft machen, erweisen (als), (auf)zeigen, durtun (cf. Gloss. II 92,47 St.-S. -ti giuestenti. 601,18 -etrum pivuarit): A strictius: 1 obi. res vel enunt.: a confirmare, fidem facere, protestari – erhärten, bestätigen, bezeugen: a iur.: LEG. Wisig. 5,4,3 si . . . datum pretium presentibus testibus con-etur (cf. LEX Baiuv. 16,2 aut per cartam aut per testes con-etur firma emptio. TRAD. Patav. 70). DIPLO. Ludow. Inf. 39 quamvis . . . advocatus . . . eas (res) iuramento facto ad idem monasterium rite pertinere debere affirmando -ret (cf. CHART. Salem. 45 p.72,8 proprietas . . . ipsorum . . . fuisse sacramento legitimo bis a provincialibus con-tum est et . . . testificatum. al.). CHART. Babenb. 515 ut . . . quelibet ecclesiarum . . . taberna . . . utatur, coram me maiorum provincie assertio generaliter -vit. al. adde de iudicio Dei: THIETM. chron. 2,14 ignito . . . dicta ferro -are (TRAD. Frising. 1525^b mancipia, que se cum i. f. censuales sancte Marie . . . esse con-verunt). **B usu communi: WETT. Gall. 28 p.273,6 ea, quae veredicorum virorum testimonio con-ta sunt. BERTH. (?) annal. a.1075 p.278,11 ut in hoc miraculo ea virtus verborum Dei ut et veritas -retur: egs. a.1077 p.296,18 quod . . . ut divinavit vir apostolicus, rei -vit eventus. al. impers.: ARBEO Emm. 28 de qua dispersione (cf. Vulg. I Cor. 3,17) -aturn de . . . Lantpertho, ut nihilominus disperderetur. **b demonstrare – beweisen, nachweisen:** a iur.: LEG. Wisig. 2,4,7 p.100,23 coram iudice eorum (*testium*) infamiam con-are. 3,4,13 p.153,^a1 sit apud iudicem mulieris adulterium accusandi vel con-andi (conprov. R1) licentia. CONC. Karol. 16A,11 furitivam rem . . . super furem. CAPIT. reg. Franc. 58,7 qualiter . . . servi . . . eas (*chartas*) veras esse -are debeant. 258B,8 quae (*possessiones*) ecclesiasticae certis indicis -antur. 275,10 de manifesta et -ta vel . . . confessa causa. CHART. Babenb. 299 abbas sufficienti testimonio con-vit, quia egs. saepe. **B usu communi:** THIETM. chron. 1,11 vera . . . haec esse -vit (sc. morte). al. 2 obi. homines: a in univ. (c. acc. vel nom. dupl.): a iur.: LEG. Wisig. 7,1,1 si his, qui accusatus est, manifestis indicis innocens con-atur. LEX Thuring. 36 campo eum (*furem occisum*) con-et innocentem. al. **B usu communi:** THANGM. Bernw. 56 laudabilis vitae testimonio dignus *sacerdotali honore* . . . -aturn. **b convincere – überführen (usu iur.):** FORM. Turon. 32 homines . . . ab hoc scelere convicti vel con-ti (38 ex hoc con-tus). LEX Franc. Cham. 48 (ed. K. A. Eckhardt, Lex Ribvaria. 2¹⁹⁶⁶. p.94) si fur de VII latrociniis -tus fuerit. CAPIT. reg. Franc. 273^B,20 p.318,22 si hoc fecisse vel fieri iussisse aut consensisse -tus fuerit. 278,3 p.344,27 si aliquis eum -are voluerit egs. 278,7. saepe. **c. sensu deprehendendi:** CAPIT. reg. Franc. 168,6 si quis in periurio fuerit -tus. **B latius:** 1 manifestare, patefacere, notum facere – deutlich, offenbar machen, kundtun: ARBEO Corb. 8 veritatis supra candelabrum con-are testimonium. ORD. iud. Dei A 6^b p.610,25 qui (*spiritus sanctus*) rectum . . . iudicium super hunc hominem . . . et ac manifestet. WALAHFR. carm. 77,10 ut Christi melius honorem -et in se *induperatur*. al. impers.: WETT. Gall. 34 p.276,9 ut con-retur, quam occulte se electus Dei Christo . . . mactavisset. 2 pass. c. (nom. c.) inf. i. q. *apparere, notum esse, constare – erwiesen, bekannt sein, feststehen*: CONC. Merov. p.8,1 si longa transisse annorum spatia con-entur (-ventur L). COZROH. praef. p.1,3 dum . . . Hitto . . . in cathedralm episcopalem . . . proiectus esse con-atur. ANON. minut. 1,6 ego . . . similiiter fecisse -or. BERTH. (?) annal. a.1077 p.297,8 rex a regendo . . . denominari -atur. al. impers.: ARBEO Emm. 27 ut . . . cadavera nullo ulteriori compariuisse -atur.**

III explorare, probare – erkunden, prüfen, erproben: A strictius: 1 temptare – auf die Probe stellen: LIUTG. Greg. 2 p.69,18 ad -andam mentis eorum constantiam. CONSUET. Marb. 60 (Spicil. Friburg. X. 1965) ut humilitas et

patientia illius (*fratris*) -etur. 2 examinare, inquirere – nach-, überprüfen, untersuchen (cf. GLOSS. I 376,26 St.-S. con-ent arsohant vel hirforsscont. 489,31): a iur.: LEG. Wisig. 2,5,17 p.116,19 contropatis (con-tis R1) aliarum scripturarum suscriptionibus adque signis. CAPIT. reg. Franc. 134,1 in seculari . . . causa . . . testium diversitas campo -etur egs. b usu communi: AGNELL. lib. pont. 14 ut sancti viri eloquia cum-rem. c. sensu dijudicandi: GODESC. SAXO theol. 21 p.288,6 ad -andam tam magnam quaestionem. 10 **B latius i. q. experiri, cognoscere, probatum videre – erfahren, erkennen, bestätigt finden:** COD. Karol. 54 p.576,34 in hoc con-are potest . . . christianitas vestra, qualis est fraudulenta fides . . . Leonis. COZROH. praef. p.2,4 quod ipse . . . multis laboribus verum esse con-vit. HROTSV. Gall. I 12,7 quisquis ille erat, caelitus missus fuerat. :: -vi. BERTH. (?) annal. a.1079 p.317,24 quem (*Rudolfum*) oboediensissimum domino papae per omnia -verant. al. cernere – feststellen: ALBERT. AQUENS. hist. 4,6 p.392^E quingentos solummodo equites revera -vi.

20 *comproficisci (comp-), -i. una proficisci – gemeinsam aufbrechen, mitziehen: FRAGM. de exp. Frid. imp. p.19,35 quibus (*nuptis et matribus*) dolor . . . erat propter sexus ignaviam con-i (comprofici cod.) non posse. Göttle compromissarius (comp-), -a, -um. 1 adi.: a ad compositionem pertinens, arbitrarius – schiedsrichterlich: ALEX. IV. registr. 482 p.447,10 tam apostolica quam arbitraria seu -a potestate. 2 subst. masc.: (qui una cum aliis) compositor, arbiter (est) – (Mit-)Schiedsrichter, Vermittler: CHART. Helv. arb. 89 p.143,6 (a.1265) si aliquem . . . arbitrorum seu -orum decidere . . . contingaret. 93 p.151,18 nos . . . -i . . . sigilla nostra et nos . . . miles sigillum . . . literis duximus apponendum. CHART. Bund. 1043 prout antedicti con-i dixerunt. CHART. Rhen. inf. II 731 p.432,1 nos Math. pincerna . . . et Rupertus dapifer super questione . . . -i. al. compromissio (comp-), -onis f. 1 latius: a promissio (invicem facta), sponsio, obligatio – (gegenseitiges) Versprechen, bindende Zusage, Verpflichtung: CONST. I 187,8 (a.1160) facta . . . -e in verbo veritatis. FUND. Grat. Dei 11 episcopi . . . et aliorum patrum . . . arbitratui se submisserunt 40 eligentes facta -e (commissione cod.), quod ipsorum consilio starent. CHART. Tirol. notar. II 457 p.298,15 -em ad invicem unus alteri fecerunt, quod egs. al. CHART. Udalr. August. I 24 ut . . . Ulricus . . . absolutus esset ab omni -e de sponsalibus . . . ab ipso facta. c. sensu conspirationis: GERHOH. tract. p.321,21 ut . . . nullus in eius (*papae*) locum substitueretur nisi qui eadem -e teneretur egs. Antichr. 1,73 per -em novam seu conspirationem iniquam. ibid. al. v. et p.1119,38. b abprobatio, assensus – Billigung, Zustimmung: CHART. Heinr. Leon. 105 p.160,15 concurrente in hanc venditionem nostra permissione et legitimorum heredum suorum con-e (TRAD. Werd. 136 -e et concessione l. h. s. GERH. STED. annal. p.215,38 cum . . . con-e filiarum suarum . . . quae legitime eius heredes erant. al.). CHART. Tirol. 584 p.63,6 laudamento . . . abbatis et con-e . . . fratrum. CHART. Port. 71 cum unanimi -e et consensu Ulrici. al. c conventio, pactio – Vereinbarung, Übereinkunft: CHART. Mog. A II 375 p.621,2 (ed. P. Acht. 1968; a.1175) con-es . . . plerumque fidei datione . . . firmitatem accipiunt. CONST. I 326 hec est -o inter . . . Henricum . . . regem et Balduinum comitem. CHART. episc. Hild. I 693 in talem unanimiter -em vota nostra contulimus egs. al. 50 2 strictius i. q. *conventum de compositione controversiae arbitrio alicuius committenda factum – Einigung auf schiedsrichterliche Entscheidung (eines Streitfalles), Kompromiß:* a spectat ad causas componendas (cf. M. Kobler, Das Schiedsgerichtswesen nach bayerischen Quellen des Mittelalters. 1967. p.22): CHART. Monast. 19 p.117,7 (QuellErörtBayer-Gesch. N. F. XX. 1961; a.1194) qualiter nos (sc. episcopus) causam . . . facta in nos per affidationem -e . . . deciderimus. CHART. Traiect. 573 p.38,12 dum . . . querelas actitassent . . . tandem . . . amicabiliter conserderunt et -e in arbitrios facta . . . formam ab eis ordinatam . . . admiserunt. CHART. Friburg. 252 p.224,29 onere -is . . . in nos accepto. al. v. et p.1119,68.

{Sroder}

b spectat ad dissensiones eligentium componendas i. q. electio per compositionem facta - Kompromißwahl: CATAL. Eln. (MGScript. XIII p.388,41; s. XIII.) cui (*abbati*) successit abbas per -em factam in . . . marchionem . . . qui nominavit Guillelmum . . . abbatem. CHRON. Erf. min. cont. I p.672,32 archiepiscopos . . . obiit et per -em alium . . . elegerunt. al. cf. p.1118,40.

***compromissor**, -oris m. qui (*una cum aliis*) promittit, fideiussor (*est*) - (*Mit-*)Bürge: CHART. Meckl. 338 p.329,33 (a.1227) -es . . . sunt isti (*postea*: promissores). al. CHART. Hamb. 716 p.594,13 alioquin . . . -es Hamburg debeat intrare non egressuri . . . donec . . . pecunia persolvatur. p.594,15 nomina fideiussorum sive -um eqs. CHART. Pomm. 285 p.243,4 quas (*duo milia CCC marcas*) pro . . . rege . . . cum nostris -bus . . . tenemur, debemus de summa decurtere. ibid. al.

?***compromissorie** adv. iure commissionis - kommissarisch: CHART. Bern. II 7 (a.1219) abbas sibi (*Chuononi*) ius advocatione . . . e procurandum commendavit. cf. *commissorie.

compromitto (conp-), -misi, -missum, -ere. script: -it(o): l.37. adde ANNAL. Plac. a. 1269 p.534,19. inf. perf. -misce: CHART. Sangall. A III app. 34 p.713, 40.

1 latius: a (*invicem, communiter*) promittere, spondere, se obligare - (*gegenseitig, gemeinsam*) versprechen, bindend zusagen, sich verpflichten: a praevalente sensu promissionis invicem factae: ALBERT. STAD. annal. a. 1159 p.344,29 papa et . . . imperator inter se -serant (*promiserant* 2), ut eqs. de promissione coram arbitris facta: CHART. Raitenh. 102 p.96,29 (a.1225) utraque pars . . . , ut staret . . . arbitrio, firmiter -sit. CHART. Tirol. notar. II 83 p.45,10 -serunt . . . fratres . . . unus alii . . . id totum . . . observare, quod . . . arbitri preceperint. b praevalente sensu promissionis communiter factae (c. sensu conspirationis): GERHOH. tract. p.321,17 pro pecunia . . . -serunt excommunicandum a se . . . imperatorem. partic. pro subst. masc.: GERHOH. Antichr. 1,56 p.368,27 ex eorundem -itentium cetu papam sibi pro eadem compromissione scismatica . . . elegerunt. γ praevalente sensu promissionis ab una parte factae: DIPL. Otton. I. 400 p.545,17 comprpromitto (A) ego . . . tibi . . . res . . . in duplum. CHART. Heinr. Leon. 102 p.154,1 -simus, quod . . . nullum castrum fabricabitur. TRAD. Patav. 695 a . . . invasione . . . se abstine con-serunt. CHART. Naumb. 418 p.373,11 condignam pecuniam. CHART. Bern. II 41 p.45,22 super altare con-sit, quod eqs. CHART. Brixin. 129 fratribus . . . ens se in dicto loco . . . mansurum. al. b (*una cum aliis*) approbare, assentiri - (*mit*)billigen, zustimmen: GERH. STED. annal. p.215,49 -entibus filiis suis, qui legitimi heredes sui erant (CHART. archiep. Magd. 136 p.194,24 legitimis eius heredibus conscientibus et -entibus). CHART. Burgel. 91 p.108,34 astante et -ente filio meo. al. c pacisci, convenire - übereinkommen, vereinbaren: CHART. Traiect. 528,7 (a.1187/88) preter hec -ssum est, quod eqs. CHART. Babenb. 323 p.163,27 ex industria . . . abbatis . . . et . . . plebani con-itur et a nobis confirmatur, ut eqs. al. CHART. Brixin. 149 p.161,19 fuit . . . -ssum, quod . . . questiones per dominos dictos . . . debent sedari. 2 strictius i. q. de compositione controversiae arbitrio alicuius committenda convenire, compositionem efficiere - sich auf schiedsrichterliche Entscheidung (eines Streitfalles) einigen, einen Kompromiß vereinbaren (cf. M. Kobler, op. cit. [p.1118,64] p.22): a intrans.: a spectat ad causas componendas: ANNAL. Ianuens. II p.8,24 de totali lite . . . in eum (*imperatorem*) -serunt et in eius mandato stare iuraverunt. CHART. Helv. arb. 8 p.13,25 in quos (*episcopos*) amicabiliter . . . -serunt. CHART. Babenb. 158 p.204,24 ut finis inponeretur controversie, in nos arbitros . . . fuit -ssum, utraque parte . . . se alteri ad penam centum marcarum obligante, si compromissione in irritum deducta nostro non starent arbitrio (CHART. Salem. 376 p.418,31 in nos communiter a. electos exstitit con-ssum sub hac forma, ut . . . causam . . . examinaremus. CHART. Helv. arb. 93 p.149,16 in nos . . . tanquam a., arbitratores seu amicabiles compositores unani-

- miter -serunt super . . . omnibus. TRAD. Ratisb. 1057 p.539,24 cum . . . de eadem lite in nos esset tamquam in verum arbitrum de consensu parcium -ssum, saepe v. et l.19,25. p.1119, 31; cf. CHART. Otterb. 34 [a.1219] in arbitrium . . . nostrum partibus -entibus. CHART. Bund. 663 -ssum fuit arbitrio . . . plebani . . . , ut eqs.). 249 p.77,31 de quibus (*mansis*) . . . -serunt in meliores convicinos. CHART. Argent. I 279 p.214,13 in me scolasticum. CHART. Salem. 418 p.468,5 constituerunt procuratores . . . ad agendum, defendendum, con-endum eqs. saepe v. et l.38,40. partic. pro subst. masc.: CHART. Salem. 376 p.419,20 (a.1263) ad petitionem . . . con-entium. β spectat ad dissensiones eligentium componendas: GISLEB. MONT. chron. 54 p.93,1 in quatuor principes . . . super hac electione -serunt eqs. REIN. LEOD. annal. a.1209 p.662,29 in duos grisios abbates -simus, qui . . . libertate electionis nostrae nos privaverunt et custodem . . . praefecerunt. al. b trans.: a (*diudicandi causa*) committere - (*zur Entscheidung*) übertragen: CHART. Brixin. 138 p.145,9 (a.1258) partes in sex arbitros eiusdem cause decisionem con-serunt (CHART. Argent. I 445 discordia con-ssa est in quatuor a.). GESTA Hort. Mar. 38 p.593,23 abbates, ut discensionis materiam con-ant, hortantur *advocati* eqs. CHART. Friburg. 250 p.222,28 eadem causa . . . in nos fuit con-ssa iure vel amicicia decidenda. al. adde: CHART. Turic. 834 p.294,17 (a.1252) in nos sex tamquam in arbitrios . . . exitit -ssum arbitrium. β (*in pacto compositionis*) statuere - (*im Schiedsvertrag*) festsetzen: CHART. Tirol. notar. I 437 (a.1236) in pena ducentarum marcarum vicissim inter se -ssa promiserunt . . . observare omne preceptum (CHART. Raitenh. 122 p.110,20 arbitramur sub pena -ssa. al.).
- subst. **compromissum**, -i n. 1 **conventio** - Übereinkunft: SALIMB. chron. p.587,36 factum est -um de pace facienda. 2 **conventum de compositione controversiae arbitrio alicuius committenda factum** - Einigung auf schiedsrichterliche Entscheidung (eines Streitfalles), Kompromiß: a spectat ad causas componendas (cf. M. Kobler, op. cit. [p.1118,64] p.62,93sq.): CHART. Rhen. med. II 209 p.246,37 (a.1202) per viam -i incidentes unanimiter compromisimus in nobiles viros. CHART. episc. Halb. 544 (epist. papae) in . . . episcopum . . . fuit a partibus compromissum -o adiectione pene ac . . . iuramenti religione vallato. CONST. II 168,4 que (*civitates*) huic . . . commisso et -o non convenienti cum eis. 178 p.221,39 non incidenter in pena -i. CHART. Tirol. notar. II 582^a p.371,27 faciunt inter se -a et eligunt arbitros. al. expressius i. q. **pactum compositionis** - Schiedsvertrag: CHART. Helv. arb. 57 p.92,11 (a.1250) presenti carte seu -o sigilla nostra duimus apponenda eqs. b spectat ad dissensiones eligentium componendas i. q. electio per compositionem facta - Kompromißwahl (cf. Feine, Rechtsgesch. 3¹⁹⁵⁵. p.336): HERM. ALTAH. adv. (MGScript. XVII p. 376,7) Albinus . . . monachus per formam -i elegitur (annal. a.1272 archidiaconus . . . p. f. con-i in summum pontificem electus). SALIMB. chron. p.453,13 quia per voces concordare non poterant, elegerunt papam per -um. Sroder
- ***comproportionalis**, -e. (secundum quantitatem) proportionalis - (*größenmäßig*) proportional: ALBERT. M. phys. 7,2,7 p.518^b,23 si . . . duorum moventium -ium utrumque divisi mouet tantam quantitatem eqs.
- ***comportionatus**, -a, -um. coaptatus, congruens - angepaßt, entsprechend: ALBERT. M. animal. 12,14 oportet, quod . . . in organo dominetur aliquod . . . passivum, quod formis activorum habeat virtutem -am, sicut -a sunt activum et passivum in physicis.
- ***comprovincia** (conp-), -ae f. regio circumiacens - umliegende Gegend: DIPL. Karoli M. 291 (spur. s. XII.) totam con-am circa flumen Unstrut.
- comprovincialis** (conp-, -nti-), -e. script.: cum: p.1121,7,36,1122,51. adde CONC. Merov. p.62,9,125,6. al. DIPL. Heinr. II. 188.
- 70 Iadi.: A gener.: 1 in (eadem) terra, regione habitans vel situs - in der(selben) Gegend, dem(selben) Land(strich) an-sässig oder befindlich: a de hominibus (huc spectare possunt [Widholm])

etiam exempla infra allata, e. g. l. 38: WOLFHARD. Waldb. 3,18 p. 538C illos, quos latronum -ium sublatione perdiderat, boves. GERB. epist. 44 p. 73,11 (ed. F. Weigle. 1966) adiutus ... studio amicorum -ium. BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 312,13 -es rusticos. CHART. Burgenl. I 278 p. 198,23 in fide et intellectu sex hominum -ium. **b de animalibus**: REIN. LEOD. annal. a. 1213 p. 670,22 canes cum-es . . . cadavera mortuorum effoderunt. **c de locis**: RELAT. Mutin. 3 (MGScript. XXX p. 1312,16; a. 1106/15) mittitur . . . non solum ad -tales civitates, sed etiam ad adjacentes. CHART. Wirt. II 347 p. 78,28 beneficia eorum (*ministerialium*) . . . si bonis vestris contigua vel vicina vel con-ia fuerint. **2 circumiacens, vicinus - umliegend, benachbart**: CHART. Lux. I 302 p. 450,32 (a. 1085) villas . . . eo quod sibi essent con-es, in precariam dedit. TRANSL. Godeh. 2 p. 643,44 fama . . . sese in omnes -es terras dilatavit. **B eccl.**: **1 de personis vel ecclesiis i. q. ad (eandem) provinciam metropolitani pertinens zu der(selben) Kirchenprovinz, dem(selben) Metropolitansprengel gehörig (plerumque de episcopis [fere suffraganeis; aliter: l. 29]; de abbate: l. 32)**: CONC. Karol. 19G,10 ut ab eodem gradu episcopatus . . . deponeretur a . . . metropolitano sive a con-bus episcopis (CHART. Rhen. med. I 231 p. 287,31 per . . . assensum omnium con-ium sive suffraganeorum episcoporum. CHART. archiep. Magd. 62 p. 89,12 Hatto . . . archiepiscopus . . . et -es episcopi. THIETM. chron. 7,2 p. 400,7. WOLFHER. Godeh. II 17 p. 205,32 causa . . . ab e. -bus usque in praesentiam Romani pontificis . . . comprenderindatur. **saepe. v. et l. 32,38. cf. LIBELL. de conv. Baiuv. 2 ordinatus . . . est a con-bus praezelibus ad episcopum**). VITA Desid. Cad. 14 p. 573,5 ut . . . litteras ad con-es fratres vestros dirigatis (an subst. ?, cf. p. 1122,21). CONC. Karol. 31 ut pro episcopo vel abbatte con-tiali defuncto fiant missae c celebratae. CHART. Col. (MittStadtarchKöln. 51. 1966. p. 317,42) non solum Colonensis ecclesie, verum etiam con-ium ecclesiarum consensu (cf. CHART. episc. Halb. 167 l. 23 consulta matre nostra Maguntina ecclesia et aliis cum-bus ecclesiae). **fort. huc spectat**: VITA Lamb. Nov. Op. 3 (MGScript. XXX p. 949,20; a. 1166/88) -es . . . episcopi archiepiscopi Salisburgensis, scilicet Bavar. . . fovebant imperatori (cf. p. 1122,37). **2 de synodis**: **a ab episcopis (eiusdem) provinciae metropolitani celebratus - Provinzial-, Metropolitan-**: CAPIT. reg. Franc. 297 p. 432,19 -es synodos cum episcopis et speciales cum presbyteris habere. HINCM. annal. a. 861 p. 56,12 synodo con-i. **b ab episcopis complurium provinciarum vel terrae celebratus - überprovinzial, Landes-, Reichs-**: HINCM. epist. I 169 p. 147,22 si . . . in provinciali vel in -i nequeat examine diffiniri *causa*. FLOD. hist. 3,11 p. 484,38 presul Hincmarus . . . sinodum habuit -em apud Suessoniam urbem. 3,21 p. 517,40 pro sinodo -i Parisius a rege condicta. **C publ. i. q. provinciae, terrae competens - für den Verwaltungs-, Rechtsbereich, das Land zuständig, Land-**: CHART. march. Misn. II 446 p. 309,27 (a. 1181) ad -e ius, quot lantdinc dicitur. CHART. Babenb. 162 p. 211,16 ut . . . nulli . . . -ium iudicum in bonis ecclesie ibidem liceat aliquicui placitationis formam habere (p. 211,30 maleficus . . . tradatur con-i iudici condemnatus. *ibid. al. [v. ind.]*).

II subst. : A masc. (plerumque plur., sing.: p. 1122,25) : 1 gener. : a compatriota, popularis - Landsmann: COLUMB. epist. 5 p. 173,30 si qui sunt rebelles contra veritatem vestri (sc. papae) -es. NOTKER. BALB. gest. 2,12 p. 74,24 quod . . . ita esse ex unius -tialium meorum facto probabo. THIETM. chron. 6,11 Bolizlavum a -bus esse interemptum. ANNAL. Altah. a. 1041 p. 25,20 qui (*Budo*) terrae suae et -ium tractaverit perniciem. CHART. Solod. I 24 p. 25,19 reliquias suorum (sc. Basiliensium) -tialium civitates. *al. cf. p. 1122,37. in imag. de assertoribus eiusdem doctrinae*: GERHOH. epist. 15 p. 55¹ parcat gladius vester civibus et -bus. **b incola, indigena - Einwohner, Einheimischer**: TRAD. Ratisb. 211^a(c. 980) infra salinam Bavariensem, quam vulgo -es Hal solent nuncupare. EPIST. Hann. 6 p. 25,5 ab exteris et ab -bus. VITA Udalr. Cell. II 80 (41) nubes . . . sese per totam regionem spargens pluviarum inundationes -bus ingerebat. CHART. Naumb. 394

- p. 355,39 quod (*frumentum*) con-es in pastura porcorum ex-solvere consueverant. CHART. Solod. I 266 p. 152,11 explorata passim a -bus rei veritate. *al. de incolis urbis*: VITA Ansb. 31 (MGMer. V p. 638,16) -tales urbis Rotomagensis egs. **5 THIETM. (?) chron. 5,18 p. 243,11 eam (urbem) incendens magnam multitudinem -ium secum abduxit. c habitator territorii circumiacentis - Bewohner der (ländlichen) Umgebung**: THIETM. chron. 2,17 quod (*corpus s. Mauricii*) . . . Parthenopolim transmissum unanimi indigenarum et -ium conventu ibidem susceptum est. ADAM gest. 3,26 p. 169,16 locus ille . . . tumultu -tialium destructus est. CHART. Turic. 343 p. 221,3 presente . . . copiosa turba populi Turegensis ac plerisque con-bus. **2 eccl. : a qui ad (eandem) provinciam metropolitani pertinet - Angehöriger der(selben) Kirchenprovinz, des(selben) Metropolitansprengels**: **a de episcopis i. q. suffraganeus, coepiscopus - Suffragan, Mitbischof (fere de suffraganeis; de collega episcopi: l. 25)**: CONC. Merov. p. 95,17 ut cuncti metropolitani de con-bus suis in provincia sua annis singulis synodus debeant congregare. **saepe (v. ind.)**: EPIST. Desid. Cad. 17 (ed. D. Norberg. 1961) una cum reliquo fratre et con-es vestros. CONC. Karol. 39^c p. 462^b,27 in tua (sc. archiepiscopi) vel -ium tuorum diocesi. EPIST. Col. 5 p. 247,6 a -bus et dioecesane . . . canonice extat electus *archiepiscopus*. GERH. AUGUST. Udalr. I 26 p. 411,29 **-is meus**, Kounradus episcopus Constantiensis. GERB. epist. 110^{tit} (ed. F. Weigle. 1966) ad -tales. DIPL. Loth. III. 34 p. 57,29 Albertus, Mogontinus archiepiscopus, fere cum omnibus suis con-bus. *al. fort. add. (nisi spectat ad l. 31sqq.)*: DIPL. Loth. I. 94 p. 231,27 (ed. Th. Schieffer. 1966) monasteriorum . . . pontifex Viennensis . . . una cum episcopis vel cum -bus suis dedicavit. **β de clericis, fidelibus (eiusdem) provinciae (l. 34) vel dioecesos (accidente ut vid. notione compatriotae, incolae)**: DIPL. Otton. I. 82 p. 163,20 (spur. s. XI.²) consilio monachorum ceterorumque con-ium nomen Dei timentium . . . electum . . . abbatem. VITA Lamb. Nov. Op. 5 (MGScript. XXX p. 950,33) fugerant hi viri Dei sicut et eorum archiepiscopus communionem, quam -es ipsum cum imperatore habebant. CONST. I 252 (dipl. Frid. I.) vobis (sc. clero Mindensi) et omnibus -bus vestris hanc . . . dirigimus paginam. **b 9 episcopatus eiusdem provinciae - 9 Bistum der selben Kirchenprovinz**: BERNOLD. CONST. chron. a. 1094 p. 458,33 Constantiensis episcopatus morem -ium non est secutus. **3 publ. : a usu plur. de liberis, nobilibus, vassalibus ad eandem provinciam, terram, iurisdictionem pertinentibus i. q. provinciales - 'Landeute', Landherren (de re v. O. Brunner, Land u. Herrschaft. 1959. p. 165sqq.)**: **a in univ.**: DIPL. Otton. I. 366 omnibus fidelibus nostris, episcopis scilicet et comitibus ceterisque -bus nostris. DIPL. Heinr. II. 184 secundum collaudationem con-ium inibi predia habentium (cf. 496 p. 633,23 consentientibus . . . Gebhardo comite . . . ceterisque . . . eiusdem regionis cum-bus maioribus et minoribus). THIETM. (?) chron. 5,27 rex . . . generale . . . colloquium cum -bus habuit. *al. fort. huc spectat*: THEOD. TREV. transl. Celsi 7 militum ambitionem refrarenre non timuit, con-ium tyrannidem . . . compressit archimandrita. **β de militibus gradus inferioris ut vid. (cf. P. Kluckhohn, Die Ministerialität in Süddeutschland. 1910. p. 132)**: CHART. Babenb. 65,19 (a. 1186) circa nostros . . . claustrales, ministeriales, con-es hanc formam . . . conservabat (*item in 60 Stiria*): 66 iura ministerialium meorum et con-ium . . . volo, ut illibata maneant. CHART. Stir. II 354 p. 461,32 [dipl. Frid. II.] m. et -es Styrie, fideles nostri. p. 463,14. 21). **γ de valvassoribus**: ANNALISTA Saxo a. 1037 p. 680,29 contigit . . . Mediolanensem episcopum . . . a con-bus in multis accusari (ANNAL. Magd. a. 1037 p. 171,1). **b commarcanus, confinis - Markgenosse, Grenznachbar (huc spectare possunt etiam exempla supra allata, e. g. l. 49,51)**: DIPL. Conr. II. 173 p. 231,38 cum consensu . . . comitis ceterorumque -ium in eadem silva communionem habentium. CHART. Traiect. 542 p. 5,42 con-es et commarchiones. **B fem. : terra, civitas, ecclesia vicina - Nachbarland, -stadt, -kirche**: CAPIT. reg. Franc. 276^c,1 Remensis et Treverensis ecclesiae in . . . regione

[Widhalm]

Belgica cum sibi commissis ecclesiis sorores et -es habentur. THIETM. chron. 1,28 p.36,10 tu, Merseburg inclita, . . . more cipressus pre caeteris -bus tuis exaltata. 2,7 Germania caeteris -bus suis inpar.

*comprovincialitas (conp-), -atis f. *regio vel incolae regionis - Gegend oder Einwohnerschaft einer Gegend*: VITA Serv. 6 p. 21,6 siquidem ex eisdem plurimos ad nostre con-is Iudeos hoc . . . ire . . . novimus.

*comprovisor, -oris m. *in cura (monasterii) gerenda adiutor - Helfer bei der (Kloster-)Leitung*: HERIG. gest. 51 p.186,50 si successoris . . . nomen abhorret, cooperatoris et -is commendatio roboret.

comptadus v. 1. comitatus. **compte** v. 1. como.

comptentus sim. v. contemno. **comptim** v. 1. como.

*comptito, -avi, -atum, -are. script. cum: l. 18.

1 exornare, comere - ausschmücken, schön ausgestalten: AGNELL. lib. pont. 23 p.289,5 paritem . . . -verunt Satius et Stephanus. 68 p.325,18 haec . . . valde cum-vit (cumputavit cod.). **2 compte, affabre effingere - schön, kunstvoll darstellen**: AGNELL. lib. pont. 29 p.292,20 mundi fabricam -vit. 77 p.330,8 Maximiani effigies atque augusti et augustae tessellae valde -tae (compute cod.) sunt.

compto v. computo.

comptor (-mt-), -oris m. *composer, artifex - Schöpfer, Gestalter*: CARM. de Bened. prol. 2,22 comtor secli. FRAGM. de exp. Frid. imp. p.23,7 regis . . . veridici verbi -is.

comptulus, -a, -um. *ornatus, bellus - geschmückt, hübsch*: METELL. Quir. 68,26 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) iuvencule.

1. compugnantia (-cia), -ae f. **1 proprie i. q. pugna, conflictus - Kampf, (Wider-)Streit**: **a strictius**: VITA Serv. 20 p.81,1 ex -a reptilium ac volantium. **b latius (vigente imagine pugnae)**: **a de pugna spirituali**: OTLOH. tempt. 1 p.35^a cum ab huiusmodi -a (sc. molestia temptationis) attingeris, mox velut . . . inermis victimus abibis? **B de conflictu elementorum**: MUS. ENCHIR. 18,60 (ed. H. Schmid. 1981) -ae elementorum. CARM. var. Walther 1,3,1 de potenti rerum -cia. **2 translate i. q. discrepantia - Widerspruch**: GERHON. Antichr. 2,48 p.294,11 dictorum. p. 294,14.

2. compugnantia, -ium n. v. compugno.

compugnatio, -onis f. *societas armorum - Waffen-, Wehrbündnis*: ALBERT. M. eth. 8,1,4 p.525^a,37 in civitatibus . . . fuit -es (p.1157^a, 27 συμμάχοι) ad invicem gratia conferentis et utilis. pol. 2,1ⁱ p.93^a,43 'alterum . . .', id est alias finis, est 'o. et civitas'. 3,6^k p.247^a,31 'fit . . . communicatio' . . . inter cives -o . . . , et hoc est: cives coniurant, ut simul compugnent contra adversarios. ibid. al. v. et p. 1124,2.

compugnator (conp-), -oris m. **1 adversarius, hostis - Gegner im Kampf**: ALBERT. M. eth. 3,1,12 p.209^b,38 -em insidiatus. **2 pugnae socius - Mitkämpfer**: GERB. epist. 28 (ed. F. Weigle. 1966) miles Christi, esto signifer et con-r.

compugno (conp-), -avi, -atum, -are. **I de conflictu**: A proprie i. q. pugnare, configere - kämpfen, streiten, sich schlagen (cf. Gloss. I 461,14 St.-S. con-at stritit): **1 strictius**: **a de proelio hominum**: LIBER hist. Franc. 28 p.287,26 cum . . . fortiter con-rent. ANNAL. Rod. a.1133 a mane diei utrisque usque meridiem con-antibus. v. et l. 46. **adde**: ALBERT. STAD. Troil. 3,412 conti -ant. trans. i. q. armis petere - bekämpfen: LIBER hist. Franc. 16 p.264,15 se fortiter con-antes Chlodoveo, Gundobado et Godeghiselo. **b de pugna animalium**: ALBERT. M. animal. 8,170 -ant ad invicem apes. **2 latius (vigente imagine pugnae)**: **a de collisione fructuum**: BEDA hist. eccl. 4,16 p.238,19 bini aestus oceanii . . . sibimet invicem cotidie con-antes occurunt (sim. GESTA Font. 1 p.14,6). **b de conflictu spirituali**: RADBERT. Arsen. 2,20 p.91,19 cum vidisset . . . dolos et fraudes hinc inde -are. WOLFHELM. ad Heinr. (MGScript. XIV p.142,7) duae nativitates boni malique item gerunt inter se -antium. **B translate i. q. discrepante - im Widerspruch stehend**: GERHON. Antichr. 2,48 p.294,3 nec . . . -ant sibi dicta Hilarii de Christo.

II de foedere i. q. pugnae socium esse, societate armorum coniunctum esse - gemeinsam, als Verbündeter kämpfen, verbündet sein: ALBERT. M. eth. 4,2,5 p.304^a,9 ut Athenienses

. . . ad auxiliandum et -andum secum provocarent. pol. 3,6^k p.247^a,36sq. haec 'compugnatio' . . . est 'de aliis loco differens solum ab iis, qui de longe -ant' (p.1280^b,10 τῶν ἀτόθεν συμπάχων); communicantes enim in una eademque civitate

5 ut -antes sibi invicem ferunt auxilia.

adi. compugnans, -antis. contrarius, discrepans - gegensätzlich, widersprüchlich: CARM. var. Walther 1,3,3 -is elementi. CONSUET. Marb. 60 (Spicil. Friburg. X. 1965) si intendentis et intentionem depellentis equanimiter audiuntur

10 -es sententie.

subst. 1. compugnantes, -ium m. 1 pugnatores (inter se configentes) - (gegeneinander) Kämpfende: ANNAL. Rod. a.1129 p. 709,6 occiso con-ium. **2 societate armorum coniuncti - Verbündete**: v. l. 5.

15 **2. compugnantia, -ium n. quae contraria sunt - Gegensätzliches**: CHART. episc. Wirz. I 82 p.45,18 (a.1137) dissidentia et compungnacia (sic?) vinculo pacis . . . unire.

*compulmentalismus, -is m. *conviva - Tischgenosse*: ALBERT. M. pol. 1,1^m p.11^a,33 tales quotidiana communicatione communicantes in domo vocat 'ουοστρους' (p. 1252^b, 14 δημοσιους) . . . quasi -es, eo quod tales eisdem pulmentis . . . utuntur.

*compulsus, -tis (f.) *puls - Brei*: ALCUIN. carm. 4,9 Hadda . . . mel -imque . . . ministrat.

25 **compulsatio** (conp-, -cio), -onis f. **1 gener. i. q. actio pulsandi - das (An-)Klopfen**: HONOR. AUGUST. sacram. 55 versus . . . 'dirigatur, Domine, oratio mea' est -o ostii clavis eqs. **2 spec. i. q. pulsatio vel sonitus (campanarum) - das (Glocken-)Läuten, Geläut**: HONOR. AUGUST. gemm. 1,75 nostrum spirituale bellum cum campanarum -e . . . incipitur (CHART. Ger. Col. 145 p.149,7 in singulis -bus c., quas vel festa vel commemorationes . . . requirunt. VITA Ermin. 10 p.486,2 cum -bus c. fratrumque processione. al. cf. MIRAC. Ottom. Bamb. II 1 facta . . . votiva signorum -e). CHRON. Merseb. 4 p.173,42 -o maioris missae solemnitatem personatur (sim. CHART. eccl. Erf. 165 p.89,22). CHART. Traiect. 685 in anniversario quatuor denarii dentur campanario, ut -cio fiat. CHART. episc. Hild. III 493 infra solemnitatem -em. CHART. Luneb. VII 77 (ed. W. von Hodenberg. 1861) in omni vigilia trium -cionum. al.

30 **compulsio** (conp-), -onis f. **1 proprie: a gener. i. q. actio tundendi - das Schlagen, Klopfen**: GEBER. summ. 1,10 p.513 per mallei -em. **b spec. i. q. pulsatio vel sonitus (campanarum) - das (Glocken-)Läuten, Geläut**: CHART. episc.

35 Hild. I 95 p.95,15 (a.1054/79) cum solemnem -e commendacionem ipsius (fratris) faciemus. **2 translate i. q. coactio - Zwang**: **a gener.**: RATHER. coni. 5 l. 167 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976) manduca; si nolis, sit tibi -o nulla. **b publ.:** **a vis - Zwangsmäßnahme**: GREG.

40 IX. registr. 636,2 p.522,13 nec . . . cogantur clerici per fissiones domorum aut alio -is genere. INNOC. IV. registr. B 167 quod ab huiusmodi -e . . . desisterent. CHART. Pruss. II 86 (epist. papae). al. **B exactio debitorum - Zwangsvollstreckung, Eintreibung**: LEG. Wisig. suppl. 1,2 p.468,16 nec illi prius con<mo>d<a> con-is -exig&ant, quam eqs.

*compulsivus, -a, -um. *per vim impositus - aufgezwungen*: CHART. Wirt. VII 2544 p.406,15 (dipl. Rud. regis a. 1275) -et et gravia servitia.

compulso (conp-), -avi, -atum, -are. *de campanis*:

60 **1 pulsare - ertönen lassen, läuten**: **a c. obi. acc.**: CHART. Bund. 216 (c. 1100) quando . . . obitus nobis erit notificatus, statim . . . -antur omnia signa. CHART. Turic. 295 ut . . . sacrista . . . campanas studiose -et. al. **c. obi. rei sonitu campanarum indicatae**: CHART. Gosl. II 125 p.187,27 (a. 1266) duo debent preesse choro . . . et . . . completorion con-ari.

b absol.: CHART. episc. Hild. I 95 p.95,16 (a.1054/79) in vigiliis primis et prima defunctorum missa solemnitatem -amus. CHART. episc. Misn. 180 bis in anno . . . pro fratribus . . . defunctis -bitis. CHART. Rhen. med. III 1315 p.951,16 XII

70 denar(ii) dentur scolaris ad -andum. al. **c impers. (pass.)**: CHART. episc. Halb. 500 p.445,33 (a. 1218) ut . . . cum omnibus signis ecclesie vigilie -etur. CAES. HEIST. mirac. I 7,24

p.33,20 putans ad matutinas fuisse -tum. II 2,37 Conradus . . modo mortuus est, idcirco ei -atur. **a** 2 sonare - erlönen, läuten: CAES. HEIST. mirac. I 6,6 p.356,33 -antibus campanis.

compulsor (conp-), -oris m. 1 gener.: **a stimulator** - Antrieb: METELL. Quir. 36,15 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) reductum vas vectantibus imminebat ipse -r gravis et ferus coactor. **b monitor, flagitator** - einer der auffordert, zwingen will: RATHER. concl. 40 l.186 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976) pro Veronensi *episcopio cedendo* pravigeris respondere lector me noverit -bus. 2 publ.: **a conquistor (militum)** - Rekrutierungsbeamter: LEG. Wisig. 9,2,2 servi dominici, id est con-es exercitus, quando Gotos in hostem exire compellunt egs. ibid. al. (v. ind.). **b exactor (debitorum)** - Eintreiber (der Steuer-, Prozeßschulden): LEG. Wisig. suppl. 1,2 p.468,12 con-es vel executores decreto prestringimus, ut non pro sua commoda exigat volumtate.

***compulsorius** (conp-), -a, -um. 1 adi.: per vim impositus - aufgezwungen: CONST. III 103 p.92,28 (a.1276) utrum . . . condiciones . . . con-e robur firmitatis habere deberent. 2 subst. neutr.: *incitamentum* - Anreiz, Antrieb: ALFAN. premn. phys. 1,57 angelis . . . nullum habentibus -um (PG 40,521^B ἐπανάγκασμα) attrahens ad peccandum.

compuncte v. compungo.

compunction (conp-, -ccio), -onis f. script. -pon-: p. 1126,5 add. CONC. Merov. p. 57,1 (var. l.).

I corpor. i. q. punctura - das Stechen, Stich: A gener.: MILO carm. 1,6,3,217 (in imag.) ne . . . in messe hac spinae con-o surgat. B medic. i. q. dolor acutus - stechender Schmerz: ANTIDOT. Bamb. 5 p.23,3 con-e sanat antidotum (p. 23,4. ANTIDOT. Berolin. 46 p.77,5). MAURUS progn. 30 p.43^b,48 (ed. M. H. Saffron. 1972) quando cepirit . . . -o(nes) senti(re).

II spirit.: A c. sensu stimuli: 1 *stimulatio, incitatio* - Antrieb, Anstoß: TRAD. Frising. 702 p.588,15 (a.848/53) ista con-e (sc. divinis monitis) Piligrim commotus ad episcopum . . . pervenit. CHART. Bund. 16 p.12,18 (spur.) con-e et instinctus spiritus sancti. ALBERT. M. sacram. 132 p.90,38 quod -o ibi (Petr. Lomb. in Rom. 8,30 compungere) non dicitur actus contritionis, sed incitatio, quae est ad veniendum ad Deum. 2 *aculeus* - Spitz, Stachel: DAVID compos. 1,16,1 responsio sit humili, sine -e amaritudinis vel oblique redargutionis aut irrisio. B affectus, commotio - Ergriffenheit, Rührung, Erschütterung: 1 gener.: a in univ.: BEDA hist. eccl. 4,24 p.259,1 verbis poeticis maxima suavitate et con-e compositis. WETT. Gall. 25 p.270,25 laeti ex con-e divina remeabant. THIETM. chron. 6,17 eiusdem (ecclesiae) detrimenta ad -cionem provocandam huic (*spirituali proli*) sunt enarranda. THANGM. Bernw. 19 magna -e universorum deducitur Bernwardus. al. B *aegritudo (animi), sollicitudo - Kummer, Sorge*: NICOL. I. epist. 38 p.312,25 ut, quae superius exarata sunt, . . . ex quanta mestitia et -e processerint, . . . adtendatis. 2 eccl. i. q. dolor peccati, contrito, paenitentia - Reue, Zerknirschung, Bußfertigkeit: a de def. et generibus: AMALAR. off. 3,14,2 sunt . . . duo genera con-is, unus timoris et alterum amoris. WOLBERO cant. 1 p.1070^B -o alia reconciliatoria, alia amatoria. ALBERT. M. sacram. 117 p.81,57 -o dicit dolorem, inquantum refertur ad dulcedinem peccati in genere. 131 p.89,83 -o actus contritionis est, quae est post iustificationem a culpa. sent. 4,16,8 cap. quae sit differentia inter -em, attritionem et contritionem. p.560^b,43 -o est in plus quam contritio. al. B de usu: a in univ.: ALCUIN. Willibr. 1,32 (MGMer. VII p.139,10) ut . . . con-e . . . sua defleant crimina. CHART. Sangall. A 161 admonit me divina misericordia et con-cio cordis (*item in formulis chartarum*): CHART. Rhen. med. I 39 p.44,9. CHART. Turic. 124 hec . . . salutifera -e pertractans tradit omnum hereditatem. DIPL. Otton. III. 390 p.821,12 -e veteris fermenti tactus. al.). HROTSV. Pafn. 12,3 quia te con-e punisti, ideo veniam meruisti. PAUL. FULD. Erh. 1,4 -e lavari. BERTH.

(?) annal. a. 1069 p.274,31 in recordatione peccatorum suorum ad -em lacrimarum facillimus. HERM. IUD. conv. 10 p.102,6 (ed. G. Niemeyer. 1963) christiani . . . cordis mei duritiam . . . ad -is gratiam satagebant emollire. CATAL. biblioth. Ruf 91

5 p.368,15 Ioannis de -ponctione (περὶ κατανύξεως PG 47, 393sqq.). CAES. HEIST. hom. exc. 79 lacrimas et signa -cionis vel contritionis. saepe. add: CARM. Bur. B 197,6,8 respexit Bacchus vestras -es (conp- cod.). expressius i. q. actus paenitentiae - Akt der Reue: AMALAR. off. 3,19,23 lavatio manus mundationem cordis signat per lacrimas et -es egs. B humilitas, devotio - Demut, Frömmigkeit: CONC. Karol. 39^A,137 p.414,19 cum con-e cordis recitentur psalmi. RIMB. Anschar. 3 p.21,25 -is divinae . . . amore languescere. MIRAC. Pirmin. 1 opera, que in sanctis . . . Deus . . . operatur, . . . mentem ardore con-is tangunt. DAVID compos. 3,65,1 cum . . . multa videantur esse devotionum genera vel -um, possunt . . . in septem distingui differentias egs. al.

***compunctis** (conp-), -e. mus. i. q. in fronte et retro punto instructus - vorn und hinten mit einem Punkt versehen: FRUTOLF. (?) brev. 14 p.102,5 gutturalis con-is.

***compunctivus** (conp-), -a, -um. 1 adi.: a sensu act. i. q. commotionem, contritionem provocans - ergreifend, Zerknirschung horrifarend: RIMB. Anschar. 35 p.68,7 ex . . . -is rebus ex sacra scriptura sumptis . . . unicuique . . . psalmo propriam aptavit oratiunculam. CAES. HEIST. hom. exc. 202 p.146,5 demone predicante verbis valde -is. mirac. I 7,47 p.67,27 species aromaticae sunt memoria -a dominicae conceptionis egs. al. B sensu pass. i. q. commotus, contritus - ergripen, bewegt: MIRAC. Bert. 8 p.514,1 con-o corde laetantes, lacrimis gaudiosis flentes. 2 subst. masc.: qui contritus est - Zerknirschter: CAES. HEIST. hom. exc. 212 pincione -os exprimit, quorum sepe madent oculi.

adv. ***compunctive**. corde contrito, humili - zerknirschten Herzens, demütig: MIRAC. Bert. 7 p.512,26 -e

35 mutua confessione rebaptizaverunt egs. ANDR. STRUM. Ioh. 85 qui (papa) ad . . . missarum sollempnia -e solebat accedere.

***compuctor**, -oris m. qui compunctionem provocat - Erwecker der Zerknirschung: EKKEH. IV. bened. I 56,11 cordis -r benedicat.

40 ***compunctuosus** (conp-), -a, -um. compunctus, contritus - bußfertig, zerknirscht: ARNOLD. LUB. chron. 5,15 p.191,13 qui . . . se devots et -os (conp- 3) exhibent.

***compunctus vel -um** (conp-), -i m. vel n. punctura - Stich: LEX Ribv. 4 capit. p.52,48 (A 9) de con-o.

45 **compungo** (conp-), -punxi, -punctum, -ere. script.: -puc(tus): FORM. Augiens. B 2 (var. l.). v. et l. 65. -pict(us): PASS. Mauric. 229.

I corpor.: A strictius i. q. pungere, pungendo lacerare - (durch-, zer)stechen (cf. GLOSS. III 414,62 St.-S. -xerunt stächen. IV 314,40 -ta lacerata kestochin): TIT. metr. III 7,24 sibi con-tis depredans omnia membris Christus. VISIO Godesc. B 6,2 (ed. E. Assmann. 1979) qui sauciati et -ti erant, iterum reintegrati sunt. cf. p. 1127,12. B latius i. q. afflere - peinigen: ALBERT. M. eth. 7,2,5 p.511^b,7 tales (sc. senes) corpus habent semper morsum et -tum defectibus.

55 II spirit.: A stimulare, incitare - (an)treiben, bewegen: ALDH. virg. II 2070 Deus . . . satrapae mentem stimulis -it acutis, . . . ut egs. LIBER hist. Franc. 14 p.260,18 quomodo corda regis ad credendum con-rent (-rentur var. l.). BEDA hist. eccl. 4,12 p.228,4 Caedualla suscepit imperium et . . . tandem superni regni amore con-tus reliquit. VITA Willeh. 9 praedicationis verbo multorum ad viam salutis . . . corda -ens. HROTSV. gest. 1494 recti con-tus acumine zeli. al. in formulis chartarum: FORM. Augiens. B 4 his ammonitionibus

60 con-tus (conpunktus 3). DIPL. Ludow. Germ. 10 divina inspiratione -ti (DIPL. Karlom. [II.] 2 p.287,1. al.). DIPL. Karoli III. 7 divino . . . intuitu et futurae certitudinis eventu con-ti. DIPL. Arnulfii 84 superno nutu -ti. 121 p.178,6 divino -ti afflatu. TRAD. Brixin. 12 divino instinctu con-tus (cf. CHART. Brixin. 35 p.41,3 divini amoris i. -tus). al. B affi-

70 cere, tangere, commovere - ergreifen, röhren, erschüttern: 1 gener.: a in univ.: ANSO Ermin. prol. (MGMer. VI

[Widholm]

p. 461,12) dum apostolorum praecepta . . . recitantur . . . corda audientium con-untur. TRAD. Frising. 20 ego . . . Etta con-ta divina misericordia (*item in formulis chartarum*: COD. Lauresh. 3696^a) Theotbirc . . . divino amore con-ta. CHART. Welt. 2 divino timore . . . -tus. al.). WALAHFR. Wett. epil. 2,13 plangimus interno -ti corda dolore. CAND. FULD. Eigel. I 23 p. 232,41 divina visitatione -tus. FLOR. LUGD. carm. 28,5 hunc elementa sibi sumant con-ta dolorem. THANGM. (?) vita Epiph. 6 fletibus suorum praesul . . . ad lacrimas usque -tus. HIST. peregr. p. 124,14 con-at . . . corda vestra . . . quod egs. al. c. sensu compatiendi: ARCHIPOETA 1,22,4 cum salvator lancea pungitur, saxeus est, qui non con-itur egs. b. contristare -betrüben: VITA Mathild. II 11 p. 291,27 nos graviter -it recolentes illum . . . erga nos esse tam amarum. LOCALIS 94-i . . . satis gustus facit ebrietatis. 2 eccl. i. q. dolore peccati, contritione afficere - mit Reue, Zerknirschung erfüllen (pass. et medial. i. q. paenitere - Reue, Zerknirschung empfinden): TRAD. Frising. 7 p. 33,17 (a. 754) praevaricator praecepta Dei in multis modis . . . huius rei mecum con-tus. HRABAN. carm. 39,3,6 ut . . . meae . . . sim miseriae -tus memor ultimae. HROTSV. Abr. 9,3 quisquis compunctionem sentit, et ipse con-itur. AMARC. serm. 3,463 (ed. K. Manitius. 1969) ut ille (peccans) ex virtute tue con-at auctoritate. CONSUE. Marb. 82 (Spicil. Friburg. X. 1965) solent . . . plerique . . . pro suis . . . angustiis se . . . rogare et -i. CHART. Naumb. 270 p. 253,12 bene in Christo -tus . . . vovit . . . a . . . iniuria recedere. HIST. de exp. Frid. imp. p. 109,5 intime con-tus obiit. CHART. Raitenh. 291 p. 233,3 divina gracia con-tus propter gravamina egs. al.

adi. compunctus, -a, -um. 1 commotus - bewegt, ergriffen: AMARC. serm. 1,465 (ed. K. Manitius. 1969) con-o pecatore. HIST. peregr. p. 124,31 de cordibus con-is erumpunt lacrime pietatis. 2 contritus, humiliis - zerknirsch., demüttig.: SISEB. Desid. 2 fuit . . . in omni sua actione -tus. HROTSV. Pafn. 7,14 orare . . . non sonoritate . . . vocis, sed con-i rugitu cordis. UFFING. Ida 1,20 fundit . . . preces eo quisque fructuosior, quo corde -i. al.

subst. 1. compunctus, -i m. qui contritus est - der Zerknirsche: EKKEH. IV. bened. I 16,28 da pie -is pavimenta rigare fluentis.

2. compunctum, -i n. paenitentia, oratio paenitentiae - Reue (gebet): EPIST. var. II 26 p. 343,6 fides, con-um et orationes . . . libello altero conscribantur.

adv. compuncte. devote - demüttig: AMALAR. off. 4 praef. 1 quatinus . . . dulcius atque -ius Deo assistatur in ecclesia. *compurgator (conp-), -oris m. coniurator iuris iurandi purgationis - Schwurhelfer beim Reinigungseid: CHART. Steph. Wirz. 223 (a. 1214) assumptis quatuor con-bus honestis . . . personis . . . purgationem . . . adimplevit. CHART. Patav. 18 (Mon. Boica XXIX 2 p. 342,15) si . . . lesor con-es . . . habere non potuerit. CONST. II 427,40 infamis persona . . . numquam suo iuramento, sed cum tribus procedet con-bus. CHART. Dорм. 152,10 assumptis -bus fide dignis.

compurgo (conp-), -are. mundum reddere - reinigen, läutern: GLOSS. I 91,16 St.-S. con-ar pim gahreinit vel kahltutrit. Widhalm

compuro v. comburo. compus v. compos.

computabilis (conp-), -e. 1 probatus, ratus - gültig: CHART. Eber. 417 p. 193,5 (a. 1270) cum duabus marcis bonorum et -ium denariorum Coloniensium. 2 aestimabilis - anzurechnen(d), wertvoll: EKKEB. SCHON. opusc. 4 p. 281,30 ut . . . con-e sit residuum temporis mei perhenniter ante te (sc. Dominum).

*computagium, -i n. (cf. francog. vet. comptage) summa (computationis) - (Gesamt-)Zahl: CHART. ord. Teut. 112 p. 93,6 (a. 1257) debent solvere . . . quintam decimam . . . de -o caprarum, de apibus.

*computarium, -i n. kalendarium - Kalender: VITA Mathild. I 15 p. 581,17 -um, in quo erant nomina procerum scripta defunctorum (inde II 26 p. 301,11).

computarius, -i m. calculator - (Be-)Rechner: 1 qui artis computandi gnarus est - ein der Zeitrechnung Kundiger,

Komputist: COLUMB. epist. 1 p. 156,31 non esse pascha nimurum tenebrosum a multis comprobatur -is. p. 157,32. 2 ratiocinator - Rechnungsbeamter: COMMEM. de casis Dei (ed. T. Tobler, Itin. Hieros. I. 1879. p. 301,13; s. XI. in sancto 5 sepulcro Domini presbyteri IX, . . . -i II, notarii II. computatio (conp-, -cio), -onis f.

I strictius i. q. calculatio, numeratio - das Rechnen, (Be-) Rechnung, Zählung (c. sensu aestimationis: l. 14,31,33): A proprie (cf. GLOSS. IV 297,48 St.-S. in actu con-is tethero

10 gitalu): 1 gener.: CAES. HEIST. hom. II p. 62^a habet digitus . . . septem . . . distinctiones, in quibus circulariter -o nostra discurrit. CHART. Pruss. I 119 p. 90,35 dimidium miliare in latitudine . . . -e facta a palude egs. MENKO chron. p. 547,32 centum viri secundum Latinam -em fugientes in Hunesa sunt submersi. ALBERT. M. animal. 9,46 propter malitiam . . . -is mulieris impraegnatae opinatur, quod sit filius octo mensium. eth. 4,1,10 p. 290^a,10 diligens . . . -o (p. 1122^b,8 ἀπι-βολογία) parvifica est. 2 comput. et astron.: a in univ.: ALDH. epist. 1 p. 478,2 perplexa oroscopi -o. BEDA temp. rat.

20 20,52 ut -o omnis . . . a principio anni sui etiam apud Romanos incipiat. ALCUIN. epist. 126 p. 186,32 haec facilior videtur con-o, ut sciamus egs. NOTAE Welt. a. 1074 (MG Script. XVII p. 572,9) luna secundum antiquam -em XIII. ANNAL. Frising. a. 1153 secundum -em lunarem. ALBERT.

25 M. cael. 2,4,8 p. 195,74 (ed. P. Hoßfeld. 1971) per -es cursus astrorum. al. b ars computandi - Kunst der Kalenderberechnung, Komputistik: ANON. Mell. 91 Herimannus . . . philosophus in -e subtilissimus extitit. 3 publ. et iur.: a in univ.: CONST. I 437,11 (a. 1023) de -e consanguinitatis.

30 CHART. Burgenl. I 284 volo . . . in memoriam provocare -cionem terrarum. CHART. Tirol. notar. I 833 -cio vini suprapignorati, sicut vadit vinum in vendemia. CHART. Salem. 209 p. 241,9 in quibus (annis) iuxta congruam con-em de preventibus . . . curtis xxx^a marce colligi possunt. al. b c. colore

35 quodam: a actio rationem faciendi - Rechnungslegung, Abrechnung: GESTA Lob. 27 p. 332,32 facta . . . plus quam ducentarum marcharum -e (CHART. episc. Halb. 630 1,7 amministratores bonorum vestrorum -em coram vobis non faciunt de receptis et expensis. CHART. select. Keuteng 147,23

40 singulis annis publicam facient -em. CHART. Advoc. 177 p. 90,29 sub -cione legittima inter nos facienda. al.). ACTA imp. Winkelm. I 526 p. 430,40 prout ea (damna) per -em rationalem potuerit demonstrare. CHART. Lips. II 17 p. 13,34 ut . . . -em teneat procurator. CHART. Argent. I 550 p. 418,27 ut . . .

45 sacerdos . . . fabricae -cionibus intersit. al. de ratione conscripta: CHART. Chil. praef. p. 1 (ed. P. Hasse, Kieler Stadtbuch. 1875; a. 1264) iste liber, in quo continetur -o. β conventione de conditionibus solvendi facta - Zahlungsvereinbarung: CHART. Mog. A II 64 p. 125,16 (a. 1144) -em talem

50 inivimus . . . ut triginta solidi . . . ea persolverent ratione, ut egs. B meton.: 1 computus - Kalender: CATAL. biblioth. Lehm. I 49 p. 247,37 lex Salica . . . et -o annorum per sex mundi aetates in codice I. 2 catalogus (praestationum) - Aufstellung (der Verpflichtungen): TRAD. Brixin. 37 (a. 995/1005) -o curature, que debet filio Raginicis dari. liber

55 rationum - Rechnungsbuch: TRAD. Falk. p. 6,11 (a. 1165/74) procurator . . . hoc satis in sua -e retinet.

II latius: A numerus - Anzahl: CHART. select. Wopfner 107 p. 157,36 (a. 1191) quod Heroldus nec beneficio nec hereditate nec annorum -e se confiteatur dicta bona possidere.

B summa - Summe: BERTHA Adelh. 5 quibus (pauperibus) annuo tempore quadragesimali prescriptam pretii -em dari instituit. expressius i. q. summa, de qua ratio facta est - Summe, über die Rechnung gelegt wurde: CHART. Rost. A

65 I 1,302 p. 53 (ed. H. Thierfelder, Rostocker Stadtbuch. 1967; a. 1250) tenebatur nobis dominus noster iv mr. excepta -cione. CHART. Wism. A 889 (ed. F. Techel, Das älteste Wismarsche Stadtbuch. 1912) Weneco habet quatuor solidos super -em.

C pretium - Wert: CONST. II 383,6 (a. 1256) dabuntur ob-sides pro duabus milibus marcis sterlingorum in -e consimiliter marce magne (CHART. scrin. Col. B 2161 xxvii

marcas s. ad bonam -em, marcum per XII solidos).

computator (-pot-), -oris *m.* *calculator, numerator – (Be-)Rechner, einer der zählt: 1 in univ.: DHUODA 6,4,4 (Sources chrét. 225. 1975; a. 841/43) – r metrarum. ALBERT. M. eth. 4,1,8 p. 285^a,38 cimbices kimbi noxistae vocantur, quod sonat cymini venditores et -es, eo quod genera cymini ad numerum computata potius vendant quam donent. 2 qui artis computandi gnarus est – ein der Zeitrechnung Kundiger, Komputist: BEDA temp. rat. 38,32 ut . . . aestivis mensibus vernum tempus . . . se offendisse perversus -r horrescat. RHYTHM. 113,70,1 sensu semper cautus esto, -r optimus! MARIAN. chron. a. Chr. 700 Beda . . . compo- (a. Chr. 747). 3 ratiocinator – Rechnungsbeamter: CHART. Lamb. Leod. 647 p. 220,20 (a. 1272) octo marchas . . . canonicus singulis annis . . . per nostros (sc. capituli) -es . . . recipiet (sim. p. 220,25).*

***computatorius**, -a, -um. *calculatorius – Rechen-: ADEMAR. hist. 2,8 p. 118,20 rex Karolus . . . a Roma artis grammaticae et -ae magistros secum adduxit.*

***computatrix** (-pot-), -icis *f.* *quae calculat, numerat – eine die berechnet, zählt, Berechnerin: RHYTHM. 116,2,3 ipsa (stella) nocuum horarum -x dicitur. de cruce in orologio posita: RHYTHM. 116,5,2 dextra, leva et profunda, que tendit ad aethera, servat semper -x (-pō-cod.) per distincta tempora equinoctia designans atque solestitia.*

computatus, -us *m.* *de cyclo paschali i. q. calculatio – Berechnung: ALDH. epist. 4 p. 483,21 isti (haereticī) secundum decennem novennemque Anatolii -um . . . paschale sacramentum celebrant.*

computesco *v.* computresco *p. 1132,56.*

***computista** (-pot-), -ae *m.* *qui artis computandi gnarus est – ein der Zeitrechnung Kundiger, Komputist: EPIST. var. I 42^{tt}. capitula, de quibus convocati -otiste interrogati fuerint. CATAL. biblioth. Becker 73,56 Beda -otista. BERNOLD. CONST. chron. p. 393,38 Hermannino -otistarum subtilissimo dilucidante. HAIMO BAMB. chron. (DtArch. 16. 1960. p. 183,10) cronografi et -otiste testantur. ANON. Mell. 77 Albericus monachus -a incomparabilis extitit, qui et libellum insignem de computi regulis scripsit. al. *usu attrib.*: REIN. LEOD. Evr. 7 (MGScript. XX p. 563^b,23; s. XII²) certum est . . . tam astrologis quam -otistis auctoribus.*

computo (comp-, -pot-), -avi, -atum, -are. *script. -pt-: p. 1130,1. dépon: l. 49.*

I **calculare, numerare – (be)rechnen, zählen (cf. GLOSS. I 748,49 St.-S. con-tis gizalten, pizalten. v. et p. 1130,69): A proprie: 1 strictius: a absol.: a gener.: ALBERT. M. animal. 9,48 credunt mulieres se tunc concepisse et ab illo tempore -ant. ibid. al. β math.: DHUODA 6,4,49 (Sources chrét. 225. 1975; a. 841/43) articulatores . . . usque xc novem in sinistram partem -antur nodis. GERB. geom. 3,17 apud antiquiores centenis tantum iugeribus -batur (cf. Isid. orig. 15, 15,7). Y comput. i. q. artem calculandi exercere – Zeitberechnungen anstellen: BEDA temp. rat. 20,51 a quibus origo -andi sumpta est. EINH. Karol. 25 discebat artem con-andi. δ publ. et iur. i. q. rationem facere – Rechnung legen, abrechnen: CHART. Tirol. notar. I 686 (a. 1237) quatinus ipse (praepositus) . . . et cum eo (potestate) de bonis episcopatus. CHART. Rost. A I 1, 216 p. 50 (ed. H. Thierfelder, Rostocker Stadtbuch, 1967) alter debet -are cum consulibus et vicinis. CHART. civ. Magd. 126 p. 67,42 sq. monetarii, quando con-are debent, presente camerario con-bunt. CHART. Ror. 45 p. 201,1 (QuellErörtBayerGesch. N. F. XXI. 1966) decanus . . . coram nobis . . . quater in anno . . . -bit. al. v. et p. 1133,32. b trans. (pass. i. q. secundum computationem esse – zählen [als]: l. 66sq. 70. p. 1130,6. al.): a gener.: WILLIB. Bonif. 8 p. 55,11 qui (annus) . . . incarnationis Domini DCCLV. annus . . . con-atur (REGINO chron. praef. p. 1,13). PAUL. DIAC. Lang. 2,18 nona provincia in Appenninis alibus con-atur. al. ALCUIN. epist. 145 p. 233,4 in pistriño grana tritici -are. DHUODA 10,2,55 (Sources chrét. 225. 1975) quadrans quaternis -aris in annis. RIMB. Anscar. 20 p. 45,32 quid inibi (sc. in sacco) esset, -ans. TRAD. Frising. 922 quem numerum -are non possumus. AIBO FRISING. mus. p. 38 in terrestri**

- nostra musica novem comptaverant musas, novem videlicet consonantias. al. v. et p. 1129,6. c. sensu metiendi: Ps. COPHO anat. 37 con-a longitudinem isofagi usque ad vii. spondile. β math.: ANON. geom. I 3,3 quo (cacumine altitudinis) inspecto gradus quadrati numerentur, qui exempli manifestatio III -entur. Y comput. : BEDA temp. rat. 15,4 antiqui . . . Anglorum populi . . . iuxta cursum lunae suos menses -vere. hist. eccl. 5,21 p. 334,33 ne putaremus easdem VII dies a XIII^{ta} usque ad XX^{am} esse -andas. ALCUIN. epist. 126 p. 185,26 si . . . kal. Decembri sexta con-bitur luna. RHYTHM. 110,3 sic per annos decem novem regulares -a. REGINO chron. a. 34 qui (Latini) a Ianuario annum incipiunt -are. al. δ publ. et iur. (c. sensu per computationem constituendi: l. 15,17,28, taxandi: l. 17,21sq. 27,29): LEG. Wisig. 9,1,9 p. 357,11 viginti per dies singulos milibus con-tis (ACTA imp. Winkelm. I 112 p. 97,25 [a. 1212] quatuor bubus p. aratrum -tis). LEX Alam. 54,3 con-at (-po- var. l.) femina, quantum valet morgingeba. CAPIT. reg. Franc. 32,7 con-are faciat iudex, si servitium debeat multiplicare vel noctes. CHART. 20 Sangall. A III app. 13 p. 693,25 traditum est premium . . . pro tribus beneficiis -tum (CHART. episc. Halb. 246 l. 7 silvam et pratum p. XXVI solidis -tum. CHART. Heinr. Leon. 126 p. 183,25 hic mansus et dimidiis p. solo tantum -atur in cambio. al.). REGISTR. abb. Werd. 3,40 p. 125,1 mansiones, sicut abbas L. con-vit. CHART. archiep. Magd. 311 p. 394,19 usum . . . molendini . . . annuatim ad tantundem pecunie -vimus. CHART. episc. Hild. II 660 marca ad duodecim solidos -ta. CHART. Raitenh. 2,31 premium annuali censu dimidiis libre Ratisponensis monete estimatione -atur. al. v. et p. 30 745,43. 2 latius: a ? facere – ? betragen: ACTA imp. Stumpf 417 p. 583,37 (a. 1195) de quibus (necessariis) duana . . . bat portulanis Messanę . . . centum viginti tarenos. cf. p. 1129,63sqq. 1131,48sqq. b solvere – zählen: ACTA imp. Winkelm. I 892 p. 678,17sq. (a. 1242) cum ipse postulet sibi viginti quinque uncias -ari . . . qui (a) apodixam non ostendit ipsarum, eidem -are non vultis. B translate: 1 habere, ducere, iudicare – halten (für), (er)achten (pass. c. sensu [aeque] valendi: l. 45sq.): a in univ. (cf. GLOSS. I 360,70 St.-S. con-bitur gihatō wirt): BONIF. epist. 33 p. 58,4 pro 40 . . . peccato (DIPL. Conr. II. 54 p. 63,22 qui [Ardoinus] . . . p. regulo -batur. CHART. Friburg. 252 p. 225,5 famulus . . . p. fratre debet -ari. al.). DHUODA 5,1,42 (Sources chrét. 225. 1975) cernentium temporaliter cuncta quid aliud a sapientibus -a(n)tur nisi 'quasi'? 5,1,58 vita . . . in similitudinem cuiusdam telae: brevis et scissa -atur ad forum. 5,1,71 extrema illius (hominis) dies ad instar telae -atur araneae. DIPL. Conr. II. 213 p. 291,30 concampium . . . instabile -batur, nisi egs. BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 295,13 aeclesiam et stabulum eiusdem reverentiae -verant (cf. a. 1080 p. 325,7). CHRON. 45 Lippold. app. p. 558,30 pro bonis illis con-vi honesta bona in Emmenhusen. al. pass. i. g. accipi – zählen (für): WILH. SALIC. chirurg. 3,9 p. 344^F focile sanum loco hastellarum aliquarum potest -ari, immo magis fortis est egs. b expressus: a parem aestimare – gleichachten: GESTA Apoll. 50 660 discidium vitae momento -at horae. comparare – auf eine Stufe stellen: CHRON. Fred. 2,7 ut . . . facta eius (Samsonis) cum gestis Ercole conpotarentur (conparentur Hier. chron. a. Abr. 840). β dignum aestimare, comere – für würdig halten, auszeichnen: HUGEB. Willib. praef. p. 87,39 55 pastorali . . . con-tus honore . . . Wynnebalodus. 2 existimare, putare – annehmen, glauben: a opinari – der Meinung sein: VITA Bonif. II 1 p. 91,26 non -antibus nec rege nec ceteris optimatibus vindictam patris crimen esse. b suspicari, conicere – vermuten: REGINO syn. caus. 2, 232 quidquid inde scis aut audisti -are a tuis vicinis. 2,233 de illa parentela, quae inter illum et eius coniugem -atur.
- II adnumerare, calculando addere, includere, imputare – (hin)zurechnen, mitzählen, einrechnen, anrechnen auf (cf. GLOSS. IV 48,20 St.-S. -o pizello, ich zele. v. et p. 1129,44): 70 A proprie: 1 strictius: a gener.: CHART. Westph. V 712 (a. 1278) quod . . . sex canonici te. . . decane, -to existent. spirit.: TRAD. Frising. 634 p. 540,5 (a. 839) ut hereditas eius

(*Ratolti*) divitiis -retur in celis eternis. **b** *math.*: HERIG. rat. 2,2 illud . . . , quod secundari non potest, si aequale fuerit divisor, inter denominaciones -es unitati. GERB. epist. math. I 9,3 solertia . . . geometricae disciplinae . . . , quod lineis clauditur, hoc tantum -at. **c publ. et iur.**: **a in univ.**: LEG. Wisig. 4,3,2 illos annos in pupillorum actionibus con-andos esse censemus, quibus egs. CHART. Westph. V 211 (a. 1206) tempora . . . scismatum . . . nolumus . . . -ari. CHART. Berg. Magd. 73 p. 53,7 recepimus decem marcas, que -buntur in mutuum. CHART. Tirol. notar. I 262 renunciando exceptioni non numerate peccunie, -tis quinquaginta libris, quas . . . eidem solvere . . . tenebatur. 778 quod con-et ipsum plastrum vini . . . supra illas **XL** libras. REGISTER. Mog. p. 44,20 con-bunt singulis annis **IIII** marcas in recepto. CHART. Westph. V 706 predictis tribus solidis et dimidio -tis in ipsis (*quinque*). **a. c sensu compensandi**: TRAD. Werd. 124 p. 21,10 (s. XII.^{1a}) mansum . . . **III** mod. siligimus minus solventem, quos pro servitio istius, quem concambivit, -vit, . . . recepit. **B spectat ad sortem, debitum (de re v. H. Planitz, Das deutsche Grundpfandrecht. 1936. p. 186. al.)**: CONST. I 339,3 (a. 1191) quod non -bit . . . fructus . . . in sortem (CHART. Laus. 81 capitulum -vit in s., que in gageria acerpat. GREG. IX. registr. 605 p. 493,38 proventus pignorum . . . in s. . . -are. CHART. Tirol. notar. I 31^a obligavit . . . sua bona . . . habendo pro dono non -ando in aliquam s.). CHART. Tirol. notar. I 623 teneat dictam decimam . . . ex dono non in capitali -ando. **al. v.** et p. 223,2399. **2 latius**: **a referre in numerum - rechnen zu** (cf. GLOSS. II 67,54 St.-S. -as ahotos. al.): CHART. Rhen. med. I 58 p. 65,7 (a. 826) nec debet in dampnis -ari, quicquid egs. HROTSV. Dulc. 12,3 non poteris . . . intra contubernium -ari virginum. WIDUK. gest. 2,10 fuerunt . . . qui dicent, quia filii filiorum non deberent -ari inter filios (STATUT. ord. Teut. p. 89,21 i. eos, quos ordinis sinceritas quasi scoriam . . . evomuit, -etur. CHART. Livon. A III 217^a Curlandia i. regiones Prusiae . . . -atur). **a. c sensu collocandi**: HILDEG. epist. II 155 taedium non habe, quia in ista sphaera -tus es. **b assignare - zuordnen**: AMALAR. off. 4,20, die passionis Domini -antur duabus ebdomadibus ante pascha. ord. antiph. 6,16 vespertinum officium -are ad partem diei. 6,17 nisi lectio vespertinalis -etur parti diei. **B translate**: **1 ascribere - zuschreiben**: RATHER. Metr. 7 l. 322 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976) solent sancti . . . sibi talia -are egs. **2 in rationem inducere - berücksichtigen**: CAPIT. reg. Franc. 88,4 ut ista causa non -etur, sed egs.

III in summam redigere, colligere - zusammenzählen (cf. GLOSS. II 27,23 St.-S. -at zesamine celit): **A strictius**: **1 gener.**: TRAD. Frising. 1392 (a. 1022/23) terra . . . et pratis ac silvis simul -tis iugera **XL** (sim. 1406). **medial. i. q. (una) effici, esse - (ingesamt) sich ergeben, sich belaufen**: DIPL. Heinr. IV. 270 p. 347,2 tantum, quo adusque c mansi -entur. CHART. Turic. 298 hec omnia -antur ad x mansos. **al. 2 comput.**: ALCUIN. epist. 126 p. 186,26 si a quintas decimas kalendas Maias totius lunaris anni dies con-antur usque in nonas Aprilis egs. v. et p. 854,2. **B latius**: **1 (addendo) componere - (durch Addition) zusammensetzen**: AMALAR. off. 1,2,7 senarius . . . numerus partibus suis-tus (*sic?*, cf. Aug. civ. 11,30 in summam redactis) primus perfectus est. IOH. CODAGN. annal. a. 1226 p. 76,4 (vs.) numerum . . . con-tum. **2 complecti - umfassen**: GERB. (?) astrolab. 9 quotcumque partes infra suos limites -verit almeri, tot sunt partes inaequallum horarum diei. **3 confundere - zusammenlegen**: RUP. TUIT. off. 5,8 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. VII. 1967) ut cum . . . processione palmarum . . . non -ent illam, quae dominicalis est.

IV enumerare - auf-, durchzählen: **A strictius**: **1 gener.**: TRAD. Frising. 697^a p. 583,12 (a. 848) alii . . . , qui ad-huc in sequentibus -andi sunt. TRAD. Falk. p. 6,10 multum alii serviti, quod hic non potest -ari. CHART. Turic. 1759 p. 106,15 festivitas . . . nescit -are. **2 astron.**: GERB. (?) astrolab. 3,3 incipias . . . -are a primo gradu arietis . . . et -ando pervenies ad quintum tauri gradum. 5,2 ab orientali linea per quinquepartita intervalla -ando. *ibid. al.* **B latius**:

- 1 referre, enarrare - erzählen, darstellen**: ANNAL. Fuld. Ratisb. a. 884 p. 112,23 instanti anno, quo ista con-amus. ANON. geom. I 11 ut clarius reddatur, quod litterali inflexione -amus, picturam . . . supponamus. **2 concipere - formulieren**: **5 Const.** I 115 (a. 1133) iuramentum, quod . . . rex Lotharius . . . pape . . . prestit . . . Cencio . . . iuramentum -ante. **V deputare - bestimmen**: DIPL. Karoli M. 283 p. 424,3 (spur. s. XII.) quosdam ex illis (*familii*) in cottidianum servicum -amus.
- 10 VI (calculando) amputare - (rechnend) abziehen**: CHART. Wism. B 230 (ed. L. Knabe, Das zweite Wismarsche Stadtbuch. 1966; a. 1272/80) quicquid solveret, hoc -bit de debitis suis.
- *computreflo, -factus sum, -fieri. **putrescere - (ver-)faulen (in imag. c. sensu deficiendi)**: GERHOB. psalm. 64 p. 468,8 iugo . . . a facie olei -to (Vulg. Is. 10,27 computreferset recte Iesu sacerdoti magno imponuntur coronae).
- *computreo (comp-, -rio), -ere. **exulcerari - eitern**: RECEPTE. Dilling. (ArchGeschMed. 40. 1956. p. 165,7; cod. s. VIII.) limina horum (*membrorum excisorum*) cito con-iunt, si neglegenter curentur.
- computresco (comp-, -putrui, -ere. putrescere, tabescere, putrescendo perire - (ver-)faulen, in Fäulnis, Verwesung übergehen (cf. GLOSS. II 283,1 St.-S. con-uit arfuleta): 1 de rebus (partibus corporis: l. 29,32,34): a in univ.**: ANNAL. regni Franc. a. 820 p. 154,12 frumenta . . . imbrum adsiduitate corrupta vel colligi non poterant vel collecta con-bant. MIRAC. Trud. 4 ut . . . eius (*hominis mendacis*) pedem -ere faceret Dominus. ALBERT. M. veget. 6,106 ille (*ciniis fagi*) valet, quando fit ex ligno, quod fere -uit. animal. 22,98 yricius . . . per redundantiam urinæ inficitur, quod . . . spinae -unt (ex Thom. Cantimpr. nat. rer. 4,39,28 putrefactis spinis). **b c. colore quodam**: **a exulcerari - eitern**: ROGER. SALERN. chirurg. 3,15 si vulnus aliquod male curatum -uerit. **35 WILH. CONG. chirurg. 733 extremitates vene . . . cum con-uisse videantur. al. **B (putrescendo) dissolvi - sich (durch Fäulnis) auflösen, zersetzen****: TRACT. de aegr. cur. p. 305,16 radix liliæ, squilla . . . in vino et oleo -ant. ALBERT. M. veget. 2,59 quando in aqua -uit in eis (*plantis*) caro materialis. **al. 40 γ situ corrumpi - verrotten**: FORM. Turon. 28 p. 151,15 strumenta . . . in villa illa misit et ibidem con-uerunt et perierunt. **δ pulatim dilabi - allmählich verfallen**: GESTA Trud. cont. I 10,16 p. 297,4 quae (*capellula*) supra sepulchra sanctorum Trudonis et Eucherii fere triginta annis -uerat.
- 45 2 de anim.**: **a strictius**: **a de hominibus morbo contabescientibus**: ANNAL. Leod. a. 1090 (MGScript. IV p. 29,19) multis hominum sacro igne -entibus. DIPL. Heinr. IV. 280 p. 361,33 vermis . . . scaturiens et cum fetore con-ens. **B de angue vernante**: ALBERT. M. animal. 2,32 qui (*serpens*) cum -uerit in pelle sua, fit ille serpens cornutus. **b latius i. q. marcescere - verkommen** (cf. Vulg. Joel 1,17): THIETM. chron. 5,1 qui (*homo*) dum talia inmemor beneficiorum non perpendit, iumentum in suo stercore con-ens iuste appellatur. **in imag.**: CONST. I 402 (ed. D. Girsengrohn, Festschr. H. Heimpel. II. 1972. p. 1099; a. 1135) in qua (*incontinentia*) tamquam brutum iumentum usque ad senium -uerat (-tuvar. l.) *episcopus*.
- *computribilis, -e. **1 putredini subiectus - verweslich**: HERM. AUGIENS. vit. 1152 haec (*libido*) . . . corpus . . . -e suadet foreri molliter. **2 putridus - faul(end)**: GERB. epist. 31 p. 57,2 (ed. F. Weigle. 1966) nisi resipiscas, spiritus sancti gladio . . . cum tibi -bus membris rescindam.
- *computrio v. *computeo.
- computum v. compitum, 1. computus**:
- 65 1. computus** (comp-, -pot-), -i m. vel rarius computum, -i n.
- I calculatio, numeratio, ratio calculandi - das Rechnen, (Be-)Rechnung, Zählung, Rechensystem**: **A proprie**: **1 gener.**: **a strictius**: BEDA temp. rat. 1,1 de -o vel loquela 70 digitorum (AMALAR. off. 1,1,14 -otus d.). 1,63 est et alterius modi -us articulatim decurrentis. CARM. de temp. rat. 31 unciarum . . . divisio res est apta . . . nummorum con-o.

[Dauer]

EBERH. ALEM. labor. 977 -us omnis erit insufficiens numerare, in cathedra lites quot patiare graves. *al. v. et p. 67,7.* **b** latius: **a** designatio (paginarum) per ordinem numeralem facta - Numerierung: ELIAS SAL. mus. 17 p. 36^a in quolibet libro -um foliorum libri ordinatum in quolibet folio debet poni. *ibid. al.* **B** enumeratio, series - Aufzählung, Reihe: GUIDO CIST. mus. p. 152^a quia in naturali -oto litterarum b non apposuerim rotundum. **2 comput.**: **a** in univ.: CATAL. reg. Franc. (MGMer. VII p. 499,16) incipit -otum annorum ab inicio mundi (DONIZO Mathild. 2,1355 -us a. Christi. cf. LEO MARS. chron. 1,15 p. 591,38 annalis -i lectiunculas). BEDA temp. rat. 2,6 trimoda ratione -um temporis esse discretum *eqs.* 11,88 in -o (-u var. I.) lunae. hist. eccl. 2,19 p. 122,19 ne . . . contra paschales -os . . . aliud pascha celebrarent. *al.* **B** ars computandi - Kunst der Zeitrechnung, Komputistik (plerumque de -o paschali, cf. REINHER. PADERB. comput. 1,1 [ed. W. E. van Wijk. 1951] -otus est scientia inveniendi, quibus diebus et feriis annua festa redeant): COMPUT. cod. Bern. praef. de ratione conpoti (BERTH. [?] annal. praef. p. 267,32 -oti . . . rationem . . . composit Hermannus). CATAL. biblioth. Lehm. I 49 p. 249,35 cyclus magnus paschae et reliqua argumenta de -o in codice I. AGIUS comput. 2,1 -otus hic alfabeto confectus habetur. BOVO CORB. Boeth. 19 omnibus vel tenuem -i et astrologiae scientiam habentibus res nota est. ALBERT. M. summ. theol. II 11,59 p. 586^a,46 necesse est, quod in -o ecclesiastico annus lunaris excedat annum solarem undecim diebus. *al. v. et p. 1129,38.* **3 publ. et iur. i. q. ratio facienda - Rechnungslegung, Rechenschaft:** CHART. Rhen. med. II 152 p. 195,2 (a. 1196) quod . . . anno completo reddant coram fratribus -otum. URBAN. IV. registr. 617 damus sibi (*camerario*) . . . licentiam . . . computandi . . . seu ponendi -um cum vicariis . . . recipiendi . . . ea, que ipsos (*vicarios*) per huiusmodi -a eidem electo debere constiterit. HERM. MIND. epist. 1 (Römer-QuartSchr. 33. 1925. p. 162,7) -um audire. CHART. Basil. C II 176 p. 99,10. *al.* **B meton.:** **1** kalendarium (catalogo numerorum litterarumque ad artem computandi apto praeditum), liber artis computandi - Kalendarium (mit Hilfsliste von Zahlen und Buchstaben zur Zeitrechnung), Handbuch der Zeitrechnung, Kalender: BEDA temp. rat. 14,18 nuper transmissus ad nos de Roma -us eorum (*Graecorum*) annalis. CAPIT. reg. Franc. 177,6 quae ipsis sacerdotibus necessaria sunt ad discordum, id est sacramentarium, . . . -otus. CATAL. biblioth. Lehm. I 50 p. 254,3 -um et cyclum in uno libello. I 16 p. 80,22 liber astrologiae et -otus Rabani et alias -otus in volumine I. TRAD. Frising. 742 antefonarium I, -otum I. REGINO syn. caus. 1 notit. 93 p. 26,17 -otum minorem, id est epactas, concurrentes, regulares, terminos paschales. VITA Burch. Worm. 2^{med.} regulam canonicaem . . . et -um . . . eam (*sororem*) discere praecepit. *al.* **huc spectare vid.**: GLOSS. III 655,50 St.-S. missalis missipuoh, conpotus zalpöh. **2 liber annalium - Annalen-, Jahrbuch:** ADAM gest. 1,35 annos eius (*Rimberti*) et obitum successoris sui repperimus in quodam -oto a Corbeia delato (1,45). **3 kalendarium commemorationum - Totenkalender:** NECROL. I Mart. 13 p. 4 qui (*Adalpertus*) scripsit istum -um. **4 liber censuum - Zinsbuch:** *v. p. 1096,25. cf. l. 51.*

II numerus - (An-)Zahl (cf. Gloss. II 603,33 St.-S. de -oto fonnadero zala): DICUIL. epist. cens. app. (Cod. Paris. N. A. 1645 f. 14^r) summa, numerus, -otus calculusque sinonyma. AUREL. REOM. mus. 8 p. 41^a,2sq.-us, -i, id est numerus; -us, -us, id est numeratio. ALBERT. STAD. Troil. 5,782 tamquam victores -otus ille creet. EPIST. Dominic. 85 cum eadem pars minor -o, bene maior auctoritate . . . videretur. *al.* **summa - Summe:** WALTH. MARCHT. hist. 50 erat . . . -otus expensarum xx librarum.

III ?mensura (longitudinis) - ?(Längen-) Maßeinheit: Ps. AVIC. anim. 6,2 p. 198 quadrangulus est, quod habet -a in sua spatula tot, quot habet in unaquaque aliarum spatularum.

2. *computus, -us m. calculatio, numeratio - Berechnung, Zählung: **1 gener.:** *v. l. 62.* **2 comput.:** BEDA temp. rat.

55,1 de . . . -u (*sic?*, -o var. I.) articuli utrarumque epactarum. *v. et p. 1133,13.* **ars computandi - Kunst der Zeitrechnung, Komputistik:** RUD. FULD. mirac. 15 p. 341,16 de -u (-o var. I.) confecit dialogum unum.

- 5 **comsi** *v. 1. como.* **comteptus** *v. 1. contentus.*
***comtissa** *v. *comitissa.* **comtor** *v. comptor.*
1. comtus *v. 1. como.* **2. comtus** *v. 1. contus.*
comulo sim. *v. cumul.* **comum** *v. conium.*
comunalis sim. *v. comm.* **comuniatas** *v. communitas.*
comunis sim. *v. comm.* **comunus** *v. communis.*
1. comus *(-os), -i m. (χῶμος) vicus - Dorf:* CONR. HIRS. dial. 154 est . . . carmen . . . comicum, id est villanum; -os enim villa dicitur (*ex Bernh. Traiect.*). ALBERT. M. pol. 3,1ⁿ p. 213^b,9 est . . . comicus chorus dictus a χῶμος, quod est villa. *v. et p. 1020,72. cf. come.* Dauser
2. comus *v. 1. comes.* **comutatio sim.** *v. commutatio.*
con v. cum. **1. cona** *v. icona.* **2. cona** *v. corona.*
conabbas *v. coabbas.* **conabila** *v. cunabula.*
conabilis, -e. **dignus qui temptetur, utilis - versuchenswert, lohnend:** CHART. Gosl. II 216 (a. 1275) cum . . . hoc factum -e nullam ecclesie contineat lesionem.
conabula *v. cunabula.*
conamen, -inis n. script.: quo- (*var. I.*) : l. 47. canonum: TRAD. Frising. 438 canomine. **plur. sensu sing.:** l. 55.
1 adnus, contentio, studium - Anstrengung, Bemühung, Eifer (cf. GLOSS. II 748,17 St.-S. -e vlize): **a corpor.**: ALDH. virg. I 50 p. 306,8 vestibulum . . . irrumpere enixo -e. RUD. FULD. mirac. 2 p. 331,11 linteum . . . nullo -e de capite potuit abstrahere. REGINO chron. a. 873 p. 106,28 summo resistebat -e. NICOL. LEOD. Lamb. 16 (MGMer. VI p. 424,42) lancea . . . magno librata -e. FRID. II. IMP. art. ven. 2 p. 190,27 ex quo timore inquietaret se *falso* et magno -e niteretur evadere. WILH. SALIC. chirurg. 3,21 p. 349^B cum leviori . . . humeri . . . violentia et -e. *al.* **b spirit.**: ALDH. virg. II 89 pracepta Dei toto -e mentis conservare. RIMB. Anscar. 1 p. 19,18 maiori -e adversa quaeque obicit *diabolus*. DIPL. Ludow. Inf. 78 p. 216,15 nocturno sacri propositi -e atque diurno. HROTSV. Theoph. 202 pervigil in sacris summo -e votis. EPIST. Teg. I 4 cordis. Hist. de exp. Frid. imp. p. 37,21.
40 saepe. in chartis: TRAD. Patav. 55^a (a. 802) ut ipsas res usitare et emeliorare omni conc-e (*sic?*) contendam. CHART. Babenb. 189 p. 261,19 ecclesiam . . . oppressam toto studii nostri -e . . . interposito . . . liberavimus. CHART. Bund. 958 p. 388,21 toto nime (*sic?*) sub debito iuramenti me opponam.
45 saepe. 2 attemptatio, coepitum - Versuch, Unternehmung, Unterfangen: **a** in univ.: LEG. Wisig. 3,1,4 p. 125,7 per repugnantia nature -a (qu- R¹) maribus puellulas anteponunt. POETA Saxon 2,70 vindictae . . . -a. CHART. Argent. I 49 ob nefandi -is ausum. ALBERT. M. resurr. 107 p. 308,51 'arma' . . . sunt impia -a, quae remanent in damnatis. CLEM. IV. registr. 674 p. 698,14 terras aggredi temerarie presumptionis -e attemptavit. *al.* **c. sensu exsecutionis:** WILLIB. Bonif. I p. 6,5 ut . . . a propositi huius -e eum cohiberet. **b c. colore quodam:** **a** ausum - Wagnis: Cop. Lauresh. 19 p. 298,10 (a. 1170/75) ne tam gravia conveniendi inirent -a. **B munus - Aufgabe:** DIPL. Loth. I. 64 p. 174,21 (ed. Th. Schieffer. 1966) inter caetera regiae dignitatis -a. **γ calunnia - unrechtmäßiges Vorgehen:** TRAD. Ratisb. 17 p. 20,18 (a. 820/21) ut . . . omnia . . . in ea potestate absque omni -e perdurant. CHART. Heinr. Leon. 52 p. 76,24 qui predicta . . . aliquo -e infringere attemptaverint. **3 voluntas, propositum - Absicht, Vorsatz, Plan:** CARM. Aldh. 2,66 iter suum -is gradientes. WALAHFR. carm. 21,13,2 haec -a nuntia tyranno. HROTSV. prim. 101 communi similis -e voti deservire Deo. RAHEW. gest. 4,58 hostium . . . -n (conatum var. I.) denunciavit. *al.* **4 audacia - (Wage-) Mut:** HELM. chron. 32 p. 62,7 accepto -e regem aggressi sunt *eqs.*
***conangelicus** *v. *coangelicus.*
conangustus *v. coangustus.*
70 *conantia, -ae f. (orig. inc., ni cohaeret c. οὐνάγχη, οὐνάγχη) de genere vel causa morbi fort. i. q. tumor fauci, angina - viell.: Schwellung der Atmungsorgane,

Dämpfigkeit: MOSES PANORM. infirm. 2 p. 104,10 quatuor humores sunt . . . cause infirmitatum bestiarum, id est -a (vers. Ital. vet. squinansia, strangulione, cf. notam ed.) egs. p. 105,7 -a est flegmatis equi. p. 105,10 status -e in capite bestie, in collo, pectore et medulla spinali usque ad mediastinum dorsi egs. 3 p. 107,20 quando -a advenit in hyeme egs. ibid. al.

*conarion, gen. pl. -on n. (χωνάπτον) *nucleus pini* - Pinienkern: PAUL. AEGIN. cur. 223 piperis, -on (3,58 χωνάπτων) . . . ana . . . ; aliud: cicerum crudorum, -on (B, -um A) 3 II.

conarius v. coriarius.

conatio, -onis f. 1 *attemptatio* - Versuch: RICHER. REM. hist. 3,100 ructus -es sine effectu . . . non deerant. 2 *tenesmos* - Stuhlwang: ANTIDOT. Lond. p. 20,9 facit ad . . . -es et qui cum rasura sanguis eiciuntur (cf. ANTIDOT. Bamb. app. p. 36,1 -e).

conatus v. conor.

1. conatus, -us m. script. -net-: CHART. Sangall. A 396. metr. cō-: l. 49.

1 *adnisus, contentio, studium* - Anstrengung, Bemühung, Eifer (cf. GLOSS. I 494,35 St.-S. -us fiz. II 758,8 *(ad)* -um ilungo, al.): a corpor.: a in univ.: WALTHARIUS 1012 summis -bus . . . contendunt. TRACT. de aegr. cur. p. 280,45 tenasmon est difficultas egerendi cum maximo -u (GLOSS. Salern. p. 19,26. cf. ALBERT. M. animal. 22,34 ex nimio -u deponendi). ALBERT. M. animal. 4,94 per . . . -um vocis . . . lucent ei (ranae) oculi. al. in imag.: WALAHFR. Mamm. hymn. 6,4 saevi draconis conterens sacris caput -bus. b de labore partus (in imag.): v. p. 1181,26. b spirit.: LIBER diurn. 87 p. 115,12 ut divina placetur vestro -u clementia. WALAHFR. carm. 14,9,3 quam (carnem) ni . . . -bus intimis ad veram retrahas viam. THIETM. chron. 4,53 -u mentis summo. BERTH. (?) annal. praef. p. 267,28 humanitatis omnifariae -u (-o var. l.). DIPL. Loth. III. 20 p. 29,41 piis eorum -bus libenter affuimus. CONST. II 195 p. 240,10 omnes -us virium ad ultionem iniuriarum . . . obtulerunt. STATUT. ord. Teut. p. 117,20 ne . . . -u suo . . . studente elicere singuli, quod habere nequeant universi. saepe. 2 *attemptatio, coeptum* - Versuch, Unterfangen (cf. GLOSS. I 493, 47 St.-S. -us picunst): WALAHFR. Mamm. 19,35 vincere poenis -us. CHART. Sangall. A 389 -us sui privet effectu. POETA Saxo 1,300 rex . . . -us . . . hostiles praevertitur. RUOTG. Brun. 24 p. 25,25 a nefaris suis -bus . . . repulsus est. HERIG. Ursm. 1,554 quem (ordinem angelicum) . . . -us deduxit ad ima superbus. WIPO gest. 19 p. 39,17 inquis -bus insistebat. CHART. cell. Paulin. 45 abbas . . . civium indebitos -us evicit. al. temptatio - Versuchung: LIUTPR. antap. 5,24 (vs.) mundi tumidos calcare -us. 3 voluntas, propositum - Vorsatz, Absicht: WETT. Gall. 15 -us eius praevalebat, qui honorem mundanum fugiebat. 16 in quo -u presbyter reversus est. v. et p. 1134,65.

2. conatus v. cognatus.

*conaurus, -i subst. (orig. inc., ni cohaeret c. χωνάπος) genus fruticis, fort. i. g. Zizyphus spina Christi (L.) - Strauchart, viell.: Christusdorn: RECEPT. Sangall. I 62 colligis pumunculus de -o.

comb- v. comb- praeter:

conberba v. conferva. *conbulsus v. 1. *convulsus.

conca v. concha. *concabulum v. *concambium.

concabus v. concavus.

concacatus (cun-, -c(h)aga-), -a, -um. stercore plenus, merda inquinatus - voll Kot, mit Kot beschmutzt: GREG. CAT. chron. II p. 35,21 Cisterna . . . et fossatus de Battalia infecta et -a (v. notam ed.). subst. masc.: LEX Sal. Merov. 30,2 si quis alterum -gatum ([concatum var. l., -um ed. Her.]. 'Scheißkerl' ed.) clamaverit (LEX Sal. Pipp. 49,3. LEX Sal. Karol. 32,2 -chagatum [cun-tum var. l.]).

concaedes v. concides. concaedo v. concedo.

concagatus v. concacatus.

*concaldo, -are. (cal(i)dare) (con)fovere - (intensiv) wärmen: ANTIDOT. Glasg. p. 117,24 pannum ad sthomacum -andum.

concalesco, -calui, -ere. 1 *proprie i. g. calidum fieri* - warm werden (cf. GLOSS. I 80,2 St.-S. -uit inuuarmet. al.): UFFING. Ida 1,20 vitali quadam intrinsicus perfusione corpus eius (*contracti*) . . . -uit. CARM. var. Walther 1,92,3 quicquid

5 nutris (sc. hiems) frigidum, per nos (sc. aestatem) -it. (potu) incalescere - (beim Trunk) in Hitze kommen: CARM. Bur. B 203,1,6 concurrunt in estuario, qui regnant cum Decio, et postquam -unt egs. 2 in imag. vel translate i. g. ardescere - entbrennen: ARNOLD. RATISB. Emm. 2 p. 1054D in fervore laudis . . . hominem exteriorem cum interiore . . . placet -ere. NIVARD. Ysengr. 7,478 christicole populi . . . iras barbariem contra -uisse. HERBORD. Ott. 2,29 (ed. J. Wikarjak. 1974) flamma . . . fidei . . . progrediente -uit civitas universa. al. *concallis v. *conchalis.

15 *concambia, -ae f. commutatio, pactum permutationis - (Aus-) Tausch, Tauschvertrag: CHART. Rhen. inf. I 48 (a. 834) -am infrangere. DIPL. Conr. II. 124 p. 170,11 cui (decreto) . . . curtis inerat -a inter . . . imperatorum atque Bovonem . . . peracta. CHART. Col. (MittStadtarchKöln. 51.

20 1966. p. 321,21) ecclesiam . . . castellano . . . per -am dedit. *concamialis, -e. ad commutationem pertinens - Tausch: CHART. episc. Halb. 252 (a. 1157) que -is ratio ut . . . rata sit.

adv. *concambialiter. modo commutationis - durch Tausch, tauschweise: DIPL. Otton. II. 228 predium, quod ab . . . episcopo -r mutuantes acquisivimus (CHART. Hersf. 115 p. 204,21). CHART. episc. Halb. 252 quos (mansos) . . . abbati -r dedit.

*concambiatio, -onis f. script.-mpi-: TRAD. Brixin. 187a. commutatio, pactum permutationis - (Aus-) Tausch, Tauschvertrag: CHART. Sangall. A 381 p. 356,17 (a. 839) cartulam -is. 420 -em de illis rebus alii cum hominibus facere. GREG. VII. registr. 6,5a quod (castrum) conquisitum habeo per -em. al. meton. i. g. charta commutationis - Tauschurkunde: CHART. Ful. B 180 (a. 785/802) hanc -em fieri rogaverunt.

*concambiator, -oris m. qui commutando alienat - einer der durch Tausch veräußert: GREG. CAT. chron. I p. 308,1 bonorum . . . -r et . . . dispensor . . . vociferandus est abbas. p. 324,22 earum (rerum) iniquus -r.

*concambiatoria (-miatur-), -ae f. pactum permutationis - Tauschvertrag: FORM. Sal. Bign. 15^{tit}. -miaturia inter duos abbatis. cf. *concambiatorius.

1. concambio, -avi, -atum, -are. script.: cumc-: l. 53. comc-: DIPL. Conr. II. 202 p. 273,9 comcanbiavit. -anb-: l. 45. adde DIPL. Conr. II. 202 p. 272,37. -mmi(o): FORM. Marculfi 2,23 l. 7 (ed. A. Uddholm. 1962; var. l.). -mpi(o): l. 55. al. -mi(o): l. 55,61. p. 1137,3. al. rarescit inde a s. XI. in schedulis nostris.

50 commutare, permutationem facere - (aus)tauschen, wechseln, einen Tausch vollziehen (cf. GLOSS. II 54,26 St.-S. -are wehselon): 1 spectat ad possessiones: a in univ.: DIPL. Merov. I 62 p. 55,41 quicquid constat . . . fuisse . . . cum-tum (-tum 2,2b). DIPL. Karoli M. 79 p. 113,24 res ecclesiae inter se -miare (TRAD. Frising. 407 -piare. al.): TRAD. Ratisb. 14 p. 14,1 hobas III, quas -vit cum . . . abbate. CHART. Sangall. A 744 ut utrique res fiant in perpetuum -tae firmiter. LEO MARS. chron. 3,37. saepe. v. et p. 1138,3. b c. colore quodam: a commutando acquirere - durch Tausch erwerben, eintauschen:

55 60 DIPL. Merov. I 70 p. 62,45 quod . . . ipsa villa de ipso Magnaldo -miassit. TRAD. Weiss. 57 p. 61,7 quam (rem) ego contra Muathario per titulum commutations -vi. FORM. Senon. II 7 terra, quem apud hominem illo -vit. DIPL. Ludow. Germ. 121 -vit inde (sc. a monasterio) quedam servum. DIPL. Otton. I. 199 p. 279,29 quod (praedium) a Bosone . . . -vimus. DIPL. Heinr. IV. 450 p. 607,25 abbatiam . . . ad imperialis subiec-

tionem proprietatis -tam (antea DIPL. Heinr. III. 145 p. 184,20 concambitam). REGISTR. abb. Werd. 8,3 p. 264,17 quedam de curti Bekeheim -ta iv d(enarios) solvit. saepe. c. sensu repetendi: DIPL. Conr. I. 19 tale proprium, quale . . . Ludoouicus rex . . . in proprietatem donavit et nos postea . . . -vimus. GERH. AUGUST. Udalr. I 28 p. 418,1 hobas xx cum x

in ista provincia . . . sitis habitis -are. al. **B commutando dare**
- in Tausch geben: FORM. Marculfi 2,9 l.25 (ed. A. Uddholm. 1962) nec vindere nec alienare nec -are (-mi- *A 1.2*). TRAD. Frising. 660 p. 555,19 preter id, quod ad Rihperte . . . -vit. DIPL. Karoli III. 140 p. 226,41 aliquid abstrahere . . . vel -miare. GREG. CAT. chron. I p. 279,1 actionarius -vit . . . abbatii casalem. al. **2 spectat ad nummos, argentum sim.**: CAPIT. reg. Franc. 273,13 sine fraude . . . denarios -ent. 273,15 ut . . . argentum suum in constitutis monetis -ari faciant.

subst. concambiatum, -i n. *quod commutatione acquisitum est - durch Tausch Erworbenes:* COD. Lauresh. 686 (a. 791) quidquid . . . de comparato . . . ac -o . . . ad me nos-citur legibus pervenisse.

2. *concambio, -campsi vel saepius -cambivi (-ii), -cambium, -ire. *script. comc-: l.24. form. perf. -buit:* CHART. Basil. A II 17 p. 24,8.

commutare, permutationem facere - (aus-)tauschen, wechseln, einen Tausch vollziehen: **I publ. et iur.:** *A spectat ad possessiones:* **1 in univ.:** COD. Lauresh. 100 (a. 800) abbas -vit cum Ruthrado . . . mansum. CHART. Ful. A 631 p. 288,4 recusavit cum eo -ire. DIPL. Contr. I. 21 aliquas res eorum inter se . . . -ire. TRAD. Salisb. I 46 cum . . . allodio. DIPL. Heinr. II. 272 mutuo. REGISTR. abb. Werd. 8,4 p. 265,30 mansum . . . comendo transtulit. CHART. Salem. 12 p. 20,16 decimas . . . legaliter -ierunt. CHART. Bern. II 75 premium ecclesie . . . pro predio . . . fratribus . . . legitimo concambio -vi. al. **2 c. colore quodam:** *a commutando acquirere - durch Tausch erwerben, eintauschen:* CHART. Lux. I 19 p. 23,7 (a. 732/33; interp.?) quod (*monasterium*) nos . . . a (*om. B*) Pippino maiore domus -psimus. COD. Bald. 9^a quam commode . . . archiepiscopus . . . praedium . . . -ret. CHART. Scafus. app. p. 126,3sqq. pars . . . loci -ta est ab . . . comite . . . cum predio . . . , quod -tum est de monasterio . . . cum prediis. DIPL. Heinr. III. 390 p. 540,25 (spur. s. XII.) monasterium . . . equa lance concambii -tum . . . aeccliae adiungere. al. v. et p. 1136,68. **b commutando dare - in Tausch geben:** DIPL. Heinr. III. 4 potestatem . . . precariandi, -endi. 208^b visum est . . . alias eam (*villam*) -ire. CHART. Osn. II 478 p. 378,41 de . . . hominibus . . . -endis atque recipiendis. al. **B spectat ad nummos, argentum sim.:** CHART. Stir. II 376 p. 488,32 (a. 1239) nullius alterius pecuniam preter sui ordinis . . . aliquatenus -ire.

II usu communi: GUIDO ARET. epist. adnot. (MG Lib. Lit. I p. 6,19) infelices (*sc. simoniaci*) infeliciter sibi invicem -pserunt *eis.* TRANSL. Dion. Ratisb. 38 p. 370^b,58 offert librum recipiens clam -endo . . . Dionysii membrum. *redimere - erkauen:* ARNOLD. RATISB. Emm. 2 p. 1087^A cum funiculorum attrectatione continua salutem -ire.

3. *concambio (-mio), -onis f. (*?m. l.52*) **1 commutatio, pactum permutationis - (Aus-) Tausch, Tauschvertrag:** FORM. Marculfi 2,23^{tit.} (ed. A. Uddholm. 1962) -o (-mio *A 1*) de villas (2,24^{tit.}). TRAD. Frising. 238 notitia de -e, qui fuit inter Ellannodo et cuidam homine. **2 compensatio - Gegenleistung:** TRAD. Brixin. 275^b (a. 1070/80) aream . . . erga rectam et collaudatam -em vinearum inibi redditam legavit.

***concambitorius** (-airus), -a, -um. *ad commutationem pertinens - Tausch-:* FORM. Augiens. B 38 contra literulas -tairas . . . venire.

***concambitio**, -onis f. *commutatio, pactum permutationis - (Aus-) Tausch, Tauschvertrag:* CHART. Ful. A 270 (a. 812) kartula -is. CHART. Turic. 192 p. 83,9 de -e familiarium. DIPL. Heinr. III. 390 p. 540,30 (spur. s. XII. ex.) -o autem et eiusdem -is . . . traditio talis est: *eis.* CHART. episc. Halb. 694 decimam . . . iusto -is titulo damus. al. *meton. i. g. res permutata - Tauschobjekt:* CHART. Sangall. A 713 p. 315,19 (a. 897) ut pars utraque acceptae ius -is . . . inviolabile . . . possideat.

***concambitorius** (*cumc-, -bt-, -tur-*), -a, -um. **1 adi.:** *ad commutationem pertinens - Tausch-:* FORM. Augiens. B 38^{tit.} carta cumcambituria. **2 subst. fem.:** *pactum permutationis - Tauschvertrag:* CHART. Sangall. A 112 (a. 787) ut ista -uria firma maneat. *ibid. iterum. cf. *concambiatoria.*

***concambitus, -us m.** *pactum vel status permutationis - Tauschvertrag(sverhältnis):* CHART. Turic. 191 (a. 925) ea . . . ratione concambivimus, ut, si ex ipsis (*ancillis*) filii fuissent . . . nati in eodem -u, ad utramque ecclesiam . . . persisterent.

***concamblum, -i n.** (*m. -us: l.52sq.*) *script.:* cumc-: DIPL. Burgund. 117 (ed. Th. Schieffer. 1977). *comc-:* DIPL. Loth. I. 81 p. 202,28 (ed. Th. Schieffer. 1966). al. -nga-: l.27,31. al. -nka-: l.36. *adde* TRAD. Ratisb. 23 (*in dorso*). al. -cha-: CHART. Sangall. A 694. al. -abi-: DIPL. Contr. III. 28 (ed. F. Hausmann. 1969). -anb-: l.31,63. *adde* CONST. II 57 p. 71,2. *saepe. -mpi:* l.22,26,53. *saepe. -mi:* l.48,58. *adde* CHART. Rhen. med. I 187. al. -mmi-: l.21. -mni-: l.58.

15 commutatio, permutatio, vicis - (Aus-) Tausch, Wechsel (*cf. GLOSS. IV 136,65 St.-S. -um wechsolv. al.:*) **I publ. et iur.:** *A spectat ad possessiones:* **1 proprie (saepius i. g. pactum permutationis - Tauschvertrag, e. g. l.26, 29):** **a in univ.:** DIPL. Merov. I 39 p. 36,20 quem (*sc. portionem*) de . . . Agulfo pro alia villa . . . in -o accepit. 70 p. 62,51 quod exinde (*sc. de curte*) . . . -mmio apud ipso Magnoaldo fissit (CHART. Sangall. A 52 -pium. CHART. Stir. I 404 p. 389,16 -um, quod vulgo ewehsel dicitur, quatuor mansuum . . . fecerunt. CHART. Westph. III 1090 p. 569,15 agrorum -um . . . fecerant inequale. *saepe.* CHART. Sangall. A 381 p. 356,19 cartula -i. TRAD. Ratisb. 52 -pium mutare. TRAD. Brixin. 1 proprietatem . . . in -gambium . . . tradidit. DIPL. Otton. I. 276 loca . . . per -um legitimè transmutationis . . . commutavimus. 329 rupto -o. THIETM. chron. 7,52 -um baculis firmavimus mutuis. TRAD. Frising. 1470 -gambium mancipiorum inter Ottonem . . . et Ellenhardum. CHART. eccl. Werd. 14 p. 23,1 -um *cerocensualium* approbatum . . . fuit. COD. Lauresh. 157 p. 441,18 decimationem . . . beneficiali -o redemptam. CHART. Stir. I 690 p. 675,7 canonico -o celebrato. CHART. eccl. Werd. 39 p. 56,30 quicumque . . . -kambium . . . immutaverit. *per* -saepe. *v. et vol. I. p.512,51. expressius i. g. actio permutationis - Tauschhandlung:* CHART. Sangall. A 557 p. 171,16 (a. 872) in ipso die -i. CHART. Salem. 11 p. 19,17 commutationis -o interfuit advocatus. al. **b de contractu precariae:** CHART. Sangall. A 808 (a. 962/63) aliam hobam eidem in -um dedimus . . . sub usu fructuario . . . possidendum. TRAD. Frising. 1294 convenit inter . . . episcopum et . . . servum . . . -um agere. CHART. Westph. VII 142 quam (*medietatem prædii*) . . . in -um, quod praga (*i. precaria*) dicitur, . . . donavit ecclesie. al. **2 meton.:** *a charta commutationis - Tauschurkunde:* CHART. Rhen. med. I 58 p. 66,22 (a. 826) qui (*comes*) hoc -ium fieri et firmare rogavit. TRAD. Frising. 1266 duo scribi inter se -a voluerunt. CHART. Heinr. Leon. 66 -um . . . sigilli nostri impressione communimus. al. **b res permutata - Tauschobjekt:** FORM. Sal. Lind. 5 quantum ipse -us . . . emelioratus valuerit (*inde* TRAD. Lunaelac. 22 -pius). CHART. Lux. I 302,2 villas . . . sub promissione melioris -i a monasterio separavit. GREG. CAT. chron. I p. 307,13 pro qua curte . . . -um recepit loco in culto. CHART. Burgenl. I 191 p. 141,15 dato utiliori -o. al. **c recompenso (commutationis) - (Tausch-)Gegenleistung:** DIPL. Karoli M. 124 p. 174,13 quas (*villas*) in -mio (-mnio C) pro Auuanlia reperunt (CHART. Sangall. A 583) equalē partem . . . in -um recipient. al.). DIPL. Heinr. II. 206 pro -o commutationis curtis . . . curtem Daleheyne . . . concedimus. DIPL. Heinr. III. 51 p. 66,3 data villa . . . loco -i. CHART. Solod. I 249 p. 141,15 ad -anbium . . . mansum . . . contradiderunt. CHART. Babenb. 411 recompensationem seu -um sufficienter . . . facere. al. **d pretium permutationis - Tausch- Gegenwert:** CHART. Basil. C I 41 (a. 1164/76) allodium . . . monasterio . . . contulit datis a monachis ratione -i triginta libris. CHART. Babenb. 160 recompensato -o. WILH. ANDR. chron. 55 p. 707,44 dato terre -o. **e ?exactio per ordinem solvenda - ?reihum zu leistende Abgabe:** CHART. episc. Halb. 705 l.2 (a. 1241) contentus erit prepositus . . . -o in Glendorp, quod ummereyse dicitur. **B spectat ad nummos, argentum sim.:**

1 proprie: CAPIT. reg. Franc. 273,13 in purgatione et -o argenti. HIST. de exp. Frid. imp. p.37,15 promissum . . . forum . . . atque -um . . . subtrahi iussit. al. **2 meton.** i. g. **pretrum nummorum - Wechselsatz, -kurs:** CONST. I 172,4 (a.1158) consules . . . -um denariorum seu argenti dabunt . . . secundum quod cum eis . . . fuerit ordinatum. HIST. de exp. Frid. imp. p.48,7 iustum -um. al.

II usus communis: A *proprie*: SIGEB. GEMBL. apol. 7 (MG Lib. Lit. II p.444,23) istius in illum, illius in istum prelationes . . . ridiculo transferentes -o (cum cambio 2). ACCESS. ad auct. p.44,136 (ed. R. B. C. Huygens. 1970) -um fecit *Lucanus* et spondeum ubique accepit nisi in quinto, dactilum ubique nisi in fine. FRAGM. de exp. Frid. imp. p.18,37 pater Marchisi . . . captivorum -o liber abscedit. FRID. II. IMP. art. ven. 4 p.96,15 dimittet *falso* gruem pro altera ave et hoc appellatur -um. GESTA Ern. duc. II 22 p.220,20 de ista ad aeternam vitam optimo -o transitur. al. **B meton. de re permutata:** WALTH. SPIR. Christoph. II 2,93 novella prius rediment -a fenus (*de novo testamento vice veteris instituto ut vid.*, cf. *Vulg. Hebr. 9,15*). HEINR. AUGUST. planct. 1084 Adam costa corroborat Evam et contra fragilis recipit -a carnis.

concamen v. conamen p.1134,41.

concamero, -atum, -are. *confornicare - überwölben:* CHRON. Sigeb. auct. a.465 (MGScript. VI p.391,6; s. XII.) templum multae ambitionis, adeo ut centum et viginti columpnarum mira dispositione subnixum totum -ret, . . . edificavit.

adi. concameratus, -a, -um. *arcuatus - überwölbt:*

1 de capella fornice vel tholo instructa: METELL. Quir. 25,68 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) ardua templi -a. **2 de lectica tecto arcuatiili praedita:** GENEAL. Flandr. VI 11 in lectica . . . portabili et propter ventos und pluvias . . . decenter -a.

***concamiatura** v. ***concambiatoria**.

concamio sim. v. concamb-.

***concammium** v. ***concambum**.

***concampatio** sim. v. concamb-.

concanblo sim. v. concamb-.

concancellaneus v. concellaneus.

***concancellatio**, -onis f. *decussatio - Überkreuzung:* ALBERT. M. sens. 1,14 p.34^a,44 ex -e nervorum ab oculis ad anterioris capituli directorum.

***concanonica**, -ae f. *eiusdem coenobii canonica - Mitkanonisse* (cf. K. H. Schäfer, *Die Kanonissenstifter*. 1907. p.121sq.): CHART. Westph. VII 54 (a.1207) ego . . . abbatis . . . assensu canonicorum et -arum (-canicarum A) et ministerialium meorum curtim . . . contuli.

***concanonicus**, -i m. *eiusdem ecclesiae canonicus - Mitkanoniker:* 1 *de canonicis ecclesiae cathedralis:* UDALSC. Egin. 20 confrater vester et -us. CHART. archiep. Magd. 441 sine communi -orum suorum (*sc. maioris praepositi*) consensu. CHART. Friburg. 45 p.32,4 cum . . . super canonicatu . . . -i vestri . . . questio suborta fuisset. CHART. Bund. 1043 coram . . . -o et officiali nostro (*sc. episcopi*). saepe. **2 de canonicis ecclesiae collegiate:** CHART. Turic. 319 (a.1167) mansum . . . a . . . preposito . . . aliisque suis -is . . . mutuvimus. CHART. Traiect. 482 confratres et -i. CHART. Gosl. II 233 p.265,17 Heinricus prepositus in Hokenem, -us ibidem. REGISTR. Xant. (QuellRechtsWirtschGeschXanten. I. 1937. p.55,1) cuiilibet scolari non -o . . . quarta pars. saepe.

concanto, -are. *concinere - gemeinsam singen:* ARNULF. delic. 171 digna Deo digni -ent cantica servi.

***concapasitas**, -atis f. *terra (circumscripta) - (um-grenztes) Landstück:* TRAD. Ratisb. 71 (a.866) tradidit . . . -em et proprietatem, quam in illa -e habet.

***concappellanus**, -i m. *socius capellani - Mitkaplan:* 1 *in curia imperatoris:* VITA Udalr. Cell. I 3 gravitati eius minime conveniebat levitas -orum, ne dicam caeterorum aulicorum. HERBORD. Ott. 3,38 p.766,42 iustius esse . . . -os (capellanos 1, ed. J. Wikarjak p.205,9) suos (*sc. Ottonis*) ad tales honores descendere (*inde* VITA Otton. Bamb. 11 [ASBoll. 3Iul. I p.338^B]). **2 in curia archiepiscopi:** ARNOLD.

RATISB. Emm. 2,8 episcopus . . . Ramuoldum evocavit, qui . . . sub Heinrico archiepiscopo eius -us (capellanus 2) fuit (*sim.* ORLOH. Wolfk. 15).

concapio, -captum, -ere. (*extirpando*) *acquirere - (durch Rodung) erwerben:* CHART. Sangall. A 422 (a.853) quicquid . . . de utraque illius fluvioli parte -tum . . . habeo. **concapolo** v. concapulo.

***concapsalis** (cumc-), -e. *in eadem capsula conditus - in demselben Reliquiar eingeschlossen:* HARIULF. chron. 3,14 10 p.127,28 facta est pars capititis sancti Mauricii . . . -is (cum- A) capititi beati Richarri.

***concaptionio**, -onis f. *terra per extirpationem occupata, captura - durch Rodung gewonnenes Land, Bifang:* CHART. Sangall. A 440 (a.855) in -e, quae sita est in marchio Wangon, 15 . . . hexas III dari.

***concaptionivo**, -atum, -are. (*una cum aliis*) *capere - (gleichfalls) gefangen setzen:* VITA Winn. 20 (MGScript. XV p.777,49; s. XI.med.) Adalardum aequae famulis -are. GALB. Karol. 87 qui cum per sex dies commemorati sunt -ti.

concaptionivus (cumc-), -a, -um. *una (cum aliis) captus - mitgefangen:* HROTSV. Pel. 130 comites . . . cum -o victi rectore populi. FRAGM. de exp. Frid. imp. p.11,23 gloriose crucis rex ducitur -us. *subst. masc. vel fem. (l.25):* LIBRI Karol. 26 p.160,30 suis . . . prodesse -is. FLOD. annal. a.937 25 p.67,5 visio cuidam -ae (cum- e var. l.) *presbyteri* apparet. CHRON. reg. cont. V a.1242 p.283,12 episcopus cum -is . . . custodie manipular. al. *in imag.* (cf. *Vulg. Rom. 16,7. al.*): HUGO FLAV. chron. 2 p.462,44 adeo ut -um suum eum (abbatem) vocaret *papa*.

concapulo (-pol-), -avi, -atum, -are. **1 dissecare - zerhauen** (cf. GLOSS. IV 662,17 St.-S. -vit, id est concidit, forheo): FORM. Andec. 33 ostias -olatas. **2 caedere - fällen:** LEX Sal. Merov. 27,23 si quis in silvam materium alienum . . . -verit (capolaverit var. l.).

***concarnalitas**, -atis f. *cognatio carnalis - 'Leibesverwandtschaft':* ALBERT. M. sent. 4,20,2 p.444^b,22 potius debet dici -s quam consanguinitas.

***concastellanus**, -i m. **1 socius castellani - Mitburg-(lehns)mann:** CHART. Westph. III 978 (a.1275) scriptum . . . nostro (*sc. burggravi*) et -orum nostrorum . . . sigillis . . . roboratur (VII 1727 consanguinei et -i mei [*sc. militis*]). 1093 miles, noster -us. **2 socius praefecti castelli - Mitkastellan:** INNOC. IV. registr. A 405 cum . . . a -is vestris . . . dampna . . . sustineritis.

***concastrensis**, -is m. *socius castellani - Mitburg-(lehns)mann:* CHART. Wetzlar. I 128 (a.1266) litteram . . . sigillo -ium nostrorum . . . roboratam (209 p.86,45). Pape

***concatenatica**, -ae f. *instrumentum ad conectendum aptum - Schließe, Spange:* GLOSS. III 317,19 St.-S. fibula -a muskil.

concatenatio (-cio), -onis f. **I conexio, iunctura - Verbindung, Verkettung:** A *proprie*: **1 gener.**: IOH. NEAP. Ian. 28 p.880^b,29 erant . . . quatuor sepulcra . . . sibimet uno mechanicae artis glutino copulata, ad quorum mirabilem -em exprimendam egs. IOH. WIRZ. descr. 11 p.146,1 locus elevatione tabularum . . . et reticularum ferreorum -e in modum altaris designatus. **2 Anat.**: Ps. GALEN. Anat. 1 p.166^C iuaventum ipsius (*ligamenti*) est nexio et -o iuncturarum. **3 philos.**: BOVO CORB. Boeth. 9 -em . . . ipsorum, 50 quale contraria videntur. **B meton.:** **1 Anat.:** a in univ.: WILH. SALIC. chirurg. 1,52 p.319^H considera -es nervorum illius loci (cf. 2,10 p.333^D propter -em . . . nervorum ligamentorum). *de partibus adnexis:* CONSTANT. AFRIC. theor. 4,17 p.17a^v tractis . . . ossibus tota -o eorum movetur. *ibid.* iterum. **b vertebra, articulus - Gelenk:** CONSTANT. AFRIC. theor. 2,6 p.6a^v ossa . . . ad hoc posita . . . ut -em facerent armorum. 2,7 p.6a^v os armi cum spatulis una -e est copulatum. 2,8 p.6b^v hac -e calcaneus sursum et iussum movetur. 2,12 p.8a^v ad genuum -em. 9,44 p.51a^r hec . . . passio (*sc. ischias*) in -e nascitur coxarum. p.51b^r in -e manuum et cubitorum. *ibid.* cum fatigata est -o. TRACT. de chirurg. 424 65 quod si phlegmones in . . . -cione sint membrorum. saepe.

[Widholm]

c compages - *Gefüge, Geflecht*: RICHARD. ANGL.(?) anat. II p.79,18 patebat -cio ossum, nervorum et arteriarum. **2 usu communi i. q. instrumentum ad conectendum aptum** - Schließe, Spange: GLOSS. III 274,7 St.-S. fibula -o nuschil (300,13). **C translate:** 1 necessitudo - Verbindlichkeit: CHART. Carinth. III 1205 (a.1176/81) privavit hunc . . . funiculo fraterne -is. **2 relatio - Beziehung**: GUIDO CIST. mus. p.167^b,33 unde quamdam -em inter illos (*cantus*) reperis eqs.

II continuatio - Aneinanderreihung, (ununterbrochene) Abfolge, Kette: **A gener.**: EPIST. Bonif. 14 p.22,19 innumerabilium -o criminum. **B rhet. de contextu, periodo**: ADALB. SAMAR. praec. dict. p.50,14 (ed. F.-J. Schmale. 1961; c.1115) si verborum -o sit plena.

concateno (-the-, -tin-), -atum, -are. **1 conectere, coniungere - verbinden**: **a de partibus corporis**: CONSTANT. AFRIC. theor. 2,4 p.6b^v quibus (*frustulis*) . . . sibi -entur *spondyles*. 2,7 p.6a^v que (*ossa*) sibi invicem -antur. 2,8 p.6b^v. Ps. GALEN. anat. I p.167^D cuius (*carnis*) iuvamentum est, ut . . . connectat (-et V) ramos. al. **b de sonis**: ARIBO FRISING. mus. p.57,32 consonantiae . . . vel simul intendantur seu in commixto -entur. **2 catena alligare - anketten**: RATHER. Metr. 6 l. 226 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976) septem . . . annis . . . lapidi ita hesisse fertur -tus. **3 praeligare - zubinden, knebeln**: ARBEO Emm. 37 p.84,30 vinctis . . . manibus, -inato (cum catenato var. l.) ore. **4 nectere, copulare - knüpfen, schließen**: TRANSL. Libor. 13 (MG Script. XXX p.809,7;s. IX.^{med.}) conglutinata . . . et -thenata fraternitate caritatis.

adi. concatenatus, -a, -um. **1 de conexione**: **a conexus, coniunctus - (eng) verbunden**: **a corpor.**: THEOPH. sched. 3,74^{ln} dracone -i (-is V) collis et caudis (*sim. 3,92^{med.}*). **anat.**: CONSTANT. AFRIC. theor. 2,3 p.5b^v craneum ex ossibus est multis sibi invicem -is (*sim. MAURUS [?]* anat. II p.34,18). WILH. SALIC. chirurg. 1,28 p.313^D nervorum -orum. al. **β spirit.**: ERMENR. Sval. 10 p.162,38 amore -us. SERMO nat. virg. 11 in Christi caritate -ae sorores. TRACT. de Lamb. I 1 (MGScript. XV p.947,44) ita artes fore -as in invicem, ut eqs. **artus - eng, innig**: ALDH. ad Acirc. 5 p.75,15 -ae dilectionis viscus. **b (coniunctum) catena alligatus - (zusammen) angekettet**: CHART. episc. Wirz. I 64 p.22,2 (a.1036) in duabus tabulis ereis -is. **2 de continuatione**: **a gener. i. q. continuus - zusammenhängend, ununterbrochen**: ALDH. ad Acirc. 2 p.68,16 undecies . . . septinariae generationis propagabo ab ortu . . . mundi -a fecunditatis serie decurrentis. **b rhet. de gradatione i. q. in modum catenae compositus - kettenartig** (cf. H. Lausberg, Handbuch der literarischen Rhetorik. 1960. § 623): ALDH. ad Acirc. 4 p.74,15 praedicator. . . Romanis (*Vulg. Rom. 5,3sqq.*) -o scemate scribens eqs. ARNO REICHERSB. apol. p.130,31 qualiter . . . apostolus (*Vulg. I Cor. 11,3*) quandam quasi -um inter homines et Deum texat ordinem eqs.

***concavamen**, -inis n. **cavitas, locus depressior - Vertiefung, Mulde**: VITA Serv. 2 p.7,20 arenarum cumulos et -a . . . spectare.

***concavaria**, -ae f. **labrum - (Wasser-)Becken**: FOLCUIN. Lob. 29 p.70,33 -a . . . quae . . . sufficientem fratribus administrationem aquae distillat.

concavatio, -onis f. **cavitas - Vertiefung**: ALFAN. prenn. phys. 7,25 deviare visum prominentis non existentibus et -bus (PG 40,648^B *χοιλώμασιν*).

***concavico**, -are. **excavare - aushöhlen**: Ps. AVIC. anim. 7,4 p.425 supra et infra -atur plumbum.

concavitas, -atis f.

I de rebus concavis: **A praevalente notione cavi i. q. (ex)cavatio, cavitas, caverna - (Aus-)Höhlung, Hohlräum, Höhle**: **1 de cavitatibus interioribus**: **a in univ.:** **α spectat ad partes corporis**: ARS med. 5 p.422,23 qui (*sc. cerebrum*) -em vel spatia habet (cf. ALBERT. M. summ. creat. II 35,3 p.314^b,25 organum sensus communis est in prima -e cerebri. ibid. al.). CONSTANT. AFRIC. theor. 2,4 p.6a^r ut eorum (*spondylium*) -s alicubi esset lata, alicubi stricta eqs.

- 3,22 p.12a^v cor duas habet -es (cf. ALBERT. M. somn. 1,2,10 p.155^a,13 thalamos sive -es. al.). TRACT. de chirurg. 147 pectoris (cf. WILH. SALIC. chirurg. 4,3 p.31,5 intra -em costarum). Ps. GALEN. anat. 7 p.185^D in interiori . . . -e ossis petrosi (*item de aure*: ALBERT. M. animal. 1,169). 8 p.186^B in -bus ipsius (*nasi*): ALBERT. M. gener. 1,3,8 p.382^a,37 quod caro suppletat -es, quae sunt inter membra . . . et nervos et venas eqs. animal. 12,139 quae (*ossa*) sunt ad motum, habent -em eqs. saepe. v. et p.1144,35q. **β spectat ad plantas**: CONSTANT. AFRIC. grad. p.385,25 cuius (*piperis longi*) -s parvis granis . . . impletur. ALBERT. M. veget. 5,17 stipitum. al. **adde**: ALBERT. M. veget. 4,10 omne augens recipitur intra -em eius, quod augetur. **γ spectat ad terram**: ALBERT. M. meteor. 2,2,2 p.546^b,19 aquae fluminum exeunt de -bus (cf. p.349^b,4 έπει κοιλίας), in quibus congregantur aquae pluviae. 2,2,10 caput. terrae. al. **δ usu vario**: TRACT. de fist. org. p.13 fistularum. VITA Virg. Salisb. II prol. p.88,31 -is patuerunt indicia. ACTA imp. Winkelm. I 693 p.550,16 erexit . . . hedificium super rotas . . . , cuius -s . . . triginta 20 continere poterat loricatos. CATAL. thes. Germ. I 45,54 (Mittelalterl. Schatzverz. I. 1967) -s eius (*acerrae in similitudinem bufonum formatae*) patebat in dorso. THEOD. CERV. chirurg. 1,22 p.143^D sagitte. al. **β c. colore quodam**: **a cuniculus - Stollen**: NARR. itin. nav. p.188,5 ut per -em muri veniretur ad turrim. ibid. al. (v. ind.). **β foramen - Loch**: ALBERT. M. animal. 1,533 in -bus colatorii. **2 de cavitatibus in superficie positis (plerumque i. q. pars concava, locus depresso - Vertiefung, Einbuchtung, Grube)**: **a in univ.:** **α spectat ad partes corporis**: CONSTANT. AFRIC. theor. 2,8 p.6a^v que (*ancha*) ligatur cum ani ossibus -em suam intrantibus; hec proprie hancha vocatur, pixis vero eius -s (*item de acetabulo [‘Gelenkpfanne’]*): FRID. II. IMP. art. ven. 1 p.79,30. al. cf. p.1144,23). 3,29 p.12a^v -s **hepatis** stomacho et intestinis est finitima. Ps. COPHO anat. 92 in -e capitidis ('Schädelbasis' ed. p.145). ROGER. SALERN. chirurg. 3,771 in -e supra pectus sub epiglottio. ANON. anat. 30 oculorum. BRUNUS LONG. chirurg. 1,3 p.107^A intentio in vulnere concavo est, ut eius -s carne . . . impletur. 1,20,1 p.118^D significatio . . . dislocationis est -s insolita ex una parte et ex altera eminentia. ALBERT. M. animal. 1,281 intrinseca manus -s. WILH. SALIC. chirurg. 4,4 p.38,6 renum ('Hilus' ed. p.58). saepe. v. et p.1145,7. **β spectat ad plantas**: ALBERT. M. veget. 2,140 floris. 6,61 iacent grana . . . in -bus pomii cypressi. ibid. al. **γ usu vario**: IOH. WIRZ. descr. 10 p.145 locus . . . retro . . . altare designatus est per quamdam -em . . . petrae eqs. BURCH. URSB. chron. p.120,11 soldanus fecit aquas . . . torrentis in quadam -e et valle montium retineri. FRID. II. IMP. art. ven. 1 p.51,17 -s . . . in medio nidi. al. **β c. colore quodam**: **a stria, sulcus - Einkerbung**: KERBE: TRANSL. Herm. Ios. 9 p.709^A ligno . . . quasi quamdam -em in testa cerebri faciente. ALBERT. M. (?) animal. quaest. 4,4 p.140,45 in loco, a quo polluit humor, appareat -s (opp. gibbositas). **de parte astrolabii** (cf. E. Zinner, Astro-nomische Instrumente des 11. bis 18. Jhs. 1966. p.155): HERM. AUGIENS. util. astrolab. 5 p.409^B per cursorem firmiter in sua -e manentem. **β vola (pedis) - hohle, gewölbt** (*Fuß*-) Sohle: ARNOLD. LUB. Greg. 4,185 pedum. cf. p.1145,7. **γ cavum inflexione (brachii) effectum - (Arm-)Beuge**: WILH. SALIC. chirurg. 3,9 p.344^G a pollice usque ad -em cubiti. **B accidente vel praevalente notione curvi**: **1 camerratio, curvatura - Wölbung, Krümmung**: **a strictius de curvamine cavitatem complectente vel efficiente**: WALAHFR. exord. 6 p.480,38 haec (*camera*) . . . a -e superiori ad similitudinem cuiusdam animalis testudo nominatur. HRABAN. anim. 11 p.1119^B sub . . . capitisi rotunda -e (cf. ALBERT. M. animal. 1,117 medium . . . capitisi . . . vocatur capitisi involutio, eo quod cetera in sua involvit -e). GALB. Karol. 32 stridor . . . armorum . . . in altiori aeris repercutiebatur -e. al. **β latius de convexitate**: WILH. RUBRUQU. itin. 6,1 (Sinica Franciscana I/3. 1929) *viri radunt . . . collum usque ad sumnum -is cervicis. fort. huc spectat* (cf. p.1143,3). BEN-VEN. GRAFF. ocul. A p.24^b,20 eminent oculi cum tota -e extra

palpebras (B 6 p. 24,6). **2 corpus concavum - Hohlkörper:** BENVEN. GRAFF. ocul. A p. 17^b,16 *oculus est quaedam -s in summitate nervi optici et -s illa est plena aqua glaucosa* (B 3 p. 11,7). p. 22^a,16. *ibid. al.*

II de statu vel qualitate: **1 natura cava, vacuitas - das Hohlsein, Hohlheit:** CONSTANT. AFRIC. theor. 2,2 p. 5^av que (*ossa concava*) . . . sunt medullis plena, ne -e frangerentur. **rariudo - Porosität:** CONSTANT. AFRIC. theor. 2,10 p. 7^ar primum par nervorum a cerebro exeuntium est concavum nulli aliorum tanta -e assimilandum egs. **2 (in interiore partem) recessus - das Tiefliegen, Eingefallensein:** AESCULAPIUS 36 p. 56,5 ex nimia macie, . . . oculorum -e (TRACT. de aegr. cur. p. 224,10 -s sive orbis o.). p. 56,27 -s vultus appetit, maxime a somno. **3 forma, species recava - Hohlform, Konkavität:** ALBERT. M. cael. 2,2,1 p. 128,59 (ed. P. Hoßfeld. 1971) necesse est, quod *leve* per omnes partes aequaliter recedat a medio, et ideo necessario efficitur ignis rotundae -is et ideo per accidens efficitur aer rotundae concavitatis egs. *ibid. al.* **B latius i. q. depresso, curvitas, notio concavi - das Vertieft-, (Einwärts-)Gekrümmtsein, Begriff des Konkaven:** ALBERT. M. metaph. 6,1,2 p. 304,39 (ed. B. Geyer. 1964) ‘-s’ (p. 1025^b,33 *χολόθης*) . . . secundum rationem diffinitivam est ‘sine materia sensibili’ egs. 7,1,10 p. 333,27sq. cum nasus sit proprium subiectum similitatis, aliquid commune cum -e erit proprium subiectum -is; hoc . . . commune est superficies depressa. p. 333,53 -s . . . , cum genus sit similitatis sicut color genus albedinis egs. *ibid. al.* v. et p. 1144,58.

concavo, -are. **1 excavare - aushöhlen:** GESTA Magd. 3 p. 377,12 Albie flumine . . . litus suum -ante. BRUNUS LONG. chirurg. 1,13 p. 111^C totam carnem, in qua est *sagitta*, -are. ALBERT. M. veget. 6,91 *pomum* debet . . . -ari egs. **2 concavum reddere - hohl machen (medial. i. q. concavum fieri, in interiore partem reduci - hohl werden, einsinken):** AESCULAPIUS 1 p. 1,18 oculi -antur. BRUNUS LONG. chirurg. 1,4 p. 107^B ut gibbato dorso venter -etur. **3 incurvare - (zusammen)krümmen:** ALBERT. M. animal. 1,287 quod possit dilatare se . . . et -are manus.

***concausa, -ae f. causa secundaria - Mit-, Nebenursache:** ALBERT. M. div. nom. 4,55 p. 163,35 (ed. P. Simon. 1972) imperfectio est quaedam -a ad conversionem et ad quemlibet motum egs. anim. 2,2,4 p. 219^b,40 calor ille instrumentalis est et non primum efficiens et ideo est -a (p. 416^a,14 *συνάρτιον*) et non causa principialis. animal. 18,10 -ae . . . , quae sunt causae disponentes veram causam. *ibid. al.* **meton. de hominibus:** ALBERT. M. eth. 3,1,22 p. 232^b,4 habituum . . . -ae (p. 1114^b,23 *συνάρτιον*) sumus aliqualiter ipsi diis egs.

concausalis, -e. causam secundariam praebens - mitursächlich: ALBERT. M. animal. 11,44 id, quod est -e ad esse vel fieri. metaph. 5,1,6 p. 221,2 (ed. B. Geyer. 1960) ‘necessarium aliquando dicitur, sine quo vivere’ viventibus ‘non contingit’, et est ad vitam ‘-e’ (p. 1015^a,21 *συνάρτιον*). **subst. neutr.:** ALBERT. M. animal. 11,45 **necessarium** primum est ad esse et -ia ad esse, secundum autem ad utile et bonum et -ia ad bonum et utile. metaph. 5,1,6 p. 221,71 (ed. B. Geyer. 1960) in -bus vivendi. *ibid. al.*

***concausativus, -a, -um.** **concausalis - mitursächlich:** ALBERT. M. sens. 2,6 p. 56^a,49 calidum . . . sicut agens -um (p. 441^a,29 *συνάρτιον*) est.

***concauso, -atum, -are.** **1 una efficere, creare - mitversachen, -schaffen:** ALBERT. M. gener. 2,3,5 p. 450^b,46 in hora conceptus . . . rei inferioris, quae creatur vel -atru a circulo coelesti. **2 simul creare - zugleich erschaffen:** ALBERT. M. phys. 3,2,3 p. 209^a,42 illi (*caelo*) adiacet tempus -tum illi.

concavus, -a, -um. **script. -cab(us):** p. 1144,42. **adde Ars med. 7 p. 428,26 (var. l.):**

I adi.: **A praevaleente notione cavitatis i. q. (ex)cavatus, cavus - (aus)gehöht, hohl:** **1 (intrinsecus) vacuus, cavitatem continens - (innen) leer, einen Hohlraum enthaltend:** a proprie: **a de partibus corporis:** CONSTANT. AFRIC. theor. 2,2 p. 5^av natura videns, ubi ossa debent esse solida,

non ea facit -a. Ps. COPHO anat. 27 venam, quae -a dicitur (ALBERT. M. animal. 13,57. al.). ALBERT. M. animal. 1,267 dorsum est -um, in qua concavitate est via nuchae. 1,613 -i . . . sunt renes, ut ad illam concavitatem urina trahatur. **saepe.**

- 5 **spongiosus, rarus - locker, porös:** BENVEN. GRAFF. ocul. B 28 p. 49,1 nervus opticus -us (ALBERT. M. animal. 1,359. al. v. et p. 1143,10). **β de plantis:** ALBERT. M. veget. 2,26 in his (*plantis*), quarum herba -a est, sicut stipula. 2,37 quae (*plantae*) . . . habent magnas medullas aut in toto sunt -ae. AEG. ZAM. mus. 10 15 p. 390^b cuius (*sambucae*) rami sunt -i. al. **γ usu vario:** CHART. Rhen. med. III 9 p. 14,31 (epist. papae a. 1213) in . . . ecclesiis . . . truncus -us statuatur egs. CATAL. thes. Germ. I 45,82 (Mittelalterl. Schatzverz. I. 1967) ymago . . . aurea Domini crucifixi . . . -a, sed multum spissa. al. (v. ind.). 15 MARC. GRAEC. ign. 6 baculos. THEOD. CERV. chirurg. 1,22 p. 143^D si ferrum illud (*sc. sagittae*) fuerit -um. al. **b translate i. q. inanis, vanus - wertlos, nichtig:** CARM. Bur. B 207,1,2 tessera perfida, -a. **2 (in superficie) depresso, reductus, profundus - (an der Oberfläche) vertieft, eingebuchtet, tief:** **a de partibus corporis:** **a in univ.:** CONSTANT. AFRIC. theor. 2,8 p. 6^b os cartilaginosum atque -um (FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 75,22 ubi . . . coniuncta sunt . . . hec duo ossa . . . quodammodo sunt -a . . . et in eorum concavitate vertebrum primi ossis ale . . . locatur. al.). **ibid.:** ut pedes essent -i. BRUNUS LONG. chirurg. 1,4 p. 107^C patiens . . . taliter collocetur, ut dorsum sit gibbosum et venter existat -us. THEOD. CERV. chirurg. 1,6 p. 137^B vulnera rotunda et -a (cf. Galen. ed. Kühn X p. 284 *ὑπόχοια*). al. v. et p. 1142,38. **β conditus - tiefliegend:** CONSTANT. AFRIC. theor. 1,24 p. 4^av 30 **sint oculi neque multum -i neque foras emissi (FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 11,9 aves rapaces generaliter habent . . . oculos -os).** (macie) **retractus, collapsus - eingefallen:** MAURUS progn. 3 p. 24^a,50 (ed. M. H. Saffron. 1972) oculi -i (*Hippocr. ed. Littré* II p. 114 *χοιλοί*). p. 24^b,4 ‘tempora plana’, id est -a. **b de plantis:** ALBERT. M. veget. 2,140 -us . . . invenitur omnis flos notus apud nos egs. **c de locis (cf. Gloss. II 253,12 St.-S. -um <locum> holastat):** IONAS BOB. Columb. 1,8 p. 167,9 conspicit -um in caute sinum. OTTO FRISING. gest. 2,40 p. 148,17 per -a et confragosa Alpium . . . loca (FRID. II. IMP. art. ven. 5 p. 136,3 l. -a per naturam vel per artificium egs. al.). CHART. Pomim. B 889 p. 216,20 iuxta viam -am. **d usu vario:** COMPOS. Luc. Q 17 lignum -bum. CHART. Osn. I 225 p. 193,11 (a. 1110) quod (*altare*) retro -um est (cf. NORB. IBURG. Benn. 18 p. 884,12). **B accidente** 45 **vel praevaleente notione curvitatibus:** **1 curvamine cavitatem complectens vel efficiens - einwärts gewölbt, konkav:** **a in univ. de parte interiore sphærae (cavæ):** ALBERT. M. nat. loc. 1,2 p. 531^a,26 res locata in -a superficie habente qualitates contrarias illi dissolvitur (1,3 p. 533^a,11 ultimum -ae superficie aquae. metaph. 4,1,8 p. 172,27 [ed. B. Geyer. 1960] -ae superficie lunae, quae est locus altus simpliciter. *ibid. al.*). **b figuram sphærae (cavæ) exhibens - (hohl)-kugelförmig:** BENVEN. GRAFF. ocul. B 2 p. 8,11 oculus est callus -us plenus aque clarissime egs. *ibid. al.* **2 recurvus, repandus - einwärts gekrümmt, sattelförmig:** ALBERT. M. metaph. 6,1,2 p. 304,39 (ed. B. Geyer. 1964) dicitur . . . ‘simum quasi nasus -us’ (p. 1025^b,33 *χολήν*) egs. (7,1,10 p. 333,33 cum dicitur n. -us, de intellectu primo concavitatis non est subiectum similitatis proprium. *ibid. al.*). 50 **II subst. neutr. (fem. 1.68. p. 1145,24):** **A de rebus -is:** **1 praevaleente notione cavitatis i. q. (ex)cavatio, cavitas, caverna - (Aus-)Höhlung, Hohlraum, Höhle:** **a de cavitatis interioribus:** **a spectat ad partes corporis:** ODO MAGD. herb. 1158 pulmonum. RICHARD. ANGL. anat. I 270 cordis. 629 matricis. ALBERT. M. gener. 1,3,8 p. 382^a,41 supplens -a caro. al. **β spectat ad plantas:** ALBERT. M. veget. 2,54 qui (*spiritus*) elevatur in -o plantarum. **γ spectat ad terram, loca:** IONAS BOB. Columb. 1,9 p. 167,17 cum in . . . -a (-o var. l.) scopuli solitariam vitam duceret. ALBERT. M. veget. 4,11 quae (*terra*) in -a sua aere plena attrahit humorem pluviae. **δ usu vario:** LIBELL. de cal. Trev. p. 740,43 mar morea columna altitudinem et latitudinem unius pedis -um

(Widhalm)

demonstrarat. LAND. MEDIOL. hist. I 3,28 in -o altaris sancti Nazarii supra eius corpus . . . fugit. **b de cavitatibus in superficie positis** (*plerumque i. q. locus depresso, recessus, imum - Vertiefung, Einbuchtung, Tiefe*): **a spectat ad partes corporis**: GLOSS. med. p. 91,18 in . . . plantarum -is (*item de vola pedis*: CONSTANT. AFRIC. theor. 2,8 p. 6b^v hec concavitas . . . fuit necessaria, ut . . . si pes acute rei superponeretur, -um haberet, ad quod cito confugeret). CONSTANT. AFRIC. theor. 2,8 p. 6b^v cuius (*ossis*) -a cruris et coxe intrant ossa hocque vocatur genu (*item de parte vertebrae*: TRACT. de chirurg. 768 illud -um [*'Gelenkpfanne'* *ind.* p. 131], ubi femur incidit). ALBERT. M. animal. 1,190 per medium partem orbitae occuli in -o ipsius. **B spectat ad terram, loca** (*cf. Gloss. II 246,17 St.-S. -a-holir; interdum expressius i. q. fossa, fauces - Graben, Schlucht, e.g. l. 18sq.*): IONAS BOB. Columb. 1,11 p. 171,8 per -a vallis (SYLL. Sangall. 20,2,2 vallium, *al.*). BEDA hist. eccl. 5,6 p. 290,11 dum . . . equus quoddam itineris -um . . . transiliret. WOLFHARD. Waldb. 2,11 (6) abrupta . . . et -a. HIST. peregr. p. 136,31 -a montium. **Y spectat ad flumina, mare**: IONAS BOB. Columb. 2,2 p. 234,6 quoadusque -a alvei paterent. ANNAL. Einh. a. 772 ut . . . tanta vis aquae in -o culusdam torrentis eruperit, ut *egs.* (POETA Saxo 1,75). DHUODA 1,6,5 (*Sources chrét.* 225, 1975) ponti -a. **B spectat ad receptacula i. q. concha, labrum - Becken**: GLOSS. III 295,29 St.-S. belvis -um label. **2 accidente vel praevalente notione curvitatis i. q. (curvaminis) pars recava - konkave Seite, Hohlseite**: **a de parte interiori sphaerae (cavae) i. q. spatium curvamine (sphaerae) conclusum - gewölbte Innenseite (einer Kugelschale), Hohlung (accedit ad notionem camerationis vel sphaerae: l. 36,39)**: ALBERT. M. cael. 2,2,1 p. 128,26 (ed. P. Hoßfeld. 1971) oportet, quod corpus locatum in -o corporis rotundi sit convexitas rotundae *egs.* (nat. loc. 1,2 p. 530^b,46). 2,2,3 p. 131, 24 ipsa (*sc. terram, aerem, ignem*) esse rotunda tam in -o quam in convexo. nat. loc. 1,3 p. 532^a,10 locus . . . , qui simpliciter est super omnia tria elementa, -um est orbis lunae (metaph. 4,1,8 p. 172,13 [ed. B. Geyer. 1960]. *ibid.* *al.* *cf.* nat. loc. 1,3 p. 533^a,25 -um superficie o. l.). p. 533^a,21sq. locus . . . in -o ignis est aeris et locus in -o aeris est aquae. veget. 2,78 in -o coelestis circuli. metaph. 5,2,11 p. 247,76 (ed. B. Geyer. 1960) ad 'ultimum' locum . . . , qui est caeli -um, 'aut medium', quod est terrae convexum. *ibid.* *al.* **b de inflexione i. q. pars recurva - Einwärtskrümmung**: ALBERT. M. veget. 2,72 arcus, qui est ad domesticum plantae, -um habet in exteriori superficie et convexum convertit superiorius (animal. 1,282 c. eius [*ossis adiutorii*] est ad silvestre et -um eius est ad domesticum corporis *egs.*). **B de qualitate i. q. depresso, curvitas, notio concavi - das Vertieft-, (Einwärts-)Gekrümmtsein, Begriff des Konkaven**: ALBERT. M. metaph. 6,1,2 p. 304,20 (ed. B. Geyer. 1960) quaedam . . . 'diffinitorum' . . . sunt 'sicut -um' (*p. 1025^b,31 τὸ κοῖλον*), quod non dicit nisi depresso in superficie. 7,3,2 p. 357,49 -i (*p. 1035^a,4 κοιλότητος*) secundum esse -i 'non est pars caro' *egs.* *ibid.* *al.*

***concedenter v. condecet p. 1234,71.**

concedo, -cessi, -cessum, -ere. script.: concon-: p. 1146,8,66. **adde WALAHFR.** Wett. 1 (cod. B). **cun-:** p. 1148,14,16. **comec-:** p. 1150,23. **come-:** p. 1148,27. **-cae-:** p. 1147,9. **adde DIPL.** Merov. I 81 p. 72,31. DIPL. Otton. III. 305. **-cid(o):** p. 1148,37. 1149,3. **adde FORM.** Andec. 40. CHRON. Fred. 3,65. **-cit(o):** p. 1149,3. **-ire:** p. 1147,63. **form.** stirp. perf. **-ced(i):** p. 1147,17. 1149,25. 59. **adde EPIST.** Alcuin. 46. DIPL. Ludow. Germ. 99. CHRON. Ven. Alt. p. 75,30. **saepe.** struct. select.: ne: p. 1148,41. **c. gerund.** p. 1147,23. **c. acc. rei datae et personae dono instructae:** p. 1147,31. 1148,14. 56. **refl.:** p. 1146,8sq. 44. 1147,70. 1151,23.

I(re)cedere - weichen (fere intrans.; refl.: p. 1146,8sq. 44): **A proprie i. q. (ab)ire, se recipere, se conferre (aliquo) - (weg)gehen, sich zurückziehen, sich (fort)begeben (nach, zu):** **1 strictius:** ANNAL. Einh. a. 782 p. 65,5 rex Theodore-villa in hiberna -ssit. LUP. FERR. epist. 1 p. 8,18 ex Gallia huc in

Transrhenanam -ens regionem. VITA Ludow. Pii 26 p. 620,47 his expletis intra domus paenita -ssum est. TRANSL. Dion. Ratisb. 26 p. 366^b,52 abbas cum fratribus -unt claustrum, Gisilbertus . . . hospitio. 29 p. 367^a,53 pauci -unt completorio, 5 plures . . . dormitorio. VITA Theod. 10 Stabulaus, ubi illum (*magistrum*) -ssisse fama sibi murmuraverat. *al.* **refl.:** THIETM. chron. 5,38 p. 262,32 se . . . ad . . . Bolzlavum . . . -ssit (concon- 1, se contulit CHRON. Thietm.). TRANSL. Dion. Ratisb. 21 dum se aliquo -at. **2 latius c. sensu se convertendi:** GOZECH. epist. 33 p. 902^A viri, qui . . . studiis valefecerunt et . . . in theologiae otium -sserunt. *v. et l. 4.* **?adire - ?gehen (an):** CAND. FULD. Eigil. II 7,10 quemcumque velint **fratres** . . . expedito patrem ex nobis, -e labore (*an -o?*, cf. p. 1148,31). **B translate:** **1 transire - übergehen (auf, in):** **a de translatione, collatione:** **a in univ.:** WALAHFR. exord. 14 p. 489,2 regni eatenus uniti potentia . . . in aliam tribum . . . partim -ssit. REGINO chron. a. 874 p. 110,9 in ditione Alani omnis Britannia -ssit. LAMB. HERSF. Lull. 5 p. 313,4 nomen regium et . . . dignitatis insignia ab Hilderico ad Pippinum . . . -ssere. *al.* **adde:** RUD. TRUD. (?) mus. 1,19 p. 44 autentus tritus in ius lateralis sui -it. **B obvenire, obtингere - zufallen, zuteil werden:** ANNAL. Ful. Ratisb. a. 891 p. 120,32 victoria ad christianos -ssit (cf. Oros. hist. 4,1,19). *al.* ADAM gest. 1,22 monasterium -ssit in partem Karoli. **b de transformatione, actione se conformandi (de re et fonte v. p. 1159, 69sqq.):** ARNO REICHERSB. apol. p. 237,16 de natura in naturam -ere, quomodo si ferrum igni inectum ignis virtutem et formam induat (p. 245,2sqq. neque . . . posset de n. in n., id est naturae virtutem, -ere non aequalis . . neque de n. in n. ita -ens potiori naturae . . . subiectus non esse). **2 cedere - nachgeben:** **a se dedere, se submittere, se accommodare - sich ergeben, sich beugen, sich fügen, sich schicken (in):** **a in univ.:** HEIRIC. Germ. I 4,130 miles . . . votis . . . ad fortia promptis stare parat contra soli -ere tandem obnixus morti. 35 5,73 -unt humana Deo. WALTHARIUS 580 forsan vestro (*sc. regis*) -et honori. LAMB. HERSF. annal. a. 1071 p. 133,20 quicunque in illorum (*monachorum*) instituta ultro -ere noluiscent *egs.* a. 1074 p. 183,4 se . . . loco et tempori -ssuros. *al.* **B de deditio:** LAMB. HERSF. Lull. 13 p. 324,5 ultro +0 in servitutem. annal. a. 1073 p. 172,10 in hostium potestatem. **Y de morte:** HEIRIC. Germ. I 6,188 puer extremae iussus -ere sorti. RUOTG. Brun. 5 p. 6,12 postquam pater . . . rebus humanis -ssit. THIETM. chron. 1,8 si quando naturae communi se -ret (LAMB. HERSF. annal. a. 1071 p. 123,2 pater . . . senio confectus n. -sserat. CHART. scrin. Col. A I p. 15,29 si quis eorum sue -ret nature. *al.*). CONR. HILD. ad Hartb. p. 193, 37 in fata (RYCCARD. chron. a. 1222 p. 102^a,33. *al.*). (*vita*) **decidere - (hin)scheiden:** RUOTG. Brun. 49 p. 55,14 (epitaph.) vite. **B (consensu) accedere, assentiri - sich anschließen, zu stimmen:** **a gener.:** HROTSV. Gall. I 13,2 vestris in hoc votis libens -o *egs.* **B philos.:** ALBERT. M. bon. 63 p. 38,47 ad secundum -imus de plano (132 p. 88,66 ad alia, quae obiecta sunt, est -endum d. p. *ibid.* *al.*). cf. p. 1152,14. **Y publ., iur., canon. (interdum expressius i. q. adnuere - einwilligen, e. g. l. 62,64,66):** TRAD. Frising. 616 (a. 836) supplicabat . . . Hrodperht, ut . . . beneficium . . . nepus illius habere licisset, et episcopus ita -ssit in ea, ut *egs.* TRANSL. Firmini. (MGScript. XV p. 805,9) dum . . . omnes pari consensu . . . in episcopi sententiam -ssissent. TRAD. Scheftl. 32 60 presente et -ente filio . . . quicquid proprietatis habuit . . . tradidit. CHART. Bund. 236 p. 181,33 scimus . . . electum . . . non arroganter electioni -ssisse. *al.* **fort. add. (ni spectat ad p. 1149,45sqq.):** BREV. NOTIT. p. A 8,18 (c. 790) ecclesiam . . . edificavit . . . entibus ducibus. DIPL. Otton. I. 348 p. 475,23 ut . . . clericum ipsius (*episcopi*) . . . in commendationem ipso non concedente (*A*) receperit comes. **c obsequi, morem gerere - nachkommen, Folge leisten, willfahren:** HEIRIC. Germ. I 6,206 imperis fidei tandem -ere doctus annuit *egs.* HROTSV. prim. 99 his . . . monitis. TRANSL. Dion. Ratisb. 25 p. 366^a,13 ni votis -retur, se discessurum. 31 p. 367^b, 61 ut . . . imperatori -ens dignaretur invisere Franciam s. DIONYSIUS. *al.* **3 desinere - aufhören:** **a subi. homines i. q.**

(Schmidt)

desistere - ablassen, aufgeben: GESTA Bereng. 2,279 nocte instanti solo tandem . . . -unt (gloss.: finem inponunt *<bello>*) mēsti et . . . dirimuntur ab armis. **b subi. res:** **a relaxari - nachlassen, vergehen:** HEIRIC. Germ. I 3,147 corporeos sensit -ere (schol.: discedere) morbos. **B (ab usu) removere - (außer Gebrauch) kommen:** HEIRIC. Germ. I 2,97 sumpta semel iugi nunquam -ssit ab usu *vestis*. **4 impers. i. q. convenit - es kommt zu (ni corruptum ex concedet):** COD. Karol. 94 p.635,33 sicut vestrae regali prudentia -caedet.

II dare - einräumen (trans. et absol.; refl.: l.70. p.1151,23): **A indulgere, largiri, benigne tribuere, praestare - zugestehen, gewähren, verleihen, zuteil werden lassen:** **1 gener.:** **a strictius:** **a in univ.:** WILLIB. Bonif. 6 p. 28,16 ut otium mihi, tempus conscribendae fidei -as. HUGEB. Wynneb. 9 p. 114,5 mihi predistinatum iter ad pergendum de hoc seculo . . . -ite. DONAT. Trud. 5 (MGMer. VI p.278, 33) dum . . . paululum somnii corpori -disset (-ssisset, contulisset var. l.). DIPL. Loth. I. 55 p.158,25 (ed. Th. Schieffer, 1966) petitionibus . . . effectum. RIMB. Anschar. 24 p.52,26 ut Christo . . . hanc -ret benivolentiam rex. AGIUS vita Hath. 8 in amicitiis . . . -endis cauta . . . videbatur. POETA Saxo 3,517 ad omnia . . . -enda pie, voluit quaecumque precari. EPIST. Teg. I 2 ut vel ad spatum parvi temporis solo laboranti -atrus respirandum. THIETM. chron. 7,19 dux fugit et nostris fiduciam et locum nocendi invitum -ssit. THANGM. Bernw. 28 p.771,41 nec locus sessionis vicario apostolici idoneus -itur. ADAM gest. 3,64 p.211,7 soli regi -batur aditus aegrum visitandi. **saepe.** **B de gratiis divinitus (ab Iove: l.38), ope martyris (l.39), dono naturae (l.47) datis (plerumque obi. res; homines: l.35sq.):** FORM. Marculfi add. 1^d (ed. A. Uddholm. 1962) ut me Dominus in futurum veniam -ere dignetur. LEX Sal. Pipp. prol. 4 paces gaudia et felicitatem tempora . . . Iesus Christus . . . -at. WALAHFR. Mamm. 21,34 laudat . . . benefacta magistris -sso sermone leo. HRABAN. carm. 6,17 qui (*Christus*) mihi te . . . -ssit amicum. TRAD. Corb. A 158 p.253, 2 (ed. K. A. Eckhardt. 1970) si Dominus illi -sserit filium. ERMEFR. ad Grim. 24 p. 563,5 Iuppiter eis (*apibus*) in munere -ssit, ut *eas*. MEGINH. FULD. Alex. 11 clementiam . . . martyris, quam multis -ssam audierat. HEIRIC. Germ. I 6,621 gratia velle dedit, -at gratia posse. DIPL. Conr. I. 29 Chuonradus divina -ente clementia rex (DIPL. Heinr. I. 29 d. gratia -ente r. al.). WIDUK. gest. 1,39 pro victoria . . . sibi divinitus -ssa. GERH. AUGUST. Udalr. I 28 p.417,31 signa . . . Deo -ente fiebant (Wipo gest. 34 p. 54,12. al. v. et p.1148,20). THIETM. chron. 6,78 dies sibi -ssos (8,26 d. huic vitae -ssos. al. cf. DIPL. Heinr. III. 167 -sso tempore. al.). ADAM gest. 4,36 p.272,16 cum nihil amplius querant, quam natura -it (-at var. l.). **persaepe. v. et p.1151,58sqq. in orationibus:** WALAHFR. carm. 49,6 pater, nobis panem -e diurnum. CAND. FULD. Egil. I 6 ut nobis ea -at postulare, quae *eas*. CONSUET. Marb. 10 (Spicil. Friburg. X. 1965) ut -as . . . michi . . . diem ita peragere . . ., quatinus *eas*. STATUT. ord. Teut. p.130,45 -eis pudicicie fructum. **saepe. cf.** CARM. Bur. B 215^{III} Deus, qui nos -is trium Deciorum maleficia colere. **b c. colore quadam:** **a salvare - (am Leben) erhalten:** THEOD. TREV. Liutr. 95,3 ut . . . Christus . . . natam . . . luctuosis -at parentibus. **B offerre, praebere - (dar)bieten:** ASINARIUS 316 sua -unt oribus ora suis. **Y patefacere - schauen lassen:** WALTH. SPIR. Christoph. II 1,250 -endo tui nobis magnalia verna. **B parare - verschaffen:** WALAHFR. Mamm. 7,22 laudem . . . suis -ere sanctis. **C (pro)ferre - (er)bringen:** RHYTHM. 146,19,5 nullum clara manens (*sc. pix*) possum -ere (-ire B) quaestum. **ζ fieri velle, condere - entstehen lassen:** DIPL. Otton. II. 21 creator . . . hominem . . . ad imaginem . . . suam artifex . . . bonus . . . -ere voluit. **η dignari - die Gnade haben:** THEGAN. Ludow. 58 quem (*imperatorem*) . . . perducere -at ad societatem . . . sanctorum eius ille, qui est benedictus *eas*. **B refl. i. q. se praestare - sich (er)zeigen:** CHART. Hagenow. 209 p.161,24 (dipl. Conr. IV.) regalis pie-tas circa beneficia pauperum piam merito se -it. **c latius:** **a addicere, (re)linguere - anheimgeben:** **c. notioe permit-tendi:** RIMB. Anschar. 19 p.43,16 neque locum ipsum eorum

(*Danorum*) depraedationi a Deo -ssum. HROTSV. Bas. 157 cur continuo non sum -ssa sepulchro? **expressius i. q. (alterius)** arbitrio committere - anheimstellen: GERH. AUGUST. Udalr. I 9 p.396,32 vindictam . . . Domino. BERTH. (?) annal. a. 1079 p.318,44 ut . . . tempus et locum colloquii . . . determinaret, ipsi tractandum -ssit. **v. et p.1160,69. c. notioe tradendi i. q. obicere - preisgeben:** GERH. AUGUST. (?) Udalr. II 4 pro quo reatu infirmitati -retur. **B attribuere, ascribere - zuerkennen:** GERB. epist. math. I 9,1 catheto . . . non nisi **xxv pedes . . . o. de opinione:** CARM. Bur. B 92,16,3 nichil eleganter clericu -o. **Y adducere - zuführen:** CARM. Bur. B 227,56 per quem (*Augustinum*) disputatio -atur fini. **2 publ., iur., canons. a strictius:** **a in univ.:** AGNELL. lib. pont. 39 p.303,24 pax . . . cunctessa est non solum Ravennenses cives, sed etiam omnibus Romanis. 157 p.379,33 noxiis veniam cunctessit. LIBELL. de conv. Baiuv. 11 p.12,18 Liuprammus illi presbytero licentiam -ssit in sua dioceesi missam canendi. WIDUK. gest. 3,23 industiae . . . -ssae trium dierum in Saxoniam revertendi. CONST. I 382,6 qui (*Henricus*) . . . futurus imperator Deo -ente speratur, sicut iam sibi -ssimus (*sc. papa*). BERTH. (?) annal. a. 1077 p.300,45 pacifice colloquio illis -sso. p.303,4 viam et ductum. OTTO FRISING. gest. 1,49 p.69,33 nulla sibi (*sc. Abailardo*) respondendi facultate . . . -ssa. 2,26 p.132,6 securitate -ssa. STATUT. ord. Teut. p.85,20 dispensante -ere penitenti, ut disciplinam in capitulo recipiat. CHART. Austr. sup. III 430 omnium bonorum participationem . . . comedendo (*sic?*), que *eas*. **saepe. obi. homines:** CAPIT. reg. Franc. 74,9 unicuique seniori duos homines, quos domi dimitteret, -ssimus *eas*. CAND. FULD. Egil. II 8,5 quemcumque cupit vestra concordia . . . patrem . . . vestro -ssit amori rex. **al. B spectat ad privilegia (fere de iuribus, indultis, de licentia indulgentia: v. p.1149,58sqq., de potestate deferenda: v. p.1151,9sqq.):** CHART. Epternac. 15 p.42,18 (a.706) -imus . . . Willibrordo episcopo de monasterio Epternaco . . ., ut sub nostra defensione haberemus. DIPL. Merov. I 81 p.72,29 hoc (*sc. immunitatem*) iteratis circa ipso abbati -cidere et confirmare. LEX Baiuv. 3,1 illis (*genealogiis*) . . . duplum honorem -amus. CAPIT. reg. Franc. 159,2 -ere volumus . . . liberis personis, ut nullus iudex . . . seu ministri . . . eos . . . audeant pignerare *eas*. 259,11 -ssimus . . . episcopis, ne super beneficia ecclesiastica . . . praecepta . . . faciamus. DIPL. Karoli III. 3 electionis concessio a principibus . . . monasterio -ssa est. CAPIT. reg. Franc. 240 p.149,33 eis (*Venetici*) numorum monetam -imus (*cf. DIPL. Heinr. III. 147*). OTTO FRISING. gest. 2,6 p.106,29 tradid . . . curia et ab aecclesia . . . sibi -ssum autumat, quod . . . principis arbitrii esse (*sic!*) episcopum . . . ponere *eas*. SUMMA dict. Saxon. 7,1 p.215,7 privilegium est privata libertas preterius commune -ssa a principe *eas*. CONST. III 50,2 eadem (*sc. omnia in privilegiis contenta*) innovavit ac de novo -ssit. DIPL. Ludow. Inf. 81 p.223,26 (spur.) monasterio . . . dignitates et omnia iura . . . -imus. **saepe. v. et p.1160,60. c. acc. personae i. q. instruere, donare - ausstatten, beschenken:** TRAD. Frising. 721^a p.601,13(a.850) que(*femina*) iam pridem libertate fuerat -ssa. **c. acc. personae et rei:** FORM. Augiens. B 34 ut servum . . . ingenuitatem -rem. **B c. colore quadam:** **a non adimere, servare - (be)lassen, wahren (interdum expressius i. q. tutum praestare - sicherstellen, gewährleisten, e. g. l.68,70):** FORM. Marculfi 2,32 (ed. A. Uddholm. 1962) peculiare -ssum, quod abes aut deinceps elaborare potueras (FORM. Salisb. 4,7,9 [SBMünch. 1973/IV. p.59] peculiarem tuum . . . tibi promitemus habere -ssum. FORM. Sal. Lind. 9 p. . . seu colaboratu . . . sibi habeat -ssum. **al. cf. p.1150,31:** LEX Baiuv. 1,7 nulla sit culpa tam gravis, ut vita non -atur (*CAPIT. part. Saxon. 2 -atur ei v. et omnia membra. al. cf. BERTH. [?] annal. a. 1075 p.278,32 cum corporali sua salute et integritate -ssa *eas*.) CAPIT. reg. Franc. 242 p.158,24 alodes . . . illis -o, si *eas*. BERTH. (?) annal. a. 1073 p.276,22 si iusticias maiorum suorum illis (*Saxonibus*) -ret rex. **B confirmare - bestätigen:** ANNAL. Iuv. III a. 793 Karolus . . . -ssit omnibus ecclesiis res suas. DIPL. Conr. I. 14 omnes concessiones, quas . . . habuerunt, firmiter eidem loco*

-ssimus. **c latius:** **a statuere, decernere, praecipere - bestimmen, festsetzen, anordnen:** LEX Ribv. 34^a placitus ei -atur (-cid-, -cit- var. l.), ut egs. (75,2. LEX Sal. Karol. 42,9. cf. CAPIT. reg. Franc. 142,1 proximus mallus comitis ei [*mantito*] -atur. DIPL. Heinr. III. 192 p. 242,34 preterita dies factalis et terminus causae . . . fuerat -ssus). CAPIT. reg. Franc. 33,1 imperator . . . per eos (*sc. missos*) cunctis subsequentibus secundum rectam legem vivere -ssit. CHRON. Ven. Alt. p. 77,24 -ssit . . . Helias patriarcha monasterium Barbani appellari nomine. p. 165,14 constituerunt seu -sserunt omnes tribuni . . . ut egs. saepe. STATUT. ord. Teut. p. 80,23 extra domum vel terminos sibi -ssos . . . egredi. al. v. et l. 18. **remissius i. q. iubere, facere - lassen:** CHART. Babenb. 160 (a. 1207) ut . . . tradicio non possit . . . infirmari, sigilli nostri memoria . . . ssimus roborari. **B constitutere, apponere - bestellen, einsetzen:** DIPL. Loth. I. 59 (ed. Th. Schieffer. 1966) ut . . . tutorem monasterii sui illi (*abbatissae*) -remus et . . . scriptum fieri iuberemus -endo inquisitionem de rebus . . . cenobii. CHART. Aquens. 76 l. 30 (ed. E. Meuthen. 1972; epist. papae a. 1221) quem (*diaconum cardinalis*) tibi . . . ssimus auditorem. **y instituere - einrichten:** CHRON. Ven. Alt. p. 76,19 episopium, que hic -ssit patriarcha sive constitutum est. **B permittere, sinere - (zu)lassen, erlauben, gestatten:** **1 gener:** **a in univ.:** ARBEO Corb. 14 si eum . . . papa sub patrimonio . . . Petri minime militare . . . -disset (-disse, -ssisset var. l.). HRABAN. carm. 20,5 mihi -ssit bonitas tua discere libros. WALTHARIUS 661 ut calcare solum nulli -at eunti gens. TRANSL. sang. Dom. in Aug. 7 pulsato ostio ingredi -ssus. HROTSV. Theoph. 55 hunc . . . iniunctae vacuum curiae -ssit abire. GERH. AUGUST. Udalr. I 5 p. 394,11 ius familiae dissolvere non -ssit. ALBERT. M. metaph. 1,1,10 p. 15,79 (ed. B. Geyer. 1960) *sacerdotum* libera a curis *gens studere -ssa est* (p. 981^b,24 ἀπειδην). **al. b de rebus secundum regulas, artium praecepta licitis:** RUD. TRUD. (?) mus. 1,19 p. 42,8 qui (*modi*) . . . ascensum et descensum sibi regulariter -ssum expediunt. CARM. Bur. B 210,11,1 per spatium tabule rocho -itur ire, in qua parte velit. **adde:** HRABAN. epist. 2^a p. 383, 36 per . . . scemata atque tropos et cetera, quae poetis . . . a grammaticis -ssa sunt. **c de rebus pro tempore, loco, statu rerum permissis:** THANGM. Bernw. 5 prout facultas -ssit. BERTH. (?) annal. a. 1073 p. 276,19 prout temporis articulus -sserat. CARM. Bur. B 50,1,3 quando Saladino -ssum est vastare terram, quam egs. **remissius:** HUGEB. Wynneb. 13 p. 116,17 quales ipse (*sc. corpus fratris*) . . . hominibus apparere -retur (i. liceret). **2 publ., iur., canon.:** **a in univ.:** ANNAL. Xant. a. 867 communione tantum vulgari ei (*archiepiscopo*) -ssa egs. RIMB. (?) Anscar. 24 capit. p. 16,11 qualiter rex ei -sserit, ut . . . ecclesiam fabricaret. DIPL. Karoli III. 2 sicuti lex et iustitia de proprietate -it habendum. CAPIT. reg. Franc. 252,26^a monacha si . . . cum licentia abbatissae sua ad aliud monasterium pergere disposuerit . . . , -ssum est. THANGM. Bernw. 18 p. 766,43 quantum canones -unt. STATUT. ord. Teut. p. 46,22 in equis, armis . . . et ceteris, quorum usus fratribus, qui exercent pugnas, est -endus. p. 50,37 in casibus non -ssis. al. **huc fort. spectant etiam exempla supra** (p. 1146,62sqq.) **allata.** **obi. homines:** CAPIT. reg. Franc. 163,4 singulis episopis . . . duos -imus advocatos egs. cf. p. 1148, 29. **b spectat ad privilegia (vigente sensu induigendi):** TRAD. Patav. 45 (a. 796/800) episopus . . . -it ei, dum ipse vivet, habeat potestatem egs. CONC. Karol. 61,3 p. 813,4 quibus (*litteris*) . . . Hincmaro usus pallii -ssus est. app. 7 p. 834,1 (spur. s. XII.) Ludovicus Pius -ssit canonicis . . . habere in dominibus libertatem et iudicariam potestatem. CHART. Brixin. 54 -ssimus . . . episcopo, ut . . . in illis argenti-fodinis argentum fodi faciat. CHART. Babenb. 172 cenobio liberum . . . rerum suarum super Danubium ascensum absque omni teloneario iure -ssimus. al. cf. p. 1161,62. **3 eccl. et theol.:** ALDH. virg. II 204 non . . . fraudantur munere Christi, qui -ssa colunt licitae conubia vitae. HRABAN. epist. 29 p. 445, 23 qui (*Dominus*) bono coniugali uti -ssit egs. AGIUS vita Hath. 7 divina scriptura . . . quaedam vetat, quaedam iubet, quaedam -it, quaedam suadet. RATHER. prael. 2,5 p. 192^A

ecce quantum valet etiam cum culpa coniugium, necessitate scilicet propter peius -ssum. ALBERT. M. sent. 4,31,26 p. 264^b, 16 -itur aliquid in novo testamento, cui plura bona adjuncta sunt et potest incidere sibi malum . . . tale . . . est coitus. al. **5 C committere, tradere, conferre - überlassen, übergeben, übertragen:** **1 obi. res:** **a spectat ad bona, possessiones, redditus sim. (de mancipiis: v. l.14. p.1151,425gg.):** **a in univ.:** DIPL. Merov. I 25 Amando episcopo villam nostram . . . imus et -ssam esse volumus. COD. Lauresh. 221 quidquid . . . abbas et fratres sui m*icht*i in beneficium -sserunt (TRAD. Brixin. 61. DIPL. Loth. III. 19 p. 25,23. al. cf. CHART. civ. Erf. 226 medianam partem molendini . . . iure feodali). TRAD. Patav. 18 usque ad obitum. 28^a ad legitimam dotem. DIPL. Ludow. Germ. 10 -ssimus ei (*presbytero*) ad proprium quasdam res et mancipia (LIBELL. de conv. Baiuv. 12 -ssit illi in p. totum, quod prius habuit in beneficium. al. cf. DIPL. Karoli III. 1 in ius proprium. DIPL. Otton. I. 257 curtem . . . iure proprietario. al.). DIPL. Karoli III. 7 Rihardae . . . duo monasteria . . . diebus vitae suae sub usu fructuario . . . ssimus . . . possiden- da. DIPL. Otton. III. 304 p. 731,27sq. nos . . . res . . . -endo roborasse et roborando -ssisse (cf. DIPL. Heinr. III. 106). DIPL. Heinr. II. 140 monasterio . . . mercatum . . . teloneum et districtum concessimus (*A*). CHART. Carniol. II 7 p. 5,13 Pelegrinus . . . mutuo -ssit mille marcas . . . Pertoldo. CHART. Aquens. 196 l. 12 (ed. E. Meuthen. 1972) in pensionem. CHART. Raitenh. 271 (epist. papae) abbas et conventus . . . terras, decimas, possessiones, redditus, iura . . . monasterii . . . laicis . . . sub censu et . . . sine censu . . . -sserunt. CHART. Lux. IV 191 feodium. persaepe. **huc spectare vid.:** FORM. Salisb. 4,5,7 (SBMünch. 1973/IV. p. 58; s. VIII.) peculiare, quod habes -ssu aut elaborare potueris, et sit tibi. cf. p. 1148, 60sqq. **B abdicare, possessione cedere - abtreten:** THIETM. chron. 7,52 iusserunt mihi . . . ut parochiam . . . Eilwardo -rem. HEINR. LETT. chron. 11,3 p. 49,15 terciam partem Lyvo- nie . . . eis (*fratribus militiae*) -ssite episopius. al. **adde:** EINH. Karol. 16 p. 19,22 salutarem locum, ut illius (*Karoli*) potestati adscriberetur, -ssit Aaron (*inde Poeta* Saxo 4,91). **y adiudicare - zusprechen:** PACTUS Alam. III 2 si maritum super-vixerit mulier, tota lecturia ei -antur. CAPIT. reg. Franc. 159,4 sicut lex easdem res ad nostram partem -it, ita nos eas illis -imus. al. **δ legare - ver machen:** THIETM. chron. 2,11 quicquid in prediis . . . permisso contraxit in tempore, totum hoc Deo militique eius Mauricio -ssit heredi. **ε hereditate relinquere - vererben:** TRAD. Frising. 1231 (a. 972/76) quod uterque . . . possideat utrumque . . . suisque posteris . . . illud -at. **ζ commodare, mutuum dare - (ver) leihen, (ver) borgen:** EPIST. Wibald. 207 ut . . . aliqui (*libri*) alicui -antur. CHART. scrin. Col. A I p. 93,36 Hermannus -ssit abbati . . . III marc(as) super domum suam egs. (TRAD. Ror. 110 [QuellEröttBayer- Gesch. N. F. XXI. 1966] fratres . . . -sserunt quindecim libras Ulrico . . . s. hubam). p. 94,2 VII marc(as), quas persolvere debent in proximo festo . . . Martini. STATUT. ord. Teut. p. 105,3 extraneis arma -ere (*theod.:* līhen) vel dare. al. v. et p. 1151,30. **η elocare - verpachten, vermieten:** CHART. scrin. Col. A I p. 93,20 (a. 1169) Bruno et uxor sua -sserunt Alardo . . . domum suam . . . ad quatuor annos. CHART. Friburg. 24 officinam . . . pro censu dimidie marce. CHART. Argent. IV 29,1 p. 30,17 medium domum et cellarium -it portarius, prout carius potest. CHART. Friburg. 83 pratum . . . pro duabus librī . . . annuatim . . . persolvendis. al. **ϟ pig-nori dare - verpfänden:** CHART. scrin. Col. A I p. 92,33 (a. 1168) -sserunt Alverico . . . domum . . . ita ut . . . in v annis xx marc(as) recipiat. p. 148,5 Heinricus et uxor sua . . . -sserunt domum suam . . . Gerardo . . . ad v annos, quibus finitis Heinricus dabit Gerardo xxv marc(as) . . . et domus sua ei libera erit. ibid. al. **b spectat ad regna, dominia regen-da:** CAPIT. reg. Franc. 45,3 partem Baioariae . . . filio nostro Karolo -ssimus. LIBELL. de conv. Baiuv. 2 qui (*rex*) . . . -ssit ei (*Virgilio*) episopatum Salzburgensem. NOTKER. BALB. gest. 1,13 Karolus nulli comitum . . . plus quam unum comitatum . . . -ssit (THIETM. chron. 6,16 c. super Merseburg et benefitium ad hunc pertinens). POETA Saxo 4,285 Bern-

(Schmidt)

hardo regnum -sserat . . . Italicum pius augustus (ANNAL. Iuv. III a. 935 p. 743,7 Eparhardo Arnulfus . . . r. Baiowariorum -ssit. al.). WIDUK. gest. 2,33 ducatus regionis -itur Cuonrado (OTTO FRISING. gest. 1,8 p. 24,20 ducatum . . . Sueviae . . . -am. al.). al. v. et l.20. adde de concessione divina: ANNAL. Lauresh. a. 801 Deus . . . has omnes sedes in potestate eius (Caroli) -ssit. WIDUK. gest. 1,41 magnum latumque imperium . . . per semet ipsum adquisitum et a solo Deo -ssum. c spectat ad officia, potestatem exercendam: a in univ.: LIBER diurn. 64 p. 60,8 quatenus monasterium . . . tibi ad regendum . . . -ere deberemus (66 xenodochium). GERH. AUGUST. Udalr. I 1 p. 387,23 ut . . . Oudalrico episcopalis potestas ab eo (rege) -retur (cf. 28 p. 416,27 pontificium. ADAM gest. 3,33 patriarchatus honor. al. cf. p. 1150,68). BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 286,21 vice . . . apostolica . . . -ssa. CHART. Ror. 4 (QuellErörtBayerGesch. N. F. XXI. 1966) hoc (sc. advocatiam) tibi officium commendari, non beneficium -i . . . postulamus (cf. CHART. Heinr. Leon. 57 p. 82,32 ut nulli subadvocato . . . hec advocatia beneficiali -atur iure. al.). CHART. ord. Teut. 12 -o et confirmo tibi . . . terram . . . et baiulationem puerorum Ade egs. CHART. Tirol. notar. I 460 aministracionem . . . plebis habendam. al. ref. pro pass.: ARCHIPOETA 3,5 vir innmense, tibi -it regimen se. b c. sensu restituendi: BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 287,29 absque ordine non -ssum . . . repatriare permissi sunt episcopi. a. 1077 p. 293,8 ad tempus solummodo ipsi (archiepiscopo deposito) officium suum -ssum est. d usu vario: a in univ.: WIDUK. gest. 2,35 fibulam auream regi dono -ssam. STATUT. ord. Teut. p. 47,4sq. si . . . equos, arma vel alia fratribus ad usum . . . -ssa aliis dederint vel -sserint egs. p. 162,9 (epist.) nisi . . . sagittariis melioribus -antur arma. al. b dimittere -her(aus)geben: TRANSL. Pus. 6 quando sacrum virginis corpus . . . -ssum est (antea: corpus . . . ad palatium detulerunt). Y porrigere -überreichen: THIETM. chron. 8,7 rex Rothulfus coronam suimet et sceptrum cum . . . optimatibus universis sibi (sc. imperatori) -ssit. b afferre, ministrare -reichen, bereitstellen: CARM. Bur. B 203, 2,7 plana detur tabula, sortes -antur! 2 obi. homines: a in univ.: a c. sensu committendi: VITA Liutg. I 27 postulans episcopus sibi -i hominem (sc. reum). ANNAL. Ful. Ratisb. a. 894 p. 124,8 episcopus . . . Haddoni episcopo servandus -itur. al. b de mancipiis sim. c. sensu (in proprium) tradendi: LIBER diurn. 71^{tit.} preceptum de -endo puer in monasterio (72^{tit.}). BREV. NOTIT. p. A 13,2 tributales viros. TRAD. Ratisb. 25 servos. al. v. et p. 1150,14. b c. colore quodam: a mittere - zur Verfügung stellen: EPIST. Teg. I 2 p. 4,19 Adalozum . . . petimus . . . nobis -i adiutorio. 23. BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 299,17 ductores. al. b reddere, restituere -zurückgeben: CAPIT. reg. Franc. 56,4 ut . . . servi . . . a priore domino requisiti non aliter eisdem -antur nisi ad priorem locum. POETA Saxo 2, 268 filius ipsi -ssus maior egs. al. D remittere - erlassen: 1 c. sensu condonandi: a strictius de praestationibus, oneribus: LEX Sal. Merov. 107 ut rebus -remus . . . leodibus nostris. HUGEB. Willib. 4 p. 95,15 alii homines . . . debebant censem reddere unum tremesem, illis fuit -ssum. LEX Raet. Cur. 12, 1, 5 (ed. E. Meyer-Marthalier. 1959) curiales omo, qui xii filius legitimus habuerit . . . , omnem curiam ei . . . -atur, ut non eam agat. CAPIT. reg. Franc. 74,9 heribannum. DIPL. Loth. I. 1 p. 51,32 (ed. Th. Schieffer. 1966) ut . . . monasterio teloneum de una navi . . . -remus. CHART. Babenb. 133 (a. 1203) advocatione iusticias . . . ecclesie -imus et indulgemus. CHART. Bund. 532 decimas novalium. al. adde: WALAHFR. Watt. 500 ardor avaritiae comitum nescit -ere (gloss.: ignoscere) quicquam, sed totum extorquet. b latius de culpa i. q. ignoscere - vergeben, verzeihen: ANNAL. Bert. a. 834 p. 8,35 quod omnia, quae contra patrem egerat, illi -ssisset. al. 2 c. sensu relaxandi fere i. q. solvere - etwa: weichen lassen, lösen: TIT. metr. III 7,28 qui (Christus) . . . -ssit vincula menti (cf. notam ed.). E agnoscere, fateri - zugeben, (ein)gestehen: 1 gener.: a strictius: HROTSV. lib. 2 praef. 1,6 non . . . dubito mihi . . . obici, quod huius vilitas dictationis . . . dissimilis eius, quem

proponebam imitari, sit sententiis; -o. EPIST. Ratisb. 7 p. 296,32 multa inseritis, que partim -remus -enda, partim . . . refelleremus egs. al. b latius i. q. comprobare - billigen, gutheissen: OTTO SANBLAS. chron. 25 imperator . . . , licet . . . 5 vix . . . postulata -ret, tamen consensit. 2 philos. i. q. accipere, probare - gelten lassen, anerkennen, akzeptieren (accedit interdum ad notionem affirmandi, e. g. l. 11,13,18): CONR. HIRS. mund. cont. 352 (Anal. Mediaev. Namurc. XIX. 1966) primum reprobo, postremum -o. OTTO FRISING. gest. 10 1,55 p. 80,22 cum hoc non recte concludatur nisi prius -ssum, quod egs. 1,58 p. 83,10 se hoc non simpliciter -ssisse (ALBERT. M. eth. 7,1,2 p. 467^a,2 quidam Socraticorum haec . . . -unt s. et universaliter elench. 2,1,4 p. 664^a,34 non est s. -endum [p. 176^b,6 συγχωρητέον] a respondente. al.). ALBERT. 15 M. summ. creat. I 4,69,3,3,1 p. 703^a,11 sine praecudicio melioris sententiae bene -o, quod egs. bon. 240 p. 143,60 rationibus inductis -o, quod egs. 446 rationes . . . -imus de plano. 467 obiectiones. eth. 1,1,3 p. 9^a,8 non . . . cum Stoicis -imus hanc (scientiam moralem) esse solam philosophiam. pol. 7,1^d 20 p. 622^b,12 hoc . . . -ssum est ab omnibus. top. 8,2,2 p. 507^a,2 modus dandi, hoc est -endi . . . , quod interrogatum est. saepe huc fort. spectant etiam exempla supra (p. 1146,51sqq.) allata. 3 eccl. et theol. i. q. confiteri - bekennen: a de confessione culpae: RUP. TUIT. spir. 7,12 l. 743 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXIV. 1972) maxime iustus est, qui maxime -it. b de confessione fidei: EKKEH. IV. bened. I 20,121 optime -unt (gloss.: fatentur), qui tanta fidelia credunt. subst. 1. concedens, -entis m. qui confitetur -der (Ein-)Gestehende: EKKEH. IV. bened. I 40,15 peccata . . . pretore (gloss.: a -e) notata. 2. concessum, -i n. 1 quod indulsum est - das Zugestandene: a gener.: a latius: WALAHFR. Watt. 653 naturae -a (gloss. RO: licum coniugium) suis . . . relinquunt coniugibus. b strictius i. quod permissum, licitum est - das Zugelassene, Erlaubte: CAPIT. reg. Franc. 33,29 ut eos (pauperinos) iudices . . . pro -o non habeant constringere. ERMOLD. Pipp. 2,43 utere -is, flagito, inconcessa caveto (CONR. HIRS. summ. p. 115,8 [ed. W. Krombichler. 1968]). AGIUS vita Hath. 7 p. 169,4 -a ex licitis illicita fecit. p. 169,7 -a, quae pro utentium modo vel bona esse possunt vel mala. CONR. HIRS. mund. cont. 98 (Anal. Mediaev. Namurc. XIX. 1966) animalis homo . . . ex abusione -i spiritum et corpus in precipitum inpellit. b iur. et canon. i. q. ius indulsum - das verliehene Recht: DIPL. Loth. III. 74 p. 115,36 ut nulla . . . persona in his -is eos (servos Dei) inquietare . . . praesumat egs. CHART. Mog. A II 640 p. 1043,3 (ed. P. Acht. 1971) ipsi (abbati) . . . usum mitrae indulsum . . . ; sed ne -o abuteretur egs. 2 quod commissum, collatum est - das Überlassene, Übergebene: a in univ.: STATUT. ord. Teut. p. 47,8 sibi ad usum -a ut propria velle possidere. ibid. al. b beneficium - Lehen: REGISTR. Garst. (Österr. Urbare. III 2,2. 1913. p. 8,17; s. XIII.) omnia -a in circuitu amborum castrorum. p. 8,23 tam urbor quam -um. p. 8,27. cf. 1. concessus. Schmidt *concelum (-eyum), -i n. (cf. hispan. concejo a concilium) senatus vel commune pagi - Gemeinderat oder Gemeinde: CHART. Ticin. 37 p. 93,27 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. I. 1929; a. 1270) some III castanearum pistarum pro -o sancti Abondii (p. 108,19 pro -eyo). Hesler *concelebratio v. 1. conceptio, 1. conculcatio. 60 *concelebris, -e. illustris - ruhmreich, erlaucht: DUDO hist. 3 (PL 141,682^c) adsit -is phalanx sororum (i. Musarum). concelebro, -atum, -are. script. -cel-: p. 1153,13. 1 spectat ad notitiam, claritatem i. q. (communiten) prouniare, praedicare - (gemeinsam, rühmend) verkünden: 65 a obi. res vel persona praedicanda: a in univ.: IONAS Bob. Columb. 1,17 p. 182,11 sic . . . vox psalmigraphi -at: 'egs.' (FORM. Marculfi 2,1 l. 15 [ed. A. Uddholm. 1962]) hoc . . . evangelistarum v. . . -at, ut egs.). LAMB. TUIT. Herib. 1,2 domus tota . . . nomen Heriberti ingeminando -at. METELL. 70 Quir. 25,28 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) nobile signum -tum laude frequenti. al. notum reddere - bekannt machen, künden (von): AETHICUS ISTER 30 quae (sc. gentes) hagiog- [Schmidt]

grafia veteris testamenti -at. **B** expressius i. q. laudibus efferre, colere, honorare - rühmen, preisen, (ver)ehren.: DUNGAL. carm. 20,2,7 te -ant auctorem iure Latini, . . . Tulli. NOTKER. BALB. hymn. p.66 te, caeli regina, haec plebecula piis -at mentibus. EBERH. ALEM. labor. 932 spreta -are. al. de *ara in honorem apostolorum dedicata*: CARM. Cenom. 6,7 dextera pars ecclesiae . . . mundi praeconia clara -at, nam Paulus adest eqs. **b** obi. *praeconium i. q. canere, praestare - singen, darbringen*: ALDH. virg. II 1887 cuius (*Eugeniae*) praeconia . . . at . . . mundus. ad Acirc. 10 p.87,17 Christo -etur honor. HUCBALD. carm. 2,7 cantica -ent . . . Came nae. VITA Pirmin. II prol. p.20,18 ymnus . . . trium puerorum . . . fornacis . . . igne sopito conce-tus. al. **2 spectat ad sollemnitatem i. q. (communiter) celebrare - (gemeinsam) feiern**: **a** (*sollemniter*) agere - (festlich) begehen: **a** strictius: COD. Lauresh. 53 1. 50 (a.897) ut . . . anniversarium diem rectores . . . cum cunctis fratribus in cibo et potu -ent. CHART. Stab. 289 p.535,18 ut posteri nostri memoriam nostram . . . dignis benedictionibus -ent. METELL. Quir. 3^a,52 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) urbs annum senii (*sc. millesimum*) -at (celebrat *codd.*) sui. 27,22 -are festum rite diem martyris. al. **B latius c. sensu constituendi**: RHYTHM. 114, 32,2 diem saltus lunae . . . in quindecim calendaram Decembri -ant. **b** (*communiter*) peragere, exequi - (gemeinsam) durchführen, vollziehen: **a** strictius: CONC. Merov. p.167,13 ut nullus presbiterorum confertus cibo . . . missas . . . presumat -are. VITA Adalb. Wirz. 7 p.32,38 (epist.) sollempnitatem dedicationis tecum -turus venio. **B latius c. sensu (sollemniter) contrahendi**: NORB. IBURG. Benn. 28 p.892,7 abbas . . . multitudinem cleri convocavit seorsum fraternitatis cum eis . . . foedera -ans.

adi. concelebrans, -antis. communiter sacra celebrans - gemeinsam die Liturgie feiernd (*mit*): CHRON. Camer. 2,3 abbatem . . . et successorem eius -es sibi et intimos capellanos semper fore constituit *episcopus*. Schmidt

concelero, -are. *festinare* - eilen: ERMOLD. Ludow. 2,206 -ante gradu.

**concelis* v. 1. **concilis*. **concelivum* v. **conciliv(i)us*. *concellaneus*, -i m. (*co*)habitor, contubernialis - (*Mit-*)Bewohner, Hausgenosse: ALBERT. M. Iob 31,31 (ed. M. Weiss. 1904) -i domorum mearum, qui amici mei esse videbantur. summ. theol. II 10,39,1,4 p.449^a,2 sicut domestici Dei et quasi -i in superiori domo gloriae in vestibulo divinitatis habitantes *Seraphin*, *Cherubin*, *Throni*. de familiaribus: ACTA imp. Winkelm. II 1037¹ p.711,12 (a.1245) animam cum corpore in nichilum resolvi sui (*sc. Friderici II.*) -i (concancelanei a. b. ed., sed cf. 1037^{II} p.721,9 domestici) assurerunt.

**concellaris*, -is m. de monachis eiusdem monasterii i. q. *confrater* - Mitbruder: EKKEH. IV. bened. I 44,85 Otmarus Gallo sincellita (gloss.: -is cohabitatorque celle) carus.

**concellio*, -onis m. de monachis eiusdem monasterii i. q. *confrater* - Mitbruder: GOZECH. epist. 4 inter adiutoriorum nostri -es.

**concillis* v. 1. **concilis*.
1. *concelo*, -are. occultare - verbergen: **1 corpor.** i. q. abscondere - verslecken: CAPIT. reg. Franc. 91,9 ut nullos (*sc. servos fugaces*) -ent. ibid. iterum. **2 spirit.** i. q. dissimulare - verheimlichen: CAPIT. reg. Franc. 91,8 de inlicitas coniunctiones, ut nemo eas -et.

2. *conçelo* v. congelo.
concenans (-coen-), -antis m. qui (una cum aliis) ceneae interest - einer der (mit anderen) am Mahl teilnimmt: ALBERT. M. eccl. hier. 3,8 p.577^b,3 Iesus . . . segregat ab aliis ‘coenam ei’ (*PG 3,428^B συνδεπνήσαντα*), id est Iudam, ‘non sancte’.

concenatio (-coen-), -onis f. convivium impensa communi apparatum - Mahl auf geteilte Kosten: ALBERT. M. pol. 3,10¹ p.301^a,39 ‘coenatio’ (p.1286^a,29 ἔστασις), id est coena ex multis collecta.

concendo v. concendo. **concenobita* v. **concoenobita*. **concensalis*, -is m. qui (cum aliis) censem solvere

debet, censualis - (*Mit-*)Zinspflichtiger, Zensuale: CHART. Gelr. 449 p.455,2 (a.1218) testibus . . . Alberone . . . Gerardo . . . -bus ecclesie. CAES. HEIST. mirac. II 1,22 p.46,18 pater . . . meus beato Egidio . . . illum . . . obtulit -em illum faciens eqs.

5 1. **concensus* (-scenss-), -a, -um. incensus, combustus - niedergebrannt: FORM. Andec. 33 invenirunt . . . paritis preferatas, -scensa seu et universa . . . exinde essit abstracta.

2. **concensus* (-nse-), -us m. census (aequalis) - (gleicher) Zins: TRAD. Frising. 722^a (a.851) ut ipsas . . . res . . . ad vitam nostram cum -sensu duorum denariorum habeamus. CHART. Sangall. A 802 heredes habeant res cum -u (antea: sup eodem censu).

**concento*, -onis m. conscriptor centonis - Centonen schreiber: RATHER. prael. 6,24 p.338^C si . . . -em me sive usitatus compilatorem . . . velit dicere eqs.

concentor, -oris m. script. -tenor: GLOSS. II 469,70 St.-S.

1 *socius cantor* - Mitsänger: EINH. Marc. et Petr. I 1,12 qui nobis . . . in divinis laudibus dicendis impigri fuere -es. WILH. HIRS. const. 2,2 p.1040^A cantat abbas in sua sede cum -bus suis eqs. 2 *cantor chori particeps* - Chorsänger: WOLBERO cant. 4 p.1269^B quadrifidam -um . . . symphoniam audire.

25 **concentricus*, -a, -um. de circulis sim. i. q. idem centrum habens, ὄροκέντρος - konzentrisch: ALBERT. M. cael. 1,1,11 p.29,91 (ed. P. Hobfeld. 1971) qui (*circulus*) est -us terrae (cf. 1,3,5 p.66,30 caeli . . . omnes sunt -i cum terra). 2,3,11 p.165,60 utrum illi (*orbes*) sint excentrici vel -i (caus. element. 1,2,1 p.599^a,45. metaph. 11, 2, 23 p.512,47 [ed. B. Geyer. 1964]) nat. loc. 1,7 p.542^b,3 circulum solis -um non esse (*sc. terrae*). ibid. al.

**concentualis*, -e. in choro adhibendus - beim Chorgesang erforderlich: GERHOH. tract. p.44,15 in . . . paschali fe sto, cum indigens esset -is adiutorii presbyter.

concentus, -us m. script. -cept: l.53,71.

I proprii i. q. concinentia - Zusammenklang (cf. GLOSS. II 479,1 St.-S. -u gehellen): A gener.: 1 spectat ad anim.

i. q. cantus (complurium), chorus canentum - (Chor-)Ge sang, Chor (cf. GLOSS. II 677,19 St.-S. -us sang): a de voce humana (in imag. de Musis: l.43): a in univ. (plerumque c. sensu laudis): ALDH. virg. I 40 letiferos Sirinarum -us. ALCUIN. carm. 45,5 ite . . . Musae, -bus . . . clamantes: eqs. RIMB. Anschar. 3 p.23,31 omnis -us (conventus var. l.)

45 sanctorum Deum hinc inde laudantium conticuit. THIETM. chron. 4,8 fit unus laicorum atque clericorum in Christi laude -us. RUP. TUIT. vict. 1,10 p.18,16 (ed. R. Haacke. 1970) angelorum. al. expressius i. q. laus, acclamatio - Preisgesang, Jubelruf: EGINO epist. 5 p.446,36 nec defuere papae triumphanti Graecorum et Latinorum -bus confusi Iudeorum plausus. B de cantu liturgico: ALDH. virg. I 50 p.305,19 psalmodiae. II 1580 exactis missae -bus (WOLFHARD. Waldb. 1,15 in exordio festivi m. -us [conceptus ed.]. al.). LIBER ordin. Rhenaug. p.116,6 nisi a popularium -u inter rumpatur cantus processionis (p.151,28). ALBERT. M. miss. 1,3,7 p.25^b,47 in -ulaudis. al. cf. l.61. b de voce animalium:

a strictius (de voce singulari interdum i. q. cantilena - Weise, Melodie, e. g. l. 60,63): HEIRIC. Germ. I 3,234 volucres (*sc. galli*) . . . segnem . . . diem -bus urgent. CARM. Cantabr. 10,11,2 ut letos des (*sc. philomela*) -us tua, volo, ligula. ECBASIS capt. 838 -u parili merulae et lusciniae memoratur passio Christi. CARM. Bur. B 58,1,5 avium. 150,1,6 philomena . . . dulcisonis -bus delectat cor. al. iron.: ALCUIN. carm. 49,15 quod altum vox tibi (*sc. lupo*) . . . sonum claris -bus edat. B latius de strepitu: PAUL. ALBAR. carm. 4,17 dum revoans melodum -u plume volucres despicit pavus.

2 spectat ad instrumenta i. q. canor (consonus), clangor - (harmonischer) Klang, Schall (cf. GLOSS. II 412,63 St.-S. -bus keblastan. 469,70 -bus lütin): EPIST. var. II suppl. 7

70 p.627,14 -u organi. p.627,17 cum sint diversae fistulae, armoniam velut salpix, tubarum voces atque -um (-ceptum T) . . . redditum. CARM. Cantabr. 6,1^a,2 aut fidium -u sonus constat (Widholm)

... aut *eas. v. et p. 549,1.* **3 spectat ad spherae caeli i. q. harmonia - Harmonie:** GUNZO epist. 16 p. 52,7 stantibus . . . aliquibus planetis non integratur iugis armonie -us. THIOFR. Willibr. II 2,755 speras celestes miratus et etheris ignes, ornatum, -um *eas.* GERHOH. Antichr. 2,66 p. 321,11 coeli rotationem et -um. al. **B mus.:** *1 strictius de consonantia:* Mus. ENCHIR. 13,9 (ed. H. Schmid. 1981) dicta . . . diaphonia quod non uniformi canore constet, sed -u concorditer dissono. 13,16. REGINO harm. inst. 5 p. 234^a -us est similius vocum adunata societas. al. **2 latius i. q. cantatio, modus cantandi - das Singen, Singweise:** AUREL. REOM. mus. 19 p. 57^a,23 octava . . . syllaba, hoc est 'ra', non tam circumflexe protrahitur vocis -us. p. 59^b,17 in litterature -u.

II translate i. q. consensus, concordia - Einklang, Eintracht: ALBERT. M. metaph. 1,3,11 p. 41,79 (ed. B. Geyer. 1960) ad congregandum orbes -u amoris. **Widhalm**

conceptio v. 1. **conceptio.** **conceptio** v. **conceptio.**

conceptaculum, -i n. receptaculum - Gefäß (in imag.): OLBERT. Veron. 8 nec sonum . . . hauriebat per -a aurium. **conceptarium** v. **conceptorium.**

1. conceptio (-cio), -onis f. (9m.: 1.63) script.: -cip-: COMPUT. cod. Bern. 3. -cep-: TROTULA 11 p. 12,9.

I proprie: *A de actu generationis i. q. conceptus, praegenatio - Empfängnis:* **1 strictius:** *a de anim.:* **a gener.:** WALTH. SPIR. Christoph. II 4, 220 nati. CHART. Ful. B 271 contradimus . . . terram -is nostrę (*v. notam ed.*). LAMB. LEOD. Matth. I 2225 ut, cum plena voluptatis fuerit -o, partus plenus tristitia . . . sequatur. ALBERT. M. Iob 3,1 p. 54,31 (ed. M. Weiss. 1904) maledicunt . . . nox -is in utero. al. *in imag.:* ALDH. virg. I 2 gratiae filias ex . . . ecclesiasticae -is utero spiritalis verbi semine progenitas. **β natur. et medic.:** TROTULA 11 p. 10,40 -o impedit tam vitio viri quam mulieris (*cf. TRACT. de aegr. cur. p. 342,3 fetus -o si impeditur egs. WILH. CONG. chirurg. 1566 propter . . . impedimentum -is.*) HILDEG. caus. 5 p. 242,22 de -is diversitate. ALBERT. M. veget. 5, 4 ministrat matrix sanguinem menstruum in -e et formatione animalium. animal. 5,75 tempora . . . -is et ovationis. 9,53 quando secunda impraegnatio et -o seminis est valde parum ante partum. ALBERT. M. (?) animal. quaest. 9,11/15 p. 208,60 eius (*orificii matricis*) clausio signum est -is. **saepe.** **γ eccl. et theol.:** AMADEUS LAUS. hom. 3. 1.90 (ed. J. Deshusses. 1960; s. XII. med.) quando tota trinitas -em et humanationem illius (*Christi*) operata est. ALBERT. M. incarn. 17 p. 187,27 queritur de -e. 19 p. 189,72 ad miraculum incarnationis vel -is. 20 p. 191,6 in Christo in -e oportuit statim formatum esse corpus. sent. 3,3^{capit.} de Christi -e. al. *v. et p. 1183,72. de diebus festis:* LEG. Wisig. 12,3,6 festum . . . Marie, quo . . . -o (concelebratio, celebratio var. l.) eiusdem genitricis Domini celebratur (*item de adnuntiatione:* ORDO Rom. 15,2 canire de -cione sanctae Mariae. CATAL. biblioth. Ruf 63 p. 187,27 ystoria de -e secundum musicam). HUGEB. Wynneb. 13 p. 115,40 dies -e Iohannis baptistae. NECROL. III p. 332,31 festum -is . . . Marie (*cf. l.67.*) **b per similitudinem de rebus (usu alch.):** ANON. tab. p. 177,15 haec -o et despensatio fit in putrefactione in fundo vasis. ROSIN. ad Sarr. 1 p. 281,15 dicitur -o, cum masculus agit in foeminam. al. **2 latius i. q. formatio fetus, fetura - Embryonalentwicklung:** ALBERT. M. sent. 4,6,9 p. 135^b,15 tempus . . . -is est tempus tractus carnis pueri a carne parentum (p. 137^a,39 licet embryo per totum t. -is trahat nutrimentum a matre corrupta *egs.*). **B meton.:** **1 gener. i. q. proles - Nachkommenschaft:** CHART. Sangall. A 87 (a.779) eorum -cio, qui post eos venturus est, ipsum censem solvant. **2 eccl. i. q. dies festus conceptus - Fest der Empfängnis:** KALEND. Fab. (ZSchweiz-KirchGesch. 55. 1961. p. 33,9; s. XII.) xxiv. Septembbris -o Iohannis baptistae. TRAD. Teg. 350^a ut . . . in -e sanctę . . . Marie ('Mariä Empfängnis') . . . fratribus caritas . . . persolvatur.

II translate: *A gener. i. q. propositum, consilium - Absicht, Plan(ung):* HEIRIC. Germ. II 2,5 p. 402,19 locus . . . ultro se . . . ingentis fabricae -bus ingerebat (*cf. 2,4^{capit.}*).

SALIMB. chron. p. 106,12 -es vindicte generabantur in cordibus ministrorum. **B philos.:** **1 actio (sensibus et mente) percipiendi, cognitio, comprehensio - das (sinnlich-geistige) Erfassen, Begreifen, Auffassung:** **a praevalente sensu apprehensionis:** ALBERT. M. incarn. 48 p. 223,82 causa . . . doloris non est passio tantum . . . , sed -o passionis. summ. creat. I 4,69,3,3,2 p. 712^b,12 sunt . . . duo actus in inferiori parte rationis, scilicet -o et delectatio. animal. 12,102 **animalia terrestrem multum habentia sanguinem . . . hebetiora sunt in -bus et operationibus animae.** ibid. al. **b praevalente sensu cogitationis:** **a in univ. i. q. cogitatus, intellectus, notio - Gedanke, Vorstellung, Begriff:** Ps. BOETH. geom. 73 (ed. M. Folkerts. 1970) communes . . . animi -es sunt, quae a Graecis cenas ethnias (*i. xοινάς ἔνωνταις*) vocantur (ALBERT. M. metaph. 1,3,14 p. 44,47 [ed. B. Geyer. 1960] quod communis a. -o est et quod quisque probat auditum. al. *v. et vol. I. p. 1295,54.*) ALBERT. M. summ. creat. II 1,59,2 p. 514^b,20 erit haec -o adepta ex sensu et syllogismo. div. nom. 4,5 p. 116,57 (ed. P. Simon. 1972) entitas rei dicitur, secundum

20 quod in se consideratur res per eam esse habens, prout est prima -o intellectus (anim. 3,1,3 p. 169,9 [ed. C. Stroick. 1968] i. -es . . . non sunt similes imaginibus . . . phantasiae, ideo, quando vestit concepta imaginibus . . . plerumque generat deceptionem). ibid. al. **adde:** GUNZO epist. 9 p. 38,13 qui in pronuntiatione unius casus animi -es deprehendas putavit. **β sententia, opinio - Ansicht, Meinung:** ALBERT. M. eth. 7,1,2 p. 468^b,3 aliqua . . . opinio sive -o mentis (*cf. p. 1146^a,16 δόξην*) est, in qua pravum est permanere. 9,2,4 p. 576^a,22 si de coelestium quantitatibus . . . sic consentiant, quod unam communem habeant -em *egs.* metaph. 1,2,3 p. 20,50 (ed. B. Geyer. 1960) cum . . . 'tales . . . -es (*p. 982^a,20 ὑπολήψεις*) habeamus' de sapiente et sapientia *egs.* p. 20,57. ibid. al. **γ (con)scientia - Bewußtsein, Wissen:** ALBERT. M. incarn. 37 p. 208,60 cum . . . in ipsa (*ratiōne Christi superiore*) fuerit plena -o mortis et plena -o redemptionis. **δ actio spiritualis - geistiger Vorgang:** WOLBERO cant. 3 p. 1223^D ex . . . animo procedunt quasi quaedam quatuor -es, quae omnem praecedunt actionem, videlicet cogitatio, intentio, voluntas, deliberatio. **2 continuatio, conexio - Verbindung, Verflechtung (cf. p. 1183,115qq.):** ALBERT. M. metaph. 1,1,1 p. 2,18 (ed. B. Geyer. 1960) quae (*res divinae*) sunt esse simplicis differentiae et passiones praeter -em cum continuo et tempore. **C gramm. et rhet. i. q. syllepsis - das Zusammennehmen, -fassen:** CONR. MUR. 45 summ. p. 76,16 (ed. W. Kronbichler. 1968) que (*regula grammaticorum*) loquitur de -e generum, numerorum et personarum (*remissius:* p. 120,20 quod hic dicitur de masculino, illud etiam per quandam g. -em intelligi debet de sexu femineo). **D iur. i. q. susceptio - Übernahme:** TRAD. Frising. 1389^a (a. 1022/23) presul . . . duas hobas . . . a quodam nobili viro per -em sibi acquisitas . . . donavit.

2. conceptio v. contentio.

conceptivus, -a, -um. recipiens - aufnehmend: **1 spectat ad generationem i. q. concipiens, ad conceptionem pertinens - empfangend, Empfängnis-:** VITA Agric. 33 in illa (*Sara*) . . . seminis -us sanguis friguerat (*ibid.:* calor -us). ALBERT. M. pol. 7,14¹ p. 736^a,32 in quo (*termino, sc. quinquaginta annorum*) . . . deficit virtus -a in foemina. **2 per similitudinem de materia i. q. capax - aufnahmefähig:** ALBERT. M. summ. theol. II 1,4,1,1,2 p. 64^a,7 materiam ut matriculam omnium formarum -am esse unam.

concepto, -are. capere - fassen: IUSTIN. Lippisi. 354 ut arctus -are locus non queat . . . eam (*cohortem populi*).

conceptorum (-tur, -tar-), -i n. medicamentum conceptionem adiuvans - empfängnisförderndes Mittel: FRAGM. mul. II 2 -urium mulieribus: storice *egs.* (III 2 -ario). *v. ArchLatLex. 2. 1885. p. 271.*

1. conceptus, -us m. script. -coep-: p. 1157,37.

I proprie: *A de actu generationis i. q. conceptio, praegenatio - Empfängnis:* **1 strictius:** *a de anim.:* **a gener.** TRACT. Micon. epil. 4 (MGPoet. IV p. 933) octingenti anni viginti et quinque leguntur -u (-um cod.) Domini

caeli. VITA Annon. I 1,14 p.473^a,32 ut . . . in . . . ignominiam per -um partumque criminosae prolis veniret *sancimonialis*. ALBERT. M. Iob 3,3 p.56,38 (ed. M. Weiss. 1904) dies partu et nox -ui debetur. *al.* in *imag.*: EKKEH. IV. pict. Mog. 94 -u (gloss.: mystico) . . . datus sacra pregnat gratia natis. EPIST. Ratisb. 21 p.346,14 -u doloris, partu iniquitatis. ACTA imp. Winkelm. I 286 ut plenus ipsorum (*apicum*) uterus a -u nostrarum responsalium fetum similem parturisset. **β natur. et medic.**: HILDEG. caus. 2 p.35,17 de -us diversitate. p.97,17 de -u in plenilunio. p.108,14 de -u et partu. ALBERT. M. animal. 9,121 quando novem dies sunt a -u. ALBERT. M.(?) animal. quaest. 9,19/23 p.211,34 mulier . . . delectatur in coitu et in -u. *al. v. et l. 18.* *adde*: ALBERT. M. animal. 6,118 *mulier* delectabatur in -u venti intra uterum suum. **γ eccl. et theol.**: BERNO epist. 13 p.42,6 (ed. F.-J. Schmale. 1961) angelo sancte Mariae . . . -um . . . narrante. ALBERT. M. incarn. 18 p.189,13sq. quantum . . . ad materiam, quae est ex matre, similis fuit -us Christi -ui aliorum. sent. 3,3,12 p.55^a,37 -us filii fuit miraculum miraculorum. 4,26,7capit. an in paradiso fuisset -us sine ardore libidinis. *al.* in *título libri*: ALBERT. M. summ. theol. II 8,31,2,3 p.348^a,27 per Anselmum in libro de -u virginali. **b per similitudinem de rebus (usu alch.)**: ROSIN. ad Sarr. 1 p. 281,7 scientia nostri magisterii assimilatur ordini creationis hominis, nam primo ibi est coitus, secundo -us, tertio prae-gnatio *eas*. **2 latius**: **a (prima) formatio fetus, futura - (erste Zeit der) Embryonalentwicklung**: ALBERT. M. sent. 4,6,9 p.137^a,32 haec *opinio* est falsa, quod totum tempus -us deputatur maledictioni *eas*. animal. 9,121 sperma . . . in principio -us post sex dies appetet quasi lac *eas*. ALBERT. M.(?) animal. quaest. 9,16/17 p.210,6 dicunt . . . medici, quod motus duplat -um, sed partus tripli ipsum. *ibid. al.* **b ? genitura - ? Entstehung**: ALBERT. M. animal. 6,24 contingit . . . in gallinis duplex ovi -us (6,25). **B meton. i. q. fetus (nondum natus), puerperium, proles - Embryo, Leibesfrucht, Kind**: **1 gener.**: WALAHFR. carm. 25^a,3,1 Virgo -oepu (-u G) gravidatur almo. VITA Annon. I 1,13 p.472^b,40 donec illicito -u liberaretur *sancimonialis* (*sim.* p.472^a,42). **alleg.**: RUP. TUIT. vict. 6,8 p.192,17 (ed. R. Haacke. 1970) -um illum, id est fidem semenis Abrahæ. **2 natur. et medic.**: ANTIDOT. Bamb. 25 ad -um servandum. ODO MAGD. herb. 498 corruptos extrahit alvo -us *sabina*. HILDEG. caus. 2 p. 111,1 -us . . . menstrua sibi attrahit. ALBERT. M. animal. 9,125 intra telas -us. 10,64 parva matrix parvum facit -um. metaph. 5,1,5 p.219,46 (ed. B. Geyer. 1960) hoc (*medium*) vocatur . . . umbilicus in animalium -bus. *al.* *de fetu ovi*: ALBERT. M. animal. 6,24 ille -us et formatur et perficitur ad ovi perfectionem . . . in diebus undecim.

II translate: **A gener. i. q. propositum, consilium - Absicht, Plan**: CHART. Neocell. (Brixin.) 71 p.113,25 (Font. rer. Austr. II 77. 1965; a.1260) Heinricus . . . per publica instrumenta . . . me a -u questionis indebita . . . revocans. CONST. III 240,1 licet fuisset nobis acceptius, quod obtatus effectus nostris -bus advenisset. **B philos. i. q. actio (sensibus et mente) percipiendi, cognitio, comprehensio - das (sinnlich-geistige) Erfassen, Begreifen, Auffassung**: **1 praevalente sensu apprehensionis**: ALBERT. M. sacram. 117 p.81,71 affectio . . . est ex -u rationis et secundum quod est -us, sic est et affectio. eth. 7,1,4 p.472^b,36 -us . . . singularis operabilis non est nisi in sensibili appetitivo. *ibid. al.* *usu laxiore i. g. sensus - Empfindung*: EPIST. Ratisb. 19 p.340,6 ut . . . -us doloris aliquantulum tranquilletur. **2 praevalente sensu cogitationis**: **a in univ. i. q. cogitatus, intellectus, notio - Gedanke, Vorstellung, Begriff**: ALBERT. M. anim. 3,1,3 p.169,20 (ed. C. Stroick. 1968) non convenient -bus divinis . . . imagines et intentiones sensibilium nisi secundum metaphoram. 3,2,14 p.197,7osq. sunt quidam -us intellectus omnino indivisibles sicut -us entis et unius et aliorum primorum. animal. 4,90 est . . . sermo vox articulata et literata -um mentis hominis denuntians (*cf.* 8,239 cantus ipsarum [avium] . . . sunt affectus delectationem magis quam -us aliquos significantes). eth. 3,3,2 p.254^b,1 Aristoteles (*herm.*

1,1) vocat -us passiones. metaph. 1,3,2 p.32,24 (ed. B. Geyer. 1960) -us simplex entis, qui . . . est notio principii, quae est ante notionem generis et speciei omnis (5,6,5 p.285,70 -us . . . et n. universaliter habens et simpliciter et immaterialiter vocatur universale). *ibid. al.* **b sententia, opinio - Ansicht, Meinung**: ALBERT. M. eth. 9,2,4 p.576^a,31 de his (*caelstibus*) . . . concordare et communem -um habere non est de numero amicabilium.

2. conceptus v. concentus.

10 *concernentia, -ae f. designatio - Markierung: CHART. Carniol. I 68 p.77,15 (a.1106) edificare pilonum lapideum pro -a . . . confinium.

concernero, (-crevi), -cretum, -ere. form. perf. -cern(i): *l. 28.* *huc spectare possunt etiam exempla s. v. concreso p. 1212,13sqq. allata, cf. p.1211,20sqq.* [falso ed. pro cernere: RATHER. Metr. 7,1.327 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976) claritatis Dei . . . -ere (ed., sed cernere corr. P² ex conspicere P) gloriam.]

1 commiscere, coadunare, unire - vermischen, vereinigen, verbinden: ALBERT. M. metaph. 1,3,14 p.44,61 (ed. B. Geyer. 1960) amoris non erit nisi . . . -ere. p.44,67 'multis in locis id', quod est vel fit, 'amor secernit' et dispergit et 'odium -it' (p.985^a,24 συρριψει) et congregat (p.44,74 odium secerrens in toto -it in partibus). p.44,71 ea, quae ad 'ignem' constitutendum convenient, 'in unum -untur' *eas*. *ibid. al.* **2 decernere - eine Entscheidung herbeiführen**: GESTA Ern. duc. I p.30,16 varios . . . assultus fecit *dux* . . . et frequentibus con-gressionibus . . . -it *eas*. **3 attinere, spectare (ad) - betreffen, sich beziehen (auf)**: ALBERT. M. eth. 1,1,3 p.8^a,3 si medium -it subiectum, quod quantitatis est tantum, est mathematica *eas*. metaph. 1,1,1 p.3,22 (ed. B. Geyer. 1960) quae (speculationes) non -unt continuum vel tempus. *ibid. al.*

adi. concretus, -a, -um. 1 commixtus - vermengt, vermischt: LIBER diurn. 84 p.101,11 velut confusam atque -am voluntatem et operationem Christi. cf. p.1212,36. **2 immixtus, insitus - beigelegt, miterschaffen (cf. BEDA in gen. 1,1,2 l.92sqq. [Corp. Christ. CXVIII^A. 1967])**: WANDALB. creat. mund. 43 his (*sc. caelo et terrae*) -a fuerunt ignis semina puri siccusque aeris humor. cf. p.1212,16.

40 *concertatim v. concerto. **concertatio (-cio), -onis f. I strictius: A contentio, conflictus, controversia - Streit(igkeit), Kampf, Auseinandersetzung (cf. GLOSS. I 424,4 St.-S. -o stri):** **1 gener.**: **a in univ.**: WIDUK. gest. 1,29 est . . . o . . . regibus . . . super regno Lotharii. THANGM. Bernw. 2 p.759,21 fit . . . inter episcopum et comitem de . . . iuvene religiosa -o. LAMB. HERSF. annal. a.1075 p.246,24 per plures annos eius (*archiepiscopi*) -o cum rege trahebatur. OTTO FRISING. gest. 2,48 p.156,3 longa . . . e . . . deducta est haec controversia. **50 URBAN. IV. registr. 628 p.619,24 mortales in -is insanam prorupere dementiam. al. b dimicatio, proelium, bellum - Gefecht, Schlacht, Krieg**: CAPIT. reg. Franc. 297,7 p.433,17 propter -em, quam cum Waifario . . . habebat *Pippinus*. RUD. FULD. Alex. 1 -e . . . finium suorum spacia tuebantur. **55 LAMB. HERSF. Lull. 14 p.327,29 nefariae -is necessitatem**: ALBERT. AQUENS. hist. 3,34 sagittis . . . immissis longa fit -o. ANNAL. Petr. Erf. I a.1141 magna -cio fuit . . . inter cives et . . . milites. OTTO FRISING. gest. 2,35 p.144,14 nullus in illa -e privatus principe strenuor. *al.* **c disceptatio, alteratio - Diskussion, Wortwechsel**: ALDH. virg. I 35 p.278,16 oritur . . . inter eos . . . sermonum -o. HEIRIC. Germ. I 5,36 fit -o longa. NOTKER. BALB. gest. 1,22 p.30,19. *al.* **2 iur.**: **a lis iudicialis, causa - Rechtsstreit, Prozeß**: TRAD. Salisb. II 7^a (ante 1140) de quo (*praedio*) longa inter eum (*ministeriale*) et . . . ecclesiam habita erat -o. CHART. march. Misn. III 143 de eligendo abbate. CHART. Wirt. V 1268 p.32,9 -em . . . per arbitrium terminavit. CHART. Helv. arb. 96 p.154,26. *al.* **b causae dictio - Plädoyer**: RUP. TUIT. spir. 2,17 1.812 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXIV. 1972) magna et vehementis argumentatoris huius, id est spiritus sapientiae, -o. **B actio aemulandi - Wettsstreit**: EPIST. Hildeg. 26 p.406,10 est istic (*sc. in monasterio*) miram virtutum -em intueri.

II latius: A gener.: 1 adnus, studium - (*eifriges*)
Bemühen, Eifer: OTLOH. vis. 1 p. 344^A quid super hac -e
 divina decerneret sententia. RUD. TRUD. gest. 3,5 quae
 (*peregrinorum multitudo*) . . . cotidiana -e ad sepulchrum
 beati Trudonis solebat oblationem afferre. 2 assertio
 (*contentiosa*) - (*gegenreiche*) Behauptung: EPIST. Wibald.
 102 mortificamur . . . de opinione, immo -e hominum, qui
 contendunt eqs. **B iur. i. q. impugnatio, sollicitatio - An-**
sechtung: LAMB. HERSF. annal. a. 1059 p. 74,28 ne . . . mo-
 nasterium . . . superfluis -bus inquietaret *episcopus*. CHART.
 Wirt. VI 1772 p. 166,26 omni occasione et -e postposita.

concertator, -oris m. 1 adversarius, pugnator - Gegner
 (*im Streit*), Kämpfer: a in certamine (*per compar. et*
alleg.): OTLOH. quaest. 28 p. 97^A congressor . . . vel -r primi
 parentis . . . mandatum Domini intelligitur (29 p. 98^A). p. 97^B
 cum . . . duos -es . . . habeas pro utriusque partis, id est Dei et
 hominis, aequitate singulare certamen ineuntes. b in
 litigio: THEOD. AMOR. Mart. 22 ait -r (*sc. legatus impera-*
toris): 'eqs.' 2 commilito - Mitstreiter: ALBERT. M. eccl.
 hier. 2,10 p. 548^a,38 in quantum est Christus optimus, est -r.
concerto, -are. ?depon.: l. 34.

I de contentione: A strictius: 1 contendere, certare -
 streiten: a in univ.: a de proelio, bello i. q. configere,
 pugnare - kämpfen: OTLOH. quaest. 28 p. 95^D duobus singulariter -antibus. BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 30c,33 duello
 . . . aut . . . publico bello. ADAM gest. 2,3 p. 63,11 in quo
 (*bello*) utrisque viriliter -antibus (certantibus BC). OTTO
 FRISING. gest. 2,25 p. 128,21 nobis . . . ignorantibus in prelio
 -atur. al. in imag.: ARNULF. delic. 811 dissimiles turme
 -ant . . . in me. **B de martyrio i. q. agonizare, pati - ringen,**
dulden: PASS. Flor. 2 qui (*sanceti*) diutissime -antes et multis
 suppliciis cruciati eqs. **γ de disceptatione i. q. altercari -**
einen Wortstreit führen, diskutieren: PASS. Afrae I 4 tot
 horis tecum -are (-ari, certare var. l.). RADOLF. epist. 5 p.
 529,3 easdem (*res scrupulosa*) amore veritatis, non -andi
 studio explicare. **b c. colore quodam:** a (*viribus*) parem
 esse, resistere (posse) - es aufnehmen (mit): PASS. Ursulae 4
 illi (*barbaro*) -are se non posse credebat rex. METELL. peri-
 par. 3,43 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) quid studii nostri -et
 cunctipotenti? **B discordare - im Widerstreit liegen:**
 POETA Saxo 5,283 -bat constantia cum pietate in Carolo.
 2 aemulari - wettefern (in imag.): CARM. Bur. B 170,3,2
 lampas oculorum -at (-ant cod.) carbunculo. **B latius:** 1
 studiose niti - sich eifrig bemühen: VITA Erasmi 177 gen-
 tes . . . -ant . . . tuum (*sc. Dei*) . . . percurrere regnum. 2
 percensere - kritisch beurteilen: VITA Elig. app. p. 741,8
 vitam beati Eligii . . . argutiae . . . vestrae -andam direximus.

II commilitare - mitstreiten (sensu spirit.): ALBERT. M.
 eccl. hier. 2,10 p. 548^a,30 'sacre -ans' (PG 3,404^A ἀγωνίζε-
 μενος), id est simul certans cum suis militibus Christus.

subst. concertans, -antis m. qui pugnat - Kämpfer:
 CARM. Aldh. 3,45 parma . . . protegens . . . -es agonibus
 Christo semper fidelibus.

adv. *concertatim. cum aemulatione - um die Wette:
 CARM. Winfr. 41 (MittellatJb. 4. 1967. p. 103; c. 1042) qui
 (*famuli*) -m se (*sc. magistrum*) poscunt accelerari. **Pape**
 *concessibilis, -e. concedendus, probabilis - zuzulassen(d), annehmbar: ALBERT. M. top. 1,1,1 p. 238^b,31 in aliis
 syllagismis . . . , in quibus, quae simpliciter positae sunt pro-
 positiones, verae sunt et ipsa rerum veritate -es. eth. 6,2,18
 p. 433^b,28 petitio . . . medium habet . . . -e . . . ex ipsa rei
 natura.

concessio, -onis f. script.: coc.: CHART. Turic. 1387
 p. 101,27. cosse: CHART. Bund. 860. conse: DIPL.
 Conr. III. 130 p. 235,22 (ed. F. Hausmann. 1969) cum con-
 sensu et cons.e. CHART. Sangall. B 512 cons.e (-e CHART.
 Bund. 966).

I actio (in alterutrum) transeundi - das (Ineinander-) Übergehen (usu theol.): A c. sensu (*in potiorem naturam*) transformationis i. q. transitus - das Aufgehen (in), Über-
 gang: ARNO REICHERSB. apol. p. 241,30 Hilarius (*trin.*
 11,35) . . . subiectionem illam (*sc. Christi ad Deum patrem,*

cf. Vulg. I Cor. 15,27sq.) dicit de natura in naturam -em
 (p. 245,3sq. sic . . . de n. in n. -em intelligimus, ut non naturae
 unius abolitio, sed in alterius naturae virtutem et gloriam -o
 sit eqs. ibid. al.). **B c. sensu (duarum naturarum) concur-**
sus i. q. circumcessio - das Ineinandergehen, Perichorese
 (de re cf. LThK. 2VIII. p. 274sqq.): ARNO REICHERSB.
 apol. p. 109,6 virtutis . . . et operationis utriusque naturae
 Christi . . . in alteram naturam -o et inconfusa unio.

II de actione dandi: A actio indulgendi, praebendi,
 largitio (gratuita) - das Zugestehen, Gewährung, Verlei-
 hung, Zugeständnis: 1 gener. de gratiis divinitus datis:
 TRAD. Frising. 41 (a. 771) ego Vurmharti divine munera -e
 proprium hereditatem post obitum meum . . . ad . . . virginis
 Mariae ecclesiae . . . pertinere debuisse. HRABAN. carm. 65,1
 15 crux . . . certa salus mundi et -o regni (*sc. caelorum*) est. al.
 expressius i. q. actus, donum gratiae - Gnadenweisung,
 -gabe: TRAD. Salisb. I 1 p. 253,2 (a. 987) quae (*religiositas*)
 . . . in . . . coenobio Petri . . . divinis -bus floruit. 2 publ.,
 iur., canon.: a propri: a in univ.: CAPIT. reg. Franc.
 20 242 p. 157,39 nisi ut . . . ad rationabilem indulgentiae -em
 ducatur. TRAD. Ratisb. 576 pro -e sepulture. spectat ad
 privilegia, iura. FORM. imp. 33^{tit.} (cod. S. Pauli) -o ingenuita-
 tis. CAPIT. reg. Franc. 159^{tit.} -o generalis. LIBELL. de conv.
 Baiuv. 6 Karolus imperator . . . -em filii sui iterans . . . ad-
 firmavit. TRAD. Patav. 99^b libertatis (CHART. Burgenl. II 56
 confirmacio seu innovate l. -o). CHART. select. Altmann 149,1
 hec est prima petitio et Karoli regis -o omnibus Frisonibus,
 quod eqs. DIPL. Loth. III. 61 p. 96,25 in legitimis -bus eorum
 (*praedecessorum*) vestigia . . . tenentes concedimus eis (*nego-*
 30 *tioribus*), ut eqs. DIPL. Conr. III. 55 (ed. F. Hausmann.
 1969) in huius privilegii -e . . . presentes affuerunt: eqs. (item
 praevalente sensu actionis): CHART. Stir. IV 10 huic . . .
 nostre -i interfuerunt testes subnotati. al.). CONST. II 171
 p. 213,1 ad huius . . . -is et confirmationis nostre memoriam
 35 . . . presens privilegium fieri fecimus. III 49,6 novam -em
 omnium . . . -um, cessionum, confirmationum et confessio-
 num eqs. saepe. expressius i. q. ius (*privilegii*) concedendi
 - Verleihungsrecht: DIPL. Conr. III. 221 p. 393,3 (ed. F.
 Hausmann. 1969) abiudicaverunt . . . abbatibus . . . talis
 40 beneficia (*sc. mansionis intra monasterium*) -em. **B conser-**
vatio, cautio - Gewährleistung: CAPIT. reg. Franc. 242
 p. 156,10 ut illis hominibus . . . misericordia impendatur . . .
 in indulgentia commissorum et in -e proprietatum. **γ benefi-**
 cium, indultum - Vergünstigung: CHART. Babenb. 407 (a.
 45 1242) de advocacia . . . tantum xxx talenta . . . nos promitti-
 mus accepturos, -e huiusmodi et gratia per nos facta . . .
 perpetuo valitura. **δ beneficentia, liberalitas - Güte, Freige-**
bigkeit: DIPL. Conr. III. 77 p. 137,23 (ed. F. Hausmann. 1969)
 quotiens ea, que ad spiritualem profectum respicere videntur,
 50 a nostra -e (*et*) gubernatione requiruntur. **ε constitutio -**
Verfügung, Festsetzung: DEFENS. Pasch. (MG Lib. Lit. II
 p. 663,26) manus regis non est -o legis. **b meton. i. q. pri-**
vilegium - Privileg: a de charta: DIPL. Karoli III. 159
 55 ut haec nostrae tuitionis -o . . . optineat vigorem, manu pro-
 pria firmavimus. CHART. Babenb. 339 p. 182,17 presentem
 -em sigilli nostri munimine duximus roborandam. al. cf.
 p. 1161,52sqq. adde: TRANSL. Godeh. I p. 642,29 tenor . . .
 apostolicae -is sequitur in haec verba: eqs. **B de iure con-**
cesso: DIPL. Ludow. Inf. 15 ut . . . maneat . . . eidem loco
 60 tam haec -o quam omnis immunitas unquam . . . illuc con-
 cessa firma. DIPL. Otton. I. 143 si quis . . . nostri praecepti
 -es violaverit. GESTA Halb. p. 88,25 -es et statuta impera-
 torum. al. v. et p. 1148,72. de summa privilegiorum:
 CAPIT. reg. Franc. 248 p. 174,38 ut per nullius suggestiones
 65 . . . vestram -em, quam . . . aeclesiis Christi contulisti, sina-
 tis permutari. **3 rhet. i. q. actio committendi, Épitropie -**
Anheimstellung (de re v. H. Lausberg, Handbuch der literari-
schen Rhetorik. 1960. § 857): ONULF. rhet. I 24^{capit.} per-
 missio vel -o. II 24 -o: nos quoque nostra tuis concedimus omnia
 70 iussis (cf. Rhet. Her. 4,29,39). **B permissio, assensus, li-**
centia - Ein-, Bewilligung, Zustimmung, Erlaubnis:
 1 publ., iur., canon.: RIMB. (?) Anscar. 28 capit. p. 16 de -e

regis, ut . . . ecclesiae fabricarentur. DIPL. Arnulfii 151 cambium nostrae auctoritatis -e facere. CHRON. Grad. p. 35,12 vineas . . . agere . . . sine episcopi -e. LAMB. HERSE, annal. a. 1065 p. 93,9 per -em . . . archiepiscopi primum se rex arma bellica succinxit. COP. Lauresh. 1147 cuius (*Karoli*) imperiali -e et nostra petitione hoc testamentum confirmatum est. DIPL. Conr. III. 202 p. 367,11 (ed. F. Hausmann. 1969) minus rata sunt universa sine eius (*sc. regis*) -e vel confirmatione. BALDER. Alber. I p. 243,30 reges . . . ex -e Romanorum pontificum investuras episcopatum dabant. CONST. II 108 p. 140,16 quod -em (-e cod.) super hiis (*statutis*) per comites . . . habuerint et assensum *universitates civitatum*. CHART. civ. Erf. 296 ut rata . . . mea -o venditionis filio meo . . . permaneat. *saepe*. fort. *huc spectat*: TRAD. Scheftl. 38 (a. 1140) qui (*praesul*) . . . beneficia a nobis redditia nostro rogatu ad . . . altare episcopali -e, traditione, confirmatione . . . tradidit. 2 liturg.: BERNOLD. CONST. microl. 22 cum vult sacrificare *presbyter*, inclinat se episcopo pro -e. 3 theol. (*de re v. L. Brandl, Die Sexualethik des hl. Albertus Magnus. 1955. p. 228*): ALBERT. M. sent. 4,31,21 p. 256^b,4sqq. aut movet *libido* fervens extra honestatem matrimonii et -em . . . aut fervet intra metas honestatis et -is matrimonii. 4,31,26 p. 264^b,12 his, quae . . . distincta sunt inter -em et permissionem, suppositis. p. 264^b,23 propter illam (*libidinem*) non revocatur -o egs. ibid. al. C *collatio* - Übertragung: 1 *spectat ad bona, possessiones (homines: l. 46), redditus i. q. traditio, datio, donatio – Übergabe, Vergabung, Schenkung (sensus vergit in pass.: l. 46)*: a *proprie*: a in univ.: TRAD. Frising. 166^a (a. 793) -o domni imperatoris Karoli seu traditio Helmovini. DIPL. Karoli III. 7 nostrae largitatis constitutio et auctoritatis -o. 15 p. 23,32 contra hoc nostrae confirmationis vel -is praeceptum ire. 32 p. 55,21 imperialis nostre -is paginam. DIPL. Conr. III. 44 p. 74,24 (ed. F. Hausmann. 1969) quod (*linum*) . . . ex -e regali . . . fratibus datur. CHART. eccl. Werd. 20 p. 32,8 que (*decimae*) a pastoribus . . . ecclesie sub feodali -e sunt alienate. CHART. Babenb. 164 p. 215,25 eius persone facta -o beneficialis (cf. 212 p. 16,29 personalis). CHART. Carniol. II 27 p. 17,3 (epist. papae) quecumque bona . . . monasterium . . . e pontificum, largitione regum . . ., oblatione fidelium . . . poterit adipisci. SUMMA dict. Saxon. 7,1 p. 218,25 alicuius loci -o vel donacio. CHART. episc. Halb. 714 l. 31 episcopus hec bona . . . domino E(cberto) manu -e porrexit. CHART. Salisb. IV 34 ut . . . hec -o aut locatio . . . firma maneat. *saepe*. de *hominibus i. q. cessione in beneficium – Verlehnung*: TRAD. Ratisb. 897 p. 439,1 (post 1161) quod homines . . . ab omni servitutis et -is incommmodo debeant immunes existere (*antea*: nulli . . . debere inbeneficiari). β *exhibitio* - (*Bereit-, Ge-*) *Stellung*: CHART. Stir. II 35 p. 65,5 (c. 1200) subvectionem rerum . . . non debet ab hominibus nostris exigere nec -em equorum. γ *renuntiatio, abdicatio – Verzicht*: CHART. Babenb. 294 (a. 1232) testes -is domine Dimut. b *meton.*: a *de charta (fere donationis; confirmationis: l. 58)*: CHART. Bonn. 5 (BonnJb. 136/37. 1932. p. 237,3; a. 691) signum Helmgarii, qui -em istam fieri rogavit. DIPL. Loth. I. 96 p. 234,42 (ed. Th. Schieffer. 1966) ut hec nostre auctoritatis -o inconvulta permaneat, manu propria subter eam firmavimus (*sim.* DIPL. Karoli III. 15 p. 24,2 haec nostra confirmatio vel -o egs. cf. p. 1160,54). LEO MARS. chron. I praef. p. 575,31 indagatis privilegiis atque praecepsis necnon et -bus. al. β *de re concessa*: CHART. Osn. I 41 p. 29,12 (a. 860; spqr. ?) -o . . . beneficii sunt viginti aratra. DIPL. Ludow. Germ. 56 p. 77,43 concessimus . . . episcopo <navem . . . absque teloneo . . . carcandam, ut haec concessio in luminaribus . . . ecclesiae . . . proficiat. de *reditu (concesso) ut vid.*: CHART. Laus. 501 p. 434,17 (c. 1200) habet obedientiarium placitum suum post placitum capituli in -bus possessionum nostrarum (p. 434,21). 2 *spectat ad dominia vel officia administranda, potestatem exercendam (interdum expressius i. q. investitura – Investitur, e. g. p. 1162,15q.5)*: CAPIT. reg. Franc. 282,3 donec . . . filius eius (*comitis*) per nostram -em de illius honoribus honoretur. Ivo CARN. ad Hugon. (MG Lib. Lit. II p. 644,21) cum . . . reges

. . . apostolica auctoritate a -e episcopatum prohibitos minime videamus. p. 645,3 quae (*sc. episcopatum*) -o sive fiat manu . . . sive virga, quid refert, cum reges nichil spirituale se dare intendant (CHART. Basil. A I 163 p. 239,12 si . . . archiepiscopi 5 . . . abbatibus -em per virgam fecerint). DIPL. Conr. III. 284 p. 491,6 (ed. F. Hausmann. 1969; spqr.) advocatum . . . stabili -e aut constitutione (*opp.* simplici commissione) sibi (*sc. monasterio*) preficere. CHART. Tirol. notar. I 460 -em et datum *administrationis plebis* firmam habere . . . hinc ad . . . decem annos. al. D *remissio, relaxatio – Erlassung, Nachlaß*: 1 strictius spectat ad solutionem (*pecuniae sim.*): DIPL. Loth. I. 132 (ed. Th. Schieffer. 1966; tit. s. XII.) -o leudis Llotharii imperatoris de Gozhelmo interfecto. fort. add. (*ni spectat ad p. 1161,25sqq.*): DIPL. Loth. II. 13 p. 404,24 (ed. Th. Schieffer. 1966) teloneum . . . ex . . . manso . . . concedimus . . .; et ut haec nostrae largitionis -isve auctoritas . . . obtineat firmitatem egs. CHART. Babenb. 35 presentem -is et elemosine nostre paginam. 2 *latus spectat ad culpam i. q. venia – Vergebung, Verzeihung*: WALAHFR. Wett. 20 544 ut vel parva tuis fiat -o (gloss. O: remissio, R: intercessio) factis. E *confessio – (Ein-)Geständnis, Bekennntnis*: 1 gener.: EPIST. Ratisb. 7 p. 299,22 ante examinationem veri -em criminis extorquere. 2 *eccl. de confessione culpe (loci spectant ad usum rhet., cf. H. Lausberg, op. cit. [p. 1160,67sqq.] § 186sqq.)*: WALTH. SPIR. Christoph. II praef. 75 locum venie tribuat -o culpe (HEINR. AUGUST. planct. 1494). EKKEH. IV. bened. I 40,13 hic plus ipse Deus censor, -o (gloss.: id est confessio) prætor. RUP. TUIT. spir. 7,12 l. 780 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXIV. 1972) -o partesque 30 -is, deprecatio et purgatio (*cf. Cic. inv. 1,15. 2,94*), suscipiuntur in iudiciis Dei. ibid. al. 3 *philos. i. q. agnatio, acceptio – das Gelassen, Anerkennung, Annahme*: ALBERT. M. elench. 2,3,5 p. 698^a,27 qui (*paralogismi*) fiunt in eo, quod 35 opponentes petunt et absque -e respondentis accipiunt id, quod est in principio quae situm. meton. de propositione concessa: WIBALD. epist. 167 p. 283,22 ex -e indeterminata . . . falsa conclusione astringi. 4 *iur. i. q. confessio de debito recepto facta, apocha – Empfangsbestätigung, Quittung (ni corruptum ex confessio)*: CHART. Bund. 773 (a. 1239) ego 40 Oprandus notarius . . . hanc -em tradidi et scripsi. *concessivus, -a, -um. 1 sensu act. i. q. concedens – einräumend*: a concessionem exprimens – ein Zugeständnis enthaltend: HUMB. Sim. 3,11 p. 211,29 primo ambitiosis ecclesiasticarum dignitatibus . . . favebat potestas saecularis prece, dein minis, deinceps verbis -is (CONR. MUR. summ. p. 162,21 [ed. W. Kronbichler. 1968]) sunt verba . . . conminatoria, contractiva, -a). b *formam permissionis exhibens, permittens – als Anheimstellung formuliert, ‘permissiv’*: RUP. TUIT. psalm. 108 l. 21,51 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXII. 1972) 50 *psalmus celebris conquestio est in . . . Iudam . . . triginta vindictis vel -is maledictionibus deprompta (inde GERHOH. psalm. 108 p. 713,6)*. 2 *sensu pass. i. q. concedendus, licitus – zuzulassen(d), geduldet, erlaubt*: RATHER. praef. 2,5 p. 192^A aliud genus conjugii . . . veniale atque -um propter fornicationem 55 tantummodo conceditur ab apostolo. RUD. TRUD. (?) mus. 1,11 p. 21,27 cum autentus tetradrus . . . ascensum a G in g habeat per diapason et unam, quae residua est, -am a a. adv. *concessive. indulgenter – (durch) gnädig(e Verleihung): DIPL. Otton. III. 237 p. 655,11 -e . . . abbati lar- 60 gimir, ut advocatores . . . ordinare liceat (p. 655,18). *concessor, -oris m. dator, largitor – Geber, Verleiher*: GREG. CAT. chron. II p. 241,15 non posse . . . scriptum vel concessio . . . valere nisi tantum -e vivente. CONST. I 236 ius . . . beneficiale . . . post mortem -is cessatum esse. de Deo: 65 GREG. CAT. defens. 10 (MG Lib. Lit. II p. 541,24) ut Deum sollemmodo . . . imperii . . . ordinatorem, -em translatoremque . . . ostenderemus. 1. *concessus, -us m. 1 actio indulgendi, gratia – Gewährung, Gnade*: URSIO Marc. 2,3 (2) coenobium Dei -u 70 suscipiens regendum. al. 2 *permisso, assensu, licentia – Ein-, Bewilligung, Zustimmung, Erlaubnis*: DIPL. Merov. I 22 p. 23,11 tuguriola . . . nostro -u excolere. BREV. NOTIT. p. A

10,4 quam (*cellam*) . . . Rübertus episcopus . . . per -um Theodonis ducis construxit. REGINO chron. a. 892 p. 138,36 abba . . . curam pastoralem sua sponte per -um regis depositum. DIPL. Otton. III. 205 p. 616,21 sine . . . episcopi . . . -u. CHART. Lux. II 348,3 qui de -u meo (*sc. comitis*) in . . . villa morabuntur. CHART. ord. Teut. (Thur.) 128 in . . . declaracionem nostri -us . . . dedimus paginam. al. 3 largitio, traditio, donatio - Verleihung, Übertragung, Schenkung: a spectat ad privilegia: DIPL. Heinr. III. 142 quotiens . . . ecclesia ex nostris -bus et . . . munificentis . . . augmentatur egs. b spectat ad bona, possessiones: a proprie: CHART. Ital. Ficker 1 p. 2,22 (a. 776) qualiter . . . curtem . . . per . . . regis -um . . . haberent. DIPL. Burgund. 82 p. 231,17 (ed. Th. Schieffer. 1977) cum hereditate Ratburni, quantum eius -u ad prefatum locum pervenit. DIPL. Otton. III. 19 quidquid nostro -u . . . in beneficium tenuit egs. al. β meton. de rebus donatis: DIPL. Arnulf 156 ut . . . liberrimam de praefatis -bus largitatis nostrae habeat potestatem tenendi, donandi egs. cf. concessum p. 1152,31sqq.

2. concessus v. consessus. *conceyum v. *conceium. concha (-ca), -ae f. (χόρυχη) script.: cho: l. 33.

51. p. 1164,14. adde GLOSS. II 356,4 St.-S. al. can: GLOSS. III 642,23 St.-S. codd. c.d. cauc. (var.l.): l. 69. coc(a): GLOSS. I 385,21 St.-S. cod.f. -qu(a): p. 1165,12. -ea (var.l.): l. 69. p. 1166,32. kyrea, konchos, thya sim.: l. 41sqq. Schmidt

I proprie i. q. ostreum, conchylium - Schaltier, Muschel (cf. GLOSS. III 226,48 St.-S. -ca i. muscula. IV 47,15 -a meriscal. al. v. et p. 1166,12). A strictius: 1 in univ.: ALDH. virg. II 170 unio de -ca ut ponti sordente . . . nascitur. MARB. RED. lap. 50,6 -a temporibus certis referuntur hiantes in coelum . . . rores haurire egs. THEOPH. sched. 3,95 margaritae inveniuntur in -is marinis et aliorum fluminum (TRACT. de aegr. cur. p. 162,39 in ch-is m. ALBERT. M. animal. 1,100). HILDEG. phys. 4,22 p. 1264^B berlin de quibusdum -is (*sic?* cf. p. 1165,32) animalibus nascuntur, scilicet quae in -is iacent. ALBERT. M. animal 5,65 quod . . . de genere -carum inveniuntur in fissuris lapidum. al. v. et p. 1166,32. in imag. de beata Maria: Lios Mon. 67 tu . . . -ca . . . margarite radio Titanis aperta. 2 de speciebus: ALBERT. M. animal. 1,32 -a, quae rubans vocatur. 4,41 quod (*genus conchyliorum*) vocatur . . . kyrea (p. 528a,22 χόρυχαι). ibid.: modus zyza. 5,64 -ae . . . , quae colge vocantur. 5,66 qui (*modus ostrei*) vocatur thya. 8,67 hostreum . . . illud vocat Aristoteles konchōs (p. 614^b,28 χόρυχας), quod sonat idem quod -ca egs. ibid. al. v. et l. 56. de murice: ALBERT. M. animal. 5,62 frequenter effunditur humor in confractione -carum. B latius: 1 testa (conchylii, cochleae) - (Muschel-)Schale, (Schnecken-)Haus (interdum fort. i. q. testa testudinis - Hornschild, e. g. l. 71): a gener. (cf. GLOSS. IV 228,4 St.-S. de -ca scala. al.): ALDH. Ad Circ. 28,1 e geminis nascor (*sc. perna*) per ponti caerula -cis (ch- var.l.). Ps. GALEN. anat. 7 p. 185^D quod (*os petrosum*) medium est inter os et petram sicut -ae piscium. FABULAR. MIN. 2,3 lenta super tergo secum -am gerit testudo. 2,6. b zool.: ALBERT. M. animal. 1,16 dicimus . . . testudinem habere -cam. 1,32 holothuria sunt -cae longae apertione et contractione -arum se moventes. 4,36 quaedam ostrea egrediuntur de suis -cis. 4,39 per rimas -ae. 4,42 non magna est diversitas inter habens unam portam sive -cam et inter habens duas portas sive -cas. 4,60 -cae politae et nitentes. 5,64 stat cancer super -cam, quando pascitur ostreum. ibid. saepe. v. et l. 35. p. 1166,33-47. 1167,20. c pharm.: HILDEG. caus. 4 p. 217,23 accipe -as arenarum, quae in litore iacent, et eas in pulverem redige. GEBER. clar. 2,35 distilla -cas margaritarum . . . et cum ea (*aqua*) ungatur lepra. ALBERT. M. animal. 23,98 contra . . . tineam accipe -cas testudinum. al. d techn. et alch.: a in univ.: ANON. secret. p. 42,29 species animalium, de quibus faciebant pulvres, . . . undecim sunt lapides, scilicet . . . ostreae, -ae (-ee, cauee var.l.), cornua egs. β de -a pro vase usitata: THEOPH. sched. 1,30ⁿ. lavabis illud (*aurum*) cum pincello in -a testudinis vel conchillii. huc spectare possunt etiam exempla infra allata, e. g. p. 1164,38. 2 margarita

- Perle (cf. GLOSS. II 460,18 St.-S. -arum peralono): Lios Mon. 508 quod (*rūs perenne*) . . . rutilat . . . lucifluis -cis. MIRAC. Donat. (MGScript. XV p. 855,25) quid de caeteris divitiis, auro videlicet et argento . . . et -is? in imag.:

- 5 MIRAC. Donat. (MGScript. XIV p. 176,41; a. 1091/92) dum huius sancti virtutum thesauri -as tecum communicando compono. 3 ostrum, sucus conchylii - Purpurfarbe: SOLIMARIUS 181 Tirus, que murice dives mollia famosis inmergit vellera -is.
- 10 II translate de rebus formam conchylii exhibentibus: A vas (patulum), patera, lanx, pelvis, alteus - (weites, offenes) Gefäß, Schale, Schüssel, Becken, Wanne (cf. GLOSS. I 383,20 St.-S. -cam labol vel narto. 465,16 -cas cherir. III 660,6 -ca pelvis pacinum pechin. IV 269,21 luter est ch-a i. vas eneum egs. al. v. et p. 1166,12). 1 in univ.: a gener.: RECEPTE. Sangall. I 33 -cam habetas paratam, ubi debeat vomere. CAPIT. reg. Franc. 128,25 p. 254,11 -cas aereas ii, poculares ii. ANON. geom. I 3,23 si . . . per -am plenam aquae quaeris scire altitudinem turrium. VITA Aldeg. II 22 (ASBoll. 3^{tan}. III p. 655) -a fervens. MATTH. PLATEAR. gloss. p. 380^F succum eius (caprifoli) in -ca ad solem exicca. HERBORD. Ott. 3,9 p. 165,11 (ed. J. Wikarjak. 1974) sacerdos correpta -a (-ca var. l.) vicinas domos . . . scrutatis in eis cinerem non inventit. CHART. Tirol. notar. II 574 officium piscichere . . . vide- licet dandi et concedendi -cas et moltras pectoribus. al. in imag. (spectat ad Vulg. iud. 6,38): GERHOH. novit. 16,12 (ed. N. M. Häring. 1974) pluvia . . . divinitatis in vellus . . . humanitatis descendens . . . prelo crucis expressa in -am totius mundi sparsit . . . gracia. b eccl. (cf. l. 495qq.): ANGILB. eccl. Cent. 3 p. 177,22 -ca argentea maior cum imaginibus argenteis (Ioh. NEAP. gest. 63 p. 434,22). PETR. CAS. (?) chron. 4,90 -cam librarium VII egs. CATAL. thes. Germ. I 6,24 (Mittelalterl. Schatzverz. I. 1967) -a auro or- nata. LIBER ordin. Patav. 7,12 p. 1020,6 sacrista . . . -am cum aqua teneat, in qua suspectos cereos intingat. al. in imag. de beata Maria: EKKEB. SCHON. opusc. 4 p. 287,20 iubilo semipaterno implearis, tu -a smaracina! c techn. et alch.: MAPPAE CLAVIC. 35 recipe atramentum aut in -cam aut in vitreum vas. HERACLIUS II 47 macerabis . . . in -ca . . . et ad ignem bullire facies. GEBER. summ. 1,44 p. 569 -a vitrea rotunda. 1,50 p. 590 ut ponatur liquor distillandus in -am lapideam egs. al. catinus - Schmelzriegel: MAPPAE CLAVIC. 197 misce urinam et allium in -am eream. HERACLIUS II 22 funde aurichalcum et stagnum simul in -ca ad ignem. al. 45 2 pelvis ad lavandum apta - Waschgefäß, -becken: a gener.: CHRON. Salern. 76 p. 73,29 ut principissa . . . in -ca argentea pedes lavaret. SALIMB. chron. p. 222,35 in -ca lignea de abierte, quam Tussci bigonçam appellant, in qua lavantur . . . infantes. al. b eccl. (plerumque de aquaemanili; ?pelvis ad aquam fundendam apta - ?Gießgefäß: l. 54): a spectat ad mandatum: CONSUEL. Eins. 24 p. 92,21 praece- dant . . . cum duabus -cis lavando pedes fratrum. LIBER ordin. Rhenaug. p. 121,6 sunt . . . duo vasa aque . . . posita et iuxta utrumque unus frater cum -ca, qui unicuique ac- cedenti aquam sumministret (CONSUEL. Marb. 271 [Spicil. Friburg. X. 1965]). β spectat ad manuum lavationem (cf. J. Braun, Das christl. Altargerät. 1932. p. 539sqq.): CHART. Fuld. B 154 p. 230,10 (a. 784) trado . . . aquae manilia, ucriolos nec non et -as (*inde* 264 p. 379,12). PETR. CAS. (?) chron. 3,58 p. 744,3 -cam argenteam cum aquiminili suo. al. huc spectare possunt etiam exempla supra allata, e. g. l. 33. 3 gabata, scutella, scyphus - Eßschüssel, Trinkschale, Becher: RATHER. prael. 5,6 p. 291^B qui (ecclesiastici cor- rupti) . . . crateribus, imo -is ponderis gravioris . . . instant operantis auro. GARS. tract. 7 p. 434,21 -a vini. p. 434,28 cardinales gaudent plenis calicibus, -a autem non est plena. al. SALIMB. chron. p. 434,10 habebat . . . super mensam duas magnas -cas argenteas. in imag.: WETT. Gall. 8 invenimus hic -cam auream, sed serpentibus plenam (*inde* WALAHER. Gall. 1,8). 4 lucerna (pensilis) - (Hänge-)Leuchterschale: WILH. HIRS. const. 2,28 p. 1079^A ut omni sabbato -as et candelabrorum pateras, in quibus candelae ardent, . . .

abradat *portarius*. 2,29 p.1080^D illum *cereum*, qui prius ardebat in -a, reaccendit (*v. notam ed.*). *fort. huc spectat* (*ni i. q. calix ad ornamentum destinatus - Zierschale*): HARIULF. chron.3,3 p.87,19 -ae argenteae pendentes II. 5 *receptaculum reliquiarium - Reliquienbehälter*: HUGO FLAV. chron. 2 p.399,25 quae (*ossa minuta*) . . . in -a vitrea cum . . . oleo recondita secum conservavit. 6 *labrum - Brunnenbecken*: VITA Goar. 7 p.417,12 qui (*infans*) fuit iactatus in illa -ca marmorea, sicut est consuetudo Treverorum, ut *eas*. (*cf. WANDALB.* Goar. 1,20 quae . . . -a nunc . . . aquaeductui mancipata fratribus aquam . . . praebet. 1,21). ROB. TOR. chron. a.1180 p.528,43 fecit . . . -quam pulcherriam ad recipiendam aquam et tectum desuper edificavit. 7 *sarcophagus - Sarkophag*: OTTO FRISING. chron. 6,25 ipse (*Otto II.*) . . . in -a marmorea . . . humatur (ANNAL. Spir. a.975. al.). B -a auris i. q. *auricula - Ohrmuschel*: ALBERT. M. animal. 1,168 pars . . . exterior auris . . . vocatur -ca auris (1,169). C *sphaera (caeli) - (Himmels-)Sphäre*: PAUL. DIAC. carm. 19,41 hoc mare, hoc tellus, -cae quoque saepe frequentant. D *apsis vel ciborium formam conchylia exhibens - Apsis, schalenförmiger Altarüberbau*: TIT. metr. I 1,6,2 perdiditer proprium, sacrae quem preminent aera tecta vetustatis syrmate -a, diem.

**conchalis* (-ca), -e. 1 *conchae proprius - Muschel*: ALBERT. M. animal. 4,39 aliqui . . . modi *conchyliorum* habent duas portas -cales (*cf. p.529^a,24 διθύρα*). 4,41 sunt apud nos testae -cales oblongae. *ibid. al.* 2 *testaceus - Schal-*: ALBERT. M. animal. 4,46 animal . . . -cale.

**conchamblum* v. **concambium*.

conchatus, -a, -um. *testaceus - mit einer Schale ausgestattet, Schal-*: HILDEG. phys.4,22 p.1264^C quaedam istorum -orum animalium circa fundum fluviorum . . . versantur. *ibid. al.*

conchea v. *concha* p.1163, 24sq.

?**conchic(u)la* (cunclic(a) sim.), -ae f. (*a concha ut vid.*, cf. *conchicula a conchis ThLL. IV. p.29,37sqq.*) *conchula - kleiner Trog, Wännchen*: HIST. DARET. p.200,16 parvulus . . . geminus iuxta ripam Tiberis . . . expositus cunclicis (conclisis, culniciis var. l.) more fiselle linitae inibi proiectis.

**conchile, conchilium sim. v. conchyl-*.

conchineus v. *coccineus*. *adde*: ALBERT. M. sens. 2,3 p.48^b,47 (*v. p.1166,31*).

conchis (cun-), acc. -in f. *Glyceria fluitans (R. Br.) vel Lemna minor (L.) - Flutender Schwaden oder Kleine Wasserlinse* (*cf. Marzell, Wb. dt. Pflanzennam. II. p.719sqq. 1224sqq.*): GLOSS. IV 51,22 St.-S. cunchin legumen maris merilens (*spectat ad Prisc. gramm. II 26,26*).

conchorizans* (-rez-), -antis subst. (chorizare*) plur. i. qui una choream ducunt - die gemeinsam (*den Reigen*) Tanzenden: ALBERT. M. eth. 8, 3, 1 p.539^a,9 delectatio -ezantium, hoc est choreas simul ducentium.

**conchorizatio* (-rez-), -onis f. *chorea - (Gruppen-)Tanz, Reigen*: ALBERT. M. eth. 8,3,1 p.539^a,13 -ezationes . . . communicant utile connubii. p.539^a,17 in -ezatione . . . ante omnes excellere debet sponsus.

**conchristianus*, -i m. *script. cum ch-*: l.66.

christianitatis socius, qui frater in Christo est - Mitchrist, Bruder in Christus: ALBERT. AQUENS. hist. 2,3 p.301^B rex Kalomannus duci Godofrido et omnibus -is salutem. HONOR. AUGUST. spec. p.824^C confiteor . . . tibi sacerdoti et omnibus -is meis. HERM. IUD. conv. 5 p.87,2 (ed. G. Niemeyer. 1963) mihi . . . ac si -o suo caritatis . . . opera . . . communicavit. ANNAL. EGM. a.1153 p.161,35 -is adiutorio destitutis. ALEX. MIN. apoc. 19 p.392,12 voces Romanorum . . . hortabantur homines, ut -os (cum christianos var. l.) eriperent a Babylone. al. *usu attrib.*: HEINR. LETT. chron. 13,4 p.70,35 omnes Latinos quasi fratres -os suppliciter exorat.

conchula (-cu-), -ae f. *script.* coc-: l.72. p.1166,9.20. -cla: l.72. *adde* PAUL. ALBAR. carm. 6,5. al.

1 *ostreum, conchylum - Schaltier, Muschel* (*cf. Gloss. IV 136,57 St.-S. -cla merscala. 168,30 cocola nuschil. al. v. et*

l.13): *a proprie: a strictius: RADBOD.* Mart. 2 p.1241,34 *margarita prolata ex marinis -culis* (*MATTH. PLATEAR.* gloss. p.370^D *margarite . . . inveniuntur . . . in ventre . . . piscis*, qui similis est -culae marinae. *al. cf. l.9.20*). de 5 *murice: COMPOS.* Luc. T 24 -culam habet in se locum sanguinis (*inde MAPPAE CLAVIC. 127*). *B latius de testa conchylia*: PAULIN. AQUIL. carm. 12,3,2 harenæ mixtæ purpuratis -culis. AGNELL. lib. pont. 167 fecit . . . amulam auream . . . in similitudinem cocolam marinam. *huc spectare possunt etiam exempla infra allata, e. g. l.14.* b *translate* i. q. (*parva*) *lanx, pelvis, alveolus - (kleine) Schale, Schüssel*: BECKER, WANNE (*cf. Gloss. III 313,11 St.-S. concava vel -cula muscula vel label b i. multa a. al.*): THEOPH. sched. 1,37 p.79,19 mitte *aurum cum argento vivo mixtum* in -a. 10 15 ipse (*Otto II.*) . . . in -a marmorea . . . humatur (ANNAL. Spir. a.975. al.). B -a auris i. q. *auricula - Ohrmuschel*: ALBERT. M. animal. 1,168 pars . . . exterior auris . . . vocatur -ca auris (1,169). C *sphaera (caeli) - (Himmels-)Sphäre*: PAUL. DIAC. carm. 19,41 hoc mare, hoc tellus, -cae quoque saepe frequentant. D *apsis vel ciborium formam conchylia exhibens - Apsis, schalenförmiger Altarüberbau*: TIT. metr. I 1,6,2 perdiditer proprium, sacrae quem preminent aera tecta vetustatis syrmate -a, diem.

**conchalis* (-ca), -e. 1 *conchae proprius - Muschel*: ALBERT. M. animal. 4,39 aliqui . . . modi *conchyliorum* habent duas portas -cales (*cf. p.529^a,24 διθύρα*). 4,41 sunt apud nos testae -cales oblongae. *ibid. al.* 2 *testaceus - Schal-*: ALBERT. M. animal. 4,46 animal . . . -cale.

**conchylea*, -ae f. (*conchylion, cochlea*) *conchylion, purpura - Muschel, Purpurschnecke*: HONOR. AUGUST. cant. 7,5 p.459^D -ae . . . maris ferro circumcisæ lacrymas purerei crux emittunt (*cf. Isid. orig.12,6,50*).

**conchylinus* (-chil-), -a, -um. *purpleus - purpurrot*: ALBERT. M. sens. 2,3 p.48^b,46sqq. medios colores, -ilinum

30 (*p. 440^a,1 τὸ ἀλούργον*) et puniceum; est . . . -ilinus idem quod *conchineus (corruptum ex coccineus ut vid.)* . . . et dicitur -ilinus, quia fit ex sanguine *conchae (conchæ cod. Ven. ed.) cuiusdam* *< a* ut *ostreæ*, quod in *concha* generatur *eas. v. et p.1167,26*.

35 *conchylion* (coch-, -cy, -cil, -chil-), -i n. (*?f. -a: l.41.43*) *vel conquillum* (coqu-, -ll-), -i n. (*κογχύλιον*) *script.* : kalcaloë: l.51. *kenkel*: p.1167,2. *form.*: ?*nom. sg. -quil(i)us*: COMPOS. Luc. 8. *gen. pl. -ium*: l.48. *abl. pl. -lis*: l.63. *metr. -qui*: l.68.

40 1 *concha, ostreum - Muschel, Schaltier* (*cf. Gloss. I 737, 39 St.-S. -cilia mvscula. III 721,14 cochilium muschele*): a *strictius*: a *gener.*: BEDA hist. eccl. 1,1 p.10,7 exceptis . . . generibus -cyliorum. DIAETA Theod. 85 corbus, -chilia, dracon. al. *fort. huc spectat*: MENKO chron. p.561,6 Dominus . . . permittit . . . pisces in mari ac precipue -chilia menarum plus solito abundare. B *zool.*: ALPHITA I p.285,35 -chilia sunt pisces degentes in *conchis*. ALBERT. M. animal. 1,32 genera *ostreorum* et -chiliū *immobilium* (mot. proc. 1,1 p.47,34 quaedam *ostrea* et -chilia. al. cf. l.55sqq.).

50 7,6 omne genus -chiliorum corium testeum habentium (*p. 588^b,16 τῶν διτραχοδέρμων*) est simile plantæ. 7,18 kalcaloë (*p.590^b,4 κογχύλια*), durum animal et testeum. *ibid. saepa* (*v. ind.*): *usu attrib.* (*an adi. 9, cf. p.1167,19.21sq.*):

55 ALBERT. M. animal. 4,35 p.373,3 quae (*animalia*) dicuntur durae testae et sunt *ostrea -chilia* (*5,60 modus ostrei -cili. 14,7 ostreorum -chiliorum* [*p.683^b,4 τῶν διτραχοδέρμων*]). 14,8. *ibid. al.* B *latius i. q. testa (conchae, animalis testacei) - (Muschel-)Schale, Hornschild* (*cf. Gloss. III 232,34 St.-S. -chiliū schilt*): ANON. secret. p.44,41 rerum animalium, ex quibus sapientes fecerunt elixiras, *(sunt)* x, scilicet . . . -chilia, cornua (*fort. in nomine ficticio, cf. GEBER. clar. 1,7 de cornu, de coquiliis. 2,42 quidam operabantur de -chiliis piscium, alii de testudine, alii de stercore*). 2 *purpura - Purpurschnecke*: a *proprie*: a *gener.*: ALDH. virg.

60 I 56 p.316,2 lanas . . . rubro -quilio sanguine . . . inficere (*HONOR. AUGUST. cant. 7,5 p.459^D sanguinem -chiliorum*), ad Acirc. 109,2 ostriger en arvo vernabam (*sc. elleborus*) frondibus hirtis -quilio (-chilio, cum quilio var. l.) similis *eas. COMPOS. Luc. T 23 -quiliū nascitur in omne mare* (*inde MAPPAE CLAVIC. 127 -chiliū*). al. B *techn.*: COMPOS. Luc. T 25 tolle -quiliū et quoquis ipsum sanguinem cum carnibus

65 (*inde MAPPAE CLAVIC. 127 -chiliū*). al. *Y alch. in no-*

mine ficticio: TURBA phil. 14 p. 123,25 accipite animal, quod dicitur kenkel, quoniam tota eius aqua Tyrius color est. 62. **b meton.** i. q. *color purpurae* - *Purpur*(farbstoff): **a gener.**: Ps. MARB. RED. lap. 11,2 chrysoprasus purpureum imitatur -chylium (-cil- var. l.). **β techn.**: COMPOS. Luc. 8 11 VIII+ -quillii et III sanguinis porcini (MAPPAE CLAVIC. 128 -chilii). MAPPAE CLAVIC. 186 iota -chilii, iota de lacca (187,188). al. **fort. add.**: COMPOS. Luc. E 26 lacca -quilium (*inde* MAPPAE CLAVIC. 238 coquinum [i. coccinum]). **c translate** i. q. *fucus*, *blandimentum* - *Schönfärberei*, *Schmeichelei*: EGBERT. fec. rat. 1, 961 mendosi sermonis amans -chilia princeps. 1,1225 iuvenem placare volens -chilia quero. cf. *coquila.

***conchylius** (-chil., -cil.), -a, -um vel ***conchylis**, -e. (conchylium) *huc spectare possunt etiam exempla supra* (p. 1166, 53sqq.) *allata*.

1 testaceus - mit einer Schale ausgestattet, Schal.: ALBERT. M. animal. 4,37 animal durae testae . . . vocatur kahalee kahalo, quod sonat ostreum -um; et ostreum . . . nomen est animalis, sed -um dicitur, quia in conchis habitat. 4,89 in . . . animalibus -ciliis et anulosis (ALBERT. M. [?] animal. quaest. 4,3/4 p. 139, 72 de a. -ilibus vel habentibus testas. ibid. al.). **subst. neutr.** i. q. *concha* - Schale: CONSTANT. AFRIC. theor. 2,16 p. 9a^r si . . . dura . . . esset cutis hominis sicut piscium -ile. **2 purpureus** - *purpurrot*: IOH. DIAC. cen. 2,70 Moyses . . . -iliam (-cil- var. l.), conchilinam Ps. Cypr.) *vestem captat*.

***conciaticum** (cogi-, congī-), -i n. (1. *conciare) servitum reparacionis vel vectigal quoddam pro reparacione solvendum - Reparaturdienst oder -steuer: DIPL. Karoli III. 89 p. 146,34 illicitas occasiones vel cong-um (cog. BC) . . . superimponere.

***conciatura** (conza-), -ae f. (1.*conciare) **1 de opere coriarii** i. q. *actio depsendi* - das Gerben: RYCCARD. chron. a. 1232 p. 183,9 (decret.) ius coriorum pro -zatura dimititur in forma antiqua. **2 apparatus (militaris)** - Ausstattung, Ausrüstung: LEG. Lang. p. 196,9 ut . . . habeat loricam suam cum reliqua -a sua. DIPL. Heinr. II. 461 p. 584,28 molendinos duos cum omni -as suas.

***conclibusus** (-bol-), -i m. (concibus, concibo) contubernialis - Kamerad: AETHICUS ISTER 80 p. 61,2 bravium atque laurea -olis dedere.

***conicatrizo**, -are. (plene) ad cicatricem perducere - (völlig) vernarben machen: DYASC. p. 98^a gi . . . vulnera . . . obtusa -at. Dausser

***conclida** v. concides.

concidentia (-cia), -ae f. **1 concursio** - das Zusammenfallen, -treffen: ELIAS SAL. mus. 20 p. 42^b de -a et mutatione clavium in eodem punto eqs. NOTAE Xant. (MGScript. XIII p. 45,39) in vigilia omnium sanctorum, in qua propter -ciam festi instantis non potuit convenienter celebrari festum translationis beati Victoris. expressius i. q. contingens - Zufälligkeit: ALBERT. M. metaph. 13,2,4 p. 599,30sq. (ed. B. Geyer. 1964) unde *talia assimilantur* non cause quidem, sed '-is' accidentalibus (p. 1093^b, 17 συμπτώμασιν): 'omnia enim' haec sunt accidentia sibi invicem secundum quasdam 'proprias' -as. **2 congruentia, convenientia** - das Zusammenpassen, Übereinstimmung: CONR. MUR. summ. p. 50,23 (ed. W. Kronbichler. 1968) moderni prosatores huiusmodi -am, consonantiam non multum curant.

concidero v. considero.

concides, -is vel ***conclida**, -ae f. script. cun-: 1.64. p. 1169,40.

1 saepum, saepes viva - Gehege, Hecke: LEX Sal. Merov. 16,6 si quis sepēm alienam aut concissam (-em, cuncida var. l.) . . . incenderit (LEX. Sal. Pipp. 21,2 -em). v. et p. 1169,40. **2 silva caedua, minuta** - Ausschlagwald, Schlagholz, Niederwald: CHART. Epternac. 47 p. 112,12 (a. 762) porcio nostra, . . . id est curtile, casa, campis, pratis, silvunculis, -es, pascuis. FOLCUIN. Bert. 2,83 p. 156,20 (chart.) una cum . . . pratis, pascuis, -is, communis. CAPIT. Bened. 2,380 p. 93,23 nec -es stirpare vel arbores caedere. GESTA Camer. 1,27 p. 412,36 (chart.) mansos cum terris, -is et pascuis.

- 1. concido**, -cidi, -ere. script. -ced- (var. l.): 1.9.24. **I proprie:** A strictius: **1 procidere** - hinfallen, stürzen: ERMOLD. Ludow. 3,459 -it ad terram confixus cuspide Murman. WALTHARIUS 1365 ille super parvam ante pedes 5 mox -it huius. **2 corrue** - einstürzen: REGISTR. Pant. Col. 4 p. 87,25 (a. 1106/21) consideravimus cottidie domum illam -ere eqs. **3 dilabi, diffringi** - zerfallen, (zer)brechen: Ars med. 7 p. 429,23 alfetedon . . . est catagma, quod et multas partes -unt (-ced- var. l.). **B latius:** **1 cadere, cludi** - zufallen: VITA Godefr. Cap. I 11 p. 527,13 repentinamente -eius oculis. **2 collabi, desidere** - einsinken, -schrumpfen, in sich zusammensinken: a de anim.: ALBERT. M. animal. 4, 74 diffundebatur animal marinum amittendo figuram suam . . . et -it totum. 20,9. **b de igne:** ERMOLD. Ludow. 3,183 imbris . . . crebris invitius -it ignis. **3 turbari, distorqueri** - sich verziehen, 'verfallen' (cf. GLOSS. II 232,50 St.-S. -it kefisi. V 26,11 -it arui. al. [spectat ad Vulg. gen. 4,5]): WALTHARIUS 1388 non desperavit neque vultus -it eius.
- 10 II translate:** A de iactura, interitu: **1 perire** - zugrunde gehen: BEDA hist. eccl. 1,21 p. 41,18 Hesperium -it regnum. THANGM. (?) vita Epiph. 8 p. 127,14 omnem . . . in uno homine -isse Italiam. hyperbolice de actu patiendi: LIBER hist. Franc. 44 -it (-cedit, occidit var. l.) regnum Francorum casibus pestiferis. **2 perditum esse, supplicio deberi** - verwirkt sein: LEG. Wisig. 12,2,14 p. 423,2 vita illius (transgressoris) eodem in tempore -at, quo eqs. **3 excidere** - verloren gehen: RUP. TUIT. virg. prol. (PL 170,545^C) utrum aliqui viro sive feminae propter aliquas sordes . . . -at virginitatis palma. **4 residere** - sinken, zusammenbrechen: NORB. IBURG. Benn. 28 p. 891,46 universis statim -it fragor audatiae. CARM. de Frid. I. imp. 387 (ed. I. Schmale-Ott. 1965) rebus . . . lapsis audacia -it omnis. **B de rebus simul accidentibus, una existentibus:** **1 gener.:** a simul ingruere - gleichzeitig hereinbrechen: ALBERT. M. anim. 1,1,6 p. 13,38 (ed. C. Stroick. 1968) in 'duris' . . . periculis passionum 'entibus' (p. 403^a, 20 συμβαύωντων) in eos. **b convenire, coniungi** - zusammenkommen, sich vereinen: ALBERT. M. pol. 4,3¹ p. 338^b, 17 multa talia officia aliquando -unt (coincident ed.) in unam personam. **c concurre, adiacere** - zusammen treffen, nebeneinander vorkommen: ALBERT. M. meteor. 1,1,9 p. 487^b, 49 exhalatio aquae et evaporatio ignitorum locorum, quae sunt thermae et vulcani in terra -entes (coincidentes ed.). **2 philos.** i. q. in unum incidere - (in eins) zusammenfallen: ALBERT. M. resurr. 163 p. 346,33 quod tres causae quandoque -unt in unam (Arist. p. 198^a, 24 ἐρχεται εις το ἔν): mot. proc. 2,9 p. 69,41 -ente cum eis (motibus) partium . . . alteratione. top. 6,2,6 p. 451^b, 12 id, quod est subiectum in potentia existens secundum rem, nunquam in idem cum forma et actu -it (coincidit ed.). ibid. al. cf. *coincido.
- 2. concido**, -cidi, -cism, -ere. script. -sc- (interdum per confusionem c. consindere): l. 56,60,72. p. 1169,8. 41,51. **I de actione secandi, frangendi:** A comminuere - zerstückeln: **1 strictius:** a consecare - zerschneiden, zerkleinern (cf. GLOSS. I 347,31 St.-S. -am [-scisam var. l.] giliidotaz. II 581,59 -e sniht. al.): **a in univ.:** MAPPAE CLAVIC. 95 accipies . . . de malo Punico ligna, -e diligenter. THEOPH. sched. 1,27 -ens illud (gummi) minutatim. CHRON. 60 Merseb. 4 p. 174,24 tensilia retium . . . -scidi (conscindi var. l.) praecepit Thietmarus. al. **β secando ingerere** - hineinschneiden (cf. GLOSS. I 451,40 St.-S. -it scarputa [Vulg. IV reg. 4,39]): CAES. HEIST. mirac. II prol. p. 15,14 diversas species herbarum . . . in ollam -ere. **γ membratim dividere** - zerteilen: HELM. chron. 100 p. 198,15 precepit . . . dux corpus . . . comitis -i frustatim. **b confringere, caedere in partes** - zerhauen, in Stücke schlagen (cf. GLOSS. I 361,6 St.-S. -ens mullenter. 466,44 -ere hovuan): ADAM gest. 2,62 arrepta bipenni simulacrum in frusta -it Wolfredus (VITA Heinr. IV. 70 4 p. 18,21 eos [desertores] tot vindices dextrae in f. -bant, ut eqs. cf. HELM. chron. 108 p. 212,5 simulacrum frustatim -sum [-scisum var. l.]). **per compar.:** GODESC. SAXO theol. 22,11

p.312,11 ne velut fugitivi sui -at atque succidat crura tua Deus. **2 latius:** **a offringere, sulcare - umbrechen, ackern:** GLOSS. I 686,48 St.-S. -ent artont (*spectat ad Vulg. Zach. 11,6, sc. prave versum*). **b dividere, scindere - teilen, 'zerschlagen':** FLOR. LUGD. carm. 28,74 perdidit imperii . . . nomenque decusque et regnum unum -it sorte triformali Deus. **B incidere - einschneiden:** HUCBALD. carm. 2,70 contrectans medicus calibem -sa (-ssa, consissa var. l.) carne coheret corruptum capitum cocta cervice cruem. **C secando aptare - zu(recht)schneiden:** COMPOS. Luc. a 4 -e subtiliter petala auri. GERH. AUGUST.(?) Udalr. II 2 -it sibi baculum de ligno pedullaneo. **D abscidere, demere - abschneiden, wegnehmen (in imag.):** WANDALB. hor. 7 linea tum . . . pedes -ens tertia binos umbris ipsa decem figit simul atque novenos.

II ferire, occidere - niederhauen, töten (cf. GLOSS. I 577,29 St.-S. -it niedersluoc): ABBO SANGERM. bell. 2,440 antistes . . . permisit abire . . . tentos Normannos potius -ere (gloss. : occidere) debens. EGBERT. fec. rat. 1,1419 deforme pecus (*sc. ursum*) -ere.

adi. concisus, -a, -um. 1 consecutus - zerstückelt (cf. GLOSS. I 275,20 St.-S. -a kahauuanii): CHRON. Fred. 2,56 p.77,4 carnis -e pluviae de caelo mixtae cadent. ANTIDOT. Glasg. p.157,15 radices lili cincisas (*sic*) teris. **2 abruptus, in modum tubae sonans - abgehackt, stoßweise schmetternd** (cf. GLOSS. I 360,10 St.-S. -us giseictiu. 363,22 -us clangor . . . kaslizzaner. 375,25 -ior kiscuttora c): ALDH. virg. II 2789 musica -is . . . clamat barbita bombis. MILO carm. 3,4,2,849 -us cuius (*tubae*) clangor pia castra movebit. AEG. ZAM. mus. 2 p.374^b sonus, qui nunc . . . trahitur in longum . . . nunc distinguitur in -um (cf. Plin. nat. 10,81). al. in imag.: GERHOH. ord. p.280,19 in hunc modum -us clangor insonuit per . . . papam Urbanum secundum, quando . . . principes Francorum communitum eqs.

subst. concisa, -ae f. vel concisum, -i n. 1 concaedes - Verhau: PAUL. DIAC. Lang. 3,4 factis . . . -is (ex Greg. Tur. Franc. 4,42 p. 175,10 concidibus). **2 saepium, saeps vivi - Gehege, Hecke (de re v. H. Dölling, Haus und Hof in westgermanischen Volksrechten. 1958. p.8):** LEX Sal. Merov. 16,7 si quis . . . sepm aut -am (cuncida var. l.) capulaverit. 34,2 si quis sepe -a (-scisam var. l.) aliena arserit. v. et p.1167,64. **3 silva caedua minuta - Ausschlagwald, Schlagholz, Niedwald:** HARIULF. chron. 3,16 p.131,6 (dipl. Karoli Calvi) de sylva bunuaria xx et de -o bunuaria v. HUGO FLAV. chron. 1 p.345,6 in . . . pratis, pascuis, -is, silvis.

adv. concise. **1 distincte, clare - in betonten Abschnitten, deutlich:** GERHOH. tract. p.6,24 monachi . . . prolixie atque -e psallere debent. in imag.: GERHOH. ord. p.280,28 nunc aliter clamatur neque -e, sed confuse canitur. ibid. iterum. **2 breviter, sono attenuato - kurz, gedämpft:** OTTO FRISING. chron. 8,14 p.411,26 nunc quasi -ius (-scissus var. l.) insonando . . . nunc velud asperius increpando.

3 concido v. concedo. 4. concido v. 1. concito.

5. concido v. conscindo. conscientia v. conscientia.

concil(e)o, -civi, -citung, i(e)re. script.: cumc: p.1170,8. -sc: 1.63.

1 strictius: **a (vehementer) movere - (heftig) bewegen** (cf. GLOSS. II 671,53 St.-S. -ta gitripana): WALAHFR. Blaithm. 52 -ta ventis aura pharetratis impedit ab equore puppim. **b advocare, evocare - herbei-, zu sich rufen:** HEIRIC. Germ. I 3,63 antistes . . . -vit (schol.: evocavit) miserum coramque assistere iussit. **c convocare, citare - zusammen-, einberufen:** THANGM. Bernw. 32 hos -vit (-scivit 1) Sophya. WOLFFHER. Godeh. I 35 p.193,7 metropolitanus . . . ibi (sc. Phalidi) sinodum . . . -vit. al. **2 latius:** **a impellere - (an) treiben:** WALAHFR. carm. 68,8 satanas . . . invidiae facibus -tus arma levat. **b excitare - erregen:** HEIRIC. Germ. I 6,1 praevia fama ruens Latium -verat orbem. **c perducere, rapere - (hin)bringen, (da) hinraffen:** EGBERT. fec. rat. 1,1399 unum (*fratrem*) morbus edax fati -vit ad urnam.

adi. concitus, -a, -um. celer, properus - schnell, eilig (cf. GLOSS. II 250,42 St.-S. -us horscho. al.): **1 de anim.**

(plerumque per hypallagen): BEDA hist. eccl. 4,3 p.209,4 introivit ille -us. ARBEO Corb. 4 p.192,23 -us (VITA Corb. 3 p.600,7 concite) surrexit. WETT. Gall. 35 p.277,18 qui coeperunt fodere -i. GODESC. SAXO fragm. p.21,3 nisi suum -us corrigit sensum. NIVARD. Ysengr. 4,498 hic transi -us! CHART. Port. 3 p.8,35 Slavus acceptam corporis glebam -us retulit. al. **2 de rebus, actionibus:** IONAS Bob. Ved. 4 -u gradu. VISIO Baront. 10 cumcito itinere. IULIAN. TOLET. Wamb. 20 descensum -um fecit. 27 p.523,19 -a velocitate . . . properans *princeps*. STEPH. EDD. Wilfr. 1 omnes . . . -o cursu . . . advenierunt (NIVARD. Ysengr. 1,264 c. -iore. al.). WALAHFR. carm. 14,2,5 fugam molitur vaga -am res.

adv. concite, *concito. 1 celeriter, propere, sine mora - schnell, eilends, unverzüglich: THEGAN. Ludow. 41 -e per-

15 rexit Limodiam. FUND. Werth. p.166,22 missis . . . -e nun- cias. HROTSV. Gall. I 11 gressum ad domum sancti Petri -e tetendit. TRANSL. Godeh. 3 p.649,48 pater -o surgit. METELL. Quir. 66,21 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) hinc deorsum fertur flamma, inde sursum -e nimis. VITA Norb. II 68 daemon . . . 20 volatu facilis . . . Traiectum . . . -o transiit. CHRON. rhythm. Austr. 58 tunc electus -o latus militare sibi dat. *saepe. v. et l. 3.* **2 subito, inopinato - plötzlich, unversehens:** CAND. FULD. Eigil. II 10,6 -e prorupit in medium res dissona. CHRON. rhythm. Austr. 233 tandem fato -e sibi demandante 25 moritur rex.

conclitabulum, -i n. script.: -bol-: l.60. addde GLOSS. II 10,7 St.-S. -nsi- (var. l.): l.51. -cia- (var. l.): l.31sq. -cin(n)a-: l.65.

I locus conveniendi - Versammlungsstätte, -ort: **A in**

30 **bonam partem:** **1 strictius** (cf. GLOSS. II 127,38 St.-S. -o [-ciabulo g] dinchsteti. al.): WALTH. SPIR. Christoph. II praef. 64 patribus in -a (conciabula E) ductis. THIOFR. Willibr. I A 7 p.465^A ad consecranda . . . oratoria et christiani cetus -a. in imag. de ovili: AMALAR. off. 4,2,11 in officii initio precatur, ut non possint tantum praevalere *fere*, quatenus ab eodem -o aliquem separant. **2 latius:** **a mo-**

35 **nasterium - Kloster:** HONOR. AUGUST. inev. A (SBWien 150/III. 1905. p.30,34) contemplare et monachorum -a et videbis in eis bestie tabernacula. Hist. Walc. 39 in Walci-

40 **dorensi -o. b domus iudicii, tribunal - Gerichtshaus, Richter-**

stuhl:

GLOSS. II 377,38 St.-S. -um thinghus. IV 178,1 -um thincstol.

B in malam partem i. q. receptaculum - Schlupfwinkel: IULIAN. TOLET. Wamb. 5 coniuratorum -um. 8 fit . . . Gallia repente conventiculum perfidorum, perfidia speleum,

45 -um perditorum.

II conventus, coetus - Zusammenkunft, Versammlung: **A strictius:** **1 in bonam partem** (cf. GLOSS. I 354,12 St.-S. in -is in dingun): **a de concilio, synodo sim.:** CONC. Merov. p.168,29 -um . . . instituant episcopi. ALDH. virg. I 1 ad pon-

50 tificale proficiscentes -um. VITA Dalm. 7 (MGMer. III p.547, 14) accersitus pro -o (-sil. var. l.) sinodalem . . . properabat antestis. **expressius de sessione:** STEPH. EDD. Wilfr. 53 p.249,8 per tot -a nostra. **b de iudicio:** HONOR. AUGUST.

inev. A (SBWien 150/III. 1905. p.27,6) esse diversas gentes

55 . . . diversa iura, diversa -a. **2 in malam partem:** **a de**

concilio illicito, schismatico:

HINCM. epist. I 169 p. 160,7 ad -um nuper Metis habitum, quod vocari sinodum vetuistis (sc. papa).

HADR. II. epist. 39 p.752,38 in nefando -o. GER-

HOH. psalm. 133 p.500,32 non tam angulare concilium quam

60 -um (-bolum cod.). RAHEW. (?) dial. p.540,32 ego (sc. Alexander III. papa) conventiculo et -o potius quam concilio Papiensi intervenire neglexi. al. **b de conventu (principum)**

aemulo:

ACTA imp. Winkelm. II 1037¹ p.713,29 (a.1245) imperator apud Veronam vult ponere sedem suam . . . , ut

65 suis -is (-cinnabulus ed., -cinnabulus a. b) dissolvat . . . concilium ecclesie sacrosanctum. **c de coetu clandestino, seditione:** RAHEW. gest. 4,59 p.296,30 Placentini . . . detecti sunt . . . cum Mediolanensis crebra inire -a. CHRON. Reinh. a.1208 p.576,1 in . . . secretis . . . -is. **d de cultu pagano:**

70 HERBORD. Ott. 2,32 p.124,11 (ed. J. Wikarjak. 1974) ibi -a et conventus suos habere soliti erant Pommerani. **e de con-**

gressu lascivo:

GESTA Camer. 1,107 p.446,19 quod . . . in

(Heßler)

usibus aeccliae . . . deberet expendere, hoc . . . per amicarum -a . . . profligabat abbas. **B latius** i. q. *societas, communitas - Gesellschaft, Gemeinschaft*: **1 in univ.**: ALDH. epist. 4 p. 484,3 alieni a beata orthodoxorum sodalitate inter scismaticorum -a infeliciter reputantur *haereticici*. GERB. epist. 173 (ed. F. Weigle. 1966) quod scleratorum hominum -a effugerim. **2 de congregazione clericorum**: Ioh. METT. Ioh. 41 clericorum . . . -a . . . in monachorum instituta mutavit *episcopus*.

***conciliialis**, -e. qui concilio interest - am Konzil teilnehmend: STEPH. EDD. Wilfr. 47 p. 243,2 -es . . . ceteri dicentur episcopi: 'egs.'

***conciliamen**, -inis n. *decretum concilii - Konzilsbeschluss*: CARM. libr. II 26,10 eximia decimus canon dat -a Sardis.

conciliatio, -onis f. **1 proprie**: **a gener**: **a coniunctio (arta), unanimitas - (enge) Bindung, Übereinstimmung**: ALBERT. M. eth. 9,2,4 p. 576^{a,b} -o . . . quaedam cordium est et unitas consensus *concordia*. **B placatio, reconciliatio - Aussöhnung, Versöhnlichkeit**: HUGEB. Willib. 4 p. 95,16 pax multa fuit et -o inter Sarracenis et Grecis. Wynneb. 9 p. 114,5 mihi predistinatum iter ad pergendum de hoc seculo cum licentia et -e concedeite. WOLFHER. Godeh. I 35 p. 193,41 inceptae iam sepius -i . . . inniti studebat *archiepiscopus*. **b iur**. i. q. *conventio, pactio - Übereinkunft, 'Gedinge'*: CHART. Sangall. A 657 (a. 887) si . . . aliqua persona hanc -em irrumpe temptaverit. **condicio - Bedingung**: DIPL. Conr. I. 8 curtem . . . donavimus ea . . . ratione atque -e, ut egs. **2 meton**. i. q. *ligamentum - etwas das zusammenhält*: PAUL. DIAC. hom. de temp. 177 (PL 95,1410^A) cuius (*animae*) vinculum atque -o quaedam est cibus iste corporeus.

***conciliatus**, -a, -um. **1 coniunctivus - verbindend**: ALBERT. M. metaph. 3,2,11 p. 130,50 (ed. B. Geyer. 1960) 'hoc' principium . . . 'amorem esse', -um eorum, quae in generatione unius uniuntur. **2 efficiens - herbeiführend, bewirkend**: ALBERT. M. eth. 1,5,11 p. 71^b,35 contra veritatem dictum non amicitiae est: contraria -um et non impeditivum.

conciliator, -oris m. *script. -nsi- (var. l.)*: l. 44. **1 interpres, auctor - Vermittler, Stifter**: **a in bonam partem**: AGOB. epist. 5,1 ut aut incensor discordie aut pacis -r esse potuerim (THANGM. Bernw. 23 p. -es). VITA Antonini Surr. 17 p. 791E gratias Deo datori et beato Antonino sanitatis i . . . retulerunt. **b in malam partem**: **a machinator - Anstifter**: LEX Sal. Merov. 99^{tit.} de -bus (-siliatoribus var. l.). **B leno - Kuppler**: GLOSS. IV 148,55 St.-S. leno -r friboto (cf. Corp. Gloss. lat. ed. Goetz IV 106,42). **2 qui reconciliat - einer der versöhnt**: GESTA Camer. cont. II app. p. 249,1 Gerardus episcopus . . . , vir pacis amator . . . et -r discordantium.

conciliatrix, -icis f. **1 in bonam partem**: **a mediatrix - Mittlerin**: RAHEW. Theoph. 580 -is (sc. Mariae) opus ecce videre venite. **b adiutrix - Helferin**: REGIMEN san. Salern. 184 salvia salvatrix, naturae -x. **2 in malam partem**: **a lena - Kupplerin** (cf. Gloss. IV 47,24 St.-S. -x -ta lenonam vocant hūrmachinna): LEG. Burgund. Rom. 21,2 aut veneficam aut -em. **b meretrix - Hure**: GLOSS. III 187,10 St.-S. -x hurra.

concilio, -avi, -atum, -are. *script.*: -nsi-: p. 1172,10.28. 54.1173,7.23. -nsci-: LAND. MEDOLI. hist. I 2,18 p. 55,43. *struct.*: ad: p. 1172,3. cum: p. 1172,12.38. *pendet ut*: p. 1172,41.44.46.

I c. *sensu sociandi, coniungendi*: **A strictius spectat ad favorem gratiam**: **1 proptimum, clementem reddere - günstig, gnädig stimmen** (cf. GLOSS. II 410,58 St.-S. -ta keliupta): **a obi. Deus, fautores**: **a in univ.**: RIMB. Anschar. 24 p. 52,6 muneribus eum (*regem*) . . . -are studuit. RUOTG. Brun. 37 p. 38,17 eisdem (*principibus*) imperatorem . . . -bat. DIPL. Heinr. II. 98 ipsum (*Deum*) nobis -bimus (*item in arenga*): DIPL. Conr. II. 291 p. 412,31 divinam nobis maiestatem atque clementiam -ari . . . autumamus). **B allicere - gewinnen**: GUNTH. Col. diab. cap. A p. 68,42 ei (*regi*) . . . amicos et fideles -ate. BERTH. (?) annal. a. 1079 p. 317,19 Romano-

- rum animos sibi -vit. **γ promptum facere - bereit, geneigt machen**: RIMB. Anschar. 32 per quos (*amicos*) eum (*regem*) ad Domini voluntatem -are posset. **b obi. sensus i. q. permulcere - reizen**: REIN. ALEM. phagifac. 356 ea des, tibi que dulcore palatum -ant. **2 placare, reconciliare - auslönnen, versöhnnen** (cf. GLOSS. I 86,7 St.-S. -as kasonis. IV 337,12 -tus kisuontaer): **a obi. vindex iniuriae, Deus**: OTTO FRISING. gest. 2,11 p. 113,7 caeli principem -andum decrevit. CONST. I 239,6 mercatorem pro gravamine per satisfactionem sibi -siliet. **b obi. auctor iniuriae (causa maerioris: l. 21)**: **a in univ.**: TRAD. Frising. 626^a p. 534,11 (a. 837) se ad placandum et -andum cum domino episcopo profitabantur se reddere . . . colonicas III. CARM. Cantab. 30^a,5^b,4 -andus ecclesie *iuvensis*. al. **c sensu intercedendi**: EKKEH. IV. bened. I 34,17 -a (gloss.: Deo) prece femineum, pia pusio (sc. Maria), sexum. carm. var. I 3,2 sanguine nos primus (sc. Stephanus) -et (gloss.: Christo), petimus. **absol. i. q. intercedere - Fürsprache einlegen**: NIVARD. Ysengr. 3,1140 tunc tibi rex . . . mansuescere posset, qui vix nunc aliquo -ante potest. **B denuo carum reddere - wieder lieb machen**: NIVARD. Ysengr. 2,174 spes nisi vindicte -ret eam (*vitam*). **γ expiare - entsühnen**: CHART. Rhen. med. I 235 p. 292,23 (a. 971) si id denuo . . . presumpserit repete, nullo . . . precio valeat umquam -ari. **c medial. i. q. reconciliari - sich versöhnnen**: HRABAN. epist. 29 p. 447,11 viro suo -ari (reconciliari *Vulg. I Cor. 7, 11*). CHRON. Merseb. 12 p. 186,5 regni meliores . . . ad -andum regi convenient. OTTO FRISING. chron. 2,47 p. 123,26 qualiter eis -ari (-siliari, reconciliari var. l.) posset. **B latius**: **1 spectat ad societatem i. q. (sibi) devincire - (sich) verbinden**: **a in bonam partem**: **a obi. homines**: EINH. Karol. 16 p. 19,2 regibus ac gentibus per amicitiam sibi -tis. **B obi. res i. q. coniungere - schließen**: ALDH. ad Acirc. 4 p. 75,2 fraternitatis affectus, quos . . . -asse et copulasse denoscimur. **b in malam partem**: CAPIT. reg. Franc. 213,3 quod quidam . . . -ent sibi atque consontient latrones. **conspirare - sich verschwören**: ANNAL. Fuld. Ratisb. a. 884 p. 112,10 tui homines in vitam meam . . . dolose cum Vulgaris -verunt. **2 spectat ad conventionem i. q. stipulari, pacisci - vereinbaren, ein Übereinkommen treffen**: **a in univ.**: TRAD. Ratisb. 81 (a. 875/85) Engilmarius tradidit mancipia . . . et -vit, ut egs. ANNAL. Altah. a. 1044 p. 35,28 cum vero . . . nec possent nec vellent -are exercitus. **b de precaria, complacitatione**: TRAD. Patav. 45 (a. 796/800) -verunt *episcopos* et *Salucho*, ut ipse Salucho suam tradidit hereditatem. al. TRAD. Ratisb. 72 p. 67,36 hoc ea ratione -tum est, ut egs. **absol.**: DIPL. Ludow. Inf. 40 p. 158,35 (in dorso; s. XI.) qualiter Eopertus -vit (*syn. complacitavit*). **3 spectat ad congruentiam, aequitatem**: **a accommodare - abstimmen (auf)**: FRUTOLF. ton. p. 182,36 singulos eiusdem melodiae versus secundum proprietatem melodiarum ab exordio usque in finem suae chordae -are. **b compensare, supplere - ausgleichen, ersetzen**: NIVARD. Ysengr. 1,178 -ant artes debilitatis onus. 5,758 fenore solvendi -bo (-siliabo var. l.) moram. ibid. al. **4 spectat ad opportunitatem**: **a commendare - empfehlen**: VITA Ludow. Pii 28 p. 622,16 quicumque . . . -ante scientia et morum probitate ad ministerium adsciserentur altaris. **b intrans. i. q. convenire, placere - gefallen**: GEBEH. AUGUST. Udalr. p. 592,6 in eo . . . grata luculentas (*sic?*) . . . omnium -bat obtutibus. **60 II c. sensu cogendi, acquirendi, parandi**: **A strictius**: **1 de arcessitu**: **a adducere - zuführen**: PASS. Ursulae prol. p. 144,6 ut . . . augusto . . . gnatam regis sponsam -ret comes. **b afferre - herbeischaffen**: CARM. Bur. B 135,4,4 quam deudas, rogo, -es (sc. Amor). **c congregare - versammeln**: WOLFHER. Godeh. I 23 p. 184,20 ne . . . conventum aliquem temere -ent *episcopi*. RANGER. Anselm. 1469 modo privatim, modo caetu -to. **2 de adceptione i. q. comparare, assequi - erwerben, erlangen**: **a in univ.**: WALAHFR. carm. 54,4 favorem. DIPL. Ludow. Germ. 57 p. 78,21 Domini misericordiam facilius nobis -andam esse confidimus (*item in arenga*): DIPL. Karoli III. 138 p. 221,30 aeternae retributiois praemium sibi -at. DIPL. Conr. III. 189 p. 344,7 [ed. Heßler]

F. Hausmann. 1969]). LAMB. HERSF. Lull. 12 p.322,25 episcopos, ut verbis fidem -ret egs. al. **b impetrare - erwirken:** WALAHFR. Mamm. orat. 19 o beate Mammes, assis, obsecro, spiritusque sancti munus -es meo labori. **B latius:** 1 machinari - anstiften: LEX Sal. Merov. 99, 1 si quis filium aut filiam alienam extra consilium parentum in coniugio copulandum -verit (-siliaverit A1). 2 movere, efficere - verursachen, bewirken: THANGM. Bernw. 22 p.769,4 concilium respondit: 'scisma -ans discordias vocari potest synodus'. WOLFHER. Godeh. I 28 p.188,14 si quidem synodus iure vocatur, in qua scisma -atur, religio adnullatur. 3 facere machen (zu): THANGM. Bernw. 27 p.771,4 patientiam familiarissimam in cunctis vernacula sibi -are. 4 adhibere, usurpare - verwenden, ausnutzen: NIVARD. Ysengr. 4,140 lucro . . . -are moram.

adi. conciliatus, -a, -um. 1 *gratiosus (fortunae) - (beim Schicksal) in Gunst stehend:* EKKEH. IV. bened. I 33,91 si mare, si terras male -us (gloss.: infortunatus ut Ulices) oberras. 2 *opportunus - passend:* VITA Pirmin. II 9 p. 39^E -am tuis desideriis propalabo mansionem.

?subst. **concillans**, -antis m. qui compensat - einer der entschädigt: NIVARD. Ysengr. 1,372 cui servas, operam -is (-siliantis var. l.) agens? (cf. notam ed.)

1. ***concilis** (-cel(l)-), -e. (conciliabulum, cf. F. Schneider, *Die Entstehung von Burg und Landgemeinde in Italien*, 1924. p.85) 1 adi.: de terris culturae mancipandis i. q. ad fundum communem pertinentes - zum Gemeindeland gehörend: CHART. Bund. 224 (a.1106) cum . . . pratis, pascuis, divisis et indivisis, comunibus usibus aque seu -celibus locis. cf. *inconcilis. 2 subst. neutr. (plur.): *fundus communis (ad culturam commodatus vel elocatus) - (zur Urbarmachung verliehenes oder verpachtetes) Gemeindeland:* CHART. Bund. 329 (a.1153) cum . . . divisis et indivisis, -celibus et alodo. cf. ALMA 38. 1972. p.25 s. v. concelis.

2. ***concilis** v. *conchylius.

***conciliv(i)us** (-nzi, -cel-, -zei-), -a, -um. (cf. 1. *concilis, concilium p.1176,10sqq.) 1 adi.: a a communitate pagi commodatus vel elocatus - von der Gemeinde verliehen oder verpachtet: CHART. Bund. 459 p.352,1 (a.1192) pecias duas silve -vie. **b ad accommodationem vel locationem fundi communis spectans - die Leih oder Verpachtung von Gemeindeland betreffend:** CHART. Bund. 479 (a.1197) cum finibus et accessionibus suis iuris -zili. 2 subst. fem. et neutr.: a *commodatio vel locatio fundi communis - Leih oder Verpachtung von Gemeindeland:* CHART. Bund. 304 p.225,18 (a.1140) ut . . . darent . . . de terris in cultis ipsius communis nomine -vi solvendo accolam dicto communi (440 faciat exinde n. -vi, quicquid voluerit. al.). 411 iure -celivi. 528 teneat ipsam terram ad -zelivum. **b fundus communis (ad culturam commodatus vel elocatus) - (zur Urbarmachung verliehenes oder verpachtetes) Gemeindeland:** CHART. Bund. 435 p.330,7 (a.1186) decimam de novalibus et de -vis et montibus. CHART. Ticin. 191 p.11,19 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. III. 1943) cum . . . asculis et passculis, -vis et vicanibus (syn. communitatibus in eadem formula, v. p. 1013,24). CHART. Bund. 628 p.131,39 vendicionem fecit -ve Gencius decanus.

1. **concilium, -i n. script.:** cun: p.1174,10sq. cosi-(var. l.): EDICT. Roth. 279. -nsi- (var. l.): saepe, e. g. p. 1174,15,18,20,41. 1175,10. -nsci: p.1174,25. -cel: p. 1174,12. -illi: p.1174,11. 1176,13. form. masc. -us: p. 1174,2,37. 1177,4. addo CONC. Merov. p.218,19. cf. p.1175,5. plur. sensu sing.: p.1174,47. 1175,51,70. 1176,65. miscetur vel confunditur c. voce consilium: p.1175,55sqq., cf. l.59sq.; v. et P. Michaud-Quantin, *Universitas*. 1970. p. 135sqq. opp. vel iuxta ponitur consilium: p.1174,61. 1175,15,56,60. 1176,63.

conventus - Versammlung (cf. GLOSS. I 710,6 St.-S. -o thingi. II 676,61 -a kisemino. al.; interdum de hominibus in -o congregatis, e. g. p.1174,42. 1175,52,54): I eccl. i. q. **synodus, conventus ecclesiasticus - Synode, Konzil:** A strictius (de re v. Hinschius, *Kirchenrecht* III. p.325sqq.):

1 *proprie: a in univ.: EPIST. Desid. Cad. 17* (ed. D. Norberg. 1961) ut sine nostra (sc. regis) sciencia synodalis -us in regno nostro non agatur. WILLIB. Bonif. 8 p.45,7 synodalia -orum conventicula . . . adire non poterat. DIPL. Conr. III.

5 106 p.191,20 (ed. F. Hausmann. 1969) tam apud regni tribunalia quam apud catholicorum -a. al. v. et p.1175,49. expressius de -i adunatione: CONST. I 24,3 (a.998/99) episcopatus Merseburgensis . . . a sede apostolica et imperatore . . . sine -o destructus. **b de -is ecclesiae antiquae oecumenicas:** AGNELL. lib. pont. 48 p.311,8 cum episcoporum cun-o (cuncilio 1) fuisset allatus . . . hereticus. IOH. VIII. epist. B 57 sancti Niceni -i (-celii cod.) statutum capitulis esse egs. ALBERT. M. sent. 1,11,9 p.350b,24 octo -a generalia in primitiva ecclesia celebrata sunt (ALEX. MIN. apoc.7,3 p.

15 113,22 in primo generali -o [-silio var. l.]). saepe. cf. l.28sqq. c de -is a pontifice Romano congregatis: a particularibus: BONIF. epist.41 hic (Romae) exspectantes sacerdotum -um (-silium var. l.). IOH. VIII. epist. A 59 Italic regni universale, id est totius provincie, advocare -um. THIETM. chron.

20 3,14 positum est Romae -um (-silium CHRON. Thietm.) generale (CHART. Stir. I 146 [epist. papae] g. apud Pisanae civitatem . . . -um celebrare). GREG. VII. registr. 1,54 cum apud nos in publico o ventilatum fuerit egs. 9,35^a -um apostolica benedictione letificatum . . . dimisit papa. OTTO

25 MOR. hist. p.138,7 ad -um (-scilium, -silium var. l.) a domino . . . papa . . . constitutum. CONST. II 116,15 qui (papa) cum . . . provinciale -um . . . prelatorum totius Ytalie convocasset. al. **β oecumenicus:** OTTO FRISING. gest.2,28 p.133,32 in magno -o Romae sub Innocentio (II.) habito. BURCH. URSB.

30 chron. p.58,2 Alexander (III.) papa celebravit -um generale in basilica Lateranensi (CHART. Brixin. 175 p.186,1 Lugduni in -o generali). al. **d de synodo e regno (regione: l.43sqq.) congregata ('Reichskoncil', 'Landessynode')**: CONC. Merov. p.2,18 cum . . . ex evocatione . . . regis . . . in Aurilia-

35 nensi urbe fuisset -um summorum antestitum congregatum (item in regno Francorum: p.172,5 usque ad -um universale. DIPL. Karol. M. 118 p.165,29 senodalis -us. ANNAL. Einh. a. 794 p.95,14 rex propter condemnandam heresim Felicianam . . . quando et generalem populi sui conventum habuit, -um episcoporum . . . congregavit. ADAM gest. 1,16 p.22,22 habito . . . generali sacerdotum -o [-silio var. l.]. al.). ALDH. epist. 4 p.48,8 omne sacerdotale -um meam parvitatem . . . compulerunt, ut egs. CONC. Karol. 16^B hoc peracto -o (item in regionibus sim.: WETT. Gall. 24 p.269,21. WALAHFR. Gall.

40 1,24 capit. p.284,26 in -o principali). CAPIT. reg. Franc. 306 p.466,26. NICOL. I. epist. 88 p.460,20 quando . . . illum (*Ignatium*) ad tribunalia -a pertraxistis (sc. imperator). DIPL. Heinr. II. 143 p.171,18 in . . . Frankonofurt habito generali -o (WIPO gest. 6 p.28,12 publico placito et g. -o habito). RAHEW. gest.4,64 auctoritatem . . . congregandi -i exemplo antiquorum imperatorum . . . sibi congruere putans

45 Fridericus I. al. e de synodo sub archiepiscopo habita ('Provinzialsynode'): CONC. Merov. p.62,9 ut metropolitanus singulis annis cum provincialis suos ad -um evocent. CONC. Karol. 50^D,26 episcoporum -a bis in anno, sicut mos canonicus docet, per unamquamque provintiam non fiunt. PONTIF.

Rom.-Germ. 79^{capit.} (Studi e Testi 226. 1963) ordo Romanus, qualiter -um agatur generale (WOLFHER. Godeh. II 22 -um g. episcoporum duodecim). BERTH.(?) annal. a.1075 p.278, 60 23 universale. COD. UDALR. 233 p.408,20 ipsius (archiepiscopi) consilio -o . . . me . . . praesentavi. CHART. Merseb. 323 p.256,23 (epist. papae) in provincialibus -is et episcopalibus synodis. al. expressius de sessione: COD. UDALR. 38 p.80,12 -um huius diei . . . diremptum est. **f de synodo sub episcopo habita ('Diözessansynode')**: CONC. Merov. p.180,10 ut medio Madio omnes presbyteri ad synodo in civitatem veniant et kalendis Novembbris omnes abbates ad -um convenient (CAPIT. reg. Franc. 14,8 ad -um episcopi). PONTIF. Rom.-Germ. 80,62 (Studi e Testi 226. 1963) sic . . . conventus -i 70 absolvetur. GERH. AUGUST. UDALR. I 4 p.392,4 tribus diebus contiguis synodale colloquium habere consuevit, eo quod canones bis in anno episcoporum -a fieri praecipiunt. al. ad-

de: ARBEO Corb. 41 p.229,8 generaliter fratres nostros convocavi (*sc. episcopus*), tantum sacerdotes in -um fiere decrevi. **2 meton. de actis, decretis:** **a in univ.:** CONC. Karol. 14 p.89,21 papa . . . praedecessoris sui venerabilem -um confirmans. THEGAN. Ludow. 20 p.595,36 intellegere scripturam canonicam, quod apostolorum -um nominatur. CATAL. biblioth. Lehm. I 16 p.79,8 -a principia XII et decretales. CAPIT. reg. Franc. 290,2 quae . . . in diversis -is et capitularibus . . . inveniuntur. EPIST. Hann. 20 p.49,18 i (-sili var. l.) seu decreti . . . auctor. **al.** **b de serie subscriptionum:** ADAM gest. 1,49 archiepiscopus in cauda -i positus est. **B latius i. q. congregatio monachorum - Konvent:** **1 in univ.:** DIPL. Loth. III. 26 p.41,31 (spur. c. 1160) communicato principum consilio, concordante non minus fratribus Fuldensium -o. **de coetu ob eligendum abbatem facto:** CAND. Ful. Egil. II 9,8 talia si subeas ultra, o socialibilis ordo, -a. **2 capitulum generale - Generalkapitel:** HELM. chron. 91 p.176,19 hii (*abbates et monachi*) singulis annis celebrant -um apud Cistercium. 105 p.206,24 *episcopus* visitavit Cisterciense -um (-sili var. l.).

II publ.: **A strictius:** **1 contio populi (vel exercitus) - Volks-, (Heeres-) Versammlung, Thing:** **a apud gentes Teutonicas:** LEX Alam. 41,2 sic convenit duci et omni populo in publico -o (-silio 10,12, iudicio 2,4). ANNAL. Mett. a.692 p.14,6 singulis . . . annis in kalendis Martii generale cum omnibus Francis . . . -um (-sili var. l.) tenuit Pippinus (HUCBALD). Leb. 11 p.362,1 ex singulis pagis . . . viri duodecim electi . . . in media Saxonia secus . . . locum Marklo nuncupatum exercebant g. -um). **b apud exteriores gentes:** **a proprie:** BEDA hist. eccl. 3,5 p.137,9 illi (*Scotorum seniores*) . . . tractatum magnum in -o . . . habere coeperunt. BRUNO QUERF. ad Heinr. II. p.99,18 (ed. J. Karwasinska. 1973) donec . . . universus populus Pezenegorum congregaretur ad -um. ADAM gest. 4,21 p.252,11 ut -o (-sili var. l.) populorum communi, quod ab ipsis warh vocatur, episcopos interesse non renuant Sueones. SCHOL. Adam gest. 71 ubi (*in civitate Reitre*) . . . -o paganorum . . . pro Christo decollati sunt monachi. **B meton. i. q. locus convenienti - Versammlungsplatz:** ADAM gest. 2,62 ydolum gentis Sueonum nomine Thor stans in -o (-sili var. l.) paganorum cepit anathematizare. **2 conventus procerum, principum regni, curia - Reichstag, Fürstentag, Hoftag:** CAPIT. reg. Franc. 20 p.47,19 congregatis in unum sinodali -o episcopis, abbatis virisque inlustribus comitibus una cum . . . domno nostro rege. CHART. Ful. B 165 actum in publico -o, quod dicitur Pathrafons. POETA Saxo 1,23 Carolus collegit . . . proceres ad -um generale. ADALB. MAGD. chron. a.966 p.177,19 habitu cum omnibus regni maioribus -o. EKKEH. IV. cas. 28 in palatini et sinodicis eque valens -is Salomo. COSMAS chron. 3,56 p.229,23 ipse vocatus non venit ad nostra (*sc. imperatoris*) -a (*syn. curiam*). CHRON. Reinh. a.1197 p.557,10. *saepe.* *in fabula:* ECBASIS capt. 443 inspice -um. HROTSV. Bas. 73 errantem . . . duxere maligni . . . ad -um crudele tenebriculum. Theoph. 108 ad -um . . . scelerosum. **B latius:** **1 coetus, consultatio - Zusammentkunft, Beratung, Besprechung:** CAPIT. reg. Franc. 300,7 in eo -o atque consilio fuit, quo nepos meus . . . adiutorium . . . mihi subtraheret. TRAD. Ratisb. 78 p.73,3 ut perrexissem ad -um comitum ad Eitaraha. WIPO gest. 1 p.12,20 quae . . . tam pacis quam belli consilia, -is et conventibus . . . peregit rex. BERTH.(?) annal. a.1079 p.321,39 anathematicum hoc -um. CHART. Heinr. Leon. 54 p.79,15 celebratum est -um . . . in episcopatu Bisunti . . . cui interfuit Fridericus imperator . . . et Ludewicus rex Francie. **adde:** TRAD. Frising. 142 p.146,39 (a.791) congregati fuerunt Hosi et fecerunt -um inter illos. GERH. AUGUST. Udalr. I 6 p.395,2 ubi eum ab aliis mundanis -is absolutiorem esse arbitrabantur archipresbyteri. **2 consilii coetus - Ratsversammlung:** **a de Iudeorum synedrio:** HRABAN. carm. 39,60,4 sanctum ad tribunalia duxerunt et -a. GERHOH. novit. 31,4 (ed. N. M. Häring. 1974) de quo . . . consilio et -o Pharisaeorum intelligitur egs. CARM. de Iuda 2,285 (ed. P. Lehmann, Erforsch. d. Mittelalt. II.

1959. p.272) -um fit . . . inter maiores primatus et seniores. **adde:** HERM. IUD. conv. 10 p.99,5 (ed. G. Niemeyer. 1963) coacto . . . Iudeorum -o (-sili var. l.). **b de principis consiliatoribus:** WALTHARIUS 21 qui (*rex*) . . . -um cogit. CARM. Cantab. 19,6,2 intieg ina aver Otto, duxit in -um Heinricum. **c de coetu senatorum communitatis:** **a proprie:** CHART. Bund. 558 p.58,30 (a.1213) vicini convenerant ad -um more solito convocatum (790 p.248,9 ad publicum -um). CHART. Pomm. B 777 p.132,37 -um civitatis de Gripeswald. **10 B meton. i. q. senatus vel commune pagi - Gemeinderat oder Gemeinde:** CHART. Ticin. 111 p.65,18 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. II. 1931; a.1222) totam meam partem integraliter . . . tocius decime de Pregasona et eius -lii.

III iur. et canon. i. q. concessus iudicum, iudicium - Gerichtsversammlung, -sitzung, Ding (cf. Gloss. I 66,15 St.-S. -o . . . sona. IV 6,2 -o suana. 288,29 -is thingon): **A spectat ad res saeculares:** **1 proprie:** **a in univ.:** ALDH. virg. II 923 -um glomerant. ADREV. Bened. 25 p.490,16 in eam . . . sententiam -um (-sili var. l.) omne deflexit. FORM. Sangall. II 2 ut . . . nullus dux . . . nec quilibet . . . iudex . . . ibi -um congregare . . . audeat. WIDUK. gest. 1,35 -a et omnes conventus atque convivia in urbibus voluit celebrari rex (*de re v. C. Erdmann, DtArch. 6. 1943. p.62*). HROTSV. Gong. 396 turbam accitam flendo . . . -o cf. p.1175,24. **adde:** OTLOH. vis. 14 p.369^B -o finito isti *spiritus* . . . remeabant. CAES. HEIST. mirac. I 5,4 p.280,19 ad imperium principis (*sc. diaboli*) -um malignantium cogitur. cf. p.1177,1. **b de iudicio comitis:** TRAD. Frising. 289^e (a.809) testes in eodem -o: egs. 324 episcopus veniens in -um . . . comitis (CHART. Westph. I 182 p.141,2). WALAHFR. Otm. 5 vir venerabilis . . . in medio -i collocatur. CHART. Ful. A 675 Kristan . . . noxae convictus in vulgari -o . . . tradidit egs. EPIST. Teg. I 84 -um, quod vultis (*sc. comes*) ad Pipurch habere. FUND. Sangeorg. 67 inibi (*in Aseheim villa*) fuit immensum -um et colloquium. **al. cf. p.1175,58.** **c de iudicio minoris ordinis:** CHART. Turic. 199 p.91,5 (a.950/54) in civitate Turegia in legitimo Kerharti -o advocati. *v. et p.917,65.* **adde:** BERTH. (?) annal. a. 1067 p.273,33 non modico ibidem facto -o. **2 meton. i. q. sententia iudicum - Gerichtsentscheidung:** **40 DIPL.** Ludow. Germ. 85 plebs, cum audierat -um egs. **B spectat ad res ecclesiasticas:** **1 proprie de iudicio episcopali:** **a in univ.:** CHART. Udalr. August. I 8 p.180,2 (a. 1169) sicut definitum est in -o domini Waltheri episcopi. **adde:** HADR. II. epist. 28 quod in civili -o apud suum (*sc. presbyteri*) episcopum perpere gestum est. **b spectat ad sessiones in diversis locis episcopatus habitas ('Send', cf. LThK. 2IX. p.658sqq.):** TRAD. Frising. 703^a p.589,27 (a.849) contigit . . . episcopum placitum suum condixisse in loco, qui dicitur Tannara, ubi . . . viri nobiles . . . convenerunt . . . ; presbiter . . . intravit simul cum ipsis in -um. GERH. AUGUST. Udalr. I 6 p.394,23 in -o considens *episcopus* populum ante se vocari fecit prudentioresque . . . interrogare praecepit, quae in illa parochia emendatione digna fuissent. EPIST. Teg. I 35 in -o archipresbiteri. OTLOH. vis. 3 p.347^C in -o quadom pro mei causa habito (*de re v. H. Schauwecker, ZRGKan. 80. 1963. p.423sq.*). **2 meton. i. q. (decani) capitulum rurale - Landdekanat (de re v. Hinschius, Kirchenrecht II. p.272):** CHART. Lux. II 423 p.466,2 (a.1243) decanus -i Bastoniensis (p. 467,2. CHART. Altenberg. 323 p.231,11 scriptum . . . sigillo decani ruralis -i Iuliacensis impetravimus communiri).

IV usu communis: **A sodalitas, congregatio - Geselligkeit, Beisammensein:** THIETM. chron. 6,36 sapiens in consilio, iocundus in -o (colloquio CHRON. Thietm.). WIPO prov. 93 melius est supernum -um (-sili var. l.) quam huius vitae exilium. CARM. Bur. B 58,2,6 his autem -is noster adest Jupiter. **B turba, chorus, multitudo - Menge, Schar, Masse:** **1 in univ.:** VITA Liutg. I 27 aspergit non longe a via vulgi -um (-sili var. l.) die dominica congregatum. RUP. TUIT. vict. 10,1 p.311,10 (ed. R. Haacke. 1970) in sancto victorum eiusmodi (*sc. sanctorum*) -o, in fortium talium exercitu. *in malam partem* (cf. Vulg. psalm. 21,17). MANEG. c. Wolfh. 21 p.90,18 (ed. W. Hartmann. 1972) in

conspectu malignantis -i. THEOD. PALID. annal. a.954 -um malignantium (*sc. Ungariorum et Hunorum*) obsedit Augustam. **2 expressius** i. q. *conglobatio, globus – Zusammenrottung, Bande*: EDICT. Roth. 279 si servi, id est -us (-um, -suum var. l.), manu armata in vico intraverint.

2. concilium v. consilium. **3. concilium** v. conchylium. **1. concilium** v. concilium. **2. *concilium** v. *conchylius. ***concilium** v. *calcillum. **concinenter** v. 1. concino. **concinentia** (-inne-), -ae f. **1 proprie** i. q. consonantia, concentus – *Zusammenklang, Harmonie*: HRABAN. inst. cler. 1,33 p. 72,18 de -nnentia soni. MUS. ENCHIR. 18,57 (ed. H. Schmid. 1981) moderationis ratio, quae -as temperat vocum. REGINO harm. inst. 1 ut decens . . . fiat -a. AIBO FRISING. mus. p. 52,4 cum proportionis commoditasque et -a (-nnentia var. l.) non consideratur. al. **2 translate** i. q. congruentia – *Entsprechung*: RATHER. epist. 32 p. 182,22 cadat in eum (*peiorum* *Bucconem, sc. Nannonem*) . . . eiusdem -a rotationis meae.

***concineratio**, -onis f. *de corporis reliquiis* i. q. cinis, pulvis – Staub: FOLCUIN. Lob. 40 sumptis ex -e sanctissimi corporis . . . duobus dentibus.

***concinero**, -avi, -are. **1 in cinerem vertere, concremare – einäschern**: CHRON. Bened. II 12 edes ignibus -verunt Ungarii. **2 medial.** i. q. *in cinerem et pulverem resolvi – zu Staub werden*: MIRAC. Bert. 1 p. 510,6 Regenhardtus . . . eligens . . . martirio ibi animam Deo commendare et corpus paternis cymiteris -ari. FOLCUIN. Bert. 103 uxor eius . . . cupiens cum illo pariter in uno cimiterio -ari eqs.

concingo, -cinxii, -ere. **1 circumcludere – umschließen**: ALCUIN. carm. 99,13,9 monumenta brevi placuit -ere muro. **2 circulum complendo obsidere – als Abschluß der kreisförmigen Sitzordnung einnehmen**: WOLFHER. Godeh. I 31 p. 190,25 aquilonale chorii latus . . . abbates . . . -xerunt.

concinabulum v. conciliabulum p. 1170,65.

concinialis v. cincinnalis. ***concinnanter** v. 1. concinno.

***concinantia** (-cia), -ae f. **1 elegantia, concinnitas – Feinheit, Ausgewogenheit**: **a strictius**: ARNULF. delic. argum. 1,14 cuius (*libelli*) in editiuncula nulli prorsus oblatranti synalimpe consentanea omnis eleganter responsat -a. HUGO TRIMB. registr. 551 si pro -cia (-cinnuancia var. l.) rhythrica cesura fit. **b latius** i. q. sonus dulcis, concentus – *Wohklang, Harmonie*: CARM. Cantabr. 30,3 compte corde crepente -am. **2 convenientia – Übereinstimmung**: **a gener.**: HILDEG. euang. 19,2 p. 301,4 'et factus est timor' stuporis in nova -a, quia in hoc, quod ignotum est, homo primum stupet. **b rhet.**: CONR. MUR. summ. p. 29,3 (ed. W. Kronbichler. 1968) distinguendo clausulas versiculorum in quadam finali -a. p. 54,20 tertium vitium dictaminis est, cum in epistolis rhythrica -a invenitur eqs.

conciinnatio (-cio), -onis f. **1 sustentatio, procuratio, conservatio – Versorgung, Wartung, Unterhalt(ung)**: LIBER diurn. 54 p. 60,18 ut luminariorum -em atque restaurationem . . . procures (CONC. Karol. 12 p. 68,1 pro . . . l. -e. VITA Athan. Neap. 4 p. 443,38 ad l. -es et sumptus . . . custodis. al.). NICOL. I. epist. 82 p. 439,7 ecclesiastica possessio, unde luminaria et -es ecclesiae Dei fieri debent. **2 fictio, simulatio – Erfindung, Vorspiegelung**: SISEB. Desid. 4 ad -es criminum. LEG. Wisig. 2,1,8 p. 56a,17 -cione falsissima fictas quasi veredicas . . . scripturas conficer. CONR. EBERB. exord. 5,12 p. 306,34 (Series script. s. ord. Cist. II. 1961) in his omnibus subtilissimae deceptionis -bus. **3 clandestinum consilium, machinatio – Anschlag, Machenschaft**: SISEB. Desid. 10 -es suarum fraudum. VITA Ludow. PII 29 p. 623,12 -es . . . prodiderunt. ACTA imp. Winkel. I 693 p. 548,18 (a. 1243) iniqua -o perfidorum.

***conciinnativus**, -a, -um. *ad fabricationem spectans – die Konstruktion betreffend*: ALBERT. M. eth. 1,3,11 p. 44^a,17 sub nautoria doctrina est factiva velorum . . . -a navium (*an subst. fem. ?*).

concinator, -oris m. **1 inventor, machinator – Urheber, Anstifter**: GREG. IX. registr. 433 p. 348,30 ille humani generis pericax inimicus, -r perfidie, desperationis incitor. **2**

custos – Wart: HONOR. AUGUST. gemm. 1,178 qui in lege (*cf. Vulg. num. 4,16*) lumen -es dicebantur, apud nos acolythi, id est . . . cerarii, nuncupantur.

concinentia v. concinentia.

5 concinnis (-inis), -e. **brief, contractus – kurz(gefaßt), knapp**: EPST. Wisig. 5 p. 667,1 hec . . . -i (-ini var. l., concium ed.) ratione, quacumque potero brebitate, prestringam. SISEB. Desid. 6 ne -is oratio de nimia brevitate ianuam praescrutandi . . . recludat.

10 concinnitas, -atis f. **1 subtilitas – Feinheit**: GODESC. SAXO gramm. 1,37 propter sonoritatem suavem, scilicet -em, per quattuor syllabas Beniamin oportet pronuntiari. **2 compages subtilis – feine Struktur**: ALBERT. M. animal. 3,73 sunt dentes os continuum aptum sculpturae . . . propter ossis -em et soliditatem.

15 1. concinno (-ino), -avi, -atum, -are. **script.** : -cyn-: DIPL. Loth. I. 90 p. 222,22 (ed. Th. Schieffer. 1966; interp. s. XII.). -in(o): l. 26. p. 1179,8. **form.** : **praes. indic.** -unt (var. l.): l. 34. **imperf.** -ebant: l. 35. **gerund.** -end(us): l. 47. 53. 72.

I strictius: **A c. sensu iungendi, aptandi**: **1 proprie usu medial.** i. q. *contrahi, coalescere – sich zusammenziehen, zuwachsen*: ALBERT. M. animal. 18,69 apertura statim -ta et repilata est (p. 773^a,28 συνεργέτο). **2 translate** i. q.

25 congruere, convenire – übereinstimmen, passen (zu): GODESC. SAXO theol. 13 p. 236,5 illud quoque quadrat, -at (-inat var. l.), consonat veritati, quod eqs. (*cf. p. 1180,49*). **B c. sensu fingendi, parandi**: **1 de consilio**: **a excogitare, machinari, praeparare – (sich) ausdenken, (Pläne) schmieden**,

30 im Schilde führen, vorbereiten (*cf. Gloss. I 526,32 St.-S. -at i. gimachot. 608,26 -vit machota. IV 275,7 -bat componebat machide vel stithita. V 7,23 -at stiftet. al.*): ALDH. virg. II 2296 ut tempestatem . . . nescire sponsae, quam rea sponsorum -ant (-unt var. l.) famina suntom. MEGINH. FULD.

35 Alex. 13 ut . . . a malo, quod -ebant (*sic?*), cessassent. ANNAL. Altah. a. 1055 p. 51,26 alii . . . complures clandestina cum his consilia -ant, qui pridem publici hostes extiterant. HIST. de exp. FRID. imp. p. 67,24 ille (*soldanus*) tales -bat dolos.

remissius c. sensu intendendi: HIST. de exp. FRID. imp. p. 41, 24 (epist. FRID. I.) litteras . . . accepimus, quae pariter minas, blandimenta et dolos -bant. **b configere – erfinden**: ALDH. virg. II 924 qui (*testes*) scelus horrendum -ant crimine falso.

2 de munere, officio: **a apparere – veranstalten**: GESTA BERENG. 1,64 orgia et innupte -ant (*gloss.* : componunt; nam

45 concinnus dicitur proprie potio multorum pigmentorum) clara puelle. **b instruere, procurare – herrichten, ausstellen, versorgen** (*cf. Gloss. I 275,5 St.-S. -enda hioht za quhianche, za mahhonie [spectat ad Vulg. exod. 25,6]*): LIBER diurn. 87 p. 115,8 in exsolvendis Deo laudibus vel in luminariis -andis (CONC. Karol. 37,16 episcopi . . . balsamum emant et luminaria singuli in ecclesiis suis -anda provideant. DIPL. Loth. I. 139 p. 311,28 [ed. Th. Schieffer. 1966] ad luminaria diligentissime custodienda vel -enda. CONC. Karol. 56^b,29 ignis perpetuus, id est luminaria, in basilicis . . . -ari ex fidelium oblationibus debent. VITA Greg. Porc. I 10. TRAD. Teg. 102^b. *saepe*).

II latius (ex parte per contam. c. concinere ut vid., cf. ThLL. IV. p. 52,45): **A c. sensu concinendi i. q. (una voce, modulate) cantum movere, canere – (gemeinsam, melodisch) anstimmen, singen** (*cf. Gloss. II 279,58 St.-S. -ant singant*): **1 trans..** VITA Eucher. prooem. (MGMer. VII p. 46,35) ut . . . ipsi (*electi*) . . . trinae maiestatis laudes -ent indefessas (TRANSL. Libor. 13 [MGScript. XXX p. 809,13]) antistite . . . cantica cantando populoque simul -inante [*cod.*, concinente ed.] . . . laudem Deo. TRANSL. Eug. Tolet. 6,8 [RevBén. 76. 1966. p. 262] ad nocturnas l. Domino -andas [*B*, concinendas *N.* ed.]). CARM. Cantabr. 2,1 melos cuncti -antes. VITA Wirnt. 7 p. 1131,26 angelis comitantibus, ymnum etiam -antibus. **2 intrans..** **a in univ.**: BONIF. carm. 4,6 DO-

70 minum semper laudent . . . et sanctas pariter -ant ore per auras. HUGEB. Wynneb. 13 p. 117,4 qui (*sc. plebs*) suavis . . . modulationibus garrule -antes (conciinendo var. l.) crepita-

bant, eliganter clangentes clamabant. **b imitando voces effingere** - *Stimmen nachahmen, 'spotter'*: CARM. Bur. B 132,2^a,13 pica-at (cf. ThLL. IV. p.50,73). **c canendo subsequi - einstimmen**: THIETM. chron. 7 prol. 21 summus pastor ovat, chorus atque suus quoque cantat . . .; Merseburg, et tu -es omnibus actu. **d respondere - respondieren**: CONSUE. Trev. 6 cellerarius . . . loquitur versu (versum cod.) 'preciosa . . .'-inante (-ante cod.) infirmario. **B c. sensu contionandi, clamandi**: **1 edere, expromere - äußern, ausstoßen**: RUD. FULD. Leob. 4 p.123,29 illa (*decana*) -ta aduersum se maledicta . . . despexit. **2 affirmare (mentiendo) - (falschlich) behaupten**: BERTH.(?) annal. a. 1079 p.321,22 multa . . . adinventionum . . . excogitamenta ipse (*rex*) . . . illic (*sc. in synodo*) . . . -bat. **3 pronuntiare, dicere - künden, sagen (in imitatione form. theod. 'singen und sagen')**: EKKEH. IV. cas. 11^{ex}. qualiter Adalpert . . . capite sit plexus . . ., quoniam vulgo -atut et canitur, scribere supersedeo (60. cf. *notam ed.*). **adv. *concinnanter, concinne, congruenter - passend, genau**: GERHOH. Antichr. 1,31 p.340,40 ut concessiones pie per Constantimum . . . ecclesiis Dei facte concessionibus de reedificatione templi per Cyrum . . . factis -r respondeant.

2. concinno v. 1. concino.

[*] **concinnosus** corrupt. ex *cincinnosus (*a cincinnus*): HUCBALD. carm. 2,48.]

1. cincinnus (-inus), -a, -um. metr. -cin(us): I.28.45. **I adi.**: A spectat ad congruentiam, aequitatem: **1 strictius de rebus**: **a commodus, idoneus - passend, geeignet**: HEIRIC. Germ. I 3,491 -ina sermonem testatur lectio castum. VITA Eber. prol. (ZGeschOberrh. 110. 1962. p.51, 25) cui (*Dei famulae*) super hoc oranti Deus . . . Teutonica lingua verbis -is sibi respondit. **b consentaneus, congruens - übereinstimmend, entsprechend** (cf. GLOSS. II 434,15 St.-S. -a gihelanu. 587,24 -a gilumplik): EPIST. Lup. Ferr. add. 10,5 religioni -um, saluti conducibile . . . existere animo induxi meo, si eqs. **par - gleichförmig**: EPIST. var. II suppl. 9 p.632,34 sanctarum scripturarum intellectum . . . tam -ina varicositate pervertunt *haeretici*, ac si eqs. **2 latius de homine i. q. concors, (plene) accommodatus - einig, (völlig) angepaßt**: RATHER. coni. 5 I.163 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976) omnibus ambiguus indeque nulli -us Ratherius. **B spectat ad elegantiam**: **1 artificiose compositus - kunstvoll**: ABBO SANGERM. bell. 3,112 -as (gloss.: breviter et ordinate compositas) θνο . . . clangere laudes. v. et p.1053,29. **2 dulcisonus - wohlklingend**: ARNULF. delic. 829sq. cui (*Deo*) cherubin, sedes, seraphin et -ina psaltes, quem -a modis psalmatio concinit omnis. GERHOH. psalm. 39 p.437,13 in Teutonicis, quorum lingua magis apta est -is canticis.

II subst. neutr. plur.: quae congruunt, aequalia sunt - Ausgewogenes, Ebenmäßiges: EKKEH. IV. bened. prol. 2,34 cura procul menti, petis ut, -a paranti, fluctuet anne seges eqs. (sim. 2,45).

adv. concinne. **1 consentanea, congruenter - übereinstimmend, entsprechend**: HRABAN. cruc. 2,27 p.293^A ecce, sancta crux Christi, apostolicus ordo quam -e antiquis prophetis tuas laudes profert. **2 iugiter - in einem fort, unablässig**: CHART. Frauenseens. 54 (ed. W. Küther. 1961; a.1266) conventus . . . locum in Colleda ad . . . Deo inibi -e serviendum intravit.

2. cincinnus, -i m. cinnus -Mischtrank: v. p.1178,45. cf. ThLL. III. p.1077,32.

1. concino (-nn), -ui, -centurum, -ere. metr.: -cin-n(o): l.68,70. p.1180,12.15sq. (?) -cin(o): p.1180,15.

I propriè: A de anim. i. q. (*simul, communiter*) canere, cantare - (zusammen, gemeinsam) singen: **1 intrans.**: **a strictius**: **a in univ.** (cf. GLOSS. I 472,20 St.-S. -nnebant gistiinitun): ALCUIN. carm. 1,1270 Davidis . . . alias ministros fecit -nnere canna (*i. cantu*) Egbertus archiepiscopus. AEDILV. carm. 238 (ed. A. Campbell. 1967) adveniunt volucres gemine . . ., -nnunt pulchre (*item de avibus*): CARM. Bur. B 82,3,3. 92,69,4). CONSUE. Trev. 43 p.45,25 aliis . . . oracioni vacantibus, aliis melodiis cum noviciis -nnentibus (*sic*).

v. et p.1178,72. **de cantu ad citharam facto**: WALAHFR. carm. 83,11,2 psallit chorus . . . -ens nabo sonitu sonoro. **B canendo subsequi - einstimmen**: ASINARIUS 82 precinit . . . lira dulces citharista canores, ast asinus docilis -it arte pari.

5 b latius: **a iubilare - frohlocken**: EMBR. Mahum. 876 (ed. G. Cambier. 1962) vulgus . . . unde prius gemuit, hinc modo -uit. **B simul logu - zugleich sprechen**: TRAD. Frising. 522 p.446,39 (a.825) ewangelistarum vox spiritu sancto -nnente inquit, ut eqs. **γ clamando consentire - laut zu stimmen**: HEIRIC. Germ. I 2,9 plebs rustica plebi -it urbanae. **δ carmina componere - dichten**: ALCUIN. carm. 1,1436 illos Aonio docuit -nnere cantu. **2 trans.** (c. enunt. vel interi. pro obi.: I.29,31,35): **a strictius**: **a in univ.**: AEDILV. carm. 671 (ed. A. Campbell. 1967) geminis distincti classibus ymnos tales -nnunt. HYMN. Hraban. 12 (9),2,3 -it (-nnit M, recte ut vid.) pariter angelicus chorus victoris boni gloriam. AGIUS epic. Hath. 592 laudes . . . -uisse Deo (HROTSV. Mar. 262. al. v. et p.1178,64,66. cf. THIETM. chron. 5, 44 hiis versibus preludo Christi odas -entibus). EKKEH. UR-AUG. chron. a.1117 p.253,5 dum . . . vespertinalem sinaxim -centuri iam primum psalmum complessent. CARM. Bur. B 163,5,4 p.274 meloda cantica leti -amus. **al.** **B de cantu ad citharam facto**: ASINARIUS 144 citharam pede tangere cepit et patulo dulce -it ore melos. **adde**: CARM. Cantabr. 7,2^a,3

fibris cordis caute tentis melos -amus. **γ de unius praeconio**: ANSCAR. mirac. Willeh. 26 (25) **femina laudes -bat** (-nnebat 1) Domino. **b latius**: **a (carmine) exprimere - (dichtend) darstellen**: POETA Saxo 5,426 vos, que de Carolo restant dicens, Camenē, strictim veloci carmine -ite. **B praedicare**,

30 adnuntiare - (ver)künden: ALDH. virg. I 54 ut merito de Christi sacerdotio . . . Davitica -ant (-nnant, -nnunt var. l.) oracula: 'tu es sacerdos eqs.' THEODULF. carm. 41,1,34 Iohel . . . flaminis adventum -it. v. et p.1179,46. **γ garrire, dicere - erzählen, sagen** (cf. p.1179,14sq.): CASUS Petrich.

35 2,33 p.646,51 vulgus de Roudolfo -bant, quod alter Pilatus surrexisset. **B de instrumentis, sonis**: **1 consonare - zusammenklingen**: GUIDO ARET. micr. 18 p.205 cum occurrit fit tono, diutinus fit tenor finis, ut ei partim subsequatur et partim -atur. **2 clangere, sonare - erschallen, erklingen**:

40 RHYTHM. 17,3,1 clangor tubę per quaternas terrae plagas -ens eqs. HILDEG. carm. 13 p.226 (ed. P. Barth, M. I. Ritscher, J. Schmidt-Görg. 1969) inde -unt caelestia organa.

II translate i. q. congruere, respondere - übereinstimmen, entsprechen (cf. GLOSS. IV 314,9 St.-S. -nnit congruit kehillit): **A subi. res**: BEDA hist. eccl. 5,21 p.550,34 (ed. B. Colgrave, R. A. B. Mynors. 1969) ea, quae unitati . . . ecclesiae -ant . . ., servare. ALCUIN. epist. 132 p.199,33 multum sibi . . . -unt verax unitas et pacifica veritas. GODESC. SAXO theol. 7,11 p.193,3 nec illud . . . veritati -it, quod eqs.

50 (cf. p.1178,26). CARM. libr. III 56,2 -it et gestis nominis ordo probis. **al.** **B subi. homines**: WIDO FERR. schism. 1,5 p.538,25 cui (*beato Ambrosio*) etiam pater -it Augustinus.

c sensu congrua faciendi: AMALAR. off. 4,23,19 ut . . . septiformi spiritui -amus . . .; per singulos dies singulis donis

55 satagimus -ere.

adi. concinens, -entis. sono respondens - klanglich entsprechend, zusammenklingend: GUIDO ARET. (?) arithm. mus. p.56^a omnis chorda gravioris diapason alteram in acuto

diapason sibi -em habet.

60 adv. concinenter. concinne, idonee - passend, entsprechend: GESTA Trud. cont. II 4,11 trabes . . . alias deiciens, alias autem, quia curiae nimis erant, operi -r adaptans abbas eqs.

2. concino v. 1. concinno. **3. concino** v. 1. condo p.1263,34. **concinus** v. 1. concinno.

65 1. *concio, -atum, -are. (ital. conciare, cf. C. Battisti - G. Alessio, Dizionario etimologico Italiano II. 1951. p.1046)

1 depser - gerben: ANON. secret. p.39,26 pro pellibus -an-dis (conficiendis var. l.). **2 reficere, reparare - ausbessern, instandsetzen**: CHART. Ticin. 126 p.105,18 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. II. 1931; a.1236) pro -ando et coperiendo ecclesiam sancti Andree.

adi. conciatus, -a, -um. depstus - gegerbt: ACTA [Heßler]

imp. Winkelm. I 998 p. 756,30 (s.XIII.med.) pro quolibet corio bovino -o tar. xv, pro corio bovino crudo tar. x. *ibid. al.*

2. concio v. conci(e)o. **3. concio** v. 1. contio. *Heßler*
*conciola v. *contiola. **concialis sim.** v. contio-.
concipcio v. 1. conceptio.

conceptio, -cepi, -ceptum, -ere. *script.*: cun-: AGNELL.lib. pont. 166 p. 386,11. conse-: p. 1183,50. stirp. *praes.*-cep-: GLOSS. I 733,8 St.-S. stirp. perf.: -coep-: p. 1182,29. 59,61,64. al. -cip-: PAUL. DIAC. Lang. 1,20 p. 58,10 -ciperat (-ret, -ceperat var. l.).

I proprie: A de generatione i. q. semen ad fetum gignendum recipere, semine impleri - 'empfangen' (absol. i. q. gravidari, impregnari - schwanger, trächtig werden): 1 strictius: a de anim. (cf. GLOSS. I 787,12 St.-S. -erit entfahit): a gener.. SERMO de sacril. 18 qui . . . mulieribus facit, ut non -ant aut -tos infantes foras egiant. ARBEO Corb. 1 dum in utero -tus fuisset. THIETM. chron. 1,24 p. 30,22 Mahtilda regina . . . -epit filium sine . . . dubio meum (sc. Satanae). DIPLO. Heinr. IV. 269 a nobis -ta proles. ADAM gest. 4,19 p. 247,1 eas (Amazonas) aquae gustu dicunt aliqui -ere. CHART. Ful. B 271 p. 391,50 locus molendini, ubi Carolus -tus est. al. in aenigmate de pice: RHYTHM. 140,19,1 dissimilem sibi me mater -it infra eqs. in imag.: ALDH. virg. I 35 p. 277,9 gratiae vulva -tus et . . . baptisterii partibus editus Chrysanthus. LUDUS de Antichr. 45 p. 126 (ed. G. Günther. 1970) quem sub ecclesie gremio -epistis, longis conatus me tandem genuistis. cf. p. 1182,41. **B natur. et medic.**: FRAGM. mul. I 56 mulier, si -erit, ut non aborsum faciat. TROTULA 11 p. 10,32 quedam mulieres sunt inutiles ad -endum eqs. HILDEG. caus. 2 p. 97,18 homines, qui in plena luna . . . -untur, . . . sani sunt. ACTA imp. Winkelm. I 998 p. 757,35 iumentum . . . durat posse impregnari vel -ere usque ad duodecim annos. ALBERT. M. animal. 6,23 *perdices* -unt (cf. p. 560^b,14 κυλοχεται) ex semine vaporabiliter transfuso a mare in feminam. 6,24 ovum . . . gallinae secundum, quod a semine galli -itur, ab undecimo die seminis -ti completetur. 10,13 quod matrix et -at et pariat. 18,27 cum flat ventus septentrionalis, -untur . . . mares (p. 766^b,34 ἀπερνοτοκεῖν). saepe. cf. p. 1182,1. **adde:** ALBERT. M. veget. 2,19 proprie loquendo non -unt nec parunt *plantae*. **γ ecol. et theol.**: GODESC. SAXO theol. 21 p. 292,20 quando sunt cum seminibus -tae, -untur et sunt -endae *animae*. HROTSV. Mar. 34 te . . . per angelicum fecit, virguncula, verbum de sancto . . . flamme -ere. ARNO REICHERSB. apol. p. 10,10 Christus . . . non accidentaliter dono, sed substantiali bono Deus -tus et natus est. ALBERT. M. incarn. 17 p. 187,28sqq. quaeritur primo, de quo -tus sit Christus per modum efficientis, secundo, de quo -tus sit ut de materia, tertio de modo -endi. sent. 3,4^capit. qualiter caro Christi fuerit per spiritum sanctum -ta. saepe. **δ iur.** : LEG. Wisig. 3,5,2 p. 160,23 licet sint scelerate -ti filii. **b per similitudinem de rebus**: CARM. Bur. B 57,6,8 *elementa infera* rerum semina -unt ut femina. ALBERT. M. summ. theol. II 1,4,1,1,2 p. 63^b,32 in materiam -entem semina formarum. p. 67^b,3 quae (*materia*) ex alio -it sicut matricula. al. v. et p. 821,32. cf. l.23. *alch.*: ANON. tab. p. 189,20 descendit fumus superior ad inferiorem et -it fumus a fumo eqs. **2 latius** i. q. (interius) gignere, formare, ferturare - (in sich) bilden, entwickeln, hervorbringen: a de animalibus oviparis: ALBERT. M. animal. 1,80 *quaedam animalia* -unt prius ova (p. 489^b,10 φωτοκεῖ) in sua matrice eqs. (6,119 ovantia . . . quaedam sunt in utero quidem o. -entia, sed exterius animalia sibi similia parientia. 17,8 in ventribus . . . piscium -untur o. sine coitu eqs.). 17,12 avis non -it animal eqs. *ibid. al. v. et l.36.* **b de plantis**: ALBERT. M. veget. 1,49 tota planta -it (accipit A) semen fructuum et pullationum (animal. 15,129 *planta* -it s. in seipsa et producit et proicit in terram). *ibid. al.* **pass. c. sensu germinandi**: ALBERT. M. veget. 5,4 humor ministrans -tae plantae nutrientum eqs. **B usu vario:** **1 strictius**: a (in se) recipere - (in sich) aufnehmen: a in univ.: ALBERT. M. animal. 8,40 cornua cervi . . . -erunt radices aut semina illarum herbarum . . . in concavitate sui. *de actione recipiendi in*

uterum: ALBERT. M. animal. 6,118 equa . . . -to vento non cessavit currere ex desiderio coitus. **B c. sensu hauriendi**: VISIO Godesc. A 61,1 (ed. E. Assmann. 1979; c. 1190) ex haustu vitalis . . . odoris, quem regioni adproximans vivorum -erat.

- 5** **γ c. sensu comperiendi** (cf. GLOSS. II 461,58 St.-S. -at ferne): HROTSV. gest. 436 quicunque suae (sc. Liudolfi) . . . praepaucula famae verbula -ret latebris propensius auris. **δ c. sensu capacitatis**: RANGER. Anselm. 5379 sella duos non -it una. **b includere, continere - einschließen, enthalten**: 10 ALBERT. M. animal. 2,113 via venae, quae est magis spissa et tumens propter semen in ea -tum. *ibid. iterum*. **c amplexi - umfassen**: AGIUS epic. Hath. 586 si ramum . . . fortiter ambabus -ret manibus. **d de igne i. q. prehendere - fangen**: v. p. 1209,39. **2 latius**: a accipere, sortiri, adipisci - bekommen, erhalten, erlangen: HROTSV. Mar. 261 quae . . . fui sterilis, -epi gaudia prolis. FROUM. carm. 32,44 oscula. THANGM. Bernw. 42 hanc feminam plus aliquid caeteris mortalibus divinae gratiae -isse. WIPO gest. 2 p. 18,16 si -tam tanti populi benignitatem male inter nos tractabimus. 20 CARM. Bur. B 116,2,13 prima si gaudia -ero. al. **b pass. i. q. oriri - entstehen**: ANNAL. Magd. a. 1173 de qua (nebula) -ta est in hominibus tussis gravissima. **c ref. i. q. se conferre - sich begeben**: CHART. Friburg. 207 (a. 1266) cum . . . prior et conventus . . . ad locum alium . . . se -erint. 25 **II translate**: A gener.. **1 capere - fassen**: a spectat ad cogitatum i. q. excogitare, considerare, perpendere, sibi proponere - ausdenken, überlegen, erwägen, planen (cf. GLOSS. II 469,59 St.-S. -unt gidenchenth): BEDA hist. eccl. 4,31 p. 278,19 -epit (oe- MC) utilissimum mente consilium (CAND. FULD. EIGIL. II 14,50. al.). HEIRIC. Germ. II 2,5-ti operis exemplar conficitur. POETA SAXO 3,432 nefas. THANGM. Bernw. 51 p. 780,9 (chart.) quod diu -eram animo, opere complere volebam (DIPLO. Heinr. III. 134 p. 169,44 quod . . . diu sagaci a. -epit, oblate . . . opportunitate parturivit. CHART. Heinr. Leon. 119 -epi intus in a. aliquam particulam . . . possessionis . . . in usus divinos locare. al.). CHART. episc. Spir. 342 p. 308,38 ut tradicionem, quam -erant, . . . consumarent malefactores. ALBERT. M. eth. 7,1,2 p. 468^b,1 continens permansivus est . . . in omni -ta opinione (cf. 7,1,3 p. 470^b,5 in mente -ta). al. **vigente imagine praegnacionis**: WALTH. SPIR. Christoph. II prol. 19 farrago libelli . . . te duce -ta et te interprete lumen adepta. **b spectat ad affectus i. q. ad animum admitttere, sentire, affici - in sich aufkommen lassen, empfinden, hegen**: WALAHFR. Wett. 806 zelum Domini. 45 CAND. FULD. EIGIL. II 23,11 cunctis par cura atque operis -ta voluntas. AGIUS vita Hath. 19 ut maximam spem evadendae mortis eius -remus (WIDUK. gest. 3,18 p. 114,12 spes incassum -tae). HEIRIC. Germ. II 2,3 devotionis . . . tantum . . . erga sanctum -epit locum, quantum eqs. WALTHARIUS 1075 -tum pone furem. THANGM. Bernw. 43 p. 777,18 quod (odium) . . . levibus de causis -tum. al. **2 c. sensu accipiendi**: a induere - annehmen: WANDALB. mens. 309 aere . . . dubio diversam terra figuram -it. **b pati - erfahren, erleiden**: CHART. Pomm. 397 p. 473,19 (ed. K. Conrad. 1970; a. 1242) ne acta in temporibus . . . temporum volubilitate oblivionem -ant. **3 incipere, incohare - anfangen, beginnen** (cf. GLOSS. II 747,11 St.-S. -te <spei> pigunnanes [sc. prave versum]): a c. inf.. VITA Sulp. 2 (MGMer. IV p. 373,15) -oepit maior flamma . . . invalescere. HEIRIC. 55 Germ. I 1,352 urbs . . . Augustidunum demum -ta vocari. 2,61 dici -oepit et esse . . . sacer. **b c. obi.**: ANSCAR. mirac. Willeh. 25 (24) -ta iam dudum divina creverunt miracula. RIMB. Anscar. 12 p. 33,13 recolens, quae iam . . . olim circa Dei cultum -ta (oe- 1) fuerant. WIPO gest. 34 male -tam coniurationem periculum generare posse. CHART. Port. 180 super aggere in Sala -to. al. **inire - unternehmen**: VITA Willeh. 7 ab itinere -to reversus. **B philos.**: **1 (sensibus et mente) percipere, intellegere, comprehendere - (sinnlich und geistig) auf-, erfassen, begreifen**: a praevalente sensu apprehensionis: ALBERT. M. incarn. 48 p. 223,87 super passionem -tam ab anima. anim. 3,4,9 p. 240,25 (ed. C. Stroick. 1968) ego -o tale delectabile ut nunc esse huiusmodi. animal.

13,38 *animalia dura . . . corda habentia sunt minus . . . capacia, sed ea, quae -unt, diutius tenent.* eth. 7,1,4 p. 472^a,38 *hoc (sc. singulare) . . . sensu -itur.* ibid. al. **b** *praevalente sensu cogitationis (plerumque i. q. cogitare - vorstellen, denken):* ALBERT. M. summ. creat. II 1,60 p. 517^a,40 *sermo nuntiat extra id, quod interius -tum est ab intelligentia.* eth. comm. 52 p. 52,15 (ed. W. Kübel. 1968/72) *ars mechanica indiget . . . instrumentis in actu exteriori, quo inducit formam -tam in materia (animal. 14,33 ut . . . recte ad f. -tam operetur).* phys. 8,1,10 p. 543^a,6 *movetur . . . ens virtus, antequam moveat.* ibid. al. **2 complecti - mit-, einbegreifen:** *a conccludere - in sich schließen:* ALBERT. M. anim. 3,2,16 p. 200,57 (ed. C. Stroick. 1968) *ad sensibile, quod est in anima et quod -it ratio carnis in se.* metaph. 7,2,6 p. 347,4 (ed. B. Geyer. 1964) *cum dicimus . . . 'aereus circulus', hoc totum 'in ratione' sua diffinitiva -it (p. 1033^a,5 Εχει) 'materiam' (7,3,10 p. 365,55 diffinitio eius [animae animalium] -it m., eo quod nominat hoc in hoc egs. v. et l. 25). ibid. al. **b** (*intellectu*) *coniungere, (ratione) conectere - (in der Vorstellung, im Begriff) verbinden:* ALBERT. M. anim. 3,2,16 p. 201,20 (ed. C. Stroick. 1968) *quo (modo) 'res' intellectae in suis diffinitionibus 'sunt separatae' vel -tae cum 'materia'* (metaph. 6,1,2 p. 304,35sq. [ed. B. Geyer. 1964]) *'simum est -tum [p. 1025^b,32 συνειλημένου] . . . c. m.' sensibili determinata, quam quia -it in ratione diffinitiva egs. 7,3,3 p. 359,23 circulus 'est aliquid, quod simul -itur [p. 1035^a,34 δ συνειληπται] c. . . m.' egs. 7,3,10 caput. qualiter differenter mathematica et physica -ta sunt c. m. ibid. al. cf. 6,1,2 p. 304,90 in eo, quod est mobile et -tum materiae sensibili).* metaph. 3,2,1 p. 114,4 (ed. B. Geyer. 1960. 1964) *formam cum quantitate -tam.* 6,1,2 p. 304,52 *'materiam' cum principiis motus et mutationis -tam.* ibid. al. v. et p. 1184,17. **C iur.:** **1** *in univ.:* *a constituer - beschließen:* TRAD. Werd. 153 (a. 1269) *ne . . . ordinationi tali -te cum nostro convenit . . . quis . . . contraire presumat.* cf. p. 1182,35. *huc spectare potest etiam exemplum l. 42 allatum.* **b** *suscipere - auf-, übernehmen:* DIPL. Karoli III. 79 *quatinus eos (canonicos) sub nostrae defensionis mundiburdum -remus.* TRAD. Ratisb. 276 *quatenus . . . mutuo in ius -ret Tutendorf.* **2 de scriptis i. q. verbis comprehendere - abfassen:** *a de lege c. sensu edicendi:* LEG. Wisig. 12,2,14 p. 422,19 *quam (legem) pietatis . . . amore -epimus pro nostro populique nostri remedio.* **b** *notare - konzipieren:* CONST. III 242,3 (a. 1280) *qui (tabellio) de ipsis promissionibus et firmatibus conficiat publica instrumenta -endo ac formando verba promissionum et stipulationum (243,10).* **c** *confidere - ausstellen:* CHART. Beron. 169 p. 211,25 (a. 1280) *per . . . procuratorem . . . habentem procuratorium in personam ipsius -tum.* **3 de actione i. q. initiare - einleiten:** DIPL. Heinr. III. 192 p. 242,33 *lis inter illos legitime fuerat -septa.**

adi. concept(us), -a, -um. **1 de femina i. q. praegnans - schwanger:** TRACT. de caus. mul. 95 p. 55,33 *ut scias, si -a est mulier.* p. 56,2 *si torcionata fuerit mulsa, -est, si non, non concepit.* **2 de semine i. q. fetus continens, genitalis - einer Keim enthaltend, keimfähig:** ALBERT. M. veget. 1,46 *sexum vires plantarum sunt in seminibus embryis . . .; embryo . . . dico -a semina.*

subst. 1 concipiens, -entis n. recipiens - das Aufnehmende: ALBERT. M. sent. 4,14,10 p. 423^b,36 *conceptum est intra -s. p. 424^a,41 per -s . . . potest significari efficiens extra et claudens in se poenitentiam egs. p. 424^b,4. ibid. al.*

2. conceptum, -i n. **I latius i. quod receptum est - das Aufgenommene:** ALBERT. M. sent. 4,14,10 p. 424^a,22 *-um dicit intus captum imperfectum.* v. et l. 59. **II strictius:** **A proprie i. q. fetus (nondum natus), puerperium - Embryo, Leibesfrucht:** **1 natur.:** ALBERT. M. incarn. 20 p. 190,60 *in . . . -is quadraginta quinque dies deputantur formationi membrorum.* animal. 1,82 *duo spermata sunt de substantia -i.* 1,83 *haec humiditas est nutritiva -i.* 18,24 *cum semen maris fuerit vincens . . ., tunc -um erit simile patri egs. ibid. al. de fetu ovi:* ALBERT. M. animal. 17,12 in -o ovi. **2 theol.:** ALBERT. M. incarn. 17 p. 187,58 *cum filius operatus sit con-*

- ceptionem ita, quod remanserit in ipso -o (p. 188,52). **B translate:** **1 gener.:** *a propositum, consultum - Vorhaben, Plan:* EPIST. var. II 20,1 *mentis meae -um.* CONST. III 235,6 (a. 1279) *quatinus . . . -um nostrum compleas.* **b coeptum - das Begonnene:** ECBASIS capt. 422 fini -a reducunt. **2 philos.:** *a quod (sensibus et mente) perceptum est, cogitatus - das (sinnlich und geistig) Erfasste, Vorstellung:* ALBERT. M. incarn. 37 p. 208,46sq. *affectio sequitur -um et secundum . . . qualitatem -i est qualitas affectus.* animal. **10 13,38 animalia mollia corda habentia sunt minus . . . capaciora sunt, sed delevi mutant -a.** ibid. al. v. et p. 1156,23. **b quod (ratione cum materia) coniunctum est, concretum - das (begrifflich mit der Materie) Verbundene, Konkrete:** ALBERT. M. metaph. 7,3,7 p. 362,66 (ed. B. Geyer. 1964) *dubitatur . . ., quae sunt species . . . partes et quae non, sed -i' (p. 1036^a,27 τοῦ συνειλημένου) cum materia (7,3,9 p. 364,62 -um c. m. dupliciter est conceptum cum illa egs. ibid. al.) **3 iur.:** *a constitutum - das Beschlüssene, Beschluss:* CHART. ord. Teut. (Hass.) 288 p. 216,6 (a. 1273) *nostre stabilitatis -o.* **fort. huc spectat:** CHART. Carniol. I 73 p. 84,14 (a. 1124) *paterne institutionis -um augmentare.* **b nota litterarum - Schriftsatz:** CHART. Sangall. B 580 (a. 1271) *litteras domini R. . . . expedire debemus infra dimidium annum et -a de filia . . . comitisse post habitum advocationi similiter ad dimidium annum.**
- 25 concisa v. 2. concido. concisco v. conscisco.** *concisio, -onis f.* **1 gener.:** *a actio (in frusta) concidendi, comminuendi - das Zerschneiden, Zerstückeln (cf. Gloss. I 670,58 St.-S. -is ziteilido. 772,28 -em idest snit idest morsus canum idest zanunga):* **a strictius:** CONR. EBERB. exord. 6,10 p. 365,3 (Series script. s. ord. Cist. II. 1961; in imag.) *pulmentum . . . ex herbarum in agro veterum patrum collectarum -e . . . parantes (cf. Vulg. IV reg. 4,39).* **b latius i. q. divisio - Trennung, Teilung:** CONR. HIRS. mund. cont. 257 (Anal. Mediaev. Namurc. XIX. 1966) ut, **30 quod erat unum, ex -e minime sit unum.** **b caedes, strages - Tötung, Vernichtung:** ROD. GLAB. hist. 2,16 p. 43,23 *cum suorum . . . -e dimiserunt castrum incolume.* **2 gramm. i. q. syncope - Verkürzung:** GESTA Bereng. 3,45 *replerant (gloss.: pro 'repleverant'; . . . preteritum plusquamperfectum inveniuntur pati -em).*
- 40 concissus v. conscindo. concisum v. 2. concido.** *concitatio (-cio), -onis f.* **1 proprio:** *a de cursu i. q. festinatio - Schnelligkeit (der Bewegung):* ALBERT. M. animal. 22,53 *quod . . . ex maxima -e facile sistatur equus (cf. Isid. orig. 12,1,47).* **b de clamore i. q. prolatio - das Erheben:** OTTO FRISING. gest. 2,22 *ex prematurata clamoris -e oppidani excitati.* **2 translate i. q. sollicitatio, lassitatio - Beunruhigung, Störungsaktion (cf. Gloss. III 413,41 St.-S. seditio -o gerezie):** ANNAL. Mell. Claestr. VI a. 1278 p. 745,38 **50 exercitum . . . insultibus perturbando ad commocionem tocius exercitus -cionibus adeo coegerunt, ut post -cionem duorum dierum rex . . . castra movens egs.**
- ***concitativus, -a, -um. excitans - erregend:** ALBERT. M. animal. 22,24 *est fel . . . -um (causativum Thom. Cantimpr. 4,8) . . . irae et ferocitatis.*
- 55 concitator (cun), -oris m.** **1 concitor - Aufwiegler:** AGNELL. lib. pont. 121 p. 357,27 *cu-r plebium.* v. et p. 1185,43. **2 instigator - Anstifter:** VITA Serv. 67 p. 145,26 *sedicionum ac scelerum -es . . . inclinabis.*
- 60 concite v. conci(e)o.** ***concitativa, -ae f. (concre) ars concitandi - Aufwiegelei:** ALBERT. M. eth. 1,3,1 p. 30^b,45 *nocivas artes . . . diciimus, quae vel cives depravant vel dissolvunt, sicut est -a, lenocinium.*
- 65 1. concito, -avi, -atum, -are. script. -cid(o):** TRANSL. Dion. Ratisb. epist. p. 355^b,37. *I proprio i. q. (celeriter, vehementer) mouere, agitare - in (schnelle, heftige) Bewegung setzen, antreiben:* A gener.: **1 in univ.:** BEADA hist. eccl. 5,6 p. 290,4 *-tis in cursum equis.* **70 in imag. c. sensu incitandi:** WALTH. SPIR. Christoph. II 6,206 *in se divine ferulas . . . -at ire.* **2 (humo) excitare - aufwirbeln:** FROUM. carm. 11,16 *lupus . . . discindens calcibus*

herbam -at in ventum nubem. **B** mus. de instrumentis i. q. concutere, pulsare - (an)schlagen, zum Erklingen bringen: HRABAN. univ. 18,4 p.497^D -to primo bumbulo et -tis duodecim bumbulorum fistulis (*ex Ps. Hier. epist. 23,4 p.214^B*). p.498^A quae (cithara) . . . per digitos . . . -atur. *ibid. al.*

II translate: A obi. anim.: **1** irritare, instigare, lassenre - reizen, treiben (zu), provozieren (*cf. Gloss. I 311,46 St.-S. -as anazes. II 754,53 -vi gruoza. al.*): **a** de hominibus: **a** in univ.: THANGM. Bernw. 15 maiori odio . . . illas (*sanctimoniales*) in se -vit. DIPL. Conr. II. 252 vir . . . diabolica audatia -tus. CHART. Brixin. 131 p.138,18 dum . . . ministerialium nostrorum indiscretiis et terre . . . vastatibus ad bellum -remur. *al.* expressius i. q. ad temeritatem instigare - zu unüberlegtem Handeln reizen: THIETM. chron. 2, 2 quae (*discordia*) Tammonem . . . -vit (*cont. A*) . . . , eo quod egs. **B** stimulare, sollicitare - aufhetzen, aufwiegeln: CHRON. Fred. cont. 5 Franci . . . ad Pippinum . . . coniungunt, . . . super Bercharium . . . -ant. DIPL. Heinr. IV. 386 ut . . . Saxones . . . adversus nos -ret marchio. OTTO FRISING. gest. 1,7 qui (*papa*) . . . principes adversus imperatorem -bat. 2,28 p.134,9 eam (*urbem*) in seditionem -vit. *al.* **b** de bestiis: LEG. Wisig. 8,4,18 si quis . . . bobem aut canem vel alium animal contra se in ira -verit (*8,4,19^{tit.}*). ALBERT. M. animal. 22,145 facile -antur ursi. **2** commovere, adhortari -anspornen, auffordern: CAND. FULD. Eigel. I 20 in disputando ad hoc solummodo nos . . . -vit, ut egs. GERH. AUGUST. Udalr. I 12 p.401,35 religiosas mulieres . . . -bat, ut egs. **B** obi. res i. q. excitando gignere, efficere, provocare - erregen, hervorrufen, verursachen, bewirken: LEG. Wisig. 6,5,4 litem (*LEX Frision. 17,1* si quis in exercitu l. -verit). ALDH. virg. I 47 p.300,22 tonitrua . . . -ans Scholastica. DIPL. Ludow. Germ. 66 p.92,28 impedimentum et iniuriam. ARS med. 7 p.424,18 frenesis . . . dicitur alienatio cum acutis febris periculum -ans. VITA Heinr. IV. 13 p.42,36 quem (*morbum*) foetor castrorum . . . -verat. STATUT. ord. Teut. p.85,18 si . . . inexcusabilem contra domum infamiam -vit frater.

adi. concitatus, -a, -um. **1** proprie i. q. vehementer motus - heftig bewegt: ALBERT. M. animal. 2,31 cum irascitur bos . . . , mergit se in aqua . . . propter calorem sanguinis -i. **2** translate i. q. incitatus, iratus - gereizt, zornig (*cf. Gloss. I 388,53 St.-S. -i kiuuahste [spectat ad Vulg. iud. 18,25]*): WENR. epist. 5 p.291,32 ad . . . -i animi motus. 6 p.295,9 cum . . . -iores (concitatores 2) ad hominum stragem . . . ferrentur Israelitae.

2. *concito v. conci(e)o. concitus v. conci(e)o.
***concivilitas, -atis f.** **1** spectat ad urbes, civitates: **a** universitas civium - Bürgerschaft: CHART. civ. Spir. 103 p.74,35 (a.1263) de -is nostre collegio, immo de civitatis consorcio . . . excludantur. **b** ius vel status civium, condicio concivis - Bürgerrecht (sverhältnis), Stand eines Mitbürgers: CHART. Rhen. inf. II 613 (a.1271) ratione amicitie et -is, quam cum ipsis (*Coloniensibus*) contraximus. CHART. Col. III 121 tenebunt . . . curtum titulo -is a civitate. CHART. Rhen. inf. II 705 erimus . . . civibus . . . ad fidelitatem -is perpetuo obligati. *al.* **2** spectat ad vicos i. q. ususfructus fundi communis - Nutzungsrecht am Gemeinschaftsbesitz: CHART. Wirt. II 307 p.3,4 (epist. papae a.1138) cellam . . . cum . . . plenaria . . . -e in pascuis . . . et compascuis circumpositorum viculorum (*p.3,17*). **3** spectat ad gentes i. q. affinitas gentis - Stammesverwandtschaft: VITA Serv. 2 p.6,16 maximum . . . societas et -is Romanorum et Tungorum extitit insigne, quod egs. **4** spectat ad quamlibet (fere rei publicae) communitatem: **a** attinentia communitatis - Zugehörigkeit zur Gemeinschaft: ALBERT. M. Iob 15,27 (ed. M. Weiss. 1904) in malorum -e. **b** relatio concivium - Beziehung unter Mitbürgern: ALBERT. M. nat. anim. 2,14 p.39,87 quae (*virtus*) est in commutationibus et distributionibus secundum -em ad alterum.

***concivilito, -avi, -are. concivem reddere - zum Mitbürger machen:** THEOD. REV. transl. Celsi 17 quem (*Celsum*) . . . in supernis sedibus -vit Deus frequentiis angelorum.

concivis, -is m., raro f. (l.37. al.) noni. sg. -es: l.69. usu attrib.: p.1187,29.

qui (una cum aliis) incola vel civis est, (co)habitor (eiusdem loci) - (Mit-)Bürger, (Mit-)Bewohner (dasselben Ortes): **I** proprie: **A** strictius: **1** spectat ad urbes, civitates, oppida (*cf. Gloss. II 295,42 St.-S. -es purgavit*): **a** gener: VITA Sigir. 13 (MGMer. IV p.614,1) Magnobodus, -is . . . Pictavensis. SALOM. III. carm. 1,39 quisquis tecta sui -is viderit uri (*cf. Hor. epist. 1, 18, 84*). THIETM. chron. 6,7 -es aduersus . . . regem armantur. UDALSC. Adalb. p.7,29 quedam mulier, Augustensis civitatis indigena . . . -bus nota. OTTO FRISING. gest. 2,40 p.147,18 communicato -ium suorum consilio. CARM. de Frid. I. imp. 113 (ed. I. Schmale-Ott. 1965) Laudenses . . . -es nostros (*sc. Mediolanenses*) . . . captivos sepe tenebant. CHRON. Reinh. a.1226 p.605,6. *al.* **b** publ. et iur. i. q. burgensis eiusdem civitatis (*pleno iure praeditus*) - (Mit-)Vollbürger (interdum plur. sensu collectivo i. q. universitas burgensem, commune - Bürgerschaft, Stadtgemeinde, e. g. l.21.44.47): **a** spectat ad conditionem, statum, privilegia sim.: DIPL. Heinr. IV. 334 p.438,19 concedimus . . . -bus, ut . . . regale palatum infra civitatem . . . non hedificant. CHART. select. Keutgen 23 p.17,9 quod privilegium honoris dederimus Wormaciensis urbis -bus. DIPL. Loth. III. 15 p.19,21 isti cum ceteris -bus suis institutum hoc et ius . . . promeruerunt. TRAD. Ratisb. 911 ministrarialem, huius urbis -em, . . . inbeneficiavit area. CHART. Tirol. 453 p.248,32 -es . . . liberi ab omni teloneo . . . eant ac pergent. CHART. select. Keutgen 127,33 illi (*nautae*) . . . -es nostros divites et pauperes . . . sine pretio transducent. 143,12 si quis -is fieri desiderat. saepe. **B** spectat ad possessiones, donationes, praestationes sim.: CHART. scrin. Col. A I p.224,28 (a.1135/65) cum de hereditate iura sua . . . sicut alter -is eiusdem parrochie civitati reddunt Iudei. CHART. select. Keutgen 141,23 qui possessionem wuorth alicuius sui -is . . . decurtauerit. CHART. civ. Erf. 167 Hermannus . . . noster -is, . . . tres domus . . . vendidit. CHART. select. Keutgen 326 cum Mergardis, . . . nostra -is, . . . libram . . . annalem haberet. CHART. Basil. C II 17 apotekarius et . . . uxor sua, -es nostri, . . . bona sua . . . sibi invicem contulerunt. saepe. **γ** spectat ad officia publica, lites, testimonia sim.: DIPL. Conr. II. 210 p.287,14 domum, quam ille (*abbas*) . . . consensu . . . -ium scripto firmavit. TRAD. Ratisb. 792 p.373,8 testes . . . -es huius urbis. CHART. Turic. 292 p.177,3 in presentia . . . -ium Turegensium. CHART. select. Keutgen 133,25 si civis -em suum extraneo iudicio persequitur. CHART. Burgenl. I 298,5 super domum sui -is . . . irruere. CHART. Friburg. 156 p.129,6 monasterium . . . -ium suorum in Friburg . . . invocavit consilium. CHART. civ. Spir. 103 p.75,6 si quis -ium nostrorum in aliquem hospitem . . . querimonie habeat actionem. saepe. **2** spectat ad castella i. q. castrensis - Burgbewohner: THIETM. chron. 6,11 rex . . . -es . . . portas sibi . . . aperientes . . . suimet cognovit amicos. **3** spectat ad vicos, villas i. q. convicanus, habitator eiusdem curtis - Dorfgenosse, Bewohner desselben Hofs: **a** gener: RUD. FULD. mirac. 12 p.338,37 quos (*acervos*) vel ipse vel -es eius . . . messuerant. TRANSL. Chrys. et Dar. 25 alias . . . de eadem villa . . . audiens . . . -is sui . . . membris priorem recepisse virtutem. THIETM. chron. 7,70. *al.* **b** iur. i. q. socius villanorum vel familiae - Mitglied der Dorfge-meinde oder des Gutsverbandes (*cf. G. Köbler, Civis und ius civile. Diss. Göttingen. 1965. p.565gg.*): LEX fam. Worm. 12 ut . . . loci minister cum subiectis -bus suis . . . hoc determinet. TRAD. Teg. 171 Otto advocatus assitis -bus . . . familię . . . rem investigavit. CHART. Anhalt. I 690 p.507,23 si quis eiusdem ville civium contra -em suum causam habens advoca-tum invitaverit. *al.* **4** spectat ad provincias, territoria, regna (interdum expressius i. q. compatriota, popularis - Landsmann, e. g. p.1187,1.3.5): **a** in univ.: ARBEO Corb. 37 quidam nobilis . . . Romanus, . . . Preonenium plebis -es (inde VITA Corb. 30 cives). CONC. Karol. 61,1 p.797,37 oc-currentibus cunctis dioecesos presulibus . . . cum -bus in-clitis (*item de dioecesanis*: WOLFHER. Godeh. I 28 synodus

cum illius pagi -bus habuit). CARM. var. I 13,1 -is et hospes. TRANSL. mart. Benev. 19 (MGLang. p. 574) regem -em . . . cives, non dominum sensere sui. LIUTPR. leg. 24 ad -es et cohabitatores meos . . . sum deductus. THIETM. chron. 6,83 nostri . . . -es (CHRON. Thietm. comp provinciales). CHART. Turic. 227 p. 118,32 (spur.) cives . . . Uranię proclamabant se . . . a -bus Claronę fuisse invasos. al. **b de vicinis**: ANNAL. Ful. Ratisb. a. 896 p. 129,27 eorum (Graecorum) -es Bulgari. **fort. huc spectat**: COD. Udalr. 213 p. 386,28 (a. 1122) non solum quia coepiscopus, sed etiam quia -is vester (sc. Adalberti episcopi Babenbergensis) est episcopus Wirzeburgensis. **5 usū vel incerto**: EPIST. Teg. I 83 persecutionem patimur nostrorum -ium, priorum scilicet ad vocatorum (cf. 62). EPIST. Worm. I 64 p. 109,7 Humbertum . . . apostamatam, -em tuum egs. WALDO Anscar. 18,5 viae collegam se reperisse, fidum, -em egs. ALBERT. M. lob. 1,3 p. 22,15 (ed. M. Weiss. 1904) qualis erat Iob in bono civitatis et gentis, et hoc tripliciter, scilicet ad -em, ad Deum egs. p. 22,18 ad -em. **B latius (usu eccl.)**: **1 spectat ad ecclesiam**: RUORG. Brun. 26 Bruno appellatus . . . est . . . concors et -is apostolorum. EKKEH. IV. bened. I 3,23 ni Stephanus peteret, Petrus hoc -e (sc. Paulo) careret. **2 spectat ad communionem sanctorum** q. d.: CARM. Cantabr. 7,1^b,5 immortales celi cives, . . . nos mortales, iam -es vestros, commendate redemptori. BERENG. TREV. myst. (PL 160,987^B) divinae miserationis gratia . . . per mysterium crucis angelos et homines fecit esse -es. al. **3 spectat ad regnum caelorum**: VITA Sigir. 21 (MGMer. IV p. 619,13) cum . . . patronis . . . homines luxerunt discidium, -es angeli in celo tripudiantes egs. VITA Otton. Bamb. II 10,3 o patriarchae . . . -is et domesticus vester sit Otto beatus. al. **expressius de angelis**: CHRON. Clus. 1 (MGScript. XXX p. 960,17; s. XI^a) ab illo, cui ab aeo cum tuis beatis astas (sc. Michael) -bus.

II in imag.: LAMB. LEOD. Matth. I 95 (gloss.) que (caro) -is est anime non natura, sed cohabitatione.

***concivitas**, -atis f. **ius (con)civis** - Recht eines (Mit-)Bürgers: CHART. Basil. A I 408 (a. 1251) volentes ipsos (abbatem et conventum) gaudere omni iure civitatis, videlicet . . . -e sicuti et caeteri cives.

***concivulum**, -i n. **1 universitas civium, commune** - Bürgerschaft, (Stadt-)Gemeinde: CHART. select. Keutgen 143,8 (a. 1213) quicunque ad -um opidi intraverit. CHART. Biel. 4,7 a -o alienari. CHART. Dortm. 78 p. 33,21 unus consulm . . . qui est de -o occidentali, quod Westerburcap appellatur. al. **2 ius civium** - (Stadt-)Bürgerrecht: CHART. Pomm. B 836 p. 176,13 (a. 1267) civitatem recepto -o . . . ad manendum intrare (838 si aliqui receperint -um ipsorundem burgensem). CHART. Osn. III 617 p. 437,3 quicunque . . . burgensis -um . . . resignaverit egs. p. 437,15 carnifices . . . , qui -um servaverint vigiliis et aliis servitiis. ibid. al.

1. concium v. congius. **2. concium** v. concinnis.

1. conclus v. congius. **2. conclus** v. conscius.

conculca v. conchula.

conclamatio (-cio), -onis f. **exclamatio (communiter facta)**, **clamor, vociferatio** - (gemeinsamer) Ausruf, Aufschrei, Geschrei: **1 gener.**: **a in univ.**: FOLCUIN. Lob. 38 facta . . . -e turbatur ecclesia. BERTH.(?) annal. a. 1076 p. 282,38 quid ibi tumultus et -is . . . excreverint egs. **b de lamentatione**: THIOFR. Willibr. I A 24 p. 474^F cum luctisonis -bus . . . reconsiderunt corpus. ANNAL. Magd. a. 983 p. 157, 19. **adde**: EKKEB. SCHON. opusc. 9 p. 320,16 -es tabernaculorum Domini (cf. Vulg. num. 25,6). **2 publ.**: **a acclamatio, comprobatio** - Zuruf, Zustimmung: WOLFHER. Godeh. I 8 dum . . . honoris onus subire unanimi -cione iuberetur (CHART. Sigeburg. 95 p. 199,19 [ed. E. Wisplinghoff. 1964] abbas . . . et suus conventus . . . nos . . . concordi voce, u. -cione . . . elegerunt). **b declaratio communis** (magna voce prolatā) - (laut vorgebrachte) gemeinsame Erklärung: BERTH.(?) annal. a. 1079 p. 316, 32 isti (optimates) . . . nullam pacis . . . curam sese . . . habituros fore publica -e professi egs.

***conclamator**, -oris m. **1 assentator, fautor** - Partei-

gänger, Anhänger: RANGER. Anselm. 5561 Petrus episcopus admixtis -bus illuc convolat. **2 petitor** - Kläger: DIPL. Loth. II. 15 p. 408,6 (ed. Th. Schieffer. 1966) episcopus utpote verissimus -r in sua perseverat . . . quaerela.

- 5 conclamito**, -are. (communiter) magna voce (ex)clamare, vociferari - (gemeinsam) laut (aus)rufen, schreien: **1 gener.**: **a in univ.**: ARNOLD. RATISB. Emm. 1,8 pervenitum est ad hoc, ut nautae -rent: 'egs.' **b concinere, assentiri** - ein-, zustimmen: BERTH.(?) annal. a. 1077 p. 303,47 turba . . . in id ipsum -ans. **2 publ.**: **a declarare, pronuntiare** - erklären, verkünden: ARBEO Corb. 20 qui (sc. collegium) una voce eum reverti proclamant (2, -ant 1) multis testimoniis. **b refl. i. q. conqueri** - sich beschweren, Klage führen: DIPL. Otton. II. 200 p. 227,3 venit episcopus se -ans . . . <marcionem . . . villam> . . . sibi abstulisse.

conclamo, -avi, -atum, -are. script.: cun.: l.23. cumc.: l.68. comc.: l.72.

I proprio i. q. (communiter) magna voce (ex)clamare, vociferari - (gemeinsam) laut (aus)rufen, schreien (cf. GLOSS.

- 20 I** 64,29 St.-S. -at . . . piharet. II 32,1 -ant riefon. al.): **A intrans.**: **1 gener.**: **a in univ.**: CARM. de Karolo et Leone 162 -at turba pedestris. AGNELL. lib. pont. 129 p. 363,4 tota civitas cun-bant. RUD. TRUD. gest. 6,12 populus . . . stricto mucrone in eos (fratres) -at egs. al. v. et p. 1231,37. **de laude i. q. praeconium canere, iubilare** - (zu)jubeln: POETA Saxo 4,14 -at pariter populus. HROTSV. Agn. 83 cui (Christo) -antes condignis laudibus omnes coetus angelici non desistunt famulari. Theoph. 418 crebris -antes simul odis. al. **b concinere, (clamando) subsequi** - einstimmen, einfallen: ALDH. carm. eccl. 3,51 cantibus . . . -et (-at PV) turba sororum. **de bestiis**: ALBERT. M. animal. 22,114 ululando unus lupus praecinit et alii -ant. **2 publ.** i. q. acclamando consentire - Zustimmung äußern: CAPIT. reg. Franc. 276^C,4 p. 341,5 in hoc -antibus omnibus. **B absol. vel c. enunt. pro obi.**: **1 gener.**: **a strictius**: ABBO SANGERM. bell. 2,402 scandere gentiles undas -at eos Parisius. ANNAL. Altah. a. 1069 p. 76,31 his et illis 'arma, arma' -antibus. al. **b latius i. q. praedicare** - verkünden: TRAD. Frising. 106 (a. 782) sicut . . . evangelista -at: 'egs.' **2 publ.**: **a strictius**: **α de acclamatione** (cf. l.26): THIETM. chron. 2,1 Ottonem . . . in regem . . . elegerunt elevatis dextris -antes: 'vivat . . . rex'. **β de assensu**: CAPIT. reg. Franc. 176 p. 362,19 ab omnibus -tum est: 'placet'. **b latius i. q. evocare** - aufrufen: LAMB. HERSF. annal. a. 1070 p. 116,19 ad arma (a. 1076 p. 253,2. ibid. al. [v. ind.]). **C c. obi. acc. (c. acc. vel nom. dupl. l.55. 59. 68)**: **1 gener.**: **a strictius**: EKKEH. URAUG. Hieros. 23,7 simbola -ant, . . . civitatem invadunt. **de laude i. q. canere, offerre** - singen, darbringen: ALDH. virg. II 2896 -ant (proclamat S¹) virgines carmina Christo. VITA Ludow. PII 26 p. 620,45 laudes imperatori debitas clerus -vit. **b latius**: **a deplorare** - beklagen, beweinen (cf. GLOSS. II 245,52 St.-S. -tus bislagoter. 527,7 -ta piueinotiu): THEOD. TRUD. Bav.22 cadaver -tum navi imponitur. **β vocare** - nennen: NADDA Cyriac. I 22,1 ego ab omnibus infelix -tus Nadda. **2 publ. et iur.** (cf. l.50): **a strictius**: **α obi. res i. q. proferre** - vorbringen: LEX Alam. 36,3 ut in ipso placito pauperi -ant (-ent, clamant var. l.) causas suas. **β obi. homines i. q. pronuntiare** - ausrufen, ernennen: NADDA Cyriac. I 4,8 plausu adhibito vitor -atur Quintus Sestius in curia. **expressius i. q. acclamatione comprobare** - durch Zuruf anerkennen: MAGNUS chron. a. 1174 p. 498,39 Heinrichum . . . cum favore . . . imperatoris electum collaudant, -ant et inthronizant. **b latius**: **α conqueri, causari** - Be schwerde, Klage führen (über): GREG. CAT. chron. II p. 135,21 ad singula, que . . . episcopus -verat, . . . investigandum. **β declarare, affirmare** - erklären, bestätigen: CHRON. Andag. 90 p. 231,4 paratum se . . . sua procuratione apud apostolicum illi liberam abbatiam cum-are.

- II translate i. q. desperare** - auf-, verlorengehen: **A in univ.**: HEIRIC. Germ. I 3,85 -ta (schol.: -ta desperata, Terentius [Eun. 348] -tum est) salus, vitae fiducia cessit (DUDO hist. 3 p. 104,24 -ta [com- cod. Rothomag.] est omnium

[Page]

s.). INVENT. Matth. 13 sentiunt . . . in corpus rigore iam suo -tum spiritus immigrare vitales. al. B locut. -tum est sim. (cf. ThLL. IV. p. 71, 40sqq.): 1 res desperatae sunt, actum est - es ist alles verloren, es ist aus und vorbei: BENZO ad Heinr. 6,6 p. 667,26 -tum est, ni vestra nobis adsit pietas. 2 res decisa est, finitum est - es ist entschieden, steht (endgültig) fest: TRANSL. Dion. Ratisb. 17 p. 362^b,36 quid sis futurus, in reliquum iam manet -tum.

subst. **conclamans**, -antis m. petitor - Kläger: THIETM. chron. 8,28 imperator . . . loca precepit . . . -bus reddi.

***conclamosus**, -a, -um. (valde) lamentabilis - (sehr) beklagenswert: LAMB. WAT. annal. a. 1151 p. 520,27 contigit . . . inter . . . canonicos et . . . urbanos -am et inauditam . . . fieri perturbationem. *Pape*

***conclarifico**, -atum, -are. splendore adaequare - im Glanz angleichen: GERHOH. glor. 20,3 humanae substantiae argentum auro divinitatis unitum eidem conglorificatum seu -tum.

conclasso, -are. pulsare, sonare - erschallen lassen, läuten: LIBER tram. 42,2 p. 56,8 (Corp. consuet. monast. X. 1980; s. XI.) cunctorum signa heramentorum -entur (57,3 -entur omnia s.).

conclavatio, -onis f. actio clavis coniungendi - Verbindung mit Nägeln oder Zapfen: ALBERT. M. metaph. 5,1,2 p. 212,78 (ed. B. Geyer. 1960) causae . . . efficienes sicut dola-tio, compaginatio et -o egs. summ. theol. I 4,19,4 p. 131^b,32 alia causa esse in figura domus . . . est -o vel contignatio.

conclaudio v. concludo.

conclave, -is n. vel **conclavis**, -is f., raro **conclav(1)um**, -i n. (l. 35,38. p. 1190,18) form.: decl. II.: abl. pl. -vis: l. 35. decl. III.: acc. sg.: -im: l. 44,64. -em: l. 51.

I strictius: A de habitaculis, aedibus i. q. locus conclusus vel clausibilis - abgeschlossener, verschließbarer Raum (cf. Gloss. I 425,38 St.-S. in -i in pitati edo in pislozzani. 621,8 in -vis in pilochum. al. v. et l. 38): 1 cubiculum (interius), camera (dormitoria), diaeta - (inneres, Privat-)Geschach (Schlaf-)Kammer, (Wohn-)Zimmer (cf. Gloss. I 276, 41 St.-S. -e pettichamara pilochannissa. II 264,14 -vum kamara. 560,10 -e chaemenata. III 693,41 -e gadem. al.): a in univ.: HRABAN. inst. cler. 2,11 p. 89,1 qui (homo) amicum suum in -i positum de tribus panibus postulavit (item de dormitorio): TRANSL. sang. Dom. in Aug. 7 regem in -i pausantern. CHRON. Erf. mod. I a. 1208 p. 205,23 ille . . . scelestus exiens reserat -im. al.). FORMA mon. Sangall. p. 15^b -e assecularum. CARM. Cantab. 4,5^a,2 discipulis Iesu in -i congregatis. ALBERT. METT. div. temp. 2,18 multitudinem armatorum per officinas et -ia oppidi abscondit. ANDR. STRUM. Ariald. 21 p. 1067,19 mox ut in suo -i illum concluserat. AN-NALISTA Saxo a. 1088 p. 725,24 ipse (praesul) . . . lapidea -i non præve munitionis excipitur. al. v. et p. 1124,27. in imag.: ALDH. virg. I 35 p. 277,2 intra sagacis animi -e (-em var. l.). b de cubiculo regis, consistorio: HIST. Franc. Dion. 18 (MGScript. IX p. 400,33; s. XII.¹) qui (rex) . . . Albuinum ducem Francorum atque Naimonem primicerium . . . ad se in -i evocat. c de cella vel clausura monasterii: GUNZO epist. 6 p. 32,21 sciebam illum . . . in suo -i cornutum egs. al. ELIS. SCHON. virg. Col. 2 p. 124,3 ego in -i nostro residens.

d de aedium parte interiore: CARM. Bur. B 76,9,1 iussu sacre Veneris ductus in -i. e de cellula amantum: CARM. Bur. B 121,4,2 cum secum ludarem nuper in -i, dixit amasia egs. per amphiboliam e. sensu carceris: CARM. Bur. B 178,5, 7 penitentem corripe, si placet, in -i. 2 carcer - Kerker: CARM. var. II 15,7 angelus . . . tractum de -i puro te redditum caelo. VITA Liutg. III 2,737 -im . . . intrare compellitur rusticus. CARM. Bur. B 201^{IV},3 Bacchus in -i diriput vincla sua vi (vincula suavi cod., edd.; corr. Payr). cf. l. 62. 3 de templo i. q. sedes - (Wohn-)Sitz: ANSELM. MOG. Adalb. 271 ardua templorum moles, -e deorum. 4 de concha limactis i. q. testa - Gehäuse, Haus (proverb.): GUNZO epist. 11 p. 42,3 limax in suo -i cornupeta sibi videtur (sim. EPIST. Gerb. 32 p. 58,14 [ed. F. Weigle. 1966]). B de receptaculis i. q. theca, arca (conclusa) - (verschlossenes) Behältnis: MIRAC.

Waldb. II (MGScript. XV p. 766,1; c. 1022) omnia -ia mea et angulos cellulæ meae . . . perscrutatus es.

II latius: A inclusio, clausura, ambitus munitus - Einschließung, Abgeschlossenheit, abgeschlossener Bereich:

5 1 in univ.: VITA Bonif. II 8 intra -e unius oratori. 13 p. 105,3 Willibaldus vitam . . . conscripsit . . . in -i unius cubiculi.

2 de clausura coenobii: EPIST. var. I 30 p. 543,20 in quo (claustru) nunc omnes sub uno -i manere noscuntur. CHART.

Osn. II 40 p. 30,12 ut . . . sorores . . . communiter et in -i . . .

10 vivant. 3 de ambitu pacis: CONST. I 429,3 (s. XI. ex.) qui cumque . . . suum coniuratorem . . . aliqua temeraria presumptione infra curtis aut domus ipsius conceptum aut -e invaserit. B claustrum, custodia - Verschluß, Verwahrung:

15 CONC. Karol. 38,20 ne sacram chrisma foras - dimittant presbyteri (cf. 34,18 ut presbyteri sub sigillo custodiant chrisma). MILO Amand. 8 (MGMer. V p. 483,11) qui (cerei) . . . intra cancellos sub -i positi stabant. ALBERT. AQUENS. hist. 12,2 ut

1. thesauros civitatis . . . in custodiā et -ium (-i var. l.) Damasci . . . deportarent. al.

20 **conclavo**, -atum, -are. (clavis) coniungere, compingere, configere - (mit Nägeln, Zapfen) verbinden, zusammenfügen, befestigen: LIBER duell. Christ. I (MGScript. XXXI p. 675, 18; s. XIII.¹) tres . . . catene erant in ea (turri) -te usque ad muros civitatis. ALBERT. M. animal. 24,15 tingna . . . voco,

25 super quas (sic?) -antur laquearia. metaph. 10,1,1 p. 432,57 (ed. B. Geyer. 1964) 'quaecumque visco aut gumpho' sive clavo -antur. summ. theol. II 1,3,3,2 p. 30^a,22 poro compo-sita sunt, quae foraminibus et clavis immissis simul -ta

tenentur, ut paries. *ibid. al.*

30 **conclausio** v. conclusio. **conclaustalis**, -is m. de monachis eiusdem monasterii i. q. confrater - Mitbruder: ANON. Has. 28 si ego -is eius (magistri scholarum) essem egs. VINC. BELL. spec. hist. 29, 108 (MGScript. XXIV p. 165,40) rogatus Helynandus a Guille-

35 lermo . . . socio et -i ipsius Helynandi.

conclavum v. conclave. **conclea** v. cochlea.

conclericus, -i m. dignitatis clericalis comparticeps - Mitkleriker: CONC. Merov. p. 182,18 non licet presbytero . . . vel quemquam clericorum . . . -o (cum clericō OV) suo ad

40 iudicem saecularem tragere.

conclino v. conglomerato. **conclobatus** v. conglobato.

1. **concludo**, -si, -sum, -ere. script.: cumc.: p. 1191,42.

cun.: AGNELL. lib. pont. 167. -clau.: l. 49. p. 1191,14,16.

34,49. 1192,31. 64. al.

45 I proprie: A claudere, occludere, obserare - zu-, verschließen (cf. GLOSS. I 44,3 St.-S. -it piluhit. IV 47,27 -sus pitâner. al.): 1 strictius: a gener.: a in univ.: AEDILV. carm.

21,8 ego post omnes -sis postibus aulam deserui. WALAHFR.

Wett. 207 -clausis (-sis var. l.) oculis (WALTHARIUS 511 oculos

50 -serat. al. cf. l. 55). PASS. Quir. Teg. 10 -serunt illud (vasculum). WALTH. SPIR. Christoph. II 3,152 cum . . . aeratos . . . suo -serit obice postes ianua. MARC. GRAEC. ign. 7 r(ecipe) sandaracae . . . 1, in vase . . . fictili ore -so liquescat.

al. intrans. et refl. c. sensu conivendi, coeundi: ALBERT. M.

animal. 1,164 lacrimalia -entia. 24,21 sunt duae conchae se

-entes. 3 obstruere - ab-, versperren: LEG. Wisig. 8,4,29tit.

de discretione -endorum fluminum. WALTHARIUS 786 cada-

vera totam -sisse viam egs. al. b natur. et medic.: AESCU-

LAPIUS 20 p. 26,7 patiuntur isti (anhelantes), quando pulmo et

55 thorax -untur. TRACT. de aegr. cur. 82 si -sa est matrix et

menstrua non apparent. al. 2 latius accidente sensu per-

ficiendi i. q. (claudendo) complere - (durch Abschließen) ver-

vollständigen, vollenden: a in univ.: CAND. FULD. Eigil. I

17 aedifici structura . . . in summittate operis lapide -itur

60 uno (II 21, 9, 23). FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 87,4 hic . . .

digitus habuit officium -endi brancationem ex alia parte egs.

ALBERT. M. animal. 3,74 ut . . . pectus claudatur ad os, quod

ante pectus -it. b de terminis usu refl. et medial. i. q.

circumtum complere - sich schließen: DIPL. Karlom. (II.) 14

65 p. 304,41 termini . . . donationis ita se -unt: egs. ACTA imp.

Winkelm. I 307 p. 276,26 finis ascendit ad sanctam Eliam et

-itur. B includere, circumcludere - ein-, umschließen (cf.

{Erb}

Gloss. I 630,37 St.-S. -ent pivahent. II 294,50 -e gipirch. 445,27 -sum pifanga (...). al.): **1 gener.: a obi. homines:** **a in univ.:** **BEDA hist. eccl. 5,12 p. 306,30** undiqueversum hostibus et caecitate tenebrarum -sus. **HROTSV.** Pafn. inscr. p. 162,4 quam (*Thaidem*) Pafnutius . . . per quinquennium in angusta cellula -sit. **PAUL.** **BERNR.** Herl. 32 vivit . . . Agnes . . . in Admontensi coenobio virginum -sa. al. v. et p. 1189, 48. **in imag.:** **CARM.** Bur. B 107,1b,4 -si mentis te suggillo. **B de captiuis:** **HUCBALD.** carm. 2,128 convitii commentantem commenta . . . convictum caecis -ite (-ere W) claustris. **HROTSV.** Dion. 166 *pontificem* carceris in tenebras iussit -ier atras. al. cf. p. 1193,21,24sqq. **Y de mortuis, reliquis c. sensu condendi:** **TIT.** metr. II 2,3,7 hic modo me parvo -claudit cespite tellus. **GESTA Aldr.** 2 p. 311,20 in co (*altari*) sancti Stephani . . . reliquias . . . -sit. **EPITAPH.** Mediol. 4,1 (MGPoet. IV p. 1010) Arnulfi corpus tumulo -clauditur isto. **DECRET.** Frision. A 4,2 p. 44,3 quod ille (*pater*) tam profunde . . . cum illis iv clavis est sub queru et pulvere -sus et coopertus. **b obi. animalia:** **a in univ.:** **RUD.** TRUD. gest. 7,3 p. 265,49 mulierculae . . . porcellos gallinasque suas . . . intra domum et horreum hospitiae meae -entes. **B c. sensu capienda** (cf. *Vulg.* Luc. 5,6): **ALBERT.** M. animal. 24,8 in magnis et multis sagenis colligatis -untur *allec pisces*. **Y clausura retinere - in einem Gehege festhalten:** **LEG.** Wisig. 8,4,11 tremissem unum ei, cui pecus -sum (inclusum var. l.) est, . . . exolvere. **c obi. res:** **a in univ.:** **GERB.** (?) astrolab. 2,5 alnogiza, qui . . . eminentes aliorum climatum tabulas in se suscipiendo -it. **CHART.** eccl. Erf. 457 quatenus . . . quicquid inveneritis, sub sigillis vestris -sum nobis . . . transmittatis. **CHART.** Hans. 810 p. 280,9 mercimonia, que in vasis -untur. al. **B de areis, aedificis c. sensu saepiendi, munendi:** **LEG.** Wisig. 8,3,7 de ortis sepe -sis (Form. Sangall. I 18 curtem saepe -sam. v. et p. 1194,52). **LEX** Baiuv. 10,2 de scuria . . . liberi, si -sa (-clausa, sicut clusa var. l.) parietibus . . . fuerit. **expressius i. q. circumsaepire - einzäunen, einhegen:** **LEG.** Wisig. 8,4,27 ne iter agentibus pascua non -sa -vetentur. **Y de terris c. sensu cingendi:** **ANNAL.** Quedl. p. 32,16 omnem terram Thuringorum excepta quam Louvia et Haertz sylvae -unt. cf. l. 46sqq. **2 milit.:** **a de obdizione:** **RIMB.** Anscar. 30 p. 61,4 -sis ipsis in civitate. **WALDO** Anscar. 68,4 urbis -sae . . . ab arce. **WILH.** APUL. gest. 3,29 multus Persarum populus . . . illum (*Diogenem*) cum-sit. al. **in imag.:** **TRANSL.** Viti 1 Christi victoria . . . Hyspanos adiit, Brittannos -sit, Anglorum gentem subegit. **b de defensione:** **ANNAL.** Quedl. p. 32,14 capta . . . civitate . . . qua se -serat *Irminfridus*. **3 iur.:** **a de terminatione (pass. c. sensu continendi):** **DIPLO.** Otton. II. 28 quantum *terrae* . . . circumquaque infra ipsum ambitum -itur. **GREG.** CAT. chron. II p. 142,29 hi (*casales*) omnes . . . -clauduntur inter fines istos egs. **CHART.** Heinr. Leon. 91 p. 140,1 (spur.) terminos . . . episcopatus et . . . ducatus . . . sub eodem limite -entes. **b de acquisitione i. q. saepiendo (sibi) vindicare - durch Einhegung als Besitz abgrenzen, 'einsfangen':** **CHART.** Tirol. 645 (a. 1213) donavimus . . . quidquid ex ipsa communitate bonis suis -serant adjunctum ibidem. v. et p. 1194,53. **4 natur. et medic.:** **AESCULAPIUS** 3 p. 4,40 ex nimio sanguine vel cholerum fervore -so in stomacho. 7 p. 11,26 ventositas spiritus, quae solet in pulmonibus et cerebri partibus habitare, -itur ex calore cibi egs. **ALBERT.** M. veget. 2,50 ille (*spiritus pulsatilis*) -sus est intra succum plantae. animal. 1,302 qui (*panniculus*) -at cam (*carnem*) et convolvat. al. **C complicare, applicare - zusammien-, anlegen:** **FRAGM.** mul. VI p. 605,2 dum concubuerit cum viro suo, -sis (cf. *Hippocr. ed. Littre VIII p. 46 ἐπαλλάξασα*) femoribus . . . silescat. **FRID.** II. IMP. art. ven. 1 p. 103,14 quando avis descendit de alto, coarctat et -it ceteras pennas ad corpus et extendit empiniones. p. 103,17 -sis alis, pennis et empinionibus (p. 109,10 -sis a.). **II translate:** **A finire, perficere, consummare - (ab)-schließen, beenden, zum Abschluß bringen** (cf. *Gloss.* II 28,6 St.-S. -sit besloz. 342,19 -itur kaeintot): **1 spectat ad actiones, negotia:** **a gener.:** **a in univ.:** **CAND.** FULD. Eigel. II 17,48 opus incoepum . . . sacro . . . -ere fine. **POETA** Saxo 4,94

hic annus longi certamina belli . . . firmo . . . -sit foedere pacis. **CHART.** Heinr. Leon. 2 p. 2,9 rem suam sic . . . agere eoque confirmationis tenore -ere, ut egs. al. cf. l. 62. **B absol. i. q. opus consummare - das Werk abschließen:** **GODESC.** 5 **SAXO theol. 22 p. 306,20** tandem . . . -ens *Deus* hominem velut per anacephaleosin . . . suam . . . perficiens locavit in excelsa. **Y intrans. vel c. obi. q. d. interno i. q. finem facere, parare - ein Ende machen, bereiten:** **CAES.** HEIST. mirac. I 2,7 p. 70,19 Deus . . . eius (*usurarii*) fallacie postea terribiliter -sit. **10 CHART.** Stir. IV 514 quod . . . ipsius (*adversarii*) fraudibus finem -seris, quem eius intentio merebatur. **b iur.:** **a in univ.:** **LEG.** Wisig. 10,2,3 ut omnes cause tricennium -antur. **TRAD.** Frising. 1420 p. 276,43 commutationis tenor hoc fine ac ratione -sus et perfectus est, ut egs. **CHRON.** Andag. 90 p. 229, 15 19 scitis . . . quo iudicio uterque pontifex causam vestram -serit. **ACTA imp.** Winkelm. I 892,4 racionem . . . coram illis (*iudicibus*) fuisse -sam. **B probationem absolvere - das Beweisverfahren abschließen:** **GREG.** IX. registr. 771 p. 670,37 postquam fuit ab utraque parte renuntiatum et in dicta causa -sum. **CHART.** Rhen. med. III 1222 p. 899,13 -so in negotio. **Y decernere, constitovere - beschließen, bestimmen:** **TRAD.** Frising. 63 (a. 773) cum finibus universi et terminibus iure -sis. **COD.** Hartw. 14 in . . . traditione illud . . . ex utraque parte tradentium simul -sum est et diffinitum, ut egs. **adde:** **CARM.** Bur. B 204,4,4 fuit iudicio -sum (concursu cod.) Veneris rosam rosario dari. **2 spectat ad sermonem, scripta sim... a gener.:** **a in univ.:** **LIUTG.** Greg. 2 p. 68,3 cum consumasset . . . lectionem et . . . oratione -ret. **VITA Galli II 1455** tali -sit voce quarelam: 'egs.' **WALTHARIUS** 705 necdum sermonem -serat (compleverat var. l.) *Waltharius* (THIETM. chron. 2,45 ut -am [-claudam a. ras. 1] s.). **BERNOLD.** CONST. microl. 6 p. 981^a orationes . . . pene omnes . . . ita -imus: 'per Dominum egs.' (OTTO FRISING. gest. 1,56 dicens *haereticus*, quod ipse esset, per quem omnis oratio -itur, cum dicimus: 'per eum'. **ALBERT.** M. miss. 2,2,4 p. 44^a,5 nomine Christi oportet -ere orationem. al. v. et p. 1196,27). **CONR.** HIRS. dial. 584. al. **B de ultima parte operis i. q. exponendo completere - abschließend darlegen:** **AMALAR.** cod. expos. I 10,12 ut ipsi vobis -amus ea, quae adhuc desideramus . . . disserere. **+0 Y de plena et perfecta descriptione i. q. absolvere - erschöpfend, vollendet darstellen:** **THIETM.** chron. 1,28 quia haec (*facta regis*), sicuti fuere, -ere nequeo, tristis omitto. **b rhet.:** **a in univ.:** **CONR.** MUR. summ. p. 139,6 (ed. W. Krombichler. 1968) videtur . . . -ere, qui egs. **B de conclusione argumentationis (accidente sensu comprehendendi):** **ANSELM.** Bis. rhet. 1,11 his . . . ita defensis-it bonus orator: 'his nostris epystolę expurgatis viciis'; nec pudet -ere, quod nondum posuisti in propositione. v. et p. 1080,65. **Y de ratiocinatione finali:** v. p. 1194,21sq. **c iur. de forma sanctionis in fine chartae apposita:** **a in univ.:** **DIPLO.** Heinr. III. 80 p. 105,35 hoc decretum . . . tali anathemate -sum, ut egs. **CHART.** episc. Halb. 189 l. 27 omnia . . . confirmo, sigilli imagine notifico et adhibitis celi clavibus banno -o. **B expressius i. q. formam sanctionis apponere - die Poeniformel anwenden:** **CONR.** MUR. summ. p. 154,9sq. (ed. W. Krombichler. 1968) minores maioribus -ere non debent nisi necessitate cogente. set par pari, maior minori . . . -cre potest et debet. **3 spectat ad spatiū temporis:** **LIUTG.** Greg. 7 bono fine . . . -ere dies suos. **THIETM.** chron. 6,46 morte . . . subitanea lineam vitae huius -ens supremam. **HELM.** chron. 85 p. 165,32 novissima eius (*regis*) infelici exitu -sa sunt. al. v. et p. 1196,40. **adde:** **HROTSV.** Mar. 232 dum sol usque suum -sit vespere cursum. **4 spectat ad enumerationem, seriem:** **ALDI.** carm. eccl. 4,12,1 supremus numerum -at (-claudat var. l.) *Thaddeus* alnum. **BEDA temp. rat. 56,61** ab eodem die, quo ultimi -sit anni metas, primi inchoando principium. **B c. sensu includendi:** **1 complecti - einbeziehen:** **a recipere, assumere - aufnehmen:** **a iur.:** **DIPLO.** Otton. II. 51 p. 61,26 sub nostra tuitionis immunitate per huius precepti nostri vigorem omnes predictas res . . . -simus. 86 p. 101,36 monasterium . . . in nostrum . . . -simus mundiburdium (cf. *DIPLO.* Otton. I. 450 p. 610,25sq. [spur. s. XII.] quod . . . monasterium . . . sub

imperiali nostra libertate et mundiburdio -remus, prout acceptamus et -imus in vim presentis scripti). **a.** *accipere - übernehmen:* CHART. Salem. 267 (a. 1251) qui (*domini nobiles*) *silvam* . . . in suarum manuum potentia . . . serunt eqs. **B ecli.:** TRAD. Neocell. 170 (a. 1128/30) quod . . . beatum Albwinum . . . in suffraginis -amus. **b continere - enthalten, umfassen:** *a gener.:* CARM. libr. III 38,27 octo libri . . . reliqui . . . in se -unt numerum totidem vitorum. EKKEH. URAUG. Hieros. 13,2 libellum . . . plurimos . . . populi Dei . . . labores in captae Hierusalem . . . victoria -entem. *a. v. et vol. I. p. 424,28.* **B math.:** GERB. geom. 6,5 p. 91,27 cuius numeri latus . . . basis simul et catheti numerum -it (includit var. l.). *a. v. et vol. I. p. 994,44.* **γ philos. i. q. concipere - in sich schließen:** ALBERT. M. metaph. 1,4,2 p. 48,78sq. (ed. B. Geyer. 1960) intellectus unitatis positus -it intellectum formae, et si . . . forma prius sumatur, per formam -et ut intellectus unitatis. **2 constringere - einengen:** *a ligare, devincire, cohære - binden, fesseln, (be)zwingen (vigente imagine captivitatis:* l. 21.24sqq.): *a in univ. c. sensu captivandi:* CONR. HIRS. mund. cont. 359 (Anal. Mediaev. Namurc. XIX. 1966) que (*mors*) . . . uno . . . fine mortales absumit et -it. **B libertate privare, obstringere - unfrei machen, in die Verstrickung führen:** RATHER. otios. sermon. 2 l. 48sq. (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p. 158) si -serit Deus hominem, hoc est, -i permisit eqs. 3 l. 53 quis . . . non se formidare valet inevitabiliter fore -sum. *ibid. a. v. et p. 1196,38.* **γ subigere - überwältigen:** HELM. chron. 12 op. 24,7 -sa . . . atque subnervata . . . omni Slavorum provincia. **6 coartare - einzwängen:** ERMENR. ad Grim. 12 verba celestis oraculi -ere (ex Greg. M. epist. 5,53,2 restringam) sub regulis Donati. **ε refl. i. q. se coercere - sich einschränken, sich kasteien:** BAUDON. Radeg. 8 (MGMer. II p. 383,4) se . . . in tam ardua abstinentiae distinctione -sit (reclusit var. l.). **b in angustias adducere - in Bedrängnis bringen:** *a in univ.:* CARM. Bur. B 61,6^d,3 p. 17 -or re parvimoda, si duret vis agonis. **B per argumentationem i. q. urgere, confutare, comprimere - in die Enge treiben, widerlegen, zum Schweigen bringen (cf. Gloss. II 730,13 St.-S. -ere gisueigan):** GODESC. SAXO theol. 21 p. 292,17 -sus evidenta quaestions istius. EPIST. Ratisb. 12 p. 331,36 -ere adversarium volens. CONR. BRUNW. Wolfrh. 4 p. 183,34 nulla eum argumentatione -ere . . . valebant. EPIST. Wibald. 404 p. 542,4 fabula heretica . . . ita detecta est, ut etiam . . . mulierculae quoilibet etiam doctissimos super hoc -ant. *al. cf. p. 1194,17sqq.* **3 tenere - festhalten:** THIETM. chron. 1,20 temporum qualitates scripturae memoriam. **C comprehendere - zusammenfassen:** **1 in univ.:** TRAD. Ratisb. p. XIII (s. IX ex.) plurimas . . . scendas traditionum . . . colligens in unum collectarii huius corpusculum complexui atque -si. *v. et p. 1197,11.* **2 spectal ad sermonem:** *a gener.:* TRAD. Ratisb. 19 p. 24,30 (a. 822) commemoratione brevi sermone -sa. DIPL. Zwent. 7 ut breviter -am. CHART. Merseb. 343 p. 273,12 ut per pauca omnia -amus. *al. b rhet. de comprehensione argumenti: v. p. 1192,47.* **D syllogizare, colligere, ratiocinari, ratiocinando ostendere - logisch schließen (auf), (schluß)folgern, einen Schluß ziehen, syllogistisch ableiten (intrans. de syllogismo vel argumentis i. q. conclusionem inferre, demonstrativum esse - einen Schluß ergeben, schlüssig sein):** **1 in univ.:** *a de actu ratiocinantis:* GODESC. SAXO theol. 1 p. 85,17 rationabiliter . . . proponendo, regulariter adsumendo, veraciter -endo. OTTO FRISING. gest. 1,55 p. 80,20 nec . . . recte -i, si est alio pater, alio Deus, ergo hoc et hoc. ALBERT. M. bon. 441 in rationibus inductis ad oppositum videtur -i. div. nom. 2,66 p. 86,7 (ed. P. Simon. 1972) ex causatis -untur causae demonstratione 'quia' . . . eth. comm. 8 p. 6,68 (ed. W. Kübel. 1968/72) -it ex hoc, quod probatum est, diffinitionem boni. 14 p. 13,15 'ex talibus' principiis . . . 'italia' et similia eis '-ere' (p. 1094^b,22 συμπαίveσθαι). anal. pr. 2,2,2 p. 718^a,9 -ere circulari syllogismo minorem principialis syllogismi (cf. p. 718^a,37 reliquam praemissam . . . syllogizando in reflexo syllogismo -ere. 2,2,3 p. 722^a,8 ad propositionum -endam conclusionem circulariter. *al.*) metaph. 11,2,3 p. 486,56 (ed. B. Geyer. 1964) ex his . . .

facile -itur ipsum 'actum' purum nihil potentiae admixtum habentem esse. **persaepe. b de effectu ratiocinationis:** ALBERT. M. anal. pr. 1,2,6 p. 496^a,44 s. ex necessitate suae inferentiae 5 conclusionem -ens. 1,2,13 p. 510^b,38 s. indirecte -ens minorem extremitatem de maiori). 1,2,10 p. 505^a,15 necesse est, quod figura -ens universaliter -at etiam particulariter (p. 505^a,29 una est f. -ens affirmative et negative). 1,2,13 p. 511^a,47 indirecte -entes modi possunt esse in omni figura. *ibid. saepe. v. et p. 1196,68.* **c de vi rationum:** ALBERT. M. phys. 8,1,9 p. 540^a,31 ad quid inducuntur verba Aristotelis et quid et quantum -ere possunt. eth. comm. 30 p. 27,40 (ed. W. Kübel. 1968/72) hae . . . rationes Aristotelis necessario -unt contra Platonem. metaph. 11,2,3 p. 486,41 (ed. B. Geyer. 1964) haec ratio apud recte philosophantes non -it. p. 486,66 si hoc est verum, tunc non -unt ea, quae inducta sunt. *ibid. al.* **2 c. colore quadam:** *a ratiocinationem conclusivam afferre, argumenta demonstrativa opponere, argute respondere - die Beweisführung abschließen, schlüssige (Gegen-) Argumente vorbringen, schlagende Antwort(en) geben:* RAGIMB. epist. 6 p. 530,31 ut tibi -am: *seq. definitio.* UDALSC. Egin. 3 p. 433,41 ut oblatrantibus breviter -amus: *seq. dilemma q. d. rhetorium.* SALIMB. chron. p. 226,7 omnes involvebat, omnibus -bat Hugo. p. 428,15 -sistis michi et scaccum michi dixistis nec habeo amplius, quid respondeam. *cf. p. 1193,36sqq.* **b persuadere, rationibus persuasoriis definire - überzeugen, mit zwingenden Gründen bestimmen (zu):** CAES. HEIST. mirac. I 10,31 ac si ei (*Deo*) oratione (*sc. per modum ratiocinationis prolatu*) fidelis viduae -sum fuisset, flamas . . . a domo eius compescuit. **c demonstrare, ostendere - nachweisen:** ANON. geom. I 4,60 p. 362,18 hoc (hac var. l.) tali probatione -sit, quod eqs. LIBELL. de Willig. 1 p. 743,31 nisi -am affirmatione veridica, ut eqs. **E excludere, prohibere - abwenden:** HELM. chron. 62 p. 119,15 putabat . . . vir sapiens repentinus bellorum iacturas sese consilio -sisse (exclusisse 2). **adi. conclusus, -a, -um. clausus - verschlossen:** **1 proprio:** ALDH. virg. II 1140 in tenebras -i carceris atras. CHART. Turic. 882 p. 343,2 (a. 1254) acta sunt hec . . . sub aere libero, non -o. **2 in imag. hortus -us (Vulg. cant. 4,12) de beata Maria:** ALDH. virg. I 40 beata Maria, . . . hortus -us, fons signatus eqs. (MILo carm. 3,4,2,8 h. -us, quo fons processit honestus. *al.*). **3 translate i. q. verbis secretioribus conscriptus, occultus - verschlüsselt, geheimnisvoll:** ANON. miseric. 666 posuerunt in eo (*modo*) libros excesatos (*i. excaecatos*) -clausos eqs. **subst. 1. concludens, -entis m. qui obstruit - einer der versperrt:** LEG. Wisig. 8,4,24 de dannis iter publicum -ium. **2. conclusus, -i m. ager circumscriptus vel saepe cinctus, comprehensio - umgrenztes oder eingehetges Land(stück), Bifang:** LEG. Wisig. 8,3,6 de prato sive de -o v solidos . . . exolvere. 8,4,25 qui . . . vineam vel pratum sive -um habere cognoscitur, sepem utrumque concludat. 10,1,13 si . . . silvam . . . propter excolendos agros aut -os (agros concludendos var. l.) . . . succiderit. **55 2. concludo v. conculco p. 1196,68.** **conclusio, -onis f. script.:** *concl.:* p. 1195,25. -claus-: p. 1195,4. -uti(o): p. 1195,23. **I propriæ:** A actio claudendi, occlusio, clausura - das Zu-, Ab-, Verschließen, Verschluß: **1 strictius:** *a gener.:* **60 a in univ.:** ALBERT. M. animal. 24,49 *polypus lapidem* initit conchae et sic -em interdicit. **B impedito - Behinderung, Unpassierbarkeit:** WIBALD. epist. 12 p. 89,21 *itinoris id longitudo et -o prohibuit.* **γ obstructio - Absperzung:** CHART. Merseb. 119 p. 101,13 (a. 1179) si . . . bona ex -e aquarum . . . lederentur. **meton. i. q. agger ad colligendas aquas factus, saeptum - Staudamm, Wehr:** LEG. Wisig. 8,4,30^{tt}. de confringentibus mulina et -es aquarum (p. 344,15). CHART. Eberb. 336 p. 100,15 (a. 1258) aque transitum per aliquam -em . . . et specialiter per illud, quod . . . wer dicitur, obstruere. **b medic.:** *a in univ.:* RECEPT. Bamb. 22^{capit.} ad enfraxina eparis, hoc est costipatio vel -o (cf. BRUNUS LONG. chirurg. 1,8 p. 108^G propter malitiam -is hepatis aut

splenis). CONSTANT. AFRIC. grad. p. 364,37 vulvae -em aperit malva. al. **β** obstipatio - Verstopfung: ANTIDOT. Glasg. p. 103,6 antidotum diapolliten . . . -em intestinorum aperit. WALTH. AGIL. med. 140 p. 222,34 constipatione sive -clausione interveniente. **γ** cicatrix - ?Narbe: IOH. IAMAT. chirurg. 7,1 cancer nothus interdum -i et vulneri supervenit. **2 latius de complemento structurae:** GESTA Font. 14 p. 41,42 ut . . . unius . . . mali parvi -e solidetur turricula. EBO BAMB. Ott. 1,22 p. 42,26 (ed. J. Wikarjak. 1969) lapide, qui totum in circuitu opus sua -e firmabat, lapsus. **B inclusio - das Ein-, Um-schließen, Einschließung:** **1 strictius:** a gener.: a saep-tio, saepimentum - Einfriedung: LEX Baiuv. 12,9 si quis . . . aedificia sepiis -e (-em, -is var. l.) firmaverit 12,10 in ceteris . . . aedificiis et horum -bus (inclusionibus P1). GESTA Trud. cont. I 8,14 p. 278,20 cum . . . hac -e (sc. deambulatorio et saepe) et fratres arceret ab egressu claustrorum . . . et utrumque sexum ab ingressu. **β circumiectus arduus - umgebende Höhen:** AETHICUS ISTER 65 p. 44,3 Gargania . . . regio . . . in latitudine inter montium -em angustissima. **b eccl.:** a de clausura: CONC. Merov. p. 154,18 quae (puellae) . . . intra monasterium puellarum -em elegerint. **β de inclusione poenali:** CONC. Merov. p. 157,1 triginta dierum -e (inclusione var. l.) detentus (p. 157,12 t. d. -tione [-e, inclusione var. l.] multetur clericus). **c medic.:** AESCULAPIUS 2 p. 3,26 ex stomacho . . . fiet eis (scotomaticis) conl-o (sic?) chole-rum. **2 latius i. q. finitio, finitas - Begrenztheit, Endlichkeit:** ALBERT. M. summ. creat. II 2,81, caput. utrum mundus perfectus sit in -e. **C (aequalitas) complexio(nis) - (Ge-schlussigkeit der) Komplexion:** BRUNUS LONG. chirurg. 1,10 p. 109^F quae (consideratio) attendenda est circa dispositionem -is membra vulnerata et totius corporis atque vulneris. p. 109^G si membrum in sui -e multae fuerit humiditatis. ibid.: ut me-dicamen reducat ipsum membrum ad suam naturalem -em.

II translate: A finis, consummatio, ultima pars - Abschluß, Beendigung, Ende (cf. GLOSS. I 643,30 St.-S. -em uzlaz. al.): **1 gener.:** a in univ.: LIUTG. Greg. 12 p. 76,44 apostolicum illud . . . testimonium . . . frequentissime in -e praedicationis suee annectere voluit egs. CONC. Karol. 44^B p. 482,6 nisi . . . in -e obiectum suarum . . . iter devium praecavisset. PONTIF. Rom.-Germ. 85,5 (Studi e Testi 226. 1963) quas (*lucernas*) in -e anathematis . . . proicere debent sacerdotes in terram. OTLOH. prec. (PL 146, 434^A) in te tam orationis quam caeterorum actuum meorum sufficientiam -emque ponens egs. ALBERT. M. miss. 3,23^{capit.} de salu-tione ad populum ac -e missae. al. **b c. colore quodam:** a de calce epistulae: FORM. extrav. II 26 p. 567,35 addidimus . . . seorsum in -e epistolae universa praeftata. **β de fine de-scriptionis:** THIETM. chron. 7,67 antequam huius -em anni faciam. ibid. al. **γ de plena et perfecta descriptione i. q. ab-solutio - Vollständigkeit, Vollendung:** TRACT. de Lamb. I praef. (MGScript. XV p. 947,21; a. 1116/19) instantiam . . . illius in assiduis orationibus quis laudabilis -e denunciat? **2 iur.:** a spectat ad actiones, lites: a in univ. c. sensu compositionis: CHART. eccl. Erf. 246 p. 133,7 (a. 1235) ad -em omnis litis et pacem . . . roborandam. CHART. Beron. 179 nos . . . receperimus -em ipsius cause. **β finis probationis - Ab-schluß des Beweisverfahrens:** ACTA imp. Winkelm. I 817 p. 634,16 (a. 1238) renunciacione . . . et -e sequitur. **b spectat ad chartas, instrumenta:** a in univ.. TRAD. Garz. 76 p. 67,15 (a. 1215/28) hii (*testes*) fuerunt principium et -o. CHART. ord. Teut. (Hass.) 96 p. 83,15 ne . . . -e securitatis et cautionis habundantis hic contractus sit expers, nomina scabinorum . . . fecimus ad nomina testium subscribi egs. **β formula finalis - Schlußformel (fere de forma sanctionis; def.: v. p. 1196, 22):** CHART. Rhen. med. II 173 p. 215,25 (a. 1198) factum nostrum . . . a . . . Treverensi archiepiscopo per anathematis -em postulavimus roborari. ORD. canc. pap. 3, 9, 14 forma 'nonnulli iniquitatis filii' solet dari cum speciali et iusta -e contra comites . . . et alios, qui egs. 3,9,86 littere alie, que iustitiam continent, dantur sub iustis narrationibus et -bus. al. **c spectat ad condiciones i. q. clausula - (Vorbehalt-)-Klausel:** TRAD. Salisb. I 14 (a. 987/1025) qualiter Tunzo . . .

- proprietatem . . . tradiderit . . . ista . . . -e decernendo, ut egs. TRAD. Michaelb. 24 quod . . . Marcholt . . . servum suum . . . tradiderit hac -e, ut egs. CASUS Petrish. 6,21 haec omnia . . . confirmata sunt . . . sub tali -e et confirmatione, ut egs. **5 3 rhet. de ultima parte orationis vel argumentationis (l. 11 sg.) i. q. peroratio, epilogus - (Rede-)Schluß, Schlusfaus-führung, Nachwort (c. sensu comprehensionis: l. 15,20):** a in univ.: WANDALB. ad Otric. p. 571,4 sequitur deinceps -o ad complendum martyrologium pertinens (cf. martyr. 10 concl. tit. p. 603). WALTH. SPIR. Christoph. II 1,143 post-quam illatas pepulit -o lites. ANSELM. Bis. rhet. 1,11 p. 122,12 hec . . . vestra intempesta -o nec minus est risu, quam si et (sic?) in principio. 1,18 p. 138,2 (in marg.) -o. EMECHO Ekkeb. (NArch. 11. 1886. p. 453,31) in finem libelli -em aptare. al. **15 in titulo libri:** RATHER. epist. 11 p. 62,15 undecimus liber -o est deliberativa sententiis magna, sermonibus parva (cf. concl. tit. [Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p. 3]). **b in arte dictaminis:** LUDOLF. summ. I p. 359,22 sunt . . . v partes dictaminis: salutacio, benivolencie captacio, narracio, peticio, -o. 2,4 p. 368,25sq. -o est oracio summam intentionis expli-cans; -um alia deprecatoria, alia minatoria egs. CONR. MUR. summ. p. 154,7 (ed. W. Kronbichler. 1968) -o est oratio, per quam epistola finitur et per quam ostendimus, quid comodi vel incomodo sequatur ex petitione admissa vel non admissa. al. **20 25 4 liturg. i. q. formula precationem concludens - Schlußformel des Gebetes:** AMALAR. off. 1,12,7 consecratur oleum pro infirmo concluditurque -e 'per quem egs.' 3,28,2 ad finem consuetae -is 'per Dominum nostrum' (cf. ALBERT. M. miss. 2, 2, 4 p. 43^b,39). BERNOLD. CONST. microl. 6 p. 981^B in qualibet . . . -e commemorationem sanctae trinitatis observare solemus. VITA Norb. I 14 p. 687,35 ut omnium exorcismorum -o in fine sic sonet: 'egs.' ALBERT. M. miss. 2,2,3 p. 43^b,17sqq. collectae non numerantur a -e, quia aliquando duae . . . et aliquando sex sub una terminantur -e. al. **B c. sensu inclusionis:** **35 1 gener.:** a obstrictio, cohibitio - Verstrickung, Ausweglosigkeit: RATHER. coni. 61. 208 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p. 122) istam dicit -em illam existere, in quam si quis incideret eternaliter Deo concludente, dum non aperiante, peribit. **b angustiae, oppressio - Bedrängnis, Überwälti-gung:** GALB. Karol. 65 conclusit . . . Deus diem illum in -em inimicorum suorum et in victoriam fidelium. **2 iur. de chartis fere i. q. continentia - etwa:** Rahmen: GESTA Dagob. 35 easdem . . . villas infra unius praecepti -em nominativum inserens (inde DIPL. Karoli M. 282 p. 421,41 [spur. s. XII.]). **45 C comprehensio - Zusammenfassung:** **1 in univ.:** CHART. Pruss. II 106 p. 92,27 (a. 1260) hanc . . . donationem . . . pre-cendentium donationum -em esse volumus plenariam et finalem. CHART. Babenb. 124 p. 160,36 omnes graciae seu donaciones . . . per unius privilegii -em confirmare . . . et renovare. **2 in arte dictaminis:** a de propositione ut vid.: CONR. MUR. summ. p. 133,17 (ed. W. Kronbichler. 1968) privilegiorum . . . hee sunt partes: titulus, exordium, -o generalis, narratio, finalis corroboratio egs. **b de comprehensione finali:** v. l. 55qq. **D de actu rationis i. q. illatio, συμπέρασμα - logischer Schluß:** **1 quod e premissis (vel argumentis) sequitur, extremum - Schlußglied des Syllogismus (oder der Beweisführung), Schlußsatz:** a in univ.: GODESC. SAXO theol. 7 p. 156,1 quod apostolus protulit sola propositione, . . . Hieronymus elucidavit assumptione et -e. EKKEH. IV. bened. I 41,22 propositis sumptis -o sit rata nostris. ALBERT. M. bon. 513 p. 267,85 -o potentia est in premissa maiore praecepit. anim. 1,2,7. p. 36,58 (ed. C. Stroick. 1968) qui (finis demon-strationum) est aut 'o' (p. 407^a,27 τὸ συμπέρασμα) aut 'syl-logismus' egs. animal. 11,45 propter necessitatem premissorum necessaria est -o. eth. 10,1,9 p. 615^b,22 circa theorematum, quae sunt principia vel -es demonstrationum mathematicarum. anal. pr. 1,2,9 p. 501^b,40 affirmativus syllogismus, hoc est concludens -em affirmativam. 1,2,10 p. 503^a,22 universalem. 1,2,13 p. 512^a,33 sequitur, quod -em oportet esse et par-ticularerem et negativam. 1,3,4 p. 524^b,10 privativam. 1,3,9 p. 535^a,22 -o de necessario. 1,4,25 p. 596^a,34 sequitur duplex -o, scilicet de inesse et de contingenti pro possibili. metaph. 12, [Erb]

2,10 p. 575,41 (ed. B. Geyer. 1964) modicus error in principiis maximum . . . facit errorem in -e. *persaepe. v. et p. 1193,71.* 1194,5. **b de actu intellectus practici:** ALBERT. M. anim. 3,4,9 p. 240,9 (ed. C. Stroick. 1968) syllogismus . . . appetitus continentis et incontinentis non habet -em nisi impetum ad opus (cf. eth. 1,1,3 p. 9^a,38 in his [ethicis] . . . opus est -o. 7,1,5 p. 474^b,15. *ibid. al.*). **2 ratiocinatio, syllogismus - Schlussfolgerung, -verfahren:** a in univ.: ALDH. virg. I 35 p. 278,17 Daria . . . captiosis sillogismi -bus instructa fuisse reprobatur. GUNZO epist. 11 p. 41,1 XVIII modorum -bus omnem pene logiken philosophiam concludi. EPIST. Worm. I 34 p. 64,17 colligamus . . . in -e conditionalia: egs. ALBERT. M. eth. comm. 32 p. 29,42 (ed. W. Kübel. 1968/72) inducit quendam corollarium -em contra Platonem egs. al. **b spectat ad ornatum sermonis** (cf. H. Lausberg, *Handbuch der literarischen Rhetorik*. 1960, § 842): CONR. MUR. summ. p. 97,312 (ed. W. Kronbichler. 1968) septima pars sermonis -o rite vocatur. al.

conclusiuncula, -ae f. *sophisma, captio - Spitzfindigkeit, Trugschlüß:* WIBALD. epist. 167 p. 283,11 argutias et sophisticae -as . . . nec exercebis superbe nec contemnes penitus.

conclusivus, -a, -um. **1 conclusens, comprehensens - abschließend, zusammenfassend:** CONR. MUR. summ. p. 108,19 (ed. W. Kronbichler. 1968) alias *punctus* est suspensivus, alias mediis, alias comprehensivus seu -us. p. 162,22 sunt verba . . . conventionalia, conquestiva, -a. **2 (firmiter) probans, demonstrativus - schlüssig:** CONR. HIRS. mund. cont. 824 (Anal. Mediaev. Namurc. XIX. 1966) argumentis -is melius ista videbis.

conclutino v. *conglutino.* **conclutio** v. *conclusio.*

concobina v. *concubina.*

concoenans, -atio v. *concent-*
***concoenobiota, -ae m.** *de monachis eiusdem coenobii i. q. confrater - Mitbruder:* RATPERT. cas. 8 p. 15,5 nostri . . . Waltonem -am <suum> . . . sibi abbatem . . . constituerunt.

***concoenobita (-cen), -ae m.** *de monachis eiusdem coenobii i. q. confrater - Mitbruder:* CASUS Gall. cont. 35 quidam ex fratribus sancti Galli eligebant quendam -cenobitam suum nomine Heinricum.

concoepi v. *conceptio.* **concoepitus** v. 1. *conceptus.*

conognosco v. *cognosco p. 801,56.*

concogo v. *cogo p. 808,15.*

***concollectio, -onis f.** *collectio, corpus - Sammlung.* INIT. cod. Sangall. 230 p. 1 (s. VIII.^{ex}) in nomine sancte trinitatis incipit o -dinvorum librorum.

***concolonia, -ae f.** *praedium coloni census, colonica (appendens) - Grundstück eines zinspflichtigen Kolonen, (abhängiger) Bauernhof:* INNOC. III. registr. 1, 425 p. 635,5 (ed. O. Hagedener, A. Haidacher. 1964) exteriore . . . mansiones . . . cum adiacentibus terris et -is suis.

***concolonus, -i m.** 1 gener. i. q. (*operis*) *socius, sodalis - (Arbeits-)Gefährte, Kamerad:* GOZECH. epist. 40 p. 907^A commilito meus in acie et -us in labore. 2 iur. i. q. *consors colonatus - Mitkolone:* TRAD. Frising. 1482 (s. XI.?) nec ego neque aliquis de -is meis.

concolor, -oris. 1 *strictius i. q. colore similis, compar specie - gleichfarbig, von gleichem Aussehen* (cf. GLOSS. II 6,8 St.-S. -r ebenuaruer. 7,21): THEODULF. carm. 28,214 -r est vitulo bucula bosque bovi. NIVARD. Ysengr. 1,595 tam fidus fido quam -r Anglicus Indo. 4,362 -r infirmo est. *in imag.:* ALBERT. M. miss. 3,20,1 p. 145^a,16 congruitas . . . et venustas coloris est in pulchritudine virtutis, ut -es simus angelis egs.

2 *latius i. q. similis, par - ähnlich, gleich:* CARM. var. III 16,18 ablative etiam natura est -r (gloss. G: *similis*) ipsi (dativo). Erb

concomes, -itis m. *qui cum aliquo proficiscitur, comes - Begleiter:* EPIST. Bonif. 87 p. 196,16 tuus gerulus Lul cum ceteris suis comitibus (-bus 2 m.²). COD. Karol. 5 p. 488,18 per . . . Droctegangum . . . eiusque -es. 46 p. 564,20 quem (*Ittherium*) cum suis -bus et reliquis vestris missis . . . direxitis.

***concomitantia, -ae f.** *concurrentia, relatio temporalis - zeitliches Zusammentreffen, zeitliche Verbindung:* ALBERT. M. phys. 4, 4, 2 p. 347^a,14 -am eius (*aeternitatis*) ad par-

tes temporis . . . dicunt verba praeteriti temporis et futuri egs. summ. theol. I 16,63,3,1 p. 648^b,7 praepositio 'de' potest dicere causam . . . vel potest dicere -am et rationem ad actum appositionis gratiae egs. *ibid. al.*

- 5 ***concomitative** adv. *ratione coincidentiae - im Sinne eines (zufälligen) Zusammentreffens:* ALBERT. M. div. nom. 13,32 p. 450,58 (ed. P. Simon. 1972) *sententia* sic intelligatur: -e (communicative G, *commentative M*), sicut cum dicitur: 'me ambulante factus est motus terrae'.
- 10 **concomitor, -atus sum, -ari. script.:** cumc-: ORD. canc. pap. 3,6,4 (var. l.). -cum-: l.63. -omni-: l.37. ?pass.: l.27.
- comitari, simul adesse - begleiten, dabeisein: I subi. anim. (partes corporis: l. 30): **A trans.:** 1 gener.:
- 15 NOTKER. BALB. carm. 3,14,2 p. 150 Palladia sorore se (sc. Paulum) per orbem -ante. NARR. de Gron. 30 p. 58,6 ipsi (Trentones) cum (episcopum) Covordiam -antur. deducere - geleiten: CHART. Rhen. med. III 1063 p. 791,4 (a. 1250) -ari fererum . . . usque ad ecclesiam. **2 milit.:** NICOL.
- 20 BIBER. carm. 1775 (ed. Th. Fischer. 1870) quem (*Volradum*) centum pene viri . . . -bantur. **B intrans.:** 1 gener.:
- ALBERT. STAD. Troil. 1,551 complacet, ut neptis -etur eis (*Polluci et Castori*). IUSTIN. Lippifl. 90 equites sua tecta revisunt cum plausi turba -ante vaga. al. a latere ire -nebenhergehen: IUSTIN. Lippifl. 560 reliquo equo praeente et reliquo gressu -ante pari. **2 milit.:** ERMOLD. Ludow. 3,372 cum paucis . . . illuc ire paro -ando viris. **3 anat. i. q. una moveri - sich mitbewegen:** CONSTANT. AFRIC. theor. 4,17 p. 17a^v si lacertus . . . moveatur . . . ossium motus et eorum concatenatio -atur.
- II subi. res: **A trans.:** 1 gener.:: a in univ.: ALBERT. M. sacram. 245 p. 160,75 propter corruptionem, quae -atur concubitum. sent. 4,16,42 p. 631^b,16 actus meritorius . . . -atur idoneitatem illam. meteor. 3,2,11 capit. de signis-antibus terrae motum. *ibid. al.* **b c. colore quodam:** **α c. sensu adiuvandi:** HYMN. Sangall. p. 123 tua (sc. Dei) -ante (-mm- var. l.) sese (sc. *Callum*) gratia. **β c. sensu aequiperandi:** GESTA Mett. cont. II 2 p. 548,5 prudentia suam -ante potentiam. **2 medic.:** GLOSS. Roger. I A 2,18 p. 639,38 cancrum . . . -atur fetor multus. WALTH. AGIL. med. 7 p. 104,7 illam (*melandoliam*) . . . -atur res alia, ex qua humor melanolicus ad cerebrum elevatur. **3 philos. de accidentibus vel proprietatis:** HUGO HONIAG. div. 19,7 (ArchHist-DoctrLitt. 37. 1962. p. 150; c. 1180) quae . . . conferuntur ad supplementum naturae, connumerantur naturis, non quod vere sint naturae . . . sed quia illas -antur. ALBERT. M. phys. 2,1,4 p. 100^a,34 quod . . . dicitur 'naturaliter', hoc est quod -atur naturam quocumque modo egs. cael. 2,3,1 p. 143,80 (ed. P. Hoßfeld. 1971) accidentia et proprietates semper se -antes in eodem subiecto. al. expressius i. q. proprium esse - eigen-tümlich) sein: ALBERT. M. anim. 2,3,11 p. 116,22 sq. (ed. C. Stroick. 1968) sicut -atur album disgregare visum et hoc est contrarium ad congregare visum, quod -atur nigrum. metaph. 5,1,7 p. 222,74 (ed. B. Geyer. 1960) necessitas . . . -atur causam et est quaedam proprietas ipsius. *ibid. al.* v. et p. 1199,17. **B intrans.:** 1 gener.:: a in univ.: ALBERT. M. div. nom. 13,32 p. 450,61 (ed. P. Simon. 1972) non . . . sequitur ex hoc, quod mea ambulatio faciat motum terrae, sed -atur cum hoc. **b c. colore quodam:** **α c. sensu favendi:** CHART. Livon. A I 251 p. 332,34 (a. 1253) ut . . . ad pacem aeternitatis -ante divina clementia veniamus. **β c. sensu accedendi:** SALUTARIS POETA 201 (MittelLatJb. 5. 1968. p. 240; c. s. XIII.) scire tuum nihil est, nisi virtus -etur (-um-M²). **2 medic.:** MAURUS phleb. p. 13^b,25 -ante apostemate. *ibid. al.*
- adi. **concomitans, -antis.** *simul existens - gleichzeitig vorhanden:* ALBERT. M. sent. 1,5,3^{capit.} an in divinis essentia sit praecedens generationem aut consequens aut -s per intellectum. summ. theol. I 16,63,3,1 p. 648^a,40 haec ratio non est antecedens, sed -s. *ibid. al.* v. et p. 1228,72. **c. notione adiuvandi:** VITA Herm. Ios. 8 p. 687^A apposuit . . . gratiam -em Dominus, qui gratis dederat gratiam praevenientem egs.

(Sroder)

subst. 1. **concomitans**, -antis *m.* *comes* - Begleiter: 1 **strictius**: WALTHARIUS 618 hac (*gaza*) potis es decorare . . . tecum comitantes (te -es var. *l.*). MIRAC. Adalb. Wirz. 22 tam parentes *pueri* quam alii -es. *al.* 2 **latius de asseculis**: ALBERT. M. div. nom. 13,32 p. 450,20 (ed. P. Simon. 1972) 'a laude philosophantum' . . . , sicut fuerunt apostoli, aut 'ium' (*PG* 3,98^c συνοπαδῶν), sicut discipuli eorum.

2. **concomitans**, -antis *n.* *quod simul existit - gleichzeitig Vorhandenes*: 1 *in univ.*: ALBERT. M. bon. 68 p. 41,87 subsequenta vel -ia vel praecedentia opus. 2 **contingens - zufällig Zusammentreffendes**: ALBERT. M. animal. 18,57 solutares et fissura pedis . . . non sunt horum (*sc. multitudinis vel paucitatis filiorum*) causae, licet sint ista -ia ut in pluribus animalibus. 3 **quod accidit, proprium est** - (*Hin-*) **Zukommendes, Eigentümliches**: ALBERT. M. anim. 2,3,11 p. 116,18 (ed. C. Stroick. 1968) -unum colorem in specie essentialiter est contrarium ei, quod concomitatur aliud colorem. top. 3,1,4 p. 339^{a,19}.

concompositio *v.* *compositio* p. 1103,17.

conconcedo *v.* *concede* p. 1146,8,66.

***conconsul**, -is *m.* *qui cum aliis munere consulis fungitur - Ratskollege*: CHART. episc. Hild. III 454 (a. 1276) Arnoldus Waltman, noster -l et burgensis.

? ***concupatio** (-cupulacio), -onis *f.* *copulatio (coniugalis) - (eheliche) Verbindung*: FORM. Augiens. B 41 epistolam . . . pro hanc copulacionem (concupulacionem *cod.* *p. corr.*; *fort. leg.* conculacionem *ed. in nota*) emitto.

concoquo (*coc-*, *conquo-*), -oxi, -coctum, -ere. 1 **proprie**: *a commiscendo coquere, decoquere - zusammen-, verkochen* (*cf. Gloss. II 333,49 St.-S. -ta kasotan*): ANTIDOT. Sangall. p. 88,31 ceteras . . . resolvit in cacavo, cum aspalto coc-is. TRACT. de caus. mul. 41 lauri bagas, secturas cupressi -is (cuppresio coquis *ed.*) in aqua. 92 puli<ni> tri<tic>-quoquis et colas. b **digerere - (zu) verdauen (helfen)**: WALAHFR. hort. 333 ipsum (*apium*) . . . -it ([coquit K]. gloss. L.: minuit) errantes stomachi penetrabilis escas. 2 **in imag. i. q. inflammare - entflammen**: HUCBALD. carm. 2,90 corda cremant calvi Christi -ta calore.

concordabilis, -e. **concinens, consonans - klanglich zusammenpassend, konsonant**: HUCBALD. harm. inst. p. 107^{a,8} consonantia . . . est duorum sonorum rata et -is permixtio. p. 111^{a,18} dulci et -i suavitate. ANON. IV mus. 6 p. 84,6 (ArchMusWiss. Beih. IV. 1967) puncta . . . bene -ia. *ibid. al.*

adv. *concordabiliter. *concinne - klanglich zusammenpassend*: SCHOL. enchir. 1,189 (ed. H. Schmid. 1981) sibimet . . . subiuncta -r ad invicem uniri non possunt, *quaes canuntur*.

***concordantia** (-cia), -ae *f.* 1 **strictius**: a **gener.** i. *convenientia - Übereinstimmung, Verträglichkeit*: URSO element. 6,10 p. 204,21 (ed. W. Stürner. 1976) tam substantia quam qualitatum -a. b **publ. et iur.**: a **consensus - Einstimmigkeit**: CHART. Gelr. 968 p. 935,5 (a. 1275) cum communis et generali -a seniorum. b **pactio - Übereinkunft**: CHART. Bund. 772 p. 232,2 (a. 1239) scribi placuit conventionem et -am . . . Alberti . . . et Svichieri . . . super castro. al. c **mus. i. q. concentus, consonantia - Zusammen-, Wohlklang, Konsonanz**: ANON. mus. Becker p. 161 ad suplendam . . . consonantiarum -fortiantiam (*sic?*) regularem. IOH. GARL. mus. mens. 9,2 (ArchMusWiss. Beih. X. 1972) consonantiarum quaedam dicuntur -ae, quaedam discordantiae *eqs.* 9,5 -arum triplex est modus, quia quaedam sunt perfectae, quaedam imperfectae, quaedam mediae (*sim.* ANON. I mus. Coussemaker p. 298^a). 9,12 sex sunt species -ae, scilicet unisonus, diapason, diapente *eqs.* (*sim.* ANON. pos. disc. p. 190,24). al. LAMB. mus. quadr. p. 252^b que (*modulatio harmonica*) ex -a plurimorum sonorum . . . perficitur. ANON. IV mus. 7 p. 85,31 (ArchMusWiss. Beih. IV. 1967) -ae organi puri regulares dicuntur unisonus et diapason *eqs.* al. ANON. mus. Sowa 1^a p. 19,13 que . . . mobilitas (*sc. plicæ*) de sono in sonum per varias -as . . . deportatur. *sæpe*. 2 **latius**: a **locus congruus - Entsprechung, Parallelstelle**: ALBERT. M. Is. 14,2 p. 201,93 quae dicta sunt, sub iisdem -is . . . expo-

nuntur de Christo et ecclesia. b **collectio locorum congruentium - Sammlung (inhaltlich) übereinstimmender (Text-)Stellen**: a **de collectione canonum**: OTTO SANBLAS. chron. 47 p. 79,6 decretistas . . . de multis inutilibus et lectio-

5 nem gravantibus -ciis reprehendit Volco. b **de collectione locorum congruentium veteris novique testamenti**: CHRON. Albr. a. 1201 p. 879,37 obit . . . Ioachim . . . qui super apocalipsim Iohannis et super dicta prophetarum quasdam -as edidit. c **index (sacrae scripturae) ordine alphabeti contextus - (Bibel-)Konkordanz**: SALIMB. chron. p. 175,33sq. -arum in bibliotheca primus auctor fuit Hugo a S. Caro, sed processu temporis facte sunt -cie meliores.

concordatio, -onis *f.* *congruentialia, convenientia - Übereinstimmung, Einklang*: 1 **gener.**: DAVID compos. 3,2,1

15 consolatio spiritualis consistit in . . . carnis ad spiritum quieta -e. ANON. miseric. 322 -o rerum spiritatarum *eqs.* 662. 2 **comput.**: BEDA temp. rat. 46,38 in horum -e temporum. 3 **mus. i. q. consequentia (cantuum) consonans - (klanglich) zusammenpassende Abfolge**: SCHOL. enchir. 1,193 (ed. H. Schmid. 1981) prima -o haec est, quae fit praefato modo ad meli ductum, altera est -o paulo minor *eqs.*

***concordativus**, -a, -um. *concordiam constituens - Eintracht stiftend*: CONR. MUR. summ. p. 162,22 (ed. W. Kronbichler. 1968) sunt verba . . . condemnativa, -a.

20 ***concordator**, -oris *m.* *mediator, compositor - Schlichter, Vermittler*: CHART. Laus. 210 p. 207,10 (a. 1235) quod . . . si capitulum . . . durum vellet esse, ei supradicti -es capitulum temperarent.

concordia, -ae *f.* *script.*: cun-: ANNAL. Plac. a. 1266 p. 516,38. cumc-: FORM. Andec. 26. 45.

30 **I spectat ad anim. i. q. unanimitas, consensus - Eintracht, Einmütigkeit, Einstimmigkeit, (gutes) Einvernehmen** (*cf. Gloss. III 231,52 St.-S. -a ebenhellunga*): A **spectat ad trinitatem**: GODESC. SAXO theol. 22,8 p. 310,4 ubi (*sc. in trinitate*) est . . . caritas . . . , -a compar et potestas. ANSELM. HAV. dial. 2,12 p. 1181^a spiritus sanctus est amborum οὐμένων, id est -a. B **spectat ad homines eorumque congregations**: 1 **strictius**: a **proprie**: a **gener.**: ALCUIN. epist. 58 p. 101,14 inter se ipsos fidem vel -am servare. CAPIT. reg. Franc. 196,60 p. 49,35 in . . . fraternitatis amore atque unanimitatis -a. WALTHARIUS 1255 quonam migravit -a nobis semper in hoste domique manens? DIPLO. Loth. II. 23 (ed. Th. Schieffer. 1966) genitor noster . . . ad paternam . . . cum fuisse reversus -am. THANGM. Bernw. 48 arma discordiae, quae . . . sopita quieverunt praevalente gratia -ae. CHART. Solod. I 446 p. 256,27 ipse nos et nos ipsum in signum pure -e . . . ad pacis osculum recipientes. al. *in titulo melodiae*: NOTKER. BALB. hymn. p. 14 de sancto Stephano, -a. p. 62. *de pace Christi*: HROTSV. Agn. 86 mira cui (*Christo*) . . . gloria sublimis, perpes -a pacis. b **philos**: ALBERT. M. eth. 9,2,4 p. 576^{a,6} unum . . . de amicabilibus videtur -a (*p. 1167^{a,12} διμόνοις*) esse *eqs.* p. 576^{b,12} -a . . . circa operabilia est ad conversationem *eqs.* ibid. al. γ *publ. de -a civium, regni sim.*: CAPIT. reg. Franc. 46,2 ea, quae inter filios nostros (*sc. Karoli*) propter pacis -am statuimus (HROTSV. Sap. 1,4 rumpere civilis -am p. al. cf. DIPL. Conr. II. 59 pro . . . p. et -e bono. HIST. de exp. Frid. imp. p. 58,1 qui . . . pacem et -am obsidibus . . . datis se reformaturos aiebant. sim. al.). GERB. epist. 52 (ed. F. Weidle. 1966)

60 **principum**. 174 regnum (GREG. VII. registr. 5,15 p. 375,31 ad restaurandam regni vestri -am). GREG. VII. registr. 1,19 p. 31,32 ut sacerdotium et imperium in unitate -e coniungantur (*sim.* OTTO SANBLAS. chron. 23 p. 34,28). VITA Heinr. IV. 6 p. 24,25 dum omnia in solidam reformaret -am **imperator**. **persæpe. v. et p. 1201,10.** *de consilio unanimiter capto*: WIDUK. gest. 1,9 p. 11,8 ut a populi Francorum -a non discordes. 6 **eccl. de -a christianorum**: CONC. Karol. 23 p. 204,31 in fide et -a sanctae catholicae . . . ecclesiae. EIGIL Sturm. 14 (ed. P. Engelbert. 1968) ut fratrum ibi -am et conversationem regularem . . . discenter (*item de monachis*: LIBER ordin. Rhenaug. p. 249,27 missa votiva pro -a. CASUS Petrish. praef. 5 p. 22,5 quies et -a. al. v. et p. 1201,14). CAPIT. reg.

[Sroder]

Franc. 172 p. 354,47 eum, quem . . . omnes Romani uno consilio atque -a . . . ad pontificatus ordinem elegerint, . . . consecrari (*item de electione concordi*: CAND. FULD. Egil. I 3 Rattgarius eligitur in patrem mira -a fratrum. al.). 196,23 p. 36,41 ut semper inter pastores ecclesiarum et gregem Christi pax et -a unanimitasque servetur. CONC. Karol. 61 p. 799,28 mox mihi (*sc. Ebboni*) aecclasiastica restituta est -a (*item de reconciliatione*: p. 802,36). GREG. VII. registr. 2,31 p. 167,2. CAPIT. reg. Franc. 252,1 p. 214,1 oratio pro -a. ORD. coron. imp. 2,84 concede (*sc. Deus*) -am, quam inspirasti patriarchis. GREG. VII. registr. 1,64 p. 93,11 quantam -am cum Romana urbe Hispania in religione . . . habuisse(t), saepe expressius de munere unanimiter expletio: DIPL. Heinr. III. 270 ut per hanc -am et competentis exhibitionem caritatis devotiones in Dei servitium . . . coadunentur fratres. **iur.** de consensu mediatorum: CONST. I 245,1 (a. 1175) nos sumus in -a, quod egs. CHART. Tirol. 483 p. 271,23 in -a fuit . . . episcopus cum . . . Nicholao, quod egs. al. de -a per compositionem effecta: FORM. extrav. I 8 *(dum)* sic inter se . . . intenderunt, . . . ad pa(cem) et -a fuissent revocati (CONC. Karol. 30 p. 232,24 illos ad -am pacis revocare. CHART. Brixin. 77 p. 84,27 discordias et lites ad -am revocare. al.). DIPL. Conr. III. 101 (ed. F. Hausmann. 1969) ad . . . -e bonum redacta est controversya. CHART. Merseb. 161 p. 134,43 veram et perpetuam -am, quod vulgo vrvede dicitur. al. **c** milit. i. q. *pax inter adversarios constituta - Waffenruhe*: ALBERT. METT. div. temp. 2,10 -a iterum inter eos ad certam diem condicta est. **b** in imag. vel per prosop.: ANON. de alleg. (Cod. Sangall. 230 p. 537; s. VIII.²) duodecima virtus est sancta -a, illa facit pacem in camara. CAND. FULD. Egil. II 10,26 intrat laeta . . . comitata fide -a. ER-MENR. ad Grim. 27 p. 565,2 si caritas mater est virtutum et -a filia eius. al. **c** meton. de hominibus: LIBER diurn. 85 p. 103,15 vestram in Christo fraternalm . . . exortare -am. CAND. FULD. Egil. I 7 consolabatur eum blandis sermonibus -a fratrum (II 10,59 ait -a f. al. v. et p. 1206,55). II 8,3 vestra -a concors. COD. Udalr. 225 si vestrae . . . non displicerit -ae egs. al. **2 latius** i. q. *conventio, pactio - Vereinbarung, Übereinkunft* (*cf. Gloss. IV 136,60 St.-S. -a gizuft*): a publ. et milit. : TRAD. Frising. 661 p. 556,39 (a. 843) iuxta civitate Uiriduna, ubi trium fratrum . . . facta est -a et divisio regni. PRUD. TREC. annal. a. 860 p. 54,8 tandem -am atque amicitiam ipsi (*reges*) per se iuramento firmant. SALIMB. chron. p. 178,18 cepit marchio predicta castra per -am. p. 485,9 donec ipsum (*castrum*) pro -a (ALBERT. MIL. temp. 281 p. 539,2 pro concordio) habuerunt egs. v. et p. 1202,71. **b** iur.: **a** in univ.: CHART. Bund. 435,9 (a. 1186) nec vidi, quod haberent eam (*decimam*) in -a, sed per vim (CHART. Tirol. 1171 p. 216,6 per v. vel -am). GESTA Bert. 2,25 cartas . . . de -is erga . . . infestatores . . . ab ipso (*abbate*) factis. **b** de compositione (*interdum expressius i. q. compositio - Vergleich, e. g. I. 56, 60*): TRAD. Frising. 193 (a. 804) -a inter Attonem episcopum et Liutfrido abbati (*item in tit.* : 275 de -a Attonis . . . et Kypfin). TRAD. Ratisb. 250 conventio et -a Ramuoldi et Paponis). CHART. Sangall. A 426 p. 45,26 ut . . . illa anterior pax et -a firma et stabilis permaneant egs. DIPL. Conr. III. 57^a p. 99,13 (ed. F. Hausmann. 1969) -e compositionem. CONST. I 144 haec est forma -ae et conventionis egs. (CHART. Babenb. 271 p. 105,3 f. compositionis et -e. al.). CHART. Bund. 501 p. 15,13 firmaverunt consules . . . -am pro se et pro toto comuni Clavenne. 504 p. 20,3 de . . . omnibus contractibus et -is. CHART. Tirol. 764 p. 196,15 terminare . . . discordiam per sententiam vel . . . per -am (*item de arbitrio*: CHART. Bund. 684 iudicio vel -a. CHART. Salem. 299 p. 335,6 negotium . . . mediante iusticia vel -a t. al. cf. CHART. Carniol. II 186 p. 145,16 ratam . . . habere sententiam arbitrii et -e). CHART. Brixin. 131 p. 138,27 constituciones talis -e . . . scriptis . . . commendare. CHART. Salem. 462 p. 48,36 dies assignata ad -am inter ipsos faciendam. CHART. Brixin. 217 p. 207,19 qui (*ministeriales*) huic paci et -e interferunt. persaep. **C spectat ad bestias**: HROTSV. Mar. 747 inter quas (*beluas*) . . . fuerat -a tanta, ut egs.

- II spectat ad res (ecclesiam : l. 27):** A congruentia, convenientia, aequalitas - Übereinstimmung, Einklang, Einheitlichkeit: **1 gener.** : **a** in univ.: **a proprie**: BEDA temp. rat. 29,1 de -a maris et lunae (AGIUS comput. 4,19. 27). WALAHFR. 5 Otm. 15 cooperunt digiti . . . ad naturalium -am actionum redire. TRACT. de fist. org. p. 16 quarum (*linguarum*) foramina cum omnibus foraminibus tabule convenientia tanta -a, ut videantur una vel equales. ALBERT. M. div. nom. 4, 85 p. 191,49 (ed. P. Simon. 1972) 'propter' primum 'pulchrum' sunt 'ae (PG 3,704^A ἐφαρμογα) omnium'. al. **B meton. de Christo**: HEIRIC. Germ. I 6,540 rex (*sc. Christus*) . . . lex et -a rerum. **b de congruentia verborum vel rerum**: EPIST. var. II 6 p. 307,39 -am . . . antiphonariorum (*cf. BERNO miss. 5 [PL 142,1066^B] de . . . -a officiorum dominicalium*). HONOR. 15 AUGUST. gemm. 4,1). EPIST. var. III 6 p. 141,33 *evangelistarum* 22 p. 175,13 canonum (*cf. MANEG. c. Wolfh. 23 p. 101,11* [ed. W. Hartmann. 1972] decretorum). ALEX. MIN. apoc. prol. p. 5,78q. qualis . . . -a est inter legem et evangelium, talis est -a istius libri cum voluminibus . . . prophetarum. al. **in titulis librorum**: CATAL. biblioth. Lehm. I 49 p. 244,37 (a. 821/22) de -a evangelistarum (*i. Aug. cons. euang.*) libri IV. ARDO Bened. 38 p. 217,30 -a regularum. LEG. Lang. p. 235,2 liber legis regum Langobardorum -a dictus. RICHER. REM. hist. 4,50^{ex}. qui (*liber*) inscribitur 'de -a Yppocratis, Galeni et Surani'. al. **c de -a doctrinae ecclesiasticae cum traditione**: GREG. VII. registr. 2,50 p. 191,26 solet . . . apostolica sedes . . . nunquam in suis decretis . . . -a -a canonice traditionis discedere. **2 comput. de coincidentia computationum**: BEDA temp. rat. 11,89 dissonantia . . . non ante nostrae tempus intercalationis . . . potest cum nostri anni curriculo recipere -am. CHRON. Ved. p. 684,51 *cyclicus* per connumerationem fit concurrentium et epactarum, quorum -a non reddit nisi post DXXXII annos. al. **3 philos. i. q. possibilis conciliandi - Vereinbarkeit**: ALBERT. M. sacram. 126 p. 86,42 ad scientiam de -a liberi arbitrii et praedestinationis. **4 mus. i. q. concentus, consonantia - Zusammen-, Wohlklang, Konsonanz**: ARBEO Corb. 27 -a modolaminis. HRABAN. univ. 18,4 p. 500^A quando . . . tempora . . . et syllabae in unam vocis -am perducuntur. REMIG. ALTISS. mus. p. 67^a,25 sonorum. ANON. 40 pos. disc. p. 190,24 consonantia est diversarum vocum in eodem sono vel in pluribus -a. al. **5 publ. i. q. (comparatio) computatio(nis) - (Vergleich der) Rechnungslegung, Abrechnung**: ACTA imp. Winkelm. I 995 p. 749,30 (s. XIII.) unus ex magistris rationalibus debebat interesse -e, que fiebant quolibet sero super cotidianis expensis. 1000 p. 760,24 senescallus . . . audiat omni sero -am emptorum et aliorum officialium egs. ibid. al. **B in nominibus plantarum**: **1 agrimonia - Odermenning** (*Agrimonia eupatoria L., cf. Marzell, Wb. dt. Pflanzennam. I. p. 139*): GLOSS. III 527,8 St.-S. -a oderminete. 553,40 odermenie. ibid. al. **2 mercurialis - Bingelkraut** (*Mercurialis annua L., cf. Marzell, op. cit. III. p. 173*): GLOSS. V 42,19 St.-S. -a vel maior mercurialis i. heimuurz vel cuouurz.
- concordio v. concordo.**
- 55 concordium, -i n. unanimitas, consensus - Eintracht, Einmütigkeit, Einstimmigkeit, (gutes) Einvernehmen:** **1 strictius**: ANNAL. Ianuens. II p. 111,15 ambas partes communio et voluntate in pace osculari patientes *abbates* (CHART. Tirol. 1215 p. 260,9 de v. et -o . . . parciun. al.): CHART. Tirol. 60 715 in tali -o fuit dominus . . . cum . . . episcopo . . . , quod egs. (CHART. Tirol. notar. I 236 fuit in -o cum . . . Bertoldo et pactum inter se fecerunt. al. v. et p. 1207,40). in -o pro adv. i. q. *consentanea - übereinstimmend*: CHART. Tirol. 748 p. 185,19 (a. 1202) omnes . . . in -o dixerunt et laudaverunt, quod egs. **2 latius i. q. conventio, pactio - Vereinbarung, Übereinkunft**: **a publ. et milit.** : CHART. Ital. Ficker 215 p. 266,35 (a. 1208) -um et societas factum et facta inter Cremonenses et Veronenses. ACTA imp. Böhmer 985 p. 690,42 ad faciendum . . . -um et pacem cum . . . communibus.
- 70 ALBERT. MIL. temp. 256 capit. p. 366,4 de -o (p. 522,8 de concordia) populi Placentinorum cum Cremonensibus. v. et p. 1201,46. **b iur. de compositione (interdum expressius i. q.****

{Sroder}

compositio – *Vergleich, e. g. l. 4.8*) : CHART. Tirol notar. I 189 (a. 1236) omne preceptum, . . . quod . . . eis dicent . . . per rationem, transactionem, -um vel per convenientiam (CHART. Ital. Ficker 366 -um et t. . . facere. al.) 347 -um et pactum (CHART. Brixin. 127 p. 133,15. al. cf. CHART. Tirol. 666 p. 121,39 p. boni -i). 768^a promiserunt . . . in manibus . . . arbitrium stare precepta eorum in -o et iure (II 122 p. 72,2). II 28 inter se -um et compositionem fecerunt. al.

concordo, -avi, -atum, -are vel rarius **concordor**, -atus sum, -ari. *script. -i(o)*: p. 1204,65.

I *intrans.* : A subi. homines eorumque animus, sententia sim.: 1 concordem esse – (sich) einig sein: a concordia coniunctum, unanimum esse, concorditer vivere – einträchtig, einmütig sein, sich vertragen: CONC. Karol. 37,20 inter se -are debent episcopi et comites. WIFO gest. 2 p. 17,22 -are decet, quotquot natura ligavit. RUODLIEB XV 99 qualiter inter se -ent sponsus et sposa, quid mihi cure? EPIST. Ratisb. 10 p. 327,26 qui . . . unanimitate animi -bant, qualitate morum non discrepabant. ALBERT. M. eth. 9,2,4 p. 577^b,9 pravos . . . non possibile est -are (p. 1167^b,9 ὄμονος). p. 577^b,32 contendere invicem et non -are *eas*. metaph. 1,3,11 p. 41,67 (ed. B. Geyer. 1960) in his bonis coexistere et -are simul in unum. al. remissius i. q. coniunctum esse – vereint sein (mit): GERH. AUGUST. Udalr. I 9 p. 397,46 ubi pueri . . . sub throno angelis -antes Deum laudare . . . non cessant. b consentanea agere vel sentire – sich in Übereinstimmung befinden (mit): a in univ.: HROTSV. Gall. I 2,5 ut meum -ari credit velle. HELM. chron. 4 p. 12,12 paternis per omnia votis -ans. CHART. Brixin. 38 nos . . . sancte sedi Romanę et . . . Hartmanno . . . episcopo -antes . . . ecclesiam in tuitionem . . . nostram suscipimus. β idem sentire, assentiri – einer Meinung sein, zustimmen: BEDEA hist. eccl. 5,21 p. 340,24 (epist.) a sanctarum . . . scripturarum doctrina discordat, -at autem eis, qui *eas*. (cf. EPIST. Ratisb. 8 p. 302,22 sanctorum patrum dictis non contrairent, verum in omnibus -rent). WETT. Gall. 25 p. 270,10 cum Iohannes antistes -ante populo eligebatur (*item de electione concordi*): GERH. AUGUST. Udalr. I 26 p. 411,44 hi . . . duo si aliis -rent, electio . . . perfecta fuisse. THANGM. Bernw. 38 omnibus . . . pari voto in electione illius -antibus. al. v. et p. 1120,53). DIPL. Ludow. Germ. 170 p. 241,12 acta est haec confirmatio . . . -antibus episcopis. EPIST. Ratisb. 2 p. 277,21 nescis, utrum -es Stoicis . . . an cum Hieronimo *eas*. ALBERT. M. somn. 2,1,1 p. 178^a,49. al. γ de testibus i. q. consentanea dicere – übereinstimmend (aus)sagen: CHART. ord. Teut. (Hass.) 200 p. 156,37 (a. 1264) Anselmus . . . iuratus et requisitus per omnia -at cum sculteto *eas*. ibid. al. 2 concordem fieri – einig werden, sich einigen (usu publ. et iur.): a de mediatoribus i. q. in eandem sententiam abire – zu einer einstimmigen Entscheidung kommen: CHART. Carniol. I 152 p. 133,31 (a. 1180) si omnes decem viri discreti in hoc -are nequiverint *eas*. CHART. Tirol. notar. I 489 si omnes quinque arbitri non possent inter se -are. al. b de adversariis, partibus i. q. convenire, (re)conciliari, pacisci – übereinkommen, zu einer Einigung gelangen, ein Abkommen treffen (cf. p. 1204,70sqq.): a in univ.: ANNAL. Fuld. IIa.841 p. 32,16 cum . . . tres fratres . . . de partitione regni -are non possent. CHRON. Camer. 3,27 *papa et imperatore* conficte et dolose -tis discessum est. ROB. TOR. chron. a.1137 p. 493,7 -tus est rex Stephanus cum rege Francorum. a.1168 p. 517,36 quod rex Francorum . . . regi Anglorum non -retur. SALIMB. chron. p. 174,27 capta est Faventia sive -vit cum . . . imperatore. al. β de compositione: CHART. Hall. 229 (a. 1238) cum . . . inter nos ad invicem questio verteretur, -vimus in hunc modum *eas*. CHART. Eichsf. 475 Tidericus . . . cum ecclesia in Polide -vit cessans a querimonia *eas*. al. 3 satisfacere, parere – Genüge tun, nachkommen: ALDH. virg. I 34 p. 276,8 aegrotantibus sospitatem contulerunt evangelico -antes oraculo: ‘*eas*.’ CAPIT. reg. Franc. 252,20 p. 224,24 nisi . . . veniat et iustitiae -et. HROTSV. Agn. 359 pontificum votis male -ando malignis. al. obsequi – willfahren: EPIST. Hann. 34 p. 73,20 populus Israel Egyptii ad tempus servit, ut Egyptios spoliet, non ut Egyptii -et. 4 adhaerere – sich anschließen:

WIDUK. gest. 2,31 persuadebat huiuscmodi homines sibi -are. B subi. res i. q. congruere, respondere, consentaneum esse – übereinstimmen, entsprechen, zusammenpassen, in Einklang stehen: 1 gener.: a in univ.: LIBER diurn. 48 5 si ad . . . corporis habitum mentis quoque . . . bona -ent. HROTSV. Abr. 1,1 nihil aliud locuturus accessi, nisi quod divinae voluntati non nescio -ari. CARM. ined. 82,69 (ed. H. Hagen. 1877) pedes et regina in ludo seccorum sic -ant: *eas*. THIETM. chron. 1,28 p. 36,4 eligans . . . ortus ac finis bonus . . . optime -ant. DIPL. Loth. III. 20 p. 29,27 dignum est, ut -et per omnia celsitudini nostre . . . christiana humilitas. al. aequari – gleichen: WALTHER. SPIR. Christoph. II 2,232 si granum sinapi spaciis -at Olympi (cf. Vulg. Matth. 13,31). b de elementis, naturis sim.: CARM. de temp. rat. 15 386 nativae . . . maria cursu lunae -antur. MAPPAE CLAVIC. praef. p. 189 17 auriplumum non -at cum folio nec cum viridi (HERACLIUS II 57; cf. H. Roosen-Runge, Farbgebung u. Technik frühmittelalterlicher Buchmalerei. I. 1967. p. 29). HROTSV. Pafn. 1,6 dissona elementa convenienter -antia *eas*. 20 URSO qual. 645 aer . . . calidate -at igni, per humiditatem aquae. VITA Mariae rhythm. 256 hi (planetae) . . . speram mundi perlustrantes -ant discordare. al. c de scriptis: HRABAN. epist. 13 p. 401,4 cognoscis ipsius libri (sc. Iosue) textum evangelice lectioni -are. EPIST. var. II 20,11 25 sensu videbantur codicelli -ari, sed littera admodum dissonare. CHART. Carniol. I 68 p. 78,11 cum . . . cognoverit illud (exemplum) cum ipso autentico -are. al. d de verbis legi cuidam metricae congruentibus: ALDH. ad Acirc. 116 p. 160,9 huic regulae (sc. trochaei) -ant etiam passiva communia *eas*. 119 p. 163,16 neutralia . . . illa . . . anapesto -ant. ibid. al. 2 gramm. de congruentia g. d.: CONR. MUR. summ. p. 76,14 (ed. W. Kronbichler. 1968) adiectiva dictio . . . sive verbum -are debent cum proximo. 3 mus. i. q. concinere, consonare – klanglich zusammenpassen, konsonieren: REMIG. ALTISS. mus. p. 72^a,37 horum (sonorum) . . . alii -ant, alii discrepant. ANON. mus. La Fage p. 360 organum . . . mira quadam flexibilitate cantui suo -at. IOH. GARL. mus. mens. 10,1 (ArchMusWiss. Beih. X. 1972) de consonantia . . . , quae magis -ant et quae minus *eas*. 10,9. al. ANON. IV 40 mus. 2 p. 50,12 (ArchMusWiss. Beih. IV. 1967) punctus . . . superior sic -at cum punto inferiori. 3 p. 74,3 duae voces -antes ad invicem. al. ANON. mus. Sowa 6 p. 128,28 dulci voce et laudabiliter -ante. al. v. et p. 1207,62. C impers. i. q. concordiam facere – Einigung erzielen: CHART. Basil. C I 405 45 p. 301,18 (a. 1262) de vendicione . . . inter nos et . . . civem est conventum ac -tum de summa quadraginta quinque marcarum . . . argenti. GESTA Hort. Mar. 21st. qua (compromissione) facta -tum est.

II trans.: A obi. homines i. q. concordem reddere, planare, reconciliare – zur Eintracht bringen, in Frieden vereinen, aussöhnen (cf. Gloss. I 28,31 St.-S. -ant casonent): 50 1 gener.: a strictius (refl.: l.53): RUODLIEB V 69 nunc se -ent reges et sint . . . firmi compatri. LEO MARS. chron. 2,85 gratia -andi ecclesias Romanam et Constantinopolitanam. CATAL. abb. Augiens. (MGScript. XIII p. 332,29) imperator . . . eos -are non valens. SALIMB. chron. p. 75,26 ut potestas . . . -ret eos, qui guerras habebant, ad pacem. al. addere: LAUDES Veron. 12,3 (MGPoet. I p. 120; a. 781/810) martyres, apostoli . . . , qui -verunt mundum ad fidem catholicam. b latius i. q. sua pace donare – in seinem Frieden erhalten: CONST. II 153,1 (a. 1231) -et eum (imperatorem) Deus et ducat ad rectitudinem. 2 publ. et iur.: a ad conventio- nem, pactionem adducere – zu einer Einigung bringen, zu einem Abkommen bewegen: FORM. Andec. 39 metuantes (i. mediantes) bonis hominibus eas -iare duxerunt. CONC. Karol. app. 9 p. 837,20 volebant . . . boni homines eos (altercantes) . . . pacare et -are. CHART. Stir. IV 148 p. 92,41 patrem Ditricum . . . et . . . prepositum cum nobilibus viris . . . -vimus *eas*. CONST. III 34 p. 33,15 qui (viri idonei) nos -andi ad invicem habebunt . . . potestatem. al. b refl. i. q. convenire, (re)conciliari, pacisci – übereinkommen, sich einigen, ein Abkommen treffen (cf. p. 1203,52sqq.): a in univ.: CONST. I

{Sroder}

243 (a. 1175) sine fraude . . . -bunt se *arbitri*, per quod melius pax fieri possit. SALIMB. chron. p. 477,30 -verunt se *cives Rochetae* cum communi Cremone. p. 487,12 Bononienses cum suis amicis -verunt se et fecerunt consilium generale. *remissus i. q. consensum praebere* - *sich einverstanden erklären*: CHART. Tirol. notar. I 377 (a. 1236) quod naute . . . debeant se -are, quod solvant illis, quibus debent, tolloneum. **β de compositione**: CHART. Tirol. notar. I 786^b (a. 1237) ut sit *Albero* illa die coram eo (*iustitiario*) ad componendum et -andum se cum *Ulrico* . . . de quoddam debito. CHART. Wism. B 215 (ed. L. Knabe, Das zweite Wismarsche Stadtbuch. 1966) Conradus . . . -vit se cum Arnoldo . . . de . . . omnibus, in quibus discordabant. **α. c. enunt.**: CHART. ord. Teut. (Thur.) 101 (a. 1248) ita se -verunt, quod *eis. al. B obi. res*: 1 gener.: **a congruentem reddere - in Einklang bringen**: CARM. var. Walther 1,107,1 si vim non -etis (*sc. hiems et aestas*) frigoris et caumatis. **b congruentem agnoscere - als übereinstimmend ansehen**: ALBERT. M. eth. comm. 46 p. 46,46 (ed. W. Kübel. 1968/72) cum dicit *Aristoteles*: 'recte autem', -at suam sententiam ad id, in quo conveniebant antiqui de essentia felicitatis. **c ordine componere - ordnen, in Harmonie einen**: CARM. libr. III 7,13 cuncta simul Dominus -at pace quieta. **d secundum congruentiam disponere - zusammenordnen, nach Entsprechung anordnen**: LEG. Lang. tit. p. 235,7 omnes (*causae*) insimul adunatae et -te, ut *eis*. HAIMO BAMB. chron. (Bibl.rer.Germ. V p. 544,25) quinta pars tractatus colligit et -at annos Romanorum pontificum et Romanorum principum. **e obi. enunt. i. q. inter se constitvere - vereinbaren**: CONSUEL. Marb. 295 (Spicil. Friburg. X. 1965) cum cellarario veniat *infirmarius*, ut cum eo -et, quid preparetur. **2 publ. et iur. i. q. sedare, pacare - beilegen, friedlich beenden**: HIST. de exp. Frid. imp. p. 17,21 litem diremit et -vit. CHART. Zoll. VIII 154 p. 95,8 controversias, questiones et causas -amus et decidimus. CHART. Carinth. V 38 guerram . . . -bimus per iusticiam aut amorem. CHRON. Worm. p. 187,28 quod (*sc. intimitiae*) . . . rectificatum et -tum fuit. **3 mus. i. q. consonum reddere - zur Konsonanz bringen**: ANON. IV mus. 4,2 p. 71,3 (ArchMusWiss. Beih. IV. 1967) sonos cum sonis.

adi. 1. **concordans**, -antis. *consentaneus, concors - über-einstimmend, in Einklang befindlich*: ANON. miseric. 290 in qua (*natura*) sit cuhuy (*i. vis*) spirituum et corporum -ium sine divisione. *ibid. al.*

2. **concordatus**, -a, -um. *consentaneus, concors - über-einstimmend, in Einklang befindlich*: ANON. miseric. 71 de duabus rebus coniunctis -is *eis*. 212 de cuhy pluribus spiritatis . . . et corporeis et -is sine divisione *eis*. *ibid. al.*

subst. 1. **concordans**, -antis *m.* *qui idem sentit - Gleichdenkender*: EPIST. Ratisb. 3 p. 278,34 cum beato Augustino sibique -bus sentio *eis*.

2. **concordantia**, -orum *n.* *quae congruunt - Übereinstimmendes*: HROTSV. Pafn. 1,6 mirum, quomodo dissona concordari vel -ia possint dissona dici. EPIST. Ratisb. 24 p. 354,35 aliaque eiusdem generis in unum -ia.

3. **concordanda**, -orum *n.* *quae congruunt - Übereinstimmendes*: AMALAR. interpr. 62 sanctae fidei catholicae -a . . . extingue.

adv. **concordanter**. 1 gener. *i. q. congruenter - übereinstimmend*: ALBERT. M. anim. 3,2,14 p. 197,98 (ed. C. Stroick. 1968) omnes Peripatetici -r probant *eis*. 2 mus. *i. q. concinenter - klanglich zusammenpassend*: ANON. mus. Sowa 4 p. 115,29 remedium . . . , per quod ordinatae discurrerent voces -r.

concorporalis, -e. 1 *adi.*: **a spectat ad corpus Christi mysticum i. q. in unum corpus coniunctus - zu einem Leib vereint, eines Leibes** (*cf. Vulg. Eph. 3,6*): WOLBERO cant. 3 p. 1134^C in ipso sacramentorum corpore . . . et sanguine Christi capit corpus, hoc est Christo ecclesia, consacramentalis et -is efficitur. ALBERT. M. euch. 1,2,4 p. 197^b,14 ut in Christo fiant *gentes* -es. 3,1,8,4 p. 273^a,23 tertium . . . nos uniens Christo et quasi -es et connaturales sibi efficiens

. . . est dilectio. **al.** **b spectat ad coniuges i. q. (matrimonio) coniunctus - (ehelich) verbunden** (*cf. Vulg. Matth. 19,15*): WOLFHARD. Waldb. 2,2 (1) -em sibi et gratissimam coniugem. RUP. TUIT. off. 10,24 l. 1205 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. 5 VII. 1967) per -em illi (*Isaac*) coniugem Rebeccam. **2 subst.**: **a masc. i. q. eiusdem corporis membrum - Glied eines Leibes**: CHART. episc. Halb. 83 l. 7 (epist. papae a. 1063) non ut hospites . . . , sed ut cives et coheredes et -es in habitaculum Dei coödificatos. **b fem. i. q. coniux - Gattin**: 10 FUND. Brunw. 16 p. 135,3 pervenit comes ad -is (conthorialis var. 1.) sua corporis exanimi pignus. **adv.** ***concorporaliter**. *per modum concorporationis - als Glieder eines Leibes*: ALBERT. M. euch. 3,1,8,4 p. 273^b,21 vocamus ad Christum, ut sic connaturaliter et -r sibi sicuti capiti nostro . . . simus uniti.

concorporatio, -onis *f.* *in unum corpus coniunctio - Vereinigung zu einem Leib*: 1 *strictus de coniunctione cum Christo*: WOLBERO cant. 3 p. 1134^B per . . . vivificatricem sacramentorum suorum (*sc. Christi*) -em. **2 latius**: *a de 20 communitate fidelium*: AGOB. epist. 3,5 sine damno illius unitatis et -is, que supra demonstrata est sententiis apostolicis (*cf. Vulg. I Cor. 12,12*). **b de communitate observantiae vel administrationis**: CHART. Schoenthal. 13 (Mon. Boica XXVI p. 14,6; a. 1263) si religiosa . . . castra . . . sub communis 25 capite indifferenti -is federe iungerentur.

concorporo, -avi, -atum, -are. *in unum corpus coniungere - zu einem Leib vereinen*: 1 *corpor.*: **a strictius**: BOVO SITH. Bert. 11 p. 532,55 sanctis membris, ut olim -ta fuerant, compositis. **b latius i. q. copulare - zusammenschließen**: EPIST. pont. Rom. sel. II A 1 p. 583,14 cuius (*Drogonis*) . . . industria Romanorum Francorumque -vit imperium. **2 spirit.**: **a in univ.**: CHART. episc. Halb. 56 1,8 (a. 984/96) nos (*Hildwardus cum Adalberone*) . . . ex charitatis lege -ari ex animo semper optamus. **b spectat ad 35 corpus Christi mysticum**: BOVO SITH. Bert. praef. p. 525,8 quatinus nos . . . debilia membra . . . capiti Domino nostro possimus -ari. BERNH. CONST. can. praef. p. 472,22 verbo Dei in utero Mariae virginis -ta et sacramentis . . . desponsata mater fidelium aecclesia. WOLBERO cant. 3 p. 1134^D in sacramento suo idem Christus veraciter sumi non dicitur, nisi sumatur universus suo et ecclesiae mysterio eidem ecclesiae -tus. *per compar. in malam partem*: GERHOH. tract. p. 205,18 infelix . . . prosperitas, quae stultos illi stultorum capiti -tos perdet. **c spectat ad unionem Christi cum Deo patre**: GODESC. AQUENS. opusc. 3,13 p. 118,14 in assumpto homine, quem sibi -vit solus creator.

concorro *v.* concurro.

concors, -dis. *struct. c. gen.*: 1. 56.

unanimus, consentiens - einträchtig, einmütig, einig: 1 **de hominibus**: **a gener.**: **a strictius**: ALCUIN. epist. 47 obsecro, ut -es sitis cum piissimo patre nostro. 90 p. 134,11 ministros . . . in pace -es. AMALAR. off. prooem. 20 ut tanto sacramento congruenter sint -es *communicantes*. CAND. FULD. Egil. I 10 p. 227,44 tota -s congregatio (*cf. II 12,48* omnis concordia fratrum -s). DHUODA 10,2,43 (Sources chrét. 225. 1975) omnium -s amabili nisu. WANDALB. martyr. invoc. 11 hanc (*plebem candidam*) terris colit . . . -s ecclesia. CAPIT. reg. Franc. 289 p. 377,7 ut unanimis atque -es omnes in Ludovico . . . consentientes hunc . . . regem constituerent. 50 EKKEH. IV. bened. I 24,26 vivite -es (*gloss.*: caritativi). CARM. de Frid. I. imp. 285 (ed. I. Schmale-Ott. 1965) quas (*civitates*) rex cum vellet -es reddere. STATUT. ord. Teut. p. 106,41 studeant preceptor et marschalcus esse -es. *saepe de Musis*: WALAHFR. (?) carm. 50,1,13 sorores. **β in fide 65 concordans - eins im Glauben**: RUOTG. Brun. 26 -s et concivis apostolorum. **γ deditus - zugetan**: CHRON. rhythm. Leod. 361 pacificus (*sc. Fridericus*) et -s litteris. **b iur. de concordia per compositionem facta**: CHART. Tirol. notar. I 151 (a. 1236) Iordanus iudex precepit Osmundo et Iohanni . . . , ut in crastina debeant esse -es, alioquin (*A*) . . . veniant coram eo. 70 499 iudex precepit . . . Iohanni . . . , ut hodie sit -s cum uxore Warnardi. **2 de rebus**: **a gener.**: **α de unanimitate**:

[Sroder]

ALDH. virg. II 2398 quod dum sponderent -i voce catervae (CAND. FULD. Egil. II 4,5. al.). ALCUIN. epist. 74 p. 116,26 -issima pax (CAPIT. reg. Franc. 252,32^a. al.). CAPIT. reg. Franc. 275,12 p. 336,26 -i dilectione et unanimi voluntate. 279 p. 348,30 -i devotione (HROTSV. Theoph. 26 -s [ed. Strelcker, consors cod., v. Winterfeld] . . . devoutio plebis). THANGM. Bernw. 54 dolore. TRAD. Frising. 1409^b cum -i . . . deliberatione. HELM. chron. 32 p. 61,9 principum regni electio -s. HUGO HONIAG. hom. 2,26,6 (ArchHistDoctrLitt. 42. 1967. p. 199) -iaequalitate quodammodo uniti atque confitati. al. **β congruus, consentaneus** - übereinstimmend, in Einklang befindlich. ALDH. ad Acirc. 118 p. 163,8 nomina anapesto . . . -i ratione respondentia. al. HRABAN. epist. 32 p. 463,1 quos (libellos) ordo rationis -es fecit. BERNO miss. 5 (PL 142,1067^a) viginti tres hebdomadae . . . ita -es, ut egs. al. **γ accommodatus** - angepaßt. HIST. Walc. 53 p. 527,36 quo fieret -s . . . fastigium templi ad mensuram . . . ceterorum aedificiorum. **b mus. i.** **g. concinens, consonans** - zusammen-, wohllklingend, konsonant. ALDH. ad Acirc. 3 p. 73,16 -i modulationis armonia. Mus. ENCHIR. 13,2 (ed. H. Schmid. 1981) qualiter unusquisque sonus in tetricordo propria sit conditione dispar ab altero ex eorumque -i diversitate diversae prodeant modorum . . . species. SCHOL. enchir. 1,58 (ed. H. Schmid. 1981) in omni -i sonorum serie. ABSAL. serm. 36 p. 212^c prima chorda reddit sonum gravem . . . , quinta -em. ELIAS SAL. mus. 30 p. 57^b voces. al. **in imag.**: POETA Saxo 4,338 ut doctrine caelestis . . . cordae -es in Christi laude sonarent.

adv. concorditer. 1 gener.: **a unanimiter** - einträchtig, einmütig: **a in univ.**: CONC. Karol. 36,5 p. 261,25 in una pace et unanimitate -r vivere. CAPIT. reg. Franc. 217,5 si . . . -r degant abbates. VITA Liutb. 37 omnes pro se -r orare supplicabat. POETA Saxo 1,155 omnes tradiderant Carolo sese -r urbes. 4,113 ut gens et populus fieret -r unus. OTTO FRISING. chron. 8,27 p. 438,12 vera corpora . . . ita -r spiritibus suis connexa, ut egs. al. **β uno consensu, pari voto** - einstimmig: LIBER diurn. 60 p. 52,18 quia talis . . . -r electus est, in quo egs. (CONST. II 405,7 p. 526,4. al. cf. DIPLO. Conr. III. 252 p. 439,39 [ed. F. Hausmann. 1969] electionem canonice et -r factam). CHART. Tirol. notar. I 437 quod (praeceptum) . . . eis dicent ambo -r vel unus sine altero in concordio alterius. CHART. Raitenh. 343 promulgavimus -r arbitrium. al. **γ animo concordi** - in gegenseitigem Einvernehmen: TRAD. Frising. 1469 p. 319,33 (a. 1073) quod . . . reliqua . . . omnia filii inter se -r equabilis divisione partirentur. **δ pariter** - in gleicher Weise: ALBERT. M. summ. theol. I 12,50, 1 p. 519^a,30 qui (spiritus sanctus) . . . -r procedit ab eis (sc. patre et filio). **b congruenter, consentanea** - übereinstimmend, in Einklang (mit): **a in univ.**: CARM. de conc. mens. 48,2 quod prefati termini sic -r incidunt, ut egs. (6,3). URSO element. 4,3 p. 99,12 (ed. W. Stürner. 1976) qualitates elementi tanto -ius regi possunt . . . , quanto egs. **β de sententiis**: HRABAN. epist. 16 p. 419,31 sciat lector nihil . . . his sententiis refragare, sed -r cum illis . . . veritatem asstruere. ALBERT. M. summ. theol. II 4,14,3,1 p. 173^a,15 hi duo (*Aristoteles et Democritus*) -r dixerunt, quod egs. (cf. Ps. ALPHONS. clav. 1 p. 767,31). **2 mus. i. g. concinenter, suaviter** - klanglich zusammenpassend, wohllklingend: ERMENR. ad Grim. 19 p. 557,30 chordae habent proprium sonum et tamem -r sonant. Mus. ENCHIR. 13,9 (ed. H. Schmid. 1981) concentu -r (suaviter Mus. ENCHIR. app. A 2, 17 [ed. cit. p. 206]) dissono. GUIDO ARET. micr. 18,3 cum disiunctae ab invicem voces et -r dissonant et dissonanter concordant. al. **Sroder concordium** v. consortium. **concramo** v. concremo.

?*concreamen, -inis n. **generatio** - Bildung: GLOSS. Roger. II 134 super os aspergatur pulvis . . . olibani ad pori -n. **concreatio** v. concretio p. 1213,21,23. **concreativus** v. concretivus p. 1213,55. **concredo**, -didi, -ditum, -ere. form. stirp. perf. -cred(i): p. 1208,13,22.

1 gener.: **a commendare, committere** - anvertrauen. WALAHR. carm. 21,5,2 Thebaeae legio beata gentis his -ta lege militari. MEGINH. FULD. (?) Ferr. prol. domno Adelgero

cum grege sibi credito (-to B) Megenhartus. **in imag.**: CARM. de Karolo et Leone 2 incertis classem -ere ventis. **b credere** - glauben: EPIST. var. II 20,6 in tempore vicino post consummationem eorum (martyrum) easdem (epistolas) 5 fuisse compositas sine dubitatione -imus. **2 iur. et publ.** se, sibi -ere c. sensu cedendi: **a cedere, se obnoxium agnoscere, (iudicio) acquiescere** - nachgeben, sich geschlagen geben, sich (einem Urteil) fügen: **a strictius**: LEX Frision. 14,5 10 ute in ipso certamine convictus fuerit et sibi -diderit, solvat leudem occisi. LEX Saxon. 63 si occupator sibi -diderit (opp. contradixerit), reddat hoc, quod occupavit. LEX Sal. Karol. app. p. 535,37 (si ille), qui mallatus est, non vult se -ere. al. DIPLO. Karoli III. 25 p. 42,34 cum . . . se -credisset. CHART. Bund. 96 p. 79,30 Cozoldus monachus . . . cum avoco suo 15 -didit se. **se committere** - sich bekennen (zu): FORM. Sal. Merk. 32 si (z. se) ad ipso servicio sancti illius . . . -didit (FORM. Sal. Bign. 7 recredidit). **β latius c. sensu se submitendi**: CAPIT. reg. Franc. 262,3 si se -diderit et humiliaverit. HINCM. epist. I 169 p. 150,22 ut se -ret Rothadus (p. 151,8). 20 **b agnoscere, fateri** - zugeben, eingestehen: CHART. Ital. Ficker 10 p. 15,34 (a. 827) ut . . . omnia sic permaneant, qualiter se -crederent vel professi fuerunt. THEGAN. Ludow. 56 ut se (sibi var. l.) -ret ministerium sacerdotale minime habere posse. DIPLO. Ludow. Germ. 131 -didit sibi de illis (rebus), quod eas iniuste tenere voluisset. **c recedere, desistere** - aufgeben, abgehen (von): HINCM. epist. I 169 p. 149,9 persuaserunt . . . Rothado, ut non se a seditione movenda -ret.

concrematio (-cio), -onis f. 1 **strictius** i. q. **actio concremandi, combustio, incendium** - das Verbrennen, Brand(schatzung), Feuersbrunst (cf. GLOSS. II 314,6 St.-S. -cionem prennanne): **a proprie**: **a spectat ad res**: VITA Alcuini 19 p. 194,13 totius monasterii. CHART. Rhen. med. I 162 p. 226,33 (dipl. Karoli Simpl.) -e incendii (cf. CHART. Merseb. 35 294 per ignis -cionem). THIETM. chron. 6,35 terra . . . crebris -cionibus quatitur. CHART. Sigeburg. 66 (ed. E. Wisplinghoff. 1964) facta . . . e . . . curtis. CAES. HEIST. Engelb. 2,12 ob -em privilegiorum. al. **β spectat ad homines**: THIETM. chron. 5,38 p. 264,8 ignis -em . . . sustinere. **de poena inferni**: HONOR. AUGUST. ineq. B (PL 172,1206^A) illorum (a se recendentium) -e universum opus suum illustravit Deus. CONR. SAXO spec. 2 p. 21 in grandi -e damnatorum. **b in imag.**: ALBERT. M. sacram. 118 p. 82,21 sacrificium . . . ponitur ibi pro victimatione et -e animalitatis animae egs. 45 **2 latius i. q. ardor, austerus** - Hitze, Glut: CHRON. rhythm. Austr. 692 -cione aeris.

concremo, -avi, -atum, -are. **script.**: cun-: l. 66. adde AGNELL. lib. pont. 39 p. 303,3. **ibid. al.** -ngr- (var. l.): l. 63. p. 1209,25. -cram-: l. 61 (cf. francog. vet. cramer).

50 **I trans. i. q. comburere** - verbrennen: **A gener.**: 1 de rebus: **a igne delere, perurere, incendere** - durch Feuer zerstören, niederbrennen, in Brand stecken (cf. GLOSS. I 84,7 St.-S. -vit piscanchit. 85,7 -vit exussit): **a in univ. de incendio** (pass. sensu medial.): l. 57.64.66): LEG. Burgund. const. I 41 tit. de messibus incendio -tis (LEG. Wisig. 5,5,3 id si . . . in domo ipsius, qui accepit, cum rebus eius fuerit i. -tum. al. v. et l. 61. cf. FORM. Turon. add. 7 contigit, ut domus . . . a malis hominibus ad incendium fuisse -ta). LEG. Wisig. 8,3,5 tit. de vinea . . . evulsa sive -ta. FORM. Marculfi 1,34 (ed. A. Uddholm. 1962) instrumenta cartarum . . . una cum domo sua incendium -amat (tas var. l.) esse nuscuntur (item de chartis): DIPLO. Conr. I. 35. al.). LEX Alam. 77,1 si quis stuba, ovilem, porcaritia domum aliquis -verit (-gre- var. l.). LEX Frision. 7,1 domum et quicquid in ea -tum est. AGNELL. lib. pont. 136 p. 366,27 omnia volumina manibus suis igne cun-vit. ANNAL. Sangall. IV a. 948 Lintaugia -ta est nonis Iunii. CHRON. Worm. p. 165,12 -te sunt omnes crame et veteres gades usque ad hospitale. saepe. **β de vastatione** (fere de locis; per synecdochē de incolis): p. 1209,1): PAUL. DIAC. 65 Lang. 4,37 p. 129,19 Avares . . . urbem flammis -antes. THIETM. chron. 7,23 p. 424,34 omnia usque ad Ganam fluvium. LAMB. HERSF. annal. a. 975 p. 42,26 imperator Beheimos vastavit

(Widhalm)

et -vit. CHRON. Pol. 3,24 Bolezlavus . . . edificia villasque multas -vit. NARR. itin. nav. p. 185,35 captam civitatem, quantum potuimus, -vimus egs. al. adde: CHRON. Fred. cont. 37 p. 184,18 partibus Italiae . . . igne -vit Pippinus. b in ritu (pagano) c. sensu adulendi: CARM. Bur. B 228,5, 33 thus, storacem, balsamum, stacten -are. 2 de hominibus: a in univ. WIDUK. gest. 3,46 p. 128,6 alii . . . cum moenia pariter -antur. de combustione mortui: LEX Sal. Merov. 70, 2 si antruscione vel feminam . . . interfecit aut talare voluerit vel igne -verit (-viret var. l.). b c. colore quodam (usu pass.): a incendio detrimentum capere - Brandschaden erleiden: FORM. Turon. 27¹¹ in eo, qui ab hostibus est depredatus vel ab igne -tus. b flammis corripi, aduri - von Flammen erfaßt, versengt werden: METELL. Quir. 68,39 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) -antur . . . igne celico iuenculae. 3 de sacrificio animalium: ALDH. ad Acirc. 2 p. 65,2 de sanguine bulcae . . . in holocaustum -tae. B iur., publ., eccl.: 1 de rebus: PAUL. DIAC. Lang. 6,49 Leo augustus . . . eas (imagines) . . . in medium civitatis incendio -ari (-are var. l.) fecit. BERNOLD. CONST. chron. a. 1060 qui (Berengarius) . . . libros suaes heresos coram sinodo -vit. 2 de hominibus: a strictius de supplicio rogi (fere de malefactoribus, haereticis; de martyribus: l. 27): LEC. Wisig. 3,2,2 ut adulter et adultera ante iudice publice fustigentur et ignibus -entur ([gre-R 1], 3,4,14). CHRON. reg. a. 1163 p. 114,6 heretici de secta Catarorum . . . extra urbem igne -ti sunt). HROTSV. Dulc. inscr. p. 127 Ag. et Chion. -ari et Hir. iussit perfodi. HEINR. LETT. chron. 2,2 ipsum . . . in ecclesia -are. al. adde: ANNAL. Erf. praed. a. 1234 p. 86,25 magistrum Cunradum . . . dignum fore extumulandum ac velut hereticum -andum. b latius de poena inferni: FORM. Wisig. 45 p. 595,28 sententia anathematorum puniatur et cum Iudam . . . aeterno iuditio -atur (cf. DIP. Heinr. II. 433 eterno supplicio). COD. Karol. 45 p. 503,39 sciat se . . . aeternis incendiis -andum deputatum. CONST. Constant. 291 (ed. H. Fuhrmann. 1968) in inferno inferiori -tus cum diabolo . . . deficiat. al.

II intrans. i. q. (de)flagrare - (ab)brennen: A de rebus: VITA Sulp. 2 (MGMer. IV p. 373,13) contigit, ut domus illius -ret (contigit coniectio domus illius concepisse ignem rec. B). FORM. Salisb. 3,21,4 (SBMünch. 1973/IV. p. 55) paludes et arbore -antes in fumis. CHRON. Sigeb. auct. a. 1111 (MGScript. VI p. 462,7) suburbium . . . Belloacae urbis incendio -vit. B de hominibus (cf. l. 34): REGESTA Alsatiae I 113 p. 56,2 (ed. A. Bruckner. 1949; a. 728) se confidant pro . . . malicia eternos incendius -tuos.

concreo, -avi, -atum, -are. 1 de creatione: a strictius i. q. simul creare, una facere - zugleich hervorbringen, miterschaffen: ALBERT. M. bon. 505 p. 264,30 oportuit illum habitum in nobis -ari (concausari PBC) egs. meteor. 1,3,4 p. 501^b,19 cometen esse sidus inter opera naturae -tum (cf. Sen. nat. 7,22,1). b latius i. q. creare, efficere - entstehen lassen, bilden: a act.: CONSTANT. AFRIC. theor. 2,14 p. 8av se coagulat sanguis et pinguedinem -at. GLOSS. Roger. I B 1,25 p. 563,38 ipsa natura pennas pulmonis alias -vit. b medial. i. q. fieri - entstehen, sich bilden: GLOSS. med. p. 80,10 sinoce . . . ex fellis rufi habundantia -atur. CONSTANT. AFRIC. theor. 3,34 p. 14a^r infantulus . . . sic -atur egs. ROSIN. ad Sarr. I p. 284,22 ex grossiti aquae terra -atur. SALIMB. chron. p. 614,6 -ta sunt multa apostemata tam in hominibus quam in gallinis. al. c. sensu inardescendi: IOH. CODAGN. annal. a. 1229 p. 96,15 ad dictum bellum diutius -tum . . . accesserunt. 2 de electione i. q. cooptare - hinzuwählen: SIGEB. GEMBL. Theod. 13 Otto . . . filium suum . . . fecit sibi -ari imperatorem.

adi. concreatus, -a, -um. simul factus, insitus - zugleich erschaffen, angestammt: ALBERT. M. nat. anim. 2,17 p. 43, 88 formas omnium rerum ideales -as ipsis intellectibus, quas dicunt esse similes ideis. praedicam. 5,3 p. 251^a,20 habitus connaturales et -i. ibid. al.

concrepatio, -onis f. 1 de campanis i. q. pulsatio, sonitus - das Läuten, Geläut: CHRONOGR. Corb. p. 61,3 populum congregabant signorum -e. EMO chron. p. 514,39 cam-

panarum. 2 cantus (rudis) - (rauher, kunstloser) Gesang: RUD. TRUD. epist. p. 331,48 cantantibus . . . monachis laicisque theutonice in -bus suis.

*concrepator, -oris m. concensor - Mitsänger: GESTA

5 Autis. 44 (PL 138,268^A) fuit Gualdricus . . . in solemnis Dei . . . musicae iubilationis severissimus -r.

concrepito, -avi, -are. script. cumc.: l. 11.

1 intrans.: a de instrumentis i. q. sonare, clangere - (er)klingen, (er)schallen: CARM. de Karolo et Leone 180 cornua -ant. b de hominibus: a (praeconio) plaudere - (Huldigung) klatschen: CARM. de Bened. prol. 1,42^b cum-ant sonitum manibus prodendo serenum terrigena gentes (cf. Vulg. psalm. 46,2). b vociferari, (ob)urgare - keifen, schelten: OTTO FRISING. chron. 5,5 p. 236,31 Sophia . . . Augusta muliebrer -ans Narsem . . . in genitio suo se positum denunciat. c de rebus i. q. quiricare, gemere - ächzen, stöhnen (in imag.): FLOR. LUGD. carm. 28,9 omnia -ant divinis cincta flagellis. adde: METELL. peripar. 6,20 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) foramina, tecta, fenestre irrequiete

15 -arunt singula 've, ve'. 2 trans. (v. et l. 20): a plaudendo proferre - erschallen lassen: CARM. de Quint. prol. 50 omnia, que retinet celum, mare, nutrit et arvum, depronant iubilos -enque sonos (inde l. 11). b resonare, concinere - (mit-)einstimmen (in): IOH. SCOT. carm. 9,48 spiritus interior . . .

25 semper -ans, quicquid semel intonat annus.

*concrepitus, -us m. increpatio - Strafpredigt: VITA Deic. 42 (15) tali -u . . . conventus valde recessit inde confusus.

concrepo, -ui, -are. form.: perf. -arunt: 1211,10. 30 coniug. III.: l. 43sq.68. rhythm. -cré: l. 36.47.

I subi. res: A intrans.: 1 sonare, strepere, clangere - ertönen, (er)klingen, (er)schallen (cf. GLOSS. I 78,26 St.-S. -ent hellant): a proprie: a in univ.: ALDH. carm. eccl. 3,47 classibus . . . geminis psalmorum -et oda. virg. I

35 52 p. 309,10 -ante iam pullorum plausu. RHYTHM. 81,17,1 ibi -ant organa egs. ANNAL. Ful. II a. 857 p. 48,8 signis aeccliae -antibus (CHART. Wirt. II app. 2 p. 420,29). OTTO FRISING. chron. 2,8 p. 75,16 Pythagoras ex malleorum icibus diverse -antibus . . . discrimina vocum invenit. al. in imag.:

40 HIST. de exp. Frid. imp. p. 13,7 tuba . . . transmarine predicationis . . . sonore -uit per . . . apostolice sedis legatum. b fragorem edere - krachen: ANNAL. Ful. Ratisb. a. 882 p. 108,16 fulgere et tonitruo -ente. γ stridere - knirschen: NIVARD. Ysengr. 5,29 (de dentibus) -ite in putri corio. 5,30.

45 b resonare - (wider)hallen: LAMB. TUIT. Herib. 1,2 domus tota vocibus et plausu -at. fort. add.: CARM. Salisb. 14,4 parietibus politis -ant corda fibrarum. b translate i. q. (cum strepitu) exoriri - (offen) ausbrechen: ANNAL. Ful. Ratisb. a. 883 p. 110,13 inter Popponem et Eginonem discordia cum . . . bello -at. 2 consonare - harmonieren: a

proprie i. q. congruenter sonare - klanglich zusammenpassen, konsonieren: ANON. II mus. Gerbert p. 339^b,38 ad parhypate hypaton . . . diapente -at. b translate i. q. congruere - zusammenpassen, im Einklang stehen: AMALAR. off. 3,24,8 hic

55 -ant verba dominicae mensae cum toto officio missae. B trans.: 1 referre - wiedergeben: CARM. var. I 27,2,21 hic (libellus) evangelica quadrigam -at aulae. 2 (consentaneo) narrare - (einheilig) berichten: OTTO FRISING. chron. 1,26 p. 59,18 fabulae -ant . . . socios Diomedis in aves mutatos egs.

60 II subi. anim. (de choro: l. 72; per prosop. de ira: l. 69; per synecdochen de terra: p. 1211,7): A intrans. i. q. sonos, voces, strepitus proferre - Töne, Laute, Geräusche hervorbringen: 1 strictius: a vocis sonum ictu modulari - den Takt schlagen: CARM. Bur. B 165,3,4 -ando manuum cum

65 plausibus. b vociferari, clamitare, tumultuari - (durcheinander) schreien, lärm: RUD. FULD. Leob. 14 quibus (cunctis) . . . voce confusa -antibus . . . virgo . . . indicit patientiam. ANNAL. Ful. Ratisb. a. 883 p. 109,31 -ente turba. HERM. AUGIENS. vit. 981 ira . . . -ans obcaecat . . . cor. c concinere,

70 cantare - (gemeinsam) singen: ALDH. virg. I 30 canora voce -ans (cf. ODILIO SUSS. Seb. 87 [43] canoris vocibus -ando). HRABAN. inst. cler. 1,33 p. 72,8 in ingressu sacerdotis -antibus

choris auditur modulatio divinae laudis *eas*. HYMN. Hraban. 25,1,3 alternantes -ando melos damus vocibus. **d** (*instrumentis*) canere - *Musik machen, blasen* (*cf. GLOSS. I 463,24 St.-S.* -antes luttantiu): HIST. de exp. Frid. imp. p. 71,24 Grecis . . . tubis -antibus. **2 latius i. q. (expectatione) concitari** - *von (erwartungsvoller) Unruhe erfüllt sein*: WALAHFR. carm. 77,4,1 -at tellus Latium per omne *eas*. **B trans.**: **1 strictius i. q. canendo proferre - erschallen lassen singen**: WOLFHARD. Waldb. 4,8 (6) dominicos . . . -are concentus. IOH. NEAP. Ian. 32 psalmiodiam sonoris vocibus -arunt. HROTSV. Mar. 474 laudes plebs -at omnis. **al.** **2 latius**: **a adnuntiare - verkünden, ankündigen**: HEITO Wett. 28 alitibus iam viciniam diei -antibus. WALAHFR. carm. 25^a,1,3 clara voce pastores nova -bant gaudia mundo. **b applaudere - mit Beifall aufnehmen**: RUOTG. Brun. 8 mimica, que . . . quidam -antes risu se infinito concurtiunt *eas*. **adi. concrepan**, -antis. **magna voce prolatus - laut**: THIETM. chron. 4,53 fletus . . . perducere -es. **Widhalm** **conresco**, -crevi, -cretum, -ere. **script.**: cum cre-*tus*: I. 48. -ngr. (*var. l.*): I. 53. exempla usus trans. (*p. 1212,13sqq.*) spectare possunt etiam ad vocem concerno (*de form. perf. et signif. verborum* -ere et concerne inter se confusa v. A. Ernout, Philologica I. 1946. p. 92sqq.). **I intrans.**: *A praevalente sensu coadunationis*: **1 strictius i. q. coalescere - zusammenwachsen (in imag.)**: BERNO epist. 5 p. 24,16 (ed. F.-J. Schmale. 1961) quia . . . cara amicitiae soliditate in unum quoddam -vimus. remissius de necessitate amicabili: GOZECH. epist. 5 tua vel aliorum, quibus -vi . . ., benignitate. **2 latius**: **a coniungi, uniri - sich verbinden, verein(ig)en**: **a gener.**: MILO carm. 1,6,4, 415 terra tenet terram, -it pulvere pulvis. HUCBALD. carm. 2,88 cineri -ere corpus. **b philos. de coniunctione substantiae et accidentium individuum quoddam et singulare constituente**: ALBERT. M. bon. 9 p. 6,1 omne . . . esse creatum -tum (*concreatum var. l.*) est habitudinibus (caus. univ. 2, 1, 17 p. 462^a,28. *ibid. al.*). **b colligi - sich ansammeln**: POETA SAXO 4,251 toto -tum corpore virus. UDALSC. Conr. 19 totus in poplite humor nocivus -vit. **c coacervari - sich auftürmen**: ANNAL. Quedl. a. 1020 p. 85,52 quorum (*cadaverum*) numerositas . . . in plures quasi aggerum cumulos -ta. **B praevalente sensu spissationis**: **1 (gelu) constringi - gefrieren** (*cf. GLOSS. II 687,57 St.-S.* -unt gefriesint): **a conge- lari - zufrieren**: WALTH. SPIR. Christoph. II 5,6 -to flumine. HELM. chron. 51 p. 100,21 lacus . . . glacie -tus pervius erat. **b rigescere - erstarren**: WANDALB. mens. 310 terra . . . in rigidam speciem -ta. FROUM. carm. 8,7 cruscula -unt. **al.** **2 densari, indurescere - sich verdichten, verhärteten**: COMPOS. Luc. G 21 *(gutte)* sunt -te (*cum cretae MAPPAE CLAVIC. 192 p. 224,22*). WANDALB. mens. 155 cum necdum validas -vit sucus in herbas. ALBERT. M. animal. 7,167 humidum . . . -it in testam. *ibid. al.* **C praevalente sensu incrementi**: **1 (crescendo) augeri, incrementum capere - (an)wachsen, zunehmen** (*cf. GLOSS. I 90,13 St.-S.* -vit [-grevit b] cauchs. *al.*): **a gener.**: **a corpor.**: ALDH. ad Acirc. 73,2 turgida -ens samfaluca liquido de flumine lapsu. *al.* HUCBALD. carm. 2,141 Cinthia . . . cornua contenebrans cedet -ere calvis. ALBERT. M. veget. 6, 190 ex tunicis ligneis -it *pirus*. *in imag.* WALTH. SPIR. Christoph. II 4,222 benignantum -to germine frugum. **β spirit.** (*c. sensu proficiendi*: I. 63): HRABAN. carm. 18,53 ut tua multiplici -at gloria laude (19,41). CARM. biblioth. 3,1,33 quatinus ingenium -at acumine sensus. CONST. III 236 p. 225,18 (a. 1279) quod . . . in . . . devotione -as. **b math.**: ANON. geom. I 3,26 p. 335,21 numerus in se multiplicatus in xxv -at. **c mus.**: SCHOL. enchir. 3,346 (ed. H. Schmid. 1981) ut numerus . . . senarius sui medietate in suum -it (-at *var. l.*) sesqualterum *eas*. **2 accrescere, accedere - hinzuwachsen, -kommen**: SISEB. Desid. 2 nec multa morula -ente. RHYTHM. 114,30,1 hoc augmentum . . . -it mensibus. WOLFHER. Godeh. II 40 alia . . . infirmitate -ente . . . decubuit. **3 nasci, fieri, oriri - (er)wachsen, entstehen, hervorgehen**: **a gener.**: **a strictius**: FORM. Sangall. II 10 p. 403,30 in suo agro . . . -tum nemus. EKKEH. IV. bened.

I prol. 2,20 deum urina -tum dant Oriona. **β latius**: LEG. Wisig. 12,2,15 ea, que -ta (*creata var. l.*) sunt, solidare *eas*. GERH. AUGUST. Udalr. I 23 p. 409,8 episcopis ab eorum . . . clericis . . . multa -unt adversa. VITA Burch. Worm. 5 prol. p. 832,19 lacrimis . . . ex intima compunctione -tis. **de carmine i. q. consurgere - sich erheben**: LIOS MON. 17 quo . . . carmina -ant stridentia voce superna. **b math.**: ABBO FLOR. calc. p. 202,17 (ed. N. Bubnov, Gerberti opera math. 1899) multiplicatus *numerus* . . . respicit eum, qui ex se . . . 10 -it. ADALBOLD. sphær. 2 qui non noverit, unde . . . circuli crassitudo -at (6). **c mus.**: MUS. ENCHIR. 1,6 (ed. H. Schmid. 1981) ex diastematis -unt systemata. **II trans. de conditione materiae informis (per confusionem c. concernere ut vid.) i. q. concreare - entstehen lassen, (er)schaffen** (*cf. BEDA temp. rat. 5,38sqq.*): WANDALB. martyr. comp. 29 conditor omnipotens . . . orbis terrarum . . . -vit semina (*cf. p. 1158,38*). creat. mund. 6 -vit Deus orbem. **adi. concretus**, -a, -um. **1 gener.**: **a strictius**: **α rigidus - starr**: CAND. FULD. Eigil. II 9,3 quas . . . tremens 20 cieras -o corpore voces? HEIRIC. Germ. I 6,193 inveniunt . . . iam -um loetaли frigore pectus. **β densus - dicht**: HUCBALD. carm. 2,11 cuncti -o crine comati. **γ insitus, inhaerens - angestammt, eigen**: ANNAL. Quedl. a. 997 p. 74,8 innata ac -a sibi (*sc. Machtilda*) benevolentia. **b latius i. q. collectus - aufgestaut**: HROTSV. gest. 491 fudit in insontem -um . . . furor. **2 philos. et theol. i. q. in individuum quoddam (et singulare) coniunctus - zu einem (konkreten) Ganzen verbunden, zusammengesetzt**: **a in univ.**: MANEG. c. Wolfh. 22 p. 94,11 (ed. W. Hartmann. 1972) singula, ex quibus -um 30 corpus constiterat. ALBERT. M. metaph. 1,5,1 p. 70,75 (ed. B. Geyer. 1960) 'quod est densatum et -um' (*p. 989^a,16 τὸ . . . συγχεκριμένον*), est 'posterior' . . . in 'generatione'. **b spectat ad coniunctionem duarum naturarum Christi**: ALBERT. M. sent. 3,4,10 p. 89^a,12sqq. 'homo . . . verbo Dei 35 est adiunctus atque connexus . . .', videtur autem, quod non -us, quia -um denominat subiectum ut accidentis. *cf. p. 1158,34*. **c spectat ad coniunctionem formae et materiae, substantiae et accidentium individuum quoddam et singulare constituentem i. q. singularis, proprius - besonder, konkret**: **α de rebus 40 certa accidentium collectione definitis**: OTTO FRISING. gest. 1,5 p. 16,15 nativum non potest esse non compositum, non conforme, non -um *eas*. p. 21,21 quod . . . ex eo, quod subiectum informet multititudinemque post se accidentium trahat, -um dicatur. *ibid. al. v. et p. 1094,62*. **β de terminis rem individuam designantibus**: ALBERT. M. eth. 1,1,3 p. 8^a,2 aut . . . hoc (medium) est simplex . . . aut est -um. anal. pr. 1,7,4 p. 659^b,17 hi termini, qui abstracti sunt secundum habitudines . . . transmutantur ad -os *eas*. *ibid. al.* **subst. 1. concretus**, -i m. **qui una (cum alio) adolevit, 50 coetaneus - Jugendfreund, Altersgenosse**: ARNOLD. RATISB. Emm. praef. p. 546,19 -um et consolasticum meum. TRANSL. virg. Col. 13 (MGScript. XXX p. 1381,32) collectaneorum et -orum. **2. concretum, -i n. de eo quod certa accidentium collectione definitum est i. q. singulare, proprium - Besonderes, Konkretes**: **1 de rebus**: ALBERT. M. top. 2,25 p. 321^b,39 principale simplex est abstractum, a quo derivatur -um. **2 de terminis**: ALBERT. M. anal. pr. 1,7,4^{capit.} ex prava . . . sumptione terminorum secundum abstractum et -um. *ibid. 60 al. v. et vol. I. p. 63,15*. **adv. *concrete**. modo concreti, proprie - in der Weise des Konkreten, konkret: ALBERT. M. cael. hier. 2,8 p. 48^a,27 malum . . . e accipiendo aliquid est. *v. et vol. I. p. 63,19*. **concretio, -onis f. (a concrecere accidente vi vocis concernere, cf. ThLL. IV. p. 97,68,98,4. al.) script.**: -ngr. (*var. l.*): p. 1213,14. **β -creat-**: p. 1213,21,23. **I praevalente sensu coadunationis**: **A gener.**: **1 proprie i. q. commixtio - Vermischung**: VITA Lamb. Nov. Op. 6 (MGScript. XXX p. 951,5; a. 1166/88) ut ex -e earum (*lacri- 70 marum*) et pulveris pavimenti cumulus . . . excresceret. **2 meton.**: **a coacervatio - Anhäufung (in imag.)**: ALCUIN. epist. 253 p. 409,10 quae (*negotia saecularia*) impediunt qua-

dam nubium -e caritatis radios. **b collectio** - *Ansammlung*: SIGEH. Maxim. 22 omnem humoris noxii -em. **c congregatio, communitas** - *Zusammenschluß, Gemeinschaft*: ADREV. Bened. 24 eorundem (*mancipiorum*) -o atque cohabitatio. **d compages** - *Gefüge (in imag.)*: WOLBERO cant. 3 p. 1225^a tota -o introrsus positi corporis. **B philos.** i. q. *coniunctio, unio* - *Verbindung*: **1 in univ.**: ALBERT. M. div. nom. 4,144 (ed. P. Simon. 1972) per se motiva *virtus* ad unitivam quandam -em (*PG 3,713^b χρῆστος*). **2 coniunctio (formae et materiae, substantiae et accidentium)** *individuum quoddam et singulare constituens* - *Verbindung (von Form und Materie, Substanz und Akzidentien) zu einem konkreten Einzelding, 'Konkretisierung'*: **a spectat ad res**: OTTO FRISING. gest. 1,5 p. 18,10 -o (-gr. *C¹*) . . . in naturalibus non solum coadunatione formae et subsistentis, sed ex multitudine accidentium, quae substantiale esse comitantur, considerari potest. p. 18,22 divina essentia nec conformis est nec -i subiacet. HUGO HONIUS. hom. 2,16 (ArchHistDoctrLitt. 42. 1967. p. 194) *unio* -is est, qua per formae et materiae coniunctionem una fit substantia. ALBERT. M. sent. 1,2,13 p. 69^a,2 haec habitudo cum ente creato facit -creationem et compositionem (summ. theol. I 14,57 p. 580^b,40 ad c. et ad -creationem). 3,6,2 p. 128^a,18 persona . . . est maioris -is. cael. hier. 12,1 p. 321^a,42 per -em ad materiam. metaph. 5,3,7 p. 266,93 (ed. B. Geyer. 1960) in -e ad subiectum. *saepe*. v. et vol. I. p. 60,67. **b spectat ad actum rationis (sere i. q. significatio concreti - konkretter Sinn)**: ALBERT. M. anal. pr. 1,7,4 p. 658^b,19 in maiori . . . propositione, in qua sumuntur termini in abstractione, debent sumi in -e. metaph. 7,1,12 p. 337,64 (ed. B. Geyer. 1964) haec *passio* significatur in -e.

II praevaleente sensu spissationis: **A gener.** i. q. *crassatio - Verdickung*: ALDH. virg. 5 dulcia natorum pignora . . . fetosa quadam suavissimi suci -e producit *apis*. **B philos.** i. q. *compressio, densatio* - *Verdichtung*: ALBERT. M. metaph. 1,5,1 p. 69,48 (ed. B. Geyer. 1960. 1964) quaedam . . . fiunt ex ad invicem ‘-e’ (*p. 988^b,32 συγχρηστοῖς*) sive inspissatione ut densa ex raris, quaedam autem ‘discretion’ *egs.* (10,2,8 p. 453,94 ‘ipsae differentiae’), quae sunt ‘piores’ in genere coloris, sunt ‘discretio et -o’ [*p. 1057^b,10 τὸ . . . συγχρητικόν*]).

III praevaleente sensu incrementi: **A gener.** i. q. *actus crescendi* - *das Wachsen, Wachstum* (cf. GLOSS. II 11,1 St.-S. -e uuahsamo [*spectat ad l. 33, sc. per pravam interpr.*]): DUDO hist. 3 (PL 141,735^D) alii lucis -e fruticum condensis . . . reponunt se. **dē augmentatione**: HUGO FLAV. chron. 2 p. 496,28 monstrum illud cum dedecorsa -e usque ad quaedam liniamenta corporis humani perductum. **B math.** i. *quod (multiplicatione) efficitur* - (*Multiplikations-) Ergebnis*: ADALBOLD. sphaer. 3 si . . . cubi summam xies ducarem et ex illa -e unam xxi subducem.

concretivus, -a, -um. **1 coniungens, unionis efficiens - verbindend**: **a in univ.**: ALBERT. M. div. nom. 4,137 p. 226,29 (ed. P. Simon. 1972) ‘virtutem unitivam et -am’ (*PG 3,713^a συγχρητικήν*) unius ad alterum (summ. theol. I 6,26,1, 2,4 p. 243^a,38,16,64 p. 657^a,31 u. quamdam et -am v. p. 657^b, 42 virtus . . . unitiva, -creativa [sic?]). **b spectat ad coniunctionem formae et materiae, substantiae et accidentium** i. q. *concretum designans, proprius - das Konkrete bezeichnend, konkret*: HUGO HONIUS. hom. 2,64,2 (ArchHistDoctrLitt. 42. 1967. p. 235; c. 1180) hac . . . coniunctionis societate unitas sibi proprietates nominibus earum -is . . . dicimus esse unum. ALBERT. M. anal. pr. 1,7,4 p. 659^a,23 in terminis -is. al. **2 comprimens, densitatis efficiens - zusammendrängend, verdichtetend**: ALBERT. M. metaph. 10,2,8 p. 453,93 (ed. B. Geyer. 1964) nigredo . . . est ‘color -us’ (*p. 1057^b,9 συγχρητικόν*).

adv. *concretive. *modo concreti, proprie - in der Weise des Konkreten, konkret*: **1 spectat ad rem**: ALBERT. M. sent. 1,8,23 p. 252^a,34 aut . . . est compositio . . . eius, quod non est pars, sed -e adhaeret. **2 spectat ad actum rationis**: ALBERT. M. eccl. hier. 3,7 p. 575^b,31 debet -e intelligi malitia pro malo. phys. 7,1,6 p. 497^b,37 illud . . . quod alteratur, praedicatur de forma supposita, quae -e signatur, sicut proprie

habet signari. anal. pr. 1,4,4 p. 545^a,17 dico . . . terminum . . . accidentalem . . . qui significat accidens -e sive denominativa. top. 5,2,5 p. 409^b,35 subiectum per se sumptum et sumptum -e cum accidente. *ibid. al. v. et vol. I. p. 61,34*.

- 5 concretus** v. *conresco, concerno*. **concrucifigo, -ere**. *simul crucifigere - mitkreuzigen* (cf. Vulg. Gal. 5,24): HONOR. AUGUST. eluc. 1,182 (ed. Y. Lefèvre, L’elucidarium. 1954) vitiis et concupiscentias Christo -imur. *ibid. al. Sroder*
- 10 concilio** v. 1. *contio*. **concuba**, -ae f. *socia tori - Konkubine*: LEG. Wisig. suppl. 2,8 p. 470,6 si non beat filios de legitima uxore, potest fieri mater eorum (*filiorum naturalium*), que -a fuit, uxor. 2,9 p. 470,12 si ancilla sit illa -a ipsius, cum filii suis . . . ingenua dimittatur. v. et l. 54.
- 15 concubatio**, -onis f. *incubatio - das (Aus-)Brüten*: FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 52,31 longum . . . tempus requirunt aves . . . ad positionem ovorum et ad eorum -em (conculationem var. l.).
- 20 concubina**, -ae f. *script.* -cob-: LEX Raet. Cur. 24,19, 2 (ed. E. Meyer-Marthalier. 1959). -upi-: l. 69. p. 1215,44. *adde RHYTHM.* 40,17,2. al. -uvi-: p. 1215,4. *de re v. E. Hoyer, Die Ehen minderen Rechts in der fränkischen Zeit*. 1926.
- socia tori - Konkubine** (cf. GLOSS. I 802,12 St.-S. -a est uxor chebis. II 125,29 -am friudilinna. 326,5 -e i. uiirtinna. III 65,47 -a kebiswib. 341,51 pelex gella -a. 662,47 -a chebis vel rivalis vel pelebs. al.): **1 pelex - Kebse (plerumque de ancillis; de feminis liberis i. q. coniux viro praeter uxorem legitimam iuncta - Nebenfrau**: l. 46. cf. l. 44): **a gener.** **30 a in univ.**: WIDUK. gest. 1,9 p. 11,20 quia sibi (sc. Amalbergae) regnum cessisset iure hereditario, utpote quae filia regis erat et filia reginae: Thiadicum vero suum servum tamquam ex -a natum *egs.* TRAD. Teg. 35 ea (*ancilla*) more solito -e usus est *Maganus vir nobilis* (TRAD. Michaelb. 57. al. cf. TRAD. Ratisb. 755 cum manu uxoris sue . . . delegavit super aram . . . filiam eius, quam habuit ex -a. CHART. Brixin. 69 p. 75,16 Alheidam, quandam -am suam et ancillam, quam postea in uxorem receperat). CHART. Osn. I 205 p. 177,32 sororis . . . ex -a (cf. CHART. Mog. A I 439 cum . . . fratre ex -a). al. **b spectat ad usum paganum**: NICOL. I. epist. 123,2 si Thamar a fratre et -ae David a filio eius . . . oppressae . . . nullas nuptias contraxisse refertur (cf. ALBERT. M. sent. 4,33,23 p. 317^a,4 -ae *patriarcharum* fuerunt verae et liberae uxores, ergo non sunt dicendae -ae. 4,33,24^{capit.} ibid. al. cf. l. 48sg.). HERBORD. Ott. 2,22 (ed. J. Wikarjak. 1974) dux . . . xxiv -as, quas ritu gentili sue legitime uxori superduxerat, publice abiuravit. **alleg.**: ALCUIN. epist. 133 p. 201,21 sexaginta . . . reginae et octoginta -ae (Vulg. cant. 6,7) rectores sunt . . . ecclesiae. p. 201,28 -arum nomine denotantur, quia *egs.* **b iur. et canon.**: LEG. Wisig. 3,5 ut -am patris sui . . . aut eam, quam scierit patrem suum . . . vel semel adulterasse, seu sit libera sive ancilla, nullus . . . propinquorum adulterare presumat. CAPIT. reg. Franc. 96,5 si est homo uxorem habens et supra ipsa cum alia adulterans et -am (concubam cod.) habuerint *egs.* 180,37 nulli liceat uno tempore duas habere uxores uxoremve et -am (cf. l. 71). PONTIF. Rom.-Germ. 136,13 p. 238,1 (Studi e Testi 227. 1963) habuisti legitimam uxorem et cum ea simul -am? **adde**: EPIST. Ratisb. 6 p. 291,1 si infames personae sunt incestuosi, . . . anathematizati, filii -arum. **2 cohabitrax - Lebensgefährtin**: **a spectat ad coniugium (legitimum) non sollemniter contractum**: **a gener.** (huc spectare possunt etiam exempla infra allata, e.g. p. 1215,47,50): DIPL. Conr. I. 20 p. 1923 quaedam matrona nomine Ellinrat, -a . . . Arnulfi . . . regis. DIPL. Conr. II. 157 preedium . . . Hathaldus sue -e, videlicet filie Bernhardi comitis, quasi pro dotis causa donavit. al. **b iur. et canon.**: LEX Raet. Cur. 4, 6 (ed. E. Meyer-Marthalier. 1959) filius de non legitima muliere, qui naturales filius dicunt, id est de -pina (-a var. l.), qui nos ornongus dicimus. CONC. Karol. 46^b, 37 nulli liceat uno tempore duas habere uxores sive -as (cf. l. 56). CAPIT. reg. Franc. 249,12 quodsi quislibet -am habuerit, quae non legitimate fuit desponsata

eqs. LEG. Lang. p. 323^b, 28 naturales filii sunt, qui ex -a nati sunt, quae ad modum uxoris tenetur. al. de bigamia q. d. successiva (clericorum) : CONC. Merov. p. 76, 11 de his, qui . . . defunctis uxoribus sibi -as (-vinas R) publice crediderint sociandas eqs. b spectat ad coniugium (interdictum) clericorum: a gener.: ANDR. STRUM. Ioh. 30 clerici spretis conubii et -is . . . ceperunt . . . vitam communem ducere. CHART. scrin. Col. A II 1 p. 138, 31 Wilhelmus canonicus . . . impignoravit domum suam . . . Ode -e sue pro xxxvi marcis. CAES. HEIST. mirac. II 1, 27 p. 51, 1 sacerdos . . . am habebat nomine Petrisam, feminam satis formosam. 2, 15 p. 94, 9. ibid. al. cf. l. 34. β canon.: GREG. VII. registr. 2, 61 p. 216, 10 ut admoneas . . . quoscunque sacri ordinis ministros . . . -as omnino derelinquere. 2, 62. BERNOLD. CONST. chron. a. 1049 p. 426, 17 ut Romanorum presbiterorum -ae . . . Laterensi palatio adiudicarent ancillae. ISINGR. annal. I a. 1151 de suspensione officiorum et beneficiorum . . . presbyterorum -as habentum. al. cf. l. 25qq. c spectat ad coniugium per raptum feminam effectum: PASS. Praeiecti I 23 qui filiam . . . Claudio raptam ex scelere sibi sociaverat et deinceps -arum miseria adorsus eqs. d spectat ad contubernium servorum (cf. E. Hoyer, op. cit. p. 208). CAPIT. reg. Franc. 16, 7 si servus suam ancillam -am habuerit, . . . potest illa dimissa comparem suam, ancillam domini sui, accipere, sed melius est suam ancillam tenere. 3 amica, adultera, fornicularia - Geliebte, Buhlerin (interdum sensu despiciibili de coniuge non sollempniter ducta vel illegitima, e. g. l. 29, 31, 43): a gener.: HINCM. annal. a. 862 p. 60, 8 Hlotharius Waldram -am . . . coronat et quasi in coniugem et reginam sibi . . . copulat (de eadem: a. 863 p. 62, 32. ANNAL. Xant. a. 866 p. 23, 14 inlicitam -am. al. cf. REGINO chron. a. 864 p. 80, 27 quae eius [Lotharii] fuerat -a, cum adhuc adolescentes esset in domo paterna). BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 302, 1 ipse (episcopus) . . . -a quadam vidua . . . abusus est. BRUNO MAGD. bell. 6 p. 16, 23 binas vel ternas simul -as habebat Heinricus IV. al. b iur. et canon. (loci spectant ad divertitum Lotharii): NICOL. I. epist. 106 p. 618, 34 nec aliae uxoris copulam . . . dimissa superstite habere concedimus neque -am habendi licentiam tribuimus. p. 619, 4. al. GUNTHER. COL. diab. cap. A 7 quod nulli licet ingenuam virginem alicui viro tradere in concubinatum . . . , et quia suo viro parentum consensu, fide, affectu ac dilectione coniugali sociata est, uxor profecto, non -a habenda sit. 4 usu vario vel incerto: CHRON. Fred. 3, 56 Guntramnus accepit primum -pinam nomen Venerandam (sc. ancillam, cf. Greg. Tur. Franc. 4, 25). HEITO Wett. 19 quantum discriben in luxu -arum hereat. EINH. Karol. 20 erat ei filius nomine Pippinus ex -a editus (cf. PAUL. DIAC. Mett. p. 265, 23 ex Hilmiltrude nobili puella). 33 quibus (testamentis) . . . ex -is liberos ex aliqua parte sibi heredes faceret. HINCM. annal. a. 870 p. 108, 24 -am suam Richildem desponsatam atque dotatam in coniugem sumpsit Karolus. LIUTPR. antap. 4, 14 capit. p. 102, 27 de Hugone rege, qui uxorem suam ob -as hodie habuit. 5, 14 se legitimo ex coniugio filiam non habere, sed si ex -arum filiabus vellet Constantinus eqs. (cf. ADAM gest. 2, 59 qui [filius] natus est a -a [opp. a legitima]). HELM. chron. 49 p. 96, 13 Nicolaus, licet -a natus, Danorum regnum obtinuit. al.

concubinalis, -e. qui concubinae est, illegitimus - un, nichetehlich: 1 e concubina genitus, nothus - aus einer illegitimen Verbindung stammend: CHART. Osn. I 226 (a. 1107/13) liber homo Worat nomine cum filio suo -i. TRAD. Ransh. 149 p. 256, 21 quidam nobilis vir . . . tradidit . . . filiam suam -em . . . super altare. 2 a concubina originem trahens - auf eine illegitime Verbindung zurückgehend: RICHER. REM. hist. 2, 98 hic (princeps Viennae) . . . -i stemmate usque ad tritavum sordebat. 3 concubina dignus - einer Konkubine zukommend: CHRON. Pol. 1, 7 p. 23, 5 soror regis . . . corrumptetur nec . . . Bolezlavo thoro maritali, sed -i singulari vice tantum coniungeretur.

*concubinarius, -a, -um. 1 adi.: a concubinae cohabitans - mit einer Konkubine lebend (huc fort. spectant etiam exempla infra allata, e. g. p. 1216, 10, 13): CHART. episc. Halb.

- 190 1, 63 (epist. papae a. 1138) licet . . . sacerdotes publice -os et incontinentes . . . in sacramentis vitare. COD. Wang. Trident. 151 contra clericos -os. CHRON. Erf. min. p. 642, 14 hic (papa) constituit, ut missa presbiteri -i, quamdiu toleratur ab ecclesia . . . potest audiri. al. b concubinalis, amatorius - buhlerisch, Liebes-: HUGO FLAV. chron. 2 p. 492, 53 -ae oblationis antiquae gurges inexplibilis . . . memoriae reductus. 2 subst. masc.: a de clericis i. qui concubinae cohabitat - einer der mit einer Konkubine lebt: LAND. MEDOL. hist. I 2, 35 p. 70, 35 quicumque . . . ex clero -us inveniebatur, . . . ultra non promovebatur. CHART. Rhen. med. I 548 p. 608, 2 (epist. papae) precipimus, ut illis, quos in ordine subdiaconatus aut supra manifeste -os esse noveritis, . . . officium . . . interdicatis. ANNALISTA Saxo a. 1107 p. 746, 2 (decret.) de uxoratis sacerdotibus sive -is (cf. l. 46). GERHOH. novit. prol. 5 (ed. N. M. Häring. 1974) de -is et conducticiis abiciendis. COD. Wang. Trident. 151 carta super absolucione -orum. CAES. HEIST. hom. I p. 137^a si fuerit praedicator -us manfestus, adulter. CHART. Lux. III 290 p. 316, 10 (epist. papae) aduersus -os huiusmodi officii nostri debitum . . . exequi. al. in imag.: ANNAL. Disib. a. 1075 p. 6, 42 Domini sponsam . . . per -os, id est hereticos, polluere et obfuscare veritus non est, dum eqs. b de filiis concubinarum i. q. nothus vel spurius - unehelich Geborener: CAPIT. reg. Franc. 167, 8 sancimus, ut . . . ad accusandum et iudicandum et testimonium faciendum non se exhibeant viles personae et infames, . . . scurrae, -i. *concubinatus, -a, -um. concubinalis, amatorius - mit Konkubinen (begangen), buhlerisch: CAPIT. reg. Franc. 293, 77 provideant . . . potentes feminae, ut in suis dominibus adulteria et luxuriae -ae (concubinatae var. l.) et incesta adulteria non vigeant.
1. concubinatus, -us m. pelicatus, coniugium dispar vel illegitimum - Konkubinat, (öffentliche) nichetehliche Geschlechtsverbindung (cf. GLOSS. III 284, 16 St.-S. pelicatus -us kebesoter): BERNH. CONST. can. 25 p. 497, 3 rex . . . Waldraidae, cuius -u nondum uxoratus, iterum abutitur amplexibus. CHART. Helv. arb. 9 p. 16, 33 monemus, ut omnem clerum . . . a -u . . . retrahatis. ALBERT. M. eth. 1, 4, 2 p. 52^b, 29 -us . . . in incestum ab antiquis legibus non determinabatur, qui tamen secundum nostras leges incestus est. al. v. et p. 1215, 41.
2. *concubinatus, -a, -um. 1 concubinae cohabitans - mit einer Konkubine lebend: BONIZO ad amic. 3 p. 580, 11 ut non solum . . . sacerdotes et levite, sed ipsi pontificis passim -i haberentur. 6 p. 598, 37 -i clerici. CONST. I 396^b, 2 de uxoratis et -is presbyteris id statuimus, ut penitus ab altaris ministerio sequestrentur. al. 2 concubinalis, amatorius - mit Konkubinen (begangen), buhlerisch: v. l. 30.
- *concubinus, -a, -um. concubens - beisammenliegend: EBERH. ALEM. labor. 735 (in imag.) nomina nominibus se -cubina maritant.
- concubitor, -oris m. script. go-(var. l.): l. 55. concubinus, amator - Beischläfer, Liebhaber (cf. GLOSS. II 193, 69 St.-S. -es pilegra): LEG. Wisig. 3, 5, 4 masculorum . . . -es (go- var. l.) . . . sunt legis huius sententia feriendi (EPIST. Bonif. 80 p. 175, 19 adulteros, homicidas, molles, m. -es . . . devita. al. [cf. Vulg. I Cor. 6, 10]). AMARC. serm. 2, 253 (ed. K. Manitius. 1969) Messias satus est sine crimine -is. GESTA Trev. cont. I 15 p. 188, 29 abbatissa coepit de bonis ecclesiae . . . alia -bus suis distribuere, alia vendere.
1. concubitus, -us m. (8n. -um: p. 1217, 36sq.) script.: cun-: p. 1217, 3. cumc: CHRON. Fred. 2, 62 p. 85, 16 cumcubito. -upi: OTTO FRISING. chron. 3, 20 p. 161, 6 -pitos (var. l.). form. decl. II.: sing.: nom. -um: p. 1217, 37. gen. -i: ARBEO Corb. 36. dat., abl. -o: l. 62. p. 1217, 10, 32, 34. plur.: nom. -i: p. 1217, 44. acc. -os: l. 63.
- I strictius: A cubatio - das Liegen: THADD. FLORENT. cons. 170, 10 abstineat a -u super dorsum eqs. B coitus, commixtio, commercium carnis, copulatio - Beischlaf, Geschlechtsakt, -verkehr, Paarung (cf. GLOSS. II 637, 25 St.-S. -us gimisgida): 1 in univ.: a spectat ad homines: a gener.: HEITO Wett. 19 animas inter se -u masculorum pollu-

tas. WALAHFR. Wett. 760 neque -u quaedam *viduae* cessare probantur. AGNELL. lib. pont. 96 p. 339,27 repente fruere cun-um, quia . . . non possum morari. ALBERT. M. eth. 10,1,5 p. 609^b,28 in -u epheborum. al. **B** natur. et medic.: ALBERT. M. veget. 6,428 p. 559,21 deicit *ruta* desiderium -us. animal. 1,458 haec (*signa virginitatis*) destruuntur per -um. 9,55 accidit . . . cuidam mulieri, quod ex uno -u impraegnata fuit duobus gemellis egs. ibid. al. **G** iur. et canon.: CONC. Merov. p. 92,20 ut, qui sine legitima traditione coniuncti . . . se ab ecclesiae communione suspendunt, in sacris locis turpi -o (-u, concoeto, concoetu var. l.) misceantur. CAPIT. reg. Franc. 306,18 p. 468,6 naturalis inter fratrem et sororem -us veniam temporalis non meretur honoris. p. 468,17. **D** theol.: ALBERT. M. sacram. 245 p. 160,79 -us coniugalis tribus modis potest fieri meritorie et duobus modis cum peccato egs. (summ. theor. II 17,109 p. 309^b,8). bon. 314 p. 175,73 carnalem. sent. 4,33,14^c capit. an -us moderatus possit abesse a libidine. summ. theor. II 17,107,4,3,1 p. 298^b,23 originale peccatum est et culpa et poena . . . a parentibus ad parvulos transmissa per -um seminalem. 17,109^c capit. actus -us. 18,122, 1,2 p. 396^b,9 -us soluti cum soluta peccatum mortale est. 22,133,2 p. 450^b,3 matrimonialis. ibid. al. **B** spectat ad animalia: ALBERT. M. animal. 6,99 in tempore coitus intrant in eas (*equas*) spiritus -us. 6,114 in uno solo -u (p. 575^a,13 δητας) taurus implet vaccae matricem. ibid. al. **2 c. colore quodam:** **a** de consummatione matrimonii: CHART. Brux. 119 p. 126,29 (a. 1248) cum . . . -um contraxerint. **b** de coniugio, concubinatu i. q. cohabitatio, coniunctio coniugalis vel concubinalis - das Zusammenleben, eheliche Gemeinschaft, sexuelle Beziehung (cf. GLOSS. IV 331,30 St.-S. -um hiunga): **a** gener.: CHRON. Fred. 2,62 p. 85,21 si imperator effectus fueris, erit digna ancilla tua tibi -o? ARBEO Corb. 26 mulier . . . viri -u alienata (*inde* VITA Corb. 21 a viri sui inlicito -u [o var. l.]). NICOL. I. epist. 38 p. 311,24 si . . . Hlotharius iam omnino copulam -us non repetierit egs. HADR. II. epist. 1 p. 696,1 scelestissimus (-um B) Waldradae moecheae -us (-um B). ALBERT. M. bon. 532 p. 278,62 de non-matrimoniali -u in Osee. **B** iur. et canon.: CONC. Merov. p. 26,10 (*de coniugiis incestuosis*) si quis . . . patruui vel pri-vignae -o polluatur (*inde* CONC. Karol. 34,11. CAPIT. reg. Franc. 248,29). CAPIT. reg. Franc. 252,23^a inlicitum -um Deo consecratarum discindi lex canonica sancit.

II latius i. q. lectus (coniugalis) - (Bei-)Lager: GLOSS. I 574,18 St.-S. -u legar. GLOSS. p. 213,8 Th. cubiles -i lecti (cf. Corp. Gloss. Lat. ed. Goetz IV 436,24).

2. concubitus v. concumbo.

concuplum, -i n. plur. i. q. tempus primi somni - Zeit des ersten Schlafes: PASS. Ursulae 11 transactis pene -is vidit . . . Dei tiruncula quoddam in somnis mysterium.

concuculo v. concutio. concula v. conchula.

*conculcabilis, -e. dignus qui conculcetur, contemptibilis -wert (mit Füßen) getreten zu werden, niedrig, gering: ALBERT. M. cael. hier. 8,1 p. 215^b,16 pedestris ignominia est, quae facit pedibus -em (p. 217^b,13 quae [*operatio pedestris*] f. -em). subst. neutr.: ALBERT. M. summ. theor. II 2,8 p. 137^b,37 ad scabellaria et -a inferiora indignationis oculo numquam respiciunt angelii.

*conculcantia, -ae f. (1. conculcare) accumulatio - Ansammlung, Stauung: WILH. SALIC. chirurg. 2,7 p. 331^E ut fit in omni alio subito humorum cursu et -a ad cor. al.

1. conculcatio (-cio), -onis f. script. -ita-, -lti(o): p. 1218,43,47.

I proprio: A actio calcandi, proculcandi, obterendi - das Daraufstreten, Darübergehen, Nieder-, Zertreten, Zertrampeln: **1 strictius:** **a** in univ.: OTTO FRISING. gest. 1,36 p. 56,12 (epist. papae) sanctorum reliquiae in infidelium -em datae sunt. CHART. Raitenh. 62 ne . . . in . . . augea molestiam -is et depastionis ab itinerantibus sustineant. IOH. CODAGN. trist. p. 44,25 viam ensibus . . . et -e equorum . . . aperiebat. ALBERT. M. veget. 7,26 soliditas . . . superficie terrae . . . per -em hominum et bestiarum . . . facta. Iob 28,2 p. 309,2 (ed. M. Weiss. 1904) in tanta abundantia habebit ferrum et aes, quod

sint ad -em. al. v. et p. 1231,28. meton. i. q. ager in pasta- rura conculcandus - Auslauf, Weide (cf. GLOSS. I 599,55 St.-S. in -e in trata [Vulg. Is. 7,25]): GESTA Hort. Mar. 37 p. 592,39 que loca . . . in pascua gregum et -cionem pecorum proven-tura sperabantur. **b c. colore quodam i. q. laniatus - das Reiben:** FUND. Brunw. 25 p. 137,42 huius (*ursi*) tanta rabies erat, ut . . . venatus cervorum . . . atque aliarum -o bestiolarum ad mitigandam . . . ventris ingluviem non sufficeret.

2 latius i. q. invasio, vastatio, eversio - Verheerung, Verwüstung, Zerstörung: MIRAC. Wandr. 2,2 (MGScript. XV p. 408,5; s. IX.) ob metum et -em . . . nefandorum gentilium. BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 313,33 fiebat . . . sanctae aecclesiae -o et desolatio circa festivitatem omnium sanctorum.

OTTO FRISING. chron. 4,31 p. 223,4 regnum . . . in -em barba- ris patuit. al. **B** compressio, arta coniunctio, pressura - das Zusammenpressen, -drängen, -gepreßtwerden: **1** in univ.: WILH. SALIC. chirurg. 2,2 p. 327^F subito morietur propter magnam . . . -em cerebri a membris illis patiens. ALBERT. M. (?) animal. quest. 4 app. 3 p. 149,23 in ipsa crystallo

20 sibi invicem conculcatur radii solis et ex tali subtiliatione et -e radiorum . . . magis subtiliantur et ad se invicem concul- cantur. **2 c. colore quodam:** **a** collectio, accumulatio, spissatio - Ansammlung, Stauung, Verdickung: CONSTANT.

AFRIC. theor. 4,7 p. 16a^v si homo humidioribus cibis . . . vel potibus adeo reficiatur, ut multis horum -bus suffocetur. TRACT. de aegr. cur. p. 221,25 conculcatur humor, ex -e sanies innascitur. **b** densatio - Verdichtung, Kondensa-tion: MAURUS urin. I p. 8,6 quod ex . . . retentione et -e fu-mositatis creentur humiditates, patet in balneo. **c** de statu

30 i. q. spissitudo - Dichte: URSO qual. 155 simplicitas . . . sub-stantiae grossae subtilitas est, quae ei innascitur per minorem partium suarum -em.

II translate: A contemptus, despctus - Mißachtung: **1 spectat ad res:** BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 306,20 commo-nitarum Romani cardinalis litterarum ad eum con-temptum et -em . . . dissimulavit Heinricus rex. CONST. II 130 p. 172,41 ab . . . -e ecclesiastice libertatis . . . non destitit imperator. **indiligentia - Gleichgültigkeit:** BURCH. WORM. ieun. p. 118,43 si . . . negligentia -e illusus titubationis incidit periculum. **2 spectat ad homines i. q. tractatio contumeliosa - schmähliche Behandlung, Zurücksetzung:**

EPIST. Heinr. IV. 12 p. 15,18 in quorum (rectorum ecclesiae) -e (-lti var. l.) tibi favorem ab ore vulgi comparasti. VITA Heinr. IV. 13 p. 40,27 principum . . . -o ruina regni est. **B**

45 inculcatio, vis - Einschärfung, Verstärkung, Nachdruck: **1** in univ.: CHART. Rhen. med. I 482 p. 537,40 (a. 1135) ad amplioris . . . firmitatis -tationem subnotata sunt nomina testium. GESTA Halb. p. 95,8 ad . . . memorie sue -em (sic 1, 2, concelebrationem Leibniz, ed., vix recte) per singulas

50 ecclesias . . . dotis . . . decimam sacerdoti concessit episcopus, quatinus ad anniversarii sui memorandam celebrationem . . . convenienter. **2 iteratio instantior - eindringliche Wieder-aufnahme:** PLATO TIBURT. tab. 6 p. 498,23 Hermes . . . ait 'verum sine mendacio' et <ut> in -e verborum confirmaret, quod dixerat, subsequenter posuit 'certum verissimum'. **de anaphora:** CONR. MUR. summ. p. 105,13 (ed. W. Kronbichler. 1968) per repetitionem, que fit in -e diversorum verborum.

2. *conculcatio, -onis f. (2. *conculcare) **1 cohabitatio - das Zusammenleben:** FORM. Morb. 19 eis (servo et coniugi eius ingenuae) cartulam -is pro mercede facere. ibid.: epistolam -is. cf. p. 1199,27. **2 incubatio - das (Aus-)Brüten (cf. v. Wartburg, Frz. etym. Wb. II. p. 910^a):** v. p. 1214,18.

***conculcator, -oris m.** qui pedibus obterit, contemptor, violator - einer der mit Füßen tritt, mißachtet, verletzt: WENR. epist. 8 p. 298,4 legis divinae. HUGO FLAV. chron. 2 p. 492,40 diadematis regii procax -r. ACTA imp. Winkelm. II 1037^{II} p. 720,21 sacrorum omnium impudens -r. INNOC. IV. registr. B 281 p. 252,3 ecclesiastice libertatis. expressius

70 fere i. qui (alium) detrudit - etwa: einer der (einen anderen) übergeht, verdrängt: TRACT. de ord. pont. (MG Lib. Lit. I p. 14,22) dampnabilis -is praesumptio.

(Dauser)

***conculcatorius** (-tur-), -a, -um. (2. ***conculcare**)
script. -r(us): l.8.

1 adi.: *ad cohabitationem pertinens – das Zusammenleben betreffend*: FORM. Salisb. 4,8 (SBMünch. 1973/IV. p. 59; s. VIII.) hanc cartulam -uria fieri rogavimus, ut ingenuitatem tuam ad ipso servo nostro ill. non incorras. FORM. Sal. Bign. 11 tale epistola -uriā manu nostra . . . firmata (FORM. Morb. 18tit. e. -uria [-ura cod.]). ibid. al. **2 subst. fem.**: *charta ad cohabitationem pertinens – das Zusammenleben betreffende Urkunde*: FORM. Salisb. 4,8tit. (SBMünch. 1973/IV. p. 59; s. VIII.) -uria. FORM. Sal. Bign. 11tit. -uria, quem abbas faciat ad homine suo.

***conculatrix**, -icis f. *quae obterit – eine die niedertritt (in imag.)*: RUP. TUIT. spir. 6,2 l.71 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXV. 1972) -em orbis terrarum bestiam pedibus eorum (*galli et arietis, sc. apostolorum et praetatorum*) conculcandam substravit *spiritus fortitudinis*.

***conculcaturius** v. ***conculcatorius**.

1. conculco, -avi, -atum, -are. script.: cun-: l.55. -cal.: ALDH. virg. II 946 (var. l.). -lt(o): p.1220,33.42. addde URSO gloss. 6 p.27,30sq. ibid. al.

I proprie: *A de actione calcandi*: **1 strictius**: **a trans.** i. q. *calcare, calcando insistere, proculcare, obterere – (mit Füßen) treten (auf), nieder-, zertreten, zertrampeln* (cf. GLOSS. I 383,13 St.-S. -a trit): **a in univ.:** RUD. FULD. Leob. 4 p.123,35 *sanctimoniales* ascendentēs tumulum et quasi funestum cadaver -antes. NOTKER. BALB. gest. 2,18 ut pecunia . . . in pavimentum proiceretur et . . . velut lutum -retur. WALTHARIUS 978 Francum . . . fudit ad arvum et super assistens pectus -at. PONTIF. Rom.-Germ. 85,5 (Studi e Testi 226. 1963) quas (*lucernas*) in conclusione anathematis . . . proicere debent in terram et pedibus -are (TRANSL. Eug. Tolet. add. 2,30 [RevBén. 76. 1966. p.283] oblatas. al.). Hist. peregr. p.168,27 ut . . . nullus cademēt amicum sublevet, sed -ans illum ad hostes debellandos transeat. ALBERT. M. veget. 6,156 quod -ta in transitu terra et indurata non permitit ad eam (*olivam*) pervenire humorem. animal. 2,31 colores . . . rubeum et varium . . . abominat**bor**, ita ut -et eum, qui talibus induit**e**s. al. *in imag.*: ALDH. virg. II 2547 virginitas scortorum casta lupanar -at pedibus (CHRON. Pol. 1,6 p.17,4 quas [*gentes*] constat eum [*Bolezlaum*] quasi sub p. -asse. v. et l.16). HELM. chron. 102 p. 201,29 -vit colla rebellum. al. v. et p.65,48. **B inculcare – (hin-)eintreten**: OTTO SANBLAS. chron. 36 p.54,29 vexillum turre deici lutoque -ari precepit. ALBERT. M. veget. 6,260 -antur partes arundinis pedibus plantantium profunde in agrum (7,120 -entur gramina a p. in terram). *de metis i. q. (in-)ponere – (ein)setzen*: CHART. Burgenl. I 519 p.349,40 (a. 1268) iuxta stratum sunt due mete ab ultraque parte strate -te. **b intrans. i. q. pedem ponere – treten**: ALBERT. STAD. annal. a.1218 ut in collum suum -rent coquinarii. **2 latius i. q. invadere, vastare, delere – verheeren, verwüsten, zerstören** (cf. p.1220,21): BONIF. epist. 109 p.236,14 destructe ecclesiæ fundamenta deruta et a pagani -ta. AGNELL. lib. pont. 166 p.384,37 cun-bunt sanctorum ecclesias. CHRON. Pol. 2,20 Polonia fuit ab hostibus -ta. al. **B de actione premendi**: **1 comprimere, premendo coniungere – zusammendrücken, -pressen, -drängen (plerumque usu pass., medial. ut vid.. l.67sq. ref.: l.65)**: **a in univ.:** MARC. GRAEC. ign 13 tunica ad volandum debet esse . . . cum . . . pulvere optime -to repleta. CHART. Westph. VII 1372 p.626,13 firmitas -tus ex vaccis et equis communem ad culturam divolvetur. v. et p. 1218,20sq. **b c. colore quadam**: **c colligere, accumulare, inspissare – ansammeln, stauen, verdicken**: GLOSS. med. cod. Mon. p.22,15 qui (*humores*) . . . sese -antes putrefiunt. MAURUS progn. 15 p.32b,10 (ed. M. H. Saffron. 1972) dum *calor hepatis eius (humiditatis)* non invenit fomentum, -atur (ocultatur ed.). 29 p.42a,52 materia illa -atur (concludatur ed.) et in pus convertitur. WILH. SALIC. chirurg. 1,60 p. 323A sanguis . . . remanet in loco -tus. 3,10 p.345A ut . . . ligatio prohibeat, ne humores -entur in loco et apostemetur. al. v. et p.1218,26. **B densare – verdichten, kondensieren**: MAURUS

urin. I p.8,4 ex eis (*fumositatibus*) retentis et -tis multae creantur humiditates. **2 deprimere – niederdücken**: OTTO FRISING. chron. 5,18 p.248,5 tanquam pro bono omne, quo cumque -ando gravem se prebuerit Theodosia, habetur.

- 5 II translate**: *A contemnere, despicere, parvi aestimare, aspernari – sich hinwegsetzen (über), mißachten, gering-schätzen, verschmähen* (cf. GLOSS. II 178,16 St.-S. -ant uirmanont. al.): **1 obi. res**: ALDH. virg. II 1742 dicitias mundi -ans (calcans P) mente caducas. CARM. Cantabr. 26,4 *Caecilia gaudia . . . thalami -ans Valeriani*. BERTH. (?) annal. a. 1076 p.284,23 quod syndicali iudicio in regem . . . actum est anathema, . . . -andum et flocci pendendum . . . confirmabant. OTTO FRISING. gest. 1 prol. p.11,8. al. **2 obi. homines c. sensu offendendi**: DECRET. Burch. 1,128 ut nullus episcopus alium episcoporum -et eumque calumniari vel iniuriari praesumat. ibid. iterum. *expressius fere i. q. detrudere – etwa: verdrängen*: TRACT. de ord. pont. (MG Lib. Lit. I p.14,22) qui alium -at episcopum, id est, qui vivente episcopo usurpat ministerium suum. **B affigere, vexare, damno afficere – bedrängen, bedrücken, schädigen**: DIPL. Otton. II. 231 p.259, 12 ecclesie . . . ab oppressoribus et devastantibus -te . . . angusti subvenientes. DIPL. Heinr. II. 173 p.204,38 quae (*castella*) fodri detrimento . . . -bantur. OTTO FRISING. chron. 1,9 mundi . . . amatores, inter quos nunc premitur ac -atur ecclesia. 7, 4 p.314,24. al. **C superare, evincere, opprimere – überwinden, bezwingen, unterdrücken**: GODESC. SAXO conf. p.78,11 hanc ita noxiā -emus falsitatem. DHUODA 4,2,14 (Sources chrét. 225. 1975) vita. VITA Mathild. II 14 diabolum -antes per caritatem. GUIDO ARET. ign. cant. II 30 p.43a,10 dum et veritatem fallacia et charitatem saepe -et invidia. CHRON. Pol. 3,23 p.150,12 que (*dies*) . . . superbiam eorum (*Bohemorum*) -bit. URSO aphor. 35 naturali *qualitate* a violentiori accidentali -tata. al.
- adi. conculcatus**, -a, -um. **1 strictius**: **a calcatus, tritus – festgetreten, hart**: ALBERT. M. veget. 6,321 cicorea . . . est herba in terra dura et -a iuxta vias nascens (7,100 si . . . t. nimis -a est). **b collectus, accumulatus – angesammelt, aufgestaut**: CONSTANT. AFRIC. theor. 4,7 p.16a^v sicut contingit pinguissimis hominibus, quibus vene et arterie nimia -a pinguedine . . . coarctantur. **c densus – dicht**: ALBERT. M. animal. 23,9 praetendi(t) . . . pupilla in oculo aquilae quasi similitudinem saphiri nigri perlucidi -tatae nigredinis. **2 latius i. q. applicatus, immediate annexus – unmittelbar angewachsen**: ALBERT. M. animal. 2,18 pedes anteriores *phocae* sunt -i super humeros suos. 4,8 suum (*sc. malacii*) corpus est -um super caput suum.
- subst. 1. conculcans**, -antis m. *qui pedibus obterit – einer der nieder-, mit Füßen tritt*: **1 in imag. de vexatoribus**: RATHER. concl. 11 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976) ne strudocamelonis exemplo, quos debueram ipse fovere, -bus judicer exposuisse. **2 translate i. qui superat, repressor – Überwinder, Bezwinger**: DHUODA 4,6,41 (Sources chrét. 225.1975; a.841/43) de continentiam sectantibus et carnalibus concupiscentiae -bus.
- 55 2. conculcandum**, -i n. *res contemptibilis – etwas Niedriges, Gerings*: ALBERT. M. miss. 1,2,3 p.17^b,36 qui (*Dominus*) . . . numquam scabellaribus et -is per appetitum vel opus appropinquavit. p.17^b, 42.
- 3. conculcatus**, -i m. *qui contritus est – ein Zerknirschster*: LAMB. TUIT. Herib. 1,8 p.745,43 ut . . . -os et humiles eorum (*sanctorum*) adiuvent merita.
- 2. *conculco**, -are. (con et collocare, cf. J. Pirson, RomForsch. 26. 1909. p.883) ref. i. q. *concubere – sich niederlegen*: FORM. Sal. Merk. 31 hanc securitatem ad ipsi puelle *ingenuae fieri . . . rogavit, ut secura esse (i. sese ut vid.) una cum ipso illo (servo) levet atque -et (vix intrans.)*. CHRON. Noval. 2,20 se . . . -ans obdormivit.
- conculatio sim. v. 1. conculc-**. ***conculus** v. *congiolus. **concumbo**, -cubui, cubitum, -ere. script.: cun-: p. 1221,7. cumc-: p.1221,13. cucunb-: p.1221,19. -conb-: p.1221,13. -cupu(i): p.1221,16. al. form. perf.: indic. -bivit: p.1221,5. conti. -berit: p.1221,18sq.

1 intrans. i. q. *cubare (cum), commisceri, coire - schlafen (mit), bewohnen, (geschlechtlich) verkehren, sich paaren:* **a de hominibus (saepē c. sensu adulterii, stupri):** a gener. (cf. GLOSS. I 814,12 St.-S. -uit huorota. IV 222,37 -ivit calac): CONC. Karol.44^A p.476,10 -uit cum uxore domini sui. AGNELL. lib. pont. 96 p. 339,26 qui (*iuvensis*) tecum cun-uit. ASINARIUS 221 discumbendo placet, plus -endo placabit. CHART. Brixin.119 p.126,10 iuravit, quod cum nulla mulierum -erit. *expressius i. q. matrimonium consummare - die Ehe vollziehen:* CHART. Brixin.119 p.126,22 (a.1248) si . . . Burcklinus . . . decesserit, antequam cum . . . Mehtbaldi -erit egs. **B natur. et medic.**: FRAGM. mul. IV p.47,29 ponat ipsum plumbum et cumconbat (*sic?*) cum viro egs. TRACT. de aegr. cur. p.329,3 si quis non potest -ere cum muliere egs. al. **γ iur. et canon.**: LEX Alam.75,1 si quis cum alicuius ancilla vestiaria -puerit (-buerit, concupierit var. l.) contra voluntatem eius egs. (sim. 75,2sq. 80^bcapit. [rec. B] -erit [-cumberit var. l.]). LEX Baiuv.8,1 si quis cum uxore alterius -erit (cucunberit var. l.) libera. LEX Frision.6,1 quod . . . cum eo (*lito*) non -ret. CAPIT. reg. Franc. 252 p.237,8 si quis duxerit uxorem et -ere non valens cum ea frater eius clam violaverit illam. p.247,17 si quis cum filia materterae suae vel avunculi . . . -erit egs. PONTIF. Rom.-Germ. 136,14 (Studi e Testi 227. 1963) si habet uxorem, non -at cum ea festis diebus egs. al. **6 philos. et theol.**: MANEG. c. Wolfh. 14 p.76,10 (ed. W. Hartmann. 1972) que (*mater Dei*) virum non cognovit et ideo nulla ratione cum viro -uit (v. *notam ed.*). ALBERT. M. bon. 314 p.175,47 -ere . . . est actus oppositus continentiae. 532 p.278,65 -ere . . . in libido semper fuit et erit peccatum mortale egs. ibid. al. **b de animalibus**: ALBERT. M. animal. 2,115 contigit castrari taurum et subito post . . . cum vacca -uit et vacca ab eo concepit. **2 intrans.** i. q. *comprimere - beschlafen*: LEX Alam.75 capit. p.49,35 (cod. B 11) qui ancillam vestiariam . . . -puerit (cf. l.16sq.). v. et l.39.

adi. **1. concubens, -entis.** *coiens - sich paarend:* ALBERT. M. animal. 5,58 camelii . . . de numero sunt animalium retro -ium.

2. concubitus, -a, -um. *compressus - beschlafen:* Ps. GALEN. febr. 178 urina mulieris -ae turbida est.

concumulo, -avi, -are. *cumulare - überhäufen:* EPI-TAPH. var. II 79,2 virum multa -vit ope.

concupesco v. *concupisco.* **concupina sim.** v. *concup-* -**concupo, -ere.** *cupere, desiderare, optare, velle - begehr-* -**ren, (sehnlich) wünschen, (haben) wollen:** **1 c. obi.:** ALTFR. Liutg. 1,28 iuvenes . . . illud mel -entes (concupiscentes W) acceperunt. HUGBALD. carm. 2,38 caelica. al. **2 c. inf.:** ERMENR. Sval. praef. 2 versus ab imo ordinar . . . corde supernis iungere sanctis -endo. WALTHARIUS 600 -ens patriam . . . revisere. DIPL. Otton. III. 146 p. 556,38 omnium fidelium . . . devotioni patere -imus, quomodo egs.

concupiscentia (-cia), -ae f. *appetitus, desiderium, cu-*-**pido, cupiditas - das Verlangen, Begehr, Begehr- -**lichkeit (plerumque in malam partem, in neutram vel bonam** partem: p.1222,6sqq.21sqq.66sqq.; cf. ALBERT. M. eth. 10,1,10 p.618^a,5 -ae [p.1175^b,28 ἐπιθυμία], quae sunt inclinations appetitus in operationes, et delectationes, quae sunt bonorum, laudabiles sunt, et quando sunt turpium, vituperabiles sunt): **1 gener.:** **a in univ.:** CAPIT. reg. Franc. 33,17 p. 94,34sq. quaestum . . . seculare vel -a mundanarum rerum . . . devitent monachi, quia avaritia vel -a huius mundi egs. CAND. FULD. Eigel. I 9 p.226,40 ut serviatis Deo . . . et non -is variis oculorum vestrorum (cf. Vulg. I Joh. 2,16). GODESC. SAXO theol. 22,21 p.322,2 pro me . . ., tua (sc. Christi) . . . nimiis . . . miseriis, -is et desideriis mortua . . . ove. MANEG. c. Wolfh. 16 p.80,10 (ed. W. Hartmann. 1972) inter corruptelas -ciarum carnalium. CHART. Babenb. 131 p.170,31 rei proximi. ALBERT. M. sent.3,37,3 p.686,11 occidendi. Iob 21,33 (ed. M. Weiss. 1904) Cocytus . . . significat -am, quae ad luctum trahit. 31,9 pro -a . . . suae (sc. vicini) uxoris. 40,13 reges . . . maxime -is subiacent. saepe. v. et p.1224,53. **b de libidine:** BEDA hist. eccl. 3,8 p.144,21 ita intemeratum corpus *Aedilbergae* invenere, ut a corrup-**

tione -ae carnalis erat immune. ALBERT. M. Iob 38,3 (ed. M. Weiss. 1904) lumbi . . . loca sunt delectationum et -arum egs. al. **c de avaritia:** FORM. Dion. 3 p.498,39 nihil . . . ambiens per -e stimulum *episcopus*. CHART. march. Misn. II 83 p.66,17 male vobis, si eleemosinas deglaciatis in -is. **2 natur.:** *a strictius de cupiditate veneria:* **a in univ.:** TRACT. de aegr. cur. p.343,33 ablatio -e veneris. ALBERT. M. summ. creat. II 1,66,1 p.554^b,35 -a coitus (animal. 15,52 in . . . a c., quae est ante delectationem). **B desiderium coeundi, ardor libidinis - Geschlechts-, Paarungstrieb, geschlechtliche Erregung:** HILDEG. scivias 2,3 p.461^B in illa (*muliere*) non est tam fortis et tam fervens -a sicut in viro egs. RICHARD. ANGL. anat. I 195 per quos (*nervos*) et matrix motum habet . . . et sensum -e. ALBERT. M. animal. 1,464 libido et -a non advenit ei (*virgae*) . . . nisi ex epate. 6,22 -a pertingit ad sensibilia capitis. 6,102 equi . . . feminas secum pascentes cognoscunt ex odore et praecipue, quando sunt in -a. al. **b latius i. q. instinctus naturalis - instinktives Bestreben:** CONSTANT. AFRIC. theor. 3,34 p.14a^r ex nimia -a retinendi spermatis (9,42 p.50b^v ex -a . . . matricis recipiendi masculini s.). **3 philos.:** **a in univ.:** ALBERT. M. eth. comm. 239 p.209,9 (ed. W. Kübel. 1968/72) -a est appetitus in delectatione sensus. 240 p.210,2 de divisione arum. p.210,5 'arum' (Comment. Arist. Graec. XX. 1892. p.171,23 ἐπιθυμίῶν) quaedam sunt 'necessariae, quaedam naturales, quaedam nec necessariae nec naturales' (p.210,42 necessarias -as nominat Plato (v. l.2339.), a quibus abstineri non potest, sicut cibi et somni, naturales, sine quibus esse potest aliquis, tamen natura movet ad illas, sicut coitus egs. cf. eth. 7,1,9 p.486^a,32sqq. -is . . ., quae magis naturales sunt, maior est difficultas ad resistendum quam -is his, quae superabundantiae sunt et non necessariae, sicut sunt omnes -ae tactus. ibid. al. v. et p.1226,23). 246 p.214,37 quaedam '-ae' (p.1118^b,8 ἐπιθυμίῶν) sunt 'communes' et quaedam 'propriae' vel 'appositae' (eth. 3,3,5 p.261^a,45. cf. eth. 7,1,9 p.486^a,5sqq. -is talibus, quae sunt c. omnibus . . ., sicut est -a cibi, lecti et vestis). eth. 3,3,6 p.263^b,29 omnisi . . . -a cum tristitia est egs. ibid. saepe. v. et p.1223,38. **b de potentia animae i. q. vis concupiscentia, potentia appetitiva - Begehrungs-, Strebevermögen:** ERMENR. ad GRIM. 3 p.537,39 -am (Isid. diff. 2,104 concupisibile) habet anima, per quam -as carnis vincit. ALBERT. M. anim. 1,2,15 p.57,93 (ed. C. Stroick. 1968) invenimus . . . aliquando vegetativum sine sensitivo . . . et sine -a, sicut in plantis. eth. 7,1,5 p.474^b,21 opus . . . continentis et . . . incontinentis non est unius potentiae, sed duarum: ratio enim tenet et -a obnittitur. 7,1,9 p.485^b,37 ira aliquiliter consequitur rationis actum, -a autem hinc non exspectat. ibid. al. **4 theol. (de re cf. L. Brandl, Die Sexualethik des hl. Albertus Magnus. 1955. p.425qq. 93sqq. al.):** **a latius:** **a in malam partem:** GODESC. SAXO theol. 14 p.240,15 -is, quas nolendo sentiunt, non consentiunt electi. ALBERT. M. bon. 213 p.130,35 in eo, qui ex timore casta operatur, non cohibetur -a, sed actus exterior tantum. p.130,40 cohibere -am cordis. 268 p.155,34 impedimentum rationis ex impetu delectationis et -ae. p.155,37 -et furia ipsius domari possunt, sed in toto non possunt . . . humanari. div. nom. 191 p.274,41 (ed. P. Simon. 1972) *malum in daemonibus est furor irrationalis* et -a (PG 3,725^B ἐπιθυμία) demens' (summ. theol. II 5,25,2,2 p.281^a,26sq. 17,108,3 p.307^b,4osqq. in diabolo . . . peccatum est ex -a large dicta, quae d. -a dicuntur, et non ex fomite, prout est -a in carne. al.). p.275,24 '-a' dicit praeceptionem in actu concupisibilis. Iob 40,15 (ed. M. Weiss. 1904) in -a carnis secundum tactum et secundum gustum. saepe. v. et l.41. p.1224,59. **adde** (cf. l.71): ALBERT. M. cael. hier. 2,11 p.57^a,3 -a dicitur de angelis dissimilitudine (p.57^a,11 circumformamus eis . . . -am [PG 3,144^A ἐπιθυμία]). **B in bonam partem (usu alleg.):** RUP. TUIT. vict. 11,28 p.369,6 (ed. R. Haacke. 1970) regis huius -a (cf. Vulg. psalm. 44,12) non aliud est nisi pietas (p.369,8 rex -am habens animarum perditarum). ALBERT. M. cael. hier. 2,11 p.57^a,14 'intelligere ipsam', scilicet -am angelorum (v. l.65sq.) 'amorem divinum' egs. (sim. 15,11 p.441^b,8). **b strictius de natura homini-**

[Daußer]

nis corrupta, somite peccati i. q. mala cupiditas, habitus concupisibilis - böse Begehrlichkeit, Konkupiszenz (cf. ALBERT. M. summ. theol. II 17,108,3 p. 307^b,23 - a dupliciter sumitur, generaliter et specialiter; generaliter . . . sumpta nihil aliud est quam improba voluntas inclinans ad malum quodlibet . . .; dicitur etiam specialiter in venereis et delectabilibus carnis, et sic proprie dicitur fomes): **a** in univ.: HILDEG. scivias 3,5 p. 615^a homo habet in se duas vocaciones, desiderium videlicet fructus et -am defectus egs. ALBERT. M. sacram. 14 p. 10,30 morbum -ae. sent. 2,31,2 p. 514^b,16 habitualis -a respersa in semine, quae corruptum ordinem organorum corporis ad animam. 2,32,2^c a originalis remanens post baptismata (2,32,2 p. 523^a,37 potest . . . sumi -a o. in quantum o., scilicet secundum quod contracta est lege -ae in ortu egs. summ. theol. II 17,107,4,1 p. 293^a,31 o. -a non habuit principium . . . nisi in Adam; in proximis autem parentibus est ista -a originata, non originans). 4,26,1 p. 114^b,40 -a poenalis inficiens infantem (cf. summ. theol. II 17,107,4,3,2 p. 300^b,7 persona ex hoc . . ., quod in libidine seminatur, statim accipit -am noxiorem et ignorantiam agendorum, quae proprie poenae sunt originalis peccati. 17,108,1 p. 304^a,37. ibid. al.). summ. theol. II 17,107,4,3,3 p. 302^b,12 -a carnis duplex est, suffocans scilicet et promovens egs. 17,108^c capit. de -a et somite. 17,108,1 p. 304^b,15 -a non dicitur peccatum nisi quia ex peccato et ad peccatum. saepe. v. et p. 1222,60. 1224,21. 1225,17. **B de cupiditate veneria:** ALBERT. M. sacram. 243 p. 159,32 gratia . . . promovens ab bona matrimonii et ad mitigationem -ae. sent. 2,31,2 p. 514^b,12 est . . . libido -a suffocans rationem in pruritu carnis in coitu. 4,26,11 p. 114^b,9 si . . . praecedat -a et libido ponatur ultimus finis, concubitus est peccatum mortale. 4,26,14 p. 123^a,15 coitus consummatur per actum honestum . . ., cui in poenam adjuncta est turpitude -ae. summ. theol. II 13,80,2 p. 117^a,30 -a . . . non est causata a distinctione sexus, sed ex peccato. 17,107,1 p. 285^a,11 corruptio . . . in corpore Adae est, cuius signum est -a, per quam infunditur peccatum originale in parvulos. ibid. saepe. cf. l. 17.

concupiscentialis, -e. *cupidus - begehrlich:* ALBERT. M. eth. 3,3,9 p. 268^a,10 melius dicitur concupiscentia puerilis quam pueritia -is.

adv. concupiscentialiter. **1** libidinose, cum concupiscentia (carnali) - begehrlich, in (fleischlicher) Begierde: **a gener.**: WALTHER. TER. Ioh. 7 mulierem . . . r. . . contingere. **b theol.:** ALBERT. M. summ. theol. II 17,107,4,3 p. 297^a,10 dicit Magister (Petr. Lomb. sent. 2, 30, 7, 4), quod originalis peccatum . . . in omnibus -r genitis trahitur a parentibus. ibid. al. **2 per (malam) concupiscentiam - durch (böse) Begehrlichkeit:** ALBERT. M. sent. 2,30,3 p. 505^b,14 fomes ante baptismum habet formam aversionis, per quam potest nocere damnabiliter et -r. ibid. iterum.

***concupiscentiosus**, -a, -um. *plenus cupiditatum - voll von Begierden:* HRABAN. hom. I 65 p. 124^D ista vita (sc. terrestrium) est misera . . . et -a vel plena scandalis.

concupiscibili, -e. *script. cun-: p. 1224,51s.*

I adi.: A sensu pass. i. q. concupiscendus, desiderabilis - begehrens-, erstrebenswert: **1 gener.** (plerumque usu laxiore i. q. delectabilis, iucundus, pretiosus - angenehm, schön, wertvoll): GESTA Trev. cont. I 22 p. 195,21 vasa -ia tam aurea quam argentea (cf. Vulg. I Macc. 1, 24). ELIS. SCHON. vis. 3, 31 p. 80,35 mundus iste . . . pulcher et -is apparent. VITA Arnoldi (Bibl. rer. Germ. III p. 620,31) fimbrias aspectu -es. CHART. cell. Paulin. 34 p. 44,20 sanctorum patrocinia super aurum et lapidem preciosum multum -ia. FUND. Schild. 7 p. 1047,14 varia -ium xeniorum donaria. CAES. HEIST. hom. II p. 52^b quod homo sit animal tam spectabile, tam mirabile, tam -e. al. **2 philos. et theol.:** ALBERT. M. summ. theol. I 2,11 p. 46^b,16 aliquando habent creaturae pronitatem ad malum ex parte nostra, in quantum scilicet -es sunt vel instrumenta deceptionis. II 15,92,1 p. 194^a,9 quaedam . . . res ad corpus pertinentes sunt -es et in illas est motus -is sive desiderii sensibilis. ibid. al. **B sensu act. i. q. concupiscens, appetitivus - begehrrend, begehrlich:** **1 gener.** i. q. libidinosus - lustern. EPIST. Teg. I 52 p. 61,19 alterius copule iunctam . . . -i oculo

- . . . inspicere. FRUTOLF. chron. p. 62,25 sensu . . . -i respexit in eam. **2 philos. et theol.:** a strictius de potentia animae appetitiva: Bovo CORB. Boeth. 269 dicitur anima mundana . . . triplicis naturae secundum humanae animae similitudinem, id est ut sit rationalis, -is, irascibilis (HONOR. AUGUST. sacram. 95 anima est . . . r., i., -is. ALBERT. M. nat. anim. 2,8 p. 32,30 animam rationalem dixit Plato inesse cerebro, -em . . . hepatici et irascibilem felli. top. 2,2,2 p. 317^a,30. al. cf. ALBERT. M. anim. 3,4,1 p. 228,55 [ed. C. Stroick. 1968] quae [anima] vocatur . . . appetitiva, quam Platonici -em [p. 432^a,25 ἐπιθυμητικόν] esse dixerunt. ibid. al. v. et vol. I. p. 792,26). ALBERT. M. resurr. 106 p. 308,6 bonum delectabile replens affectum quantum ad unam sui partem, scilicet -em. summ. creat. II 1,66,1 p. 554^a,9 vis . . . -is est vis imperans moveri egs. ([ex Avic. anim. 1,5,48]. 1,66,2 p. 555^b,10. 1,66,3 p. 556^b,7 tribus de causis v. -is praeterea dicitur corrupta et infecta. ibid. al. eth. 3,3,2 p. 255^a,24 ultimum . . . potentiae -is in talibus delectationibus esse non potest, quae egs. ibid. al. **b latius de natura hominis corrupta i. q. in malam cupiditatem pronus - zu böser Begehrlichkeit fähig:** ALBERT. M. summ. creat. II 1,66,3 p. 556^a,40 concupiscentia, ex qua est omne malum, parvulum facit -em (cf. Petr. Lomb. sent. 2,30,9,1 habilem concupiscere) et adulterum concupiscentem.
- II subst.:** **A** fem.: vis concupiscendi, potentia appetitiva, concupiscentia - Begehrungs-, Strebevermögen, Begehrlichkeit (cf. ALBERT. M. summ. creat. II 1,66,1 p. 554^b,1 -is . . . est vis sensibilis animae, cuius proprius finis est delectabile in sensu, et imperat motum ad consecutionem illius): **1 philos. in neutrā partem:** Ps. GALEN. anat. 4 p. 180^B in quibus (nodis cerebri) operantur irascibilis et -is (ALBERT. M. summ. creat. II 1,66,1 p. 554^b,19 in genere . . . sensibilis prima imperativa est i. et -is. 1,66,2 p. 555^b,48 -is et i. non sunt una vis. summ. theol. II 15,92,2 p. 195^a,39 -is et i. . . sunt partes sensualitatis. al. v. et p. 1226,26 et vol. I. p. 1592,45). **20 ALBERT. M. summ. creat. II 1,66^c capit. de -i. 1,67,2 p. 558^b,35** in homine proprius habitus ordinans -em est temperantia. summ. theol. II 5,25,2,1,2 p. 280^b,19sqq. communiter omnis appetitus boni . . . dicitur -is et hanc dixerunt esse -em humanam ut humanam; proprie vero . . . dicitur -is desiderium sensibile . . . et hanc dixerunt esse -em brutalem egs. ibid. saepe. v. et p. 1223,69. 1225,66. **2 theol. in malam partem:** ALBERT. M. summ. creat. II 1,66,3^c capit. quare -is dicatur . . . esse corrupta et infecta egs. 1,66,3 p. 556^b,4sq. libido . . . proprie videtur pertinere ad -em; ergo omne peccatum est ex -i. p. 556^b,27 -is est infundens corruptionem in totam naturam per generationem. ibid. al. v. et p. 1222,62. **B neutr.:** **1 sensu pass. i. quod concupisci potest vel concupiscitur, appetibile - das Begehrens-, Erstrebewerte, Begehrte:** a gener. usu plur. i. q. res desiderabiles, delectabiles, pretiosae - wünschenswerte, schöne, wertvolle Dinge. AGNELL. lib. pont. 129 p. 363,1 omnia iocunda et cun-ia. 144 p. 372,39 omnia necessaria et cun-ia. VITA Agric. 14 cum omnibus locis mundi -bus (concupiscentiis M.). HIST. de exp. Frid. imp. p. 63,24 vinum et frumentum et queque -ia ad satietatem rapuerunt. al. **b philos. et theol. i. q. obiectum concupiscentiae - Objekt des Begehrens:** ALBERT. M. summ. creat. II 1,66,3 p. 557^a,3 stricte dicitur concupiscentia duobus modis, scilicet in comparatione ad concupiscentem et in comparatione ad aliud -e egs. sent. 3,37,3 p. 688^a,42 concupiscentia non prohibetur specialiter separata ab actu nisi in talibus -bus, quae requiescere faciunt in se mentem hominis . . . praeter actum, et illa sunt duo, scilicet delectabile carnis et delectabile possessionum. eth. 3,3,9 p. 268^b,36 naturalis . . . appetitus cognatus est appetitus concupiscentiae in hoc, quod uterque est de -bus ad naturam pertinentibus. metaph. 9,2,2 p. 417,43 (ed. B. Geyer. 1964) scientia 'et -ia' (p. 1047^a,34 ἐπιθυμητά) dicunt Megarici 'non esse' nisi in anima. ibid. al. v. et p. 1226,25. **2 sensu act. i. q. vis concupiscendi, potentia appetitiva - Begehrungs-, Strebevermögen, Begehrlichkeit:** ALBERT. M. animal. 20,88 irrationales vires hominis persuasibles sunt ratione sicut -e et irascibile. eth. 1,9,5 p. 145^b,41 -e (p. 1102^b,30 ἐπιθυμητά) . . . et universaliter loquendo ap-

petibile sive concupiscitum et appetitum . . . participat aliqualiter ratione. al.

***concupisibilis**, -atis f. *vis concupiscendi, habitus concupisibilis – das Begehren, Begehrungsvermögen, Begehrlichkeit: 1 strictius de potentia animae appetitiva: CAES. HEIST. hom. II p. 17^b in anima tres sunt vires sive potentiae, scilicet rationalitas, irascibilitas, -s (EMO chron. p. 521,5. al. cf. ALBERT. M. summ. theol. II 5,25,2,1,2 p. 279^b,40 trinitas, secundum quam anima assimilatur Deo, est r., -s et i.). EMO chron. p. 521,8 temperantia assistit -i. p. 521,11 ratio convertitur in superbiam, -s in vanam gloriam egs. DAVID compos. 2,10,2 nihil sufficit animae praeter Deum, et iste appetitus vocatur -s. al. v. et p. 284,19. 2 latius de natura hominis corrupta i. q. in malam cupiditatem inclinatio congenita – Anlage zu böser Begehrlichkeit (cf. Alex. Halens. sent. 2,30, 11): ALBERT. M. summ. theol. II 17,107,2 p. 288^b,30 qui (fomes concupiscentiae) . . . in parvulis est -s, in adultis concupiscentia. ibid. al.*

concupitivus, -a, -um. 1 adi.: *concupiscent, appetitus – begehrend, begehrlich: a philos. de potentia animae appetitiva: ALBERT. M. animal. 13,57 haec (anima concupisibilis) cum duas habeat partes, unam quidem -am, alteram autem irascitivam . . . dixit Plato -am sive desiderativam esse in epate egs. b theol. de natura hominis corrupta: ALBERT. M. sacram. 173 p. 112,92 efficitur . . . homo . . . -us respectu boni, quod ipse est, et respectu boni ad se ordinati. 2 subst. neutr.: vis concupiscenti, potentia appetitiva – Begehrungs-, Strebevermögen: v. l.1.*

concupisco, -vi, -itum, -ere. script.: -cubi-: ALCUIN. epist. 168 p. 276,17 (var. l.). -pesc-: L.39sq. adde PIRMIN. scar. 28^b p. 66,17 (var. l.). -ire: PIRMIN. scar. 28^b p. 66,17. form. stirp. perf. -pisste(t): L.63. p. 1226,7.

cupere, desiderare, optare, appetere – begehren, Verlangen haben (nach), (sehnlich) wünschen, (haben) wollen (cf. GLOSS. II 235,42 St.-S. -ant keront): 1 gener.: a c. obi. (fere acc., 7gen.: l.41): FORM. Dion. 3 p. 499,45q. nihil sic dictus (sc. episcopus) usurpans de rebus monasterii . . . sed nec -escere (conspescere cod.) adtemptat, quia, si privata -escere satis est noxiun egs. ARBEO Corb. 22 p. 213,14 formis nobilitatis Iberi -verat. RIMB. Anscar. 33 p. 65,2 ut nullius aliquid -rent neque peterent sacerdotes. AGIUS vita Hath. 2 aurum et apparurat pretiosam. THANGM. Bernw. 51 p. 780,1 (chart.) divinam . . . gratiam. CONSUE. Marb. 236 (Spicil. Friburg. X. 1965) ne . . . vestes . . . aut subtiliores -ant aut grossiores contempnant canonici. al. v. et p. 1221,45. adde: ARBEO Corb. 16 p. 205,8 cum . . . cavallum forme . . . deorum vidisset, -vit. b c. inf.: HRABAN. epist. 40 p. 479, 10 ut eos, quos ad divinum officium promovere -is, diligenter doceas. WALAHFR. carm. 21,27,3 quibus ante -vit iungi, protinus additur maniplis martyr. DIPL. Ludow. Inf. 68 p. 202,18 (spur.) morem regum christiane religioni auxiliancium imitari -imus. THIETM. chron. 6,31 episcopatum in Bavanberge . . . facere hactenus -vi egs. ALBERT. M. eth. 7,1,8 p. 484^b,27 Phalaris -ens (p. 1149^a,14 ἐπιθυμῶν) proprium filium comedere. saepe. 2 natur.: a strictius de cupiditate veneria: CONSTANT. AFRIC. theor. 9,42 p. 50b^v neque masculum videtur -ere mulier. al. cf. l.70. b latius de appetitu i. q. diligere, delectari - gern haben: FRID. II. IMP. art. ven. 4 p. 75,6 illas (aves) magis -et falco. ALBERT. M. animal. 7,97 pluviale . . . magis . . . propter illius aquae subtilitatem -unt pisces. 3 iur. i. q. petere, sibi vindicare – Anspruch erheben (auf): TRAD. Ratib. 1 (c. 760) se male -pisste erubescat. DIPL. Conr. II. 228^b p. 311,20 quam (villam) -ens imperator Cunradus ad opus unius cubicularii sui. 4 philos. (cf. ALBERT. M. summ. creat. II 1,66,2 p. 555^b,14 -ere proprius actus est concupisibilis. p. 555^b,32 -ere . . . sonat in motum quasi quaerentem refici in delectabili et frui ipso): ERMENR. ad Grim. 23 p. 560,13 natura . . . quattuor gerit in se diversitates, ut esuriat, sitiatis, -at, soporetur. ALBERT. M. summ. creat. II 1,66,1 p. 554^b,35 immutatio corporis ad susceptionem delectationis, quae -itur. eth. comm. 240 p. 210,91 (ed. W. Kübel. 1968/72) ea, quae

sunt ad conservationem individui, quilibet -it. eth. 3,3,6 p. 263^b,8 intemperatus . . . -it (p. 1119^a,1 ἐπιθυμεῖ) omnia delectabilia secundum sensum egs. ibid. saepe. 5 theol.: a in bonam partem: DAVID compos. 2,10,2 ut ista (sc. summam gloriam et delectationem in Deo) desideraret anima . . ., et cum obtinuissest, tanto iucundius possideret, quanto ardentius -pisset. ibid.: cum anima . . . -ret bonum summum. b in malam partem de natura hominis corrupta, fornicite peccati: GODESC. SAXO theol. 14 p. 240,13 perficere . . . bonum non 10 inveniunt electi, quia nolentes -unt egs. HILDEG. scivias 3,5 p. 615^A in concupiscentia . . . defectus, cum -it homo perpetrare malum. al. cf. p. 1224,23.

adi. **concupiscent**, -ents. 1 gener. i. q. *cupidus, intemperatus, luxuriosus – gierig, unbekherrscht, maßlos: CHRON. Ven. Alt. p. 146,15 Cencanici . . . -es et sapientes et potentes. p. 148,1 Mauri . . . perfecti in sensu et benevoli ac -es nimium, sed ad nichil redientes propter hoc. p. 150,22 Contareni . . . simplices omnes, in conquestu -es, nichil boni facientes. 2 theol. de concupiscentia actuali i. q.*

20 *concupiscentivus – begehrlich: v. p. 1224,23.* subst. 1. **concupiscent**, -ents m. *qui concupiscit, cupiens – einer der begehrt, Begehrer: 1 in univ.: ALBERT. M. eth. comm. 241 p. 211,56 (ed. W. Kübel. 1968/72) concupiscentia dicitur naturalis ex duabus, scilicet ex natura -is et natura concupisibilis. eth. 3,3,1 p. 252^b,27 irascibilis . . . plus particeps est rationis quam concupisibilis et magis est ignorans -s quam irascens. ibid. al. v. et p. 1224,58. 2 c. colore quodam i. q. *cupidus, libidinosus – Begehrlicher: ALBERT. M. cael. hier. 2,10 p. 55^b,37 in incontinentie et quo libet alio -e. eth. 3,3,6 p. 263^b,34 vita -is tristissima est. 3,3,9 p. 268^a,39 non . . . corriguntur pueri et -es nisi puniti. ibid. al. v. et l.36.**

2. **concupitum**, -i n. *objectum concupiscentiae, res desiderata – Objekt des Begehrrens, begehrter Gegenstand: ALBERT. M. eth. comm. 244 p. 213,58 (ed. W. Kübel. 1968/72) concupiscentia aliquando gaudet, ad minus apud praeuentiam -i. p. 213,77 intemperatus semper est tristis, quia vel -um est ei praevens vel non.*

concupul sim. v. concumbo.

40 ***concupulacio** v. *concupulatio. **concurbito** v. cucurbito. **concurialis**, -is m. *(in curia iudicali) assessor – (Gerichts-)Beisitzer (in imag.): GOZECH. epist. 35 p. 904^A perorata . . . causa violentiae et rapacitati caeterisque -bus suis media residens potestas corrupta de libro suo legit, quod sit iustum.*

45 **concurro**, -curri, -cursum, -ere. script.: cun-: p. 1227, 60. 1228,39. adde AGNELL. lib. pont. 23 p. 288,30. ibid. al. -corr.: p. 1228,57. -cur(o): p. 1227,11. adde DIPL. Conr. III. 158 p. 290,17 (ed. F. Hausmann. 1969). form. perf.: 50 -curs(i): p. 1227,51. -curēre: ANNAL. Zwif. II a. 1199. partic. perf. sensu act.: p. 1227,7.

I proprie: A in unum (locum) currere, coire, (cursu) convenire – zusammenlaufen, -kommen, -treffen: 1 strictius: a de anim.: a in univ. (de hominibus c. sensu confluendi, se congregandi; de animalibus c. sensu convolandi: l.65): LEX Alam. 25,1 ita ut cum clamore populus -at cum armis. GESTA Bereng. 3,287 undique tota cohors regni -it in unum. HROTSV. Dion. 144 in qua (urbe) . . . Gallorum proceres -unt saepius omnes. Agn. 209 -ente . . . conventiculo populari. WALTH. SPIR. Christoph. I 16 ad . . . sollemnitatem tota civitas sub imperatoria vocatione -at. THIETM. (?) chron. 5,18 -entem vidit armatam multitudinem. ANNAL. Altah. a. 1064 p. 64,11 apud Mantuam sinodum fieri, ubi possent -ere ambo papae . . ., pontifices egs. FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 118,1 que (species avium) -unt ad defendendum avem sue speciei. saepe. B configere, pugnare – zusammenstoßen, kämpfen (cf. GLOSS. II 677,11 St.-S. -ere cisaminefarin): WALTHARIUS 193 -unt acies. 692 angusta loci solum -ere soli cogebant. 823 inter se. ANNAL. Brunw. a. 1141 adeo ut demones equestri prelio more militum visi sint -isse. al. adde: WALTH. SPIR. Christoph. II 4,111 num bellum molita sitis -ere mecum? γ obviam fieri, incidere - treffen, stoßen (auf):

(Rudolph)

EGBERT. fec. rat. 1,1430 lupus . . . perambulat aedes . . . nullique datur -ere predae. **b de vehiculis i. q. in contrarium transire - aneinander vorbeifahren:** CHART. Worm. 371 p. 237, 40 (a. 1275) stratum adeo latam . . . faciemus, quod duo currus in ea sibi -ere possint invicem eqs. **c de humoribus i. q. colligi - sich (an)sammeln:** IORDAN. RUFF. equ. 56 p. 102,23 ex motu humorum ad crura . . . iam -sorum. *ibid.* **al. 2 latius c. sensu (inter se) contingendi (fere de rebus; de tempore: l. 33):** **a anat.:** CONSTANT. AFRIC. theor. 2,2 p. 5a^v menti ossa utrinque sibi -entia cum medio mento sunt solidata. ALBERT. M. animal. 1,538 duae . . . viae maiores -runt ad se invicem (*p. 495^a, 14 παρ' ἀλλήλους εἰσι, sc. πρᾶεντος*) in media cella. 2,113 ambae *viae venae* egredientes de testiculis -unt (*p. 510^a, 20 εἰς ταῦτα συνάπτουσιν*) ambae duae in capite virgæ. **b geom.:** GERB. geom. 4,10 duae rectae lineæ . . . in infinitum ductæ nunquam invicem -entes parallelae . . . dicuntur (cf. ALBERT. M. summ. creat. II 2,81,1 p. 658^a, 27sq. quae [lineæ] in infinitum distant, numquam -unt; ergo istae lineæ non -unt in centro). ANON. circ. p. 538, 21 directim sibi -entibus lineis. *al. adde:* WALTH. SPIR. Christoph. I. add. p. 79 in medio formæ -unt immediate lineæ. **c iur.:** DIPL. Heinr. III. 235 ubi Bremensis archiepiscopatus et Mindunensis episcopii -unt termini. *al. expressius c. sensu collimitandi:* CHART. Oelsn. 9 p. 18,2 (a. 1203) ubi villæ episcopi, abbatis, Rassovo -unt. CHART. Westph. III 357 duas agrorum nostrorum extremitates in prato ipsius (*sacerdotis*) -entes. **d rhet.:** **a collidi - aufeinander-treffen:** CONR. MUR. summ. p. 55,15 (ed. W. Kronbichler. 1968) hyatus vocalium . . . in diversis dictiōnibus entium. **B iuxta occurtere - nebeneinander vorkommen:** CONR. MUR. summ. p. 79,6 (ed. W. Kronbichler. 1968) quando duo verba -unt eiusdem persone eqs. **e comput. c. sensu subsequendi:** CARM. de temp. rat. 634 -unt communes anni bini simul breviores (cf. BEADA temp. rat. 36,14 eo quod duo . . . tales pariter currant). **B (catervatim, una) accurrere, appropare, (cursu) ad-, pervenire - (in Scharen, gemeinsam) herbeien, hinlaufen, -kommen:** **1 strictius de anim.:** **a in univ.:** ARBEO Corb. 5 p. 194,8 senes certatim -entes ad viri Dei cellulam. CONC. Karol. 46^B, 30 p. 580,4 ut libere possint . . . in eo die . . . omnes ad ecclesiam -ere (CHART. Mar. Magd. 81 p. 78,34 ut . . . quinque vicibus in anno ad matricem e. -rent. *al.*) VITA Magni Fauc. 39 -it ad beatum Magnoaldum **Theodorus.** GESTA Bereng. 4,163 populis -it ab urbe cernere . . . augustum. FROUM. carm. 15,1 cives, -ite cuncti. HERM. AUGIENS. chron. a. 1044 omnes Ungari ad dicionem Heinrico regi catervatim -unt. *al. b c. colore quodam:* **a succurrere - zu Hilfe eilen, kommen:** LAMB. HERSF. annal. a. 1075 p. 219,17 nisi . . . pedem retro ferentibus dux Wolf cum exercitu Baioarico -isset. LAND. MEDIOL. hist. I 2,25 p. 62,31 qui (*marchio*) multis cum militibus ad destruendam urbem in adiutorio Conradi -serat. *al. B confugere - sich flüchten, Zuflucht suchen:* LEG. Wisig. 6,5,18 homicida ad ecclesiam vel ad altaria sacra -ens. cf. p. 1228, 33sqq. **γ adire, se conserre - sich begeben, sich wenden (an):** LEG. Wisig. 7,1,5 accusator . . . at ad comitem civitatis vel iudicem eqs. **2 latius de rebus i. q. pertingere - gelangen (zu), reichen (bis):** ALBERT. M. animal. 1,538 ibi sunt viae parvae plures, quae nullo modo ad cerebrum -unt. **C una currere, cursu comitari - mitlaufen:** GUIC. (?) bers. 7 accipe brachettum et dimittit eum cun-ere cum canibus ad lepros. **D currere - (schnell) laufen, rennen:** CHART. Ital. Ficker 193 p. 240,28 (a. 1196) si quis . . . erit post aliquem causa percutiendi. **E decurrere, defluere - abfließen:** THADD. FLORENT. cons. 7,26 ne debilitentur intestina . . . a materia, que -it ab epate.

II translate: **A c. sensu conveniendi:** **1 una adesse, cooperari - gemeinsam vorhanden sein, zusammenwirken:** ALBERT. M. bon. 363 p. 199,46 ad simpliciter bonas voluptates dicit Gregorius, quod oportet -ere sex condiciones. animal. 7,94 quatuor causae in eis (*piscibus*) -unt humoris resolutivis (eth. 10,1,2 p. 603^a, 23 ex duabus causis -entibus in unum). **2 uniri, coniungi - sich verein(ig)en, sich verbinden:** **a de hominibus c. sensu confoederationis:** CONST. III 235,4 (a. 1279)

cum . . . sub uno nitore -ent et in unum convenienti sentiendi commercium etiam ydiomatum organo dissonantes. 241,3 quod . . . tu ac dictus rex . . . -atis. **b de rebus:** **a philos.:** OTTO FRISING. gest. 1,55 p. 79,24 per se unum est, 5 quod nec actu nec natura potest . . . cum alio ad constituendum aliquod totum -ere. **B iheol. de unione hypostatica:** LIBER diurn. 84 p. 98,7 salva proprietate utriusque nature et in unam personam atque subsistentiam -entem ([ente var. l.]. Conc. II 1, 2 p. 129,33 ed. Schwartz συντρέχουσης). **3 concordare, congruere, respondere - übereinstimmen, zusammenpassen, entsprechen (cf. Gloss. II 238,53 St.-S. -at gehelle):** **a gener.:** **a in univ.:** ALDH. ad Airc. 123 bachio -unt, quae sequuntur, ut kalendae, cathedralae eqs. AMALAR. off. 4,32,1 octavae ideo caelebrantur, quia primis diebus -unt. RAGIMB. 15 epist. 4 p. 528,7 summas *angulorum* aequalitate . . . -ere. WIPO tetral. 93 omnia convenienti, -unt cuncta per illum. *al.* **B concordem, unanimum esse - einig, einstimmig sein:** LIBER diurn. 58 p. 47,11 in unius electione omnium vota -ere et convenire consensus. 82 p. 88,14 in personam ill. . . . it atque consensit electio. **B mus.:** AUREL. REOM. mus. 6 p. 35^b, 3 ut cum verbis modulatio apte -at. RUD. TRUD. (?) mus. 1,19 p. 48. *al. expressius i. q. consonare - (harmonisch) zusammenklingen:* ANON. mus. Becker p. 160 audivit quinque malleos -entes. **c theol.:** ANSELM. HAV. dial. 2,5 p. 1172^B Patris generare -it simul eiusdem Patris essentiae eqs. *ibid.* *al. d comput.:* **a in univ.:** WANDALB. horol. 7 Septimbri, tibi in speram -it Aprilis. *al. B cadere (in) - fallen (auf):* AGIUS comput. 6,10 apices . . . qua quavis feria -at terminus, edunt. **γ concidere - zusammenfallen:** HAIMO 30 BAMB. chron. (DtArch. 16. 1960. p. 185,32; s. XII.) ultimus annus sessionis Petri apostoli et . . . Neronis annus imperii ultimus -it. **B auxilium petere, se convertere, recurrere - Hilfe, sein Heil suchen, seine Zuflucht nehmen:** **1 in univ. (vigente imagine confugiendi):** BEADA hist. eccl. 4,27 p. 269,20 neglectis fidei sacramentis . . . ad erratica idolatriæ medicamina -bant (cf. VITA Magni Fauc. 1 eum . . . ad poenitentiae medicamenta -ere). RIMB. Anscar. 32 ad divinum . . . -it auxilium. *al. adde:* AGNELL. lib. pont. 122 p. 358,35 surge, sancte Apolenaris . . . ad te cun-imus, salva nos. **2 c. sensu experienti:** BENVEN. GRAFF. ocul. B 34 p. 54,16 cum . . . non poteritis unam illarum medicinarum habere . . . -atis ad aliam sicut istam: eqs. **C auxilium praestare, suffragari - Hilfe leisten, unterstützen:** **1 opitulari, adiuware, adesse - helfen, beistehen (cf. Gloss. II 274,49 St.-S. -ere gihelfan):** LIBER diurn. 62 p. 58,16 ut . . . merces . . . ab ipso apostolorum principe, cui specialiter -itis, . . . rependatur. RATHER. epist. 26 p. 138,30 ut . . . vobis . . . -ere, quod portare dicit apostolus (*Vulg. Gal. 6,2*), valeam. HARIULF. chron. 4,27 p. 250,19 pecuniam fasce oppressis . . . compatiens et -ens. CHART. Sigeburg. 56 p. 125,32 (ed. E. Wisplinghoff. 1964) ut bone voluntatis hominibus ad ea, que mente conceperint, . . . consummada . . . -atur. *al. 2 condescendere, adnuere, favere - entgegenkommen, sich anschließen, eingehen (auf):* DIPL. Loth. III. 33 (ex epist. papae a. 1097) iusta petentium votis benigna . . . assensione -ere. HELM. chron. 13 p. 26,25 episcopus . . . postulationi eius favore -it. CHART. Bund. 426 p. 313,24 (epist. papae) vestris iustis postulationibus grato -correntes assensu (CHART. cell. Paulin. 34 p. 44,17 eius . . . petitionibus ac . . . su<pplica>tionibus g. -entes a. *al. cf. CHART. archiep. Magd. 389 nos ipsius fact. . . . entes a.). al. **3 (suffragando) accedere - (unterstützend) hinzukommen:** CHART. Heinr. Leon. 105 p. 160,14 -ente in hanc venditionem nostra permissione et . . . heredum . . . compromissione. CHART. archiep. Magd. 394 p. 517,25 votis omnium . . . circumquaque commanentium -entibus et hoc fieri . . . potentibus. CHART. Salem. 559 p. 167,24 nostro ad hoc consensu . . . -ente. *al. D simul existere - nebeneinander bestehen, zugleich vorhanden sein:* **1 contemporaneum esse - gleichzeitig sein:** HAIMO BAMB. chron. (Bibl. rer. Germ. V p. 544,17; s. XII.) secunda pars tractatus colligit tempora quinque regnorum sibi -entium vel succendentium. **2 comitari - begleiten:** ALBERT. M. sent. 1,5,3 p. 178^a, 24 dicitur voluntas concomitans operi, quae*

operi -it. **E** incurrere - anheim-, verfallen: CHART. Sangall. A 4 (a.720/37) qui contra hanc donationem . . . agere cona- verit, . . . Dei ira -at. CARM. imag. 1,6,9 hinc illum (*libellum*) si quis . . . auferat hostis, criminis ob culpam Domini -at in iram. **F** evenire, succedere - ausgehen, geraten: REGINO chron. a.888 p.128,38 ei (*imperatori*) omnia felici successu -bant in bonum. **G** appetere, consecutari - zu erreichen su- chen: ALDH. virg. I 18 p.248,1 quod fideli prece instanter poscimus, congruis quoque operum affectibus -amus egs. **H** c. inf. i. q. properare, aggredi - sich beeilen, dazukommen: HINCM. epist. I 184^b,4 p.180,36 quae omnia Sergio, antequam mittere ad illum -rem, . . . defuncto Leoni papae sunt missa. 186 p.191,26 si notarius noster infirmus illa (*scripta*) trans- scribere -isset.

adi. **concurrentis**, -entis. **1 gener.** i. q. **currens**, continuus - (fort)laufend: LEG. Wisig. 12,3,6 -es per totum annum dies dominicos. **BEDA** temp. rat. 14,5 crescente simpliciter . . . dierum -ium (currentium var. l.) ordine computando. **2 comput.** i. q. **una currens**, **congruens** - mitlaufend (*de re v. l. 27sq.*): **BEDA** temp. 13,7 -es septimanae dies, quae positaæ **VIII.** kal. Apr. propter dispendium bissexti . . . xxviii annis impluent (temp. rat. 21,4. 53,3 epactae solis, id est -es s. d. *ibid. al.*).

subst. **concurrentis**, -entis m., f. (*l. 29sq.*), n. **1 comput.** de numero indicante, in quem septimanæ diem dies **IX.** kal. April. cadat, i. q. dies vel numerus una currens, congruens - Konkurrente (*de re v. F. Rühl, Chronologie des Mittelalters und der Neuzeit. 1897. p.142.*): **a de def.**: **BEDA** temp. rat. 53,10sq. cum . . . suas quaque anni dies habeat -es, hae, quae in circulo sunt adfixae, -es specialiter, quae sit **VIII** kalendarum Aprilium feria, designant. RHYTHM. 113,10,2 tene . . . nono semper kalendas Aprilium feriam, quae esse constat locus -ium. AGIUS comput. 1,15 epactas, -es, lunam feriasque totamque annalem ipse (*numerus*) docet seriem. CARM. de conc. mens. 8,2 de quocumque cupis mense invenire feriam in kalendis, regularem -i anno iunge simul et septenum divide per numerum. 10,1 ordo . . . -tum. BERNOLD. CONST. chron. p.395,4 -es in kal. Mart., epactae secundum Romanos in kal. Ian., secundum Aegiptios in kal. Sept. *in- novantur*. HONOR. AUGUST. imag. 2,87 -es . . . inde dicuntur, quod regularibus concurrent. 2,88. **saepe.** **b de usu.**: DIPL. Karoli III. 184 (spur.) data . . . anno . . . octingentesimo octogesimo quarto, indictione secunda, epacta vicesima, -e tercio (*TRAD.* Ratisb. 629. CHART. archiep. Magd. 240 p. 302, 25 actum . . . a. . . MCXXXVI, e. xv, i. XIII, -e III. ALBERT. STAD. annal. p.293,12 a. decemnovennalis cycli II, i. IV, -e <v>, e. XI . . . Iesus Christus . . . natus egs. *al.*). CHART. Drubic. 17. **saepe.** **2 medic.** i. q. **accidens**, **signum** - Symptom, Anzeichen: TRACT. de aegr. cur. p.161,18 particula-ria -ia caliditas vel frigiditas sunt declarativa: egs. **fort.** add.: ALBERT. M. animal. 10,8 omnia . . . ista -ia significant matrices esse laudabilis dispositionis.

concursio, -onis f. **I proprie:** **A** actio concurrendi, coitio - das Zusammenkommen, -treffen: **1 strictius de anim.**: **a in univ.** i. q. congregatio, conventus, frequentia - An-, Versammlung: VITA Chrod. 24 p.567,9 cur haec -o sanctorum praesentia adunabatur. RUP. TUIT. vict. 7,19 p.231,21 (ed. R. Haacke. 1970) quid sibi vult angelorum tanta -o. **b c. colore quodam:** **a tumultus** - *Auflauf*: LEX Alam. 33 si quis in curte duci pugna comiserit . . . et -o populi facta fuerit . . ., quidquid ibi factum fuerit per concursum eius, . . . tripliciter conponat. **B conflictus** - *Zusammenstoß*: LAMB. HERSF. annal. a. 1063 p.82,10 tumultus exoritur non fortuita . . . -e, sed premeditata diu machinatione. **γ incursio**, **pugna** - *Angriff*, Kampf: LAND. MEDIOL. hist. I 2,24 p.61,39 nemo suum terminum sine gravi hostium -e . . . deserebat. **2 latius de rebus:** DUNGAL. epist. 1 p.570,17 quem (*defectum solis*) . . . quasi naturalem -is elementorum effectum . . . peritia cognitum. **B impetus** (*aquarum*) - Druck, Strömung: CHRON. Sigeb. auct. a. 1155 (MGScript. VI p.403,1) navis . . . ad pontem . . . undarum -e et violenta concussione propulsa. **C decursio**, **defluxio** - *Abgang*, Ab-

fluß: AESCULAPIUS 3 p.5,24 miningarum non habentium rectam -em purgantem exitus ventositatis egs.

II meton. i. q. **locus conveniendi** - (*Sammel-*) Platz: HILDEG. phys. 1,172 (cod. G) qui (*fungus*) in -e cervorum nascitur.

III translate: **A gener.** i. q. **adiutorium** - Hilfe, Bei- stand: MIRAC. Agripp. 8 (ed. B. Capasso, Mon. Neap. I. 1881. p.325; s. X.) affuit solita Dei -o. **B medic.** i. q. **accidens**, **effectus accedens** - Begleiterscheinung, Nebenwirkung:

10 ANTIDOT. Sangall. p.78,19 *antidotum* nullam faciens tristitiam neque lassitudinem neque -es (ANTIDOT. Berolin. 1. ANTIDOT. Glasg. p.114,20).

concurso, -are. **festinare**, **operam dare** - sich beeilen, sich bekleidigen: BAUDON. Radeg. 8 (MGMer. II p.383,3) de- vota -bat (cursitabat 4a) inplere servitium.

concurso, -are. **congruere** - zutreffen, entsprechen: ALDH. ad Acirc. 136 p.190,1 nomina . . . ad peonis quarti documentum minime -ant. CARM. de temp. rat. 592 bilis . . . autumno, flegma consentit . . . hiemi, aetas hominum his -at egs.

20 **concursum**, -us m. **abl. sg. -o:** IONAS BOB. Ioh. 3 capit. p.327,17. v. et l. 36.

I proprie: **A strictius:** **1 spectat ad homines** i. q. **actio concurrendi**, coitio, congregatio, congressus, conventus - das Zusammenkommen, -treffen, Zusammenkunft, An-, Versammlung (cf. Gloss. I 90,37 St.-S. -us zohlauft. 91,37 -us samanhlauft. al.): **a praevalente sensu conveniendi:** **a in univ.:** LIBER diurn. 85 p.103,16 tam alacer vestre devotionis -us. CAND. FULD. Eigel. II 10,3 fit subito fratrum passim -us in unum. VITA Chrod. 24 p.567,7 dicere . . . non possum, quae frequentia et -us . . . in sanctorum fiebat adventu. RUORG. Brun. 13 factus est -us ingens populi. EKKEH. IV. cas. 38med. sonatur . . . ad -um. DIPL. Conr. III. 118 p.212,6 (ed. F. Hausmann. 1969) corpora . . . totius provincie devotissimo -u elevata sunt. al. **B tumultus** - *Auflauf*: ALCUIN. epist. 249 p.402,18 de -u (-o H) . . . et tumultu, qui ortus est in ecclesia egs. DIPL. Otton. III. 278 p.700,7 factus -us populorum clamantium, ut egs. CHART. select. Keutgen 127,20 si . . . rixa inter concives oritur et illic -us fuerit. al. v. et p. 40,1229,61. **b praevalente sensu adveniendi:** **a in univ.:** LEG. Wisig. 12,3,21^{tit.} qualiter -us Iudeorum diebus institutis ad episcopum fieri debeat. THIETM. chron. 4,46 fit illuc magnus senatorum -us. al. **B accursus** - *Zustrom*, Andrang: DIPL. Loth. I. 4 p.61,43 (ed. Th. Schieffer. 1966) tanta illud (*hospitale*) . . . substantia locupletare, per quam sufficeret diurnus pauperum Christi -us tolerari. **γ accessus**, **aditus** - *Anreise*: CONST. I 112 (a.1125) quatinus omnibus tutior fiat -us ac redditus. **2 spectat ad fluvios:** **a confluvium** - *Zusammenfluß*: DIPL. Heinr. III. 24 saltum inter duo flumina . . . ab exortu usque ad -um eorum circumseptum. 235 p.313,7 a -u istorum fluviorum sursum egs. **b affluxus** - *Zufuß*: THEODULF. carm. 28,901 flumina -u crescent maiora minorum. **c impetus** - *Strömung*: LEG. Wisig. 8,4,29 ad medium alveum, ubi maximus fluminis . . . -us est. **3 spectat ad sidera i. q. cursus** - (*Um-*) *Lauf* (*de constellatione*: l. 56): BEDA temp. rat. 47,24 iuxta -us siderum. RHYTHM. 114,41,1 per -um caeli luminarium. MANEG. c. Wolfh. 20 p.89,4 (ed. W. Hartmann. 1972) planetarum. HONOR. AUGUST. spec. p.939^c solis. al. **B latius:** **1 collisio** - das Aufeinander-treffen (*usu rhet.*): CONR. MUR. summ. p.55,15 (ed. W. Kronbichler. 1968) -us et hyatus vocalium. **2 dispositio paralela** - parallelē *Anordnung*: MARIAN. chron. a. Chr. 3,1 capit. p.498,1 de annis Octavianī . . . ordinate in -u conscriptis.

65 **II meton.:** **A coetus**, **caterva** - (*versammelte*) Menge: RUD. FULD. Leob. 13 -us omnium ad abbatissam convolat. UDALSC. Egin. 3 p.434,2 sic se habet popularis -us: egs. **B locus conveniendi** - *Treffpunkt*: CHART. civ. Magd. 139 (a.1266) ad murum civitatis, ubi -us est furum. **C meatus** (*aquaæ*) - (*Wasser-*) *Lauf*: VITA Pirmin. II 10 p.41^A locus . . . duorum . . . fluminum -bus adstrictus.

70 **III translate:** **A coadunatio**, **unio** - Vereinigung, Verbin-dung: ARNO REICHERSB. apol. p.11,19sq. sic . . . ex -u na- (Rudolph)

turorum una cum homine persona fieri, quomodo ex -u animae rationalis et humanae carnis homo subsistit (p. 11,28 non quod nova persona ex -u n. Christus esse cooperit). HUGO HONORIUS. div. 18,16 (ArchHistDoctrLitt. 37. 1962. p. 148) ex -u proprietatum. **B concordia, congruentia - Übereinstimmung:** CONST. II 85,1 (a. 1220) cum . . . ecclesia . . . nichil velit, quod nobis eodem -u (cursu, consensu var. l.) voluntum non placeat. **C adiutorium - Hilfe, Unterstützung.** BEDA hist. eccl. 2,17 p. 120,3 (epist. papae a. 634) ut in omnibus devotioni vestrae nostrum -um . . . praeberemus (STEPH. EDD. Wilfr. 32). LIBER diurn. 75 p. 79,13 promitto . . . me . . . fidem . . . atque -um tibi (sc. s. Petro) utilitatisbusquae ecclesie tuę . . . exhibere (76 p. 81,3). COD. KAROL. 27 p. 531,19 vestro -u et auxilio. **D adiectio, auctio - das Hinzukommen, Erweiterung:** CONST. III 243,1 (a. 1280) ne . . . -us tractatum eorundem labores ulterius conculcaret. 243,6 sine aliarum ulterius ordinacionib -us seu implicationibus. RUDOLPH

1. concus v. contus. **2. conçus v. congus.**

***concusso, -are. incusare - an-, beschuldigen:** CHRON. Salern. 74 qui (*Langobardi*) eos principi -bant, quod egs. 75 Sikenolfum Beneventani -are (-asere *V*) ceperunt. 152.

concussio, -onis f. I proprie: A gener.: **1 quassatio, iactatio, vibratio - das Schütteln, Rütteln, Beben:** a in univ.. HILDEG. phys. 1,114 p. 1176^a capilli horrorem et -em tremoris ei (*infirmo*) faciunt. VISIO GODESC. A 10,2 (ed. E. Assmann. 1979) quomodo si equus . . . animositatet suam aurium agitatione, vivaci pelvis -e . . . significet. ALBERT. M. veget. 7,102 conculatione aut -e vix omnia ova erucarum delleri possunt. v. et l. 48. **b c. colore quadam:** a **violenta, impulsus - Gewalt, Anprall:** ANNAL. WEING. a. 1157 (MGScript. XVII p. 309,18) tanta severitas grandinis tantaque -o ventorum invalidit, ut egs. v. et p. 1229,72. **β ictus, plaga - Stoß, Schlag (in imag.):** RUP. TUIT. vict. 6,9 (ed. R. Haacke. 1970) quia et secunda -e non est submissus ab altitudine superbię sue *Nabuchodonosor*. **2 collisio - das Gegen-einanderschlagen:** HEINR. LETT. chron. 28,5 p. 293,24 Lyvones . . . e gladiorum cum clypeis conlamentes. **B medic.:** **1 ructus, singultus - das Aufstoßen, Schluckauf:** AURELIUS 25 p. 728,13 stomachi -o atque libratio cum quadam sonitu egs. **2 quassatura, contusio - Quetschung, Kontusion:** DECRET. Frision. A 8 p. 57,4 pro mosdolch, id est -e nervorum capititis, VIII uncie. GLOSS. Roger. I A praef. p. 503,23 -o vel contusio.

II translate: A gener.: **1 commotio (animi) - Erschütterung (fere c. sensu tremoris, expressius i. q. timor - Furcht: l. 49):** MILO carm. 3,4,1,870 hoc exemplo animos tangat -o nostros. HILDEG. scivias 1,3,18 l. 318 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLIII. 1978) homo . . . miraculorum magnitudine percusus -em mentis et corporis sui sentit egs. 3,5,30 l. 716 (ed. cit. XLIII^a. 1978) in . . . recte ordinata -e servit creatori suo anima. **2 aerumna, vexatio, calamitas - Behelligung, Heimsuchung, Plage, Unheil:** EPIST. var. II 12 p. 316,7 nostram . . . -em, quam . . . aemulus noster exercere non desinit, intimare. DIPL. Loth. I. 35 p. 113,30 (ed. Th. Schieffer. 1966) diversi intervenientibus -bus. UFFING. Ida 1,15 homo quidam cephalargiae -e . . . vexabatur. OTTO FRISING. chron. 6,20 p. 282,3 huius maximae -is auctor fuisse . . . quidam Skirenensis comes memoratur. al. **B iur.:** **1 reprehensio, contradicatio - Anfechtung, Einspruch:** CHART. Bern. I 4,37 p. 274^a,38 (spur. s. XII.) si quis . . . contra hoc testamentum aliquam -em inferre temptaverit. **2 exactio per vim facta - gewaltsame Erhebung, Eintreibung:** GREG. CAT. chron. I p. 136,21 (epist. a. 705) ut nullus . . . presumat alias insolentias aut -em facere. CHART. Merseb. 382 p. 316,31 (a. 1273) **advocati** tam in res quam in homines . . . angaris et parangariis cum aliis -um generibus . . . sevientes.

***concussivus, -a, -um. concussionem, instabilitatem afferens - Erschütterung, Unstetigkeit, Umschwung bringen:** ALBERT. M. aet. 1,3 p. 309^a,16 tertia . . . in hominibus vocatur -a aetas, eo quod in hac concutitur humidum et incipit subiici et acui calidum.

concussus, -us m. 1 proprie i. g. quassatio, impulsus - Erschütterung, Stoß: CARM. cod. Vat. (5330) 14,15 perforat

inde sonus (*sc. tonitru*) -u (-cussus cod.) tardior aures (*ex Isid. nat. 30,2*). **de sonitu tubae:** RUP. TUIT. spir. 9,10 l. 410 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXIV. 1972) vivi inventi morientur et eodem -u, quo mortui fuerint, confessim ad vivendum rursus excitabuntur. **2 translate i. q. reprehensio, contradicatio - Anfechtung, Einspruch:** CHART. Rhen. med. II 53 p. 92,41 (a. 1182) ne hec . . . donatio ullum . . . posteritatis timeret -um.

concutio (-cio), -cussi, -cussum, -ere. script.: cumc-:

- 10 DIPLO. OTTON. II. 206 p. 234,25 cumcusa B. comc-: l. 65. -tt- (var. l.): p. 1233,38sq. -ss-: WALTH. AGIL. med. 69 p. 175,11 -ssiatur. perf. -cus(i): l. 10. p. 1233,37. form. indic. prae- -tunt: CHRON. FRED. 3,61. **rhythm.** -cū: p. 1233,5. **I proprie:** A strictius i. q. (*con*)quassare, commovere, iactare - erschüttern, schütteln, rütteln, (schnell, heftig) hin- und herbewegen: **1 obi. res:** a de actione animi: a in univ.: RHYTHM. 76,3,2 pavo contectas plumis -ssit pennas. THEODULF. carm. 25,206 -at crassum terque quaterque caput *Wibodus*. WALTHARIUS 699 equinam vertice caudam -ens. 20 1297 quam (*parmam*) . . . dum -it ipse. ALBERT. M. animal. 23,58 quando corda extensa . . . -itur ab aucupe. al. **β percutere, agitare - quirlen, (um)röhren:** WILH. RUBRUQU. itin. 4,2 (Sinica Franciscana I/3. 1929. p. 178,9) illud (*lac*) -ere cum ligno ad hoc aptato. 7,2 (ibid. p. 184,13) viri . . . -unt ipsum cosmos, id est lac equinum. **γ (quatiendo) permiscere - (durch Schütteln) vermischen:** THEOD. CERV. chirurg. 2,1 p. 144^H pulvilli in vino styptico -sso cum oleo balneati. **b de vi rerum, violentia naturae (saepe i. q. tremefacere - erbeben, erzittern lassen):** a in univ.: ANNAL. regni Franc. a. 801 p. 114,20 quo (*terrae motu*) tota Italia graviter -ssa est (cf. POETA SAXO 4,65 loca . . . motu plurima terrifico nimium -ssa fuerunt). ERMOLD. Ludow. 4,690 ventus . . . perurgens -it instanter ardua tecta domus. VISIO GODESC. A 10,2 (ed. E. Assmann. 1979) fluvius . . . accendentibus minaciter nimis -i videbatur. ALBERT. M. animal. 6,18 quae (*tonitrua*) . . . commovent aerem, ita quod -it ova. al. in imag. et per compar.: VITA Sulp. 8 (MGMer. IV p. 378,6) acsi tonitruum magnum locus ille -ere (-i, concidere var. l.) videretur. ALDH. epist. 9 (12) p. 500,21 tempestis perturbatio . . . fundamenta ecclesiae sicut . . . terrae motu -ssit. AUREL. REOM. mus. 15 p. 49^b, 30 sensus humanus quasi quibusdam fragoribus -ssus intercipitur. al. **β labefactare, vastare - zum Einsturz bringen, verwüsten, zerstören:** WIDUK. gest. 3,46 tempila . . . tempestate valida -ssa visentibus . . . horrem . . . incussere. THIETM. 45 chron. 7,57 fragor silvas -ens vias omnes nimis occupabat. OTTO FRISING. gest. 1,47 p. 66,15 -sis et solutis seu ad terram deictis tabernaculis. al. **γ effringere - sprengen:** CARM. Cent. 40,3 donec exiliant -ssis corpora bustis. **δ concitare, instabilem reddere - aus dem Gleichgewicht bringen (c. sensu debilitandi):** ALBERT. M. aet. 1,3 p. 308^b,12 quae (aetas) -it et quasi subiicit et domat humorem . . . ab inordinato motu eius. v. et p. 1231,69. **2 obi. homines:** a in univ.: RUOTG. BRUN. 8 quidam . . . risu se infinito -unt (cf. FROUM. carm. 32,42 ridiculus cunctos -ret pueros). FROUM. carm. 8,5 me -it algor. RUP. TUIT. spir. 9,10 l. 404 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXIV. 1972) tonitru magna tubae . . . mortui . . . a somno mortis -ssi evigilabunt. **b ferire - schlagen, treffen (in imag.):** THIETM. chron. 8,23 per hoc flagellum vicini graviter -ciuntur. RUP. TUIT. vict. 6,9^{capit.} (ed. R. Haacke. 1970) Nabuchodonosor verbum Dei per prophetam semel et iterum -ssit egs. **B latius:** **1 trans.:** a obi. res: a concitere, iaculari - werfen, schleudern: IULIAN. TOLET. WAMB. 12 l. 312 (Corp. Christ. CXV. 1976) imbræ lapidum intra urbem -unt. **β defigere - einrammen:** CHART. Rhen. med. II app. 13 p. 363,31 (s. XII^a) eos (*palos*) in venna com-ere. **γ carminare - hecheln:** CHART. BIEL. 4,14 (c. 1214) linum -ssum. **b obi. homines i. q. obruere - bewerfen:** GESTA Camer. cont. II F 172,4 p. 234,51 corpus plenum vulneribus viri . . . -unt lapidibus. **2 intrans. i. q. configere - zusammenstoßen, streiten:** LAUR. LEOD. gest. 7 p. 494,36 acerrime pugnatum est, cruentissime -ssum est.

II translate: A obi. homines eorumque animus, societas,

(Pape)

terra sim. i. q. sollicitare - in Unruhe, Erregung versetzen (*cf.* GLOSS. I 274,71 St.-S. -ssi kiscutte. 501,43 -es gigruzis. al.): **a de variis animi motibus i. q. afficere, conturbare, percellere - ergreifen, bestürzt, betroffen machen:** **a in univ.:** RHYTHM. 83,6,1 fortis timor me -it. CAND. FULD. Egil. II 24,10 hoc obitu -ssi animo fratres. WANDALB. martyr. concl. 5 me nunc nil recolens boni egisse . . . or nimis. GODESC. SAXO theol. 22,21 p. 321,21 temptatione -or et angor. SYLL. Sangall. app. 2,29 populi sermone tonante pectora -ssit *praesul*. HROTSV. Theoph. 156 pietas . . . it errantem digna formidinem mentem. THIETM. chron. 5,35 gravi dolore. 7,68 de . . . terrore. NARR. itin. nav. p. 190,5 eos siti labore et metu fovee -i. al. c. sensu fatigandi: BEDA hist. eccl. 2,1 p. 75,11 -ssam . . . saeculi actibus mentem. **b expressius:** **a terrere - erschrecken:** WALTH. SPIR. Christoph. II 2,192 erectis -ssa comis muliercula. **B excitare - aufrütteln:** EKKEH. IV. bened. I 17,53 -e (gloss: excita) cor torpens. **2 de aerumnis, iniurias, hostilitate i. q. affligere, inquietare, vexare - behelligen, heimsuchen, plagen:** **a in univ.:** CAPIT. reg. Franc. 297,7 p. 432,9 sibi (*sc. pastoribus*) . . . subiectos nolite (*sc. rex*) -ere (*cf.* DIPL. Loth. III. 86 in his concessis . . . ecclesiam infestare vel -ere). SALOM. III. carm. 1,160 si . . . ciāmūr . . . litibus et pugnis (*cf.* RUOTG. Brun. 3 regni . . . spacia et . . . finitimorum incursiōnibus et . . . inter cives . . . dissensionibus -ssa. HERBORD. Ott. 2,5 [ed. J. Wikarjak. 1974] Pomeraniam insultibus crebris -ere, vastare ac populari cepit *Bolezlaus*). VITA Landel. 436 quos (*laborantes*) fervida -it estas. **al. b expressius i. q. detrimento afficere - schädigen:** DIPL. Conr. II. 281 p. 391,24 (spur. s. XII.) xx libras auri -ssis fratribus componat. **B obi. res:** **1 gener.:** **a proferre, exclamare - hervorstoßen, ausrufen:** **a c. sensu adhortandi:** CARM. Cantab. 25,4,2 Valerius te (*sc. archiepiscopum*) exigit. Maternus 'veni' -it. **B c. sensu obiciendi:** EC BASIS capt. 742 crimina. **b efficere, provocare - verursachen, hervorrufen (c. dat. i. q. inferre - zufügen):** LEG. Wisig. 2,2,4 non parvum dispendium uni parti -it. 5,7,17 si . . . liberti . . . eis (*manumissoribus*) . . . molestias sive dāmna -sserint (-userint R²) *eque*. (8,3,4¹¹t. si arbor ex parte incisa . . . d. -iat [-tia] R¹] 8,3,11^{11t}. si . . . animalia frugibus d. -ant [-tiant R¹]). HILDEG. scivias 3,5, 31 l. 721 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLIIIA. 1978) metus . . . facit timorem, timor autem -it tremorem. **inicere - einjagen:** CHRON. Fred. 4,58 p. 149,20 tanta timore . . . procrebus . . . adventus Dagoberti -sserat (concesserat *var. l.*), ut *eque*. (p. 150,13 timorem . . . sic forte sua -sserat utelitas, ut *eque*). **2 iur.:** **a discutere, agere - erörtern, verhandeln:** CHART. Turic. 342 (a. 1186/87) negotium de patronatu ecclesie . . . multum -ssimus. **b exigere - einziehen, eintreiben:** FORM. Sal. Merk. 21 p. 249,35 inferat pare suo solidos tantos fisco -ente. **adde:** CHRON. rhythm. Col. 4,42 nunc neque -ere vi bona creditur esse reatus.

concylium *v.* conchylium. **condam** *v.* quondam.

condamina (-nta-, -dem-, comina sim.), -ae f. (*de orig. et re cf. C. Milani, Rendiconti Ist. Lombardo. 104. 1970. p. 516sqq.*) **ager dominicus, pars agri dominici - Salland, Stück des Herrenlandes:** ELIG. chart. 2 (MGMer. IV p. 746, 21; s. VII.) cum . . . -is (cum dominii 2 a. b), vineis, pratis. DIPL. Merov. III B 6 p. 213,36 cuminas indominicatas. DIPL. Karoli M. 305 p. 459,25 (spur. s. X./XI.) curtes et . . . -as (coneae. B1). CHART. Laus. 226 p. 219,7 novem mansos in dominicatu inter prata et -taminas. DIPL. Heinr. III. (ElsLothJb. 19. 1941. p. 203,11) cominas. CHART. Basil. A I 312 p. 471,27 decimam -eminæ. CONO LAUS. notae p. 786,53 extra portam . . . de -emina plures domos . . . omnia fuerunt combusta. *saepe in hac regione. in nomine loci:* CHART. Laus. 349 (c. 1200) Amaudricus de Condemina. CHART. Helv. arb. 86 p. 138,18 descendunt . . . termini per duas arbores . . . en la Condemina. 171 p. 266,41 super castris Murati et Qu-e ('Gümmeren'). *al. cf. conduma.*

condam(p)natio sim., condannatio v. condemn.

condebitor, -oris m. *qui una (cum alio) debitor est - Mitschuldner:* CHART. Lux. IV 493 p. 593,28 (a. 1279) nos et

. . . Th. -r . . . intrabimus civitatem . . . servaturi pensionem ibidem . . . nec inde recessuri, donec *eque*.

***condebitus, -a, -um.** **condignus, debitus - angemessen, gebührend:** LAMB. TUIT. Herib. 2,7 p. 1250,23 inducitur ecclesiae honore -o (*item de mortuo*: HUGO FLAV. chron. 2 p. 500,35). GOZECH. Alban. 36 p. 989,47 fundans . . . basilicam tanto nomini (*sc. s. Albani*) -am (debitam *var. l.*). GODESC. AQUENS. seq. 16,8^b,4 docentes omnem gloriam . . . soli Deo -am.

10 *condecenter v. condecet.

condecentia (-denc-), -ae f. *quod decet, congruentia - das was angemessen ist, entspricht, Angemessenheit:* **1 gener.:** VITA Bern. Parm. II 1 (MGScript. XXX p. 1323,42; post 1133) circa temporalia . . . secundum sui status -am (-denc- cod.) . . . procuravit (2 p. 1324,9). ACTA imp. Böhmer 114 cum omnibus honoribus et oneribus, quos et quae iuxta am iustitiae . . . imperium ceteris omnibus . . . solet concedere. **2 theol. c. sensu qualitatibus:** ALBERT. M. sent. I 1,46,9 p. 439^b,21 iustitia . . . illa, quae est -a suea (*sc. Dei*) bonitatis sive voluntatis vel potestatis (summ. theol. I 19,77,2 p. 813^a,28 nisi forte, ut dicit Anselmus [*proslog. 10*], exigentia iustitiae dicatur congruentia et -a divinae b.).

condecerne, -ere. **1 una statuere - mitentscheiden:** HINCM. epist. I 160^a, 22 apostolica est sedes, quae in nobis famulis suis . . . in decernendis canonice -it et in iudicandis coniudicat. CAPIT. reg. Franc. 279^G,7 sicut . . . papa . . . sanxit convivente et consentiente et -ente . . . Karolo imperatore *eque*. **2 (item) statuere - (ebenfalls) entscheiden:** HINCM. epist. I 185 p. 188,21 -ente . . . similia Africano concilio.

30 condecet, -uit. script.: cun-: AGNELL. lib. pont. 30 p. 294,11. cumd-: FORM. Marculfi 1,16 (ed. A. Uddholm. 1962). ind. praes. -it: l. 39,43. al. fere impers.; person.: l. 44,50. struct.: c. acc.: *passim*. c. dat.: l. 44,46. al. 35 c. (acc. c.) inf.: l. 47,57. al. seq. ut vel coni.: l. 39,41-45,53. absol.: l. 55. al.

debet, congruit, dignum est - es ziemt sich, schickt sich, ist angemessen: **1 in univ.:** CONC. Merov. p. 170,26 sicut -et christianum. DIPL. Merov. I 57 p. 51,23 oportit nobis et -it pro salute anime nostre cogitare dibiamus (*item in arengis chartarum*): DIPL. Arnulfi 160 regalem . . . -et dignitatem, ut *eque*. al.). FORM. Marculfi 1,9 (ed. A. Uddholm. 1962) ut vestra gloria (vestram gloriam *var. l.*) -it (-et *var. l.*). RHYTHM. 85,3,1 virgineo quod (*altar*) -et almo podori. CARM. Sangall. I 2,8 -et his festis pellamus noxia felis. FROUM. carm. 31,13 sic -et optime Christo. THIETM. chron. 6,102 -et eum me prius laudare. *saepe. huc spectare vid.*: ALBERT. M. metaph. 1,3,11 p. 41,51 (ed. B. Geyer. 1960) haec dicit *Hesiodus* esse facta 'amore' movente, 'qui omnia -et (p. 984^b,29 *μεταπέτει, sc. prave versum*) immortalia', quae deos appellavit. **2 c. colore quodam:** **a utile, salubre est, oportet - es ist nützlich, zweckmäßig:** DIPL. Ludow. Inf. 82 (spur. s. XII.) -et inter fideles . . . ut . . . sibi idoneam faciant confirmationem. IORDAN. RUFF. equ. 3,4 p. 15,13 moderate . . . ut -et, galloppando. al. **b placet, convenient - es scheint richtig, angebracht:** DIPL. Otton. II. 191 p. 218,8 nos et Gozberhtum . . . abbatem -uit . . . concambium . . . facere (227 p. 255,23).

adi. condecens, -entis. **1 decens, congruens - geziemend, angemessen:** DIPL. Arnulfi 27 -s nobis ac salutare esse novimus, ut *eque*. CHART. Basil. C I 232 p. 169,6 sicut pium est, -s et honestum. CHART. Walkenr. 431 p. 281,10 (dipl.) expediens arbitramur et -s, ut *eque*. **2 decorus - gefällig, schön:** LAMB. TUIT. Herib. 2,2 p. 1246,33 mirabatur -em ordinem.

65 adv. *condecenter. decenter, congruenter, sicut oportet - in geziemender, angemessener, zweckmäßiger Weise: LIBER diurn. 85 p. 105,18 ut c<condecenter>enter . . . hymnum glo<riae> . . . possimus . . . <ex>clamare. BERTHA Adelh. 9 quies . . . religioni -r (decenter 2) apta. IORDAN. RUFF. equ. 6,1 p. 24,13 equus . . . minuator, ut evacuentur humores superflui -r. CHART. com. Mansf. VI 15 p. 340,10 - (concedenter ed.) magnificantia exigit principalis *eque*. CHART. Basil. C I 437

p. 321,20 capellam . . . dedicavimus -r. CONST. III 75 p.63,12 curiam . . . celebravimus -r in regio potentatu. TRANSL. Auct. 3 corporis mei reliquias . . . veneraberis -r. al.

***condeclaro**, -are. *notum facere - mitteilen*: VITAE patr. Iur. 37 (Sources chrét. 142.1968) ganeones ipsos (*sc. monachos*) etiam in suam . . . personulam insurgere -at abbas.

***condeclinum** (-eum), -i n. (*condeclinare*) *inflexio(nis formae)* - *Flexion(sformen, -schema)*: ALBERT. M. sent. 1,6,2 p. 199^b,29 si obicitur, quod in -o videtur negari voluntas, cum dicitur 'nolo, non vis' *eque*. (summ. theol. II 19,124 p. 409^b,19 cum . . . dicitur 'nolo, non vis', per totum -um v. manet affirmata et volitum negatum). princ. 4,4 p. 340^a,47 totum suum (*sc. verbi 'esse'*) -eum dicit substantiam ut actum et actionem. al. CONR. MUR. summ. p. 76,10 (ed. W. Kronbichler. 1968) in aliis casibus eiusdem -i.

***condecoratio**, -onis f. *exornatio, completio - Aus-schmückung, Vervollkommenung*: ALBERT. M. eth. 1,7,14 p. 127^b,40 omnia . . ., quae faciunt ad felicitatis -em.

condecoro, -avi, -atum, -are.

1 **strictius**: **a** *decorare, ornare - (aus)schmücken, zieren* (cf. Gloss. IV 137,6 St.-S. -o biziero t. 199,49 -o gezieron): **a** *corpor..* LAMB. TUIT. Herib. 1,8 p. 746,29 opus . . . plurimo cultu -atur. *in imag.*: WANDALB. martyr. 572 Lucius . . . cum Geminiano, -at pariter passos quos laurea Christi. DIPL. Heinr. IV. 49 p. 64,11 (interp.) que (*congregatio*) . . . primam regni mei faciem honestissime -at. **B spirit.**: CHART. Eberb. 232 (a. 1247) quam (*ecclesiam*) vite meritum et qualitas morum prerogative -at (256. 397). **b** (*rurus*) *decorum red-dere - (wieder) schön machen*: UNIBOS 87,4 (ed. K. Langosch, Waltharius, Ruodlieb, Märchenepen. 1956. p. 272; s. XI.) felix mors, quae pulchrificat, quae deformes -at. 2 **latius**: **a** *comere, excolere - verschönern, vervollkommenen*: **a** *de scriptis c. sensu elimandi*: HILDEG. epist. II 29,26 ut non solum praedita, sed et caetera, quae . . . ad te scripsi, . . . qua poteris sermonis elegancia -es. **B** *de virtutibus, felici-tate c. sensu complendi*: ALBERT. M. eth. comm. 76 p. 68,22 (ed. W. Kübel. 1968/72) -are (p. 1100^b,26 συνεπικοσμεῖν). eth. 4,1,12 p. 292^a,29 hic . . . ornatus quidam est magnifi-centiam -ans. **b** (*honorifice*) *instruere - (ehrenvoll) aus-statten, versehen (vigente plerunque sensu decoris vel hono-ris)*: DIPL. Conr. II. 282 p. 393,15 (spur. post 1026) precep-tum . . . iussimus . . . caractere nostri nominis -ari. VITA Conr. Const. 13 Kounradus . . . -ari meruit infilis pontifica-libus. EBO BAMB. Ott. 1,17 (ed. J. Wikarjak. 1969) *monas-terium memoria gloriose matris Domini -vit*. CHART. Carniol. II 170 p. 135,20 monasterium . . . donatione XI mansorum bearunt, dotarunt, ornarunt, ampliarunt, illustrarunt, -arunt. *remissius de sepultura*: WANDALB. martyr. 463 Iustinus . . . innumeros sanctorum . . . exquires tumulis qui -vit.

adi. condecoratus, -a, -um. *decoratus, praeditus - ge-schmückt, versehen (mit)*: PAUL. DIAC. carm. 26,14 tu mitis . . . fuisti . . . et cunctis -a bonis. VITA Meinw. 161 interioris hominis habitum Dei et proximi dilectione -um.

subst. condecorans, -antis n. *quod decorum affert, dec-or-completivus - das was verschönert, vollkommen macht, Schmuck*: ALBERT. M. eth. 4,1,12^{capit.} de -bus magnificen-tiam. summ. theol. I 6,27,4 p. 281^a,19 quod (*bonum connatu-rale*) . . . per . . . organice deservientia et -ia ipsum deductum est in naturae suea optimo *eque*. ibid. al.

***condecorosus**, -a, -um. (*per)decorus - (sehr) schön*: CHRONOGR. Corb. p. 55,8 per anulum gemmario lapide -um. **condego**, -ere. *in communitate vivere - in (klösterlicher) Gemeinschaft leben*: ALBERT. M. sent. 4,19,7 p. 808^b, 29 sacer-dotes . . . entes cum ipsis suspendent abbatissae.

***condelectabilis**, -e. *iucundus, amabilis - angenehm* (im Umgang), unterhaltsam, freundlich (expressus de ob-lectione *invicem parata*: p. 1236,1): ALBERT. M. eth. 2,2,7 p. 186^b,21 ille . . ., qui, ut oportet et quando, -is (p. 1108^a,27 ηδος) est convivientibus, . . . vocatur gratus. 8,1,3 p. 521^a,30 qui propter delectationem se amant ad invicem, non amant amicos propter amicos, sed quia sunt -es. 8,1,5 p. 526^b,21 continue . . . ad invicem conversari non possunt,

qui -es non sunt. 8,1,6 p. 528^a,5 multi . . . sunt coutiles vel -es. ibid. al.

adv. *condelectabiliter. *iucunde, cum oblectatione - in Freude, glücklich*: ALBERT. M. eth. comm. 324 p. 278,70 5 (ed. W. Kübel. 1968/72) -r vivere (328 p. 280,81). 342 p. 291,1 ut -r convivat.

***condelectabilitas**, -atis f. *iucunditas - Ergötzlich-keit*: ALBERT. M. eth. comm. 324 p. 278,77 (ed. W. Kübel. 1968/72) convivere vel est in ludis vel in rectitudine verborum et factorum vel in -e verborum et factorum in seriis.

condelectatio, -onis f. *oblectatio (invicem parata), iu-cunditas, voluptas - Unterhaltung, (gemeinsame) Freude (an)*, Lust: ALBERT. M. eth. comm. 323 p. 277,92 (ed. W. Kübel. 1968/72) principalior -o est in ludo quam in communia vita. p. 278,14 delectatio, quae est in ludis, prae-supponit -em in verbis et factis *eque*. 329 p. 282,32 'si' condelectari in talibus 'ferat deformitatem' sibi ipsi 'facienti' -em. ibid. al.

condelecto, -atum, -are. *script. -dil-*: l. 42.

1 **strictius**: **a** *medial*. i. g. *congaudere, collaetari, pariter delectari - sich mit-, gemeinsam, ebenfalls freuen, freudig Anteil nehmen*: **a** *in univ.*: EPIST. Wibald. 256 vobis in operibus vestris voluntate -or et opere. HERM. IUD. conv. 10 p. 101,5 (ed. G. Niemeyer. 1963) ut false iocunditati mee -rentur. ALBERT. M. eth. 9,3,4 p. 593^a,30 plurimis -ari diffi-cile est. p. 594^a,28 uni . . . amicorum -ari, alteri contristari. 9,3,5 p. 596^b,23 quod amicus -ari (cf. p. 1171^b,14 δτι ηδοται) sentit amicum, in quibus ipse delectatur. ibid. al. **B** *c. colore quodam i. q. colloquio et convictu (iucundo) frui - sich (an-genehm) unterhalten, sich vergnügen*: LIUTH. Iust. (MG Script. XV p. 567,26; s. X. in.) qui (*filius*) . . . advenit nobis-que -ari coepit. ALBERT. M. eth. comm. 329 p. 282,33sq. (ed. W. Kübel. 1968/72) deforme esset regi -ari cuidam rusticu vel cuilibet -ari alicui infami. p. 282,48 quaerit, ut '-etur' (p. 1127^a,3 ουνηδόνειν) cum omnibus 'decenter'. ibid. al.

25 **b** *act. i. q. ad oblectationem conferre - zur Unterhaltung bei-tragen*: ALBERT. M. eth. comm. 329 p. 282,18 (ed. W. Kübel. 1968/72) 'conicit' . . . 'non contristare', quando non potest delectare 'vel -are' *eque*. ibid. al. **2 latius i. q. gaudio afficere, oblectare - erfreuen (medial. i. q. gaudere, delectari - sich er-freuen, Freude, Gefallen haben: l. 42. 45,48; *c. notione assem-biendi*: l. 44): **a** *in univ.*: EPIST. Bonif. 124 p. 261,13 tua inhanter -dilector caritate. RIMB. Anscar. 7 p. 29,2 quorum (*Anscarii et Autberti*) voluntati et desiderio *(ipse) (rex)* (rex) -tus dedit eis ministeria *eque*. VITA Theod. 7 quod ubi soror adverbit, -ta tam verbis quam rebus ad bene agendum fra-trem . . . informare coepit. HELM. chron. 94 p. 185,8 cuius verbis ille -tus monuit, ut *eque*. EPIST. ad Hildeg. 80 p. 301^b tuae beatitudini congaudeo et -or. al. v. et l. 16. **b** *c. colore quodam: a colloquio et convictu oblectare, laetificare - (an-genehm) unterhalten, erheitern*: ALBERT. M. eth. 4,3,1 p. 316^b,46 in his (*nocivis*) aspernabitur -are aliquem, sed potius eligit contristare. ibid. al. v. et l. 65. **B** *medial*. i. q. *voluptatem capere, libenter frui - Vorliebe haben (für), gern haben*: FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 32,3 maior pars rapacium -antur in ipsis (*avibus grana comedentibus*). 2 p. 137,16 fal-cones naturaliter -antur in eis (*locis campestribus*). **γ** *depon. usu absol. i. q. gaudium afferre, delectabilem esse - Freude bereiten, erfreulich sein*: EPIST. Ratisb. 23 p. 350,13 que (*virtutes*) apud te . . . tum natura tum industria -ari inve-niuntur.**

50 **subst. condelectans**, -antis m. *convictor iucundus - ange-nehmer Gesellschafter, Unterhalter*: ALBERT. M. eth. comm. 329 p. 282,62 (ed. W. Kübel. 1968/72) 'is' (p. 1127^a,7 τοῦ . . . ουνηδόνος), idest de numero eorum, qui abundant in condelectando *eque*. ibid. al.

55 ***condelectiosus** (-dili-), -a, -um. (*valde) dilectus - (sehr) beliebt*: LEX Baiuv. 9,5 sine signo numquam evadat servus, quamvis deliciosus (*condiliosus L*) sit apud domi-num suum.

60 **condemna** v. condamina.

condemnabilis (-mpn-), -e. 1 **damnatione dignus - verdammenswert**: BENZO ad Heinr. 4,1 p. 635,12 contra

sectas . . . -pnabiles. ARNULF. SAG. invent. 1 p. 87,16 quibus (*operibus*) possis hominibus contemptibilis, angelis execrabilis, Deo -pnabilis inveniri. **2 vituperabilis - tadelnswert:** Cod. Udalr. 166 p. 293,8 (a.1114) hanc . . . tam -pnabilem negligentiam . . . emendare.

condemnatio (-mpn-, -cio), -onis f. *script.:* conte-: ARBEO Emm. 14. -dam(p)n-: ARBEO Emm. 13. -dann-: TRACT. Ebor. V (MG Lib. Lit. III p. 682,27). -dep(n)a-: CHART. Bund. 676.

I de iudicio: A *damnatio, sententia - Verurteilung, (Straf-)Urteil:* 1 *publ. et iur.:* a *proprie:* a *in univ.:* LEG. Wisig. 6,5,14 si non reus . . . sententiam -is excipiat (RAHEW. gest. 3,30 p. 204,24). CONC. Karol. 61,1 p. 795,41 veniam . . . et non -pnationem percipere credidi. CHART. Oelsn. 48,7 nec ad aliquam -pnacionem inter homines ecclesie se debet vexillifer ducis intromittere. CHART. ord. Teut. (Hass.) 180 excepto . . . iudicio -pnationis ad mortem vel ad manus perditionem. al. v. et l.22. **B indicatur multa pecuniaria, obligatio solvendi:** CHART. Ital. Ficker 238 p. 286, 40sqq. (a.1210) solvant . . . quantitatem, que est deducta in -pnationem, et iubeo priorem induci in possessionem rerum, super quibus sive de quibus facta erat -pnatio. ACTA imp. Winkelm. I 202 -em extimationis damni vel iniurie irrogate in quadruplum . . . exhibende . . . noverit se incursum. CHART. cell. Paulin. 85 p. 99,4 -pnationem in expensis . . . nobis . . . in tempus aliud reservantes (CHART. Lux. IV 42 p. 52,3 -pnacionem expensarum in lite factarum. al.). CHART. Carniol. II 281 p. 219,5 (epist. papae) que (*culpa*) pecuniarium coⁿdempnationem exigit. al. **b meton. de chartis:** CHART. Tirol. notar. I 395 p. 181,40 (a.1236) visis -pnationibus, tenitis, extimationibus et rationibus omnibus. CHART. Ticin. 36 p. 81,7 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. I. 1929) ut in -pnatione . . . continetur . . . scriptam (*sic*) per . . . notarium egs. al. **2 eccl. et canon.:** a *in univ.:* CONC. Karol. 46^B,14 ubi sacerdotes post -em esse oportet. al. **b anathematis pronuntiatio, excommunicatio - Verhängung des Kirchenbannes, Anathem:** LIBER diurn. 84 p. 98,14 scripta Theodoriti . . . cum -e proiecta sunt. OTTO FRISING. gest. 1,57 capit. p. 8,18 de -pnatione eiusdem (*haereticorum*). al. **B poena - Strafe:** 1 *publ. et iur.:* a *proprie:* a *in univ.:* LEG. Burgund. const. I 47,3 sceleratorum filii . . . ab hac amittendae libertatis -e (conditione, condonationem var. l.) habeantur immunes. ACTA imp. Winkelm. I 366 p. 323,40 penas . . . mulctas et -pnations . . . contra eosdem editas . . . remittendo. CHART. Heinr. Leon. 67 p. 100,17 (spur.) centum librarum auri -pnatione plecti. al. **B de proscriptione:** CHART. Bern. I 5,87 (dipl. Heinr. VI.) eum (*comitem*) . . . imperii banno subicimus; in qua -pnacione diem clausit extremum. **γ de comminatione poenae:** CHART. march. Misn. III 405 (a.1228) huic actioni . . . vite et rerum apponimus -pnationem (406). **b meton. i. q. pecunia poenae causa solvenda - Bußgeld:** ANNAL. Iauuens. III p. 70,22 quoque . . . -pnationem solutam habet. CHART. Oelsn. 48,6 -pnacionis talis fit divisio, quod egs. 48,10 -pnacio quinquaginta marcarum. al. **2 eccl. i. q. supplicium (aeternum) - (ewige) Verdammnis, Höllenstrafe:** CAPIT. reg. Franc. 7,2 qui . . . excommunicatus fuerit, perenni -e apud Deum sustineat. LIBER diurn. 71 p. 68,15 sit . . . anathematis vinculo innodatus et perpetuae -is (-i HGBR) summissus. CONST. Constant. 289 (ed. H. Fuhrmann. 1968) aeternis -bus (-mpn-, -cio- var. l.) subiaceat. al.

II damnum - Schädigung, Schaden: REGINO syn. caus. 1,368 episcopi . . . liberos ex familiis ecclesiae ad -em suam facere non praesumant (ex Conc. Tolet. a.633).

***condemnativus** (-mpn-), -a, -um. **condemnans - verurteilen:** CONR. MUR. sumim. p. 162,21 (ed. W. Kronbichler. 1968) sunt verba . . . constitutiva, -pnativa, concordativa.

condemnator (-mpn-), -oris m. qui *condemnat - einer der verurteilt (fere i. g. iudex - Richter: l.69)*: NICOL. I. epist. 80 p. 427,32 nullus accusator, nullus -pnator repertus est (sim. 79 p. 419,5. 81 p. 432,5). CAES. HEIST. hom. exc. 196 -pnator . . . a dyabolo suffocatus est, condemnatus vero bono fine decessit. **usu attrib.:** ALBERT. M. Iob 19,26 (ed.

M. Weiss. 1904) 'videbo Deum' ut iudicem, supple non -em, sed salvatorem, 'meum' (cf. Aug. serm. 182,4).

condemno (-mpn-), -avi, -atum, -are. *script.:* cun-: AGNELL. lib. pont. 105 p. 347,14. -nte-: HRABAN. epist. 15,3 5 p. 407,36 (cod.). al. -dam(p)n-: l. 31,71. p. 1239,6. 22,28. -depn-: CHART. Tirol. notar. I 29. **depon.:** l.12.

I damnare, sententiam ferre - verurteilen (cf. GLOSS. I 664, 33 St.-S. -verunt irteltun. 811,38 -bunt firdamont. al.): A *publ. et iur.:* **1 strictius:** a *in univ. (indicatur crimen: l.16,25): CAPIT. reg. Franc. 8,3 si quis in aliquo crimine*

fuerit accusatus, non -etur penitus inauditus. FORM. Turon. 1^B p. 136,13 falsarium iudicaria potestas -pnetur (-etur, et var. l.). CAPIT. reg. Franc. 278,3 p. 344,29 per . . . Dei iudicium aut liberetur aut -etur egs. CHART. Bund. 390 p. 289,37 iniuste. 435,9 *Witardus* dixit, quod non erat servus nec -pnatus de furto vel periurio. BURCH. URSB. chron. p. 55,3 ut imperator ducem -pnare non posset vel terras suas abjudicare. CHART. scrin. Col. B 1792 Richmudis . . . per sententiam -pnata fuit, id est effecta fuit nidervelic. al. **b indicatur**

poena: LEG. Wisig. 6,3,7 *iudex operaticem criminis . . . publica morte -et* (CHART. Friburg. 279 scultetus et universitas civium . . . Wernherum . . . -pnaverunt ad mortem et occiderunt. al.). TRANSL. Pus. 4 exilio. CHART. Trident. 12 adversam partem, ne . . . suprascriptos inquietet . . . -pno.

25 CHART. Tirol. notar. I 343 in quo (*banno*) -pnati sunt pro maleficio. al. v. et p. 163,66. **adde:** LEO MARS. chron. 2,64 rusticus (*qui casu incendium fecit*) . . . sponte se carcere publico -vit. **c indicatur multa pecuniaria, obligatio solvendi** (cf. GLOSS. I 275,38 St.-S. -antes sculdante, za gelte arteillante. 468,6 -vit gizinsta): LEX Sal. Merov. 84 quinos solidos -etur (-dam-, -mpn- var. l.). WIDUK. gest. 1,14 Saxoness . . . reliquias pulsae gentis tributis -pnaverunt. ANNAL. Brunw.a. 1106 quinque milibus marcarum -pnata impunitatem optinuit urbs. CHART. Xant. 198 p. 133,36 illam (*partem*) . . . in pena centum marcarum . . . parti alteri -pnamus. CHART. Oelsn. 32 nec -buntur *villani* in capite interficti (cf. notam ed.). CHART. Solod. I 344 p. 192,20 eundem (*procurentem*) . . . in expensis vi librarium -pnavimus (CHART. Tirol. notar. I 92 p. 45,29 *victus vitori* -pnandus est in e. CHART. Lux. III 42 p. 41,10. al.). CHART. Lux. III 288 pe-40 tut . . . heredes . . . finaliter -pnari ad solutionem. CHART. Hall. 353 p. 324,46 ad summam viginti marcarum. **saepe:** 2 latius i. q. in *ius vocare, iudicare - vor Gericht ziehen, richtern:* DIPL. Karoli M. 66 p. 96,11 ut . . . homines eorum . . . nullus deberet admallare aut per aliqua ingenia presumeret -pnare (*item de iurisdictione illicita*): CONC. Karol. 38,49 nec eos / *subditos* / qualibet iniusta occasione -ent. DIPL. Ludow. Germ. 20 p. 25,3 abbati . . . seu hominibus suis . . . de nullis . . . inlicitis occasionibus iniuriare . . . aut -pnare. al.).

50 **B eccl. et canon.:** **1 strictius:** a *anathematize - mit dem Anathem belegen:* a *de excommunicatione hominum:* CONC. Karol. 4,2 quem (*Adlalbertum haereticum*) publiciter . . . -pnaverunt XXIII episopci. 196,2 patres . . . adorationem *imaginum* . . . contempserunt atque consentientes -pnaverunt.

55 BERTH.(?) annal. a. 1076 p. 284,4 defunctus est *episcopus anathematis* spiculo . . . indubitanter -tus. al. *in comminatione anathematis:* BERTH.(?) annal. a. 1078 p. 308,12 dominus apostolicus . . . anathematis vinculo . . . omnes -vit . . . qui . . . colloquium . . . ne fieret . . . inpedirent. **B de reprobatione**

60 **sententiarum:** ANNAL. Xant. a. 864 p. 22,2 quibus (*sententis*) in sinodo . . . -pnatis. POETA SAXO 3,206 heresim. al. **b perditioni dare, supplicio (aeterno) tradere - verdammen, der (ewigen) Höllenstrafe überantworten** (cf. GLOSS. II 345, 67 St.-S. -andum faruuazzan): LIBER diurn. 89 p. 118,16

65 sciat se . . . aeterni incendi supplicio -andum. CONC. Karol. 5 p. 43,18 sit ei anathema et aeterno Dei iudicio -pnetur. TRAD. Frising. 144 p. 150,25 partem habeat cum Iuda tradi-70 tore et -bitur in seculum seculi. WALAHFR. Wett. 352 ex-pulsum Dominus ne torqueat . . . pompasque truci -et (gloss. MR: -pneta cruci) Averno. HROTSV. Mar. 41 ne comes in-gratis -dampner iure pigellis, quos piget altithrono psallere. al. **absol. i. q. poenam (aeternam) denuntiare - die Straf-**

drohung (ewiger Verdammnis) aussprechen: FUND. Werth. p. 166,30 omnes pariter terribilibus maledictionibus -pnave-runt dicentes: 'egs.' **2 latius**: *a punire - bestrafen*: CONC. Merov. p. 221,3 si quis presbyter . . . aut clericus symbolum . . . inreprehensibiliter non recensuerit, ab episcopo -pnetur (-dam- E.). **b erroris convincere, redarguere - der Irrlehre überführen, widerlegen**: GODESC. SAXO theol. 22 p. 295,18 Euthenic . . . ipse -at apostolus, dum dicit egs. **C usu communi**: **1 in univ.**: VITA Leb. 6 p. 794,18 omnes iniquum factum -pnabant. CAES. HEIST. hom. exc. 196 exemplum, quam terrible sit iudicare vel -pnare eum, qui ad divinum pertinet iudicium. al. **2 improbare, detectari - ablehnen, verwerfen** (cf. GLOSS. II 206,35 St.-S. -pnare scelten): HUCBALD. carm. 2,21 crimina cum curis -pnat cuncta caducis calvus. **3 maledicere - verfluchen**: HUCBALD. carm. 2,102 calvum (sc. Eliseum) . . . -pnasse cacos. al. cf. l. 2. **de incantatione superstitionis** (cf. E. Goldmann, Beiträge zur Geschichte des fränkischen Rechts. I. 1924. p. 545qq.): LEX Sal. Pipp. 99 de terra -pnata: si quis terram alienam -pnaverit egs. (cf. LEX Sal. Merov. 65c).

II damno afficere - schädigen: **A in univ.**: LEX Baiuv. 1,9 ut . . . honor ecclesiasticus non -damnetur (-dampnetur, contempnatur var. l.). DIPLO. Otton. III. 280 monetam et mercatum infringere vel -are. CHART. Rhen. inf. II 281 p. 146,30 quicumque alium in sua . . . portione . . . lignis presupserit -pnare egs. **B c. colore quodam**: **1 debilitare - schwächen, angreifen**: BOTAN. Sangall. 26,1 marubium . . . dabis ei bibere, sed (i. si) pulmonia -damnata fuerint. **2 demoliri - zerstören**: CHART. Hall. 224,7 (a. 1235; interp.?) locus ille, quod were dicitur, -pnabitur cum securi.

adi. condennatus, -a, -um. *damnatus, punitus - verurteilt, bestraft*: CONC. Karol. 44^A p. 478,15 rebellis et turpi morte -i Thomae sedition. OTTO FRISING. gest. 2,25 p. 127,28 pro -pnata (damnata var. l.) civitate.

subst. condennatus, -i m. *qui damnatus est - ein Verurteilter*: **1 iur.**: DECRET. Frision. B p. 137^b,18 quicumque -pnatum terre alterius defendet. p. 137^b,21 ut parentes -pnati solvant, si egs. CHART. Ital. Ficker 448 qualiter dicti banniti et -pnati possint . . . de eorum bannis et condempnationibus eximi. al. **2 usu communi**: v. p. 1237,71.

*condemnor, -ari. *commorari - sich aufhalten (bei)*: COD. Karol. 30 p. 536,25 qui (missus) hic Rome nobis (sc. papae) -ari debeat.

condempnabilis sim. v. condemn-
condempnsatio sim. v. condens-

***condensabilis**, -e. *qui condensari potest - verdichtungsfähig*: ALBERT. M. anal. post. 2,4,7 p. 223^a,20sqq. si . . . propter densitatem, hoc est succum facile frigore ipso -em, huiusmodi folio fluit arbor, oportet densitatem, hoc est plantam facile in succo -em, esse causam (cf. p. 223^a,7). metaph. 5,2,2 p. 238,16 (ed. B. Geyer. 1960) corpus . . . sub eadem forma corporeitatis est rarefactibile et -e.

condensatio (-demps-), -onis f. *actus condensandi, spissatio - Verdichtung*: MAURUS urin. II p. 16,25 per frigiditatem . . . flegmatis -o fit et conglutinatio. URSO qual. 313 dum per -mpsationem igneae partes et subtiles aereae atque aquosae transeunt in grossa et terrestria. ALBERT. M. phys. 4,2,1 p. 275^b,27 per ipsum (*vacuum*) fieri rarefactionem et -em (cf. p. 216^b,22 διὰ τοῦ . . . πυξνοῦ). animal. 14,27 quando homo iuvenescit et exsiccato humido -o fit in membris, per quos est transitus nutrimenti. al.

condensitas, -atis f. *densitas, spissitas, copia - Dichtheit, Dichte, Masse*: **1 de imbri magno**: LAMB. TUIT. Herib. 2,18 insolita pluviarum -s erupit. **2 de congerie spissa**: THIETM. chron. 6,22 inter lignorum -em (densitatem CHRON. Thietm.) iacencium fugit. **3 de silva densa (in imag. de sacra scriptura)**: v. p. 1240,36.

condenso (-demps-), -atum, -are. **1 de rebus i. g. densum reddere, conspissare - verdichten (medial. i. g. densum, spissum fieri - dicht werden, sich verdichten)**: **a gener.**: BEDA hist. eccl. 5,12 p. 305,24 paulisper -tae sunt tenebrae (cf. CONST. III 65 -tis tenebris). *de viribus i. g. colligere -*

- sammeln, zusammennehmen*: GISLEB. ELN. inc. 2,156 fortia -ans . . . virtutibus utere summis! **b natur. et medic.**: **a in univ.**: URSO qual. 83 frigiditas constringendo . . . siccitas vero inspissando, -mpsando motum ad centrum facit. 255 per frigiditatem . . . -mpsantem ex igne fit aer. ALBERT. M. meteor. 3,4,3 p. 668^b,40 vapor non est dissolutus in aerem neque in nubem -tus. veget. 6,302 camphora odorata -at humidum. animal. 14,26 exsiccato humido et magis -tis membris, per quos est transitus nutrimenti egs. 19,30 frigus . . . in spissat corpus et -at (p. 783^b,1 πυξνοῦ) ipsum. al. **B conglutinare - verkleben**: GLOSS. Roger. I A 2,11 p. 617,10 si . . . scrophula . . . cutem et craneum inficiat et -mpset in unum. **Y medial. i. g. coagulari - gerinnen, stocken**: IOH. IAMAT. chirurg. 8,16 sanies in superficie -atur et in crustulam comutatur. **2 de hominibus i. g. constipare - zusammendrängen, -scharren**: HUGEB. Wynneb. 13 p. 116,56 monachi tumultuantur circa tumbam (-bantur add. 4. 4^b). BALDER. Alber. 25 p. 256,9 notares milites modo -tos, modo subito sese aperire. **20 adi. condensatus**, -a, -um. *densatus - konzentriert*: GEBER. summ. 1, 43 p. 564,29 spissa fornax -um et fortem dat ignem, tenuis vero rarum et debilem. **condensus** (-demps-), -a, -um. **I adi.**: **A (valde) spissus, densus - (sehr) dicht** (cf. GLOSS. I 75,21 St.-S. -a dichiu): **1 gener.**: **a in univ.**: AETHICUS ISTER 16 eo quod in ipso crepusculo -a et spissa caeli parte positae sint stellae. WALTHERIUS 54 -o consurgit pulvere nubes. CHRON. Pol. 3,12 silve -e (concondense H), paludes tenaces (CHART. Wirt. II 335 p. 59,12 predium . . . incultum ac -is silvis ob-situm). CONR. MUR. summ. p. 86,80 (ed. W. Kronbichler. 1968) si verbis, quorum -a frequenter, secte sunt sententiole, fit continuatio recte (cf. Rhet. Her. 4,19,27). al. v. et l. 45. **in imag.**: AMADEUS LAUS. hom. 3 1,64 (ed. J. Deshusses. 1960; s. XII. med.) -a nebula nubesque . . . itinera nostra prae-pediunt. **b nemorosus - dicht bewaldet (in imag.)**: AMADEUS LAUS. hom. 1 1,92 (ed. cit.) in hac condensitate saltus Libani, in hoc monte umbroso et -o aperit se nobis sponsi dignatio (cf. Itala Hab. 3,3 [Aug. civ. 18,32]). **2 milit. i. g. constipatus - dicht geschart**: HIST. de exp. Frid. imp. p. 80,22 inter -issimas Turcorum acies . . . laboravimus. **B plenus - voll**: VULC. Bard. 10 p. 321,19 ecclesiam . . . -am intus invenit aedilibus instrumentis. **II subst. neutr. (?fem.: l. 45)**: **A gener.**: **1 plur. i. g. dumetum - Dickicht**: **a proprie**: PASS. Praeiecti I 29 per sentes spinarum vel nemora -arum (nemora -a, -mpsa var. l.). EKKEH. IV. carm. Gall. 9,4 regnat vis flamarum -a (contexta B) per silvarum (LAMB. HERSF. annal. a. 1076 p. 275, 22. al.). pict. Mog. 84 leporem sub -is (gloss.: frutectorum) latitatem. CHART. Rhen. med. II app. 15 p. 402,2 nemo ducet canem in altam silvam vel in -a fruticum. ALBERT. M. animal. 23,51 aves . . . fugiunt ad -a arborum. al. **b in imag. i. g. obscurum - das Dunkel** (cf. GLOSS. I 74,21 St.-S. -a farholan): CHRON. Pol. 2 epist. p. 61,10 predicacio salutaris . . . a silva-rum Polonie . . . illustrat egs. al. **2 ?ramus frondosus - ? dichtbelaubter Zweig** (cf. Vulg. psalm. 117,27): BENZO ad Heinr. 6 praef. p. 657,44 celebrare diem sollempnem in -is. cf. conrequentatio. **B natur. i. g. quod concretum est - das Feste**: TURBA phil. 25 p. 135,19sq. tinturae, quas . . . signifi-cavi, sunt -um ac humidum . . . ; -um autem est vapor coniunctus. **adv. *condense. vehementer - (sehr) stark**: MIRAC. Hucberti 1,8 p. 822^A in eius amore . . . cuius medullitus mihi ardor -issime inardescit. **condepacio v. condemnatio**. **65 *condependentia**, -ae f. *pertinentia - Zubehör*: CHART. Gelr. 647 p. 654,28 (a. 1244) quam (advocatiam) . . . tenet in feudo cum omnibus eiusdem attinentiis et -is (item de iuribus: 968 p. 934,30 cum . . . a. et -is, videlicet cum . . . dominio, cum iudicio terrae et Mosae).
- 70 condepnacio sim. v. condemn-**
***conderictus v. *condirigo**
condependibilis, -e. *indulgens - nachsichtig*: GER-[Page]

HOH. ad Innoc. p. 210,8 quod fragilitati clericorum valde fuerit -is *episcopus*.

condescendo, -scendi, -ere. *script.*: cumd.: DIPL. Heinr. IV. 436. -dis.: l. 20,34. al. *partic.* -descen(s), gerund. -descendo: l. 17,25,53.

descendere - hinabsteigen: 1 *proprie*: a *delabi - sich niedersenken*: VISIONE Godesc. B 25,3 (ed. E. Assmann. 1979; c. 1190) anima paulatim corpori suo -ens membrorum uti cepit officio. b *in unum decurrere - abwärts verlaufend zusammenkommen*: CONSTANT. AFRIC. theor. 2,12 p. 8a^r in armi concatenatione his (*venis*) -entibus media quedam ex utrisque conficitur. 2 *in imag.*: CARM. Cantab. 3,5^b,10 prona pietatis scala -ere reis (cf. CHART. Westph. I 134 p. 106,1 pronam humilitatis et compassionis scalam -ere). 3 *translate*: a *originem ducere - abstammen*: CHART. Burgenl. II 77 (a. 1274) Druzaus seu cognati de sua linea -entes (121 filii . . . de ipsis rum l. -scents). b *de actu concessionis, pietatis, indulgentiae sim. i. q. se (benigne) demittere, animum inclinare, propitium esse - sich herablassen (zu), sich zuwenden* (cf. GLOSS. II 249, 37 St.-S. -discendum calazzames): a *in univ.*: BEDA hist. eccl. 2,18 p. 121,30 (epist. papae) ut haec vobis concederemus, longa terrarum . . . intervalla . . . ad haec nos -ere coegerunt. LUP. FERR. epist. 113 ut vestra sublimitas meae humilitati dignaretur -ere. EPITAPH. var. II 67,6 fit abbas miserando pater, -endo (-descendoque T³) minister. CHRON. Pol. 1,2 p. 11,14 neque rustico suo dux invitatus -ere designatur. al. *de usu verborum, stilo c. sensu se accommodandi*: AGOB. epist. 13,7 usus sanctae scripturae est verbis -ere humanis. EPIST. Worm. I 20 p. 37,20 materie prolixitas persuasit mihi lenitati -ere (cf. Rhet. Her. 1,7,11). c. *inf. i. q. dignari - geruhē*: DIPL. Heinr. IV. 222 si . . . fidelium . . . petitionibus clementer annuere -imus. b *compati, commiseri - Anteil nehmen, sich erbarmen* (cf. GLOSS. IV 5,28 St.-S. -discendum erbarment. al.; *interdum expressius c. sensu auxiliandi*, e.g. l. 41,44sq.): HINCM. Remig. 31 p. 330, 39 ipsi (*sancti*) . . . eis, quos eripere non possunt, nec ex misericordia -unt. HARTW. Emm. 53 pio . . . animo -bat proximo. EPIST. Mog. 21 p. 354,19 quam . . . pie . . . eventibus nostris prosperis vel adversis . . . -eritis (sc. *archiepiscopus*). VITA Bonon. 7 (MGScript. XXX p. 1028,15) ut sibi et reliquis per misericordiam -ret, rogavit, videlicet ut . . . de . . . captivitate exirent. CHART. Heinr. Leon. 125 ut *omnes iniurie . . . fratrum -ant*. CHART. Turic. 383 penuria domus prefat -entes. SUMMA dict. Saxon. 11,61 ut vos tamquam . . . filii -atis compassionis visceribus matri vestre (sc. ecclesiae). al. *Y respicere, indulgere - Rückicht nehmen (auf)*: VITA Sev. Col. 10 proximorum infirmitati etiam in conviviorum apparatu -it. DIPL. Heinr. IV. 388 Ekbertum . . . benigne recepiimus . . . magis . . . etati eius et consanguinitati -entes quam impietas facta pensantes. al. **δ aurem praebere, obsequi, gratificari - Gehör schenken, entgegenkommen, gefällig sein**: DIPL. Otton. III. 404 illorum (*monachorum*) querelae . . . -descentes (A). DIPL. Heinr. III. 308 iuste petitioni. CONST. II 147 apostolice -imus (sc. *imperator*) voluntati. CHART. Sangall. B 419 (epist. papae) contemplationi . . . comituisse. al. *deminutione pretiis vel census concessa*: METELL. buc. 8,81 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) -am coementibus, ut cito vendam. CHART. eccl. Erf. 424 p. 250,39 dominus Otto in solutione pensionis . . . -ere nobis debet. c *pretium deminuere - den Preis herabsetzen*: TRAD. Weiss. app. II 7 p. 329,3 (a. 1265) nisi eodem in foro -atur et eius (*vini*) vendicio minuatur.

condescensio, -onis f. *script.*: cumd.: l. 68. -dis.: l. 66. p. 1242,8. al. -nti(o): p. 1242,10.

1 *proprie i. q. descensio - das Hinabsteigen, -gehen, -ziehen: a spectat ad emigrationem*: ARBEO Emm. 3 p. 31,10 pro -discensione Aegypti (cf. Vulg. gen. 12,10). b *spectat ad cursum solis*: VITA Ludow. Pii 4 p. 609,17 usquequo sol . . . ardorem aestivum autumnali cum-e (-e var. l.) temperaret. 2 *translate i. q. demissio, animus propitius, indulgentia - Herablassung, Entgegenkommen, Rücksichtnahme* (cf. GLOSS. V 27,7 St.-S. -nidergilazido): a *in univ.*: AGOB. epist. 13,7 interpretes divinorum voluminum . . . non curarunt . . . tenere

. . . regulam gramaticę artis; quod . . . neque imperitia neque malitia fecerunt, sed ratione -is. HINCM. Remig. 5 p. 268,20 in fragilitatis nostrae discreta -e. VITA Euch. Val. Mat. 19 nec in contemplatione positus deserebat fraternal -em

5 *vita actualis*. TRANSL. virg. Col. 13 (MGScript. XXX p. 1381,23) in omni paternae -is affectu. al. b *compassio, misericordia - Anteilnahme, Erbarmen* (cf. GLOSS. II 303,9 St.-S. -discensione [condiscensione f] irparbunga. al.): HROTSV. Abr. 7,16 qui me indignam miseratione . . . miti -e (-nti- M) ad poenitentiam hortaris. DIPL. Heinr. II. 269 p. 319,26 quo auditio ex debito -is ingemuimus egs. al. c *concessio, obsequium - Einwilligung, Bereitwilligkeit*: NICOL. I. epist. 90 p. 497,8 nec in Photii sacerdotali proiectu praestando favorem vota -is nostrae . . . inclinabimus. HINCM. epist. I 169 p. 146,9 -em quasi in tempus aliud differendo dissimulavi.

10 ***condescensive** adv. *compassibiliter - voll Anteilnahme*: WICHM. ARNST. coll. (AnalPraem. 6. 1930. p. 38,4; a. 1252/70) quod omnes creature dicant ei (*animae*) aliquę despicię, alię -e: 'egs.'

15 **condiaconus**, -i m. *form. decl. III. -bus: l. 27. adde BERNOLD. CONST. libell. I 3 p. 14,39.*

in officio diaconatus collega - Mitdiakon: LIBRI Karol. 4,19 p. 210,17 Nicolaus . . . in diaconi ministerium consecratus 25 neglectis postmodum . . . bonorum -orum societatibus hereesiars est effectus. LIUTPR. hist. 10 p. 167,10 Benedictus cardinalis diaconus cum ceteris -bus et presbiteris dixerunt egs. NADDA Cyriac. I 25 Sisinnius, Cyriaci -us. HONOR. AUGUST. spec. p. 834^D per praedicationem Philippi, Stephani -i. al.

20 ***condiapensis**, -e. *mus. i. q. in fronte et retro quinque punctis instructus - vorn und hinten mit fünf Punkten versehen*: FRUTOLF.(?) brev. 14 p. 102,4 virga subdiapensis, virga -is.

35 ***condiatessaris**, -e. *mus. i. q. in fronte et retro quatuor punctis instructus - vorn und hinten mit vier Punkten versehen*: FRUTOLF.(?) brev. 14 p. 102,3 virga subdiatessaris, virga -is.

condiccio v. 1. condicio, 1. conditio.

40 ***condicitaliter** (-iti-) adv. (cf. *condicium) *iudicitaliter - gerichtlich*: FUND. Boson. 1 (MGScript. XV p. 979,9; s. XI/XII.) in quibus (*condicis*) quicquid iudicio vel decreto scabiniorum -tialiter (conditionaliter V, comititaliter C) fuerit concionatum, . . . tertiam partem accipiet advocatus.

45 1. **condiclo** (-tio), -onis f. *script.*: congdit: ACTA imp. Winkelm. II 31 p. 32,21. -ti(o): *passim; per confusio-* nem (*notionis*) c. v. conditio ut vid. (cf. p. 1259,51): p. 1244,47 sqq. -cci(o), -cti(o): p. 1245,19. 1246,46.60.64.67; ceterum (additis exemplis p. 1243,50.64 allatis) v. s. v. 1. condic- 50 tio. de re cf. P. Michaud-Quantin, *Études sur le vocabulaire philosophique du moyen âge*. 1970. p. 25599.

I *de constitutione*: A *conventio, pactum - Vereinbarung, Vertrag*: 1 *strictius*: a *in univ.*: LEG. Wisig. 9,1,12 sub certa -tione mercedis. CHART. Sangall. A 536 haec -tio con-

55 cambiij ratione acta est, ut egs. (cf. p. 1252,27). DIPL. Karoli III. 92 ut haec . . . -tio ex utraque parte firmum (*sic*) . . . permaneat (*sim.* CHART. Rhen. med. I 158 p. 222,10 huius precarie -tio. al.): DIPL. Heinr. IV. 476 p. 650,10 hec -o inter . . . abbatem . . . et . . . advocatum . . . a filio . . .

60 nostro . . . constituta et laudata. p. 650,28 qui (*testes*) huic -tioni aderant. DIPL. Loth. III. 29 p. 46,10 hanc fori -tionem . . . irritare. CHART. select. Keutgen 274,5 elapo -is termino. al. b *c. colore quodam*: a *colloquium (de legibus pacis habitum) - (Friedens-) Verhandlung*: HELM. chron. 34 p. 68,8

65 pugnam -bus dirimere. al. b *tenor (pacti) - (Vertrags-) In-* halt: LEG. Wisig. 4,2,16 iuxta -em ipsius scripture. al. cf. p. 1244,6. 2 *latius i. q. ususfructus (ad tempus vitae ex pacto obtinendus) - (vertraglich festgelegtes) Nutzungsrecht (auf Lebenszeit)*, Leibgedinge: CHART. civ. Erf. 25 p. 12,9 (a. 1144)

70 frater . . . vitalem quam habebat de bonis illis -tionem . . . resignavit. CHART. scrin. Col. A 1 p. 202,13 Sigewinus emit erga Imezam omnem -tionem vite ipsius Imezę, quam ipsa

habuit in domo (CHART. Altenberg. 47,1 -em vite sue, quod dicitur lifzuc. al.). **B** *indictio, constitutio - Bestimmung, Festsetzung*: 1 de imperio (cf. GLOSS. I 274,35 St.-S. -o ea kisezzida. II 331,43 -o kapot. al.): **a** strictius i. q. *indictum, praeceptio - Verfügung, Anordnung, Gebot*. LEG. Wisig. 4,3,4 p. 192,21 hec custodienda modis omnibus -o ordinatur. CAPIT. reg. Franc. 165,6 similiter et in nepotibus eorum haec -tio teneatur. HROTSV. Cal. 3,2 legalis -tio institutionis. CHART. select. Keutgen 184,2 constitutiones vel -tiones. CHART. Gosl. II 145 p. 201,19 vestre (sc. *Gandensium*) famose honestatis prudencia nimis oblitera sui in nostre (sc. *oppidorum*) libertatis preiudicium . . . -tionem quandam in nos condidit egs. al. **b** latius i. q. *dicio, potestas, ius - Verfügungsgewalt, Herrschaft, Macht, Recht*: **a** in univ. (remissius de regime: l.18): LEG. Wisig. 4,3,3 p. 191,13 patruus . . . tutele . . . -em suscipiat. LIBER diurn. 38 quem (*puerum*) in tuo dominio sub tua -tione statuimus esse. EPIST. Bonif. 131 p. 269,28 quae (*caterva*) Christo domino sub mea -e deservit. CHART. Gosl. I 43 p. 131,41 (epist. papae) ut *canonici* nihil metuant de imperiali vel regali -tione. TRAD. Frising. 1499 canonicus . . . quoddam -tioni sue mancipium . . . delegavit ad altare. CONST. III 186 ex eo, quod -es et tituli principum dilatantur. al. *meton.*: TRAD. Frising. 1411^a (a. 1024/31) disponente episcopi Egilberti -e. DIPL. Loth. III. 51 cum imperialis -tio omnibus se impertiri debeat. al. **B** *spectat ad possessiones* (c. *notio optionis*: l.28): CHART. Mog. A I 456 p. 364,8 (a. 1112) quod esset in nostra -tione *allodium*. DIPL. Loth. III. 4 p. 6,1 in eo loco . . . aliquas sibi proprietatis -tiones . . . vendicare. CHART. Turg. III 309 abbatisse et conveni . . . donavimus totam proprietatem ville . . . omni ea -tione, que vulgo dicitur ehafii. al. *de usufructu*: v. p. 1242, 67sqq. **2 de indicio i. q. attestatio vel formula iuris iurandi - eidliche Aussage, Eidesformular, -protokoll**: FORM. Wisig. 39 p. 592,6 -tiones sacramentorum, ad quas ex ordinatione . . . iudicum iurare debeant: 'egs.' p. 592,14 iuramus per . . . evangelia et . . . altario . . . ubi has -tiones superpositas nostris continemus manibus (cf. *notam ed.*). LEG. Wisig. 2,1,25 si de rebus modicis mota fuerit actio, sole -es, ad quas iuratur, . . . pro ordine iudicii habeantur. 2,4,5 per -um seriem iurare. IULIAN. TOLET. iudic. 6 -tioribus reseratis atque perfectis. al. v. et p. 1264,62. **C** *quod (vel pacto vel indictio) agendum vel servandum proponitur, quod (ad negotium efficiendum vel rem constituendam) exigitur - Bedingung, Voraussetzung* (cf. GLOSS. II 248,15 St.-S. -tione in dea cadiung. 748,26 -tione dinge. al.): **1 publ. et iur.**: **a** in univ.: EINH. Karol. 7 p. 10,25 ea . . . -tione a rege proposita et ab illis (*Saxonibus*) suscepta . . . ut egs. CAPIT. reg. Franc. 203,11 qui (*missi*) . . . leges . . . et -es pacis aequisimis . . . decernant (OTTO FRISING. gest. 2,51 p. 159,9 duras nimirum p. -tiones. RAHEW. gest. 3,5 capit. p. 164,11 de -tioribus [condicione A] p. HIST. de exp. Frid. imp. p. 58,4 p. et amicitie -tiones. al.). BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 289,38 has, quas sibi (sc. regi) . . . inpositurus esset, oboedientiae et satisfactionis -tiones. a. 1079 p. 319,51 castellanos . . . sine qualibet -tione ad deditioinem sibi coartavit *dux*. OTTO FRISING. gest. 2,30 p. 138,22 quod quilibet possessor possessionem suam ingressurus nullum -is preiudicium pati debeat. **saepe**. **b** *de clausulis* (saepe expressius i. q. *lex apposita, exceptio, clausula - Zusatzbestimmung, Nebenabrede, Auflage, Vorbehalt[sklausel]*): LEG. Wisig. 4,2,13 p. 178^a, 13 res eorum (*filiorum*) . . . ea -e possideat *pater*, ut nihil exinde . . . vendere . . . presumat. FORM. Marculfi 2,33 (ed. A. Uddholm. 1962) te ab homni vinculo servitutis absolvo, ea tamen -e, ut, dum ad-vixero, mihi deserives (cf. FORM. Augiens. B 19 condicione). COD. Lauresh. 281 dono . . . vineam . . . in ea -tione, ut ab hac die . . . monachi habeant, teneant egs. DIPL. Karoli III. 61 sub ea . . . -tione, quae in pagina praestariae habetur inserta. DIPL. Conr. III. 229 p. 405,30 (ed. F. Hausmann. 1969) in conventione pacti . . . -o necessaria interposita fuit, quod scilicet egs. TRAD. Frising. 1590^b dedit *homines* . . . sub hac -e, ut serviant . . . altari . . . in censu quinque denariorum. CHART. Tirol. 1163 p. 209,9sq. ad implendam -em et

adventum -is. CHART. ord. Teut. (Thur.) 215 bona . . . contulimus domui Theuthonice . . . tali -e, quod de dictis bonis primo persolventur debita. CHART. Carinth. V 135 renuncians omni iuri meo simpliciter, absolute, sine pacto et sine omni -tione. **saepe**. *huc spectare vid.*: DIPL. Conr. III. 125 p. 225,25 (ed. F. Hausmann. 1969) -tionem . . . in omni contractu valere (aliter H. Krause, ZRGerm. 88. 1971. p. 311). *in arte dictaminis*: SUMMA dict. Saxon. 7,5 p. 229,39 illa -o 'si ita est'. 7,8 p. 236,14 mera *confirmatio* est, ubi . . . iudici plene constat de facto, et tunc cessat omnis -o. al. **2 eccl. et theol.**: RUP. TUIT. vict. 9,8 p. 283,35 (ed. R. Haacke. 1970) quod . . . exaudiri non debeamus, eo quod neque plena fide oreremus neque propositas nobis exauditionis -tiones observemus. ALBERT. M. sent. 4,38,19 p. 421^a,24 sit, quod aliquis voveat cum -tione apposita. al. v. et p. 1247,56. **3 philos.**: ALBERT. M. sent. 1,38,4 p. 290^a,12 haec . . . non est nisi necessitas -tioni et non absoluta. metaph. 4,2,2 p. 174,68 (ed. B. Geyer. 1960) quod . . . sic necessarium est praehabere, 'non' est '-o' (p. 1005^b, 16 ὅπερεσις) quaedam egs. summ. theol. 20,80,3 p. 899^a,15 hoc . . . intelligitur cum -tione, scilicet si possibile esset. ibid. al. **4 gramm. et rhet. i. q. (modus) enuntiatio(nis) conditionalis - konditionale Aussage(form)**: ADALB. SAMAR. praec. dict. p. 57,23 (ed. F.-J. Schmale. 1961) alias *modus positionum* fit per similitudinem, alias per comparationem, alias per -tione egs. (cf. CONR. MUR. summ. p. 103,13 [ed. W. Kronbichler. 1968] VII sunt modi positio-num . . ., scilicet absolutio, comparatio, -tio egs. p. 104,11 per -tione, que fit, quando ostendimus aliquid antecedere, ut aliud sequatur). **5 usu communis**: HERM. IUD. conv. 5 p. 84,20 (ed. G. Niemeyer. 1963) hanc mihi . . . proposuit -tione, ut si egs. al. **II de statu**: *A status - Zustand*: **1 latius i. q. natura, qualitas, proprietas - Natur, Wesensart, Beschaffenheit, Eigentümlichkeit, Eigenschaft**: *a* *spectat ad anim.* (fere de hominibus eorumque vita sim.; de angelis: l. 43,50): **a** in univ.: LIBER diurn. 77 p. 84,1 fragilitas humane -is (WALTH. SPIR. Christoph. I 2. al.). VITA Mathild. II 24 p. 300,29 instabilis fortunae -tio. MANEG. c. Wolfh. 9 p. 63,7 (ed. W. Hartmann. 1972) simpliciores . . ., qui honorem sue -tioni . . . non intelligebant. CARM. Bur. B 26,2,1 ad cor tuum revertere, -is misere homo. CHART. Babenb. 116 p. 152,23 vite claustralium -tio, que seculari -tioni contraria est. ALBERT. M. sent. 2,3^a capit. de -tione intrinseca angelorum. eth. comm. 341 p. 290,5 (ed. W. Kübel. 1968/72) ex -e humanae naturae, quae multis defectibus subiecta est. al. *meton. de homine*: WIPO gest. 3 p. 21,8 quantum humana -tio creatorem et creaturam inter se conferre audet. **B de statu originario, -e creatu raeinsita (coniungitur vel confunditur c.v. conditio)**: GERH. AUGUST. Udalr. I 9 p. 398,9 sicut angeli in primae -tioni possibilitate permanebunt egs. (cf. Aug. civ. 22,30). THANGM. Bernw. 51 p. 779,30 (chart.) omnis creatura homo nomine ideo a suo condita est creatore, ut iuxta ritum naturae potius suo serviat creatori quam creaturae; cuius habitudinis status . . . animum . . . semper reflectit ad suae -tioni ('Bestimmung' W. von den Steinen, DtArch. 12. 1956. p. 345) tramitem. CHART. Babenb. 374 p. 218,6 licet generali ymago ad ymaginem condita omnium conditoris, prout sue depositis -is qualitas, suo sit opifici ad antidota obligata egs. al. **γ de mortalitate**: DIPL. Otton. I. 382 quotiens sortis humanæ -tio honoris ordinem mutaverit. LAMB. HERSF. annal. a. 1072 p. 134,15 debitum -i persolvit Adalbertus. al. **δ sors, fatum - Geschick, Lage, Los**: BAUDON. Radeg. 20 (MGMer. II p. 392,2) o tam dura -tio, quae nobis infelicitibus evenit. WALAHR. Wett. 458 hic (rex) quam saeva sub -tione (gloss. RO: -e iudicio) tenetur. RATHER. conf. 24 p. 416^b o misera principandi -tio! COSMAS chron. 1,30 p. 55,28 heu dira -o! OTTO FRISING. gest. 2,25 p. 129,31 miseremini . . . -is nostrae egs. al. **b spectat ad res**: **a gener.**: GERH. AUGUST. Udalr. I 17 non ex sua -tione, sed ex meritis in ea sedentis . . . super aquas natare cogebatur *navis*. UDALSC. carm. p. 113 sunt lapides dura solidati -e. HERACLIUS II 57 quantum ad ceteras naturales -tiones insistentes in materiais

... colorum. WILH. SALIC. chirurg. praef. p. 303^c cum amicis ... infirmi ... de -tionibus infirmitatis loquatur *medicus*. al. **β philos.**: OTTO FRISING. gest. 1,5 p. 22,5 formae componentes, nunc nascentes, nunc occidentes neque umquam in existendi -tione constanti ... perseverantes. ALBERT. M. metaph. 7,1,5 p. 324,51 (ed. B. Geyer. 1964) quattuor ... materiae -es. 9,3^{capit.} de -bus potentiae et -bus actus. *ibid.* al. **γ theol.**: ALBERT. M. incarn. 25 p. 196,60 secundum -em peccati (p. 196,74). div. nom. 3,6 p. 104,74 (ed. P. Simon. 1972) Augustinus ponit quattuor -es orationis, scilicet pro se, pie, perseveranter et ad salutem (cf. 3,8 p. 106,32sq. *ibid.* al.). **δ canon.**: ALBERT. M. sacram. 258 p. 169,4 votum ratione suae -is, qua dicitur sollemne, impedit ... matrimonium. **ε mus.**: MUS. ENCHIR. 1,22 (ed. H. Schmid. 1981) tamdiu quaternis quaterni eiusdem -tionis (gloss. D: i.e. mensurae sive nominis) soni succedunt, donec *eas*. 12,18 ut melos ullum eiusdem -tionis vel modi manere possit. al. AEG. ZAM. mus. praef. p. 371^a,20 de cuiuslibet toni per se debita -ctione. **2 strictius i. q. ordo, gradus, locus - Stand, Stellung, (soziale) Zugehörigkeit** (cf. GLOSS. II 345,19 St. S.-tione kaput. al.): **α de qualibet vel incerta -e:** **α proprie:** CAPIT. reg. 98,5 iuxta -tionem personae (CHART. Babenb. 232,71. al.). CONC. Karol. 37,51 constat in ecclesia diversarum -tionum homines esse, ut sint nobiles et ignobiles, servi, coloni *eas*. DIPL. Karoli III. 158 p. 257,3 neque abbates ... neque homines eorum cuiuscumque -tionis (CHART. Salem. 460 p. 46,3. al. cf. CONR. MUR. summ. p. 100,7 [ed. W. Kronbichler. 1968] quilibet ... -tio, professio, ... dignitas). RATHER. prael. 1,1 pro temporum, ordinum, -tionum, actatum ... diversitate. COD. Frid. 8 secundum consilium suorum fidelium clericorum ac laicorum utriusque -tionis. HERM. IUD. conv. 6 p. 89,2 (ed. G. Niemeyer. 1963) in ... societate ex hominibus varie -tionis diverseque nationis collecta. TRAD. Patav. 1076 Hartman ... et liberis sui ... matris secuntur -tionem (cf. CHART. Bund. 1059 p. 23,5 quod ... infantes ... semper -tionem patris sequi debeant). **saepe. spectat ad coniugium (usu canon. : l. 42sqq.):** TRAD. Frising. 1469 p. 319,35 (ante 1073) si quis ... matrimonium inferius -tione sua incidet. CHART. select. Keutgen 24 p. 18,9 (dipl. Frid. I.) si *civis Wormatiensis* uxorem duxerit sue -tions aut alterius *eas*. ALBERT. M. sacram. 256 p. 167,47 aut ... -o impedit *matrimonium* gratia sui aut gratia dominii. p. 167,50 par ... -o vel melior non impedit. p. 167,56 error personae vel -is. sent. 4,36 *capit.* de impedimento -tionis. al. cf. l. 66. p. 1246,30. **β meton.**: CONC. Karol. 21 p. 189,19 orationem dominicam omnis christianus ... sciat, omnis aetas, omnis sexus omnisque -tio *eas*. RUOTG. Brun. 13 -tio quilibet et sexus uterque ... convenerunt. al. **b de -e nobilium, liberorum sim.**: LEX Frision. 1,2 si nobilis nobilem occiderit ... et si negaverit se illum occidisse, adhibitis secum xi eiusdem -tions hominibus iuret. TRAD. Frising. 1468 femina ... se ipsam ad altare sancte Mariae ... ex libera -e in tributariam ... tradidit (cf. TRAD. Patav. 753 Hadewigis ... libera non minuens, set -tione suam augens tradidit se *eas*). DIPL. Conr. III. 74 p. 131,25 (ed. F. Hausmann. 1969) militi ..., libere. -tions homini. OTTO FRISING. gest. 2,40 p. 149,10 ordine quamvis pauper eques, -tione liber. THEOD. EPTERN. libell. (MGScript. XXIII p. 67,38) qui sint et quam nobiles, utpote Salicae -tions et libertatis ... homines. CHART. Tirol. 483 p. 271,27 sive sit de masnata sive liber cuiuscumque -tions sit. al. cf. p. 1246,9sqq. **c de -e censualium, servorum sim.**: **α proprie**(expressius de servitute: l. 64. 66; cf. GLOSS. II 167,15 St. S. -tions scalchtuomes): FORM. Wisig. 6 p. 578,1 ut exutos vos ab omni fece -tions in ... ingenuitatis ... cursu vos cognoscatis fuisse ingressos. LEG. Wisig. 5,7,17 claritas generis sorde scit commixtione abiecte -tions. FORM. Senon. II 9 p. 216,6 ut nulli hominum pro servili -tione quicquam debeas servicii ... neque ... libertinitatis munus in pendere (CHART. select. Keutgen 152,2 quod de s. -tione nunquam fuerit accusatus, convictus vel confessus. al. cf. DIPL. Heinr. II. 309 p. 513,38 ut *filii* ... in suorum parentum, servorum scilicet, -tione perdurent). DIPL. Otton.

III. 408 p. 842,14 cum familiis utriusque sexus et -is, videlicet servis et ancillis, aldonis et alidianis. GERHOH. aedif. 15 (34) aliquem de censuali vel colonaria -tione (TRAD. Teg. 226 Nortpertus hanc [*ancillam*] ... censualium -tione dele- 5 gavit ad altare *eas*. 262 sub c. -tione. al. cf. CHART. Heist. 34 p. 138,15 sorores ... se redemerunt a iugo servitio ... ut ... offerrentur ... nostro monasterio in ius perpetuale cero- 10 censualis -is). OTTO FRISING. gest. 1,32 p. 50,32 quilibet infimae -is lixa. al. **adde**: TRAD. Welt. 14^a (c. 1040) mancipia ... ad ... altare legavit tali ... iure, quali utuntur, qui in eiusdem ecclesie familia liberioris -tions esse iudicantur. TRAD. Salisb. II 319 inter meliores et honestissime -tions homines eam (*ancillam*) canonicis ... obsequi statuerunt. **β in imag. et per compar.**: RANGER. Anselm. 1838 sati lu- 15 cente loco claroque parente iam sub servili -tione sumus. theol.: GERHOH. epist. 15 p. 545^D absit a nobis, ut ... pietatis sacramentum ... servilis -tions humilitate deformemus (sim. ARNO REICHERSB. apol. p. 232,38. al. v. et p. 1248,1). **γ meton. de servis**: WIDUK. gest. 1,36 p. 54,4 servilis ... -tio ... 20 cum uxoribus et filiis ... captivitatem subibant. 3,52 -tione servili et omni suppellestili ... hostibus relicta. al. **d usu vario de certis quibusdam -bus**: **a in univ.**: HUGEB. Willib. praef. p. 86,22 omnibus popularie -is proceribus. NORB. IBURG. Benn. 1 p. 872,26 parentes non nobiles quidem, sed tamen plebeam -tions transgressi. OTTO FRISING. gest. 2,13 25 p. 116,13 inferioris -tions iuvenes vel quolibet contemptibilium ... mechanicarum artium opifices. CHART. Wirt. III 627 p. 97,28 homines proprios tam militaris quam rustice -tions. CHART. Babenb. 424 ut ... ministeriales Pataviensis ecclesie et nostri (sc. ducis) vel alii minoris -tions ... potestatatem habeant matrimonium insimul contrahendi. CHART. Salem. 462 p. 50,35 rogatus, cuius -tions sit, qui loquitur, dicit, quod dominorum de Hewen (cf. p. 52,7). CHART. Burgenl. II 123 in qua (*terra*) pauci castrensis -is homines commorantur. al. **β expressius de iure, privilegiis**: TRAD. Patav. 628 (a. 1149/64) ut ipsi in familia sancti Stephani ius ministeriale et plenarium huius ordinis obtinerent -tione. CHART. Salem. 465 p. 55,37 homines civium -em non habentes. **γ meton. de hominibus**: NORB. IBURG. Benn. 14 p. 879,39 vulgus ignobile et rusticam -tiones in maiores armavit *pacis prolixitas*. ASINARIUS 165 omnis -o iuvenumque senumque cachinnat. **B modus, ratio - Umstand, (Verfahrens-)Weise (plerumque in circumlocutione vice adverbii)**: LEX Sal. Merov. 65^e,1 simili -tione ... DC solidos culpabilis 40 iudicetur. LEX Sal. Pipp. decr. Child. 2,2 pari -e (-tione, -ccione var. l.) convenit ..., ut *eas*. (3,5. HROTSV. Sap. 5,27 sororculam p. -tione extinctam. al.). FORM. Andec. 11^a quasi iumento suo ad fortis -is abusiss. CONC. Karol. 50^D,16 quascumque res de facultibus ecclesiae ... qualibet -tione compa- 45 raverit *episcopus*. WALAHFR. carm. 28,6 de pietate patris ... degenerare ulla -tione time. VITA Cunib. C 5 amicis puris -bus servivit. al.

III de re: **A causa, negotium, necessitas - Sache, Ding, Angelegenheit:** **1 in univ.**: DESID. CAD. epist. 2 (ed. D. 55 Norberg. 1961) ut ... -tiones monasterii nostri ... digniter recipere ... commendatas. 5 nec solum de hac re, sed ... de omni -tione sententiam regis iustitia praecedat. EPIST. Desid. Cad. 6 (ed. cit.) illud propensius pre cunctis -tions deposito, ut *eas*. VITA Wandr. 9 (MGMer. V p. 17,36) multas -is ei 60 Dominus ... revealare dignatus est (cf. 18 p. 23,3 multas condictionis). PASS. Praeicti I 37 ceteras -tiones omissas. al.

2 expressius i. q. res iudicialis - Rechtsfrage, -sache: LEX Sal. Pipp. decr. Child. praef. cum ... omnes kalendas Mar- 65 cias de quascumque -is (-cciones, -tiones, -tions) var. l.) una cum nostris obtimatibus pertractavimus. FORM. Marculf. 1,23 (ed. A. Uddholm. 1962) ut ... unicoque ... de repa- 70 ratatis -ccionibus (-bus, -tions) var. l.) ... iusticiam reddat. **B tributum vel praestatio (servitii) - Abgabe oder (Dienst-)Leistung (praevaleente hic illic notione servitii, e. g. p. 1247,4,6,8):** LEG. Lang. p. 111,5 amplius ei (sc. qui mundium habet) nulla -tione (nullam -tions) var. l.) debeat neque ipsa neque filia eius. CAPIT. reg. Franc. 202,7 de singulis

-tionibus, quae ad cameram nostram vel ad fiscum . . . pertinent. DIPL. Otton. I. 414 p. 566,42 de inlicitis -tionibus aut servitiis requirendis. TRAD. Frising. 1226^a ut . . . viri . . . servirent episcopo, mulieres . . . absque omni servili -e dimitterentur (TRAD. Ratisb. 739 ut datis annuatim v denariis liber sit ab omni s. -tione. al.). TRAD. Teg. 247 ut censualem -tionem annuatim illic persolvant. Cod. Wang. Trident. 65 p. 143,16 dicebat . . . feodium et eius -tiones fecisse. CHART. Tirol. 1120 p. 162,7 manifestare redditus . . . -es et raciones egs. saepe. v. et p. 1249,52. fort. huc spectant etiam exempla infra (p. 1252,63sqq.) allata. C merx - Ware (ni spectral ad p. 1246,68sqq.): DIPL. Loth. I. 18 (ed. Th. Schieffer. 1966; ex dipl. Ludow. Pii) quicquid fiscus regius exinde exigebat tam de sale quam et de aliis -tionibus (cf. DIPL. Burgund. 126 p. 302,14 [ed. Th. Schieffer. 1977] tam de pane quam de vino vel de aliis -bus).

2. condicio v. 1. conditio.
condicionalis (-iti-), -e.

I adi.: A condicionem habens adiunctam - mit einer Bedingung, Voraussetzung verbunden: 1 condicionem continens - eine Bedingung enthaltend, angebend: a gener.: HUGO TRIMB. sols. 36 p. 67,16 ipsis (fratribus) . . . -e consilium proponebant primates. b iur.: WIGAND. Waldg. 21 pactus est -tionali inscriptione, si egs. c log. i. q. hypotheticus, coniuncte elatus - hypothetisch, Bedingungs-: GODESC. SAXO gramm. 2,35 p. 466,2 hypothetici, id est -tionales, . . . syllogismi (ALBERT. M. anal. pr. 2,2,2 p. 719^b,25 talis syllogismus . . . habet . . . virtutem inferendi quasi sit [sicut ed.] -tionalis egs. al.). EPIST. Worm. I 34 p. 64,17 colligamus . . . in conclusione -i: 'si egs.' ALBERT. M. herm. 1,4,2 p. 408^b,11 coniunctione . . . unae sunt enuntiationes, in quibus consequentia . . . facit unitatem, et hoc non est nisi in -tionali et disiunctiva egs. al. d gramm. et rhet. i. q. condicionem exprimens - konditional: CONR. MUR. summ. p. 148,11 (ed. W. Kronbichler. 1968) de -tionali exordio (cf. p. 1248,55sqq.).

2 condicione (implenda) astrictus, condicionibus quibusdam circumscriptus - an (die Erfüllung) eine(r) Bedingung gebunden, von gewissen Voraussetzungen abhängig, bedingt: a publ. et iur.: a in univ.: CHART. Rhen. med. I 432 p. 493,42 (a. 1115) silvam excidendum concessi, non tamen sine iure annali et utilitate -tionali; est autem hec conditio, quatenus egs. β clausula exceptionis apposita constitutus - vorbehaltlich, Vorbehalts-: SUMMA dict. Saxon. 7,5 p. 229,26sqq. sunt . . . donatoriarum due species, -is . . . et mera; -is est, ubi . . . iudex . . . non est certus, utrum ad eum donacio sit devoluta, set ex relacione impetrantis scribit: 'si ita est'. 7,10 p. 240,25 sentenciarum . . . executorie mere sunt et nichil debent -e . . . contener. LUDOLF. summ. 5,8^b confirmatio -is. CLEM. IV. registr. 668 p. 690,26 contractus . . . extitit simulatus, -is etiam et non purus. p. 691,2. al. b eel. et theol.: EGINO epist. 3 p. 445,9 localem facere obedientiam et -tionalem nituntur fratres contumaces, cum egs. GERHOH. epist. 26 p. 609^a si conditionis vis non in homine, sed in Deo ponitur, ipsa -tionalis promissio aequa ut constans promissio sub . . . necessitate constringitur. ALBERT. M. sent. 4,38,19^{capit.} an votum -tionale debet impleri simpliciter vel solum stante conditione. al. c philos.: ALBERT. M. somn. 3,2,4 p. 201^b,30 frigus . . . non omnimode est, sed -tional. metaph. 4,2,2 p. 174,62 (ed. B. Geyer. 1960) oportet . . . hoc principium firmissimum esse 'non -e' (p. 1005^b,14 ἀνούστετον), ut hic vel nunc vel huic sit verum egs. summ. theor. I 20,80,3 p. 899^a,21 talis -tionalis voluntas potius dicitur velleitas quam voluntas egs. ibid. al. B spectat ad statum censualem vel servilem: 1 (dictioni alienae) obnoxius, ad praestationem census vel servitii obligatus - abhängig, unfrei, zinspflichtig, dienstbar, Dienst-: a publ. et iur.: a de hominibus: TRAD. Falk. 137 (Quell-Erörte BayerGesch. N. F. XXIX. 1978; c. 1170) cuncti -tionales homines, qui egs. TRAD. Frising. 1590^b miles quidam . . . homines suos . . . sue servitutis -tionales ad altare . . . tradidit. β de bonis: CHART. Mog. A I 609 (a. 1136) ipsum . . . -e bonum . . . heredes . . . solverunt egs. CHART. Tirol. 838 homo, qui habeat feodium -e egs. b theol.: GERHOH. epist.

15 p. 545^D non servilis conditionis indignitatem, sed naturae nostrae, qui -tionales servi sumus, . . . veritatem (p. 548^B qua [dulia] sive -tionales sive per charitatis debitum alterutrum s. existimus. ibid. al.). 2 ad obnoxium vel obnoxietatem pertinens, (status) obnoxii, condicionis census vel servilis proprius - den Abhängigen oder die Abhängigkeit betreffend, (dem Stand) des Unfreien, (dem Verhältnis) der Zinspflichtigkeit, der Dienstbarkeit (gemäß), 'knechtlich' (cf. ALBERT. M. summ. theor. II. 10,39,2,1,1 p. 451^b,33 servitus -tionalis, qua unus homo alteri subiicitur, ut omnes suos actus et possessiones ad illum referat egs.): a publ. et iur.: WOLFHARD. Waldb. 2,5 (3) domina, cui -tionali iure famulatus . . . servitium exhibebat muliercula (TRAD. Ratisb. 857 p. 414,17 premium . . . i. filio . . . anno censu remittendum). 15 DIPL. Heinr. II. 531 p. 687,30 (spur. s. XII.) cum omnis eccllesia ab omni -i seu servili necxu sit libera. CHART. Mog. A I 462 p. 370,21 (spur.) ministeriales ecclesiae nulli regi . . . servi iugo subiaceant nec quidquam servicii -is inpendant (CHART. Tirol. 665 p. 121,5 ita quod . . . hospitalis . . . nulli episcopo . . . subiaceat . . . de aliqua condicione vel aliquo -i servicio nisi egs. al. b theolog.: ARNO REICHERSB. apol. p. 232,34 nemo . . . Dei vel hominis huius (sc. Christi) obedientiam patri . . . exhibitam . . . -tionali deputet servituti. p. 233,28 Filii naturalis dignitas . . . subiectionem -tionalis necessitatis excludit. ibid. al.

II subst.: A masc.: homo (dictioni alienae) obnoxius - Abhängiger: CHART. Ital. Ficker 17,2 (a. 1190) cum constet . . . patrem Gislardi liberum fuisse, Gislardum vero -em. B fem.: enuntiatio vel conclusio hypothetica - hypotheticus Urteil, hypothetischer Schluss: ALBERT. M. sent. 1,48,4 p. 288^b,7 haec 'si erit, ex necessitate erit' est quaedam -tionalis vera. metaph. 4,2,6 p. 182,59 (ed. B. Geyer. 1960) istae -es sunt verae: egs. C neutr.: enuntiatum hypotheticum - hypotheticus Urteil: EPIST. Worm. I 34 p. 62,4 rethoricum -e 35 . . . rethoricum universale. v. et p. 1252,15.

adv. condicinaliter (-iti-). 1 pactione facta, per conventionem - durch vertragliche Vereinbarung, vertraglich: a in univ.: ANNAL. Gotw. a. 1229 (MGScript. IX. p. 603,49) dominicum sepulchrum cum terra promissionis . . . -tionaliter et sine armis . . . recepit imperator. b spectat ad pacem solemniter compositam: HIST. duc. Ven. 11 (MGScript. XIV p. 83,37; c. 1229) cum eos (Lombardos) -tionaliter recipere noluisse imperator, ad hoc inductus est, quod treguan . . . eis fecit. c spectat ad confoederationem: ANNAL. Worm. a. 1254 p. 154,4 restitutis . . . eis divinis a Gerhardo episcopo Moguntino -tionaliter sunt recepti cives Oppenheimenses. 2 condicione posita - bedingungsweise: a ratione condicione, pro condicione - in Form einer Bedingung, als Bedingung: a gener.: HUGO TRIMB. sols. 36 p. 67,10 ut regis de functi corpus . . . ad instar mete IIII fratribus -r preponamus egs. β gramm. et log. i. q. modo condicionali vel hypothetico - konditional, in konditionaler, hypothetischer Form: EPIST. Worm. I 34 p. 62,14 Paulus proportionale abdicativum de se ipso -r proponit: 'si' egs. CONR. MUR. summ. p. 147,14 (ed. W. Kronbichler. 1968) exordia octo modis formantur . . . absolute, adversative, -tionaliter egs. (p. 148,11 -tionaliter, sicut sunt ista: si, nisi, tamen, dum). sensu condicione - im Sinn einer Bedingung: v. p. 409,69. b sub condicione quadam, ea condicione, condicionibus quibusdam propositis - unter einer, der Bedingung, unter gewissen Bedingungen, Voraussetzungen: a publ. et iur.: BERTH.(?) annal. a. 1076 p. 283,39 quem (episcopatum) . . . Traiectensis episcopus cuidam suo consanguineo a rege dandum pro munere -tionaliter accepit, ut scilicet egs. ANNALISTA Saxo a. 1077 p. 711,53 de qua (excommunicatione) -r . . . absolutus erat rex. al. de clausula, lege apposita: TRAD. Patav. 623 (a. 1147) premium . . . Röbertus sic -tionaliter tradidit . . . quod si egs. TRAD. Falk. 171 p. 151,38 (Quell-Erörte BayerGesch. N. F. XXIX. 1978) que beneficia -tionaliter sunt excepta, ea videlicet ratione, ut egs. CHART. Bund. 997 hoc -r actum est, ut egs. CHART. Raitenh. 379 p. 304,16. al. β philos. et theol.: EPIST. Ratisb. 24 p. 353,21 in lapsu primi parentis . . . qui inmortalis -tionaliter

conditus scire volens bonum et malum ... dignitatem ... amisit. GERHOB. epist. 26 p.607^D aliqua Deus promittit constanter, aliqua vero -tionaliter. ALBERT. M. summ. theol. II 18,115,1 p.346^{a,10} videtur, quod *peccatum* non per se dicitur mortale, sed -tionaliter, ut si per poenitentiam non delectatur. al. *secundum potentiam - der Möglichkeit nach*: CONR. HIRS. mund. cont. 108 (Anal. Mediaev. Namur. XIX. 1966) omnes ... gradus etatis mors -r possidet et premit. **3 iure condicionali - aufgrund der Dienst-, Zinspflicht(igkeit)**: a *de servitio*: ACTA imp. Winkelm. I 918 p.691,30 (a.1247) ut ... ipse cum familia sua in castro ... habite -r teneatur. b *ratione census - als Zins*: DIPL. Conr. II. 112 p.156,41 (spur. s. XI.med.) quam (*decimam*) Bobiense ospitale -tiona- liter recipere solet.

condicionarius (-iti-), -a, -um. **1 adi.:** *condicione* *continens, condicionalis - eine Bedingung enthaltend, angebend*: CHART. Stab. 277 (a.1190) *advocatiam ... resignavi, ea tamen -tionaria ratione ... si egs.* **2 subst. masc.:** *homo (dictioni alienae) obnoxius, censualis - Abhängiger, Zins- pflichtiger*: GLOSS. II 133,69 St.-S. -tionarios zinsara.

***condicione** (-iti-), -atum, -are. *pacisci, condicere, pro condicione statuere - vereinbaren, ausbedingen*: CHART. Osn. I.357 (a.1180) hec ... omnia, sicut -ta erant, effectui mancipavimus. CHART. Rhen. inf. II 393 p.210,27 sicut -tio- natum est. CHART. Osn. III 429 p.293,26 pro ... -tionata divisione. al. *de clausulis*: CHART. Traiect. 1274 (a.1252) hoc adiecto et -to, quod egs. 1588 p.338,27 -to tamen eo, quod si egs.

adi. condiclonatus, -a, -um. *condicione (implenda) astrictus, condicibus quibusdam circumscriptus - an eine Bedingung gebunden, von gewissen Voraussetzungen abhängig, bedingt*: ALBERT. M. sent. 1,38,4 p.290^{b,6} ex parte illa absolute potest esse contingens, licet -tionatam habeat necessitatem. 1,48,4 p.478^{a,10} voluntas conformis debet esse, sed velleitas -tionata: 4,38,19 p.421^{a,21} de voto -tionato. metaph. 4,4,4 p.205,25 (ed. B. Geyer. 1960) apud multos -a est et ab alio accepta veritas illa (sc. divina). ibid. al.

condicium** (-tium), -i n. vel raro (l.54)condiclus**, -i m. **1 conventio vel constitutio (impediens), condicio, exceptio - (einschränkende) Vereinbarung oder Bestimmung, Auflage, Vorbehalt**: CHART. Tirol. 863 p.273,40 (a.1226) non opstante aliquo pacto seu tenore vel -o scripto ... vel non scripto. p.273,41 ut illud ... -um ... non noeat. p.274,2 pure et sine aliquo -o et pacto facta est ... investitura. **2 convenitus iudicialis, placitum (indictum) - Gerichtstag, (gebotenes) Ding**: FUND. Boson. 1 (MGScript. XV p.979,8; s. XI./XII.) que (charta) nihil questus advocatis in familiam sancte Crucis ostendit nisi tria -tia per annum egs. (cf. 5 p.980,25 tribus comitis). **3 tributum vel p[re]statio (servitii) - Abgabe oder (Dienst-) Leistung**: ACTA imp. Stumpf 369 p.524,38 (a. 1176) territorium cum ... districtis et -tis et cum omnibus honoribus. CONST. I 339,2 redditus et obventiones, conditio- nes, -a, fodra, banna. CHART. Ticin. 22 p.51,19 (ed. L. Bren- tani, Cod. dipl. Ticin. I. 1929) faciendo omnes -os et usan- cias. CON. Wang. Trident. 147 p.331,18 nulli episcopo ... liceat ... quicquam de illis redditibus, fictis, serviciis seu -is, que ipsi reddunt episcopatui, ... infodare. CHART. Bund. 1031 p.436,30 in ... agnoscendis et solvendis honeribus, fo- dris, talius et -is. *saepe in hac regione*.

***condiclunula**, -ae f. *res (parva), negotiolum - (kleine) Sache, (geringfügige) Angelegenheit*: DESID. CAD. epist. 6 (ed. D. Norberg. 1961) de -as ... ecclesiæ nostræ et pau- perum suorum singulari mercede stude te habere. 9 de -as domini Stefani, undecumque fuerint exortas, adhibete sollicitudi- nem.

condico, -dixi, -dictum, -ere. *script. cun-: p.1250,21. cumd- (var. l.): p.1250,52. -dit(us): p.1250,15.44. 1251,46. adde RUOTG. Brun. 35 p.36,6 (var. l.). CONST. I 424,4.*

1 pacisci - vereinbaren (cf. GLOSS. I 500,37 St.-S. -xerunt gieinotun): **a in univ.:** **a c. sensu concorditer statuendi, decernendi** (cf. GLOSS. I 509, 41 St.-S. -xerant kisazton): CONC. Karol. 30 p.231,31 episcopus et ... abbas pro hoc

-xerunt publicum placitum fieri. TRAD. Frising. 278^a sicut inter nos -tum vel firmatum fuerat. 278^b hoc ... pariter -xi- mus ... ut egs. RUD. FULD. mirac. 3 p.332,9 quomodo cum diacono de reliquiis -tum habuerat. TRAD. Welt. 16^a hec ...

- 5 omnia precio -to tradidit. BERTH.(?) annal. a. 1076 p.286,42 litteras, iuxta quod -xerant inter se, compositas. CHART. Wism. A 158 (ed. F. Tech. Das älteste Wismarsche Stadtbuch. 1912) hii tres ... simul -xerunt, quod egs. saepe. **B c. sensu contrahendi, transigendi**: ANNAL. regni Franc. a. 811 p.134,3 **10 -ta inter imperatorem et ... Danorum regem pax (Hist. per- egr. p.128,1 forma -te pacis. al.). CHART. Sangall. A 208 heredes ... placitum -tum absque ulla contradictione conse- quantur. TRAD. Frising. 550^a p.472,39 episcopus ... traditi- onem -xit cum Quartino. FORM. Sangall. II 27 ut ... foedus inter nos -tum (conditum C) firmiter permaneat (WALTHER. SPIR. Christoph. II praef. 57 -to foedere. THIETM. chron. 6,33 p.314,9 -ta pacis foedera. al.). ALBERT. METT. div. temp. 2,10 concordia iterum inter eos ad certam diem -ta est. al. **b expressius i. q. inter se (de congressu) convenire - sich (zu einem Treffen) verabreden**: AGNELL. lib. pont. 30 p.294,23 venerunt in locum, ubi cundixerant sibi. ALBERT. M. animal. 24,18 p.1524,28 quod piscatores multi -unt parvis naviculis ... ad locum ... navigantes. **2 indicere, (publice, firmi- ter) denuntiare - ansagen, (öffentl. nachdrücklich) kund- tun** (cf. GLOSS. I 321,34 St.-S. -xerat sprach. 634,8 -xerit gi- saget): **a pronuntiare, edicere, statuere - ver- ankünd(ig)- en, festsetzen, bestimmen:** **a praevalente sensu adnuntiandi, praestituendi**: LEX Frision. 11,1 ille, qui eum (litum) possi- dere videbatur, iuret, sicut -xit. CAND. FULD. Eigin. I 15 venit ... archiepiscopus iuxta petitionem abbatis tempore sibi -to (cf. WIDUK. gest. 1,6 p.7,15 de pace ... tractare -to loco dieque. WIPO gest. 1 p.13,18. saepe). THIETM. chron. 8,31 futurum duelli invicem -ti eventum (cf. ANNAL. Altah. a. 1044 p.36,2 tercia ... die post -tum praelium). al. *de conventi- bus (saepe expressius i. q. praestituere - anberauen; absol. i. q. conventum indicere - eine Versammlung einberufen: l.45)*: TRAD. Frising. 23 p.51,29 (a.765) contigit, ut -tum est publicum synodus seu alium placitum ... fieri (CAPIT. reg. Franc. 252,9 si episcopus ecclesiasticum et comes saecu- lare p. una die -xerint. al. cf. l.1). ANNAL. regni Franc. a. 821 p.154,30 conventus mense Maio Noviomagi habendus -tus est. DIPL. Conr. II. 205 p.278,8 synodus Rome haben- dum -ximus. WIPO gest. 20 p.39,24 colloquium publice -tum (conditum K') illic habuit imperator. EPIST. Hann. 28 Magon- tiam, ubi principes regni -xerant in festum sancte Margare- the. DIPL. Loth. III. 121^e curiam pro statuendo duce apud Melphiam -ximus. OTTO SANBLAS. chron. 23 p.34,29 diem apud Venecias. BURCH. URSB. chron. p.79,26 conventicu- lum. saepe. **B praevalente sensu iubendi, constituendi (in- terdum expressius i. q. praincipere, mandare - anordnen, gebie- ten, e.g. l.53sq. 59sq.)**: LEX Sal. Merov. 88 domino servi secretius cum testibus -atur (cumd- A 2), ut egs. ANNAL. regni Franc. a. 800 p.110,21 iter in Italiam -xit (conduxit var. l.) rex (POETA Saxo 3,597 multis i. aggrediendum -xit populis). CAPIT. reg. Franc. 103 p.212,12 dicunt, quod nos nequam illis hanc causam ad notitiam per nosmetipsos -tam habe- mus, et ideo nolunt ea (capitula) oboedire. DIPL. Ludow. Inf. 8 p.107,14 censum -tum ... solvant. DIPL. Arduini 9 p.713,3 -imus contestamurque ... ut egs. VITA Bonif. II 9 p.101,16 -to ieunio. al. **absol. i. q. praecipita dare - Anweisungen geben**: DIPL. Karoli M. 172 ubicumque ... Hildericus de ius- titiis ... monasterii ... vobis -xerit vel interpellaverit egs. **Y praevalente sensu promittendi (expressius i. q. polliceri - zusagen, versprechen: l.67.70sq.)**: TRAD. Frising. 319 (a.814) Pietto ... decreverat atque coram propinquis suis -xerat tertiam partem hereditatis ... tradere. DIPL. Otton. III. 7^a p.402,41 que (praedia) ecclesiis Dei ... donari -xit imperatrix. ANNAL. Altah. a. 1043 p.33,20 -xerunt captivum populum ... remittere. BERTH.(?) annal. a. 1073 p.276,26 satisfactio- nem ... se facturos ... -xerant Saxones. Hist. de exp. Frid. imp. p.73,18 cives ... mercatum -tum non exhibuerunt. al. **b profiteri, indicare, asserere, contestari - aussagen, angeben,** [Pape]****

feststellen, bezeugen: TRAD. Frising. 193^b p. 184,9 (a.804) ut *veraces homines* post sacramentum -rent hanc causam, sicut illi rectissime scirent. p. 184,17 omnes firmiter et unanimiter -xerunt ... ecclesias ... ad Frisingensem sedem pertinere debere. 523^b de ipsa terra -xerunt *barscalci* facere servitium. 1472 p. 324,10. **3 addicere - zusprechen**: **a adiudicare - zuerkennen**: DIPL. Ottom. I. 419^b p. 573,38 nobis ... in proprium ead*em* curte p>publiciter -ta. **b attribuere - zuteilen, geben**: CHART. Sangall. A 697 p. 299,7 (a.895) de omnibus, quae ipse (*comes*) ... ad ipsum locum -xit. CHART. Hall. 133 (a.1210) Anno ... saline proventus ecclesie nostre ... usufruendo perpetuo -it. **4 dicere - sagen**: **a in univ.**: TRAD. Frising. 57^b (a.773) sicut -tum est. MARIAN. chron. a. Chr. 1058 Helias atque alii Scotti ... -xerunt: 'eqs.' **b proferre - aussprechen**: HUCBALD. carm. 2,76 convitum ... creaturae -ere cessa. **c appellare - nennen**: TRAD. Frising. 394 (a.818) in loco -to Holzhusir. 575 hoc locus -tum a vulgo est Cotefridessteti.

subst. condictum, -i n. *plerumque in locut. ex -o, iuxta -um sim.* **1 conventio, pactum - Vereinbarung, Abmachung, Vertrag** (*cf. GLOSS. I 273,40 St.-S.* -um samanhuius. 305,32 -um gdingoti *a*, gdinge *q*): **a strictius**: **a gener.**: ANNAL. Ful. II a.858 p.49,2 eum ... iuxta -um ... regi occursum esse. BRUNO MAGD. bell. 23 p.28,8 eadem ... nocte principes ... in unam ecclesiam ... ex -o convenerunt. WIBALD. epist. 126 p.201,9 tres ex iuvenibus fratribus nostris a conventu nostro ... sese ex deliberatione et -o subduxerunt. *al.* **β publ. et iur.**: TRAD. Frising. 317 (a.814) qualiter cum Attone -um vel placitum habuit factum. CHART. Walkenr. I 1. 42 partem predii, quam ... iuxta -um usque ad terminum vite sue accep-erat. CHART. episc. Hild. I 333 iuxta -um cum fratribus de Lamspringe. CHART. march. Misn. III 39 sub -o, quo conve-nerunt. Hist. de exp. Frid. imp. p.69,34 secundum -um et iuxta imperiale preceptum. CHART. Salem. 434 p.14,26 ita ut ... possessiones ... monasterio ... cedant libere ex -o. *al.* *expressius de tenore pacti*: ANNAL. Altah. a.1041 p.27, 25 nisi ipse (*dux*) -a perficeret. CHART. Port. 124 p.148,1 se-cundum -um pacti et ville decretum. **b latius i. q. ususfructus (ad tempus vitae ex pacto obtainendus) - (vertraglich festgelegtes) Nutzungsrecht (auf Lebenszeit), Leibgedinge** (*cf. p.1242,67 sqq.*): TRAD. Udalr. August. 222 (a.1230/43) hi sunt, qui habent -um vite eorum in prato (223 persone, que h. -um v. in domo Adilberis). **2 indictio, constitutio - Bestimmung, Festsetzung**: **a pronuntiatio, evocatio - Ankündigung, Aufruf**: **a proprie**: VITA Ludow. Pii 54 p.640,24 civitatem Wangionum ... secundum -um (conditum 1) ad celebrandum conventum generalem adiit *imperator* (*cf. 39 p.629,13 iuxta -um <...> generalem populis Aquisgrani reversus est*). **β meton. i. q. conventus (praestitutus) - (angekündigte) Ver-sammlung**: EPIST. Hann. 85 p.145,22 -o illo dominus papa defuit. BERTH. (?) annal. a.1079 p.320,22 ductores ... ab eo (*rege*) ... retracti sunt, ne ad -um eos perduxisserent. **placitum (indictum) - (gebotenes) Ding** (*cf. GLOSS. IV 47,32 St.-S. -um teidinc*): CHART. ord. Teut. (Hass.) 182 p.139,31sqq. (a. 1262) advocatus habebit ... tria -a in anno, que dicuntur iardinc ...; post ista tria -a homines ibunt ad alia -a rogati vel vocati. **b indictum, praeceptio - Verfügung, Anordnung**: **a mandatum, iussum - Auftrag, Geheiß**: VITA Hugberti 10 (MGMer. VI p.489,5) iuxta -um illius (*pontificis*) ... corpus illius ad instar locum reportavimus. WIDUK. gest. 3,36 urbani ... -a peragere. **β iudicium, sententia - Urteil**: INNOC. IV. epist. (DtArch. 18.1962. p.205,33) qui (*archiepiscopus*) ab ipsis (*parochianis*) ... publice bannitus fuerat ... redditibus suis eidem ex -o subtractis. **γ decretum, statutum collegii - Satzung, Zunftordnung**: CHART. select. Keutgen 271 p.366, 31 (a.1226) ad petitionem pellificum ... -um super operibus ipsorum ... per ipsos noviter factum adprobavimus. 271,2 -um eorum infringere. 271,8 sub hoc -o non solum viri, verum etiam mulieres ... comprehenduntur. *al. (v. ind.)*. **c promissio, pollicitatio - Zusage, Versprechen**: BEDA hist. eccl. 4,25 p.264,2 neque ultra ad eum iuxta suum -um rediit. WETT. Gall. 17 quem (*virum Dei*) ... pro -o sacerdos sacra-

- mento constrinxit. EPIST. Hann. 85 p.146,18 cum ... ipse contra -um suum venire destiterit. *al.* **d consensus - Zustim-mung**: REGINO chron. a.48 iuxta -um Iacobi, Cephae et Iohannis ad gentium ... apostolatum Paulus profectus est. **5 CHART. march. Misn. II 10 illud (*praedium*) ... statuto die iuxta -um ... abbatis totiusque congregationis ... solvere proposui. CHART. archiep. Magd. 394 p.517,23 iuxta ipsorum (*regularium clericorum*) beneplacitum et -um.** **3 condicio - Bedingung, Voraussetzung**: **a publ. et iur. de clausulis**: CHART. Sangall. A 158 (c.800) eo -o, ut eqs. CHART. select. Keutgen 98^a arenam ... burgenisbus ... contulimus ... hoc interposito -o, quod eqs. **b log. et rhet. i. q. enuntiatum condi-cionale - konditionale, hypothetische Aussage**: EKKEH. IV. bened. I 41,14 est et -um dupli discriminis pactum: personis si sit trinus, deitate sit unus (gloss.: hoc conditionale vocant [*opp. predictivum*]; cf. Mart. Cap. 4,414). **4 modus - Um-stand, Weise**: EKKEH. IV. cas. 106 illis (*episcopis*) pari -o domo egressis.
- 1. condictio, -onis f. script.:** -iti(o): l.34.40. -cci(o): l.39. **nonnulla exempla hic allata pertinere possunt etiam ad v. 1. condicio, e.g. l. 45.57sq. 63sqq.**
- 1 strictius:** **a conventio, pactum - Vereinbarung, Vertrag**: **a in univ. (praevalente notione actionis: l.25)**: TRAD. Frising. 540^b (a.827) ut supra -o firmiter permaneret. CHART. Sangall. A 426 p.45,29 post ... concordiae -em ... ob ... firmitatem conventionis ... cartas ... emittere. 534 p.147,21 hec ... -o concambii tali ratione firmata est, ut eqs. (*cf. p. 1242,54*). DIPL. Conr. III. 8 (ed. F. Hausmann. 1969) Sigefridus ... quedam patrimonia sua per quasdam -es equas avo nostro ... tradidit. *al. v. et p.1243,50.* **β spectat ad pactum de pace servanda constitutum**: CONST. I 429 p.612,11 (c.1100) Alsatienses ... pacis -em (editionem RG) ... coniuravere. 429,2 huius ... -is observantiam ... ita ... sanxere, ut nullus in huius -is termino arma ferat eqs. 429,4 huius -is (-itionis RG) reum. 429,10 ante huius -is decretum. *ibid. al.* **b in-dictio, denuntiatio - (öffentliche, nachdrückliche) Erklärung**: **a actio condicticia, repetitio - Rückforderung (sklage)**: CHART. ord. Teut. (Hass.) 340 p.256,17 (a.1277) renunciamus ... exceptio et actioni in factum doli, -ccioni sine causa (sim. CHART. Lux. IV 511 p.606,7 -itioni ob causam et s. c.). **remissius i. q. postulatio, optio - Forderung, An-spruch**: CHART. Tirol. notar. I 22^a (a.1236) ad refutandum ... omne ius et omnem ... actionem in ... comitem ..., quam ... habere posset aliquo modo vel aliqua occasione vel aliqua -e. **β pollicitatio, sponsio - Zusage, Gelöbnis**: BERTH. (?) annal. a.1080 p.325,49 pro fidei -e et promissione, quam ipse (*comes*) ac dux ... sibi (*sc. regi*) iuraverant. **c condicio, lex apposita, exceptio, clausula - Bedingung, (Zu-satz-)Bestimmung, Auflage, Vorbehalt (sklausel)**: CHART. Sangall. A 359 (a.816/37) si ... rector ... monasterii ... hanc -em a nobis placitam contradixerit ..., tunc ... traditio ad nos revertatur. 390 p.11,10 omnia ... transfuso, in ea vide-licet -e, ut prefatas res per precariam ad me iterum recipiam. DIPL. Heinr. III. 231 mansos ... tradidimus ... ea videlicet lege ac -e, ut ... archiepiscopus suique successores liberam ... habeant potestatem obtinendi, tradendi eqs. CHART. Tirol. notar. I 106 locationem ... fecit ... abbas tali pacto et -e ..., quod eqs. 281^e salva ... -e apposita in carta vendicionis ... videlicet si eqs. *al. v. et p.1243,64. 1253,18.* **2 latius i. q. tributum vel praestatio (servitii) - Abgabe oder (Dienst-) Lei-stung**: DIPL. Heinr. III. 142 liceat eos (*homines castri*) ... a talibus -bus liberos ... vivere. CHART. Tirol. 664 p.119,29sq. episcopus absolvit ... hospitalem ... ab omni -e et ut de cetero sit liber ... ab omni inpositione, -e, collecta. CHART. Tirol. notar. I 427 p.201,34 episcopus ... Ottolinum et eius heredes ab omni ... servicio et ab omni -e, quam ei ... facere seu prestare tenebantur, ... absolvit. *al. v. et p.1248,20.*
- 2. condictio v. 1. condicio.**
- ***condictionalis, -e. ad pactum (de pace servanda), fo-e dus (pacis) pertinens - die (Friedens-) Vereinbarung betref-fend, zum (Friedens-) Bündnis gehörig** (*cf. l.30sqq.*): CONST. I 429,8 (c.1100) si ... publica imperatoris expedi-

tione aut -i (-iti- RG) excitati fuerint acclamatione (*de re cf.* 427,5 noster exercitus). 429,11 aut -i (-iti- RG) legi subiaceat aut ... discedat.

***condictivus**, -a, -um. *conventione constitutus, positivus - auf Übereinkunft, Festsetzung beruhend* (*cf. Gloss. II 47,8 St.-S. -ae gidinganlico*): **BEDA** temp. rat. 3,13 non enim hae divisiones temporum naturales, sed videntur esse -ae (conductivae *var. l.*, *cf. CARM.* de temp. rat. 27 dono ducitivo [dictivo *V*]).

***condicto**, -atum, -are. *condicere - bestimmen*: **1 constituere - festlegen**: **MIRAC.** Bert. 8 p. 513,31 ambitus castelli cum consensu populi et procerum -tus, mensuratus *eas*. **2 praecipere - gebieten**: **STEPHAN.** V. epist. A 28 ut consuetudo prisca -at (*inde COLLECT.* de invest. [MG Lib. Lit. III p. 612,37]. *cf. Grat. dist. 63,18 dictat*).

condictum v. condico.

***condictus**, -us m. *condicio - Bedingung*: **CHART.** San-gall. A 426 p. 45,26 (a.854) ea ... conditione, ut ... utendi potestatem habeamus ...; insuper eo -u, ut *eas*. **CHART.** Argent. I 37 p. 30,7 in ea ratione et eo -u, ut post hanc factam traditionem ego ipse et ... uxor mea ... ad tempus vite ... ipsam proprietatem teneamus. **CHART.** Hagenow. 71 nec de -u silendum est nequaquam licitum esse ... cui- quam *eas*.

***condiculus**, -i m. (*cf. condylus, articulus*) *articulus - Knöchel*: **Gloss.** III 74,7 St.-S. pobles knierādo (in marg.: -us knüchel C.). *Pape*

***condignitas**, -atis f. **1 dignitatis vel pretii aequalitas - Gleichwertigkeit**: **a dignitas aequa - gleiche Würde, Würdigkeit**: **ALBERT.** M. sent. 1,17,1 p. 466^a,27 charitas ... est valens vitam aeternam non -e, quia vita aeterna Deus est, cui nihil est condignum, sed reputatione divina. **b pretium aequum - entsprechender Wert**: **ALBERT.** M. eth. 5,2,6 p. 349^a,2 fit *distributio* secundum quod -e numismatis vel pecuniae men-suratur. **2 pro - e i. q. convenienter - passenderweise**: **VITA** Otton. Bamb. 23 (ASBoll.⁹Iul. I p. 341^B; c. 1189) a qua (*villa Priffling*) ... monasterium pro -e nomen contraxit.

condigniter v. condignus.

***condigno**, -avi, -are. *dignum putare, dignari - für an-ständig halten, wollen*: **ANNAL.** Nazar. a.786 (Scrin. Friburg. I. 1971. p.161,9) nullo modo poterant neque -verunt hoc (*sc. crimen*) negare.

condignus, -a, -um. *script. cumd-: p. 1254,1. cf. p. 1254,3. struct.: c. gen.: l. 59. p. 1254,41. c. dat.: l. 32. p. 1254,2,13. 30. al. c. abl.: l. 58. p. 1254,11,13. al. ad: l. 63. p. 1254,43sq. 47. al. c. inf.: l. 52. p. 1254,7. al. usu subst.: l. 69. p. 1254,18. (aeque, per-)dignus - (gleich, sehr) würdig*: **1 de homi-nibus**: **A strictius**: **1 in univ.**: *a praevalente notione dignitatis vel meriti*: **WANDALB.** marty. alloc. 7 illi (*paren-tes*) ... -ae ... subolis germinate fulti. **ADALB.** MAGD. chron. a.919 alium ... ei (*Heinrico*) ad hoc officium (*sc. regis*) aeque -um inveniri non posse. **HROTSV.** Agn. 158 quo -a fias illi (*Vestae*) ... famulari. Theoph. 40 pastor ... tali -us ho-nore. **THANGM.** Bernw. 57 (*epitaph.*) fuit aeccliesiae -us epi-scopus ille. **METELL.** buc. 8,105 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) ducite -o votis pia dona Quirino. *al.* **b praevalente notione comparationis**: **BEDA** hist. eccl. 4,6 p. 219,5 quae (*soror*) ... -am se in omnibus episcopo fratre ... praebuit. **ALCUIN.** carm. 1,266 heros veterum -us avorum. *al.* **2 expressius i. q. condicione aequalis - ebenbürtig**: **CONC.** Merov. p. 130,23 eam ... -o sociare marito (**HROTSV.** Gong. 343 sibi -am ... s. puellam. *al.*). **B latius i. q. aptius, habilis - fähig**: **RIMB.** Anscar. 7 p. 27,1 ut sibi aliquem ad tale opus et volun-tarium et -um invenirent (*sim. 10*).

II de rebus, actionibus: **A dignitate aequalis, aequipol-lens - gleichwertig**: **WALAHFR.** carm. 10,3 tercia -is sequitur pars rhetoricae acta duobus. *al.* *v.* et *l. 32.* subst. neutr. *i. q. compar - Gleicher*: **HROTSV.** gest. 1153 gratanter, quae fecisti ..., accipiens vice conversa -a rependo. **B conve-niens, decens, debitus, meritus - angemessen, geziemend, ge-bührend, schuldig, verdient**: **1 strictius**: **a in univ.**: **CONC.** Merov. p. 95,2 ut sacratiss locis reverentia -a tribuatur.

VITA Balth. A 12 ut ... regem ... cum-o (-o var. *l.*) ho-nore ... visitarent sorores (**LIUTG.** Greg. 3 h. sibi -o recep-tus est a rege. **VITA** Emm. 24 p. 62,5 -o [cum digno var. *l.*] h. *al.*). **BEDA** hist. eccl. 3,27 p. 193,28 Ecgberect ... sacer-dotii gradum -is ornans actibus. **HRABAN.** epist. 3 p. 385,16 ut ... munusculum, licet non -um, ... tuae veneracioni de-ferrem. **FORM.** Salisb. 59 -um servitium impendere. **DPL.** Otton. I. 324 cum nostrę -um censeatur serenitati honestis ... obsequi rogatibus. **HROTSV.** Mar. 677 mundi Dominus

- 5 -is est benedictus odis. **Gall.** I 5,6 congrua satis responsio vestraque ingenuitate -a. **THIETM.** chron. 4,63 ad -am suscep-tionem talis sponsae (*sc. animae*). **VITA** Annon. I 1,29 p. 478^b,51 pulchris et paschali cultui (*cultu var. l.*) -is ... tri-pudiis. **METELL.** Quir. 37,39 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) -a plaudit gloria martyrem. *saepe. v. et p. 1263,4.* circa -um *i. q. pro merito - nach Gebühr*: **ALBERT.** M. summ. theol. I 16,62 p. 638^a,44 relaxans misericordia est, quae in parte condonat et punit circa -um. **b de mercede, gratiarum actione sim.**: **HRABAN.** epist. 50 p. 505,37 vobis merces -a pro vestro bono certamine ... recompensabitur in caelis (*cf. l. 33*). **GODESC.** Saxo theol. 7 p. 186,4 non ... simus ingrati gratiae Dei, quia prorsus -as gratias agere non sufficimus ei. **THIETM.** chron. 4,7 grates auxiliis ... ac bonae voluntatis -as refert. 5 prol. 21 premia. 5,1 retributione. *al.* **c de poena, satisfactione sim.**: **RATHER.** epist. 2 excusationem -am ... inobedientiae. **HROTSV.** Theoph. 246 Ninivitae ... sese -is cruciantes ... lamentis. **THIETM.** chron. 1,15 se ad emendationem -am inclinavit rex. **CONSUEL.** Marb. 64 (Spicil. Friburg. X. 1965) -a factis disciplina castigetur. **HELM.** chron. 38 p. 75,8 revera nomini tuo magno -a satisfactio! **STATUT.** ord. Teut. p. 80,2 penitenciam. **ALEX. MIN.** apoc. 14,18 p. 313,15 poenam. *al.* **adde**: **ANNAL.** Ful. II a. 869 p. 68,16 Domino illi infidelitatis suae -am mercedem retribuente. *de ira i. q. aequus - berechtigt*: **OTTO FRISING.** gest. 2,30 p. 139,24 non sine -a mentis indignatione. **d de pretio, recompensatione sim.**: **BREV.** NOTIT. p. A 19,21 comes comparavit ... proprietatem ... cum -o precio. **TRAD.** Ratisb. 19 p. 24,7 contra cen-sum -um. **DPL.** Otton. II. 177 pro -a completionis restitutione ... predii. **CHART.** Naumb. 418 p. 373,10 -am pecuniam com-promiserunt. *al.* **2 latius**: **a congruus - entsprechend**: **GESTA** Font. 4 p. 21,26 mansiunculam voti sui -am sibi insti-tuit. **b idoneus - geeignet**: **FORM.** Marculf. 2,15 (ed. A. Uddholm. 1962) cum domo -am ad habitandum (**FORM.** ex-trav. I 11 p. 540,22), 2,16 cum dominibus ad manendum -is. **c decenter, apte paratus - gehörig, passend**: **LEX SAL.** Merov. 100,2 lectum stratum et lectaria -a (*cf. FORM.* Senon. I 25 lectarias -as ad lectos tantos). **FORM.** Bitur. 15 p. 175,17 caedo tibi ... caballus tantus, stratura -a. p. 175,20 vestus mulieb-rum -um. **d probus, honestus - anständig**: **FORM.** Senon. II 50 add. 2,5 (ed. G. J. J. Walstra. 1962) illud ... non fuit -um, quod egisti in Segeberto regnum de Grimaldo *eas*. *adv. condigne, raro (l. 62)* ***condigniter**: (*satis*) digne, modo debito, convenienter - in (*hinlänglich*) würdiger, ge-bührender, angemessener Weise: **LIBER** diurn. 84 p. 94,23 merita pontificum predecessorum ... -e pensare. **HRABAN.** epist. 29 p. 445,17 ad ea, quae rogabas, ... -e respondere. 50 p. 505,7 licet non -e, tamen brevi expositione lectionum illud (*opus*) consummare ... studui. **HROTSV.** Theoph. 266 -e ... deflevit ... peccatum **Petrus**. gest. 662 illam (*reginam*) -e summo comitatus honore. prim. 377 eligitur ... dies templo -e sanctificando. **DONIZO** Mathild. 1,379 ea (*viscera*) ... tu-mulo posuit -uno. *al.* ***condilector**, -onis f. *dilectio (fraternal) - (brüderliche) Liebe (meton. in allocutione)*: **HIST.** Aquic. 7 (MGScript. XIV p. 589,39; epist. a. 1166) gratias agimus sanctae -i (dilec-tioni 2, condictioni 3) vestrae, pater amantissime. *condilecto v. condelecto*.
- ***condilector**, -oris m. *eiusdem personae dilector, coama-tor - ein Mitliebender*: **ALBERT.** M. summ. theol. I 7,31,1 p. 325^b,10 cum Pater diligit Filium et Filius Patrem, uterque, ut perfecta sit sua charitas, in dilecto vult habere -em, qui tantum diligit eumdem, quantum ipse diligit. *ibid. al.*

{Schmidt}

?*condilento, -are. *diligenter servare - sorgfältig aufbewahren*: RECEPTE. Bamb. 47 serpulum cum melle teris et in olla - bis *eqs.*

*condiligo, -lectus, -ere. (*aequaliter*) *diligere - (gleichermassen) lieben*: CHART. Wirt. III 878 (a. 1236) cum ... teneamur personas religiosas, quantum possumus, ... -ere et fovere, illas maxime *eqs.*

subst. condilectus, -i m. qui simul (cum aliis) amatur - ein zugleich (mit anderen) Geliebter: DAVID compos. 3,35,4 quartum carnalis amoris indicium est impatientia vel invidia -i *eqs.*

Schmidt

*condilitiosus v. *condeliciosus.

*condilo, condilus sim. v. condyl.

1. condimentum, -i n.

*de additamentis vel conditariis vel (rarius, e.g. I. 31.55.66) acrimoniae mitigativis i. q. aroma, sapor, medicamen - Würze, (geschmacksverbessernde) Zutat (cf. Gloss. II 251,46 St.-S. ad -a zi den temperungun. 283,6 -um gisalzani vel gisozi. 309,43 per -um duruh soffunga): I strictius de cibis: A proprie: 1 in univ.: a gener.: THANGM. (?) vita Epiph. 3 sine salis -o. ARNOLD. RATISB. Emm. 6,62 p. 1072^C aves plurigenis -orum saporatae irritamentis. Iots. Odil. 2,7 (MG Script. XV p. 815,54) sal, humanorum ciborum -um (ALBERT. M. veget. 3,79). CHRON. Andag. 10 absque sagine -o. CHART. Carniol. II 230 p. 184,13 ex ipso (*butyro*) pulmentaria conventus cum -is consuetudinarii solito melius condiantur. al. b pharm. in praecipits diaeticis: IOH. PLATEAR. simpl. med. p. 39a^v quodlibet istorum (*sc. zuccharum vel syrupus vel oleum violae*) cum alio - interius receptum valet contra discrasiam. HILDEG. caus. 2 p. 98,31 crudos cibos ..., qui nec per ignem nec per aliud quodcumque -um temperati sunt. p. 141,16sq. homo ... eas (*carnes*) ... simplici -o coctas comedat et non ... nimis deliciose diversis fultionibus et -is paratas. phys. 1,182 non absque alio -o. al. 2 expressius de certis quibusdam generibus -orum: a species aromaticata - Gewürz, Spezerei: CHART. scrin. Col. A II 1 p. 293,14 (a. 1150/61) ut ... libras duas -orum exsolvent mercatores. b holus condimentarium - Würzkraut, Grünzeug: EPIST. Worm. I 56 hēc eadem -a (*antea: holuscula*) ... commodo sunt tempore allata. c iuscellum, embamma - Sauce, Tunke: HILDEG. phys. 1,63 p. 1154^C (ed. princ.) haec (*sc. salvi-am, caerefolum, allium*) in aceto simul contundat et sic -um faciat et cibos ... in eo intingat. 1,67. v. et p. 1261,38. d muria, garum - Marinade: ALBERT. M. animal. 8,196 appetit tenthredon vespa pisces coctos et -a, quibus pisces coniduntur, et illis se ingerit *eqs.* B in imag.: EPIST. Alcuin. 247 p. 400,8 asperior ... nobis ... vestra quam Teodulfi videbatur epistola et in nullo erga illum caritatis -o respersa. WALAHFR. Gall. prol. p. 282,29 huius operis agreste pulmentum ... aliquibus metrorum -is infundam. WOLFHER. Godeh. I 7 p. 173,25 columbinam ... simplicitatem serpentinae prudenciae -o temperando. EPIST. Meginh. 14 p. 206,29 per dulcissima humanitatis tuę -a. LIBER de unit. eccl. 2,32 Salzburgensis ecclesie -o pastorali (*sic?*) cibi ... caruit. GESTA Trev. cont. I 27 sine -o discretionis. HONOR. AUGUST. spec. p. 857^D hoc -um sermoni adiiciendum erit. al. v. et vol. I. p. 115,19. refection - Erquickung: ANSELM. LEOD. gest. 48 p. 218,30 numquam aliquis ad eum accessit, qui non congrua aetati et naturae suae -a retulerit; lacte potabat infirmos *eqs.**

II latius: A gener. i. q. liquor odorifer - parfümierende Flüssigkeit: CAES. HEIST. mirac. II 1,33^{capit.} vestis linea in -o aromatico posita. p. 60,25 matrona faciens -um ex speciebus aromaticis contus et aceto *eqs.* B pharm. i. q. ad-ditamentum (acredinis) mitigativum, lenimentum - (die scharfe Wirkung) mildender Zusatz: HILDEG. phys. 1,223 si quis bonas herbas et -a addat thymo *eqs.* v. et p. 1257,5. C alch. i. q. adiumentum præparationis, fermentum - (wirksames) Mittel zur Præparierung, 'Ferment' (accedit ad notionem regiminis: p. 1256,1): Ps. GERH. CREM. sal. II 72 atramentum est quaedam origo originum operis ... et suum -um est aloacaph (i. sal Ammoniacus). 76 p. 81,6 -um, quod absconderunt sapientes (*poesta*: salem absconditum). 81 sal

Armoniacus est multo melius ... omnibus salibus in -o ('Verfahren' ed.).

2. *condimentum, -i n. (condere) materia - Bauholz: TRAD. Frising. 10 (a. 757) territorium ... omnemque cultum, non cultum ... excepto domorum -a atque igneum utensilia seu porcorum pascua in deserto.

*condimeus (can-), -i m. (ex condy meum Itala gen. 44,2, cf. ThLL. IV. p. 165,1) poculum - Becher: GLOSS. III 348,42 St.-S. can-us (-us *clm* 17151 f. 5^v. al. [v. notam ed.])

10 poculum vel sciphus i. coph. 1. condio, -i(v)i, -itum, -ire. script.: scun- (var. l.): l. 22. can- (var. l.): l. 22. form. decl. III. (sc. per confusione c. v. condere): praes.: indic. -do: l. 22. coni. -dat: l. 58. perf. -id(i): l. 41,70. metr. -ditus: l. 43.

15 I strictius de cibis i. q. saporare, (saporibus adhibitis) iucundum reddere, obdulcare, condimentis additis conficerre - würzen, schmackhaft machen, (durch würzende Zutaten) im Geschmack verbessern, würzig, schmackhaft anmachen (cf. Gloss. I 341,24 St.-S. -es *(sale)* salzas. II 289,29 -itus gisuzit. 308,21 -antur soffont. al.): A in univ.: 1 proprie: a gener.: ALDH. ad Acirc. 51,4 (de pipere) ius ... et pulpas ... do (can., scun- var. l.) culinae. CONC. Karol. 53 p. 691,11 de herbarum pulveribus ad -enda legumina. WALTHARIUS 440 hos (*pisces*) dum pigmentis -disset coquus. ADSO Mans. 8 (MGScript. IV p. 511^a,25) animal (*sc. vacca*) -endis ... oleribus ... praestabat obsequium. CAES. HEIST. mirac. II prol. p. 15,15 ad coquum pertinet ... collecta (*sc. holera*) ... decoquere, salire atque -ire. ALBERT. M. veget. 6,297 hic (*crocus*) ... neque bene tingit neque -it cibaria. eth. 3,3,4 p. 258^b,38

30 quod iudicium (*sc. saporum*) ... habent, qui vina probant et pulmenta -unt (p. 1118^a,29 ἀπτύοντες). CHART. Hagenow. 432 pro oleo ad pisam conventus ... -endam. al. v. et p. 1255,26. adde: EKKEH. IV. bened. II 162 Christe, tuum numen cruce -at omne legumen. b pharm. in praecipits diaeticis:

35 TRACT. de caus. mul. 80 dabis in covo mercoriale coctam et -tam. WILH. SALIC. chirurg. 2,3 p. 329^C panatella -ta cum dicto lacte (*sc. amygdalarum*). ibid.: utatur patiens ... carnis -tis in pastello. al. v. et vol. I. p. 601,44. 2 in imag.: BONIF. epist. 75 p. 157,28 ut ..., quae iusta sint, sale

40 sapientiae tuae -as (LIUTG. Greg. 5 p. 72,3 Megingodus ... civitatem Wirzeburg ... s. s. et doctrinae suae -vit [-didit var. l.]. 8 reges ... s. s. divinae ... -ierunt. al. cf. ALCUIN. carm. 62,112 sit sale iam sophiae sermo tibi -tus omnis). WALAHFR. carm. 29,1 -ire meos mellis dulcedine versus. VITA

45 Galli II prol. 4. HROTSV. Mar. 342 nectare gratiolae fuerat -ta supernae loquela. BRUNO QUERF. fratr. 3 (ed. J. Karwaszka. 1973) hoc, quod egit, humilitate -vit. EKKEH. IV. bened. I 7,9 mystice -ite (gloss.: sapora facite) tria munera, vos Arabiq. saepe. 3 proverb.: EGBERT. fec. rat. 1,293 cui satis

50 est piperis pultes -ire licebit. B (condimentis adhibitis) ad servandum parare, incorruptum servare - (mit konservieren den Mitteln) haltbar, unverderblich machen: I proprie: a liquamini indere, condere - einlegen: TRACT. de aegr. cur. p. 148,34 dentur mirobalani -ti, detur etiam sciropus, in quo

55 -untur. v. et p. 1255,45. b (in) salire - (ein)pökeln: MARIAN. chron. a. Chr. 1092 carnem ... humanam manducare et ad hoc homines occidere, -ire ... atque suspendere. 2 in imag.: HRABAN. carm. 17,19 -dat dogma bonum fluitantia corda reorum, ne male putrescant.

60 II latius: A trans.: 1 gener.: a inficere, perfundere - durchsetzen, tränken: ALBERT. M. summ. theol. II 1,4,1,1,3 p. 68^a,38 humidam materiam, quam certo -ire odore volunt (cf. Chalc. transl. p. 50^E). b aromatibus medicare - einbal-samieren, präparieren: a de mortuis (cf. Gloss. II 770,31

65 St.-S. -tus gisalpot): WILLIB. Bonif. 8 p. 52,29 corpus ... pontificis ... perductum est ad ... urbem ... ibique -tum ac sepultum. ANDR. BERG. hist. 18 trahentes eum (*imperato-rem*) a terra et mirifice -entes *eqs.* HROTSV. Sap. 8,1 corpuscula aromatibus -imus (WIPO gest. 37 p. 58,6. GESTA Frid.

70 imp. B p. 96,14 ploraverunt eum ... et -diderunt a. al.). HELM. chron. 100 p. 198,15 precepit ... corpus Adolfi comitis concidi frustatim et assum -iri opere pigmentarii. al. β de

cadavere animalis: NOTKER. BALB. gest. 1,16 p. 20,2 comprehendens . . . murem domesticum diversis aromatibus -vit. **2 pharm.** i. q. (*additamentis mitigativis*) *temperare* - (*mit mildernden Zutaten*) *vermischen, versetzen*: HILDEG. phys. 1,223 si alius herbis et condimentis non -retur *thymus*, . . . ulceræ fortitudine sua perforaret. ALBERT. M. animal. 23,103 frica eam (*lingua falconis*) cum pulvere stafisagriae melle-to. **3 alch.** i. q. *operationi subigere, praeparare - behandeln*: Ps. GERH. CREM. sal. II 74 ipsum (*alumen*) *<est>* convenientius omnibus rebus ad -endum arsenicum. **B** ? *intrans. i. q. medicamine affici, medicari - ziehen*: COMPOS. Matr. 66,10 dimittit id -ire diebus VII.

adi. conditus, -a, -um. *saporatus - gewürzt, würzig*: **1 strictius**: a *medicatus, aromaticus - mit würzenden Zutaten versetzt, Würz-* (*cf. GLOSS. I 551,35 St.-S. -o gitem perotemo c.*): HRABAN. epist. 5 p. 390,25 largissima -i vini pocula (WILLIR. cant. 8,2 dulcia -i promam tibi p. v. [theod. gepimenteten vvin]. al.). **fort. add.** (*ni subst., cf. l.33*): ANTIDOT. Glasg. p. 123,13 dabis exinde (*sc. antidoti*) ad magnitudinem fabe . . . cum idromelle -o. **b liquamine paratus, iuscullatus - eingelegt**: SALERN. comp. 86 mirobalani -i sic fiunt: *eas*. THADD. FLORENT. cons. 28,34 utatur capparis -is. al. v. et p. 1256,54. **2 latius i. q. (sale) praeditus - (mit Salz) versehen**: ARBEO Emm. 6 terra rivilis irrigua, sale, prout opus erat, -a.

subst. conditum, -i n. *vinum medicatum, aromatites - Würzwein, Kräuterwein*: AESCULAPIUS 25 -um piperatum bibant. PAUL. AEGIN. cur. 199 p. 129,4 porra . . . eis dandum cocta cum -o (3,43,3 μετὰ κονδύλου). 201 p. 133,17 ex eis (*sc. additamentis*) composita farmaca et nefretica pusca et ad ea composita -a. ANTIDOT. Sangall. p. 80,16 in -o bono. ANTIDOT. Bamb. 19 quem (*sc. antidotum*) dabis . . . cum idromelli aut -o. DIAETA Theod. 278 -um ex passo . . . stomachum iuvat; -um ex mastice stomachum corroborat. al. *cf. 1. conditus*.

2. condio v. 1. condo. *condiocesitas v. *condioecesitas.
***condioecesanus** (-dyoc-), -i m. de habitatoribus eiusdem dioeceseos i. q. *confrater dioecesanus - Mitdiöesan*: CHART. Altenberg. 305 p. 214,12 (a. 1272) vendidimus . . . abbatii et conventui Veteris montis . . . -is nostris, quindicem iurnales . . . terrae. 312 p. 220,30 -dyocesanis (p. 221,4).

***condioecesitas** (-dioc-), -atis f. *ius dioecesi competens - Kompetenz(bereich), Zuständigkeit einer Diözese*: VITA Rimb. 11 p. 90,23 quod ad nullam nominatim -ocesitatem quorumcumque episcoporum pertineat ad hanc sedem consecrare episcopum.

***condirigo**, -rexi, -rectum, -ere. *script.: stirp. praes.: -drig(o): l.55. -dirg(o): l.57.63.65. partic. perf. pass.: -derit(us): l.69. -drict(us): l.59sqq.70. adde CAPIT. reg. Franc. 24,6. 34,11. ibid. al.*

1 mittere, dirigere - (ent)senden: VITA Balth. A 7 p. 491,10 quem (*Theudofredum*) . . . Balthildis . . . ad . . . coenobium fratrū -xit. **2 colere, administrare - bestellen, bewirtschaften**: FORM. Pith. A p. 597,18 ipsa portione ad excollendum et -endum (B 28 ad e. et ad -drigidum. 33 ad congregendum [*sic?*]). FORM. Senon. I 15 res habere et usare vel -rgere. 48 ipsa vinea -rgere. CAPIT. reg. Franc. 23,35 ut missi nostri proideant beneficia nostra, quomodo sunt -dicta (-ta 3, conderata 4) *eas*. (49,4 ut scire possimus, . . . qui suum beneficium habeat -dictum aut distractum. 65,9 de b. non bene -dicta. *ibid. al.*). *intrans. i. q. administrationem gerere - wirtschaften*: CAPIT. reg. Franc. 18,5 qui cumque nostrum beneficium habet, bene ibi labored et -rgat. **3 instruere, sustentare - versorgen**: FORM. Senon. I 14 ut . . . casa Dei . . . ad ipso domo Dei -rgendo ipsas res habere debeat. CAPIT. reg. Franc. 32,8 vinum . . . emere faciant, unde villas dominicas -ere possint. *ibid.* : ad villas nostras -endum.

adi. condirectus, -a, -um. *bonus, integer - in gutem Zustand (befindlich)*: LEX Ribv. 40,11 helmo -dericto (-direct-, -dict-, cum directo var. l.) pro sex solid. tribuat.

condiscendo sim. v. *condesc.*

condiscipula, -ae f. **1 quae una cum aliis (noviciis) dis-**

ciplina regulari instruitur - Gefährtin im Noviziat, Mitnovizin: VITA Hildeg. Schon. 35 (ASBoll. 3 Apr. II p. 787E; c. 1200) hoc . . . quod mihi per visionem de eadem mea -a . . . fuit revelatum, cf. *de eadem (quae et Joseph) l.37*. **5 2 quae item assecula (Christi) est - Mitjüngerin**: GERHOH. aedif. 29 p. 1271C sancta . . . martyr (*sc. Afra*) . . . inventa est vere apostolorum -a *eas*.

condiscipulatus, -us m. *communio disciplinae vel discipulorum - Schul-, Schülergemeinschaft*: **1 de schola**: EKKEH. IV. cas. 6 p. 24,2 Ratpertus . . . Tuotilo, qui . . . in -u animum eius (*Salomonis*) didicerant. MIRAC. Liutw. 10 (MGScript. XV p. 1264,45) ex eorum (*puerorum*) -u Ruoperthus quidam fuit. LAND. MEDOL. hist. II 50. **2 de communitate sectatorum**: AGOB. epist. 8,9 p. 189,1 Policarpus . . . apostolorum in -u heruditus (*cf. Rufin. hist. 4,14,3*).

condiscipulus, -i m. *script. cun:* AGNELL. lib. pont. 25 p. 289,36. **1 strictius**: a qui una cum aliis litteris doctrinave magistri imbuitur, in disciplina vel contubernio scholæ sodalis - Mitschüler, Schulkamerad, -gefährte (accidente hic illic colore obsequii, e. g. l.24): **a in univ.**: ALDH. virg. I 27 p. 262,11 Gregorius . . . Basilii in filosoficis dogmatibus -us. LIUTG. Greg. 5 p. 72,31 Sturmii abbas hoc meruit privilegium a Deo et sancto magistro præ ceteris -is suis, ut *eas*. ALCVIN. epist. 88 p. 133,2 conposui . . . epistolam sub nomine tuo Samuhelisque -i tui. EKKEH. IV. carm. Gall. tit. p. 536 Ratpertus . . . Notkeri . . . -us. GESTA Camer. 1,102 in scolis Gorgiensis monasterii pariter -i extiterant *Albero et Rothadus*. ANSELM. BIS. rhet. app. p. 181,2 epistola Ansalmi ad Droconem magistrum et -os. OTTO FRISING. chron. 2,8 p. 77,23 Platonem, qui . . . Aristotilis . . . apud Socratem -us . . . fuit. CONR. MUR. summ. p. 158,26 (ed. W. Kronbichler. 1968) contubernialis, collega, -us. al. **fort. huc spectat etiam exemplum infra (l.60) allatum**. **B qui una cum aliis (noviciis) disciplina regulari instruitur - Gefährte im Noviziat, Mitnovize**: VITA Hildeg. Schon. 21 (ASBoll. 3 Apr. II p. 784F; c. 1200) multa praetereo, quae mihi dicta sunt a meo -o. cf. l.4. **b qui una cum aliis magistrum doctrinamque eius sequitur, qui cum alio sectator (magistri) est - Mitanhänger, Mitjünger**: **40 a in univ.**: ARBEO Emm. 14 in conspectu -orum. VITA Rimb. 9 p. 87,32 libellus . . . ab ipso Rimberto alioque -o eius editus. al. **B de discipulis Christi**: LIUTPR. hist. 14 p. 170,29 quamdui . . . bonus inter -os fuit *Iudas*, ligare atque solvere valuit. ARNO RECHERSB. apol. p. 101,14 ipsa (*Maria*) eius (*Iohannis*) mater . . . nec non aliorum -orum effecta est. **γ de sectatoribus doctrinae christiana i. q. confidelis - Glaubensgenosse**: AMALAR. off. 4,4,13 per illum (*Christum*) accepit sacerdos hanc gratiam, ut vicissitudinem suae interpellationis fratribus atque -is ministret. **huc spectare vid.**: EBERH. BAMB. epist. 9 p. 520^A consocios et -os et coadiutores cohortamur. **2 latius i. q. discipulus, sectator, sodalis - Schüler, Anhänger, Gefährte**: **a usu plur. de assecula condiscipulatu inter se coniunctis**: VITA Hugberti 5 (MGMer. VI p. 486,1) ad -os dixit sacerdos: 'eas.' HROTSV. Dion. 167 pontificem carceris in tenebras iussit concludier . . . ipsius -os pariter quoque binos. **b de sodali coetaneo**: VITA Phil. Cell. 5 Horoscofus . . . , sotius et -us hominis Dei. **c de tirone, adiutore ut vid.**: VITA Florini 3 (ZSchweizKirch-Gesch. 33. 1939. p. 86; s. XI./XII.) castri portarius . . . suus que (*an Florini?*) -us.

condisco, -ere. **1 (studiose, diligenter) discere - (eifrig, gründlich) lernen, studieren**: THEODULF. (?) carm. 79,13 optat . . . ut valeas, magis, ut -ere certes. CARM. biblioth. 3,2,1 -ere verba . . . Hebraeae legis. **2 cognoscere, compere - erfahren, Kenntnis erhalten**: CHART. Eichsf. 158 (a. 1200) scire volumus presentes christifideles et -ere posteros, qualiter *eas*.

***condisi indecl. vel *condisum**, -i n., raro *condision(n.) vel *condisia (f.) (*orig. inc., ni cohaeret c. arab. kundus, cf. Siggel, Arab.-dt. Wb. d. Stoffe. p.64*) *script.*: can-: 70 p. 1259,6. -ss-: p. 1259,5,9.

1 elleborus vel veratrum - (Schwarze) Nieswurz oder (Weißer) Germer (Helleborus niger L. vel Veratrum album

{Erb}

*L. vel sim.): a in univ.: CONSTANT. AFRIC. grad. p. 383,11
-i calidum et siccum in quarto gradu. ARNOLD. SAXO fin. 4,7
p. 84,33 pone -i et opium . . . in albedine calcis, deinde albif-
fica domum cum ea egs. THADD. FLORENT. cons. 23,24
sternutatorium est huiusmodi: recipe -ssi, ellebori nigri
etc. (129,59 candisi). MOSES PANORM. marisc. 21 p. 190,13 ad
curandam scabiem <accipe> -o tritatum egs. al. v. et l. 12.
b de partibus herbae: a de medulla: GLOSS. Salern. p. 3^a,25
-ssi, id est medianum elleborum. BERNH. PROV. comm. 1,4
p. 277,1sqq. -um, id est meditullum ellebori nigri, infige
in radice rafani . . . , deinde abiecto -o da illum rafanum egs.
al. v. et l. 12. β de cortice: ALPHITA I p. 285,36 -i est cortex
ellebori albi secundum quosdam, secundum alias medulla,
secundum alias herba est per se. 2 dictamus - Diptam
(Origanum dictamnus L. vel sim., cf. André, Lex. bot. p.
118): GLOSS. III 539,47 St.-S. -um dictan. 552,40 -ia dicdam.*

condispo-, -are. disputationis participem esse, ver-
bis concertare - (mit)diskutieren, an einem (Streit-)Ge-
spräch teilnehmen: ALBERT. M. Iob 3,1 p. 53,18 (ed. M.
Weiss. 1904) verba, quae . . . pertinent ad increpationem
socii -antis.

subst. condisputans, -antis m. disputationis particeps,
collocutor - Diskussionspartner: ALBERT. M. cael. 1,4,1 p.
78,33 (ed. P. Hoßfeld. 1971) propter inimicitiam vel amici-
tiam -is secum. anal. pr. 1,1,3 p. 464^a, 32 in probabilibus oportet,
quod habeatur respondentis -is nobiscum consensus. Iob
8,1 p. 120,19 (ed. M. Weiss. 1904) redargutio -is.

*condissi v. *condisi.

*condistempo-, -avi, -are. permiscere, diluere - ver-
mischen, versetzen: BERNH. PROV. comm. 11,2 p. 319,8 ac-
cepi ysculos . . . et terui et cum oleo -vi.

*condistrictus, -us m. confinium, districtus - (zugehö-
rigen) Gebiet: CHART. Burgenl. I 286 p. 203,37 (a. 1241)
pro . . . parte silve pertinenti ad -um . . . ville. Erb

*condisum v. *condisi.

*condita, -ae f. (orig. celt., ut vid.) script. cun-
l. 46. occurrit in schedulis nostris tam tummodo usque ad
s. IX.ex.

pars pagi, districtus - (Unter-)Bezirk (des Gaues), Ge-
markung (de re v. D. Claude, ZRGerm. 81. 1964. p. 17sq.): FORM.
Andec. 28 ut illi . . . apud homines tantus, vicinis circa
manentis de ipsa -a, . . . excusare deberit. DIPL. Pipp. 2 in
 pago Cinomannico in -a Labrocinese (FORM. Turon. 5 i. p.
illo, in -a illa, in loco nuncupante illo. FORM. Flav. add. 3 i. p.
ill. et ill., in -as et fines illas. CHART. Rhen. med. I 42 p. 48,8
i. p. Andecavo in cundita Eregadoninse. al.). GESTA Aldr.
28 p. 320,47 monasterium . . . in -a Auciacione . . . construxit.
saepe in hac regione.

*conditionaliter v. *conditionaliter.

1. conditio (-cio), -onis f. confunditur c. v. condicio (cf.
GODESC. SAXO gramm. 2 p. 466,2 -o non semper significat
creationem, sed aliquando tenorem, causam, rationem egs.):
l. 54sq. v. et l. condicio p. 1244,47sqq.

1 de procreazione (cf. GLOSS. I 144,36 St.-S. -em cascaft.
II 380,37 -e gisceppi. al.): a proprie i. q. creatio - Er-
schaffung: GODESC. SAXO theol. 6 p. 161,14 post -em omnium
creaturarum. RUP. TUIT. vict. 1,21 p. 32,26 (ed. R. Haacke.
1970) diem -is Satanae (cf. Vulg. Ezech. 28,15). ALBERT. M.
summ. theol. II 8,31,1,4 p. 336^a,30 mundi. p. 336^b,14 a primor-
dio -is. al. b meton. i. q. creatura - Geschöpf, Schöpfung:
AETHICUS ISTER 12 angelorum . . . -em . . . simplicem ac
beatam egs. TRAD. Frising. 70 auctori universe -i (sic).
FORM. extrav. I 2 Deus coeli et terrae universaeque -is. 2 fa-
bricatio, formatio - Herstellung, Gestaltung: LIBRI Karol.
2,9 p. 70,4 Salomon in templo boves et leones legitur condi-
disse, quorum -e nos . . . mysteriorum archanis instruimus.
3 fundatio, aedificatio - Gründung, Erbauung: BEDA hist.
eccl. 1,11 p. 25,6 fracta est . . . Roma a Gothis anno milesimo
CLXIII suae -is. METELL. Quir. 2,23 (ed. P. Ch. Jacobsen.
1965) plenum -is evum. ANNAL. Ottenb. a. 1164 (MG
Script. XVII p. 315,34) annus quadringentesimus, a quo
locus iste fundatur, plus septem ante -em Campidonae. al.

4 compositio, conscriptio - Abfassung: HRABAN. epist. 28
p. 443,25 in -e huius operis. 39 p. 477,2 omeliarum. 5 con-
stitutio - Festsetzung, Verfügung: SUMMA dict. Saxon. 6 p.
214,34 domino . . . imperatori . . . competit edictalium -cio
sanctionum egs.

2. conditio v. 1. condicio. 3. conditio v. 1. conditio.
conditionalis sim. v. condic.

1. *conditum, -i n. reconditionum - Aufbewahrungs-
ort: ANTIDOT. Glasg. p. 105,29 hec . . . mittis in -o, ubi habes
medicamina.

2. *conditum v. *condicium.
conditivus, -a, -um. condens, effectivus - schaffend,
schöpferisch: 1 philos.: ALBERT. M. eth. comm. 10 p. 8,7
(ed. W. Kübel. 1968/72) has artes vocat Philosophus -as (14

15 p. 12,17 in artibus -is, sicut est statuativa. v. et vol. I. p. 898,6).
pol. 7,7f p. 679^a,13 banausum non participat civitate . . . ne-
que alia nulla pars . . . , quae non virtutis -a (p. 1329^a,21
δημιουργόν) est (p. 679^a,48 servi nec libertate civium gaudent
nec vacant ad operationem v. -am. ibid. al.). 2 theol.:

20 ALBERT. M. summ. theol. I 17,67,4,3 p. 689^b,1 distinguist . . .
Damascenus in Deo . . . tres virtutes, scilicat -am (Joh. Da-
masc. fid. orthod. 1,8 ποιητικήν), contentivam et provisivam.
ibid. al.

1. conditor, -oris m. script.: cun-: l. 65. adde CARM.
25 de Bened. 595. -tur: GLOSS. II 305,18 St.-S. usu attrib.:
l. 34,39. al.

auctor, factor - Urheber (cf. GLOSS. I 461,37 St.-S. -r sez-
zari. III 379,51 -r sceperc. al.): 1 creator - Schöpfer: a de
Deo (de Christo: l. 32,36,42. al.): a in univ. (interdum

30 expressius fere i. q. deus - Gott, e.g. l. 36): ALDH. virg. I 56
p. 316,1 ille -r et creator omnium, Deus. RHYTHM. 38,1,1 arve,
poli -em, ponti, mundi, fluminum. Iudeorum gens adfixit per
crucis patibulum. BEDA hist. eccl. 4,24 p. 259,31 cantare in
laudem Dei -is versus. HUGEB. Wynneb. 7 p. 112,29 o ineffa-
bile opificis pietas -is, qui egs. HRABAN. carm. 53,9 trinus per-
sonis, natura -r unus. WALAHFR. carm. 21,14,3 rex et -r est
quibus per aeum Christus. WANDAL. creat. mund. 79 solis
-r ignem lunae et lampada fixnit. DIPL. OTTON. I. 291 remu-
nerationem a Domino -e nos recepturos esse. ORD. coron.

40 imp. 4^A,2 -r generis humani. OTLOH. prov. F 34 (ed. W. C.
Korfmacher. 1936) contra flagella -is insensibiliter perdurare.
CHART. ord. Teut. (Thur.) 282 redemptor noster, -r et auctor
tocius creature. persaepe. β c. colore quodam i. q. dator -
Spender: WALAHFR. carm. 72,1,3 Christe, largitor probita-
tis atque -r pacis. b de diabolo: MANEG. c. Wolfh. 6 p. 55,9
45 (ed. W. Hartmann. 1972) Manicheus . . . partem divinitatis
degenerem diabolum eundemque malarum creaturarum -em
affirmat. c de demirgo, ideis: ALBERT. M. eth. 1,5,12
p. 72^b,24 dicebat Plato has ideas esse exemplaria praeiacientia

50 -is menti (cf. Comment. in Arist. Graec. XX. 1892. p. 41,17
τῷ δημιουργῷ), ad quae aspiciens . . . figuret materialia (p.
75^a,46). p. 72^b,28 illa exemplaria sunt rationis -es (p. 75^b,6).

2 fundator, aedificator - Gründer, Stifter, Erbauer (praeva-
lente respectu exstruendi: l. 59,62): LIBER diurn. 32 devotio

55 -is pie constructionis oraculi. CAPIT. reg. Franc. 202,1 qua-
liter a -bus ordinata sunt monasteria. PONTIF. Rom.-Germ.
167 (Studi e Testi 227.1966) in agenda -is aecclesiae. RUP.
TUIT. inc. 8 (DtArch. 22. 1966. p. 449,32) quod ille (Caesar)
. . . castri -r exstiterit. METELL. Quir. 12,15 (ed. P. Ch. Ja-
cobson. 1965) loci. HELM. chron. 38 p. 74,15 urbis. al. sensu

spirit.: CAND. FULD. Egil. I 17 cuius (templi Dei) tecturae
princeps et -r est Christus Iesus egs. (II 21,18). 3 compeditor,
scriptor - Verfasser (cf. GLOSS. I 58,29 St.-S. carminum -r
leodslakkeo scapheo): AGNELL. lib. pont. 47 multorum libro-
rum volumina -r (condidit 2). 136 p. 366,24 multorum cundi-
tor voluminum. 4 constitutio (chartae) - (Urkunden-) Aus-
steller (de donatore, testatore sim.): LEG. Wisig. 2,5,1 scrip-
ture, que . . . -is (es R1) vel testium fuerint signis . . . robo-
rate. 2,5,12 p. 112^b,27 testis . . . iurare curabit, quia signum

65 ipsud a -e factum extiterit. ibid. al. 5 (legis)lator - (Ge-
setz-)Geber (cf. GLOSS. I 541,39 St.-S. legum -es ea scepha-
ra): CHART. Sil. D I 68 p. 45,16 (ed. H. Appelt. 1963; epist.

papae a. 1199) -r canonum. *remissius de legisperitis*: EPIST. Teg. I 35 donec . . . apud legum -es dijudicetur, quod iustissimum sit. **6 actor (concilii)** - (Konzils-) *Veranstalter*: LIBRI Karol. 1 praef. p. 5,15 praefatarum duarum synodorum -es.

2. conditor, -oris m. *confector ciborum conditorum, coquus* - Hersteller feingewürzter Speisen, Koch: WOLFGER. itin. comput. 3 p. 22,19 nuncio . . . is de Vienna XXIII de(narios). 5 p. 35,22 -bus patriarche pro pabulo et potu XVIII den(arios). ALBERT. M. eth. comm. 238 p. 208,27 (ed. W. Kübel. 1968/72) circa venditores vini, 'qui probant vina' vel -es' (p. 1118^a,29 ἀπρούντες) ciborum, scilicet coquos.

conditorium, -i n. *metr. -ditō*: l. 21.

1 latius i. q. *reconditorium* - Aufbewahrungsart: ORDO Rom. 1,48 pontifex . . . salutat sancta et contemplatur, ut, si fuerit superabundans, praecipiat, ut ponatur in -o (*de re v. J. Jungmann, Missarum Solemnia. II. 1952. p. 380²⁰*). **2 strictius** i. q. *sepulchrum, monumentum* - Grab, Grabmal: a in univ.: EPIST. var. II 19 p. 326,35 titulus . . . i. EINH. Karol. 31 sub hoc -o situm est corpus Karoli. EPITAPH. var. II 35,1 hoc -o regina Susanna quiescit. HIST. WALC. 28 in qua (*basilica*) . . . sepulturae -um suscepit comitissa (37). **b** c. colore quodam i. q. locus sepulturae, sepultorum - Grabstätte, Grablege: HIST. WALC. 62 in ea (*ecclesia*) -um . . . futurae successio[n]is sua[re] funerum constituerunt domini Rovonienses.

conditrix, -icis f. *usu attrib.*: l. 31.

1 creatrix - Schöpferin: THEOD. REV. transl. Celsi 4 universitatis -x, personalis trinitas atque essentialis unitas, Deus (*inde VITA Agric. 8 p. 189,13*). CONR. MEND. Attal. p. 152,2 natura -x. **2 fundatrix** - Gründerin: MIRAC. Adelh. 1 praef. (MGScript. XV p. 860,35; c. 1051) non . . . dixerim -em horum (*sc. ecclesiarum*) Baltildem reginam, sed eius . . . inspiratricem spiritus sancti gratiam. OTTO FRISING. chron. 1,6 p. 45,26 Semiramidem . . . instauratricem eius (*Babylonis*) potius dicendam quam -em (cf. Iord. Rom. 14).

conditura, -ae f. *iuscellum, embamma* - Sauce, Tunke: ODO MAGD. herb. 1029 si -is (-oris, condimentis var. l.) coquus hanc admisceat herbam (*sc. erucam*) aut semen egs. DVASC. p. 84^b.

1. conditus, -us m. *vinum medicatum, aromatites* - Würzwein, Kräuterwein: ANTIDOT. Berolin. 27 dabis antidotum . . . in modum fave cum -u. ANTIDOT. Glasg. p. 150,19 se calices -us (cf. p. 150,22 -os). *form. decl. II. v. s. v.* 1. condio (-tum).

2. conditus v. 1. condio. **3. conditus** v. 1. condo.

4. conditus v. condico.

***condivido**, -divimus, -ere. **1 gener.** i. q. (*cum alio*) dividere, *compartiri*, (*inter se*) *dispartire* - (*mit einem anderen*) teilen, (*untereinander*) aufteilen: a in univ.: ALBERT. M. animal. 23,49 -it *falco* cum socio praedam sine pugna. **b** de regime c. aliis consociato: THOM. TUSC. gest. p. 518,16 regno -so cum omnibus cuncta illorum facit consilio *Manfredus*. **c** de possessionibus, *reditibus sim.* (*c. sensu dispensandi*: l. 61): ACTA imp. Winkelm. I 117 (a. 1213) quod . . . reliquos *heredes* inter se pariter -ant ecclesie pretaxate. CHART. Welt. 6 p. 113,26 in omnibus hiis cum suo monasterio -endis. CHART. Osn. II 432 p. 338,32 Halvere et Kerspe in iudicio . . . aequaliter -ent comes Adolphus et Theodericus. CHART. Traiect. 1640 p. 389,39 pro . . . mediate . . . proveniunt colligenda et -enda. CHART. scrin. Col. B 1386 quod hec in emptionem lignorum . . . -ant in . . . utilitatem generalem. REGISTR. Xant. (QuellRechtsWirtschGeschXanten. I. 1937. p. 75,21) datur vinum unum omnibus officiatis, quod simul -unt. al. **2 philos.**: a *distinguere, disternare* - differenzieren, eine Unterscheidung treffen, eine Einteilung vornehmen: ALBERT. M. elench. 2,1,1 p. 658^b,12 obviandum est respondentis -endo (cf. p. 175^a,39 προσδιαρέτεο), hoc est statim in ipsa interrogatione opposentis dividendo. **b** in divisione (*logica*) iuxta ponere, coaequare - bei der Einteilung nebenordnen, auf die gleiche (*logische*) Ebene stellen (*prævalente sensu dividendi, distinguendi*: p. 1262,4): ALBERT. M.

summ. creat. I 1,1,1 p. 309^b,2 accidens dicitur . . . duobus modis, scilicet ordinabile in praedicamento, et hoc -itur praedicamento substantiae. p. 309^b,4 dicitur accidens ens in alio, et hoc -itur contra substantiam egs. bon. 377 p. 206,64 quid sit . . . delectatio, quae -itur tristitia. 471 p. 246,49 potentia animae non -itur cum habitu aliquo. 478 p. 250,12 haec memoria bene potest -i habui, eo quod egs. ibid. al. **c participare, communicare** - teilhaben (an), gemeinsam haben: ALBERT. M. bon. 375 p. 205,53 ens . . . in actu addit supra ens in potentia et tamen -it secum ens, quia ens non est genus, sed . . . principium. 494 p. 257,53 Aristoteles non facit mentionem de partibus -entibus secum (sc. cum intelligentia) prudentiam, scilicet memoria et providentia. metaph. 11,1,3 p. 462,49 (ed. B. Geyer. 1964). ibid. al.

15 adi. condivisus, -a, -um. *in divisione (logica) iuxta positus, (ordine) aequalis* - in der Einteilung nebengeordnet, auf der gleichen (logischen) Ebene stehend: ALBERT. M. bon. 573 p. 304,95 dicitur . . . alia iustitia specialis -a aliis virtutibus cardinalibus. top. 6,2,5 p. 449^a,36 non differentia est illusio constitutiva, sed -a species cum fraude sub hoc genere, quod est iniuria. ibid. al.

subst. condivisum, -i n. *quod divisum, divisione attributum est* - das (Zu-)Geteilte: ALPHITA I p. 316,46 synthoma (i. σύμπτωμα confusum c. σύντομον) interpretatur -um vel malum accidens (ALPHITA II p. 174,9).

***condivisio**, -onis f. *distinctio, divisio* - Differenzierung, Einteilung: ALBERT. M. cael. hier. 4,4 p. 112^a,33 ad formandas compositiones et -es, ad quas non est proportionatum lumen intellectus agentis, exigitur superioris lumen egs.

30 condivisor, -oris m. *comparticeps, consors* - Teilhaber, Mitbesitzer: CHART. Burgenl. I 120^a (a. 1221) quod tres partes de quinque aciperet Gregorius cum -bus suis egs. CHART. Rhen. med. III 738 p. 556,24 qui . . . non fuerit coadiutor in hac causa, non sit in substantia -r.

35 condius v. congius.

***condiutornalis**, -e. *cottidianus, continuus* - täglich, ständig: ALBERT. M. pol. 5,8^b p. 536^b,7 'uti conviviis' supple, est tyranni, 'et -bus' ([sic Jammy, -nabus ed. J. p. 1314^a,10 συνημερευταῖς, sc. prave versum], supple, colloquiis).

40 ***condix** (subst.) orig. et signif. dub. (cf. H. Antony, Mittellat. Jahrb. 16. 1981. p. 300sg.): DHUODA 4,8,227 (Sources chrét. 225. 1975) -x glutino agitatur aulae.

1. condo, -didi, -ditum, -ere. *script.*: cun-: p. 1263,35. cont(o): GLOSS. I 112,22 St.-S. cod. b. -ded(i): p. 1263,12.

45 29,62. al. *form.*: stirp. perf. cond(i): p. 1264,47. addē TIT. metr. II 2,2,6 conderunt. CARM. Otton. III. 2,2,2 conderat.

coniug. IV. (sc. per confusionem c.v. condire): stirp. praes.: -ior: p. 1264,59. -iuntur: p. 1264,39. -iretur: HUGEB. Wynneb. 13 p. 116,28. -iri: p. 1264,3. stirp. perf.: -divit: p. 1264,41. addē CHRON. Grad. p. 40,18. -dierunt: CHRON. Ven. Alt. p. 75,7,11 cod. V. -diera(n)t: p. 1264,38. addē HEINR. TREV. gest. 34 p. 434,29. metr. -ditus: p. 1264,56. signif.: ALBERT. M. eth. 1,5,12 p. 75^b,7 -ere . . . dicitur simul dare.

I auctorem vel causam esse, facere - schaffen, machen (cf. GLOSS. I 62,33 St.-S. -didit kascaffot. II 626,28 -ta gimahofiu. al.): A subi. anim.: **1 gener.**: a creare - erschaffen:

a in univ.: ALDH. virg. II 61 te . . . qui in me terram dignaris -ere formam. LIUTG. Greg. praef. p. 66,26 felicitatem perennem nemo tollet a nobis . . . , quoniam ad illud

60 . . . pio creatoris proposito -ti sumus . . . , ad quod egs. HRABAN. carm. 16,13 -didit ex latere sponsamque viro dedit Aevam. 39,50,4 de lapide . . . sibi panem -ere. WANDALB. creat. mund. 50 caeli hinc proxima terris pars est -ta. GODDESC. SAXO theol. 24 p. 338,15 licet Deus nequiverit . . . fieri,

65 -i, creari. WALTH. SPIR. Christoph. II 6,85 esse Deum . . . , secum qui -didit omnia solus. HERM. IUD. conv. 21 p. 123,4 (ed. G. Niemeyer. 1963) quem (angelum) in sue creationis exordio cunctis angelicis spiritibus nobiliorem -didit. ARNO REICHERSB. apol. p. 15,16 homo in quodam inferiore statu

70 mortalitatis -tus est. p. 15,28 in eo statu primordialiter -tae . . . sunt res saepē. v. et p. 710,2. cf. p. 1263,22. **b** c. sensu plazmandi (cf. p. 1263,25qq.): AGIUS epic. Hath. 226 quos (proto-

plastos) Deus ipse suis -diderat manibus. CARM. Bur. B 224,1,1 artifex, qui -didit hominem ex luto. al. b fabrefacere, fabri-
care - (*kunstvoll*) herstellen, gestalten: BEDA hist. eccl. 5,19 p. 330,17 (vs.) thecam e rutilo his (*evangelii*) condignam -didit auro *Ulfidus*. EIGIL Sturm. 21 (ed. P. Engelbert. 1968) quam (*arcam*) . . . pulchro opere -didit. THEODULF. carm. 42,6 Theodulfi sis memor, oro, cuius me (*sc. bibliothecam*) studium -didit. HERACLIUS I 16,2 auratum . . . cuprum -ere. al. v. et p. 1259,65. cf. l. 159. c fundare, instituere, aedi-
ficare - gründen, stiften, erbauen (lassen): a in univ.: TRAD. Frising. 15 p. 43,7 (a. 760) in honore . . . Petri ecclesiam -dedi (19. THANGM. Bernw. 51 p. 780,13 [testam.] novam Dei aeccliesiam -ere coepi. al.). HUCBALD. carm. 2,120 collegia civica. CARM. var. III 15,5 Trebeta . . . nostram qui -didit urbem (THIETM. chron. 7,59. al. cf. OTTO FRISING. gest. 2,1 p. 102,26 anno ab Urbe -ta MDCCC.). ODilo CLUN. Adelh. 12 (MÜG Erg.-Bd. XX/2 p. 39,8) quod (*monasterium*) ipsa . . . tam ex suis quam ex maternis rebus nobiliter -didit. CHART. Bund. 108 basilicam ad servitudinem Dei. al. de origine gentis (cf. GLOSS. II 690,16 St.-S. -ere zagistifanne): LEX Sal. Pipp. prol. 1 gens Francorum inclita auctorem Deo -ta. B praevalente sensu exstruendi: ALDH. epist. 5 p. 489,6 oraminus aedes architecti ingenio fabre -untur. WALAHFR. carm. 69,1 -didit Erlbaldi abbatis sub tempore templum hoc Einmuot eqs. POETA Saxo 3,141 navalem -ere pontem. 5,327 balnea. WIPO gest. 7 p. 29,33 palatium a Theoderico rege . . . miro opere -tum. al. proverb.: ERMENR. ad Grim. 28 p. 566,39 cum nec Roma una die sit -ta. d componere, scribere -verfassen: RHYTHM. 40,2,2 quos Theodofridus -dedit versiculos. HRABAN. epist. 2^b mos apud veteres fuit, ut gemino stilo propria -rent opera. 39 p. 476,36 expositionem in librum Genesis. CARM. var. II 8,1,4 non Maro, Flaccus . . . Ausionius usque talia -unt (*sic cod.*, cf. B. Bischoff, Mittelalterl. Stud. III. 1981. p. 43¹⁹; concinnunt ed.). AGNELL. lib. pont. 4 ita ut plurimos de novo et veteri testamento libros cunderet *Eleuchadius*. HRABAN. carm. 92,4,3 tripliciter -ens titulum. CONSUET. Marb. 24 (Spicil. Friburg. X. 1965) qui (*versus*) . . . in laudem sancte trinitatis -ti esse noscuntur. saepe. partic. usu subst.: ALDH. virg. II 2802 tempus cogit . . . cludere versus . . . entem carmina sanctis. e inventire, initiare -erfinden, ausdenken, einführen: BEDA temp. rat. 43,95 paschalem novum (cf. 47,21). POETA Saxo 3,100 hic (*Felix*) heresim molitus -ere pravam. REINH. PADERB. comput. praef. (ed. W. E. van Wijk. 1951) qui moderni temporis errorem -diderunt et induxerunt. al. 2 publ., iur., canon.: a perscribere, confidere - ausstellen, ausfertigen: LEG. Wisig. 5,7,9 ut ex tempore -te scripture liber . . . permaneat (cf. p. 1265,18). FORM. Marculfii 1,1 capit. p. 12,3 (ed. A. Uddholm. 1962) qualiter privilegium -atur. 2,38 l. 27 epistulam donacionis . . . et mandatum in te conscribunt per ordine -tas . . . esse cognovimus. CHART. Naumb. 323 p. 304,38 regnante Friderico imperatore . . . -ta est hēc pagina. CHART. Ital. Ficker 179 accipe (*sc. scrinarius*) potestatem -endi chartas publicas secundum leges et bonos mores. al. b constituere -festsetzen: a in univ.: FORM. Wisig. 22 testamentum meum -didi, scribendum dictavi (FORM. Arvern. 3 t. -ere . . . habeat potestatem liberta. CHART. civ. Erf. 199 p. 119,10 homines eciam bene sani solent -ere t. al.). BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 290,27 quod (*pactum sacramenti*) ipsi . . . longe aliter, quam -retur, pervertere conantes. al. v. et p. 1243,12. B de legibus i. q. edicere - erlassen, in Kraft setzen: LEG. Wisig. 2,1,5 p. 48,9 leges, quas . . . genitor noster . . . visus est . . . -deditse ([-diddisse var. l.]). LULL. epist. 125 moderni principes . . . novas . . . l. secundum sua desideria -unt. CONST. II 343 p. 450,22 dum l. -imus et iustitiam propagamus. al.). 2,4,8 ex tempore, quo idem legis ordo est -tus. 12,1,3 p. 409,8 canonem. suppl. 3 p. 482,41 legum . . . sententias, quae . . . hodierno sunt tempore -tae. al. adde: HROTSV. gest. prol. 2,25 qui (*Salomo*) . . . legum -ens decreta sacrarum. γ de iure i. q. statuere - setzen: RAHEW. gest. 4,4 p. 237,11 dum ius -imus, cautius previdendum est eqs. B subi. res: 1 gignere - hervorbringen. HUCBALD. carm. 2,82 -diderat calvum col-

lapsa cucurbita caeno. 2 efficere, formare - verursachen, bewirken, bilden: CARM. de temp. rat. 99 nox . . . tribus his rebus -i (-iri cod.) solet: luce, corpore, loco obscurantem (cf. BEDA temp. rat. 7,33 de umbra). OTTO FRISING. chron. 8,26 p. 435,19 quibus (*angelorum contuberniis*) . . . sanctorum agmina coniuncta unam -unt unius urbis commanentiam. c. dat. i. q. parare - (ein)bringen, bereiten: HRABAN. carm. 32,5 timbet (*sc. Isanberto*) virtutum insignia -unt nomen. 40,5,3 mihiem -ere damnum. 3 reddere - machen (zu): PURCH. Witig. 161 cum doctiloquum sapientia -ret ipsum.
I abdere - (ver)bergen (cf. GLOSS. I 62,30 St.-S. -it piuinit. 274,29 -atur kifolahan uuerde. IV 47,35 -o gibirgo. al.): A inferre, reponere, indere -hineinlegen, -geben, -bringen, -tun: 1 in univ.: a obi. res: c proprie: BEDA hist. eccl. 3,11 p. 149,17 illa (*abbatissa*) . . . pulverem inligatum panno -didit in capsella. ARBEAO Emm. 22 incole . . . collectis . . . martyris membris in quodam arbore . . . -entes abierunt. WALTHARIUS 1314 rex . . . gemmatum vaginae -diditensem. al. fort. huc spectat (c. sensu [simul] immittendi): ER-MENR. ad Grim. 30 p. 569,31 (vs.) ante plagas mundi radios sol -at in omnes, quam eqs. B in imag. et per compar.: ALDH. epist. 5 p. 491,3 discipulorum caterva . . . oracula . . . mellita . . . in alveariis sofiae . . . letotenus servanda -entes abund. ARBEAO Emm. 7 p. 37,2 ut . . . frumentum . . . doctrine consummatum -ret horreis. CAND. FULD. Eigel. II 2,26. al. b obi. anim. (c. sensu suscipiendo: l. 28): IONAS BOB. Columb. 2,21 p. 276,18 ut iustus arbiter iustum animam . . . caelos (caelis var. l.) -ere vellet. HYMN. Hraban. 5 (2),7,4 auctor summus angelorum fit praesepe -tus. HROTSV. Mar. 305 dum fuerat sanctae genitricis -ta ventre Maria. ref. c. sensu abscedendi, delitescendi: WALAHFR. Mamm. 22,35 mandat leonem propriis celerem se -ere lustris. ALBERT. M. animal. 7,98 cavant . . . terram et -unt se pisces vocati lapidei. 2 c. colore quodam: a recondere - beisetzen: a de depositione reliquiarum: LIBER diurn. 16^{tt}. de -endis reliquis intra monasterium (THIETM. chron. 4,45 facto . . . altari sanctas in eo honorifice -didit reliquias. FUND. Brunw. 35 reliquias, quas in scrinio . . . dierat. al.): TRAD. Frising. 494 sanctorum, quorum patrocinia ibi -iuntur. THANGM. Bernw. 9 ut per singulas absides singulas -ret portiones ligni crucis. CHRON. Ven. Alt. p. 73,17 ipse (*patriarcha*) -vit in ecclesiis . . . sanctorum corpora. CHART. Bund. 288 cuius (*Bartholomei*) dens -tus est in altari apostolorum. al. B de sepultura mortuorum (plerumque expressius i. q. sepelire - begraben, bestatten, cf. GLOSS. I 310,40 St.-S. -ta pigraban. al.; c. sensu imponendi, tradendi: l. 51, c. sensu apponendi: l. 52): ARBEAO Emm. 23 p. 59,4 membra . . . sub gloriae honoris -disse (-diddisse var. l.) dubium non est. REGESTA Alsatiae I 271 p. 170,2 (ed. A. Bruckner. 1949) ubi (*sc. in basilica*) -didi domnam meam, . . . Sophiam eqs. WETT. Gall. 30 p. 274,34 quatenus corpus . . . terrae -retur (32). AMALAR. ad Hild. p. 341,5 usque dum -atur ad populum suum (cf. Vulg. gen. 25,8,17). ANNAL. Xant. a. 840 Ludowicus imperator . . . ad sanctum Arnulfum -tus est. WIPO gest. 39 p. 59,21 viscera imperatoris apud Traiectum -ta sunt. DONIZO Matihild. 2,870 papa mortuus est Romae, digno -tus honore. saepe. in titulis usu pass. i. q. positum esse - begraben liegen: RUOTG. Brun. 49 epil. p. 55,4 ecce pater patriæ -tus in silice. EPITAPH. var. II 39,2 hoc lapidum Wido -ior in tumulo. FROUM. carm. 24,2. al. b reservare, aservare - aufbewahren, verwahren: a proprie: LEG. Wisig. 12,3,28^{tt}. ut episcopi profesiones eorum (*Iudeorum*) vel conditiones in scrinis ecclesie -ant (recondant var. l.): ARBEAO Emm. 16 in . . . scuriā, ubi grana -ere (-i A 3) videbatur. ANTIDOT. Glasg. p. 106,45 antidotum in vase ereo -is. al. B in imag.: ALDH. virg. I 36 p. 282,6 sanctae messis manipulos . . . horreis caelestibus -endos invexit. II 2192 qualiter in cordis thesaurum -at acerra. WALAHFR. carm. 88,26. al. B abscondere - verhüllen: 1 corpor. i. q. obtegere - ver-, bedecken: ALDH. ad Acirc. 103,10 ignea brumales dum -unt sidera nimbi. BEDA temp. rat. 7,4 est . . . nox solis absentia terrarum umbra -ti. FROUM. carm. 8,1 montes iam -unt nigrine cautes. 2 spirit. i. q. abditum servare, oculere -ver-

borgen halten, bewahren: HRABAN. carm. 61,2,1 gratia clave aperit, quae clausa prophetia -it. GESTA Apoll. 107 secretum, quod -o miserrima mecum. C *concludere - ein-, umschließen*: ALDH. virg. II 890 saxea quadratis quos (*martyres*) -it tumula fossis.

adi. conditus, -a, -um. 1 creatus - geschaffen: LIBER diurn. 85 p. 107,15 in duabus naturis (*sc. Christi*), hoc est divina et humana, incondita et -a (*cf. 84 p. 101,10*). FORM. Laudun. 9 p. 516,44 conditione ac conventione -i hominis et conditoris Dei exigente. al. 2 *aedificatus, situs - erbaut, gelegen*: ARBEO Corb. 2 dum . . . ad . . . ecclesiam in prefato -am venisset Castro. TRAD. Frising. 61 p. 88,17 ad domum episcopalem Frisingas -am. al. 3 (*bene*) *dispositus - (wohl) gefügt*: WALAHR. carm. 10,2 dicendi constat bene -us ordo secunda pars rhetoricae (*cf. Rhet. Her. 1,2,3*). 4 *ratus - geltend, gültig*: CAND. FULD. Eigel. II 13,8 quod -a norma communis doceat. de instrumento rite confecto: LEG. Wisig. 5,2,6 p. 215^b,18 per traditionem -e scripture. 5 ? *arefactus - ? gedörrt*: MAPPAE CLAVIC. 266 picis -ae solidi IIII. 269 resinæ -ae libram I.

subst. conditum, -i n. 1 quod creatum est, creature - Geschaffenes, Schöpfung: HRABAN. carm. 12,8 omnia nempe tua (*sc. Dei*) sapientia -a fulcit egs. 2 *quod affabre factum est, artificium - handwerklich-künstlerische Arbeit, (Kunst-)Werk*: ALBERT. M. eth. comm. 10 p. 8,8 (ed. W. Kübel. 1968/72) huiusmodi opera sive -a dicuntur in Graeco apotelesmata. 14 p. 12,24 '-is' (*p. 1094^b,14 ἐν τοῖς δημιουργουμένοις*), idest artificialibus operatis. 3 *abditum - Verborgenes*: CAND. FULD. Eigel. II 14,40 rerum qui -a praesens inspicit, omnipotens. *Pape*

2. *condo v. 1. condo. 3. condo v. condono p. 1267,60.*

4. *condo v. tondeo.*

condecefacio, -ere. docere - (be)lehren: EPIST. Ratisb. 2 p. 277,17 si de bono -ere cogereris. 6 p. 293,11 -at eos (*canonicos*), quid sit agendum, et interpretatio nominis et obligatio promissi.

condocetus, -a, -um. peritus - geiubt: IOH. SCOT. carm. 2,1,10 illi (*Homerus et Maro*) composito falso sub imagine veri fallere -i versibus Arcadicis.

**condolentia (-cia), -ae f. compassio - Mitgefühl*: MANEG. ad Gebeh. 2 p. 315,19 invecta per illum (*papam*) instituta concalcacioni . . . haberi pia quasi lacrimaris -cia.

condoleo, -ui, -ere. script. cun-: l.62. ?depon-: l.50. form. perf. v. et s. v. condolesco.

1 *compati - mitleiden, mitfühlen*: a *corpor. i. q. simul dolore corripi - in Mitleidenschaft gezogen werden*: AESCULAPIUS 41 p. 67,25 vaporationes pectini et peritoneo apponant et in alia loca, quae -ent. b *spirit.*: c *in univ.*: LIBER diurn. 106 p. 139,9 nos tuis -entes doloribus. LIUTG. Greg. 15 p. 79,12 coepit . . . -eri (*-ere var. l.*) merentibus. OTLOH. prov. D 39 (ed. W. C. Korfsmacher. 1936) dolentem non potest consolari, qui non concordat -endo dolenti. BERTH. RATISB. serm. (SBWien 147/V. 1904. p. 61,5) anima sequitur complexiones corporis et sibi -et. ALBERT. M. eth. 9,3,5 p. 595^b,39 amicus . . . cognoscens, quod sibi alter -et (*p. 1171^a,32 συναλγεῖν*), statim minorem facit tristitiam. p. 596^b,16 amicos, qui sibi (*sc. amico*) -entes sunt. al. β *commiserari, miserando respicere, misericordiam exhibere - Mitleid haben, sich erbarmen, Barmherzigkeit erweisen* (*usu trans.: l.62*): ARBEO Emm. 15 p. 48,18 tuae damnationis (-i var. l.) magis -o. AGELL. lib. pont. 122 p. 359,1 qui (*pastor*) . . . nostras cun-at afflictiones. HROTSV. Abr. 8,3 quo ipse, qui solus tecum tuae -uit perditioni, congaudeat inventioni. gest. 369 quo rex comperto . . . pro diei tantae . . . honore -uit miserans fratri commissa fatenti. ADAM gest. 4,20 quorum (*paganorum*) errori -ens . . . metropolitanus. HERM. IUD. conv. 10 p. 101,6 (ed. G. Niemeyer. 1963) hii (*christiani*) . . . exitialibus meis casibus . . . -entes. CARM. Bur. B 48,1,7 quantum nobis in hoc -uit Christus. al. 2 *collugere, contristari, deplorare - betrübt sein (über), beklagen, bedauern*: CONC. Merov. p. 214,15 dum multa adversus vos et de indecente vita et excesso canonum, quod maxime -emus, pro-

vulgata narrantur. EPIST. Col. 4 p. 245,27 -emus . . . nos tanto pastore . . . destitutos. DIPL. OTTON. III. 387 de incendio Paterbrunnensis ecclesiae nimium -entes. RAPULARIUS 251 amarum -et omen. al. c *sensu paenitendi*: GESTA Camer.

5 cont. II A 309,4 p. 198 tam temere ecclesiam se reliquisse -ent clerici. 3 *molestari - zu klagen haben, Verdruss haben*: CHART. Hersf. 95 (a. 1047) abbas . . . laboriosa decimacionis sue acquisitione multis annis -uit. 4 *indignationem movere - Ärger, Verdruss bereiten*: WOLFHER. Godeh. I 26 p. 187,8 cuius (*regis*) suspicioni noster antistes episcopali iure affuit, quod archiepiscopo, ut postmodum aperuit, altius, quam tunc opinare, -uit.

subst. *condolens, -entis m. 1 qui compatitur - ein Mitleidender*: ALBERT. M. eth. 9,3,5 p. 595^b,30sq. dividendo gravitatem tristitiae in duos, scilicet dolentem et -em, ita . . . quod -s in se transumat partem tristitiae. 2 *qui patitur, contristatus est - ein Leidender, Betrübter*: CARM. Bur. B 219,15,2 nemo . . . ferat vultum -is (dolentis cod.).

condolesco, -dolui, -ere. 1 corpor. a de hominibus i. q. dolorem sentire, pati - Schmerzen haben, leiden: AESCULAPIUS 1 p. 1,43 quod si et temporibus et fronte simul -unt. b *de partibus corporis i. q. indolescere, dolere - (zu) schmerzen (beginnen)*: ANTIDOT. Glasg. p. 141,23 caput ne abstum -at. 2 *spirit. i. q. misericordia offici - von Mitleid ergriffen werden*: DIPL. Ludow. Germ. 133 p. 185,28 hanc (*ecclesiam*) . . . ut ita destructam reperimus, -uimus inde, eo quod egs.

condol(i)ma, -lo(g)ma sim. v. condyloma. condoma v. conduma.

30 **condomesticus, -i m. qui inter domesticos est - Hausgenosse (plerumque de eiusdem domini ministerialibus; de hominibus propriis tam viris quam feminis*: l.44): ALBERT. AQUENS. hist. 3,24 Balduch Baldewino subditus factus est, in domo eius -us et familiaris inter Gallos constitutus. EPIST. Wibald. 165 p. 273,8 (chart.) -i eorum (*ministerialium*). LEX minist. Col. 7 (MittStadtarch Köln. 2.1883. p. 6,27) archiepiscopus testimonio VII -orum ('husgenosen' p. 40,7) suorum . . . eum (*occisorem*) de homicidio convictet. p. 7,22 amicos et -os (-one- cod.) suos. CHART. Westph. II 424

40 *consensu -orum suorum (sc. Godae traditae)*: CHART. Traiect. 917 sigillum nostrum proprium . . . et -orum nostrorum petivimus (*sc. Amelius*) apponi. CHART. Neocell. (Brixin.) 117 p. 162,10 (Font. rer. Austr. II 77. 1965) ut familia Novecellensis non aliunde matrimonio copuletur nisi cum suis -is

45 aut cum familia episcopatus . . . ecclesie Brixinensis.

condominor, -ari. una dominari - mitherrschen: GERHOB. epist. 15 p. 542^D 'sede a dexteris meis', quod idem est, ac si dixisset 'conregna et -are mihi'. p. 550^B.

**condominus (comd-), -i m. censors dominationis - Mitherr*: CHART. Helv. arb. 86 p. 137,31 (a. 1263) cum inter religiosos viros . . . ex una parte et Willermum et Petrum domicellos, com- os de Vilar lo Terroyll, . . . ex altera discordia verteretur super usuamenti; que petebant predicti com-i. 102 p. 163,15 ego Iacobus -us de Estavayer. CHART. Bern. II 703 -i de Strasperch. al. *in hac regione*.

**condonabilis, -e. propensus ad ignoscendum - zur Vergebung geneigt*: ALBERT. M. miss. 3,6,3 p. 98^a,45 clemencia . . . est virtus, quae facit praestabilem et -em super malitia, quae commissa est contra ipsum (*Deum*).

60 **condonamentum, -i n. concessio, consensus - Einwilligung, Zustimmung*: DIPL. Burgund. 159 p. 340,6 (ed. Th. Schieffer. 1977; c. 1015) aliquid de hereditate, quam Constancius . . . aedificavit atque plantavit de hereditate sancti Andree per -um abbati . . . et monacorum sancti Andree. p. 340,18 anc . . . donationem fecimus per -um domini regis Rodulfi.

condonatio (-cio), -onis f. 1 proprie i. q. donatio - Schenkung: a *strictius*: a *de actione donandi*: CHART. Rhen. med. I 158 (a. 915/23) ut quilibet de rebus -o . . . per testium astipulationem . . . roboretur. DIPL. OTTON. II. 3 hereditatem, quam Gero et suus filius . . . tradiderunt, regali -e concessimus. CHART. episc. Halb. 149 l. 57 in huius -is

(Dauer)

testimonium interfuerunt *eas*. CHART. Ror. 49 (QuellErört-BayerGesch. N. F. XXI. 1966) mutua. CHART. Babenb. 124 p. 160,39 iuxta -cionem . . . marchionis confirmamus eidem monasterio curiam *eas. al.* **B de rebus donatis:** CHART. Babenb. 420 p. 270,24 (a. 1243) iura, que . . . pater . . . simul cum reliquis -bus (*ex* 374 condicionibus) . . . ipsi . . . noscitur concessisse (*inde* 421 p. 272,5). **b latius i. q. largitio - das Gewährten, Zubilligung:** CHART. Rhen. med. III 562 (a. 1236) pater noster . . . de beneplacito et -e nostra . . . conventum . . . liberum . . . dimisit . . . ab omni thelonio. **2 translate:** **a remissio - Erlassung, Nachlaß:** **a spectat ad praestationes:** GALB. Karol. 55 p. 590,36 -em teloneorum et census. **B spectat ad poenam (peccatorum) i. q. remissio paenitentiae, indulgentia - Bußnachlaß, Ablaß:** TRANSL. Bernw. 5 (AS Boll. Oct. XI p. 1025^c; c. s. XIII.) iuxta culparum quantitatem -is gratiam temperabat *legatus Romanae sedis.* **b venia - Vergebung, Verzeihung:** ALBERT. M. miss. 3,6,3 p. 98^{b,1} quod (*sacramentum*) pro -e peccatorum offertur. **fort. huc spectat tit. libri:** Ps. GERH. CREM. sept. p. 340,29 liber -is.

*condonativus, -a, -um. *propensus ad ignoscendum, indulgens - geneigt zu verzeihen, nachsichtig:* ALBERT. M. eth. 4,2,9 p. 311^{a,35} mansuetus . . . non est punitus in iniuris, sed potius -us (*p. 1126^{a,3}* συγγνωμονικός). 4,2,11 p. 313^{b,25} punire . . . iniuriante humanus est et naturalius quam -um esse iniurianti.

*condonator, -oris m. **1 proprie i. q. donator, largitor - Geber, Stifter:** DIPL. Heinr. I. 19 p. 55,7 ut . . . si eis (*fratribus*) abstraherent *donationes*, ad -es vel successores eorum remearent. **2 translate i. q. remissor - einer der vergibt:** GESTA Camer. cont. II A 315,2 p. 198 sic ad illum (*episcopum*) regressi sunt -em scelerum *clericis.*

condono, -avi, -atum, -are, script.: cumd-: CHART. Sangall. A 89. -nto-: I. 46. **adde** CHART. Sangall. A 138. **form. coni. prae. -am:** TRAD. Frising. 489 tradam vel -am. **struct. c. acc. dupl. (cf. D. Norberg, Syntakt. Forsch. 1943. p. 112):** I. 42. p. 1268,55,59.

I dono dare - schenken: **A proprie:** **1 strictius:** **a gener.:** WALAHFR. carm. 7,2 sive -are queas nobis seu vendre quicquam. HROTSV. Bas. 131 substantiolam. gest. 111 gazas. CHRON. Salern. 60 p. 59,22 non exigua dona eorum (*? eos V*) . . . -vit. **b publ. et iur. i. q. tradere, offerre, (in proprium) dare, committere - übergeben, vermachen, (zu eigen) geben, überlassen:** **a in univ.:** LEX Ribv. 62,9 filii . . . super duodecim solidos uni plus quam alteri nihil -are (-nt-, -ari var. l.) . . . permittimus. DIPL. Karoli M. 140 per strumenta cart. CAPIT. part. Saxon. 15 ad unamquamque eclesiam curte . . . pagenses ad eccliam recurrentes -ant. FORM. Ratisb. I 5 (*ex*)cepto, quod pro animae meae remedium vel loca sepulture -vimus. TRAD. Frising. 888 quicquid ei dominus eius . . . -vit in hereditatem. DIPL. Ludow. Iun. 11 mansos duos . . . Uuerinboldo in ius et proprietatem suam -vimus (24 in p. et dominationem. sim. al.). DIPL. Karoli III. 129 p. 207,18 abbatiam . . . ecclesiae . . . reddimus et -amus. DIPL. Heinr. I. 19 duos servos. DIPL. Otton. III. 256 p. 674,1 quecumque . . . ab ipso . . . fundatore . . . monasterio oblata vel -ta fuerint. DIPL. Loth. III. 118 p. 189,44 -amus eidem ecclie . . . quicquid nobis pertinet de comitatu Esculano in fodro et in placito. CHART. Meckl. 1039 fratribus de Reynevelde . . . mansos . . . -amus (*condamus ed.*). persaepe. **B spectat ad precariam:** FORM. Marculfi 2,39 l.15 (ed. A. Uddholm. 1962) locello . . . pos nostrum . . . discessum vobis . . . visi fuimus -asse *eas.* (*cf.* TRAD. Frising. 182 totum . . . post obitum nostrum . . . -vimus . . . et ab ipso episcopo in beneficium usque ad finem vitae nostrae ipsam rem accepimus). CHART. Rhen. med. I 21 genitor meus . . . ad monasterium . . . res suas . . . per epistolam donationis suę visus fuit -asse, . . . sed dum postea mea fuit peticio *eas.* TRAD. Frising. 218. *al.* **de oblatione hominum:** DIPL. Merov. I 81 p. 72,25 circa . . . homenis, qui se cum substancia eorum ad ipsa baseleca tradunt vel -ant. **γ speciat ad dotem vel donationes inter coniugatos facias:** FORM.

- Marculfi 1,12 l.11 (ed. A. Uddholm. 1962) omnes res eorum inter se per manu nostra (*sc. regis*) visi sunt -asse. 2,9 l.7 per . . . libellum dotti (Cod. Lauresh. 315 per d. titulum). *al.* **adde:** FORM. Sal. Lind. 16 de rebus proprietatis meae 5 tibi (*sc. coniugi raptæ*) aliquid in donationis causae -are. **δ spectat ad donationem manumissi:** LEX Ribv. 60,2 de omne res, quod ei (*liberto*) -vit, alienus existat *auctor libertatis.* **2 latius:** **a concedere, largiri - gewähren, verleihen:** **a gener.:** LIBER diurn. 61 p. 55,15 apostolice vicis 10 successorem -are *nobis* dignatus Deus. TRAD. Frising. 607^a p. 520,3 licentiam. WIDUK. gest. 3,62 imperator . . . mundo ut sol lucidissimus post tenebras . . . -atur. GERH. AUGUST. Udalr. I 11 indulgentiam . . . delicti. THANGM. Bernw. 7 p. 761,12 securitas pacis . . . fidelibus -ta est. RAHEW. Theoph. 15 286 quod . . . veniam . . . reus prece poscat, omnia quam gratis -et fons bonitatis. CHART. Raitenh. 335 p. 268,17 quod . . . felicitatis nobis bravum -etur. *al. v. et l. 55.* **B publ. et iur. (cf. l. 55sqq.):** DIPL. Ludow. Germ. 33 p. 42,33 ut, sicut a piis principibus -tum . . . esse dinoscitur, nostrum quoque 20 . . . praeceptum et emunitatis tuitionem . . . cedere . . . debemus. DIPL. Otton. II. 58 beato Petro . . . -are percussuram propriam monete *eas.* DIPL. Otton. III. 235 p. 651,4 uti nos . . . libertatis arbitrium . . . monasterio . . . -remus. TRAD. Teg. 49 ut ille eidem (*ancillæ*), quamcumque ipsa libertatem desideraret, -ari impetraret. *al.* **b (insuper) praebere - (zusätzlich) zur Verfügung stellen:** GESTA Aldr. 18 episcopo . . . cartam legalem fecit et fideiussores . . . nobiles . . . -vit. **c refl. i. q. se dedere - sich widmen:** GISLEB. ELN. Amand. 14 (MGScript. XV p. 851,3 [vs.]) terrae culturae se -bat abunde 25 . . . Landricus. **B translate:** **1 remittere - erlassen:** **a spectat ad praestationes:** DIPL. Heinr. III. 313 consuetudines ecclesiae et canoniciis . . . in perpetuum -amus. DECRET. Bern. 4 omnibus advenientibus tempore publici fori theloenum -o. CHART. Brixin. 144 p. 152,39 expense sunt solute et -te. *al.* **b spectat ad poenam:** **a gener.:** VITA Heinr. IV. 10 p. 33,7 -vit filio tam poenam quam culpam. **B eccl. de remissione paenitentiae:** CONST. I 431 (a. 1105) p^rnitentibus VII annorum duo anni ab episcopo -buntur. *v. et l. 49.* **2 ignoscere - verzeihen, vergeben:** **a gener.:** LAMB. HERSF. anal. a. 1044 p. 59,3 ut omnes sibi invicem delicta -rent. DIPL. Westph. 214 p. 281,33 Godefrido . . . regiam offensam ex animo -amus. ACTA imp. Winkel. I 366 p. 323,38 malefitia. ALBERT. M. eth. comm. 319 p. 273,75 (ed. W. Kübel. 1968/72) 'mansuetus non' est promptus ad puniendum, 'sed magis' ad -andum (*cf. p. 1267,24*). *al. v. et l. 36.* **b eccl. de absolutione peccatorum:** CHART. Basil. A I 414 p. 595,20 (a. 1253) omnibus, qui . . . subvenerint ipsi claustro, quartam partem venialium, tres carrenas de occultis, . . . maledictiones, transgressiones fidei, penitentias oblitias . . . -amus.
- 50 **II donis vel beneficiis instruere, munere - beschenken:** **A strictius de donis honorificis (cf. Gloss. IV 47,33 St.-S. -o giero. V 45,23):** RUODLIEB IV 166 qui (*vicedominus*) nos -ans . . . oscula fert more. **B latius de beneficiis:** **1 gener.:** TRANSL. Athan. Neap. 22 ut eundem (*filium*) Dominus . . . -ret salutem. **2 publ. et iur. (cf. l. 175qq.):** WOLFHARD. Waldb. 1,22 (18) ut . . . vinculo servitutis evulsam libertatis tabulis eam ocyus -ret (*cf.* TRAD. Ratisb. 899 omni libertate -ti *censuales*). DIPL. Otton. I. 307 negotiatores . . . nostrae tuitionis patrocinio (*patrocinia C*) -vimus.
- 60 **60 subst. 1. condonatus, -i m. oblatus, conversus - Oblate, Laienbruder:** INNOC. III. registr. 10,14 (PL 215,1113^a) -i in habitu et in tonsura a saecularibus discernantur. *ibid. al.* **2. condonatum, -i n. donatio - Schenkung:** TRAD. Frising. 298 p. 257,34 (a. 811) tertiam partem *villæ* habuit Rifiuin in proprietate ex -o parentum suorum.
- 65 **condormio, -ii, -ire. 1 gener. i. q. dormire, quiescere - im Schlafie liegen:** GESTA Camer. cont. II F 201,4 p. 236 viris Cameracensisibus adhuc -entibus. **2 spec. de coitu i. q. concubere - schlafen (mit):** **a intrans.:** CHART. Osn. 70 II 123,14 (a. 1220) si duo ex nostris contrahunt, transacta nocte, qua -ierunt, mane usus fructus bonorum viri est dominae. 123,19 si ministerialis servo vel censuali -ierit. **b Trans.:** (Dauer)

LAND. MEDiol. hist. I 3,21 p. 89,19 affirmantes mulierem -isse sacerdotem nemine defendente ipsum distractum ab omnibus suis expoliatum bonis distrahebant.

*condormitio, -onis f. *concubitus* - das Zusammen-Schlafen, Beischlaf: ALBOIN. incont. 4 p. 18,12 iste (*Gregorius*) de commixtione agit, ille (*Pafnutius*) vero, ut ita dicam, de -e. BERNOLD. CONST. libell. I 5 p. 21,20 in generibus statutis . . . non tantum -o, sed etiam cohabitatio sacerdotum cum feminis . . . damnantur. Dauser

condrado v. 1. contrado.

*condrigo, -drictus v. *condirigo.

condu sim. v. chondros.

*conducatus, -us m. (*securus*) *conductus, defensio* - (sicheres) Geleit, (*Geleit*) Schutz: NARR. de Gron. 33 p. 68,8 episcopus . . . Rodolfum armat et eum . . . defendere . . . laboret, non ideo, quod in suo -u illuc pervenit, sed quia egs.

conductibilis, -e. script.: -dulc.: l.22. -cti.: l.39.

1 adi.: *a utilis, salutaris, commodus* - nützlich, zuträglich, erspräßlich, förderlich: a in univ.: LUP. FERR. epist. 5 p. 15,34 quod vobis vel in praesenti vel futura vita -e credo egs. ODILIO SUESS. Seb. 4 p. 381,35 quicquid tibi -e (-dulc. 1) aliquotiens esset aut placidum. THEOD. AMORB. Firman. prol. p. 26,4 si qua monasticis auribus -ia videntur egs. EPIST. Teg. I 109 -e duximus errores vobis palificare. HIST. Mosom. 1,10 p. 608,36 gressu -i sese eo loci minari fecit caeca. 2,7 p. 615,40 (chart.) quo . . . huius rei gestae -i negotio . . . faveant. al. v. et p. 1179,34. β conferens, contribuens - beitragend (zu): THEOD. TREV. transl. Celsi 8 exceptis . . . donariis ornamento monasterii -bus. b congruus, (con)decens, conveniens - angemessen, passend, im Einklang stehend: BERNO miss. 4 (PL 142,1066A) aequum per omnia fore et -e censemur, quatenus egs. BENZO ad Heinr. 7,3 p. 673,38 est satis -e, quod virtutis quadrifide situs exornat fabricam, quia reddit tetragonam. MANEG. ad Gebeh. 68 p. 420,26 quam catholica dicta, quam autentica, quam certe sanctorum vestigiis -ia, . . . demonstremus. 2 subst. neutr.: quod utile est, confert - Nützliches, Zuträgliches: EPIST. Lup. Ferr. add. 8 p. 120,24 si qua in his suae utilitati -ia (-duct. H) reperitur. HERBORD. Ott. 3,22 p. 185,20sq. (ed. J. Wikarjak. 1974) animalis spiritus . . . appetit -ia, fugit contraria (cf. Aug. trin. 12,2,2); quem tamen interna mentis ratio saniori consilio a -bus interdum abstrahit.

*conducibilitas, -atis f. efficacia salutaris - segens-reiches Wirken: BENZO ad Heinr. 7,8 p. 681,21 multa . . . fiunt . . . inordinate, quae facile redibunt in pristinum statum talis legati (sc. caesaris) -e.

conduco, -dux, -ductum, -ere. perf. -xase: p. 1272,40.

I proprie: A strictius: 1 cogere, contrahere, colligere - zusammenführen, -ziehen, -bringen, (ver)sammeln: a obi. homines: a gener.: CAND. FULD. Egil. I 11 qui (*Deus*) nos . . . xit in unum (II 14,23). WANDALB. mens. 278 undique -tis fervent vineta colonis. POETA Saxo 3,169 multis . . . milibus illuc -tis operatorum. c. sensu arcessendi: CHART. Friburg. 162 p. 135,6 (a. 1258) cum tempore sementivo . . . monasterium aratra -xerit. β milit.: BERTH.(?) annal. a. 1075 p. 277,20 undecumque . . . -to non modico militaris apparatus collegio (p. 279,13 u. praemiis -to militiae non parvae apparatus). γ publ. i. q. convocare - einberufen: CONST. I 437 p. 636,1 (a. 1023) ego Aribro . . . cum ceteris fratribus . . . synodus in Salegunstat -ximus (condiximus var. l.). b obi. res: a gener. i. q. comportare, congerere - zusammentragen (fere corpor.; incorpor.: l.63): RUOTG. Brun. 5 p. 7,12 peregrina . . . xit enigmata. HELM. chron. 93 p. 182,26 precepit ex abundanti nemore ligna -i. COD. Wang. Trident. 85 p. 196,4 mobilia in . . . Corona -xerant. REGISTR. Austr. I p. 16 nr. 39 in eandem (*curiam*) decime -entur. al. absol. i. q. merces condere - Waren speichern: ACTA imp. Winkel. I 883 p. 673,27 (a. 1241/42) mercatores . . . apothecas emunt et -unt in eis. β geom. i. q. concludere - in sich (ab)schließen: CARM. satyr. 15 (Festschrift W. Bulst. 1981. p. 181; s. XI¹) circi formans . . . centro productum tendit -ere motum. γ medic.: coaptare, contingere - zusammenfügen, ver-

- binden: WILH. SALIC. chirurg. 2,3 p. 328^B nisi ut . . . continues et -as partes vulneris ad invicem egs. (p. 328^C. 2,21 p. 338^G -c p. ossis . . . a. decenter manibus tuis. ibid. : -as p. nervi cum sutura). 2,22 p. 339^C sue partes carnis et pellis solutas 5 super osse -to. ibid. al. complicare, incurvare - zusammenkrümmen, verkrampfen: AESCULAPIUS 29 p. 44,5 qui rotundis lumbritis vexant, vario motu -ti torquentur. GLOSS. med. p. 49,20 digitos . . . inpugnant -tos opisthotonici. δ natur. i. q. coadunare - vereinigen: URSO gloss. 59 p. 98,9 siccitas grossiores aeris partes -it et coniungit. ε pharm. i. q. coagitare - zusammenröhren: WILH. SALIC. chirurg. 3,4 p. 342^G simul mixta (sc. resina etc.) cum spathula -antur (3,5 p. 343^B resina etc. cum gummis . . . misceantur et bene c. s. -antur et incorporentur. ibid. al.). ζ techn. usu medial. i. q. commisceri - verschmelzen: MAPPAE CLAVIC. 8 confablis, donec in unum omnia -antur (COMPOS. Matr. 6,1). 2 deducere, comitari - begleiten, geleiten, das Geleit geben, eskortieren: a gener.: a in univ.: CONSUET. Marb. 242 (Spicil. Friburg. X. 1965; s. XIIⁱⁿ) per claustrum illorum (*monachorum*) ad ecclesiam non vadat frater iter agens, nisi aliquem monachum -entem se habeat; et si conductor defuerit egs. LUDUS de Antichr. 48 p. 128 (ed. G. Günther, Der Antichrist. 1970) ypocrate -unt antichristum in templum Domini. β de hospitio: DIPL. Conr. III. 30 p. 48,31 (ed. F. Hausmann. 1969) nunquam nisi ab abbatte et ministris eius -tus ibi (sc. in villa) pernoctabit advocatus. γ de conductu sollemni, honorifico: GESTA Camer. cont. II F 81,2 p. 231 quem (*episcopum*) . . . -xit archipontifex ad altare. ROM. SALERN. annal. a. 1165 p. 252,21 ipsum (*papam*) cum . . . honore et gloria usque Lateranum unanimiter -xerunt. GESTA Halb. p. 114,2 episcopi . . . regem et reginam ex utroque latere tam reverenter quam honorabiliter -xerunt. al. b publ. de conductu seculo, praesidio: DUDO hist. 3 p. 96,5 ut -as regem ad placitum. RAHEW. gest. 4,12 p. 247,14 commendans eos (*nuntios*) Pisanis et Ianuensis -endos. CONST. I 256 ut . . . usque in Austriam -i eum (*latorem praesentium*) faciat. CHART. Rhen. med. III 415 nos (sc. dux) capitulum . . . ad s. Martini ecclesiam . . . eundo et redeundo -imus et assecuramus et in nostrum securum 40 conductum . . . recepimus. CONST. II 196,12 ne quis conductum alicui precio prebeat, nisi ius -endi teneat ab imperio iure feodali. RICHER. SENON. gest. 4,8 ut eum ad imperatorem salvum -rent egs. CHART. episc. Halb. 1221 l. 39 in comitia nemo debet -ere nisi comes nec conductum habere sine comitis voluntate. saepe. 3 (ad)ducere - (hin)führen, -fahren, -bringen: a obi. homines: a in univ.: ANNAL. regni Franc. a. 785 p. 70,4 utrosque ad se -xit. CONC. Karol. app. 9^A p. 836,29 cum omnibus, quos secum -ere potuerunt. CHART. Tirol. notar. I 780 p. 400,15 (a. 1237) quando ipse d(omin)am Ellisam uxorem suam domi Clusa -xerit. ANNAL. Plac. a. 1268 p. 531,20 LXXVII ceperunt, quos statim Veronam -xerunt carceratos egs. al. absol. i. q. ducem esse - (an)führen: OTTO FRISING. gest. p. 3,29 (epist. Frid. I.) Octaviano cardinale -ente. β c. sensu producendi: DIPL. Conr. II. 253 homicidas et latrones . . . , de quibus episcopus . . . iustitiam facere vult, . . . ante presentiam eius -atis. expressius i. q. in ius vocare - vor Gericht ziehen: CHART. Ital. Ficker 401 p. 416,25 (a. 1246) si aliquis -xerit vicecomitem coram potestate vel coram consule vel iudice . . . pro aliqua causa. ref. i. q. se conferre, comparere - sich begeben, (vor Gericht) erscheinen: LEX Sal. Merov. 73,6 (rec. B) si nec ibi (sc. in mallobergo) se -xerit. DIPL. Heinr. III. 341 p. 467,13 (spur. s. XII.) donec ad placitum se -xerit. γ c. sensu abducendi: DIPL. Heinr. IV. 357 p. 472,9 ut, si qui negotiatores venerint per stratam a Luna usque Lucam, nullus homo eos . . . alio -at (inde DIPL. Loth. III. 47 p. 78,34). viam -ere i. q. rapere - entführen: CHART. Ital. Ficker 401 p. 416,7 (a. 1246) si aliquis -xerit aliquam mulierem viam de domo sua. δ c. sensu praesentandi: DIPL. Heinr. III. 54 ut . . . abbas . . . ha beat licentiam ante episcopum -endi cum archidiacono personam, quam eligere voluerit. b obi. animalia: a agere, minare - (hin)treiben: CHART. Tirol. notar. I 959 (a. 1237)

(Antony)

quod ipse eum (*equum*) -at Tridento et ibi vendat. FRID. II. IMP. art. ven. 5 p. 164,27 quotiens falco -et aironem ad aquam (p. 164,29 ita quod *ventus* -at a. ultra hominem). ANNAL. Plac. a. 1267 p. 521,34 oves et boves, qui -bantur ad Senum. v. et l.19. **b** dirigere - (*hin*)lenken, dirigieren: FRID. II. IMP. art. ven. 3 p. 25,7 cum falco non audiat vocem -entem ipsum ad loyrum. 6 p. 208,8. **c** obi. partes corporis i. q. (*re*)movere, (*re*)trahere - (*zurück*)bewegen, -ziehen (*usu medic.*, cf. p. 1269,72sqq.): WILH. SALIC. chirurg. 3,9 p. 344^H donec restaurator -xerit ea (*ossa fracta*) ad loca sua. 3,18 p. 347^G movere ac -ere mandibulam laesam, nunc ad interiora . . . deinde ad posteriora egs. **d** obi. res: **a** in univ. i. q. (*ap*)portare, (*ad*)vehere - (*hin*)schaffen, liefern: CHART. Bund. 606 p. 100,33 (a. 1219) si . . . ipsa preda vel damna -ta fuerint per territorium de Sassamme. REGISTR. Trident. I 16 p. 29,12 -ta hec omnia (*sc. fictum*) ad Cuvrianam. saepe. CHART. Tirol. notar. I 40 prestaverunt plenam fidanciam omnibus personis . . . -entibus mercatum Tridentum. 785 vinum et equos. al. CHART. Ital. Ficker 401 p. 416,29 lignamen ad villam. CHART. Worm. 289 p. 193,11 (dipl. Richardi) assignabitur . . . pecunia Wormacie et -etu Guntheim. **b** de *sportulis* i. q. deferre, solvere - abgeben, entrichten: LEX Raet. Cur. 4,15 (ed. E. Meyer-Marthaler. 1959) quantum pro hoc a iudices -endum (-endo Bb) pro sua iustia (*sic*) dererunt. **y** de substantiis excernendis i. q. detrahere - abführen: WILH. SALIC. chirurg. 5,3 p. 357^F clysteria . . . purgant cholerae adustam, . . . venenosam etiam materiam -unt ad intestina. **d** de *aquis* i. q. inducere - (*hin*)leiten: ANNAL. Plac. a. 1239 p. 481,52 conantes extrahere et -ere aquam Ad-due in Lambrum. **e** de fossa, canali i. q. ducendo facere - ziehen: v. p. 1280,18. **f** assumere, accire - nehmen, her(bei)-führen, -holen, heranziehen: **a** in univ.: TRAD. Frising. 477 p. 409,13 (a. 822) Attonem episcopum -xerunt, ut ipse illorum consecrasset ecclesias. ERMOLD. carm. app. 3,9 idem (*praesul*) me (*Himiltrudem*) -xit sibi sociam laboribus. DIPL. Otton. I. 4 ut . . . potestatem habeant, undecumque velint, abbatem sibi -ere. **b** de sponsa, uxore sim: **a** in matrimonium dare - zuführen: VITA Sev. Col. 9 ut parentes eius . . . illi . . . sponsam . . . cum apparatu multo -rent. **b** in matrimonium ducere - heimführen, heiraten: ANNAL. Rod. p. 689,27 nobili . . . -ta uxore. **adde**: ANNAL. Hild. a. 949 Cuonradus dux sibi -xit filiam regis Ottonis in <co>-habitacrem. **c** de testibus i. q. adhibere - beibringen, aufbieten: TRAD. Frising. 39 p. 68,1 (a. 770) testes . . . aut per aures aut per verba ad testimonium -ti (95 p. 114, 16 t. per aures tracti atque -ti. CHART. Tirol. notar. I 748 p. 376,35 quod iret ipsem et -at t. eius egs. 777 p. 398,3 quod plures t. -ret super hanc causam). CHART. Turic. 199 p. 91,4 -xerunt testimonium ex familiis Turicinis . . . in legitimo . . . concilio advocati, quod egs. per contam. formalium c. sensu trahendi: TRAD. Frising. 1114 p. 50,25 (a. 937/57) testes . . . commutationis, sicut mos est, per aures -ti. **B** latius i. q. (*mercede*) sibi parare, conciliare, redimere - (*um Lohn, Sold, Pacht*) gewinnen, dingen, mieten, pachten, (*an*)werben, anstellen (cf. GLOSS. I 388,51 St.-S. mercede -xit lone kaleitta. III 420,8 -ere dingen. IV 231,32 -oh i miete. al. v. et p. 1274,19sqq.): **1** obi. homines (*in malam partem*: p. 1272,14sqq.): **a** in univ.: **a** gener.: VITA Paulin. Trev. 22 ab eis mulier quaedam mercede -ta est, quae ipsis per ecclesias deducendis satis idonea esse comprobata est (HERM. IUD. conv. 2 p. 73,11 [ed. G. Niemeyer. 1963] quendam Iudeum . . . m. -unt et eius me pedagogio . . . committunt). THEOD. AMOR. Bened. I 7 rex . . . resartores pleno cornu -xit. al. **b** milit.: ANNAL. Ful. II a. 869 p. 69,15 qui (*Behemi*) a Sorabis mercede -ti fuerant. WIDUK. gest. 1,9 p. 14,19 pecuniae, quibus -antur nationes barbarae. 1,20 exercitus Ungariorum a Slavis -tus. THIETM. chron. 2,7 Dudo . . . Avares pharetratos -xit in socios. HIST. peregr. p. 170,5 ad opus stipendiariorum exercitus -endi. al. v. et p. 1276,3. **y** publ. et iur. (*expressius* i. q. collocare - einsetzen, einweisen: p. 1272,4): EDICT. Roth. 145 si quis magistris Comacinos . . . rogaverit aut -xerit (152). ADALH. brev.

Corb. 13 (Corp. consuet. monast. I. 1963. p. 381,20) ad -endos homines, qui areas levent in autumno. DIPL. Frid. I. 166 p. 285,38 (ed. H. Appelt. 1975) liceat eis (*Iudaens*) . . . christianos ad opera facienda -ere. COP. Wang. Trident. 132 p. 305,11 -ere 5 in . . . mansibus . . . laboratores, qui dictos mansos . . . pro . . . episcopo teneant, utantur et laborent. CHART. Basil. C I 221 p. 158,36 domum vel servientem alicuius sue societatis (*sc. lanistarum*) . . . -ere. al. v. et l.32. **spectat ad certamen singulare**: LEG. Lang. p. 156,14 ad camphionem ipsius, quem 10 -tum habuit egs. LEX Frision. 14,7 licet unicuique pro se campionem mercede -ere. **6** eccl. c. sensu instituendi: CHART. Mog. A II 604 (ed. P. Acht. 1971; a. 1194) quem (*sacerdotem*) decanus . . . investiat et archidiacono ad ecclesiam . . . -endum presentet. **b** c. colore quodam: **a** corrumpere, emere - bestechen, 'kaufen': CAPIT. reg. Franc. 61,6 ut testes ad testimonium dicendum praemio non -antur. 72,6 qui . . . homines ad periuria et falsa testimonia praecio -it egs. (CONC. Karol. 36,14. RAHEW. gest. 4,44 *Mediolanenses* octo de suis precio ad creniandam Laudam -unt). THIETM. chron. 20 7,53 urbem . . . -to custode diluculo intrans. DIPL. Heinr. II. 501^a p. 641,8 si . . . advocatus aut mercede -tus aut gratia commotus . . . hec decreta avertere voluerit egs. al. **b** remunerare, donare - entschädigen, belohnen: CHART. Naumb. 264 p. 247,20 (a. 1168) servi . . . nostri . . . duarum marcarum mercede -ti fossatum fieri consenserunt. **y** refl. i. q. se locare - sich verdingen: GLOSS. I 393,11 St.-S. se locaverunt i. se mercede -xerunt uirnietton. **huc spectare potest etiam exemplum infra** (p. 1273,53) allatum. **2** obi. animalia: EDICT. Roth. 327 si quis praestitum aut -tum . . . animaliem habuerit. LEX Raet. Cur. 4,11 (ed. E. Meyer-Marthaler. 1959) si homo omnes aut carta aut caballus pro se aut qualecumque rem -xerit, ille, quicumque -xit, quidquid ei in locatione promisit, omnia ei solvat. v. et l.37. **3** obi. res: **a** in univ.: **a** de vehiculis: CHART. Raitenh. 138 (a. 1242) in quacumque nave undecumque sumpta vel -ta . . . res suas transportare. al. v. et l.32. **fort. add.**: FUND. Heinrichow. 1 p. 62,9 (chart.) -xit eis (*fratribus*) duos currus cum VIII equis pro duabus marcis argenti. **b** de aedificiis: CHART. Bund. 390 p. 290,10 (a. 1175) se . . . a queductum pro sex denariis -xase. CHART. scrin. Col. A II 1 p. 200,23 -xerunt proximam domum et aream contra fratres hospitalis sibi et heredibus suis hereditario iure. CHART. Wism. B 844 (ed. L. Knabe, Das zweite Wismarsche Stadtbuch. 1966) decem annis -xit Arnoldus . . . molendinum . . . a domina Ermegarde. al. v. et l.8. **y** de locis, praediis: LEX Wisig. 8,5,1 in silva, quam -xerat. LEX Raet. Cur. 10,2 (ed. E. Meyer-Marthaler. 1959) ut nullus presumat de extraneas civitates . . . terra prehendere aut -ere. al. v. et l.40. p. 1276,19. **6** de iuribus, redditibus: DIPL. Heinr. V. (ed. P. Bondam, Charterboek Gelderland. I/2. 1789. p. 172^a,3) ne . . . puerorum baptisma mortuorumque sepultura -atur. CHART. Friburg. 256 p. 229,21 -xi . . . ab eis (*fratribus*) . . . bonorum usufructum . . . sub annuo censu. **b** c. colore quodam: **a** sibi arrogare - an sich bringen: WANDALB. Goar. 2,23 decimas . . . suis usibus dolo malo -xit presbyter. CHART. Argent. I 52 p. 45,10 qua (*abbatia*) relicta erga episcopum . . . eadem (*sc. mansos*) cum suo censu sibi in beneficium -xerat. **b** acquirere - (*käuflich*) erwerben: CHART. Wirt. III app. 23 p. 482,17 (post 1204) premium . . . l^a talentis a diversis -ximus (*syn. comparavimus, contraximus*). **y** pecunia data accipere, sumere - gegen Bezahlung, (*Kost-*)Geld empfangen, einnehmen: CHART. Mog. A II 501 (ed. P. Acht. 1971; a. 1191) qui . . . panem -rent dominorum, in scolis magistro . . . magistri responderent labori. **6** locare - vermieten, verpachten: LIBER diurn. 34 vineas . . . diversi sibi factis cartulis postulabant debere -i (cf. 35). ibid. locum . . . alio cuiilibet -ere vel locare. **huc spectare potest etiam exemplum supra** (l.37) allatum. **II translate:** A trans. (pendet acc. c. inf.: p. 1273,10,12; absol.: p. 1273,52): **1** perducere - (*hin*)führen (zu): **a** gener.: WOLFHER. Godeh. II 18 p. 206,25 quos (*fratres*) . . . ad . . . religionis observantium apostolice arguendo . . . -xit. URSO element. 3 p. 102,15 (ed. W. Stürner. 1976) uniuscuius-

que subiecti qualitas alterius qualitatem similem in fixam metam sui excessus nitatur -ere. ALBERT. M. div. nom. 2,80 p. 93,68 (ed. P. Simon. 1972) 'deitas Iesu est' . . . 'adimple-tiva', secundum quod -it unumquodque in suam perfectio-nem. metaph. 1,4,4 p. 52,64sqq. (ed. B. Geyer. 1960). **c.** *sensu reducendi*: CAND. FULD. Eigel. II 10,42 voluit . . . regnator Olympi . . . nos . . . rursus in antiquam nostrae -ere formam vitae. **b** *math. c. sensu efficiendi*: Ps. BOETH. geom. 850 (ed. M. Folkerts. 1970) quae, scilicet quantitas, hoc est xxxvi, quinques ducta CLXXX adesse -it. 852 horum (sc. CLXII) medietas sumpta LXXXI pedes embadum huius eptagoni habere -it (-itur var. l.). **2 impellere, commovere -veranlassen, bewegen, bringen (zu)**: **a** *in univ.*: RANGER. Anselm. 5565 populum paci. CHART. Carinth. III 891 p. 347,1 quedam de filiabus ministerialium . . . usurpare sibi possessiones nostras non timuit, sed rebus et rectoribus ecclesiasticis cohercita et -ta hoc modo resipuit egs. FRID. II. IMP. art. ven. 3 p. 35,23 pascatur falco de lepore . . . quia -etur in hoc, quod volabit ad leporem. **c. sensu regendi** (cf. p. 1271,559q.): FRID. II. IMP. art. ven. 3 p. 25,17 auditus -it visum ad discernendum loyrum. **b c. colore quodam**: **a** *seducere - verleiten, verführen*: CONC. Karol. 5 p. 39,34 -xit Aldebertus episcopos indoctos, qui se contra pracepta canonum absolute ordinarent. DIPL. Loth. I. 80 p. 201,7 (ed. Th. Schieffer. 1966) quisquis . . . hoc constitutum . . . infre-gerit vel alios ad hoc -xerit (DIPL. Merov. III A 27 p. 144,35 [spur. s. IX]. 43 p. 162,18). THEOD. AMORB. Firman. prol. p. 25,26 grammaticus . . . arrogantiae supercilios -tus. **B propitiare - günstig stimmen**: WALTH. SPIR. Christoph. II 5,25 si nostra tuos -ant immola divos. **3 gubernare - leiten**: CHRON. Clus. 20 (MGScript. XXX p. 969,15; c. 1100) locum -tu (-tum 2) difficultem et arduum altera consuetudine modi-ficandum. **4 atrahere - an, auf sich ziehen**: **a** *merere - sich erwerben, verdienen*: HEIRIC. Germ. I 3,245 insula (sc. Britannia) ni . . . alterius paene nomen -ret orbis. **b** *admittere - begehen*: EGBERT. fec. rat. 1,936 vir sapiens ait errorem -ere risu (cf. Vulg. eccl. 2,2). **5 (as)sunere - nehmen, beziehen (aus, von)**: RATHER. serm. de ascens. 1,1 l. 4 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p. 47) -ta ex or-thodoxorum testimoniis patrum copia fandi. **6 (af)ferre, parare - bringen, (ein)tragen**: CONR. HIRS. mund. cont. 103 (Anal. Mediaev. Namurc. XIX. 1966) innocentia . . . ado-lescentiae virtutum libertatem sui integratate -it. 824 penam vel premium diverso cultori. HELM. chron. 69 p. 132,7 res facili est et -ens fructum magnum (96 p. 189,24 futuris de rerum noticia f. -ere cupiens). **7 proferre - ins Treffen führen, anführen**: ALBERT. M. lin. 3 p. 471^b,32 contra eos -ere alia et alia impossibilia. **8 (victu) sustentare - (mit Unterhalt) versorgen, unterhalten**: TRAD. Frising. 725 (a. 851) econtra con-placitavi honeste me -ere. **refl. vel absol. i. q. vivere - sich durchbringen, leben**: HINCM. epist. I 126 p. 65,19 nec vos nec illi ibidem poteritis -ere. LEX fam. Worm. 2 extra patriam ivi und ibi . . . me meo labore -xi. **B intrans.** **1 prodesse, expedire, utile esse - nützen, nützlich, zuträglich, förderlich sein**: **a** *in univ.*: HEIRIC. Germ. I 1,406 vas ille Deo lectum . . . usibus ecclesiae studiis -et (schol.: proderit) honestis. WIPO gest. prol. p. 7,20 bene dictio -it posteritati. RUP. TUIT. spir. 2,28 l. 1481 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXIV. 1972) ut nihil sit, quod non eidem proposito -at atque expedit. al. v. et p. 1274,1959q. **b conferre - beitragen (zu)**: **a** *gener.*: ONULF. rhet. I 22 ista sufficient, presertim dum nil -anti instanti negocio. CHART. march. Misn. III 480 qui (articuli) ad comprobacionem iuris . . . non -unt. **B log.**: ALBERT. M. metaph. 1,4,5 p. 53,38 (ed. B. Geyer. 1960. 1964) 'quomodo hoc contingit -ere (p. 986^b,5 συναγαγεῖν) ad dictas . . . causas' egs. 2,9 p. 101,35 ad ea, quae secundum formam individua sunt, ita quod formalibus ad esse -entibus ulterius non dividuntur. 7,1,4^{capit.} qualiter quaestio de quiditate substantiae sensibilis -it ad notitiam primae causae. ibid. al. **2 impers.** i. q. *convenire, competere - zukommen, angemessen sein* (cf. Gloss. II 59,38 St.-S. -at gelimphe): GODESC. SAXO theol. 24,1 p. 340,25 velut disertitudini tuae -it. STEPH. COL. Mau-

rin. 4 -it filio similari ad patrem. **expressius i. q. oportere - müssen**: Ps. BOETH. geom. 628 (ed. M. Folkerts. 1970) maio-ris lateris summam in se multiplicari -it (condebet var. l.). 686 per cathetum basis edicere pedaturam in hoc trigono -it (condebet var. l.). **5 (adi) conductus, -a, -um.** **1 coniunctus, cohaerens - zusam-menhangend, sich aneinanderschließend**: AETHICUS ISTER 72 p. 55,18 -a mutuo culmina. **2 mercede (com)paratus, redemptus - (an)geheuert, gemietet, gepachtet, Miet-, Pacht-:** EDICT. Roth. 144 capit. p. 6,53 de rogatis et -is magistris. al. TRAD. Udalr. August. 2 p. 5,17 currus -us. CHART. select. Keutgen 21^b (dipl. Heinr. V.) propriis seu -is navibus (inde 22 p. 16,32 [dipl. Frid. I.]). **accende notione iuris hereditarii** ('Erbpachtgut', de re v. Brunner, Rechtsgesch. I. p. 289). FORM. Andec. 4^{tit.} vindicio de terra -a. **3 per pravam interpr. i. q. acutus - geschlossen, geschärft (spectat ad Vulg. Is. 7,20)**: GLOSS. I 599,28 St.-S. in novacula -a in involu-pizante scarasahse bcd innustifenum (leg. niuuui slifenemo) scarsacha p. III 375,36sqq. verbum -ere diverse accipitur; **20 significat enim strichen, unde dicitur novacula -a, id est gestriechen; significat et bedingen, unde dicuntur operarii -i, hoc est bedingen; ponitur et pro prodesse.** **subst. 1. conductus, -entis m.** **1 qui adducit, advehit - einer der (hin)bringt, (ab)liefert**: REGISTR. Trident. I 16 p. 29,13 (a. 1220) dando canonici comedere -bus fictum (21 p. 34,12. CHART. Tirol. notar. I 501). **2 conductor - Pächter**: ACTA imp. Winkelm. I 820 (a. 1238) si -is cultura nostre curie placuerit. **2. conductus, -i m.** *conducticius, mercennarius - einer der (für Lohn) dient, Gedungener, Mietling*: **1 milit.**: WIDUK. gest. 3,32 p. 119,14 -os adversum me pecunia . . . ob-tinui, ne me . . . laederent. **2 publ.**: LEX Raet. Cur. 2,29 (ed. E. Meyer-Marthalier. 1959) quicumque homo ad servum vel ad colonum, -o (-um, conductori var. l.), precuratori vel **35 actori alterius non rogante dominum aliquid eis dederit egs.** **3 eccl. (in malam partem, cf. p. 1275,1059q. 35sqq.)**: GERHOH. Sim. p. 246,13 sive ipsi conductores imitentur Balach regem sive -i imitentur Balaam ariolum egs. **3. conducta, -ae f.** (cf. ital. condotta) *manus conducticia - gedungener Haufe, Söldnerhaufe*: CHART. Bund. 434,8 p. 321,35 (a. 1186) cum sua -a veniebat cum armis. CHART. Tirol. 1184^d filius Benedicti . . . cum sua -a. **conductela (-tula), -ae f.** *merces (conductionis) - (Arbeits-)Lohn*: GLOSS. II 732,16 St.-S. -ule (cf. Mart. Brac. 45 sent. patr. 9 -ae [-ilem B]) mietun vel mercedem. **conducticius (-tius), -a, -um.** *script.*: -dut: l.62. -duc-ti(us): l.54. **I adi.:** *A (mercede) conductus - (um Lohn, Sold) ge-dungen, (an)geworben, angestellt, besoldet, gemietet, ge-pachtet, Lohn-, Miet-, Pacht- (cf. Gloss. I 692,20 St.-S. -tius gimietetaz):* **1 gener.:** **a** *in univ.*: CARM. Bur. B 89,3^c,4 gregis pastores -i. CAES. HEIST. mirac. I 8,68 p. 139,3 prae-dicatores illi (sc. sacerdotes saeculares) -i. **b corruptus - bestochen:** GESTA Bert. 3,14 p. 673,24 per -os (-ductio cod.) **55 mediatores . . . abbatiam . . . querebant.** **2 spec.:** **a milit.:** ANNAL. Altah. a. 1046 p. 42,35 inmensam multitudinem -i exercitus (DEUSD. c. invas. 2,11 [MG Lib. Lit. II p. 329,20] assumpto partim suo, partim -o sive gregario exercitu. HELM. chron. 70 p. 136,6 confitato de Saxonia -o [conductivo var. l.] exercitu. al.). RANGER. Anselm. 2913 pugnat . . . -is truculentior armis. ANNAL. Ianuens. I p. 57,7 ne a -is (conducticis codd.) militibus truncarentur (CONST. II 224,17 -tios [conductivos var. l.] milites. al.). **b publ. et iur.:** **a de hominibus:** CHART. civ. Spir. 11 p. 12,7 (a. 1084) Iudei nutrices . . . et -os servientes ex nostris liceite habeant (CHART. episc. Halb. 354 l.17). BERTH. RATISB. serm. 3 p. 26,2 non debes esse ut servus -us, cui nisi detur merces quo-diana, a servitio domini recedit ad alium (CHART. Livon. A I 343 servorum -orum ad aedificationem castri). **B de rebus:** CHART. Raitenb. 58 p. 54,18 (a. 1203) naves illi, proprie fratribus sive sint -e. CHART. Osn. II 145 de quibusdam agris -is, qui hurlande dicuntur (VITA Mariae rhythm. 2484 Io-

seph -tium agrum comparavit). *de iure*: DIPLO. Otton. I. 340 p. 465,46 quantumcumque . . . diaconus usque modo tenere viso es tam iuris proprietatis quanque et -tiis (*sic*) infra . . . regnum. *c eccl.*: ANNAL. Rod. a. 1131 p. 709,38 Eugenius . . . sacerdotes -tios a pastoribus constitutos non annales, sed stabilitos comprobavit (CHART. Brem. 144 dum . . . duo -tii s. cum plebano . . . universos parochianos . . . visitare non possint). CHART. Rhen. med. I 548 p. 607,27 (epist. papae) -is . . . presbyteris et mercenariis ecclesie committuntur. p. 608,3. *in malam partem (de re v. P. Clas-sen, Gerhoch von Reichersberg. 1960. ind. s. v.; cf. Itala Ioh. 10,13 [cod. e.])*: GERHOB. Sim. p. 244,34 quis . . . clericos -os eorumque conductores dubitet esse symoniacos et hereticos negotiatores? (p. 246,28. psalm. 65 p. 493,45 symoniaci conductores et -i clerici sacrificantes . . . in valle Gehennon. *ibid.* al.). **B mercennarii propriis - lohdnienerisch, söldnerisch**: ALBERT. M. eth. 9,2,1 p. 569^a,9 operari bona ad aliquem . . . gratia utilitatis propriae . . . -tium et servile est. **C (se-curum) conductum confirmans - (sicheres) Geleit garantie-rend, Geleit**: TRANSL. Bernw. 5 (ASBOLL. Oct. XI p. 1025^c; c. s. XIII.) pro litteris -tiis ab eo (*imperatore*) impetrandis.

II subst. masc. *mercennarius - Metzling, Söldner, Tage-löhner (cf. Gloss. III 427,37 St.-S. -us hagstalt. 428,4 -us mietman. 716,9 -us zemetscal. IV 199,44 -us gemiedered)*: **A milit.**: RICHER. REM. hist. 4,82 exercitum tam de suis quam -is congregabat. **B publ. et iur.**: ADALH. brev. Corp. 13 (Corp. consuet. monast. I. 1963. p. 382,7; c. 825) -i (-tii S) non sunt necessarii quaerere aliubi nisi infra mona-sterium. CHART. Mog. A II 409 p. 665,1 (ed. P. Acht. 1971) ecclesiam . . . consecravimus hoc . . . pacto . . . ut nullatenus aut baptismi aut sepulture usus ibidem celebretur . . . neque -is ipsum . . . sepulture locus ibi concedatur. **C eccl.**: CHART. Osn. II 565 (epist. papae a. 1249) ut in ecclesiis parochialibus . . . non per -tios, set per capellanos ecclesie Osnaburgensis . . . serviatur. *in malam partem (cf. l. 10 sqq.)*: GERHOB. Sim. p. 262,34 symoniaci conductores et -i ceterique negotiatores. psalm. 34 p. 358,18 quas (*ecclesiias*) per -os non tam regebat quam perdebat. 64 p. 487,24 qui (*episcopi et abbates*) sub nomine plebanorum palliant fedita-tum -orum suorum; -us enim est procurator plebis vel minister altaris, qui canonica portione minus accipiendo subiectione indebita munus ab obsequio suo conductori persolvit. tract. p. 7,7. *ibid. al. v. et p. 1216,16. 1276,65*.

*conductilis, -e. *ductilis, (funibus) mobilis - ziehbar, beweglich*: ALBERT. AQUENS. hist. 6,11 ne tanti roboris (*sc. arietis*) magnitudo -i machinae esset impedimento.

*conductinarium, -i n. *liber conductuum q. d. -Conductus-Sammlung (de re cf. p. 1279,64)*: CATAL. bi-blioth. Ineichen-Eder 1 (Mittelalterl. Bibliothekskatal. Deutschl. u. d. Schweiz. IV/1. 1977; s. XIII.²) -um.

conductio (-ccio), -onis f.

1 strictius: *a de actione cogendi, contrahendi*: **a gener.** i. q. *congregatio - Versammlung*: ALBERT. M. pol. 4,4^b p. 345^a,18 propter demagogos, id est propter conciones con-gregantes populorum; . . . in Graeco . . . ἀγωγή . . . o. **B me-dic.**: *coaptatio - Zusammenfügung, -führung*: WILH. SA-LIC. chirurg. 3,12 p. 345^H cum palpatione ac pressione ac -e tua in ossium fractorum partibus . . . membrati reducio. **con-strictio - Zusammenschnürung, Verengung**: AESCULAPIUS 20 p. 25,37 cum febre plurima, laterum -e ad superiores par-tes. **b de actione deducendi i. q. (securus) conductus - (sicheres) Geleit**: STEPH. EDD. Wilfr. 58 quibus (*nuntiis*) rex . . . -e facta et statuta die iterum revertendi ad se tunc respondere promisit egs. **c de actione adducendi**: **a de hominibus i. q. accitus - Vorführung, Beibringung**: TRAD. Frising. 1045 p. 788,21 (a. 908) communi traditione testiumque -e, sicut mos est, firmaverunt (BERNOLD. CONST. libell. II 1,2 causa non indiget accusatore vel t. -e). **B de rebus i. q. advectio - Lieferung, Transport**: CHART. Sangall. A III app. 59 p. 750,27 (s. XII./XIII.) in -e vini. **2 latius de actione (mercede) conducendi**: **a de hominibus**: **a gener.** i. q. *arcessio - Heranziehung, Inanspruchnahme*: GESTA

Camer. 2,6 in frequentibus medicorum -bus. **B milit. i. q. evocatio - Aufsietung, Anwerbung**: CHRON. Andag. 24 p. 67,16 comitissa . . . principes adversus Robertum conduxit taxato singulis precio eiusdem -is. p. 68,4 occasione . . . -is.

- 5 γ eccl. de assignatione munieris ecclesiastici fere i. q. usus con-ducticii - etwa. Einstellung eines Mietlings (in malam par-tem, cf. p. 1275,10sqq.): GERHOB. Sim. p. 250,16 -es . . . dicimus pertinere ad anathematizatum symonie mercimonium. psalm. 64 p. 487,41 inordinata -o potius quam ordinata institu-tione nominanda est huiusmodi clericorum subiectio indebita questui alieno laborantium. *ibid. al. b de rebus*: **a conductela - das Mieten, Pachten, Pacht(vertrag)**: LIBER diurn. 34 interveniente locationis -isque contractus (CHART. Basil. B 115 annus I. et -is. al.). CHART. Sangall. A 680 p. 281,37 comes . . . nihil nobis . . . nisi sub -e fruendum voluit con-cedere. CHART. Ital. Ficker 116 p. 160,39 quod comitissa . . . iure -is habuit, alii in feudum dare non potuit egs. CHART. Rhen. med. III 485 p. 378,38 militem . . . bona . . . ab abbate . . . ad tempus vite sue conduxisse et eius morte secundum legem locationis -em eius finitam esse. *al. B compensatio - Abgeltung*: VITA Meinw. 85 episcopus . . . dedit illi ad -em i equum, i cuspidem egs. 110 episcopus . . . traditionem pie accipiens . . . fratri eius (*Reinike*) Haoldo ad -em ii talenta dedit.**
- 25 conductitius v. conducticius.**
- ***conductivus, -a, -um. conducticius - Miet-, Lohn-: 1 (mercede) conductus - (um Lohn, Sold) gedungen, ange-stellt**: SIGEB. GEMBL. chron. a. 937 qui (*tyranni*) quasi -i mercennarii alter alteri succedentes imperium dilaniabant.
- 30 CHART. Hans. 694 p. 244,40 -us braxator. p. 244,45 barbam . . . pro precio ut barbitonsor -us radere. v. et p. 1274,60,63. 2 mercennario debitus - einem Tagelöhner zu kommen**: CHART. Hans. 694 p. 244,48 (a. 1271) ligna pro -a mercede incidere. **conductor, -oris m. script.: -dic: p. 1277,24. -dut:**
- 35 p. 1277,1.**
- 1 strictius**: **a coactor - Eintreiber**: EPIST. episc. (NArch. 6. 1881. p. 193,35; c. s. IX.) nullus vestrum (*sc. sacerdotum*) usuras exigit et -r sui fenoris existat (*inde* RATHER. epist. 25 p. 132,18 -r foenoris [sui senioris var. I.]. cf. p. 1277,16sqq.).
- 40 b comes, (de) ductor - (Weg-, Schutz-) Begleiter**: **a gener.** WALTH. MARCT. hist. 28 quorum (*bovum*) unus ipsi (*pra-e-posito*) et -bus suis in prandio expositus est. *v. et p. 1270,22. de duce itineris*: HERBORD. Ott. 2,12 (ed. J. Wikarjak. 1974) -bus nostris viam demonstrantibus. ARNOLD. LUB. chron. 45 1,3 p. 118,24 ut -em ab eis (*Servis*) accipiat **dux**. **B publ. de stipatore securum conductum praebente**: LAUR. LEOD. gest. 17 p. 501,53 ab eis conductum pro salute sui corporis quaequivit, eis pollicitantibus, quos vellet -es, denominavit. GISLEB. MONT. chron. 121 p. 188,24 rex -es, quos comes . . . voluit, obviam misit. **adde**: GESTA Karoli M. p. 149,1 de supernis sum (*sc. angelus*) tibi datus -r et defensor. **c dux - Anführer**: RATHER. coni. 16 1.640 (Corp. Christ. Cont. Me-diae. XLVI. 1976. p. 132) -r precipuus existens omnium, qui egs. GESTA Karoli M. p. 148,9 ut sis . . . -r christianorum contra incredulos. **d qui (ad) vehit - Zubringer, Lieferant**: REGISTR. Trident. I 16 p. 29,23 (a. 1220) convenit . . . cana-vario habendo -r ficti comedere ad Cuvrianam. **2 latius**: **a qui hominem (mercede) conductit - einer der (um Lohn) dingt, anstellt, Dienstherr, Leiheherr**: **a gener.**: HUMB. 60 Sim. 3,35 p. 243,41 mercede annua conductus procurat cau-sam vel pascit oves sui -is mercennarius. **B eccl.**: CHART. Rhen. med. II app. 12 p. 359,23 (s. XIII.^{in.}) pastores . . . par-tem medium decimarum . . . habent quasi ex gratia et benefi-cio -is sui. *in malam partem*: GERHOB. psalm. 25 p. 424,32 de conducticiis eorumque -bus et omnibus in domo Dei nego-ciantibus. *ibid. al. v. et p. 1274,37. 1275,13,36,42. b qui rem (mercede) conductit - Pächter, Meier (cf. Gloss. II 87,18 St.-S. -r maior. 103,18 -r ampaht. 147,51 -es minniaria vel ministri): **a in uniu. (opp. locator)**: CHART. Argent. I 122 70 p. 101,34 (a. 1187) prepositus cum conventu dicebat se locato-rem esse molendini . . . et eius appendix . . . horum . . . usufructuarios dixit esse -es. CHART. Trident. 18 p. 24,14*

(Antony)

confirmare datam *terram cum vineis* in alio -dutore. CHART. Tirol. 857 p. 268,39 liceat -i et suis heredibus suas raciones prefati manssi vendere (Cod. Wang. Trident. 283 p. 506,30 l. -i ius suum v., donare, pignori obligare *eas. al.*). CHART. Tirol. notar. II 169 p. 115,29 dicti iugales -es et sui heredes (354 p. 229,33. *ibid. al. cf.* CHART. select. Wopfner 166 p. 208,36 coniugales -es). 183^c p. 125,22 ad dictum dandum omni anno dicti d(omin)i -es dictis locatoribus ccc libras Ver(onensis). CHART. Bund. 826 p. 276,41 locatores et -es hanc cartam . . . fieri rogaverunt. 857 p. 305,26 ut . . . Ariaaldus -r habeat . . . et utatur predictam locationem. *saepe. B de villicatione sim. i. q. actor, procurator, villicus - (Guts-)Verwalter, Wirtschafter, Schaffner:* TRAD. Frising. 238 (a. 806/09) Diudolf advocatus et Reginhart -r rerum pertinentium ad praefato domo Dei. CAPIT. reg. Franc. 81,13 ut nullus presbyter cartas scribat nec -r sui senioris existat (*inde REGINO syn. caus. I notit. 52 p. 23. LEG. Lang. p. 504^b,24 neque -r [gloss.: masnerius] existat suis senioribus. v. et p. 1276,39.*) CONC. Karol. 50^b,28 p. 630,24 ut presbiteri nullo modo fiant vilici et -es agrorum *eas.* CAPIT. reg. Franc. 228,18 quidam seculares viri presbiteros aut alias clericos -es vel procuratores sive exactores fiscalium rerum . . . constituant. BERNOLD. WAT. chron. 13 p. 168,44 in mansione ac domo Gonteri -is (-dic-1) et ministri . . . Iohannis. *al v. et p. 1274,34. c qui se, operam suam locat, operarius - einer der sich verdingt, Arbeiter (de notione cf. p. 1272,25sqq. 63sqq. et ThLL. VII/2. p. 1560,75qq.). UFFING Ida proem. p. 471,14 haec (Ida) . . . centesimum fructum supernae mercedis cum primae horae -bus . . . percipere meruit (cf. Vulg. Matth. 20,1).*

***conductarius**, -a, -um. 1 *adi.*: *ad conductorem pertinens - Leihe-, Bestallungs- (usu eccl. de iure presbyterum conducendi)*: CHART. Rhen. med. II app. 12 p. 359,34 (s. XIIIⁱⁿ) prepositus, cui . . . dominium ex huiusmodi iure -o recognoscimus. 2 *subst. fem.:* *de villicatione fere i. q. distractus conductoris, actionaria - etwa: Verwaltungs-, Amtsbezirk:* GREG. CAT. chron. I p. 299,31 in Optiano uncias III in -a Racipertii *tenuimus. ibid. al.*

conductrix, -icis f. *ductrix - Führerin, Leiterin:* AN-NAL. Rup. Salish. II a. 1249 p. 790,24 (epist.) per virtutem domine -is (-dic- B) hominum et omnium prophetarum et apostolorum.

conductula *v. conductela.*

***conductum**, -i n. *vel *conductus, -i m. 1 publ.:* *a conductus - Geleit (de re v. p. 1278,38sq.): a strictius:* GISLEB. MONT. chron. 121 p. 188,24 comes . . . ulterius . . . transire absque sano -o noluit. 144 habito . . . bono -o ad ipsum (regem) transivit comes. *v. et l. 53. de pecoribus ad pasca minandis ('Weidfahrtgeleit')*: LEG. Wisig. 5,5,1 si . . . mercedem fuerit pro custodia animalis consecutus vel pro -o. *B latius i. q. ius conductendi - Geleitrecht:* CHART. Helv. arb. 21 p. 36,38sqq. (a. 1220) strate et -a sunt episcopi; sed remansit in questione, utrum . . . P(etrus) debeat esse nuntius episcopi ad facienda -a. *B merces - Miete, Mietzins (cf. H. Planitz, Das deutsche Grundpfandrecht. 1936. p. 141):* CHART. Rost. B I 4,81 p. 92 (ed. H. Thierfelder, Rostocker Stadtbuch. 1967; a. 1261) pro -o dabit . . . Hence Godefrido III mr. annuatim. 2 *mus. de certa specie cantici fere i. q. cantio (ad conducendum cantata) - etwa:* (*Geleit-, Einzugs-, Gesang, -Lied ('Conductus', de re v. p. 1279,52sq.): Ioh. GARN. mus. mens. 2,3 (ArchMusWiss. Beih. X. 1972) sine littera ponuntur figurae ut in caudis vel -is, cum littera ut in motellis (LAMB. mus. quadr. p. 269^b s. l. ut in neumatibus -orum). ANON. mus. Sowa 1^c p. 72,15 in motellis et -is cum littera (FRANCO COL. cant. mens. 11 p. 252,10. ANON. I mus. Cousse-maker p. 302^b). ANON. IV mus. 3 p. 60,30 (ArchMusWiss. Beih. IV. 1967) inter -os simplices, duplexes, triplices et quadruples (6 p. 82,28 secundum diversitates ordinationum cantus et melodiae sicut s. -i, lagis [i. 'Lai'] *eas. ibid. al.*). 6 p. 82,18 in quo (volumine) continentur nomina plurium -orum. al.*

***conductura**, -ae f. *script. -tor-: p. 1278,7.*

1 *chirurg. i. q. constrictio, coniunctio - das Zusammen-*

ziehen, -heften: WILH. SALIC. chirurg. 2,3 p. 328^G quando . . . vulnus sit valde parvum et non indiget forti -a *eas. ibid.* quando vulnus indiget forti, firma et longa partium -a (2,12 p. 334^B p. -a cum sutura). 2,9 p. 332^F -am a medico factam. *ibid. al. 2 iur. i. q. conductio - Miete, Mietverhältnis:* Edict. Roth. 327 si quis praestitum aut conductum . . . animale habuerit, et, dum in ipso beneficio aut -a (-ora 3, conductum 7) est, damnum fecerit *eas.* (*inde LEG. Lang. p. 377^a, 27 [codd. 7. 8. 10] habebas unum caballum . . . in prestito aut -a.*

10 1. **conductus, -us m. form. decl. II. v. s. *conductum.** *I spectat ad actionem comitandi, prosequendi:* *A proprie:* 1 *gener. i. q. ductus, deductio, comitatus - Führung, Begleitung, Geleit:* *a in univ.:* CHART. Rhen. inf. I 261 (dipl. Heinr. V.) familia sancti Adalberti . . . -u prepositi . . . et fratum ad nostrum auxilium configit. CHART. Lux. I 358 p. 511,22 extraneus . . . si super bannum eorum fugerit, . . . dominus sine licentia abbatis et -u ministerialis ipsius capere eum non poterit (sim. 359 p. 515,28). ADALB. AUGUST. Simp. 20 28 oculi cooperunt . . . illustrari lumine, adeo ut sine -u aliquius incederet. *spirit.:* VITA Bonif. I 9 superne . . . pietatis -u felicique commilitonum stipulatum. *b de itinere monstrando:* ECBASIS capt. 967 -u quarum (sororum) questum invenimus egrum. VITA Theog. I,29 per anfractus viarum . . . praebere -um. *c de exercitu ducento:* WILH. APUL. gest. 1,62 Gallos venisse feroce -u Meli. *d de reo producendo:* CHART. select. Waitz 15,2 (dipl. Heinr. V.) si alicuius canonici serviens . . . aliquid in civitate peccaverit, . . . forensi protestat . . . domini sui -u, cuius cliens est, . . . satisfaciet (15,3. *ibid. al.*). *e de mortuo exequendo:* CHART. Traiect. 350 p. 322,22 (a. 1134) absque consensu . . . aut -u sacerdotum comprov*<inci>* alium nullum ex <ipsorum> parochianis excipi*<pi>* ent mortuum vel sepelient *canonici.* HILDEG. epist. I 47 p. 218^C propter quemdam mortuum -u sacerdotis sui apud nos sine calumnia sepultum. *2 publ. et iur. i. q. praesidium, protectio, tutela - (Weg-, Schutz-)Geleit, (Geleit-)Schutz (saepe i. q. fides - Zusicherung freien Geleites, Schutzversprechen, e. g. l. 53. p. 1279,3; de re v. Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte. I. 1971. p. 1481sqq. s. v. Geleit):* 30 *a strictius:* *a de venientibus ad placitum, colloquium sim.:* CONST. I 184 p. 256,13 (a. 1159) principes . . . et episcopi . . . securum vobis (sc. papae) -um (sc. ad conventum) prestant. GISLEB. MONT. chron. 144 absque salvo -u ad ipsum regem transire noluit *comes. al.* CHART. Babenb. 214 dux . . . 40 hominibus archiepiscopi venientibus ad placitum . . . in eundo et redeundo . . . super -u et securitatibus providebit. CHART. Tirol. 1127 p. 169,21 se presentare in civitatem Brinx(ensem) in defensione et -u . . . electi et comitis. *al. fort. add.:* RATHER. epist. 26 p. 138,31 concilium tantorum, qui -u piissimi cesaris . . . ad apostolicum sunt sedem venturi, adire dispono. *B de nuntiis:* EPIST. ad Wrat. 7 p. 397,3 rogari istis (sc. archiepiscopi) legatis -um dare. CONST. II 201,12 nuncios nostros in securitate sua et -u receptos spoliari mandavit *dux. al.* *γ de mercatoribus:* CONST. I 239,9 (a. 1173) mercatores sub nostro -u salvis rebus et personis habebunt ascensum et descensum in Reno (ACTA imp. Winkelm. I 160 ut . . . m. eorum . . . sub nostra securitate et -u eant et redeant). *al. 6 de debitoribus:* CHART. select. Keutgen 143,16 (a. 1213) dies fori per singulas septimanas -um liberum singulis exhibeant, ita quod suis creditoribus sub dist*<r>*ictione iudiciali nichil respondere teneantur. *ε usu vario:* HELM. chron. 60 p. 116,2 dedit . . . eis (sc. exercitu) rex Greciae . . . -um forumque. HIST. de exp. Frid. imp. p. 33,18 Alexius bonum -um ac mercatum per totam promittens Greciam. CONST. II 7,1 ut . . . universi nostro tutti patrocinio et sub nostro -u salvis et personis et rebus ubicunque locorum eant et redeant. CHART. Port. 79 p. 105,12 fratres . . . a thelo-nei persolutione et -us iure liberos et immunes . . . constituimus. CONST. II 196,7 transeuntibus et navigantibus, a quibus telonea accipiunt, pacem, securitatem et -um . . . procurando. ACTA imp. Winkelm. I 699 qui (Theotonici) nostre securitatis et -us nostras litteras non differe*n*t (CHART. Ital. [Antony])

Ficker 408 a potestatibus civitatum . . . i. de -u recipere. *al.*: CHART. Turic. 744 (dipl. Wilh.) fratres . . . in nostram protectionem recipimus et -um (*sim. ACTA imp. Winkelm. I 560. al.*). CHART. Argent. I 482 civibus . . . securum -um et tucionem . . . prestamus. *saepe. v. et p. 1270, 40sq. 44.* **b latius:** *a ius conducendi - Geleitrecht* (*cf. H. Troe, Münze, Zoll und Markt . . . 1937. p. 210sqq.*): CONST. I 279 p. 385, 38 (a. 1180) unam partem *ducatus* . . . cum omni iure et iurisdictione, videlicet cum comitatibus, cum advocatis, cum -bus . . . ecclesiæ Coloniensi . . . donavimus. GISLEB. MONT. chron. 170 p. 253, 4 per comitatum illum usque Mosam fluvium -um habebat *dux egs.* CONST. II 171, 14 -um principum per terram eorum, quam de manu nostra tenent in feodo, . . . non impediemus. 319, 12 nisi forte -um a nobis et ab imperio iure possideat feodali. CHART. Stir. II 317 p. 419, 27 nepos noster -um habebat in eadem strata. *al.* *de pecoribus ad pascua minandas* ('Weidfahrtgeleit'): ACTA imp. Stumpf 389 (a. 1186) eos . . . per rectum feudum ita investivimus de guarda et -u omnium *pecudum Pergami et* episcopatus, que veniunt et transeunt in pascuis Cremonæ, ut omne tributum secundum conventionem suam inde accipient (*inde ACTA imp. Winkelm. I 343*). **B de servitio i. q. munus conducendi - Geleitdienst, -pflicht:** FORM. imp. 43 forestarios . . . immunes constituiimus a quibusdam publicis functionibus, id est liberos forestarios a bannis et aribannis et -um ad legationes sive paravereda danda *egs.* CHART. Oelsn. 9 p. 20, 18 (a. 1203) -um . . . nisi quem homines nobilium, non ducant. 10 p. 27, 2 in itinere ducis currus duos et custodes duos de toto circuitu -umque militarem debent habere (CHART. Sil. C 26 p. 309, 4 -um m., quod eorum curie . . . solent ducere, non ducent. cf. l. 33). CHART. episc. Vratisl. 6 p. 15, 11 (epist. papae) aggravabantur . . . homines ecclesie per -um, qui vocatur prevod. CHART. Sil. C 49 ut . . . nec castorem solvant nec -um militibus seu aliis prestant (*de re v. praef. ed. p. 17sq.*). **accedente fort. notione hospiti:** CHART. Sangall. B 376 p. 283, 30 (a. 1240) in administratione expensarum et -u abbatisse in quarto anno et eius nunciis annis singulis loco et tempore faciendis. **B meton.:** **1 gener. i. q. agmen, ordo - Zug, Kolonne:** LAMB. HERSE. annal. a. 1077 p. 287, 5 duces itineris -u preentes. ALBERT. MIL. temp. 306 p. 569, 40 Bononienses multos bobulcos de suis habuerant in -u Parmensium. **2 publ. et iur.:** *a manus comitantium - Es-korte:* *v. p. 1276, 47.* *huc spectare possunt etiam alia exempla supra allata, e.g. p. 1278, 52.* **b tributum pro securitate solvendum - Geleitgeld, -gebühr, Wegzoll** (*cf. H. Troe, loc. cit. [l. 6sq.]*): CHART. Anhalt. II 145 p. 116, 39 (a. 1239) si quis vadit ad forum Nienburch, . . . non dabit -um, quod ungelt sive geleide vulgariter appellatur. CHART. Tirol. 1290 p. 326, 23 ubicunque -us, qui glaýt dicitur, per districtus nostros fuerit. *al.* **3 mus. de certa specie cantici fere i. q. canticum (ad conductendum cantata) - etwa:** (*Geleit-, Einzugs-)Ge-sang, -Lied* ('Conductus', *de re v. Handwörterbuch der musikalischen Terminologie*. 1973. s. v.): LUDUS de Antichr. 7 p. 94 (ed. G. Günther, Der Antichrist. 1970; c. 1160) cantabit . . . Ecclesia -um 'alto consilio'. ANON. pos. disc. p. 193, 8 -us . . . est super unum metrum multiplex consonans cantus, qui etiam secundarias recipit consonantias. CARM. Bur. B 228¹ rex Egypti . . . in locum suum producatur cum -u 'estivali gau-dio *egs.*' ANON. IV mus. 2 p. 46, 15sq. (ArchMusWiss. Beih. IV. 1967) *Perotinus* fecit . . . triplices -us ut 'saluatoris hodie' et duplices -us sicut 'dum sigillum summi patris' ac etiam simplices -us . . . sicut 'beata viscera'. CATAL. biblioth. Ineichen-Eder 66 (Mittelalterl. Bibliothekskatal. Deutschl. u. d. Schweiz, IV/1. 1977) -uum liber. *al.* **C translate:** **1 consensus, favor, adiutorium - Einverständnis, Einvernehmen, Unterstützung:** VITA Chrod. 9 p. 558, 2 ut nullus pro-erum palatinorum accessum . . . ad principem habuerit sine -u huius semper colendi, sine auctoritate huius . . . semper memorandi. CHRON. Bened. II 3 -u et annisu beati Bonifacii . . . a . . . regibus . . . libertatis privilegia Burensi ecclesie acquisierunt. *de colludio:* EPIST. Worm. I 42 p. 78, 22 idem (*Huinfridus*) . . . suasu et -u cuiusdam Bavarii apud me

legentis evasit. **2 incolumitas - Ehrerbietung:** CHART. archiep. Magd. 452 p. 586, 11 (s. XII. ex.) neminem vestri (*sc. archiepiscopi*) ordinis aut etiam superiorum, quod tamen cum -u et salva pace eorum dixerim, vobis parem iudico. **5 II spectat ad actionem (ad-, per)ducendi:** *A proprietate. vectura - Lieferung:* WILH. HIRS. const. 2, 44 p. 1104^B qui (*pistores*) . . . duas species panis sunt reddituri, ut, quidquid sit ab alio -u panis, tamen, qui dandus est fratribus, possit esse optimus. **B meton.:** **1 strictius i. q. (aquarem) ductus, tubus, canalis - (Wasser-)Leitung, Rohr, Kanal:** ROM. SALERN. annal. p. 232, 21 ad quod (*palatum*) aquam . . . per -us subterraneos iussit adduci. GESTA Bert. 2, 14 per terram nostram fossata et aquarum -us facere (CHART. Rhen. med. II 138 p. 180, 41 rivulum . . . per f. seu alias quo-s cunque -us . . . deducere). *al.* *emissarium - Abflürinne:* CHART. scrin. Col. B 602 (a. 1238) -um unum, qui dicitur covoge, cum duobus sessionibus de domo . . . in . . . aream . . . conduceat. **2 latius:** *a (aquarem) decursus - (Wasser-)Lauf:* DIPL. Karoli III. 177 p. 290, 34 (spur. s. XII. in.) cum pratis, silvis . . . aquis, aquarum -bus. *ibid. al.* **b tractus - Strecke, Erstreckung:** MIRAC. Ursm. 1, 22 p. 834, 47 toto ipsis viae -u quasi in tenebris sibi palpare videbantur. **C translate:** **1 impulsus - Veranlassung, Antrieb:** TRAD. Patav. 285 (a. 1100/20) comes . . . -u atque rogatu cuiusdam militis sui . . . tradidit ancillam. **2 victus - Lebensunterhalt:** CHART. Rhen. med. I 47 (dipl. Ludow. Pii) monasterii substantiam abbatis potestati committimus, ut ad fratrum solum modo -um . . . liberam vendendi . . . habeat . . . licentiam. HINCM. epist. I 198 p. 211, 14 per clementiam Hludouicini regis . . . in provintia Mogontina -um promeruit *Ebo*. **III spectat ad actionem mercede conducendi:** *A proprietas:* **1 publ. i. q. labor mercennaria condicione susceptus - Arbeit(sverhältnis), Anstellung gegen Lohn ('Gedinge', cf. Dt. Rechtsbw. III. p. 1361sq.): CAPIT. reg. Franc. 260, 9 lecit eis (*advenis*) -um suum quererere et habere. 273^B, 31 si necesse illi (*qui lucrum de vineis promeruerit*) fuerit, . . . ad suum -um in illas partes redeat. **2 eccl.:** *a strictius i. q. investitura - Beleihung, Einweisung:* CAPIT. reg. Franc. 252, 14^B si . . . quelibet digna persona . . . ecclesiam construxerit, post consecrationem ecclesiae provideat presbyterum eiusque -um. CHART. Rhen. med. I 589 p. 647, 21 (epist. papae) ut sacerdos . . . investituram vel -um . . . de manu abbatis cum . . . villarum decimis suscipiat. **b latius:** *a ius (presbyterum) investiendi - Beleihungs-, Bestallungsrecht:* DIPL. Ludow. Germ. 168 p. 236^A, 11 (interp. s. XII.) ecclesia . . . libera nulli respiciens cum -u, cuiuscunque voluerit abbatissa, sacerdotis. **B ius committendi, patronatus - Leiherecht, Patronat** (*de re v. A. Scharnagl, Der Begriff der Investitur . . . 1908. p. 259q.*): REGESTA Alsatiae I 272 p. 172, 16 (ed. A. Bruckner. 1949; a. 778) in villa Corkhe curiam cum -u ecclesiae et servitio barochialis sacerdotis (*inde FUND. Ascov. [MGScript. XV p. 995, 26]*). cf. DIPL. Ludow. Germ. 168 p. 236^A, 6sqq. [interp.] Comitisvilla cum ecclesia et -u . . . Paterniacum cum -u ecclesiæ. *ibid. al.*) CHART. Rhen. med. II app. 12 p. 359, 45 decime . . . ecclesiarum -ui prepositi subiectarum. *al.* **B meton.:** **1 publ. et iur. i. q. merces - Miete, Mietzins:** *a spectat ad pigmentationem:* CHART. Rost. B I 3, 50 p. 77 (ed. H. Thierfelder, Rostocker Stadtbuch. 1967; a. 1259) Albertus . . . impignoravit hereditatem suam Gerberto . . . pro xxx mr. tali mediante condicione, ut idem Albertus singulis annis ei iv mr. pro -u domus persolvat. 3, 82 p. 81. 4, 82 p. 92. C 58 p. 108 hereditas Thiderici . . . impignorata est Hermanno . . . pro xix mr. et ix den.; Michaelis intrabit et medium -um optinebit. **b primus -us i. q. praestatio a conductore alium subsequente solvenda - Handänderungsgebühr** ('Vorheuer', *de re v. K. Fischer, Die Erb-leihe im Köln des 12. bis 14. Jhs. 1939. p. 50sq.*): CHART. scrin. Col. A I p. 221, 30 (a. 1139/52) domum . . . erga abbatem . . . acquisivi primo -u v firtonibus, deinceps iii sol. et dimidio singulis annis (p. 224, 7). **2 eccl. i. q. praestatio pro investitura solvenda - Leihegebühr** (*de re v. A. Scharnagl, op. cit. p. 3*): CHART. Rhen. med. I 302 p. 354, 22 (a. 1030) [Antony]**

-us matris ecclesie . . . et due partes decime eiusdem (400 p.455,33 due partes decimationis sunt fratrum, tercia pastoris, -us ecclesie prepositi. *ibid. al. cf. p.455,24* -us in ecclesiam). II 147 p.190,4 non adhibito -u tali, qualem alii abbatibus, qui investituras suas a Coloniensi archiepiscopo recipiunt, solent habere. **3 usu communi i. q. habitatio conducta - Mietwohnung**: AGOB. epist. 8,14 in . . . Roma biennio in suo habitatse -u (*Vulg. act. 28,30* conducto) *Paulus perhibetur.*

2. conductus v. conduce.

***condulianus**, -i m. (δουλεία, cf. δουλειάνος) qui haeresi de dulia q. d. Christo exhibenda adhaeret - (*Mit-*) Anhänger der Irrele von der Christus zukommenden sog. Dulie, 'Mit-Dulianer' (de re v. LThK. 2IV. p.193 s. v. Folmar): ARNO REICHERSE. apol. p.83,3 sit . . . tui (sc. Folmari) erroris pravitas tibi tuisque -is.

***condulus**, -i m. (χούνδουρος, v. DuC., Glossarium med. et inf. Graec. 1688. p.732) equus curtae caudae - Pferd mit gestutztem Schwanz: GLOSS. III 367,27 St.-S. caballus, parefridus, -us pereth.

conduma, -ae f. script.: cun-: l.26. -dina(a): l.28. -doma: l.31.

curtis et terra dominica - Herrenhof, -land (cf. C. Milani, Rendiconti Ist. Lombardo. 104. 1970. p.516sgg.): HINCM. Remig.7 p.273,18 cum . . . transiret praesul per -am episcopii villaes. Adso Mans. 11 (MGScript. IV p.512a,13) cun-e (con- 2 a. corr.) . . . medio. DIPL. Heinr. IV. 156 p. 202,30 confirmamus . . . apud fontem sancti Mansueti -am (-inuam cod.) unam, in Marcledo -am. CHART. Rhen. med. I 368 p.425,23 (epist. papae) cum -is et curvatis et vineis indominicatis, expressus de curte a servis exulta: LEG. Lang. p.653,36 (s. XI.in.) -oma id. curte, ubi servi habitant. cf. condamina.

conduno v. coaduno p. 743,27.

conduplicatio, -onis f. t. t. rhet. i. q. *geminatio*, (*re-*duplicatio - Verdoppelung, (Wort-) Wiederholung): ONULF. rhet. I 20 p.378,31 ut . . . ore libero per -em in eum invehar. II 21,1 vertat in hunc nostras nova -o voces. CONR. MUR. summ. p.91,186 (ed. W. Kronbichler. 1968) -o commiserando vel amplificando . . . unam vel plures repetit voces iterando (cf. Rhet. Her. 4,28,38).

conduplico, -avi, -atum, -are. *duplicare, geminare - verdoppeln*: 1 *strictius*: LIGURINUS 7,273 cuncta -ta feret (cf. CONST. I 173,5 dupliciter reddet ablata). 2 *latius c. sensu amplificandi, augendi*: a *incorp.*: WIDR. Gerh. 1,20 p.502,39 ipsi . . . ta est . . . vindicta. ONULF. rhet. II 15,11 -ta tibi reddetur palma. *amplius ferre - (noch) reicher darbringen*: METELL. Quir. 46,45 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) populus . . . laudes -at multimodas Deo. b *corpor.*: EPI-TAPH. Medioli. 3,6 (MGPoet. IV p.1010; c.900) auxit thesauros, -vit agros.

***condurabilis**, -e. *idem temporis durans - gleich lang bestehend*: RATHER. epist. 30 p.173,16 lapides mundo ipsi -es. **condutor** v. conductor.

***condux**, -ducis m. *collega in ducatu - Mit-Herzog*: DIPL. Otton. III. 155 p.566,36 Heinrico . . . duce . . . suoque aquivoco filio et -e . . . consiliantibus.

condy v. *condimeus.

***condylo** (-dil-, -are. (quasi morbo articulare) *incurvare - (gleichsam gichtisch) verkrümmen*: BENZO ad Heinr. 7,3 p.674,18 pestis (sc. avaritiae) repelle titulos, quae -ilat articulos. cf. ThLL. IV. p.165,4 s. v. condylizo.

condyloma (-dil-, -dol-, -lm-, -lim-, -ocm-, -ogm-), -atis n. (χονδύλωμα) script. et form. (plur.): -matha: GLOSS. med. p.77,11. -mta: DIAETA Theod. 254. -mate: p.1282,10. -matus: p.1282,9. -matas: l.72. adde BOTAN. Sangall. 61,12. metr. -dy: p.1282,1,13. adde Ps. ODO MAGD. herb. 201.

nodus, nodositas - Knoten, Verknotung: 1 *proprie* (t. 1. medic.): a *de specie verrucae i. q. ficus - Feigwarze, Kondylom* (def.: p.1282,2 sgg.): PAUL. AEGIN. cur. 250^{capit.} de ragadibus et -ilomatibus (3,75 χονδύλωμάτων) et emorroidibus. RECEPT. Sangall. II 84 capit. p.39,9 ad -olmatas. ODO MAGD. herb. 424 -ta solvit *semen anethi*. Ars med. 7 p.430,3 -iloma dicitur duritia inaequalis circa supradictis locis ('sc. matrice). IOH. PLATEAR. simpl. med. p.38a^r -ilomata sunt quedam superfue interius carnes apparentes in ano quasi parve glandule. IOH. IAMAT. chirurg. 8,14 p.62,19 ad -olmata, id est collections. WILH. SALIC. chirurg. 1,45 p.317G -ta non habent pedem neque figuram fici egs. al. b *de morbo articulari i. q. callus articulorum - Gichtknoten*: BOTAN. Sangall. 27,3 ad . . . podaicas vel -olomatus. GLOSS. med. cod. Trev. 266 ad -ologmate podagre. al. 2 *translate i. q. quæstio nodosa, aenigma, difficultas - verwickeltes Problem, Rätsel(haftigkeit), Schwierigkeit*: GESTA Apoll. 296 pro -ilocmate miro . . . scrutatur in intima cordis. Ps. ODO CLUN. rhythrimach. p.293^a rhythrimachiae diversarum proportionum gravi reliquim -ilomate, ne ad huius scientiae secretiora possit pertingere.

MAGD. herb. 424 -ta solvit *semen anethi*. Ars med. 7 p.430,3 -iloma dicitur duritia inaequalis circa supradictis locis ('sc. matrice). IOH. PLATEAR. simpl. med. p.38a^r -ilomata sunt quedam superfue interius carnes apparentes in ano quasi parve glandule. IOH. IAMAT. chirurg. 8,14 p.62,19 ad -olmata, id est collections. WILH. SALIC. chirurg. 1,45 p.317G -ta non habent pedem neque figuram fici egs. al. b *de morbo articulari i. q. callus articulorum - Gichtknoten*: BOTAN. Sangall. 27,3 ad . . . podaicas vel -olomatus. GLOSS. med. cod. Trev. 266 ad -ologmate podagre. al. 2 *translate i. q. quæstio nodosa, aenigma, difficultas - verwickeltes Problem, Rätsel(haftigkeit), Schwierigkeit*: GESTA Apoll. 296 pro -ilocmate miro . . . scrutatur in intima cordis. Ps. ODO CLUN. rhythrimach. p.293^a rhythrimachiae diversarum proportionum gravi reliquim -ilomate, ne ad huius scientiae secretiora possit pertingere.

***condylosus** (-dil-), -a, -um. *chiragra affectus, nodosus - gichtisch*: MIRAC. Cuneg.69 -ilos manus sacro pulvere aspersas sentiens sanari.

condylus (-dil-), -i m. (χόνδυλος) *nodus articuli - (Finger-) Knöchel*: GLOSS. III 436,23 St.-S. -ili qnibili (i. gnibili). *de digitis in modum pugni fere complicatis*: LIUT-PR. antap. 1,11 p.12,4 Atropos articulos iam in -ilum (colum var. l.) solam imperii tui sententiam expectat, ut fila contrahens rumpat.

conecto (conne-), -nexui, -nexus, -ere. script.: quo: p.1284,57. -nix(us): p.1283,7. 1284,42. 1285,36. form. stirp. perf. -nex(i): l.72. p.1283,25. metr. cō: p.1284,5,16.

I (con)iungere, colligare, implicare - verbinden, verknüpfen, verflechten (cf. GLOSS. I 61,28 St.-S. connectere kacnupfen. II 754,51 -am zisamena hefto. IV 232,5 -o ih samfligte): A proprie: 1 *strictius*: a gener.: α in univ.: ALDH. ad Acirc. 111,15 lilia purpureis . . . -xa (conn- var. l.) rosetis. WOLFHER. Godeh. I 15 p.178,47 arbor . . . ramis . . . et foliis multis . . . in invicem . . . firmiori quadam complexione -xis. GLOSS. Roger. II 64sq. connectuntur . . . ad invicem arterie et vene cum quadam distanca, sicut connexa sunt fila in rethi. al. proverb.: NIVARD. Ysengr. 5,127 connectit paleas, nodum vestigat in ulva. β de manibus: complecti - verschlingen: CARM. Bur. B 92,73,3 tres assistunt Gratie digito conexo. torquere - ringen: WALAHFR. Wett. epil. 2,15 ingeminans -o lacertos. b natur.: WOLFHER. Godeh. I praef. p.168,2 ita ut *materiae conexio* . . . elementorum quadravium . . . -at in alterutrum. c Anat.: α in univ.: CON- STANT. AFRIC. theor. 2,4 p.6b^r omnes alie (spondyles) sibi sunt connexe quibusdam frustulis. 3,17 p.11b^r quibus (ligamentis) mento est connexa lingua. MIRAC. Annon. 1,45 (Siegburg. Stud. III. 1966) iuncturam ossium, qua collum humero connectitur. ALBERT. M. animal. 1,539 venae . . . panniculares connectentes anulos eius (tracheae). al. v. et l.36. p.1141,20. refl.: NICOL. anat. 194 pia mater et dura mater in duobus locis se -unt. β de distortione usu mediopass. i. q. concredere - zusammen-, anwachsen: MIRAC. Annon. 1,76 (Siegburg. Stud. III. 1966; a.1183/87) cui (filio) caput ex obliquo iacebat connexum humero (2,25 capite ad humerum connexo). 2,36 male connexum crus in priorem statum redierat. d techn.: α trans. i. q. *conglutinare, coagmentare - (zusammen)löten*: MAPPAE CLAVIC. 259 argentum vel cuprum bene potes -ere. β intrans. i. q. haerere - haften, halten: MAP- PAE CLAVIC. 201 (interp.) iuncturam eris . . . cum fuscello frica, ut bene -et (202 [interp.] calefac aurichalcum sicut aurum, usque quo b. -et. ibid. al.). 2 *latius*: a gener.: AGIUS vita Hath. 22 canebat . . . versus ita -xo sibi ordine iunctos, ut egs. v. et p.1207,35. b log. c. sensu copulandi:

GERHOH. novit. 12,8 (ed. N. M. Häring. 1974) 'immensus pater' est inconsequens conexio dictionum, dum substantia, que trium communis est, subicitur et persona singularis predicatur, que ad tale subiectum necessario non -itur egs. c mus.: FRUTOLF. ton. p. 146 differentia sexta . . . in tonum ulteriore surgit pene similis primae, nisi quod ista in fine, sicut illa, non connectitur. d geom.: GERB. geom. 4,5 quod si alios duos (circulos) connexueris (connexeris var. l.) ita,

[Antony]

ut uterque suo ambitu punctum includat alterius *eas*. ANON. ad Ragimb. p. 533,10 quadratum . . . aequalibus rectisque lineis puncto sibi in quadro -xii mihi constituo. **B in imag.**: ALDH. ad Acirc. 1st. domino . . . mihi . . . spiritualis clientelae catenis -xo. TRAD. Lunaelac. 38 p. 23,18 Oportunus cum fratribus suis in vinculo caritatis -xi (42. 55. FORM. Salisb. 2,11,3 [SBMünch. 1973/IV. p. 37] i. v. c. Christi vobis connexus) ALBERT. M. miss. 1,3,23 p. 35^a,13 *spiritus sanctus est . . . nexus*, qui totum connectit corpus mysticum cum capite. *al. cf. l. 13sgg.* **medial.** *i. q. coniugari - sich vereinen*: LEG. Wisig. 12,2,17 p. 425,15 christianis iugulal copula -amur (*sc. Iudaer*). **C translate:** *1 gener.: a de hominibus: a in univ.: CAND. FULD. Egil. II 21,3 Aeigil subiectis sacro connexus amore. REGINO chron. a. 890 p. 134,14 quod illi (regi) . . . familiaritatis gratia fuerit -xus. WIPO gest. 2 p. 17,20 quos (*sc. nos*) ex tam multis causis connexos dissolvi posse inimiciis nemo suspicabitur. DIPL. Heinr. IV. 246 p. 312,18 qua (*sc. proximi*) dilectione omnibus . . . -imur. *al. cf. l. 4sgg.* **de consortio (matrimoniali)** *i. q. consociare - beige-sellen*: DUDO hist. 3 (PL 141,748^c) luculentae maiestatis virginis . . . se connexuit Richardus dux. p. 749^A providentia summae divinitatis . . . hanc tibi Dacigenam . . . connexuit; . . . hanc tibi inextricabili maritalis foederis privilegio protinus connecte. **B conciliare - gewinnen**: WIDUK. gest. 1,9 p. 12,3 animum sibi Irminfridi connexerat (-xerat, connexerat var. l.) Iring. **γ medial.** *i. q. conspirare - sich verbünden*: GESTA Camer. cont. II A 265,2 p. 196 insimul sunt -xi . . . laici ad dedecus episcopi. 266,2. **b de rebus**: AURELIUS 7 si . . . connexa est *causa ceteris egs. v. et p. 1023,7. 2 iur.*: UFFING. Ida 1,4 illos . . . connubiali iure connexos. DUDO hist. 3 (PL 141,713^D) Richardus dux non habet amicos sibi connexos inextricabili foedere adiutorii et societatis. p. 728^D desiderat archipraesul . . . omnes connectere fidelitati sui nepotis. *v. et l. 24. 3 eccl.*: GESTA Halb. p. 110,35 sedes episcopales . . . fraternitatis debito sunt connexe. *v. et p. 1287,54. 4 philos. et theol.*: **a in univ. (pass. i. q. cohaerere - zusammenhängen, in enger Verbindung stehen)**: ALBERT. M. sent. 2,9,3^{capit.} utrum membra hierarchiae ad invicem sint connexa. cael. hier. 10,1 p. 292^a,7 prima 'dispositio', id est hierarchia, 'animorum . . . est connexa' (PG 3,272^D συνήχται . . . ἡμῖν, *prave versum*) ad alias. p. 292^b,27 hoc est primum, in quo connectuntur *hierarchiae*, scilicet in ordinatione ad principium et finem unum. 15,11 p. 441^a,4 'connectens' (PG 3,337^B συνάπτον), id est virtutem connectendi habens 'prima secundis' *eas*. summ. theol. II 10,41 p. 497^a,13 omnia ordinata per supremum, medium et postremum convenient et connectuntur in aliquo uno. *ibid. saepe. b communicare - mitteilen, vermitteln*: ALBERT. M. euc. 3,3,2,4 p. 320^b,27 est . . . ipse (*Christus*) cibus in sacramento oculis nostris corporeis invisibilis et connectitur sensibus nostris, ut videatur a nobis. p. 320^b,40 species sacramentales . . . connectunt eum (*Christum*) nobis ad sensum corporis. **c per intellectum conjugere - begrifflich verbinden, in Zusammenhang bringen**: GODESC. SAXO conf. p. 64,1 quid sit praedestinatio, planius ac plenius cum praescientia connectens. gramm. 2,84 'qui nihil vetat benefacere' superioribus debet -i. *cf. p. 1282,68.**

II constringere, vincire, continere, coercere - binden, fesseln, zusammen-, festhalten (*cf. Gloss. II 644,9 St.-S. -xē pihafto*): **A proprie:** *1 strictius*: ALDH. virg. I 34 p. 276,13 ligatis lacertis et -xis surarum cruribus. 36 p. 284,5 sanctos ferreis collaris -xo. THEODULF. carm. 28,923 stipes eis (*furibus*) plantas -ant vincla lacertos. **c sensu (ag)gravandi**: ALDH. virg. I 51 famulas Dei ingentis scopuli mole -xas in medio Tiberis alveo . . . mergere. *2 latius i. g. cingere - umgeben, einschließen*: DIPL. Heinr. II. 251 p. 290,3 (interp. s. XII./XIII.) certis et preordinatis terminis prefatam terram circumquaque -it *terminus*. **B in imag.**: WIPO gest. prol. p. 4,18 rerum labentium fugitivam memoriam litterarum vinculis connectere. *in stipulatione chartarum*: TRAD. Patav. 64 (a. 812) facultates sint firmas ad sanctum Stephanum et veris vinculis -xas et firmiores sint ferro (65 stet haec traditio . . . v. v. -xa *eas*). *cf. p. 1284,10. C translate:* *1 gener.: a cohære-*

hemmen, zügeln: LIBRI Karol. 3,12 p. 126,15 nisi . . . legislator . . . nostri moderaminis retinaculis gressus suae mentis -xos habuissest. **b possidere, comprehendere - in Besitz, Beschlag nehmen**: CARM. de litt. 3 sibi c centum . . . constat habere connexum. *2 iur. i. q. obligare, confirmare - verbindlich, gültig machen, zusichern*: CHART. Ful. B 188 p. 284,22 (a. 791) rem . . . possidere habeatis potestate culmo connexam (202 p. 301,29 p. c. -xam. *ibid. al. sim. 209 p. stipulatione connexam. cf. l. 49*). TRAD. Patav. 31 haec carta sit firmior ferro -xa et veris vinculis ligata (*cf. p. 1283, 69sgg.*). *IIInectere, nectendo efficere, facere - knüpfen, flechten, machen* (*cf. Gloss. IV 6,48 St.-S. connectit kisamanot kimachot kifuagit*): **A proprie:** *1 strictius: a in univ.: METELL.* Quir. 16,19 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) quod (*vas*) arte textili fuit ubique palmeis -xum spatulis. **b componere - zusammenfügen**: EINH. Karol. 33 p. 40,20 (testam.) quae (*mensa*) ex tribus orbibus -xa (convexa var. l.). *v. et p. 1292,15. 2 latius i. g. unire - zu einer Einheit zusammensetzen, einen*: ALBERT. M. incarn. 42 p. 214,74 corpus *ecclesiae* -itur fide, spe, caritate *eas*. **B in imag.**: ALDH. virg. I 13 p. 243,9 reticulum superbiae aut tendiculam elationis. II 96 -xa (conn. var. l.) prius thalamorum vincula rumpunt (HRABAN. carm. 10,9 tu devota piis connectis v. verbis). BURCH. WORM. ieun. p. 119,8 ex . . . verissima ratione dubitationis nodositatem connectere. **C translate i. q. constituere, inire - schließen, eingehen**: LEG. Wisig. 5,7,17^{tit}. ne liberti vel progenes eorum cum posteritate patroni . . . coniugia -ant (conn. connectent, nectant var. l.). CHART. archiep. Magd. 324 p. 422,9 (a. 1167) ut hec amicicia indissolubiliter connectetur. *IV adnectere, alligare, adiungere - anbinden, -heften, -knüpfen, -fügen* (*cf. Gloss. II 430,40 St.-S. -xus lapis zuo-gichnuftar stein*): **A proprie:** *1 strictius: a in univ.: α gener.: ALDH. virg. I 47 p. 301,13 scopolum collo -xum. β techn. i. q. applicare - haftend machen, auflegen*: HERACLIVS I 12,11 quae (*sc. micas*) tenerae poteris laminae connectere plumbi. **b c. colore quodam: α infigere - (hinein)-stecken**: VITA Liutb. 28 eius (*comparis*) integrum acum . . . surripere suamque confractam in loco eius connectere. **β affigere, distinguere - besetzen (mit)**: AGNELL. lib. pont. 174 p. 390,27 bulla connixa smaragdus et . . . fulgens gemmis. *2 latius: a de rebus i. q. addere, subnectere - hinzufügen, anhängen*: **α gener.: c. sensu affingendi**: WOLFHER. Godeh. I 18 me nulla . . . in subsecuturis adulandi causa -ere decrevisse. **β iur.**: LEG. Wisig. 2,1,5 prolatis seu -xis aliis legibus, quas *eas*. FORM. Bitur. 9 p. 172,39 presens ingenuitas omni tempore firma permaneat cum stipulatione firmitatis connexa (*cf. l. 5sgg.*). DIPL. Otton. II. 174 p. 199,9 hanc cartam . . . connexis . . . nostri nominis litteris subtus . . . firmavimus. CHART. cell. Paulin. 44 p. 58,13 sublimium personarum nomina connectentes. **b de hominibus usu medial. i. q. subse-qui - sich anschließen**: MIRAC. Hucberti 1,6 p. 910,16 comixte plebilium . . . caterve pompā . . . innocentium connexā puerorum . . . convenerunt. **B translate:** *1 de rebus i. q. assignare - zuweisen*: LEG. Wisig. 12,2,15 p. 424,8 que (*pars bonorum*) fisco . . . -etur (quo-, conn. var. l.). *v. et p. 1287,59. 2 de hominibus i. q. aggregare, associare - aufnehmen, eingliedern, (hin)zugesellen*: GODESC. SAXO carm. 24 (MGPoet. IV p. 934) est cuius (*Domini*) potestas . . . quos (*pontifices*) . . . cupit, superis -ere civibus. CHART. Sangall. A 738 p. 341,30 donec . . . eidem congregati -atur. **adi. conexus, -a, -um. 1 coniunctus, colligatus - ver-bunden, verknüpft**: **a proprie:** *α strictius de ligatura q. d.: de litteris*: BONIF. epist. 63 p. 131,14 caligantibus oculis minutis litteras ac connexas (-as var. l.) clare discernere (6, discere ed.) non possum. **de neuma quadam**: FRUTOLF. brev. 14 p. 102 pes semivocalis vel -us (ton. p. 172 per pedem connexum). ton. p. 141 differentia prima . . . eodem podato connexo ad eundem, a quo cepit, locum vergit (Ioh. AFFLIG. mus. 24,21 illius [*praecedentis differentiae*] 'saeculorum amen' in fine connexum podatum habet, huius [*sextae*] simplicem.

(Antony)

24,23 non omnes sillabas connexi podati sonum recipere et pro connexo p. torculum in plerisque sillabis sonare). **B** *latius i. q. contiguus, finitimus – angrenzend, benachbart:* TRAD. Frising. 5 p. 31,7 (a.750) erga eodem loco -ae arvae ducali pascua non sufficerant. **b translate:** *a cohaerens, continuus – zusammenhängend, fortlaufend:* WANDALB. mens. 4 quid connexa ferat mensum discretio terris. **B** *indivisus – in sich eins, einheitlich:* ALBERT. M. cael. hier. 10,2 p. 297^b,26 secundum hoc, cum daemones haberent haec tria (*sc. essentiam, virtutem, operationem*), essent connexi; quod falsum est, cum sint maxime divisi (p. 298^b,4 d. non sunt connexi). **2 mente vincitus, praeeoccupatus – befangen, voreingenommen:** VITAE patr. Iur. 100 (Sources chrét. 142. 1968) quid . . . coniurato hostium digne conveniret excipere, iam -us consulitur imperator. **3 artus – eng, fest (geknüpft):** RATHER. conf. 28 p. 421^c maculis connexissimae retis ligari.

subst.? **1. conexus, -i m. maritus – Gatte:** v. p. 1288,15. **2. conexa, -ae f. 1 neuma colligata, coniuncta – verknüpfte, verbundene Neume:** FRUTOLF. brev. 14 p. 102 semi-vocalis vel -a. **2 ratis – Floß:** GLOSS. IV 237,20 St.-S. connexe fluder (item 239,13).

3. conexum, -i n. 1 pars, membrum conexionis – Teil der Verbindung, Glied der Verknüpfung, des Zusammenhangs: ALBERT. M. sent. 1,31,11 p. 114^b,16 est nexus quasi vi vincens et ille potest super connexa. p. 114^b,21 nexus, quo spiritus sanctus dicitur nexus, . . . dulcedine . . . nectit et ideo per ordinem naturae est ab utroque connexorum (*an subst. masc.?*) cael. hier. 10,2 p. 297^b,18 in aliis . . . connexionibus unumquodque connexorum participat per se illuminationem. *ibid. al.* **2 continuum – Kontinuum:** ALBERT. M. phys. 4,2,5 p. 281^a,4 cuius (*circumferentiae orbis*) connexum aequaliter distat a terra per circuitum.

adv. conexe, *conexim. **1 in modum conexionis, collectum – in geschlossenem Zusammenhang, in ganzheitlicher Verknüpfung (cf. GLOSS. I 61,31 St.-S. -ixe kamahliho):** ALBERT. M. eccl. hier. 1,9 p. 499^a,12 ‘quod donatur illis’, scilicet angelis, ‘uniformiter’ . . . et ‘connexim’ (*PG 3,376^B συνεπτυγμένως*), id est simpliciter, quia non per materialia et composita dona *egs.* **2 arte – eng, innig:** WIDR. Gerh. 1,7 p. 496,34 eo -ius ac firmius summo ecclesiae pastori se credebat uniri posse, quo *egs.*

conela v. cunila. coneō v. coeo.

***conestabilis, *conesta(bu)lus v. *comestabulus.**

conestruo v. construo. coneticus v. tonoticus.

conetus v. conatus.

(coneus subst. in etym. vocis cuneus cum sensu coetus vel cionionis: BERTH. RATISB. serm. 20 p. 106,22 cuneus dicitur quasi -us, eo quod simul in unum sunt collecti (ex Isid. orig. 9,3,59 couneus [-us var. l.]). cf. ThLL. IV. p. 1004,67.)

***conexilis, -e. coniunctus, consociatus – (zu einer Gemeinschaft) verbunden:** VITA Deic. 2 (prol.) glebas . . . sanctorum . . . spe felici virides et spiritus sancti irrigatione -es . . . se repagulatas habere tripudiant.

conexo (conn-), -onis f. script. connecti(o): p. 1287,16. metr. cō-: p. 1286,4.

coniunctio, colligatio, implicatio, complexio, copulatio – Verbindung, Verknüpfung, Verflechtung, Verquickung: **I propriæ:** A strictius: **1 de rebus vel partibus corporis: a gener.:** FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 52,6 student aves illam materiam (*sc. ad nidum faciendum*) tali conn-e intricare et iungere, quali homo vix posset construere meliorem. **b natur.**: WOLFHER. Godeh. I praef. p. 167,47 fluctuantis materiae. **c anat.:** WILH. SALIC. chirurg. 2,21 p. 338^E propter infiltrationem et conn-em nervorum. **d eccl. (in imag.):** ALBERT. M. incarn. 42 p. 215,23 -o membrorum *ecclesiae* per modum unionis est per caritatem. miss. 3,6,2 p. 97^b,31 prima *communio* est ex conn-e obedientiae et auctoritatis, quam habemus cum nobilibus membris ecclesiae. **e techn. i. q. coagimentatio – Zusammenfügung, das Lösen:** MAPPAE CLAVIC. 202^{capit.} (interp.) -o auricalci. **2 de hominibus i. q. ample-**

xio – Umklammerung: VITA Heinr. IV. 12 p. 39,27 inherentium -e fatigatus in profundum trahebatur. **B latius:** **1 gener.:** *a in univ.:* METELL. Quir. 7,57 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) quē prestante viro digna -o (*sc. numerorum VII et XX*). **5 b c. colore quodam:** *a compositio – (zusammenhängende) Darstellung:* EPIST. var. II 21 p. 336,34 si hic (*legens*) eis (*scriptis de Dionysio*) in sui -e manus dare fidei detrectaverit. **B comprehensio – Zusammenfassung:** MIRAC. Annon. 3,52 (Siegburg. Stud. IV. 1967; a. 1183/87) si alicui hēc signorum connexio (*sc. in uno capitulo*) displicerit. **2 log.:** *a de praedicatione:* GERHOH. novit. 12,5 (ed. N. M. Häring. 1974) si dicas ‘homo est Petrus’, ‘Deus est pater’, vera quidem est -o, sed inconsequens (ARNO RECHERSB. apol. p. 160,24 dictionum. v. et p. 1282,66), 12,9 -o communium predicatorum

10 ad singularia subiecta. 42,2 hominem verbo Dei unitum negant esse filium Dei Deum dicendum nisi accidentaliter . . . conn-e (44^{capit.} de a. -e). 44,2 tam naturalis est ista connexio, ac si proponas *egs. ibid. al.* **b de syllogismo:** ALBERT. M. epist. Dion. 7 p. 502,78 (ed. P. Simon. 1978) per -es syllogisticas necessarias. p. 502,85 per alias -es argumentorum. **3 mus.:** AUREL. REOM. mus. 12,17 (Corp. Script. Mus. XXI. 1975) in semet retinent quandam -em autentus deuterus et autentus tetrardus in sui fine. Mus. ENCHIR. 10,15 (ed. H. Schmid. 1981) diaxente interpretatur ex quinque, quod vel **20 quinque sonorum -e constet vel egs. ANON. ton. Schneider p. 117,35 ut neume tum eiusdem soni repercussione, tum duorum vel plurium (plurimum *ed.*) conn-e fiant. **4 geom.:** GERB. geom. 4,5 circulorum. cf. p. 1287,37. **5 iur. i. q. adiectionis, adnexio – Hinzufügung, Zusatz:** LEG. Wisig. 2,1,28 adiunctionis alicuius -e. DIPL. Otton. II. 232 p. 261,30 hanc cartam . . . nostrę magestatis subscripti theorematis conn-e firmavit auctoritas.**

II meton.: **A de rebus vel partibus corporis:** **1 in univ.:** **a gener.:** MIRAC. Donat. (MGScript. XIV p. 182,26; a. 1091/92) nervorum -es ad usus pristinos reparari. **v. et p. 1288,9. concretio (prava) – Verwachsung:** Adso Mans. 14 (MGScript. IV p. 512^b,22; s. X.ex.) nervorum subito rupta -o . . . coepit . . . dissolvi. **b natur.:** WOLFHER. Godeh. I praef. p. 167,47 ut . . . semet . . . fluctuantis materiae . . . iungat **40 seiungatque -o.** HONOR. AUGUST. gemm. 1,139 elementorum. **v. et p. 1100,2. 2 compages, compaginatio – Gefüge, Gerüst, Bau:** **a gener.:** CHART. Westph. III 605 p. 321,15 (a. 1256) conn-em lignorum, que fit ad restrictionem aquarum, que vulgo slacht dicitur. cf. p. 1285,62. **b anat.:** GERHOH. psalm. 31,4 p. 33,10 spina est ordinata connexio ossium in tergo, qua homo erigitur. ALBERT. M. animal. 9,78 post partum omnia ossa in figura et -e sunt perfecta in omnibus animalibus. **c eccl. (in imag.):** VITA Burch. Wirz. 1 ea . . . concordia membrorum *ecclesiae* -o capiti copulatur, quo *egs.* (EPIST. ad Wrat. 2 p. 390,6 merito m. articulata connexio [contextio Cod. Udalr. 36 p. 68,19] vobis ut capiti obedit). cf. p. 1285,67. **3 series, conseratio – Reihe, Aneinanderreihung, (Ab-)Folge:** **a ordo (intellegentiae) – (Sinn-)Gruppe:** CATAL. biblioth. Lehm. I 16 p. 80,3 (s. IX.²) epistula Hieronimi ad Marcellam de -bus litterarum (i. Hier. epist. 30,6sgg.). **b contextus, continuum – (zusammenhängendes) Ganze:** BERNO ieün. 8 (PL 142,1096^D) quatenus ex -e collocutionis hactenus inter nos habitae quoddam breviloquium in unum velis colligere. **4 ligamentum, ligamen – Band (usu anat.):** ALFAN. premn. phys. 4,10 homiomena . . . sunt ut . . . cartilago, suminosa, -es (*PG 40,609^B σύνδεσμοι*). Ps. GALEN. anat. 1 p. 166^D *Dei sapientia* ex ossibus rem similem sibi extraxit, que -o vel ligamentum appellatur, et ipsam nervo miscuit. **B de hominibus c. sensu adhaesionis i. q. partes – Anhang, Anhängerschaft:** LAND. MEDIOL. hist. II 40 p. 37,41 Nazarius cum sue conn-is turba (p. 37,44. 38,4).

III translate: **A coadunatio, consociatio, commercium – Vereinigung, Zusammenschluß, Bindung, Verbundenheit:** **1 gener.:** *a in univ. (plerumque accedit ad notionem vinculi):* ODILo CLUN. Adelh. 6 (MiöG Erg.-Bd. 20/2. 1962. p. 34,16; c. 1000) permansit in utrisque . . . perpetue pacis indivisa -o. THIETM. chron. 6,7 interrupta est . . . fidei connexio et sacra-

[Antony]

menti. SIGEB. GEMBL. Theod. 9 ut . . . indivisa esset caritatis -o (CHRON. Ebersh. 13 p. 437,43 hunc [abbatem] . . . Odilia . . . sibi ac monasterio . . . conventione et connexione karitatis coniunxit). ALBERT. M. euch. 3,3,2,1 p. 316^b,32 in nexu amicissimae conn-is Dei et hominis (3,3,2,4 p. 320^b,25 nostri cum eo). **b de coniugio:** FORM. Augiens. B 2 redemptoris nostri verba de -e viri ac mulieris. DUDO hist. 3 p. 98,41 denominatio iuratoque termino -is conubialis. **2 iur. et canon.:** **a de pactio:** CHART. archiep. Magd. 324 p. 421,30 (a. 1167) confederacio ac perpetua amicicie connexio, que stabiliter facta est inter familiam sancte Colonensis et Magdeburgensis ecclesie (cf. p. 423,1). **b de obligatione:** CHART. Worm. 325 (a. 1265) confederationem et formam privilegiorum conn-e mutua initam. **b de subiectio:** DIPL. Otton. I. 381 (interp.?) ut . . . sub unius ditione . . . abbatis eadem . . . loca . . . indissolubili connectione necrentur. DIPL. Conr. III. 251 p. 437,23 (ed. F. Hausmann. 1969) sese a -e et subiectio Walciadorensis cenobii . . . abrumperet. **c de confraternitate, unione orationum:** LIBRI confrat. I app. a 13 p. 142,18 (s. X./XI.) ut . . . series precum . . . ratam inter haec . . . loca teneat -em. **3 theol.:** **a usus strictiore de unione, unitate:** **a de trinitate:** GODESC. SAXO theol. 19 p. 259,6 in patre et filio et spiritu sancto est omnino inseparabilis atque aeterna -o (p. 260,11). **B de Christo:** LIBER diurn. 84 p. 97,8 deitatis atque humanitatis in Christo -o (cf. Conc. I 1,1 p. 40,28 ed. Schwartz Εὐωστού secundum subsistentiam (GODESC. SAXO gramm. 1,103 in unitate personae duarum, divinitatis videlicet et h., copulatio, -o, coadunatio, coniunctio naturarum dicitur iure commercium). **b usus laxiore in haeresi:** EBERH. BAMB. epist. 14 p. 535^c quae (haereses) abdicandae . . . Nestorio praescribuntur . . . vel conn-e (cf. Conc. I 1,1 p. 40,29 ed. Schwartz συναγερτών) quasi per partes constitutiva vel participatione vel inhabitatione unum esse Christum cum Deo. cf. p. 1286,17. **B cohaerentia, communicatio - Zusammenhang, (gemeinsame) Beziehung:** **1 gener.:** GUNZO epist. 14 p. 48,12 hēc (geometria) . . . zodiaci atque lactei conn-em (-em V) circuli propriis lineis complectitur. WIBALD. epist. 167 p. 282,31 complexiones et graduum -es iudicare. **2 theol. et philos.:** ALBERT. M. summ. creat. I 4,54^{capit.} de conn-e et synagoga angelorum (summ. theol. II 10,41^{capit.} de s. et conn-e angelicæ dispositionis). cael. hier. 10,1 p. 287^a,14sq. determinat Dionysius de conn-e (cf. PG 3,272^C συναγωγή, per pravam interpr.) omnium hierarchiarum in conn-e ad unum principium egs. 10,2 p. 295^a,7sqq. p. 297^b,31 quae cumque habent plures potentias ordinatas ad unum, habent conn-em primi, medii et ultimi in suis virtutibus. saepe. ALBERT. M. (?) animal. quaest. 16,18 p. 288,15 -em eius (animae) cum corpore. v. et p. 1285,29.

***conexitas** (conn-), -atis f. **1 strictius:** **a conexio - (Ver-)Bindung, Verbundenheit:** **a in univ.:** CHART. Traiect. 1568 p. 319,7 (a. 1262) mutue karitatis conn-s nos univit. **B de subiectio:** ACTA imp. Böhmer 259 (a. 1213) Gurensis ecclesia Salzburgensi ecclesie adeo est connexa, ut ab ea unquam nequeat separari; hanc . . . conn-em nostre maiestatis robore confirmantes egs. **b assignatio - Zuweisung:** CHART. Lamb. Leod. 659 (a. 1275) tredecima prebenda cum antiquis prepositione fructibus eidem prepositure est connexa; et ex eo, quod idem abbas conn-i ipsi suum prebut assensum egs. ibid. ut conn-s ipsa robur optineat firmitatis egs. **2 latius i. q. appendix - Zubehör,** 'Drum und Dran': CHART. Wirt. VII 2308 (a. 1272) contractum initum . . . super libertate curie sue . . . et omnium eiusdem curie conn-um. **de iure muneri conexo:** CHART. Wirt. VI 1642 p. 42,20 (a. 1262) dictum ius advocatie ceteraque conn-es superiorius expresse pro feodo tenebantur a nobis.

conexus (conn-), -a, -um. **copulativus - (ver)bindend:** CONST. III 235,3 (a. 1279) indissolubile matrimonii vinculum . . . ex institutione sua virtutem in se obtinet conn-am.

***conexo, -are.** **conectere, (ob)ligare - binden:** CARM. de Cass. 483 te (sc. praesulem) caritas tenis -at strictius artis.

***conexorium** (-xio-), -i n. **ligamentum - Band:** ALFAN. premn. phys. 4,10 tenon . . . compositus est ex -o (-iorio A; PG 40, 609^B συνδέσμων) et nervosis inis.

1. conexus (conn-), -us m. **1 conexio, copulatio - Verbindung, Vereinigung:** **a in univ.:** EUGEN. VULG. syll. 37,2,9 pentasque trias primas exasque (sc. litterarum nominis) -u in terris risum per te splendescere sacrum sonant, Sergi (v. notam ed.). CONSTANT. AFRIC. theor. 2,4 p. 6b^r perfectis connexibus (connexionibus ed. Basil. p. 30,23) sibi colligantur frustula spondylum. HUGO HONIAG. hom. 4,1,1 (ArchHistDoctrLitt. 43 [35]. 1968. p. 266) istud 'con' plurium connexum et sociabilem notat coniunctionem. **al.** **b de commixtione carnali ut vid.** (ni spectat ad p. 1285,18): RHYTHM. 81,5,2 castum pudorem et alvum virgineum, nescit que thoro in delicto (cf. Vulg. sap. 3,13) connexum. **2 ordo (intellegentiae) - (Sinn-)Gruppe:** CATAL. biblioth. Ineichen-Eder 25,92 p. 146 (Mittelalterl. Bibliothekskatal. Deutschl. u.d. Schweiz. IV 1. 1977; s. X.ex.) liber Hieronimi ad Marcellam de bus litterarum (cf. p. 1286,53sqq.). **3 ligamen, laqueus - Schlinge:** DHUODA 5,1,45 (Sources chrét. 225. 1975) en habes 'quasi' cum somno vanitatis vinculorum inretitu -bus (conn- P).

2. conexus v. conecto. **confabolo** v. confabulor. confabrico, -avi, -atum, -are. **1 proprie:** **a fabricare, formare - herstellen, gestalten:** TRAD. Diess. 56 (Quell-EröttBayerGesch. N. F. XXII/1. 1967; a. 1241) ymagō . . . Marie et thuribulum argenteum, que ambo . . . H(ermannus) -vit. **b cudere - schmieden, bearbeiten:** ALBERT. M. animal. 25,35 ubi . . . magna massae ferri -antur egs. **c confando transformare - umschmieden (in imag., cf. Vulg. Is. 2,4):**

CHART. Mog. A I 482 p. 387,26 (a. 1119) lanceā suā in falcem ecclesię -tā. **2 translate i. q. efficere - bewerkstelligen:** ALBERT. STAD. Troil. 6,82 Aeneas et tu -astis ea (sive mala sive bona). **3 confabula, -ae f. fabula - Erzählung, Sage:** GODESC. SAXO gramm. 2 p. 476,21 audi . . . -ae (sc. de anulo Gygae) fructum. ***confabulatorius, -i m.: v. p. 1289,69.** **confabulatio, -onis f. colloquium, collocutio, sermo - Gespräch, Unterhaltung, Unterredung, Besprechung, (Ge-)Rede (cf. Gloss. II 749,36 St.-S. -e choso):** **1 strictius:** **a in univ.:** AESCULAPIUS 4 p. 7,43 maniaci semoti iaceant a -e . . . et silentium habeant. CONC. Karol. 39^A,144 si quemlibet praelatus . . . otio vanisque -bus vacantem reppererit (39^B,14 qualiter vitent . . . vanas verborum -es. al.). 39^B,10 p. 445,31 familiaritates atque -es virorum . . . caveant sanctimoniales. PASS. Kil. I 7 -em in invicem fecerunt. TRANSL. sang. Dom. in Aug. 6 Uualdo Hunfridum inter ceteras -es multis coepit suasionibus adhortari, ut egs. Hrotsv. Abr. 1,1 meaē vacare -i. ANNAL. Altah. a. 1068 p. 74,10 pontificis usi sunt -e et convivio legati. URSO gloss. 39 p. 72,14 leprosi et scabiosi -e assidua aliquid inficiunt. ALBERT. M. bon. 59 p. 34,47 indigemus . . . solacio -is et deambulationis. eth. 10, 1,9 p. 616^b,33sqq. saepe. spectat ad instructionem fidei et morum (cf. D. Illmer, Formen der Erziehung und Wissensvermittlung im frühen Mittelalter. 1971. p. 39sqq.): DESID. CAD. epist. 14,6 (ed. D. Norberg. 1961) mutua. HERM. IUD. conv. 2 p. 75,12 (ed. G. Niemeyer. 1963) ex crebris eorum (christianorum) -bus ad exploranda diligentius ecclesiastica sacramenta factus alacrior. al. v. et l. 70sqq. cf. p. 1289,9sqq. **b c. colore quadam:** **a de conversatione:** AMALAR. ord. antiph. 13,12 tu, sapientia, quae ex ore altissimi prodisti usque ad humanam -em. REGINO syn. caus. 2,396 qui se orationi vel -i eius (excommunicati) . . . sociare praesumserit (cf. Cass. inst. 2,16). VITA Otton. BAMB. III 2,3 (ed. J. Wikarjak. 1966) quibus (militibus) . . . episcopus . . . primum indicta penitentia sic demum communicare et -em cum eis ac mensam voluit habere communem. CHART. Salem. 317 p. 353,11 quod omnes . . . qui eidem UI. cibo, potu, -e . . . communicarent . . . predictis irretiti forent sententiis. **B de disputatione:** CAND. FULD. Eigil. I 15 oriebatur inter eos . . . -o spiritualis. AMALAR. ord. antiph. 6,24 post hos psalmos sequitur -o sanc-

[Antony]

torum mutua per lectionem. 7,12 -o lectionis. **γ de contentione, controversia:** CAND. FULD. Egil. I 5 p. 225,16 -o diversarum mentium (cf. p. 224,22). **δ de vaniloquio:** CHART. Wirt. VI 1638 p. 31,18 (c. 1262) -es, sessiones vel aliquas levitates exercere. cf. p. 1288,44sq. **ε de dialogo per orationem habito:** ALCUIN. epist. 228 p. 372,7 Dei omnipotens frui -e. IOH. CANAP. Adalb. A 25 p. 37,15 (ed. J. Karwasinska. 1962) horum duorum . . . patrum (sc. s. Martini et s. Benedicti) sacris -bus pastus (cf. B 25 p. 63,23). **ζ de institutione:** HRABAN. hom. I 11 p. 25^B qui litteras nescit, . . . virum . . . doctum perquirentes eius -e pascatur. VITA Gamalb. 15 cum tuorum consiliorum usi fuerimus -e. **2 latius de eloquio:** MIRAC. Hucberti 1,6 p. 910,7 tranquillam illis (*cursoribus*) intulit -em *pater monasterii* promens: 'eqs.' VITA Mathild. II 10 p. 289,49 in omnibus eius actibus et -bus laudabilis apparet gravitas.

confabulator, -oris m. **1 gener. i. q. collocutor - Gesprächspartner:** WOLFHER. Godeh. I 14 p. 178,37 cui (*imperatori*) . . . comes et -r exstitit. AEG. AUR. gest. 2,102 p. 72,47 unus ex secretioribus eius (*episcopi*) -bus. **de colloquio divino dignatis:** EBERH. BAMB. epist. 8 p. 506^C familiaris -r Domini (*item de Moyse*): HILDEG. epist. II 29,27 intimus -r Dei). TUTO opusc. 1,8 p. 24,21 angelorum -r et dominicae visitationis susceptor efficitur Gedeon. al. **2 iur. i. qui quasi fraternitatis foedere se ad iuvandum in iuramento obligavit - einer der sich gleichsam durch Anbrüderung als Eideshelfer verpflichtet hat, Verbrüderter, 'Eidbruder': v. l.70.**

1 confabulator, -us m. *alloquium - Anrede, Gespräch:* THANGM. Bernw. 14 p. 765,15 illa (*Sophia*) . . . eius (*Bernwardi*) accessum et -um . . . declinavit.

2 confabulator v. confabulor.

confabulator, -atus sum, -ari vel rarius confabulo, -are. script. -bol.: l. 39,65. struct. c. dat.: l. 40,44.

1 intrans i. g. colloqui, colloquium habere, sermocinari - sprechen, ein Gespräch führen, sich unterhalten (cf. Gloss. III 413,71 St.-S. -antur sprachen): **a in univ.:** ALDH. virg. I 42 p. 294,1 alternativ. FORM. Flav. 117^b qualiter vos nobiscum . . . olare dignastis. HINCM. ord. pal. 35 principes . . . in . . . ando rarius visis . . . occupatus erat. LIUTPR. antap. 3,25 p. 84,21 cum . . . secum . . . rebus ex nonnullis -rent (-rentur, fabularentur var. l.). CASUS Petrish. praef. 5 ad invicem. 20 quibus (*turbis populorum*) sine intermissione non omittunt -ari *solitarii*. RAHEW. gest. 3,49 alius alium laetus appellans familiaris secum alloquio -atur. al. **b c. colore quodam:** **a de dialogo per orationem habito:** DAVID orat. (ZKirch-Gesch. 19. 1899. p. 344,7) secunda species orandi est, cum homo familiariter cum Deo propriis verbis -atur. **β de dialogo tacite secum habito:** MIRAC. Gorg. 19 p. 244^b,33 argumenta fugae cum amaritudine animae suea . . . -tus moliebatur (cf. Vulg. Iob 7,11). **2 trans. i. q. disputare, tractare - erörtern, besprechen:** BEADA hist. eccl. 5,19 p. 329,4 de supernis iudicis . . . aliqua -ari. RUOTG. Brun. 8 p. 9,15 -batur . . . utilimum aliquid cum quovis. THANGM. Bernw. pro. haec publice cum illo -ari. **c. obi. interiore i. q. habere - führen:** PRIMORD. Windb. I p. 560,33 quas (*sermocinationes*) ad invicem -ti sumus.

subst. confabulator, -i m. *qui (fabula q. d.) quasi fraternitatis foedere se ad iuvandum in iuramento obligavit - einer der sich (durch die sog. fabula) gleichsam durch Anbrüderung als Eideshelfer verpflichtet hat, Verbrüderter, 'Eidbruder' (de re v. Brunner, Rechtsgesch. I. p. 132sq. II. p. 518):* EDICT. Roth. 362 in locum mortui alium similem nominare *sacramentalem* de proximus legitimus aut de natus aut de gamahalos, id est -us ([-bol-, confamolatus var. l.; gloss. cod. Epor. p. 648^b,15 i. adfiliatus]; *inde* LEG. Lang. p. 389^b,24 aut de naturalibus aut de gamalis [gloss.: id est conspiratis vel inter se obligatis, ut iuramento se adiuvent], id est -is. cf. gloss. cod. Matr. p. 652^b,9 gammalos, id est confabularios. gloss. cod. Vat. p. 654^b,41 gammalos confabulatorios).

confacinus v. omphacinus. **confactus v. conficio.**

confaedero v. confoedero. ***confalo sim. v. *guntfan-.**

***confamiliares, -ium m. et f.** *de iis, qui eiusdem familiiae q. d. sunt, fere i. q. socii, consortes - etwa: Genossen:* **1 in re feudali de censualibus in praediis rusticis commanentibus:** WIDUK. gest. 1,35 p. 49,1 rex ex agrariis militibus notum quemque eligens in urbibus habitare fecit, ut ceteris -bus suis octo habitacula extrueret. TRAD. Ratisb. 895 ex illa . . . familia Adelheit femina . . . iusticiam suam coram fratribus s. Emmerammi suisque -bus pronuntiavit. **2 eccl. de cohabitantibus in monasterio:** EPIST. Bonif. 115 p. 249,31 -bus singillatim specialia ceterisque incognita . . . innotuit.

***confamiliaritas, -atis f.** *familiaritas (in monasterio coabitantium) - Vertrautheit (der klösterlichen Gemeinschaft):* WILLIB. Bonif. 2 p. 8,10 fideles -is illius viri.

***confamiliariter adv.** *per colloquium familiare - in vertrautem Gespräch:* CONR. MEND. Attal. p. 158,6 quae ab ipsa . . . -t dicebantur.

***confamula, -ae f.** *conserva - Mitdienerin:* FORM. epist. III 6 extima -arum famula.

confamulus, -i m. *conservus - Mitdiener:* LIBER diurn.

20 60 p. 52,14 magnificos tribunos miliciae -os nostros. STEPH. EDD. Wilfr. 29 p. 224,1 una cum nostris coepiscopis et -is. 30 p. 225,23 -os atque consacerdotes meos. RATHER. prael. 3,22 p. 236^B ecclesiae filii . . . aut sunt ecclesiae famuli, episcopi vero -i, aut eqs.

***confano sim. v. *guntf-.**

***confaveo, -ere.** **1 strictius i. q. favere - günstig gesinnt sein:** BERTH. (?) annal. a. 1079 p. 317,2 plurimis sibi (*sc. legato*) . . . -entibus. **2 latius:** **a gener. i. q. (favendo) adesse - sich beteiligen:** MEGINFR. Emm. 13 (PL 141,983^A)

30 **corpus** -entibus eius loci populis debito sepelierunt honore. *in dedicatione ecclesiae i. q. comministrare - mitwirken:* GESTA Halb. p. 87,2 templum . . . -entibus et conbenedicentibus xi episcopis . . . dedicavit. **b iur. i. q. collaudare, comprobare - (gemeinsam, mit-)zustimmen, billigen:** CASUS Petrich. 1,8 (chart.) actum Constantiae . . . presente et -ente . . . advocoato meo . . . nec non et aliis testibus. DIPL. Heinr. IV. 83 p. 108,27 cum consensu et favore Egilberti Mindensis episcopi . . . consentiente et -ente Ottone Bawariorum duce ceterisque omnibus, quorum eqs. 252 p. 321,12 (spur.) -entibus . . . principibus regni.

confacio v. conficio.

***confectatio, -onis f.** *confectio, praeparatio - (Zu-)Bereitung, Präparierung:* Ps. AVIC. anim. 10,1 p. 468 alia -o vera.

45 confectio (-ccio), -onis f.

I proprie: *A effectio, perfectio - Herstellung, Verfertigung, (Zu-)Bereitung, Durchführung, Vollendung:* **1 de compositione, commixtione, concinnatione, praeparatione:** **a in univ. (cf. Gloss. II 148,47 St.-S. -o miscunga):** **a gener..:** CHRON. Bened. I 3 p. 214,27 (cod. 3) ad -em salis.

50 TRAD. Welt. 18 VII modios bracci et iad eandem (*sc. cervisiae*) -em pertinentem (WALTH. TER. Karol. 11 p. 544,5 cervisia rum -es et potationes . . . interdicendo. GESTA Lob. 18 p. 321,24). HIST. de exp. Frid. imp. p. 55,1 in toxicci vel veneni

55 -e. **β pharm..:** ANTIDOT. Lond. p. 17,11 -o antidotorum diversarum. ANTIDOT. Bamb. p. 33,44 -o eius (*antidotii*) hec est eqs. (ANTIDOT. Glasg. p. 115,6. *saepe*). ANTIDOT. Glasg. p. 134,12 -o de diversis electuariis. CATAL. biblioth. Lehm. I 49 p. 248,9 de olei -bus in codice i. al. **γ techn.:** COMPOS.

60 Luc. γ 22^{capit.} de -o ficarium. MAPPAE CLAVIC. ^{capit.} auri plurimi -o (COMPOS. Matr. 2^{capit.} -o a. al.). 73^{capit.} argenti. *saepe.* **δ alch. de perfectae praeparationis operatione:** TURBA phil. 16 p. 126,28 randerit . . . est ethelie aceti, quod in -e imponitur, quo Deus perficit opus. ANON. miseric. 303 elixir post suam -em et perfectionem. 446 cum -e veraci (485, 609. cf. 592 secundum suam -em veritatis. sim. al.). 456 facies ea (*corpora et spiritus*) -e philosophali unam naturam. 470 in omni gradu -is. 706sq. ibid. *saepe. v. et p. 1310,31.* **b conscriptio - Abfassung, Niederschrift, Aufzeichnung:** **α gener. i. q. contextio, compositio - das Verfassen:** CHRON.

65 Reinh. a. 1207 p. 573,4 magister Clingishore . . . cum Wolfram de Eschinbach studio -ccionis cantilenarum se exercuit.

B iur. (*expressius de iure perscribendi: l.5*) : DIPL. Ludow. Germ. 184 p. 267,1 (spur. c. s. X.ⁱⁿ) per novorum *praeceptorum* -em. CHART. Rhen. inf. I 474 p. 334,30 usque ad -em presentis carte. CHART. Ital. Ficker 397 concedimus tibi (*sc. notario*) . . . -em instrumentorum concessionum, emptionum omnium factarum ab omnibus de Cavallis. CHART. Basil. A I 423 usque ad octavam -is huius littere. CHART. Brixin. 150 p. 162,15 ut, que nostris temporibus aguntur, adnotatione scriptorum et privilegiorum -e roborentur. al. *de pacto sponsalicio: v. l. 44. de testamento:* LEG. Wisig. 2,5,12 p. 112,17 ut scripture ille, que secundum primi et secundi ordinis -em sunt alligate . . . , infra sex menses . . . sacerdoti pateant publicande. **c formatio - Bildung, Formung:** RUD. FULD. Leob. 8 in cuius (*globi*) -e cum nimis laboriose desudaret egs. **2 de consecratione:** *a spectat ad sacramentum eucharistiae: a in univ.: AMALAR.* off. 3,36,9 in officio -is corporis Christi (CONC. Karol. 56^a,29 qui [*presbyteri*] . . . in -e divini c. et sanguinis consortes cum episcopis sunt. ALBERT. M. euch. 6,4,2,15 p. 428^b,37 ad c. dominici -em. al.). WALAHFR. exord. 23 p. 502,11 ea (*actio canonis*) est legitima et regularis sacramentorum -o (BRUNO MAGD. bell. 40 p. 40,23 dum *presbyter* in s. -e venisset ad communionem. BERNOLD. CONST. libell. IV 11. ALBERT. M. miss. 3,11^{capit.} de perficientibus sacramenti -em. euch. 6,4,1,6 p. 422^b,33 haec debita materia [*sc. panis*] sufficit -i sacramenti. *ibid. saepe.* **adde:** CAES. HEIST. mirac. II 1,21 p. 45,13 quid dicam de medicina corporis et sanguinis Christi, cum ipsi libri, missales dico, in quibus -o salutaris conscripta est, sine virtute non sint. **B operatio sacramentalis - sakramentaler Vollzug:** AMALAR. off. 1,12,26 ut in -e immolationis Christi assint presbiteri et simul cum pontifice verbis et manibus confiant. **γ absol. i. q. conversio - Wandlung:** ALBERT. M. euch. 6,4,1,7 p. 422^b,43 qua forma verborum Christus usus sit in -e. 6,4,2,13 p. 427^a,32 casus quidam, qui possunt accidere in ritu -is. 6,4,2,15 p. 429^a,11 verba -is . . . enuntiare. *ibid. saepe.* **b usu vario:** PONTIF. Rhen. sup. 180^{tit.} oleo exorizato -o. CHART. Bern. I 4,154 p. 369,19 (epist. papae) pro chrismatis -e (CHART. Hamb. 448 [epist. papae] compositionem . . . super -e seu receptione crismatis amicabiliter initam). **fort. huc spectat:** LIBER diurn. 66 ut . . . -em oleorum infirmantibus atque indigentibus annue facies. **3 de completione fere i. q. datio - etwa:** (*erfolgte*) Leistung. LEG. Wisig. 3,1,4 p. 126,6 aut arrarum aut scripture celebrata -o non valebit. **4 confictio - das In-die-Welt-Setzen:** EPIST. Ratisb. 6 p. 292,34 si forte . . . -o cessaret murmurationis. **B concoctio, digestio - Zersetzung, Verdauung:** LIBRI Karol. 4,17 p. 205,40 ventrem . . . escarum tantum -bus . . . manifestum est inservire.

II meton. de rebus (compositione) confectis, praeparatis: A strictius: **1 gener.:** a sucus, coctura - Saft, Sud: VITA Liutg. II 2,9 p. 118,10 cervisiae . . . -o cocta. ANNAL. Mont. Georg. a. 1253 (MGScript. XXX p. 722,26) -bus radicum ossa ducus condita. **b fructus conditi - eingemachtes Obst:** THADD. FLORENT. cons. 22,49 quidam cibi assumuntur secundario, sicut pira . . . , -es, tragea (122,64). **c condimentum - Gewürz (cf. Vulg. Sirach 49,1sq.):** TRANSL. Auct. 16^{med.} recordatio benignorum gestorum eius . . . super -es pigmentarias indulcatur apud homines. **2 pharm. i. q. antidotum, medicamen, medicina - (Heil-) Mittel, Arznei, Medizin (cf. Gloss. IV 332,20 St.-S. -is samangifremida):** ANTIDOT. Bamb. p. 33,17 -e facis et davis . . . cum vino. ANTIDOT. Glasg. p. 138,16 -cciones omnium infirmitatum. EPIST. Teg. I 95 aliquam ad remedium potionis -em . . . precor mittendam. MATTH. PLATEAR. gloss. p. 374^H ad omnia solutiva composita, sive sint electaria sive -es. p. 375^D troc(hisc) interpretantur rotunda -o. ACTA imp. Winkelm. I 791^I in hiis, que ad curam sunt hominum, utpote medicina, elactuaria . . . , aliisque -bus. THADD. FLORENT. cons. 49,242 ex his omnibus -bus fiat una -o. *saepe. v. et p. 1292,28. de certa specie medicaminis:* THADD. FLORENT. cons. 127,151 quatuor medicamina, scilicet sorbitio, melicratum, -o, sufumgium. 158,5 hec -o . . . , que est vocata philosophorum. **3**

techn. de liquoribus, linimentis, pulveribus i. q. mixtura, massa - Gemenge, Gemisch, Masse (cf. Gloss. IV 239,4 St.-S. -o peiza): COMPOS. Luc. a 25 commisce -es. MAPPAE CLAVIC. 52 absconde -em. COMPOS. Matr. 5,7 adicies de secunda compositione untiam unam . . . et adice de tertia -e semiunciam. THEOPH. sched. 3,4 iaceant pelles in -e facies et salis. 3,4^{ex} donec ipsa -o cuprum transmordeat. 3,5⁸ capit. de -e, quea dicitur tenax, saepe. **4 alch. i. q. admixtum (praeparationem efficiens) - (die Präparierung bewirkender) Zusatz:** TURBA phil. 21 p. 130,30 terite . . . ipsum (*lapidem*) cum suis -bus, quea sunt haec egs. 53 p. 157,7 cum argutum vivum cum suis coquitur -bus, in rubeum vertitur. **B latius:** **1 instrumentum - Vorrichtung:** AETHICUS ISTER 36 p. 22,15 Meopari . . . cytiam -em . . . apparato solis speculo electrino et vitrio valde e lucidissimo spissoque connectentes . . . ponunt. **2 scriptum - (Schrift-) Stück, Ausfertigung:** CHART. Carinth. V 334 p. 206,35 (a. 1278) -es talium instrumentorum sint casse, irrite nullius utique et momenti. **3 imago - (bildliche) Darstellung, Bildwerk:** BENED. ANDR. chron. p. 149,8 non tantum museo dirrupit barbarus, verum etiam materie -is transfudit. **4 figurament-Erfindung, Lügen, Hirngespinst:** EPIST. Ratisb. app. 5 p. 379,6 hoc, quod in ultima eiusdem tractatus parte continetur, prioribus suis -bus legendo adiunxerunt.

***confectionarius, -i m. qui medicamina conficit, medicamentarius - Arzneibereiter, Apotheker:** CONST. Melf. 3, 46 p. 306,3 (edd. H. Conrad al. 1973; a. 1231) medicus non contrahat societatem cum -is. p. 306,5 -i . . . facient confectionem expensis suis cum testimonio medicorum. *v. et p. 1310,2.*

***confectivus, -a, -um.** **1 ad confectionem (cervisiae) pertinens - zum (Bier-) Brauen gehörig:** VITA Liutg. III 3, 353 est huiusmodi tritici vel hordei quadam -a editum farina. **2 digestorius - verdauungsfördernd:** TRACT. de aegr. cur. p. 184,36 fac gargarismum de calidis et complexivis et -is.

***confecto, -atum, -are.** **1 gener. i. q. confiscere, depserere - behandeln, gerben:** INSTIT. regal. 12 (MGScript. XXX p. 1456,10sq.; s. XI.ⁱⁿ) coria. **2 alch. i. q. praeparare - präparieren:** Ps. AVIC. anim. 8,1 p. 454 luna, que non potest -ari propter aliquid sibi admixtum . . . , illa est levamen non-confectatum egs. *ibid. al.*

adi. 1. confectandus, -a, -um. praeparandus - präparierbar: Ps. AVIC. anim. 8,1 p. 456 quae (fermentationes) sunt -ae, id est praeparandae.

2. confectatus, -a, -um. confectus, praeparatus - präpariert: Ps. AVIC. anim. 8,1 p. 456 VIII primae -e fermentations. *ibid. al. v. et l. 40.*

subst. confectandum, -i n. quod confici, praeparari potest - präparierbarer Stoff: Ps. AVIC. anim. 9,1 p. 459 fermentatio solis non-confectandorum.

confector, -oris m. **1 factor, effector, compositor, praeparator - Hersteller, Verfertiger, Bereiter, Bearbeiter:** a de opifice: a de coctore: FORM. Augiens. C 24 cervise -em. **β de figulo:** CHART. Argent. add. 220 p. 132,2 (a. 1251/58) -i vasorum, qui dicitur bumeister. **γ de eo, qui membranas facit:** CHART. Tirol. notar. II 523 (a. 1272) -i cartarum. **δ de coriario:** INSTIT. regal. 12 (MGScript. XXX p. 1456,9; s. XI.ⁱⁿ) sunt . . . duodecim corarii -es corium. **b de conscriptore:** a gener. i. q. auctor - Verfasser: CHRON. Reinh. a. 1207 p. 571,40 cantilenarum -es summi. **β iur. i. q. scriptor, scriba - Aussteller, Ausfertiger, Schreiber:** LEG. Wisig. 2,5,10 p. 111,6 (codd. V 3, 18) scripture. CHART. Rhen. inf. II 105 (a. 1222) Pylegrimus et Renerus . . . , notarii et -es huius cartule. CHART. Wirt. IV 1132 Co(n)radus notarius, istius privilegii -r. CHART. Bern. II 297 H. scholasticus, harum -r.

6 c de consecratore: RATHER. prael. 3,15 p. 229^D quandiu chrisma conficietur, tandiu -r Christus vocabitur. **2 carni-fex, trucidator - Folterknecht:** NOTKER. BALB. martyr. VII. kal. Febr. sceleris ministri . . . iusserunt propius accedere -es (ex Rufin. hist. 4,15,38 -em).

70 confectum v. conficio. **confectura, -ae f.** **1 confessio, medicamen - Arznei, Heilmittel:** Ono MAGD. herb. 1782 elleborus miscetur -is, quea

[Antony]

lumina purgant. **2 compages - Gebilde**: CONSTANT. AFRIC. theor. 3,34 p. 143^r de duabus . . . arteris una sola arteria conficitur, quae confecta (ed. Basil. 3,32 p. 75,5 -a) secundina vocatur. *Antony*

confectus v. conficio. **confederero** v. confoedero. **confenis** v. confinis. **confenum** v. confinium. **conferbo** v. confervo.

***confercularis**, -e. *ad cibum ordinarium pertinens - zur Ration gehörig*: REGISTR. Xant. (QuellRechtsWirtsch-GeschXanten. I. 1937. p. 85,19; s. XIII,²) officio portarii debentur carnes, que dicuntur -es sive metgerichte. cf. *circumfercularis.

conferentia, -ae f. **1 comparatio - Zusammenstellung**: **a de collatione versionum**: GLOSS. I 591,11 St.-S. ex collatione et -a zuobrunkini (*spectat ad Hier. prol. Vulg. Is.*). **b de compositione collativa** (cf. p. 1295,29sqq.): ALBERT. M. summ. theol. I 17,67,2 p. 677^b,27 *Tullius* (cf. Cic. inv. 2,160) dividit . . . prudentiam in memoriam praeteritorum, -am et intelligentiam praesentium et providentiam futurorum. **2 concessio, oblatio - Zuwendung, das Entgegenbringen**: FORM. Laudun. 5 fidelitatis verba et dilectionis -am remandare. **3 donatio - Schenkung**: DIPL. Heinr. II. 39^a p. 46,5 cum . . . appenditi vel . . . donis et, que ibi traditae sunt aut umquam tradendae, -is (39^b p. 46,8).

***conferibilis**, -e. **comparabilis (specie), collativus - vergleich-, vereinbar**: ALBERT. M. metaph. 12,2,2 p. 560,67 (ed. B. Geyer. 1964) unitates unitatibus non sunt -es propter naturae suaे diversitatem. 12,2,3 p. 563,1 tam unitates quam alios numeros esse -es et collatos. p. 563,3 non-conferibilis. summ. theol. II 4,14,1,1 p. 165^b,23 ratio, quae est cum inquisitione, quid componibile sit et quid cui -e secundum consequentiam. *ibid. al.*

confermento, -are. contemporare - versetzen: ANTIDOT. Lond. p. 19,19 fac exinde pulvera et -a cum acetato, ut fiat quomo<do> emplastrum.

confero, -tuli, collatum (conl.), -ferre. script. cumf.: DIPL. Karoli M. 225 p. 303,32. -tull(i): CONC. Merov. p. 142,13. FORM. Marculfi 2,9 l. 23 (ed. A. Uddholm. 1962). al. form.: **praes.** indic. -ferit: Cod. Karol. 21 p. 523,17,22 p. 525, 29. **coni.** -fere(m): p. 1297,57. 1300,9. **imperf.** -tulebat: VITA Audoini 3 (MGMer. V p. 556,2). **gerund.** -undi: p. 1297,71. **partic.** perf. -fert(us): p. 1298,70. 1302,35. **adde** Cod. Karol. 21 p. 522,36. al. **partic.** fut. sensu pass. (cf. D. Norberg, Syntakt. Forsch. 1943. p. 199): p. 1298,15sq. al.

I de actione in unum ferendi: **A cogere, colligere - zusammenbringen**: **1 strictius**: **a de rebus i. q. comportare - zusammentragen** (cf. GLOSS. II 33,36 St.-S. -lerat cesameneraspoda); BEDA hist. eccl. 2,1 p. 79,30 cum . . . multa venialia in forum fuissent con-ta. EKKEH. IV. cas. 117 p. 386,6 paupertatulas, quas habent in medium -tas. **b de hominibus i. q. congregare - zusammenziehen, (ver)sammeln**: ANNAL. Ful. Ratisb. a. 884 p. 111,6 -tis . . . undique copiis. VITA Maxim. Trev. II 80 milite -to. THIETM. chron. 5,38 auxilio . . . -to. **2 latius**: **a gener. i. q. coadunare - vereinen**: HEIRIC. Germ. I 5,308 omnes -tis precibus, votis communibus instant. **b math.**: **a computare - zusammenzählen**: Ps. BOETH. geom. 918 (ed. M. Folkerts. 1970) sumatur . . . duarum medietas circumferentiarum (sc. MCCCC et CC) in unum -tarum, id est CCC. **b multiplicare - multiplizieren**: ANON. geom. I 4,32 has duas medietates (sc. XXXI et XXXIII) invicem -r, fient XXXIII. **c publ. et iur.**: **a de votis i. q. in unum dare - vereinigen (auf)**: LIBER diurn. 63 in personam domini ill. . . electionis vota -lisce nos (79. CONST. II 329 p. 441,19 unanimiter v. nostra limus in Conradum). **b de stipibus i. q. in commune, una impendere - zusammensteuern, gemeinsam aufbringen**: HEIRIC. Germ. I 5,276 qui (coloni) . . . coacti hanc extruxerunt -tis stipibus urbem. OTTO SANBLAS. chron. 26 p. 38,3 singulis . . . sumptus ambiciosissime -entibus. **absol. i. q. in partem (impensa) venire - sich beteiligen**: CHART. episc. Hild. I 527 (a.1197) quod vos cogeretis homines ecclesie sancti Nicolai

. . . -re vobiscum in servitio gallearum. ACTA imp. Winkel. I 335 cum homines ecclesie . . . consueverint . . . communicare et -re cum universitate predicta in faciendis fossatis . . . et omnibus aliis servitutibus. al. **γ -ta manu i. q. manu communi, una - gemeinsam**: CHART. Wirt. III 661 p. 138,2 (a.1222) fratribus meis . . . id mecum agentibus et idem pre-dium -ta manu . . . monasterio . . . contradentibus (CHART. Friedb. Hass. 53). **B conserere - an-, ineinanderfügen**:

- 1 c. sensu committendi**: **a manum -re**: **a sensu amicali i. q. iungere - reichen** (cf. GLOSS. II 522,57 St.-S. -re zese-mene slān): HEIRIC. Germ. I 5,79 pacis munia tutae -tis ineunt robusto foedere dextris. *in imag.*: STEPH. COL. Maurin. 5 (1) loculus . . . Maurini martyris inventur, qui Brunoni manum -ret et in altero latere Pantaleoni astaret. **β sensu hostili i. q. compugnare - handgemein werden, kämpfen**: HEIRIC. Germ. I 5,28 non -re manum, non fines hoste tueri. WALTHARIUS 60 huic (genti) -re manum. **b pedem -re i. q. procedere - aufeinander zugehen**: INVENT. Matth. 17^{med}: ubi -to proprius pede consertae manus egs. **2 c. sensu communicandi de colloquio**: **a (colloquium) habere, colloqui, (verba) facere, sermocinari - (ein Gespräch) führen, reden, (Worte) wechseln, konferieren, sich unterhalten** (cf. GLOSS. I 304,19 St.-S. -lisce chosun. 311,1 -lisce redinon): **α obi. sermo sim..** HEITO Wett. 3 visio, quam ipsis verbis ad invicem con-tis eo referente scribi fecimus. DHUODA 3,9,8 (Sources chrét. 225. 1975) in domo . . . magna . . . collatio-nes -untur multae. HROTSV. Pafn. 4,4 nec sermonem vobis-cum -o. BRUNO MAGD. bell. 81 quoslibet sermones. al. **β absol.**: STATUT. ord. Teut. p. 112,8sq. fratres, . . . si duo vel plures necesse habuerint colloqui vel -re, breviter -ant. FUND. Heinrichow. I p. 63,20 frater P(etrus) . . . latine semper se-cum (sc. cum duce) -bat. al. **de**, in: ERMENR. ad Grim. 9 p. 543,20 in his vobiscum -re, quae egs. RIMB. Anscar. 14 visum est illis de eadem legatione inter se -entibus egs. LAMB. HERSE. annal. a. 1071 p. 132,1 ego illuc veni -re cum eis de ordine et disciplina monasterialis vitae. OTTO FRISING. gest. 1,20 p. 33,18 ubi . . . convenient oreque ad os de hoc familiarius -ant. HELM. chron. 94 p. 185,7 -lit episcopus cum eo (duce) de commodis . . . ecclesiae. al. **adde** *de libro collationum*: CARM. libr. III 38,48 de . . . carismatibus -rt tibi Nesterus abbas (cf. Cassian. cont. 14sq.). **b (colloquio) tractare, disserere, consulere - (im Gespräch) erörtern, be-sprechen, beraten** (cf. GLOSS. I 768,4 St.-S. -li pechosota): **α c. acc.**: LEG. Wisig. 2,2 iudex . . . si . . . causam . . . cum eis (auditoribus) -re voluerit. EIGIL Sturm. 6 p. 137,6 (ed. P. Engelbert. 1968) multa tecum -re. RUD. FULD. Leob. 18 verbum vitae cum ea -bant (syn. tractabant). THANGM. Bernw. 19 forenses causas et rei publicae necessaria. EPIST. Worm. I 27 p. 50,9 principes regni . . . Mogontia se continent multa consiliantes, multa tractantes, multa -entes. al. **β c. enunt.**: LIUTOLF. Sever. II 2 quatinus invicem -rent, qualiter legationem . . . peragerent. ANNAL. Ful. II a. 873 p. 80,22 -bant ad invicem, quid . . . facere debuissent. BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 286,18. al. **seq. quia (c. oratione recta)**: BEDA hist. eccl. 2,2 p. 83,24 -entes ad invicem, quia 'egs.' **C componere - zusammen-, gegenüberstellen** (cf. GLOSS. II 433,8 St.-S. -r gaganmezzo): **1 gener.**: **a iuxta ponere - danebenstellen**: WALTH. SPIR. Christoph. II 1,221 pistricem Eridano -rt antarcticus ordo. **b compa-rare - vergleichen**: **a in univ.**: SCHOL. enchir. 1,255 (ed. H. Schmid. 1981) cane . . . mela modi deuteri et -r cum sono deutero, si egs. WIPO gest. 3 p. 21,8 quantum humana conditio creatorem et creaturam inter se -re audet. CARM. Bur. B 61,9^b,5 quam soli -o, repugnat tenero. al. **c. sensu compensandi**: MAPPAE CLAVIC. 194 si purissimi auri libra cum equo puri argenti simili pondere sub aqua -atur (HERACLIUS II 23). **b ad comparationem adhibere - zum, als Ver-gleich heranziehen**: WALAHFR. imag. Tetr. 111 cuius (regis) ad ingenium non -o dogma Platonis. CARM. Bur. B 31,5,4 dum considero, quid Dine contigerit, finem -o rapine quis fuerit. **γ coequare - auf eine Stufe stellen**: GODESC. SAXO theol. 7 p. 186,1 creatori non potest incorrupta -ri nedum cor-

rupta praeferrri . . . creatura. HROTSV. lib. 2 praef. 1,7 nec . . . tantae sum iactantiae, ut vel extremis me prae sumam -re auctorum alumnis. **2 spec. de relatione:** **a proportionaliter componere, in proportionem ferre - in ein Verhältnis, in Proportion (zueinander) setzen (medial. i. q. proportionalem esse, proportione quadam respondere - in einem Verhältnis, in Proportion zueinander stehen, einander entsprechen):** **a math.:** ANON. geom. I 3,4 numerus graduum . . . cum XII -atur, et qualis comparatio fuerit graduum ad XII, talis egs. 3,5 p. 321,17 gradus . . . cum XII tripla proportione -amus. *ibid. al.* spectat ad medietatem geometricam q. d.: GERB. geom. 6,7 p. 94,15 si . . . primum orthogonium ad quintum, id est vi ad CL, -as, in medio . . . XXX, qui quincupla utrosque collatione continet, investiges. 6,9 eadem . . . proportione per geometricam medietatem . . . orthogonii ipsi continuantur, qua . . . latera . . . univoca . . . sibi invicem -untur. **B mus.:** Mus. ENCHIR. 17,4 (ed. H. Schmid. 1981) in simphonia disdiapason medium ad utrasque octava regione -ri, extre mas sibi loco quinto decimo respondere. SCHOL. enchir. 2,203 (ed. H. Schmid. 1981) dupla habitudine voces hae -untur ut vi ad XII. FRUTOLF. (?) rhythmimach. 2,13 p. 196,15 quod, sicut in monocordo istis mensuris praedictae consonantiae colliguntur, ita in armonia neumae, quae non nisi ipsis consonantias fiunt, etiam ipsis . . . proportionibus consonant et -antur. *al.* remissius usu intrans. i. q. concinere - zusammenstimmen: ELIAS SAL. mus. 30 p. 57^b,14 quod quatuor, qui cantare debent, habeant voces -entes hoc modo, quod unus habeat vocem magis grossam . . . quam alii egs. **b comparando componere, referre ad (invicem) - vergleichend zusammenstellen, -ordnen, beziehen (auf), in Beziehung setzen, in Zusammenhang bringen:** **a in univ.:** ALBERT. M. summ. creat. I 4,69,3,3,2 p. 71^b,5 non est necesse, quod statim, quando aliquid iudicatur a ratione in se, -atur etiam ad aliud. bon. 503 p. 262,73sq. ratio . . . -ens aliquid non -rt nisi acceptum a rebus extra (animal. 21,16 p. 1330,37 ratione -ente memorias et sensata. *ibid. al. cf. l. 40.*) p. 263,6 videtur, cum -ens intellectus sit humanus, quod omne, quod habetur humano intellectu, sit habitum per collationem (summ. theol. II 15,93,2 p. 203^a,23 ratio est i. componens et dividens et -ens in lumine intellectus agentis accepta et in lumine principiorum determinata. *ibid. al.*) animal. 8,232 composition . . . est, quando unum -rtur alii secundum inesse vel non inesse. 21,11 inter omnia animalia plus -rt memorias suas pygmaeus. 21,15 p. 1330,9 oportet eum, qui disciplinae est perceptibilis, ea, quae videt et audit, diligenter attendere et -re et ex -tis memoria retentis experta sumere egs. *ibid. al.* **B comparando, per collationem deducere - durch Vergleich, Feststellung einer Beziehung ableiten:** ALBERT. M. animal. 21,11 ratio . . . est vis animae . . . ex illo (universalis) principia artium et scientiarum per similes habititudines -ens. **γ absol. i. q. comparando, per collationem (perceptorum) iudicare - durch Vergleichen, Herstellen einer Beziehung urteilen:** ALBERT. M. anim. 3,2,19 p. 206,27 (ed. C. Stroick. 1968) reminiscentia . . . fit mediante cogitativa, quae est actus rationis -entis de particularibus. animal. 21,19 simiae illi actu rationis aliquid simile habere videntur, qui -rt de intentionibus in ipsis sensibilibus . . . acceptis. *ibid. al.* **δ mediopass. i. q. comparabilem, collativum esse - vergleich-, vereinbar sein:** ALBERT. M. metaph. 12,2,1 p. 559,63sqq. (ed. B. Geyer. 1964) sicut formae diversae non sunt -tae ad invicem, sicut canes et equi non -untur, ita dicebant diversos numeros non -ri ad invicem. p. 560,9 unitates unius numeri -tae ad invicem non -untur unitatis alterius numeri egs. 12,2,3 p. 561,19sq. aut -untur (p. 1080^b,37 συμβλητα) unitates aut non -untur (p. 1081^a,1 ἀσύμβλητοι). p. 562,6 in mathematico numero sibi invicem -untur unitates. *ibid. al.*

II de actione (af)ferendi: **A afferre - hin-, herbeibringen:** **1 obi. res (partes corporis: p. 1296,10):** **a proprie:** **a in univ. i. q. apportare - hin-, herbeitragen, -schaffen (accedit ad notionem auferendi: p. 1296,3; cf. p. 1301,25sq.):** RHYTHM. 146,11,4 (*de nave*) victim . . . o multis. RIMB. Anscar. 18 p. 38,32 quae sibi de spoliis . . . provenerant, in

domum patris sui -lit. VITA Erasmi 87 corvus pastum . . . -lit. THIETM. chron. 3,18 reliquias sanctorum itinere in caelum divinitus -tas abisse. *al.* **β perferre - überbringen:** VITA Bonif. III 8 literas fidem dictis accommodantes feroci 5 . . . populo per se (*sc. Bonifatium*) -endas. **γ mittere - schicken:** WALTH. SPIR. Christoph. II 2,137 tibi salubrem promissi luminis (*sc. baptismatis*) imbreui -limus (*sc. angelus*). **δ apponere - anlegen (in imag.):** WALTH. SPIR. Christoph. I prol. p. 66,4 tu . . . operi tuę dignationis manum -ens superflua reseces egs. **b translate:** **a ponere - setzen (auf):** HEIRIC. Germ. I invoc. 99 spes omnimas speque summam in te -imus. **β subicere - unterbreiten:** MIRAC. Waldb. 1 (MGScript. XV p. 764,31; c. 1022) si quid imperite dilatavi, sub tuam correctionem et defensionem -re decrevi. **γ dirigere (in) - lenken (auf), zuwenden:** WIPO gest. 2 p. 17,17 vota, studia, consensus Francorum, . . . Alamannorum, quam optimam voluntatem habebant, ad nos -bant. **δ assignare, attribuere - zuweisen, zuordnen:** ALDH. ad Acirc. 112 p. 152,1 utrum ad arsin an ad thesin plura 20 tempora -antur. HERACLIUS II 23 quicquid in ipso opere fuerit sub aquis praeter solitum pondus, ad aurum . . . pertinet, quicquid autem levitatis, ad argentum . . . -endum est. **ε ascribere, imputare - zuschreiben, zugute halten:** WILLIB. Bonif. praef. p. 2,9 si dignum aliquid . . . conficerim, divino . . . munere ac praecepti vestri desiderio -endum est. **ζ promovere, augere - voranbringen, fördern:** ERMOLD. Ludow. 2,26 credita regna sibi -lit in melius. **2 obi. anim.** *i. q. adducere - hin-, heranführen:* **a strictius:** VITA Liutb. 26 p. 30,6 alium secum in forma caniculae -ens diabolus. 30 CARM. Cantab. 5,5^b,4 stella duxit quos (*magos*) . . . , donec, puer erat ubi, -lit. ANNAL. Magd. a. 1037 p. 171,23 augustus . . . episcopos trans Alpes conservandos -lit. *al.* **b latius i. q. introducere, inserere - zuführen, eingliedern:** EPITAPH. var. II 46,10 me genuit, fovit cleroque Colonia iuxnit levitatem suae -lit ecclesiae. **3 refl. (fere de hominibus; de animalibus: l. 53,56):** **a strictius i. q. adire, accedere, petere, se mouere (ad) - sich begeben, (hin)gehen, sich (hin)-bewegen:** **a in univ. (hic illic c. notione recedendi, confugiendi, e. g. l. 41,47):** LEG. Wisig. 9,1,8 quod si se fugitivus ad alia loca forte -lerit. ARBEO Corb. 14 quantum se in ima secreti -lit locum, tantum egs. 15 p. 202,17 se in Altemania -lit. ANNAL. Fuld. Ratisb. a. 893 p. 122,10 qui (*Engilscalchus*) . . . ad tempus se Maravos exul -lit. WIDUK. gest. 3,16 sese rex in orientales partes -lit. CONSUET. Trev. 46 (Corp. Consuet. Monast. VII 3. 1984. p. 299,15) quo (*signo*) auditio -ant se fratres lavandum. BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 310,16 episcopus . . . in quoddam castellum . . . sese cum suis . . . prudenter -lit. OTTO FRISING. gest. 1,20 p. 33,5 dux . . . ad propria . . . domicilia se -lit. persaepe. **β procum bere - sich (hin)werfen:** ARBEO Corb. 7 ad . . . Gregorii pape se -lit plantis. **γ (e)natare - hin(aus)schwimmen:** ARBEO Corb. 18 p. 209,6 qui (*piscis*) . . . se ad altiora maris -lit. VITA Corb. 13 p. 613,1 qui (*Ansaricus*) in mare mersus in interiora se -lit. **δ volando translire - hin(weg)fiegen (über):** FRID. II. IMP. art. ven. 2 p. 182,5 quod ambe longe . . . illigarent se invicem falconibus se -entibus altrinsecus. **b latius (accidente vel praevalente sensu translato):** **a pe tendo aggredi - sich wenden (an):** Sido ad Gozw. p. 240,3 in his malis constitutus sacerdos . . . in Lotherium imperatorem 50 se -lit egs. **β se (patrocinio) committere - sich (in den Schutz) stellen:** LEG. Wisig. 2,2,8 quicumque habens causam ad maiorem personam se propterea -lerit, ut egs. 5,3,4 quicumque patronum suum reliquerit et ad alium se forte -lerit. EINH. Karol. 3 p. 6,18 defuncto Karlomanno uxori eius 60 . . . sub Desiderii regis . . . patrocinium se . . . -lit. **γ trans gredi - übergehen (zu):** ANNAL. Trudp. a. 1204 (MGScript. XVII p. 292,46) archiepiscopi . . . regi Ottoni rebellantes ad Philippum se -lerunt (a. 1205 p. 292,49 ad Ottonom). **δ ingredi - eintreten (in):** THEOD. AMORB. Bened. II 1 p. 258,8 70 pro qua (*spe*) . . . eidem coenobio se specialiter -lit Sigebertus. TRAD. Scheftl. 258 puer Ölricus se -lit in ordinem nostrum ad serviendum Deo. BURCH. URSB. chron. p. 81,12 ad

ordinem Cisterciensium. *al.* **€ se convertere (ad)** – sich zuwenden: ARBEO Corb. 14 ad pristinum se -lit auxilium. BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 308,36 dominus apostolicus . . . ad caetera, quae adhuc synodaliter exsequenda restiterant, efficaciter se -bat. **de vita religiosa ineunda**: DIPL. Loth. I. 64 p. 174,23 (ed. Th. Schieffer. 1966) qui (*pauperes*) . . . Christi se militiae -lerunt. LAMB. HERSF. annal. a. 1076 p. 277,6 qui (*laici*) . . . se ad privatam tenuemque vitam propter Deum -lerant. TRAD. Scheftl. 62 dum se apud eos (*fratres Scheftlarenses*) ad conversionem -lit *Winthere*. BURCH. URSB. chron. p. 81,18 ad monachicam vitam. *al.* **ς se concedere** – sich anvertrauen: ARBEO Corb. 14 alterius se magisterio -lisce pertrectans. 41 p. 229,7 divino me -li consilio. WOLFHARD. Waldb. 2,10 (ed. A. Bauch. 1979) totam . . . se omnipotenti et virgini -lit *muliercula caeca*.

B offerre – darreichen: 1 *strictius i. q. porrigerre – (über)reichen:* **a in univ.**: WALAHFR. Blaithm. 112 (*in imag.*) -re coronam victori. DIPL. Otton. II. 51 abbas . . . nostram adiit celsitudinem . . . scripta . . . nostrae -ens praesentiae. CARM. imag. 12,1,5 sibi (*regi*) -rt angelus hastam. *in actu ordinationis, coronationis*: VITA Theog. 2,17 quorum (*episcoporum*) alter anulum illi (*episcopo ordinando*) et copium, sandalia alter et chirothecas . . . -at. CONST. I 168 p. 235,11sqq. ‘contulimus tibi insigne imperialis corona’ . . .; per hoc . . . vocabulum ‘-limus’ nil aliud intelligimus nisi . . . ‘imposuimus’. *ibid. al. cf. p. 1299,11.* **B c. sensu commodandi, (venum) dandi:** CARM. Bur. B 16*,27 (ed. B. Bischoff. 1970. p. 151) mihi -r, vendor, species emendas *eas*. **b translate:** **a de opere i. q. dedicare – widmen:** HRABAN. epist. 33 p. 467,13 ea, quae tibi a devoto famulo -ta sunt, . . . suscipe. **B de laude sim. i. q. agere – darbringen:** WILLIB. Bonif. 6 p. 35,18 ita ut . . . gloria et benedictio . . . domino Deo devote -rtur (-atur var. l.). **γ de servito i. q. praestare – erweisen, leisten:** DIPL. Heinr. II. 336 p. 427,2 pro . . . to et -endo servitio . . . curtem . . . donare. 2 *latius i. q. praebere – darbieten:* **a de rebus corpor., parte corporis:** **a in univ. c. sensu obvertendi:** HROTSV. Pel. 240 aurem regali ludens . . . -lit ori . . . divertens ora negata. **B refl. i. q. apparere, prodire – sich zeigen, hervorkommen:** RHYTHM. 146,33,3 extremos ad brumae me prima -o menses (*sc. viola*). **b de rebus incorpor.:** **a in univ. (medial. et refl. i. q. praebeti – sich bieten, sich ergeben):** ARBEO Emm. 12 ad locum dilectum cum pervenerat, occasionem egredere -lerat (WIPO gest. 28 p. 46,16 hac occasione utrimque -ta). WALAHFR. imag. Tetr. 1 quoniam se -lit hora. HRABAN. epist. 30,7 p. 454,33 prout oportunitas temporis se -lit. TRANSL. sang. Dom. in Aug. 12 (10) gratissima optione -ta. WALTH. SPIR. Christoph. I 16 Apollinis statuum -ta sororis manu trahendi facultate deiciens. *al.* **B refl. i. q. evenire, occurtere – sich ereignen, vorkommen:** ERMOLD. Ludow. 1,103 temporibus multis res haec se -lit anceps.

C deferre, dare – übertragen, geben: 1 *strictius i. q. tradere, tribuere, donare, impertire, largiri – übergeben, -lassen, zu-, erteilen, schenken, zuteil werden lassen, verleihen (cf. Gloss. II 21,8 St.-S.) -re bibringan. 118,46 -ant i. dent vel pimeinen(t).* 130,7 -re piuelahan. 271,20 -lit prahta. 344,8 -lerit forgap. *al.*: **a gener.:** **a de rebus corpor.:** PASS. Afrae I 3 ut . . . ameris et multa tibi -entur (-atur var. l.) pecunia. ANNAL. Iuv. I a. 739 munera (ARBEO Corb. 15 p. 204,9. *al.*) RIMB. Anscar. 16 p. 37,28 biblioteca, quam . . . imperator . . . patri nostro -lerat. POETA Saxo 5,512 thesauros. UFFING. Ida 2,1 qui (*presbyteri*) non locum, sed quid loco -retur, avidissime intendebant. *al.* **in usum dare – zur Verfügung stellen:** STATUT. ord. Teut. p. 39,20 pro arms vel indumentis sibi (*sc. fratri*) -tis (*theod.*: ‘die man im gibet’). p. 45,30sq. **B de rebus incorp. (saepe de donis divinitus datis; cf. p. 1298,23. 1299,8):** ALDH. ad Acirc. 142 p. 203,6 solertia ingenii gratiam . . . tibi divinitus -tam. WALAHFR. Wett. 874 Tutto, cui gratia . . . -lit eximios vitae perducere mores. carm. 16,5 sum memor auxili, mihi quod -re solebas. LUP. FERR. epist. 6 p. 18,5 subsidii -undi . . . copia. HRABAN. epist. 28 p. 444,16 si . . . Dominus . . . voluerit sanitatem

mihi tribuere facultatemque legendi atque scribendi -re. 34 p. 469,19 aeternam . . . vitam. WALAHFR. (?) carm. 55,2,3 spiritus alme, veni, -r tu verba precanti. WANDALB. martyr. invoc. 19 servo -r opem. TRANSL. sang. Dom. in Aug. 17 victoriam de hoste (HEINR. LETT. chron. 13,4 p. 70,21. *al.*). RUOTG. Brun. 1 providentia bonitatis Dei -tum est electis eius, ut *eas*. 32 dona salutis. MANEG. c. Wolfh. 22 p. 97,4 (ed. W. Hartmann. 1972) -ta homini inmortalitate. **persaepe. cumulare – häufen (auf):** EINH. Karol. prol. p. 2,6 tot beneficiorum in me con-torum inmemor. THANGM. Bernw. 22 p. 768,33 in quem (*regem*) Dominus cunctos thesauros divinae et humanae sapientiae -lit. *al.* **b publ., iur., canon.:** **a de praediis, possessionibus:** FORM. Marculfi 1,3 (ed. A. Uddholm. 1962) in villas . . . aecclesiae aut regia aut privatorum largitate con-tas aut qui inantea fuerint con-turas (*inde* DIPL. Pipp. 9 p. 14,12. DIPL. Karoli M. 85 p. 123,25. *al. cf.* DIPL. Heinr. III. 198^a p. 251,34sq. que . . . ibidem con-ta sunt vel -enda). LEX Baiuv. 15,10 si . . . maritus . . . in uxorem aut donatione aut testamento . . . -lerit facultates. COD. Lauresh. 429 si aliquid de rebus nostris locis sanctorum vel in substantiam pauperum -imus (*sim.* CHART. Sangall. A 21. TRAD. Patav. 16. *al.*). DIPL. Ludow. Germ. 4 si . . . de beneficiis divinitus nobis con-tis locis Deo dicatis quiddam -imus (*cf.* 61 si de rebus terrenis . . . loca [*A*] sanctorum . . . quiddam -imus. 65. *al.*). DIPL. Heinr. II. 3 p. 4,6 abbatiam . . . ecclesiae . . . firma traditione -imus. TRAD. Teg. 229 ne cuiquam in beneficium -atur *praedium* (231. 259. *al.*). DIPL. Frid. I. 199 p. 333,12 (ed. H. Appelt. 1975) allodia . . . in ius et proprietatem regni legitime -limus. TRAD. Scheftl. 271 p. 273,42 ea, que per donationes sive commutationes ecclesiis Dei -untur. HEINR. LETT. chron. 13,4 p. 71,13 regnum suum eidem ecclesie -ens a manu episcopi trium vexillorum . . . porrectione recepit. INNOC. IV. registr. A 255 beneficia. CHART. Ror. 38 (QuellErörBayerGesch. N.F. XXI. 1966) -limus . . . aream sub censu consueto . . . possidentam (*cf.* 55 sine censu). CHART. Carniol. II 247 bona . . . -lit feudali tytulo possidenta. CHART. episc. Hild. III 275 mansum. **persaepe. legare – vermachen (pass. i. q. obvenire – zufallen):** TRAD. Frising. 1032 p. 777,11 (a. 899) quatenus . . . easdem res . . . possideant et, quod libent, faciant quasi parentum successione con-ta. RUOTG. Brun. 49 p. 53,8 (testam.) cui (*gerontocomio*), quicquid predii nobis Tuitii est, . . . -o. *al. cf. l.18.* **legati nomine decernere – aussetzen:** CHART. Wism. B 537 (ed. L. Knabe, Das zweite Wismarsche Stadtbuch. 1966; a. 1277/78) Lambertus . . . -lit filie sue . . . III marcas annuatim ad tempora vite sue. **B de reditibus:** CHART. Monast. 18^b (a. 1187) cum . . . decimam . . . ecclesie -limus, ius donationis plene habuimus. CHART. episc. Halb. 337 Fridericus . . . ecclesie . . . in areis . . . redditus XVIII solidos annuatim solventes . . . legitima venditione -lit. CHART. Friburg. 30 domino Cünrado . . . decimam de novali montis . . . -limus ze rehtem erbe perpetuo retinendam pro v solidis *eas*. CHART. Lux. III 271 p. 290,28 XII denarios, de quibus fieri debet candela. CHART. Eberb. 425 p. 202,18 hunc . . . censem hoc modo -limus et -imus fratribus *eas*. *al.* **γ de hominibus (fere censualibus sim.):** TRAD. Teg. 391 (a. 1206/17) quod nulli abbatum licet eos (*censuales*) alicui hominum in pheudum -re. CHART. episc. Hild. II 853 liberam dimisi . . . meam ministerialem a ministerialitate, qua michi tenebatur, et eam beate Marie . . . Hildensem in ministerialem -li. **refl. (medial.: l.67) i. q. se tradere – sich zu eigen (über)geben:** DIPL. Heinr. II. 297 p. 366,10 qui (*homines commendaticii*) ex integrō cum omnibus suis . . . eidem (*sacro loco*) se -unt. TRAD. Ratisb. 899 quorum (*censualum*) parentes per libere manus traditiones ad aram s. Emmerammi se -lerunt (*cf.* TRAD. Frising. 1561^f homines isti sunt censuales ecclesie . . . de libera manu . . . -ti). *al.* **8 de officiis, dignitate, potestate:** LIBER diurn. 46 p. 37,6 quod sacri ordines . . . cum datione commodi -antur. EPIST. Lang. 20 p. 714,16 ne . . . sibi (*sc. sacro deditis officio*) regimen -fertum detrimentum . . . pariat. CONC. Karol. 39^B,24 quibus (*sub se constitutis*) . . . talem -ent potestatem abbatissae, ut vice sua

[Antony/Payr]

fungentes egs. DIPL. Otton. I. 86 p. 169,10 hec potestas super eandem familiam . . . archiepiscopo sit -ta. CHART. Brixin. 122 advocaciam. CHART. Argent. II 49 p. 33,2 iudiciorum officia. al. cf. l. 26sqq. *de potestate regia, regno*: DIPL. Ludow. Germ. 13 p. 16,17 infra regnum divinitus nobis con-tum (cf. 36 in regno a Deo nobis con-to). DIPL. Conr. III. 224 p. 397,21 imperium, quod nobis a superna maiestate -tum est. al.). VITA Heinr. IV. 3 p. 16,8 cum sibi (*Heinrico*) regiam dignitatem Roma non -lerit. CONST. I 164,3 quantum tibi dignitatis plenitudinem -lerit et honoris et qualiter imperialis insigne corona . . . -ens *Romana ecclesia* egs. (cf. p. 1297,24). OTTO SANBLAS. chron. 28 p. 41,3 nomen . . . regium corona imposita ei (*duci Boemiae*) -lit *imperator*. al. *et de iuribus, privilegiis c. sensu indulgendi*: CONC. Merov. p. 103,5 pro quibus (*culpis*) legis con-tas servis revocari iusserunt libertates. DIPL. Heinr. II. 39^a p. 45,38 quomodo . . . reges . . . sanctimonialibus . . . licentiam eligendae . . . abbatissae . . . -rent. CHART. civ. Erf. 77 p. 39,2 ius omne, quod sibi competebat in illa (*ecclesia*), libere -lit ecclesie Maguntine egs. CHART. Brixin. 61 pretaxatis . . . hominibus . . . pro iure -limus, ne . . . debeat infundari. al. *¶ de instrumentis c. sensu concedendi*: FORM. Senon. II 10 mandatum in te con-tum ut firmum . . . permaneat, manu propria subterfirmaui. CHART. Rhen. med. III 496 (a. 1233) testamentum . . . ecclesie . . . -fertum . . . ratum . . . habeo. *c eccl. et theol.*: *a de potestate (sc. spirituali; de ordine v. p. 1208,60sq.)*: CONST. Constant. 146 (ed. H. Fuhrmann. 1968; s. VIII./IX.) quantum potestatem . . . salvator noster suo apostolo . . . Petro -lerit in caelo ac terra (*item de potestate clavium*: MANEG. c. Wolfsb. 17 p. 81,16 [ed. W. Hartmann. 1972] vis solutionis et -ta potestas, que egs.). ALBERT. M. sent. 4,5,4 p. 110^b,7sq. potestatem . . . ministerium exterioris, in quo cooperatur minister Deo, potuit -re et -lit *Deus*. 4,6^{capit.} quibus est -ta potestas baptizandi. ibid. al. *¶ de sacramentis (expressius i. q. ministrare -spenden: l. 38)*: ALBERT. M. sent. 4,6,2 p. 119^b,4 quicumque baptizat intendens et servans formam ecclesiae, . . . ipse -rt characterem baptismalem. p. 120^a,9. p. 120^a,21 in -endis sacramentis. ibid. al. *de eucharistia*: GODESC. SAXO theol. 23 p. 327,16 dum ab ipso summo Christo pontifice porrigente tribuitur et -rtur *corpus Christi*. *¶ de indulgentiis q. d.*: INVENT. Matth. 20 Eugenius papa et Albero archiepiscopus . . . -lerunt ad dedicationem monasterii . . . triginta annos, decem et octo carenas. 21 unum annum indulgentia egs. (22). CHART. Traiect. 1722 benefactoribus . . . unum annum . . . auctoritate -imus Iesu Christi. *2 latius*: *a de rebus*: *a pendere, solvere - abgeben, -führen, zählen*: TRAD. Ratisb. 8 (a. 792) promitto, ut omni anno . . . II solidos sancto Dei -am. CONC. Karol. 19^G,25 ut . . . omnis homo ex sua proprietate legitimam decimam ad ecclesiam -at. EPIST. Meginh. 18 p. 212,9 cum . . . illi . . . in camaram vestram quicquam -re abnuissent. CHART. Welt. 21 p. 130,39 ut . . . singulis annis duos modios siliginis . . . nobis -ant egs. al. *remissius*: HEINR. MOESK. fund. (MGScript. XVII p. 301,19; c. 1263) ut, quicumque fiat canonicus huius ecclesiae, cappam -at ex serico. *¶ impendere, insumere -auf-, verwenden*: DIPL. Ludow. Germ. 147 p. 205,33 quicquid exinde ad nos venire debuerat, in luminaribus basilice . . . -atur. *¶ cedere, delegare - abtreten, weitergeben (an)*: CHART. march. Misp. III 402 (a. 1217/27) clericus . . . militi cuidam . . . querimoniam et causam, quam in . . . ecclesiam habere videbatur, -re presumpsit. *¶ concedere, admittere - zugestehen, gewähren*: WILLIB. Bonif. 6 p. 34,23 amicitiae foedera, quae . . . ab antecessore suo (*sc. papae*) sancto Bonifatio eiusque familiae con-ta sunt. TRAD. Frising. 702 hoc dominus episcopus benigne -ens egs. *¶ ?permittere, (arbitrio) linquere - Panheimstellen*: ARBEO Corb. 20 sinodus fecit *papa*, quorum collegioni sententia (sententiam 1) -lit, qui una voce eum (*virum Dei*) reverti proclamat. *b de hominibus*: *a commendare - in Obhut geben*: DIPL. Otton. I. 58 a genitore nostro . . . Heinrico rege ad prefatam -tus est ecclesiam *frater noster*. *b dedere - austiefern, stellen*: RIMB. Anscar. 30 p. 62,21 thesauris . . . atque obsidibus xxx

sibi (*regi*) -tis. *¶ constituere, destinare - bestellen, bestimmen*: EPIST. Teg. I 111tit. Christi . . . gratia ad hoc -tus, dominico quod est ovili custos deputatus. *¶ refl. i. q. se dare - sich überlassen, hingeben*: EBERW. Magner. 40 sopori se -lit. 5 *D (ef)ferre, parere, efficiere - (hervor)bringen, (ver)schaffen*: *1 obi. res corpor.*: *a in univ.*: ALDH. ad Acirc. 28,4 (*de perna*) clamidem pepli necnon et pabula pulpae -o. RHYTHM. 146,15,4 (*de palma*) nullum . . . de ramis cultori -o fructum. 146,28,1 arbor una, mihi (*sc. bombyci*) vilem quae -et escam. HRABAN. carm. 37,3 autumnus -et umbras. 81,19 quod terra moritur, frumentum plurima -rt semina. WALAHFR. Wett. 869 Theganmar . . . cui longa senectus -lit . . . canos. WALTHARIUS 1442 haec (*pulta*) pariter victimum tibi -et (-at V) atque medelam. Ps. ODO MAGD. herb. 293 valent *lupini* . . . capiti -re colorem. al. *b c. sensu effundendi, spargendi*: HUCBALD. carm. 2,140 Cinthia cessabit criseos -re colores. *2 obi. res incorpor.*: BEDA hist. eccl. 5,18 p. 320,22 huius (*aquaee*) gustum . . . multis sanitatem egrotis et hominibus et pecoribus -re. WALAHFR. carm. 66,3,6 hoc solum . . . preceris, quod tibi perpetuam noris -re salutem. RUOTG. Brun. prol. p. 1,11 cui (*Brunoni*) virtus laudem -lit. VITA Liutw. prol. (1) magnum aedificationis emolumentum -rt nobis lectorum in legendis . . . exerceri gestis piorum. Ps. ODO MAGD. herb. 1823 rem, subitum quae -rt saepe periculum. CARM. 20 Bur. B 200,5,2 Bacchus . . . -rt iocum, gaudia, risus et amores. al. *medial. i. q. fieri, accrescere - erwachsen*: HRABAN. epist. 24 p. 430,35 si quid vobis utilitas possit inde -ri. *E inferre, parare, facere - (bei)bringen, bereiten, machen*: *1 gener.*: *a de affectibus*: *a in univ.*: COD. Karol. 21 p. 522,36 per eas (*litteras*) . . . letitiae cumulum . . . nobis -fertum est. WILLIB. Bonif. 4 p. 15,2 magnum universis -lit gaudium. WIDUK. gest. 3,10 rex . . . laetitiam patriae magnamque gratiam -ens. al. *¶ expressius i. q. inicere, movere, concitare - einflößen, wecken, erregen*: HROTSV. Mar. 84 hanc (*Annam*) . . . spem partus homini nullam -re fideli (WALTH. SPIR. Christoph. II 4,80). WALTHARIUS 945 ne fors haec cuicunque metum, sed -at iram. OTLOH. Bonif. 1,14 p. 157,24 legentibus . . . tedium -re (*inferre var. l.*). al. *b usu vario*: *a inspirare - eingeben*: ERMOLD. Ludow. 2,39 quae tibi corde Deus . . . -lit, hortor, quantocius parens omnia perficias. *¶ iniungere - zufügen*: HROTSV. Cal. 9,11 iniun-riam. *remissius*: HROTSV. Mar. 113 nec penitus, quid -ret, scio, casus legali domino. *¶ imponere - auferlegen, verhängen*: WALAHFR. Gall. 2,1 p. 314,18 ultionis in eum divinus -tae signa. *b philos. i. q. indere, inducere - vermiteln, 'verleihen'*: ALBERT. M. bon. 509 p. 266,20 quae (*forma*) illustrat actu suo super alia et dat eis esse intelligibile, sicut lumen solis se habet ad colores in -endo esse visibile. anim. 2,3,6 p. 105,44 (ed. C. Stroick. 1968) aliquid animae esse, quod -rt formae sensibili esse intentionis (p. 106,70 esse intentionale). p. 106,25 si quaereretur, quid -at luci lucere secundum actum. 2,4,12 p. 165,27. ibid. al. *F proferre - vorbringen*: MIRAC. Hucberti 1,8 p. 821^F quid . . . inane -rs loquacitates? p. 822^A tale eis -lit (protulit 2) 55 responsum. PONTIF. Rom.-Germ. 80,20 (Studi e Testi 226. 1963) quisquis clericorum velit, -at quaerelam. HELM. chron. 52 p. 102,32 in quam (*pateram*) -unt, non dicam consecrationis, sed execrationis verba sub nomine deorum. al. *c notione proponendi*: WIDUK. gest. 1,9 p. 12,4 Irminfridus verba 60 legati in presentiam eorum (*principum*) -lit. *G contribuere, conducere - beitragen (zu)*: *1 strictius*: *a gener.*: HRABAN. epist. 2^b me . . . quicquid gratia divina possum, ad utilitatem proximi scribendo velle -re. al. CHART. Monast. 18^a (a. 1186) ad decorum domus Domini vel modicum aliquid -entes decimam quandam . . . ecclesię . . . tradimus. *b philos.*: ALBERT. M. metaph. 7,1,3 p. 320,1 (ed. B. Geyer. 1964) accidentia -unt multum ad cognitionem eius, quod quid est. 12,1,7 p. 557,12 nec . . . ideae -unt (p. 1079^b,13 συμβάλλονται) ad esse. *2 latius i. q. prodesse, utilem esse -zuträglich, förderlich, gut sein (für), nützen*: *a gener.*: *a in univ.*: ALBERT. M. veget. 6,14 suffumigatio aloes multum -rt vestibus et ad odorem et ad hoc, ne a tinea laedantur. [Antony/Payr]

animal. 12,136 sensui -rt mollities. *spirit.*: LIUTG. Greg. 12 p.77,4 his duobus testimonii . . . auditoribus multum -ri (-re var. l.) per carisma . . . spiritus sancti. EPIST. var. I 39 p.559,20 ut . . . corporalibus suis sensibus patrem suum . . . videret Christus, hoc quid ordini illi summo . . . -ret, non satis mihi appetet. al. **B expressius i. q. vim augere - die Wirkung verstärken**: HERACLIUS II 50 in medicinae confectionibus species <s>iibi permixtae invicem -unt. **b philos.**: ALBERT. M. eth. comm. 374 p.318,16 (ed. W. Kübel. 1968/72) ad id, quod 'communiciter -rt omnibus' (cf. p.1129^b,15 τοῦ κοινῆ συμφέροντος). **c natur. et medic. i. q. salubrem esse, iuvare - gesund, heilsam sein, helfen (für, gegen)**: **a in univ.**: ALBERT. M. animal. 7,94 pluviae . . . -unt (p.601^a,27 συμφέρουσι) fere omnibus piscibus. 23,54 vitali . . . calore ca-lens adhuc caro -rt gyrofalconi. al. **B de remediis**: MATTH. PLATEAR. gloss. p.375^D *diacamereon* -rt maniae . . . tentum in ore . . . -rt pectori, datum cum decoctione hyssopi . . . -rt asthmaticis egs. WALTH. AGIL. med. 2 p.89,15 ex sirupis -entibus ad ulcus. 6 p.97,41 ex hiis, que magis -unt contra dolorem renum . . . , est tina. ALBERT. M. veget. 6,85 haec . . . radix -rt hydropisi, sed est mala stomacho. animal. 23,87 contra . . . vitia renum pulverem candiae . . . tribue et -rt. THADD. FLORENT. cons. 44,119 si hee flebotomie -re non videantur, suspendantur. *saepe*.

H auferre, tollere - wegtragen, -nehmen: LEX Baiuv. 9,7 servus . . . , quod tulit (-llerit sP), reddat. cf. p.1296,3.

I commovere - bewegen: ALBERT. M. animal. 1,93 eundem modum natandi cum cauda habet omne *animal*, quod -rt (p.490^a,5 ελάσσα, sc. prave versum) et contrahit caudam egs.

adi. 1. conferens, -entis. conductibilis, utilis - zuträglich, nützlich: ALBERT. M. eth. comm. 113 p.101,45 (ed. W. Kübel. 1968/72) sectio vulneris est -s ad sanitatem (animal. 8,236 herbas -es sibi ad s.). animal. 8,226 quaecumque prudenter agunt *animalia*, sunt de rebus -bus et utilibus sibi (21,10). 8,235 ea, quae sunt -ia, dupliciter considerantur egs. ibid. al. **B expressius i. q. saluber - heilsam, wirksam**: ALBERT. M. veget. 6,288 sunt lata folia barbae Iovis et spissa et humida, -ia calefactioni hepatis.

2. collatus, -a, -um. 1 gener. i. q. (genere) compar - gleichgestellt, ebenbürtig: NIVARD. Ysengr. 4,1002 vulpes . . . -is generi patribus orta meo (sc. galli). **2 philos. i. q. comparabilis, collativus - vergleich-, vereinbar**: ALBERT. M. metaph. 12,2,1 p.559,24 (ed. B. Geyer. 1964) illae unitates, quae sunt in uno numero constitutae unam speciem entis, sunt quidem -ae (p.1080^a,23 συμβληγτάς) ad invicem, aliae vero egs. p.559,32 in singulis numeris . . . sunt unitates per unam naturam -ae et collectae egs. 12,2,3 p.561,23 quamlibet unitatem cilibet unitati esse non-collatam (p.1081^a,2 δούμβληγτος). ibid. al. v. et p.1295,60.63. **3 rhet. i. q. (bene) compositus - wohlgesetzt**: EKKEH. IV. bened. prol. 2,62 Atticus ornatus . . . omnis et in pictis vernans facundia dictis verbis -is (gloss.: concinnis) cedant prius et sociatis egs.

subst. 1. conferens, -entis m. qui tradit, dator - einer der überträgt, Geber: LEG. Wisig. 2,1,6 p.50,6 per quam (condicionem) aut impressio principis aut -is fraus . . . detegatur. CONST. II 172 (a.1232) si libero censuali bona censualia sibi collata in hominem conditionis alterius liceat absque . . . -is voluntate transferre.

2. conferens, -entis n. 1 quod praebet, conciliat - etwas das gibt, vermittelt: ALBERT. M. bon. 546 p.288,14 in legislatione (sc. in lege Christi) sunt -ia gratiam, ut sanguis Christi, mors, passio egs. **2 quod conductit, contribuit (ad) - etwas das beiträgt (zu)**: **a strictius**: ALBERT. M. animal. 8,226 quaedam . . . sunt de numero -ium ad utilitatem. 8,233 de -bus ad esse naturalis conservationem. ibid. al. **b latius i. quod prodest, utile est - das Zuträgliche, Nützliche**: **a in univ.**: ALBERT. M. eth. comm. 113 p.101,22 (ed. W. Kübel. 1968/72) quae (eligibilita) sunt tria, scilicet bonum . . . , -s (p.1104^b,31 συμφέροντος) idest utile, et delectabile. p.101,43 -s est delectabile (p.101,47 non omne -s est d.). anim. 3,3,3 p.211,70 (ed. C. Stroick. 1968) -ia . . . facientia laetitiam et inconvenientia . . . sunt contraria. animal. 8,226 -ia non so-

lum sibi privatim convenientia providere videntur *animalia*, sed etiam -ia communitati suea speciei. 21,17 videtur . . . genus symiarum prae ceteris animalibus brutis aestimare de nocivo et -e ex sensu et ymaginatione et memoria egs. ibid.

5 al. B expressius i. q. utilitas, commodum - Nutzen, Vorteil: ALBERT. M. pol. 3,5^d p.238^b,16 tyrannis . . . est monarchia ad -s (p.1279^b,7 τρόπος τὸ συμφέρον) monarchizantis. p.238^b,21 democracia . . . est ad -s egenorum, id est popularium. 3,8^s p.277^a,22sq. si . . . ponendae sint leges ad -s meliorum vel ad -s plurium. 4,8^d p.370^b,13 ad proprium suum -s. ibid. al.

3. collata, -ae f. 1 collatio, munus, stips - Schenkung, Spende, Beitrag: FORM. Andec. 49 quos (fratres) . . . ibidem . . . Deus de con-a christiannorum pascere videntur. DIPL. 15 Merov. I 90 p.79,45 quicquid . . . ex munere regum vel -a populi . . . inibi est additum vel conlatum (CHART. Wirt. I 18 p.18,30 quantumcumque . . . con-a p. ibidem delegavit tam terris, mansis egs. DIPL. Karoli M. 140 quantum . . . monachi de con-a p. in ipsa villa . . . habuerunt. al.). VITA Amand. 15 (MGMer. V p.439,19) Amandus tam ex munificencia regis quam et de con-a (con-is *Aia*) religiosorum viorum . . . ecclesias construebat. **2 tributum, stipendum - Abgabe, Steuer**: LEG. Lang. p.217,21 ut coloni terciatores non dent in -a nec in pacto. p.217,33 de aqua, herba et -a. 25 p.218,35 per unumquemque annum dare nobis -am.

4. collatum, -i n. 1 publ. et iur. i. q. collatio, munus, stips - Schenkung, Spende, Beitrag (cf. GLOSS. II 113,21 St.-S. ex -is giuverfun): DIPL. Merov. I 58 p.52,30 quicquid . . . ex munere regum vel -o populi . . . inibi erat additum vel collatum (91 p.80,47 de -is p. DIPL. Karoli M. 67 p.98,28 per -a p. 98 p.141,39 de -is p. seu pontificum). FORM. Flav. 44 p.481,41 solet contingit, ut . . . con-a bonorum . . . per meretrices expendantur. CHART. Brixin. 46 p.54,31 (a.1185) de -is . . . hec sunt: . . . duo mansi egs. EMO chron. p.491,31 presbiteri . . . ex confertis convivantur. **2 philos. (usu plur.): **a quod comparatur, per collationem componitur - das was (vergleichend) zusammen-, gegenübergestellt, in Beziehung gesetzt wird**: ALBERT. M. top. 1,1,4 p.245^b,42 syllogismus . . . est collectio et collatio eorum, quae compleunt . . . ratiocinationem, et ideo secundum differentiam sic -orum dividitur in species. **de sensibilium intentionibus modo collativo perceptis**: v. p.1295,46. **b quod comparabile, collatum est - das Vergleich-, Vereinbare**: ALBERT. M. metaph. 12,2,3 p.562,11sq. (ed. B. Geyer. 1964) ex non-collatis non fit etiam ipse idearum numerus, quia non-collata non faciunt collectionem. p.562,60 impossibile est ex non-collatis esse numerum aliquem. ibid. al. **3 eccl. de libro Cassiani i. q. colloquium - Gespräch**: CARM. libr. III 38,30 hos (libros) -a patrum . . . priorum in dupli forma comitantur bis duoden. 38,46 quid sit perfectum, . . . docemur -is trinis praceptoris Cheremonis (spectat ad Cass. conl. 11sqq.).**

adv. *collate. ratione congruentiae, modo collativo - unter dem Aspekt der Vergleichbarkeit, im Sinne der Vereinbarkeit: ALBERT. M. metaph. 12,2,3 p.563,23 (ed. B. Geyer. 1964) non contingit dualitatem dicere, nisi coniunctum et -e dicamus duas unitates egs. **Antony/Payr**

1. confertim adv. congregatim - in dichten Scharen: VITA Gamalb. 18 turbae, quae -m undique confluerant.

2. confertim v. confessim.

60 *confertorius (-nse: 1,65), -a, -um. (a conferre ut vid. [ad formationem cf. fertorius], ni subest confertus vel conse-rere) ferrum -um i. q. ferrum ad configendum (vel commo-vendum?) aptum - 'Dechsel': **1 de instrumento quadam in arte textrina adhibito (de re vix recte Heyne, Hausalt. III p.222sq.)**: GLOSS. III 300,73 St.-S. ferrum cons-um dehis-cisen (665,10 f. -um dehsile). **subst. neutr.**: GLOSS. III 627,14 St.-S. -um techsisen. **2 de parte molendini (sc. ferro quo lapides molares inter se coniunguntur)**: GLOSS. III 629,35 St.-S. ferrum -um dehsla.

70 1. confertus, -a, -um. form. -fers(us): HRABAN. epist. 15,12 p.415,14. v. et p.1303,11sqq. (loci spectant ad Itala Luc. 6,38, cf. ThLL. IV. p.172,23).

[Payr]

1 *stipatus, compressus – zusammengepreßt (usu absol.)*: **a** *de acie, militibus i. q. constipatus, densus – dicht(gedrängt, -geschart), (fest) geschlossen (cf. GLOSS. II 548,75 St.-S. -os huffoten): REGINO chron. a.860 p.79,6 Brittones ... -am (consertam A2.B) Francorum aciem impetunt (a.876 p. 112,18 -issimae acies. al.): CARM. de bello Saxon. 3,146 agmina. LAMB. HERSE. annal. a.1057 p.72,10 in -issimos hostes. a.1065 p.97,37 filius ducis ... in -issimos suorum cuneos se dedit. al. **b** *de mensura, rebus mensurandis i. q. (de)-pressus, solidus, cumulatus – festgedrückt, gut bemessen, reichlich (cf. GLOSS. I 725,18 St.-S. -am [corr. ex -sam c] kediuta, geduhit. 728,12sq. mensuram -sam; farcior ... inde confercior, -sus gistungkot. al.): **a strictius**: REGISTR. abb. Werd. 5,92 p.160,25 (s. XII.med.) premium ... solventem ... XII mod. bracii hord(ei) -i, XXIV mod. avene -i (syn. de pressi sim. cf. vol. I. p.1560,21. 1561,11sqq.). CHART. Bern. I 5,131 p.520,40 illam (*mensuram*) habeat -am et equalem. *spirit. c. sensu plenitatis, cumuli (cf. Vulg. Luc. 6,38)*: ABSAL. serm. 10 p.63^D secunda apparitio *filii Dei* ... mensuram ... -am ... in sinum nostrum contulit, quia egs. ALBERT. M. nat. bon. 151 p.63,47sqq. (ed. E. Filthaut. 1974) ipse (*filius Dei*) ... potest infundere cuilibet gratias suea mensuram ... -am ..., -am ..., quia confert nobis omne meritum ad cumulum retributionis. **B latius i. q. plenarius – vollständig, -wertig**: TRAD. Frising. 1438^a p.293,19 (a.1034) preses -a ac superaffluenti recompensatione universa presulii retribuit. **c de materia textilium i. q. contextus, coactus – verwoben, zu (grobem) Tuch, Filz verarbeitet**: VITA Landel. Ettenh. 1,7 (AnalBoll. 73. 1955. p.101,22; post s. X.med.) qui (*Iohannes baptista*) ... camelorum pilis -is vestitus erat (cf. Vulg. Math. 3,4). **2 refertus, repletus, plenus – vollgestopft, angefüllt, voll (fere c. abl., absol.: l.39)**: **a strictius de rebus, locis**: NOTKER. BALB. gest. 2,14 p.77,8 non iste naves -e mercimoniis, sed hostibus fetē sunt. OTTO FRISING. chron. 1,8 p.47,14 opibus ... -issimam ... urbem. HIST. de exp. Frid. imp. p.25,25 plaustra -a panibus, vino et ordeo. OTTO SANBLAS. chron. 40 p.63,17 inestimabili ... pecunia in thesauris regiis ... reperta erarium publicum apud Trivels -issimum reddidit imperator. **b spirit. c. sensu abundantiae**: EPIST. Hildeg. 1 p.329,12 per te flidunt nobis aquae viventes de Libano, de monte ... -o virtutibus. **b latius de hominibus**: CONC. Merov. p.167,12 ut nullus presbiterorum -us cibo aut crapulatus vino sacrificia contrectare ... praesumat.**

Payr

2. confertus v. confero.

confervā (-nse-, -nberba), -ae f. *alum, consolida – Beinwell, Große Wallwurz (Symphytum officinale L., cf. André, Lex. bot. p.99)*: GLOSS. med. p.80,18 sinputum: herba, quam alii confirmar dicunt, alii -servam egs. ANTIDOT. Augiens. p.54,22 betonica, bethi, -berba.

confervesco, -fervui (-bui), -ere. (*simul*) exardescere – (gleichzeitig) aufzucken: BERTH. (?) annal. a.1078 p.311,53 per totam aestatem plures undique motus ... -buerant.

confessio sim. v. confess-. **confesse v. confiteor.**

confessim v. confessim.

confessio, -onis f. *script. : -ff: p.1306,27. -exi(o): p.1304,46sq. -esi(o): p.1306,27. 1308,1. al. -inne: CHART. Bund. 681. de etym. : ALBERT. M. sent. 4,17,6 p.665^a,20 -o dicitur a con et for, faris.*

I proprie i. q. actio fatendi, confitendi, profitandi, quod confitendo, profitendo exhibetur – Bekenntnis, (Ein-, Zu-)Geständnis: **A gener. : 1 strictius**: **a in univ. : GODESC.** SAXO gramm. 2,50 p.471,23 Petri ... tres amoris -es. OTLOH. prov. I 31 (ed. W. C. Korfmacher. 1936) initium bonorum -o est malorum. HERM. IUD. conv. 15 p.111,27 (ed. G. Niemeyer. 1963) ab eo (*clericu*) veritatis -em extorsi. CAES. HEIST. hom. exc. 60 quem (*virum*) cum ... ex propria -e ... demonem esse intellexisset virgo egs. ALBERT. M. eth. comm. 341 p. 289,94 (ed. W. Kübel. 1968/72) iactator communicat cum virtute veritatis in -e boni, quod in ipso est. al. **de -e imbecillitatis in scribendo**: HROTSV. lib. 1 praef. 9 vis frangitur obiurgationis, ubi intervenit humilitas -is. **b de -e philo-**

sophorum: v. p.1306,34sq. **2 latius**: **a opinio (confessa) – (vertretene) Auffassung**: v. p.1343,33. **b conventum – Übereinkunft**: ALBERT. M. eth. 8,3,6 p.546^b,15sq. tales vi dentur esse amicitiae secundum quamdam -em (p.1161^b,15 διολογίαν), quae fit inter amicos; -em autem vocamus, quod pacti quamdam habet virtutem. **B publ., iur., canon. : 1 strictius**: **a in univ. : LEG. Wisig. 2,5,19 detectum facinus manifestis eorum -bus retinetur, qui egs. (suppl. 3^A p. 484,33 m. -bus indubie invenimus egs. CAPIT. reg. Franc. 294 p.422,32 sine aperta convictione vel manifesta -e).** CAPIT. reg. Franc. 197,8 post hanc ... -em cartulam suorum reatum et -is ... sacerdotibus tradidit (306,15 c. suea -is). CONC. Karol. 61 app. 1 p.796,25 -is meae publica inscriptio. STEPH. V. epist. A 25,3 ferri carentis ... examinatione -em extorqueri a qualibet sacri non censem canones. al. **expressus de -e conscripta**: CONC. Karol. 55 p.702,25 -em manu sua propria firmatam (p.703,4 secundum -em ipsis m. s. p. roboretam). **b indicium, testimonium – Aussage**: LEG. Wisig. 6,1,2 p.248,5 si aliut dictio accusatoris habuerit, aliut eius -o, qui subditur quaestioni. CHART. Bund. 390 p.290,6 (a.1175) partim ex dictis ... testium, partim ex -e ipsius Laurentii egs. CHART. Babenb. 219 postulavit ... a nobis (*sc. duce*) idem W(ernherus) -em suam coram nobis factam presentis scripti serie ... nos confirmare. CHART. Sangall. A add. 44,14 nobis ex -bus partium constitut evidenter egs. ALBERT. M. eth. comm. 343 p.291,60 (ed. W. Kübel. 1968/72) 'in -bus' (p.1127^a,33 διολογίας) iudicii, sicut in reddendis testimoniis. **de criminatione**: LEX SAL. Merov. 39,2 qui -o servi usque ad tres plagiatores admittitur (*inde* LEX SAL. Pipp. 66,2). **c ratio danda – Rechenschaft**: FORM. Laudun. 2 p.513,38 ad episcopo in causam -o(nis) de conloquio atque de prandio, quod ... habere debuissetis, interrogavi, cur hoc ita dimisisset. **2 latius i. q. declaratio, confirmatio – Erklärung, Bestätigung, Zusicherung**: **a in univ. : CONST.** III 49,6 (a.1274) novam concessionem omnium ... confirmationum et -um, quas ... imperatores ... summis pontificibus ... prestitis noscuntur. **b de debitis receptis vel solvendis**: REGISTR. Trident. I 156 p.129,22 (a.1220) dominus O. ... dictas -es (*sc. de facto solvendo*) recepit. CHART. Bund. 670 semper erit tacitus et contentus in ac -e et solucione (710. ibid. al. v. et l.46. p.1308,1). CHART. Ticin. 120 p.90,31 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. II. 1931) ratum habendo dictam solucionem et -em solucionis. CHART. Gosl. I 576 ut ... huius recognitionis -o ... maneat firma stabilitate secura. CHART. Ticin. 28 p.67,22 (ed L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. I. 1929) in qua fine seu -xione ... convenirent ... esse ... contentos. p.67,29 hoc breve -xionis fieri rogaerunt. CHART. Bund. 824 in qua -e et receptione egs. CHART. Heist. 169 (epist. papae) non obstantibus -bus ... contractuum tempore interiectis. al. v. et p.1308,3. **pactio – Vereinbarung, Vertrag**: CHART. Bund. 472 (a.1195) pro reddendis eis ... libras quadraginta ... ex -e mutui. **c de cessionibus**: CHART. Bund. 676 (a.1228) in qua -e (*sc. refutationis*) ... Morandus promisit ... stare. CHART. Ticin. 128 p.109,24 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. II. 1931) decima ... est comunitatis de Mendixio ex dacione et -e ei facta a comune de Mediolano egs. **de dono nuptiali**: CHART. Solod. 407 (a.1241) testes de visu et auditu huius rei secundeque donationis et iterate -is (item 408. 409. 410). **C eccl. (cf. CAES. HEIST. mirac. I 3,1 p.110,18 triplicem esse -em, laudis, fidei, criminis. al.): 1 de peccatis, culpa sim. (absol. plurumque i. q. exomologesis, professio peccatorum – Sünden-, Schuldbekennnis, Beichte; cf. GLOSS. IV 314,3 St.-S. -o pi- giht): **a def., praecepta, quaestiones sim.**: CONC. Karol. 37,33 -o ... quae Deo fit, purgat peccata, ea vero, quae sacerdoti fit, docet egs. CONSUET. Marb. 39 (Spicil. Friburg. X. 1965) dextram ... ponat super pectus, quod est signum -is. CAES. HEIST. hom. exc. 104 ut facta -e aliquod munus offerant sacerdoti, quasi in testimonium factae -is. ALBERT. M. sacram. 92 p.65,46 dico ... -em generalem, in qua confitetur homo omnia, que habet in conscientia tunc temporis. 141^{capit.} de -e. 142 p.94,66sqq. duplex est -o, scilicet reco-**

{Antony}

gnitio peccati in circumstantiis et actu coram Deo, et haec est -o cordis *e.g.s.* 143 p. 95,34sqq. -o, quae est accusatio delicti, distinguitur in -em oris manifestantem peccatum aperte in specie et in numero et in -em obscuram *e.g.s.* 145 p. 96,4 -o . . . a Domino est instituta. 146^{capit.} quid sit -o. 157 p. 103,33 in -e duo sunt, scilicet peccati enarratio et absolution per claves. 162 p. 106,44 propter periculum sigilli -is, quod non sacerdotes nesciunt conservare. sent. 4,17^{capit.} de -e sacramentali *e.g.s.* (4,18^{capit.} *ibid. saepe*). Is. 1,16 p. 25,5 -o . . . debet esse simplex, vera et integra. 3,9 p. 53,85 paenitentia cum partibus suis, contritione, -e et satisfactione. *persaepe v.* et *l.64,66. p. 1308,35.* **b exempla:** **a in univ. (de titulo libri: l.26):** HILDEG. Far. 119 (MGMer. V. p. 199,27; a. 860) quam . . . cotidie . . . intentus in renovandis -um penitentiis extiterit. PONTIF. Rom.-Germ. 99,67 (Studi e Testi 227. 1963) missa post -em (*item* 137^{tit.}). RATHER. coni. 3,1,101 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p. 119) in libro -is meae (8,1,237). SIGEB. GEMBL. catal. 838 [ed. R. Witte. 1974] *Rathei-* *rius* scripsit . . . um librum unum. *cf. p. 1307,63.* Ioh. CANAP. Adalb. A 17 (ed. J. Karwasinska. 1962) in cogitationibus suis ad humilem -em semper configuiens. RUP. TUIT. vict. 4,16^{capit.} (ed. R. Haacke. 1970) cum uterque, scilicet et Saul et David, dixerit 'peccavi', que cause discernant in ambobus vocem eiusdem -is. CAES. HEIST. mirac. I 3,27 qui si semel peccata sua ore fuerit confessus, postea scripto se confundere poterit, . . . sicut sanctus Augustinus fecisse legitur in libro -um. *al. expressius i. q. paenitentia, actio paenitentiae - Buße,* das Bußetun (*praevalente sensu actionis: l.31*): ARBEO Corb. 36 in -is atque orationis studio . . . gerens vitam. TRANSL. Phil. Cell. 4 ut . . . ad monasterium sancti viri concurrerent ibique . . . -em acciperent. VITA Bav. I 14 post -em penitentiae, quam a . . . pontifice perceperat. *v. et p. 1306,69.* **β de -e monastica vel laica g. d.:** IONAS BOB. Columb. 2,17 p. 269,27 celata . . . vitia matri per -em prodit. VITA Phil. Cell. 4 -em suam, sicut mos est sacerdotibus dare, sic illi (*eremita*) dedit potens quidam. WOLFHARD. Waldb. 4,12 p. 328,29 (ed. A. Bauch. 1979) ut suae confusionis enormitas alicui ex sanc- timonialibus medicinali -e secretius pandetur. *al. γ de -e publica:* VITA Goar. 7 p. 419,11 ut diabolus . . . de tua pu- plica -e et digna penitentia satis ingemescat (ANNAL. regni Franc. a. 822 p. 158,9 dominus imperator . . . publicam -em fecit et paenitentiam egit. *al.*). THEGAN. Ludow. 23 *impera-* *tor -em dedit coram omnibus episcopis suis. al. δ de -e privata:* VITA Elig. 2,8 p. 701,3 videres . . . nonnullos ad -em piaminum concurrentes. ALCUIN. epist. 138 p. 216,27 nemini ex laicis suam velle -em sacerdotibus dare (VITA Bertilae 6 [MGMer. VI p. 106,12] ut datis -bus paenitentiam pro peccatis suis agerent. *al.*). CAPIT. reg. Franc. 79,1 quod presbiteri de -bus accepto pretio manifestent latrones. VITA Bertini 19 (MGMer. V p. 765,18) Walberto . . . pater -um beatus fuit Bertinus. PASS. Ragneb. 7 (MGMer. V p. 211,12) sacerdos ille, qui eius (*Ragneberti*) -em susceperebat (ANNAL. Xant. a. 867 p. 24,19. *al.*). DIPLO. Ludow. Germ. 178 p. 256,23 (spur.) in -e peccatorum audienda (CHART. Friburg. 101 [epist. papae] qui [*plebanus*] -es eorum [*parochianorum*] audiat. *al.*). THIETM. chron. 4,65 in relicto habitu monachico se nimis peccasse facta -e (6,46 peracti facinoris -em feci. *al.*). CHART. Naumb. 124 p. 108,39 in omnibus, que divina sunt, in baptismo, in -e et in sepultura. CAES. HEIST. mirac. I 3,14 p. 127,33 sub typo -is (3,43. *ibid. al.*). CHART. Babenb. 396 p. 241,2 coram . . . archiepiscopo in forma -is (*theod. 'peicht'*) et penitencie constituti *e.g.s. persaepe.* **ε de -e in periculo mortis facta:** CONC. Karol. 7,2 ut nullus absque via- tiquo et absque -e vitam istam excedat. CAPIT. reg. Franc. 248,26 ab infirmis in mortis periculo positis per presbiteros pura inquirenda est -o peccatorum. VITA Austrig. 17 (MGMer. IV p. 200,18) plenus dierum in bona -e obiit. THIETM. chron. 2,26 -e . . . peracta emisit spiritum. BERTH. (?) annal. a. 1056 morbo ingravescente infirmatus et . . . poenitentia et -e purissima praemunitus *e.g.s. saepe.* **de -e ante pugnam ineundam facta:** THANGM. Bernw. 24 palatini . . . -e . . . purgati, sacro quoque viatico . . . muniti, . . . egredi et hostes

. . . impetrere parant. *al. ζ de -e per formam orationis facta:* MEMORIALE qual. 5 (Corp. Consuet. Monast. I. 1963. p. 234,7; s. VIII. ex.) convenientes ad primam . . . donent -es suas vicissim . . . pro se orantes. WALAHFR. exord. 27 p. 512,15 debet spiritualis pater . . . ei, quem de fonte regenerationis suscepit, . . . insinuare -em. GERH. AUGUST. Udalr. I 4 p. 392,10 am- monitione facta ad populum et -e populi accepta indulgentiam . . . eis fecit. CONSUEL. Marb. 156 (Spicil. Friburg. X. 1965) dicant -em, que nec ad missam nec ad horas, quibus dicenda est, verbis amplioribus dicitur quam huiusmodi: *e.g.s.* NIVARD. Ysengr. 7,165 in templis tacitura preit -o missam. LIBER ordin. Patav. 1,2 p. 937,16 ad completorium facta -e. 5,10 p. 991,36 post quem (*psalmum*), ut mos est, inclinans se -em facit sacerdos. *saepe.* **2 de fide, doctrina sim. (absol.** plerumque i. q. θωολογία, professio fidei - Glaubensbekennnis): **a strictius:** **a in univ. (in titulo libri: l.24):** PASS. Afrae I 7 qui (*Iesus Christus*) glorificat sanctos suos per bonam -em in saecula saeculorum. BEDA hist. eccl. 5,20 p. 332,2 in catholicae fidei -e (CONC. Karol. 19^E p. 155,12. HRABAN. epist. 40 p. 478,16 in ecclesiam per baptismum et -em verae f. . . introductos. Ioh. VIII. epist. A 208 p. 178,15 de -e recte f. eius [*Tarasii*. *al.*]. VITA Lupi Trec. 4 (MGMer. VII p. 297,12) omnes . . . ad fidem trinae -is ab errore populos adduxerunt. GODESC. SAXO conf.^{tit.} -o Godescalchi monachi damnati. RIMB. Anscar. 42 p. 77,33 in -e Christi perseverans (PURCH. Witig. 318 quem [*Januarium*] fecit . . . subire palmam martyrii victrix -o [-fessio A] C. ADAM gest. 3,70 p. 218,23 decollari . . . in C. -e. *al.*). HEINR. LETT. chron. 21,4 in sincera -e christiane religionis. *saepe.* **in malam partem de haeresi vel doctrina gentili:** CONC. Karol. 19^F p. 160,23 nec vestrae me paucitati in -e (consensione R) huius novae assertionis socium admitto. MANEG. c. Wolfh. 6 capit. p. 42,13 (ed. W. Hartmann. 1972) de non sana eorum (*philosophorum*) -e. 5 p. 54,6 in prima parte sui (*sc. Macrobi*) philo- sophice -is. 11 p. 65,16. ALBERT. M. sent. 4,13,7^{capit.} an -o Berengarii . . . sit vera. *ibid. al.* **β de symbolo:** ELIG. praed. 2 (MGMer. IV p. 752,1) haec . . . cautio et -o vestra. CONC. Karol. 34 p. 250,16 haec est catholicae eclesiae fides, hanc -em servamus atque tenemus. MANEG. c. Wolfh. 21 p. 92,13 (ed. W. Hartmann. 1972) huius (*spiritus sancti*) inspiratio est, quod ubique sentit catholica -o sacerdotum. ALBERT. M. sacram. 60 p. 43,21 quis obligatur in -bus catechismi, utrum patrinus vel puer? *al. huc spectare possunt etiam nonnulla exempla supra allata, e. g. l.21. adde:* LIBER diurn. 46 p. 37,4 eam (*fidem*) rectam esse ex sollemnis symboli -e didi- cimus. **b c. colore quadam:** **a vita more confessoris per- acta - Bekennertum:** ALDH. virg. I 47 p. 300,17 quarum prima (*sc. Scholastica*) sub -is titulo, licet cruentae passionis occasio defuisset, in consortio catholicorum . . . dege- bat (50 p. 305,2. EPIST. Bonif. 14 p. 26,18 ad venerabilem fratrem . . . -is t. notatum). WALAHFR. carm. 20,43 hos (*con- fessores*) perfecta suo servans -o regi fecit in aetheria con- sortios requie. *al. β martyrium - Martyrium:* BEDA hist. eccl. 5,24 p. 359,6 librum vitae et passionis (-is var. l.) sancti Anastasii. PASS. Flor. 2 in -e gaudens succedit. *al. cf. l.27.* **c latius:** **a fides - Glaube:** ANAST. BIBL. epist. 5 p. 412,3 cum Petro super petram verae -is stantes. **β promissio - Gelöbnis:** REGESTA Alsatiae 656,9 (ed. A. Bruckner. 1949; dipl. Richardis imp.) nisi . . . pura -e promittat abbatissa summi pastoris pastorale in omnibus sequi vestigium. **γ appellatio, nomenlatio - (Namens-)Nennung:** RUP. TUIT. vict. 6,22 p. 205,22 (ed. R. Haacke. 1970) illum (*filium Dei*) manifesta -e prius confessus est inimicus quam amicus (*sc. Nabuchodonosor*, cf. Vulg. Dan. 3,9sq.). *ibid. al.* **3 de laude, gratia sim. (absol.** plerumque i. q. *praeconium, profesio laudis - Lobpreis, Lobbekenntnis;* cf. Gloss. I 571,47 St.-S. -em lop. *al.*): BEDA hist. eccl. 2,11 p. 106,20 (epist. Bonif. V. papae) quatinus . . . hilari -e . . . Deo . . . gratias exsolvamus. ALCUIN. epist. 138 p. 217,15 licet non semper -o poenitentiam significet, sed saepissime laudem. HRABAN. inst. cler. 1,33 p. 76,13 illorum (*sc. caelestium potestatum*) vocibus . . . humanas adsociare -es. TRANSL. Libor. 31 p. 157^a,15

[Antony]

cum . . . cleris in ymnis et -bus Deum benedicet. PONTIF. Rom.-Germ. 99,417 (Studi e Testi 227. 1963) de psalmo 'confitemini Domino', qui sonat in -em laudis (HELM. chron. 73 p. 141,35 in oratione et -e l. DIPL. Conr. III. 297 [ed. F. Hausmann. 1969; spur.] superhabundat in te -o summe l. per sanctimoniam vite innocentis). RUP. TUIT. off. 9,2 1,84 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. VII. 1967) Iudas . . . quod interpretatur -o, Christum significat (cf. Hier. nom. hebr. p.7,19). vict. 7,26 p.239,7 (ed. R. Haacke. 1970) -em, id est laudem, perficit. al. cf. p.1306,63.

II meton.: A iur. i. q. charta debitum receptum vel solendum confirmans, apōcha - (Empfangs-, Schuld-) Bestätigung, Quittung: CHART. Tirol. 928 (a. 1230) lectis -bus hinc inde factis. CHART. Tirol. notar. I 574 p.280,6 visis testibus, -bus et rationibus utriusque partis. CHART. Bund. 773 ego Oprandus notarius . . . hanc -em (concessionem ed.) tradidi et scripsi (1020 ego Martinus . . . hanc -em t. et s.). CHART. Turic. add. XIII. 558^a quod . . . -es a me emisse sint. CHART. Bund. 1092 p.52,28 omnibus aliis -bus et scripturis hodie et hinc retro factis. al. **B eccl.:** 1 pecunia pro -e audienda data - Beichtgeld (de re cf. p.1304,68sq.): VITA Richar. 7 (MGMer. VII p.448,5) tam elymosinam quam -es pro culpas dare. SIGEB. GEMBL. chron. a. 1105 p.369,4 (epist.) se (sc. pa-pam) daturum eis (comiti eiusque filio) centum libras denariorum Papiensium et unciam -is. CHART. Laus. 511 tercia pars oblationum et -um est capellani. 2 (locus inter altare et) sepulchrum (martyris situs), crypta - (Raum zwischen Altar und) Grabkammer, (Märtyrer-)Grab, Krypta, 'Confessio' (de re v. LThK. 2III. p.35sqq.): a de -e sancti Petri: LIBER diurn. 57 electus venit ad -em. CONC. Karol. 3^B,15 p. 22,5 in basilica beati apostolorum principis Petri ante -em. COD. Karol. 51 p. 573,23 ante ipsius ianitoris regni celorum sacram -em. ANNAL. regni Franc. a.801 p. 112,24 cum rex ad missam ante -em beati apostoli ab oratione surgeret. RIMB. Anscar. 13 p.35,9 ante corpus et -em sancti Petri apostoli. ADALB. MAGD. chron. a.967 p.179,8 papa . . . Ottonom regem . . . ante -em beati Petri cesarem . . . ordinavit. OTTO FRISING. gest. 2,32 p. 140,26 princeps . . . a summo pontifice . . . usque ad -em (ecclesiam A) beati Petri deductus est. saepe. **b usus vario:** GESTA Aldr. 2 p.311,22 in -e . . . altaris . . . apostolorum reliquias . . . composit. PONTIF. Rom.-Germ. 33,40 (Studi e Testi 226. 1963) ponit tres portiones corporis Domini intus in -em (-e G) . . . et recluduntur reliquia intus in -e. NOTAE Emm. (MG Script. XV p.1096,5) secundam -em principali altari beati Emmerami imposuit. ADAM gest. 1,11 p.13,8 Liudgerus . . . recessit ad -em sancti Benedicti, Willehadus . . . repedavit ad sepulcrum sancti Willebrordi. TRAD. Ratisb. 655 p.321,24 quatinus . . . censem suum . . . ad eiusdem prefati martyris Emmerammi -em (antea: ad altare) offerrent. HIST. Aret. 9 (MGScript. XXX p.1481,11) de -e . . . que est sub altare sancte Mariæ. DEDIC. Erf. (MGScript. XXX p.482,9) in superiore -e. CHRON. Basil. a.436 hic (*Sixtus*) fecit -em sancti Laurentii martiris . . . altare -is argenteum. IOH. CODAGN. annal. a. 1185 p.13,17 subtus tertium altare de -e. saepe. de sepulchro extra ecclesiam sito: HIST. Mosom. 1,6 p.604,15 beati Arnulfi in tumulo adhuc quiescentis pretiosa -o. LAMB. TUIT. Herib. 2,7 p.1250,25 locatur eius (abbatis) feretrum iuxta tumulum patroni . . . ut fides eius adhiberetur promissio, qua eum suae sotiani praedixit -i.

*confessionalis, -e. confessionem continens - Bekennnis-, Beicht-. RATHER. conf. tit. (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVIA. 1984. p. 221) excerptum ex dialogo -i cuiusdam scelerissimi, mirum dictu, Ratherii egs. cf. p.1305,17sqq. adv. *confessionaliter. per confessionem - in Form eines Geständnisses: CHART. episc. Spir. 353 p.318,5 (a.1268) maritum . . . sororis sue in obitu suo -r protulisse . . . se non bene possidere vineam.

*confesso (-fie-, -eso), -avi, -are. confirmare, declarare - bestätigen, erklären: CHART. Bund. 499 (a.1202) dedit investituram duos caseos, sicut ibi -fesaverunt. 728 -fesando, allie carte confessionis si essent facte et scripte, erit tacitus et

contentus in ac confesione et soluzione. CHART. Ticin. 122 p.96,12sqq. (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. II. 1931) in . . . carta confessionis continetur, quod . . . Iohannes de Mondadicio -ffessavit . . . -verat, quod egs.

5 **confessor, -oris m.** script.: cun-: l.20. adde AGNELL. lib. pont. 16. 119. comf.: TRAD. Frising. 1199. -ves: CHART. Sangall. A 35 -vessure. -fesor: l.14,19. adde TRAD. Frising. 253. al. -sur: l.7.

1 qui confitetur, confitens - Bekennen: a spectat ad confessionem fidei (cf. GLOSS. III 182,44 St.-S. -es bihtere): CONC. Karol. 1,5 sub nomine sanctorum martyrum vel -um (ANGILB. inst. 15^{capit.} de sollemitatibus sanctorum apostolorum et m., -um atque virginum. CONC. Karol. 36,36 festivitates m. vel -um [-fesorum var. l.] observare. cf. HRABAN.

15 hom. I 37 p.70^C martyres graece testes interpretantur; -es vero latine laudatores significant. LIUTOLF. Sever. I 4 p. 290,38 Severus . . . non fuit martir, sed -r. saepe). ARBEO Corb. 2 ad beati Christi -is . . . Germani ecclesiam (FORM. extrav. I 26 ad altare sancti Maximini, -fesoris C. AGNELL.

20 lib. pont. 129 p.363,18 iuxta tribunal monasterii beati cun-is C. Severini. cf. ADAM gest. 1,29 Dei. 1,61 Domini. saepe). NOTIT. Arnon. praef. p.4,14 dominus Hrobertus episcopus atque -r (THANGM. Bernw. p.758,12 vita Bernwardi episcopi et -is. cf. DIPL. Zwent. 12 sanctus Remaclus -r et pontifex.

25 al.). PONTIF. Rhen. sup. 222^{tit.} in natale sancti Silvestri et in cunctis -bus. PAUL. FULD. Erh. 1,6 (10) professione -r, labo-ribus martyr, legatione apostolus. TRAD. Scheftl. 491 reliquiae Leonardi -is, Davidis -is, Abre -is. persaape. adde: DIPL. Frid. I. 502 p.432,41sqq. (ed. H. Appelt. 1979) elec-

30 tum et sanctissimum -em eum (*Karolum imperatorem*) fate-mur et veneramur in terris, quem . . . inter sanctos -es sanctum -em et verum -em credimus coronatum in celis. b spectat ad confessionem peccatorum, paenitentiam: CONC. Karol. 37,32 instruendus est . . . peccatorum suorum -r, ut

35 de octo principalibus vitiis . . . confessionem faciat. IOH. VIII. epist. A 42 p.40,37 vere satisfactionis -bus parcendum est. al. c spectat ad confessionem laudis: RUP. TUIT. vict. 10,4 p.314,20sq. (ed. R. Haacke. 1970) ubicumque sit Iudeus, ubi-cumque sit -r verus, qui et nomine et re sit -r, quod sua inter-

40 pretatione significat hoc nomen, quod est Iudeus (cf. Hier. nom. hebr. p.75,22). 2 de eo, cui confessio fit i. q. pater, sacerdos confessionis - Beichtwater, Beichtiger: WALAHFR. Wett. 871 -fratrum. CAPIT. reg. Franc. 248,26 penitentiae modum a suo -e impositum diligenter obseruent. DECRET.

45 Burch. 19,5 capit. p.943^C interrogationes, quibus -r confiten-tum debet interrogare. STATUT. ord. Teut. p.31,28sq. veniens infirmus . . . confitebitur peccata sua, si vires et -em (theod. 'deme er bihte') habuerit, et communicabit, si -i (theod. 'bihte') videbitur expedire. CAES. HEIST. hom. II p.10^a epis-copus sub archiepiscopo, ille sub papa, papa sub potestate -is sui est. ALBERT. M. sent. 4,17,39 p.717^a,31 si . . . sint plures -es egs. SALIMB. chron. p.446,7 -r . . . pape erat qui-dam . . . frater Minor. saepe.

1. confessus v. confiteor. 2. confessus v. consensus. 55 confessim adv. script.: cumf.: l.65. comf.: l.66. -ssim: l.68.

statim, continuo, extemplo, mox, sine mora - sofort, so-gleich, auf der Stelle, alsbald, unverzüglich (interdum i. q. raptim, celeriter - eilends, schnell, e. g. l.70; cf. GLOSS. I

60 74,25 St.-S. -m huui aina. 75,25 -m sniumo. 196,8 -m cahun): WILLIB. Bonif. 6 p.31,18 cum . . . arborem succidisset . . . -m immensa roboris moles . . . corruit. HUGEB. Willib. 1 p. 88,42 statim . . . postquam illi vota voverunt . . . , -m gratas postea a Domino petitionum consequebantur effectum.

65 AGNELL. lib. pont. 17 qua hora ieris, pontifex cum-m ordinariis. VITA Leod. 1,297 (MGPoet. III p.14) com-m proceres veloci calle viantes . . . recurrent. UFFING. Ida 1,16 quo (presbytero) -ssim praesentato egs. FROUM. carm. 14,16 hoc . . . currant . . . silicerni, si non -m, tamen ad spectacula

70 sensim. BERTH. (?) annal. a. 1077 p.300,18 -m . . . ad ipsam usque ripam fluvii . . . perveniens. ALBERT. M. eth. comm. 105 p.94,44 (ed. W. Kübel. 1968/72) '-m' (p.1103^b,24 εὐθύς) [Antony]

a 'iuvene assuescere' opera virtutum. *persaepe v. et l.12. fort.*
huc spectat: BURCH. Iud. 232 (ed. P. Lehmann, Erforsch. d. Mittelalt. II. 1959. p. 257; s. XIII.) inter bissenos Iudas quoque discipulorum unus -m (confertim ed.; an consertim?) dicitur esse Ihesu. *c. adv.*: HUGEB. Willib. 5 p. 104,22 -m . . . tunc Willibaldus . . . respondit (Wynneb. 11 t. -m adprimitus illi fidentes fundaverunt). BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 292,39 ut summo -m mane episcopo . . . sese reos dedissent.

**confestinatio*, -onis f. *festinatio - Eile, Hast.* TRANSL. Rigob. (MGMer. VII p. 79,20; c. 900) ad ecclesiam sancti Martini . . . omni -e (-festatione, cum festinatione var. 1., confestin FLOD. hist. 2,15 p. 462,25) prefectus est *presbyter*.

**confestivitas*, -atis f. *societas festivitatis, sollemnitas - das Mitfeiern, Teilnahme an der Feier*: ALBERT. M. eccl. hier. 2,6 p. 524^b,19 'congregans' *episcopus . . . totum clerum . . . in cooperacione . . . et -e (PG 3,393^c οὐεοπτάσι) salutis viri'*, id est, ut gaudent saluti baptizandi.

**confestrix*, -icis f. (*cf. confessor*) *confitens, confessores complectens - bekennend, Bekenner-*: THEODULF. carm. 21,92 fulget apostolicus . . . ordo . . . , martyrum et . . . coetus, turbaque -x virginis chorus.

confestus v. conficio. confessus v. confiteor.

confexio v. confessio. confexus v. confiteor.

**confessio* v. **confesso*.

confibulo, -are. *conectere, coniungere - verbinden, aneinander binden*: CHART. Sil. B 1 p. 61,14 (a. 1270) que (*sineritatis plenitudo*) ratione consanguinitatis ad integratem amoris mutui unitive nos -at. 1 p. 483,13 que (*discordia*) . . . diri falce discidii dirimit, quos nectit et -at linea parentele. CONST. III 170 p. 159,38 (in adnot.) domum Anglie domui nostre tam firmo federe et familiari nexus -are nitimini per honeste copule mi(ni)sterium et spirituum unionem.

**confica* v. **confita*.

**conficator*, -oris m. *coriorum confector - Gerber*: ANON. secret. p. 39,25 *atramentum valet -bus pro pellibus concians*.

conficio, -feci, -fectum, -ere. *script.*: cun.: AGNELL. lib. pont. 174 p. 391,22. *cumf.*: p. 1310,10. *-vect(us)*: BEDA hist. eccl. 1,15 p. 32,30 (C.). *-fecis*: p. 1310,8,11. *-fic(erim)*: p. 1310,71. 1311,12. *-fiti(o)*: p. 1310,65. 1311,42. *-festus*: p. 1312,49. *-ceant*: l.61. *form.*: *praes.*: *act.* *-faciunt*: p. 1311,33. *pass. confit*: p. 1311,53. *?fut.* -ces: p. 1310,23. al. (*cf. J. Svennung, Compositions Lucenses. 1941. p. 128.*) *perf.*: *indic.* -fexit: p. 1312,23. *partic.* *-fact(us)*: p. 1311,16,18. *metr. -fic*: HERACLIUS I 14,1.

I facere - (zurecht-, fertig)machen (*cf. Gloss. I 353,31 St.-S.* -tum est kiplantian ist. 463,18 -bam kimiscta. II 190,12 -it gimachot. 443,15 -it gitvot. 482,65 -it gifrumit. IV 232,6 -o ih sammach. al.): A *praevalente notione efficiendi (operationi artis cuiusdam subiciendi*: 1.63 sgg. p. 1310,6sgg. 20 sgg. 27sgg.): 1 in univ. i. q. *parare, componere, concinnare - (zu bereiten, herstellen, verfertigen*: a gener.: *a de cibo, potu sim.*: LEG. Wisig. 6,2,3 venena. ALDH. epist. 5 p. 490,12 apium . . . nectar . . . entium. FORMA mon. Sangall. p. 13^a domus -endae celiae. DECRET. Burch. 19,5 p. 976^c panem. DIPL. Heinr. III. 239 p. 320,13 ad sal -endum. HERM. IUD. conv. 1 p. 71,19 (ed. G. Niemeyer. 1963) olus ex multigenis herbis . . . -tum. al. *B usu vario*: ALDH. virg. I 9 p. 237,4 diadema regni . . . ex . . . ferri instrumentis -ta et fabricata. WILLIB. Bonif. 8 p. 54,21 novo in ecclesia -to sarcophago. CONC. Karol. 39^B,13 p. 447,34 e quibus (*lana et lino*) sibi -ant (-eant var. l.) necessaria indumenta *sanctimoniales*. al. v. et vol. I. p. 1468,40. c. *sensu colorandi*: ALDH. virg. I 15 siquidem . . . stragularum textura . . . uniformi coloris fuco . . . -ta fuerit. 50 p. 305,15 formosam vultus venustatem non stibio -tam. *b pharm.*: *a strictius (intrans. sensu pass.. l.70; absol. i. q. medicamina componere - Heilmittel herstellen*: p. 1310,3): ANTIDOT. Bamb. 19 *antidotum Hadrianum* -itur . . . sic: eqs. (30. ANTIDOT. Sangall. p. 80,35 *acharistum antidotum* -it s.: eqs. al.). ODO MAGD. herb. 970 unguen. 1165 cataplasma sinapis saepius a medicis variatur -endo. PAUL. AEGIN. cur. 76 p. 53,15 'humida colliria' appellata diacrocum

... et melle -ta (3,22,3 σκευαζόμενα). CONST. Melf. 3,46 p. 304,27 (edd. H. Conrad al. 1973) quod aliquis confectionarius minus bene -at. *saepe. intrans. i. q. matuscere - ziehen*: BOTAN. Sangall. 13,7 herba ginciana . . . mittis -ere in oleo . . . per dies VIII (23,7 herba altea . . . m. -ere in ulla eqs.): *B latius i. q. (com)iscere - (zusammen)mischen, vermengen, versetzen*: RECEPT. Donauesch. 76 carnes fi- cu>um . . . aceti, quod sufficit, co>nfinis (-ecis cod.) et ute- ris (ANTIDOT. Augiens. p. 61,40 -is omnia diligenter et u. al.): BOTAN. Sangall. 17,6 herba agrimonie cum-is ea cum lactum mulieris . . . et lilia, -ecis insimul. PAUL. AEGIN. cur. 217 p. 159,4 vino stiptico sicca -ens (3,53,2 ἀναλαβών) utere. THADD. FLORENT. cons. 47,70 -antur ambe receptiones ad invicem cum vino pontico. 167,157 terantur medicine . . . et -e cum aqua miri humili. *saepe*: c techn.: a strictius: COMPOS. Matr. 1,7 comidi . . . -itur sic: eqs. THEOPH. sched. 1,3 -e posch, ex quo designabis superclia. al. *pass. i. q. existere - entstehen*: THEOPH. sched. 3,62 p. 265,13 cupro . . . quinta pars stagni admiscetur, et -itur metallum, quo eqs. *B latius de pellibus i. q. subigere - bearbeiten, behan- deln*: COMPOS. Luc. D 7 -is (cf. MAPPAE CLAVIC. 229 con- sue) ipsas pelles ut utrem. 17 mittis in ipsa<m> (*iuttam*) pelles et -ces (-es MAPPAE CLAVIC. 231. COMPOS. Matr. 86,2) eas ibi per dies III. 24 -e *utres* bene, donec conbibat . . . medicamen (MAPPAE CLAVIC. 231. COMPOS. Matr. 86,6). MAPPAE CLAVIC. 237 in tertia tinctione pandii -tis pellibus eqs. *saepe*: d alch. de operatione confectionis q. d (cf. p. 1290,62) fere i. q. *praeparare - etwa*: (*auf)bereiten*: ANON. miseric. 150 spiritus -unt corpora. 497 frigiditas humida, que massat corpora, est spiritus, antequam -atur; et quando -itur eqs. 647 hoc (*sc. opus*) quando -is sine confectione veraci, et est confection hominum. *ibid. al.* e eccl. c. *sensu consecrandi (benedicendi*: l.63; cf. GLOSS. II 124,25 St.-S. -endorum zigiseganne. 124,33 -ere givuihan): a de sacramento eucha- ristiae (absol. i. q. sacramentum efficere, consecrare - die Wandlung vollziehen, konsekrieren): ARDO Bened. 5 ad Christi -endum corpus (AMALAR. off. 1,12,34 add. p. 545 in parascheve non -itur c. Domini. CAES. HEIST. mirac. I 9,1 p. 167,7 sicut sanguis non -itur nisi de vino . . . ita nec c. 40 Christi nisi de frumento. ALBERT. M. euch. 6,4,2,1 p. 423^b,35 in ordine . . . sacerdotali potestas datur -endi c. Christi. al.). WALAHFR. exord. 23 p. 502,10 actio dicitur ipse canon, quia in ea sacramenta -untur dominica (BERTH. [?] annal. a. 1067 p. 273,22 s., quae . . . ab omnibus synomiacis et uxo- ratis presbiteris -rentur, nulla omnino esse. p. 273,42. AL- BERT. M. euch. 6,4,2,7 p. 425^b,17 non-sacerdos non potest -ere sacramentum. *ibid. al.*): PONTIF. Rhen. sup. 19 ad -endum mysterium sanguinis tui (*sc. Domini*). WILBR. OLD. peregr. 1,17,8 *Armenii* duos habent calices, dum celebrant, unum ad panem, in quem -unt, et unum ad vinum, ex quo -unt. CAES. HEIST. mirac. I 9,53^{capit.} de sacerdotibus in- digne -entibus. ALBERT. M. euch. 6,4,1,3 p. 419^b,24 Christus non -ecit in fermentato, sed in azymo. 6,4,2,4 ad hoc conse- crantur altaria et calices, ut in illis eucharistia -i possit. 55 6,4,2,10 quod non debet -i super altare non consecratum. *saepe. v. et p. 1291,32. adde*: ALBERT. M. euch. 6,4,2,3 nihil ex talibus (*sc. guttis vini in pede calicis manentibus*) -it sacerdos. *B usu vario*: TRAD. Frising. 65 p. 93,1 (a. 774) v. feria ante pascha, in qua chrisma -itur (HUCBALD. carm. 2,30. CHART. Hamb. 439. al. v. et p. 1292,66). AMALAR. off. 1,12,26 oportet, ut . . . cum pontifice presbiteri oleum -ant. 1,18,6 quod a diacono benedicitur cereus, morem sequitur Romanum; in eo enim archidiaconus -it agnos. *adde*: HRABAN. epist. 9 p. 395,13 ibi (*sc. in libro exodi*) spiritualis unctionis et thymiamatis odoramenta -untur (-iti- P.). 60 2 construere, aedificare - er-, einrichten, (er)bauen: ALDH. virg. I 4 p. 232,1 cerea castra -unt apes. DIPL. Otton. II. 70 ut . . . publica moneta et theolonium inde persolvendum no- stra -atur permissione. 3 (con)scribere, contexere - verfas- sen, abfassen, (*nieder*)schreiben: a gener.: WILLIB. Bonif. praef. p. 2,7 si dignum aliquid . . . -icerim (-erim, -ero var. l.). HRABAN. epist. 1 p. 381,17 opus (cf. 5 p. 388,24. *ibid. al.*). *[Antony]*

22 opusculum (37 p.472,38. *ibid. al.*). RUD. FULD. mirac. 15 p.340,28 libellum. AGIUS comput. 2,1 compotus hic alfabeto -tus habetur. CARM. imag. 3,2 (MGPoet. V p.674) Gregorius ... Gelasius atque missas cum sensu -unt parili. HROTSV. lib. 1 praef. 6 aliquem ... -ere textum ex sententiis scripturarum. *al.* remissius: WALAHFR. hort. 236 quae ... tot famosissima rerum magnarum monimenta sacro pia -is ore, ... Erato *eas*. HRABAN. epist. 36 p.470,38 quid tuae (*sc. episcopi*) sanctitati gratum et utile in scribendo -ere possem. **b iur. i. q. perscribere - ausfertigen, aussstellen:** LEG. Wisig. 2,5,10 testamenta, donationes, dotes vel quascumque scripturas (7,5,3 de his, qui falsas s. -erint [-icerint, confinxerint var. 1]. *ibid. al.*). 2,5,12^{tit.} qualiter -i vel firmari conveniat ultimas hominum volumtates. DIPL. Heinr. IV. 357 p.472,25 hanc cartam inde -tam (*ex* 334 conscriptam). LUDOLF. summ. 5,1^g p.383,33 scriptum de hac vendicione nostra -factum emporibus nostris dedimus. CONST. II 387 in . . . litteris patentibus super hoc -tis (-factis A). CHART. Brixin. 146 p. 156,33 dominus Wilhelmus . . . renunciavit omnibus privilegiis, instrumentis, cartis sigillatis et non sigillatis vel manu notariorum -tis. *saepe.* ascribere, assignare - zuschreiben, zuteilen: LEG. Wisig. 2,5,10 ut ille, cui plus -itur per scripture seriem, quam oportuit, hoc solum accipiat, quod auctoritas legis demonstrat. **4 fingere, formare, condere - (formend, gestaltend) bilden, schaffen:** HRABAN. inst. cler. 1,33 p.76,14 laus ex angelicis et humanis cantibus -ta. AGIUS comput. 2,7 pro horum (*dierum*) numero septena locans elementa in se tetragonam -eci ducta figuram. HROTSV. Abr. 2,4 ego tantilla, ex lutea materia -ta. **5 constituere - (als Ergebnis) bilden, ergeben, zustande bringen (pass. plerumque i. q. fieri, effici, evenire - zustande kommen, sich ergeben): a gener.:** DIPL. Karlom. (II.) 3 p.288,26 due Spraze (*sc. fluvii*) simul unum decursum -unt (-faciunt E). WALTH. SPIR. Christoph. II 2,27 quo (*lapide*) . . . in acumine templi composito paries unum -ecit uterque. *excitare - entfachen:* HUGO FLAV. chron. 2 p.389,3 ignis . . . maximus non lignis materialibus, sed crebris adhuc viventium culpis -batur. **b anat. et medic.:** CONSTANT. AFRIC. theor. 2,5 p.6b^r de XIII anteroriibus costis pectus -itur. 4,9 p.16b^v sensus et motus voluntarius nervis medianibus -untur. MAURUS progn. 42 p.50b,46 (ed. M. H. Saffron. 1972) superfluitates colericce . . . apostema -tiunt. *al. v. et p.1293,2. c natur.:* RATHER. prael. 2,8 l.268 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVIA. 1984) propter semen maris et florem feminae, ex quibus -i prolem in utero phisici tractant. ALBERT. M. mort. 2,6 p.359b,45 ex . . . humore sic -to formantur radicalia membra. *concernere - verschmelzen:* ALFAN. premn. phys. 5,21 non per collectionem ipsis (*corporibus*) compositis, sed totis per totum in unionem -tis (*conperfictis A; PG 40,620B ἀναχρονεύων*). **d math., geom., comput.:** BEDA temp. rat. 38,13 bissextus . . . ex quadrantis ratione per quadriennium -itur (GLOSS. II 47,49 St.-S. ervuachsit). GERB. geom. 3,16 iugus, quod iunctis duobus aripennis -fit (-itur, constat var. 1.). 6,3 p.83,4 huius . . . summae, ex duabus scilicet tetragonis -tae, latus tetragonale. FRUTOLF. (?) rhythmimach. 1,15 p.181,18 quinque VI XXX -unt. p.181,22. *al. subi. anim. i. q. computando invenire - gewinnen:* FRUTOLF. (?) rhythmimach. 2,4 p.188,27 quem (*numerum*) ex duobus iunctis -eras. *e philos.:* HUGO HONAU. hom. 2,30,2 (ArchHistDoctrLitt. 34. 1967; c.1180) secundum hanc (*imaginariam similitudinem*) . . . plurimum unio -itur. ALBERT. M. miss. 1,3,6 p.24^a,34 veritas . . . pacis -itur ex tribus: ex pace temporis *eas*. metaph. 5,1,2 p.211,8 (ed. B. Geyer. 1960) ex ambabus extremitatis conclusio -itur. *impers. i. q. sequitur - es folgt:* CONR. HIRS. mund. cont. 259 (Anal. Mediaev. Namurc. XIX. 1966) ex quo -itur, ut *eas*. (327). **6 moliri, movere - ins Werk setzen:** CONC. Merov. p.197,18 si clerici . . . insidias episcopo suo . . . -erint (*inde p.203,22*). **7 perpetrare, iubere - (be-)wirken, lassen:** ALBOIN. incont. 4 p.17,31 agnum cum lupo vesci -it mutatio dexteræ excelsi. **B praevalente notione perficiendi:** **1 strictius:** **a agere - durch-, ausführen, unternehmen:** **a in univ.:** LEG. Wisig. 12,2,14 p.421,10

si . . . Hebreus . . . venditionem adque libertatem tali sub dolo -erit (fecerit var. 1.), ut *eas*. **adhibere - (aus)üben:** TRAD. Ratisb. 40 p. 46,14 (a.863/64?) haec (*consuetudo commutandi*) . . . modernis temporibus crebrius ac crebrius . . . -itur. **B habere - abhalten:** LIBER diurn. 73 p.71,4 quinte (*sc. synodi*) sub pie memoriae Iustiniano -te. **Y committere - vollbringen, verüben, anrichten:** HRABAN. carm. 39,62,6 solus homo non timuit, quod solus ipse -ecit. VITA Galli II 1670 quae facta manus disponit, -it, aptat. VITA Landel. 171 crimen. BENZO ad Heinr. 3,17 damnum. **δ persolvere, explere - leisten:** DIPL. Otton. I. 158 p.240,16 ut . . . nec illo (*advocato*) nec aliquo homini . . . nulla inde (*sc. a monasterio*) -atur servitium. **ε impendere - aufwenden:** CARM. Walahfr. app. 3,6 ne forte labor pereat -tus ab ipso (*scriptore*). **b completere, absolvire - vollenden:** **a in univ.:** WILLIB. Bonif. 2 p.7,22 (*in imag.*) ut fabricae a nobis fundamento -to structurea paulatim sublimitas . . . erigeretur. HRABAN. epist. 50 p.505,8 illud (*opus*) consummare atque -ere. **B peragere - erledigen, abmachen:** WILLIB. Bonif. 6 p.35,19 his . . . omnibus rite -tis *eas*. LAMB. HERSF. annal. a.1069 p.106,19 synodus -endo negocio indixit. a.1073 p. 166,6 his rebus -endis tempus statutum est. *al.* **γ finire - beenden:** ALDH. carm. eccl. 3,11 ternis pariter -ecit (-exit Quercet.) bella triumphis (WIDUK. gest. 3,70 p.148,3. *al. cf.* POETA Saxo 3,147 ad coepit . . . -endum belli certamen). **absol. i. q. decertare - den Kampf beenden:** EPIST. Ratisb. 10 p.328,25 Scipio, postquam cum Hannibile -ecit (*Macr. sat. 1,11,26 confixerat*) *eas*. **δ confirmare - (end) gültig machen, (ab)sichern:** CHART. Sangall. B 390 (a.1243) presens carta -ta est sigillo . . . Fabariensis abbatis. 621 p.432,34 acta hominum solent testimonio scripture -i (*item* 626^a p. 436,27). **2 latius:** a emitiri, percurrende - durchmessen, durchlaufen, zurücklegen: **a de itinere, cursu (cf. Gloss. I 360,46 St.-S. -i givaruanuerdan):** BEDA temp. rat. 18,5 lunam . . . cotidie XIII partes . . . zodiaci -ere. CAND. FULD. Egil. II 7,29 adlabitur aures fratrū fama boni, cursum . . . virum ostentat . . . sospem -tum. VITA Galli II 435 itiner. VISIO Godesc. B 4,1 (ed. E. Assmann. 1979) cum . . . duo miliaria ambulantes -issemus. 5,2 viam. *al.* **B de tempore:** AGIUS comput. 4,25 dies, quos integro sol -it anno. **pass.** *i. q. circumagi - ablaufen:* BEDA temp. rat. 2,20 solis annum CCCLXV diebus et quadrante -i. 30,22. **b complecti - umfassen, ausmachen:** CHART. Wirt. III app. 17 (c.1192) curtis fructuosa -ens duo aratra. *accidente notione excolendi:* HELM. chron. 12 p.25,30 Slavicum . . . aratum par boum aut unus -it equus.

II consumere, conterere, comminuere - niedermachen, schwächen, aufreiben, zerleinern (cf. Gloss. I 90,14 St.-S. festus zaslifan. 274,11 -te zasamane kitan farsuuinan. II 422,53 -tos galapagatvn. 475,28 -tos aruasteta. IV 136,64 -tum zegangen t. sim. *al.*): **A de anim. (fere usu pass., act. 1.57.60.66):** **1 in univ. i. q. afficere, affligere, opprimere, fatigare, vexare - heimsuchen, bedrücken, bedrängen, ermüden, quälen:** AGIUS vita Hath. 20 amita grandaeva et senio -ta. HEIRIC. Germ. I 3,522 pondere . . . materiae -tus . . . subcumbe, poeta. II 2,3 illum (*Chuonradum regem*) unius oculorum clades immane -erat. NOTKER. BALB. gest. 2,6 p.55,18 ingenti penuria -ti. DIPL. Ludow. Inf. 9 p.110,6 presul . . . merore -tus. LAMB. HERSF. annal. a.1065 p.95,11 **Arabes inedia atque lassitudine -ere aggrediuntur, quos ferro expugnare non poterant.** BERTH. (?) annal. a.1079 p.319,28sq. uxor . . . regis . . . adversitatum calamitatibus -ta, . . . februm . . . -ta molestiis. a.1080 p.325,43 pugnae . . . labores omnes . . . -tos, defatigatos . . . exacerbaverant. VITA Heinr. IV. 13 p.42,37 qui (*morbus*) . . . principes aut egritudine -ecit aut letō rapuit. *al.* **2 expressius i. q. debellare, vincere - schlagen, besiegen:** CHRON. Albr. a.1234 p.936,38 ab exercitu pape . . . -ti sunt Romani. **B de rebus i. q. conquere, digerere - zersetzen, verdauen:** LIBRI Karol. 4,17 p. 205,31 non potest cor . . . aescas -ere. *intrans. i. q. concoqui, digeri - verdaut werden:* ANTIDOT. Berolin. 28 antidotus facit . . . ad eos, cui esca in stomacho non -it.

[Antony]

III singularia quaedam: *A contrahere, conducere - aufstellen, aufbieten:* HINCM. annal. a. 866 cum tali hoste -ta maxime de episopis. **B comparare - beschaffen, erwerben:** ADALB. SAMAR. praec. dict. p. 67,18 (ed. F.-J. Schmale. 1961; c. 1115) illud tantillum pecunia . . . expendi . . . libris -endis. **C inficere, coquinare - besudeln:** AETHICUS ISTER 79 p. 59,19 Maratonius sua pascua -tus cruenta cadavera. **D logut, disputare - sprechen, erörtern:** GLOSS. II 757,38 St.-S. -imus chosotun (*spectat ad Sulp. Sev. dial. 3,17,3, per pravam interpr.*).

adi. confectus, -a, -um. 1 (*operationi cuidam*) *subactus - bearbeitet, behandelt:* a in univ.: MAPPAE CLAVIC. 239 iottam mitte in folles -arum pellium. b *depstus - gegerbt:* ALBERT. M. animal. 22,122 coria masculi mustelarum -a. c *salitus - eingepökelt:* CARM. var. Walther 1,55,4 carnes iam -e feda carent carie. 2 *perfectus, completus - fertig, abgeschlossen:* HRABAN. epist. 9 p. 395,35 si -um opus dignum duxeris (19 p. 424,27. cf. 39 p. 476,43 quod . . . postulastis de Ezechiele, in presenti opusculo . . . -um habetis). 3 *affictus - bedrückt:* a *demissus - niedergeschlagen:* LAMB. HERSF. annal. a. 1063 p. 84,13 amaro et -o nimis . . . animo (a. 1071 p. 128,32 confuso et -o a. a. 1076 p. 268,6 tristi -oque a.). b *fatigatus - erschöpft, mürbe:* RATHER. epist. 30 p. 170,17 ut, dum colloquimur, gravatissimus, dum . . . ineptiunculas quasdam . . . mihi mittitis, . . . -issimus . . . reddar. 4 *tritus - zerrieben, gemahlen:* MAPPAE CLAVIC. 168 addens . . . lulacini -i et mundi unciam semis.

subst. 1. **conflictiens, -entis m.** *qui sacramentum eucharistiae perficit - einer der das Sakrament der Eucharistie vollzieht:* CAES. HEIST. mirac. I 9,1 p. 167,23 quod digne -es sive communicantes mereantur gratiam, indigne autem poenam.

2. **confectus, -i n.** *qui affictus, affectus est - der Geschwächte, Heimgesuchte:* HROTSV. Abr. 6,2 etiam senio iam -i te adeunt. VITA Heinr. IV. 1 p. 10,23 in cubiculo eius (*Heinrici*) caeci, claudi et diversis morbis -i iacebant. MELL. exp. Hieros. 4,137 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1982) bello -is regnat famis inclita pestis.

3. **confectum, -i n.** 1 *gener.:* a *potus (decocitus, commixtus) - (gegorenes, gemischtes) Getränk (spectat ad Canon. Dionys. Exig. p. 4,19):* GLOSS. II 97,1 St.-S. -a facta odo-gaieritutranch. 140,23 et -a indikeblantanii. 144,7 -a gemist. ibid. al. b *quod compositum, fabricatum est - das Hergestellte, Produkt:* ARNO REICHERSB. apol. p. 108,25 videmus . . . ex artificis opere aliqua -a, ut est vitrum de cinere. 2 *pharm. i. q. antidotum, medicamen - (Heil-) Mittel, Arznei:* BOTAN. Sangall. 40,7 -um mittere, ubique volueris. ANTIDOT. Augenis. p. 62,1 -um inducis in panno, impones eqs. FORM. Salisb. 2,20,10 (SB Münch. 1973/IV. p. 41; s. IX.^{in.}) ut de pigmentis . . . nobis transmittatis simulque et balsamo ad -um facere. 3 *liturg. i. q. eucharistia - Eucharistie:* AMALAR. off. 3,36,8 neque pro eis (*catechumenis*) oratur a sacerdote in consecratione corporis et sanguinis Domini neque -um illis porrigitur.

***conficta v.** ***confita.** ***conflicte v.** configo.

***conflicticius, -a, -um.** *confictus, commenticius - erfunden, zusammengelogen:* LEO MARS. chron. 2,44 (MGScript. XXXIV p. 252,7) ex ipsius false translationis serie rationabiliter ostendens hęc frivola esse ac -icia.

adv. ***confiticie** (-itie). *ex confictione - aus einer Erfindung heraus, lügenhaft:* MIRAC. Remacl. 2,1 p. 439,30 quod ne cui -tie dictum esse videatur, meminerit eqs.

confictio, -onis f. *script. -inc-: p. 1314,6.*

fictio - Erdichtung, Erfindung: 1 *in bonam vel neutram partem:* a *ex cogitatio - das Ersinnen:* ALBERT. M. eth. 9,3,4 p. 593,47 in -e fabularum. b *imaginatio - Einbildung, Idee:* HUGO HONIUG. div. 26,6 (ArchHistDoctrLitt. 37. [29]. 1962. p. 161; c. 1180) dicitur forma ista -o . . . ; haec apud Graecos dicitur eidos. DAVID compos. 3,58,1 p. 325,22 deceptae mentis propria -o, qua orans format sibi idolum pro eo (*Deo*). 2 *in malam partem:* a *ad inventio - haltlose Behauptung:* LAMB. LEOD. Matth. III 15 p. 454^B dete-

standa haec eorum (*monachorum*) -o et totius veritatis aliena BERTH. ENGELB. assert. 34 (Angelomontana. 1914. p. 166) gloriosorum . . . patrum nominibus quasi pomposo velamine suam nititur operire -em. b *calumnia - Verleumdung:*

5 THEGAN. Ludow. 44 p. 599,15 elegerunt . . . unum impudicum . . . , ut eum (*patrem*) inmaniter adfluxisset cum -fictiobibus caeterorum. c *deception, fallacia - Täuschung (smäler):* DAVID expos. reg. (ZKirchGesch. 19. 1899. p. 353,3) forma . . . ista non est dicenda esse delusio conscientiae seu

10 varia -o, sed eqs.

confactor, -oris m. *fector - Erfinder:* 1 *auctor - Verfasser:* FRUTOL. brev. praef. p. 27,15 cum earum (*cantilenarum saecularium*) -es modorum diversitates . . . nesciant. in 15 malam partem: HINCM. epist. I 131^a p. 69,27 ex eo (*sermone*) -r . . . duo capitula . . . confuso et praepostero ordine . . . studit compilare. 2 *calumniator - Lügner, Verleumder:* CONC. MEROV. p. 19,3 verecundiam, quam virtus timere debet, -r excipiet.

1. **confictus v.** configo. 2. **confictus v.** configo.

20 ***conficum v.** ***confita.**

confideiussor, -oris m. *socius fideiussor, consponsor - Mitbürge:* CHART. Basil. C I 191 p. 137,20 (a. 1246) qui . . . propria non habent, -um suorum sigillis sunt usi. CHART. Turic. 959 p. 45,8 michi et meis -bus seu coobsidibus (cf. p. 45,22,37). CHART. Friburg. 203 ego una cum . . . -bus meis nos . . . more obsidum in obstagium committeremus. CHART. Landeshut. 90 (ed. Th. Herzog. 1963) per nos et . . . -es nostros. CHART. Wirt. VII 2290. VIII 2891 p. 176,13 nos fideiussores . . . et ceteri -es nostri . . . nos data fide . . . obligamus. al.

30 **confideles, -ium m.** 1 *spectat ad societatem i. q. fideles - Getreue:* CHART. Ital. Ficker 439 p. 448,30 (a. 1261) quatinus . . . studeatis prefate ecclesie . . . assistere . . . -bus vestris de ipso ducatui . . . tribuendo auxilium. 2 *spectat ad universitatem i. q. omnes fidem sequentes - alle Gläubigen:* TRAD. Neocell. (Brixin.) 249 (c. 1270/90) repetimus -bus Christi familiam . . . in Novacella.

***confidelitas, -atis f.** *communis fides (christiana) - gemeinsamer (christlicher) Glaube:* CHRON. Pol. 2,44 eorum neuter (i. neque dominus castelli Carnkou neque dux) longo tempore fidelitatem (-em ZS, ed. Szlachtowski - Koepke, recte ut vid.) observavit.

confidencia, -ae f. 1 *gener. i. q. fiducia, fidentia, firma confisio - (feste) Zuversicht, Vertrauen (cf. GLOSS. I 158,30 St.-S. -a catriuuuida; def.:* ALBERT. M. bon. 160 p. 102,71 -a . . . idem est cum fidentia, nisi quod Tullius [Cic. inv. 2,163] nominat eam, prout dicit congregatum ex fiducia et securitate): a in univ.: EPIST. var. I 5 p. 499,7 per vestram sanctitatem optimam habeo -am. CONR. HIRS. mund. cont.

50 107 (Anal. Mediaev. Namurc. XIX. 1966) ex adolescentię -a annosa tempora metiri. OTTO FRISING. chron. 7,18 p. 335,14 rex . . . plus mente quam milite -am gerens eqs. al. -am habere (in) i. q. (con)fidere - vertrauen, bauen, sich verlassen (auf): CAND. FULD. Eigil. I 9 p. 226,8 si . . . in ea (regula)

55 -am habuistis eqs. REGESTA Alsatiae 656,8 (ed. A. Bruckner. 1949) ut nullam -am nisi in Deo habeat abbatissa. al. b c. *colore quodam:* a *audacia - (Wage-) Mut, Beherztheit:* GERH. AUGUST. Udalr. I 12 p. 401,27 maximam praeliandi . . . -am habebant Ungri. VITA Heinr. IV. 6 p. 23,31 adiutus et animi -a et corporis levitate.

60 b *spes - Hoffnung:* HERIG. gest. 51 p. 186,44 nonnulli potioris -a meriti commigravere ultronei. in malam partem: LEG. Wisig. 12,2,4 nullus Iudaeorum -a (-am var. l.) renovandi erroris adsumat. γ certitudo - Gewissheit: BONIF. epist. 91 p. 208,12 de quo (sacerdoti) omnisi multitudi . . . populorum bone opinione -am habuerunt. 6 deditio - Ergebenheit, Hingabe: CONSTANT.

AFRIC. theor. 9,8 p. 42a^v,22 amor est -a anime suspitiosa in re amata. 2 iur. i. q. fides - Gewähr, Garantie: a *securitas - Versicherung:* CONST. II 218 p. 303,28 (a. 1239) damus vobis -am plene certam firmiter . . . promittentes, quod eqs. b *praesumptio, condicio - Erwartung, Voraussetzung:* CHART. Bern. III 296 p. 277,3 (a. 1280) cum . . . dominus de

{Antony}

Eschibach . . . ius patronatus . . . in Interlacensem ecclesiam transtulerit . . . sub ea -a, quod egs. **c ius tutelae - Schutzrecht** (*cf. *fidantia*): DIPL. Heinr. V. (ed. G. Biancolini, Not. stor. di Verona. I. 1749. p. 271,1) ut nulla . . . persona comandarias aut -as habeat in Corliano.

1. confido, -fusus sum, -ere. *script.*: cun-: AGNELL. lib. pont. 166 p. 385,31. -it(ens): p. 1317,3. cf. p. 1317,31. -fissus: ERMOLD. Pipp. 2,126 (*H.*). -fixus: l. 49. p. 1317,12. -idemus: p. 1316,13. **adde FORM.** Marculfi 2,61,4 (ed. A. Uddholm. 1962). al. *form. perf.* -fiderunt: ANNAL. Ianuens. IV p. 84,12. *struct. notabiliores*: *c. gen.*: l. 48. p. 1316,57. *c. acc.*: p. 1316,20sgg. 26,28,47. a: p. 1316,20. ex: l. 58. quod: l. 31. p. 1316,3.24.41. al. quia: p. 1316,4.47. ut: l. 30,33sg. ref.: l. 52sgq. p. 1316,38.

I *praevalente respectu personarum, rerum, circumstantiarum (locorum: l. 58sg.) i. q. fidere, fidem habere - vertrauen, sich verlassen, bauen (auf)*: **A c. dat., abl., gen. (v. supra l. 11) vel praep.:** **1 in univ.:** a de fiducia ex fide christiana sumpta: BEDA hist. eccl. 3,24 p. 178,4 Christo duce. WETT. Gall. 27 in divinum auxilium. HRABAN. epist. 11 p. 398,13 caelesti gratia (BERTH. [?] annal. a. 1077 p. 292,23 in Dei g. CHART. Port. 101 p. 128,21 de g. et benignitate omnipotens Dei). CAND. FULD. Egil. II 9,9 soli . . . Deo -ere discit (*cf. THIETM. chron. 2,33 in Deum*). WIPO prov. 13 qui -it in Deo, fortis est ut leo. *sim. al.*) AMALAR. ord. antiph. 42,6 in sola spe caelesti. VITA Liutb. 19 -at mens firmiter in Domino et in potentiam virtutis eius. DIPL. Ludow. Inf. 9 p. 110,15 beati . . . Floriani -si intercessione. VITA Magni Fauc. 19 de Dei misericordia et pietate. *saepe additur enunt.* BONIF. epist. 86 p. 193,12 quod in Domino -o, *ut fecisset* (me fecisse 5). HRABAN. epist. 3 p. 386,16 -o . . . Dei gratie, quod fidem et sensum catholicum in omnibus tenerem. WETT. Gall. 10 -o in creatoris nostri clementia, ut egs. FROUM. epist. 89 -o in Domino Iesu Christo, ut . . . educat me ad locum, ubi egs. al. **b usu vario (abund.: l. 43):** WILLIB. Bonif. praef. p. 4,5 non propriae praeumptionis insolentia, fretus, sed assertione catholicorum -sus. HRABAN. epist. 5 p. 389,13 non tam propriis viribus aut ingenio -ens, quam egs. (THIETM. chron. 3,22 v. suis et arte natandi. al. v. et l. 54. cf. HUGEB. Wynneb. 1 non audacitate [audacitatem var. l.] proprium -ens virium). RUOTG. Brun. 38 p. 40,19 terrenè plus iusto -si potentię. DIPL. Otton. II. 281 p. 327,34 genitrix nostra . . . materna fiducia -sa adiit nostram imperialem . . . maiestatem. WALTH. SPIR. Christoph. II praef. 40 sequi . . . -sum cruribus hostem. WIPO gest. 28 p. 45,24 perditis equis, in quibus -bat dux. HILDEG. epist. I 14 p. 170^a illa (*superbia*) . . . opinio est, quae in se respicit et quae in nullum -it. HIST. Lunaelac. 73 *Romani -si morum . . . Theutonicorum.* INNOC. IV. registr. A 135 p. 103,9 -xi . . . de tutela benignitatis sedis apostolice. *persaepe.* ref.: LEX Raet. Cur. 9,34 (ed. E. Meyer-Marthalier. 1959) se in sua arma -ere. CARM. de Karolo et Leone 467 estis soliti Martem . . . temptare et crudo vosmet -ere pugno. AMALAR. bapt. 45 non se -at viribus suis. **2 c. colore quodam:** **a se (ad defendendum) credere - sich (zum Schutz) anvertrauen:** ERMOLD. Ludow. 3,399 miseros silvis -ere cives. **b secure se gerere - sich sicher fühlen:** FRID. II. IMP. art. ven. 5 p. 163,3 airones in maioribus aquis -unt (p. 168,23 ex quibus a. non -it airo propter parvitatem earum). **c fidem tribuere - Glauben schenken:** ALDH. virg. II 1460 si his -ere fas est. **d favere, consulere - günstig sein, sprechen (für):** EPIST. Hann. 23 p. 55,15 que (*causa*) . . . per se sibi -it sufficitque. **B absol. i. q. confidentiam habere, bono animo esse - zuversichtlich, getrost sein:** CAND. FULD. Egil. I 6 -ite . . . fratres, -ite. METELL. buc. 9,37 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) qui male -unt, ipsi sibi prelia figunt. al. *insolescere - sich unverschämt gebärden:* CARM. de evers. Glonn. 21,1 (MGPoet. II p. 148; s. XI.) -it unde impius, praedas agit Nemenios.

II praevalente respectu actionis, eventus i. q. sperare, (fidenter) credere - (er)hoffen, (zuversichtlich) glauben (c. acc., [acc. c.] inf., enunt.; absol.: p. 1316,30; indicatur et persona: p. 1316,20. 22. 24. 28. 30): **A de fiducia ex fide christi-**

*ana sumpta: 1 in univ.: ALDH. virg. I 34 p. 275,12 quos (Cosmam et Damianum) . . . laetabundos fore fiducialiter -imus. HRABAN. epist. 51 -o . . . quod . . . mihi consolatio non minima conferatur. VITA Rimb. 6 p. 84,37 -amus, quia . . . 5 ex adiutorio divino bonum opus erit in perfectione. HROTSV. Dion. 137 tibi mercedis tantum -e . . . servarier . . . quantum egs. THANGM. Bernw. 42 Dei . . . michi . . . auxilium affutrum esse -o. CHART. Raitenh. 47 p. 45,30 obsequia eorum (fidelium) nobis (*sc. archiepiscopo*) coram Deo cedere -imus. 10 al. *absol.:* CONC. Merov. p. 144,23 aeterni iudices . . . ut -imus, iracundiam sustenebit. **2 in arengis chartarum:** DIPL. Merov. I 71 hoc nobis ad eterna retribucione pertinere -emus. COD. Lauresh. 429. DIPL. Arnulf 10 p. 18,24 sempiternae beatitudinis mercedem inde nos consequi posse pro certo -imus. DIPL. Zwent. 23 munitionem . . . nostri regni ab ipso retributore omnium bonorum accipere -imus. *saepe.* **B usu vario:** **1 respicitur futurum i. q. expetare - erwarten:** **a in univ.:** CONC. Merov. p. 170,8 hii, qui in ea (*domo episcopali*) miseriarum suarum levamen habere -unt. ANNAL. Fuld. Ratisb. a. 884 p. 112,2 non -entibus a rege pueris aliquid boni. ADALB. MAGD. chron. a. 961 p. 170,30 licet meliora in eum -sus fuerit. WALTH. SPIR. Christoph. II 4,65 -sa suis vindicta medelam regia consiliis. BERNO epist. 17 p. 51,13 (ed. F.-J. Schmale. 1961) -ens de te . . . 25 quod . . . errata corrigas. DIPL. Conr. II. 282 p. 393,9 (spur.) si quis . . . quod non -imus, contra auctoritatem . . . precepti surrexerit. CHRON. Worm. p. 193,13 Wernherus suis (*sc. Iacobi*) prius erat . . . amicus, nullum malum de illo -ens. al. *absol.:* FORM. Augiens. C 5 ut . . . sic agatis, sicuti in vos -imus. **b prae sumere, inaniter sperare - sich anmaßen, sich zutrauen, sich der Hoffnung hingeben:** EINH. (?) Marc. et Petr. II 69,1 feroci -ens audacia . . . Christi fidem de credentum cordibus exturbari umquam posse. POETA Saxo 1,438 cui (*regi*) se spe vana gens ipsa resistere posse -ens . . . occurrerat. VITA Landel. Ettenh. 2,5 (AnalBoll. 73. 1955. p. 106,24) vicina ecclesia adeo non erat, quod illuc viribus suis sanctum corpus vehere -rent. al. ? ref.: AMALAR. off. 3,29,13 sacerdos non se -it suis meritis hoc (*sc. declinare mala*) posse impetrare apud Deum. **2 respicitur praeteritum vel praesens i. q. sibi persuasum habere, putare - sicher, gewiß, überzeugt sein, annehmen:** **a in univ.:** ALDH. ad Acirc. 1 -o, quod provida sagacitatis vestrae praecordia reminiscantur egs. HRABAN. epist. 42 p. 487,22 -o . . . te . . . bene esse christianum. DIPL. Loth. I. 106 p. 252,36 (ed. Th. Schieffer. 1966) eius (*imperaticis*) voluntatem divinitus inspiratam -imus. EPIST. Col. 9 p. 253,18 id . . . de vestra beatitudine erga nos . . . -imus, quia . . . a nobis longe non estis. WIPO gest. 39 p. 59,1 dum imperator . . . iam in filio suo . . . imperii . . . spem bene locatam -ret. al. *absol.:* ADAM gest. 1,50 p. 51,9 ut melius -imus. **b opinari - wähnen:** ALDH. virg. I 13 p. 242,19 nonnulli . . . ceterorum praeconia se incomparabiliter transcendere -unt. DIPL. Otton. III. 319 p. 746,18 ali quid quasi de se perfectum presumptiose -ere. al. *adi.* **1. confidens, -entis.** **1 fidens, fiducia plenus - vertrauend, vertrauensvoll, zuversichtlich:** **a in univ.:** HRABAN. carm. 54,3,2 victrix -s tristia cuncta fugat patientia. ECBERT. fec. rat. 1,239 -s animi canis est in stercore noto. HERBORD. Ott. 2,28 p. 116,12 (ed. J. Wikarjak. 1974) episcopus . . . confidenti et -i matrone . . . fidem auxit et fiduciā. **60 accidente notionē audacie:** BURCH. URSB. chron. p. 29,14 imperator . . . issimus . . . continuo se in hostes invenit. **accidente notionē constantiae:** BERTH. (?) annal. a. 1079 p. 322,47 quidam frater . . . ei (*pseudolegato*) . . . in faciem testis veritatis -issimus restituit. **b c. colore quodam:** **65 α pronus ad fidem habendam - vertrauensselig:** BERTH. (?) annal. a. 1075 p. 279,24 regi . . . quasi dolorem simulanti poenitentiale nimium creduli et -es effecti sunt *Saxones*. **β temerarius, insolens - dreist, übermütig:** ANNALISTA Saxo a. 1009 p. 660,46 illi (*incolae Goslariae*) de divitiis -iores facti . . . venientes illuc opprobiis afficerunt. **γ fretus - sich verlassend (auf):** OTTO FRISING. gest. 1,49 p. 69,1 is (*Abolarlus*) . . . fuit . . . arrogans suoque tantum ingenio -s (con-*

fusus var. l.). **2 fiducia dignus** – vertrauenswürdig, zuverlässig: FORM. Marculfi 2,1 l. 35 (ed. A. Uddholm. 1962) quid ... virius potest credi, quid intentius (-ius, -cius var. l.), quid vel expressius quam: 'eqs.'? CAND. FULD. Egil. II 10,21 o -issime frater.

2 confisus, -a, -um. **1 fidens** – vertrauensvoll, zuversichtlich: a in univ.: VITA Galli II 299 submissis precibus -us postulat aiens: 'eqs.' b c. colore quodam: a audax – verwegen: AEDILV. carm. 6,50 turba nefanda, feris semper -a sub armis. b fretus – sich verlassend (auf): v. p.1316,72. **2 expectatus, speratus** – erwartet, erhofft: LEG. Wisig. 8,4,31 -us (-fixus, confusus var. l.) ex fruge proventus.

subst. 1. confidens, -entis m. (f.: l.21). **1 strictus**: a qui (quae) fiduciam, confidentiam ponit (in) – einer der (eine die) vertraut, baut (auf): a spectat ad fiduciam ex fide christiana sumptam: RIMB. Anscar. 19 p.41,23 ne sit confusio -bus in te, Domine. FROUM. epist. 77 Deus, qui omnia dabit in se -i. b usu vario: TRAD. Frising. 586 (a.829) presentem seculum ... casuram videbimus et omnes in eam -es tamquam umbra praeterire. HROTSV. Cal. 8,1 hoc decet tui (sc. Iohannis) sanctitatem, ut non obliviscaris in te -em (sc. Drusianam). b qui confidentiam habet – einer der zuversichtlich ist: CARM. Bur. B 219,15,2 spem semper -is. **2 latius i. qui credit, fidelis** – einer der glaubt, Gläubiger: CHART. Welt. 21 p.130,29 (a.1267) noverint ... universi in Christum -es tam presentes quam futuri, quod eqs.

2 confisus, -i m. qui fiduciam, confidentiam ponit (in) – einer, der vertraut, baut (auf): WALAHFR. carm. 5,50 in Domino -us ... non metuet ... per saecula moveri (cf. Vulg. psalm. 124,1).

adv. confidenter (-ite: l.35). **1 fidenter, fiducialiter**, magna cum fiducia – voll Vertrauen, voll Zuversicht, vertrauensvoll, zuversichtlich (cf. GLOSS. I 24,15 St.-S. -r catriulihho. 273,63 -r baldilhho): a in univ.: ARBEO Emm. 30 p.71,18 undecimque -r (-ite- A 1) peteruntur, exauditos se cernebant. CONST. I 246 Wirceburgensem electum ... ad succurrendum imperio ... -r vocamus. CHART. Ital. Ficker 439 p.448,2 -ius auxilium illorum requiritur, quorum eqs. al. b c. colore quodam: a audacter -kühn: FRID. II. IMP. art. ven. 3 p.7,23 postquam ... falco erit assuetus -r ire ad columbum. b incaute – aufs Geratewohl, unbedacht: ALBERT. AQUENS. hist. 11,44 prae magnitudine lapidum, qui aditus occupabant, ingredi -r nequibat Tancodus. γ indubitanter – bedenkenlos: CONST. I 246 (a.1175) quicquid ... de rebus episcopatus ... vobis nomine pignoris obligaverit electus, -recipiatis. b tuto – unbehelligt, ruhig: GREG. CAT. chron. I p.155,5 pecora ... monasterii cum peculis publicis ... pabulent -r. c certe – mit Bestimmtheit: WALAHFR. Gall. 2,43 valere se -ius affirmavit puella paralytica. WANDALB. Goar. 2,28 p.370,46 ego -issime dixerim eqs. **2 ratione fide digna, probabiliter** – glaubwürdig: ANNAL. Erf. praed. a.1234 p.86,38 comes ... se ... publice et -r expurgavit. *Antony*

2 confido v. competo p.1057,61.

configo, -fixi, -fixum, -ere. script. -fic(o): p.1318,56. form. -fict(us): p.1318,32. 1319,28.

I de actione feriendi, pungendi: A transverberare, (com)-pungere, confodere – durchbohren, (durch-, zer-, nieder)stechen (cf. GLOSS. II 694,32 St.-S. -xum kestochan. al.): **1 proprie**: a in univ.: LEX Frision. add. 3^a,29 si non praecisa, sed incisa vel -xa fuerit costa. ERMOLD. Ludow. 3,459 -xus cuspid Murman. WANDALB. mens. 20 apri lato -ere ferro armos. RAHEW. gest. 3,44 p.218,7 spiculo -ere (figere A) captum. LIGURINUS 3,54 -xus telis exspirat morte sacerdos. VISIO Godesc. A 7,1 (ed. E. Assmann. 1979) Godeschalcus ... spinis ... illis nimis penetrabilibus totos pedes -itur. ALBERT. M. sent. 4,16,31 p.614^a,33 eligimus potius -i vitalia quam peccatum eqs. al. v. et vol. I. p.992,69. **b c. colore quodam i. q. suffigere – aufspießen**: LEX Saxon. 60 qui in fossam vel sudem acutam ... sepius pecus ... agitaverit ibique -xum vel cadens perierit. cf. p.1318,31. **2 in imag., per compar., alleg.**: a in univ.: ALDH. ad Acirc. 142 p.202,12

me ... elationis ... falarica -xum. VITA Landel. 447 Christus telo mortifero (i. morbo) -xit numine divo illius membra eqs. RUP. TUIT. vict. 11,28 p.368,35 (ed. R. Haacke. 1970) quibus (sententiis) -xa corda. al. b spectat ad Vulg. psalm.

5 31,4 (cf. GLOSS. I 515,43sqq. -itur zisamana giderchit uurdit, durahstozaan uuirdit b): GERHOH. psalm. 31,4 p.35,11 post tergum detrahendo ... spinam meam, id est dorsum, quasi furcis ferreis -rerunt vel confrerunt eqs. (de fontibus v. notam ed. p.33). 31,5 p.48,16 conscientia mea ... compungebatur sive -batur spina et stimulo poenae. p.50,15 dum -ret me (sc. Petrum) spina, pungens videlicet trinae negationis conscientia, ibid. al. cf. l.21. **3 translate**: a affligere, castigare – (zer)martern, kasteien: VITA Richar. 8 (MGMer. VII p.448,21) cotidie ... in ieuniis se -xit. vigente imagine compungendi (cf. Vulg. psalm. 118,120): HUGO FLAV. chron. 1 p.340,51 Madelveus -xit timore Dei carnes suas mortificans membra sua. al. b lacerare – verletzen: EPIST. Wisig. 10 p.676,14 linguis -xus. **B simul (com)-pungere – zugleich (durch)stechen (usu alleg.)**: GERHOH. psalm. 31,4 p.35,23 quilibet ex Adam generatus non solum culpa originali transfigitur, sed etiam -itur, id est pariter cum ipso peccato figitur spina, id est poenali aerumna. ibid. al. cf. l.10.

II de actione figendi, pangendi: A proprie: **1 affigere**, figendo apponere, applicare – anheften, -schlagen, befestigen (saepe expressius i. q. clavis adigere – an-, aufnageln, e. g. l.305qq. 505q.): a gener.: a strictus: WOLFARD. Waldb. 2,1 p.206,13 (ed. A. Bauch. 1979) risile, quo super aurem orale -xerat mulier. WALTARIUS 676 illa (hasta) ... palam ... -xit femori. ECBASIS capt. 1163 lupus a tauru trunco -itur. CHRON. Noval. 2,10 plaustrum ... cum ... perticis in eo -cta. al. b latius i. q. figere, ponere – anbringen, (hin)setzen (cf. GLOSS. I 461,12 St.-S. -ere gistar): WALAHFR. Wett. 514 (sensu spirit.) in angusto gressum -ere calle. HROTSV. Pel. 270 oscillum. b eccl. de crucifixione: a in univ.: ALDH. ad Acirc. 10 p.84,27 in cruce -xus mundum Christus salvavit. HRABAN. carm. 55,5,2 qui (Christus) ... cruce -xus noxia vincla rupt. IOH. SCOT. carm. 2,7,8 -xus ligno. WALAHFR. Gall. 1,19 fertur ... salvator noster clavis aereis cruci -xus (fixus var. l.). al. spirit.: FLOR. LUGD. carm. 17,4 membra beata satis, quae ... per varios semet cruce -xere labores. CARM. imag. 16,1,4 in cruce, Christe, tua -e nocentia cuncta. b (Christo) -ere cruci i. q. concurcifigere – mitkreuzigen (usu alleg.): GODESC. AQUENS. opusc. 1,13 p.76,34 diabolus ... non, ut Deo vivat, Christo -xus est cruci (cf. Vulg. Gal. 2,19), sed adfixus est cruci eqs. c techn.: a in univ. c. sensu (firmiter) applicandi: THEOPH. sched. 3,42 trans foramina, quae in eis sunt, -e eas (auriculas) aureis clavis (3,79 aurum et argentum laminis attenuatum atque c. alicubi -xum). 3,73^{ex}. tabulas. 3,74^{ex}. qui (limbi scyphorum) ... non (om. G) -untur, sed stagno solidantur. al. b de clavis i. q. inflectendo firmare – festschlagen, umnieten: THEOPH. sched. 3,30 -es eos (clavos) interius. 3,75^{ex}. ponens corrigiam cum capitibus clavorum super tabulam ligneam ... -e caudas cum ... malleo. γ medial. i. q. haerere – hasten: COMPOS. Luc. B 11 donec -antur (-cantur L) pulbera smire ad tabulam (inde MAPPAE CLAVIC. 145 confringatur pulvis). al. **2 infigere, figendo imponere, immittere – einschlagen, -setzen, -fügen**: a gener. c. sensu defigendi: PAUL. DIAC. Lang. 4,37 p.130,23 palum in medio campum -i (-xi, figi var. l.) praeciopiens rex. b techn.: a in univ.: THEOPH. sched. 3,75^{ex}. eos (clavos) -ere ... in corrigiis ascensoriis sellae equi. 3,82^{ex}. super duos clavos ferreos ... in muro -xos. ibid. al. b c. sensu inserendi, aptandi: THEOPH. sched. 2,29 include vitrum plumbo ..., circumpone ligna ... et -e, ubi volueris. 3,26^{ln}. in qua (cauda) pedem calicis -ere debes. 3,87^{ln}. qui (ferri) ... habeant ... caudas tenues, ut singulis manubriis -antur (configantur cod. [H]). ibid. al. **3 compingere, componere – zusammensezen, -fügen**: THEOPH. sched. 3,43 quo (pede) perfecto anulum ... deaurabis atque coniungi et -es sicut minorem calicem. ibid. al. **4 figendo instruere (clavis), clavare – (mit Nägeln)**

[Kurz]

bestecken, beschlagen: **a gener.**: ALBERT. M. veget. 1,192 si clavis -antur vel etiam perforantur in aliquot locis *amygdali* (6,17 -xa *amygdalus* . . . c. multis multum iuvatur ad fructum egs.). **b techn.**: THEOPH. sched. 3,75^{ex} his (*clavis ex aurichalco factis*) -untur vaginae cultellorum et coria super libros. **B in imag. vel translate:** **1 gener.** c. *sensu adnectendi*: **a conectere - verbinden** (*mediopass. c. sensu adhaerendi*): VITA Wern. Merseb. 2 p. 246,35 quod . . . apostolicae cathedrae nexus indivisae caritatis -itur egs. **b adicere - hinzufügen:** GERHOH. psalm. 31,5 p. 63,25 dum spina spinae -retur et cuilibet culpae sua poena coniungeretur. **2 tur. i. q. confirmare - festmachen, -legen:** **a c. sensu roborandi:** CHART. Fuld. B 201 p. 299,27 (a.776/96) vos . . . ad possidendum . . . habeatis potestatem stipula -xum vobis ad roborandum. **b c. sensu constituendi:** CHART. ord. Teut. (Thur.) 138 (a.1257) subaratus . . . nominibus (nobilis ed.) testium, qui huic rei, dum -ret (sic?), astiterunt.

III per confusionem: **A comprimere, confingere - zusammen-, niederdrücken, (zer)brechen:** v. p. 1318,5. **B conformare, confingere - (gleich)gestalten, bilden:** GLOSS. I 522,42 St.-S. -e epanokipildi (*spectat ad Vulg. psalm. 118, 120*).

adi. confixus, -a, -um. **1 propriæ:** **a conexus, compactus - verbunden, zusammengehalten:** THEOPH. sched. 3,7 forceres incisorii . . . in duabus partibus compositi et clavo -i. **b opere acu picto ornatus, consutus - bestickt, mit einem Zierbesatz versehen:** CATAL. thes. Germ. I 22,8 (Mittelalterl. Schatzverz. I. 1967; a.1241) x manutera -cta et v alia. **2 translate:** **a infixus - fest verwurzelt:** RHYTHM. 10,5,2 exeat peccata, quae sunt in me -a misero. **b astrictus - verhaftet:** CHRIST. STAB. Matth. 31 (PL 106,1363^D; a.865/70) vellunt eos (*homines*) a terrenis delectationibus, in quibus -i erant.

subst. confixus, -i m. (*Christo*) in cruce -us i. q. *concrucifixus - Mitgekreuzigter:* GODESC. AQUENS. opusc. 1,13 p. 76,36 cum -is Christo in cruce convivificari. 1,14 p. 77,12 crucifixus . . . os convivificans egs. cf. p. 1318,43sqq.

configratio, -onis f. **1 conformatio, assimilatio - Gleichgestaltung, Angleichung:** **a gener.:** **a def.:** HUGO HONAUG. hom. 3,22,3 (ArchHistDoctrLitt. 43 [35]. 1968. p. 237; c. 1180) -o . . . proprie dicitur corporalis figurae mensurata coaequatio. **B in arte scenica i. q. repraesentatio adaequata - Nachbildung, naturgetreue Darstellung:** HUGO HONAUG. div. 13,2 (ArchHistDoctrLitt. 37 [29]. 1962. p. 138; c. 1180) tam assimilata . . . imitatio . . . et tam expressa pro suo cuiusque modo et proprietate -o, ut egs. **b theol. (c. notio participationis, cf. p. 1320,20sqq.):** ALBERT. M. sacram. 47 p. 34,89sq. quantum . . . est -o (figuratio G) mortis baptismus, institutus est in passione, quantum . . . ad -em resurrectionis, institutus est post resurrectionem. *ibid. al.* **2 conformitas, similitudo (speciei), congruentia formalis - Ähnlichkeit der (Gestalt oder Erscheinungs-)Form, Ebenbildlichkeit, formale Übereinstimmung:** **a gener.:** ALBERT. M. animal. 1,15 attenditur modus comparationis . . . in -e membrorum dissimilium. miss. 3,8,3 p. 113^b,26 *Iacobus minor* similis Christo -e corporis et imitatione religionis. summ. theol. II 1,3,3,4,1 p. 47^a,43 per -em expressam. **b gramm.:** ALBERT. M. elench. 1,2,11 p. 555^b,28 multa . . . neutrorum habentia eamdem terminacionem continentur sub hoc signo 'quidquid', ut sciamnum, pomum . . . propter quorum -em potest credi etiam album contineri sub ipso egs. **c philos.:** ALBERT. M. sent. 1,3,26 p. 125^a,16 quod est in materialibus -o lineationum exteriorum in figura, hoc est in potestativis convenientia potentiarum ad actum et obiectum. 2,16,1 p. 287^b,34 est aequalitas -is et aequalitas naturae egs. summ. theol. I 3,15,2,2,1,1 p. 66,66 (ed. D. Siedler. 1978) quando . . . -o eius (*imaginis*) est per formam et figuram prototypi in ipsa receptam. p. 67,24 cum dicitur, quod imago est -o in totum, intelligitur in totum prototypi. *ibid. al.*

configuro, -avi, -atum, -are. struct.: c. dat.: *passim.* ad: p. 1320,37. **absol.:** p. 1320,36. 45. al.

conformare, ad similitudinem (exemplaris) coaptare, assimilare - gleichgestalten, ähnlich, ebenbildlich machen, angeleichen (cf. GLOSS. I 772,19 St.-S. -tus ebenbildot. 789,21 ne -emini . . . ne bilidont iuich daranah. al.): **1 gener. in 5 arte scenica i. q. ad similitudinem veri exprimere - nachbilden, naturgetreu darstellen:** HUGO HONAUG. div. 14,1 (ArchHistDoctrLitt. 37 [29]. 1962. p. 139; c. 1180) ex -ta in omnibus formae larvalis et vocis qualitate certa fit . . . eius, qui repreäsentatur, agnitus. **2 eccl. et theol. (cf. l.47sqq.):** **a strictius de christianis Christo (Deo trino: l.24) conformandis (fere sensu spirit. ; corpor. : l.13):** **a in univ.:** CASUS PETRISH. praef. 12 qui semet hostiam vivam volunt offerri, hac nota (*sc. corona*) eidem (*Christo*) prius debent -ari. GODESC. AQUENS. opusc. 5,13 p. 165,12 corpus claritatis sueae (*sc. Christi*), cui -ari debet . . . corpus humilitatis nostrae ([cf. Vulg. Phil. 3,21]). GESTA ERN. duc. II 23 p. 222,31 nos tuae c., rex pie, -a gloriae. GERHOH. psalm. 33,7 p. 252,20 vultus vestri vultui eius -ti. STATUT. ord. Teut. p. 29,14 hec tria (*sc. continentia, abrenuntiatio propriae voluntatis, paupertas*) religiosum Christo -ant. al. **B de effectu sacramentorum (c. notio participationis: l.25):** ALBERT. M. sacram. 19 p. 15,6 gratia . . . baptismalis -at nos Christo morienti (p. 15,9 g. confirmationis -at nos C. pugnanti egs.). 36 p. 27,49 sigillum, quod -at nos trinitati egs. 47 p. 34,77 *baptismus* est . . . veritas umbrarum, quae praecesserunt in vetere testamento, -ans nos morti et resurrectioni. *ibid. al.* **b latius de reprobis diabolo conformatis vel conformandis:** GEBEH. SALISB. ad Herm. 26 p. 275,11 ex ipsi anathematizatis apostolicum sibi elegerunt vel . . . apostolicum illum nominantes apostatae angelo -verunt. OTTO FRISING. chron. 8,23 p. 429,9 reprobos in suppicio capitii suo diabolo velut plene incorporatos ita obstinationi eius -ari, ut egs. **3 philos. (usu medial. saepè i. q. conformem, similem esse - ähnlich, ebenbildlich sein, gleichen, e.g. l.36,41):** **a in univ.:** ALBERT. M. summ. theol. I 3,15,2,2,1,1 p. 66,1 (ed. D. Siedler. 1978) quod in parte -atur, non dicitur esse imago. p. 66,62 potentia *imago est aliquod*, quando in se habet omnia, quibus -ari potest ad prototypum. p. 66,77 *mens* habet . . . in se, quibus -etrum unitati et trinitati. p. 66,80sqq. actu . . . dicitur *imago mens*, quando per conceptum veri et boni, quod est Deus . . . actualiter -atur, sicut quaelibet potentia per speciem sui obiecti suo -atur obiecto egs. *ibid. al.* **b expressius i. q. simili modo exsistere - in ähnlicher, analoger Weise vorhanden sein:** ALBERT. M. eth. 8,3,4 p. 544^b,12 constitutio regis et regni a naturae causatur ordine et ibi -atur.

adi. configuratus, -a, -um. conformis - gleich(gestaltet): **1 de christianis Deo vel Christo conformatis:** RADBERT. corp. Dom. 20,40 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XVI. 1969) vita illa, quae absconsa est cum Deo, qua conformes illi et -sumus. **2 de Christo Deo patri coaequali:** HUGO HONAUG. hom. 3,22,3 (ArchHistDoctrLitt. 43 [35]. 1968. p. 237; c. 1180) -us . . . Patri Filius est 'in genere' (cf. Hil. syn. 25), qui plenam et perfectam cum eo generis similitudinem habet.

subst. configuratum, -i n. quod forma assimilatum est, effigies - das Ebenbildliche, Abbild(ung): ALBERT. M. summ. theol. I 3,15,2,2,1,1 p. 66,2sq. (ed. D. Siedler. 1978) -um . . . pedi Petri non dicitur imago eius, sed -um omnibus membris eius dicitur imago eius. **Kurz**

***confilia, -ae f. filia - Tochter:** CHART. scrin. Col. A I p. 37,13 (a.1146) Winandus emit domum . . . contra Hermannum . . . et -am ipsius Mathildem et coheredes ipsius.

***confinagium, -i n. (cf. francog. vet. confinage) regio, districtus - Gebiet, Bezirk, Gemarkung:** CHART. Bern. III 124 p. 121,13 (a. 1275) quidquid . . . fratres possidebant in -o Montisricherii.

confinalis, -e vel saepius confinalis, -e.

1 adi.: **a confinis, conterminus, vicinus - angrenzend, benachbart:** DIPL. Heinr. II. 455^a p. 577,42 aecclesię . . . quandam infra . . . monasterium terram -nalem atrio eius (cf. 455^b p. 578,4 iuxta atrium) . . . concedimus (inde DIPL. Conr. II. 28). GREG. CAT. chron. I p. 279,4 de alio latere -iale

cum Domitiano casale Erfonis. **b** *finalis, limitaris - die Grenze bezeichnend, Grenz-*: GREG. CAT. chron. I p. 158,23 in hilicem -alem. **2 subst. masc.**: *incola confini, regio-nis terminalis - Grenzlandbewohner*: ANNAL. regni Franc. a.773 p.36,22 ipsi -ales de hac causa solliciti (*inde ANNAL. Mett. a.773 p.61,3 -ales [confines B1]*) cf. CHRON. Ved. p. 704,6 hoc prestrigium -ales [-nales cod. a. corr.] dum cerne-rent). CAPIT. reg. Franc. 99,3 quomodo marca nostra sit ordinata et quid per se fecerunt -ales nostri (101,3 quomodo causam -nales n. odio semper habent contra illos, qui parati sunt ... marcam nostram ampliare).

9*confinates, -ium m. *accolae - Anrainer*: CONST. II 171,4 (a.1232) strate antique non declinentur nisi de trans-euncium (-ium 3; *an confiniantum?*) voluntate.

confinctio v. confictio.

1. *confinentia (-cia), -ae f. *regio, districtus - Gebiet, Gemarkung*: CHART. Bund. 686 (ante 1231) quarta alpe dicitur in *(O)pio in -cis de Campo in Ararano.* *Losek*

confingo, -finxi, -fictum, -ere. script. -fincxerant: INNOC. III. registr. 235 p.334,27 (ed. O. Hageneder, A. Haidacher. 1964). *form. stirp. perf. -fix(i)*: l.30.38. p.1322,3. al.

1 proprie i. q. fingere, formare, facere - bilden, formen, machen (cf. Gloss. II 604,1 St.-S. -to gimachotemo): **a strictius**: **a in univ.**: ALDH. ad Acirc. 83,7 factor -xit (-fixit var. l.) corpus inorme (*sc. colossum*). VITA Galli II 113 simulachra mihi (*sc. daemonio*) -ta. LAMB. TUIT. Herib. 2,31 -tae figurae (*sc. bracchii*) offerens munus. CHART. PRUSS. I 218 l.74 quod (*idolum*) ... collectis frugibus conseruerunt -ere. al. c. sensu efficiendi: WALAHFR. hort. 171 (*de bulla saponis*) nothi vis distendit ... cavum vitrea sub imagine pondus et centrum medio -it labile fundo. **B fabricare - herstellen**: LEG. Wisig. 6,1,4 si ... falsam monetam quisque -fixerit (-erit var. l.). **γ (com)parare - (zu)bereiten**: RUODLIBB VI 71 cibos lautos -ere. **b latius**: **a conscribere, componere, confidere - schreiben, ver-, abfassen**: CARM. Cent. 21,1 carmina (cf. 79,6). **accidente notione ementendi**: DIPL. OTTON. I. 428 non esse per monachos sponte -tam, sed a nobis datam chartam. TRANSL. DION. Ratisb. 16 p.362^a,46 epistolam -am, quam Gallorum duci in expeditionem mittam. al. v. et p.1311,12. **B condere, instituere - (be)gründen, einrichten**: ADAM gest. 3,9 p.150,15 has duas (*praeposituras*) -xit (construxit C) a principio archiepiscopus. INNOC. III. registr. 353 p.527,10 (ed. O. Hageneder, A. Haidacher. 1964) Gregorum populi ... sibi aliam ecclesias -erunt egs. **2 translate**: **a excogitare, comminisci, commentiri - ersinnen, sich ausdenken, erfinden, erdichten, erlägen** (cf. Gloss. I 657,48 St.-S. -tam gitruginota. II 600,31 -erunt arlugun): **a in univ.**: LEG. Wisig. 2,4,2 falsa. ALDH. virg. I 21 p.252,4 quamvis ... Iudeorum garrulitas ... falsitatis delaramenta -at (GODESC. SAXO theol. 23 p.331,25 ipsi solummodo reprobi -ere possunt intra se et inter se deliramenta huiuscemodi). ANNAL. Bert. a.833 p.7,7 multa in dominum imperatorem crima -erunt (-fixerunt 1,2) egs. (VITA Heinr. IV. 3 p. 16,1 -tis conscriptisque super eo [rege] criminibus). GODESC. SAXO gramm. 2,35 p.466,4 'constellationis' rationem seu potius errorem ... -fixere mathematici. WOLFH. Godeh. I praef. p.169,6 nil me ... adulatio-nis mulcedine falsidicum -isse. ALBERT. M. metaph. 2,11 p.103,12 (ed. B. Geyer. 1960) de diis et exitu rerum in esse multi multa -erunt. al. cf. l.41sqq. **accidente notione circumferendi**: GODESC. SAXO theol. 7,3 p.181,17 qui (*error*) -itur quasi de redemptis in ea (*cruce*) reprobis baptizatis. **B perhibere - (fälschlich) behaupten, 'wissen wollen'**: WALAHFR. Mamm. 9,9 non magus, ut stulti -xit opinio vulgi. WIDO FERR. schism. 1,3 p.536,15 utrum id vicio fieret, ut aliqui -erunt (-fixerunt cod.), non satis compertum erat. **b simulare - vorgeben, -spiegeln**: **a in univ.**: CONC. Merov. p.62,16 nullus episcopus ad sepe-

liendum episcopum venire -ta occasione dissimulet. PASS. Leod. 19 (MGMer. V p.300,16) acceperunt quendam puero-lum, Chlothario fuisse -fixerunt (-erunt var. l.) filium. SERMO de sacril. 9 qui cum orciis divinare -it egs. *de specie exhibita*: RHYTHM. 146,16,3 (*de cedria*) tereti ... forma ceram -o (confringo, constringo var. l.) rubentem. **B agere - spielen**: NICET. ad Chlodos. p.121,29 fortasse dicunt: -unt vel caecos.

c exhibere - hinstellen (als): CARM. libr. III A 1,6 (MGPoet. V p.668; s. XI./XII.) Augustine ... tu ... leoninus -eris hic asininus.

5 subst. confictum, -i n. *excogitatio, commentum - Erd-finding, Wahnidee*: CHART. Otterb. 119 p.89,7 (epist. papae a.1254) perverso intellectus -o dicentes egs.

15 adv. *conflicte. simulate - zum Schein, heuchlerisch: CHRON. Camer. 3,27 -e et dolose concordatis *papa et rege* discessum est. *Antony*

confingum v. confinium.

***confinia, -ae f.** *finis, terminus, limes - Grenze, Grenzlinie, -verlauf*: CHART. Ticin. 134 p.123,27 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. II. 1931; a.1270) ad determinandum confinia et -as alpium de Vizora. p.124,13 definendo -am de Plaxio. p.124,31 ad -am Fontis Gire. ibid. al.

confinalis v. confinalis.

1. confinio, -ivi, -itum, -ire. script. cōf., cfi. sim. abbrev. (exempla fort. *huc pertinentia*): v. s. v. ***confino** p.1326,54 sq. *form. coni. prae. -iem: l.54.*

1 intrans.: a in univ. i. q. adiacere, conterminum, fini-tum esse - angrenzen, benachbart sein (fere de locis; de personis: l.41): **a in:** CHART. Bund. 17 p.15,23 (a.765) agrum ... -ente in via (p.16,12). TRAD. Frising. 495 que (*cliva*) ... -it in sepem. CHART. Sangall. A 391 *ager* -it in silva et ex alia parte in ... monachos. 705 in sancti Galli. CHART. Tirol. 344 campum ... -ente ... in Conrado egs. al. v. et p.1326,60. **B ad:** CHART. Bund. 17 p.15,22 (a.765) agrum ... -ente ad ... curtem, alia parte ad sanctum Columbanum egs. p.16,9 ad viam. TRAD. Frising. 489 p.418,16 silvam, que ... -vit ad marcam sancte Marie. al. **γ acc.:** CHART. Sangall. A 391 (a.844/51) agrum ... i medium, -it infantes Domnici et ex alia parte ... monachos egs. 501.705.

35 40 45 50 55 60 65 70 75 80 85 90 **5 absol.**: CHART. Sangall. A 180 (a.804) -it desuptus terra sancti Gallonis. 224 -it da una parte presbiter Ioannis. ibid. al. **b expressius:** **a collimitare, se contingere - an-dergrenzen, zusammenstoßen**: DIPL. Ludow. Germ. 38 in marca, ubi Radpoti et Riharii comitatus -unt. **B ? limi-tem, finem esse - ? die Grenze, den Abschluß bilden (ni trans. i. q. limitare, finire - begrenzen, abschließen)**: CHRON. Ven. Alt. p.78,15 *litus* tenet miliares tres, rivo -it medium. p.79,9 eo littore tenet miliares sex, hunc finit (p.164,27 hic ... -it [-vit V]) portum; post eum littore venit litus Lugnanum ..., hic similiter -it portum (p.165,3). **2 trans.** (v. et l.46sqq.): **a complere - vollenden, fertigstellen**: CHRON. Ven. Alt. p.66,1 palatum ... -tum fuit. **b concludere - beenden, beschließen**: CHART. Sangall. A 342 (a.832) si ... mihi contigit ..., ut vitam meam in peregrinatione -iem (postea: finieret).

2. *confinio v. ***confino**.

confinis, -e. script.: comf-: CHART. Ticin. 91 p.24,10 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Ticin. II. 1931). -fen-: CHRON. Fred. 2,33 P.57,2 -fenis.

I adi.: **A de loco i. q. conterminus, finitimus, vicinus - angrenzend, benachbart:** **1 de rebus, territoriis:** a in univ. : WILLIB. Bonif. 5 p.22,14 incognitos ... Baguariorum et -es Germaniae terminos adgrediens. COD. Lauresh. 820 cui (*manso*) subiacet ille mansus et -is est illi, quem egs. 1721 vineam ... rebus s. Nazarii -em. LIBELL. de conv. Baiuv. 6 in plagis Pannoniae ... et circa -es regiones Romani posse-derunt. ADAM gest. 2,8 in his partibus, quae barbaris -es sunt terminis. al. v. et p.1325,51. **b expressius i. q. finitimorum proprius - Nachbar-:** HERIG. Ursm. 1,191 ipse (*Pippinus*) ... necis sceptra suis etiam -ia sceptris. **2 de hominibus, populis:** LIUTG. Greg. 10 omnes -es nationes. HRABAN. epist. 36 p.471,3 a paganus, qui tibi -es sunt. HIST. de exp. Frid. imp. p.74,10 Turcis -bus et aliis gentibus ... resistendo.

FUND. Schild. 7 p. 1049,12 -ium ... episcoporum intercessoriis ... impetratis. al. **B de tempore i. q. propinquus - nahe** (cf. GLOSS. II 342,61 St.-S. -em nahum): **1 continuus - (kurz) aufeinanderfolgend**: RUP. TUIT. Herib. 35,28 (ed. P. Dinter. 1976) filiorum animos ... tangebant tam -ia tamque contigua patrum funera. **2 prope instans - (unmittelbar) bevorstehend**: WILH. APUL. gest. 2,115 tempus erat iam triticeis -e metendis frugibus. **C de relatione**: **1 obvius - naheliegend**: HEIRIC. Germ. I comm. p. 429,30 sublatis ... praceptoribus -e et consequens est facile omnium ingenia otio congelasse. **2 consimilis, cognatus - nahekommend, nahe verwandt**: ACCESS. ad auct. p. 44 (ed. R. B. C. Huygens. 1970; cod. T) humilis stilus habet vicuum et -em torridum et exsanguem, medius vagum.

II subst. : A masc. (fere plur., sing.: l. 54,61): **1 de locis**: **a strictus**: **a finis, terminus, limes - Grenze, Grenzlinie, -saum**: CHART. Stab. 23 (a. 770/79) hii sunt termini atque -es ... mansi (DIPL. Otton. I. 375 p. 515,22 alteratio facta est ... de -bus et terminis episcopatus. CHART. Tirol. 1007^a p. 61,25 consignare ... -es et terminos. al.). CHART. Sangall. A 228 p. 220,33 extra -es comitatus (CHART. Tirol. 542^b p. 17,39 e. prefixos -es. al.). CHART. Lux. I 145 p. 169,6 quicquid inter hos -es habuerunt (179 p. 247,20. al.). CHART. Bund. 434,6 p. 320,33 nesciebat -es illos, infra quos continetur hec decima (CHART. Tirol. 745 p. 175,28 per ... episcopatum i. suprascriptos -es facere dampnum. 1151 p. 193,1. al.): 435,14 p. 329,23 territorii. 607 p. 103,1 personas, qui continentur in istis -bus (p. 107,18. al.). saepe. v. et p. 1158,12. **fort. huc spectat**: CHART. Fuld. B 11 (a. 751) dono arealem I ... , ad -is in duas partes via publica eqs. **B regio terminalis, collimitum - Gebiet an der Grenze, (gemeinsames) Grenzgebiet**: WILLIB. Bonif. 8 p. 44,14 ecclesiastis in -bus (confiniis, confinio var. l.) Franchorum et Saxorum atque Sclavorum. p. 49,2 quod (flumen) est in -bus eorum, qui rustica dicuntur lingua Ostor- et Westeraeche. DIPL. Loth. I. 110 (ed. Th. Schieffer. 1966) gens ... in -bus Nordmannorum et Obodritorum sita. HEINR. LETT. chron. 12,2 p. 59,3 in omnibus -bus Semigallie. al. **γ territorium contiguum, circumiacens, attinens - angrenzendes, an-, umliegendes, zugehöriges Gebiet** (*hic illic expressius i. q. appendicium, attinentia - zugehöriger Besitz, Zubehör, e.g. l. 46,48. 51*): NOTIT. Arnon. 1,1 oppidum ... cum terminis ... et -bus vel omnibus appendix suisque adiacentiis. DIPL. Otton. I. 412 p. 562,25 ecclesiam ... cum -bus suis. CHART. Bund. 387 p. 287,31 res ... cum superioribus et inferioribus seu -bus et accessionibus suis (sim. 511. 586 p. 79,30. al.). CHART. Tirol. 592 p. 68,30 curia cum omnibus suis pertinentiis, coherenceiis, -bus, territoriis, communiciis, usanciis (1049 p. 92,11 castrum ... cum omnibus suis p. c., -bus, redditibus et servitutibus. sim. al.): 1006 p. 60,10 mansum cum omni iure et actione et chorenciis et -bus. al. **δ fines, regio, territorium - Gebiet**: CAPIT. reg. Franc. 136,8 quomodocumque se res in -bus eorum (fratrum, sc. Pippini et Hludowici) habuerint. DIPL. Otton. I. 371 p. 509,9 in -e atque planicie, que est inter Cassanum et Petram Sanguinariam. CONR. BRUNW. Wolsh. 14 ad apostolicum tunc forte consistentem in -bus alpium. CONST. III 144,8 malefactores in -bus terrarum nostrarum ... existentes eqs. al. **de praediis**: TRAD. Frising. 626^a p. 534,22 (a. 837) omnium illorum -ium medietatem. ibid. al. **districtus - Gemarkung**: Cop. Lauresh. 275 (a. 782) in Niuvvenhofen in -i Hantschesheim. **b latius i. q. exilium - (Ort der) Verbannung**: ANNAL. Ianuens. IV p. 145,11 nobiles ... transmissi sunt in -bus ad regiones diversas. p. 179,20 ab ipsis soluti -bus ... repatriandi licentiam impetrarunt. ALBERT. MIL. temp. 241 stetit ... Sanguinuerra in -bus Veneciis. SALIMB. chron. p. 604,6 posuit eum in -bus in villa Nuceti, in qua possessiones suas habebat. p. 604,13 rupit -es. al. v. et p. 1327,10. **2 de hominibus**: **a accola, vicinus - Anwohner, (Grenz-)Nachbar** (cf. GLOSS. I 157,5 St.-S. -es carmarchun): LIBELL. de conv. Baiuv. 3 Slavi, qui dicuntur Quarantani, et -es eorum ... christiani ... effecti sunt. ADAM gest. 1,3 p. 6,7 quorum (Sue-

vorum) -es (fines A1) erant illi, qui dicuntur Driade, Bardi eqs. 1,10 p. 11,11 Hessones ac Thuringos, qui Saxonum -es sunt. al. **de circummanentibus**: TRANSL. Heliani (Mem. Istori Benev. I. 1763. p. 205,12; s. VIII./IX.) -es undique ad eum (*virum sanatum*) confluent. **b incola confinii - Grenzlandbewohner**: v. p. 1321,6. **B fem. plur.**: **vicinitas - Nachbarschaft**: TRANSL. Marci in Aug. 2 qui (locus) Augia ... nuncupatur ... , quia Rhenus ... eam circumfluit ... et ideo cunctarum coniunctione -ium carens eqs.

***confinitas, -atis f.** **1 ambitus - Bereich, 'Gegend'**: CONSTANT. AFRIC. theor. 1,12 p. 3a^r si pili multi ... sunt in pectori vel in -e pectoris. **2 praesentia - Nähe, Anwesenheit**: HUGO FLAV. chron. 2 p. 382,13 miseratione Dei praeventa et angelica -e confisa anima. **3 cognatio - Verwandtschaft**: ALBERT. M. sent. 4,7,8 p. 170^b,31 contrahitur ibi (*sc. in confirmatione*) -s spiritualis.

***confinimus, -a, -um. 1 adi.**: **in partibus conterminis habitans, vicinus - im angrenzenden Gebiet, in der Nachbarschaft ansässig, benachbart**: CONC. Rem. 32 capit. (MGScript. III p. 659,13; a. 991) de -is hostium sacerdotibus, qui sine regis licentia legationes agunt (32 p. 679,11 -i [confitemini ed.] h. sacerdotes [*ex Conc. Tolet. IV. a. 633*]).

FUND. Brunw. 4 p. 127,26 proper paganos circumqueaque -os (finitimos 1^c). **2 subst. masc.**: **a accola, vicinus - Anwohner, Nachbar**: **a comprovincialis - Angehöriger der (selben) Kirchenprovinz**: LEG. Wisig. 12,1,3 p. 409,21 ne admonente metropolitano quisquam ex -is ad locum, ubi invitatur, venire contemnat (*ex Conc. Tolet. XIII. a. 683* -i sacerdotes). **B commarcanus - Markgenosse**: TRAD. Frising. 19 p. 47,4 (a. 763) substantiam transfundavi ... per consensum ... ducis Tassilonis et satrabum eius atque -orum nostrorum consentientium eqs. **b consentiens - Gesinnungsgenosse**: AEG. AUR. gest. 1,24 p. 21,24 neque illum esse christianum iudicandum, qui eiusdem (*episcopi Deum Christum negantis*) -us fuerit inventus (*ex Conc. Agripp. a. 346 spur.*).

***confinitio (-cio), -onis f.** **? finis, confinium - ? Grenze, Gebiet**: CHRON. Ven. Alt. p. 83,23 Constantinopolitanum imperium, que -cio continent in paganis. **confinium, -i n.** **script. et form.**: -fen-: CHART. Solod. II 210 -feno. -fing(is) p. 1326,8. -n(um): l. 40. p. 1325, 32. -ius: DIPL. Merov. I 2 p. 4,46. **I sensu locali**: **A de territoriis**: **1 finis, terminus, limes - Grenze, Grenzlinie, -saum** (cf. GLOSS. IV 47,40 St.-S. -um gimarcha, gericne. al.): **a spectat ad praedia**: TRAD. Ratisb. 4 (a. 776) haec sunt -a donationis huius: eqs. DIPL. Otton. I. 103 ut haec omnia ... secure persistant terminis vel marchis aut -is ... subnotatis. DIPL. Heinr. II. 493 silvam his finibus atque -is circumscripamt. DIPL. Conr. II. 225 infra -a trium viarum. CHART. Carniol. I 68 p. 76,34 consigno -a dividientia territorium ... Castri a territoria comunitatum eqs. CHART. Bund. 434,5 p. 320,27 nominando -a nominavit ecclesiam sancti Martini eqs. saepe. v. et p. 1322,20. 1326,67. **b spectat ad regna, pagos, gentes sim. (accedit interdum ad notionem regionis terminalis, e. g. l. 63sq.)**: LIUTG. Greg. 5 p. 71,37 in ripam ... fluminis ... , ubi -um erat christianorum Fresonum et paganorum. CAPIT. reg. Franc. 45,2 in -o pagorum Chletgowe et Hegowe. 45,14 si causa ... inter partes propter terminos aut -a regnorum orta fuerit (*Poeta Saxo* 2,482 quo r. -a ... esse loco ... deberent. al. cf. l. 63). GERH. AUGUST. Udalr. I 10 p. 308,43 propter -a regionum ... contentiones exercere. OTTO FRISING. gest. 2,42 in Baiaoaria versus -um Boemorum. CHART. Burgenl. I 485 p. 324,37 in conservatione -i nostri regni. p. 325,6 quod ... pro munine -i castellum constituet. II 10 p. 9,19 in -o Austriae. 62 p. 42,29 in -o Teotonie. saepe. **2 regio terminalis, collimitum - Gebiet an der Grenze, (gemeinsames) Grenzgebiet**: **a de terra limitanea regni, imperii (expressius i. q. marca [limitanea] - [Grenz-]Mark: l. 71)**: LEG. Wisig. 9,2,8 p. 371,2 nostris hominibus, qui in -o externis gentibus adiunguntur. LIBELL. de conv. Baiuv. 10 primus ab imperatore constitutus est -i comes Goteramus (cf. NOTKER. BALB. gest. 1,13 qui [comites] in -o vel termino barbarorum consti-

tuti erant). REGINO chron. a. 862 cum . . . -a . . . depopulare-
tur rex Brittonum. DIPL. Loth. III. 79 p. 123,21 que (*ecclesia*) in -o et in ingressu regni mei sita egs. CHART. Burgenl. II 132 p. 93,15 cum Theotonici -a regni nostri, comitatum videlicet Sopronensem, . . . adiissent. saepe. **b** de collimitio
regnorum, pagorum, gentium sim.: CAPIT. reg. Franc. 139,10
p. 283,19 si . . . contentio . . . in -o duorum comitatum fue-
rit. LIUTPR. antap. 2,28 in Meresburg, quod est in Saxonum,
Turingionum et Sclavorum -o castrum. EPIST. Gerb. 138 (ed.
F. Weigle. 1966) in -o nostrę Francię, Burgundię ac Lotha-
riensis regni occurrere vobis parati sumus. WIPO gest. 8 p.
30,31 Basilia civitas sita est in quadam triviali -o egs. EPIST.
ad Wrat. 6 in -o . . . utriusque tumultuantis populi. COSMAS
chron. 1,10 p. 23,26 in -o duarum provinciarum. saepe. **v.** et
p. 1323,33. **c** de regione inter plagas confines sita: THIETM.
chron. 4,18 quae (*patria Liavironis*) sita est in -o Alpium
et Suevorum. **al.** 3 territorium contiguum, circumiacens,
attinens - angrenzenden, an-, umliegenden, zugehöriges Ge-
biet: a usu strictiore de locis ad praedia, urbes sim. quo-
dammodo pertinentibus: a spectat ad praedia (hic illic ex-
pressius i. q. appendicium, attinentia - zugehöriger Besitz,
Zubehör, e. g. l. 26, 28): TRAD. Frising. 44 p. 72,10 (a. 772)
cum omnia utensilia, cum fines, -um vel quicquid ibidem
possidere videbar. BREV. NOTIT. p. A 2,38 locum cum -o
circumiacenti in aquis . . . silvis egs. CHART. Fuld. B 211
trado . . . silvam, campum, . . . aedificia, alia -a, quicquid sit,
mobile et immobile egs. TRAD. Frising. 615^a p. 526,41 cum
. . . omnibus -is et suppellectilibus egs. 671 p. 565,15 de praeti-
. . . et de silvę -is iornales VIII ad hunc locum pertinen-
tem (863). CHART. Sangall. A 631 ad superiora iugera omnia
-a silvarum. **al.** Cod. Lauresh. 3835 in -o eiusdem vinee 1
denarium. CHART. Bund. 502 cum omnibus -nis et coherent-
tis, sicut pertinent ista alpe. saepe. fort. add. (an i. q. com-
plexus - Umgang?): TRAD. Frising. 864 (a. 860/69) in omni
-o ad Frisingam . . . persistere locum. **B** spectat ad urbes,
villas, vicos (saepe i. q. loca suburbana, circuitus, campania -
Stadt-, Ortsgebiet, Weichbild, Umland): POETA Saxo 2,320
urbis ad Augustę -a castra locavit. DIPL. Otton. I. 56 rece-
pimus in villa Rodigeresrod . . . dimidiā partem -i, id est
marchę, cum omnibus appenditis. DIPL. Otton. II. 199 neg-
otiationis utilitates . . . sive ex ipsa urbe vel ex suburbio vil-
le leve adiacentis -o provenientes. DIPL. Loth. III. 113 p. 181,32
in civitate Ravenna eiusque -is. DIPL. Conr. III. 86 p. 153,25
(ed. F. Hausmann. 1969) qualiter locus Kameniz dictus . . .
a . . . Lothario Romane ecclesie cum -is suis sit delegatus egs.
OTTO FRISING. gest. 2,36 in -is Anchonae. CHART. Babenb.
427 p. 279,34 muta in Nova Civitate recipiatur . . . : de bove
unus denarius circa -um, ultra -um duo denarii. **al.** **b** usu
laxiore i. q. vicinia, vicinitas - Umgebung, Nachbarschaft,
Nähe: ARBEO Corb. 23 circumiens universam montanam
urbis -um (confinem VITA Corb. 17). DIPL. Otton. III. 170
praediolum sua (sc. Frisingensis) ecclesiae iacens in -o
nostrae proprietatis (cf. 232 in proximo -o adiacentes . . .
regales habas). **al.** add: GODESC. SAXO theol. 6 p. 169,13
cum . . . esset in ipso -o futuri bellū villa nostra. **4** fines,
regio, territorium - Gebiet: a in univ. i. q. terra, plaga -
Land(strich), Gegend: CARM. Aldh. 5,66 mundi per omnia
. . . -a. WILLIB. Bonif. 6 p. 30,13 dum . . . ingentium popu-
lorum adisset -a. PAULIN. AQUIL. carm. 5,29,2 (ed. D. Nor-
berg. 1979) cuncta Chanaan -a. TRANSL. Herm. p. 410,38 seu
per Italica -a vel Bagoarie regionis regna. VITA Gang. I 13
(MGMer. VII p. 167,6) fama . . . per totius regni divulgata
est -a. **al.** **b** de territoriis (vel maioribus vel minoribus)
nomine loci (principalis) definitis (fere i. q. districtus, pagus,
locus - Gemarkung, Bezirk, Sprengel, Ortschaft): TRAD.
Frising. 64 (a. 773) in -o nuncupante Feldin. CONC. Karol.
app. 6 p. 829,33 (spur.) tam de Redensi pago quam etiam de
Ausonensi sive -o Narbonensi et Biterrensi. CHART. Fuld. B
232^a p. 334,27 in pago Tullifeld in -o Sundheim. CHART.
Sangall. A 402 actum in -o Coldaun. CHART. Rhen. med. I
110 p. 115,14 quae (villa) sita est infra Naagao in -o seu
pago Uurmaccense. CHART. Burgenl. I 382 p. 261,15 terras

trium villarum in -o Suprunensi existentes (item de comitatu
q. d.: 430 p. 292,38 in -o Musiniensi). **al.** de paroecia (?):
ANNAL. Ven. a. 1149 (MGScript. XIV p. 71,34; s. XIII,in.)
ignis exivit de -o Sancte Marie egs. **c** de praediis i. q. so-
lum, fundus, possessio - Grundstück, (Grund-, Land-) Besitz:
TRAD. Frising. 7 p. 33,34 (a. 754) quicquid ad ipsum -um per-
tinebat. 166^a p. 163,18 ostendit illi -a, quae legibus ad eum
pertinebant. 432 de . . . -ngis, quod ultra flumina Isara . . .
habere videbantur. 909 in -o coherendum partem habere. *ibid.*
10 **al.** de dominio: TRAD. Frising. 736^b p. 612,27 (a. 853) in -o
Hosiorum. **B** usu vario: **1** gener.: a proprie i. q. ora,
margo - Begrenzung, Rand: **a** de parte corporis: VITA
Udal. Cell. II 62 (32) nares coroscerat usque ad -um labii
superioris cancer. cf. l. 36. **B** de structura i. q. crepido -
Einfassung: NOTKER. BALB. gest. 2,1 p. 50,11 inter quorum
(vallorum) -a plantabantur arbuscule. **y** de mari, flumine
i. q. litus, ripa - Ufer: IOH. CANAP. Adalb. A 27 p. 40,14
(ed. J. Karwaszka. 1962) urbem Gyddanyzc, quam . . . maris -a
tangunt. METELL. exp. Hieros. 2,180 (ed. P. Ch. Jacobsen.
1982) tensis per aquę -a castris. **b** in imag. de vita et
morte fere i. q. orae - etwa: (Grenz-) Bereich: **a** c. respectu
discriminis: CONR. BRUNW. Wolfh. 25 erutum illum de -o
mortis (METELL. exp. Hieros. 4,730 [ed. P. Ch. Jacobsen.
1982] actus ubi fortis decoret -a m.). **B** c. respectu regionis:
25 WALAHFR. Wett. 541 vitae -a linquens terrenae. 750 mulier
dum mortua vivis praefertur . . . subiectae et vivae mortis -a
sumunt egs. **2** anat.: a locus coniunctionis, iunctura -
Berührungs-, Verbindungsstelle: TRACT. de chirurg. 28 ex -o
utriusque partis cerebri . . . pars media . . . habet. Gloss.
Salern. p. 18,5 pleuresis est apostema, quod fit in -o diafrag-
matis et costarum. **adde de intercilio:** CARM. Bur. B 67,4^a,2
ab utriusque luminis -o . . . naris eminentia producitur. **b**
ambitus, spatium (vicinum) - Bereich, 'Gegend': ARS med. 8
p. 430,29 strumae in -o colli. CONSTANT. AFRIC. theor. 1,12
30 3,3a^r si pectus totum et -a eius sint tactu calida. 3,9 p. 10b^r
os . . . coxe duo habet foramina versus genuum -a. cf. l. 13.
3 iur. i. q. exilium - (Ort der) Verbanung: ALBERT. MIL.
temp. 281 p. 539,7 posuerunt octuaginta de militibus in -o.
SALIMB. chron. p. 633,37 ire ad -um. **al.**
40 II sensu temporali: **A** in univ. i. q. meta temporis -
Zeitgrenze: **1** de articulo: BEDA temp. rat. 30,76 caetera
tria temporum . . . -a (RHYTHM. 113,54,3 certa horum [temporum]
. . . ac vera -a). **2** spatium mutationis (temporum) -
Übergangszeit: WANDALB. mens. 33 hunc hiemis verisque
tenent -a mensem (sc. Februarium). **B** expressius: **1**
plur. i. q. extrema, exitus - Ende: REGINO chron. a. 899 p.
147,27 circa -a . . . anni Arnulfus . . . migravit a seculo III.
kal. Decembri. **2** instantia - das Bevorstehen, zeitliche
Nähe: HRABAN. hom. I 10 p. 22^B iuxta -um dominicae pas-
sionis.
50 confinius v. confinium.
***confino**, -atum, -are vel rarius (l. 64. p. 1327,9) ***confinio**,
-atum, -are. (cf. ital. confinare, raet. cunfinar) script.:
-nn: l. 63. abbrev. cōf., cōf. sim., quae exempla etiam
55 ad v. 1. confino pertinent possunt (cf. notam ed. ad l. 595q.).
form. coni. prae-. iern: v. s. v. 1. confino.
1 intrans. i. q. adiacere, conterminum, finitimum esse - an-
grenzen, benachbart sein (fere de locis; de personis: l. 72):
a in univ.: **a** in: CHART. Bund. 24 (a. 769/813) ager -nat
60 (cōf. B, leg. -nament, confinit, confinientem ed.) . . . in via
media (25, 27). CHART. Sangall. B 39 solum -nat (cōf. A)
duas partes in Passivi egs. 158 III onera . . . , -nant (cōf. B) in
sancta Maria egs. CHART. Bund. 314 curtem . . . -nnante (B)
. . . in . . . Odalrico egs. 315 vineam . . . -iante (B) . . . in
65 Diemôte. CHART. Tirol. 622 p. 95,36 campum . . . -nament
(-nant A) in via publica. **al.** **B** ad: CHART. Sangall. B 24
p. 28,10 (a. 807) suum solum proprium, cuius confinium nos
scimus, qui adiacet et -nat (A) ad ipso manso. **al.** **y** acc.:
CHART. Sangall. A 258 (a. 820) agrum . . . -nante da una
70 par(te) Alloniu et da alia parte Enzennu egs. *ibid.* **al.** **6**
absol.: CHART. Ital. Ficker 340 (a. 1232) cominium seu nobi-
lium, qui -nant et habent terras suas . . . iuxta terras et con-
[Losek]

fines ... Urbetanorum. *al.* **a** partic. pro subst.: v. p. 1321,14. **b** expressius i. q. collimitare, se contingere - aneinandergrenzen, zusammenstoßen: CHART. Bund. 558 p. 59,18 (a. 1213) de silva, que -nat (*A*) cum marcha (583). **2 trans.** i. q. exiliare, relegare - verbannen: ANNAL. Ianuens. IV p. 179,19 quidam ... alii, qui ... criminis participes credeban-
tur, -nati fuerunt *eis*.

subst. confin(i)atus, -i m. qui (in exilium) relegatus est, exul - Verbanter: ANNAL. Ianuens. IV p. 146,17 -nati exire confines. ANNAL. Plac. a. 1278 p. 571,42 -nati in civitatem reddire debent, similiter et banniti. *al.* Lošek

confinium v. confinium. confinus v. cophinus.

confio v. conficio. confirco v. confirmo.

confirma, -ae f. alum, consolida, conserva - Beinwell, Große Wallwurz (*Sympyrum officinale L.*, cf. André, Lex. bot. p. 99): GLOSS. med. p. 80,17 sinputum: herba, quam alii -an (*sic*) dicunt, alii conservam.

confirmatio (-cio), -onis f. script.: cun-: p. 1329,9. comf.: l. 33. form. abl. plur. -is: p. 1330,55. sensus vergit in pass.: l. 57. 66. p. 1328,60. al.

I actio vel status stabiliendi, roborandi, firmandi - Festigung, Kräftigung, Stärkung: A corpor.: 1 strictius: a actio indurandi - das Hartmachen, Härten: GEBER. clar. 1,27 ad indurandum mercurium, item de -e mercurii cum fumo saturni ad lunam. **b** status indurescendi - das Hartwerden: MAURUS progn. 28 p. 41^b,37 (ed. M. H. Safron. 1972) in doloris principio, id est in -e apostematis dolorem praestante. **c** firmitas, duritas, Festigkeit, Härte: ALBERT. M. animal. 1,472 haec (*peritonaei continuatio*) ... adhaeret stomacho et ibi habet magnam -em et soliditatem substantiae suae. 12,135 per accidens ... iuvant nervi ad -em cordis et cerebri et omnis membra, circa quod complectuntur et in quo contextuntur. alleg.: HILDEG. phys. 3,19 cedrus ... com-em signat. **2 latius spectat ad corporis vim, vigorem, valetudinem:** a in univ.: MATTH. PLATEAR. gloss. p. 369^c de -e: pulvis peoniae datus cum ovo sorbili epilepticis confert. **b** corroboratio - Erüchtigung: ALBERT. M. bon. 205 p. 126,7 delectationes exercitorum in -e gymnastica. **B** spirit.. 1 gener.: a consolatio, refectio - Hilfe, Erholung: THIETM. chron. 4,42 Liudgerdam secum duxit, non pro retentione, sed pro timoris magni -e. **b** iuvamen (animos erigens), subsidium - (moralische) Unterstützung, Rückendeckung: BEDE hist. eccl. 1,25 p. 44,28 roboratus ... e beati patris Gregorii Augustinus ... rediit. DIPL. Loth. I. 35 p. 113,35 (ed. Th. Schieffer. 1966) nostro studio et -e. de adiutorio i. q. columen - Stütze: TRANSL. Dion. Ratisb. 17 p. 362^b,30 Gisilberte ..., servator nostri capit is ..., magna tu -o regni. **2 publ. et iur.:** a de actione i. q. tuitio, conservatio - Sicherung, Erhaltung: CHART. Hans. I 745 p. 259,38 (a. 1274) ipsis (civibus) ad constructionem, munitionem et -em ... oppidi assiciam ... contulimus (*sc. comes*). **b** de statu i. q. incolumitas - Sicherheit: TRAD. Frising. 704 p. 591,28 (a. 849) postea cum omni integritate et -e ad sanctam Mariam consti-
stere debere testantur res. **3 eccl. et theol.:** a spectat ad angelos, beatos in bono (malo: l. 62sqq.) stabilios: a de actu: HONOR. AUGUST. eluc. 1,53 (ed. Y. Lefèvre. 1954) num casus illorum (*sc. angelorum malorum*) fuit causa -is istorum (*sc. bonorum*): ALBERT. M. incarn. 12 p. 182,53 sanctificatio in utero est gratia mundans ab originali peccato cum -e in bono. summ. theol. II 4,18,2,3 utrum boni et mali angeli poterant esse praescii suae -is vel sui casus. 4,19 p. 249^b,37 conversio et -o angeli boni simul fuerunt. *al.* obligatio, constrictio - Festlegung, Fixierung: ALBERT. M. sent. 2,5,4 p. 115^b,32 odium malorum angelorum hic vocatur ira radicata, non quidem per consuetudinem ..., sed potius per -em, quia simul cedidit et in casu confirmatus fuit sive ob-
stinatus. **b** de statu: ALBERT. M. incarn. 12 p. 182,76 -o ... dicit immobilitatem liberi arbitrii a bono. p. 183,18 alia -o est condicio habitus *eis*. summ. creat. I 4,31,3 p. 506^b,26 -o angelorum est ex dubibus, scilicet ex dono perseverantiae ... et immobilitate honestatis. sent. 2,3,12 p. 85^a,47 status viae ha-
bet se ad -em beatitudinis sicut tempore praecedens. 2,5,6

p. 121^a,1 contrariantur -is et obstinationis status. *ibid. al.* **b** spectat ad homines in fide, gratia roborando: a de sa-
cramento eucharistiae: AMALAR. bapt. 47 de -e corporis et sanguinis Domini: confirmatur baptizatus postea corpore et sanguine Domini (ORDO Illyr. [PL 138,133^B]). cf. p. 1322,28. **β** t. t. i. q. sacramentum chrismatis - Firmung (cf. GLOSS. III 419,63 St.-S. -o firmunge): CAPIT. reg. Franc. 15,15 si quis filialstram ... ad -em tenuerit (DECRET. Burch. 19,5 p. 967^A). WILLIB. Bonif. 8 p. 49,5sq. festum -is neobito-
rum diem et nuper baptizatorum ab episcopo manus inpositio-
nem et -is populo praedixerat. DIPL. Karoli M. 197 p. 265,40
-em atque predicationem, quam antecessor eius (*episcopit*) in ipsa ... ecclesia ... fecit. GERH. AUGUST. Udalr. I 6 p. 394,38
sacrae unctionis -em ... imponere. ALBERT. M. sacram. 8
p. 6,82 -o, in qua spiritus sanctus datur ad robur. 63 p. 44,45
forma -is est: 'signo te signo crucis et confirmo te chrismate
salutis'. 68 p. 47,10 an -o imprimat characterem. sent. 4,7,3
p. 157^a,25 totum chrisma consecratum est materia -is. 4,7,5
p. 161^a,4 virtus ... spiritualis datur in baptismio et robur
in -e. saepe. **c** spectat ad fidem, gratiam roborandam: EIGIL
Sturm. 25 p. 160,35 (ed. P. Engelbert. 1968) rex Karolus ad
-em inchoata fidei christiana ... ad illam terram perrexit
(ALEX. MIN. apoc. 13 p. 282,7 Sergius papa, qui ... in -em f.
'Agnes Dei' ... constituit decantari). *al.* addit. de gratia
baptismali: ORDO Rom. 15,77 datur eis (*infantibus baptiza-
tis*) gratia spiritus ... cum chrisma in fronte ..., id est -o
baptismi vel christianitatis. ALBERT. M. sent. 4,7,5 p. 160^b,
42sq. quaeritur ..., utrum sit distincta gratia -is a gratia
baptismi vel tantum -o illius; videtur ..., quod sit tantum -o
illius vel confortatio.

II actio affirmandi, sanciendi - Bekräftigung, Bestätigung:
A de auctore sui ipsius negotium voto, manu, charta, per tes-
tes, argumentis corroborante (de iteratione: l. 50. p. 1329,6;
de firmatione per manus impositionem facta v. H. Fichtenuau,
Das Urkundenwesen in Österreich. 1971. p. 60sqq.): 1
strictius: a spectat ad donationes sim.: a proprie: TRAD.
Frising. 9^b (a. 757) hereditatem meam ... ad ... ecclesiam
... confirmo, in ipso die tradidi post finem meum, pari -e
constitui et testes firmavi. 191 traditionem et -em feci. HINCM.
epist. 136 p. 103,31 dotations -o. DIPL. Zwent. 10 eam servi-
tutis vinculo liberavimus et ingenuitatis ei -em tribuimus.
DIPL. Otton. III. 140 p. 551,25 hec ... donatio et inde facta -o.
Cod. Lauresh. 7 (chron.) rex ... villam ... tradidi ... cum
huiusmodi -is precepto. CHART. ord. Teut. (Thur.) 8 p. 13,13
(dipl. Frid. II.) nostram collacionem seu -cionem infringere.
saepe. spectat ad actum sollemnem, praecipue resignatio-
nem, investituram: TRAD. Frising. 227 p. 211,3 (a. 806) de-
derunt wadium -is (cf. 547^f) Pilgrim per funiculum signi
ecclesiae ... Rubonem archipresbiterum vestivit ... deinde
Liutpald simili -e vestivit. 641^b advocatus ... ipsam -em
acepit. TRAD. Ratisb. 507 ut ... successor ... legitima -e
restituat hobas. TRAD. Scheftl. 38 qui (*episcopus*) ... nostra
beneficia ... episcopali concessione, traditione, -e ... tradi-
dit. CHART. march. Misen. II 290 rei consummatio et -o.
TRAD. Scheftl. 221 dux Welfo ... resignavit curiam propria
manu in manum ... episcopi; huius -is testes sunt: *eis*.
CHART. Westph. VII 102 adhibitis omnibus -bus, per quas
rite concambia sive traditiones fieri solent. TRAD. Ror. 125
p. 133,47sq. (QuellErörtBayerGesch. N. F. XXI. 1966) quam-
vis per manum delegatoris ... curia -cionem et robur -is de-
beret optinere exigente ipso iure. *al.* firmatio litteris facta -
Beurkundung, Verbriefung: TRAD. Frising. 166^a p. 162,29
(a. 793) eo tenore mihi eandem (*proprietatem*) sub -e con-
cessit rex, ut *eis*. CAPIT. reg. Franc. 155,7 ut hi, quibus tra-
dite fuerint res, vestitaram suam accipient et insuper -em.
ACTA imp. Winkelm. I 71 p. 67,9 privilegium ... continens
-em et libertatem herbarum. *al.* **β** meton. i. q. charta (do-
nationis) - (Schenkungs-)Urkunde, 'Handfeste': CONC. Ka-
rol. 11^B p. 63,12 ego ... diaconus ... hanc -em (*syn. firmata-
tem*) relege et subscripsi. DIPL. Karoli M. 82 p. 118,31 hanc
-em ... conscribere iussimus. DIPL. Ludow. Germ. 169 p.
238,25 hec nostre augmentationis -o. cf. p. 1329,13. **b** spec-
[Heßler]

tat ad pacta: **a** in univ. (interdum i. q. sanctio - Abschluß): THIETM. chron. 6,89 nuntios pacem poscentes et -em cum Misecone ... fieri promittentes (HEINR. LETT. chron. 2,5 ad -em pacis). CHART. Bund. 363 p. 272,11 ad -cionem amicicie. CHART. Tirol. 1234^a p. 368,7 sindici ... promissionem, -cionem et approbacionem fecerunt. al. **b** conventio, pactio - Vereinbarung, Vertrag: TRAD. Ratisb. 13 p. 12,38 (a.814) facta est hec -o eqs. AGNELL. lib. pont. 118 p. 355,37 fiat cun-o talis inter me et vos, ut eqs. CAPIT. reg. Franc. 270 p. 298,34 -o ... regum ... apud Confluentes facta. THIETM. chron. 6,31 in baculo ... mutuae -cionis signo. al. meton. de charta: CHART. Solod. I 333 (dipl. a.1226) -em nobis (sc. regi) exhibitam ... duximus confirmandam et sigilli nostri munimine roborandam. **y** condicio - Bedingung: TRAD. Frising. 173 (a.794/802) ea ... ratione et -e haec traditio facta est, si eqs. DIPL. Heinr. III. 42 sub hac etiam -e ..., ut eqs. al. **c** spectat ad sententiam, poenam, bannum: **a** in univ.: COD. Lauresh. 134 p. 408,8 (a.1094) -e banni et incessione populi terminum ... pretulavimus (sc. abbas). CHART. Altenberg. 1 p. 3,4 post hanc nostram -cionem adeo terribilem. meton. de charta: CONST. I 162 p. 226,10 (a.1157) adhibitis ... testibus, quorum alii ... sententiam ... approbant, alii -is huius fidem amministrant. **b** consultum, decretum - Beschluß, Entscheid: CAPIT. reg. Franc. 273^B,3 contra nostram (sc. regis atque fidelium) communem -em. **2 latius:** **a** iur. de fide facta: **a** in univ.: CONC. Karol. 38,43 ne ... quasi ad -em suaे assertio nomen Domini ... assument. THIETM. chron. 8,7 p. 500,22 reiteratur ... sacramenti -cio. CHART. Babenb. 81 cum fidei sue ... -e. **b** attestatio - Beglaubigung: CHART. archiep. Magd. 52 p. 74,24 (epist. papae a.967) huic decreto a nobis facto pro -e subscripti. CHART. march. Misn. III 405 huic actioni ... sygilli nostri apponimus -em (CHART. Babenb. 280 quorum sigillis hec pagina ad maiorem -em cernitur roborata. al.). **y** subscriptio - Unterschrift: FORM. Wisig. 7 hanc oblationem ab eius voluntate factam pro -em suaे personae subscripti; ipse vero subter manu sua signum fecit. STEPH. EDD. Wilfr. 47 p. 242,10 sub testimonio -is (antea: subscriptione). remissius i. q. signum - Zeichen: DIPL. Heinr. I. 28 hanc nostri corroboracionem praecepsi ... manus ... nostrae -e indita ... sigillari praecepsimus. **8** cautio - Sicherheitsleistung: TRAD. Teg. 394 (a.1206/17) ego ... abbas VIII modios ave[n]e ... ad -em et in locum pignoris posui. remissius i. q. pignus fidei - Treuepfand: THIETM. chron. 7,12 si hunc (Miseconem) sine obsidibus aut aliis -bus remittitis. **b** rhet. i. q. probatio argumentis facta - Begründung, Nachweis der Richtigkeit (cf. Gloss. I 508,43 St.-S.-e festinungo): GUNZO epist. 12 p. 43,16 causarum partes alii quattuor adfirmant, Cicero (inv. 1,19) vero duas addidit, -em et reprehensionem. RUP. TUIT. spir. 2,17 l.786 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXIV. 1972) rationis -e (l.792). **B** de testibus: **1 proprie:** **a** in univ.: TRAD. Frising. 290 (a.809) luculent -e declaratur cunctis rectam -em scientibus, quia eqs. 547^e viros ... in testimonium et -em per aures traxit (TRAD. Teg. 267 huius rei adtestatione et -e p. a. sunt testificati). HRABAN. epist. 53 p. 507,34 ad cuius rei -em exemplar epistolae ... vobis ... transmisi. CHART. Babenb. 264 cum ... negocia ... et voce testium et -e scripture soleant roborari. **b** exploratio, definitio - Feststellung: BREV. NOTIT. p. A 21,13 -o terminum facta est ..., per veraces viros inventum est et signa facta sunt. **2 meton.:** **a** adnotatio - Aufzeichnung, 'Notitia': TRAD. Frising. 399^b (a.813) hunc (sic) -em negotii scripsi iussione Hittonis episcopi. TRAD. Patav. 106^a huius -is hi sunt testes. **b** commentarius, testimonium - Protokoll, 'Weistum': DIPL. Ludow. Germ. 170 p. 241,12 acta est haec -o decimaru[m], immo rememorations scriptum ... anno eqs. **C** de approbatoribus: **1 proprie:** **a** spectat ad homines (designatos, electos): **a** publ. et iur.: ÉPIST. Wibald. 404 p. 539,16 eius (urbis Romae) -em, per quam omnes et sine qua nulli umquam principum imperaverunt, non requisistis (sc. rex). CHART. Tirol. notar. I 357 -o arbitrorum inter Feltenses et Tridentinos: ... potestas ... con-

firmavit ... iudices seu arbitros ... electos eqs. CAES. HEIST. hom. exc. 248 Ottone (IV. rege) post -cionem deposito. **b** eccl. et canon. (de re v. p.1336,41sq.): CAND. FULD. Egil. II 12 capit. p. 96 itur ad regem super abbatis -e. 13 -o regis et instructio eiusdem. ÉPIST. Col. 3 p. 244,4 ex quaestione, ratione, iudicatione, -e ... archiepiscopum ... canonice ... subrogavimus. CHART. Monast. 20 p. 118,4 (QuellErörtBayerGesch. N. F. XX. 1961) cum tua (sc. episcopi) -o et consecratio tantum ad Romanum pontificem pertinere noscatur. CONST. II 358 a tempore -is sue (sc. episcopi electi). remissius: CONST. II 141 p. 178,15 (a.1230) quod non impedit imperator ..., quin electiones, postulationes et -es ecclesiarum, monasteriorum ... libere fiant. **b** spectat ad res: **a** de renovatione (chartarum, iurum): LIBER diurn. 101 p. 133,15 privilegium ad -em monasterii. CAPIT. reg. Franc. 172 p. 353,9 per hoc pactum -is nostrae (sc. imperatoris). DIPL. Arnulf. 140 p. 213,13 per donationes vel -es regum. DIPL. Otton. II. 95 hoc ... renovationis nostrae ac iteratae -is preceptum (DIPL. Heinr. II. 38 p. 43,39 alia ... super eiusdem abbatiae ... -e praeepta). CHART. Worm. 37 restitutio et -o. DIPL. Conr. III. 200 p. 363,4 (ed. F. Hausmann. 1969) sine eius (regis) concessione vel -e. CHART. Babenb. 38 p. 54,4 hanc ... nostrę (sc. ducis) -is paginam (CHART. Bund. 621 [epist. papae] hanc p. nostre protectionis et -is infringere. al.). CHART. Tirol. 1012 vendat conductor alii, cui velit, preter quam exceptatis dandus libram i piperis domino (sc. locatori) pro -cione in emptorem (item de laudemio: 1069 dando unam libram piperis pro nova -cione). CHART. Raitenh. 234 p. 194,2 ad -em perpetuam. saepe. de actu sollemni: CHART. Babenb. 341 (a.1239) testibus ..., qui huic -i intererant, annotatis. expressius i. q. ius sanciendi possessionem - Recht zur Besitzbestätigung: ACTA imp. Winkel. II 5 p. 5,37 (a.1211) confirmavimus eidem duci ... -em et confiscazione. **b** de assensu: LEG. Wisig. 12,1,3 p. 408,5 lex in -e concilii edita. EINH. epist. 39 ut ei -em faceret de eodem beneficio imperator. CHRON. Cosmae cont. II a.1126 p. 156,16 in tua (sc. imperatoris) ... potestate Boemicæ electionis sola -o consistit. HEINR. LETT. chron. 13,3 ad -em (conformatio nem var. l.) eiusdem habitus. al. comprobatio, approbatio, assensus - Genehmigung, Billigung, Zustimmung: CHART. Bund. 334 p. 245,2 (a.1156) hec ... omnia consilio et -e ... cardinalis presbiteri facta sunt. CHRON. Reinh. a.1206 p. 571,17 ad -cionem secte eorum (Iudeorum) venisse creditur archiepiscopus. CHART. Tirol. 888 p. 299,19 ad recipiendas -ciones dictæ vendicionis a ... Erhardo fratre venditoris et ab sororibus eius. CHART. Turic. XIII 481^a a -cione dicti ordinis (sc. Praedicatorum) anno XVIII. CHART. Tirol. notar. I 41 pro quo consensu et -e ... fuit confessus accepisse eqs. al. **2 meton.:** **a** de scriptis i. q. charta denuo iura affir mans - Bestätigungsurkunde: DIPL. Merov. I 29 p. 28,36 -em auctoritatis nostrae petierunt adfirmare. FORM. Marculfi 1,4 l.19 (ed. A. Uddholm. 1962) -cionis illorum regum ... pontifex nobis ostendedit relegendas (FORM. Senon. I 35 p. 201,8 -is ... protullit relegendos). DIPL. Karlom. (I.) 46 p. 66,12 in eorum -is ... invenimus. ANNAL. regni Franc. a.814 p. 140,23 Leo imperator ... descriptionem et -em pacti et foederis misit. FORM. Turon. 27 -o regis (cf. 28 item appennem). CHART. episc. Hild. I 351 p. 335,28 episcoporum -es emanaverunt. SUMMA dict. Saxon. 7,8 p. 236,1 -um ... alia simplex, alia conditionalis, alia mera. al. **b** de monasterio fere i. q. locus approbatus - bestätigtes Stift: NOTAE Monast. (MGScript. XVI p.439,29; s. XI. ex-) tota haec dedicatio, tot Deo electorum sacerdotum -o igne devorante ... est evanuta. **65** **confirmativus, -a, -um.** **I adi.:** **A** de medicamine i. q. consolidans, ad cicatricem perducens - zum Verharschen führend: WILH. SALIC. chirurg. 1,47 p. 318F super loco vulneris pulverizetur pulvis constrictivus et loci -us (2,2 p. 327^B). **B** de dictis, scriptis: **1** gramm. i. q. affirmativus, aiens - versichernd, bejahend: GALB. Karol. prol. p. 562,5 'tamquam' ... non est similativum, sed -um, ... dicitur in scriptura sacra pro eo, quod vere est. **2** iur. de chartis [Heßler]

i. q. *confirmans*, ad confirmationem pertinens - bestätigend, Bestätigungs-: a spectat ad confirmationem auctoris (facti) : CHART. Mog. A II 649 (ed. P. Acht. 1971; a. 1196) scriptum ordinationis nostre (sc. archiepiscopi) -um. CHART. civ. Erf. 62 p. 28,37 paginam facti nostri -am. b spectat ad confirmationem approbatorum: CHART. Mog. A II 662 (ed. P. Acht. 1971; a. 1196) presentem paginam predicte conmutationis denuo -am (CHART. Eichsf. 178). CATAL. Vienn. (MGScript. XXIV p. 814,20) Bertericus epistolam ab Hadriano papa accepit -am privilegiorum. add: DIPL. Otton. III. 304 p. 732,2 contra ... nostri precepti -am paginam.

II subst. neutr.: *charla confirmationis* - Bestätigungsurkunde: DIPL. Heinr. III. 148 p. 187,29 ex preceptis seu preceptorum -is (CHART. Rhen. med. I 434 p. 495,25 [dipl. Heinr. V.]).

adv. **confirmative**. 1 *affirmative* - versichernd, bejahend: GODESC. SAXO gramm. 1,45 p. 393,3 Prisciano testante (cf. inst. 18,82sq.) tunc 'si' maxime coniungitur coniunctivo, quando profertur dubitative, tunc autem indicativo, quando e-. 2 *firmiter*, *inviolabiliter* - fest, unverbrüchlich: TRAD. Frising. 375 (a. 817) hoc funditus ... ad ... domum beatæ ... Mariae perpetua stabilitate ... e ibidem coniunxit.

confirmator, -oris m. 1 *qui roboret, firmat, confortat* - einer der festigt, stärkt: a in univ.: a de Deo: LIBER hist. Franc. 12 p. 258,6 confiteri spiritum sanctum, -em et inluminatorem omnium iustorum. ORD. coron. imp. 4A, 2 Deus ..., gubernator imperii, -r regni. CONST. I 97^a ut ... Iesus Christus ... sit inter ... regnum et sacerdotium conservator et -r verae concordiae. GERHOH. tract. p. 9,8 in sui -is dilectione tremunt potestates. al. b de Petro apostolo: ALBERT. M. miss. 3,8,3 p. 113^a,22 Petri ..., qui -r fuit aliorum apostolorum ..., cuius adhuc successor totam habet confirmare ecclesiam. b c. colore quodam: a auctor - Urheber: ALBERT. M. sacram. 74 p. 53,23 Christus ... continetur ibi (sc. in sacramento eucharistiae) ... ut testator, id est novi testamenti -r. b fautor - Förderer: EPIST. var. I 37 p. 556,38 (a. 813) pacis ... amator et -r esse certasti (sc. Michael imperator). γ servator - Erhalter: IOH. CODAGN. annal. a. 1226 p. 81,27 (vs.) imperator, rationum -r. δ consummator - Vollender: CHART. Wirt. II 425 p. 212,26 (a. 1181) dux Welfo, qui huius concambii et pactionis auctor et -r exitit. 2 *qui confirmat* - einer der bestätigt: a in univ.: a de papa: LIGURINUS 6,616 ut ... possit non dator imperii, sed -r haberit pontificis summus. b de ex mandato papae agentibus ('Confirmatoren'): CHART. Westph. VII 129 p. 57,1 (a. 1217) abbates ..., -es a domino papa deputati. CONR. MUR. sumim. p. 35,23 (ed. W. Kronbichler. 1968) ordinarius vel legatus ..., definitor, -r, visitator. b c. colore quodam: a qui (chartam) concedit et corroborat - Aussteller (einer Urkunde): CHART. Basil. A I 249 p. 384,22 (a. 1180) ego ... episcopus ... susceptor et dator et testis et -r utriusque concambii hanc cartam consigno. CHART. Lub. I 9 p. 14,17 ego ... episcopus testis, qui et ipse -r. b testis - Zeuge: CHART. Solod. I 171 p. 90,25 (a. 1156) huius ... cause ... approbatores et -es aderant: egs. γ de salmanno i. q. fideiussor - Treuhänder: CHART. Austr. sup. III 142 (a. 1247) cum ... Ulricus eiusdem predii sit -r, quod vulgo salman dicitur.

confirmatorius, -a, -um. *confirmans*, ad confirmationem pertinens - bestätigend, Bestätigungs-: DIPL. Arnulfii 131 p. 196,2 preceptum ... antecessoris nostri ..., -um scilicet reliquorum preceptorum (DIPL. Conr. II. 81 p. 110,25 huius -i precepti edictum). WIDO FERR. schism. 2 p. 563,32 Leo primus Romanorum episcopus ... -as illi (Anatolio) litteras misit (EMO chron. p. 472,25 reportavit l. -as laboris sui. CHART. Turic. 1355. al.).

confirmo, -avi, -atum, -are. *script*: cun: p. 1337,10. comf: p. 1337,20. corf: p. 1337,47. -firco(o): p. 1332,36. form. perf. -iv(i): p. 1337,8. impers.: p. 1333,11. 1335,39. al. ?depon.: p. 1337,4.

I stabilire, roborare, firmare - festigen, kräftigen, (be-)verstärken: A corpor.: 1 strictius: a spectat ad soli-

ditatem: a in univ.: FRID. II. IMP. art. ven. 6,5 p. 192,2 illam (pinguedinem) ... -verant sibi falcons ex longa quiete, quam habuerunt in muta. WILH. SALIC. chirurg. 2,7 p. 331^E -vi bene suturam cum pulvere conservativo. al. in imag.:

- 5 THIETM. chron. 7,47 ad -anduminceptae dilectionis vinculum. b medial. i. q. solidescere, rigescere - fest werden, erstarren: MAPPAE CLAVIC. 60 si ... trita omnia feceris, noli mittere gluten, -bitur enim tibi opus (COMPOS. Matr. 33,6). CARM. anon. 2,13 (SBMünch. 1873/III p. 702) de -tis et aquis illic solidatis. b spectat ad iunctionem (clausuram: l.21, de qua signif. v. M. Bambeck, Lateinisch-romanische Wortstudien. 1959. p. 195g.): a affigere - befestigen: THEOPH. sched. 2,21 coquendum est vitrum et color -andus in furno. 2,27 -a eam (partem) exterius clavis, ne moveatur a suo loco. 15 3,52. al. NARR. de rel. Scaphus. 7 p. 957,23 sarcophagum nexibus ferreis erat -tum. in imag.: TRAD. Ratisb. 831 p. 399,15 (a. 1147) anathematis vinculum super eum -vit episcopus. necere - knüpfen: TRANSL. Marci in Aug. 5 cum ... indissolubile vinculum caritatis inter se -rent. b continere, 20 concludere - zusammenhalten, verschließen: ALBERT. M. animal. 1,318 ut ... inferius trahentes musculi melius -ent clausuram. γ cacumina - abschließen: LEO MARS. chron. 3,33 (MGScript. XXXIV p. 407,20) turrim ... in quatuor ... columnis erectam ... camera -vit abbas. δ (firmiter) coniungere - (fest) verbinden (in imag.): RADBERT. corp. Dom. 7 l. 55 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XVI. 1969) ut Christus et ecclesia unum corpus solidius -et. ALBERT. M. euch. 6,4,1,8 haec confirmatio ultima danda fuit in signum amoris -antis membra cum capite. 2 latius: a spectat ad corporis vim, vigorem, valetudinem: a gener.: ARNOLD. RATISB. Emm. 1,7 p. 552^a,28 cum ... ritu epulantium pene forent -ti et vino laetati. per compar.: WALAHFR. exord. 20 p. 492,15 alii ... post prandia et plenitudinem stomachi quasi -turi (-ti var. l.) sacris rebus necessitatem corpoream communicabant. b natur. et medic.: ANTIDOT. Glasg. p. 102,23 antidotum ... stomachacum -fircoat (p. 157,23 -at). ALBERT. M. animal. 1,359 ut uteque nervus opticus portet et fulciat et confortet alterum, ut sint magis ex hoc -ti. b spectat ad constructionem: a munire - mit einer Befestigungsanlage versehen: THIETM. chron. 6,59 urbem ... edificare et -are precepit rex. b extruere - errichten: BREV. NOTIT. p. A 4,20 -vit presbyter ibi ipsam crucem et parvum tugurium fecit super eam. γ aedicare - erbauen: IOH. VEN. chron. p. 70,11 in hunc castrum Gradensem nostram -are metropolym. B spirit.: 1 gener.: a de anim. eorumque animo sim.: a spectat ad animum erigendum: ARBEO Emm. 14 p. 46,10 episcopus hilari vultu eorum corda -ando intulit dicens: 'egs.' WIPO gest. 2 p. 16,19 ut cognati animum ... -ret. al. expressius i. q. confortare, cohortari - ermutigen: BEDA hist. eccl. 3,18 p. 163,4 ad -andum militem. CAPIT. reg. Franc. 262,10 sic sumus omnes per illius (regis) voluntatem et consensum -ti. b spectat ad consuetudinem (malam) firmandam: FRID. II. IMP. art. ven. 5 p. 150,22 si statim pascerentur falcons, -rentur in eo, quod male fecerunt. b de rebus: a in univ.: HRABAN. 55 epist. 29 p. 447,3 ad ... amicitiae ius -andum. TRANSL. Herm. p. 410,16 qui loquelam asini distinxit in syllabis, ora -et strenue ad enarrandam vitam ... sanctorum. OTFR. ad Liutb. p. 168,19 duo ... negativi, dum in latinitate rationis dicta -ant egs. (opp. negant). al. b tuare - unterstützen: RIMB. Anscar. 60 26 p. 57,14 hanc legationem vestram -are nec possum nec audeo (sc. rex). γ meliorem reddere - verbessern: AGOB. epist. 18,18 plurimi ... omnes dies in parando (imparando ed.) et -ando cantu expendunt. 2 publ. et iur.: a de hominibus: a spectat ad potentiam, auctoritatem stabilendam: GERH. AUGUST. Udalr. I 13 p. 402,34 rex Otto Heinrichum fratrem suum potestativa manu in regnum (Baiuvariorum) -vit. VITA Magni Fauc. 70 Karolo rege consolidato et -to in provincia Galliae. c. sensu restituendi: RUD. TRUD. gest. 6,9 volens ... in abbatia eum -are. OTTO FRISING. gest. 70 2,4 ipsis ... multatis ac Herimanno episcopo -to. b refl. i. q. se intromittere - sich festsetzen: RUD. TRUD. gest. 4,11 videns ... Luipo oportunitatem temporis ad -andum se in

[Heßler]

abbatia nostra egs. **b de rebus:** **a in univ.:** WILLIB. Bonif. 7 p.40,3 cum ... Carolum et Pippini roboratum est imperium, tunc ... relegionis christiana -tum est testamentum (cf. l.15). ANNAL. Xant. a.814 venerunt illic ... legati ... ad pacem -andam (WIDUK. gest. 1,17. al.). ADAM gest. 2,25 p.83,8 regnum suum sanctitate et iustitia -ans rex. al. **B tutum reddere, servare - sichern, erhalten:** FORM. Wisig. 5 propter -andam ingenuitatem vestram. DIPL. Heinr. IV. 101 nobis ... suum (sc. archiepiscopi) ... fidele -antes servicium. al. **impers.:** TRAD. Frising. 607^a p.520,24 (a. 834) ut firmior -tum permaneat de beneficio accepto. **absol.** i. q. statum rei publicae ordinare - *Ordnung herstellen:* THIETM. chron. 6,9 Alemanniae fines ... ad regendum et -andum invadit rex. **γ (firmiter) instituere - (fest) einrichten, etablieren:** WILLIB. Bonif. 7 p.39,1 -to christianitatis ordine (cf. l.3). SIDO ad Gozw. p.242,30 ut ... factum tanta antiquitate -tum evacuare conetur. **3 eccl. et theol.:** *a de angelis in bono (malo: l.24sq.) stabiendi:* **a in univ.:** ALBERT. M. summ. theol. II 4,18,4 p.246^b,27 nihil ... adiutum est gratiae, qua converterentur et -rentur angeli boni. 4,19 p.250^b,9. ibid. al. **B obligare, constringere - festlegen, fixieren:** ALBERT. M. sent. 2,5,6 p.118^b,44 licet ... -verit Deus in se bonum angelum, ut malum velle non possit, tamen egs. v. et p.1327,66. **adde:** ALBERT. M. sent. 2,7,4 p. 146^b,14sq. sicut voluntas -ta est in malo, ita ratio debet esse -ta in falso. **b de hominibus in fide, gratia roborandis:** **a in univ.:** BEDA hist. eccl. 2,9 p.98,16 Paulinus, qui ... eam (*Aedilbergam*) ... et comites eius, ne paganorum possent societate pollui, ... et exhortatione et sacramentorum ... celebratione -ret. WILLIB. Bonif. 6 p.30,20 Hessorum iam multi catholica fide subditi ac ... spiritus gratia -ti (cf. HEINR. LETT. chron. 16,4 p.111,11 ut ... in fide Christi ... eos -et). PASS. Flor. 5 Domine, ... in spiritum sanctum tuum -a me. al. v. et p.1331,33. **remissius:** THEGAN. Ludow. 7 ut ei sacramenta ... tribueret, ut exitum suum -ret. **B spectat ad eucharistiam ministrandam:** ORDO Rom. 1,111 archidiaconus ... tradit calicem subdiacono ..., qui tradit ei pugillarem, cum quo -at populum (*item de communione calicis*: 1,115 fundendo vinum in gemellionibus, unde -antur populi. 9,43 sic per ordinem unus presbyter alteri tribuat calicem, donec omnes -et. ibid. al.). CAPIT. reg. Franc. 125 p.247,16 cur corpore et sanguine dominico -atrus *catechumenos* (AMALAR. bapt. 47). HRABAN. epist. 40 p.478,30 convocatos ... baptismate Christi ablucere sacramentis divinis -are et in fidei veritate corroborare. ALBERT. M. sacram. 65 p.45,68 aliter -at panis cor hominis et aliter confirmatio. al. v. et p.1358,40. **absol.** i. q. *communionem calicis accipere - den Kelch empfangen:* ORDO Rom. 9,44 post illos diaconos (i. diaconi) communicent et -ent. 9,45 clerici communionem ab episcopo accipiat et a diacono -et. ibid. al. **γ chrismate signare - firmen** (cf. GLOSS. III 418,19 St.-S. -are firmen): CONC. Merov. p.148,9 altaria benedicere, infantes -are (ALTFR. Liutg. 1,26. cf. GREG. VII. registr. 1,77 p.110,24 pueros). FORM. Senon. II 17 -are aut baptizare (cf. THIETM. chron. 4,18 antistes, qui me baptizavit atque -vit. al.). RITUALE Rhenaug. 57 (Spicil. Friburg. V. 1959) pontifex facit crux de crismate in frontibus singulorum dicens: 'o et signo te egs.' (cf. ALBERT. M. sent. 4,7,2 p.151^a,15). ALBERT. M. sacram. 66 p.46,15 sacerdos non potest -are. al. **B benedicere - segnen:** VITA Boniti 13 (MGMer. VI p.126,4) duo demoniaci ... eum, ut eis -andi gratia manus inponeret, deprecati sunt. **huc spectare vid.:** NIVARD. Ysengr. 2,143 -are ferat? **c de fide, gratia roboranda:** HRABAN. carm. 39,55,2 -verat fidem rudem tum comitum Christus. GERH. August. Udalr. I 16 p.405,52 ut cum eius fide perfecta caeteris plurimis fides -retur. al. **adde de gratia baptismali:** WALAHFR. exord. 27 p.509,22 cum primis gratiae temporibus impositione manuum baptismata -ari soleret ..., quae confirmatio et tunc ad primos ecclesiae pastores pertinuit.

II **spectat ad stabilitatem dictis, scriptis sim. factam i. q. affirmare, sancire - bekräftigen, bestätigen** (cf. GLOSS. IV 137,3 St.-S. -at gefestinet): **A de auctore sui ipsius negotio**

tium voto, manu imposita, charta, per testes corroborante: **1 strictius:** **a in univ.:** **a spectat ad donationes sim.:** LEX Baiuv. 1,1 quicquid donaverit ..., hoc per epistolam -et propria manu sua ipse et testes adhibeat (*de re v. H. Fich-tenau, op. cit. p.60sqq.*). TRAD. Scheftl. 1^a me ipsum et, quicquid habui, ad ipsam ecclesiam tradidi et firmiter in omnibus -vi. TRAD. Frising. 31 p.59,31 totum ... tradidimus et cum testibus -virus ad ... domum sancti Corbiniani (Cod. Odalb. 17 t. subscriptis. al.). 333^b p.284,36 hoc negotium peractum atque -tum. DIPL. Loth. I. 12 p.77,32 (ed. Th. Schieffer. 1966) concessimus atque per hoc ... preceptum -virus (cf. THIETM. chron. 1,21 quantum ad victus *sanc-timonialium* ... suppetebat, ex sua proprietate ... concessit et scriptis -vit *regina*). DIPL. Karlom. (II.) 5 p.291,39 cellula ... in ius et potestatem ... loci sollemniter transfundimus, -amus, roboramus et stabilimus (cf. CHART. episc. Halb. 200 p.170,24 commutationem clavibus celi -amus, testimonio Christi ... roboramus). **saepe. actu sollemnitatis expresso:** TRAD. Frising. 358 p.306,30 (a.816) totum ... tradiderunt et eo die investitura ... datum wadium -verunt (TRAD. Corp. A 231 p.288,1 [ed. K. A. Eckhardt. 1970]). Cod. Lauresh. 56 Reginbodo ... nobis ... per traditionem coram multorum presentia -vit, quatinus ... habeamus potestatem egs. 143 p.425,22 primum -ta est *commutatio* coram fratribus in capitulo, deinde ... coram advocate ... in placito. TRAD. Scheftl. 395. CHART. Wism. A 448 (ed. F. Techens, Das älteste Wismarsche Stadtbuch. 1912) quod -tum est in consistorio coram consulibus. al. v. et p.1368,57. **B spectat ad pacta, statuta:** EDICT. Roth. 386 per gairethinx ... -antes, 30 ut sit haec lex firma. POETA Saxo 2,272 deditiois -ans foedus (cf. ADAM gest. 3,18 ad -andum pactum federis). TRANSL. Marci in Aug. 5 amicitiam. HERM. AUGIENS. chron. a. 1043 Heinricus rex ... pacem ... efficiens per edictum -vit. BERTH. (?) annal. a. 1077 p.293,11 a legatis apostolicis praecptum ... datum et -tum est, ne egs. CHART. civ. Halb. 4 iura et statuta civilia, que antecessores nostri (sc. episcopi) ... 35 ipsis (*civibus*) verbo tantum -antes tradiderunt egs. HEINR. LETT. chron. 16,3 p.105,11 Lyvones et Letti ... gladiorum calcatione coniurationem ... -verunt. al. **γ spectat ad servorum manumissionem:** FORM. Wisig. 5 quod ... iuratione -amus (cf. U. Nonn., ArchDipl. 18. 1972. p.104sqq.). Edict. Roth. 224 qui fulcreef et a se extraneum ... facere voluerit *servum*, sic debit facere: tradat eum prius in manu alteri homines et per gairthinx ipsum -it (-et var. l.; de re v. 40 Brunner, Rechtsgesch. I. p.144⁵¹). **b c. colore quodam:** **a fidem facere, subscribere - beglaubigen, unterfertigen:** LEG. Wisig. 5,2,7 maritus ... scriptura manus sue suscriptione vel signo -et (6,1,6 epistulam tres testes ... signis aut suscriptionibus simul cum ipso -ent. CAPIT. reg. Franc. 202,5). FORM. Senon. II 15 impressione sigilli nostri eam (*litteram*) -vimus (CHART. Raitenh. 14^b p.18,23 cartam per s. nostri impressionem -amus. al. cf. VITA Bonif. II 13 sub impressione cyrographi). DIPL. Karoli III. 7 praeceptum ... propria ... manu -antes (DIPL. Otton. I. 120. DIPL. Conr. II. 170 p.228,3 -antes atque corroborantes. al. cf. DIPL. Heinr. III. 318 p.436,44 ego ... imperator ... -vi). **B asseverare, polliceri, vorvere, promittere - versichern, versprechen, geloben, zusichern:** LEG. Wisig. 8,2,1 p.319,16 coram testibus iuriurandi interpositione -et se non amplius postulare egs. (Wipo gest. 29 p.47,18 licet regnum Burgundiae Chuonrado imperatori ... a Ruodolfo rege ... per iuriurandum iam dum -tum esset. TRAD. Scheftl. 243 fidem dederunt et ipsam se servaturos iureirando -verunt *venditores*. al.). THEGAN. Ludow. 42 cum iuramento -antes, ut egs. (CHART. Babenb. 65 109,12 ut xxiv civium ... i. -ent, quod egs. al.). WIDUK. gest. 3,76 fidem pollicentes et operam suam contra omnes adversarios sacramentis militaribus -antes (THIETM. chron. 5,33 ob -tam s. gratiam. al. cf. ARNOLD. LUB. chron. 5,23 p.201,4 episcopo sacramentaliter -ante non nisi pro quiete ecclesie se, quod factum erat, fecisse). al. **iurare - beschwören:** WALAHFR. Mamm. 11,5 per nomen -o Dei patris omnia. **γ pacisci, (pacem) facere - vereinbaren, (Frieden)**

[Heßler]

schließen: CAPIT. reg. Franc. 244,2 illa, quae . . . inter nos (*sc. reges*) -ta fuerunt. WIPO gest. 21 -ta inter eos pace (BERTH. [?] annal. a. 1078 p. 312,22): TRAD. Teg. 188 eo pacto coram multis -to, ut *eis. al.* 2 *latius*: a de datione: a per chartam (*testibus adhibitis*) tradere, litteris firmare - urkundlich (*vor Zeugen*) übertragen, verbriefen: TRAD. Weiss. 196 (ed. A. Doll. 1979; a. 717) ut res meas . . . ad monasterium . . . -are deberem. TRAD. Frising. 9b. DONAT. Trud. 10 (MGMer. VI p. 283,24) -vit . . . hereditatem suam in possessionem sancto Stephano . . . perpetua traditione sub cartarum descriptione subnixa. FORM. Augiens. B 38 aliquid de rebus nostris in concambio -are (*cf.* TRAD. Ratisb. 72 p. 67,14 ut aliquas res . . . inter se -rent. 168). FORM. Turon. 14 ut aliquid . . . per hunc titulum libelli dotis . . . tibi -are deberem. VITA Corb. 19 cum . . . testibus hoc illi -verunt . . . in proprietatem. BERTH. (?) annal. a. 1075 p. 281,24 monasterium in servitium Dei abbatii Willhelmo . . . legittime -bant. CHART. Bund. 571 p. 69,11 per hanc cartam . . . -o et concedo et offero et iudico tibi . . . totam decimam. *al.* de feodo per signum tradito: ANNAL. Rom. p. 477,9 prefecturam per aquilam -vit . . . prefecto *imperator*. **β** praebere - gewähren: TRAD. Teg. 300 (a. 1157/63) mancipiis . . . hanc legem -vimus, ut *eis.* **b** de foederatione, obligatione: a refl. i. q. se obligare - sich verpflichten: CAPIT. reg. Franc. 268 p. 294,12 ut pro talibus necessitatibus . . . nos invicem -remus . . ., ut *eis.* (274,1 contrarii nostri se i. -verunt ad nostram contrarietatem *eis.*). 243,1 p. 159,39 sacramento . . . de praestando alterutrum adiutorio nos -vimus. **se confederare - sich zusammenschließen:** BRUNO MAGD. bell. 87 principes . . . iuramentis et obsidibus invicem datis in unum se -ant. **β** pignori dare - als Sicherheit stellen: TRAD. Ror. 99 (QuellErörBayerGesch. N. F. XXI. 1966; a. 1183/89) -tum est . . . ecclesie prebito fidei sacramento tantudem prediorum . . . usque ad persolutam . . . pecuniam. **c de constitutione, consilio:** a decernere, constituere, diuidicare - beschließen, festsetzen, bestimmen, entscheiden: CONC. Karol. 3⁸ p. 12,1 sic -verunt *episcopi*, qualiter . . . subter declarantur. 16⁸ p. 105,6 ut canonica auctoritas -at et spiritualis concordia declarat. p. 105,8 ab universis uno ore -to, ut *eis.* THIETM. chron. 6,62 p. 352,13 his tunc -tis. BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 284,23 quasi sententialiter. CONST. I 220 validam expeditionem nostram indiximus et -vimus (*sc. imperator*). CHART. Bund. 578 ego . . . iudico et per hoc meum iudicatum -o, ut *eis.* **β** regulam facere - zur Regel machen, festlegen: ERMENR. ad Grim. 13 p. 547,35 cum eo (*Consentio*) volunt -are contradicentes nostri, ut . . . stridulum sonum reddamus. **γ** sibi proponere - sich vornehmen: VITA Norb. I 10 p. 680,53 Norbertus . . . -vit in animo suo non gustare cibum, donec puella sanaretur.

B de testibus, argumentatoribus, iuratoribus, fideiussoribus: 1 strictius: a in univ.: LEX Ribv. 69,1 cum dextera armata . . . sacramentum . . . -are (adfirmare var. 1.) studeat. LEX Baiuv. 17,3 testis testificet, sicut scit . . ., et hoc per sacramentum -et (*cf.* TRAD. Frising. 8 p. 35,28 ad -andam et testificandam traditionem. 295 haec nomina monachorum, qui aliorum verba -verunt). THIETM. chron. 6,76 cui (*sorori*) haec omnia profitenti et digito . . . -anti . . . respondit archiepiscopus. TRAD. Michaelb. 81 ad -andam huius rei scientiam. TRAD. Scheftl. 145 hoc testimonio multorum -tum est. *al.* **adde:** ARBEO Emm. 2 p. 29,27 quod ore praedicabat, exemplo -bat. **expressius i. q. sanciri iubere - bestätigen lassen:** TRAD. Frising. 1281 (a. 977/81) de proprietate, quam regio dono accepit comes et iuste ac legitime secundum Baioaricam legem (*sc. 16,15*) Radaspensi colloquio sibi in proprium -vit. **b c. colore quodam:** a testificari - bezeugen: DIPL. Arnulfi 76 p. 114,39 qui . . . finibus circumductis et populis -antibus neverunt se iniuste ibidem sedere. **β** testimonio esse - als Zeugnis dienen: VITA Goar. 7 p. 418,1 postea episcopo auctoritas ipso homine de illo nutricario -bat. FORM. Senon. I 2 ratio . . . exposcit, ut inter emitore et vinditore scripture -at. **γ probare, comprobare - beweisen, erhärten:** LEG. Wisig. 2,5,17 p. 117,5 per

quarum (*scripturarum*) similitudinem scripturam, quam profert, veram esse -et (*cf.* CAPIT. reg. Franc. 104,7 cum duabus aliis cartis . . . suam cartam . . . veracem et legitimam esse -et). TRAD. Frising. 183 p. 174,25 cum vii sacramentales . . . 5 -tum fuit, quod *eis.* RADBERT. corp. Dom. 1 l. 135 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XVI. 1969) alia . . . Christi miracula hoc unum passionis -at sacramentum. *al.* 2 *latius i. q. asserere, declarare, dicere - behaupten, erklären, sagen:* BEADA hist. eccl. 3,25 p. 181,16 -antibus eis, qui . . . de Galliis ad venerant, quod *eis.* CONC. Karol. 23 p. 204,1 hereticus . . . 10 -ans . . . Christum nequaquam filium Dei adoptivum esse. CAND. FULD. Egil. I 19 quidam . . . contra plagam occidentalem satius poni claustrum -ant. ADAM gest. 2,35 haec aliqui apud Ripam gesta -ant. HEINR. LETT. chron. 20,3 liberos eos 15 (*Ugaunenses*) . . . esse -bant fratres militiae.

C de approbatoribus: 1 obi. homines (*praecipue ad honores designati, electi*): a publ. et iur.: a obi. reges (dux: l.27): UR SIN. Leod. 5 (MGMer. V p. 327,15) Childericum . . . elegit quidam pars Francorum . . .; rex vero Childericus 20 -tus in regno *eis.* (BRUNO MAGD. bell. 93 cum . . . maiores et mediocres convenient regemque, sicut a principibus erat electus, unanimiter i. r. -assent. *cf.* ANNAL. Pegav. a. 1138). BERTH. (?) annal. a. 1079 p. 319,41 filium . . . illius (*regis Roudolfi*), cui iam parvulo adhuc ducatus Alemanniae . . . 25 delegatus est, dux Welfo cum nonnullis senioribus . . . communi . . . suffragio et laudamento dominum sibi et ducem nunc denuo -verunt. **de unctione, sanctione apostolica:** ANNAL. regni Franc. a. 754 Stephanus -vit Pippinum unctione sancta in regem. BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 303,5 Roudolfum . . . auctoritate apostolica in regnum -vit (*cf.* BER-NOLD. CONST. chron. a. 1080 p. 436,28 in regia dignitate). ANNAL. Disib. a. 1125 legati pro -ando rege Romanummittuntur. *al.* **β obi. magistratus, officiales sim.:** CONST. I 174,6 (a. 1158) venturi . . . consules a populo eligantur et ab ipso imperatore -entur. COD. Wang. Trident. 28 p. 77,2 ego Oliverius, sacri palacii notarius et a . . . Friderico imperatore -tus, interfui. *v. et p. 1329,72.* **γ obi. litigantes victores:** CHART. Friburg. 81 (a. 1245/47) nos (*sc. iudex*) eos auctoritate nobis commissa in possessione sua -vimus. **b eccl. et 30 canon. (de re v. Feine, Rechtsgesch. 3 1955. p. 302,336):** a obi. *episcopi* (*cf.* R. L. Benson, The Bishop-Elect. 1968. p. 90sgg.): CHART. episc. Hild. I 643 (a. 1210/16) Gerhardus . . . Osnaburgensis episcopus in Bremensem archiepiscopum -tus. CHART. episc. Halb. 886 Ludolfus . . . electus et in 35 episcopum -tus (CHART. episc. Hild. III 39 p. 16,33 e. tus). SALIMB. chron. p. 176,4. *al.* **adde:** OTTO FRISING. gest. 2 capit. p. 99,35 Gwicmannus in episcopatu -tus est. **β obi. presbyteri, praelati:** TRAD. Frising. 143^b (a. 791/93) -tus et ordinatus erat presbyter auctoritate canonice (*sic?*). DIPL. 40 Conr. III. 188 p. 341,15 (ed. F. Hausmann. 1969) qui (*spiritualis pater*) ab omnibus fratribus et sororibus canonice electus et a pontifice Magontiensi approbatus et -tus *eis.* CHART. Bund. 649 p. 144,20 quod . . . episcopus teneat personam idoneam presentatam per capitulum . . . recipere et -are in dictis ecclesiis (*cf.* CHART. Gosl. I 614 p. 570,38 Eilardum abbatem ad presentationem capituli . . . -vit archiepiscopus). CHART. ord. Teut. (Thur.) 299 p. 246,1 prepositus -tus. **2 obi. res:** a spectat ad renovationem: a obi. chartae, diplomata: DIPL. Karlom. (II.) 28 -amus et corroboramus tam 45 preceptum regum . . . quam vel ipsam plebem . . . ad partem monasterii (DIPL. Otton. I. 245^a p. 350,8 ut eadem precepta . . . per nostre confirmationis preceptum in prefatum . . . locum -remus. *al.*) COD. Lauresh. 44 p. 326,21 imperator . . . exemplo antecessorum . . . privilegium libertatis . . . monasterio . . . -vit. **adde:** DIPL. Ludow. Germ. 20 praedecessorum . . . pie facta. **β obi. bona, iura:** FORM. Marculfi 1,31 (ed. A. Uddholm. 1962) regales clemencia in illis conlata munera vel proprietate parentum -are deliberat, quos *eis.* DIPL. Merov. I 82 hoc ibydem dinuo vise fuernus concessissae vel -ase (*cf.* DIPL. Otton. I. 338 p. 461,26 concedimus et -amus. CHART. Raitenh. 34 p. 35,8 [epist. papae] cum fratribus . . . a . . . predecessoribus nostris concessum sit et a no-

bis ipsis postmodum -tum, ut *egs.*). ANNAL. regni Franc. a. 756 magis magisque de iustitiis sancti Petri -vit *Pippinus*. DIPL. Heinr. II. 279 p. 330,20 quatinus . . . omnes res . . . praeceptio confirmationis . . . corroborare et -ari dignaremus (THIETM. chron. 8,14). DIPL. Heinr. III. 62 precipiendo -amus et -ando precipimus, ut *egs.* CHART. Babenb. 93 factum . . . renovando -are. CHART. Carinth. IV 1960 donationem . . . -ivimus (*A.* *saepe*, *absol.*: AGNELL. lib. pont. 118 p. 356, ille (*episcopus*) . . . simulabat omnes cedulas et ait . . .: 'ite modo, ut mecum volutem, qualiter cun-em.' γ obi. statuta sim.: CONC. Karol. 14 p. 89,21 papa . . . praedecessoris sui . . . concilium -ans atque amplectens *egs.* DIPL. Ludow. Germ. 13 p. 15,39 avus . . . atque . . . genitor noster eandem constitutionem . . . oraculis suis -verunt (*cf.* REGINO chron. a. 813 constitutiones, quae in singulis *conciliis* factae sunt, ab imperatore -tae sunt). **b spectat ad assensum:** a in univ.: TRAD. Frising. 298 p. 258,2 (a. 811) si . . . imperatoris esset voluntas hoc *concambium* . . . suo -are praeceptio (*item de assensu imperatoris, regis*: DIPL. Ludow. Germ. 21 si . . . ea, quae fideles . . . inter se commutaverint, nostris com-amus aedictis. COD. Lauresh. 134 p. 408,32 banno et sigilli . . . munitione. RAHEW. gest. 3,25 electionem . . . ratihabitione -are. *al.*) 397^c p. 338,25 ut ipsum (*sc. liberti*) traditionem Keyla et Audulfus . . . -are debuissent. RIMB. Anscar. 13 p. 35,2 hanc rationem . . . papae . . . intimari fecit -andam (*item de assensu papae*: BRUNO MAGD. bell. 104 electionem novi regis consensu suo -verat. OTTO FRISING. gest. 1,51 Petrus *Abailardus* dampnationem sui dogmati a Romana aecclisia -tam cognoscens *egs.*) BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 310,44 omnes domino apostolico inobedientes . . . anathematizatos . . . -bant *principes Saxonum*. BERNOLD. CONST. chron. a. 1084 p. 440,46 quae (*treuvae*) . . . in toto . . . regno . . . tae sunt. TRAD. Patav. 120 episcopo . . . traditionem banno suo -ante (*item de assensu episcopi*: TRAD. Salisb. II 51^a. *al.*) . . . de chartae recognitione ut vid.: COD. Lauresh. 433 (a. 779) ego Grimarius . . . scripsi, ego Heilradus -vi et manumisi. **b ratum habere, laudare, consentire, assentire - genehmigen, billigen, gutheißen, zustimmen**: TRAD. Frising. 12 p. 40,16 (a. 758/63) actum est hoc . . . coram Tassiloni duce ipso -ante (BREV. NOTIT. p. A6,29 hec omnia . . . ibidem -vit *Theodbertus dux. al. in hac regione*). 23 p. 51,42 hereditatem . . . coram omni clero seu parentibus meis -antibus . . . tradidi (*item de assensu propinquorum*: CHART. Rhen. inf. I 6 signum . . . coniugi eius [*sc. traditoris*] consentientis et -antis. CHART. Tirol. notar. I 608 filius . . . laudavit et -vit locacionem. *al.*) CHART. Westph. II 424 iudicali sentencia . . . ministerialium meorum cor-tum (*sic?*) est. CHART. Tirol. notar. I 86^b monachi . . . -verunt . . . vendicionem. 962 p. 492,27 hoc laudum ibi per milites et burgenses -tum fuit. *al.* de *acclamatione*: GERH. AUGUST. Udalr. I 28 p. 416,23 haec electio . . . sonantibus campanis ab omnibus -batur. γ *asciscere, acceptare - anerkennen, annehmen*: BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 289,39 conditiones. TRAD. Salisb. I 83 quod ita -tum est per manus servitorum sancti Petri (*cf.* CHART. Mog. A I 502 tradicionem . . . stipulata manu -vit abbas). CHART. Tirol. notar. I 500 -are hoc compromissum. **b spectat ad usum nummorum**: CHART. Rhen. med. II app. 15 p. 399,42 (c. 1220) ut . . . novi denarii -entur et stabiliantur. **b ratum esse iubere - in Kraft setzen**: CONC. Karol. 10,5 ut manus vestrae (*sc. ducis*) decretus -etur, ut *egs.*

adi. confirmatus, -a, -um. **1 roboratus, stabilitus - ge-stärkt, (in sich) gefestigt.** a corpor.: ALBERT. M. animal. 3,121 illa melancolia erit habens multos et stabilitos et -os spiritus. **b spirit.** ALBERT. M. summ. creat. I 4,31,1 p. 502^b,15 in angelis non -is, quando erant adhuc in via ad confirmationem (sent. 2,4,2 p. 106^b,21, 2,7,2^c capit. utrum liberum arbitrium liberius sit in non -is, sicut in nobis, quam in -is, puta bonis a. summ. theor. II 15,94,3 p. 213^b,29 idem est de -is angelis in patria et damnatis in inferno. *ibid. al.*) **2 certus, constans - sicher, fest.** ALBERT. M. metaph. 3,1,1 p. 107,36 (ed. B. Geyer. 1960) opinio est . . . quando non -o . . . consensu amplectitur alteram partem (*cf.* 4,2,7 p. 184,82

sumus opinantes aliquid habitu trepidante et non -o). **3 va-lidus, efficax - kräftig, stark:** ALBERT. M. animal. 1,613 renes habent . . . additamenta, ut -ior sint in eis virtus et operatio. **4 bene affirmatus, incolumis - gut (ab)gesichert,** 5 **unanfechtbar:** CHART. archiep. Magd. 279 p. 348,31 (a. 1154; spur.?) quatenus . . . traditionis ratio foret (floret *ed.*) -ior. **5 stabilis, ratus - dauerhaft, gültig:** TRAD. Frising. 563 (a. 828) ut . . . hoc . . . involvulum et -um in evum permansisset. **subst. 1. confirmans, -antis m. qui chrismate signat - einer der die Firmung spendet:** ALBERT. M. sacram. 66 p. 46,1 de auctoritate -is. **2. confirmandus, -i m. qui chrismate signandus est - Firmling:** ALBERT. M. sent. 4,7,4 p. 159^a,3 erat benedictio quaedam data -is. 4,7,8 p. 168^b,14 qualiter -us debet praesentari a suis patrinis. *ibid. al.* **3. confirmatus, -i m. 1 qui chrismate signatus est - ein Gefirster:** ALBERT. M. sent. 4,7,8 p. 170^b,26 non -us nullum debet praesentare *confirmandum*. eccl. hier. 4,2 p. 639^b,10 in consecrationibus . . . baptizatorum et -orum. **2 (archi)epi-scopus post electionem auctoritate apostolica sancitus - be-stätiger (Erz-)Bischof:** CHART. Rhen. inf. II 243 (a. 1239) Conradus . . . Coloniensis ecclesie electus et -us (CHART. ord. Teut. [Thur.] 150^t. CHART. Osn. III 588 p. 408,7 ecclesie Osnaburgensis e. et -us). CHART. Merseb. 417^a p. 340,42 pre-sentibus . . . Sambiensi -o *egs. al.* **4. confirmata, -ae f. abbatissa post electionem auctori-tate episcopali sancta - bestätigte Äbtissin:** CHART. Turic. 953 p. 37,20 (a. 1255) Mechthildis . . . electa et -a. **confiscatio, -onis f. 1 publicatio bonorum - Vermögens-einziehung, Konfiskation:** INNOC. IV. registr. A 512 banna, -es, statuta . . . si qua contra vos per . . . imperatorem . . . sunt . . . prolata, irrita . . . nuntiantes (*sc. papa*). expressius de iure: p. 1330,33. **2 spectat ad feoda (fiscalia q. d.): a proprie i. q. cesso in feodum - Vergabung zu Lehen:** FUND. Laub. 10 (MGScript. XIV p. 551,49; s. XII, ex) direptiones, venditiones, -es . . . factae sub episcopis. **b meton. i. q. feo-dum - Lehen:** FUND. Laub. 6 (MGScript. XIV p. 550,18) cum . . . amplis -bus ad ipsum castellum pertinentibus (11 p. 552,9). **40 confiscator, -oris m. coactor - Eintreiber:** CHART. Westph. 1070 (ed. J. S. Seibertz, UB z. Landes- u. Rechts-gesch. d. Herzogthums Westfalen. III. 1854. p. 429,19; a. 1177) consenteiente Brunesto, exactore sive -re . . . vec-tigalium. **45 confisco, -avi, -atum, -are. script.: convi-: p. 1339,1. -fes (var. l.): l. 71.** **I spectat ad aerarium publicum:** A obi. res: **1 publi-care, fisco addicere - einziehen, konfiszieren:** a in univ. (de re v. H. Faßner, DtArch. 29. 1973. p. 412sqq.): VITA 50 Ludow. Pii 38 quod quorundam pontificum Romanorum . . . desidia, sed et iudicum . . . cupiditate multorum praedia iniuste fuerint -ta. GESTA Mett. cont. I 5 p. 546,40 princeps . . . bona eius (*Folmari electi*) universa -ari fecit (CHRON. reg. cont. I a. 1187 p. 135,26. CONST. II 80/81 p. 101,34. HO-NOR. III. registr. 165 p. 116,6 rex . . . personas eorum sub perpetuo imperii banno ponens b. ipsorum . . . -ari precepit. *al.*) CAES. HEIST. mirac. I 5,3 cuius domum . . . comes . . . -vit. **b spectat ad ius regale spoliorum q. d.:** ARNOLD. LUB. chron. 3,17 p. 158,30 ablatis stipendiis, que -ta fuerant (*cf.* 3,18 p. 160,7 mortuis episcopis -antur ecclesie, ita ut ablatis omnibus mobilibus et stipendiis presentis anni episcopus sub-intrans omnia . . . evacuata inveniat). **adde:** CHRON. reg. cont. V a. 1242 p. 283,18 rex . . . contendens -are redditus episcopales *egs.* **c spectat ad repetitionem bonorum censua-lium (de re v. A. Döpsch, Herrschaft u. Bauer in der deut-schen Kaiserzeit 1939. p. 156):** CHART. Rhen. med. I 135 p. 176,35 (gloss. a. 1212) quandocunque aliquis . . . de familia ecclesie obierit absque herede . . ., quod . . . abbas ad opus sue ecclesie omnia bona sua debet -are et sibi colligere. **2 arrestare - beschlagnahmen:** LEX Sal. Merov. 51,2 qui gra-fionem rogat iniuste aliquid -are (-fes- A4) *egs.* CHART. Basil. C II 117 p. 61,41 (a. 1273) que (*domus*) . . . cumulato

[Heßler]

gravi debitorum onere bis fuerat -viscata (*cf.* ANNAL. Basil. a. 1274 p. 196,32 ut *advocatus* -ret res ecclesie . . . et solveret debita). **B obi. homines:** 1 strictius i. q. publicatione bonorum punire - mit Konfiskation bestrafen: ADEMAR. hist. 3,47 p. 169,24 data lege, ut quicumque christiani de sua potestate nollent fieri Sarraceni, aut -rentur aut interficerentur. CHRON. Reinh. a. 1208 p. 576,12 usurarios manifestos . . . ari iubet rex. 2 latius: a ad puniendum tradere - überantworten: EPIST. Ratisb. 10 p. 325,8 sub cuius tituli refugium vult se conferre, qui -tus carceri . . . sententiis videatur subiacere? b despoliare - ausrauben: GESTA Alber. 327 hos (*cives*) -vit villamque solotenus ussit hostis.

II spectat ad bona publica (fiscalia q. d.) in beneficium data: A in feudum dare - zu Lehen geben: FUND. Laub. 10 (MGScript. XIV p. 551,32; s. XII. ex.) predia . . . vendita, -ta sunt, alienata. CHRON. Laet. 10 p. 499,15 que (*bona*) . . . in possessionem domini Nicholai . . . -ta sunt. **B feodo instruere - belehnen:** v. l.27.

adi. confiscatus, -a, -um. 1 publicatus - eingezogen: EKKEH. IV. cas. 20 p. 77,5 cui (*duci*) et praedia damnatorum -a in beneficium sunt tradita. 2 feodo instructus - belehnt: FUND. Laub. 12 (MGScript. XIV p. 552,51) castellum cum pluribus -is hominibus sibi retinuerunt episopi.

subst. confiscated, -i m. vassalus feodo instructus - Lehnsmann: FUND. Laub. 12 (MGScript. XIV p. 552,48) -orum . . . eorum, qui de huiuscemodi rebus sunt ab eis (*episcopis*) confiscati, maxima pars spectat ad honorem castelli Tudiniensis. *Heßler*

*confita (gumf-, cumf-, -ic-, -ict-), -ae f. (n. -um: l.47) (*γομφίτης*) ? nom.: -is: l.44. -i: l.45. usu attrib.: l.52.

de specie quadam resinae arboris q. d. *Styrax officinalis* (L.) i. q. *gutta styracis* - *Styrax(harz)*: 1 de def. et natura: MATTH. PLATEAR. gloss. p. 374^E styrax rubea, quae secundum compositorem est -a rubea, apud eundem est cozumbrum sive thus Iudeaeorum egs. p. 380^D -a rubea, i. styrax, calida est et sicca egs. ALPHITA I p. 316,19sq. dicunt quidam, quod *styracis calamitae* fex est rubea et rubeae fex -a vel liquida et -ae vel liquidae fex corumbrum; -a idem est quod thimiama (ALPHITA II p. 179,21sqq.). ALPHITA II p. 185,19 timiama, i. cozimbrum vel fex ladani, -a idem. al. 2 de usu: ANTIDOT. Augiens. p. 55,11 recipit hec: . . . lithos magnite, gum-a ana dragn. i. p. 61,36 zinziber, cozumburu, cum-a. p. 64,22 cera unc. vi, mastice unc. ii, gum-is unc. ii. al. ANTIDOT. Sangall. p. 89,2 cozumbrio . . . storace . . . , -i. ROGER. SALERN. chirurg. 1,889 accipe . . . olibanum, <fecem ladani> et cozimbrum (vel -cum add. in marg. M). WALTH. AGIL. med. 46-48 p. 156,27 -e, . . . storacis rubee, thiers ana unc. ii. 139 p. 219,35 opoponacis, storacis calide (*sic?*) . . . (-ce, id est storacis rubee cod. I) ana unc. iv. MOSES PANORM. marisc. 14 p. 179,14 -am duram. 18 p. 184,16 medicinam, que vocatur -a liquida. p. 185,6 storazinem -ictam (*gloss.*: idest storaginem nigrum). al.

confiteor, -fessus sum, -eri. script.: cun-: PONTIF. Rom.-Germ. 115,4 (Studi e Testi 227. 1963) cod. P. partic. perf.: -fes(us): p. 1340,57,68. adde CHART. Bund. 479. ibid. al. -fex(us): p. 1341,66. form. act.: p. 1340,3,43. 1341,26. 40. 1342,14. usu pass.: p. 1341,26. perf. partic.: p. 1340,23sqq. 46. 1342,43sqq. 1343,19sqq. confunditur c.: conficio: p. 1341,42. adde HUGEB. Wynneb. 12 -ens (confitens var. l.). converto: LEX Baiuv. 14,5 -ssus est (conversus fuerit var. l.). CAPIT. reg. Franc. 252,43^a -ssi fuerint (conversi var. l.). struct. notabiliores: gen. partit.: p. 1340,41. cum vice dat. personae: p. 1341,59. acc. c. coni. vice inf.: p. 1340,72. adde CHART. Bund. 710. nom. c. inf.: p. 1340,29. quia: p. 1340,4. ut: p. 1340,36. si: p. 1340,48. utrum . . . an: CAPIT. reg. Franc. 306,17.

fateri, profiteri, concedere, (*per confessionem*) exhibere, patefacere - (ein)bekennen, sich bekennen (zu), (*ein-, zu*) gestehen, zugeben, (*durch ein Bekenntnis*) dartun, kundtun, offenbaren (*cf.* GLOSS. I 735,51 St.-S. -batur iah. 743,76 -ssus est gihiez abd giliez ce biiach o): I gener.: A strictius:

Pass. Leod. 14 (MGMer. V p. 296,13) ut non solum dixisse, sed cur etiam de Dei famulo tam gravia cogitasse voce publica -ret (-retur var. l.). LIUTG. Greg. 2 p. 68,13 ille (*puer*) . . . -ssus est, quia hoc facere non potuisset. HROTSV. Cal. 5 9,10 utcumque se res habeat, -ere. THANGM. Bernw. 37 *imperator* -ssus est . . . presbitero, cum ab illo interrogaretur, . . . se febricitari. ALBERT. M. eth. comm. 342 p. 291,26 (ed. W. Kübel. 1968/72) est . . . 'verax' . . . dum '-etur' (p. 1127^a, 25 δύολογῶν) verbis et factis esse 'circa ipsum', quae sunt.

10 al. **B latius:** 1 dicere, affirmare - sagen, behaupten: a in univ.: GODESC. SAXO gramm. 1 p. 359,18 (epist.) hi, qui -entur se plurimam habere partem de grammaticae artis doctrina. ALBERT. M. eth. comm. 343 p. 292,36 (ed. W. Kübel. 1968/72) qui (*Socrates*) -batur semper se nescire. animal. 15 18,28 si oves in coitu respiciant ad meridiem, -entur pastores, quod ut frequenter feminas concipiunt. metaph. 8,1,4 p. 392,52 (ed. B. Geyer. 1964) qui (*Democritus*) corpora indivisibilia -ssus est esse sensibilium materiam. al. b de communi opinione philosophorum i. q. consentire, accipere - übereinstimmend behaupten, gelten lassen, anerkennen: a usu act.: ALBERT. M. pol. 8,4^c p. 783^a,15 illae (*melodiae Olympi*) . . . , sicut omnes -entur, rapiunt animas in audaciam (metaph. 8,1,3 p. 391,19 [ed. B. Geyer. 1964]). b usu pass.: ALBERT. M. metaph. 1,3,14 p. 44,45sq. (ed. B. Geyer. 1960. 1964) 'id, quod verum est' et 'ssum' (p. 985^a,23 τὸ δύολογόυμενον) et ab ipso et ab omnibus aliis philosophis; -ssum enim esse dicitur, quod communis animi conceptio est et quod quisque probat auditum (8,1,2 p. 389,62 'quaedam' substantiae communiter '-ssae sunt a. o.' esse substantiae. 30 8,1,4 p. 392,44 a. o. . . primis philosophantibus '-ssum est [p. 1042^b,9 δύολογεῖται] subiectam' materiam . . . esse 'substantiam'). ibid. al. 2 promittere - versprechen: ARBEO Emm. 39 p. 87,29 sibi eam (*uxorem*) sotiare . . . -ssus est. WIDUK. gest. 1,13 p. 22,15 se . . . parere voluntati illius -ssus est. adde: ARBEO Corb. 4 p. 192,21 eum (*furem*) . . . ex animo -ente, ut vitam mutare debuisset.

II publ., iur., canon.: A strictius: CONC. Merov. p. 76,2 si quis adulterasse aut -ssus fuerit vel convictus (LEX Ribv. 55,1 si interrogatus -ssus f. egs. LEX Sal. Pipp. 68,2 si . . . antequam torquatur, f. -ssus. al.). CONC. Karol. 24^A,15 si forte -antur malorum, quae gesserunt. ORD. iud. Dei A 2^b p. 607,19 (cod. A 9) si quis culpabilis . . . peccatum, quod fecit, -ere noluerit. CAPIT. reg. Franc. 258,5 partim -ssi, partim convicti conspiracionis malum perpetrasse . . . depositi sunt monachi. 275,10 si . . . peccator de manifesta et probata vel a se sponte -ssa causa ad poenitentiam venire voluerit (BERTH. [?] annal. a. 1076 p. 285,16). 306,16 ut nobis (*sc. episcopis*) -retur rex, si eam (*reginam*) . . . ad se ipsam fallaciter criminandum compulisset. CHART. Tirol. notar. I 50 29 Aychebonus . . . per sentenciam condepnavit Ottoneum Richum presentem et -entem et volentem in XIII libris Ver. dandis Paganino (82,84. ibid. saepe. de re v. praef. ed. p. CLIsq.). 77 equum, quem . . . Otto Grassus fuit -ssus . . . Vito abstulisse. persaepe. B latius: 1 declarare, confirmare, comprobare, protestari, denunciare - erklären, bestätigen, versichern, bezeugen, aussagen: a in univ.: GERH. AUGUST. Udalr. I 10 p. 399,34 manifeste -ssus (-fesus var. l.) est se . . . in voluntate regis velle perdurare. CHART. Bund. 439,15 presbyter est -ssus . . . , quod episcopus . . . consecravit ecclesiam. 482 Armanus fuit conversus suprascripte ecclesie, sicut ipsi (*infrascripti*) -bantur. CHART. Tirol. notar. I 113 -etur Mucius, quod dicta locatio facta ei fuit, set dicit, quod fictum bene solutum est. CHART. Babenb. 425 nos Fridericus . . . tenore presentium -emur et publice protestamus, quod egs. saepe. b de debitis, pretiis sim. receptis vel solvendis: CHART. Bund. 440 (a. 1186) pro hac . . . vendicione -ssus fuit . . . se accepisse . . . precii nomine solidos duodecim imperialium (443 -fesus fuit. cf. 506 -fesi fuerunt . . . se recepisse egs. ibid. al. v. et l. 71sq. cf. p. 1341,9sqq.). 70 511 pro hac vendicionem . . . vendor fuit contentus et -ssus accepisse ab . . . emptore . . . solidos quattuor (544 p. 51,5 fuerunt contenti et -ssi se accepissent egs. al.). CHART. [Antony]

Tirol. notar. I 136^b p. 67,12. CHART. Bund. 743 quos (*denarios*) -ssus fuit se debere dare. CHART. Babenb. 415. al. **c de cessionibus, traditionibus sim.**: TRAD. Frising. 358 p. 306,21 (a. 816) Frumolt et frater eius . . . -ssi sunt nullam in eadem basilica habere potestatem. 703^a p. 589,26 -ssus est priorem traditionem. TRAD. Brixin. 507^b Ludewicus . . . -ssus est . . . , quod ipse . . . possessiones . . . sancto Petro . . . tradidit. al. **de dono nuptiali**: CHART. Tirol. notar. I 47^a (a. 1236) Walterius . . . fuit -ssus et manifestus accepisse et habuisse in dotem a d(omin)a Christina centum libras (632). **ibid. al. de hereditate**: CHART. scrin. Col. B 772 (a. 1262) Metildis . . . manifeste -ssa est coram officialibus, quod dedisset duobus filiis . . . sexaginta marcas *eas*. **2 spondere geloben**: CAPIT. reg. Franc. 252,31 p. 232,4 si . . . fur . . . Deo . . . et sacerdoti comite vita emendationem morum et actuum -etur *eas*. THANGM. Bernw. 13 p. 764,30 quae (*ancillae Dei*) . . . religionem et subiectiōnem -ssae sunt. **3 promulgare - verkünden**: CAPIT. reg. Franc. 35,48 ut comites et iudices -antur, qua lege vivere debeant. **4 in testimonium afferre - sich berufen (auf)**: DIPL. Loth. II. 15 p. 407,30 (ed. Th. Schieffer. 1966) cum praecepto, quem fuit -ssus.

III eccl. (cf. AMALAR. cod. expos. I 6,2 verbum 'or' duabus modis accipitur, pro confessione peccatorum et pro laude Christi): A de peccatis, culpa sim. (absol. i. q. confessionem facere - beichten): **1 def., praecepta, statuta sim.**: CONC. Karol. 37,33 quidam Deo solummodo -eri (-ere var. l.) debere dicunt peccata, quidam . . . sacerdotibus -enda esse percipient. CAPIT. reg. Franc. 228,6 quatinus . . . omnes . . . , qui publice crimina perpetrarunt, publice peniteant; qui vero occulte deliquerunt, illis -antur, quos episcopi . . . medicos elegerint (cf. ALBERT. M. sent. 4,17,27 p. 697^a,30 non est publice -endum . . . nisi forte esset crimen, quod universam commoverit urbem). ALBERT. M. sent. 4,16,12 p. 567^a,28 quod omnis . . . fidelis semel in anno -retur sua peccata. 4,17,40 caput. an sacerdoti proprio sit -endum (4,17,44 caput. al.). 4,21,11 p. 880^a,11 -eri in generali. CHART. Eichsf. 401 p. 240,3 monachi extraneis non -antur, sed suis confratribus ad hec ab abbatte deputatis. al. v. et p. 1342,359. **2 exempla**: **a in univ.**: VITA Lamb. Traiect. 15 (MGMer. VI p. 368,13) Iesum peccata vestra -ete (-emini, -etis, -atis var. l. [ex Vulg. Iac. 5,16 -emini]). ARBEO Corb. 4 p. 192,18 tumorem animi vulnera -endo (conficiendo 2). WETT. Gall. 6 pars populi -endo peccata sua creditit. GODESC. SAXO theol. 22,21 p. 323,5 'or' . . . Deo meo . . . , quod . . . deliqui. al. **b de confessione monastica vel laica q. d.**: IONAS BOB. Columb. 2,12 p. 261,25 reatum suum -etur *famula Christi* sodalesque vocat *eas*. al. **c de confessione publica**: VISIO Baront. 12 p. 386,17 sua peccata sacerdotibus est -ssus. CAPIT. reg. Franc. 197 p. 53,29 Ludowicus prostratus in terram . . . -ssus est coram omnibus *eas*. 198 p. 57,11 bis terque quaterque -ssus in omnibus . . . suscepit . . . penitentiam publicam. al. v. et p. 1342,1. **d de confessione privata (indicatur confessor per cum: l. 59)**: BEDA hist. eccl. 5,13 p. 311,21 peccata (BERTH. [?] annal. a. 1077 p. 304,36. al.). WALAHFR. Gall. 2,19 delictum. FORM. Laudun. 2 p. 514,3 quicquid episcopus sacerdoti -eri debet, . . . omnia tibi -bor. CARM. Bur. B 36,1^a,7 presul -ens, esto vere penitens. GLOSS. Roger. II 316 quod, priusquam ferrum a vulnere extrahas, pacientem -eri facias. SALIMB. chron. p. 379,3 -ssus est necum (p. 411,15 volebant -eri cum eo [*fratre*]. **ibid. al.**). p. 403,33 ducitis . . . mulieres post altare causa -endi et ibi eas cognoscitis. *saepe*. **in formula veniae indulgenda** (cf. p. 1343,9sqq.): CHART. Rhen. med. III 9 p. 12,17 (epist. papae a. 1213) omnibus, qui laborem istum (*sc. expeditionem in terram sanctam*) . . . subierint . . . , plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter corde contriti et ore -ssi (-fexi RYCCARD. chron. a. 1213 p. 49^a,23) fuerint, veniam indulgemus (CHART. Raitenh. 253 p. 206,34 nos [*sc. archiepiscopos*] o. Christi fidelibus . . . ad eandem ecclesiam . . . confluentibus, q. de peccatis suis vere c. f. et -ssi, quadragesima dies de iniuncta sibi penitencia . . . relaxamus). **e de confessione in periculo mortis facta**: VITA Amati Habend. 11 (MGMer. IV p. 219,29) in eorum (*fratrum*) presentia publica

voce -ssus est. **CONSUIT**. Marb. 303 (Spicil. Friburg. X. 1965) frater, qui se . . . senserit . . . ab hoc seculo migraturum, . . . prelato vel priori -atur. **STATUT. ord. Teut.** p. 68,26 *frater* intrabit infirmitorum, sed prius -bitur (*theod.* "bihte tūn") et communicabit. al. **f de confessione per formam orationis factam**: RITUALE Flor. p. 77,23 dicat infirmus suum 'or'. **STATUT. ord. Teut.** p. 121,10 ad 'pater noster' et ad 'credo' et ad 'or' fit venia (p. 121,31). p. 122,11 quando sacerdos dicit 'or'. al. **B de fide, doctrina sim.**: **1 strictius**: **a in univ.**: CONC. Merov. p. 5,10 fidem catholicam (ALDH. carm. eccl. 4,6,18 India . . . -ssa f. [confusa fide Quercet.] . . . credit in Christum. al.). STEPH. EDD. Wilfr. 41 p. 234,24 idolatriam deserentes, Deum omnipotentem -entes. **VITA Desid.** Vienn. 2 dum se sub specie Christum diceret -ere (WIDUK. gest. 1,34 p. 47,2. al.). WALAHFR. exord. 27 p. 511,27 quid aemolumenti in baptismo consequendum, quid -endum atque credendum. al. **remissius**: WALTH. SPIR. Christoph. I 12 se christianum esse -ssus est. **b de dogmatibus**: **a de doctrina ecclesiae**: IONAS BOB. Columb. 2,24 p. 286,21 ineffabilem trinitatem una deitate -eri (cf. ALDH. epist. 4 p. 485,24 sanctae trinitatis unam essentiam . . . et trinam personarum subsistentiam . . . -or. GODESC. SAXO fragm. p. 21,9 ecclesia sancta catholica . . . credit et -etur Deum naturaliter unum et personaliter trinum. al.). CONC. Karol. 23 p. 204,3 proprium et verum Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei -or. GODESC. SAXO theol. 23 p. 324,8 quod corpus et sanguis Domini vera sit caro verusque sanguis, unusquisque debet credere, nosse, tenere, -eri . . . fidelis. al. **B de doctrina singularium**: GODESC. SAXO fragm. p. 38,13 credo et -or . . . , quod gemina est praedestinatio *eas*. OTTO FRISING. gest. 1,54 p. 75,30 audacter -or patrem alio esse patrem, alio Deum *eas*. 1,58 p. 83,27 ut, sicut personam filii, ita divinam essentiam indeterminate incarnatam passam -retur *Gilbertus*. **2 latius**: **a praedicare - verkünden**: FLOR. LUGD. carm. 13,66 quae (*lingua*) -ssa Dei perenne verbum cervicem gladio dedit secundam. **b sequi - leisten**: WALTH. SPIR. Christoph. II 3,246 inermia monstrant pectora -ssi veram pro nomine Christi miliciam. **C de laude, gratia sim. i. q. hymnizare, glorificare - lobpreisen** (cf. GLOSS. I 805,51 St.-S. -batur lopota abcd lopsagata e): RUP. TUIT. trin. 25,5 l. 2133 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXII. 1972) psalmo CVII . . . caput ipsum -etur, cantat et dicit *eas*.

adi. confessus, -a, -um. 1 confessione patefactus - einbekannt, gebeichtet: PONTIF. Rom.-Germ. 136,9 (cod. V; Studi e Testi 227. 1963) si -a peccata deinceps velit fugere. EKKEN. IV. bened. I 16,128 testis presensque precursor in istis (gloss.: malis -is). cf. p. 1340,46. **2 (com)probatus, acceptus - (allgemein) anerkannt**: ALBERT. M. metaph. 8,1,2 p. 390,21 (ed. B. Geyer. 1964) 'propriis' . . . et privatis et non communiter -is sermonibus 'quidam dicunt' *eas*. v. et p. 1412,69. cf. p. 1340,25,27. **3 congruens - übereinstimmend**: ALBERT. M. eth. comm. 54 p. 54,74 (ed. W. Kübel. 1968/72) 'a' (p. 1099^b,28 διολογούμενα), idest consonantia, 'his, quae a principio' . . . dicta sunt.

55 subst. 1. confitens, -antis m. qui fatetur, profitetur - einer der bekannt, sich bekennt (zu): **1 gener.**: OTLOH. prov. T. 35 (ed. W. C. Korfmaher. 1936) -es . . . languoris sui qualitatem . . . recipient sanitatem. **2 iur. i. qui affirmat, comprobat - einer der bestätigt, anerkennt**: CHART. select. Keutgen 143,9 (a. 1213) si proprius alicuius et proprietatem -decesserit. **3 eccl. : a spectat ad peccata i. qui confessionem facit - einer der beichtet**: CONC. Karol. 35,16 ut . . . presbyteri examinent, qualiter -bus peccata diiudicent (CAPIT. reg. Franc. 306,15. al.). THIETM. chron. 7,31 antistes . . . -bus cunctis misericorditer indulxit. ALBERT. M. sent. 4,17,6 p. 666^b,1sq. illud, quod est ex parte -is, nihil valat ad iustificationem . . . , nisi -s sit in charitate. 4,21,12 p. 882^b,8 -i venialia non est iniungenda poenitentia. *saepe*. **b spectat ad fidem i. q. confessor - Bekennen**: CANTAT. Argent. 54 rex gloriose martirum, corona -um. **c de gloria i. qui laudes offert - einer der Lobopfer darbringt**: TRAD. Ratisb. 2 (c. 765/88) Deo -es vitam adipiscunt sempiternam.

(Antony)

HRABAN. epist. 18 p. 423,2 historia regum Iuda, hoc est -um (*sim. CAES. HEIST.* hom. I p. 109^b 'Iudaeorum', quod interpretatur -um sive glorificantium. *cf. p. 1307,8; 1308,40*).

2. confessus, -i m. *qui confessionem fecit – einer der ein (Sünden-)Bekenntnis, Geständnis abgelegt hat.* **1 spectat ad peccata**: *a in univ.* : PONTIF. Rom.-Germ. 146^{tt}. (Studi e Testi 227. 1963) missa, quam sacerdos pro sibi -o canere debet. *de confiteente*: ALBERT. M. sent. 4,16,27 p. 602^{a,10} circumstantiae praecipue requiruntur a -o. **b in formula veniae indulgenda**: CHART. Brixin. 125 (epist. papae a. 1251) omnibus vere penitentibus -is . . . quadraginta dies de iniunctis penitentiis . . . relaxamus (CHART. Raitenb. 256. *al.*). CHART. Scheftl. 37 triginta dies criminalium et LXXXI venialium de peccatis vere -is et contritis . . . relaxamus (38). **2 spectat ad reatum**: LAMB. HERSF. annal. a. 1077 p. 294,13 irritam fore . . . anathematis absolutionem, quin immo iam pro convicto -oque habendum esse Heinricum regem.

3. confessum, -i n. **1 iur. i. q. confessio – Geständnis**: DECRET. Frision. A 8 p. 59,10 excidium, id est gersfel, debet emendari pro -o vel notorio, secundum quod in eo pugnatum est. **2 eccl. (usu plur.) de peccatis i. quae per confessionem patentes sunt – das Gebeichtete**: BEDA hist. eccl. 4,27 p. 270,3 ut . . . omnes . . . a dignis . . . poenitentiae fructibus absteggerent. EPIST. Worm. I 38 p. 73,28 si . . . perpetratis et -is veniam speramus, quanto magis *eas*. CAES. HEIST. hom. exc. 18 ut abbati . . . a diceret prior.

adv. confesse. **1 secundum confessionem, ex confessio – zugegebener-, eingestandener-, anerkanntermaßen**: **a strictius**: BRUNO MAGD. bell. 34 p. 36,12 rex . . . illis, qui scelus -e fecerant, . . . irascitur. **philos. de communi opinione**: ALBERT. M. pol. 8,4^b p. 782^{a,34} ‘e’ (p. 1339^{b,18} δύολογουμένως), id est in confessione omnium (8,4^e). **b latius i. q. sane, indubitate – ausdrücklich, unzweifelhaft**: VITA Antonini Surr. 27 errore . . . probabili, imo -e bono. 30 -e . . . pronuntiamus, quod *eas*. **2 congruentier, consentanea – übereinstimmend, in Übereinstimmung (usu philos.)**: ALBERT. M. eth. 6,1,6 p. 403^{a,11}sqq. veritas, quam constituit intellectuum practicum, -e (p. 1139^{a,30} δύολογως) habet se ad appetitum rectum. *ibid. iterum*. metaph. 3,2,10 p. 127,53 (ed. B. Geyer. 1960) ‘e’ (p. 1000^{a,25} δύολογουμένως) rei quaesitae, secundum consonantiam eius, quod quaeritur. *Antony*

1. confix(1) v. configo. 2. confix(1) v. configo.

confixio, -onis f. **1 transverberatio, (com)punctio – das Durchbohren, (Durch-)Stechen**: **a proprie**: RATHER. serm. de quadrag. 2,21 l. 327 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976, p. 74) lateris perfosione, . . . manuum pedumque -e (CAES. HEIST. mirac. II 2,19 p. 99,28 in p. -e [affixione var. l.]). ALBERT. M. sent. 4,16,31 p. 614^{a,31} in -e vitium (p. 614^{a,35}). **b in imag. vel translate**: **a punctura – Stich**: Tuto opusc. 1,18 p. 54,8 spina, id est aculeus peccati, de cuius -e paenitentem ingemiscit *eas*. **β afflictio, vexatio – Pein(igung)**: GERHOF. Antichr. 2,9 p. 204,25 passiones crucis diabolo tormentum et aeterna -o permanebunt. **2 affixio – das Anheften**: HERIG. gest. 3 eos (*Petrum et Paulum*) . . . alterum crucis -e, alterum gladio, neci simul addictos fuisse. **3 actio clavandi, infixio clavorum – das Bestecken mit, Einschlagen von Nägeln**: ALBERT. M. veget. 1,192 humidum cum gummi, quod . . . emittunt amygdali post -em et perforationem. *cf. p. 1319,239*.

1. confix(us) v. configo. 2. confix(us) v. 1. confido.

confagito, -are. *efflagitare, poscere – fordern, verlangen*: CARM. var. III A 6,1,37 (MGPoet. V p. 613; s. X.) iam mihi, -flagito, per verbula respondeto.

***confagramen**, -inis n. *incendium – Brand(schatzung), Feuer(sbrunst)*: THEOD. AMORB. Bened. I 5 postquam . . . gens barbarorum . . . cuncta . . . regni bona . . . incidunt, -e consumpsit.

confagratio, -onis f. *script. -antio: l.72.*

1 strictius i. q. flagrantia, incendium – das (Ver-)Brennen, Brand, Feuersbrunst: **a gener.** : **a in univ.** : GODESC. SAXO gramm. 2,88 p. 486,1 ob -antionem in eadem urbe cae-

litus inlatam palatio regali. AGRIUS vita Hath. 13 subitanea sibi -e inarsisse visus est *campus*. RAHEW. gest. 4,15 capit. p. 230,12 de -e (flagratione var. l.). Frisingensis aecclesiae.

β spectat ad ignem subterraneum (expressius de eruptione ignis: l.7): CHRON. Albr. a. 1130 p. 830,2 tanta . . . est in . . . montis voragine interiori -o ignium, ut *eas*. p. 830,28 in illa -e disperit villa. **γ spectat ad ignem inferni**: RATHER. serm. in cena Dom. 3 l.96 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976) perpetuae -is rogum. **b philos. et theol. de excidio mundi i. g. ecpyrosis – Weltenbrand**: ALBERT. M. sent. 4,47,7 p. 648^{b,30} in illa . . . mundi -e ignis est ut agens *eas*. (4,47,9 p. 650^{b,33} quod debeat remunerari *ignis* . . . quia Deo servivit in m. -e). 4,47,11 capit. an praecedet iudicium *ignis* -is vel sequetur. *ibid. al.* **2 latius i. q. ignis – Feuer**:

a gener. de flammis incendiis: GALB. Karol. 56 Eustachius . . . in -em illius domus, qua subfugerat, iniectus in cineres combustus est. **b philos. de materia ignea, aethere**: ALBERT. M. meteor. 3,3,2 p. 641^{a,21} non posse fieri, quod ex tanta -e, quanta est ab orbe lunae superius, non aliquid caderet (cf. summ. theol. II 11,52,1 p. 552^{a,45} ex tanta -e ignis, sicut est totum coelum).

conflagro, -avi, -atum, -are. *script. -fragl(o): l.34. 46sq. -fragl(o): l.41. adde CHRON. Fred. 2,16 p. 49,25.*

-flagl(o): l.34. metr. -fläg-: semper in schedulis nostris. de genere verbi: GODESC. SAXO gramm. 2,11 p. 455,5 non . . . est activum -o sicut comburo, sed neutrum, sensu tamen passivo, sicut ardeo, ferveo *eas*.

I intrans. i. q. ardere – brennen: **A strictius**: **1 in univ.** : ALDH. virg. I 36 p. 283,16 quae (*cupae*) . . . sarmen-

torum faculis -antibus succenduntur. in imag.: ALDH. virg. I 16 p. 245,14 lichenis oleo castimoniae -antibus. **2 de incendio i. q. (de)flagrare, concremari, igne absumi – in Flammen aufgehen, ab-, verbrennen, im Feuer zugrunde gehen** (cf. Gloss. I 84,6 St.-S. -vit [-gavit b] farpluhita. 85,6 -fraglavit farpran): **a gener.** : **a de rebus**: EINH. Karol. 32 p. 36,14 pons Rheni apud Mogontiacum . . . tribus horis fortuitu incendio -vit (HERM. AUGIENS. chron. a. 937 monasteria . . . i. -ant. OTTO FRISING. chron. 3,18 p. 158,26 Roma . . . in pluribus sui partibus per se -vit i. RAHEW. gest. 4,15 civitas Frisingensis penitus et penitus i. -vit. CHART. episc. Hild. I 441 p. 429,32 ecclesia i. -fragata. *al.* OTTO FRISING. gest. 2,6 p. 107,7 maior aecclesia cum quibusdam civitatis vicis -verat. *al.* **igne corruptum esse – in Flammen stehen**: METELL. Quir. 64,9 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) que (*aedes*) flammis . . . cepit, nec mora, -ant sacra tota. **β de hominibus**: ALDH. virg. II 930 ignibus . . . -em (-fraglem var. l.) penitus, si *eas*. 950 lare torrenti testis -at (-fraglat var. l.) iniquus. GODESC. SAXO conf. p. 71,16 eos (*Sodomitas*) . . . igne coelesti -antes. LIGURINUS 4,297 vulgi . . . pars -verat igne. *al.* **b philos. et theol. de excidio mundi, ecpyrosi**: ALBERT. M. sent. 4,47,8 p. 650^{a,31} elementa -bunt. **remissius de rebus spiritualibus**: HRABAN. carm. 39,78,6 hominum . . . contentio mundi huius et cupido cum caelo, terra ardore -ant atque lumine. **B latius i. q. fervere – senget(d heiβ sein)**: VITAE patr. Iur. 23 (Sources chrét. 142. 1968. p. 262) aestas alterno vicinoque saxorum vapore -at.

II trans. : A proprie i. q. perurere – versengen: CHRON. Albr. a. 1130 p. 830,13 qui (*ignis*) . . . humum cum suis ossibus -vit. **B in imag. vel translate i. q. excoquere, igne probare – läutern**: SMAR. carm. 2,31 iustum -at ut aurum Benedicti regula.

conflammatus (cumf.), -a, -um. **flammösus – hitzig**: AURELIUS 13 p. 710,24 in convenientibus febribus et urentibus ignibus (*ignitis cod. Augiens. CXX*) atque cum-is (flammatis Cael. Aur. acut. 2,32,164).

conflatilis, -e. **1 adi.** : **fusilis, opere fusili confectus – (aus Metall) gegossen, in Gießarbeit hergestellt** (cf. Gloss. I 275,23 St.-S. -em kicozanaz kasamane. 336,71 vitulum -em chalp kiplataz. IV 47,43 -is gigozzanner a fluzziger g. *al.* : CARM. de Aquil. 17,3 (MGPoet. II p. 152; c. 844/55) quos (*vitulos*) -es erexit rex (*sc. Ierooboam, cf. Vulg. III reg. 12,28*). BENZO ad Heinr. 3,1 p. 622,44 statuam. CHRON.

Camer. 2,37 hic (*Gervasius*) . . . cervum -em cuprinum . . . opere fusili fieri . . . excogitavit. ALBERT. M. summ. theol. I 20,80,2,4,2 p. 888^b,11 pro vitulo -i, quem fecit Aaron (cf. *Vulg. exod. 32,45sqq.*). al. 2 subst. neutr.: signum opere fusili confectum, opus fusile - gegossenes Bildwerk, Gußarbeit (cf. *Gloss. I* 612,16 St.-S. -i gigozanemo [*Vulg. Is. 42,17*]): LIBRI Karol. 3,24 picturas aut cælaturas sive sculp-tilia vel -ia queque ab artificibus . . . formata.

confiatio (-cio), -onis f. 1 *proprie*: a actio conflandi - das Schmelzen: a de coctione ('Verhüttung', cf. J. Svennung, *Compos. Luc. 1941*, p. 49): COMPOS. Luc. H 3 nascitur . . . alium argentum vivum ex metallum argenti in -em. 2 de liquatione: MAPPAE CLAVIC. 17^{capit.} aurum viride facere -e, sine -e (COMPOS. Matr. 8^{capit.} in -e sine omni deceptione). b actio procudendi - das Schmieden: EPIST. Worm. I 30 p. 55,19 in . . . catene -e. 2 translate: a concretio - das Zusammenwachsen, 'Verschmelzung': ALBERT. M. metaph. 5,1,5 p. 219,34 (ed. B. Geyer, 1960) 'o' (p. 1014^b,22 σύμφωνος) sive conglutinatio 'differt a tactu'. ibid. iterum. b concitatio - das Schüren: THIETM. chron. 7,30 cum . . . ceptis persistere studuit, eorum -cione et . . . reluctacione non potuit. WIDO FERR. schism. 2 p. 55,30 ad -em maioris odii.

confiator, -oris m. 1 *proprie*: a qui metallum excoquit, liquando purgat, coctor (metalli) - einer der Metall (im Schmelzofen) läutert, Schmelzer: a in univ. de metallariis: CHART. Engelb. 29 (Geschichtsfreund 51. 1896. p. 5,14; a. 1207) ne -bus massarum ferri succisio ad opus suum ulterius concedatur. b in imag. c. respectu purgationis, probationis (usu eccl., cf. *Vulg. Ier. 6,29*. al.): MANEG. ad Gebeh. 32 p. 369,33 ecclesiastico -e frustra conflante mali-tiae vestrae non sunt consumpta egs. CHART. Pruss. II 59 p. 52,4 (epist. papae) cessabit adversitas, postquam -r per ipsam nequaquam invenerit, quid abstergat. al. b faber aerarius, fusor - (Erz-)Gießer: LIBRI Karol. 3,15 a metal-lorum -bus sive sculptoribus. 3,22 fabrorum, sculptorum, -um, cælatorum. 2 translate i. g. concitator, concinnator, auctor - Anstifter, Drahtzieher, Urheber: NICOL. I. epist. 52 p. 339,10 cuius (mali) Guntharius et Theutgaudus autores et -es inventi sunt. GESTA Trev. cont. III 9 p. 386,38 -es scis-matum.

confiatorius, -a, -um. script. comf.: GLOSS. III 122,4 St.-S. -um (comf. A).

I subst. neutr.: A de parte organi, qua flatus colligitur: 1 receptaculum fistularum follium - Balgmündungsstück (de re v. THEOPH. ed. W. Theobald. 1933. p. 385sq.): THEOPH. sched. 3,81^{ln.} limbus unius digiti latitudinis et altitudinis, in quo -um inponatur. 3,82^{capit.} de -o. 3,83^{capit.} de domo cu-prea et -o eius. 3,83 -um . . . formabis in argilla procedenti-bus undique inferius venti aditibus egs. ibid. al. 2 ?capsa organaria - Windlade: THEOPH. sched. 3,80^{ln.} quod (caput fistulae) -o (sic G. [?] H.; domo organaria ed. C. R. Dod-well. 1961. p. 142,24; domui organariae ed. W. Theobald p. 143,35) debet imponi. B de loco vel apparatu, quo metal-lum (vitrum: l. 60) conflatur i. q. fornax vel officina ad conflandum apta, caninus - Schmelzofen, -stätte, Esse (cf. *Gloss. I* 542,43 St.-S. -o kiplaidu. 538,32 -o esso. III 192,47 -um vel sufflatorium essa. al.): 1 in univ.: a proprie: ANNAL. Xant. a. 868 p. 26,3 massa ferri in -o scintillas emit-tens. MAPPAE CLAVIC. 22 mitte fistulam in -um. 69 pone cinerem, unde vitrum conflatil debeat, in -um. VITA Serv. 45 p. 118,4 instar silicis in -o rubentis. ANNAL. Pegav. a. 1180 p. 263,32 dux Heinricus . . . folles et -a eiusdem civitatis (sc. Gostariae) . . . evertit. VISIO Godesc. A 21,1 (ed. E. Ass-mann. 1979) in -o ferrarii. al. b in imag.: c. c. notio-ne purgationis: GERHOH. aedif. 63 p. 172,22 regulares canonicos . . . per ignem suo fabrili -o aptum . . . excoquere coepit faber iste (sc. Christus, cf. *Vulg. Is. 1,25sq.*). tract. p. 142,9 Deus . . . per tormentorum -a . . . sua purgavit et probavit aurea vasa. al. expressius i. q. purgatio, probatio - Läute-rung: CHART. Pruss. II 59 p. 52,1 (epist. papae a. 1258) quis . . . dubitat, quin christiano populo, ut mundetur a culpis, sit in -um deputata persecutio. b c. notio-ne unitio-nis.

GERHOH. glor. 20,3 p. 1149^A ut argentum (sc. humanitatis) in virginis uteri -o una cum auro divinitatis . . . in unum fabricaretur electrum (cf. *Vulg. Job 28,1*). γ c. notio-ne concitationis: EPIST. Ratisb. 6 p. 292,24 nulli dilectionem prebere, -um invidie semper habere inflatum. WIBALD. epist. 150 p. 247,17 hoc venenum de -o predicti conventiculi flu-xisse non dubitatur. 2 officina fabrilis - Schmiede: GER-HOH. tract. p. 142,17 (alleg. ad *Vulg. Is. 54,16*) fabri huius (sc. diaboli) -um prunis plenum totum intelligimus mundum . . ., mallei eius tortores fuerunt, folles -i huius mali fuerunt consiliarii. fort. huc spectant etiam exempla supra allata, e. g. p. 1345,64.

II adi.: A ad metallum excoquendum aptus - Schmelz-: CHART. Walkenr. 70 p. 60,31 (dipl. Otton. IV.) casas -as, quas habet in nemore monasterium Goslariense. B fusi-lis - Guß-: LIBRI Karol. 4,19 p. 209,21 cernimus . . . in met-talis -o sive sculptorio opero . . . formatas imagines.

confatura, -ae f. script. cumf.: l. 20. flatura, fusura - Schmelze: 1 conflatio, liquatio - SCHMELZVORGANG: COMPOS. Luc. O 6 in secunda -a (cumf-cod.) non perdet colorem aeramen. 2 massa conflata vel conflanda - Schmelzmasse: MAPPAE CLAVIC. 3 ponis in me-dio -am latificatum. 26 confla aurum, donec hilare fiat, ad-misce illa duo . . . in -a et tolle.

***conflavesco**, -ere. flavere, aurescere - golden leuchten: ANON. princ. magistr. 59 (ed. B. Bischoff, Anecdota. 1984. p. 201; s. XIII,1°) aura suavitatis istis -it.

conflecto, -xum, -ere. 1 flectere, curvare - biegen, beugen: VITA Erasmi 267 -xis genibus. VITA Mariae rhythm. 1824 genua devote -endo. medial.: ALBERT. M. (?) ani-mal. quaest. 2,6 p. 112,16 utrum pedes hominis naturaliter ad anterius -antur (flectantur T) et manus ad posterius. 2 vertere - wenden: a convertere - hinwenden, umkehren: GLOSS. IV 47,48 St.-S. -o pichero. 137,18. b mente agi-tare - überlegen: DHUODA 4,2,44 (Sources chrét. 225. 1975; a. 841/43) hoc in te hoc illucque -ens. 3 plectere - flechten: v. p. 1071,36.

subst. **conflexum**, -i n. flexus, anfractus - Biegung, Krümmung: DIPL. Arnulfi 116 inter -a duarum viarum egs.

confleo, -ere. 1 intrans. i. q. collacrimare, collugere - miteinander weinen, mitklagen: Cod. Karol. 12 p. 508,7 ipsi lapides . . . nobis -entes lacrimaverunt. BERTH. (?) annal. praef. p. 269,12 fratribus, amicis et familiaribus in unum psallentibus, orantibus et -entibus. 2 trans. i. q. deflere, deplopare - beweinen, beklagen: ARBEO Corb. 21 p. 212,17 ne . . . tanti viri detrimentum -rent anime in disperatione, cuius egs.

***conflexibilis**, -e. flexibilis, curvabilis - (ab)biegbar, biegsam: ALBERT. M. (?) animal. quaest. 2,3 p. 110,67 ele-phas, qui . . . habet pedes anteriores maiores et minus -es (flexibles var. l.).

conflexum, -us v. conflecto.

conflictatio, -onis f. contentio, controversia, conflictus - Streit(igkeit), Auseinandersetzung, Konflikt: 1 gener.: a in univ.: a strictius: EPIST. Teg. I 15 varię -es multo-rum. WENR. epist. 1 p. 285,3 assiduas pro defensione . . . veritatis -es (conflictiones 2). VITA Theog. 1,31 ut nonnulli civilis discordiae diutina -e pertaes . . . partes ad concordiam reducere laborarent. OTTO FRISING. chron. 2,43 p. 119,6 ad ostendendas mutabilium rerum miserias -es seculi ponere. al. b latius i. q. discordia, turbatio - Unfrieden, Wirren:

OTTO FRISING. gest. 1,34 p. 54,5 de pacis serenitate, quae post hanc orbis -em . . . relaxit. b de conflictu bellico, cer-tamine (expressio i. q. pugna - Kampf: l. 66,68): a strictius: BERTH. (?) annal. a. 1080 p. 325,15 post nonam . . . belli -o exorsa ad usque noctem . . . perduravit. OTTO FRISING. chron. 7,34 p. 368,7 virorum potentum indefessa -o. gest. 2,21 p. 125,7 maior, immo quasi cottidiana instabat -o. Hist. Welf. 26 -es inter Guelfum et regem. al. b latius

70 de ludo: ANSELM. MOG. Adalb. 470 tempus ut ipsa (pars) sciati, quo -o fiat. c de conflictu verborum, litigio: a in univ.: PRUD. TREC. annal. a. 838 p. 15,19 Hludowicus . . . (Kurz/Payr)

patris praesentiae . . . sese offerre non distulit habitaque secus quam oportuerat -e verborum *eas*. VITA Theog. I, 31 p. 464,13 multis . . . hinc inde sermonum -bus habitis. ALBERT. M. metaph. 4,3,7 p. 196,38 (ed. B. Geyer. 1960) non res, sed pugnas et -es verborum ostendunt *sophistae*. **B alteratio, disceptatio, disputatio** - *Streitgespräch, Wortgefecht, Diskussion, Debatte*: COD. Udalr. 201 p. 367,4 non modica orta est -o. PETR. CAS. (?) chron. 3,35 (MGScript. XXXIV p. 411,8) post varia -um genera, cum pars parti non cederet. *in titulo libri*: v. p. 1348,62. **2 iur. i. q. lis iudicalis, actio - Rechtsstreit, Prozeß**: TRAD. Salisb. II 36 (c. 1139) ut canonicci pro absolvenda illa dissensione unum mansum recipieren et sic cause -em deponerent. CHART. Babenb. 54 p. 74,43 abbates . . . post longam -em tandem . . . in hoc consenserunt . . ., ut *eas*. CHART. Wirt. IV 1162 p. 230,23 dum diu altercationibus -o habita esset, tandem *eas*. al.

conflicto, -onis f. **1 contentio, controversia, conflictus - Streit(igkeit), Auseinandersetzung, Konflikt**: **a** in univ.: v. p. 1346,57. **b bellum - Krieg**: TRANSL. Viti 3 p. 30,28 homines, quos obsides et captivos tempore -is adduxerat. **c alteratio, disceptatio - Streitgespräch**: v. p. 1348,62. **2 afflictio - Peinigung, Schmerz**: GLOSS. med. p. 9,20 non sine pulsu et -e punctus.

conflicto, -are vel **conflictor**, -ari. **contendere, certare, pugnare - streiten, kämpfen**: **1 spectat ad pugnam, bellum**: ANNAL. Ful. Ratisb. a. 884 p. 110,29 multa . . . pro patria tuenda -ando sudasse feruntur. LIUTPR. antap. 1,5 p. 7,13 Berengarius et Wido imperatores ob regnum Italicum -bantur. CHRON. Salern. 68 p. 65,23 Rofrit . . . cum Alfano . . . abbatte in patulo sepperime -bat (confi- *V*). HERIG. gest. 51 p. 186,56 a strepitu -antium hostium. **2 spectat ad litigium**: EPIST. Meginh. 28 p. 226,8 in abortivo homine tanti rex, tanti presul in tanto rerum . . . discriminne -antur.

conflictor, -oris m. **certator, pugnator - Streiter, Kämpfer**: EKKEH. IV. bened. I 29,16 vincat eum (*armatum fortem*, cf. Vulg. *Luc. 11,21*) bello -r fortior illo.

conflictus, -us m. vel rarius **conflictum**, -i n. **script.**: **cun-**: AGNELL. lib. pont. 123. **cumf.**: ANNAL. Sangall. Bal. a. 760. **-fric-**: l.60. 72. p. 1349,19. **-flec-**: l.57. **-flit-**: ANNAL. Mosom. a. 1248 (MGScript. III p. 164,26). **form.**: **acc. pl. -os**: l.69. **decl. II.**: l.57. 68. p. 1348,9,70. 1349,16. al.

I contentio, conflictatio - Streit, Konflikt (cf. GLOSS. II 344,52 St.-S. -um striit. 740,42 -us baga. al.): **A pugna, certamen - Kampf**: **1 strictius**: **a de congreessione i. q. concursus, impetus - Zusammenstoß, Treffen, Ansturm**: **a proprie**: THIETM. chron. 7,21 quibus (*hostibus*) primo -u secundoque fortiter resistunt (8,31 in p. -u cedit acies. CHRON. Pol. 2,25 p. 92,13. al.). **B per compar. de fluctibus i. q. collisio - Zusammenprall**: BEDA hist. eccl. 4,16 p. 238,22 in quo . . . pelago bini aestus oceanii . . . sibimet invicem cotidie conpugnantes occurunt . . . finitoque -u in oceanum refusi *eas*. (inde GESTA Font. I p. 14,15). **b de dimicazione (saepe expressus i. q. dimicatio, proelium, bellum - Gefecht, Schlacht, Krieg)**: **a in univ.**: PASS. Leod. 23 (MGMer. V p. 304,22) vir Domini . . . compescuit . . . supermurale (supermuralem var. *l.*) -um (-ectū, -ectus, -us var. *l.*). WILLIB. Bonif. 8 p. 49,24 cessate . . . a -u. ANNAL. Ful. II a. 880 p. 95,18 in quo -u Heimricus cruentam obtinuit victoriam. REGINO chron. a. 890 p. 135,2 qui (*cives*) . . . assiduis bellorum -bus (-fric- *B1*) exercitati erant (PETR. DAM. grat. 22 p. 50,1 in belli -bus. cf. HROTSV. Gall. I inscr. p. 109,4 praelii. Hist. de exp. Frid. imp. p. 44,22 pugnē. al.). THIETM. (?) chron. 5,19 fit magnus -us congregencium. OTTO FRISING. gest. 2,35 p. 144,13 protendebatur -us iste a tercia usque ad nonam. ARCHIPOETA 9,27,1 bellicos. ANNAL. Ianuens. I p. 223,27 mortalis. Hist. Welf. 30 p. 470,20 illis . . . -um habentibus ceteri fugam arripiunt. GESTA Halb. p. 99,25 in hiis . . . -is. BURCH. URSB. chron. p. 117,30 cum Sarracenis duros -us (-os var. *l.*) habuerunt. STATUT. ord. Teut. p. 117,3 fratrum stancium in -u. ANNAL. Ianuens. III p. 117,16 viri . . . de Servo . . . contra inimicos . . . irruentes eos in -frictu posuerunt et multos

. . . occiderunt (p. 119,18. p. 119,22 pone<n>tes eos in -u. *ibid. al.*): CHART. Burgenl. I 382 p. 261,22 in -u, quem contra Fredericum . . . habuimus (cf. 517 p. 347,25 -um cum Henrico palatino. II 37 p. 25,39 in -u regis Boemie. sim. al.). CHART. 5 Westph. III 826 p. 430,35 clerici et layci, qui -ui interfuerunt apud Zulpike. CHART. Burgenl. II 4 p. 3,47 qui (*Ungari*) . . . ceperant contra gentem nostram . . . -u acerrimo inseire. CHART. Turic. 1759 p. 100,8 villicus . . . interfectus in quodam -o iuxta Wibchingen. **saepe**. *de pugna animalium*: EGBERT. fec. rat. 1,153 post homines gravis et magnus -us equorum. *in imag.*: CARM. Bur. B 41,4,5 ibi (*sc. in capite mundi*) cursus gallearum et -us piratarum, id est cardinalium. cf. l.61sqq. **B modus pugnandi - Kampfesweise**: REGINO chron. a. 860 p. 79,5 cum equis ad huiuscmodi -um exercitatis. a. 889 p. 133,12 inter horum (*Hungariorum*) et Brittonum -um (-fri- *B1*) hoc unum interest, quod *eas*. **c certamen singulare - Zweikampf**: **a milit.**: CHRON. Fred. 4,51 Charoldus iobet Adalulfum armatum -um adire certamine. **B iur.**: LEG. Burgund. const. I 80,1 in diversis causis . . . plurimos referre falsa cognovimus, qui postea ad probanda, quae retulerint, . . . sponte se -ui (-u var. *l.*) exponunt. 80,2 si ad -um causae discenderit et . . . falsus ibidem relator pugnans occubuerit. CHART. Meckl. 1550 p. 640,34 (a. 1280) de -u sive duello, quod vulgariter dicitur camp. 25 **2 latius**: **a de agone martyris**: AUDRAD. carm. 3 prol. 30 Iuliani martyris . . . pangere -us. **b de ludo**: **a scacchorum**: CARM. Bur. B 209,4 roch, pedites, regina, senex, eques . . . et rex, -us vocat edictus vos Martis ad ictus. **B numerorum**: ASILO rhythimimach. p. 14,1 reiectis duobus compositis ex tribus simplicibus huiusmodi -um quidam ex clero Wirshburgensi . . . dabit posteritati. HERM. AUGIENS. rhythimimach. tit. p. 12,1 (cod. s. XII.) de -u rhythimimachi. p. 12,4 in hoc -u. al. **c de pugna spirituali**: **a in univ.**: ALDH. virg. I 11 p. 239,7 in -u octo principialium vitiorum (cf. Cass. inst. 12,1). 15 p. 244,3. DHOUDA 5,7,2 (Sources chrét. 225. 1975) in hoc . . . -u et egestatis compassionibus militabat ille, qui *eas*. **B hyperbolice de labore pro fide et moribus defendendis habito**: HUGEB. Wynneb. 7 p. 112,3 die noctuque certando contra . . . diaboli cooperatores -um habebat. **B litgium, controversia, discordia - Streitigkeit, Auseinandersetzung, Zwist**: **1 gener.**: **a in univ.**: BEDA hist. eccl. 5,21 p. 342,23 (epist.) cum numquam patribus catholicis sicut de paschae vel fidei diversitate -us, ita . . . de tonsurae differentia legatur . . . fuisse controversia. HRABAN. epist. 36 p. 471,36 ita ut . . . eorum (*saecularium*) -uum iudices fiant ecclesiasticae personae. HROTSV. gest. 179 -u progrediente. EPIST. Ratisb. 19 p. 339,14 ut nihil laboriosius sit quam in huiusmodi -u, cui parti adsidendum sit, invenire. NIVARD. Ysengr. 2,357 -um dirimam. al. **b alteratio, disceptatio, disputatio - Streitgespräch, Wortgefecht, Diskussion, Debatte**: ALDH. virg. I 33 p. 274,18 quatenus cum rege . . . reciprocis -bus . . . disputans altercaretur *Babylas*. 35 p. 278,19 ingenium alterno experire -u. II 567 -um gessit dedasculus idem contra bis senos . . . magistros. BEDA hist. eccl. 3,26 p. 189,11 finito . . . -u ac soluta contione. GODESC. AQUENS. seq. 20 (19),9^a,4 cum Simone . . . mago fuit illi (*Petro*) maximus -us. HERM. IUD. conv. 11 p. 104,7 (ed. G. Niemeyer. 1963) contigit me cum nominato quodam magistro disputationis inire -um. ALBERT. M. metaph. 4,3,7^{capit.} (ed. B. Geyer. 1960) de revitione eorum, qui ista . . . ex contentione dicunt quae rentes victoriam in -u orationis. al. **in titulo libri**: ALCUIN. carm. 58^{tit.} -us (*conflictatio A, conflicto R*) veris et hiemis. CONFL. ovis et lini tit. p. 215 Hermanni contracti -us (collocutio inventiva *A*) ovis et lini. CATAL. biblioth. Ruf 63 p. 186,35 -us divitium et pauperum. al. **2 iur.**: **a lis iudicalis, causa - Rechtsstreit(igkeit), Streitfall**: WOLFHER. Godeh. I 25 p. 186,11 quo se super Gandensheimensi -u reconcilient. DIPL. Heinr. III. 243 p. 325,19 gravem -um pacifice terminare. LEO MARS. chron. 2,2 (MGScript. XXXIV p. 171,2) contigit, ut . . . plurima apud nos huiusmodi -orum monimina habeantur. TRAD. Garz. 34^b p. 35,35 (QuellErött-BayerGesch. N. F. XXXI. 1983) -us . . . iniquus contra bea-

tam Dei genitricem . . . habitus. CHART. Friburg. 29 p.12,3 diuturnum -um . . . tali forma pacaverunt, ut egs. al. adde de iudicio Salomonis: HROTSV. gest. prol. 2,28 -um . . . duarum solvere iudicii . . . discrimine. **b** actio (causae) - Gerichtsverfahren, Prozeß: AGNELL. lib. pont. 131 p.364,15 erit constitutum placitum, ut ego cum adversario meo in -u stare debuisse. NICOL. I. epist. 48 p.331,20 Theutbergam cum Hlothario posse legalem inire -um egs. p.331,26 legum -um. 70 p.391,30 cum ipso -um sumptura. DIPL. Karoli III. 99 p.161,31 sine legali certamine et publici malli -u. al. c confessus (iudicii) - (Gerichts-)Verhandlung: PETR. CAS. chron. 4,109 (MGScript. XXXIV p.576,32) quicquid . . . hodierni diei inventus -us, pretitulatis personis adhibitis notariis conscribantur.

II afflictio - Bedrückung: A molestia - Behelligung: DIPL. Heinr. I. 13 absque aliquius secularis vexationis -o sub nostrae tuitionis munimine . . . Deo placitas persolvere . . . laudes. **B angustiae - Bedrängnis:** ANNAL. Ianuens. III p.130,1 videntes . . . quod ita essent in -frictu, exiverunt contra ipsos egs. **C clades - Niederlage:** ANNAL. Plac. a.1270 p.546,41 Placentini . . . dolore -us exercitus illorum de Fisco tacti exercitum congregaverunt egs. v. et p.1350,24.

configo: -flixi, -flixtum, -ere. script.: -fric(tus): p. 1350,21sq. 25. adde ANNAL. Ianuens. III p.129,23. ANNAL. Plac. a.1276 p.564,14. a.1277 p.568,37. al. form. plusq. -figissent: l.51. ?depon.: l.39.

I intrans. i. q. contendere, certare, pugnare - streiten, kämpfen, sich schlagen (cf. Gloss. II 136,16 St.-S. -ere stri- tan. 649,60 -unt conluctantur ringent. al.): A proprie: 1 spectat ad pugnam, proelium, bellum (rixam: l.34): a strictius: a in univ.: BEDA hist. eccl. 3,14 p.155,9 cum videret se Osuini cum illo, qui plures habebat auxiliarios, non posse bello -ere (EINH. Karol. 15 p.18,28. al.). CAPIT. reg. Franc. 170,40 pugnis baculive inter se . . . -ere. EINH. Karol. 8 p.11,3 ipse non amplius cum hoste quam bis acie -xit (POETA Saxo 1,440. al.). WALTHARIUS 1233 in proposito, si vis, -ito campo. THIETM. (?) chron. 5,26 -unt . . . utrimque forcia agmina impetu vehementi. ADEMAR. hist. 3,67 fratrem suum velle cum eo -i et exercitum adgregari. WIPO gest. 19 p.38,27 comes . . . et Bruno . . . invicem -entes multa mala in praedis et incendiis fecerunt. PETR. CAS. (?) chron. 4,11 (MGScript. XXXIV p.481,3) Tancredus . . . venit Tharsum ibique cum Turcis . . . -ens egs. VITA Heinr. IV. 3 p.15,8 rex . . . exercitum contra gentem illam duxit, -xit, vicit. al. de pugna animalium: THEODULF. carm. 72,3,211 rostra instant rostris, -unt unguibus unguis. **B de certamine singulari:** CHRON. Fred. 4,64 ut singulare certamen priliandum debuisse -e (1. -ere cett.). al. GESTA Bereng. 1,179 si foret huic animus mecum -ere solo. **iur.:** CHRON. Fred. 4,51 p.146,7 iudicium Dei his duobus -entibus cognoscatur, utrum egs. p.146,12 cum . . . -gissent certamine. cf. p.1350,30. **b latius:** a spectat ad agonem martyris: MEGINFR. Emm. 11 (PL 141,981^A; a.1030) Christi martyr . . . quanto arctiori discrimine -endum sibi cognovit, tanto egs. **B spectat ad ludem:** FUND. Brunw. 6 p.128,45 pariter . . . considerunt, ludo -unt. **de numeris in rhythmimachia:** Ps. ODO CLUN. rhythmimach. p.291^b,25 instar geminae aciei invicem bello certantis in tapula . . . par imparque numerus . . . et singuli cum suis trium generum speciebus . . . -unt. **2 spectat ad litigium, controversiam, discordiam:** a in univ. i. q. item movere - Streit haben, im Streit liegen: WIPO gest. 2 p.15,32 qui (comites) semper cum regibus et ducibus -entes egs. HUGO FLOR. tract. prol. (MG Lib. Lit. II p.466,38; c.1102) his . . . potestatibus (sc. rege et sacerdote) invicem dissidentibus et -entibus pax dissolvitur. **B altercari, disceptare, disputare - ein Streitgespräch führen, diskutieren, debattieren:** BEDA hist. eccl. 3,25 p.181,22 erat . . . veri paschae defensor nomine Ronan . . . qui cum Finano -ens multos . . . correxit egs. PETR. DAM. disc. p.93,20 nos non malitia causa -ere, sed invenienda veritatis studio deseruire. **B in imag. et translate:** 1 in univ.: VITA Leod. 2,412 (MGPoet. III p.35; a.826/57) mors et ego (sc. mater) inter nos pugnis

-imus pro filio seminece. WIPO seq. pasch. 2^b (ed. H. Bresslau, Werke Wipos. 1915. p.65) mors et vita duello -xere mirando (inde in parodia: CARM. Bur. B 215,2^b,2 mors et sortita egs.). GARS. tract. 3 p.428,15 ubi Albinus -it, Rufinus luctatur et decertat. 5 p.431,14 decertamus hiis gladiis (sc. reliquiis), . . . hac -imus sarissa. al. cf. p.1349,56sqq. **2 dissidere, discordare - im Widerstreit sein:** a c. sensu dissentendi: HUGO METELL. epist. (MG Lib. Lit. III p.714,7; s. XII, in.) in huiusmodi . . . decretis legis scriptor et scientie inquisitor -unt egs. **b c. sensu discrepandi:** HUGO METELL. epist. (ed. cit. p.714,14) -unt invicem lex nature et lex benivolentie.

II trans.: A obi. homines: 1 affligere, vexare - bedrücken, bedrängen: AGNELL. lib. pont. 122 p.359,22 archiepiscopus moerore valde -tus. DIPL. Otton. II. 24 p.34,28 ut . . . nullus . . . aliquid iniuriae familiis eorum . . . inferre presumat nec . . . a fratribus . . . servitio . . . deducendo vel impediendo -at. **2 profigare, debellare - schlagen, besiegen:** ANNAL. Ianuens. III p.119,30 Ansaldus . . . quam cito de separatione exercitus . . . audavit, timuit et velud -tus recessit (p.147,25 Pisani . . . v. -fricti velificarunt). p.157,11 exercitus christianorum -frictus fuit et fere omnes christiani capti et mortui. IV p.35,1 bello commisso -ti fuerunt nostri et in ipso conflictu amiserunt galeas xxxii. ANNAL. Plac. a.1275 p.560,49 Bononienses -fricti sunt . . . a comite Guidone egs. al. **B obi. bellum sim. i. q. committere, patrare - austragen:** ROM. SALERN. annal. p.117,10 bello -to patricium . . . interemerunt. de certamine iudiciali: CHART. select. Waitz 17 p.44,16 (dipl. Heinr. V.) ut cum extraneis aut . . . inter se duellum propter aliquam causam non -ant.

adi. conflictus, -a, -um. minutatim consecutus, concisus -kleingeschnitten, gehackt, Hack.: EKKEH. IV. bened. II 111 carnes -as (cf. Gloss. II 160,1 St.-S. kehacchot) cruce sumamus benedictas.

conflitus v. conflictus.

conflo, -avi, -atum, -are. script. comf.: l.64. partic. perf. pro subst.: l.47.

I proprie: A spirare, afflare - blasen, an-, zuwehen (cf. Gloss. IV 199,63 St.-S. -o geblason. V 45,27 -o geblaio. al. v. et l.61): 1 strictius: a flatu attingere, mulcere - anhauchen, umfächeln: CARM. var. III A 6,1,33 (MGPoet. V p.613; s. X, ex.) austri . . . violas ut -at flamme pulchras, . . . sic egs. **b flatu afferre - hinwehen, zutragen (in imag.):** HROTSV. Gong. 367 pulsu linguarum . . . -atur ad aures . . . Gongolfi res dolenda. **c flatu congregare - zusammenwehen, -führen (in imag. de hominibus casu convenientibus):** EGBERT. fec. rat. 1,1483 mirabar sic -tos que flabra tulissent. **2 latius i. q. flando efficer - her(an)wehen, -blasen, bringen:** WANDALB. mens. 307 gelidis -antur frigora ventis. **B accendere - ansachen, entzünden:** 1 strictius: THEOPH. sched. 3,70 cuprum aequatum . . . -tis carbonibus superpone. in imag.: CHRON. Mont. Ser. a.1224 p.213,41 idem cum Ottone . . . ex magno dilectionis calore undecumque -to in unam . . . animam confuxerat. **2 latius i. q. urere - (ver)brennen:** a de ligno c. sensu concremandi: HEIRIC. Germ. I 1,260 meritos arbor -atur in ignes. **b de hominibus c. sensu adurendi:** NOTKER. BALB. martyr. IV. non. Maii p.1077^C recedit, filioli, ut nemo -etur ex vobis. ibid. iterum. **C coquere, liqueare - schmelzen (cf. Gloss. I 455,12 St.-S. -etur gigozan vurti. 577,35 -a zirenni. 628,17 -vit giranta. IV 47,50 -o giblaio a zesamineblaso d guzo b. al.):** 1 strictius: a in univ.: a techn.: COMPOS. Luc. A 30 vitrum confrangis minutatim et iterum -as. M 30 plumbum comfias. M 31 aurum. O 2 donec -etur et comisceatur heramen cum alumen. MAPPAE CLAVIC. 54 sumes auri partes IIII, argenti partes II, simul -a in unum egs. 252 -tum aes . . . fundere. THEOPH. sched. 3,62ⁱⁿ. qui lapis (sc. cuprum) . . . comburitur . . . deinde . . . conftractus imponitur fornaci, . . . incessanter die ac nocte -atur. saepe. cf. p.1351,52. remissius: COMPOS. Luc. e 32 cadmia -at vitrum. **B usu communis i. q. liquefacere - zerlassen:** TRACT. de aegr. cur. p.214,39 accipe lardum et -a in caldario. **b c. colore quo-**

[Kurz/Payr]

dam: **a** excoquere, liquando purgare - ausschmelzen, verhüten, (im Schmelzofen) läutern: DIPL. Conr. III. 232 (ed. F. Hausmann. 1969) in . . . monte fodere omne metallum, quod inventum fuerit, eruere et -are. **in imag.** c. sensu purgandi, probandi: HINCM. epist. I 198 p. 207,1 nisi multam rubiginem in me consiperet fitor meus, non totiens me isto igne purgationis . . . tam duriter -ret (cf. Vulg. Ezech. 24,11). al. v. et p. 1345,30. **B** confundere, liquando miscere - zusammenschmelzen: MAPPÆ CLAVIC. 3 -a cum eo (cupro) auri 3 I et nitri tantundem. THEOPH. sched. 1,37th sume stagnum et -a cum argento vivo. IOH. sacerd. 53 -a argentum et eramen. al. cf. p. 1350,66. **in imag.** c. sensu uniendi: DIPL. Conr. III. 57^a p. 97,31 (ed. F. Hausmann. 1969) eos . . . igni sancti spiritus -are egs. (GERHOH. glor. 20,2 p. 1148^C unum factum est electrum s. sp. igne -tum de argento humanae simulque de auro divinae substantiae [cf. p. 1346,15gg.]). **γ** recoquere, coquendo resolvere - einschmelzen: ACTA imp. Winkelm. II 1037^{II} p. 719,19 (a. 1245) spoliavit . . . ecclesias . . . calicibus, crucibus, thuribulis et ymaginibus argenteis, que -ta et fracta in stipendiarios milites dividebat. CATAL. thes. Germ. I 8,12 (Mittelalterl. Schatzverz. I. 1967) candelabrum argenteum -tum est egs. CHART. Westph. VI 831 ut quinque fertones denariorum in pondere marciam examinati argenti efficiant, si -entur. al. cf. l. 55. **2 latius:** **a** in univ. i. q. liquando confidere, e metallo (igne liquido vel mollito) effingere - durch Schmelzen herstellen, aus (glühendem) Metall bilden: **a** de opere conflati i. q. fundere - in Gußarbeit herstellen, gießen: LIBRI Karol. 1,2 p. 13,42 quaedam imagines auro argenteo -te sunt. WALAHFR. imag. Tetr. 136 migrabit ad arces Francorum, quodcumque miser -erit orbis. NOTKER. BALB. gest. 1,29 p. 39,17 campanum. WALTH. SPIR. Christoph. II 3,163 fana . . . fabrili -ta manu. WOLFHER. Godeh. I 37 p. 195,21 valvas, quas . . . Bernwardus -ari fecerat. al. **in imag.** LIBER de unit. eccl. 2,41 p. 272,10 simulacra perversorum dogmatum colunt . . . quae -vit diabolus in officina. VOLQUIN. serm. 200 (Stud. Mediev. III 3. 1962. p. 328) turpis questus cupidi idolum avaritiae -ant clerici. al. **B** de opere fabrili i. q. procedere - schmieden: WALTH. SPIR. Christoph. II 6,121 scabellum. EPIST. Worm. I 30 p. 55,17 quibus . . . metalli instrumentis . . . Lemnius catenam -ret egs. **in imag.**: EUGEN. VULG. syll. 32,4,2 qui spicula cutit in usus, -vit in incude funus. WALTH. SPIR. Christoph. II 3,144 catenas hereticę labis. **γ** in re monetaria c. sensu cudendi: LIGURINUS 8,188 novem . . . millia marcarum puro -ta metallo. **b** c. colore quodam: **a** excoquendo, liquando elicere - durch Schmelzen, Verhüten gewinnen: HILDEG. phys. 4,18 qua (terra) ferrum -ari solet (postea: de qua ferrum paratur). **in imag.**: WILH. HIRS. mus. 10 p. 28,10 quaecumque materia ex principialis tetrachordi vena -atur egs. **B** recoquendo (trans)formare - umschmelzen (in imag.): CHART. Mog. A I 482 p. 387,27 (a. 1119) gladio suo in vomerem sancti spiritus -to (cf. Vulg. Is. 2,4). remissius in locut. in argentum -are i. q. in pecuniam redigere - zu Geld machen, 'versilbern': RUD. TRUD. gest. 17 coepit in argentum aequa et inique -are, quicquid . . . potuit corrader.

II translate: **A** cogere, colligere - zusammenholen, -bringen, sammeln: **1 de anim.**: EKKEH. URAUG. chron. a. 1106 p. 238^a,31 exercitum undecimque -ant (cf. HELM. chron. 15 p. 32,19 -to navalii exercitu). NIVARD. Ysengr. 5,833 acta nocte fere primam -amur ad escam. **c. sensu sibi conciliandi:** LIGURINUS 7,50 venales . . . manus et municipalia castra -bant . . . auro. **2 de rebus:** LIGURINUS 8,233 argenti summam Ligures . . . a sibi subiectis poterunt -are colonis. **B coniungere, unire - verbinden, vereinigen, 'verschmelzen':** **1 in univ.:** PETR. DAM. disc. p. 93,22 pax . . . -vit in eodem sensu corda duorum. p. 93,35 in uno mediatore Dei et hominum haec duo, regnum scilicet et sacerdotium, divino sunt -ta mysterio. INNOC. IV. registr. A 434 eorum viribus in unum -tis. **2 c. colore quodam:** **a** de contractione: v. p. 1406,34. **b** de concretione: ALBERT. M. metaph. 5,1,5 p. 219,38 (ed. B. Geyer. 1960) 'in' his . . . quae

'simul apte' -ta (cf. p. 1014^b,25 ἐν . . . τοῖς συμπεφυκόσιν) vel conglomerata sunt. **C** confidere, concreare - schaffen: **1 condere - erstellen:** **a** de scriptis i. q. componere - ab, verfassen: EPIST. Meginh. 28 p. 225,27 legationem -vimus, cuius hec summa est: egs. LIGURINUS 1,135 libellum. **b** de legibus, praeceditis i. q. (pro)ferre, constituere - aufstellen, festlegen: HEIRIC. Germ. I 1,120 -andarum . . . cautio legum. GERHOH. psalm. 64 p. 472,8 regulam in curia regis -tam. CHART. Berol. 20 (ed. F. Voigt - E. Fidizin, UB z. Berlin. 10 Chronik. 1880. p. 14,22) ordinacio . . . matura consulum deliberacione -ta. al. expressius c. sensu (male) praecipiendi: GEBEH. SALISB. ad Herm. 26 p. 275,1 quod . . . moderni pontifices . . . noviter -erunt. **c de congregazione i. q. instituere - einrichten:** HEINR. MOESK. fund. (MGScript. XVII p. 300,33; c. 1263) -to illo ordine Hirsaugiae. **2 concinnare, machinari - aushecken, anzetteln, 'schmieden':** IOH. METT. Ioh. 97 ille conscient, quae extra -bantur consiliorum. BERNOLD. CONST. libell. II 3,12 scismaticam conspiracionem (MANEG. ad Gebeh. 26). al. **3 concitare, provocare, movere - erregen, wecken, schüren:** **a** in univ.: ARNULF. HALB. ad Heinr. p. 473,28 magnam tibi invidiam -as (MANEG. ad Gebeh. 6 p. 321,44 assencionibus tuis, quibus apostolico nostro i. accendere et -are conaris. al.). LAMB. HERSF. annal. a. 1077 p. 298,32 haec . . . principes . . . per populum serendo ingens regi odium brevi -erant. LIGURINUS 5,11 rapto -ta ducatu Baugariae . . . simultas. **b** (animo) concipere - (in sich) aufkommen lassen, entwickeln: WIDO FERR. schism. 1 p. 549,20 quibus ludibriis populus Romanus offensus -vit in Ildebrandum inexorabile odium. **4 efficere, gignere - herbeiführen, verursachen:** HEIRIC. Germ. I 6,358 heu sors terrigenis olim -ta colonis. EKKEH. IV. bened. I 45,50 indiscreta malum -at fiducia magnum. cf. p. 1350,49. **adi. conflatus, -a, -um.** **1 collectus - angesammelt:** AURELIUS 14 p. 716,2 per -um stomachi humorem. **2 collectaneus - Sammel-:** Cod. Udalr. 201 p. 367,14 opus. 35 **subst. conflati, -orum m. : v. p. 1350,47.** *conflictualiter adv. per commixtionem, conglomeratum - nem - durch Vermengung, Verquickung: RICHARD. ANGL. correct. 15 p. 401,23 una vis non mittitur in aliam, sed unum quodque manet per se, quamvis -r sint coniuncta. **confluens v. confuso p. 1354,68sqq.**

1. confluentia (-cia), -ae f. **I propriæ:** **A strictius:** **1 confluuum, confluens - Zusammenfluß:** **a** in univ.: VITA Pirmin. I 6 p. 27,4 quem (locum) ob -am aquarum duarum vocant Gamundium. VITA Gamalb. 4 (1) non longe a -a Danubii et Ysarae fluviorum. ANNAL. Quedl. p. 31,27 iuxta -am Albiae et Salae fluminum. DIPLO. Heinr. IV. 229 Retnezae et Urae. al. **laxius de terra inter fluvios (denovo) confluentes sita:** ANNAL. Quedl. a. 780 CAROLUS inter Arae et Albiae -am Saxones baptisari praecepit (cf. p. 1355,23). **b** in nom. locorum: ANNAL. XANT. a. 861 penes C-am ('Koblenz', item: CHART. Rhen. med. I 257 infra C-e castellum. 419 p. 479,28 in banno C-e. III 5 p. 7,3 in parochia Confluentia, scilicet in maiori et minori C-a. saepe. cf. GLOSS. III 611,8 St.-S. C-a i. Chobilinza). MIRAC. Bert. 6 p. 512,2 in loco, qui ob concussum insignium inibi aquarum C-a ('Conflans-Sainte-Honorine') vocatur. CHART. Rhen. med. I 368 p. 426,6 (epist. papae) cum ecclesia de C-a ('Conflans-sur-Toul'). al. **2 influvium - (Ein-)Mündung:** v. p. 1355,26. **B latius c. notione abundantiae i. q. collectio (copiosa) - (große) Ansammlung:** **1 de aquarum affluentia ('Massen', 'Fluten')**: EPIST. Teg. I 125 p. 143,10 solitarios semotos . . . omni opulentia rerum exceptis -cia aquarum et molibus petrarum. **2 de nebularum cumulis ('Schwaden')**: MIRAC. Donat. (MGScript. XIV p. 178,4; a. 1091/92) nebularum, quarum -am isdem alveus exalat.

II translate: **A spectat ad anim.** (fere homines; animalia: l. 70) i. q. concursus frequens, conventus, congregatio - das Zusammenströmen, Zustrom, Zusammenkunft, Versammlung: **1 de actione:** HERIG. gest. 48 p. 185,7 ob -am ferarum undique illuc . . . concurrentium. THIETM. chron. 8,18 fit magna in Birgilin principum -a. DIPL. Conr. II. 278 die-

bus, quibus annualis mercatus inibi celebrari et -a populi ... solet fieri. Hist. Walc. 4 p. 506,51 fit fratum ... congregatio ... et cum eis -a ... agminum equestrium egs. CHART. Brand. A XIV 5 p. 3,34 ita quod ... in nova civitate fori a habeatur. al. 2 meton. i. q. turba (*confusa*) - (zusammenströmende, versammelte) Menge: ULMAR. Ved. 1 (MGScript. XV p. 399,32; a. 875/80) quanta utriusque sexus -a nobilium undique et plebaliuum concurrerant. ANNAL. Quedl. a. 1003 p. 78,48 cum optimatibus suis et populi -a paschalia festa peregit rex. al. B spectat ad res i. q. abundantia (*redituum*), opes - Überfluss (*an Einkünften*), Reichum: LAND. MEDIOLOM. hist. II 48 p. 42,37 potentes, tam episcopi quam cardinales, de suis ceperunt loqui -is (cf. p. 42,22 de sua opulentia).

2. confluentia, -ium n.: v. conflujo p. 1355,20sqq.

*confluentum, -i n. (confluere) 1 *confluviūm, confluens - Zusammenfluß*: plur. de fluvīs confluentibus: ARBEO Emm. 42 p. 92,28 inter -a (fluenta VITA Emm. 42) Danubii et Imbris. b in nom. loci: NITH. hist. 4,4 p. 46,23 ut C-um ('Koblenz') missi ... convenient. 2 *in-fluviūm, ostium - (Ein-)Mündung*: NITH. hist. 4,3 p. 44,4 per Saugonnam usque ad -um Rodani.

*confluito, -are. 1 *concurrere - zusammenströmen*: AEDILV. carm. 6,51 turba nefanda ... undique -ans. 2 *labare, labi - sich (langsam) neigen, senken*: VULF. Marc. 238 una columnarum ... coepit in obliquum -are sinum.

confluo, -fluxi, -ere.

I proprie: A de aquis, fluviis: 1 *in unum fluere, fluendo commisceri - zusammenfließen*: TRAD. Patav. 15 p. 14,8 (a. 788) in castro Pazzaugense, ibi duo amnes insimul -unt. POETA Saxo 1,409 ubi Rhenus -it idem litoribusque ferens fontes Musella Liei. THANGM. Bernw. 7 p. 761,9 ubi flumina Alera et Ovokare -unt. CHART. cell. Paulin. 7 p. 8,43 (dipl. Heinr. V. spur.) -entibus duobus rivulis Berbach et Rodenbach. al. cf. l. 39. 2 *influere - hineinfleßen, (ein)-münden*: DPL. Karoli M. 84 p. 122,3 ubi Audenbach in Laimaha -it. COD. Lauresh. 101 in Salahom, ubi Hisla flu-men -it in mare. NITH. hist. 2,1 p. 14,15 quo Moin in Renum -it. 2,6 p. 20,20 ubi Luva Sequane -it. al. adde de balneo. LIGURINUS 1,425 ducta ... canalibus unda -it in quamdam ... lacunam. in imag.: RATHER. serm. de pentec. 2,1 l. 10 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p. 193) pentecostes ..., mare veluti magnum, in quod ... universitas -it sol-lempnitatum. 3 (*iuxta*) *fluere - (vorbe)fließen*: RHYTHM. 145,8,4 urbi ... Ticino dicta ab amne, qui -et. B usu vario: 1 *strictius*: a (*simul*) *in unum locum fluere, fluendo colligi - (zugleich) an eine Stelle fließen, sich an-sammeln*: a gener. de faece (in imag.): RUOTG. Brun. 16 illuc maxima -xit sentina dissensionis (PETR. DAM. disc. p. 91,25 cum ... talem elegerit, in quem ... omnium vitiorum s. -xit. al.). cf. p. 1354,20. β *natur. de corporis umoribus*: GLOSS. med. p. 76,1 fit *scirrhosis* ... ex ... spissio ... humore, quod -endo ita membris indigitur, ut egs. MAURUS progn. 29 p. 42^a,12 (ed. M. H. Saffron. 1972) ad locum dolentem -unt humores. ALBERT. M. animal. 20,13 si esset excedens humidum, -rent partes eius ad seipsum et non fluenter ad formam membrorum egs. b *diffluere - auseinander-, zerfließen*: ALBERT. M. animal. 20,9 non sustentarent ... corpora animalium ..., sed conciderent et -rent sicut aqua. c *liquefcere - zergehen, schmelzen*: HILDEG. phys. 1,40 haec in patella fac simul -ere, id est zulasze. 2 *latius de coniunctione vi umidi facta i. q. conglutinari, coalescere - fließend ineinander übergehen, verschmelzen*: ALBERT. M. animal. 1,116 ex humidiori ... constantia ossa *capitis* seminarum magis -unt et coagulantur. in imag.: v. p. 1350,54.

II translate: A de anim. (fere de hominum, rarius [p. 1354,4] animalium frequentia; de hominibus singulis: p. 1354,34sqq.): 1 *in unum (locum) concurrere, congregari, catervatim accurrere - zusammenströmen, in Scharen her-bei, hinkommen, sich (in großer Zahl) einfinden* (cf. GLOSS. I 664,11 St.-S. -bant vuorun, gisamnothwrden. II 677,33 -ere

cisamine suerimen. al.): a in univ.: ARBEO Corp. 35 -bant ... multitudi virorum ac mulierum quasi ad ingens spectaculum. CARM. Paul. Diac. app. I 6,1,15 huc veniunt lincei, huc -xere bidentes. CAND. FULD. Eigil. I 15 vulgus ... ad

- 5 templi huius dedicationem e diverso veniens -xii in unum. AGIUS vita Hath. 25 gregatim turbae per totam noctem et diem usque ad horam sepulturae eius -bant. HROTSV. Abr. 6,4 ubi convivarum -it conventus. Pafn. 1,25 greges amatorum ad illam -unt. DIPL. Otton. II. 219 p. 248,12 g(en)erali 10 episcoporum ex diversis provinciis -entium synodo. FROUM. carm. 32,50 -ite huc, pueri. THIETM. chron. 2,31. GALB. Karol. 16 p. 570,28 negotiatores ... ad Ipram -erant egs. CHART. Heinr. Leon. 16 qui (*principes*) ad curiam -ent. CHART. Raitenh. 253 p. 206,33 Christi fidelibus ... ad eandem ecclesiam causa devocationis ... -entibus egs. persaepe. b accidente colore quodam: a c. sensu se con-, associandi: NITH. hist. 2,1 p. 13,28 cupidate terroreque illecti undique ad illum (*Lodharium*) -unt. v. et p. 1357,7. in imag. (cf. p. 1353,48sqq.): BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 295,9 ad antiquum dissipatorem suum ... omnes ... velut in sentinam coinquinandi -erant. β c. sensu se convertendi: ALDH. virg. I 37 p. 285,15 ad fidem Christi et contemptum mundi numerosa utriusque sexus caterva -xit. γ c. sensu configundi (cf. l. 34sqq.): CAPIT. reg. Franc. 132,5 p. 262,26 qui (*Hispani*) adhuc ad nostram fidem de iniquorum potestate fugiendo -erint. MEGINH. FULD. Alex. 10 cum ... de diversis locis undique infirmi ... ad auxilium sancti martyris -erant. δ c. sensu immigrandi: WIPO gest. 17 Nortmanni, qui de patria sua ... in Apuliam -erant. ε c. sensu (sibi) obviandi: NITH. hist. 2,1 p. 14,14 quo (*Franconofurth*) insperate hinc Lodharius, inde Lod-huwickus -unt. ζ c. sensu obsequii i. q. procumbere -nieder-sinken (in imag.): BRUNO SIGN. epist. 2 (MG Lib. Lit. II p. 565,1; a. 1111) mox omnes videbis (sc. papa) ad tuos pedes -entes egs. 2 *confugere, adire - sich (hilfesuchend) begeben* (zu), wenden (an): a in univ.: MIRAC. Quint. 13 (MG Script. XV p. 268,16; c. 827) *pauper quidam mutus effectus ad eius (Quintini) -ens martyrium in pistrinio ... fratum coepit hospitari*. 32 p. 270,13 ad nostrum -xit martyrem mulier. VITA Bonif. II 1 p. 92,14 nefando opere episcopi 40 conperito statim ad caput regni et ad comprovinciales epis-copos ... -xit Bonifatius. b pro salute recurrere (ad) -sein Heil suchen (in): EC BASIS capt. 880 unusquisque gemat, ... -at ad lacrimas, si vult seducere penas. 3 originem ducere - sich herleiten: EPIST. Ratisb. 5 p. 283,4 Perypatheticorum ab illo (*Aristotele*) -entium ... auctoritas. B de rebus: 1 *convenire - zusammenkommen* (cf. GLOSS. II 80,14 St.-S. -entibus cisamane cumanan): a corpor. de copia rerum i. q. comportari, conferri - herbeigeschäft, ange liefert werden, eintreffen: IOH. VEN. chron. p. 147,4 loca, 50 quibus almonia -ere ad Veneticorum solacia noverant. b spirit. i. q. concidere - zusammentreffen, -fallen: a c. sensu simul accidenti, occurrendi: ARNOLD. QEDL. fund. (ZVer-ThürGesch. N. F. 3. 1883. p. 470,2; s. XIII.med.) est ... casus inopinatus eventus ex causis -entibus egs. CLEM. IV. registr. 668 p. 688,15 licet id distulerimus ... negotiorum undique -entium impediti concursu. β c. sensu congruendi, concordandi: ALBOIN. incont. 4 p. 18,10 pene nil distat, quin eius (*Gregorii*) et Pafnuti sententia in unum -at. ARNULF. SAG. invent. 5 p. 100,23 cum tot hominum sensus in eandem 60 forte -rent voluntatem. 2 *obvenire, obtingere - zukommen, -fallen*: a de redditibus: CHART. Wirt. VIII 2741 (a. 1278) quod usus prati ad nos ... -ere dinoscatur. b de donis spiritualibus: HEIRIC. Germ. I 3 praef. 8 vix unum invenias, cui simul haec omnia -ant. 3 *provenire, oriri - hervor-gehen, entstehen*: BERTH. RATISB. serm. (SBWien 147/V. 1904. p. 82,13) illi philosophi, qui omnia ex athomis -isse putaverunt.

- subst. **confluens**, -entis. 1 masc.: a proprie de aquis: a confluviūm, confluxus - Zusammenfluß: WANDALB. Goar. 70 2,11 p. 56,1 (ed. H. E. Stiene. 1981) in castellum, quod situm est super -em Mosellae et Rheni. in nom. locorum: ANNAL. regni Franc. a. 819 p. 152,11 imperator ... C-em usque per

[Kurz/Payr]

Rhenum navigavit ('Koblenz', item: ANNAL. Col. a. 847 [MG Script. I p. 97,11] placitum C-is. ANNAL. Fuld. II a. 848 in C-e castello, al. cf. ANNAL. Xant. a. 842 C-es civitatem. HINCM. annal. a. 876 p. 134,2 apud C-es. al.). DIPL. Heinr. II. 58^b p. 73,4 in villa C-is ('Conflans-en-Jarnisy'). DIPL. Karoli M. 306 p. 461,37 (spur. s. XI./XII.) in valle C-i ('Le Conflent'). al. **b** *influvium, ostium – (Ein-)Mündung*: ANNAL. regni Franc. a. 810 p. 131,21 iuxta -em eius (*Alarae fluvii*), quo Wisurae flumini coniungitur. **γ** *fluvius – Fluss(lauf)*: TRAD. Frising. 70 (a. 775) a parte aquilonis Ambre -is (an subst. neutr.?). **b** translate *de hominibus usu plur.* i. qui confluent, ceteratim accurvunt, turba conflua – die Zusammenströmenden, herbeiströmende Schar(en): CONC. Merov. p. 212,14 ne . . . ad . . . solemnia -es obscina . . . cantica . . . decantare videantur. VITA Ansb. 13 (MGMer. V p. 627,30) -ium ad se confessiones suscipiebat. VITA Hil-dulfi 9 turbas -ium ferre vix valens. THIETM. chron. 7,58 -ium . . . devotio. THANGM. Bernw. 31 praemissio omni apparatu ad . . . sollempnitatem -bus necessario. 37 dolorem undique ad exequias -ium. al. **2 neutr.:** *a fluvius – Fluss(lauf)*: DIPL. Otton. II. 47 p. 56,40 quicquid inter ipsa -ia habuisse videamur loca. GESTA Halb. p. 78,30 inter Ore et Albie -ia . . . semen divini verbi diffundere (cf. p. 1352,50). **fort. huc spectat etiam exemplum supra l.11 allatum.** **b plur.** i. q. *influvium – (Ein-)Mündung* (ni subest 1. confluent): DIPL. Arnulfi 193 (spur. s. XII.) ad -ia Milse in Motniz.

confluivum, -i n. *confluens, confluxus – Zusammenfluß*: DIPL. Otton. I. 388 premium . . . in -o Uuldae et Uuisare situm. DIPL. Otton. II. 204 p. 232,12 usque in Ibisam, ubi ipsum flumen huic -o Erlaffarum proximum est.

confluius, -a, -um. **1 proprius i. q. confluens – zusammenfliessend:** LAMB. LEOD. Matth. I 1170 castello, cui dant duo flumina -a, Rhenus atque Mosella, . . . nomen. *remissius i. q. fluidus, fluctuans – (ver)fliessend*: GLOSS. II 417,48 St.-S. -o fluzzigemo (spectat ad Prud. cath. 5,76). **2 translate:** *a (ceteratim) concurrens, congregatus – zusammen-, herbeiströmend, versammelt*: CAND. FULD. Egil. II 14,88 monachorum -a turba. LAMB. LEOD. Matth. I 434 populus. 579 ipsum (patrem) -a rusticitas . . . ad meliora vocat. al. **b ad commeatus frequentiam spectans – verkehrsmäig, Verkehrs-**: FUND. Hild. I p. 941,17 tum propter . . . ipsius loci amenitatem, tum propter -am negotiandi commoditatem, quippe cum egs. (inde ANNALISTA Saxo a. 815 p. 571,5).

confluxio, -onis f. *concurrus frequens – Zustrom, Andrang*: MIRAC. Hucberti 1,1 ut ad eius venerationem . . . venientis -o populi adaugmentaretur. GESTA Ern. duc. II 1 p. 194,8 plurimorum procerum . . . cotidiana ad illam (*Adelheidam*) -o.

confluxus, -us m. **1 proprius:** *a gener. i. q. confluvium, confluens – Zusammenfluß.* **a de actu confluendi:** LIGURINUS 1,392 fluminis ex gemini (sc. Rheni et Mosellae) -u nomen habentem . . . locum. **b de loco confluvii:** CHART. Rhen. med. I 309 p. 364,2sq. (spur. s. XII.) ut nullus in -u eorundem fontium . . . edificium construere presumat . . . usque ad locum illum, ubi dictorum fontium -us fluit in magnum flumen Sare. **γ** *de fluvio concursu fontium effecto*: v. l.56. **b natur. et medic.:** *a collectio – Ansammlung*: ALBERT. M. meteor. 4,1,15 p. 728^b,31 in -u humorum. **β fluctio, fluxus – das Fließen, 'Fluß'**: MAURUS progn. 29 p. 42^a,13 (ed. M. H. Saffron. 1972) ubi adest -us violentus reumatizans. **2 translate i. q. concursus (populi), frequentia – Menschenansammlung, Gewühl:** GALB. Karol. 16 p. 570,32 in . . . fori -u.

confodio, -fodi, -ssum, -ere. **I transfodere – durchbohren:** *A proprius:* **1 strictius:** **a traicere, configere, occidere – durch-, er-, niederstechen, töten** (cf. GLOSS. I 274,67 St.-S. -atur . . . kiscozzot uuerde. 310,25 -it durichstichit. 472,4 -untur sint kastohan. II 608,56 -ere erstechcan. al.): ALDH. virg. I 42 p. 294,19 mucrone -ssa Lucia. ANNAL. Lauresh. a. 782 rex ingentem Saxonum turbam atroci -it gladio. HUCBALD. carm. 2,59 cuspid. RUD.

TRUD. gest. 4,3 *Mettenses milites eius (Brunonis) . . . gladiis lanceisque -erunt egs. HELM. chron. 19 p. 40,1 a quadam . . . transfuga improvise -ssus est princeps Slavorum. LIGURINUS 5,518 corpora ferro. al. **adde:** RUP. TUIT. inc. 3 (DtArch. 5 22. 1966. p. 444,13) hostile . . . flammis . . . intrusit aliquandiu agitans, quasi sevientem -ret ignem. **b compungere – zerstechen:** VISIO Godesc. A 7,2 (ed. E. Assmann. 1979; c. 1190) pedibus -ssis corruentes. **c instigare – stechen, anstacheln:** CARM. var. II 10,3,7 (per compar.) sarcinulas porto stimulo -ssus acuto. **2 latius i. q. ferire, percutere, prostertere – treffen, schlagen, niederverwenen:** EPIST. Wisig. 13 p. 681,6 altissimus . . . princeps . . . divina parte ultionem -at, qui iniuste partem alterius visus est inferre molestiam. LEG. Wisig. 1,2,6 ut iustitia illa -at hostem, que tutaverit civem. PETR. DAM. GRAT. 36 p. 69,27 introductores pravitatis dignae sententiae iaculatione. al. **B in imag.:** PAULIN. AQUIL. carm. 6,4,2 (ed. D. Norberg. 1979) doleo multis peccatorum iaculis -ssus (confusus var. l.). ANSELM. LEOD. gest. 48 p. 218,19 spiculo rationis adversariorum -ere . . . pectora. 20 **cf. l.15sq.** **C translate i. q. obelare – tilgen** (cf. Isid. orig. 1, 21, 3): SIGEB. GEMBL. Theod. praef. p. 463,14 acuto veru -ite superflua.*

II humare, sepelire – begraben (cf. GLOSS. I 311,20 St.-S. -it bigrebit [spectat ad Hier. praef. Vulg. pent. p. 64,9, sc. prave versum]): CHART. Traiect. 211 (a. 1054; vs.) hic sunt -ssa Bernoldi presulis ossa.

cofoederatio (-fed-, -faed-, -cio), -onis f.

I consociatio – Vereinigung, Zusammenschluß: *A strictius i. q. pactio foederis, foedus, coniunctio – Bündnis(abkommen), Bund, Verbindung:* **1 publ.:** *a de -e regum, principum, gentium sim..* **a in univ.:** OTTO FRISING. gest. 1,24 p. 37,11 -federationis vinculum . . . inter duo imperia, Hesperiae videlicet et Orientis, renovare (CHART. Carniol. II 345 p. 267,12. al.). CHART. archiep. Magd. 324 p. 422,1 quatenus . . . prepositus, . . . comites . . . ac ministerialis noster . . . amicicie -federacionem et . . . stabilitatem sponderent. HIST. peregr. p. 143,10 de -federatione . . . imperatoris Ysachii cum Saladino. HEINR. LETT. chron. 16,3 p. 105,20 de con spiratione et -federatione Lyvonom . . . contra Rigenses (ANNAL. Ianuens. IV p. 42,1 ad -federationem faciendam cum eo [Palaeologo] c. Venetos. al.). CHART. Col. II 384,17 p. 382,12 quod ipsi cives cum aliquo inimico archiepiscopi . . . nullam debent -federationem inire egs. CHART. Carinth. V 21 p. 14,12 -federationem, amicitiam et unionem hanc . . . observare. CHRON. Erf. mod. II a. 1274 p. 265,11 pro -federatione facienda inter ecclesiam et . . . Tartaros. saepe. v. et p. 1358,54. **in malam partem c. sensu conspirationis:** BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 284,21 in regem et in caeteros suae -is participes ab apostolico actum est anathema. p. 286,16 cum non mediocri suae -is coetu. cf. l.38sq. **b expressius i. q. debitum ex pacto foederis praestandum – Bündnis verpflichtung:** LAMB. WAT. annal. a. 1168 p. 547,5 admiraius . . . ingens fiscum fulvi metalli regi Hierusalem ex propria -e quotannis persolvebat. p. 547,8. p. 547,14 sententiam . . . inter nos datam, ut amodo nobiscum te proficisci velle absque maiori -e pati nolle, quoniam egs. **b de -e civitatum ('Städtebund'):** CONST. II 294 (a. 1226) volumus . . . -federationes sive iuramenta, quibus se civitates Maguntia, . . . Wormatia, Spirea . . . in preuiditum ecclesie Maguntiae invicem obligarunt, rescindi. CHART. Nuremb. 369 occasione mutue -federationis. CHART. Argent. I 478 contra predicte -federationis et iuramenti formam . . . venire. CHART. Worm. 325 p. 214,33 -federationem et formam privilegiorum connexione mutua initam et iuramentis . . . stabilitatem egs. CHART. Worm. p. 185,34 cum . . . hec inter cives Moguntinenses et Wormatienses super -federatione pacis et concordie tractarentur. al. **c de -e civium ('städtische Schwurgemeinschaft'):** CONST. II 299 (a. 1231) quod nulla civitas, nullum opidum communiones, constitutions, colligationes, -federationes vel coniurations . . . facere possent. CHART. Babenb. 232,55 p. 44,5sq. quod illa (sc. artificum) societas -federacio in communitatibus dampnum . . . non redundet; que -federacio si . . . dampnum

intulerit civitati, . . . deponatur. **d de foedere fidelitatis (in re feodali)**: ANNAL. Iauens. III p. 160,10 *papa* absolvens omnes a iuramento fidelitatis et -federationis, qua ei (*imperator*) fuerant astricti. **2 usu communi de uni(ti)one**: **a de coadunatione (crucigerorum)**: PETR. CAS. (?) chron. 4,11 (MGScript. XXXIV p.476,28) tam multi milites ad huius-cemodi -federationem subito confluxerunt, ut *egs.* **b de coniugio**: ALBERT. M. sacram. 258 p.169,29 *matrimonium* intendit . . . civilis -em amicitiae (260 p.170,77 finis matrimonii est -o a faciens ad statum honestatis *egs.*). *ibid. al.* **c de foedere spirituali**: LIBELL. de reb. Trev. 7 cum . . . Arverna . . . in tantum ei (*ecclesiae Tixerensi*) fuerit spirituali -federatione coniuncta, ut *egs.* EPIST. anon. (MG Lib. Lit. III p.17,41) de -federatione huius sacramenti (*sc. eucharistiae*) in alia scripsi epistola. VITA Hemmae 2 (ASBoll.3 Iun. VII p.457^F) si . . . Dominus . . . sanctos suos tam frequenti . . . e sibi curae esse commemorat. **B latius**: **1 necessitas, vinculum - Verbundenheit, Band**: VITA Salomae 27 ob cognati sanguinis -em. **2 universitas, summa - Gesamtheit, Verband**: HINCM. ord. pal. 17 totius regni -faederatio.

II concordatio, pacatio, reconciliatio - Einigung, Aus, Vergleich, Aussöhnung: **A in univ.**: BERTH. (?) annal. a.1077 p.297,46 nota ipsi (*abbati Cluniacensi*) tota reconciliationis et -is causa inter papam et regem fuerat. CHART. Bund. 363 p.271,8 de discordia, que facta est inter . . . Cuiriensis ecclesie episcopum . . . et inter dominum Gebhardum . . . et iterum -federatione eorum. **B de compositione**: BERTH. (?) annal. a.1077 p.301,44 causa . . . collocutionis et propositionis tot discordiarum et scismatum . . . futurae -is prorsus infecta. **C de concordia**: MIRAC. Ursim. 2,9 tanta et tantarum rerum facta est inter eos -o, quantam *egs.*

III conventio, pactio, contractus - Vereinbarung, Abkommen, Vertrag: **A in univ.**: CHART. Engelb. 23 (Geschichtsfreund 8. 1852. p.250; a.1199) sic . . . huius concessionis facta est -federatio, ut *egs.* CHART. Brixin. 119 p.126,7 hec est -federatio matrimonii contracti inter dominum Burcklinum . . . et dominam Maehtildum . . . tali pacto: *egs.* CHART. Arnstad. 27 cuius in testimonium -federationis presens scriptum sigilli nostri munimine roboravimus. CHART. Lux. IV 81 p.126,19 pro penis commissis sive -federationibus non servatis. CHART. Helv. arb. 116 -o Thomae et Amedei de Sabaudia . . . cum Beatrice . . . dalphina in eventum mortis Philosophi, comitis Sabaudiae. *al. cf. p.1356,45.* **B condicio - Nebenabrede, Bedingung**: CHART. Engelb. 33 (Geschichtsfreund 9. 1853. p.201; a.1210) cenobium premium suum Sarnon . . . comiti R. consignavit, tali videlicet -federatione, ut *egs.* CHART. Rhen. med. III 55 huic . . . collationi talis intervenit -federatio, ut *egs.*

***confoederator** (-fed-), -oris m. *qui (c. alio) foedus facit, socius - Bündnispartner*: ANNAL. Worm. a.1254 p.154,12 castrum expugnatum fuit a civibus Moguntinis et aliis pacis confederis.

confoederero (-fed-), -avi, -atum, -are. *script.*: -fed-: p.1358,60. -faed-: CONST. II 41. -fid-: p.1358,7,67. *al.*

I obi. anim.: **A consociare - vereinigen, zusammenschließen**: **1 pactione foederis coniungere, foederare - verbünden** (*saepe usu mediopass. vel refl.; absol. i. q. foedus facere - ein Bündnis schließen*: l.72. p.1358,10). **a proprie**: **a publ.**: ANNAL. Sangall. IV a.1025 cui (*Chuonrado*) etiam Ernest . . . dux Alamanniae et Welfhardus comes postea -ti simul regi rebellare sunt ausi. BERTH. (?) annal. a.1077 p.295,51 hic regi Roudolfo in proximo pascha . . . hominatione et fidei . . . pactione . . . -tus (*item de foedere fidelitatis*: GALB. Karol. 56 iunctis manibus amplexatus a manibus comitis osculo -federati sunt). CHART. archiep. Magd. 324 p.422,16 fedus amicicie, quod . . . promisi domino Wychmanno et principibus, qui ei -federati sunt. LAMB. WAT. annal. a.1168 p.547,3 regem Hierusalem et Suarardum admirandum Babylonicum . . . cum populis suis esse -tos atque adversus Noradini dementiam coniuratos. HEINR. LETT. chron. 14,8 p.80,22 Estones . . . miserunt per omnes provincias Estoniae coniurantes et -federantes, ut essent cor unum . . . contra nomen christia-

- norum. 23,4 p.158,17 Semigalli . . . cum . . . Letonibus conspirantes et se -federantes contra Rigenses *egs.* CHART. Bern. II 229 p.242,1 de Friburch et de Berne burgenses formam iuramenti, sub qua -federati erant, . . . recognoverunt (*item de foedere civitatum*: CHART. Basil. A II 242 p.318,8 -federavimus nos iuramento . . . cum illis de Berno). CHART. Westph. V 549 p.252,8 episcopus *Paderburnensis* . . . -federavit se . . . Coloniensis ecclesie inimicis. CHART. Carinth. V 41. *saepe. v. et p.850,71. add*: VITA Elig. 1,13 eum (*regem Britannorum*) . . . regi Francorum praesentans pacifice -vit. **B ecl. de communione orationum**: CHART. episc. Hild. II 295 (a.1230) quod vos . . . orationibus, auxilio et consilio et rebus in nostris necessitatibus fraternitate dignati estis nobiscum -federari. *al. cf. l.24.* **b per compar. de animalibus**: FRID. II. IMP. art. ven. 1 p.113,16 cum avibus sue speciei, quas unitas et similitudo nature consociat et -federat. ALBERT. M. animal. 22,21 apri corrixantes, cum viderint lupos, quasi -ti se iuvant mutuo. **2 coniungere, coadunare, unire - verbinden, vereinen** (*cf. Gloss.* II 357,54 St.-S. -federatas kisippoto. 435,11 -entur gizumfit vuerdan): **a in univ.**: BERTH. (?) annal. a.1079 p.322,16 ne in se alterutrum bello consigerent, set potius pace ad invicem -ti . . . causam dissidii . . . componere pertemptarent. EPIST. Ratisb. app. 3 p.373,15 fraternitatis titulo. DIPL. Conr. III. 69 p.122,39 (ed. F. Hausmann. 1969) per coniugium sororis . . . coniugis nostrae . . . et filii tui -federati sumus propinquius. 126 p.228,6. **al.** **b de coniugio**: RATHER. prael. 2,7 l.250 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI^A. 1984. p.52) pactum . . . et sacramentum sponsalia vel tabulas sive cartas dico, quibus invicem insolubiliter -federantur *vir et femina*. **de benedictione virginum**: CHRON. Lippold. 7 p.550,22 earum, quas . . . caelestis sponsi -federatar ampliexus *Betto canonicus*. **c de foedere, unitione spirituali**: PETR. DAM. grat. 30 p.61,27 abdit, ut falsus homo rescindat, quod verus Deus et homo -at. disc. p.93,19 qui inspector est mentium, -at nos in concertatione verborum. SIGEB. GEMBL. apol. 6 (MG Lib. Lit. II p.443,36) Dei civitatem . . . sub uno domino et una fide unus Deus . . . regit et -at. EPIST. anon. (MG Lib. Lit. III p.17,39) hoc sacramentum (*sc. eucharistiae*) . . . adtinere . . . ad eos, qui corpus Christi sunt, hic confirmandos et -federandos, quo *egs. al. sibi conciliare - sich zum Freund, geneigt machen*: EPIST. Teg. I 125 p.142,25 mementote . . . ipsum (*sanctum Quirinum*) . . . vobis -federare *egs.* **B concordare, pacare, reconciliare - einigen, in Eintracht zusammenführen, aussöhnen**: SIGEB. Maxim. 5 Quiriacus . . . pacis osculo anti-stiti suo -tus . . . in amissam sui pontificis visus est restitui caritatem. CASUS Gall. cont. 13 consilium . . . nostrum est vos omni pace -are *egs.* HELM. chron. 50 p.99,4 dedit . . . operam, ut iuvenes dissidentes -federaret.
- 50 **II obi. res**: **A abstr.**: **1 de foedere (amicitiae) i. q. iungere - schließen**: CHART. Rhen. inf. II 64 (a.1217) quod ab antiquo inter nos (*sc. ducem Lotharingiae*) et terram nostram ex una parte et episcopum Coloniensem et ecclesiam ex altera parte -federata est dilectio et confirmata confedratio. **51 2 de discordia i. q. componere - schlachten**: BERTH. (?) annal. a.1078 p.309,27 controversiae scismata Deo auctore . . . sedata et Christi pace legitime -ta. **3 de conventione i. q. pacisci - vereinbaren**: CHART. Rhen. inf. I 368 p.252,39 (a.1150) duorum germanorum . . . filios . . . defunctis parentibus firma et rata promissione -federasse, quatinus *egs.* **B concr. i. q. colligare, compaginare - binden, zusammenhalten**: URSO element. 4 p.99,6 (ed. W. Stürner. 1976) sicut . . . virtus quantitativa . . . identitate substantie partes elementi insolubiliter iungendo alligat, sic alterativa elementi identitate qualitatum . . . easdem . . . iuncture catena inviolabiliter -federat. HEINR. WIRZ. cur. 367 cera ligat tabulas et eas -federat (-federat A) apte.
- 70 **adi. confoederatus, -a, -um. 1 gener. i. q. foedere coniunctus, consociatus - verbündet, verbunden**: HUMB. Sim. 2,26 p.171,37 manus eius plenae sunt sanguine et latronum sibi -orum communione. LIBELL. de reb. Trev. 6 antiquitus has duas aecclesias (*sc. Remensis et Tixerensis*) specialiter

-federatas ac sorores dictas et esse. *al. cf. p. 1357, 67, 69.* **2 iur.**
 -a manu *i. q. communiter, una - gemeinsam.* CHART. Rhen. med. II 133 (a. 1194) Hemburgo ... cum uxore sua Irmtrude unanimi consensu et -federata manu ... allodium ... ecclesie ... vendiderunt.

subst. confoederatus, -i m. *qui (c. alio) foedere coniunctus est, socius - Verbündeter.* CAPIT. reg. Franc. 205,7 ut nemo nostrum suo aut amico aut propinquuo vel -o ... parcat *eas.* CONST. I 174,8 (a. 1158) non solum ... Mediolanensis, verum etiam -federatis eorum. CHART. archiep. Magd. 324 p. 421,38 ad Magdeburgensem ecclesiam eiusque fideles et -federatos. HIST. de exp. Frid. imp. p. 39,15 Ysaakius ... hanc amico et -federato (federato, -federato var. l.) suo Saladdin ... prestatre volens gratiam. *al.*

confoedo, -avi, -are. *turpare, commaculare - verunstalten, beflecken.* BERTH. (?) annal. a. 1069 p. 274,23 symoniaca heresis ... columbinam ... matris aecclesiae pulchritudinem purulentiae suae contagiis quam miserabiliter -erat. a. 1076 p. 285,47.

confor, -ari. *(col)logui - sprechen (mit).* CARUS Clem. 453 ad Dominum -ans hoc (*velamen*) sustollitur ipsi (*Moysi*). ARNULF. delic. 447 congrua -anti referantur famina fratri.

confone v. consum.

***conformabilis**, -e. *qui se accommodare potest, aptabilis - sich anpassend, anpassungsfähig.* ALBERT. M. eth. 8,1,5 p. 527^a,27 quanto magis tales cives discoli sunt, minus ritui aliorum -es. 9,3,4 p. 595^a,2 si ... non propter placere se omnibus conformant, sed in bono -es sunt. p. 595^a,6 secundum morem.

***conformaliter** adv. *aequalitate formali, connaturaliter - in der Einheit der Form, der Natur.* GERHOH. Anti-chr. 2,51 p. 303,33 homini Christo ... luci coessentialiter et -r unito.

conformatio, -onis f. **1 strictius** *i. q. actio conformandi, effectio conformitatis, ad similitudinem (exemplaris) coaptatio, aequatio, assimilatio - Gleichgestaltung, Angleichung, Nachbildung, -ahnung.* **a gener.**: **a in univ.**: HUGO HONAUG. hom. 3,27,3 (ArchHistDoctrLitt. 35 [43]. 1968. p. 248; c. 1180) artifex imitatorem suum sui operis demonstratione inducit in eorumdem operum -em. 3,28,1 (ed. cit. p. 249) opera, in quorum -e versatur imitacio. *ibid. al.* **b de eruditione conformi**: ARNULF. SAG. invent. 3 p. 93,15 ut illius regni (*sc. Galliae*) benevolentiam ipsi (*Petro Leonis*) morum linguaeque -o vindicaret. **b natur.**: ALBERT. M. mort. 3,6 p. 359^b,19 in quantum ... est calidum complexionale, coaccedit ad aliquam coeli -em *calidum*. **c philos.**: HUGO HONAUG. div. 26,6 (ArchHistDoctrLitt. 29 [37]. 1962. p. 161; c. 1180) exemplarium -o conformitatem habet. hom. 2,27,2 (ed. cit. 34 [42]. 1967. p. 200) -o est formarum circa subiecta conformitatis effectio. 2,27,3 quae (*unio*) est ex ratione -is. *ibid. al. v. et p. 1363,5sq. 8.* **d ecl. et theol.**: WOLBERO cant. 3 p. 1179^B per -em et unitatem, qua sibi eos (*ecclesiae praepositos*) incorporavit Christus. GERHOH. glor. 20,9 p. 1151^B nunquid haec ... unitio, -o et associatio (*cf. Aug. divers. quest. 73,2*) contulisset ... homini assumpto esse Dei filium naturale ... sine generationis illius consortio? HUGO HONAUG. hom. 2,77,8 (ArchHistDoctrLitt. 34 [42]. 1967. p. 246) unitas eorum (*patris et filii*) per naturae veritatem est existens, non per extrinsecam ... imitacionem et -em cohaerens. 3,25,5 (ed. cit. 35 [43]. 1968. p. 242) imitatur ... homo Deum non eadem singulariter et consimiliter actione illum sequendo, sed quadam -e se illi coaptando. 3,25,6 (ed. cit. p. 243) quod ... dicitur homo imago Dei, potius dicitur per -em quam secundum conformitatis veritatem. 3,25,10 nomine ... oboedientiae significat *Hilarius* (*syn. 75*) ... perfectam paterni operis in filio -em, qua se patri filius plenissime conformat ... in idem faciendo. ALBERT. M. cael. hier. 4,3 p. 108^a,35 *caelestes essentiae intentae* ... 'in -e (*PG 3,180^A ἐν οὐρανῷ, sc. prave versum*) amoris divini'. *al. cf. p. 1365,15sq.* **e rhet. i. q. prosopopoeia - Personifikation (de re et fontibus v. H. Lausberg, Handbuch d. literar. Rhetorik. 1960. § 826sqq.).** CONR. MUR. summ. p. 99,340

(ed. W. Kronbichler. 1968) -o fit, si fingendi novitate actio, vox, persona rei sit non animata *eas.* **2 latius** *i. q. formatio - Gestaltung: a corpor. i. q. forma - Form, Gestalt: NOTKER. BALB. gest. 1,29 p. 40,5 quod (*campanum*) ille propter incomparabilem -em satis admiratus. **b spirit. i. q. compositione, conciliatio - Herstellung, Stiftung:** GALB. Karol. 107 p. 611,49 laborabo pro pacis -e inter vos et ipsum.*

conformator, -oris m. *qui simile facit, imitator - Nachahmer.* HUGO HONAUG. hom. 1,8,3 (ArchHistDoctrLitt. 10 34 [42]. 1967. p. 142; c. 1180) sicut ... philosophus naturalium subsistentias ... appellat substantias ..., sic mathematicus, eius -i, naturarum effectus ... nuncupat earum substantias *eas.*

conformis, -e.

- 15 **I adi.**: *aequalis (forma, genere, natura), consimilis, congruens - gleich(gestaltet, -artig), artverwandt, ähnlich, übereinstimmend.* **A gener.**: **1 de rebus**: **a in univ.**: **a spectat ad formam**: NIVARD. Ysengr. 5,991 nec recta ... nec sunt -ia rectis vexilla. ALBERT. M. animal. 2,2 consimilia ... dicimus, quae multum -em habent figuram *eas.* **al.** **de verbis**: GODESC. SAXO gramm. 1 p. 375,7 videamus verbum, in quo sit forma -is (2 p. 423,19 f. -is et norma regularis). CONR. MUR. summ. p. 88,116 (ed. W. Kronbichler. 1968) anno mino sic -ia verba vocando ad res dissimiles (*cf. Rhet. Her. 4,21,29*). 20 **2 spectat ad qualitatem**: DHUODA 3,8,42 (Sources chrét. 225. 1975; a. 841/43) Deus ... dans illis (*regibus*) gloria ad illam tendentem -em similitudinis magnae, quam pollicitus est Abraam *eas.* GODESC. SAXO gramm. 1 p. 375,6 haec regula non est usquequaque -is nec parilis nec aequalis. 30 **GEBEH. SALISB.** ad Herm. 31 dura propositio et antiquae illi quodam modo -is, qua dicitur: 'eas.' URSO element. 4 p. 72,1 (ed. W. Stürner. 1976) -e iudicium. **b consentaneus - im Einklang (befindlich), entsprechend:** CHART. Westph. VII 1417 (c. 1271) intentionem ... communitatibus opidi nostri ... 35 **non esse nisi catholicam ... preceptis divinis et sancte matris ecclesie -em.** **c congruus, competens - angemessen, betreffend:** HIST. Augiens. II 8 p. 655,37 libros ordinis -es fecit conscribere *praepositus*. **2 de anim.** (*fere hominibus eorumque societate; de animali: l. 41*): **a in univ.**: **a spectat ad formam, habitum**: EMBR. Mahum. 382 (Coll. Latomus. 52. 1962. p. 63; c. 1100) -is ibi vix fuit ipse sibi *taurus*. CHRON. Reinh. a. 1197 p. 555,10 ut ab universis laudem acciperet, qui signo crucis -is apparuisset. CHART. Mar. Magd. 102 p. 96,11 quod, quamdiu fuerint ... prepositi ... citra Premonstrat ... ad tres dietas -es erunt ceteris professoribus ordinis in habitu et in victu. *v. et l. 50.* **b spectat ad statum, condicionem**: CHART. Heinr. Leon. 91 p. 140,10 (spur. a. 1230/38) ut, sicut in habitu, ita etiam ... in omni iure et libertate ... Zverinenses canonici Lubicensibus canonicis -es sint et coequales. *cf. l. 45.* **Y spectat ad indolem, mores**: RADBERT. Arsen. 1,25 p. 54,30 miror ... quid velint lasciviis ... dediti perfectiores quosque sibi -es fieri. *cf. p. 1361,50sqq.* **b consentiens, concors - (sich) einig**: **a de unanimitate**: DHUODA 3,8,46 (Sources chrét. 225. 1975; a. 841/43) faciat eos (*reges*) ... rex ... fortis ... -es atque concordes *eas.* **b de cooperatione**: DPL. Heinr. I. 43 p. 78,21 (spur. s. XII.) successores ... nostros contestamur -es et coadiutores fore in huiusmodi stabilitione. **Y de communicatione**: CHART. Sil. D I 11 p. 9,28 (ed. H. Appelt. 1971; a. 1143/45) neque ... vel Latinae vel Graecae vult esse -is ecclesiae gens *Ruthenica*. **c conveniens, aptius - passend, genehm**: CHART. Heinr. Leon. 58 p. 85,1 (spur. a. 1237/41) si -is et proficuus fuerit abbati et fratribus *advocatus*. **d accommodatus, commodus, comis - anpassungsfähig, entgegenkommen, umgänglich**: RADBERT. Arsen. 1,25 p. 54,19 aiunt, quod non satis -is erat, idcirco minus redamabatur. VITA Libor. 6 quippe quem ... humilitas etiam infimis coaptaret, caritas cunctis exhiberet affabilem et -em (VITA Udalr. Cell. II 73 omnibus -is [accommodatus var. l.], omnibus affabilis). **e habilis - fähig**: BURCH. Iud. 177 (ed. P. Lehmann, Erforsch. d. Mittelalt. II. 1959. p. 256; s. XIII.) dolosus homo, facinus -is ad omne. **B natur.**: URSO element. 4 p. 72,13 (ed. W. [Kurs/Payr]

Stürner. 1978) cum nullus cibus inveniatur omnino -is corpori. p. 74,16 in nutrientum homogeneum -e ipsi membro nutriendo. ALBERT. M. veget. 2,27 plantarum materia valde est -is eqs. animal. 1,40 quaedam *animalium* manentium cum sociis suis sibi in specie -bus manent eqs. 4,75 oportet potentiam instrumenti *visus* in omnibus animalibus valde -is esse compositionis. al. C philos.: OTTO FRISING. gest. 1,5 p. 16,14 nativum non potest esse non compositum, non -e, non concretum (p. 20,3). p. 17,22 in nativis . . . omnem naturam seu formam, quae integrum esse subsistentis sit, vel actu et natura vel natura saltem -em habere necesse est (p. 17,23 humanitas Socratis a. et n. -is est humanitati Platonis). p. 17,30 substantialis . . . similitudo non solum subiecta -ia, sed et eadem et unum dici facit. HUGO HON AUG. hom. 2,45,1 (ArchHistDoctrLitt. 34 [42]. 1968. p. 219) duo vel tria dicere de aliquibus diversis non valemus nisi in aliqua saltem generali natura -bus eqs. 2,77,7 (ed. cit. p. 246) partis cum parte simili vel tocius cum toto penitus -i indifferens unitas est. ALBERT. M. resurr. 39 p. 260,14 natura est -is causato suo. summ. theol. II 8,31,2,3 p. 350^b,16 in simile -e naturae. al. v. et p. 1364,56. D eccl. et theol.: 1 spectat ad trinitatem eiusque personas: OTTO FRISING. gest. 1,5 p. 19,37 cum nec composita, -is, concreta dici possit *divina essentia* eqs. HUGO HON AUG. hom. 2,44,3 (ArchHistDoctrLitt. 34 [42]. 1968. p. 218) nec est ibi (*sc. in trinitate*) secundum -es naturas generalis similitudo . . . nec . . ., sicut omnes homines participatione speciei dicuntur unus homo, ita pater et filius et spiritus sanctus participatione -ium subsistentiarum dicuntur unus Deus. al. 2 spectat ad Christum eiusque naturas: HUGO HON AUG. hom. 3,20,6 (ArchHistDoctrLitt. 35 [43]. 1968. p. 233; c. 1180) negabat Constantius naturali similitudine Deo patri filium -em eqs. ALBERT. M. sacram. 42 p. 261,76 *Christus* -is est nobis in natura. al. 3 spectat ad homines eorumque voluntatem: a de conformitate c. Christo, Deo: a de configuratione (loci spectant ad Vulg. Rom. 8,29. Phil. 3,21): RADBERT. Arsen. 1,25 p. 54,31 adoptionis filii non erunt, nisi presciti et predistinati fiant -es imaginis filii Dei. THEOD. THEOL. Conr. 1 p. 214^a,52 qui eum . . . praedestinavit -em fieri passionis filii sui. GERHON. epist. 23 p. 604^a si nos, sicut testatur Hilarius (*in psalm. 1,15 [Vet. Lat. Phil. 3, 21]*), eidem gloriae corporis Christi futuri sumus -es. usu laxiore: HEIRIC. Germ. I 6,299 coniunctus Domino, -is . . . Christo. EUGEN VULG. syll. 38,7 mistice qui (*Sergius*) factus -is imagine divum. GODESC. AQUENS. seq. 13,6^a,4 hoc signo consignati famuli clareamus -es Domino. VOLQUIN. serm. 102 (StudMediev. III 3. 1962. p. 325) cum Christo -is. β de conformitate voluntatis: ALBERT. M. sent. 1,48,2 p. 474^a,12 tunc essemus secundum quid -es et simpliciter deformes in voluntate. 1,48,4 p. 478^a,9 voluntas -is debet esse, sed velletas conditionata. ibid. al. b de conformitate c. diabolo: HONOR. AUGUST. spec. p. 853^a gentiles in malitia diaboli -es. RUP. TUIT. vict. 12,4 p. 375,35 (ed. R. Haacke. 1970) quid . . . est corrumpere nisi similem vel -em sibi (*sc. diabolo*) facere? 4 usu vario: ALBERT. M. resurr. 39 p. 260,17 Christus resurgens . . . est causa -is nostrae resurrectionis (p. 260,30 c. immedia -is cum providentia eqs.). sent. 2,16,1^c capit. utrum aliqua creatura sit -is Deo secundum imaginem. eccl. hier. 4,3 p. 643^b,6 imagines incorruptibles, quae sunt per virtutem -es (PG 3,473^B ὄμοιδεῖς) intellectualibus divinis pulchritudinibus. ibid. al.

II subst.: A masc.: compar (*natura*), socius - Artgenosse, Bruder: MIRAC. Otton. Bamb. I praeaf. p. 911^a,33 qui (Otto) . . . consortem et -em suum inopem . . . adiuvit (cf. Ambr. off. 1,11,38). B neutr.: 1 species, imago - Ab., Ebenbild: CARM. imag. 8,1 per -e sui Matheum cerne notari. 2 quod eiusdem generis est - Artgleiches, Artverwandtes: OTTO FRISING. gest. 1,5 p. 19,6 si . . . -e haberet *essentia divina*, pulcherrimum dici non posset. HUGO HON AUG. hom. 4,1,1, (ArchHistDoctrLitt. 35 [43]. 1968. p. 266) eadem (*antea*: in eadem substantia) . . . intelligo non singulariter, sed conformiter, sicut dicitur -e quasi eadem simul cum alio forma participans. ALBERT. M. summ. theol. I

1,5,4 p. 20,86 (ed. D. Siedler. 1978) utrum melius spiritualia caelestia figurentur per inconformia grossa et materialia vel per -ia, subtilia scilicet et spiritualibus similia. al.

adv. *conformiter. 1 aequaliter - in gleicher Weise:

- 5 a de similitudine configurationis i. q. consimiliter - in Angleichung (an), gleich(gestaltet): ALBERT. M. euc. 3,1,3,4 p. 247^a,10 martyres purpureo sanguine -r Christo rufificati. b de similitudine generis i. q. pariter, eodem modo - in der Weise der Gleichtartigkeit, ohne Unterschied:
- 10 HUGO HON AUG. div. 33,2 (ArchHistDoctrLitt. 29 [37]. 1962. p. 184; c. 1180) humanitas . . . dicitur proprietas huius vel huius, quia sit ipsius propria ita quod, etsi non -r, non sit tamen alterius alicuius singulariter (33,3 *divinitas* sic propria est Deo, quod nec s. nec -r ulla ratione est alterius quam Dei. v. et p. 1361,71). ibid. al. 2 congruenter, consentanea - in entsprechender, angemessener Weise, in Übereinstimmung (mit), gemäß: a gener.: ACTA imp. Winkelk. I 399 (a. 1248) de processibus tuis relatio . . . auditus nostros tanto . . . gratiori propositione demulcens, quanto per id -ius votis nostris, dum agere bene cupimus, satisfacit. CHART. Hamb. 695 ipsi (canonici) invitati ad reectorium se in superpelliciis vel alia specie religionis - presentabunt.
- 20 b philos. et theol.: ALBERT. M. bon. 111 p. 73,66 consensus virtutis dicitur consensus operis et motus, eo quod -r movet rationi. summ. theol. I 18,75,1 p. 782^b,46 *operationes angelorum* -r nobis non possunt fieri sine corporibus assumptis. conformitas, -atis f.
- 25 I strictius i. q. aequalitas (formae, generis, naturae), similitudo, congruentialia - Gleichartigkeit, Gleichheit, Ähnlichkeit, Übereinstimmung: A gener.: 1 in univ.: a corpor.: ALBERT. M. eth. comm. 384 p. 325,87 (ed. W. Kübel. 1968/72) in matre et filia est -s quaedam. animal. 12,152 quod (membrum) gladius vocatur propter -em, quam habet ad figuram gladii. b spirit.: CHART. Wirt. IV 1239 p. 313,24 (epist. papae a. 1252) quatinus per locorum distantiam separatas sanctimoniales vite identitas et -s morum . . . uniat. ALBERT. M. elench. 2,5,2 p. 710^b,34 propter sophisticæ vicinitatem sive -em ad dialecticam. CHART. Lux. IV 369 p. 466,36 in regum thronis . . . debet votorum vigere -s. 2 consensus, concordia - Einigkeit, Eintracht: HEINR. LETT. chron. 13,4 p. 71,8 ut . . . nobiscum iugi pacis -e congaudeas. ALBERT. M. epist. Dion. 11 p. 554,31 (ed. P. Simon. 1978) quia . . . strictius iungetur sibi *Apollophanes* per unitatem fidei . . ., quam antea fuerit -em in studio philosophiae. CONST. III 62 p. 53,29 ut ista duo (*sc. veritas et iustitia [per compar. de sacerdotio et regno]*) celitus in -is idemtificate per mutuos compaciantur amplexus (cf. Vulg. psalm. 84,11sq.). 3 convenientia, accommodatio - Anpassung, Angepaßtheit, Abstimmung (auf), Entsprechung: a de relatione, proportione: ALBERT. M. pol. 8,6^a oportet . . . exercitia civilia quaerere in -e ad spectatorem. b de moribus accommodis, comitate: DAVID compos. 1,29,2 adversus huiusmodi (*sc. notam singularitatis*) nulla est bona -s, per quam haec (*sc. sanctitatis*) studia destruerentur. VITA MARIE rhythm. 806 nunquam . . . admisit . . . facilitatem risus, nisi faceret ob -em aliorum. c de vicissitudine, recompensatione: ALBERT. M. eth. 9,3,4 p. 592^b,21 recipientem necesse est peregrinari ad receptum et receptum vice versa ad recipientem in -e conversionis. d de obsequio: ALBERT. M. eth. comm. 377 p. 321,51 (ed. W. Kübel. 1968/72) per -em ad legis statuta. B natur.: URSO gloss. 39 p. 71,28 quaelibet res ea . . . appetit, quibus sui spiritus vel partes naturali vel accidentaliter -e innituntur. element. I p. 60,26 (ed. W. Stürner. 1976) secundum actum dicitur simplicis substantie res, quando similitudinem habet in partibus secundum -em sensualium qualitatum. ALBERT. M. animal. 1,487 causa . . . similitudinis figureae membrorum est -s officii et operationum. 4,75 instrumentum sensus, quod magis -is habet in animalibus, est oculus. 20,25 per -em complexionis. 23,64 figura magis indicat -em vel differentiam speciei quam color. al. de affinitate: GEBER. summ. 2,3 p. 622 alia . . . corpora (praeter aurum et argentum) videmus non ad illa tantam -em habere

[Kurs/Payr]

et ideo ipsa . . . invenimus minus de illius (*argenti vivi*) natura participare. **C** *philos.*: OTTO FRISING. gest. 1,5 p. 21,17 de -e et concretione *eas*. HUGO HONAUG. hom. 2,27,1 (ArchHistDoctrLitt. 34 [42]. 1967. p. 200) unio substantialis alia est unio -is, alia conformatio; -is, ut qua omnes homines unus homo, conformatio; ut qua omnes humanitates dicuntur una humanitas . . .; est enim -s ratio subiectorum, conformatio ratio formarum. 2,27,2 est . . . -s secundum similem formam subiectorum similitudo et communitas. ALBERT. M. spirit. 1,1,5 p. 222^b,23 virtus formativa vocatur . . . anima propter -em rationis et speciei, quam habet cum anima. metaph. 12,2,1 p. 559,21 (ed. B. Geyer. 1964) unitates, quae sunt in uno numero, sunt collatae ad invicem per naturae et substantiae -em. caus. univ. 2,3,16 p. 566^b,14 omnis . . . receptio per -em et similitudinem est recipientis et recepti. *saepe v. et p. 1364,67.* D eccl. et theol.: **1** *spectat ad trinitatem eiusque personas*: HUGO HONAUG. hom. 2,44,6 (ArchHistDoctrLitt. 34 [42]. 1968. p. 219; c. 1180) in beata trinitate nec personalis solitudinis est singularitas nec naturalis pluralitatis -s. 2,77,1 (ed. cit. p. 245) unitas . . . divinae substantiae . . . non est alterius generis diversitate permixta, non eiusdem generis -e dividua. *ibid. al.* **2** *spectat ad Christum eiusque naturas*: RUP. TUIT. off. 9,8 1.986 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. VII. 1967. p. 324) dominicus homo . . . ascendit . . . inlocaliter ad orientis, id est divinitatis, . . . -em atque coaeternitatem (ARNO REICHERSB. apol. p. 220, 24). **3** *spectat ad homines eorumque voluntatem*: **a** de -e c. Christo, Deo: **a** de configuratione (cf. p. 1361,35sqq.): RUP. TUIT. off. 8,4 1.325 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. VII. 1967. p. 267) quam . . . ab illo terram 'lacte et melle manantem' sperare debemus nisi -em corporis capitis nostri, quod surrexit. GERHOH. epist. 23 p. 604^A similitudo nobis et -s Christi promittitur. **al.** **B** *de evolutatis*: ALBERT. M. sent. 1,48 p. 472^a,15 de -e nostrae voluntatis ad voluntatem divinam. 1,48,1 p. 473^a,20 est -s assimilationis perfectae . . ., et in hac non possumus conformari; est etiam -s in aliquo *eas*. 1,48,2 p. 474^a,45 -s secundum quid. p. 474^b,5 -s . . . simpliciter. miss. 2,1,4 p. 39^b,41 -s quadruplex. summ. theol. I 20,80,3 p. 896^b,23 si considerantur voluntas divina et voluntas hominis secundum essentiam, non potest esse -s. *ibid. saepe.* **b** *de -e c. diabolo, saeculo*: GERHOH. psalm. 35,12 p. 460,13 ut . . . in huius (*diaboli*) -em non venias. glor. 4,3 p. 1088^C ut eos pertraheret ad sui -em hostis. CHRON. Mont. Ser. a. 1223 p. 206,7 scilicet -em (cf. Vulg. Rom. 12,2) prorsus abhorrens. *al.* **4** *usu vario*: ALEX. MIN. apoc. 3,12 p. 44,27 nomen civitatis novae pacis de caelo descendens, id est de -e caelestium creaturarum. ALBERT. M. sacram. 42 p. 262,1 gratia est a Deo per Christum secundum -em sacramentorum. euch. 2,2,4^{capit.} de doni huius ad donantem -e (2,2,4,1 p. 223^a,16). summ. theol. II 3,11 p. 148^b,39 angelus dicitur prope Deum naturae -e, non aeternitate. 8,31,2,3 p. 350^b,18 -s . . . inter vitam animaliter viventium et beatorum non est in qualitate naturali. 12,71 p. 31^a,7 homo . . . imitando . . . non efficitur imago essentialis Dei, sed efficitur imago per -em in gratia. *al. v. et p. 1359,64.*

II latius i. q. forma ad usum congruum proposita - Muster, Vorlage: HUGO TRIMB. sols. prol. (vs.) sermones faciemus ad -em.

conformo, -avi, -atum, -are.

I strictius i. q. conformem reddere, (*ad similitudinem exemplaris*) coaptare, coaequare, assimilare - gleichgestalten, gleich(artig), ähnlich machen, angleichen, anpassen, in Übereinstimmung bringen (*saepe usu refl. et medial. c. sensu se adaptandi; similem esse vel fieri - gleich sein oder werden, gleichen*: 1,72. p. 1364,66): **A** gener.: **1** obi. res.: **a** in univ.. **a** corpor. de aptatione: HROTSV. Agn. 228 vestem . . . eius (*Agnetis*) mensurae -tam satis apte. HONOR. AUGUST. spec. p. 852^D umbra corpori -atur. HEINR. LETT. chron. 7,6 lignum, quo prolongari possit *operculum sarcophagi*, . . . asseri predicto -antes clavis affigere temptant. **B** spirit. de similitudine: ALBERT. M. elench. 2,5,2 p. 710^b,31 in hoc -atur ad eam (*dialecticam*) sophistica. **b** c. colore quo-

dam: **a** imitari - nachmachen, -ahmen: FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 90,20 hec aves . . . sonos auditos nituntur -are *eas*. **B** apte conectere - harmonisch (zusammen)fügen: ARCHIPOETA 2,9 turba strepens istrionum iam -at tono 5 tonum. **Y** medial. et refl. i. q. congruere, respondere - zusammenpassen, übereinstimmen, entsprechen: CONR. MUR. summ. p. 50,21 (ed. W. Kronbichler. 1968) ut *distinctio* prima cum tertia et secunda cum quarta -entur et consimilentur. p. 87,105 (vs.) ex hiis ambobus (*sc. ex similiter cadente et desinente, cf. Rhet. Her. 4,20,28*) color est permixtus eique ex hoc fit nomen, quia se -at utrique. **2** obi. anim.: **a** in univ.: **a** spectat ad formam, habitum, vitam sim.: VITA Eberhard. Salisb. II 1 p. 98,6 monachi devote postulantem Eberhardum . . . sibi . . . tonsura simul et habitu -are . . . intendunt (CHART. Mar. Magd. 102 p. 96,15 si *praepositi* aliquam ecclesiam Premonstratensis ordinis intraverint . . ., ibidem manentibus se in victu et h. -bunt. **al.** expressus i. q. speciem aequalem assumere - die gleiche Gestalt annehmen: v. p. 1420,61. **B** spectat ad gestus, actions: CAES. HEIST. 20 Engelb. 2,10 pontifex per totum canonem sacerdoti se -ans eodem modo . . . elevata dextera sancta signavit. *v. et p. 1365,13sq.* **Y** spectat ad indolem, mores: RADBERT. Arsen. 1,25 p. 54,24 'quibus me -ari', inquiens, 'optas', 'numquid ignavis aut viciosis?' PAUL. BERNR. Herl. 2 convalescens iterum coepit -ari dilectoribus huius mundi. ARNULF. SAG. invent. 1 p. 89,2 avunculo dignos esse nepotes, quos tibi cum natura consanguinitatis, tum educatio, tum . . . exemplum vitae similitudine -vit. ALBERT. M. eth. comm. 325 p. 272,42 (ed. W. Kübel. 1968/72) -are se amico in . . . dictis et factis. **al.** *v. et p. 1359,28.* **b** c. colore quodam (usu refl. et medial.): **a** consentire, consilia consociare - gleichgesinnt sein, sich anschließen: CHART. Argent. II 21 (a. 1269) quod . . . nos . . . episcopo et civibus Argentinensibus et quibusunque se -antibus eisdem occasione discordie . . . assistemus. **B** se accommodare - sich anbequemen, sich richthen (nach): HERBORD. Ott. 2,5 p. 71,6 (ed. J. Wikarjak. 1974) ut abdicatis ydolis christiane se religioni per omnia -rent Pomerani. CHART. Argent. I 366,4 p. 279,18 nisi habitu, veste et moribus ac tonsura discipline clericali competenti se -verint clerici. expressus c. sensu obsequendi: CHART. Friberg. I 29 (a. 1272) nos, qui . . . patris nostri tenemur et volumus -ari per omnia voluntati, donationem . . . ratam habemus. CHART. Stir. IV 587 episcopus . . . se nostris beneplacitis studuit -are (Const. III 228 quatinus nostris et ipsius ecclesie b. te -ans tenorem litterarum . . . adimplas). **B** natur. (fere medial. c. sensu assuescendi): URSO gloss. 11 p. 36,1 visibilis eorum (*navigantium*) spiritus sic illi (*sc. navis et aquarum*) motui -atur, ut *eas*. (39 p. 71,20 assiduitate loquendi addicentis sp. docentis spiritibus -antur. p. 71,25 in 35 aliqua . . . regione exortus sic eius sp. eiusdem regionis aeri et sua membra cibis ibidem exortis -antur, ut linquens patriam insueti aeris vel cibi attractione laedatur). 39 p. 71,22 <co>habitatione assida sic vir feminae -atur, ut *eas*. *ibid. al.* **C** *philos.*: HUGO HONAUG. hom. 2,27,2 (ArchHistDoctrLitt. 34 [42]. 1967. p. 200; c. 1180) formae . . . -ant, subiecta -antur; illae sunt -antes, ista sunt conformia. 2,45,2 (ed. cit. p. 219) nisi comunem, qua -entur generalis vel specialis similitudinis unione, naturam aliquia habeant, non colliguntur in numerum. ALBERT. M. anim. 2,1,8 p. 77,9 (ed. C. Stroick. 1968) ubi tanta fit recessio a contrariorū excellentiis, quod aequalitas incipit -ari caelestibus, sicut in hominibus, in illis habet anima omnes operationes suas. caus. univ. 2,2,2 p. 482^a,22 eo modo, quo secundum potest -ari primo *eas*. **al.** **D** eccl. et theol.: **1** de conformatio c. Christo, Deo: **a** de configuratione (cf. p. 1361,35sqq.): CARM. Bur. B 91,3,2 sanctus ego, sancti sitis, -ari si velitis michi *eas*. remissius de forma liturgica: AMALAR. off. 4,20,3 (*in passione Domini*) -at se sancta ecclesia capiti suo et de glorificatione eius reticet *eas*. 4,21,3 institutor officii -ari nos voluit . . . 50 Christi passioni et causis apostolorum, qui *eas*. **b** de conformatio voluntatis: ALBERT. M. sent. 1,48,1^{capit.} an possibile sit nos -are voluntatem nostram voluntati divinae. 1,48,3

p.476^a,30 voluntas rationis -atur tripliciter *e.g.s.* p.476^a,33 voluntas . . . naturae -atur in hoc, quod *e.g.s.* 1,48,4 p.477^b,37 damnati . . . non sunt in statu -andi se *e.g.s.* summ. theol. I 20,80,3 p.896^b,31sq. si . . . considerantur *voluntas divina et hominis* secundum proportionem ad aliquid, . . . tunc non distant in infinitum, quia proportionantur ad unum et in illo possunt -ari et -antur. *ibid. saepe.* 2 de conformatio*n*e c. *saeculo* (cf. *Vulg. Rom.* 12,2): HUMB. Sim. 2,8 non -ti huic saeculo. 3 *usu vario*: THANGM. Bernw. 51 p.779,33 (chart.) in appetitu gratiae se cuique imaginat et -at protectio*n* divinae misericordiae. HUGO HON AUG. hom. 3,28,8 (ArchHistDoctrLitt. 35 [43]. 1968. p.251; c.1180) ea . . . similitudine, immo et plus inproperia, -atur creatura creatori, scilicet imitatione exempli, quam simia homini, inter quos est inproperia imitacio. ALBERT. M. cael. hier. 4,3 p.107^b,23 ipsae coelestes essentiae 'formantes', id est -antes, 'seipsas . . . in imitatione divinam' *e.g.s.* al.

II latius i. q. formare, esfingere, aptare - formen, bilden, gestalten: A in univ.: MAPPAE CALVIC. 287 penitias . . . percoctas ad clavum . . . malaxando -bis concidendo forficibus. HROTSV. Agn. 169 artificum cura quae (*simulacra*) -ta metallo membrorum falsam portant solummodo formam. THEOPH. sched. 3,58 omne opus ita -es, ut appareat, quasi fusum sit. addit: HROTSV. Gong. 542 hanc (*lupam*) . . . dictis affatur amaris -ans ligula talia verba sua: 'e.g.s.' B c. colore quodam: 1 c. sensu plasmandi: THIETM. chron. 5,1 omnia ex nichilo creavit hominemque solum . . . -vit (CHRON. Thietm. 5,1 ad ymaginem suam formavit). 2 c. sensu informandi: ALBERT. M. eth. 8,3,6 p.547^b,11 -at . . . idem, quod patris est, non tantum guttam foeminae in matrice . . . , sed postea omnia format *e.g.s.* Kurz/Payr

*confortabilis, -e. confortatorius, exhortativus - bestärkend, ermunternd: FLOD. hist. 3,23 p.533,11 Remigius scriptis Walae . . . presuli . . . , ut -ia sibi verba remandaret experti.

*confortamen, -inis n. remedium confortativum - Stärkungsmittel: BENVEN. GRAFF. ocul. B 4 p.18,17 oportet eis (sc. infirmis) -a dari, ut nervi confortentur, per quos *e.g.s.*

*confortamentum, -i n. subsidium, auxilium - Verstärkung, Unterstützung: ANNAL. Ianuens. II p.65,9 Ianuenses pro succursu et -o castelli . . . miserunt galeas XVIII.

confortantia v. concordantia p.1199,58.

confortatio, -onis f. confirmatio, actio corroborandi, fortificandi - (Ver-, Be-) Stärkung, Kräftigung, Festigung: 1 corpor.: a de soliditate augenda: ALBERT. M. animal. 7,94 haec (sc. pluviarum) . . . tempora . . . nocent avibus, eo quod aves siccis confortentur . . . propter suarum -em penarum. 14,43 *elephas* est animal fissi pedis, licet fissurae sint coniunctae propter pedis -em. b de vigore, valetudine, viribus roborandis: a in univ. c. sensu refectionis, recreationis: WALTH. AGIL. med. 4 p.93,7 -o cum bene redolentibus aromaticis. CHART. Bund. 1077 p.40,4 ut fratres transituri montana -em ad futurum laborem ibidem reciperent. cf. p.1366,10. β spectat ad partes vel virtutes corporis: ANTIDOT. Sangall. p.94,26 epithima . . . ad dolore et -e stomachi (RECEPT. Sangall. I 92^{capit.} -o [92 capit. p.7,40 confortatorio] st. al.). IOH. S. PAUL. diaet. 57 ad -em (conformationem B. C) membrorum. 59. WALTH. AGIL. med. 17 p.114,46 studeat medicus in -e epatis et splenis. ALBERT. M. animal. 5,47 vox . . . mutatur . . . et fit . . . grossior propter pulmonis -em. Is. 6,2 p.89,89 adunatio visus et -o. al. γ spectat ad varias res naturales: MAURUS progn. 4 p.26^a,31 (ed. M. H. Saffron. 1972) in sompno . . . naturalis . . . ca<loris> fit -o eiusdem-*que* multiplicatio. ALBERT. M. caus. element. 1,2,6 p.71,85 (ed. P. Hoßfeld. 1980) quinta causa accessus marium est -o lunae. animal. 3,153 -em . . . hanc (sc. virtutis formativae) dicunt fieri per stellas. 5,52. 2 spirit: a gener.: a in univ.: ACTA imp. Winkelm. I 702 p.557,43 (a.1244) adeo sumus -e plurima roborati de . . . quiete vestre . . . civitatis, quod *e.g.s.* β exhortatio - Ermutigung: CONST. I 2 p.4,12 (a.932) si . . . aliquis episcopus . . . cum excommunicato communicaverit . . . sive in oratione sive in iniusta -e *e.g.s.*

(THIETM. chron. 4,73 p.216,26). ACTA pacis Sangerm. 2,16 p.51,6 de benignitate . . . et solacio -is vestre confidimus, quod *e.g.s.* al. b philos.: α spectat ad potestatem: ALBERT. M. pol. 6,5^a p.597^a,7 ex -e populi quaelibet democratia confortatur *e.g.s.* 6,5^b p.597^b,1 haec est . . . -o primae et principalis oligarchiae. *ibid. al.* β spectat ad sententiam i. g. comprobatio - Stützung, Erhöhung: ALBERT. M. veget. 1,77 haec . . . Socratici quidam in -em suae opinonis adducunt. c theol.: AMALAR. ord. expos. I 11,1 (vigente imagine cibi) donec ex eo (corpo*r*e sacro*t*) populus vitae sumat -em aeternae. IOH. WIRZ. descr. 14 p.156,22 priusquam spiritum paraclitum . . . ad plenarium sui -em acciperent discipuli. ALBERT. M. sent. 4,16,42 p.630^b,4 -o bonae conscientiae dicit plus quam bonam conscientiam. euch. 3,2,5 p.299^b,8 ad -em contra debilitatem fomitis. p.300^a,21 in confirmatione . . . accipimus -is perfectionem. al.

confortatus, -a, -um. 1 adi.: confirmans, corroborans - kräftigend: a corpor.: α de cibo (expressius i. q. validus, nutritibilis - kräftig, nahrhaft): CAES. HEIST. mirac. I 4,78 p.246,24 cibaria nostra non sunt multum -a et ideo oportet nos ex eis sumere usque ad satietatem (WALTH. AGIL. med. 66 p.170,32). SALIMB. chron. p.218,29 vina Altisiiodori sunt alba . . . et odorifera et -a. al. β de medicina (interdum expressius i. q. saluber - heilkraftig, e. g. l.27.30.32): ANTIDOT. Sangall. p.97,17 oleum melinum est -um, . . . stomachum confortat. MARBOD. RED. lap. 14 l.216 (Sudhoffs Arch. Beih. 20. 1977) -ae cuncti (*hyacinthi*) virtutis habentur. TRACT. de chirurg. 1158 dietam -am . . . tribuas, qua (que ed.) natura debilitata confortetur. CAES. HEIST. mirac. I 6,5 p.355,11 modicum medicinae -ae ori . . . imponens. WALTH. AGIL. med. 10 p.108,5 confortetur capud et inungatur oleis -is. 18 p.118,20 emplastrum. WILH. SALIC. chirurg. 5,3^{capit.} de medicinis repercussivis et membrorum -is. al. in imag.: ABSAL. serm. 20 p.119^C odor (*floris, sc. Christi*) . . . infirmis purgativus, proficentibus -us. CAES. HEIST. mirac. I 7,1 p.3,3 apud ipsam (*Mariam*) electuaria sunt -a (7,46 p.66,31). b spirit.: α in univ.: ALBERT. M. euch. 2,3,1,2 p.227^a,19 in causando . . . dicitur hoc donum unitivum et -um. β incrementum afferens - entwickelnd: ALBERT. M. eth. 6,3,6 p.453^b,20 natura in suis principiis . . . iudicativis -a talium existit virtutum. 2 subst. neutr.: remedium confortatorium - Stärkungsmittel: PAUL. AEGIN. cur. 189 p.112,29 refrigeratorium . . . et -um (3,37,2 τονωτικόν) stomachi laxi. TRACT. de aegr. cur. p.207,11 subveniendum est resumptivis et -is. WALTH. AGIL. med. 11 p.110,21 quod . . . utatur -is, scilicet tam cibis quam electuariis. al.

confortator, -oris m. exhortator, consolator - einer der ermuntert, stärkt: THEOD. TREV. Liutr. 60,1 ad ista (sc. bona gerenda) -em in cunctis idoneum sacerdotem . . . habebat Eugenium Liutrudis. RUP. TUIT. spir. 6,11 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXIV. 1972) infirmi erant et isto -e opus habebant apostoli.

confortatorius (cumf-), -a, -um. 1 adi.: a corpor. i. q. corroborans, saluber - stärkend: IOH. S. PAUL. diaet. 339 (add. B) quae (*mespila*) ante cibum sumpta meliora sunt quam post cibum, stomachi . . . -a. b spirit. i. g. exhortativus - ermunternd: GERHON. novit. 4,14 (ed. N. M. Häring. 1974) inter similia pericula . . . suscepi scriptum consolatorium et -um. 2 subst. neutr.: remedium confortativum - Stärkungsmittel: ANTIDOT. Glasg. p.155,5 -um. PAUL. AEGIN. cur. 255 p.204,18 oportet . . . eustomachis et cum-is (3,78,14 τονωτικοί) . . . corrigere os ventris. v. et p.1365,56.

conforto, -avi, -atum, -are. script. cun-: p.1367,56. depo-pon.: p.1368,17,32.

(con)firmare, (cor)roborare, fortificare - (ver-, be)stärken, kräftigen, festigen (cf. GLOSS. I 46,20 St.-S. animatus . . . -tus strangendi. IV 47,54 -o gistercho. al.): I corpor.: A strictius: 1 spectat ad soliditatem: ALBERT. M. animal. 1,271 quae (*duodecima spondylis*) fert magnam partem corporis et oportuit, ut -retur. 2,5 sustinere . . . anterius corporis fuit magis necessarium in corpore elefantis et ideo -vit membra natura ad hoc *e.g.s.* cf. p.1367,31. 2 spectat ad vim,

[Dinter]

*vigorem, valetudinem: a de anim. (absol.: 1.6.11; medial. [intrans.: l.4] i. q. convalescere, sanescere – [wieder] zu Kräften kommen, genesen): a in univ.: VITA Galli I 10 Willimarus coepit -are et sanus factus est. ALCUIN. carm. 1,632 quod morbo nunc -beris isto. ANTIDOT. Augiens. p. 59,44 *epithema* fastidium aufert et -at. GERH. AUGUST. Údalr. I 16 p. 405,48 de die in diem -tus . . . pristinae sanitati . . . restitutus est *Udalricus*. TRACT. de chirurg. 755 egrotans bono cibo . . . utatur et -etur. HILDEG. phys. 1,63 p. 1155^a salviam . . . coquat . . . et . . . bibat et eum -at. ALBERT. M. sacram. 77 p. 54,81 panis silagineus magis -at quam panis frumentinus. WALTH. AGIL. med. 37 p. 141,1 in quantum *vinum* -at naturam (cf. WILH. SALIC. chirurg. praef. p. 303^c natura vigoratur et contra morbum -atur. al.). al. v. et p. 1365,47. c. *sensu reficiendi*: RUD. FULD. Leob. 15 ut . . . cibo -ta vires recuperet *Williswind*. al. *B* obi. *partes vel virtutes corporis* (*expressius* i. q. *sanare* – *heilern*: l.31): ANTIDOT. Glasg. p. 107,25 antidotum ad epa r -andum (p. 112,26. al.). ODO MAGD. herb. 2146 *caryophyllum* vim memorem cerebri -at. CONSTANT. AFRIC. grad. p. 345,35 *chebuli* stomachum -ant (p. 346,2 st. et anum. PAUL. AEGIN. cur. 191 p. 115,26 his, que calefacere et -are [3,37,6 φωνεύειν] st. possunt, utendum. GLOSS. Roger. I A 3,6 p. 670,36 pulvis optimus . . . st. et virtutem digestivam -ans. saepe. v. et p. 1366,26). p. 346,2 *emblici capillos* -ant, ne cadant (p. 351,6 c. -at et augmentat. al. cf. p. 362,6 palpebrarum pilos). p. 351,10 *lingua avis* proprietatem habet -andi coitum (cf. coit. 16,106 [ed. E. Montero Cartelle. 1983] sic faciendum est . . . omni die, quia valde venerem -at). p. 356,16 *aristolochia longa* . . . gingivas -at. p. 361,2 dragagantum . . . vocem clarificat et -at. p. 369,9 *cassia linea* . . . vulnera et omnia principalia membra -at. theor. 1,25 p. 4b^v in appetitu -ando (cf. PAUL. AEGIN. cur. 206 -ta . . . appetendi virtute. al.). IOH. S. PAUL. diaet. 590 *vinum clarum* . . . cor -at (BRUNUS LONG. chirurg. 2,5,2 p. 123^c. al.). GLOSS. Roger. I A 3,2 p. 662,39 que (*inspectio nigri*) -at visum (3,6 p. 670,35). ALBERT. M. animal. 1,212 quidam . . . vident -to visu in nocte. al. cf. nat. bon. 186 p. 79,49 [ed. E. Filthaut. 1974] ut -to visu fortius in contemplationem Dei exsurgent angelii. NOTULAE Wilh. Cong. 195 sumere . . . grana thuris ad . . . caput -andum. saepe. v. et p. 72,52.*

de somno usu medial. i. q. altiore fieri – tiefer werden: ALBERT. M. summ. creat. II 1,48 p. 430^b,32 iterum -atur somnus, antequam finiatur somnium. **b** *de variis rebus naturalibus*: HILDEG. phys. 1,209 quaedam *herbae* . . . de sole et de luna simul -antur. MAURUS progn. 7 p. 27^a,47 (ed. M. H. Saffron. 1972) calor naturalis -tus consumpsit . . . nocivam materiam (ALBERT. M. veget. 4,164 cum c. n. sole -tus fuerit egs. al. cf. 5,88 si contingat frigiditatem multum -ari). ALBERT. M. caus. element. 1,2,6 p. 71,4 (ed. P. Hoßfeld. 1980) -atur lumen eius (*item de luna*: p. 71,27 motus. p. 71,89 effectus). p. 72,72 causae -antes vel debilitantes accessum vel recessum maris. meteor. 2,1,31 p. 543^b,25 apparet virtus unius contrarii super alterum -atur ad ipsum. ibid. al. *adde*: EKKEH. IV. bened. II 243 conditor hoc vinum -et in omne venenum. **B latius spectat ad opes, potentiam**: AGNELL. lib. pont. 174 p. 390,3 cun-tus exercitus Lotharii iterum commissum est bellum. DIPL. Loth. I. 110 (ed. Th. Schieffer. 1966) ad regendam et -andam sanctam Dei eclesiam. VITA Leb. 2 p. 792,9 Gregorius . . . ans christianitatem novam. VITA Wern. Merseb. 2 p. 246,33 quidquid favet iniustiae, regali gratia -atur (confonetur 2). IUSTIN. Lippfl. 725 oppida -a tibi subdita. al.

II spirit. A gener.: **1** in univ. (medial. [intrans.: l.67,70] i. q. corroborari, se fortem praebere, pollere – erstarkein, sich als stark erweisen, stark sein): VITA Hugberti 12 (MGMer. VI p. 490,22) *Hugbertus* de die in diem amplius egrotabat et magis in Deo -bat (THIETM. chron. 2,1 -tus i. D. . . et in regno . . . Otto. cf. WILLIB. Bonif. 8 p. 49,28 -amini . . . in Domino. al.). WALAHFR. Wett. 718 mens humilis vigeat (gloss. cod. R: -et). CAND. FULD. Eigil. I 2 *Eigil* -tus in Dei servitio fit monachus (RIMB. Anschar. 35 p. 69,17. cf. ANNAL. Plac. a. 1236 p. 474,16 [epist.] tu . . . in

- nostro servicio -eris). VITA Find. 12 *vir Dei* ab omnibus, quae mandi possunt, . . . se Domino -ante abstinuit. EKKEH. IV. bened. I 16,17 has pie contra tres (gloss.: furias) -a, Christe, fideles. pict. Mog. 518 tres pueros . . . -at quartus (gloss.: Dei filius). ANON. miseric. 84 confide in Domino et -are intus et foris. ALBERT. M. sent. 4,16,42 p. 630^b,14 aliquis non -tus bona conscientia. p. 630^b,18 prius est esse et vivere quam -ari in esse et vita. MENKO chron. p. 524,31 vigorem . . . animi . . . contemplatio celestium . . . -bat. saepe. v. et p. 1023,39.
- in malam partem**: HROTSV. Gong. 404 -ante suam (sc. coniugis) daemone duritiam. **2 c. colore quadam**: **a** *spectat ad annum addendum* (*expressius* i. q. *adhortari, erigere – ermutigen, ermuntern*; medial. i. q. *annum recipere, animo forti esse – Mut fassen, getrost sein*): PAUL. DIAC. Lang. 5,41 Cunincpert . . . omnium . . . corda sublato pavore ad sperandum victoriam -vit. FORM. Salisb. 11 qui se mutuis conloquiis non valent -ari. NOTKER. BALB. gest. 1,5 p. 8,1 abiectus ille (*clericus*) numine divino -tus . . . responsorum impositum. WIDUK. gest. 3,15 rex -tus amicorum gentisque propriæ presentia irritum fecit pactum. THIETM. chron. 7,21 fugientibus quibusdam ex nostris -ti hostes glomerantur. PAUL. AEGIN. cur. 251 p. 195,1 formidantem (sc. parientem) . . . -are (3,76,2 παρορμάν). CARM. Bur. B 179,4,1 tua (*Manitus, mea ed.*) me -at promissio. ANNAL. Plac. a. 1268 p. 525,2 rex missit suos nuncios . . . ad Gibillinos . . . -ando ipsos de adventu suo. saepe. **b** *spectat ad voluntatem concitandam*: **a** *in bonam vel neutrā partem*: BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 288,16 ad hoc quidam marchio . . . illum (*regem*) prae caeteris -vit. LAMB. HERSF. annal. a. 1075 p. 244,28 principes . . . ne a rege deficerent, suis exhortationibus -turus Anno egs. **B** *in malam partem* i. q. *instigare – aufhetzen*: Dudo hist. 3 p. 99,20 Arnulfus . . . comes dolosus . . . coepit regem -ari verbis fraudulentibus. BERNOLD. CONST. libell. I 5 p. 22,1 ipsi (*Sozomenistae*) . . . presbyteros ad contempnendos canones adeo -ant, ut egs. ANNAL. Plac. a. 1270 p. 546,36 milites . . . -bant homines ad faciendum omne malum. al. **c** *spectat ad fidem firmandam*: BEDA hist. eccl. 3,5 p. 136,6 quatinus . . . si fideles essent, in ipsa eos fide -ret Aidan. LIBELL. de conv. Baiuv. 8 imperator praecepit Arnoni . . . populos . . . in fide et christianitate praedicando -are. ALBERT. M. bon. 391 p. 212,41 ad manifestationem gloriae Dei ad -andam fidem ecclesiae. al. **d** *spectat ad imperium stabilendum*: BEDA hist. eccl. 4,26 p. 268,16 rex Victred . . . -tus in regno (HRABAN. epist. 15,4 p. 409,4 -tum esse Salomonem i. r. suo. al. v. et p. 1367,67. cf. Vulg. II par. 1,1). OTTO SANBLAS. chron. 50 p. 83,13 Otto rex conversis ad se principibus -atur. al. **B** *philos. c. sensu adiuvandi*: ALBERT. M. bon. 157 p. 101,53sq. exigitur, quod fortitudo habeat condiciones se -antes, sicut magnificentia -at in aggrediendo. 221 p. 134,15 actuum continendi et dispositionem ad continentum, quod -at potentiam continentiae. pol. 6,5^b p. 597^a,45 ex similibus unum quodque magis -atur. ibid. al. v. et p. 1366,4. **C** *publ. et iur. i. q. affirmare, approbare, sancire – bekraftigen, bestätigen*: **1** *de donatione, possessione*: TRAD. Frising. 626^a p. 534,26 (a. 837) quicquid ex parte hereditatis eorum habuerunt, cum iuramento super capsam corporis sancti Terterulini -are et confirmare voluerunt *viri nobiles*. CHART. Turic. 190 clerici . . . cum iuramento hanc (*proprietatem*) -verunt . . . in altare et capsa sanctorum. DIPL. Otton. II. 313 ut . . . legem a predecessoribus nostris . . . illis (*familis*) concessam . . . noviter eis concederemus atque -remus. al. **2** *de charta i. q. ratum facere – beglaubigen*: CHART. Basil. A II 168 (a. 1272) in cuius rei confirmationem . . . sigillo munitionis . . . litteram presentem duxi -andam. **3** *de electione i. q. assentire – zustimmen*: ANNAL. Ful. Ratisb. a. 883 p. 109,33 omni populo Romano unanimiter -ante Marinus . . . ordinari compactum est.
- adi. 1. confortans, -antis. (con)firmans, (cor)roborans – stärkend, kräftigend*: CONSTANT. AFRIC. grad. p. 347,20sq. **70** cortex cardami . . . stipticior est stomachique -ior (-atior ed.); minor maiore -ior (-atior ed.) est. WALTH. AGIL. med. 44 p. 154, 25 ut non de(n)tur nimis acetosa pontica, set con-

glutinativa et -ia. 135 p. 215,46 ut sit in eis (*medicinis*) virtus stiptica et -s. ALBERT. M. bon. 240 p. 143,72 quod posset obici de odore rosarum vel pomorum vel panis -is egs.

2. confortatus, -a, -um. *firmitate, robore, stabilitate praeditus* - gestärkt, gekräftigt, gefestigt: **1 spectat ad valetudinem**: Gloss. Roger. I A 1,25 p. 565,11 ut . . . membrum -um ad proprium redeat locum. ALBERT. M. sent. 4,12,6 p. 301^a,9 *vinum datur* -is iam infirmis. **2 spectat ad opes**: CHART. ord. Teut. 83 p. 65,36 (a. 1236) vidimus . . . domum hospitalis . . . ornatam et -am in servicio infirmorum. *compar. -ior (corrupt. e confortantior)*: p. 1368,70sq.

subst. 1. confortans, -antis n. *quod confortationem efficit* - (*Ver-*) Stärkung Bewirkendes: **1 corpor.**: **a de integrumento consolidativo**: ALBERT. M. animal. 12,136 nervi . . . descendentes non habent huiusmodi -ia se. **b de rebus reectoriis**: WALTH. AGIL. med. 10 p. 107,29 *tertia cura* est administrare -ia eorum (*melandcholicorum*). ALBERT. M. bon. 240 p. 143,77 non . . . omne -s solvit ieunium, sed -s per incorporationem. **c de vi auctiva**: ALBERT. M. caus. element. 1,2,6 p. 70,69 (ed. P. Hoßfeld. 1980) de -bus accessionem et recessionem maris. **2 spirit. de adiumento virtutis**: ALBERT. M. bon. 157 p. 101,52 difficillimum . . . indiget multis -bus.

2. confortatus, -i m. *qui confirmatus, roboratus est* - ein Gestärkter, Gefestigter: ALBERT. M. sent. 4,12,6 p. 301^b, 5sqq. natura hoc nutrimentum (*sc. vinum*) praeparat non -is, sed imbecillis ex aetate; sed istud sacramentum . . . non datur nisi -is bona conscientia. *ibid. al.*

***confosso**, -onis f. *actio transfigendi, confixio* - das Durchbohren, Niederstechen: BENZO ad Heinr. 2,18 p. 620,35 multi . . . eorum (*Normannorum*) interierunt vel -e armorum seu calcibus equorum.

confoveo, -fovi, -fotum, -ere. *script. -vi(te)*: p. 1370,3. **I proprie:** *A strictius i. q. calefacere, refocilare* - (er)-wärmen (cf. Gloss. II 493,1 St.-S. -ere bozzon): **1 in univ.**: AGIUS vita Hath. 20 manus fricare, pedes calefacere stomachumque -ere. EBO BAMB. Ott. 1,9 p. 21,18 (ed. J. Wikarjak. 1969) tepida eos (*pedes*) aqua -eri. METELL. peri-par. 3,41 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) calor curatur aequa, quo -atur *infirmitus*. *adde*: MANEG. ad Gebeh. 42 p. 383,25 que (*Abisag*) patrem eius (*Salomonis*) senescentem -bat. **2 de augendo calore**: FRID. II. IMP. art. ven. 2 p. 138,2 calor eorum (*falconum*) naturalis -bitur calore aeris. **B latius**: **1 amplexari, condere** - umfangen, bergen: CONR. EBERB. exord. 3,31 p. 219,28 (Series script. s. ord. Cist. II. 1961) de tantae reginae prae-sentia salutare Dei in gremio suo -entis in iubilum . . . excitati sunt monachi. *in imag.*: MEGINH. FULD. (?) Ferr. prol. p. 149,13 Ambrosios . . . gremio -et Moguntia, . . . Augustinos . . ., Gregorios (HROTSV. Gong. 526 quae [*Tul terra*] molli g. -et ossa sacra). **2 cura diligenti afficere, colere, curare** - hegen, pflegen, umsorgen (cf. Gloss. I 621,45 St.-S. -tum kizoganan. II 751,7 -ret brutti): **a de hominibus**: **a in univ.**: VITA Galli II 427 hic (*Iohannes*) Gallum . . . -vit amicis obsequiis. BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 303,45 in . . . leprosis . . . balneandis, -endis, vesiendis. **B de infantibus i. q. (e)nutrire, educare** - nähren, auf-, erziehen (*expressius i. q. blande tractare* - verwöhnen: l. 60): ALDH. epist. 7 (10) me . . . sub arctoo axe teneris -tum cunabulis. HUGEB. Willib. 1 p. 88,15 cum ille (*puer*) . . . blandis . . . nutrientiam adolacionibus . . . -tus atque enutritus ad triennium usque pervenit. VITA Mathild. II 6 p. 287,29 Mathildis -ens eum (*Heinricum*) omnibus deliciis. **al.** *per compar. vel in imag.*: HUGEB. Willib. 6 p. 106,10 usque dum illi (*nati*) -ti et de infantia erudit . . . usque ad . . . pubertatem perventi sunt. WENR. epist. 4 p. 290,15 iste apostolorum uberum alumnus . . . dum tanta -etur diligentia. **b de plantis**: **a in univ.**: CHART. Eberb. 245 p. 392,4 (a. 1226) quod nulli ville super ligna nemoris -enda statuere bannum . . . licet. **B recreare** - beleben: BOVO SITH. Bert. 4 salubri rore omnes segetes -tae adsurgunt.

II translate: *A tueri, protegere, favere* - in Obhut nehmen, (be)schützen, fördern, begünstigen (vigente hic illic

imagine fovendi, contegendi, e. g. l. 3,17): **1 obi. anim.**: **a gener.**: DESID. CAD. epist. 6 (ed. D. Norberg. 1961) nos . . . in sinu gratiae vestrae . . . paterno -ite affectu. FLOR. LUGD. carm. 7,18 hic (*Deus*) me . . . grata nimium -vit in umbra. **al. b publ. et iur.**: CHART. Sigeburg. 38 p. 82,14 (ed. E. Wisplinghoff. 1964; a. 1126) non dubium, quin . . . sint omni . . . diligentia -endi, qui egs. DIPL. Loth. III. 111 reli-giosi viri . . . in suis oportunitatibus cum . . . rebus suis . . . be(nig)nitate debita -endi (CHART. Naumb. 256 p. 239,33 ut religiosos . . . i. s. o. vel commodis pro posse nostro -amus). CHART. Hall. 135 p. 130,28 cum . . . religiosa loca nostre auctoratis teneamur presidio -ere (CHART. Meckl. 1036 civitatem . . . pacis p. -ere). CONST. II 304 p. 418,33 volentes . . . fideles regni nostri . . . modis omnibus -ere. 371 bonos . . . contra insultaciones malorum in sua iusticia -entes. CHART. Raitenh. 234 p. 193,24 si eos alis protectionis . . . -emus, qui egs. saepe. **2 obi. res.**: **a in univ.**: BOVO SITH. Bert. 15 quod (*bonum*) . . . -endum tem-poreque suo perducendum (*sic?*) praedixisse memini. **ALBERT.** M. sent. 4,27,7 p. 140^a,44 consanguinitas magis facit ad unitatem cordium -endam. **v. et p. 1367,61.** **b con-servare** - bewahren, erhalten: CONST. II 261 p. 360,9 (a. 1245) ut pacem et iustitiam . . . possis in . . . regno tuo . . . -ere. CHART. Sil. C 32 p. 318,17 que in longevam educanda sunt noticiam . . . -eri memoria litterarum. **B conciliare** - ge-neigt machen, gewinnen (*für*): EPIST. divert. Loth. 5 p. 216,43 quae (*Theutberga*) non pavidis . . . minis territa est nec amoenis -ta blanditiis. **C consolari** - erfreuen, erquicken: HEIRIC. Germ. I 4,412 pronam benedictio plebem -et. SYLL. Sangall. 15,36 animas . . . in aeterna requie -eri iubeas, oramus. ALBERT. M. nat. bon. 114 p. 45,13 (ed. E. Filthaut. 1974) spirituum beatorum visitatione et allocutione meruit -eri beata Virgo. **D alere** - Brutstätte sein (*für*): CARM. de Aquil. 12,3 (MGPoet. II p. 151) Aquilegia . . . -et demo-nia. **E tolerare** - (er)tragen: CHRON. Reinh. a. 1189 p. 544,18 qui (*Heinricus*) modico . . . tempore . . . tedia -vit exilio. **Dinter**

1. conftractio (-cio), -onis f. *script. -aci(o)*: ARS med. 7 p. 429,20.

1 proprie: **a actio frangendi, fractio** - das Brechen (cf. Gloss. I 586,3 St.-S. -em kipruht): **a in univ. de fractione panis**: ORDO Rom. 1,106 expleta -e oblationis. WALAHFR. exord. 23 p. 502,20 in -e corporis Domini. EKKEH. IV. bened. I 20,19 panis -o. BERNOLD. CONST. microl. 17 p. 988^C ad -em hostiae in ea (*patena*) faciendam. **al. B comminutio** - das Zerkleinern (*per compar.*): WOLBERO cant. 3 p. 1237^D dentes (cf. Vulg. cant. 7,9) eiusdem (*Scripturae*) explanatio sunt veluti grossae litterae -o. **b actio diffringendi, concisio** - das Durch-, Zerbrechen: **a in univ.**: CHART. Raitenh. 120 p. 109,2 (dipl. Frid. II.) pro -e sigilli. ADALB. AUGUST. Simp. 24 p. 249^b,21 ad cuius -is (*sc. circuli ferrei*) sonitum frater . . . mirari coepit egs. GESTA Ern. duc. II 33 p. 237,20 post lancearum . . . -em . . . res ensibus cominus geritur. **al. v. et p. 1163,46.** **B de aedificiis sim. i. q. dirutio, destructio** - das Ab-, Niederreißen, Abbruch: CHART. episc. Spir. 125 p. 142,32 (a. 1207) de -e muri. CHART. Rhen. med. III 1037 ex -e seu destructione . . . monasterii. CHART. ord. Teut. (Hass.) 226 p. 175,19 si . . . structura . . . molendini aliqua -e . . . fuerit corrupta. CHART. Stir. IV 355 pro recompensacione -is cellaris lapidei. CHART. Carinth. V 336 p. 209,6 de -e ca-stri. **al. C laesio** - Verletzung: **a in univ.**: PAUL. AEGIN. cur. 251 p. 195,24 omnia . . . facere leniter et absque -e (cf. 3,76,4 ἀπεριθλαστως) oleo infundentem locos. **B disruptio** - das Zerplatzen, (*Darmwand*) Bruch: ALBERT. M. animal. 25,16 serpens . . . interficiens die secundo cum corrosione epatis et -e (cum fractione Avic. can. 4,6,3,46) intestinorum. **2 meton.** i. q. *fractura* - Bruch(stelle): **a gener.**: PAUL. DIAC. Mett. p. 263,48 omnis illa (*sc. marmoris*) -o ita solida est, quasi antea divisa minime fuisset. **b medic.**: ARS med. 7 p. 429,19 ossis divisio . . . multas -cciones (-es H) acu-tasque abentes egs. **3 translate:** **a superatio** - Überwin-dung: RUP. TUIT. volunt. 26 (PL 170,453^C) ut . . . ex -e du-

[Sroder]

ritiae tuae (*sc. Pharaonis*) diseret omnis terra virtutem meam (*sc. Dei*). **b** *debilitas* – *Gebrechlichkeit*: CHART. Stir. IV 285 p. 169,37 (epist. papae a. 1268) *episcopus* ... *confactus senio* ... ministerium lingue amiserat et propter ... -em huiusmodi ad gubernandam ecclesiam ... inhabilis reddebar. **c** *afflictio, cruciatus – Bedrängnis, Qual* (*cf. Gloss.* I 521,59 St.-S. in -e innezzisale): REIN. LEOD. inept. 2 p. 601,39 anima ... -e resoluta ... meretur ... consolationem. ELIS. SCHON. viar. 12 p. 98,9 exultaverunt quasi in epulis athlete Dei in -bus suis. **d** *contritio, humilitas – Zerknirschung, Demut*: RUP. TUIT. Herib. 23,2 (ed. P. Dinter. 1976) qui intus Deo ... sese subicit in -e cordis (WOLBERO cant. 3 p. 1133^D per valde humiliati c. -em *eque*). WOLBERO cant. 3 p. 1134^A compassionis -e contritus. REIN. LEOD. triumph. prol. p. 583,36 contemplationi et -i deditus *pauperulus quidam*.

2. confactio *v. contractio*.

confactura, -ae f. *fractura, ruptura – Bruch*: CHART. Worm. 293 p. 197,11 (a. 1260) *vulnra vel ossium -e* (CHART. Babenb. 232 p. 41,21 si fuerit ictus ... sine effluxione sanguinis et sine o. -a). **v. ArchLatLex. 2. 1885. p. 272.**

confraga, -orum n. *loca aspera, dumetum – unwegsames Gelände, Gestrüpp*: BRUNO MAGD. bell. 27 p. 31,31 per -a silvarum ... fugiens. *in imag.*: EKKEB. SCHON. opusc. 4 p. 301,33 per spinas et -a passionum.

confraglo, -go v. conflago.

***confragor, -oris m.** *1 actio frangendi – das (Zer-)Brennen* (*cf. Ahd. Wb. I. p. 1328*): GLOSS. I 63,23 St.-S. -r kaphreh. **2 fragor – das Krachen**: PAUL. FULD. Erh. 2,5 p. 20,3 tanto *«cum fragore»* (-e var. l.) manus resilivit, ut omnes ... resilientem manum audirent.

confragosus, -a, -um. *1 adi.:* *a proprie de locis invisi* i. q. *asper, praeruptus, clivosus – holperig, abschüssig, steil*: MEGINFR. Emm. 15 (PL 141,984^B; a. 1030) *per loca -a* (OTTO FRISING. gest. 2,40 p. 148,17. al.). WALTH. TER. Karol. 28 p. 550,35 per -am graduum inequalitatem. NICOL. LEOD. Lamb. 23 (ASBoll. Sept. V p. 606^F) inter vastos et -os Ardennae saltus. REIN. LEOD. triumph. 1 p. 584,51 castrum ... singulare ... precipiti scopulorum et altitudine -a. CONR. EBERB. exord. 3,16 p. 185,22 (Series script. s. ord. Cist. II. 1961) *quod (flumen)* ... -o itinere ruens *eque*. *v. et vol.* I. p. 683,45. **b** *translate i. q. arduus, difficilis – schwierig*: COLUMB. epist. 5 p. 174,19 indulgete mihi talia -a loca tractanti, si *eque*. **2 subst. neutr.:** *loca praerupta – abschüssiges, steiles Gelände*: GLOSS. II 490,33 St.-S. -a stehelen. *ibid. al.*

***confragro, -are.** *bene olere – dusfen*: ALBERT. M. nat. bon. 284 (ed. E. Filthaut. 1974) *virgines in diversis aromatis* bus virtutum debent voluntari sic, ut caste -antes introducantur ad regem. *Sroder*

confrango v. confringo.

***confrater, -tris m.** *script. cumf. p. 1372,20.*
I frater – Bruder: *A gener.:* **1 strictius de germano**: CHART. Sangall. A 359 (a. 816/37) nos -es ... Adalcoz atque Otini una cum fratre nostro Keraloo tradimus *eque*. (TRAD. Frising. 1343. TRAD. Patav. 552. al.). THIETM. chron. 2,23 p. 66,33 -es, rex inquam et *episcopus*. 6,32 auxilio -is. al. TRAD. Udalr. August. 198 duos -es uterinos. WALTH. MARCT. hist. 31 erant duo milites et -es. *saepe*. *huc spectare vid.*: CHRON. Salern. 169 p. 173,9 imperatrix ... eum ... secum sedere iussit, quia ex consanguinitate erat ei ... coniuncta; agebat plane: '-r meus Gisulfe *eque*'. **2 latius de popularibus**: HEINR. LETT. chron. 27,1 p. 193,30 doluerunt omnes de -bus suis occisis. *ibid. al.* **B eccl. de cognato spirituali**: ALBERT. M. sent. 4,42,15 qui non suscipitur in sacramento (*sc. baptismatis*), non est filiolus, ergo non frater filiorum, ergo nec -r.

II consolidis – Mitbruder: *A gener.:* WIPO tetral. 314 propitietur homo -i crimen lapsi. NIVARD. Ysengr. 5,625 non vestra intererit -es pauperis esse. HEINR. LETT. chron. 30,5 p. 220,23 qui quondam persecutor christianorum, modo fit -r. al. **B eccl.:** **1 de clericis vel monachis:** *a respi-*

citur coniunctio personarum eiusdem gradus vel ordinis (interdum usu benevolo vel familiari de personis gradu inferioribus, e. g. l. 4.11. 14.40): **a de episcopis**: CONC. Karol. app. 3 p. 820,19 aderat sanctissimus -r noster Sergius

- 5 ... archiepiscopus. 22^A p. 196,24 synodale conloquium ... a -bus nostris episcopis ... est peractum *eque*. CAPIT. reg. Franc. 294,1 p. 422,18 ut *Herimannus* cum domino Wenilone ...; -e nostro et archiepiscopo suo, maneret. GUNTH. COL. diab. cap. A 3 absentibus aliis metropolitanis ... coepiscopis et -bus nostris (CHART. archiep. Magd. 62 p. 89,21 [epist. papae] -r et coepiscopo noster. EPIST. Hann. 46. al.). THIETM. chron. 5,44 qui (*antistes*) primus horum in ordine fuit -um. *saepe*. CHRON. Reinh. a. 1093 p. 527,40 (epist. papae) communicato -um nostrorum episcoporum cardinalium ...
- 10 **15 consilio. saepe.** *de episcopis praedecessoribus*: EPITAPH. var. II 71,8 ut -es Aureo collaterales efficit. **B de sacerdotibus**: CONC. Karol. 59 p. 784,31 ut unusquisque nostrum ... pro suis -bus ... XII cantet missas. ANSELM. Bis. rhet. 3,5 p. 171,11 cum ... ante domum -is tui ... stares. al. **γ de monachis**: FORM. Sal. Merk. 60 dilectissimis cum-bus nostris de cenobio illo. REGESTA Alsatiae 48 p. 306,4 (ed. A. Bruckner. 1949) Sigimarus abbas una cum -bus (*item de conventu*: EPIST. Teg. I 31 Gozpertus abbas cum suis -bus. CHART. Bund. 526 Chörnradus ... abbas cum consensu -um suorum. CHART. Burgel. 107 p. 127,8 dominis et -bus nostris. *saepe*). FROUM. carm. 7,1 salve, -r. VITA Walar. 3 (MGMer. IV p. 162,12) ut suis -bus (cum fratribus 2) regula et norma esset virtutum *adulescens*. CHART. Eberb. 463 p. 256,15 syndicus cum novem suis -bus, sive essent monachi sive conversi. **30 saepe. in fabula:** ECBASIS capt. 780 *pardus* unguitur in regem -um post quoque laudem. al. NIVARD. Ysengr. 7,91 -es ... vocabo meos. **δ de canoniciis**: DIPL. Karoli III. 146 p. 236,2 ut canonici ... licentiam habeant propriis alumnis vel -bus dandi *eque*. THIETM. chron. 3,11 *corpus archiepiscopi* ... flebiliter ... a -bus et ... a monachis susceptum. *persaepe*. CHART. Bund. 262 (epist. papae) -r vester (*sc. decani*) et concanonicus. DIPL. Conr. III. 203 (ed. F. Hausmann. 1969) eiusdem ecclesiæ maior prepositus et -es ipsius (*item de capitulo*: CHART. Solod. I 181. CHART. Bund. 602. al.). **40 CHART. Brixin. 140 ut ... feodium dilecto -i ... conferremus. saepe. adde:** DIPL. Heinr. III. 389 (spur. s. XII.) -es nostros ... canonicos pro statu regni ... pios oratores vere cognovimus. **ε usu vario**: CHART. ord. Teut. (Thur.) 16 p. 19,6 (a. 1221) -um nostrorum usi consilio (*cf. HEINR. LETT. chron. 26,7* erat ... cum fratribus milicie -r eorum, sacerdos H.). CHART. Livon. A I 429 p. 542,28sqq. frater Adam, prior fratrūm praedicatorum; frater Bernardus, socius et -r ipsius; frater Heinricus, guardianus fratrūm minorum; frater Valdericus, socius et -r eiusdem. al. **β respicitur relatio ad ordinem, societatem (accedit ad notionem q. e. monachus, canonicus, [religiosae familiae] sodalis – Mönch, Kanoniker, [Ordens-]Mitglied)**: **a de monachis**: DIPL. Conr. I. 23 ut ... monasterium Liuthario fidi nostro abbati eiusdemque cenobii monacho et -i ... concederemus. THIETM. chron. 6,41 p. 324,23 -es de monasterio Christi martiris Emmerammi. CHART. Babenb. 310 *oleum* ad -um eiusdem cenobii cibaria ... conienda. CHART. Solod. II 4 *plebanus* -r ibi est. al. **β de canoniciis**: DIPL. Otton. III. 251 pretitulati -es. TRAD. Frising. 1621 cum Eppone, ... -um ministro. DIPL. Loth. III. 55 p. 88,2 -es ibidem Deo servientes. TRAD. Scheftl. 239^A sacerdos nomine Engilbertus, -sancti Castuli. CHART. Bund. 760 omnes clericī et -es beati Laurentii. *saepe*. **γ de sociis fraternalitis clericorum (de re v. G. G. Meersseman, ZSchweiz-KirchGesch. 46. 1952. p. 8)**: CHART. Babenb. 230 p. 34,11 (a. 1220) clericī ... fraternalitatem ... observare volentes elemosinam ... a quolibet -um ... statuerunt ... congregari. CHART. Tirol. notar. II 527 quilibet -r dicte plebis singulam prebendam ... habere debeat. al. **δ usu vario**: CHART. Bund. 320 (a. 1150) qui (*episcopus*) ... regulam conversis et -bus ... ecclesie beati Remigii dederat (*cf. 741 p. 206,37 pro se et aliis -bus et consororibus*). CHART. Tirol. 543 p. 20,18 *episcopus* investitiv ... Conradum -em hospitalis sancte Marie

[Dinter]

Theutonicorum. CHART. Tirol. notar. II 459 p. 299,31 pro -bus predictoribus ordine. *saepe.* 2 de laicis conventui consociatis: CHART. ord. Teut. (Thur.) 16 p. 19,14 (a. 1221) quemcunque . . . in -em et oracionibus nostris se committentem reperimus. CHART. Burgenl. I 119 comes ibi (sc. in monasterio S. Crucis) voto -r fuerat. STATUT. ord. Teut. p. 53,3 que (lutra) . . . talibus -bus accesserint egs. 3 de sanctis: HINCM. ord. pal. 4 dicente Petro ad -es suos: 'egs.' STEPH. COL. Maurin. 4 maior ei (Maurino) nobilitas est -em esse martyrum. al. C publ.: 1 de sodalibus societatum civilium: a de sociis collegii opificum vel mercatorum: CHART. select. Keutgen 263,3 (a. 1231) quicunque nostram (sc. incisorum) fraternitatem intrare voluerit, cuius pater -r noster fuerit. 264,5 quicunque -um -em suum ad aures percusserit. CHART. Hans. 694 p. 245,17 nulli licet, ut vinum . . . faciat venale, nisi fuerit -r (sc. mercatorum de Middelburg). al. b de sociis collegii scabinorum vel senatorum: CHART. scrin. Col. A II 1 p. 292,41 (a. 1150/61) ambo . . . testimonium senatoribus et eorum -bus persolverunt. p. 293,16 acta sunt hec sub testimonio senatorum et eorum -um. CHART. Col. I 90 qui (viri) scabini sint vel -es scabinorum vel officiales Colonie. al. c de sociis sodalicii curae pauperum addicti (de re v. W. Peters, ZRGKan. 102. 1985. p. 327sqq.): CHART. scrin. Col. A II 1 p. 204,36 (a. 1209/15) quod Theodericus magister S. Spiritus et alii -es remiserunt domum. 2 de coheredibus vel consoribus: GREG. CAT. chron. I p. 248,10 quas (casas) tenent Stephanus . . . et Picco cum fratribus suis et -bus. p. 249,30sq. p. 251,11. ibid. al.

*confraternitas, -atis f. 1 communio precum - Gebetsgemeinschaft: CHART. Turic. 1742 (a. 1279) quas (orationes) . . . abbas et conventus . . . suam -am acceptantibus largiuntur. 2 collegium opificum - Zunft: CHART. Basil. C I 108 p. 77,11 (a. 1226) quinque solidos ad usus -e eorum, quod in vulgari dicitur zhunft, . . . persolvat. 199 p. 142,32 quicunque ex ipsorum (operariorū) opere hiis -is interesse voluerit. ibid. al.

*confraternitas, -atis f. 1 necessitudo fraterna - brüderliches Verhältnis: a eccl.: a cognatio spiritualis (inter baptizatum et filios compatrium intercedens) - geistliche Verwandtschaft (zwischen Täufling und Kindern der Paten): ALBERT. M. sent. 4,42,4 p. 473^b,17 -s . . . non contrahitur nisi inter puerum et puellam, quae suscipitur . . . in sacramento, et filios carnales suscipiunt. 4,42,15. b communio precum - Gebetsverbrüderung, -gemeinschaft (de re v. R. Molitor, Aus der Rechtsgeschichte benediktinischer Verbände. I. 1928. p. 55sqq.): CHART. Stab. 278 (a. 1174/92) notum sit cunctis . . . nos Indenses cum Stabulensis . . . antiquam habere -em (item inter conventus vel capitula): CHART. Hamb. 468 -is vicissitudinem servare. CHART. Hall. 361 damus -em. al.). CHART. Tirol. 584 p. 62,38 ut . . . Arnoldius et eius uxor Minna in -em nostram reciperentur (item inter monachos vel clericos et laicos: CHART. Basil. A I 312 p. 472,28 in -em et participationem orationum. CHART. ord. Teut. [Thur.] 16 p. 18,42 se -i vel oracionibus . . . committere. CHART. civ. Hild. 306 canonici . . . plenam nobis -em dederunt. al.). adde: CHART. Babenb. 230 p. 34,33 (a. 1220) ut -i predictorum clericorum (sc. archidiaconatus) possent adnumerari ministeriales (de re v. p. 1372,63sq.): ibid. al. γ meton. in allocutione fere i. q. caritas fratera - etwa: Brüderlichkeit: CHART. Rhen. med. I 286 p. 338,30 (epist. papae a. 1009) postulasti a nobis, quatinus pallii usum tue - concederemus. b publ. i. q. status sodalis (collegii) - Mitgliedschaft (in einer Zunft oder Gilde): CHART. select. Keutgen 263,6 (a. 1231) quicunque fratrū pannos in domo sua parare consuevit . . . aut cesset aut -is sue expers erit. CHART. Hans. 694 p. 245,12 -em . . . acquirere. p. 245,20 nisi ibidem -em mercatorum habuerit. 2 consociatio fraterna - brüderliche Gemeinschaft: a eccl.: a de ordine ecclesiastico: CHART. Tirol. 543 p. 20,25 (a. 1202) ecclesia ad honorem Dei . . . et -is . . . hospitalis Theutonicorum . . . fundata. ibid. iterum. b de sodalicio curae pauperum addictio ('Bruderschaft', cf. S. Reicke, Das deutsche Spital und sein Recht im Mittelalter. I. 1932. p. 209sqq.

221sq.): CHART. Gosl. II 70 (a. 1260) -em, quam ipsi (confraates ecclesiae s. Johannis) . . . in subsidium pauperum . . . contraxerunt. ibid. al. b publ.: a collegium opificum vel mercatorum - Zunft oder Gilde: CHART. Basil. C I 108 p.

- 5 77,16 (a. 1226) si in eadem (sc. pellificum) -e consortes esse voluerint. CONST. II 156 p. 193,15 cassamus cuiuslibet artificii -es seu societas. CHART. Hans. 694 p. 244,28 concessimus hec instituta . . . i mercatorum Middelburgensem in perpetuum duratura. al. *huc spectare possunt etiam exempla infra (l. 125sqq.) allata.* b de parte tribus i. q. phratria - Phratria (ni accipitur pro collegio opificum secundum usum mediaevalem): ALBERT. M. pol. 3,1^e p. 210^b,5 vocat senatus -es et artificum societas. 5,6^b p. 493^b,31 quod . . . rescripta . . . tabellioni reponantur penes -es (p. 1309^a,12 κατὰ φρατριῶν) et contubernia artificum. ibid. al.

*confratrica, -ae f. script. comf.: CHART. Laus. 242 p. 234,13.

1 communio precum - Gebetsverbrüderung, -gemeinschaft: CHART. Carinth. I 502 p. 386,28 (a. 1226) pro adipiscenda -a

20 fratrū nostrorum, Gurcensium canonicorum. CHART. ord. Teut. (Hass.) 304 p. 229,15 cum . . . fratres domus Teuthonice . . . nos in suam -am . . . reperirent. 2 consociatio fraterna - brüderliche Gemeinschaft: a eccl.: a de congressu consuetudo clericorum i. q. collatio - Konferenz (de re v. G. G. Meersseman, ZSchweizKirchGesch. 46. 1952. p. 35qq.): HINCM. syn. a. 852 (PL 125,777^B) de collectis, quas geldonias vel -as vulgo vocant (inde REGINO syn. caus. 2,441 p. 386,24). b de societate clericorum laicorumque in parochia instituta i. q. fraternitas - Bruderschaft (de re v. H. F. Schmid, ZRGKan.

25 30 77. 1960. p. 225q.): REGINO syn. caus. 2,5,86 percunctandum de -is et fraternitatibus societatibus, qualiter in parochia agantur. CHART. Laus. 638 (a. 1219) pro . . . vi denarii reddendis -e luminaris. CHART. Helv. arb. 38 p. 64,23 statuimus, quod -a operis ecclesie . . . restauretur. b publ. i. q. collegium opificum - Zunft: CHART. Basil. C I 388 (a. 1260) cum fere quolibet genus hominum . . . qui dicuntur . . . hanndtwerchlute, . . . -as habeant vulgariter dictas zumfite. ibid. al.

35 30 3 collecta (eleemosynarum) - Kollekte, Sammlung: CHART. ord. Teut. 314 p. 284,35 (epist. papae a. 1221) -as vestras, quas facere potestis cottidie, ipsorum (fratrum hospitalis Teutonicorum) -is . . . nullatenus preponentes (sim. CHART. Nuremb. 325. CHART. Wirt. VI 1649. al.).

*confratreli, -is m. sobrinus - Vetter: ERCHEMB. CAS. hist. 53 ut -es (-tuelas cod.) suos caperet vel . . . occideret.

40 45 confremo, -ere. (alta voce) indicare - (laut) kundun: TRANSL. Firmini (MGScript. XV p. 805,9; a. 962/72) dum . . . omnes clerici pari consensu . . . in episcopi sententiam concessionis idque velle ratumque fore -rent.

*confrendo, -ere. cum frendore consurgere - aufbrausen: LAMB. WAT. annal. a. 1169 p. 551,18 populus tuus ut fumus et quasi arena maris de omnibus insulis -et ad honorem nominis tui, Domine.

confrequentatio, -onis f. 1 crebritas - Häufigkeit: CHRON. Andag. 3 p. 11,4 ex -e (-quotientie A) commeandi.

55 55 c. sensu continuationis (spectat ad Psalt. Rom. 117,27; cf. ThLL. s. v.): HINCM. Remig. 5 p. 269,35 in -e dies sollemnis constituitur, cum in lacrimas . . . mens movetur. RATHER. serm. cen. Dom. 5 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p. 102) in -bus . . . id est in usu vel in consuetudine. 2 cursus - Zulauf: VITA Norb. II 29 p. 1277^D nullus . . . tantum favorem ad populum tantamve -em obtinuit. spectat ad caeremoniam: LAND. MEDiol. hist. I 3,30 p. 96,22 corpus Arialdi summis cum letaniis magnisque exaltationibus plurimisque -bus . . . humatum est.

60 65 65 *confretus, -a, -um. promptus, confidens - kurz ent-schlossen: CHRON. Erf. mod. a. 1219 p. 223,26 peregrini . . . ante tempus passagii -i recedentes agonistas Christi in summo reliquerunt periculo ([ex OLIV. hist. Dam. 30 ante tempus consueti passagii]: CHRON. Reinh. a. 1219 p. 594,5). Dinter

70 *confribilis, -e. friabilis - bröckelig: AENIGM. super turb. 7 p. 497^a,1 in favillarum hypostasin -em.

confribatio, -onis f. script. -iga- (var. l.): p. 1375,30. [Sroder]

1 *proprie i. q. actio (inter se) fricandi, attritus - das (An-einander-) Reiben, Reibung: a in univ.: a spectat ad res:* ALBERT. M. cael. 2,3,1 p. 143,89 (ed. P. Hoßfeld. 1971) in corpore, quod dissolvit motus per -em partis ad partem. caus. element. 1,1,1 p. 51,18 (ed. P. Hoßfeld. 1980) ex -e cuiuslibet sphaerae superioris ad inferiorem egs. 1,2,1 p. 59,43 sonare caelum ex motu -is. 2,2,2 p. 97,65 ignis . . . generatur ex -e vaporum et venti. *ibid. al. v. et p. 859,7.* **β** *spectat ad partes corporis:* PAUL. AEGIN. cur. 3 aspersione nitri . . . et -e (3,1,3 ἀνατριψης) utendum. ADALB. AUGUST. Simp. 28 post -em palpebrarum. ALBERT. M. animal. 1,280 ut lenius coniungatur spatula spinae et non faciat -em. 2,53 in hiis, qui dura mastificant . . . evaporat materia dentium propter -em. NOTULAE Wilh. Cong. 216 ex -e crani fracti ad piam matrem. 1415 in itineribus ex -e natis ad natem fit excoriatio. *al. spectat ad genitalia:* MAURUS (?) anat. II p. 31,21 membra virilis. ALBERT. M. nutrit. 2,2 p. 340^b,26 lac, quod loco spermatis est, . . . per -em emittuntur. animal. 9,6 in illo, qui nullam in inguine facit -em. 15,113 accidit delectatio propter -em. *ibid. al. cf. ALBERT. M. summ. theol. II 17,110,1 p. 313^a,7* -o seminis ad nervos sensibiles. **b c. colore quodam:** **a** *defricatio, actio abstergendi - das Abreiben, -wischen:* HIST. mart. Trev. 18 haec (*tabula*) . . . multa . . . setae porcinae -e . . . purgata. ALBERT. M. animal. 22,83 cum . . . ungurit equus, . . . custodiatur, ne unguentum . . . -e corporis deleatur. **β** *actio infriandi - das Einreiben:* MATTH. PLATEAR. gloss. p. 384^E facta -e palati cum hac medicina. **γ** *actio conferendi - das Zerreissen:* GLOSS. med. p. 66,9 dum lapis maior fuerit et natura sibi ipsi cauculos confriacaverit, . . . tunc de ipsa -e (-iga- L) scabra sua vesica dimittit. **2** *meton. i. q. frumentum - Einreibung:* ALBERT. M. veget. 6,132 cum . . . ponitur mastix in -bus (confectionibus A) liquidis egs. **3** *translate i. q. contentio - Reiberei:* RATHER. epist. 10 p. 53,2 variis . . . -bus non solum exossatum modo, sed et enervem.

***conflicatura, -ae f. scobis, pulvis (testae contritae) - Abrieb, Mehl (von zerriebenen Tonscherben):** MAPPAE CLAVIC. 146 p. 217,8 vitrum . . . fricandum est . . . super hastulum ligneum in -a testae antiquae, quae (om. ed., que cod. Sf. 32^r) fit in cote cum aqua.

1. confrico, -avi, -atum, -are. script. -iga(tus): GLOSS. II 309,45 St.-S. **form.:** -friz(us): 1,59. -icit(us): GODDESC. SAXO gramm. 1 p. 403,13 nisi '-o' . . . faceret praeteritum 'avi' . . . , semper '-icitum' et '-icitus' . . . faceret.

1 *proprie i. q. fricare (inter se), terere - (aneinander-, ab-)reiben (cf. GLOSS. I 726,19 St.-S. -antes riphante. IV 200,10 -o uuriou): a in univ.: a de rebus:* COMPOS. Luc. D 23 -a bene utres. MAPPAE CLAVIC. 42 sumis stagnum et digitis -as egs. ELIS. SCHON. vis. 3,31 p. 85,41 metallum, quanto fortius -atur, tanto nitidius . . . efficitur. ALBERT. M. meteor. 1,1,11 p. 489^b,41sq. emicat ignis e -tis corporibus . . . et -ta calescunt. p. 489^b,44 plumbeum in hastali ab arcu proiectum -tum ad aerem liquescit. p. 489^b,49. *al. β de partibus corporis:* NOTKER. BALB. gest. 2,12 p. 74,5 -tis auribus. RICHER. REM. hist. 3,88 nudatos pedes sedentis (*ducis*) . . . -bant. VITA Anselmi Luc. 67 -to . . . oculo ad lapidem, quo tegitur sancti corporis arca egs. PAUL. AEGIN. cur. 2 locum nitro aspergens . . . et -ans (3,1,2 ἀνατριψης) usque ad ruborem. ANSELM. GEMBL. chron. a. 1115 manus. ODO ERN. duc. 2 p. 318^B Heinricus . . . stridens -xis dentibus. ALBERT. M. animal. 1,622 in . . . loco, in quo membrum -atur ad membrum aliud . . . aduritur pellis. 8,39 cervi -ant (cf. p. 611^b,16 κυώμενοι) cornua ad eas (*arbores*). THEOD. CERV. chirurg. 2,10 p. 148^D partibus nasi vulnerati prius . . . modicum -tis ad hoc, ut melius coniungantur. *al. γ de anim. (fere ref.):* HILDEG. phys. 5,33 p. 1238^A anguis . . . super harenam se -at et ita cutem suam amittit. ALBERT. M. animal. 5,7 aliqua . . . genera animalium . . . -ant se . . . in loco exitus seminis. 5,14 animal . . . quod dicitur rasor, . . . coit dorso verso ad dorsum et -at (cf. p. 540^b,12 παρατριβόμενα) se fortiter. 6,78 pisces magni coire videntur et -ant se ad ventrem. 8,224 quaedam aves -ant se super terram in cinere egs. 9,7 quanto plus coit puerilla aut etiam manu se -at egs. *ibid. al. v. et vol. I. p. 368,54.*

b c. colore quodam: **a** *extergere - ausreiben, -wischen:* WILH. HIRS. const. 1,84 p. 1011^B ut . . . bene in fundo ipse calix -etur. **β** *infriicare - einreiben:* ANNAL. Egm. a. 1190 corpus . . . imperatoris exenteratum . . . sale diligenter -tum egs. **γ** ALBERT. M. animal. 3,171 -antur (cf. p. 522^a,8 τριβουσι) mamillae earum (*caprarum*) . . . cum urtica. 4,84 *piscatores* -ant (p. 534^a,19 περιαλέσφουσι) ora cavernarum per salsa egs. *al. γ* *fricando permiscere - verreien, -rühren:* ANTIDOT. Glasg. p. 142,18 -bis fortiter et postea inponis medicamen. **10** CONSTANT. AFRIC. coit. 16,63 (ed. E. Montero Cartelle. 1983) platicimini, semenis eruce ana 3 x . . . tere et cerne et -a . . . cum butiro. **δ** *limando addere - gefüllt hinzufügen:* ALBERT. M. miner. 4,5 p. 89^b,2 *argentum* -tum speciebus aliquibus vel etiam commixtum valet spiritualibus. **ε** *conterere, friare - zerreien, zerbröckeln:* VITA Rimb. 8 p. 86,43 panem comminutatum terendo seu manibus -ando. ALBERT. M. miner. 1,2,1 p. 14^a,19 aliquando . . . -atur in sabulum *lapis*. veget. 2,59 quando . . . computruit in eis (*plantis*) caro materialis et . . . exsiccatur, comminuitur tunisionibus et -atur et excidit. 6,328 hic (*flos*) -tus puniceo tingit colore. *ibid. al. v. et p. 1375,29.* **2** *in imag. vel translate:* **a** *fricando calefacere, foovere - warmreien, erwärmen (loci spectant ad Greg. M. in euang. 11,1; cf. Gloss. II 263,25 St.-S. -tus i. kiuuarem vel kiheistu): FORM. epist. III 6 p. 527,35 quasi -te ad studium bone operacionis incalescimus (MIRAC. Conr. Const. 2 lector . . . ex his [*miraculis*] ad amorem coelestium . . . quasi -tus incalescat. *al.*) **b** *inflammare, incitare - entflammen, begeistern:* FOLCUIN. Lob. 37 ceteros accendens quo potuit devotionis ardore -vit. **c** (*cum horripilatione*) *perstringere - (mit Schauern) überlaufen:* GONZO Geng. 33 p. 795,27 febres . . . suis frigoribus et caloribus -ando et conquassando et conterendo me . . . coangustant. **d** (*e)rodere, irritare - schmerzlich berühren, (arg) zusetzen:* ANSELM. LEOD. gest. 23 Ratherii nonnulla apud nos multo sale condita habent opuscula, quo hodieque auditorum conscientias acerbe solet -are.*

2. confrico v. 1. confrido.

conflictio (-xio), -onis f. **1** *de actione confricandi i. q. attritus - das Auf-, Aneinanderreiben:* TRACT. de caus. mul. 54 dencium -xio (cf. Cass. Fel. 77 -xio, confixio; v. ThLL. IV. p. 236,33 s. v. conflictio) et stridor. **2** *de actione constringendi:* **a** *coartatio - Verengung:* ALBERT. M. (?) animal. quaest. 4 app. 20 p. 152,70 fuit -xio pori. **b** *restrictio - Stauning:* ANTIDOT. Sangall. p. 79,26 sive nimietatem sive -em sanguinis patiuntur.

45 **conflictus** v. conflictus, configo.

***confrigesco, -ere. frigidum fieri - kalt werden:** HROTSV. Agn. 396 cinis ipse suis -endo (-frigendo M) favillis . . . expers omnis factus fuit . . . caloris.

***confrigido, -are. refrigerare - abkühlen:** ALBERT. M. meteor. 2,3,11 p. 576^a,14 de aquis introeribus *in mare* multum -antur per vapores elevatos in aerem.

1. confrido (-co), -xum, -ere. *frigere, torrere - rösten, (aus)dörren* (cf. GLOSS. III 231,37 St.-S. -co gerosten vel geherten. 298,4 -o. 315,41 -co): **1 c. sensu amburendi (spectat ad Vulg. lev. 6,21; in imag.):** THIOFR. serm. Willibr. 8 (OrgVerChristlKunstLuxemb. 15. 1885. p. 88,15) in sartaginis fixura -xam similam . . . Domino optulit. **2 c. sensu (ex)urendi (spectare vid. ad Itala psalm. 101,4 [v. ThLL. s. v.], ni subest confringere):** NICOL. BIBER. carm. 895 (ed. Th. Fischer. 1870) mors est ventura, que -et (confringit var. L) tua crura.

60 **2. confrido** v. 1. confrico.

***confringibilis, -e. fragilis, friabilis - zerbrechlich, zerkleinerbar:** ALBERT. M. meteor. 4,2,18 p. 773^b,13 sunt tringinta octo opposita, et haec sunt . . . frangibile et non frangibile . . . , -e et non -e.

1. confringo, -fregi, -fractum, -ere. script.: cun-AGNELL. lib. pont. 64 p. 323,22. 127 p. 361,23 cunfrigerunt. v. et p. 1378,13. **cumf:** COMPOS. Luc. Y 31. v. et p. 1378,51. -frang(o): p. 1377,7.9sq. 13.69. p. 1378,57. **form.:** *imperf. -fregebat:* CHRON. Noval. 3,21 p. 103,52. **perf. -frig.:** 7.68. p. 1377,52. **?depon.:** p. 1378,45.

I proprie: A strictius i. q. frangere, diffingere - (ab-, durch-, zer-, in Stücke) brechen: 1 c. sensu dividendi: a in univ.: a gener.: ALDH. ad Acirc. 2 p. 67,13 collectis buccellarum crustulis in frusta -tis (cf. EKKEH. IV. bened. I 20,17 -tus sit panis . . . benedictus). BEDA hist. eccl. 3,6 p. 138,20 qui (*rex*) . . . discum -i . . . praecepit. al. **B liturg.** ORDO Rom. 1,102 ut -frangunt (-ant var. l.) acolythi hostias (BERNOLD. CONST. microl. 17 p. 988C. al.). 3,4 pontifex . . . oblationes, quas -frangere (-ere var. l.) solus debet, ponit in patenam egs. (15,146. ibid. al.). 4,60 ut -franguntur oblatae. al. **b comminuere, conterere, friare - zerkleinern,** zerreißen, zerbröckeln (cf. GLOSS. II 682,58 St.-S. pinso i. fruges -o vel knito): COMPOS. Luc. A 29 vitri massam -frangis minutatim et . . . conflas. TURBA phil. 13 p. 123,5 si argentum vivum . . . leni igne -atis. THEOPH. sched. 3,28 attenuatum . . . nigellum mitte in vasculum . . . et -ens cum malleo . . . , donec minutissimum fiat egs. al. **medial.**: TURBA phil. 10 leni imponite igni, donec tabulae -antur. **c intercindere - zerlegen, abtragen** (cf. l. 34sgg.): CHART. Gottwic. 10 p. 19,32 (a. 1096) qualiter ego . . . episcopus altare . . . -i et in loco, quo . . . competentius visum est, transpositum . . . dedicavi. **2 c. sensu delendi:** a in univ. (medial.: 1.26sg.): a gener.: PAUL. DIAC. Mett. p. 263,43 cum . . . trabis . . . corruisset, marmor . . . ita -egit, ut in duabus illud partibus . . . divideret. AGIUS vita Hath. 10 signum ecclesiae . . . cecidisse et -tum esse. HROTSV. Sap. 5,25 -to vase. THEOPH. sched. 2,23 ne super nudum ferrum a calore -atur vitrum. CHRON. Ottenb. p. 619,4 baculus . . . in manu ipsius . . . est -tus. al. **per compar.** v. p. 1378,43. **B publ. et iur. c. notione adnullandi:** CHART. Sangall. A 882,11 (a. 1240) in cuiuscumque potestate aliquis falsus denarius inventus fuerit, in frusta -tus reddatur eidem (CHART. Altenburg. 180,17 monetarius nullum denarium Aldenburgensis monete -et). **b concidere, diruere - zertrümmern, zerschlagen, zerstören** (de aedificiis interdum i.q. rescindere - abbrechen, -reißen, e.g.l. 43sgg.): ALDH. ad Acirc. 13,3 viribus horrissonis valeo (*sc. ventus*) -ere quercus. HUGEB. Willib. 4 p. 100,14 postquam illa (*urbs*) -ta fuerat. CONC. Karol. 44B p. 481,13 imagines sanctorum. THIETM. chron. 7,44 -tis a tali impetu domibus. ADAM gest. 3,46 p. 190,2 cruce . . . altare . . . et calix . . . -ta sunt. ANNAL. Zwif. I a. 1129 monasterio . . . -to. CHRON. Sigeb. cont. (MG Script. VI p. 439,14) naves . . . fecit -i. HEINR. LETT. chron. 10,13 p. 44,7 arbores apum -erant. CHART. civ. Erf. 237 pontem lapideum. CHART. Merseb. 379 p. 314,14 si . . . prepositus . . . capellam sancti Ioannis -ere voluerit. saepe. in imag.: ALDH. epist. 4 p. 486,7 huius excusationis propugnaculum . . . apostolicae castigationis ballista solo tenus dirutum conquassare et -ere nitar. **c discindere - durch-, zerreißen:** a gener.: TRANSL. Godeh. 2 p. 644,44 ut . . . funem, quo suspensus fuerat, -ret. in imag.: ALDH. ad Acirc. 2 p. 66,3 nisi quis . . . infidelitatis frena in frusta -erit (-frigerit var. l.). **B publ. et iur. c. notione adnullandi:** CHART. com. Mansf. VII 99 (a. 1271) instrumenta recipiemus in . . . prepositi . . . presentia -enda. v. et p. 25,16. 964,72. **3 c. sensu laedendi:** a in univ.: LEX Frision. 22,24 si brachium ictu supra cubitum -tum fuerit. THIETM. chron. 6,9 p. 284,26 -tis cruribus. MIRAC. Annon. 3,42 (Siegburg. Stud. IV. 1967) cervice . . . -ta. al. in imag.: GERHOH. psalm. 31,5 p. 46,7 'dum configitur spina mea' (*Vulg. psalm. 31,4*), dum -itur dorsum meum flagris acutis. v. et p. 1376,60. **b de poena rotae:** a obi. membra: VISIO Godesc. A 26,13 (ed. E. Assmann. 1979; c. 1190) membris singulis singillatim rota -tis. CAES. HEIST. Engelb. 2,17 p. 281,13 brachiis et cruribus . . . securi -tis. al. **B obi. homines i. q. membris in rota fractis punire - rädern:** VISIO Godesc. A 26,11 (ed. E. Assmann. 1979; c. 1190) sententia datur in eum in rota -endi eum. CHART. Livon. A I 77,2 si latro captus fuerit, rota -atur. NARR. de Gron. 33 p. 68,25 ut illi duo . . . in rotis -rentur (-frangerentur B corr. ex configerentur). al. **B latius:** 1 elidere, contundere - zerschmettern, zerquetschen, schwer verletzen (cf. l. 61sgg.): FROUM. carm. 19,35 -endus erit ceu . . . peducla sub unguę. WALTH. TER. Karol. 28 caput

eius singulis illis gradibus -erunt. OTTO FRISING. gest. 2,40 p. 148,35 ex collisione hinc inde saxorum -tus membratimque disceptus. MIRAC. Annon. 3,6 (Siegburg. Stud. IV. 1967) ruit iuvenis totusque per interiora -tus pro mortuo illatus est. **5 al. alleg.:** HRABAN. univ. 18,5 p. 503A -tis testiculis est, qui virides sensus adversus vitia non habet. **2 effringere, apri- riendo diruere - aufbrechen, gewaltsam öffnen:** WILLIB. Bonif. 8 p. 51,14 -tis librorum repositorii. FROUM. carm. 11,40 firmemus vectibus aulas, ne . . . ullus -at de hostibus ursus. **10 Hist. mart. Trev. 18 ut . . . nullus locus daretur eam (cryptam) -endi. DONIZO Mathild. 1,1040 fit -ta per iram regia.** ?diripere - ?ausplündern: AGNELL. lib. pont. 171 p. 388,13 omnes gazas ecclesie cunfregit. CASUS Gall. cont. 15 thesauros. **3 excidere - herausbrechen, -hauen:** CHART. Rhen. med. III 807 (a. 1244) quarum (*vinearum*) superior habet iornalem cultum et desuper modicam partem de rupe -endam egs. **4 offringere, proscindere - umbrechen, -pfügen:** ALCUIN. carm. 1,83 (in imag.) vomere . . . Latios -erat agros Gregorius. **5 perrumpere - durchdringen, -brechen:** JULIAN. **20 TOLET.** Wamb. prol. si . . . nemora ut leo fortissimus pectore -isti. **6 impingere, sistere - im Aufprall hemmen:** ALBERT. M. caus. element. 1,2,6 p. 72,42 (ed. P. Hofstfeld. 1980) quando impetus eius (*maris*) est -tus egs. **7 superveniendo turbare - störend überlagern:** ALBERT. M. bon. 480 p. 251, 15sq. -unt se in anima *imagines* . . . , sicut undae multae -unt se in aqua. anim. 2,3,19 p. 127,82 (ed. C. Stroick. 1968) circuli aquae ex opposito venientes se collidunt et -unt (p. 127,90sq. c. lati *aeris percussi* ex o. v. se tangunt in parte, quae est quasi punctum, et ibidem unum -t aliud, sed arcus in aliis partibus se nec tangunt nec -unt, et in illis est soni figuratio egs.). ibid. al.

II translate: A gener.: 1 superare, conculcare - überwinden, bezwingen: a in univ.: ALDH. ad Acirc. 2 p. 69,4 redemptoris nostri nativitas . . . mortis imperium . . . -egit. **35 HROTSV.** Agn. 198 antiqui fraudes hostis. DPL. Otton. III. 304 p. 731,5 ut . . . in divino ovili virulentas proserpentes astutias . . . divinis -rent suffragiis *principes*. THANGM. Bernw. 43 p. 777,22 pertinaciam animi illius (*Willegisi*) digna invectione -egit rex. EKKEH. IV. bened. I 19,90 *Christus* in cruce -egit . . . Leviathan (cf. 19,98). CARM. Bur. B 24,11 conterramus, -amus carnis desideria. GERHOH. psalm. 34,22 p. 380, 29sq. fortem regni mei potentiam cuncta sibi obstantia -entem, sicut virga ferrea -ere potest vasa fictilia. al. **b c. colore quadam:** a vincere - besiegen: LIBER hist. Franc. 16 p. 264,25 (rec. B) quem (*Gundobadum*) cum . . . i (-ere var. l.) non potuissent. PETR. BIBL. hist. a. 840 (MGScript. I p. 417^b, 45) fratres . . . contra eum venientes -egit *Hludatharius*. CARM. Bur. B 50,13,1 nostrae postquam acies . . . sunt -te. **B flectere, (ad concedendum) impellere - erweichen, (zum Nachgeben) verlassen:** AGNELL. lib. pont. 54 p. 315,27 si vultis me plus sermonibus cum-ere, ut egs. TRAD. Brixin. 142 Ogo . . . dilectione Altuvini . . . -tus . . . premium . . . donavit. BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 298,2 qua ille commonitione . . . coartugis et vix -tus . . . vinctos Dei solutos . . . abire consensit. al. **γ confundere - verwirren:** FORM. Senon. II add. 5,14 (ed. G. J. J. Walstra. 1962) nolite, domne, . . . prudentis vestras non -frangat mentis *falsator*. **8 humiliare - erniedrigen, demütigen:** GERHOH. psalm. 33,21 p. 303,18 sic ut cotidie -untur, qui de sua virtute gloriantur. **2 debilitare, conficere - aufreiben, schwächen:** WILLIB. Bonif. 8 p. 52,20 superstites . . . accolae praesentibus -ti malis aeterna . . . tormenta devitaverunt. CHART. Bund. 1077 p. 40,6 (a. 1277) ut fratres . . . recreatione . . . foverentur nec oportet . . . fratres -i . . . per montana. v. et p. 1371,4. **consumere - verzehren:** NORB. IBURG. Benn. 27 p. 890,42 aetatem . . . confectam . . . morbis . . . hic -egit Benno. **3 affigere, vexare - quälen, plagen:** HROTSV. gest. 404 quam (*plebeculam*) plus . . . fovit . . . amore quam . . . iussis -ret artis. **B publ. et iur. i. q. irritum facere, non servare - ungültig machen, verletzen, nicht (ein) halten:** DPL. Karoli M. 76 p. 110,31 neque . . . ea, que in hoc privilegium continentur, -ta nec . . . irruptum sit. CONST. Constant. 287 (ed. H. Fuhrmann. 1968) haec,

{Sroder}

quae . . . concessa sunt, refragare aut -ere. DIPL. Ludow. Inf. 64 p. 195,7 donacionem. EPIST. Hann. 45 quod si factum per te -itur aut minus ratum redditur. TRAD. Ratisb. 672 hanc legem. EPIST. Wibald. 299 treugas . . . incendiis et rapiinis in nos . . . inpudenter -egit. DIPL. Frid. I. 46 p. 77,18 (ed. H. Appelt. 1975) mercato Mogontię . . . -to et contaminato. CHART. Bern. I 5,131 p. 521,39 hostagium. al. v. et vol. I. p. 968,25. *absol.* i. q. *contra venire - zu wider handeln*: CHART. Rhen. med. II app. 15 p. 409,36 (a. 1220) si quis autem -erit, componet . . . secundum quod sententia dederit.

adi. confactus, -a, -um. 1 *fractus, diruptus - ge-, zerbrochen: a proprie:* CHART. Raitenh. 120 p. 108,3 (dipl. Frid. II.) sigillum eidem scripto appositum erat pro maiori parte -um. b *in imag.:* WALTH. SPIR. Christoph. II 5,9 erige -os . . . contos. CARM. Bur. B 41,26,6 licet . . . iacturam reparari -e navicule. v. et vol. I. p. 1360,3. 2 *laceratus - zerschunden:* CAES. HEIST. Engelb. 2,8 p. 264,14 vultum eius (*martyris*) cruentum atque -um. VITA Mariae rhythm. 3260 fuerunt pedes Iesu . . . corrossi propter iter plurimum multumque -i.

subst. 1. **confringens**, -antis m. *destructor - Zerstörer:* v. p. 1194,67.

2. **confactus**, -i m. *homo debilis - Gebrechlicher:* VITA Mariae rhythm. 3850 gressum . . . restituit Jesus claudis et -is (*postea: contractis*).

3. **confactum**, -i n. *quod fractum est - das was zerbrochen ist:* VITA Bonif. II 1 p. 92,13 (*in imag.*) ut -a solidaret Bonifatius. Sroder

2. **confringo** v. configo p. 1318,58.

confixio v. confictio.

confixus v. 1. configo, 1. confrico.

***confrontatio** (-cio), -onis f. *confinium, terminus - Grenze:* CHART. ord. Teut. (Thur.) 148 (a. 1260) centum iugera lignorum . . . cum -cionibus suis per foveas a vicinis lignis distincta. **adde:** CHART. Naumb. 151 p. 132,15 (a. 1140 [spur. s. XV. ?]) cum agris . . . superioris campi, habentes . . . circa -ciones suas in longitudine a molendino . . . usque ad viam . . . tricentas . . . , deinde continuando viam . . . ad limitares lapides confrontantes campum huiusmodi et campum antique Ratscha . . . centum . . . virgas mensurales (*inde* CHART. ord. Teut. [Thur.] 226 p. 177,5 [spur. s. XV.]. cf. *notam ed.*).

[*]**confronto**, -are. *terminare - ab-, begrenzen:* v. l. 39 (s. XV.?).]

***confruor**, -i. *communiter frui, condelectari - mitgenießen, gemeinsam Genuß haben (an):* ALBERT. M. eth. 9,2,2 p. 572^b,11 qui . . . talia vult provenire alteri propter hoc, quod ipse in illis delectetur et -atur, . . . non amicum dicimus. 9,3,5 p. 597^b,4 amici gaudent coesse et continue -i bonis.

confuglio, -fugi, -ere. *script. -gir.: p. 1380,42sq. form.:* stirp. prae. : *imperf. -geb(ant): l. 57. partic. -gen:* l. 66. *perf. -i(i): l. 56. 59. p. 1380,8. 32. 44. al.*

I *intrans:* A proprie i. q. (*re)fugere - Zuflucht suchen, sich flüchten, fliehen:* 1 *strictius de anim.:* a gener.: a in univ. (*interdum i. q. properare - sich eilig begeben, e. g. l. 56sq.:*) VITA Elig. 1,30 -iit (-it var. l.) ad eum tremebundus custos. ARBEO Corb. 27 domui -gebant. ANNAL. Nazar. a. 786 (Scrin. Friburg. I. 1971. p. 159) Thuringhi . . . timore perterriti ad corpus beati Bonifacii . . . -ierunt. CAPIT. reg. Franc. 132 prae. p. 261,21 homines propter iniquam oppressionem . . . de partibus Hispaniae ad nos -erunt. 204,7 ab uno in aliud regnum. 233,10 si servi aut ancille . . . inter partes -erint. 278,3 p. 344,24sq. si . . . fiscalinus . . . in fiscum nostrum -erit vel colonus de immunitate in immunitatem -erit. WIPO gest. 12 p. 33,24 illuc. EPIST. Reinh. 28 fratre nostro R. ad vos -ente (-gente cod.). DIPL. Frid. I. 531 p. 475,8 (ed. H. Appelt. 1979) qui (*homines*) ad civitates -erunt, ne dominis suis servire cogarentur. FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 116,32 aves . . . timore avium rapacium ad aquas -unt. saepe. *in imag.:* HROTSV. Bas. 191 mortiferum peccati linque profundum necnon ad certum pietatis -e portum (THEOD. TREV. mirac. Celsi 15 ad tutissimum b. Eucharii p.

. . . -i. cf. l. 29). OTTO FRISING. gest. 2,25 p. 130,9 sub Mediolani -i (sc. Terdona) alas. **B expressius de actione ordinis monastico se iungendi:** DIPL. Frid. I. 130 p. 219,43 (ed. H. Appelt. 1975) quisquis . . . seculum proponit relinquere

- 5 et ad meliorem vitam ad idem cenobium -ere. b publ. et iur.: a de actione asylum petendi: CONC. Merov. p. 2,20 de homicidis, adulteris et furibus, si ad ecclesiam -erint (-ierint S), id constitutimus observandum eqs. (LEG. Wisig. 5,4,17 conperimus . . . servos vel ancillas ad e. . . -ere. 9,3,4 si debitor . . . ad e. -erit. CONC. Karol. 36,39. al. v. et p. 1381,32. cf. CONC. Merov. p. 92,3 ad ecclesiae septa. LEX Alam. 3,1 intra ianuas ecclesiae. CAPIT. reg. Franc. 83,8 in atrium ecclesie. al.). LEG. Wisig. 3,3,2 ad episcopum vel ad altaria (9,2,3). CHART. ord. Teut. 307 (epist. papae a. 1220) ad domos predictorum fratrum. al. impers.: CARM. var. III A 6,6,66 (MGPoet. V p. 621; s. X. ex.) panditur hoc (sc. templum) solum, quo -atur, asylum. **B de actione in castellum refugiendi (de re cf. p. 1381,38sq.):** DIPL. Otton. I. 27 ut . . . abbates . . . bannum habeant super homines, qui ad . . . coenobium et ad civitatem circa illud debent constructam -ere. 2 latius: a de cursu stellae: HERM. CARINTH. essent. 1 p. 132,15 (ed. Ch. Burnett. 1982; a. 1143) hec (*Venus*) . . . violente viciniam . . . vitans infra solem mediantem -it. b de motu pedis i. q. declinare - ausweichen: v. p. 1145,8. B translate (vigente hic illic imagine refugii, e. g. l. 29,37): 1 gener. i. q. recurrere (ad), salutem, auxilium petere - seine Zuflucht nehmen (zu), sein Heil, Hilfe suchen (bei, in): a ad auxilium hominum: RUOTG. Brun. 40 ut ad se (Bruno-nem) quasi ad tutissimum portum -rent omnes. EPIST. Teg. I 30 44 ad vestrum solatium -imus. al. b ad adiutorium Dei, sanctorum: CONVERS. Afrae 6 p. 59,9 qui ad eius (*Christi*) fidem et gratiam -erunt (-ierunt var. l.). RIMB. Anscar. 24 p. 53,20 ad Domini misericordiam. THIETM. chron. 2,19 Gero . . . senex . . . ad Deum cum omni suimet hereditate -it. 35 8,10 ad sanctos intercessores. DIPL. Heinr. IV. 325 sub cuius (*Mariae*) protectionem et nos -imus ad Spirenssem aecclesiam. WIGAND. Waldg. 14 itum est ad arma orationis, -ens ad Dominum sub asilum turris fortitudinis. al. adde: DIPL. Karoli III. 89 p. 146,15 ad cuius (*Alexandri martyris*) limina -imus cuiusque intercessionibus eqs. cf. p. 1379,59. c ad remedia spiritualia: IONAS BOB. Ved. 3 ut . . . ad baptismi gratiam -iret. 7 p. 316,8 qualiter ad . . . medicamenta vere fidei christiani descant -ire. HEITO Wett. 4 capit. p. 267 ad precem et lectionem. VITA Corb. 18 p. 619,22 ad penitentiae -ierunt (-erunt var. l.) remedia. BERNH. CONST. can. praef. p. 473,20 -endum esset in sententiam Domini eqs. al. d ad subsidia argumentandi: GODESC. SAXO gramm. 2 p. 458,10 sed ne forte -as ad id, quasi putes distinguendum trina sub distinctione eqs. MANEG. ad Gebeh. 55 p. 406,33 ad . . . mendacio rum presidia -unt. remissius i. q. allegare - sich berufen (auf): v. p. 1381,68. e ad arma: WALTH. SPIR. Christoph. II 5,213 ad gladii capulum -it. in imag.: DIPL. Heinr. IV. 476 p. 649,1 *Bertoldus* ad suę defensionis arma -ens. 2 spec.: a publ. iur. canon. i. q. se convertere (ad), adire - sich wenden (an), sich begeben (zu, in, unter): a in univ.: CONC. Karol. 3B,12 presbyteri ad vicinum episcopum -ant iuxta canonum statuta. DIPL. Otton. I. 47 -ant fratres . . . ad nos seu ad quemcumque successorum nostrorum. al. **B de tutela, defensione:** CONC. Merov. p. 114,12 si quis sacerdotum spredo suo pontifice ad laici patrocinia . . . -erit. TRAD. Frising. 1474 (a. 1078/91) qualiter quedam nobilis femina . . . it sub tutelam sancte Marie et tradidit se ad altare eius. CHART. Monast. 7 (QuellErörtBayerGesch. N. F. XX. 1961) monachi ad vestrae (sc. papae) maiestatis -unt defensionem (cf. 8). al. **γ de appellatione:** HINCM. epist. I 169 p. 154,6 pro examinis renovatione ad se (sc. papam) reclamantis et -antis cum sua clamatione . . . episcopi. remissius: GESTA Rom. eccl. I 8 iudices responderunt se ulterius non posse illum condempnare, qui ad iudicium papae -isset. **δ de donatione:** DIPL. Conr. III. 198 p. 358,36 (ed. F. Hausmann. 1969) si . . . cuiuscumque condicionis persona cum alladio suo ad prefatum monasterium nisi nostra permissione -ere pertimuerit. b

(Hellmuth)

mus. i. g. transire (ad) - übergehen (zu) : ANON. ton. Schneider p. 113,18 cantus deuteri cum nequeat in eius cursu cantari, compellimur ad eius affinalem -ere.

II trans. i. g. in tutum transferre - flüchten, retten : AMADEUS LAUS. hom. 4,191 (ed. J. Deshusses. 1960; s. XII.) -ite ... viscera vestra ad ecclesiam catholicam ..., quia egs.

subst. configiens, -entis m. 1 proprie: qui refugit, asyrum petit - einer der Zuflucht sucht, Asylsuchender : CAPIT. reg. Franc. 3,14 nullus -s (fugiens var. l.) foris antedicta loca ... se ducat. LEG. Wisig. 9,3,1 ne ad ecclesiam -s abstrahatur egs. al. v. et vol. I. p.1110,6,12. b qui trans-fugit, transfuga - einer der überläuft, Überläufer : CONC. Rem. 35 capit. (MGScript. III p.659,16; a.991) de -bus ad hostes. 2 translate i. qui (auxiliū petendi causa) adit - einer der sich (hilfesuchend) wendet (an) : DIPL. Otton. I. 11 p. 98,28 affectum ad nos -um perducere ad effectum (CHART. Heinr. Leon. 125 p.181,28 omnibus a. n. -bus ... conferre ... consilium et auxilium. al.). DIPL. Frid. I. 19 p.33,35 (ed. H. Appelt. 1975) omnes ad sinum nostrę misericordię -es.

1. confugium, -i n. ?fem. -a: l.36. plur.: l.58.

I refugium, perfugium - Zuflucht (locut. -um facere i. g. refugere - Zuflucht suchen, nehmen) : A proprie: 1 de actione configiendi: a gener.. FORM. Sal. Bign. 23 homo vester ... ad nos -um fecit. ANNAL. regni Franc. a.777 in partibus Nordmanniae -um fecit Widochindis una cum sociis suis. CAPIT. reg. Franc. 256 praef. p.259,2 quorum (Hispanorum) progenitores ... iugum ... gentis Sarracenorun evitantes ad eos (sc. Barcinonenses) fecere -um. DIPL. Otton. I. 350 p.481,15 si ... homines vestri in ducatis nostris -um fecerint. al. b publ. et iur.: a spectat ad ius asylum petendi : CAPIT. reg. Franc. 7,4 si ad ecclesiam -um fecerit (Lex Alam. 3,1 [rec. B] si quis homo ad e. -um f. [configurit var. l.]. LEG. Lang. p.172,4 si ... servus ... in e. Dei -um [-om 2, cf. p.106,5; refugium 10] f. Lex Baiuv. 1,7 si culpabilis aliquis -um ad e. f. [ad e. fugerit var. l.]. CAPIT. part. Saxon. 2 si quis -am [sic?] f. in e. al.). NICOL. I. epist. 99,95 hi, qui ad templum Christi -um faciunt. al. b spectat ad ius in castellum refugiendi (de re v. W. Schlesinger, Mitteldt. Beiträge z. dt. Verf.-Gesch. 1961. p.162. 177sqq.). DIPL. Arnulfii 32 p.48,20 ut homines eius (ministerialis) ... urbem aedificant et ... ad semetippos defendendos cum rebus suis illuc -um faciant. DIPL. Otton. I. 222^a p.306,26 iubemus, ut omnes Sclavani, qui ad predictas civitates -um facere debent, ... addecimationem ... ad sanctum Mauritium persolvant. 2 de facultate configiendi: AGOB. epist. 5,7 p.169,14 date sunt XL due urbes ad habitandum et VI -i, id est simul XL et VIII civitates (de asylo, cf. Vulg. num. 35,6sq. Ios. 21,21.27. al.). ANNAL. Quedl. a.1013 p.82,18 in monte ... hiatus terrae patuit ipsi templo minas ruendi praebens et incolis ... spem -i ... auferens. HELM. chron. 25 p.48,26 presidia, in quibus -um habebat Buthue. 3 de loco refugii: DIPL. Karoli III. 160 p.260,32 quas (res in Italia sitas) ... abbas ... fratribus ... ad eorum -um et necessaria subministranda ... reddidit. p.261,5 villae ... ad supplementum seu -um fractum collatae (inde DIPL. Otton. II. 233 p.262,25. DIPL. Otton. III. 289 p.714,21). expressius i. g. receptaculum - Schlupfwinkel: PAUL. DIAC. Lang. 2,4 habitacula humana facta fuerant -a bestiarum. B in imag. et translate: 1 in univ.: a gener.: LEG. Wisig. 12,2,14 p.422,11 dum quispiam Hebreorum ... in catholicam -um fecerit fidem. HEITO Wett. 5 angelus ... laudavit -um eius, quod ad Deum ... studio psalmodiae ... fecerat. ANNAL. Fuld. Altah. a. 898 rex ... marchiones suos ... parti, quae ad se spem ac -um habuit, auxilium ... transmisit. PETR. DAM. grat. 30 p.62,4 pereundi necessitas illis imponitur, quibus ... nullo salutaris -i remedio subvenitur. GEBEH. SALISB. ad Herm. 25 p.274,9 ratione et auctoritate deficientes ad iuramenta -um faciunt (configiunt var. l.). al. spectat ad sepulturam: VITA Liutg. I 35 ad quas reliquias ... Hildigrimus ... nec non et Gerfridus ... pio -o se sepeliri iusserunt. CARM. imag. 29,4,6 quem (praesulem) iunxit celis festum sancti Michaelis, fecit -um cuius ad hospicium. CHART. Mog. A II 653 p.1062,5

(ed. P. Acht. 1971) quicumque ... velit ad ... monasterium tale habere -um, ut ibi sepeliatur. b publ. et iur.: CAPIT. Saxon. 10 qualiscumque ex ipsis (malefactoribus) ad regium (sic?) potestatem -um fecerit. CHART. Heist. 77 (a.1236) si

5 quis ... eos ... iniuria molestare presumperit, -um habebunt ad nos. v. et p.943,62. 2 c. colore quodam: a petatio - Ansuctus: EPIST. Col. 2tit. -um et deprecatio cleri et populi Colonensis ad provinciales episcopos. b praesidium - Schutz: CHART. Friburg. 55 (a.1234) religiosas sorores ... sub nostre protectionis -um manu misericordie suscepimus.

II fuga - Flucht (locut. -um facere i. g. fugere - fliehen, entlaufen): FORM. Andec. 51 servo meo ..., quem mihi -o fecit. FORM. Senon. I 49 ipse (serviens) -um fecit. CAPIT. reg. Franc. 233,10 si ... iudex ipsis fugitivos suscepit et eos reddere negaverit et exinde aliud -um fecerint. al.

2. configulum v. coniugium.

*confugus, -a, -um. extorris - auf der Flucht befindlich, heimatlos: CARM. de Godeh. 20 (MGScript. XI p.221; cod. s. XIII.) -a, naufraga, plebs vaga letificatur. Hellmuth

20 confulgeo, -ere. in imag. i. g. fulgentem apparere - im Glanz erscheinen: BRUNO QUERF. Adalb. A 34 (ed. J. Karwasinska. 1969) se potentibus ambo boni (Adelbertus et Georgius) -ent (uterque bonus affulget S) crebris miraculis (inde B 34 -ent [fulgent var. l.]).

*confundator, -oris m. socius conditor - Mitgründer, -stifter: CHART. Bern. I 5,120 p.509,23 (c.1212) ea, que eidem cenobio a nostris progenitoribus eiusdem loci fundatoribus et episcopo Rödolfo Basiliensi -e ... sunt collata.

25 confundo, -fudi, -fusum, -ere. script. cof.: p.1384,14. form. stirp. perf. -fund(i): p.1384,17. usu refl.: p.1383,60sqq. intrans.: p.1383,40.

I in unum fundere, (com)miscere - zusammenschütten, (ver)mischen, vermengen (cf. GLOSS. II 652,65 St.-S. -itur

35 gemiscituvirdit. III 419,28 -retur zesamine gemischet. al.): A proprie: 1 in univ.: WIPO tetral. 257 post dulces acidos ... -ere gustus. RUD. TRUD. epist. p.332,2 reliquiae ... hae sunt: ... de ferro ... eius (s. Gereonis) gladii -so cum ... cineribus vestium. p.332,8sq. quae omnia simul -sa album

40 quoque prius illum (cinerem) -erunt. HUGO HONAUG. hom. 2,77,4 (ArchHistDoctrLitt. 42 [34]. 1967. p.245) album nigro -itur et fit pallidum. ALBERT. M. animal. 23,91 accipe ... ebulum, rutam, malvam ... et omnia simul trita et -sa fac

45 bullire in vino. THADD. FLORENT. cons. 40,66 ex quinque substantiis ad invicem -sis. al. v. et p.1386,2. 2 c. colore quodam: a conflare - (zusammen)schmelzen, sintern:

THEOPH. sched. 3,31 pondera duas partes argenti ... et tertiam cupri ... et -e. 3,90 quod (ferrum) effossum ... frangitur et in massas -itur. HERM. CARINTH. essent. 1 p.90,13

50 (ed. Ch. Burnett. 1982) tamquam metalla diversa -sa simul ex una fornace in diversas fistulas discurrentia. al. b immiscere - beimischen: WALAHFR. hort. 206 dapibus ... aconita ... -unt (gloss. L: commiscent). B translate: 1 gener.: FLOD. hist. 4,53 p.599,2 -sum erat fasque nefas. GERHOH. psalm. 64 p.446,29 qui ea, que Deus coniunxit, separant, vel, quae ipse disiunxit ac distinxit, in unum -unt.

55 2 theol.: a de haeretica conceptione naturae trinitatis vel duarum naturarum filii: LIBER diurn. 84 p.101,16 proprietates naturarum Christi -ere vel extingere. HROTSV. Sap. 9,4 nec unitate personae diversitatem naturarum -ens Christus. Hugo HONAUG. hom. 2,54,6 (ArchHistDoctrLitt. 42 [34]. 1967. p.227) in uno quodam subsistente singulare et solitario tres personas -it Sabellius. 2,77,4 p.246. b de falsa conceptione unionis corporis cum anima: ALBERT. M. summ. theol. II

60 13,77,1 p.69^a,28 sic simul -rentur corpus et anima et neutrum remaneret, quod erat prius. II (per-, dis-)turbare - durcheinanderbringen, verwirren (cf. GLOSS. I 670,8 St.-S. -sum est irvuerset ist. II 233,51 -it kirret. 240,6 -it cetruobit. al.): A strictius: 1 proprie: a in univ.: WALTH. SPIR. Christoph. II 1,178 quos (agros) quodam refluxus -udit tempore Nilus. diffundere - auf-, durcheinanderwirbeln: WALAHFR. Mamm. 16,34 ut totas -at

[Antony]

flamma favillas. **b de hominibus ordine soluto discurrentibus**: ANNAL. Xant. a. 864 p. 21,7 ceteri . . . vix consensio navibus -si redierunt ad suos. BERTH. (?) annal. a. 1079 p. 322,26 fugaci vix reversione inde . . . -si valde discedebant. al. **adde**: AUDRAD. carm. 3,2,306 sese . . . retrorsum certam impingunt -sis gressibus. **c de vultu sim. (accidente notione ruboris)**: ALDH. virg. II 1240 -sus fronde. HROTSV. Sap. 4,5 vultum tyranni -amus. **2 translate**: **a conturbare** - in Verwirrung stürzen: **a in univ.**: ALDH. ad Acirc. 9 p. 81,7 quatenus . . . nullum . . . explosae collisionis chaos . . . lucem scandentes -at aciemque legentis obtundat. HRABAN. epist. 23 p. 429,29 ne lector forte auditorem -at, cum nescierit, quis hoc vel illud ediderit. RIMB. Anscar. 26 p. 56,33 error nimius ac perturbatione corda hominum -erat. VITA Heinr. IV. 5 p. 21,33 conventus procerum -sus procinctum solvit. al. **B horrore, stupore afficere, consternare - entsetz, bestürzt machen, aus der Fassung bringen**: CAND. FULD. Egid. II 14,42 saepe . . . stropha mentem -it inanem. HROTSV. Gall. I 12,4 -or audiendo. WALTH. SPIR. Christoph. II 5,211 Nicea . . . exiluit tepidas -so principe flamas. VITA Heinr. IV. 12 p. 39,22 attoniti -sique de morte in mortem ruebant. al. **y dolore, desperatione afficere - verzagt, verzweifelt machen**: HROTSV. Sap. 5,13 non -or, non contristor. **δ taedio afficere - unwillig, überdrüssig machen**: HROTSV. Cal. 3,3 -or . . . diutius tecum verba commiscere. **e accidente abl. i. q. afficere, capere, completere - befangen machen, erfassen, erfüllen**: OTFR. carm. 1,15 metu et dubio. RIMB. Anscar. 26 capit. p. 16,19 errore. WALTH. SPIR. Christoph. I 6 illuminatur ecclesia gentili cecitate -sa. HERM. IUD. conv. 9 p. 97,16 (ed. G. Niemeyer. 1963) non considerans hanc confusione, qua de proprio errore -rer, Deo placere. al. **b pudore, ignominia afficere - beschämi, betreten machen, beschämen, bloßstellen, mit Schande bedecken** (cf. GLOSS. I 760,14 St.-S. -at krescente. II 292,28 -itur piscoltan; medial. [intrans.: l. 46] i. q. erubescere, αλογύεσθαι - sich schämen, Beschämung empfinden [cf. GLOSS. I 723,22 St.-S. -sus fuerit scametsich]): **a in univ.**: LEG. Burgund. const. I 44,2 actuum suorum vilitate -sa vidua adultera. CAND. FULD. Egid. I 5 p. 225,15 ut . . . nos deridendo -as. GODESC. SAXO theol. 22,1 p. 295,29 -atur et conticescat convicta Nestoriana pravitas. RIMB. Anscar. 19 p. 41,1 ab erroribus vestris -imini (p. 41,20 ut . . . de suis e. -antur). CONST. I 4 p. 7,16 ut . . . ipse Hebreus, si noluerit esse christianus, -sus et repudiatus de vestro regno abscedat. IOH. ROM. Od. 2,15 (MG Script. XV p. 588,6) *Iohannes episcopus* spe desolatus accipiendi ordinem pontificatus -bat tercio Romanum reverttere. HROTSV. Cal. 9,14 nimium -or . . . super gravi impietate mea. CONR. HIRS. dial. 1478 poete satirici non -untur in lectoris facie viceio orationis stilo procedere. CHART. march. Misn. III 95 p. 76,30 (epist. papae) legitimam uxorem meam . . . dimisi et propter hoc filios meos filiasque -udi. **saepe. v. et p. 1390,9**. **B corripere - zurechtweisen, rügen**: CONC. MEROV. p. 4,15 si aliqui sacerdotum . . . minus sollicitus . . . extiterit, publice a conprovincialibus episcopis -atur. **y redarguere - widerlegen**: HROTSV. Sap. 5,34 gnara sum te argumentose -ere. **δ convincere - überführen**: DIPL. Otton. III. 394 p. 826,4 huius (scripti) . . . ostensor cum verecunda fronte recedat -sus. **e eludere - brüskieren, vor den Kopf stoßen**: RUD. TRUD. gest. 9,4 devictis et -sis abbatibus. **ζ refl. i. q. se accusare, compungi - sich anklagen, sich demütigen**: CAES. HEIST. mirac. I 3,27 scripto se . . . -ere . . . sicut poenitentes. VITA Herm. Ios. 38 per talia verba . . . se in semetipso -ere . . . solebat. **c perverttere, labefacere, infringere - in Unordnung, ins Wanken bringen, untergraben**: LEG. Wisig. 12,3,1 p. 430,2 ut . . . nova sic ordinantur, ne preterita citra rationem videantur -ere. AGNELL. lib. pont. 60 p. 320,26 disciplina cun-itur, divina pracepta calcantur. DIPL. Otton. III. 389 p. 820,7 -sis (-fosis I) . . . papaticis legibus. WIPO gest. 33 p. 52,13 a Saxonibus pacem . . . -i. VITA Heinr. IV. 7 p. 26,24 filius imperatoris . . . profanavit ius, -udit ordinem. CHART. Stab. 139 p. 284,2 (dipl. Heinr. V.) iure regni -so. al. **B latius**: **1 laedere, detrimento affi-**

cere, debilitare - (be)schädigen, beeinträchtigen: **a de hominibus i. q. opprimere - bedrängen**: WIPO gest. 30 p. 49,27 homines . . . multum -bantur hoc algore. **b de rebus**: **a corporeis**: DIPL. Heinr. II. 322^a p. 408,8 ecclesiam rapinis et 5 incendiis -erunt (cf. BERTH. [?] annal. a. 1075 p. 280,32 aecclias Dei . . . -ere et diripere). HILDEG. caus. 2 p. 161,6 duritia ac sanguis . . . iecoris . . . per totum corpus hominis se diffundit et carnem ac cutem eius -it (cf. p. 173,7 si de aliquo flegmate . . . auditus hominum -itur. al. ALBERT. M. 10 sens. 1,14 p. 34^b,33 contingit, quod, qui diu stetit in carcere tenebroso, si subito educatur . . . ad lumen solis, -itur visus eius et excaecatur). CHART. Turic. 1387 p. 101,14 ut . . . via . . . ab omnibus monde servetur . . . nec per ipsam ducatur . . . aliiquid, per quod eadem via possit destrui vel cof-i. **inficere, polluere - verfärbten, verunreinigen**: v. p. 1382,40. **B incorporeis**: BONIF. epist. 73 p. 148,17 si . . . famam gloriae tuae coram Deo et hominibus -eris (-funderis var. l.). **2 perdere, pessum dare - zuschanden machen, zugrunde richthen, zunichte machen (pass. i. q. perdi, pessum ire - zuschanden werden)**: **a de hominibus**: **a in univ.**: WALTHARIUS 20 553 hostes . . . -ere nostros. THIETM. chron. 7,71 qui (*patricius*) . . . dupl. ulcione . . . -itur. CHART. Aquens. 166 p. 410,27 (ed. E. Meuthen. 1972; dipl. Heinr. V. spur.) si . . . aliquis pro culpa ab advocate deprehensus fuerit, consilio ministrorum debet eum tractare, non penitus -ere. al. **B usu bibl.** (cf. Vulg. psalm. 24,3, 30,2. al.): PAUL. DIAC. carm. 4,1,29 Christe . . . spes sola tuorum, qua quisque innixus numquam est -sus ab aevo. HROTSV. Gall. I 12,8 qui (*autor*) in se sperantes non patitur -i. al. **b de rebus**: **a corporeis**: AUDRAD. carm. 3,4,223 aurum seu gemmae vel bis sex milia divum -sa ut fumus pereunt sub luminis ictu. WALTH. SPIR. Christoph. II 6,10 ut pereat -so plasmate plastes. **alch.**: ANON. miseric. 312 *ignis* vadet super eum (*sc. venenum*) et -et. PS. CALID. lap. p. 399 si dares ei (*lapidi*) 25 minus de istis bibimentis, -retur. **B incorporeis**: HROTSV. Pel. 271 testis -udit ludicra regis. THIETM. chron. 4,73 p. 216,28 perversorum conspirationem. 6,29 nostri . . . eiusdem (*Baldwini*) nimiam presumptionem ex improviso irruentes -unt. **usu bibl.** (cf. l. 25sq.): AUDRAD. carm. 3,4,244 Deus 30 -ens omnia vana, que mendax serpens iussu dictavit amaro. HROTSV. Pafn. 1,20 stulta mundi elegit Deus, ut -ret sophistica (cf. Vulg. I Cor. 1,27).

III fundere, effundere - ver-, ausgießen (cf. GLOSS. II 179,66 St.-S. -it firgvitzit [*per pravam* *interp.*, spectat ad 45 Greg. M. past. 1,9]): **A proprie**: LEX Baiuv. 6,2 si sanguinem fuderit (-erit, effuderit var. l.). **B translate i. q. (simul) edere - (zugleich) erschallen lassen**: WALTHARIUS 184 horrendam -unt classica vocem.

adi. confusus, -a, -um. **I in unum fusus, commixtus, coniunctus - zusammengeschüttet, vermischt, -mengt, -eint** (cf. GLOSS. I 73,36 St.-S. -a gagozan. II 342,41 -a zasammane kamiskit. 417,46 -a mixta zasamanagigangani): **A proprie**: **1 gener.**: **a in univ.**: HROTSV. Pafn. 12,6 laudet illum (*Deum*) caeli concentus . . . atque -ae aquarum gurgites. **vastus - wüst**: WIGAND. Waldg. 16 erat . . . ibi pre affluentia aquarum -a et cenolenta assiduitas. **B conflatus - zusammengeschmolzen**: ARNOLD. LUB. chron. 4,12 p. 174,27 qui (*manlat*) nec totus sit aureus nec totus cupreus, sed quasi de -a et vili constat materia. **2 philos. et natur.** 50 **i. q. rudis, informis - roh, gestaltlos (fere de chao, de semine: l. 62)**: RUP. TUIT. omnip. 18 (PL 170,468C) ut de parvo eodemque informi et -o semine formetur . . . homo. ALBERT. M. sent. 2,12,1 p. 231^a,37 si . . . omnia facta sunt in materia -a tantum, tunc nihil erat distinctum (2,14,1 p. 258^a,14 distinctio materiae -ae. summ. theol. II 11,47 p. 523^a,16 fluitanti et -ae materiae. *ibid. al.*). **B translate**: **1 gener.**: GERHOH. aedif. 14 p. 145,2 -a sunt regalia et aecclasiastica. ANON. IV. mus. 2 p. 49,32 (ArchMusWiss. Beih. IV. 1967) eae (*syllabae*), quae dicuntur cum proprietate et sine perfectione, erant primo -e quadquoad nomen. **2 theol.** (*de haeretica conceptione naturae trinitatis vel duarum naturarum filii*): MANEG. c. Wolfs. 14 p. 74,20 (ed. W. Hartmann, 55

1972) ut filius Dei . . . nascetur . . . factus caro non -a natura, sed Dei et hominis una persona. HUGO HON AUG. hom. 2,76,2 (ArchHistDoctrLitt. 42 [34]. 1967. p. 245) nullae . . . partes vel integrae vel continuae vel -ae . . . in Deo sunt. 2,77,1 unitas . . . divinae substantiae non est integra, non continua, non -a, non aggregata (2,77,2 'unitatem -am' dicit Hilarius [trin. 8,41], quae nascitur ex partibus -is. *ibid. al. v. et p. 1158,34. 1386,29.*) 3 philos. i. q. indistinctus, indeterminatus - undifferenziert, unbestimmt, verschwommen: ALBERT. M. sent. 2,16,2 p. 288,38 -a similitudo non ducit in rem nisi confuse. div. nom. 11,9 p. 414,36 (ed. P. Simon. 1972) *pax divina* commisces res 'ad invicem secundum non-confusam (PG 3,949^C ἀσύγχρονος) ipsarum unionem'. animal. 3,156 malum . . . nec malum esset nisi per aliquid boni, quod est sparsum et -um et omnino imperfectum in ipso. metaph. 11,1,8 p. 470,63 (ed. B. Geyer. 1964) quaecumque fiunt, procedunt ex indeterminatis et -is incoationibus suarum essentiarum, quae inditae sunt materiae. *ibid. al.*

II (per-, dis)turbatus - durcheinandergebracht, verwirrt, verworren,搅乱 (cf. GLOSS. I 625,28 St.-S. -us est girrit ist. II 68,71 -um irrigam. 333,1 -us kaduoran. 693,77 -am kirtaz): A strictius: 1 proprio: a gener.: a in univ.: WALAHFR. (?) carm. 55,1,2 (*in imag.*) -a cubilia cordis. β de vultu sim.: GESTA Apoll. 77 -a facie. γ de voce, sono sim. (*hinc inde accidente notione commixtionis*, e. g. l.27): WETT. Gall. 30 p. 274,16 audita est -a vox virum Dei plan-gentium. VITA Galli II 129 -os daemoniorum audivere sonos. MIRAC. Adalb. Wirz. 11 p. 66,13 quae (*mulier*) . . . balbu-tiendo -os vix editit semilatratus. al. v. et p. 1210,67. opp. articulatus (cf. Don. gramm. IV p. 367,6sq.): ALDH. ad Acirc. 131 p. 179,16 duas esse vocis species . . . , hoc est articulatam et -am *eqs.* p. 179,18 exempla vocis -ae *eqs.* b anat. i. q. implicatus - gewunden, verschlungen: PS. GALEN. anat. 14 p. 191^D quod (*intestinum*) ileon appellatur ab ile, quoniam -um sive involutum appellatur. c medic. i. q. turbulentus - triub: WALTH. AGIL. med. 31 p. 129,30 urina . . . -a et spissa in substantia (76 u. pallida . . . , obumbrata in superficie et -a. *ibid. saepe*). 2 translate: a conturbatus - verstört: a consternatus, obstupfactus - bestürzt, be-troffen: WALAHFR. carm. 38,90 -a . . . per pectora (WALT-HARIUS 1299 -o [turbato T] pectore). CAND. FULD. Egil. I 6 erat . . . fratribus nostrorum turba valde -a. cf. l.23. β insanus, delirus - irr: CARM. Bur. B 54,1,4 omne genus demoniorum cecorum, claudorum sive -orum. γ occaecatus - verblendet: PAULIN. AQUIL. carm. 1,109 (ed. D. Nor-berg. 1979) cunctos . . . , qui numinis alti obsistunt sacris -o pectore iussis. b inordinatus, perversus - ungeordnet: ALDH. virg. I 38 p. 289,7 -am utriusque vulgi simultatem . . . mitigare. HRABAN. epist. 4 -a series. WALAHFR. Wett. 365 ordine -o. WIDUK. gest. 1,27 capit. p. 3,12 Heinricus . . . rex factus -um . . . colligit regnum. STATUT. ord. Teut. p. 26,25 regulam eorum (*fratrum*) ante -am et obscuram ad ordinem et intellectum redigimus. al. B latius: 1 corruptus, de-terioratus - verkommen: CAPIT. reg. Franc. 273^B,30 ne villea destructae atque -ae fiant. 2 caligans, obnubilatus - be-schlagen, blind: ALBERT. M. meteor. 3,4,13^{capit.} qualiter colores resultant in aere et in aqua tanquam in speculo -o. 3 irritus - ungültig: DIPL. Otton. III. 329 ut omnia scripta . . . sint annullata et in perpetuum exinanita atque -a.

subst. 1. confundens, -entis m. 1 qui in unum fundit, commisces - einer der zusammenwirkt, vermischt: LIBER diurn. 84 p. 98,20 -es ac dividentes sacre eius (*Iesu Christi*) incarnationis archanum . . . prostrati sunt. 2 qui perdit, pessum dat - einer der zugrunde richtet, zuschanden macht: OTLOH. prov. C 76 (ed. W. C. Korfmacher. 1936) -s alias merito confunditur ipse.

2. confusus, -i m. qui mente perturbatus est - Verwirrter: TRACT. de aegr. cur. p. 384,1 ad omnes -os et lassos.

3. confusum, -i n. quod in unum fusum, commixtum, coniunctum est - das Zusammengeschüttete, Zusammenge-mischte, Vereinte: 1 philos. et theor.: a in univ.: HUGO HON AUG. hom. 2,77,2 (ArchHistDoctrLitt. 42 [34]. 1967. p.

245; c. 1180) ex confusione suum esse -a amittunt, ut nec mel sit nec aqua, ex quo fuerint confusa. 2,77,3. ALBERT. M. summ. theol. II 13,77,1 p. 70^a,43 quod nulla duo diversa uni-rentur in unum nisi per modum mixti et -i, ubi utrumque unibilium alterat reliquum. v. et p. 1387,48. b spectat ad genesim: ALBERT. M. sent. 2,12,2 p. 240^b,3 -a . . . sunt coniuncta, non remota a suis formis nec unita in actu medio eqs. summ. theol. II 11,48 p. 526^b,29sq. in tota . . . natura simplex est ante compositum vel -um et ex simplici compo-nitum -um sive compositum. *ibid. al.* expressius de chao ipso i. quod distinctum non est, rude, informe - das nicht Unterschiedene, Rohe, Gestaltlose: ALBERT. M. sent. 2,12,2 p. 240^b,13 quia utraque (*materia*) . . . coniuncta fuit in illo primo chaos, ideo posuit mixtum et -um magister. summ. theol. II 11,48 p. 527^a,12 mixtum sive -um resolvitur in sim-plicia. p. 529^b,5 dicitur . . . -um, quod in eodem loco com-muni indistincte sociatum est multis. *ibid. al.* 2 iur. in -um mittere i. q. in commune mittere - zusammenlegen, in einen (gemeinsamen) Topf werfen: EDICT. Roth. 199 quantum de alia dona, quando ad maritum ambulavit, pater aut frater ei dedit, vidua mittat in -o (-u, -um var. l.) cum alias sorores. adv. confuse, confusum. 1 sine distinctione, commix-tum, coniunctum - unterschiedlos, (zusammen)gemischt, ver-mischt, -eint (cf. GLOSS. IV 221,30 St.-S. -e kimistico): a in univ.: a gener.: OTTO FRISING. chron. 4 prol. p. 181,14 non -e, id est non in una persona simul, sed separatim in duabus. β theol. (de haeretica conceptione trinitatis): HUGO HON AUG. hom. 2,77,2 (ArchHistDoctrLitt. 42 [34]. 1967. p. 245; c. 1180) est . . . unitas confusa solitudinis unio, 30 qua secundum Sabellium -e dicitur unus et idem ipse pater qui filius. 2,77,3 in Deo trinitate non sunt partes alicuius generis ideoque nec -e; et quia non -e unus Deus est pater et filius *eqs.* b indifferenter, indiscrete - undeutlich, vague, ver-schwommen: a gener.: ALBERT. M. anim. 2,3,20 p. 128,42 (ed. C. Stroick. 1968) 'quatenus' aer, qui est in auribus, 'certe' et non -e 'sentire' possit 'omnes' soni 'differentias' *eqs.* ani-mal. 3,155 hoc videt Pythagoras -e, quando *eqs.* (3,157). β philos. i. q. indistincte, indeterminate - undifferenziert, un-bestimmt: ALBERT. M. sent. 2,16,2 p. 289^a,8 philosophi num-quam cognoverunt personas nisi -e. summ. theol. II 8,30,1,2 p. 324^a,20 quod ex talibus seminibus educitur ad actum, de potentia materiali et de potentia formalis, in qua -e inchoatum est, . . . educitur ad actum. *ibid. al. v. et p. 1385,11.* c com-muniter, una, aequaliter - zusammen, zugleich, gleicher-massen: AGOB. epist. 13,13 ut -e et indifferenter cum aposto-lis omnes interpretes . . . laudetis. GERB. geom. 6,5 p. 91,13 qui (*numerus*) basim et cathetum -e continebat. IOH. GARN. mus. mens. add. 1,42sq. (ArchMusWiss. Beih. X. 1972) quae-libet longa valet tria tempora -e et non distincte . . . ; et sic potest reduci ad primum et secundum modum -e. 2 sine ordine, inordinate, turbate - ohne Ordnung, durcheinander, in Verwirrung, (ver)wirr(t), verworren: a in univ.: a spectat ad aciem dissolutam: OTTO FRISING. gest. 1,33 p. 52,22 suis . . . dirupto legionum ordine -e venientibus. HIST. Welf. 30 p. 470,12 -m et sine acie. β spectat ad mentis con-turbationem: ANNAL. Mell. Claustr. II a. 1221 (rec. B) dux . . . Ludwicus -e revertitur. γ usu vario: EPIST. Hann. 61 p. 109,4 summatim et -e rem posuimus. OTTO FRISING. chron. 5,9 p. 241,23 usque ad id temporis regno . . . multifarie diviso -e regnatum est (6,9 p. 271,13. cf. 6,13). FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 113,13 quedam (*aves*) . . . volant ordinata simul . . . quedam vero inordinate et -e. *ibid. al.* b obscure - unver-ständlich, dunkel: PS. BOETH. geom. 365 (ed. M. Folkerts. 1970) nimis strictum et ob id -e involuteque ab Euclide pro-latum est. c sine lege, arbitrarie - regellos, wahllos, will-kürlich: GERB. epist. math. I 6,1 p. 33,11 ista resolutio non -e neque inordinate debet fieri (ASTRO rhythmidmach. p. 17,4 nemo arbitretur -e et i. numeros hos positos esse). d non certis quibusdam intervallis servatis, extra modum - unregel-mäßig, unmäßig: PS. GALEN. urin. p. 32,10 an extra ordinem -e frequius iesserit. FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 121,6 aves non rapaces non omnino -e mutant.

***confus subst. masc.** (*a theod. vet. kumpf? cf. et cymbium*) *scyphus* - Becher: GLOSS. IV 184,40 St.-S. -us chunph.

confusibilis, -e. **1 adi.:** **a** *ad confusionem, commixtionem habili*s - *vermischar*: ALBERT. M. summ. theol. II 11,48 p. 527^b,33 coeli ... substantia non est substantia -is sive commiscibilis cum aliis. **b** *turbatus, inordinatus - verworren, heillos*: GODESC. SAXO carm. II 2,3,4 ut a nobis tollas (*sc. Deus*) pie chaos -e. **c** *infamiae plenus - schmachvoll* (*cf. GLOSS. IV 308,4 St.-S. -e honlik*): **a** *foedus, turpis, pudendus - schändlich, schandbar*: CONR. HIRS. dial. 1481 materia Persii vita -is errantum Romanorum erat. **B ignominiam, pudorem afferens - beschämend**: MANEG. ad Gebech. 6 p. 321,42 huius criminis -em execrationem. BERTH. RATISB. serm. 14 p. 75,9 nolumus pati, ut -ia verba propnuntur nobis. DAVID novic. (ZKirchGesch. 19. 1899. p. 341,9) fiat eis (*novicii*) verecundia in aliqua -i poenitentia. **Y ignominia, pudore affectus - beschäm**t: BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 314,7 cum dedecore . . . -es remeabant legati. PAUL. BERNR. Greg. 59 p. 506,20 iniquos multotiens -es contriverunt mulieres honestae. **2 subst. neutr.:** *quod ad confusionem, commixtionem habile est - das Vermischbare, Verschmelzbare*: ALBERT. M. summ. theol. II 11,48 p. 529^a,44sq. solendum est per distinctionem -is sive commiscibilis; dicitur enim -e sive commiscibile, quod alteratione suarum qualitatum transit ad medium.

adv. confusibiliter. **1 inordinate, ordine confuso - in Verwirrung, Unordnung:** CHRON. Erf. mod. II a. 1273 Romanorum regnum iacuit absque imperatore . . . -r per xxii annos. **2 ignominioso - schählich, schimpflich:** ANNAL. Otak. a. 1260 p. 184,16 -r solvendo exercitui causam . . . daturi duces. **3 cum pudore - voll Scham:** RUP. TUIT. vict. 2,10 p. 57,7 (ed. R. Haacke. 1970) oculorum apertio, qua cognituri erant -r se esse nudos mulier et vir.

confusio, -onis f. **I commixtio - Vermischung, Vermanzung, Verschmelzung** (*cf. GLOSS. III 405,6 St.-S. -is gemischunge. al.*): **A proprie:** **1 gener.:** IOH. sacerd. 111 *gypsum coctum . . . pulverica et in -e gummi amigdali . . . distempera*. ALBERT. M. veget. 3,97 de permixtione et -e saporum. 5,37 quod . . . in loco insitionis *plantae* videntur esse continuae, non facit unionem et permixtione aut etiam -em in animabus et formis. **al. in malam partem:** CARM. Bur. B 193,2,6 talis coniunctio (*sc. vini et aquae*) non est bona nec laudari debet, immo nuncupari melius -o. **2 philos. et theol.:** **a in univ.:** HUGO HONAU. hom. 2,76,2 (ArchHistDoctrLitt. 42 [34]. 1967. p. 245; c. 1180) quod -e est unum, partibus coniungitur. 2,77,4 -o duplex est: alia alteri tantum confusorum auferit esse suum . . ., alia utrique auferit esse suum . . .; priorem dicit Athanasius conversionem, posteriorem . . . -em. **al. v. et p. 1386,1. b de chao** (*cf. GLOSS. I 60,13 St.-S. -o kikoz*): ALDH. virg. II 511 chaos obstrusum et torpens -o rerum. ALBERT. M. sent. 2,14,1 p. 58^a,20 non est una materia totius -is. **ibid. al. cf. p. 1389,5. B translate:** **1 gener.:** GERHOH. aedif. 15 p. 145,4 haec (*sc. regalium atque ecclesiasticorum*) est illa -o, qua impeditur manus edificantum in sancta Dei aecclesia, sicut *ebs.* **2 theol.:** **a in univ.:** **a de haeretica conceptione naturae trinitatis:** LIUTPR. serm. 124 (ed. B. Bischoff, Anecdota. 1984. p. 27) non in vocabulorum unitate aut officiorum -e, sed in ipsius substantiae communione. HUGO HONAU. hom. 2,77,5 (ArchHistDoctrLitt. 42 [34]. 1967. p. 246) non est in patre et filio miscibilium partium -o nec ad modum -is personalis unio. **v. et l. 50. expressius de ipsa doctrina haeretica:** LIBER diurn. 84 p. 99,8 Severus acephalus cum Petro et Zoora ceterisque eorum impi -is consortibus. OTTO FRISING. gest. 1,58 p. 84,8 qui . . . naturam et personam idem esse intelligit, aut in divisionem Arrii incidit aut in -em Sabellii. HUGO HONAU. hom. 2,78,1 (ArchHistDoctrLitt. 42 [34]. 1967. p. 247) ubi . . . personarum est discreta proprietas, nulla est Sabellianae -is inoprietas. **B de unione corporis cum anima:** ALBERT. M. summ. theol. II 13,77,1 p. 69^b,23 sine naturarum -e, personali tamen unione. p. 70^b,24 ponebat

Plato unionem ad modum mixtionis vel -is. **b admixtio - Beimischung:** ALBERT. M. cael. hier. 3,4 p. 94^a,26 'oportet' . . . 'purgandos omnino' . . . 'perfici puros' . . . 'et' oportet liberari ab omni -is (*PG 3,165^b συμφύσεως*) dissimilitudine', **5 id est ebs. 3 philos. i. q. status vel qualitas indistincta, indeterminata - Unbestimmtheit, Undifferenziertheit, Verschwommenheit:** ALBERT. M. sent. 2,16,2 p. 288^b,29 patet -em esse in discretione horum trium (*sc. unius, veri, boni*). p. 289^a,1. metaph. 7,4,2 p. 369,52 (ed. B. Geyer. 1964) in eo (*genere*) est forma ultima per incohationem et -em (p. 369,77). **4 tur. de definitione possessionis non sufficienti i. g. permixtio - Vergrückung:** CHART. Sil. D II 255 (ed. W. Irgang. 1977; a. 1243) pati inquietudines propter communitatem et -em agrorum et pratorum et ceterorum iurium. **15 II turbatio, turbulentia - Verwirrung:** A strictius: **1 proprie:** **a gener.:** **a in univ. i. q. commotio - Aufruhr, Toben:** THEOD. PALID. annal. a. 1164 p. 92,55 nova maris et fluctuum -o exorta est. **B de vultu sim. (accidente notione pudoris):** ALDH. virg. II 1014 rubrae -o (confessio S¹) frontis. **20 RUD. TRUD. gest. 4,9 p. 250,3 in multa oculorum suorum -e. HERM. IUD. conv. 17 p. 115,4 (ed. G. Niemeyer. 1963) in magna . . . vultus mei -e . . . positus. **al. b anat. i. q. implicatio - Verschlingung:** NICOL. anat. 597 ylion dicitur ab yle, quod interpraetatur -o; illud enim intestinum confusum est propter multiplicem sui obvolutionem. **c medic. i. q. infectio turbulentia - Trübung:** WALTH. AGIL. med. 80 urina . . . sine obumbratione et -e substantie (92. 102. ibid. al.). **2 translate:** **a conturbatio (animi) - Verstörung, Verwirrtheit:** **a gener. (c. sensu consternationis. l. 30):** PASS. Afrae I 4 -o mihi nulla est nisi de peccatis meis. THEODULF. carm. 1,15 furor et -o mentis. HRABAN. epist. 5 p. 390,8 quos (*ordines capitulorum*) . . . coloribus, ne -em lectori facerent, distinguere curavi. RUOTG. Brun. 11 plebs . . . destituta pastore in ipsa -e . . . in domno Brunone . . . sibi delegit solatium. CAES. HEIST. mirac. I 4,38 accidia est ex -e mentis nata tristitia. **meton. de causa conturbationis i. q. nodositas - Schwierigkeit, Problematik:** ALDH. ad Acirc. 10 p. 96,22 excepta sinzigerum superflua -e. **B medic.:** TRACT. de aegr. cur. p. 384,1 contra -em et lassitudinem. **b pudor, rubor, ignominia - Beschämung, Scham, Schande** (*cf. GLOSS. I 242,20 St.-S. -e scama*. II 167,39 -o honida. 284,35 -o giscendita): **a in univ.:** ARBEO Emm. 13 qui (*germanus*) dum sua sororis cerneret -em. CONC. Karol. 61 p. 813,14 ad maiorem nostram -em . . . et dejectionem. VITA Liutg. II 1,36 p. 106,12 nonne grandis est -o, quod *ebs.* WIPO gest. prol. p. 4,26 ut de laude maiorum . . . nascatur verecundia et -o posteriorum. CONST. I 62 p. 110,24 hanc talem pro -e (confessio 3) tua salutationem promeristi. RUD. TRUD. gest. 1,4 extrema plenaque -e sua nuditatis. OTTO FRISING. gest. 2,46 p. 154,12 ad -is sua ignominiam. METELL. Quir. 34,19 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) -is ebrii rubore dant pedes fuge. HIST. de exp. Frid. imp. p. 60,14 fornicators . . . digno genere -is puniebant. **saepe. v. et p. 1383,30. meton.:** **turpitudo - Schändlichkeit, schändliches Treiben:** MANEG. c. Wolfh. 9 p. 62,9 (ed. W. Hartmann. 1972) de precioso alieno vilitatem sue -is circumtegit *diabolus*. **contumelia, calumnia - Schmähung, Anschuldigung:** WIBALD. epist. 400 p. 534,24 huiusmodi appellations, immo vero -es. **B infamia, pollutio - Entehrung:** LEG. Wisig. 4,5,7 p. 205,21 magna est -o generis, ubi dissimilitudo unius parentis statum degenerat progenie prolis. **meton. i. g. labes, macula - Schandfleck:** HROTSV. Bas. 135 tu . . . totius . . . nostri generis -o turpis (Agn. 192 quo tu . . . dedecus omne tuis sis et -o t.). **Y corruptio - Zurechweisung, Rüge:** CONC. Merov. p. 4,16 si nec sub tali -e correxerit sacerdos. **8 damnatio - Verurteilung:** **v. p. 1389,61. e exsecratio - Verwürschung:** EKKEH. IV. bened. II 258 non bene provise -o sit cervise. **c perturbatio (ordinis) - Unordnung, Durcheinander, Wirrnis:** **a in univ.:** CONC. Karol. 56^a p. 706,13 temporum varietate et ordinum -e. CARM. de evers. Glonn. 15,2 (MGPoet. II p. 147) fit . . . cunctis bonis turbatio, rerum simul -o. OTTO FRISING. chron. 4,29 capit. p. 24,5 de . . . -e . . . Romani imperii.**

{Antony}

CHART. Carinth. III 1235 -o monete publice. **FRID.** II. **IMP.** art. ven. 2 p. 132,20 plume coxarum *peregrinorum falconum* non habent similitudinem neque ordinem, . . . sed potius -em. **ALBERT.** M. sent. 2,12,1 p. 232^b,25 primum factae sunt res in -e mixtionis, summ. theol. I 9,42,3 p. 328,56 (ed. D. Siedler. 1978) si quis . . . dicat . . . quod infinitum esse -is est et non ordinis naturae *eas.* *al.* **¶ de -e Babylonia (accidente notione ignominiae; cf. RAC I. 1950. p. 11315gg.):** **RUP.** TUIT. psalm. 86 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXII. 1972. p. 1382) memorem se fore promisit Dominus Raab et Babylonis, id est eorum, qui in multa detinebant latitudine et -e vitorum; nam Raab latitudo, Babylon interpretatur -o (*cf. Hier. nom. hebr. p. 3,18*). **GERHON.** psalm. 64 p. 446,22 neque Babilonice tyrannidi vel -i . . . locus est permittendus in ea (*urbe Roma*). **CHART.** Turic. 484 p. 358,21 de medio Babylonis, id est -is peccati. *al. v. et l. 34.* **B latius:** **1 laesio, detrimentum - (Be-)Schädigung, Beeinträchtigung, Verletzung, Schaden:** *a gener.*: DIPL. Otton. III. 389 p. 820,7 ipsa . . . altaria . . . spoliaverunt et pro reparatione semper -em induxerunt *pontifices*. **DECRET.** Bern. 27 ille dampnum suum et -em portabit. **CARM.** Bur. B 1,2,2 numerus ubi loquitur, fit iuriis -o. **b natur. de complexione imperfecta:** **ALBERT.** M. veget. 2,22 diminutionem ipsorum arbustorum esse a diminutione virtutis plantae et -e materiae corporis eorum. 2,73 figuræ et effectus coelestes materia generabilium non suscipit nisi sub quadam -e. *ibid. al.* **2 perditio, pernicias - Verderben, Verderbnis:** *a in univ.*: **MANEG.** c. Wolfh. 23 p. 98,19 (ed. W. Hartmann. 1972) -is . . . baratum (*Epist. Ratisb.* 19 p. 339,22). **HEINR.** LETT. chron. 30,4 p. 219,25 ululatus -is et perditionis paganorum. **CONST.** II 206 p. 278,10 pro -e nostrorum rebellium. **b de poena inferni i. q. condemnatio - Verdammnis:** **HONOR.** AUGUST. spec. p. 1096^B multitudi . . . iniquorum . . . Babylonia nominatur, quod -o interpretatur, quia aeterna -e induetur. **CHART.** Heinr. Leon. 4 p. 7,7 ut, quicunque . . . quid ex eis . . . violenter usurpare voluerit, divina feriatur ulcione, perpetua pereat -e (*inde 5 p. 9,7*). **HILDEG.** scivias 3,10 1.832 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLIII A. 1978) Deus serpens antiquum et mortem aeternæ perditionis . . . deiecit in profundum perpetuae -is. *al.*

III effusio, offusio - Verbreitung: **BERTH.** ENGELB. assert. 32 (Angelomontana. 1914. p. 165; a. 1180/96) videte nunc . . . quam callida quasi nebulae subita -e intuitum haec legentium conatur eludere *Burchardus*.

confusor, -oris m. *qui commiscet, confundit - einer der vermenkt, zusammenwirft:* **HINCM.** epist. I 37^b p. 20,22 praescientiae et praedestinationis -r . . . non vult differentiam facere, quid *eas.*

confutatio (-cio), -onis f. *refutatio, redargutio - Widerlegung (cf. Gloss. II 603,65 St.-S. -em gifalscoti):* **1 in univ.:** *a gener.*: **ALBERT.** M. intellect. 1,2,5^{capit.} de -e erroris Platonis circa determinata. **b rhet.** (*cf. Rhet. Her. 1,3,4*): **ANSELM.** Bis. rhet. 1,8 p. 117,19 -cio (-o C): 'egs.' **RUP.** TUIT. spir. 7,12 l. 504 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXIV. 1972) quae (*partes inventionis*) sunt exordium, . . . -o, conclusio. l. 515 -o est contrariorum locorum disputatio. **2 c. colore quodam:** *a impugnatio - Bekämpfung:* **ROB.** TOR. chron. a. 1178 p. 527,3 ad quorum (*haereticorum*) -em . . . religiose persone cum . . . regibus convenerunt. **b reprobatio - Verwerfung:** **CHART.** Worm. 268 p. 181,16 (epist. papae a. 1256) plura inconveniens digna . . . -e ac confusione (*postea: reprobatio et condemnatio*). **c confirmatio, evacuatio - Entkräftung:** **LEG.** Wisig. 2,1,11 anteriores leges non ad -em harum legum . . . proferre.

confutator, -oris m. *refutator, impugnator - Bekämpfer, Kämpfer (gegen):* **IONAS BOB.** Columb. 2,10 p. 253,10 -r veritatis et novorum introductor argumentorum. **ALBERT.** M. miss. 3,17,2 p. 138^b,15 *Stephanus -r fuit erroris et veritatis defensor.*

confuto, -avi, -atum, -are. **1 refutare, redarguere, refellere - widerlegen (cf. Gloss. I 502,16 St.-S. -beris givelsit-uvirdis a wirdest . . . widertriben r. 511,38 -veris pismeroes.**

II 130,51 -ti upersegita b furwarfane h. al.): a in univ.: **ALDH.** virg. I 18 p. 247,7 farisaicae temptationis calumniam. **WILLIB.** Bonif. 6 p. 33,11 veris verborum oppositionibus -ti falsi fratres. **GODESC.** SAXO theol. 17 p. 246,23 catholici -antes perfidiam Nestorii . . . dicunt, quod *eas.* 22,1 p. 296,3 erubescat . . . Euthicitis -ta perversitas. *al.* **b c. colore quodam:** *a confundere - in Verlegenheit bringen, beschämen:* **ALDH.** virg. I 34 p. 276,16 paes . . . sanctorum tironum triumpho confusus et -tus. **CHRIST.** STAB. Matth. 56 (PL 106,1446^B) cum . . . alii de ipso verbo (*sc. Vulg. psalm. 109,1*) -rentur. **BERTH.** (?) annal. a. 1077 p. 305,17 ut illorum (*aemulorum*) . . . palam -retur incredulitas. *al.* **c. sensu coarguendi (cf. Gloss. II 133,60 St.-S. -emur piscoltanuerdan a):** **VITA GODEFR.** Cap. II 81 ostendit . . . reum, qui maculavit eum, **Prannum -ans.** **¶ impugnare - bekämpfen:** **BEDA** hist. eccl. 5,21 p. 332,32 -are . . . eos, qui pascha non suo tempore obseruare praesumerent. **ALBERT.** METT. div. temp. 2,24 p. 721,12 ad -andam christianam religionem. **ANNAL.** Altah. a. 1071 p. 82,15 qualiter . . . saepe -ta sit ipsa (*sc. simoniaca*) heresis. **BERNOLD.** CONST. chron. a. 1066 Petrus Damiani . . . incontinentiam sacerdotum . . . in scriptis suis -vit (*inde BERTH. [?] annal. a. 1066*). **Y reprobare - verwerfen:** **WALAHFR.** exord. 8 p. 483,3 querela Grecorum . . . scriptis synodalibus est -ta. **d a consilio revocare - umstimmen:** **RICHER.** REM. hist. 4,108 Berta Roberto nubere volens Gerbertum consultit ac ab eo -atur. **2 superare - überwinden:** *a debellare, coercere - niederwerfen, in die Schranken weisen:* **CHRON.** Sigeb. cont. Aquic. a. 1177 p. 417,9 a quibus (*templaris militibus*) victus, confusus et -tus . . . regreditur **Salahadinus.** **b re, expellere - ver-, austreiben:** **HUCBALD.** carm. 2,73 clandestina cuncta caduci corpore -at calvus. **c consummare - (siegreich) bestehen:** **ANSCAR.** pigm. p. 18 terra prelia.

***congambium, -ganbium v. *concambium.**

congaudeo, -gavimus sum, -ere. script.: cumg-: p. 1391,47. -di(o): p. 1391,47. struct. notabiliors: v. l. 51. p. 1391,65qq. refl.: p. 1391,47sq. (*cf. E. Dahlén, Études syntaxiques sur les pronoms réfléchis pléonastiques. 1964. p. 169-175.*) in tmesi: p. 1391,13. partic. vice subst.: l. 44.

40 (pariter, una, communiter) gaudere, collaetari, condelectari - sich (gemeinsam, mit) freuen: **I absol.:** **BONIF.** epist. 10 p. 11,25 beatorum alitus . . . ibi -entium spirituum (*item de beatitudine aeterna:* **HINCM.** Remig. 9 p. 287,10 in magnis -entium choris. *al.*) **BEDA** hist. eccl. 3,22 p. 173,14 gaudente rege, -ente universo populo. **CHART.** archiep. Magd. 236 p. 294,16 ut, quotiescumque ecclesia Dei in membris suis crescit . . . nos -amus. **CARM.** Bur. B 141,1^a,4 -ete, iuvenes! *al. v. et p. 1391,58.* inter verba Ionicu maiori congruentia: **ALDH.** ad Acirc. 132 p. 182,9 -o, encleto.

50 II indicatur, cum quo (pro quo: l. 56,59,71) gaudeatur (sere per dat.; cum: l. 54,56. p. 1391,16): A strictius: **1 in univ.:** **CARM.** Petr. Pis. 38,12 (MGPoet. I p. 71; s. VIII. ex.) -ens sanctis Christo sociatus in aevum (*item de beatitudine aeterna:* **HRABAN.** carm. 89,21 cum quo [*Christo*] -ens vivat feliciter. *al.*) **DHUODA** 3,10,48 (Sources chrét. 225. 1975) omnibus . . . tuis praelatos esse -as. **WALTHARIUS** 466 -ete mihi (mecum E) quaeso, quia talia novi (470). **EBERW.** Magner. 11 de quo (*filio a sacro fonte suscepto*) tantum gaudium parentibus exstitit, ut proavus pueri . . . nepoti -ens . . . munera mitteret **MAGNERICO.** THIETM. chron. 7,64 Bolizlavus . . . militibus . . . -et. **AMARC.** serm. 2,482 (ed. K. Manitius. 1969) tabescis (*sc. Invidia*) honore propinquai, sed neque germano-sura potenti. **HILDEG.** phys. 6,37 ei (*homini*) cantando -et avis. *al.* per compar.: **DAVID** compos. 3,36,2 sicut . . . sana membra corporis -ent sibi et compatiuntur mutuo, ita *eas.* (*cf. Vulg. I Cor. 12,26*). **2 c. colore quodam:** *a gaudenter concinere - freudig einstimmen:* **WALAHFR.** carm. 37,4 laudibus. 64,3,3 credimus superna votis angelorum milia nostris -ere. **b congratulari - gratulieren, beglückwünschen:** **70 EPISR.** Col. 9 p. 251,41 in vestra (*sc. papae*) beatitudine non nobis tantummodo, sed omnibus, qui vobis subiacent, -emus. **B latius i. q. (concorditer) sociatum, conexum esse - (in Ein-**

{Antony}

tracht) verbunden, vereint sein: ALCUIN. carm. 110,3,1 hac . . . Iacobus -et in ara . . . Dionysio. GODESC. SAXO theol. 6,4 p. 142,15 veritati Deo, cui -et caritas Deus, . . . te totum . . . subde. ROSIN. interpr. 2 p. 302,10 duo sulphura et duo argen(ta) viv(a) . . . sibi -ent, et unum alterum continet.

III indicatur, de quo gaudeatur (fere per dat. vel abl.; de: l. 46, in: p. 1390,71, acc. dupl.: l. 52, acc. c. inf.: l. 10,15,18, p. 1390,56, quod: l. 20, quia: p. 1390,56): A strictius: CONC. Merov. p. 114,25 ita ut familiae Dei quarta tributi . . . benedicentes Deo . . . sibi . . . concessa esse -ant. ALCUIN. carm. 3,3,3 Pippinus -ens nimium tali doctore (doctori G) salutis (sc. Wilbrordo). AGIUS epic. Hath. 84 ipsa meis compassa malis ut propria flevit con-que-gavisa bonis sic fuit ut propriis. REGINO chron. a. 866 p. 90,30 Carolus ex desperatis rebus vires se recepisse -ens (a. 898 p. 146,14). HROTSV. Abr. 8,3 quo ipse, qui solus mecum tuae condoluit perditioni, -at inventioni. RUODLIEB V 328 quos (*nummos*) det . . . amicis ad -endum . . . hunc fore sa(vum). BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 312,51 successui suorum. CHART. Garz. 22 (QuellErött-BayerGesch. N. F. XXXI. 1983. p. 113) -emus sincere dilectionis affectu, quod egs. DAVID compos. 3,32 p. 226,22 cum eius (*proximi*) bono -et *caritas*, congratulatio vocatur. ALBERT. M. eth. 8,1,4 p. 525,9 solos . . . bonos propter seipso contingit esse amicos; uteque enim inventit in altero, quo -at. al. B latius: 1 favere - wohlwollend gegenüberstehen, fördern: DIPL. Arnulfi 147 p. 224,38 ille (*episcopus*) -ens bona voluntati et devotioni eorum acquirere petitioni ipsorum (DIPL. Heinr. II. 406 dilecte nostrę coniugis religioni ac d. -entes. CHART. eccl. Erf. 210, al.). DIPL. Otton. I. 199 p. 279,20 nos . . . legatione de tali -entes . . . locum . . . monachis aptissimum eis concessimus. HROTSV. prim. 159 piis studiis gaudens -o vestris (EBERW. Magner. 59 eius [*congregationis*] . . . industriae bonisque s. episcopus -ens . . . testamentum . . . apostolicum delitul, per quod egs.). v. et p. 1236,48. 2 frui, uti, delectari -genießen, verfügen (über), sich erfreuen (an): a gener.: a in univ.: ALCUIN. carm. 5,2,8 natumque parentem -ere simul prosperitate bona. HROTSV. Bas. 136 -e iam nunc servo miserae tibi caro. al. β existere (in) - stehen (in): PASS. Ursulae 3 primevae aetatris flore filius -ens. γ imbutum esse - durchdrungen sein (von): CARM. Petr. Pis. 38,3 (MGPoet. I p. 71; s. VIII.ex.) mens mea . . . -et amore . . . tui. b iur.: a usu frui - nutznießen: CHART. Epternac. 48 (a. 761/62) ut ipsi (*fratres*) habeant et habentes -ant, id est campis, pratis egs. ACTA pacis Sangerm. app. 6 p. 102,2 ut de victualibus vettis . . . ad libitum -rent Gaietani. al. β consequi - erlangen, erreichen: FORM. Senon. I 27 ut si homo noster . . . sibi cum-iat, quod nostra ad vos deportasset suggestione (30 sibi -at; cf. FORM. Sal. Bign. 23 secum gaudeat). 3 (*gaudenter*) agnoscere - (freudig) anerkennen (als): ANNAL. Quedl. a. 1021 p. 88,2 quos (*Saxones*) . . . regni columnam profitendo munimque egregium -endo . . . paterno dilexerant affectu imperatores.

*congauditor, -oris m. homo voluptarius - Genießer, Lüstling: CHRON. Ven. Alt. p. 148,9 Morselli . . . tribuni ante fuerunt, ingenio perfecti et sensu, sed venerosi -es.

*congaudium, -i n. (*magnum, commune*) gaudium - (große, gemeinsame) Freude: GALB. Karol. 65 p. 596,54 congaudentes -o fratres. ACTA imp. Böhmer 350 p. 295,15 ut . . . vobis . . . nascatur de celebri prosperitatibus huius festo -um. CHART. Lub. I 354 (dipl. Rud. Habsb.) adiecit nostre felicitatis auspiciis incrementa -i laioris, quod egs. CONST. III 106 p. 96,16 assunt . . . matri ecclesie nova -a post lamenta. 176 p. 162,19 adventum filii nostri . . . votivo -o prestolantes (sc. Edwardus rex). *Antony*

*congelabilis, -e. qui congelari potest, facile rigescens - leicht erstarrrend: ALBERT. M. animal. 4,66 corpora infrigidabilia et -ia.

*congelamentum, -i n. gelatio, actus congaciandi - das Gefrieren, Eisbildung: BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 287,10 nimio . . . frigoris -o Renus . . . et Eridanus . . . consolidati sunt.

congelasco (-lesco), -ere. 1 gelascere, conglaciare - (zu Eis) gefrieren (cf. Gloss. II 318,22 St.-S. -it kifriusit. al.): WANDALB. Goar. 2,13 (ed. H. E. Stiene. 1981) accidit Rheni . . . aquam nimio frigore -ere (-escere var. l.). HUGO FLAV.

5 chron. 2 p. 389,18 cuius (*stagni*) -entibus undis. CARM. Bur. B 203,1,3 aque -escunt. al. 2 frigescere - abkühlen, erkalten: CONSTANT. AFRIC. theor. 6,6 p. 26a^v adeo longa frigiditas, ut calor naturalis -escat. expressius i. q. perfrigidum fieri - eisig, frostig werden: HUGEB. Wynneb. 2 p. 107,36 ne . . . gelida hiemis aura nibata et nebulata orride inruentes -escent, antequam egs.

*congelatum, -i n. ius coagulatum - Gallert, Sulz: THADD. FLORENT. cons. 6,93 sint . . . carnes preparate in aceto vel agresta faciendo morticum vel -um.

15 congelatio (-cio), -onis f. 1 gelatio, actus congaciandi - das Gefrieren, Gefrierprozeß, Eisbildung: a proprie: a in univ.: AGOB. tonitr. 8 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. II. 1981) -o aque. ALBERT. M. cael. 4,2,6 p. 265,58 (ed. P. Hoßfeld. 1971) -o . . . est constrictio umidi aquei per dominans

20 frigus. meteor. 2,1,8 p. 526^a,32 -o propria passio est aquae. 2,1,11 p. 529^a,26 pruina . . . generatur . . . a -e praecoccupante spissationem vaporis in nubem egs. 2,1,31 p. 543^b,12 quando calor est in aere . . . , tunc est velocior et vehementior -o aquae in aere ex frigore. animal. 12,40 citius infrigidatur et

25 congelatur fortis -e aqua quam oleum. 19,35 corrugatio corporum contraria est . . . glaciatis -i (p. 784^a,16 τὴν πάχυν). ibid. al. per compar.: ALBERT. M. animal. 6,10 ovum, quando exit a gallina, induratur quasi per -em. β rigor vi frigoris effectus - das Hartgefrorenein: HEINR. LETT. chron. 23,9

30 p. 166,2 erat . . . arta via . . . pre -e nivis. ALBERT. M. veget. 7,91 calefacto ad ignem loco insitionis, ut dissolvatur a -e. b meton. i. q. res gelatione effecta - Gefrierprodukt: ALBERT. M. meteor. 2,1,25 p. 539^a,2 grando cum sit -o aquae quaedam egs. expressius i. q. grando - Hagelkorn: ALBERT. M.

35 meteor. 2,1,31 p. 543^b,6 qualiter frigus . . . tot posset facere -es. 2 combustura vi frigoris effecta - das Erfrieren, Erfrierung: a de laesione corporis: NOTKER. BALB. gest. 1,34 p. 48,3 tibiarum -e deficio. b de interitu frugum: RICHER. SENON. gest. 5,⁵ capit. de immaturitate vindemie et -e. 3 tor-

40 por, stupor - Erstarrung, Starre: a natur.: ALBERT. M. animal. 3,135 -e mortis obstruitur collum eius (*vesicae*). 12,103 quod non moventur animalia sanguine carentia nisi modicum propter fortem passionem et -em timoris. b medic.

i. q. catalepsis, catocha - Starrsucht: CONSTANT. AFRIC. theor. 4,7 p. 16a^v in morbo, qui dicitur -o. 9,5 p. 41b^v passio, que vocatur scothocos, id est -o. ibid. al. 4 consipatio, densatio, concretio - Ein-, Verdickung, Verfestigung: a proprie: a natur. et medic.: MATTH. PLATEAR. gloss. p. 395^D chrystillus . . . per -em fit ex glacie (item

50 de crystallis): ALFRED. ANGL. miner. p. 45,6 fiunt . . . lapides duobus modis, conglutinacione et -cione). MAURUS urin. I p. 15,48 ex -e . . . flegmatis redditum pauca urina (TRACT. de chirurg. p. 145,44 [cod. II] -f. crossi). ALBERT. M. cael. 1,1,7 p. 18,25 (ed. P. Hoßfeld. 1971) calor aliquando est causa maioris -is. meteor. 4,2,9 p. 760^b,14 ferrum difficulter dissoluble est, eo quod multa -o humidi inducitur in ipso per frigus egs. miner. 1,1,1 p. 1^a,5 de . . . -e et liquefactione (3,2,¹ capit. de -e et l. metallorum). al. de sanguine i. q. coagulatio - Gerinnung: ALBERT. M. animal. 3,143 quae (fila) contrahant ipsum (*sanguinem*) ad -em. β alch.:

TURBA phil. 49 p. 152,33 compositio . . . contactus et -o unum quid sunt. ANON. secret. p. 56,37 dissolutio et -o est desiccatio. p. 70,19 cuius (*salis amari*) operatio est . . . solutio, distillatio et -o, donec sit fixus et fusilis. p. 70,37 non totaliter congeletur sal in aqua solutum, sed cum prope -em extiterit, extrahas ipsum ab igne egs. p. 72,4 mercurii (p. 76,32. al.). p. 83 vasa -is. Ps. ARIST. magist. p. 643^a,18 in loco -is. Ps. CALID. secret. 1 p. 184^b,44 -o spiritus. al. b meton. de concreto: ALBERT. M. summ. creat. I 3,12,1 p. 424^a,30 crystallus est . . . -o aquae (cf. p. 95^a,16sq. ὅδωρος πεπηγός). animal.

65 22,62 ficus est mala -o humoris. residuum concretum - fester Rückstand, Klumpen: MIRAC. Wigb. 12 (MGScript. [Konstanciak]

IV p. 226^a,58; c.940) sicubi liquefientis metalli inter favilas aliqua -o reperiatur.

*congelatius, -a, -um. *congelationem, concretionem efficiens — Erstarrung, Verfestigung bewirkend*: ALBERT. M. meteor. 3,5 p. 702^b,17 quaedam desiccantur calido assatio et quaedam frigido -o, sicut generatur glacies. Ps. CALID. lap. p.404,1 aqua antiqua, quae aqua est resolutiva . . . corporum et . . . spirituum et est -a eorundem.

congelesco v. congelasco.

*congelidus, -a, -um. *perfrigidus — eisig*: HUGEB. Wynneb. 2 p. 107,26 -a gurgitum, . . . sumpmosa syrtium . . . salsa. **congelo**, -avi, -atum, -are. *script.* . . . -nie: p.1394,27. -nce, -nçe: p.1394,15. *struct.* . . . *c. dat.*: p.1394,41. cum: p.1394,26. *plerumque usu medial.; intrans.*: l.28.64. p.1394,15. *metr. -gēl-*: CARUS Clem. 395.

1 *gelu constringere, in glaciem convertere — (zu-, fest)gefrieren machen* (*plerumque medial.; intrans.*: l.28): **a** gener.: TRANSL. Eug. Tolet. 25,38 (RevBén. 76. 1966. p.273; s. X.^{ex}) abstracto . . . cornipede a flumine -to *eques*. ANNAL. Altah. a. 1069 p. 76,12 terra . . . aquis et paludibus est plena, sed tunc . . . nimum erat -ta. SCHOL. Adam gest. 154 quod (*mare*) ideo -tum, quia nunquam sole caelest. VITA Florini 10 (ZSchweizKirchGesch. 33. 1939. p.88,27) vinum -tum. OTTO FRISING. chron. 7,33 p.366,8 ubi . . . amnem hiemali glacie -ari didicerat. CHRON. reg. a. 1124 (rec. II) Renus -atur. HEINR. LETT. chron. 15,7 p. 97,12 cum . . . viarum -antur profunditates. FRID. II. IMP. art. ven. 4 p.63,31 quoisque -antur terre et aque; . . . postquam -verint terre et aque *eques*. al. **b** natur.: ALBERT. M. meteor. 1,1,4 p.481^b,43 aquae non accedit -ari nisi egredienti extra proprium terminum. 2,1,8 p.526^a,25 pruinia . . . generatur a frigido . . . vaporem -ante *eques*. (4,2,8 p.759^a,26. top. 4,3,3 p.384^b,45 nivem dicunt esse aquam -tam [p.127^a,14 πεπηγός] f.). 2,1,10 p.528^a,1 a . . . frigore vehementer -atur vapor, antequam recipiat spissationem in nubem *eques*. saepe. 2 *gelu adurere — erfrieren machen* (*plerumque medial.*): **a** de hominibus eorumque membris: HEINR. LETT. chron. 14,10 p.82,19 multi . . . frigore -ti perierunt. 22,9 p.153,10 erat . . . frigoris tanta asperitas, ut . . . alius manus aliquis pedes -rentur. WILH. RUBRUQU. itin. 28,11 (Sinica Franciscana I/3. 1929) -te sunt summitates articulorum pedum. al. **b** de vegetabilibus eorumque partibus: CHRON. Sigeb. auct. a.1151 (MGScript. VI p.463,8) -tis in terra segetum radicibus fit . . . frugum inopia. RICHER. SENON. gest. 5,5 p.333,42 vineas . . . cum botris suis esse -tas *eques*. ALBERT. M. veget. 3,108 frigiditas . . . non -ans et mortificans. al. 3 *frigescere, infrigidare — zum Abkühlen bringen, erkalten lassen (fere medial.)*: **a** in univ. c. sensu frigescendi: WALTH. AGIL. med. 8 p.105,5 sedeant infirmi in tina aque frigide . . . , donec . . . -entur. ALBERT. M. animal. 3,3 contrahuntur . . . venae in -to mortuo corpore subito. fort. addendum (ni spectat ad l.16sqq.): PS. GALEN. febr. 74 si . . . urina est -ta *eques*. **b** c. colore quodam i. q. frigere -frieren, frösteln: GONZO Geng. 15 cerneris illum (comitem incredulum) . . . ardoribus excoqui, frigoribus -ari. 4 *rigescere, torpidum reddere — zum Erstarren bringen, starr machen* (*plerumque medial.; intrans.*: l.64): **a** proprie: **a strictius**: PAUL. AEGIN. cur. 70 p.47,14 ipse (*tetanus*) fit velut -tis (3,20,1 διποταγέντων) corporis . . . musculis a frigido humore *eques*. **β latius**: RUOTG. Brun. 46 multi -tis membris attoniti . . . semet ipsos vivere oblitio sunt. **b** in imag. vel translate: EPIST. var. III 5 p.136,26 unde (sc. senectutis causa) -tus, . . . durior effectus, nullis . . . emolliri quo fletibus. HEIRIC. Germ. I comm. p.429,31 omnium ingenia otio -asse (cf. Cic. epist. 2,13,3). NOTKER. BALB. gest. 2,15 p.79,16 qui . . . -tis . . . praecordios pavefacti vix hec singultando musitare potuerunt. 5 *conspissare, densare, indurare — einverdicken, verdichten, verfestigen (fere act. et medial.; intrans.*: p.1394,15): **a** in univ.: **a** natur. et medic.: MAURUS urin. I p.15,42 flegma vitreum ex nimia frigiditate -tum (BRUNUS LONG. chirurg. 1,5 p.107^G nervi . . . sunt de materia humida creati a f. -ta et conglutinata. ALBERT. M. animal. 3,94 capilli et unguis ex f. -ante humidum magis

indurantur post mortem *eques*. cf. WALTH. AGIL. med. 141 p. 226,7 causa . . . spasmi . . . est aut humiditas aut frigiditas -ans ipsum nervum). ALFRED. ANGL. miner. p.45,17 sunt . . . aque, . . . que . . . -antur fiuntque lapides (*item de crystallis*: ALBERT. M. metaph. 8,1,5 p.395,20sq. [ed. B. Geyer. 1964] *crystallus* est ‘aqua -ta et ita’ sive ad formam sic potentia proportionalem -ta’ [p.1043^a,10 πεπηγός ή πεπυχωμένον]. ALBERT. M. animal. 5,29 inspissata . . . et -ta complexio ad libidinem non movetur. metaph. 1,1,5 p.8,25 (ed. B. Geyer. 1960) quorum . . . -ti sunt spiritus . . . , occupantur circa signa rhetorica. al. **β alch.** (*plerumque de exsiccatione; de fixione* g. d.: l.14sqq.): TURBA phil. 48 p.152,22 -are . . . quod philosophi in suis narraverunt libris, non est unum. IOH. sacerd. 152 ad -andum argentum vivum (*item de argento vivo*: 194 si vis açoc -celare *eques*. ibid.: si non -çelavit, adhice parum de pulvere. ROSIN. interpr. 2 p.300,27 lapis . . . noster est aqua -ta, id est mercurius -tus in sole et luna *eques*. al.). ANON. secret. p.69,16sqq. *urina artis* -etur in igne lentissimo . . . et infrigidari permissa sicut cristallus -bitur (p.71,30 praeparatur *sal alkali* . . . quindecies solvendo et distillando . . . et i. -ando l. qualibet vice. al.). PS. ARIST. magist. p.656^b,31 quando tua medicina est -ta, tere eam *eques*. GEBER. invent. 2 p.712 radicalis humiditas ignea -ans et consolidans partes. ANON. miseric. 496 corpus -at spiritum. 499 solvite corpora cum spiritibus et -ate spiritus cum corporibus. 532 -ate sulfur et auripigmentum cum marcasita et tutia *eques*. MARC. GRAEC. ign. 14 invenies in fundo laminas salis -ielatas cristallinas. *saepe. v. et p.1392,65.* **b** c. colore quodam: **a** medial. et intrans. (l.30) i. q. coagulari, cogi — gerinnen, stocken (cf. Gloss. II 738,43 St.-S. -vero zisamenegirenno): Gloss. Roger. I A 2,8 p.607,30 accidit dolor in mamillis ex lacte -to vel coagulato. ALBERT. M. animal. 22,140 sanguis . . . tauri non cito -atur (THEOD. CERV. chirurg. 2,18 p.150^A ne s. in interioribus -etur). al. v. et p.1400,67. **β medial.** i. q. crassificari — gelieren: ALBERT. M. animal. 12,107 brodium . . . , in quo decoquitur caro talis animalis, etiam -atur et constat. **γ pituitosum reddere — schleimig aufquellen lassen**: TRACT. de aegr. cur. p.352,30 psyllium in aqua -tum . . . loco dolenti superponas. 6 *feruminando consolidare — anlöten*: CASUS Petrish. 4,34 castella et vermiculi nullatenus corpori patenae ex integro potuerunt -ari.

adi. congelatus, -a, -um. **1 gener.** i. q. *glacialis, glacie connectus — eisbedeckt, Eis-*: SCHOL. Adam gest. 154 de qua (*insula Thule*) unius die navigatio est ad mare -um (*de fonte v. notam ed.*): HEINR. LETT. chron. 30,4 p.219,19 mons altus erat et -us. **2 natur. et medic.**: **a** de cibis fort. i. q. *crassificatus, coagulatus — geliert, gallertig*: THADD. FLORENT. cons. 43,26 omnem rem frigidam et -am devitet (cf. p.1392,12sqq.). **b** de apostemate i. q. *frigidus — kalt*: THEOD. CERV. chirurg. 2,41 p.155^A cum . . . accidit in eo (*talo fracto*) apostema -um, . . . malum est signum. **c** de dentibus i. q. *torpens — taub*: IOH. S. PAUL. diaet. 248 portulaca masticata dentibus -is occurrit.

subst. 1. congelans, -antis n. **quod indurat — das Verfestigende**: ARTEPH. clav. 2 p.505^b,34 -ans suum congelandum iam ipsum alteravit in suam naturam.

2. congelandum, -i n. quod indurandum est — das zu Verfestigende: v. l.55.

3. congelatum, -i n. substantia indurata vel condensata — verfestigte, verdickte Substanz: IOH. sacerd. 17 super ipsum -um eius (*pili*) aquam verte. ALBERT. M. cael. 1,1,11 p.28,63 (ed. P. Hoßfeld. 1971) -um non remansit in sua dispositione et figura. meteor. 4,2,5 p.754^b,36sq. est . . . differentia -i et coagulati, quia -um est, cuius partes aqueae constant per frigidum. p.755^a,9 -a . . . et coagulata frigido humectari possunt calido solvente humidum *eques*. ibid. al.

congemesco v. congemonic. Konstanciak

congerminatio, -onis f. **duplicatio — Verdoppelung**: Gloss. II 48,16 St.-S. -o gezueifaldunga.

congermino, -avi, -atum, -are. **1 de amplificatione i. q. duplicare, multiplicare, cumulare — verdoppeln, vervielfachen, vermehren** (*plerumque usu laxiore c. sensu augendi, addendi*):

[Dinter]

a de rebus: **a** in univ. (cf. GLOSS. IV 6,3 St.-S. -ant kimachont): ALCUIN. carm. 1,326 puella ... ultima -ans ... suspiria. 58,20 *cuculus* proelia -at. CARM. Cent. 153,10 -ando bona. HEINR. AUGUST. planct. 1784 cum desperavit, peccatum -vit Cain. CARM. Bur. B 65,5^b cui (*sc. virgini*) pia basia ... -ta multiplicavi. **B** dictis instare - auf seinen Worten beharren: IOH. METT. Ioh. 75 frater multa -ans ... inquit: egs. **b** de hominibus: **a** ref. i. q. in duas partes discedere - sich in zwei Gruppen (auf)teilen: METELL. exp. Hieros. 3,1043 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1982) nostrorum partes ... se -antes. **B** medial. i. q. se adiungere - sich anschließen: CARM. libr. III 2,22 Bertinus tibi ... manum fert -tis ... Folquino Silvinoque patronis. **c.** sensu concinendi: HUGO FLAV. chron. 2 p. 407,52 in hoc ipsum ... omni -ante aula. **2 de reciprocatione** i. q. iungere, miscere - tauschen: CARM. de Iuda 1,13 (ed. P. Lehmann, Erforsch. d. Mittelalt. II. 1959. p. 259; s. XIII.) illi iungitur illa digna iure thori, ... oscula -ant egs.

congemisco (-esco), -gemui, -ere. **1** *suspirare* - (auf)-seufzen, -stöhnen: ARBEO Emm. 9 p. 39,17 cooperunt utrius inter semet ipsos -ere. IOH. SCOT. carm. 2,6,4 tristem -uisse Stygem. THANGM. Bernw. 54 p. 781,9 tota civitas ... -uit et ... coetus omnis ... indoluit. **2** *deplorare* - seufzen (über), beklagen: VITAE patr. Iur. 108 (Sources chrét. 142. 1968) cur ita ... factum non fuit, -unt (-escunt P). EPIST. Mog. 18 p. 348,2 ut, quantum temporis quis nostrum presentem vitam degeret, istud presens tempus semper -ret. REIN. LEOD. Regin. 7 p. 573,8 ad Deum clamas te pauperem dolenter -endo.

congemo, -ui, -ere. **1** *strictius*: **a** *gemitus edere* - seufzen, stöhnen: WALAHFR. carm. 76,63 sub frigore Naso -uit Scythiae. **b** *deplorare* - seufzen (über), beklagen: METELL. exp. Hieros. 6,313 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1982) oc- cismum penitus se -it Yxion. **2** *latius per malam interpr.* i. q. *crepare* - krachen (*loci spectant ad Verg. Aen. 2,631*): GLOSS. II 693,64 St.-S. -uit chrachota. IV 351,26.

congener *adi.* qui eiusdem generis est - gleichartig: ALLEG. sapient. 27 p. 478^a,67 elementa -a vel contingentiora. ***congeneralis**, -is *m.* (genus) cognatus - Verwandter: RUODLIEB XVI 11 quo nostros -es ... conveniamus.

congeneratus, -a, -um. **1** *adi.*: qui eiusdem generis est, congener - gleichartig, artverwandt: ALBERT. M. gener. 2,1,5 p. 180,82 (ed. P. Hößfeld. 1980) frigidum ... est, quod ... congregat syngenia, idest ea, quae -a sunt, quae sunt eiusdem naturae et generis. **2** *subst. masc.* (ni subest congenerare): qui consortio naturae (humanae) frater est - Bruder der gemeinsamen (menschlichen) Natur nach: v. p. 1400,1.

congenero, -avi, -atum, -are. **1** *trans..*: **a** (*pariter*) procreare - (in gleicher Weise) zeugen, erschaffen: GOZECHE. epist. 40 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. LXII. 1985) saluta ... fratres meos, non quos caro et sanguis in unam michi -vit cognitionem, sed quos aqua et spiritus in unam mecum regeneravit adoptionem. **b** *proferre* - hervorbringen: HEINR. AUGUST. planct. 1586 si manus Domini subtraheret munera, nil prorsus -ret natura vitiata. **2** *medial.* et *in-trans.* i. q. *nasci*, fieri - entstehen: ANTIDOT. Glasg. p. 150,11 ad homines, cui ve(r)mis intus -ant (an leg. -antur?). ALBERT. M. animal. 4,61 quae (ova margaritarum) -antur in eis (conchis).

congenitus *v. congigno.*

***congenium**, -i *n.* ingenium - (schlauer) Einfall.: FORM. Andec. 58 quod repeatat, nullo -o evindecare non valeat. **conger vel congr(u)us**, -i *m.*, rarius **gonger vel gongrus**, -i *m.* (γόγγος) ? neutr. -(u)um: p. 1396,2sq. form. (ex versione Arab.) corrupt.: l. 71sqq.

1 anguilla marina - Meeraal (*Conger conger L.*; cf. ALBERT. M. animal. 7,77 anguilla maris, quam apud nos -uum vocamus): ECBASIS capt. 166 inter que (*munera*) rombus ... flexilis et -us. GARS. tract. 5 p. 432,14 frangite mugiles, exossate -os. ODO ERN. duc. 6 p. 356^c prehensis ... g-is. ALBERT. M. animal. 2,91 branchoroz ([p. 507^a,11 γόγγος]. cf. 7,19 id, quod vocatur ionacoros. 7,21 onyerez. 7,22 onagri.

ibid.: angore. 7,77 conogoro. 7,84 arygerim. 14,79 henchetoz. v. et vol. I. p. 1029,23sq.). 7,98 id, quod vocatur gongum sive -uum. 24,34 g-r, ut dicit Plinius (*nat. 9,185*), est piscis magnus egs. v. et vol. I. p. 642,46. **2** *alburnus* - Weißfisch, 5 Hasel (*Leuciscus leuciscus L.*): GLOSS. III 298,7 St.-S. -r hasela (361,29). 369,34 -us heselinc. **3** *cyprinus* - Karpfen (*Cyprinus carpio L.*): GLOSS. III 455,29 St.-S. -uus charpho.

congeries, -ei *f.* (? m.: l.43) script. conier-: p. 10 1397,27. form. abl. pl. -ibus: l. 31. de etym.: ALDH. ad Acirc. 140 p. 195,16 -em a congerendo.

I de rebus: A proprie i. q. coacervatio, accumulatio, vis magna, cumulus - Ansammlung, (An-) Häufung, Masse, Haufen (cf. GLOSS. I 581,14 St.-S. -es huffo): **1** *praevalente*

notione congestionis: a spectat ad res corporales: **a** in univ.: IONAS BOB. Columb. 2,2 p. 233,5 iste (torrens) saxorum rupes et arborum -es ... coacervabat. ALDH. virg. II 1774 ruit in praeceps ... -es lapidum (ANNUAL. Rod. a. 1136 p. 712,27. al.). EINH. (?) Marc. et Petr. II 85,2 ut ingenti

ruderum -e ... pressi ... necarentur. EGBERT. fec. rat. 1,1425 certus eram me -e foedare inhonesta (*sc. stercore, aliter ed. in nota*). LEO MARS. chron. 2,80 (cod. C; MGScript. XXXIV p. 328,23) tanta ... sulfuree resine -es ex ... Vesuvio ... fluxit, ut egs. TRACT. de aegr. cur. p. 260,17 propter nimiam

25 ... in stomacho -em ciborum. STATUT. ord. Teut. p. 72,9 ne ecclesie ... stillicidii vel pulveris -e in pavimentis aut parietibus ... deformentur. ALBERT. M. veget. 2,133 omnis fere flos ... in medio sui ... habet granulorum -em egs. saepe.

B de strue, acervo: IONAS BOB. Columb. 2,25 p. 289,20 ex lignis -em ... coacervavit (LAND. MEDIOL. hist. II 15 que [ligna] ... in duabus -ibus ... composuerunt. CHART. Livon. A 1 413,25. al.). AETHICUS ISTER 3 vidimus in unam -em gramina disparilia mira structura coaptatam. METELL. exp. Hieros. 3,394 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1982) illic -em nostri capitum posuerunt. THEOD. HIRS. loc. sanct. 32 (ed. M. L. Bulst. 1976) in quo (campo) plurime lapidum -es posite sunt, quas ... peregrini illic ideo congressisse se gaudent, quia egs. al. ? fasciculus - ? Konvolut: CATAL. biblioth. Stir. 65,2 (Mittelalterl. Bibliothekskatal. Österr. III. 1961; s. XIII.¹)

30 tres -es multorum quaternionum. **γ** de mole mercium, fascie: TRAD. Udalr. August. 2 p. 9,44 (QuellErörtBayerGesch. N.F. XXXV. 1986; a. 1031 spur.?) omnis -es pannorum, propriet ayn ytlich saum gewands (p. 10,1 pellum. p. 10,2 o. -es cuiuslibet rei dorsi equi ductus). **δ** de colligatione arborum, rate:

40 REGISTR. Frising. 8 p. 19,2 (c. 1160) duas -es arborum. CHART. Altenhoh. 7 (Mon. Boica XVII p. 7,16) -es lignorum, qui vulgariter flözze nuncupantur. **ε** de compagine ossium, articulo: ALBERT. STAD. Troil. 4,726 ut bene -es ossea nodet eos (talos). **ζ** de suggestu comae (*loci spectant ad Prud. psych. 185*): GLOSS. II 398,40 St.-S. -es chunz (i. chranz ed.). 546,7 -es huffo. **η** de textura (aranearum) conglomerata: IOH. NEAP. gest. 42 p. 426,16 ignis per aranearum ... -em in laquearia ... pervenit. **θ** de opibus congestis: COLUMB. epist. 9,29 quid proderit auri improba -es multos collecta per annos? expressius i. q. copiae - Vorrat: THIETM. chron. 6,53 divisa omni -e. **b** spectat ad litteras, scripta:

a in univ.: BEADA temp. rat. 19,23 in qua (pagina) literarum est distincta -es. OTFR. ad Liutb. p. 167,36 huius ... linguae barbaries ... scriptu est propter literarum aut -em aut incognitam sonoritatem difficilis. ALBERT. M. metaph. 12,1,2 p. 546,33 (ed. B. Geyer. 1964) quod si istis essent ... priora alia puncta, 'fieret absurdum -es' (p. 1076^b,29 σώρευσις) et infinita.

B de collectione: RATHER. epist. 11 p. 63,15 epistolaram -em ... appellare libellum. WOLFH. Godeh. I 5 p. 172,16 numerosam librorum ... -em coacervavit. **γ** de compositione

(in confessione imbecillitatis): ERMENR. Sval. 10 p. 162,39 tuae sanctitati obuncam verborum -em commendo. VITA Burch. Worm. 18 p. 841,22 pro qua (quaestiuncula) istius pitatioli -em composui. BOVO SITH. Bert. praef. p. 525,56 haec nostrae nugacitatis -es.

δ de computatione: AUREL. REOM. mus. 18,21 (Corp. Script. Mus. XXI. 1975) definitio num numerus una in -e redactus ciiii arbitratur reddere.

2 praevalente notione concretionis i. q. tuber - Höcker: NICOL. BIBER. carm. 1527 (ed. Th. Fischer. 1870; a. 1281/83) ex virtute Dei gibbose -ei massa coartatur, ita quod tumor anichilatur. **3 praevalente notione quantitatis:** **a** in univ.: IONAS BOB. Columb. 1,17 p. 182,20 quae plastrorum -es haec frumenta devexerint. VITA Lupi Senon. 17 (MGMer. IV p. 184,5) rex offerens munerum multorum -em. WALAHFR. hort. 304 quanti valet Indica nigri -es piperis. **b spectat ad litteras, verba, numeros:** ALDH. virg. I 8 quod (*sc. factum*) millena testimoniorum -e ... probari ... potest. AUREL. REOM. mus. 19,16 (Corp. Script. Mus. XXI. 1975) interpolatio ... fiet modulationis iuxta -em litterarum. ABBO FLOR. calc. (ed. N. Bubnov, Gerberti opera math. 1899. p. 202,9) infinita numerorum -es. ALEX. IV. registr. 374 multa verborum -e ... explicare. **c spectat ad actiones, facta:** VITA Lupi Senon. 26 (MGMer. IV p. 186,27) manus Domini virtutum multiplicavit -em. COD. Udalr. 190 p. 340,5 Ludewicus ... pontificem ... cedis et rapinae -e angustavit. p. 340,7 doloris et iniuriae. HIST. peregr. p. 166,32 in tanta malorum eis accumulata -e. al. **B translate:** **1 spirit. i. q. abundantia - Fülle:** WALAHFR. Wett. 168 sequitur ... per omnia pacis -es. **2 corpor. i. q. satietas - Übermaß:** GLOSS. II 387,34 St.-S. -em überchollun. 416,4 usque ad -em, usque ad summum, ze seti. IV 623,28 ad -em, cumulum, uberaszeli. al.

II de anim.: **A de hominibus (angelis: l. 30) i. q. turba, multitudo - Menge, Schar** (cf. GLOSS. IV 5,54 St.-S. -es samanunga): **1 in univ.:** ARBEO Corb. 14 sevam conieriem (-em 2) sustentare non valens supervenientium. HRABAN. epist. 52 presens aecclesia malorum et bonorum in se -em retinet. LIOS MON. 445 sancti angelici coetus aequantur -ei. CHRON. Pol. 3,23 p. 152,14 suorum -es corruencium augebatur. al. **2 de universitate (christianorum):** CONC. Merov. p. 167,5 quas legis christianorum -es -custodivit. **3 de conventu monachorum:** VITA Filib. 26 (MGMer. V p. 598,2) locavit caenubium Ansoaldus ... largitate, Filibertus relegione, doctrina ... et monachorum -e (-em A 1^a). CAND. FULD. Egil. II 8,8 fratrum -es. **4 de copiis armatorum:** CHRON. Pol. 2,33 p. 101,12 cum sua parva acie tantam hostium -em penetravit. cf. l. 31. **B de animalibus i. q. examen - Schwarm:** HEIRIC. annal. a. 873 (MGScript. XIII p. 80,22) locustarum ingens -es apparuit.

*congerium, -i n. (ital. vet. congedo, francog. vet. conger a commeatus, cf. v. Wartburg, Frz. etym. Wb. II. p. 946) ius (?commeandi) - (?Wege-) Recht: DIPL. Frid. I. 646 (ed. H. Appelt. 1985) que (bona) ... pater eius cum boschis, aquis et -is et ceteris pertinentiis ... domui sancti Bernardi contradidit. cf. DuC s. v. congeare sim.

*congermanitas, -atis f. fraternitas - brüderliche Verbindung: COD. Udalr. 231 p. 403,15 (a. 1127) cuius ... societas atque, ut ita dictum sit, -is iura ... vos ... illibata erga nos conservasse congratulamur.

congermino, -are. gignere, proferre - hervorbringen: VITA Willib. p. 18,43 velut ... apis ... prius favos, dein natos, postea dulcia mella -at, ita eqs.

congero, -gessi, -gestum, -ere. script. coniest: l. 58,70. **I obi. res i. q. comportare, conferre - zusammentragen, -bringen** (cf. GLOSS. I 90,21 St.-S. -at catot. 376,5 -to gifru-mitemo. 380,10 -iestum zisamane kitragan. al.): **A proprie:** **1 strictius:** **a** in univ.: RUORG. Brun. 49 p. 52,12 (testam.) ante altare ... -ta ... vasa aurea. HROTSV. Pafn. 4,2 cur ... varietatem divitiarum iuxta rogum -is? BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 299,9 in ... aecclesiis, quo ... res suas conservandas omnes -sserant. al. v. et p. 1396,37. **in imag.:** RUD. TRUD. gest. 6,10 quibusdam de oppidanis ... in fornacem ... malae suggestionis suae ... omnia instigationum fomenta -entibus. **b extruere - aufwerfen, aufschichten:** POETA SAXO 5,459 -te saxis ... tellureque moles (THIOFR. Willibr. I A 13 p. 469^C m. harenę). HELM. chron. 12 p. 24,34 aggeres -ti sunt. **c confundere - zusammenschütten:** ANTIDOT. Glasg. p. 102,4 que omnia ... in unum -iesta mel Attico ... dispumatum diligner commissis. **d conectere, colligare - zusammenfügen, -binden:** OTTO FRISING. gest. 2,39

p. 146,20 lignorum strues in plures -sserant fasces. **in imag.:** ALDH. ad Acirc. 1 flosculos ... ad unius coronae texturam -ere. **e in unum dirigere - auf einen Punkt richten:** THIETM. chron. 7,43 profanorum agmen ... diversa hunc (antistitem) ad interficiendum arma -it. **f (com)ponere - (zurecht)legen:** HARIULF. chron. 4,26 p. 249,5 -ta vili mat-tula. **g condere - bergen:** GESTA mon. Mans. (MGScript. XV p. 934,8; s. XII,1^a) in medio ... altaris scrinium lapi-deum cooperculumque ligneum cum capsula plumbea ... reverenter -ssit abbas. **2 latius i. q. colligere - sammeln** (cf. GLOSS. I 807,5 St.-S. -es gihufois. II 747,23 -ta i. collecta gihufoi. 550,7 -e chisamino. al.): **a gener.:** **a (copiose) apportare - (in großer Menge) herbeischaffen, (hin)bringen (interdum expressus c. sensu donandi, offerendi, e. g. l. 16,18):** ARBEO Corb. 7 p. 195,15 temporalia a nonnullis -ta munera. WALAHFR. Wett. 752 quas (*opes*) -ssere fideles. THIETM. chron. 7,71 quod multorum devota manus ad aram ... -ssit in hostiam. CHART. Heinr. Leon. 4 p. 7,3 que vel ipse vel sui decessores ... in sinum sancti Mauricii -sserunt. **al. b accumulare - anhäufen (c. sensu acquirendi: l. 24, comparandi: l. 26,28):** BEDA hist. eccl. 5,7 p. 293,9 (epitaph.) quae -sserat ipse Caedual ..., liquit amore Dei. EINH. Karol. 13 p. 16,8 -ti ex longo tempore thesauri direpti sunt. THANGM. Bernw. 8 p. 761,32 in praediis ... tanta -ssit, ut egs. VITA Heinr. IV. 13 p. 41,25 -tis belli stipendiis. NARR. itin. nav. p. 194,24 pecuniam. al. **spirit.:** RATHER. otios. serm. 4 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p. 159) aspernable spatium, -it quod talem thesaurum. BERTH. (?) annal. a. 1075 p. 279,50 Anno omnia, quae habere videbatur temporaliter, in coeleste gazophilatum -ta thesaurizavit. al. **γ scribendo in unum redigere - schriftlich zusammenstellen:** CONC. Merov. p. 197,5 nonnulla ... capitola ... in unum corpus collecta -ssimus (CAPIT. reg. Franc. 196,54 p. 45,34). BEDA hist. eccl. 5,21 p. 341,15 (epist.) -ta in ordinem serie lunae. CARM. var. I 34,8 cui (*libello*) ... patrum monitis -ta beatis indit acta. HRABAN. epist. 3 p. 385,28 ut omnia hec in unum volumen -rem. CAND. FULD. Egil. I praeft. p. 223,8 hoc ... opus ... ad profectum ... legentibus ... -ssi. al. v. et vol. I. p. 113,20. **b natur. usu medial. i. q. colligi - sich ansammeln:** ALBERT. M. animal. 3,140 multa ... animalia ingrossantur in ventre ex multa ibi -ta pinguedine. 4,57 in qua (*testa*) ... simul -untur eius (*animalis*) superfluitates. **B translate:** **1 gener.:** **a proferre - vorbringen:** LEG. Wisig. 2,1,9 in eum (*principem*) ... verba -ere maledictionis. MIRAC. Liutg. I 2 cui (*Deo*) puras nemo frustra -ssit preces. al. **b inferre - beibringen:** **a c. sensu docendi:** BONIF. carm. 2^{tit}. Vynfretth prisorum Duddo -sserat artem. **β c. sensu nocendi i. q. infligere, parare - zufügen, bereiten:** BEDA hist. eccl. 2,11 p. 105,11 (epist. papae a. 625) qua ex re non modica nobis amaritudo -ta est. VITA Burch. Worm. 15 p. 839,34 possum maius incommodum ... tibi -ere. **sibi consiscere - sich zuziehen:** VITA Burch. Worm. 15 p. 839,36 perpetuum exitium tibi -es. **2 math. i. q. multiplicare - malnehmen:** CARM. de temp. rat. 279 hanc (*secundam lumen*) ... per tessera -e simul: octo habes.

II obi. homines i. q. congregare - zusammenführen, -schließen, (ver)sammeln: AEDILV. carm. 4,14 pater famulos cel-lam -ssit in almam. 6,44 quos (*monachos*) gratia Christi ecclesiam ... -ssit in unam. HUCBALD. carm. 2,139 calvos consocia, carentes -e calvos. BURCH. URSB. chron. p. 42,18 imperator cum paucis ad se collectis in giro se -sserunt. ALBERT. M. Iob 21,32 (ed. M. Weiss. 1904) ubi -ti sunt in inferno mali mortui.

adi. congestus, -a, -um. **1 collectus, cumulatus - gesammelt, gehäuft:** WANDLB. mens. 280 -os humeris hi gaudent ferre racemos. 290 mustum -a ... flamma coquit. v. et vol. I. p. 113,19. **fort. add. (an i. q. condensus - dicht?):** CHART. Pomm. B 1162 p. 422,17 (a. 1280) termini ... dictorum bonorum distinguntur a prato Godekini ... ubi alnus -est. ibid. 70 iterum. **2 (ex partibus) compositus - (aus Einzelteilen) zusammengesetzt:** ALBERT. M. summ. theol. I 9,42,2 p. 325,58 (ed. D. Siedler. 1978) ex unitatibus relationum nulla -a pro-

[Dinter]

venit pluralitas. p. 325,64 punctum . . . nullam -am facit aggregationem.

subst. congestum, -i n. 1 *strictius usu plur.: a de opibus i. q. divitiae (collectae) – (angehäufte) Reichtümer*: WALTHARIUS 39 debuit haec (*Hiltgunt*) heres . . . diu -a frui. HROTV. Pafn. 3,11 quid de -is actum ire meditaris? al. b *de versibus i. q. (magno labore) composita – (mühelvoll) Zustandegebrachtes*: HRABAN. carm. 11,46 haec . . . pauper inops . . . misit -a. 2 *latius per confusionem i. q. condicio, pacatum – Bestimmung, Verordnung*: GLOSS. III 247,36 St.-S. municipale -um giburlich gedinge. 280,62. cf. ThLL. VI. p. 1949,2959.

***congerra**, -ae m. vel f. (cf. congerro, accedente vi vocis congerere, v. ThLL. IV. p. 280,55) 1 (*spicas*) legens – (*Ähren-*) Sammler: GLOSS. III 137,44 St.-S. -a stūphelare (185,14). 187,33 -a semina vel phusilare. 2 *mulier mendicans – Bettlerin*: SIGEBO TO Paulin. 22 *Paulina sacculos . . . secum portare solebat, ut -am, manticariam seu tabernariam crederes, non matronam*.

congestio, -onis f. 1 *spectat ad res: a proprie i. q. accumulatio – Ansammlung, Anhäufung*: a in univ. de actione: GLOSS. Roger. II 514 -o sive pauplatum nutrimenti . . . adunatio. b *strues, cumulus – (aufgeschichteter) Haufen*: VITA Burch. Worm. 15 p. 839,30 *diabolus herbas arboresque . . . extirpans et ita facta -e . . . viam conclusit*. THIOFR. Willibr. I A 13 p. 469C quam -em (sc. arenae) sua lingua dunon appellant indigenę. HUGO HON AUG. hom. 3,25,4 (ArchHist-DoctrLitt. 43 [35]. 1968. p. 242) quadam naturae suae debito . . . iste (*castor*) metitur lignorum formabilem -em. expressius i. q. copiae (rerum) – Güter: GESTA Camer. 1,33 p. 414,28 audierunt monasterium multis pecuniis et -bus refertum. γ *massa concreta – zusammengeknetete (Teig-)Masse*: GLOSS. III 220,36 St.-S. massa -o . . . id est spisa. 414,58 massa -o cloz (cf. 408,9 massa spise vel cloz, et ThLL. VIII. p. 430,9sqq.). δ *multitudo – Vielzahl*: ALDH. ad Acirc. 113 p. 155,4 multiplex nominum et verborum -o. b *translate i. q. suggestio – Eingebung*: URSO gloss. 24 p. 50,6 *vis imaginaria aliquotiens maligna -e (suggestione Mo) praeeunte . . . ad ymaginacionem movetur*. 2 *speciat ad homines i. q. congregatio, turba – Getümmel, Gedränge*: VITA Burch. Wirz. 6 *ingens factus est populum concursus multitudinisque stipata -o*.

congesto, -are. 1 *strictius: a comportare – zusammentragen*: HERRAT. hort. p. 128 (in imag.) esum vitae . . . -ant apiculae. b *accumulare – anhäufen*: ACBRANN. carm. 27 (ed. H. Hagen, Carm. ined. 1877. p. 143; s. IX.) in medio quadra -at mox regula quinos. 2 *latius i. q. ferre – tragen: a corpor: ODO Ern. duc. 5 p. 344^A toxicā . . . auratis -ant tela pharetris. b spirit: HUCBALD. carm. 2,41 calvi -ant corde calorem constantem, castum.*

congestor, -oris m. qui (pecuniam) coacervat – einer der (Geld) zusammenrafft: CHRON. Ebersh. 38 qui (Gotfridus) . . . avaritie nimis intendebat et -r fuit pecunie (CHRIST. cal. Mog. 5 [MGScript. XXV p. 241,34]).

***conglaticum** v. *conciaticum.
congigno, -genitum, -ere. 1 *strictius i. q. (pariter, item) procreare – (in gleicher Weise, ebenfalls) zeugen, erschaffen (sensu spirit.)*: ALCUIN. epist. 19 p. 53,32 vos . . . fratres . . . iisdem patribus spiritali doctrina -ti. 2 *latius i. q. parare – verschaffen*: FORM. Marculf. 2,43 (ed. A. Uddholm. 1962) plursum, quod valeat in eternum -ere cumpus.

adi. **congenitus**, -a, -um. 1 *gener: a natus (ad) – geboren (für)*: METELL. Quir. 4^a,43 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1965) Quirinus . . . -us throno paterno. b *connatus, ingenitus – mitentstanden, angeboren*: ALBERT. M. animal. 4,49 aranea maris intrat et manet in testa -a sibi. 2 *theol. i. q. par (genere) – (ursprungs)verwandt*: ALBERT. M. eccl. hier. 4,16 p. 679^b,33 ipse (Christus) . . . factus de nostro genere fecit nos filios Dei -os sibi.

subst. **congenitus**, -i m. qui consortio originis (divinae) frater est – Bruder der gemeinsamen (göttlichen) Abkunft nach: ALBERT. M. eccl. hier. 3,24 p. 617^b,30 bonitas divina . . . communicavit nobis et se et sua bona, . . . ‘tam-

quam’ congeneras vel ‘-is’ (PG 3,441^B ως ὁμογενέστ), sicut his, qui de genere eius (sc. Christi) sumus.

congilis v. gongylis.

***congiolus** (-zol-, -zul-), -i m. de mensura quadam liquidorum i. q. congius parvus – kleiner ‘Congius’: REGISTR. Trident. I 117 (a. 1220) debet solvere omni anno unum co<n>zolum vini. 126 omni tercio anno unum conzulum de vino. ibid. al.

congiro v. congyro.

10 **conglis**, -i m. vel **conglum**, -i n., rarius (l. 30) **congia**, -ae f. script.: cugn: BOTAN. Sangall. 25,1 in cugno. conci: l. 28. conci, conzi: l. 23sqq. 26. condi: l. 27. conti: l. 27,30. -cus, -zus: l. 25sq.

de mensura quadam liquidorum fere i. q. chus, situla –

15 etwa: Kanne, Eimer (cf. GLOSS. II 356,13 St.-S. -us eimber vel zuber. 765,30 -um mezeimpri. al.): 1 de mensura sex sextariorum: COMPOS. Luc. I 4 sextarius lib. III (II Svensnung p. 55sq., recte ut vid.), cong*i*us . . . lib. XII. DICUIL. epist. cens. 148 (Cod. Paris. N. A. 1645 f. 10v) si . . . fuerint sex

20 (sextarii), chus vel -us extat. ABBO SANGERM. bell. 3,45 -a (gloss.: mensuras). al. 2 de vini mensura variae quantitatis: RATHER. epist. 16 p. 76,18 quot -a vini . . . sufficient clericis. CHART. Bund. 304 p. 225,32 (a. 1140) pro -zio uno vini. CHART. Tirol. 672 p. 130,40 -cum unum. REGISTR. Trident. I

25 116 unum -zium Tridentinum de vino. 117 unum -cum. 118 p. 100,24 unum -zum de Perzene vini. 132 duos -zios de vino ad -tium Trentinum. CHART. Bund. 644 pro vi -diis musti. CHART. Tirol. notar. I 443 in quatuor -ciis de vino bono. CHART. Ticin. 37 p. 84,12 (ed. L. Brentani, Cod. dipl. Tic. I.

30 1929) -tias sex vini. saepe. Dinter

***conglebatus**, -a, -um. (gleba) *stabilitus – gefestigt (in imag.)*: EPIST. Bamb. 32 p. 529,12 (a. 1138) unanimitem ecclesiae et regni in hoc quasi cespite caritatis humore -am scindere non debuimus.

35 **conglisco** (-esco), -ere. *concrescere – (empor)wachsen (in imag.)*: CAND. FULD. Eigil. II 21,22 qua (columna) fidei merito nunc hic plebs advena Christo subrigitur templumque Deo -escit (coalescit ed. ex nota marg. Broweri) in alnum (cf. Vulg. Eph. 2,21).

40 **conglobatim** adv. 1 *glomeratim, confertim – zusammengeballt, geschlossen*: BALTH. Fridol. 23 molem . . . arboris . . . videbat terra tenus inclinatam omnesque ramos . . . admirabatur quasi -m Deo se humiliasse eqs. 2 *sermone secundum argumenta dispositio – thematisch zusammengefaßt*: WILLIB. Bonif. 6 p. 26,13 ut . . . subtilius bonorum eius exempla -m ad memoriam revocemus.

conglobatio (-cio), -onis f. 1 *congregatio – Versammlung*: NICOL. I. epist. 86 p. 449,19 dum ad electionem episcopi popularis fieret in ecclesia -o eqs. 2 *grex, caterva – Schaar, Menge: a de hominibus*: ALDH. epist. 5 p. 490,16 lurconum -o lectorum. b *de avibus i. q. examen – Schwarm*: GESTA Ern. duc. I p. 31,31 avium . . . frequens et miranda -cio eis (sc. nanis) obviam ruit.

conglobo, -avi, -atum, -are. script.: cun: p. 1401,25. -cl.: p. 1401,52. -ber- (var. l.): p. 1401,36.

I de rebus: A *comprimere, condensare, conspissare – zusammenballen, verdichten*: 1 *strictius: a de aere, lumine*: AMADEUS LAUS. hom. 5,124 (ed. J. Deshusses. 1960; s. XII. med.): aer obtenebratus est et densa caligine -tus (sc. in hora mortis Christi). ALBERT. M. sent. 2,13,2 p. 248^b,21 lumen . . . tunc in diversis partibus materiae coeli fuit dispersum . . . et postea -tum est in stellis. b *de sanguine (usu medial. i. q. coagulari – gerinnen, stocken)*: PAUL. AEGIN. cur. 176 p. 102,21 sanguine . . . circa ventrem -to (3,31,4 θρόπωθεύτος). TRACT. de aegr. cur. p. 269,11sqq. GESTA Trud. cont. II 4,1 p. 351,38 sanguis eius (martyris) -tus . . . in sarcophago inventus est. GLOSS. Roger. II 414 sanguis congelatus vel -tus. 2 *latius c. sensu deminuendi i. q. coartare – zusammendrängen*: AGOB. apol. 1,3 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. LII. 1981. p. 310) regnum cum extremitatibus suis -atur in unum in medio sui. B *coacervare, cumulare – (auf-, an)häufen*: 1 *strictius: a in univ.*: ALDH. epist. 9

p. 502,9 diversarum rerum ratiocinationes -ans *eas*. ERMENR. ad Grim. 15 p. 552,11 omnia in verbis variae reperta . . . in unam congeriem . . . -are. **b c. sensu parandi**: ALDH. virg. II 1254 tempestas saeva . . . martiribus . . . mortis discrimina mille -at. **2 latius c. sensu augendi**: a gener.: HIST. W alc. 22 p. 514,32 ut . . . apostolica auctoritas cum regali et imperiali firmitate -ta conglutinetur. **b mus.**: IOH. AFFLIG. mus. 23,32 simplices motus duplicare vel triplicare vel quovis modo competenter -are. **C coagmentare, coniungere - zusammenfügen**: **1 strictius usu medial.** (?intrans.: 1.12) i. q. concrescere - zusammenwachsen: **a gener.**: HRABAN. carm. 39,80 surget homo . . . undique -antibus membrorum compaginibus *eas*. **b medic.**: TRACT. de chirurg. 826 calore et humore deficiente non -atur os fractum. **2 latius i. q. construere - er-, einrichten**: LIBER diurn. 99 p. 131,19 venerabilia loca, quae a nobis in uno -ta atque annexa sunt (inde SIGEB. GEMBL. Theod. 14 p. 471,9 [privil. papae a. 970] locus, qui a Deoderico . . . in uno -tus atque anexus est).

II de anim.: **A congregare, coadunare - zusammenscharen, versammeln** (saepe medial.; refl.: 1.25,32): **1 de hominibus** (cf. GLOSS. I 425,17 St.-S. -ti kisamanote. al.): **a gener.**: **a in univ.**: CONC. Merov. p. 209,1 pariter -ti metropolitanus et comprovinciales. AGNELL. lib. pont. 154 p. 378,4 pontifex . . . misit . . . ad . . . ministros ecclesiae, ut se omnes in gremium cun-rent ecclesiae. VITA Leb. 6 in unum -ti satrapae et alii fecerunt . . . supplicationem ad deos. TRANSL. Modo. 32 p. 304,1 clericis . . . cum monachis in orbem -tis. **B convolare - zusammenrufen**: ALDH. virg. II 619 -at in coetum disertos arte sophistas augustus. **γ refl.** i. q. se (catervae) adiungere - sich (einer Schar) anschließen: MIRAC. Hucberti 1,3 ipse praedictus se una cum illuc meantibus equester -vit. **b milit.**: RIMB. Anscar. 30 p. 60,24 populi . . . -ti in unum coepere . . . resistere (REGINO chron. a. 776 p. 50,31 Saxones . . . i. u. -ti Heresburgh castrum addrediuntur. HELM. chron. 7 p. 18,28. al.). ANNAL. Fuld. II a. 880 p. 95,3 vicini . . . pariter -ti (-erati var. l.) Thuringios invadere nituntur (HELM. chron. 37 p. 73,17. al.). TRANSL. Eug. Tolet. 20,8 (RevBén. 76. 1966. p. 270) coepert simul -ti viam suam abire milites. ALBERT. AQUENS. hist. 1,7 p. 277^B Ungari . . . ad septem milia -antur ad defensionem. GESTA Ern. duc. I p. 13,2 quibus (cuneis) invicem -tis et ad pugnam . . . dispositis. al. **de pugna spirituali**: ALDH. virg. I 13 p. 242,2 exercitus . . . -tos . . . id est visorium horrenda vitorum agmina. virg. II 2580 haec (*Philargyria*) comites pravos, id est mendacia . . ., fraudes et fures . . . -at in cuneum cum falsis testibus. **2 de animalibus**: **a in univ.**: EPIST. Teg. I 4 -tarum avium garritus cantando superare nequimus. **b c. colore quodam i. q. iugare - zusammenspannen**: VITA Theog. 1,21 bobus . . . iam vinculis, quibus inserta ista animalia -antur, implicitis. **B (circum)stipare, circumdare - umdrängen, umgeben**: CHRON. Salern. 155 p. 162,30 princeps Guaimarius . . . -clobatus Bardorum agmine. CHART. Mog. A I 451 p. 358,28 (dipl. Heinr. V.) maxima militum et armorum copia -tus archiepiscopus. p. 359,17.

adi. conglobatus, -a, -um. **1 glomeris formam exhibens - knäuförmig, zusammengeknäult** (cf. GLOSS. I 276,38 St.-S. -i zasamane kacliute): HONOR. AUGUST. cant. 1,9/10 p. 375^D murena est piscis . . . circulatus et -us. **2 incurvus, contractus, distortus - zusammengekrümmt, verkrüppelt**: ISO Otm. 1,13 p. 52^a,28 puerum omnibus poene membrorum iuncturis contractum atque -um. OLBERT. Veron. 9 hominem mirantur adstare longum, quem in globi speciem modo doluerant -um. STEPEL. Trud. 13 quidam . . . cruribus pectori adfixis -us.

subst. conglobati, -orum m. **qui confertim stant - Dichtgedrängte**: ALBERT. AQUENS. hist. 6,19 dux . . . omne genus iaculorum . . . in medium vulgus -orum cum suis contor quebat.

***conglobositas**, -atis f. **1 de intestino i. q. segmentorum globosorum continuatio - Abfolge von Aussackungen, 'Hau stren'**: CONSTANT. AFRIC. theor. 6,28 p. 29a^v ex oppilatione sterlus in -e intestini exicante virtus expulsiva patitur. **2 de phantasmate daemonis i. q. concretio informis - Ungestalt**:

VITA Hildeg. Bing. I 45 (PL 197,123^A; a. 1182/7) ipsa (*muler*) . . . nigredine et fumo diabolicae -is obsessa erat. 51 p. 126^C vis altissimi . . . ad diabolicam -em . . . dixit: 'eas'. **conglomeratio**, -onis f. **1 gener. i. q. congeries, collection - Anhäufung**: LIBRI Karol. 4,14 p. 199,24 inter ipsam . . . suarum nugarum -em. 4,16 p. 203,8 sensuum . . . inordinatas -es. **2 medic. i. q. enaorema, nubecula - wolkige (Harn-) Trübung, 'Nubecula'**: PS. GALEN. febr. 312 que (*urina*) si cum nebula fuerit quasi cognoscere (corrupt. ex cum glomeratione, cf. PS. GALEN. puls. 26 quasi cum glomerationis. fragm. 2,1 quasi cum glomeracione. sim. al.). **conglomerato**, -avi, -atum, -are.

I trans. (saepe medial.; refl.: 1.44): **A de rebus**: **1 strictius**: **a gener.**: **a (in glomus) convolvere - (zu einem Knäuel) aufwickeln**: CONR. MEND. Attal. p. 131,30 mulier . . . coepit nere et filum contorquere, ut stamen digitis crispantibus et motu alterno vibrantibus fila -ret. **b (in acervum) congerere - (auf einen Haufen) zusammenlegen**: HARULF. chron. 4,32 p. 265,28 erant . . . sancta ossa confuso ordine -ta. **γ (in unum) colligere - sammeln**: VITA Poppon. 34 p. 315,26 virus omne, quod per membra hydroponici . . . diffundebatur, -tum . . . per gutturis meatum inundavit. **b techn. usu medial. i. q. commissari, conspissari, concrescere - (sich) verklumpen, festbacken**: THEOPH. sched. 1,30^{med.} ne forte adhaereat molendino . . . et -etur aurum. 2,6 volve . . . fistulam . . . donec -etur circa eam, quantum vitri volueris. ibid. al. **2 latius**: **a accumulator - anhäufen**: LIBRI Karol. 3,21 p. 145,31 quae . . . deleramenta in . . . synodi lectione -asse deteguntur. DIPL. Heinr. IV. 229 cum nobis simus conscius undique nos innumerabilia peccata . . . -asse *eas*. **c. sensu (in cumulum) combinandi**: HROTSV. Cal. 9,3 hic amens infelicitis langworem amoris et negati taedium -ans sceleris. **b komponere, fingere - zusammensetzen, -fügen, bilden**: ALDH. epist. 1 p. 477,6 quomodo . . . metrica artis . . . instrumenta litteris, logis, pedibus . . . -entur (-antur W). RHYTHM. 39,17,2 Pannonia, a Penninis nomen que -at. **B de hominibus i. q. congregare, coadunare - zusammenscharen, (ver)sammeln**: **1 in univ.**: THEODULF. carm. 8,2,11 hos (peccantes) . . . -a (sc. Deus; cf. Vulg. Ier. 12,3 congrega). RUODLIEB XVI 24 amicis -tis. METELL. exp. Hieros. 2,291 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1982) dum tante -antur contra se vires. al. **refl.**: DIPL. Frid. I. 177 p. 300,33 (ed. H. Appelt. 1975) alii innumerabiles ad expeditionem Polonicam se in unum -antes. **2 c. colore quadam**: **a iungere, constituere - zusammen-, aufstellen**: HUCBALD. carm. 2,115 -ate choros, calvo celebrate choreas. **b consociare - zusammenschließen, vereinen**: FORM. Augiens. C 26 locus . . . iste . . . regularis vite normam ducentum partem . . . -at.

II intrans.: **A de rebus i. q. conglobari - sich zusammenballen**: CARM. Scot. II 1 probl. 2,18 aether densatur in imbræ, -ant nubes. **B de hominibus i. q. convenire - sich zusammenscharen**: ALDH. virg. I 13 p. 241,21 quot sceleratorum satellites . . . manipulatum -ent.

adi. conglobatus, -a, -um. **incurvatus, contractus - zusammengekrümmt, verwachsen**: MIRAC. Trud. 17 ita . . . erat -a mulier quaedam, ut nullo modo valeret sursum respicere.

***conglorificatio**, -onis f. **de beatitudine aeterna i. q. clarificatio(nis communio), glorificatio - (gemeinsame) Verherrlichung**: GODESC. AQUENS. opusc. 4,2 p. 133,5 quos (martyres) inseparabiles passione et -e, inseparabiles etiam habentis (sc. fratres) ad Deum pro vobis intercessione.

conglorifico, -avi, -atum, -are. **1 usu ecl.**: **a strictius i. q. una glorificare, clarificare - mit-, zugleich verherrlichen**: **a spectat ad gloriam Dei (trini) praedicandam**: GODESC. SAXO fragm. p. 22,1 -andam trinam deitatem. ANSELM. HAV. dial. 2,22 p. 1200^A adoras spiritum cum patre . . . et filio coadorandum et -andum (ALBERT. M. summ. theol. I 7,31,3 p. 246,30 [ed. D. Siedler. 1978] c. p. et f. simul adoratur et -atur *spiritus sanctus* [cf. Conc. II 1,2 p. 80,14 ed. Schwartz ουνδοξαζόμενοι]). ERINH. Heimer. 8 cum sanctorum panduntur gesta tuorum, qui simul ipsa facis, merito -aris (sc. Deus).

[Konstancia]

β spectat ad gloriam (vitae aeternae) sanctis concessam: CHART. Mog. A II 135 (ed. P. Acht. 1968; a. 1150) ut pontificem . . . quem signis evidentibus inter sanctos -tum cognoscimus in celis, . . . honoretis. **b latius i. q. gloria coaequare - an Herrlichkeit gleich machen:** v. p. 1189, 17. **2 usu communi i. q. (omnium consensu) probare, accipere - (einhellig) billigen,annehmen:** ALBERT. M. pol. 5, 6¹¹ p. 500^a, 14 utilissimarum legum . . . et -tarum (p. 1310^a, 15 συνδέοξαστενων) . . . ab omnibus politizantibus.

conglorior, -ari, congratulari, congaudere - sich mitfreuen: ENGELH. WIRZ. Burch. praef. p. 5, 12 satagebam . . . vobis in omnibus secundum apostoli dicta (Vulg. I Cor. 12, 26) seu compati vel -ari. CONST. I 203 p. 280, 7 ut hii, qui tribulationibus nostris . . . communicaverunt, . . . felicissimis eventibus nostris ac gloriosissimis triumphis . . . participant et -entur (congratulentur S, cf. DIPL. Frid. I. 351 p. 191, 24 [ed. H. Appelt. 1979]).

***conglutinabilis, -e. qui in statum cohaerentiae mutari potest - in Kohärenz überführbar:** ALBERT. M. meteor. 4, 2, 15 p. 767^b, 13 corpora mixta non solum coagulabilia sunt et impinguabilia et -ia egs.

***conglutinarius, -a, -um. de medicamine glutinoso i. q. colleticus - zusammenziehend:** IOH. PLATEAR. simpl. med. p. 36a^v fiat . . . sinapsima ex eo (sanguine draconis), id est emplastrum -um et coherens.

conglutinatio (-cio), -onis f. coniunctio arta, firma -enge, feste (Ver-)Bindung: I proprie: A de actione vel processu: **1 strictius de conexione glutine, ferrumine (l. 35, 37), umido facta i. q. collesis - das (Zusammen)-Kleben, 'Verschmelzung':** ALBERT. M. meteor. 4, 2, 6 p. 755^b, 7 -o . . . est partium quaedam colligatio per humidum partes siccii retinens egs. p. 756^a, 12 liquefactio coagulationi opponitur, defluxio autem -i. 4, 2, 7^{capit.} de . . . causa . . . coagulationis et -is. miner. 3, 2, 1 p. 76^a, 46 quod (siccum terreum) impedit -em, eo quod -o unius cum altero est per virtutem humidi. p. 76^b, 16 gratia humoris viscosi, qui est in illo (argento vivo), fit -o. ibid. al. v. et p. 1345, 19. **2 latius:** a processus coalescendi, concretio - das Zusammenwachsen: **α natur.:** ALBERT. M. animal. 1, 185 quando fiunt ossa, tunc . . . unum fluit in aliud et conglutinantur fortissima -e. summ. theol. I 12, 50 p. 519^b, 42 in illis (insertionibus) . . . -o fit ab humore, qui procedit ab inserto egs. **de coaliitu:** CONSTANT. AFRIC. theor. 6, 3 p. 26b^r membra, ut sunt digiti vel labia, que -e vel adherent et non separantur vel egs. **β medic. i. q. consolidatio, sanatio - (Ver-)Heilung:** DYASC. p. 188^b fracturis . . . capitum herba (sc. vettonica) . . . -em prestat. TRACT. de chirurg. 812 materia ex ossis nutrimento superveniente quasi gumma efficitur, unde -is complementum sequitur. BRUNUS LONG. chirurg. 1, 3 p. 106^E -o vulneris renovati elongatur a facilitate -is vulneris recentis. 1, 14 p. 111^G significatio, quod ulcus conglutinatur -e bona, est egs. WILH. SALIC. chirurg. 2, 26 p. 340^H medicus intendit consolidacionem ac -em partium membrorum ad invicem. al. remissius de constrictione: WALTH. AGIL. med. 6 p. 99, 47 prima intentio est prohibitio causarum dilatationis (sc. renum), secunda -o, tertia confortatio. **b conspissatio, densatio, induratio - Verdichtung, Verfestigung:** ALBERT. M. meteor. 4, 2, 12 p. 765^b, 11 -em (p. 384^a, 11 πηγίς) . . . , quae fit per humidum viscosum, . . . esse quamdam speciem arefactionis. miner. 1, 1, 2 p. 3^b, 6 terra pura lapis non fit; . . . vincens enim in ea siccitas non permittit fieri -em. ANON. aqu. 11^{capit.} de aqua in mercurii congelatione et -e. v. et p. 1239, 55. 1392, 51. **B de statu vel qualitate:** **1 cohaerentia - Zusammenhalt, Kohärenz:** ALBERT. M. summ. creat. II 2, 80, 2 p. 657^b, 10 quod mundus esset unus -e, quae est per naturam. meteor. 2, 3, 2 p. 566^a, 18 unum eorum (elementorum) dominatur in substantia, quod est terra (altera ed.), alterum autem praestat illi continuationem et -em, quod est aqua. veget. 4, 15 ab aqua habent plantae -em (cf. Arist. p. 822^a, 15 σύμπτυξις) sive continuationem. ibid. al. **2 virtus glutinatoria - (zusammen)heilende Wirkung:** BRUNUS LONG. chirurg. 1, 18 p. 116^D in quibus (medicinis) est exiccatio et -o. **3 qualitas gluti-**

nosa - leimartige Konsistenz: TROTULA praef. p. 4, 1 quia humores sunt spissi et viscosi, ideo propter -em eorum exitus impeditur. **C de rebus (usu meton.):** **1 compago, iunctura - Zusammenhang, Gelenkstelle (in imag.):** CONST. II 5 424, 22 (a. 1265) cadavera tua (sc. Romae) singulis sue deneracionis -cionibus dissoluta . . . recolligendo sanare egs. **2 materia glutinosa - leimartige Substanz:** IOH. PLATEAR. simpl. med. p. 21a^r cummi Arabicum ponatur in aqua, donec conglutinetur, et ex tali -e humectetur lingua.

- 10 II translate i. q. uni(ti)o - Vereinigung:** A in univ.: **1 gener.:** EPIST. pont. Rom. sel. I 14 p. 79, 8 caritatis -e compescite, quaequo, a . . . fratre egs. DHUODA 3, 10, 156 (Sources chrét. 225. 1975) quid tibi . . . in dilectionis -e valeam . . . ostendere. ALBERT. METT. div. temp. 2 praef. p. 701, 5 interior tua (sc. Burchardi) conversatio . . . memoriam tui . . . perpetua -e . . . mihi copulabit (inde VITA Burch. Worm. prol. p. 830, 32). al. v. et p. 1406, 69. **2 theol.:** WOLFHELM. ad Meginh. (MGScript. XII p. 186, 14) fit longe alia -o intrantis Satanae et reproborum, quam ea, quae est Christi et electorum. ALBERT. M. euch. 3, 1, 9, 3 p. 277^a, 30 sic fit -o, qua anima diligens adhaeret Christo dilecto. **B c. colore quodam:** **1 coadunatio - Zusammenlegung:** CHART. Georg. 6 (ArchÖstGeschQuell. 9. 1853. p. 259, 28; a. 1150) ut . . . illa predicta locorum -o . . . nostris placeat . . . successoribus. **2 contractio - Verschleifung (cf. H. Lausberg, Handbuch d. literar. Rhetorik. 1960. § 492):** ALDH. ad Acirc. 9 p. 78, 18 sinalipharm velut quaedam -o et explosa collisionis additamenta. **3 tenacitas - das Festkleben, -halten (an):** HILDEG. scivias 3, 81, 388 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLIIIA. 1978) nolo (sc. gratia Dei) esse in opere, quod pertinet ad -em obduratae perversitatis.
- ***conglutinatus, -a, -um. 1 adi.: a natur. et techn. i. q. glutinatorius, compactivus - feste (Ver-)Bindung schaffend: a firmiter coniungens, ad ferruminandum aptus - fest verbindend, als Lot geeignet:** ALBERT. M. miner. 3, 2, 1 p. 76^b, 12 aes . . . conglutinat ferrum et argentum prae aliis, cum liqueficit, est -um metallorum. **β cohaerentiam efficiens - Zusammenhalt, Kohärenz bewirkend:** ALBERT. M. summ. creat. I 3, 12, 1 p. 424^b, 39 ipsa (aqua) est -a et coniunctiva (summ. theol. II 11, 52, 1 p. 551^a, 18 a. est continuativa et -a). meteor. 4, 2, 6 p. 755^b, 20 efficitur humidum viscosum . . . et per consequens -um. **γ ad condensationem aptus - zur Verfestigung dienend, Verfestigungs-:** ANON. aqu. 11 capit. p. 69 (cod. S) aqua -a. **b medic. et pharm. i. q. collecticus, constrictivus, stypticus - zusammenziehend, -klebend, (wund)verschließend, (Ver-)Heilung bewirkend:** WALTH. AGIL. med. 35 p. 137, 18 cibi convenientes ei (infirmo) sunt glutinativi . . . -um est lac caprinum decoctum. ALBERT. M. veget. 6, 112 omnes species guttarum . . . operationes habent stypticas et glutinativas (as LV). THEOD. CERV. chirurg. 1, 13 p. 140^C ceteris (sc. medicinis) . . . laudabilius est viscosa, -a. BRUNUS LONG. chirurg. 1, 10 p. 109^C nulla est differentia inter incarnativum et -um medicamen. ibid. iterum. al. **2 subst. neutr.: medicamentum collecticum, constrictivum, stypticum - zusammenziehendes, (wund)verschließendes Mittel, Adstringens:** IOH. PLATEAR. simpl. med. p. 14a^r ablata putredine . . . ponenda sunt -a. MAURUS urin. I p. 32, 2 addendum est aliquod -um in siropo. WALTH. AGIL. med. 6 p. 99, 49 -a et consolidativa sunt sicut succi stiptici.
- 60 conglutino, -avi, -atum, -are. script.: -ncl.: p. 1405, 32. 1407, 1. adde GLOSS. I 60, 23 St.-S. II 174, 74. -tti: p. 1406, 28. adde AETHICUS ISTER 75 p. 58, 4. struct.: cum: p. 1406, 12, 53. in: p. 1405, 68. cf. p. 1406, 20, 45. metr. -glüt: p. 1405, 28. 1406, 14.**
- 65 I proprie: A de conexione i. q. arte, firmiter coniungere - in eine enge, feste (Ver-)Bindung bringen:** **1 strictius i. q. glutine, ferrumine sim. coagmentare, compingere, componere - zusammenkleben, -leimen, -löten, -fügen (cf. GLOSS. I 84, 9 St.-S. -vit cafoakida. 319, 10 -ta gelimit. al.): a de glutinatione:** **α in univ.:** THEOPH. sched. 3, 81^{ex}. -entur haec duo ligna . . . glutine casei (URSO gloss. 60 p. 100, 42 l. . . diversa -antur g.). al. **in imag.:** ALBERT. M. euch. 3, 1, 9, 3

p.277^{a,26} dilectio, quae est gluten -ans diligentes se invicem Christum et animam. **β glutine solidare - verleimen:** v. vol. I. p.1492,59. **γ glutinando claudere - zukleben (in imag.):** EPIST. Ratisb. 2 p.277,18 ut palpebre humore dubitatis -rentur. **b de ferruminatione:** EPIST. ad Hildeg. 83 p.304^c ignis sine fervore ferrum ferro -are non valet. ALBERT. M. miner. 3,2,1 p.76^{b,18} **argentum vivum** penetrat in ea, quae -antur et fortiter continet ea simul. v. et p.1404,36. **c usu vario:** **a in univ.:** HERM. SANGALL. Wibor. 1,20 (ed. W. Berschin. 1983) **Wiborada** consignans ... vas ... -vit omnem eius dissolutionem. GESTA Trev. 3 p.131,23 cuius (*Portae Nigrae*) lapides non cemento aliquo, set ferro -banuntur. **in imag.:** BEDA ad Plegu. 16 dicendi ... ingenio testam ferrumque ... -are (cf. *Vulg. Dan. 2,43*). **β claudere - schließen:** VITA Annon. I 2,19 p.492^{a,19} palpebris necdum plene sopore -tis. **γ construere - errichten, bauen:** AETHICUS ISTER 32 p.19,10 **Turchi** fecerunt acervum magnum lapide ac bitumine -tum. HIST. Torn. app. I 3 luteam hirundo -at casulam. **2 latius:** **a coaleare, consolidare - zusammenwachsen machen, lassen (medial. i. q. coalescere, concrescere - zusammenwachsen):** **a in univ.:** URSO qual. 571 -at ... et coniungit humiditas accidentaliter egs. ALBERT. M. animal. 5,23 unus illorum (*vermium volantium*) post se trahit alium, ac si sit -tus illi. summ. theol. I 12,50 p.519^{b,38} duo ligna -antur humore, qui fluit ab utroque ... , quod fit in insertionibus. al. v. et p.1403,40. **praes. sensu perf.:** BURCH. Iud. 186 (ed. P. Lehmann, Erforsch. d. Mittelalt. II. 1959. p.256; s. XIII.) collum cervici -atur ubi. **β de vulneribus, fracturis sim. i. q. consolidando sanare - (ver)heilen:** Ps. HELIOD. chirurg. 20 anarefe est, quod ... fit ... cum ... sarcitura ad -anda (conclinanda ed.) loca (22 ad -clutinanda l.). ODO MAGD. herb. 1715 plegas -at centaurea. 1769 cataplasmata vulnera ... -at. MIRAC. Annon. 2,84 (Siegburg. Stud. III. 1966) ventris ... fractura ... -ta est. IOH. IAMAT. chirurg. 7,18 ita, ut ulcus -ari non possit. BRUNUS LONG. chirurg. 1,18 p.116^a illud, quod ossa fracta -at. WILH. SALIC. chirurg. 2,14 p.336^c natura tunc incipit locum nervosum -are mediante poro sardoide. al. **adde:** ALBERT. M. veget. 6,112 gummi arabicum ... habet virtutem ... -andi. **b (col)ligare, continere - zusammenhalten, binden:** UFFING. Ida 1,14 fibrarum connexio dissociatos -at artus. Ps. BEDA mund. const. 1,97 (ed. Ch. Burnett. 1985) terra ... fatisceret, nisi aquarum humoribus -retur. HILDEG. phys. 4,25 terram ac arenam igne suo -at *calx*. ALBERT. M. meteor. 4,2,2 p.749^{b,6sq.} sicut farina per aquam -atur, ita siccum -atur per humidum. miner. 1,2,4 p.10^{a,35} partem lapidis caemento non -tam. **c conglobare, conspissare, indurare - zusammenballen, verdichten, verfestigen (saepe usu medial.):** **a natur.:** HILDEG. phys. 4,3 onychinus ... de diversis nubibus -atur. ALFRED. ANGL. miner. p.45,4 vincens ... in ea (*terra pura*) siccitas non permittit eam -ari in *lapidem*. p.45,16. ALBERT. M. meteor. 1,4,8 p.514^{b,22} materia simul -ta est *assub descendens*. 4,2,7 p.756^{b,45} quaecumque ... sunt de materia aquae, nec ab igne -antur (p.383^{a,7} *πήγυται*) nec coagulantur. al. v. et p.1407,9. **β alch.:** ANON. aqu. 11 p.72 haec ... aqua ... ipsum (*argentum vivum*) perfectissime -at. **B de adnexione i. q. firmiter adiungere - befestigen:** **1 strictius:** **a agglutinare - an-, festkleben (cf. GLOSS. I 516,44 St.-S. -tus est gilimit a zuogilimit ist n.):** MAPPAE CLAVIC. 60 -bis glutine cartineo *laminas stagnea* (COMPOS. Matr. 33,1). ALBERT. M. miner. 4,7 p.93^{a,15} fit testeum vas ... et super illud vas fit simile illi et -atur in loco contactuum. WILH. RUBRUQU. itin. 29,39 (Sinica Franciscana I/3. 1929) adherebat *crucicula* pectori infirmi quasi -ta (-tanaca C). **b ferruminando applicare - an-, einlöten:** ARIBO FRISING. mus. p.46,6 quae (*laminellae*) sibi (*commissurae*) tenacissimo -entur stago. p.46,13 in ipsam ... lineam plectrum arctissime -etur (-glutiretur C). **c affigere - anheften:** OLIV. epist. 6. p.309,24 invenit ... litteras -tas archae. **in imag.:** ERME NR. ad Grim. 6 p.541,3 -vimus tibi pennas dilectionis Dei et proximi. **2 latius usu medial. i. q. inolescere - anwachsen:** TRANSL. Godeh. app. p.650,49 ut truncu manus

-retur. ALBERT. M. animal. 4,42 caro ... frequenter est -ta (p.528^b, 4 προστέψη) et applicata testae *conchylii*. **C de liquatione usu mediopass. i. q. viscosum, glutinosum fieri - zähflüssig, leimartig werden:** HERACLIUS suppl. 9 p.265 ut 5 ... calore ignis -tum est *vitrum* egs. (cf. II 7 p.57,10 in tantum ... coqui facies *cinerem*, ut simul sit agglutinatus [-tus P]). TRACT. de chirurg. 348 ceram ... cum oleo solve ... cumque -tum fuerit egs. al. v. et p.1404,9. **II translate i. q. coadunare, unire - verbinden, verein(ig)en:** **10 A de hominibus eorumque animo:** **1 gener.:** ALDH. virg. I p.229,2 Osburgae contributibus necessitudinum nexibus -tae ... salutem. VITA Liutb. 3 -ta est subito mens illius (*Gislae*) in tantum cum ea (*virguncula*), ut egs. HROTSV. Bas. 45 si ... prolixi mentem proprii senioris eius (*servi*) ... iam -asset amori *magus*. CONR. EBERB. exord. 1,29 p.86,32 (Series script. s. ord. Cist. II. 1961) coenobia ... caritatis connexione et honoris in invicem exhibitione -ta. al. **2 theol.:** RUP. TRUD. epist. p.319,45 spiritus Domini ... -at et connectit. OTTO FRISING. chron. 8,26 p.435,36 in illa ... civitate, ubi sic divina contemplatio ormes in id ipsum -ans beatificat, ut egs. **spectat ad communionem:** WOLFHELM. ad Meginh. (MGScript. XII p.186,16; a.1076/79) si ... hoc corpus ita ab electis comedunt et eis -tum, illis quoque -tis eidem egs. **3 publ. usu medial. i. q. se confoederare - sich verbünden:** **25 a se consociare - sich zusammenschließen:** PETR. CAS. (?) chron. 4,61 (MGScript. XXXIV p.524,11) agit ... papa cum principe aliis Normannis, quatinus contra imperatorem -tinentur. **b se associare - sich anschließen:** VITA Heinr. IV. 3 p.15,28 nonnulli Longobardorum ... illis -ti sunt, qui egs. **B de rebus:** **1 in univ.:** HUCBALD. harm. inst. p.116^{b,4} nete diezeugmenon superioris *tetrachordi* ultima (*chorda*), ... inferioris autem prima ... utrumque -at. WIBALD. epist. 167 p.287,27 cur duae vocales ... -ari et conflari non possint? EBERH. ALEM. labor. 143 *grammatica* -at apte sermonis partes. ALBERT. M. metaph. 13,1,4 p.590,38 (ed. B. Geyer. 1964) 'accipere quascumque suppositiones' mathematicas et ad alia quaedam eas 'producere et -are' (p.1090^{b,30} συνεπεις) eas eis per adaptations similitudinum. al. v. et p.1401,7. **de stirpe Christi ut vid. (ad rem cf. 40 Ps. Orig. tract. 9 p.98):** RHYTHM. 40,12,4 gentes Moabitice, in quibus + verbis (*leg. Verbi ut vid.*) se carnes -ant (-cl-S 1). **2 c. colore quodam:** **a colligere, computare - zusammennehmen, -zählen:** AUREL. REOM. mus. 18,20 (Corp. Script. Mus. XXI. 1975) hi (*numeri definitionum*) in unum 45 -ti XIII ex se procreare visuntur. **b cohaerenter describere - zusammenhängend darstellen:** BURCH. URSB. chron. p.4,1 gesta quatuor imperatorum ... sub stilo hystoriographo non sunt -ta. **c (immediate) adnectere - unmittelbar folgen lassen:** NICOL. I. epist. 90 p.494,39 licet ..., que nos post multa scripsimus, dictis superioribus -veritis. **d nectere, copulare - knüpfen, schließen:** DESID. CAD. epist. 1 (ed. D. Norberg. 1961) principes, iuxta quod anteac cum ipsis habebamus -ta amicitia, ... amabiliter nos reciperunt. v. et p.1141,28. **e conflare, moliri - ins Werk setzen:** THIETM. chron. 8,6 ut ... hoc anulletur, quod infausta conspiracione -atur (-tum est CHRON. Thietm.). **adi. conglutinatus, -a, -um. 1 proprie:** **a strictius** i. q. *tenax - (an)haftend:* Ps. BEDA const. mund. 1,111 (ed. Ch. Burnett. 1985; s. XII, in.) -ior aqua est et magis adheret homini quam terra. **b latius:** **c (ex particulis) compositus - (aus Einzelstücken) zusammengesetzt:** ALBERT. M. veget. 6,177 potius partes ligni *palmae* videntur esse -ae quam continuae. **β de membris i. q. distortus - verwachsen:** GERH. AUGUST. (?) Udalr. II 24 manus brachiis replicatae et ita -ae erant, ut egs. **2 translate:** **a arte coniunctus - eng verbunden:** TRACT. de schism. (MG Lib. Lit. III p.116,14; a.1164/68) due persone suo ... spirituali ... glutine, hoc est animorum coniunctione, -e sunt et confederate, cuius conglutinacionis ... signa ... sunt hominium et obedientia. **70 b intimus - innig:** BONIF. epist. 104 licet unus sit in oriente et alius in occidente, -a caritate numquam ... separantur (ex Caes. Arel. serm. 29,1 -ante; inde et FORM. Salisb. 3,9,6

[SBMünch. 1973/4. p.49] -clutinata caritate). **c firmus** - fest: ALDH. ad Acirc. 1 nos . . . i foederis pignus pepigisse. subst. 1. **conglutinans**, -antis m. qui conglutinat, creator - Schöpfer: GLOSS. psalt. Lunaelac. 138,5 (Spicil. Friburg. XX. 1974; ante 788) Domine, qui me . . . creasti, similitudinem plasmantis et -is.

2. **conglutinatus**, -i n. quod coniunctum est - Zusammengesetztes, Verbundenes: URSO gloss. 60 p.100,28 per humiditatem . . . res conglutinantur et -glutin(at)orum fit division. ALBERT. M. metaph. 5,1,7 p.224,4 (ed. B. Geyer. 1960) sicut ex multis conviscatum et -um et corpus dicitur unum. p.224,27 'secundum se autem' sunt 'continua, quaecumque non tactu sunt unum', sicut colligata aut -a (cf. summ. theol. I 6,24,1 p.143,44 [ed. D. Siedler. 1978]).

***conglutinositas**, -atis f. qualitas glutinosa, tenax - leimartige, klebrige Konsistenz: IOH. PLATEAR. simpl. med. p.23a quod (lycium) durum est et habens quandam -em.

conglutinosus, -a, -um. 1 adi.: a glutinosus, viscidus, tenax - klebrig, leimartig, zäh(füssig): a in univ.: MAPPAE CLAVIC. 285 quoad spissum fiat et -um mel. URSO gloss. 60 p.100,41 humiditas -a sua humiditate coniungit (qual. 574 dum . . . h. venit ad ossa fracta . . . ibi -a effecta partes separatas . . . quasi quodam glutino unit et c.). β gluten naturale continens - kollagenhaltig: TRACT. de aegr. cur. p.227,36 dieta . . . sit frigida et humida, -a, ut sunt pedes . . . porcorum. b lutosus, uliginosus - lehmig, feucht: ALBERT. M. meteor. 3,2,19 p.637^a,43 insulae, quea limosae et -ae sunt, rarius tremunt. c compactus - (ver)fest(igt): ALBERT. M. miner. 1,2,1 p.15^a,30 si inventiarum terra . . . non complete -a egs. 2 subst. neutr.: materia viscosa, tenax - klebrige Substanz: TRACT. de chirurg. 269 eam (spathomenem) terbentinam intinge aut aliquo -o.

1. ***conglutinum**, -i n. glutinum, ligamentum - Bindemittel, Band (in imag.): ALBERT. M. euch. 3,1,9,3 p.277^b,19 hoc in spiritualibus fit -o amoris egs.

2. **conglutinum** v. conglutino l.9.

***congluvies**, -ei f. ingluvies, gula - Völlerei: WALAHR. exord. 20 p.493,10 prandentes . . . de parvis refectionibus usque ad ebrietatis ingluvem (-e 5) . . . prolapsos.

congn- v. cogn-. **congradior** v. congregior.

***congrandis**, -e. mensurā aequalis - gleich groß: NIVARD. Ysengr. 5,789 -is furno . . . lar. Konstanciak

***congratio(r)**, -are vel -ari. gratiam habere, gratari - froh und dankbar sein, freudig Dank sagen: CARM. de Germ. 2,16,2 (MGPoet. IV p.130; a.888/97) ille dominum benedit Germanum -ans.

***congratulamen**, -inis n. 1 actio congratulandi - Freudenbezeugung: GONZO Geng. 13 p.648^B parens uteque . . . facto . . . invicem festivo -e Florinas propter gratiarum reddenda actione. 2 **gaudium, laetitia - Freude**: VITA Ger. Bron. 16 p.666,46 legatarii -e magno gavisi.

congratulatio (-cio), -onis f. 1 actio congratulandi, grataudi - Freudenbezeugung, Bekundung der (freudigen, dankbaren) Anteilnahme: a in univ.: MIRAC. Liutg. I 2 cuius . . . celebrata -e miraculi. ANNAL. Hild. a.1036 p.41,10 nobilis prosapie tyro, Bruno nomine, . . . cum generali -e quorumque Christi fidelium idem antisticium . . . accepit. VITA Hildeg. Bing. I 5 (PL 197, 95^B) ipse (papa) . . . omnium mentes et voces in laudem conditoris et -em excitavit. al. expressius i. q. **gratulatio - Gratulation**: LIUTPR. antap. 5,1 concurrentibus undique ad regem -is causa proceribus. ibid. post -is satietatem. b c. sensu adhortationis: ALBERT. M. summ. theol. II 9,36,4 p.397^b,37 Christus in pugna confortatione non indiguit, sed -e pugnae, quae ad tantam victorię terminabatur. v. et p.1408,40. c c. sensu gratiarum actionis: BEBO ad Heinr. I p.484,8 debita -is munera quamvis . . . denegentur ab ore, plenius tamen presentantur in mente. al. cf. p.1408,44sq. 2 actio congaudendi, collaetandi - Mitfreude, (an)teilnehmende Freude: CHART. episc. Halb. 149 l.50 (a.1120) eius (ecclesiae) . . . profectum fideli -e prosequentes. ALBERT. M. nat. bon. 152 p.63,81 (ed. E. Filthaut. 1974) loqui in . . . gratiarum actionem ad Deum, ad proximi-

mum autem in sermone exhortationis et -is et compassio- nis (INNOC. IV. registr. B 57 p.44,30 Perusinis adesse tene- mur per -em in prosperis et per compassionis consortium in adversis. al.). v. et p.1391,22. 3 **gaudium, laetitia - Freude**: HRABAN. hom. II 105 p.344^A nos . . . a Domino coro- nam iustae -is accepturos. ARNOLD. LUB. chron. 5,28 p.207,17 servi Dei in magna fuerunt exultatione et spiritali -e (gratulatione var. l.). CAES. HEIST. hom. exc. 68 vox ista (sc. Vulg. Luc. 2, 48) vox est -cionis, non increpacionis. STATUT. ord.

10 Teut. p.26,17 hunc . . . ordinem . . . -cionis oculo (theod.: mit vrölichen ougen) . . . summi pontifices intuentes egs. INNOC. IV. registr. B 65 p.52,11 etsi novam -is materiam nobis attulerit, quod egs. WILH. RUBRUQU. itin. 19,5 (Sinica Franciscana I/3. 1929) ex -e, quia audiveratis eos esse chri- stianos. ALBERT. M. Iob 20,23 (ed. M. Weiss. 1904) affectum -is ad iustitiam egs. al.

***congratulator**, -oris m. qui (alii) congaudet, congratu- latur - einer der (mit einem anderen) die Freude teilt: PAUL. BERNR. epist. (ed. J. v. Pflugk-Harttung, Iter Itali- cum. 1883. p.472,32; c.1134) petimus, ut si vos invenistis scripta . . . nos inventionis vestre -es . . . habere velitis.

***congratulatorius**, -a, -um. gratulationem continens, gratiatorius - (Mit-)Freude bekundend, Glückwunsch: CHRON. Albr. a.1214 p.902,15 litteras . . . super victoria ista -as.

25 **congratulator**, -atus sum, -ari. metr. -grä: p.1409,2.

1 gratulari, gratari - seine Freude bezeigen, (freudige, dankbare) Anteilnahme bekunden: a strictius: a in univ. (interdum expressius i. q. gratulationem facere - gra-

30 tulieren, e. g. l.32,38): BRUNO MAGD. bell. 117 p.109,30 Ekibertus . . . eventum belli . . . expectans, ut, cui parti victoria cederet, ei -ando socius accederet. TRANSL. Modo. 40 salutatis canonics sibi (abbati) -antibus et de prospero ad- ventu suo Deum collaudantibus. VISIO Godesc. A 8^{capit.} (ed. E. Assmann. 1979) qualiter angelus . . . iustis -ando alias redarguerit. ALBERT. M. epist. Dion. 11 p.551,8 (ed. P. Si- mon. 1978) quam (epistulam) . . . Dionysius ad Apollophanem scribit iam conversum -ans sibi de consecuta salute. al. cf. l.72. β accedente sensu adhortationis: ALBERT. M.

35 summ. theol. II 9,36,4 p.397^b,18 est confortatio congratula- tionis, qua aliquis fortissime pugnanti et fortiter contra ho- stem stanti -atur, dum est in pugna. p.398^a,2 confortatio illa (sc. angelii, cf. Vulg. Luc. 22,43) fuit -antis Christo in pugna. γ gratias agere - danken: HROTSV. Sap. 1,2 -or tuae almitati. 5,15 -or tibi, Christe, qui tantillulae victoriām praestitisti puellulae. b latius: a favere, adnuere - Wohl- wollen entgegenbringen, (freundlich) billigen: DIPL. Ludow. Inf. 20 p.126,34 fidelium nostrorum suggestionibus libenter annuimus iustaeque . . . eorum petitioni -ando paruimus.

40 DIPL. Loth. III. 4 p.5,41 piis votis faventes et -antes . . . decernimus. expressius i. q. (libenter) assentiri - (bereit- willig) zustimmen: CHART. Salem. 32 p.51,5 (a.1184/89) coram H. comite . . . et . . . plebano presente et -ante . . . fratribus illud . . . contradidit. fort. huc spectat: CONC. Karol. 61 app. 1 p.797,39 generali conventui -antes hanc sub-

scriptionem . . . ediderunt. β gaudenter adesse - freudig teilnehmen: EPIST. Worm. I 14 p.30,25 si vestre receptionis adventu digne -ari possem, nihil eo libertius facerem. γ blandiri - zutraulich begegnen: VITA Phil. Cell. 3 optem- perabat . . . in omnibus praecepsis divinis, quamobrem et irrationalibilia animalia -bantur illi. 2 **congaudere, collaetandi** - sich mit-, gemeinsam freuen (cf. GLOSS. IV 6,10 St.-S.-amini ebanfreuuet): VITAE abb. Acaun. 9 (MGMer. VII p.335,23) -batur . . . pie in Christo laetantes (laetantibus B) Achivus. THIETM. (?) chron. 5,17 letare Mersburg, hiis -are egs. DIPL. Heinr. III. 114 si quid his adversi contigerit, . . . compati eorumque prosperitat . . . -ari. BERTH. (?) annal. praef. p.269,4 noli super me plorare, quin potius mihi tripu- diando -are. BERTH. RATISB. serm. 19 p.101,10 ut omnes

65 angeli sibi (Deo) -entur. CONST. II 437 quia constat . . . civi- tem vestram . . . in consorciū . . . pacis esse receptam, vobis quam plurimum -amur. al. adde: HRABAN. carm. 70

41,14,10 cum quibus (*sancitis*) ... gaudet hic Victorius ..., Gentianus martyr -ando manet. **3 gaudere, laetari – sich freuen** (cf. GLOSS. II 749,32 St.-S. -tus froenter): **a strictius**: EPIST. Aldh. 2 p.496,18 ne quando invisi ... aemulorum cunei ... tripudiantes -entur, si *eas*. ARBEZO Corb. 15 p.203,17 qui (*Crimoldus*) tanti pontificis -batur adventui. RIMB. Anscar. 7 p.28,14 ipse -ans eius benivolentiae *eas*. HROTSV. Abr. 9,6 -antes laudemus, laudantes glorificemus ... Dei filium, qui non vult perire, quos ... redemit. lib. 2 praef. 2,1 alieno proiectui. EPIST. Teg. I 32 virtutibus vestre laudabilis famę ... -amur. VITA OTTON. BAMB. III 1,10 p. 14,3 (ed. J. Wikarjak. 1966) in se reversus episcopus ... -ari ceperat visioni. HERM. IUD. conv. 2 p.74,21 (ed. G. Niemeyer. 1963) illi (*christiani*) curiositati mee -antes *eas*. al. v. et l.26. **b latius de rebus fere i. q. amare, delectari – lieben**: **a seq. inf. c. sensu consuescendi**: AUREL. REOM. mus. 18,15 (Corp. Script. Mus. XXI. 1975) plagis triti octonarium in suis divisionibus -atur recipere numerum. **B seq. obi. c. sensu amplectendi**: AUREL. REOM. mus. 19,48 (ed. cit.) is (*tonus*) ypodoricam plus quam prior -atur vocem.

adv. *congratulanter. cum gaudio, grataanter – mit Freuden, freudigen Herzens, gern: BERTH. (?) annal. a. 1076 p.287,49 his, quae litterae innotuerant, -r acceptis. a. 1077 p.298,26 eum (*regem*) -r magnificabant et venerati sunt SAXONES. EPIST. Hann. 36 p.77,3 quanta ... , putas, ... ego ... iocunditate exultim congratuler, -r exultaverim.

congregior, -gressus sum, -i. **script. -grad-**: p.1410,3. **usu pass.**: p.1410,10sg.

I una (c. aliquo) incedere – miteinander gehen, gemeinsam aufstreten: **A strictius**: THIETM. chron. 8,29 tres lupi semper -ssi. **B latius i. q. comitari, se adiungere – gemeinsam einhergehen, sich zugesellen**: ALDH. virg. II 2699 his (*sc. contentione et haeresi*) ... -itur praeemptio trux novitatum.

II concurrere – zusammentreffen, aufeinander zugehen: **A convenire – zusammenkommen**: CARM. de Karolo et Leone 505 rex ... et ... Leo pastor ... -ssi inque vicem vario sermone fruuntur. RUODLIEB IV 159 vobis -imur de nostris ac famulamur. **B (hostiliter) occurtere – (zum Kampf) gegen-einander vorrücken** (cf. GLOSS. II 409,31 St.-S. -i engagine gān. 647,9 -ssus ingangangenter. al.): WALTHARIUS 182 iam ... infra iactum teli -ssus uterque constiterat cuneus. **C configere, contendere, pugnare, certare – zusammenstoßen, kämpfen, streiten** (cf. GLOSS. II 430,5 St.-S. -i givehtan. 585,20 -i samanfehan. al.): **1 strictius**: **a milit.**: HEITO Wett. 27 infidelium turbis -ssus temporalis vitae dispendia est passus Geroltus comes. ANNAL. Fuld. II a.864 cum regis exercitibus -i non auderet. HROTSV. Gall. I 9,1 resistamus fortiter et -amur viriliter. ADALB. MAGD. chron. a.907 Bavaria cum Ungaris -ssi multa cede prostrati sunt, in qua congreessione *eas*. WALTHARIUS 1285 hora secunda fuit, qua tres hi -untur. THIETM. chron. 4,38 -entibus ... ex utraque parte militibus. BERTH. (?) annal. a.1075 p.279,32 bello ... -i (a.1079 p.320,2. al. cf. a.1079 p.319,49 pugna. p.321,52 armis). HIST. de exp. Frid. imp. p.45,13 cives ... cum nostris acerbiter -entes. p.56,3 Pataviensi episcopi militare agmen ... cum agminibus Grecorum -ens *eas*. saepe. **b iur. de certamine singulari**: THIETM. chron. 3,9 -ssi sunt hii iudicio ... singulari certamine. WIPO gest. 33 p.52,19 duo pugiles -ssi sunt *eas*. LAMB. HERSF. annal. a.1070 p.113,22 ut ... obiectum crimen -ssus cum accusatore suo manu propria refelleret *dux*. CHART. Burgenl. I 558 p.369,20sq. quod pars utraque debeant producere pugilem -ssum ..., qui ... in armis et in equis secundum regni consuetudinem approbatam coram nobis debent -i in duello pugnatur *eas*. **c usu communis**: **a in univ.**: HROTSV. lib. II app. 2,30 haec fera -itur sanctis virtute draconis (cf. Vulg. apoc. 13,15gg.). **in imag.**: WALTH. SPIR. Christoph. II 4,112 -ior (*sc. Pudicitia*), ne tu (*sc. Libido*) quemquam ... lacessas. **B luctari – ringen**: TUTO opusc. 1,6 p.18,16 iste (*Jacob*) apparenti *angelo* audacter -itur. **spirit. c. sensu liberandi**: EPIST. Mog. 23 p.359,27 cum -ior mecum in conscientia mea. **2 latius**: **a ludo contendere – sich im Spiel messen**: BERNH. GEIST.

palp. 1, 399 fac, ut vincaris, domino si -aris. **b disputare – diskutieren**: EPIST. Ratib. 7 p.295,21 cogens animum illius, quicum (*sic?*) -graditur, per ... propositiones accedere ad ea, que concludenda sunt.

- 5 **III accurrere – hingehen, zugehen (auf)**: **A propriæ**: **1 in univ.**: ECBASIS capt. 758 *vulpes* -itur quercum, cui sciverat adfore pardum. **2 aggredi, adoriri, impugnare – angegreifen** (cf. GLOSS. II 544,78 St.-S. -imur anigibicchit uuerden): ADALBOLD. Heinr. 17 illo (*Ottone*) ... fugiente Teotoniorum acies minuit et iterum a multis -ssa devincitur. VITA Heinr. IV. 3 p.15,10 licet eos in pugna -ssos vinceret, victos fugaret. **B translate**: **1 adire, appellare – angehen (um), sich wenden (an)**: DIPL. Ottom. I. 455 *Adaluit* nostram coniugem ... in hec verba supplicatura -ssa est *eas*. **2 invehi, increpare – anfahren, schelten**: CONSTANT. METT. Adalb. 15 inter disputandum ... sacerdotes acerrime -itur rex.

subst. congregiens, -ensis m. pugnator, bellator – Kämpfer, Krieger: THIETM. chron. 7,46 eo die propter nocentem ex utraque parte -ium tot inculpabiles ceciderunt. 7,52 p.462,26 convenienti ibidem fures ... et a -bus devicti laqueo traduntur. v. et p.1347,64.

- 20 **Lošek congregabilis, -e**: **1 de anim. i. q. sociabilis – gesellig (lebend)**: ALFAN. premn. phys. 1,55 p.15 a natura ... -e (PG 40,521⁴ συναγελαστικόν) et civile animal factus est homo. **2 de rebus i. qui colligi potest – der Ansammlung fähig**: ALBERT. M. animal. 6,121 humidum ... levius est et minus et ideo facilius in unum -e.

***congregamen**, -inis n. **conventus – Gemeinschaft**: TRAD. Salisb. I 1 p.253,17 (a.987) *praesul* data ... monastico ... -i (-e cod. a. corr.), ni maiora adderet, putans valere non sufficere.

- congregatim adv.** **1 una – gemeinsam**: **a de hominibus i. q. communiter – in Gemeinschaft**: REIMBALD. LEOD. (?) ord. eccl. 9 (PL 213,814^B; s. XII.¹) omnes aut pene omnes monachi -m habitant. **b de avibus i. q. gregatim – im Schwarm**: ALBERT. M. animal. 7,75 quaedam ... aves volant -m (cf. p.597^b,29 ἀγέλαιοι ... εἰσὶ). **2 catervatim – in Scharen**: HELM. chron. 101 p.199,26 ut -m ad Pomeranos ... fugere cogerentur *Slavi*.

congregatio (-cio), -onis f. script. -graeg. -e: TRAD. Lunaelac. 22. -grig.: DIPL. Merov. I 69 p.62,13. -eca: DIPL. Merov. I 67 p.60,28. v. et p.1411,61.

- I spectat ad anim. (fere homines; ad animalia: l.70sqq.)**: **A de actione**: **1 strictius**: **a actio conducendi – Zusammenführung**: RUP. TUIT. vict. 10,21 p.334,10 (ed. R. Haacke. 1970) quod Iudeorum, qui in omnes gentes captivi ducti sunt, -o debeat fieri *eas*. 10,22 p.335,21. **b congressio – Zusammenskunft**: CAPIT. reg. Franc. 72,10 ut de ... vilibus personis -o <non> fieret in ecclesia. CHART. Wirt. VI 1638,5 p.31,16 (c. 1262) in hiis (*domibus*) ... nunquam permittantur fieri choree, ... -es mulierum. CHART. Lux. IV 126 p.185,35 cuneorum seu exercituum -o. al. **in malam partem**: THIETM. chron. 8,22 -es multae mihi ad nocendum ... factae. **2 latius i. q. unitio – Einigung**: ALBERT. M. div. nom. 11,2 p.410,51sq. (ed. P. Simon. 1972) quia pax constit in quadam -e, ideo divinam pacem nominat principem -is (cf. PG 3,948^D ἀρχισυναγωγῶν).

B de statu vel meton.: **1 gener. i. q. grex – Schar**: **a de hominibus i. q. coetus, caterva – Gruppe, Menge** (cf. GLOSS. I 690,60 St.-S. -em menigi): WILLIB. Bonif. 6 p.34,8 servorum Dei plurima ad eum tam lectorum quam etiam scriptorum ... -is convenerat multitudo. CONC. Karol. 39^A,118 sunt ..., qui numerosam cleri -em volunt habere. UNIBOS 63,3 (ed. K. Langosch, Waltharius, Ruodlieb, Märchenepen. 1956. p.266) sutorum -o.

- 50 **THIETM. chron. 8,15 invisa -o**: HUGO HON AUG. hom. 2,43,5 (ArchHistDoctrLitt. 42 [34]. 1967. p.215) -o ... nunquam est nisi plurium. CHART. Raitenh. 253 p.206,30 ut ... ad illam (*ecclesiam*) -cio fluat fidelium. saepe. v. et p.266,60.

b de animalibus i. q. armentum, examen – Herde, Schwarm: ARBEZO Emm. 44 puellula ... progressa ad -em cure pastoris. FRID. II. IMP. art. ven. 1 p.117,29 que (*aves*) refugient ad

[Dinter]

societatem et -em aliarum. ALBERT. M. animal. 7,96 piscium. 8,35 -o talium (*sc. equarum*) vocatur equatum. 8,145 quae-dam (*apes*) habitant in -e. *ibid.* al. *de civitate apium*. v. l. 19. 2 publ.: a *consilium (publicum)*, contio - *Volksversammlung* (cf. Gloss. I 728,26 St.-S. sinagoga ding-hus vel -o vel ipse locus. IV 177,28 contio gethinge -o): HEINR. LETT. chron. 19,3 p.124,19 congregaverunt Lyvones -em suorum. 23,9 p.165,27 processimus ad villam . . . ubi maia eorum et -o fuit. al. ALBERT. M. pol. 4,10¹ p.388^a,27 primum est 'circa -em' (p.1297^a,17 περὶ ἔκκλησαν), . . . quando congreganda est multitudo propter aliquid *eis*. 6,4¹ p.590^a,32 debet studere legislator paucas facere -es. al. CHART. Burgenl. II 180 p.126,24 cum . . . accessissemus . . . ad -cionem faciendam. al. b *communitas* - (*staatliche*) *Gemeinschaft*: ALBERT. M. metaph. 2,11 p.102,6osq. (ed. B. Geyer. 1960) non potest perfici civilitas sine -e nec -o potest esse sine republika. per *similitudinem de apibus*: ALBERT. M. animal. 4,88 haec (*apis*) non habet regem neque custodit civilitatem alicuius -is. 3 eccl.: a *concilium (ecclesiasticum)*, *synodus* - *Kirchenversammlung*, Konzil, *Synode*: CONC. Merov. p.56,5 ne -o sancta sine aliqua definitione discederet. p.168,1 universa sacerdotalis -o. LEG. Wisig. suppl. p.473,12 sicut Constantinopoli sanctorum patrum -o definitiv. WILLIB. Bonif. 8 p.42,22 synodalis . . . spiritalis consilii episcoporum -o. TRAD. Frising. 437 p.376,11 quidam laicus . . . reclamavit se ad hanc -em dicens, quod *eis*. al. b *societas (religiosa)* - (*religiöse*) *Gemeinschaft* (*plerumque christianorum; Iudeorum*: l.37): a in univ. (*interdum expressius i. q. ecclesia [localis]* - *Kirche[ngemeinde]*): URSIN. Leod. 16 (MGMer. V p.338,8) *Diddo* condemnatus ab ipsa sinode, . . . segregatus a sancta -e (conversatione var. l.). FORM. Senon. II 17 quam (*caritatem*) . . . dignati estis facere . . . circa -em nostram. CAPIT. reg. Franc. 196,16 in gubernandis -bus sibi (*sc. episcopis*) subiectis. THANGM. Bernw. 1 p.758,48 omni . . . -i dignus et familiaris *puer Bernwardus*. BENZO ad Heinr. 2,4 p.614,25 Prandellus . . . habuit consilium cum Leone originaliter procedenti (*sic*) de Iudaica -e. HILDEG. epist. I 48 p.253^a ne -o et civitas vestra pereat. ALBERT. M. sent. 4,19,6 p.808^a,32 iurisdictio multitudinis non nulla est . . . tam in urbanitatibus quam in -bus ecclesiae. al. CHART. Bund. 850 p.297,24 (epist. papae) in die sancto Iovis . . . presente pu-blica et generali -e fidelium. al. *remissius vel sensu spiriti*: ALCUIN. epist. 310 p.478,31 -o nostra est in spiritu caritatis. GREG. VII. registr. 2,73 p.234,28 ad . . . edificationem corporis Christi, quod est fidelium -o (ALEX. MIN. apoc. 11 p.229,24 -o f. in unum). GODEFR. ADMONT. serm. script. 4 (PL. 174,1076^c) potest intelligi per 'civitatem' quaelibet spiritalis -o. al. β *de capitulo (ecclesiae cathedralis)*: TRAD. Frising. 156 (a.792/94) in praesentia . . . episcopi seu omni -i eius. 247 p.223,38 ad Attonem episcopum vel ad cunctam -em sancte Marie. DIPL. Karoli III. 146 p.235,7 Adalardus . . . archiepiscopus et . . . grex suee -is. GERH. AUGUST. Udalr. I 4 p.393,18 -o sanctae Afrae. THIETM. chron. 7,34 Redingus, Parthenopolitanae -ciones prepositus. ANNAL. Basil. a.1273 episcopus Basiliensis -em suam . . . dimisit. saepe. γ *de conventu coenobiali vel collegiato (interdum expressius i. q. coenobium, ecclesia collegiata - Kloster, Stift)*: CONC. Merov. p.7,15 nullus monachus -e monasterii derelicta . . . cella construere . . . praesumat. p.28,9 nec clericus nec monachus . . . ad puellarum -e habebit accessum. DIPL. Merov. I 67 p.60,19 pars . . . basileci domini Dionisii aut -cacio ibidem consistencium. al. CHART. Epternac. 39 p.97,7 has res . . . trado . . . ad . . . sanctam -em fratum (*item de conventu monachorum vel sanctimonialium ordinis s. Benedicti*: REGESTA Alsatiae 113 p.55,2 [ed. A. Bruckner. 1949] monasterium de illas -es peregrinorum, quem sub . . . una sancta institutione beati Benedicti quadunavit *Pirminius*. 125. CHART. Sangall. A 72 ad monasterium sancti Galli sive ad illam -em . . . monachorum. 111. TRAD. Ratisb. 19 p.24,8 una cum consensu -is sancti Emmerammi. VITA Rup. 9 *Hrodbertus colligens -em sanctarum monialium*. GUNZO epist. 1 p.19,2 sacre -i in Augia constitutę *eis*. CHART. Tirol. 531

p.8,15 in vice . . . monasterii et tocius . . . monasterii con-ventus et -cionis. *persaepe*). CAPIT. reg. Franc. 92,2 de ipsa -e . . . abbas vel abbatissas elegantur. 23,2 ut hortentur *anachoretae* in -e permanere. REGESTA Alsatiae 390 (ed. A. Bruckner. 5 1949) ad superiorem et inferiorem -em ('Hohenburg' et 'Niedermünster'; *item de conventu canonicorum vel canonissarum*: CONC. Karol. 39^a,120 clerici in -e canonica constituti. DIPL. Otton. I. 1 p.89,33 -em sanctimonialium in Quidilingoburg statuere curavimus. TRAD. Welt. 7 si . . . vita monachica . . . 10 delecta fuerit et canonicę -i traditus fuerit *locus*. THIETM. chron. 4,6. 6,77 canonicorum. THANGM. Bernw. 17 p.766,13 sororum. DIPL. Heinr. III. 5 p.6,32 ancillarum Dei. ANSELM. HAV. dial. 1,10 p.96,6 [Sources chret. 118. 1966] haec provin-ciae habent -es praefatae religionis [*sc. s. Norberti*]. *saepe*. 15 OLBERT. Veron. 1 gens . . . popula est -es et ecclesias. OTTO FRISING. gest. 1,34 p.53,24 -o clericorum seu monachorum. CHART. Babenb. 470 abbatem . . . cum -e sua . . . vocavit *dux* (*item de conventu monachorum vel nonnarum ordinis Cisterciensium*: CHART. Raitenh. 23. CHART. Hall. 349 abbatissa in Hallis cum -cione sibi commissa. al.). CHART. Bund. 913^a sororibus de -cione in Wesen salutem. CHART. Hall. 350 p.320,44 ecclesiam . . . -i fratrum de reclusorio . . . inserere. *saepe*. meton. *de aedificio (monasterii)*: LAMB. HERSE. annal. a.1075 p.244,11 *Anno tres . . . -ciones monachorum* 25 . . . ex suo construxit (CHART. Solod. I 24 p.26,11. VITA Meinw. 218. al. cf. CHRON. Erf. mod. I a.1077 instruxit). CHART. Epternac. 215 p.369,17 (epist.) qui (*Karlmannus*) . . . monachos . . . fugavit, -em destruxit. 8 *de ordine mona-stico*: ACERB. MOR. hist. p.139,10 littere . . . abbatum tam 30 Claravallensium quam aliarum -um. ALEX. MIN. apoc. 16 p.349,16 Clarevallensis -o. SALIMB. chron. p.254,38 Iohannes Bonus . . . -em Heremitarum fecit. p.256,22 quicumque vol-lunt noviter -em aliquam facere *eis*. *adde*: SALIMB. chron. p.255,36 -em . . . ribaldorum et porcariorum . . . , qui se 35 dicunt apostolos esse.

II *spectat ad res*: A *collectio* - (*An-*) *Sammlung*: 1 *strictius*: a *proprie*: a in univ.: ALCUIN. epist. 21 p.59,9 fortior est . . . morum emendatio quam armorum -o. ALBERT. M. animal. 1,567 utilitas . . . eius (*intestini*) est -o sternoris. 40 7,106 propter -em multorum frigidorum humorum. al. β *de messe*: CHART. episc. Halb. 496 l.24 (a. 1216) in -em feni. b *meton.*: α *de aquis*: ALBERT. M. meteor. 2,3,3 p.567^a,10 mare non est nisi -o . . . aquae egredientes de terra *eis*. ALEX. MIN. apoc. 13 p.273,9 per mare intelligitur populus congre-gatus, sicut -es aquarum appellantur maria. al. β *de scrip-tis, dictis (expressius i. q. collatio - Zusammensetzung*, e.g. l.51): EPIST. Bonif. 15 p.27,26 dirige mee parvati . . . -es aliquas sanctarum scripturarum. HRABAN. epist. 44 p.490,24 in -e testimoniorum. RATHER. epist. 11 p.63,8 quidam (libri) . . . nil aliud nisi -o sunt epistolarum. ALBERT. M. eth. 10,3,3 p.640^b,36 legum et politiarum -es (cf. p.1181^b,7 σωτηριῶν) et conscriptiones valde . . . utilia erunt his, qui *eis*. ANON. miseric. 121 non tradas oblivioni -em illorum super ovum *eis*. 2 *latius*: a *actio in unum dirigendi, cogendi - Konzentration, Vereinigung*: a in univ.: ALBERT. M. (?) animal. quaest. 1,29/31 p.99,11 ad visionem requiri-tur -o radiorum visualium, et album est disaggregativum, nigrum vero congregativum *eis*. β *de contentione animi*: ALBERT. M. eth. 6,3,3 p.451^a,8 quae (*synesis*) dicitur con-gregata vel unita mens; -o . . . mentis non est nisi ad difficile et bonum. γ *de coadunatione*: ALBERT. M. div. nom. 4,56 p.163,50 (ed. P. Simon. 1972) loquitur de -e in finem unum. p.163,59 -o in unum numero. eth. 5,1,4 p.337^b,30 -em . . . dico non eam, quae est in uno subiecto . . . , sed eam, quae est 60 in una forma *eis*. *ibid.* al. *expressius i. q. concursus - ge-meinsames Vorhandensein*: ALBERT. M. eth. 6,4,1 p.456^a,25 cum . . . beatitudo sit status omnium bonorum -e perfectus. b *comprehensio - Zusammensetzung*: ALBERT. M. eccl. hier. 3,13 p.589^a,17 'ut una et confessa' id est authentica 'regione' (PG 3,432^a ὅμολόγησο . . . χορεψά [χώρα var. l.], sc. per *pravam interpr.*), id est -e 'sacrorum'; quae enim in aliis libris dicuntur, omnia in psalmis compilantur et congregantur.

B compositio, coniunctio – Zusammensetzung, Verbindung: 1 *proprie*: a gener.: ALBERT. M. mot. proc. 2,8 p.68,2 sicut civitas in quadam -e perficitur officiorum et communicatione, ita egs. b *philos. et natur.*: GLOSS. Roger. I A 2,1 p.577,24 quod ex istis tribus generibus (*sc. aegritudinis*) fiat unum proprium unione vel -e. ALBERT. M. gener. 1,1,9 (ed. P. Hoßfeld. 1980) ‘generatio est’ quaedam ‘o’ (*p.315^b,20 σύγκρισις*) atomorum. 1,1,18 p.126,31 quantitativarum partium vel principiorum quantitatis. p.126,34 -o formae cum materia. 2,2,11 p.194,48 elementorum (*cf. 2,2,13 caput. de anima, quae est -e ex elementis*). 2,2,12 p.196,45 ‘lis . . . et amicitia non’ sunt ‘causa’ alicuius ‘motus’ nisi -is et segregationis. sens. 2,3 p.49^a,25 medios colores non fieri nisi quadam -e albi et nigri in atoma diversorum. veget. 3,101 causa -is duorum saporum in re una. ibid. al. 2 meton. i. q. compago - *Gefüge, Komplex*: ALBERT. M. gener. 2,2,11 p.194,58 (ed. P. Hoßfeld. 1980) secundum Empedoclem utrumque horum (*sc. homo et asinus*) non est nisi -o elementorum. animal. 11,64 omnis membrorum -o, quae corpus vocatur.

congregatiuncula, -ae f. de congregatione monastica i. q. conventus (parvus) – (kleine) Gemeinschaft: CONC. Merov. p.21,11 cellas novas aut -as monachorum absque episcopi notitia prohebemus instrui. FORM. Augiens. A 23 venerando . . . ill. . . . una cum fideli -a vestra salutem. ORTL. chron. 1,6 p.36,11 comes tradidit huic novellae plantationis -ae quartam partem villae. al.

congregativus, -a, -um. collectivus, coadunans – sammelnd, vereinigend: 1 *gener.*: a in univ.: FRID. II. IMP. art. ven. 5 p.131,17 in locis vallosis -is aquarum. ALBERT. M. meteor. 2,1,12 p.529^b,3 ille (*ventus*) -us est nubium. caus. element. 2,2,5 p.101,26 (ed. P. Hoßfeld. 1980) qui (*locus*) calor est -us. b c. colore quodam i. q. congregandi avisus, quaestuosus - raffgierig: ALBERT. M. pol. 3,4^f p.233^b,14 principantes ‘aerogrativi’, alia littera ‘-i’, lucrorum scilicet. 2 *natur.*: MAURUS progn. 3 p.25^a,5 (ed. M. H. Saffron. 1972) obscuritas est visus -a et claritas visus disaggregativa (ALBERT. M. eth. 1,6,12 p.99^a,25 nigrum per diffinitionem v. est -um. div. 2,1 p.21,24). ALBERT. M. meteor. 4,1,1 p.707^b,5 calidum et frigidum est . . . -um, quia egs. ALBERT. M. (?) animal. quaest. 4 app. 14 p.151,65 colorum alii sunt disaggregativi spiritus visibilis . . . , alii -i, ut nigredo. al. v. et p.1412,58. 3 *philos.*: ALBERT. M. eth. 1,6,12 p.98^a,33 calidum est separatum heterogeniorum et -um homogeniorum. summ. theor. I 16,64 p.657^b,42 in his, in quibus dilectio virtus simplex est unitiva, concreativa, -a egs.

adv. congregative. congregatim, communiter – gemeinschaftlich, gemeinsam: SUMM. Heinr. 11, C 405 (ed. R. Hildebrand. II. 1982. p.236; s. XII.) caterivative: -e vel simul.

congregator, -oris m. 1 spectat ad homines i. qui coadunat – einer der versammelt, vereint: CONST. III 65 (a.1274) pie pater pastorque salutifer, gregis dominici -r. de libro Ecclesiastico: v. p.843,32. 2 spectat ad res i. qui colligit – Einsammler: a in univ.: ALBERT. M. pol. 6,6^t p.613^a,10 ‘vocant hos . . . συνηγόρους’ (*p.1322^b,11*), quod tantum valet quantum . . . -es. CHART. Wirt. VII 2542 p.404,20 -es . . . huius summe s<tatuimus> Ottonem et Rudegerum. b qui corrudit – einer der zusammenrafft: RATHER. prael. 4,23 l.893 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI^A. 1984. p.129) aut iniquis . . . , si congregat, aut iniqui heres, si -i succedit.

***congregatrix, -icis f. vis uniens – einigende Kraft:** ALBERT. M. div. nom. 4,56 p.163,44 (ed. P. Simon. 1972) bonitas est ‘-x (PG 3,700^A ἀρχισυναγωγός) dispersorum’. 59 p.166,38 divina bonitas per se -x est. ibid. al.

congrego, -avi, -atum, -are. script.: cun.: p.1414,70. cog- (var. l.): p.1414,19. -ec(o): CHRON. Fred. 4,90 p.166,30.

I obi. anim.: A de animalibus i. q. in grege(m) cogere, comminare - zu, in einer Herde, einem Schwarm vereinigen, zusammentreiben (fere de congregatione plurium; de consociatione binorum: p.1414,4,7): 1 *proprie*: a in univ.: STATUT. ord. Teut. p.58,12 nullus fratrum . . . bestias extra-neas cum nostris -et. medial. et refl.: THIETM. chron. 8,28

erumnam avium undiquessecus hoc -tarum . . . multitudo . . . presignavit. FRID. II. IMP. art. ven. 1 p.35,28 aves -ant se cum avibus sue speciei. ALBERT. M. sacram. 251 p.165,7 in animalibus . . . videmus unum ad unum -ari et non unum 5 ad plura. animal. 1,37 haec . . . animalia . . . in hyerne -antur. 8,32 quaedam istorum (*animalium*) non -antur sicut greges tantum, sed -antur etiam inter se par cum pari egs. ibid. al. b c. sensu allectandi: FRID. II. IMP. art. ven. 1 p.23,4 aucupes ad huiusmodi aves -ant alias. 2 in imag.: HUGEB. 10 Wynneb. 7 p.112,27 pedagogus monachicalem apium examen . . . ad albeariis -vit vitae aeternae. al. B de hominibus eorumque coetibus i. q. coadunare, convolare – versammeln, zusammenscharen, -rufen (medial. et refl. i. q. convenire, concurrere – sich versammeln, zusammenkommen): 1 strictius: a in univ.: CAPIT. reg. Franc. 5 p.11,35 ad veneranda . . . oracula universae plebis coniunctio . . . -atur. WILLIB. Bonif. 8 p.53,13 eis (*fratribus*) obbiam populi erat -ta collectio. EIGIL Sturm. 19 (ed. P. Engelbert. 1968) Dominus . . . -vit (cogg- W) nos. WETT. Gall. 19 egenorum multitudo -atur. EINH. (?) Marc. et Petr. II 39,3 fama . . . multos . . . -vit viros. CAND. FULD. Eigil. I 6 fratres -ti concenterunt in unum (*cf. STATUT. ord. Teut. p.65,3 cum aliis fratribus in capitulo -tis. al.*) GERH. AUGUST. Udalr. I 4 p.393,2 clerum . . . -tum in scena . . . antecessit episcopus (*cf. 6 p.395,3 -tis ante se clericis. al.*) FROUM. carm. 32,53 vos carminibus . . . -o cunctos. HEINR. LETT. chron. 19,5 p.129,33 Estones -verunt se in littore maris. CARM. Bur. B 151,3,1 -atur, augmentatur cetus iuvenum. b spectat ad exercitum, copias: LEG. Wisig. 8,1,3 qui ad faciendam cedem turbas -verit. LIBER hist. Franc. 36 p.304,29 Fredegundis cum Landerico . . . hostem -at. EIGIL Sturm. 23 p.158,14 (cod. W; ed. P. Engelbert. 1968) -to . . . grandi exercitu . . . Saxoniam profectus est rex (RIMB. Anscar. 30 p.60,31 innumerabili. HEINR. LETT. chron. 19,5 p.127,28 Osiliani -verunt exercitum magnum, navalem. 35 CHART. Burgenl. II 67 p.46,38 inmeno. saepe). ANNAL. regni Franc. a.784 Westfalai . . . voluerunt se -are ad Lippiam. THEGAN. Ludow. 54 Ludowicus -vit multitudinem copiosam (RIMB. Anscar. 30 p.60,21 navium -ta multitudine. GERH. AUGUST. Udalr. I 10 p.399,35. al.). HROTSV. Gall. I 40 7,2 convenite, -amini, tribuni et centuriones. CHART. Wism. A 558^a p.36,20 (ed. F. Tech. Das älteste Wismarsche Stadtbuch. 1912) si pirate -ant se super maria. persaepe. c spectat ad contiones (*interdum expressius i. q. condicere, peragere – einberufen, abhalten, veranstalten, e. g. l.50,52,64sq.*): a de 45 conventu publico (*cf. GLOSS. I 374,24 St.-S. contio -ta est ding kisanon uuard*): LEG. Wisig. 9,1,21 p.364,18 ut . . . omnes habitatores . . . -entur in unum. FORM. Marculfi 1,40 (ed. A. Uddholm. 1962) ut omnis pagensis . . . per civitates . . . -are (congrare A3) faciat. TRAD. Patav. 60 qui (*nobiles*) 50 nunc ibi sunt -ti. TRAD. Frising. 562 -tio (*sic*) publico synodo ad Ehingas. CHART. Bund. 834 (a.1247) in publico et generali consilio . . . ad sonum campane -to. al. v. et p.1175,33. 1411,11. adde de mercato: DIPL. Arnulf 142 mercatum . . . ad xenodochium . . . monasterii -are. β de consilio principum, colloquio: EIGIL Sturm. 12 p.143,8 (ed. P. Engelbert. 1968) rex . . . -ans omnes principes palatii. LEX SAL. Karol. 52,2 graffio -et secum septem rachinburgios. EINH. Karol. 30 -tis sollemniter de toto regno Francorum primoribus. GERH. AUGUST. Udalr. I 26 p.411,31 episcopi . . . Bawariorum ad 60 regale colloquium . . . sunt -ti. saepe. γ de concilio episcoporum, synodo (*cf. GLOSS. II 103,35 St.-S. conrogatum -tum odo gapetenemo*): CONC. Merov. p.32,21 in nomine trinitatis -ti . . . in unum . . . decrevimus, ut egs. p.41,16 ut . . . episcopus debeat concilium -ari (LIBER diurn. 84 p.98,18 quintum c. . . apud Constantianam urbem est -tum. OTTO FRISING. gest. 1,60 p.86,34. al.). PAULIN. AQUIL. carm. 8,1,1 (ed. D. Norberg. 1979) -vit nos in unum Christi amor (*de interpr. v. ed. p.59sqq.*). CONC. Karol. 30 p.231,17 episcopi erant . . . -ti ad ecclesiam beati Emmerammi. AGNELL. lib. pont. 157 p.379,6 cun-tis episcopis iubente papa. CAPIT. reg. Franc. 252 praef. p.213,28 ecclesiam illic -tam. saepe. v. et p.1122,19. 1174,35. in imag.: CARM. var. Walther 12,2,2

[Dinter]

celesti in consistorio -ta virtutum concio disputavit. **d spec-**
tat ad societatem: BEDA hist. eccl. 3,22 p.172,28 cum ... multam Domino ecclesiam -assent *viri Dei*. BREV. NOTIT. p. A 10,6 Ottilo dux ... -ari ... fecit clericos. LIBELL. de conv. Baiuv. 11 p.12,6 populos -are. al. *medial.*: DIPL. Heinr. IV. 280 p.360,11 (spur.?) fratres coenobii ... nunc inibi -ti et adhuc in Christo -andi. **2 latius i. g. unire -**
(ver)einen: EGINO epist. 1 p.443,39 meo spiritu et corpore vobiscum -to. ALBERT. M. cael. hier. 1,1 p.11^b,4sq. dicitur 'antis (PG 3,120^B οὐναγωγοῦ) Patris', quia in ipso -amur secundum intellectum et affectum egs. miss. 1,3,10 p.27^b,28 lumen gratiae procedens a patre luminum ... sui abundantia nos replet et sui simplicitate nos -at. al.

II obi. res: *A colligere, congerere, comportare - (an-, ein)sammeln, zusammentragen, -häufen* (cf. GLOSS. I 74,18 St.-S. coacervans ... -ans kasamanonti): **1 strictius:** *a in univ.:* CARM. de Karolo et Leone 124 cohors ... per urbem materiam ... -at. WIDUK. gest. 2,3 p.69,21 in paleis equorum -andis. GODESC. AQUENS. opus. 4,17 p.154,26 in quod (*vasculum*) -vit stercora pullorum. al. *convolvere - aufwickeln:* PASS. Thiem. III p.902^D rex iussit ... intestina martyris ... circa lignum ... -ari. **b de frugibus, frumento sim. (expressius c. sensu demetendi: l.27.30):** *a proprie:* RUD. FULD. mirac. 12 p.338,32 ut ... messem -ret in acervos. CHART. Bund. I app. p.380,16 arare LXX iugera atque ea ... in ... horreum -are. ANNAL. Fuld. II a.858 p.52,15 cum universas fruges suas -asset homo. GERH. AUGUST. (?) Udalr. II 27 homo ... foenum ... -vit in cumulos (CHART. Rhen. med. II app. 16 p.460,1. cf. p.450,37 pratum ... -bunt). CHART. Rhen. med. I 342 vina. ALBERT. M. animal. 8,239 apes plus ... -ant, quam sufficiat ad nutrimentum. al. *colligando efficere - binden:* THEOPH. sched. 1,45 incide ... ligna spinarum ... et -ans inde fasciculos egs. **β in imag.:** EPIST. Bonif. 15 p.27,13 messem Dei metere et -are sanctarum animarum manipulos in horream regni caelestis. HRABAN. epist. 8 p.394,12 ut ... fructum ... -ent in vitam aeternam (cf. Vulg. Joh. 4,36). CARM. Bur. B 27,2,19 *iudex* -bit triticum in horrea (cf. Vulg. Matth. 3,12). al. *c de possessionibus, opibus (de vernis: l.43):* *a proprie:* TRAD. Frising. 4 (a.748/60) Ioseph episcopus ... -vit et coadunavit rem. TRAD. Lunaelac. 92 dono ad sanctum Michahelem ..., quic (sic) possum ... -are. CONC. Karol. 39^B,21 ut in talibus (*vernulis*) -andis modum adhibeant discretionis egs. EINH. Karol. 33 p.40,12 quorum (*librorum*) magnam in bibliotheca sua copiam -vit. NOTKER. BALB. gest. 2,1 p.51,1 *Huni* occidentalium divitias -antes. THIETM. chron. 4,66 pecuniam suimet diu -tam. CHART. Bund. 975 si quid de male aquitis -vimus. al. *absol. i. g. divitias aggregare - Reich-tümer anhäufen:* v. p.1413,59. **β in imag.:** ALCUIN. epist. 117 p.173,8 sapientiae gazas in ... pectoris saccos. **d de vectigalibus, redditibus:** CHRON. Pol. 1,6 p.21,8 quecumque servicio presentata fuerunt, iussit ... -are (-ari H) et in cameram imperatoris comportare. CHART. Rhen. med. II 55 p.95,26 omnes redditus harum curiarum ... nuntius noster ... -bit, -ti redditus ... vendentur. CONST. II 428,4,1 quam pecuniam -bunt in qualibet civitate viri quatuor. CHART. Wirt. VII 2542 p.404,24 ad -andam hanc summam. al. *e de liquidis, umidis:* *a gener.:* GERH. AUGUST. (?) Udalr. II 19 cum ... ad ... rivulum de fonticulus -tam ... veniret (ALBERT. AQUENS. hist. 6,6). al. v. et p.1142,15. **β natur. et medic.:** PAUL. AEGIN. cur. 211 p.147,11 plenitudo ventositatis cum minima humiditate -atur (3,48,1 ἀθρόηται) inter peritoneon et viscera. FRID. II. IMP. art. ven. 1 p.80,14 quam (*humiditatem*) ... in ipso (*membro*) -tam avis ... sugit. ALBERT. M. animal. 1,567 ut -etur in eo (*intestino*) stercus ad simul emittendum. THEOD. CERV. chirurg. 1,15 p.141^B putredo -atur in vulnere. WILH. SALIC. chirurg. 1,1capit. de aqua -ta in capitibus ... noviter natorum. 1,1 p.304^C potuit *natura ipsam (aquam)* transmittere ad caput ... et ibidem ipsam -are. al. **1 de scriptis, dictis, rebus gestis:** WILLIB. Bonif. 1 p.4,22 -ta verborum raritate. RUP. TUIT. off. 7,3 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. VII. 1967) de quorum (*viro-*

rum) dictis si omnia -rentur. ALBERT. M. eth. 10,3,3 p.640^b,1 qui multos conceptus legum -verunt. al. v. et p.748,51. **g de rebus spiritualibus:** *a gener.:* FUND. Grat. Dei 3 p.686,44 vota ... in unum -ari nequierunt. CHART. Turic. 1007 p. 5 89,15 patruus ... in me solum -ans affectum. BERTH. RATISB. serm. 2 p.20,42 -a virtutes sive ordinatas affectiones pro omni posse. **β philos.:** AESCULAPIUS 4 p.6,34 maniaci fiant memoria multa -antes. GERHOH. (?) tract. I 43 (ArchHistDoctr-Litt. 40 [32]. 1965. p.147) ratio -at. **2 latius:** *a in unum dirigere, cogere - zusammenbringen, -drängen, konzentrieren, vereinigen:* *a in univ.:* ALBERT. M. sent. 2,13,2 p.248^b,18 lumen, quod -tum est in omnibus stellis. ALBERT. M. (?) animal. quaest. 1,32/33 p.100,23 radii in eis (*oculis profundis*) magis -antur. al. v. et p.1198,53. **β c. sensu uniendi:** ALBERT. M. div. nom. 4,55 p.162,64 (ed. P. Simon. 1972) omnia convertit ad se et ... dispersa -at *bonitas divina*. 4,56 p.164,19 una numero est bonitas, in qua omnia -antur sicut in fine. 4,59 p.166,3 'lumen' solis -at (PG 3,700^B οὐνέται) omnia egs. *ibid. al. b condensare, conspissare - verdichten:* ALBERT. M. meteor. 1,1,4 p.482^a,22 *aqua* non -atur in loco suo congelationis modo. 1,1,6 p.484^b,7 per frigus vapor ille -tus constare incipit. *c comprehendere - zusammenfassen:* *a in univ.:* v. p.1412,72. **β c. sensu concludendi:** ALBERT. M. miner. 1,1,6 p.9^a,34 ex omnibus dictis -antes dicimus egs. **d complecti, continere - umfassen, in sich schließen:** ALBERT. M. meteor. 4,3,19 p.790^b,47 ipse (*carbunculus*) lapis lapidum est ... -ans in se virtutes quasi omnium lapidum aliorum. eth. comm. 376 p.319,82 (ed. W. Kübel. 1968/72) illa (*iustitia*) -at omnes virtutes. 377 p.320,58sq. *ibid. al. e* **B componere, iungere - zusammenfügen, -setzen, verbinden:** **1 gener.:** *a trans.:* *a de scriptis:* HRABAN. epist. 6 ut omnia (*scripta*) in unum volumen -ari iubeas. **β de rebus naturalibus (interdum expressius i. g. permiscere - vermischen, e. g. l.38):** ALBERT. M. veget. 4,6 qui (*ignis*) coquendo -at et permiscet ... humidum cum partibus terrestribus luti. ANON. miseric. 534 congelate sulfur ... cum marcasita ... et talc ... et -ate ea cum illis, que egs. THADD. FLORENT. cons. 41,128 *stercus* -etur cum urina camelorum. **b medial.:** *a in univ.:* ALBERT. M. veget. 3,97 in aquis lacuum ... -antur duo sapores. summ. theol. II 13,80,2 p.116^b,34 nec virtutes istae (*sc. generatoriae*) in uno -ari possunt perfecte. *ibid. iterum.* ANON. miseric. 225 species contrarie -antur in ea (*theriaca*) et putrefiunt. **β crescer - zusammenwachsen:** BRUNUS LONG. chirurg. 1,11 p. 110^G ut eorum (*vulnerum*) extremitates adinvicem -entur. **γ constare (ex) - bestehen (aus):** LAMB. mus. quadr. p.280^a qui (*modus*) ex quinque -atur et completur vocibus. **2 philos. de elementis sim. (usu absol.: l.53; medial.: l.51):** ALBERT. M. gener. 2,2,11 p.195,40 (ed. P. Hoßfeld. 1980) **quae' (amicitia) vult ea (elementa) -are ad homogenia sibi.** 2,2,12 p.196,10 unumquodque -atur ad sibi naturalia. 2,3,3 p.203,33 'calidum innatum est segregare, frigidum autem -are' (p.336^a,4 οὐνιστάται) egs. (animal. 16,27 -are omogenia et s. etherogenia). metaph. 12,1,2 p.548,40 (ed. B. Geyer. 1964) 'sin autem' non sic fiant unum *mensurae mathematicae*, tunc sunt 'multa' -ta 'et dissolvuntur' in ea, ex quibus -ta sunt egs. *ibid. al. v. et p.1158,23.* **3 astron. usu medial. i. g. concursationem habere - in Konstellation stehen:** ALBERT. M. meteor. 4,1,11 p.722^a,42 dicitur ... constellatio specialis conventus et respectus plurium stellarum, ex eo quod speciali modo -antur vel opponuntur. **4 iur. -ta manu i. g. communicata, coadunata manu - zu gesamter Hand, gemeinsam:** Cod. Lauresh. 492 (a.771/72) Iuncman dedit i mansum ... -ta manu fratris sui Adalmanni et Irmindrus dis (CHART. civ. Erf. 147 p.84,2 Ulricus ... et Cristina uxor sua ... -ta m. contulerunt ... bona). DIPL. Frid. I. 570 p.41,36 (ed. H. Appelt. 1985) lantgravius et uxor eius ... et filii -tis manibus ... dederunt ... allodium. **C singularia quaedam:** **1 collocare - (zurecht) betten:** CAND. FULD. Eigil. I 24 p.233,22 in lectum corpore -to spiritum exalavit. **2 continuare - zusammenlegen, arrondieren:** CHART. Westph. II 201 (a.1127) abbas terciam partem ... curtis comparavit

... postea ... videns esse proficuum curtum in unum -are commutationem perfecit. **3 comparare - beschaffen:** LEG. Lang. p. 196,7 illi homines, qui non possunt habere scutum et lanceam nec habent unde -are egs. **4 condere - gründen:** DIPL. Merov. III A. 33 p. 152,33 (spur. s. XII./XIII.) Audoe-nus villulam . . . -vit. CHART. Burgenl. II 25 p. 21,24 nobiles . . . villam nomine Thukurch -verant. **5 (computando) efficerre - (durch Summierung) bilden:** RHYTHM. 115,49,2 (s. IX./X.) dies ista (sc. intercalaris) annis lecta plurimis, -ta, non ut constet . . . , sed liquescat sicut fumus.

adi. congregatus, -a, -um. **1 de hominibus i. g. coadu-natus, convocatus - versammelt:** EINH. (?) Marc. et Petr. II 79,2 catervam -am confirmare. THIETM. chron. 4,7 cum senioribus -is . . . aperiret secretum. CHART. Hagenow. 71 universis longe lateque -is in Christo fidelibus pateat egs. al. v. et p. 1412,44. **2 de rebus:** **a congestus, collatus - zusammengetragen, -gestellt:** ALBERT. M. eth. 10,3,3 p. 641^b,1 speculari oportet omnia, quaecumque ex -is (p. 1181^b,17 συγκένων) politiis . . . salvant vel corruptum civitates. **b compositus, coniunctus - zusammengesetzt:** ALBERT. M. metaph. 12,1,2 p. 549,25 (ed. B. Geyer. 1964) 'integrum' . . . hic voco totum -um. *ibid. iterum.* **c (in se) collectus - (in sich) gesammelt:** ALBERT. M. eth. 6,3,3 p. 451^a,7 synesis, quae dicitur -a vel unita mens. 6,3,4 p. 451^b,16 συγγνώμη . . . quasi -a gnostica virtus.

subst. 1. congregans, -antis m. **1 spectat ad contionem i. qui coadunat, convocat - einer der versammelt, einberuft:** ALBERT. M. pol. 4,4^b p. 345^a,16 'propter demagogos', id est propter conciones -es populorum. **2 spectat ad res i. qui colligit, confert - einer der sammelt, zusammenstellt:** ALBERT. M. eth. 10,3,3 p. 640^a,37 quod legispositiva acquiritur -i (p. 1181^a,16 συναγαγόντι) leges approbatas per sententias principium.

2. congregati, -orum m. **qui coadunati sunt - die Ver-sammelten:** HROTSV. Abr. 1,1 qui (sc. Christus) se -is in suo nomine medium spopondit interesse (cf. Vulg. Matth. 18,20). DIPL. Heinr. IV. 262^a p. 334,29 pro . . . tuitione sa-crorum locorum atque -is in Christi laudibus.

3. congregatum, -i n. **1 possessio collecta, acquisitio - (an)gesammelter Besitz, das Erworbene:** Con. Lauresh. 133 (dipl. Heinr. V.) dispersa colligere et -a conservare. CHART. Hall. 99 p. 103,10 -a et ab iniustis possessoribus abstracta . . . stabilire. **2 compositum - das Zusammengefügte, -gesetzte:** ALBERT. M. gener. 2,2,11 p. 195,23 (ed. P. Höfheld. 1980) 'non solum est' in re 'mixto', hoc est compositio -orum. metaph. 1,5,2 p. 71,32 (ed. B. Geyer. 1960) lis . . . et amicitia non faciunt nisi congregationem et segregationem et non alterationem in -is et segregatis. 3,3,10 p. 149,77 idem et non -um fit ex potentia et actu. v. et p. 1314,47. *Dinter*

congressio, -onis f. **1 concursus - das Zusammentreffen, -kommen:** **a gener. i. q. communio - Gemeinschaft:** ALEX. MIN. apoc. 12 p. 269,17 'qui habitabit in eis (caelis)', id est omnes homines, qui in -e sanctorum moramini. **b astron.** i. q. coniunctio - Konjunktion: REIN. LEOD. Evr. 7 (MG Script. XX p. 563^b,25) eadem hora -is eius (luna) cum sole. **2 conflictus, contentio, pugna, certamen - Zusammenstoß, Treffen, Kampf, Streit (cf. Gloss. II 601,68 St.-S. -e vvige):** a strictus de pugna, proelio, bello: **a in univ.:** LEG. Wisig. 1,2,6 felicior . . . illa principis -o erit, quam domestica equitas antebit. EPIST. Aldh. 2 p. 495,5 feralium passim -um expeditionibus . . . patria . . . deformatur. FORM. Bitur. 11 quos (*captivos*) Alamanni aut Franci impia -e prede tradiderunt. REGINO chron. a. 891 p. 138,1 pedestri -e. HROTSV. Gall. I 12,4 invalesce -e plurimi ex nostris interiere. WIPO gest. 28 p. 46,30 Manegoldus comes, auctor huius -is, cecidit. BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 312,43 ad locum primae belli -is. OTTO FRISING. gest. 2,43 transalpinum imperium . . . ferro, flamma publicisque -bus turbatum. HIST. de exp. Frid. imp. p. 44,19 ad -em hostium sive ad expugnationem civitatis. ARNOLD. LUB. chron. 4,4 p. 167,29 desiderata -e (congregatione 5) facta configunt fideles cum infidelibus. **saepe. v. et p. 1158,27.** **b in formula excommunicationis:** GREG. VII.

registr. 5,15 p. 376,7 in omni -e belli nullas vires nullumque in vita sua triumphum optineat (cf. 7,14^a p. 486,21 nullam-que . . . victoriam. CHART. Turic. 265 p. 152,1). **b latius:** **α de ludo:** FUND. Brunw. 6 p. 128,43 quatenus comes secum

5 ad tabulam alearum . . . sedeat, ordinem disponat pariterque iocosam -is stropham promoveat. **β de pugna spirituali:** GODESC. AQUENS. seq. 8,6^a,4 insidas hostis . . . vincere in prima -e. **γ de altercatione, disputatione:** VITA Bonif. II 2 p. 94,24 statim in -e locutionis adversarius vicius, confusus

10 egs. **congressor, -oris m.** **1 comes (itineris) - Weggefährte, Begleiter:** PASS. Adalb. Prag. 2 (MGScript. XV p. 706,29; s. XI.ⁱⁿ) cespite . . . considens -bus suis Radim et Bugussae 'conveniens mihi', inquit, 'videtur egs.' **2 adversarius, compugnator - Gegner (im Kampf):** EGBERT. fec. rat. 1,1470 -r robore sumpto 'perfide, quid mecum sit tendere comminus', inquit, 'disce relis humi egs.' **alleg.:** OTLOH. quæst. 28 p. 97^A quis -r est eius (primi parentis)? v. et p. 1159,14.

congressus, -us m.

20 **I concursus - das Zusammentreffen:** **A conventio - Be-gegnung (cf. Gloss. II 655,64 St.-S. -us <meos> mina gagann-genni):** LAMB. HERSF. annal. a. 1069 p. 110,22 ut -um eius (reginae) conspicumque vitaret rex. **B concussio, contu-sio - Zusammabrall:** HILDEG. div. op. 1,2,23 p. 769^B ita ut ibi multoties quamplurimi terrores et collisiones ex -u eorum (ventorum) fiant. **C conflictus, contentio, pugna, certamen - Zusammenstoß, Treffen, Kampf, Streit (cf. Gloss. II 723,23 St.-S. -us uart):** **1 de pugna, proelio, bello:** **a in univ.:** **α proprie:** POETA Saxo 1,126 Desiderium . . . -u necdum

25 facto terrore fugavit. RICHER. REM. hist. prol. Gallorum -bus in volumine regerendis. THIETM. chron. 1,15 cum . . . hos (Avaros) invari -u ledere temptaret rex. ANNAL. Pegav. a. 1115 p. 252,39 in primo -u. OTTO FRISING. chron. 5,9 p. 240,36 singulari -u. gest. 2,48 p. 156,3 ut etiam in campo -u publico . . . pugnaretur. HELM. chron. 51 p. 101,19 cum . . . Magnus . . . aciem urgeret ad -um. HIST. peregr. p. 122,1 clamo-re et -u bellico viriliter in hostes irruit. CHART. Burgenl. I 290 p. 206,6 per campestres -us. II 197 p. 143,1 in -u ipsius bellii. **al. de pugna animalium:** CARM. anon. 3,5 (SBMünch. 40 1873/III p. 704; s. XII.) mel et apes et apum -us, prelia, reges. **β in imag. de controversia (cf. l. 475qq.):** CARM. pro schola Wirz. 121 -um belli deponas, pullus aselli. **b de luctatione:** TUTO opusc. 1,6 p. 18,23 iste (Jacob, cf. Vulg. gen. 32,22sqq.) . . . angelum non dimisit nec immerito in hoc -u adeo conten-tiosus erat, qui egs. **c de ludo militari:** BERTH. ZWIF. chron. 33 p. 240,19 Heinricus . . . in -u infelicum ludorum . . . infeliciter ictus occubuit (35 p. 252,5). **2 de controver-sia, lite (cf. l. 415q.):** **a gener. i. q. infestatio - Anfeindung, Feindseligkeit:** EPIST. Hann. 16 p. 37,14 ne Dominus in ani-mis insipientium impar et inferior semper estimetur hoc -u hominum impie agentium. **b iur. i. q. actio (causae) - Prozeß:** RADBERT. Adalh. 30 factum est, ut sine accusatore, sine -u necnon . . . sine iudicio iustitia plecteretur in eo.

II **?gressus, iter - ?Weg:** DIPL. Conr. II. 283 p. 395,18 (spur. s. XII.^{ex}) cum . . . pratis, vineis, silvis, -bus (A, sed cf. p. 395,6 cum gressibus) et ingressibus. **Lošek**

conrigacio v. congregatio. **congrue v. congruus. congruenter v. congruo.** **congruentia (-cia), -ae f.** **I aequalitas - Gleichmäßigkeit, Ebenmaß:** MIRAC. Pir-min. 4 homo . . . artificii doctus turris cacumen . . . ascendit queque dissona suae redditurus -ae.

II **adaequatio, convenientia, competentia - Anpassung, An-gepaßtheit, Übereinstimmung, Entsprechung (saepe secun-dum -am, ad -am i. q. sicut congruit, sicut competit - ent-sprechend, gemäß):** **A strictius:** **1 gener.:** a univ.: AMALAR. off. 1,19,2 oro intendatis, quam -am habeant lec-tiones quattuor . . . cum quattuor pedibus mensae. CAND. FULD. Egil. I 22 secundum -am monasticae vitae. WALAHFR. 70 exord. 26 p. 508,11 -a rationabili dispositionum apud eam (Romanam sedem) factarum persuadente. **al. b ratio con-grua - richtige Weise, Richtigkeit:** BERNOLD. CONST. libell.

(Sroder)

X 56 p. 139,24 intelligendi -am . . . indagare conemur, ne . . . statuta . . . sibi contraria interpretetur. **2 philos.**: **a in univ.**: HUGO HONAG. hom. 3,31,1 (ArchHistDoctrLitt. 43 [35]. 1968. p. 256; c. 1180) nomen . . . aequalitatis portat in se quandam perfectae -ae commensurationem. **al.** ALBERT. M. resurr. 3 p. 239,25 cum . . . vegetabilis et sensibilis sint causae vitae corruptibilis secundum -am sue naturae (eth. comm. 14 p. 12,11 [ed. W. Kübel. 1968/72] s. -am principiorum subjecti. cael. 2,3,4 p. 148,87 [ed. P. Hößfeld. 1971] in omnibus corporibus . . . rarum et densum videmus attributa partibus materiae s. -am formae substantialis. sens. 1,10 p. 26^a,35 sicut omnis species recepta in aliquo recipitur s. . . -am subjecti recipientis). **al.** **b ordo (consonus) - (harmonische) Ordnung.** AUREL. REOM. mus. 1,12 (Corp. Script. Mus. XXI. 1975) mundi . . . compago convenientiaque naturalis armónica . . . continet -am. CONR. HIRS. mund. cont. 22 (Anal. Mediaev. Namurc. XIX. 1966) si . . . stabili partium suarum starer -a mundi vertex. ALBERT. M. veget. 1,5 mirabilem coelestium -am. **al.** **3 theol.**: **a in univ.**: ALBERT. M. resurr. 57 p. 270,76 necessitate finis, hoc est -ae, necesse fuit apparitiones fieri Christi. sent. 3,2,8 p. 33^a,6 ostendit magister medium -ae et rationis, per quod deitas unita est carni (3,2,10 p. 34^a,43 quale m. sit, utrum rei vel -ae. *ibid.* al.). **b c sensu dispositionis, habilitatis (de re cf. A. M. Landgraf, Dogmengeschichte der Frühscholastik. I 1. 1952. p. 268sqq.).** ALBERT. M. incarn. 9 p. 180,18 habuit . . . respectu eius (gratiae) meritum -ae beata virgo. sent. 4,16,26 p. 600^b,6 aliquid circa personam positum sicut dignitas . . . in bono . . . non auget meritum, sed auget debitum -ae. summ. theol. II 8,31,2,3 p. 348^a,8 corpus -am habet ad resurrectionem ex hoc, quod coniunctum est animae rationali *ebs.* *ibid.* al. **4 natur.**: ALBERT. M. animal. 1,426 secundum pelliculae -am (1,468 s. -am diversorum animalium. al.). **c sensu exigentiae.** ALBERT. M. animal. 1,543 ut in ipso (pulmone) capiatur . . . aer et dirigatur ad cordis -am. **5 mus.**: SCHOL. enchir. 1,425 (ed. H. Schmid. 1981) ipsam . . . altitudinem ad -am morae cum . . . suavibus neumis exhibebis. **6 iur. i. q. conventionio - Übereinkunft.**: TRAD. Ratisb. 113 (a. 883/87) industria fidelium comperiat -am commutationis, quam . . . episcopus . . . atque . . . comes in invicem perfecerunt. 118 cambiorum -as. **B latius:** **1 decentia, quod debitum est - Angemessenheit, das Gehörige:** **a gener.**: RUP. MEDIOL. Adalb. 8 ut numquam decesset, qui inibi debitum servitus -am impenderet. CHART. Carinth. I 160 p. 144,11 venimus ad civitatem, ubi secundum -am tam nobil(is) ecclesie magnifico apparatu . . . suscepti . . . sumus. **b theol.**: ALBERT. M. sent. 4,6,12 p. 142^a,5 tempus necessitatis est semper, quando nascuntur parvuli, sed tempus -ae est bis in anno . . . quia per baptismum consignamur morti et resurrectioni. *v. et p. 1234,22.* **c iur. accidente sensu sufficientiae.** CHART. Siegburg. 123 p. 234,19 (ed. E. Wisplinghoff. 1964; a. 1255) -am portionis, que vobis induitur assignanda de bonis . . . ecclesie vicario deserbituro (124 p. 235,15). *cf. p. 1424,19sqq.* **2 utilitas - Nutzen, Vorteil:** DIPL. Merov. I 19 p. 19,46 dum pro quiete servorum Dei vel -cia locis venerabilebus importunit peticio. DIPL. Loth. I. 21 (ed. Th. Schieffer. 1966) ut ecclesiæ sue . . . villas . . . et pro -a ecclesiæ sue territorium . . . concederemus. **3 opportunitas - günstige Gelegenheit.**: CONC. Karol. 50^D,93 p. 680,9 haec congruentior et aptiori temporis . . . tractanda . . . distilimus, quoniam tantae considerationis perfectio indiget . . . -a loci. RATHER. prael. praef. I. 8 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI^A. 1984. p. 3) -a temporis, situs et causa . . . arridente. *al.*

congruesco *v.* conquiesco. **congruis** *v.* congruus.

congruitas, -atis *f.* **adaequatio, convenientia, competencia - Anpassung, Angepaßtheit, Übereinstimmung, Entsprechung** (saepe secundum -am-, ad -am *i. q. sicut congruit, sicut competit - entsprechend, gemäß*): **1 strictius:** **a gener.**: MARIAN. chron. a. Chr. 2,5 capit. p. 495,47 de -e incarnationis et redemptionis . . . ad easdem ferias, in quibus *ebs.* ALBERT. M. sent. 2,8,3 p. 172^a,37 secundum -em officii. **b philos.**: **a in univ.**: ALBERT. M. sent. 1,48,3 p. 476^a,39

crudele et contra -em humanae naturae esse videretur, quod circa nos et alias vellemus crudelia *ebs.* p. 476^b,5. mot. animal. 1,1,2 p. 260^a,12 neque agit nisi secundum materiae -em, in qua est *essentia ebs.* *ibid. al. v. et p. 1197,60.* **B concordia - Eintracht:** ALBERT. M. eth. 9,2,1 p. 568^b,22 omnis . . . amicitia in communicatione et -e convictus est. **c theol.:** **a in univ.**: ALBERT. M. sacram. 2 p. 2,22 quod sacramenta . . . habent necessitatem -is. euch. 3,1,6,3 p. 261^a,40 est . . . similitudo cibi istius ad cibatum et -s in naturae conformitate. 3,1,6,4 p. 261^b,45 sumus . . . conformes -em habentes ex conversationis pulchritudine. p. 262^a,2 ex hac -e maxime conveniemus cum cibo divino. *ibid. al.* **B c. sensu dispositioonis, habilitatis (de re cf. p. 1419,24sq.):** ALBERT. M. incarn. 6 p. 177,3 dico . . . 'meritorie' per modum -is et non necessitatis iustitiae. **d natur.:** ALBERT. M. meteor. 2,1,24 p. 538^a,31 grando duo habet loca suae generationis, unum . . . per se, quod est secundum -em sui vaporis *ebs.* animal. 3,38 omnia haec . . . sunt opera virtutis formativae . . . unumquodque secundum -em virtutis naturalis aut vitalis . . . in eo operantis. **c. sensu exigentiae:** ALBERT. M. veget. 5,40 *animalia* nec nutrimentum possunt sugere nec ad -em sui corporis digerere sine istis (*organis*). **e gramm. et rhet.:** **a in univ.**: EBERH. ALEM. labor. 189 -s sensus et vocis. **B usus congruus, ratio iusta - rechter Gebrauch, Richtigkeit (in imag. de moribus: l. 28):** GUTOLF. sermo de Schol. (SB-Wien 151/II. 1906. p. 91,29; s. XIII.*ex.*) huius magistri (*sc. Christi*) grammaticam ista Scholastica didicerat, non in volumen -e, sed morum, omne vitiorum incongruum reprobans. *v. et p. 1058,15.* **de concinnitate:** CONR. MUR. summ. p. 100,15 (ed. W. Kronbichler. 1968) dictator sex -es specialiter debet observare et sex incongruitates ipsis contrarias penitus evitare. p. 103,3. **f iur. i. q. conventio - Übereinkunft:** FORM. Sal. Lind. 13 p. 276,13 hanc -em inter eos factam . . . inrumpere. **2 latius:** **a decentia, quod debitum est - Angemessenheit, das Gehörige:** ALBERT. M. sacram. 255 p. 167,21 impedimenta, quae sunt in ordine, non sunt impedimenta simpliciter, sed quantum ad -em (259 p. 169,77). bon. 271 p. 156,80sq. accipitur distinctio status in continentia non secundum -em habitus, sed secundum -em professionis. summ. **40 theol.** I 20,80,2,4,2 p. 891^b,1 iustum . . . est secundum decenniam et -em gubernantis . . . ut multos erudiat in uno. *ibid.* al. **b utilitas - Nutzen, Vorteil:** DIPL. Karoli III. 21 p. 36,16 considerantes -em ipsius monasterii. CHART. Ital. Ficker 17 p. 23,12. **c opportunitas - günstige Gelegenheit:** BURCH. Iud. 197 (ed. P. Lehmann, Erforsch. d. Mittelalt. II p. 256; s. XIII.) cum tempus idem preberet -em.

congruo, -ui, -ere.

I de anim. (fere de hominibus eorumque vita, animo, congregatione; de Christo: l. 59, de angelo: l. 61): **A conformem esse - angepaßt sein, passen (zu):** **1 in univ.:** ALDH. virg. I 46 gloriosas illustrum puellarum personas Teclae et Eulaliae ad formam virginalis materiae -entes. **c. notio participationi:** MIRAC. Ann. 2,3 (Siegburg. Stud. III. 1966; a. 1183/87) quis dubitet eum ad supernarum virtutum sortem -ere? **2 (as)similari - (sich an)gleichen:** GODESC. SAXO theol. 22 p. 306,25 ut . . . anatropice se formatum videns figuræ suae (*sc. Dei*) etiam secundum erectionem corporis -ret homo. INNOC. IV. registr. A 102 p. 72,25 ut per id, quod transit, -ret moriturus mediator. ALBERT. M. summ. theol. I 18,75,1 p. 782^b,36 attribuitur angelo ministerium circa hominem, ut ministrans -at homini et -ere non potest, nisi conformetur. **refl. i. q. se accomodare - sich anpassen:** ARBEO Corp. 8 vir Dei . . . unicuique se -ens sexui vel aetati. **3 apertum, habilem esse - tauglich, befähigt sein:** WALAHFR. Wett. 673 vilis . . . persona mihi est nec -it isti indicio, quod ad humanas transmittitur aures. **4 dignum esse - würdig sein:** VITA Heinr. IV. 3 p. 16,11 provideret apostolicus . . . regem . . . cuius vita et sapientia tanto -ret honori. **B concordare, consentire - in Übereinstimmung, einer Meinung, (sich) einig sein (cf. GLOSS. II 173,37 St.-S.-unt i. giheillant):** BEA hist. eccl. 3,25 p. 186,17 constat vos . . . neque legi neque evangelio in observatione vestri paschae -ere. 5,21 p. 342,7

[Sroder]

(epist.) neque nunc ecclesia catholica, sicut una fide . . . consentit, ita etiam una . . . tonsurae sibi forma -it. FORM. Bitur. i partibus -entibus. ALBERT. M. eth. 4,3,1 p. 315^b,21 illi . . . qui e contrario se habent his . . . ad omnes contrariantes et nulli -entes egs. ibid. al. partic. pro subst. m.. ALBERT. M. eth. 9,2,1 p. 568^b,17 non -ens . . . sibi alium diligere non potest sicut seipsum.

II de rebus vel impers. i. q. convenire, consentaneum esse, competere - (zusammen)passen, übereinstimmen, entsprechen (cf. GLOSS. II 187,61 St.-S. -unt gihellent): A strictius: 1 gener.: a in univ.: LAMB. HERSF. anal. a. 1071 p. 133,25 ego . . . animadverte nostras quam illorum consuetudines regulae sancti Benedicti melius -ere. VOLQUIN. serm. 118 (StudMediev. III 3. 1962. p. 326) omne . . . membrum, quod suo capiti . . . non -it, quod a conformitate recedit, monstrum facit. GERHON. Antichr. 1,31 p. 340,38 veritas novorum cum typo antiquitatis -it. al. impers.: CHART. Sigeburg. 123 p. 234,15 (ed. E. Wisplinghoff. 1964; a. 1255) pium est et -it rationi, ut egs. ALBERT. M. metaph. 12,2,3 p. 562,9 (ed. B. Geyer. 1964) sicut in talia -it (cf. p. 1081^a,20 ἐφόρτει). al. b apte, recte adhiberi, quadrare - zutreffen(d sein): ALDH. virg. I 44 p. 298,7 ut psalmografi sententia . . . quadrare et -ere videatur. GODESC. SAXO gramm. 2 p. 452,17 'eris' . . . futurum non -ere perspicis. 2 philos. et theol.: HUGO HONAUG. hom. 3,2,1 (ArchHistDoctrLitt. 35 [43]. 1968. p. 212; c. 1180) similitudinis . . . vis est, quod rem rei secundum aliquam -ere facit qualitatem. ALBERT. M. eth. comm. 402 p. 342,16 (ed. W. Kübel. 1968/72) 'contrappassum' secundum aequalitatem rei 'non -it' (p. 1132^b,23 ἐφαρπάττει) omni 'iusto'. euch. 3,1,6,5 p. 260^a,34 si vis, quod cibus ille tibi -at (cf. 3,1,6,5 p. 263^a,32), summ. theol. I 18,75,1 p. 782^b,40 possunt angeli illa (*corpora*) mutare in formas . . . ministerio -entes. ibid. al. 3 natur.: ALBERT. M. sacram. 1 p. 1,30 disponitur . . . materia frigidi per calorem, qui expellit frigiditatem et rarificat materiam, ut -at formae ignis. ibid. al. 4 metr.: ALDH. ad Acirc. 116 p. 160,22 participia . . . praeteriti temporis interdum trochaico pedi -unt. 132 p. 181,7 regulas ionico maiori rite -entes. ibid. al. (v. ind. s. v.). 5 mus.: AUREL. REOM. mus. 6,4 (Corp. Script. Mus. XXI. 1975) ne . . . aut acutus sonus . . . minus gravi conveniat aut gravis multum depresso altitudini acuti non -at. al. B latius: 1 decere, deberi - angemessen sein, wohl anstehen, sich gehören, geziemend, zukommen (cf. GLOSS. II 289,9 St.-S. -it carisit cazzimit): a gener.: ALDH. virg. I 55 p. 314,9 non . . . vetita mundi ornamenta . . . alumnis coenobii . . . rite et legaliter -ere queunt. AGIUS vita Hath. 17 postquam . . . ea, quae visitatione eius (*matris*) -bant, adiplemata fuerunt. HROTSV. Pafn. 11,2 haec gloria nemini magis -it quam patri et domino meo Antonio. ALBERT. METT. div. temp. 2,13 p. 716,10 hanc molliciem animi vili mancipio potius quam illi (*Baldrico*) -ere dicebat. al. v. et p. 1174,51. impers.: DIPL. Loth. I. 73 (ed. Th. Schieffer. 1966) imperiali . . . excellentię -it, ut egs. (139 p. 311,11. al. cf. 100 p. 239,39 maiestati). GODESC. SAXO fragm. p. 23,21 velut expedit, competit, -it. THIETM. chron. 4,75 p. 218,32 -it suppliciter orare. ALBERT. M. eth. 4,3,2 p. 316^b,16 convivit et colloquitur, ut -it. al. v. et p. 1056,2. b philos. et theol.: ALBERT. M. bon. 271 p. 156,76sq. decet et -it aliquid alicui secundum consuetudinem et alii -it aliquid secundum virtutem egs. sent. 1,48,3 p. 475^b,7 Deus vult nos velle, quod -it nobis secundum naturam egs. miss. 1,3,5 p. 23^b,46 his . . . qui . . . voluntatem forma boni formant, ut bonum velint, illis vera pax -it. ibid. al. 2 commodum, conducibilem, idoneum esse - günstig, dienlich, zweckmäßig, geeignet sein: a praevalente notione utilitatis: LIBER diurn. 84 p. 95,8 queque ad stabilitatem christiane religionis et rectitudinem catholicae fidei -unt. DIPL. Ludow. Germ. 41 p. 55,32 ut . . . rectores . . . faciant, quicquid utilitati praedictae sedis -erit (DIPL. Arnulf 160 p. 242,38). DIPL. Loth. I. 87 p. 212,1 (ed. Th. Schieffer. 1966) id . . . ad profectum totius imperii . . . -ere haudquaquam diffidimus. al. salubrem esse - zuträglich sein: CAND. FULD. Eigil. II 13,13 reperies . . . qui pastus . . . lanigeris prosit, teneris qui -at

agnis. VITA Magni Fauc. II 9 (Anal. Boll. 81. 1963. p. 331) ea, que in infirmitate laboranti noverat -ere. b praevalente notione opportunitatis: CHART. Engelb. 38 (Geschichtsfreund 51. 1896. p. 19,5; a. 1198/1216) concedimus . . . ut . . . in suos usus convertant proventus, quod etiam propter vicinitatem cenobii et ecclesie -it. CHART. Salem. 114 eo quod in pascuis . . . suis ipsis (*fratribus*) -ere videretur mansus. impers. i. q. opportunum est, expedit - es ist angebracht: RIMB. Anscar. 11 pedibus . . . incedentes et, ubi -bat, interiacentia maria navigio transeuntes. CHART. Naumb. 168 p. 147,45 hic . . . -it meminisse. al. adi. congruens, -entis. 1 de hominibus: a par (genere) - gleichgestellt, (standes)gemäß: RUD. FULD. Alex. 1 si . . . quispiam . . . sibi non -em et genere prestantiorem duxerit uxorem. b aptus, habilis - tauglich: STATUT. ord. Teut. p. 93,9 cum sic electores petuntur . . . potest conventus vel illum dare, qui petitur, vel alium magis eleccióni -em. 2 de rebus i. q. conveniens, consentaneus, competens - (zusammen)passend, übereinstimmend, entsprechend: a strictius: GODESC. SAXO conf. p. 65,13 haec omnia . . . si tantus auctor . . . catholicae fidei per omnia -issima non esse perspisset. HUCBALD. harm. inst. p. 104^a,28 quomodo . . . haec omnia . . . consonantiarum rationabilitate -issima disponantur numerorum. ALBERT. M. cael. 2,3,4 p. 148,88 (ed. P. Hoßfeld. 1971) si rarificatur materia aeris raritate -e formae ignis. al. b latius: a decens, debitus - angemessen, gehörig, geziemend: WETT. Gall. 36 super illud (*corpus*) memoria meritis electi Dei -s aedicabatur. GERH. AUGUST. Udalr. I 13 p. 403,24 cripta . . . i occidentalem partem aecclesiae decoravit. THIETM. chron. 4,64 sollempnitatem . . . ieunio -i prevenire. 8,34 libertate -i inperare. CHART. Traiect. 595,18 p. 61,20 canonici tonsuras . . . habeant -es. al. β commodus, conducibilis, idoneus - günstig, dienlich, geeignet: DIPL. Arnulf 94 petitionem iustum nostraque parti omnimodis -em cognoscentes . . . postulata annuimus. de locis (opportune sitis; salubribus: l. 38): CONC. Karol. 500^b,79 ut . . . in tribus -issimis imperii vestri locis scole publice . . . fiant (STATUT. ord. Teut. p. 100,14 in l. -bus infirmanti). CHART. Anhalt. II 21 xxviii areas ad edificationem canonicorum . . . -es . . . ecclesie beate Marie . . . contulimus. al. remissius i. q. (congruenter) appositus - (in geeigneter Weise) vorhanden: NOTIT. Arnon. 7,7 cum . . . cunctis terminis ad eadem villam pertinentibus nec non et farinariis in ipso loco -bus. subst. 1. congruens, -entis m. v. p. 1421,6. 2. congruens, -entis n. quod convenit, aptum - Passendes: RIMB. epist. p. 93,4 mihi . . . quid scribere debeam, nichil -ius (convenientius 2) occurrit, quam ut egs. adv. congruenter. 1 strictius: a convenienter, competenter, recte - in passender, zutreffender, richtiger Weise (cf. GLOSS. IV 5,32 St.-S. -r kilimpflichto): a in univ.: ALDH. virg. I 22 de quo (gradu beatitudinis) evangelista . . . ita -r adstipulatur: 'egs.' BEDA temp. rat. 43,30 -ius aetas lunaris a vespertina hora quam aliunde nova computabitur. GODESC. SAXO theol. 7 p. 181,2 cum gratis electos . . . ipsa (gratia) liberaverit . . . -r etiam hoc ipso uno gradu dividuntur electi egs. AUREL. REOM. mus. 6,3 (Corp. Script. Mus. XXI. 1975) graves soni acutis -r copulati. Mus. ENCHIR. 19,28 (ed. H. Schmid. 1981) sunt . . . res, quae et hoc tono et illo tono aequae -r recipiuntur, ut cantari possint. al. β consentanea - in Übereinstimmung (mit), entsprechend: AMALAR. off. prooem. 20 ut tanto sacramento -r sint concordes communicantes. ALBERT. M. eth. 5,2,2 p. 342^a,41 bonus . . . latro est, qui ad praecelta principis latronum -r se habet ad latrocinium. al. b concorditer - in Eintracht, einträchtig: ALBERT. M. eth. 4,3,1 p. 316^a,2 -r vivere. 2 latius: a decenter, modo debito, rite - in angemessener, gehöriger, gebührender, rechter Weise (cf. GLOSS. II 343,27 St.-S. -ius karistlihor): RUD. FULD. mirac. 13 vasis . . . quae divinus cultus exposcit, -r adhibitis. GERH. AUGUST. Udalr. I 16 unctoribus meis . . . servicium -r exhibete. RUOTG. Brun. 14 dignis . . . laudibus magna eius merita -r attollere. al. b commode, opportune, idonee - (in) günstig(er), zweckmäßig

[Sroder]

βig(er), geeignet(er Weise): CAND. FULD. Egil. I 19 quae-situm est, in quo loco aedificatio claustrorum potuisse aptari. DIPL. Ludow. Germ. 47 mancipia, que a nobilibus homini-bus aptius et -ius . . . ecclesie suae commutare valeret. GERH. AUGUST. Udalr. I 12 p. 401,33 domos belli in circuitu civita-tis -r ponere. al.

congrus *v. conger.*

1. **congruum** *v. 1. congruus. 2. congruum v. conger.*

1. **congruus**, -a, -um. *script.*: cun-: AGNELL. lib. pont. 16. DIPL. Merov. III A 88 p. 202,39 cungrua. *adv.* -ae: p. 1425,32. *form. acc. sg.* -em: l.69. *metr. adv.* -e: p. 1425,21,28. al.

I *adi.*: A de hominibus: 1 conformis - angepaßt. HONOR. AUGUST. glor. 31 personas suis moribus -as . . . ele-gerunt. 2 aptus, habilis - tauglich, fähig: MAGING. epist. 1 p. 268,23 nulla ex his (*filiabus*) adhuc vel aetate vel sensu . . . firmitate ad suscipiendum tale pondus -a poterit iudi-cari. DIPL. Loth. I. 90 p. 221,26 (ed. Th. Schieffer. 1966; spur.) cum -is ministris . . . digne et fideliter ministrantibus. DIPL. Ludow. Germ. 178 (spur.) concessionem eligende . . . e persone (DIPL. Otton. I. 153. DIPL. Conr. II. 10. al.). HROTSV. gest. 38 hic (*Odo*) . . . -us . . . sceptris defuncto patre gerendis. ALBERT. M. eth. comm. 15 p. 13,75 (ed. W. Kübel. 1968/72) ostendit, quis sit -us (cf. p. 1095^a,2 οἰκεῖος) auditor. al. 3 acceptus - genehm: DIPL. Karoli III. 47 p. 78,16 advocatos . . . quos . . . pontifices apertos et sibi -os perspexerint. 4 dignus - würdig: PURCH. Witig. 127 vir magni meriti, laudamine -us omni. B de rebus i. q. con-veniens, consentaneus, competens - (zusammen)passend, über-einstimmend, entsprechend: 1 strictius: a gener.: a in univ.: ALDH. carm. eccl. 3,53 responsoria festis -a. BEDA temp. rat. 51,50 eam (*lunam*) . . . paschalibus festis -am. hist. eccl. 4,11 p. 227,13 inventum est sarcofagum . . . -ae longitudinis ad mensuram corporis. AMALAR. ord. antiph. 35,1 haec . . . antiphona continet quandam exhortationem -am ad praesens tempus. WALTH. SPIR. Christoph. II 2,168 -a . . . preponens nomina rebus. ALBERT. M. mot. proc. 2,13 p. 75,19 secundum -am uniuscuiusque membra figuram. miss. 3,20,1 p. 144^b,16 si . . . imago optime lineis -is protracta sit ad vultus paterni configurationem. al. v. et p. 1229,9. B ac-curatius - zutreffend: ALDH. virg. I 21 p. 251,14 arborem . . . -a interpretationis conjectura explanat Daniel. Y pertinens - betreffend: BERTH. (?) annal. a. 1076 p. 286,19 litteris huic cau-sae -is allatis. B mus.: SCHOL. enchir. 1,427 (ed. H. Schmid. 1981) -a symphoniarum commixtio . . . suavitatem cantilenis adiciet. 3,175 per -a et consona intervalla. C iur. i. q. con-ventionis effectus - einvernehmlich: TRAD. Ratisb. 49 (a. 863/85) qualiter . . . Ambricho -am commutationem cum quolibet campione . . . peregit (126). 2 latus: a decens, debitus - angemessen, gehörig, gebührend (cf. GLOSS. II 329,4 St.-S. -um karistliih): a in univ.: LIBER diurn. 13 sub -a devo-tione. BEDA hist. eccl. 1,33 p. 71,5 iuxta honorem tanto viro -um (WALAHFR. Mamm. prol. 12 quisquis honoribus sanctorum celebrat nomina -is. al.). 3,25 p. 181,7 fecit ecclesi-iam episcopali sedi -am. HROTSV. prim. 407 conservare, suae fuerant quae -a vitae. GERH. AUGUST. Udalr. I 4 p. 393,4 cum -a salutatione versuum a pueris decantata. WIPO gest. 40 p. 61,27 imperium nulli erat plus -um. NIVARD. Ysengr. 1,577 hec tria cur fugiam, quam -a causa sit, audi. ARCHI-POETA 1,2,2 viris bonis hoc esse -um, ut subportet magnus exiguum. saepe. v. et p. 1128,33. 1254,10. impers.. HRABAN. epist. 3 p. 385,15 -um esse iudicavi, ut . . . aliquod munusculum . . . tuae venerationi deferem. WETT. Gall. 24 p. 270,2 Iohannes . . . cui pondus regiminis apte iniungi -um est. DIPL. Karoli III. 32 p. 55,2 imperiali clementie -um fore credimus eqs. THIETM. chron. 6,46 -um est . . . hoc posteris inno-tescere. DIPL. Frid. I. 503 p. 434,24 (ed. H. Appelt. 1979) -um et rationabile est, ut eqs. al. B de auxilio, beneficiis sim. - DiPL. Ludow. Germ. 41 p. 54,25 cum . . . opem -em (sic) conferimus. DIPL. Arnulfi 89 p. 131,22 a fidelibus suis pre-bere subsidia. GERH. AUGUST. Udalr. I 3 p. 390,18 quoscum-que . . . honore dignos cognovit, . . . -is beneficiis ditiores

fecit. DIPL. Conr. II. 266 p. 461,13 (ed. F. Hausmann. 1969) -um defensionis auxilium. al. Y de petitione, postulatione sim.: DIPL. Arnulfi 53 p. 76,33 nos -ae eius (archiepiscopi) suasioni . . . satisfacientes. 65 cuius -ae petitioni . . . assen-sum praebuimus. DIPL. Ludow. Inf. 30 p. 143,1 -e illius inter-cessioni annuentes. CHART. Raitenh. 138 religiosorum -is po-stulationibus aures faciles inclinare. al. 6 de poena, satis-factione sim.: CONC. Karol. 39^A,134 p. 411,21 -a ei verberum adhibetur castigatio. HROTSV. Sap. 5,22 ultio. CHART.

10 Aquens. 29 (ed. E. Meuthen. 1972; epist. papae) si non satis-factione -a emendaverit. al. 6 de pretio, recompensatione: CHART. Friburg. 207 (a. 1266) nisi foro -o redimatur res a fra-tribus. 5 de victu, portione sim. (accidente hic illic sensu sufficienciae): CHART. Salem. 52 (a. 1194) quod ad -am sustentationem illi (sacerdoti) sufficiat (CHART. Aquens. 149 l. 24 [ed. E. Meuthen. 1972; epist. papae] sustentatione . . . -a monachis . . . reservata. al.). CHART. Aquens. 115 (ed. E. Meuthen. 1972) ita quod ille (*vicarius*) . . . de proventibus . . . ecclesie -am recipiat porcionem (CHART. Sigeburg. 123 p. 234,8 [ed. E. Wisplinghoff. 1964] assignata -a portione. CHART. Brixin. 155 [epist. papae] vicario . . . portione -a, ex qua possit commode sustentari . . . reservata. al.). b com-modus, conducibilis, idoneus - günstig, dienlich, zweckmäßig, geeignet (cf. GLOSS. I 18,38 St.-S. -a cafoarsamo): a in univ.: AMALAR. bapt. 3 ex his, quae ammunitioni vestrae -a videbamus. ALFAN. premn. phys. 29,4 p. 108,3 manus . . . sunt instrumentum . . . ad artes -um (PG 40,705^B ἐπιτηδέα-tatōv). NIVARD. Ysengr. 3,760 iniqua michi natura negavit obsequio domini -a terga mei. HIST. peregr. p. 117,3 quid magis -um edificationi quam labores peregrinorum . . . recolere? GEBER. summ. 2,12 p. 648 quibus (*praeparationibus*) . . . metallia imperfecta efficiantur -a perfectionis . . . medicina-m suscipere. al. impers.: CONST. Constant. 271 (ed. H. Fuhrmann. 1968; s. VIII./IX.) -um prospexitus nostrum imperium . . . orientalibus transferri . . . regionibus. STATUT. ord. Teut. p. 98,4 nec oportet . . . fratres scire copiam . . . thesauri, nisi quando magistro . . . -um visum fuerit. al. cf. et l.56. B praevalente notione utilitatis: NITH. hist. 3,6 p. 38,7 non quicquam aliud . . . petebat, nisi quod utile ac -um illi esse censebat. CONSTANT. AFRIC. coit. 13,5 (ed. E. Montero Cartelle. 1983) scire, que sint nutrimenta, que generant semen . . . , ut homines abstineant a contraria et utantur -is. al. Y praevalente notione opportunitatis: FORM. Andec. 52 ubi locus -os fuerit (TRAD. Lunaelac. 7 -us vel oportunus . . . l. EINH. Karol. 9 p. 12,2 dispositis per -a con-finiorum loca praesidiis. ALBERT. M. animal. 1,521. al.). HUGEB. Willib. 3 p. 91,3 -a estatis tempore (GERH. AUGUST. Udalr. I 1 p. 386,38 -o t. THIETM. chron. 7,34 quia tunc tem-pus -um nor. fuit. al.). CHART. Sangall. A 712 quidam homo . . . nos rogavit, ut quasdam res nostri iuris illi contiguas atque -as in concambium ipsi traderemus eqs. DIPL. Otton. III. 147 ut ibi faciat aedificia sibi -a. CONSTANT. AFRIC. coit. 8,13 (ed. E. Montero Cartelle. 1983) est . . . hora coe-undi -a, quando eqs. al. impers.: RIMB. Anschar. 12 p. 33,17 in partibus aquilonis . . . sedem constituere . . . episcopal-lem, unde -um esset episcopo . . . illas frequentius adire partes. al.

II subst. neutr.: A quod aptum est - das Passende: 1 quod rectum et emendatum est - das Richtige: ALBERT. M. eth. comm. 324 p. 278,58 (ed. W. Kübel. 1968/72) scientia de scibili ordinato ad -um est grammatica. herm. 1,1,1 p. 375^b,29 quae (*orationes et orationis partes*) magis ad grammaticum ordinantur, si ordinentur ad finem -i, vel ad rhetorem, si ordinentur ad finem leporis eqs. 2 quod decet, debitum est - das Angemessene, Geziemende, Gebührende: DIPL. Karoli III. 21 p. 35,21 rata et -a suggestenti. ALBERT. M. sacram. 249 p. 163,53 est debitum -i et debitum necessarii eqs. eth. comm. 329 p. 282,47 (ed. W. Kübel. 1968/72) ad omnes diversitates hominum -a (p. 1127^a,2 τὸ πρεπόν) operatur is, qui aliis socia-liter convivit. al. B territorium (attinens) - (zugehöriges) Gebiet: GREG. CAT. chron. I p. 154,5 concessa est . . . petia una . . . infra -um casalis nostri Piniani. p. 319,9 usque -um

(Sroder)

Camponis. II 46,7 usque rivum et terram nostri -i et usque terram filiorum Guitemanni.

adv. congrue. **1** *strictius i. q. convenienter, competenter, recte – in passender, zutreffender, richtiger Weise:* HRABAN. epist. 33 p. 466,40 sabbato . . . bene et -e canticum deuteronomii canendum constitutum est. ALFAN. premn. phys. 2,51 p. 36,7 corpus . . . organum . . . exists animae, si . . . -e (PG 40,560^a ἐπιτηδεῖως) adaptetur, cooperatur animae. VOLQUIN. serm. 583 (StudMediev. III 3. 1962. p. 339) consumptis . . . zizaniis primo . . . -e sequitur tritici inductio (cf. Vulg. Matth. 13,30). ARCHIPOETA I,34,3 quod salvator ostendens -e dixit: 'egs.' ALBERT. M. eth. comm. 271 p. 236,85 (ed. W. Kübel. 1968/72) cum dicit 'e' (p. 1122^a,13 εἰλότως), determinat 'contrariatem illiberalitatis' ad 'liberalitatem' egs. veget. 6, 143 *morus* Latine . . . vocaretur rubus -e. al. **2 latius:** **a** *decenter, modo debito, rite – in angemessener, gehöriger, rechter Weise* (cf. GLOSS. II 126,69 St.-S. elimate gahasanot vel -e): **a in univ.:** LIBER diurn. 94 ut, si qua . . . disceptatio exoritur, . . . equitatis moderamine queat -e delimari. VITA Liutb. 15 rationationis . . . causam . . . -e ventilandam. HROTSV. gest. prol. 1,26 cum te libri laudantes -e multi post haec scribantur. CHART. Salem. 53 p. 80,16 ut clericu . . . -e in necessariis studeat providere abbas. BRUNUS LONG. chirurg. 1,17 p. 115^b donec os, quod debet extrahi, -e detegatur. ALBERT. M. animal. 1,543 numquam aliquid -e . . . digeritur, nisi quod distributum est in partes digerentis. al. **B** *merito – verdientermaßen:* HROTSV. Pel. 303 iudicis . . . veri . . . e dextra nitidam suspect -e palمام pro nece martirii egs. **γ iure – rechtern:** ALBERT. M. pol. 1,1^k p. 3^a,17 dicunt poetae barbari . . . Graecos principari -e (cf. p. 1252^b,8 εἰλότες). **b opportune, idonee – (in) günstig(er), geeignet(er Weise):** CHRON. Fred. 4,54 p. 147,26 ut -ae locus esset repertus, quo pacto separatus a suis interficeretur. Sroder

2. congruus v. conger. conguge v. coniux.

congungo, -gunsi v. coniungo.

congunx, -gus sim. v. coniux.

congyro (-gir-), -avi, -atum, -are. *circare – umkreisen* (cf. GLOSS. I 484,61 St.-S. -giraverunt girinchtvn): GONZO Geng. 14 puerulus . . . mortali angore constrictus petuit sancti reliquias cursim deferri locumque mortis incubantibus -ari.

adi. congyratus, -a, -um. gyratus, orbiculatus – gewunden: BERTH. (?) annal. a. 1077 p. 297,22 bases coronas in se -giratas ostentant.

subst. congyratus, -i m. de hominibus intra fines territorii habitantibus i. qui concluditur – einer der umschlossen ist: CHART. episc. Hild. I 64 p. 60,21 (a. 1020) ut quatuor anni temporibus . . . ab omnibus nostrae scilicet dioecesis septis -is . . . conveniatur, quibus id negotii iure debetur.

conhib-, conhiv- v. coniv-. conhoartor v. cohortor.

***conia, gen. -as f. (κονία) pulvis – Pulver, 'Mehl':** PAUL. AEGIN. cur. 216 calcis vive -as (3,52,2 κονιάς; suprascr. id est pulveris *A*) partes II. ibid. iterum.

conlaceo, -ui, -ere. script. -cae-: l. 71.

I strictius: *A adiacere, finitimum esse – angrenzen, in der Nähe liegen, benachbart sein:* TRAD. Corb. A 101 p. 224,31 (ed. K. A. Eckhardt. 1970; a. 839/40) tradidit Uuala . . . x iurinales in Ryadra et silvam, que illic -et. DIPL. Ludow. Germ. 53 qualiter quedam res iuris nostri rebus . . . ecclesię -ret. 60 p. 82,23 quae (res) ecclesiae . . . congruentius -ere videantur. TRAD. Ratisb. 201 p. 183,32 cum . . . parte . . . roboret eidem loco oportune -enti. al. **B iacere, situm esse – liegen, sich befinden, gelegen sein:** **1 propre:** **a** *de locis sim.:* **a in univ.:** RIMB. Anscar. 25 p. 55,33 finis mundi in aquilonis partibus in Sueonum -et regionibus. **B de situ praediorum (hic illic fort. accidente notione in continuo iacendi, e. g. p. 1426,6):** TRAD. Frising. 72^a (a. 776) territorium ad Isna fluvio secus -ente egs. DIPL. Ludow. Germ. 82 res infractionem regni nostri -entes. 109 p. 157,43 qui (*saltus*) -et inter Danubium et Ibisam. DIPL. Loth. II. 28 (ed. Th. Schieffer. 1966) illud, quod in ipso monasterio -ere dinoscitur. 29 villam . . . -aentem (*A*) in comitatu Laudisiano. HINCM. epist. I 198 p. 216,17 res mihi commissae ecclesiae sub multorum

principum potestate -ere videntur. DIPL. Karoli M. 235 p. 325,16 (spur.) termini eiusdem ecclesiae in confiniis Mantuanis, Bononiensibus . . . et Cumanis res ipsius episcopii -ent (inde DIPL. Heinr. II. 478 p. 609,2 termini . . . Regiensis episcopatus et res eiusdem ecclesiae -entes in finibus Mantuanis egs.). DIPL. Karoli III. 94 mansos tres antiores -entes intra et extra Leucorum civitatem. DIPL. Ludow. Inf. 59 p. 188,32 res in villa Ankaracha sive undique -entes et illo pertinen(tes). DIPL. Otton. I. 290 p. 407,32 quidquid ex parte sancti Apri . . . in Marmugot -entis esse videtur (an subst. n.?). saepe. **b de hominibus i. g. sepultum esse – begraben sein:** DIPL. Karoli III. 78 p. 128,22 in qua (ecclesia) . . . corpus beati Prosperi -et. **2 translate i. g. se habere – sich verhalten:** HINCM. epist. I 136 p. 95,36 iuxta quod res -uit (CAPIT. reg. Franc. 271 p. 302,1 pro regni, sicut r. -et, salvamento).

II latius: *A cohaerere – zusammenhängen, -haft:* ALBERT. M. gener. 1,6,10 p. 175,36 (ed. P. Hößfeld. 1980) illorum (*umidorum viscosorum*) partes, ut in quarto Meteororum (v. 1,23) dicitur, -ent sicut catenae propter immixtum eis subtiliter siccum (meteor. 1,3,5 p. 502^b,28 vapor terrestris grossus, cuius p. sibi multum -ent. 4,3,15 p. 786^b,16 fit . . . viscosum tale tractabile, cuius p. humidæ et siccae -ent [p. 387^a,13 σύγχειται] sibi mutuo sicut ansulae catenarum. veget. 2,126. animal. 3,173. ibid. al.). **B agglutinari – fest anliegen, ankleben:** ALBERT. M. animal. 22,84 quando pili ex humore aquae deprimuntur et -ent.

adi. confacens, -entis. **1** *strictius i. q. adiacens, circumiacens, finitimus – angrenzend, umliegend, benachbart:* ARBEO Emm. 37 p. 85,9 in -e confinio egs. DIPL. Ludow. Germ. 86 in -bus terminis prope monasterium. ADAM gest. 1,16 cesar . . . Hammaburg . . . metropolem statuit omnibus barbaris nationibus . . . Sclavorum et aliis in circuitu -bus populis. **2 latius i. q. cohaerens, tenax – zusammenhaftend, zäh:** ALBERT. M. animal. 7,151 quorum . . . cibus indiget laceratione, eo quod consertus est et multum -es habet partes, hiis fecit natura rictum magnum.

conib- v. coniv. **1. conicio** (-iic-), -eci, -iectum, -ere. *script.:* coi-: p. 1428,50. adde EINH. (?) Marc. et Petr. II 61,3 cod. M. cf. et p. 1428,57. conni-: p. 1427,57. adde CHART. Ital. Ficker 341 p. 370,17. coniic-: *passim, de quo usu cf. ERME NR. ad Grim. 14 p. 548,24. -iti: l. 60. p. 1427,14,16,32. adde GLOSS. I 391,9 St.-S. RUOTG. Brun. 32. al. form.: praes. inf. pass. -eri: p. 1427,15. depon.: p. 1427,31. adde AETHICUS ISTER 100 p. 74,34.*

I proprie: *A iacere, mittere – werfen (cf. GLOSS. II 600,61 St.-S. -ecit vuarf):* **1 obi. res:** **a strictius:** EUPOLEMUS 1,673 (ed. K. Manitius. 1973; s. XI/XII.) terrigenas validos Ossam et Pelion . . . -isse super . . . Olimpum. *de telis (cf.*

50 *Gloss. II 692,10 St.-S. consortis -ecit scoz. 696,20 -ta gescozenoro):* ERMOLD. Pipp. 1,101 -ta . . . sagitta (ex Verg. Aen. 4,69). WALTHARIUS 746 ferrum -it (ex Verg. Aen. 9,411). **b latius i. q. emittere, (ef)fundere – aussenden, ausströmen lassen:** AETHICUS ISTER 5 ignem -ere rutulanem. 59 p. 40,14 contenta Acheronis catasta letalem -ere amnem. **2 obi. homines:** **a in univ. c. sensu impellendi, vi adhibita immittendi:** ALDH. virg. I 35 p. 279,14 in atram ergastuli latebram -unt (prociunt var. l.) martyrem. ANSCAR. pigm. p. 29,1 tres pueros . . . -tos in camino ignis. RICHER. REM. hist. 2,57 ex. 60 vinctum navi -tiunt hospitem. THEOD. AMORB. Mart. 15 a custodibus . . . -tus est in lembum Martinus. al. **B locut.:**

55 **a in vincula i. q. in vincula mittere – in Fesseln legen, schlagen:** IOH. CANAP. Adalb. C 30 p. 83,38 (ed. J. Karwalska. 1962) -erunt (iniecerunt A 30 p. 45,9) omnes in vinculis. WIDO FERR. schism. 2 p. 557,33 in vincila. HILDEB. epist. (MG Lib. Lit. II p. 670,25) qui (*tribunus*) se . . . -ecit in vincula et pro milite . . . obtulit feriendum. al. **B in pedes se -ere i. q. se proripere – sich auf die Beine machen, sich davornmachen:** VITA Gamalb. 9 totis viribus in pedes se -ecit.

65 HEINR. TEG. Quir. II 30 (ArchÖstGesch. 133. 1983. p. 271,19) volucri fuga se in pedes -ecit captivus. **B in unum mittere, congerere – zusammenhäufen:** **1 conferre – vereinigen (auf):** (Antony)

GESTA Halb. p. 115,35 ad electionem . . . consederentes . . . vota sua in . . . Conradum . . . erunt. **2 medial.** i. q. colligi - sich ansammeln: ANTIDOT. Berolin. 12 p. 69,34 ad malas humores -tos (an coniestos leg.?). **C congerendo efficere, (ex)-struere – aufwerfen, anlegen:** LEG. Wisig. 10,3,3 aggeres terre sive arcas, quas propter fines fundorum antiquitus apparuerit fuisse -tos (congestos, coniestas var. l.) adque constructas. HEITO Wett. quoddam opus in modum castelli ligno et lapide valde inordinate -tum. **D imponere, immitttere – (über)geben, überreichen:** ARBEO Corp. 8 ut . . . virgam pastoralis regime . . . ad perfectionem operis eius manibus conicerit potestati apostolicus.

II translate: **A de actionibus mentis i. q. conjectare – mutmaßen** (cf. GLOSS. I 62,13 St.-S. -tio hukkiu. 274,23 -ere arratan arskeidan. 317,40 -ere cilen. II 260,14 -eri erratan uuesan. 565,21 -iicit raticot. 607,17 -tiebant dahtun. al.): **1 spectat ad opinionem:** **a suspicari, opinari – vermuten, annehmen:** GODESC. SAXO gramm. 1,47 p. 396,12 inter 'oporet' et 'expedit' . . . hoc . . . interesse non asserenti, sed -anti mihi videtur, ut egs. BERTH. (?) annal. a. 1078 p. 311,38 eum . . . quidam pro hac detentum -unt occasione, ut egs. BERNOLD. CONST. libell. X 28 quicquid de illo libro -atur, nos tamen illa L capitula . . . recipere possumus. RUD. TRUD. epist. p. 330,27 ut -ere verius potuimus. al. **expressius i. q. opinionem edere – die Vermutung äußern:** ARABS 166 (Altdt. Bl. 2. 1840. p. 387; s. XII./XIII.) tunc aliquis . . . huius (hostitis) amoriferam -it esse febrem. **b existimare, credere, putare – glauben, meinen, halten (für):** LEG. Wisig. 12,1,3 p. 410,1 nemo . . . nescientie se obiectibus excusare -at. COD. Karol. 97 p. 648,38 nullis temptationibus superari tua almitas -imur. GODESC. SAXO theol. 2 p. 92,12 ne contentio videar vel -ar (-tia! B) . . . hic agere. 16 p. 243,24 ut falsissime -itur, dicitur, scribitur. LAMB. TUIT. Herib. 2,7 p. 1250,30 qui (hymnus) -itur Ambrosii et Augustini. al. **2 spectat ad cognitionem:** **a conjectura assequi, per conjecturam invenire, conjecturaliter cognoscere – erraten, (er)ahnen, (durch Kombinieren) herausfinden:** **a in univ.:** RUODLIEB I 116 meas causas, ut sunt, tu -bas (gloss.: rat). **B imaginari – sich vorstellen:** HROTSV. gest. praef. 4 quantum meae inscriptiae obstiterit difficultatis, ipsa (sc. domina abbatissa) -iicere potestis, quia egs. **Y praesentire, praenoscere – (voraus)-ahnen, vorhersehen:** GODESC. SAXO theol. 6,17/21 p. 164,18 de . . . daemonibus . . . prophetico spiritu parentibus, futura tamen per acumen ingenii nonnumquam -entibus (p. 168,24). POETA Saxo 4,373 proceres sibimet iam -entes cari conspectum domini hunc esse supremum. HELM. chron. 60 p. 116,10 quod videns rex ceterique principes -erunt se ad maximos labores et mortium pericula evocatos; nec fecellit eos conjectura. URSO gloss. 41 p. 80,22 datis ab anima signis animali sibi . . . aliiquid periculum -iicit ad futurum. al. **b colligere, concludere, elicere – erschließen, ersehen, entnehmen:** **a in univ.:** ALDH. virg. I 19 cuius differentiae argumento -i et colligi datur, quod egs. (31 p. 270,2. HUMB. Sim. 3,33 p. 241,11. al.). AGIUS vita Hath. 23 eam tunc aliqua futurorum . . . vidisse . . . ex vultus eius varietate . . . -ere valemus. SIGEH. Maxim. 14 (12) quamvis . . . facile tunc ex consequentia gestorum id quoque -iici (connici 1) posset. RATHER. coni. 5 l. 166 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p. 121) ex quo perspicue instabilitas valet -i eius. HUMB. Sim. 2,16 p. 158,1 hinc -i potest hereticos . . . inferiores esse demonibus (BERNOLD. CONST. libell. II 3,26. al.). GREG. CAT. defens. 4 (MG Lib. Lit. II p. 537,30) in quibus . . . verbis audenter et catholice -ere (-eri cod.) possumus, quia egs. RUP. TUIT. vict. 13,15 p. 420,5 (ed. R. Haacke. 1970) ut ex Danielis visione -itur. RUD. collect. (MGScript. XI p. 17,17) haec eadem tempora . . . beatum Rudbertum habere non irrationaliter ex praedictis -itur. CHART. Ital. Ficker 439 p. 448,1 ex preteritis -itur probabiliter de futuris. al. **B ratiocinari – schließen, folgern:** BEDA hist. eccl. 3,10 p. 147,3 coepit . . . sagaci animo -ere, quod nulla esset alia causa insolitae . . . viriditatis, nisi quia egs. al. **c investigare, reperire – ermitteln, in Erfahrung bringen:** CARM. Aldh. 5,15 tuam (sc.

Hovae) primam propaginem per profundam indaginem cu-
riose -ere mentis . . . nullus valet. EIGIL Sturm. 1 (ed. P. En-
gelbert. 1968) ut . . . causas . . . coenobii -rem, sincere nar-
rarem. **3 spectat ad cogitationem:** **a cogitare, perpendere,**
5 **mente concipere – denken, erwägen, in Betracht ziehen:** GODESC. SAXO theol. 19 p. 279,2 ne . . . quisquis haec lege-
rit, vel solo cogitatu -ere nedum ore praesumt elicere egs. 21 p. 292,1 ridiculum prorsus id censui, si vel -atur nedum dicatur. ibid. al. **b excogitare, configere – (sich) ausden-
ken, ersinnen:** LEG. Lang. p. 128,14 si pro gentis nostraræ sal-
vatione . . . aliquid possimus -ere, quod in edicti corpore adiungamus egs. MANEG. ad Gebeth. 26 hoc . . . quod pretu-
limus, ne nos ex proprio -isse . . . videamur egs. in malam
partem: PETR. DAM. grat. 31 p. 62,10 dum, quod illi (oblo-
cutores) -unt, evidenti claruerit ratione cassatum. **4 spectat**
15 **ad intentionem:** **a respicere, considerare – im Auge haben,**
betrachten: ALBERT. M. eth. 5,1,3 p. 336^a,31 specialis . . .
iustitia debitum -iicit in his, quorum ipse usus est communis
egs. **b intendere, studere – zum Ziel haben, trachten, be-
dacht sein (auf):** ALBERT. M. eth. comm. 329 p. 282,16 (ed.
W. Kübel. 1968/72) **medius** -et (p. 1126^b,29 στοχάσται), id
est conjecturabilis, . . . non contristare . . . vel condelectare (cf.
eth. 4,3,1 p. 316^b,36 in omnibus his -iicit ad minus non tri-
stare conviventem). **5 spectat ad interpretationem i. q. ex-
ponere, explicare, commentari – auslegen, (aus)deuten, erklä-
ren:** **a de somniis:** ALBERT. M. somn. 3,2,8^a capit. de his,
quibus -iici possunt somnia vera. 3,2,8 p. 206^a,16 circa quae
(phantasmata) profundatur intellectus et -iicit ea. 3,2,9 p.
207^b,1 cum scitur causa motus et idolum ad formam redigi-
tur, tunc potest -iici somnum, dummodo egs. **referre (ad)** –
in Zusammenhang bringen (mit): ALCUIN. carm. 3,34,14
haec ubi pensabat . . . corde sacerdos -iicit et rebus visa
superba novis. **b de scriptis:** HRABAN. epist. 39 p. 476,40
expositionem . . . in Hieremiam, quantum ex . . . patrum
35 sententiis explanatam inveni et quantum ex proprio sensu
-ere valui, iam vobis . . . transmisi. ibid. al. **B usu va-
rio:** **1 subi. homines (Christus: 1,43):** **a proferre,**
afferre, promere – vorbringen, anführen: ARBEO Corp. 7 am-
plius formidanda -ecit (adiecit VITA Corp. 5) temporalia a
40 nonnullis congesta munera . . . et quomodo egs. THEODULF. (?)
carm. 75,48 idem (Christus), quod maneat tunc resurrectio
carnis, multiplici affatu (affectu cod., ed., sed cf. carm. 41,1,
184) -it ipse suo. EUPOLEMUS 2,580 (ed. K. Manitius. 1973)
nisi si melius vos -itis quicquam. al. **b apponere – ver-
schaffen:** LEG. Wisig. 2,5,10 incertis adhibere cognitionem et
dubiis -ere fidem. **c refl. i. q. se obicere – sich entgegen-
stellen:** RUOTG. Brun. 17 in hoc . . . odium Bruno . . . semet
ipsum sponte . . . -ecit. **2 subi. res i. q. competere – zutref-
fen (auf):** CARM. de temp. rat. 854 quartanas kalendas (qua-
50 ternae kalendae RHYTHM. 108,18) quinque -unt (coi. P.).
adi. conjectus, -a, -um. (con)iacens, situs – liegend, ge-
legen: CHART. Rhen. inf. I 511 p. 359,12 (a. 1188) quandam
insulam . . . in alveo Rheni -am.
subst. conjectum sim. v. 1. conjectus.
55 **? 2. *co(n)ic(i)o, -ictum, -icere. (con et icere) collidere – aufeinanderschlagen:** NIVARD. Ysengr. 1,179 concutit inde
quater dentes, sonuere coicti (coacti Ē).
conjectatio, -onis f. **1 cogitatio, deliberatio – Erwägung,**
Überlegung: WALTH. TER. Ioh. praef. p. 1139,29 in huius-
60 modi -e novem iam mensibus . . . evolutis. **2 conjectus, ap-
prehensio – intuitives Erfassen, Treffen:** ALBERT. M. eth.
comm. 557 p. 479,76 (ed. W. Kübel. 1987) eustochia . . . est
bona -o, et hoc importat imperfectam acceptancem. 558 p.
480,17. ibid. al. **3 intentio, petitio – das (Ab-)Zielen (auf):**
ALBERT. M. eth. 4,3,6 p. 326^a,25 verecundia modum habet virtutis
in -e mediī (5,1 p. 330^a,22. 5,2,7 p. 353^a,12. ibid. al.).
***conjectatus, -a, -um.** **coniect(ur)ans, intentus – (ab)-**
zielend, gerichtet, bedacht (auf): ALBERT. M. eth. comm. 329
p. 282,64 (ed. W. Kübel. 1968/72) ‘-us’ (p. 1127^a,8 στοχάζε-
μενος), idest conjecturans sicut finem quaerens, ‘eius, quod
70 est esse delectabile’ in convictu (cf. eth. 4,3,1 p. 317^a,47). eth.
5,2,11 p. 361^a,25 media est iustitia, quia mediī est -a. 6,2,22

p.440^a,16 bonus consiliator est, qui . . . -us (*φ.1141^b,13 στοχαστικός*) est optimi inter ea, quae operabilia sunt ab homine.
adv. *coniectative. conjecturaliter - vermutungsweise, nach bestem Wissen: v. p.1430,31.

1. **conjectator**, -oris m. qui *coniect(ur)at, intendit* - einer der abzielt (auf), zu treffen sucht: ALBERT. M. eth. 5,1,1 p.329^b,15 mesidicus . . . , hoc est medii -r.

2. ***conjectator**, -oris m. (con et iactator) *iactator, ostentator* - Prahler: HERIG. gest. 51 p.186,49 non horum (*sancrorum*) me ostentatione sustollo, non meritis illorum vanus -r aequipero.

***conjectatrix**, -icis f. *quae coniect(ur)at, intendit* - eine die abzielt (auf), zu treffen sucht: ALBERT. M. eth. comm. 139 p.123,22 (ed. W. Kübel. 1968/72) dicit de virtute, quod est -x (*φ.1106^b,28 στοχαστική*) medii, quia egs. (eth. 2,2,4 p.176^a,28 virtus . . . medietas est quadam -x existens m.). 398 p.337,89 quaelibet virtus moralis est argumentabilis sui medii, cuius est -x. *ibid. al.*

coniecto, -avi, -atum, -are. *form.*: -iac-: l.23. 36. 39. depon.: l.64. p.1430,26.

I *proprie*: A *iacere, mittere - werfen*: 1 *strictius de infante i. q. collocare* - (hin-, weg)legen: VITA Goar. 7 p.417,12 qui (*infans*) fuit iactatus (-iactatus A1) in illa concava marmorea egs. 2 *latius*: a *de maledictis i. q. contorquere - schleudern*: IULIAN. TOLET. iudic. 2 in . . . principem male-dicta -at. b *de versibus i. q. (neglectile) fundere - (flüchtig) hinwerfen*: EPIST. Worm. I 30 p.55,23 versiculos. B *in unum mittere - zusammenbringen*: 1 *cogere - aufbieten*: HINCM. annal. a.866 p.84,34 cum tali hoste . . . , sicut tunc -are potuit. 2 *collecta confidere - durch Sammlung aufbringen*: a *speciat ad exactionem i. q. conferre - zuschießen*: CAPIT. reg. Franc. 48,2 unicuique ex ipsis, qui in hoste per-gunt, fiant -ti solidi quinque a . . . pauperioribus, qui egs. b *spectat ad satisfactionem i. q. componere - (gemeinsam) sühnen, büßen*: LEX Sal. Merov. 43,1 aut unum convictum <de se> dare debent aut toti morte illius (*sc. interficti*) -iactant (-ent, -ant, conponant, compositionem -ent var. l.). 43,3 tres . . . , qui adprobati fuerint, singillatim mortem illius -iactant (-ent, -ant var. l.).

II *translate i. q. conicere, conjecturare - mutmaßen* (cf. Gloss. II 58,54 St.-S. -as ratiscost trahtost. 755,52 -antes arbitrantur ratisconta. IV 48,7 -are prenoscere sive cognoscere ratiscon. al.): A *spectat ad opinionem*: 1 *existimare, credere, putare - glauben, meinen, halten (für)*: ARNULF. SAG. invent. 3 p.93,3 neque quicquam domui eius (*Petri Leonis*) ipso turpius vel esse vel fuisse -o. GESTA Lob. 24 p.327,28 cum aliis . . . huic officio (*sc. abbatis*) dignos -rent. 2 *iudicare - beurteilen*: ERINH. Heimer. 54 hunc de se sanctum -antes venerandum. HILDEG. epist. II 29,26 ex tuo alias -ans ingenio. B *spectat ad cognitionem*: 1 *coniecura assequi, colligere, conjecturaliter invenire - erraten, (er)ahnen, (er)schließen*: HROTSV. Dion. 15 -at . . . deum signis testantibus alcum actenus ignotum mundo mox esse probandum. Cal. 9,2 -o, quid significet. CARM. Bur. B 92,64,4 odoris gratia redundante foris -atur . . . thalamus Amoris. 92,66,4 -ari poterat dominus ex domo. 2 *investigare, reperire - ermitteln, in Erfahrung bringen*: GESTA Apoll. 421 maius reperi renequit percontans pridem quam -erat idem. C *spectat ad cogitationem*: 1 *perpendere, deliberare - nachdenken, überlegen*: EPIST. Worm. I 30 p.55,18 -bam, si quid in huiusmodi catene conflatione . . . ars prodesset. WOLFHER. Godeh. I 32 p.191,50 aliquantisper, quid faceret, -ando per-sstit. 2 *exogitare, configere - (sich) ausdenken, ersinnen*: MANEG. ad Gebeh. 55 p.408,23 ne hoc ex proprio -ari videa-mur, quid hinc patres sentiant, proferamus. D *spectat ad intentionem*: 1 *respicere, considerare - im Auge haben, sein Augenmerk richten (auf)*: ALBERT. M. eth. comm. 541 p.464,49 (ed. W. Kübel. 1968/72) consilium est habitus -ans (*Comment. Arist. Graec. XX. 1892. p.334,13 ἔξις στοχαστική*) secundum ratiocinationem optimi homini operabilis. p. 464,79 optimum . . . simpliciter, quod est finis, -at prudentia egs. top. 8,2,2^{capit.} quae et qualia -anda sunt respondent.

elench. 1,1,5 p.533^b,2 quo sunt numero, quae -ant tanquam metas et fines hi, qui egs. *ibid. al.* considerationem habere - Betrachtungen anstellen, Festlegungen treffen: ALBERT. M. eth. comm. 374 p.318,15 (ed. W. Kübel. 1968/72) leges . . .

- 5 de omnibus -ant (*φ.1129^b,15 στοχαζόμενοι*), idest disponunt et ordinant omnes egs. (cf. l.16). 541 p.464,59 decretum rationis -at de hoc, quod est optimum homini operabile. p.465,3 sapientia non -at nec consiliatur de operabilibus homini. praedicab. 1,6 p.14^b,19 stultus est, qui, quando non perfecte potest cognoscere, quod quaerit, abicit id, per quod cognoscere potest de quaeso -ans. al. 2 *intendere, studere - zum Ziel haben, trachten (nach), bedacht sein (auf)*: ALBERT. M. eth. comm. 151 p.135,20 (ed. W. Kübel. 1968/72) ille, qui vult -are (*φ.1109^a,30 στοχαζόμενοι*) medium inspicio ipsum per rationem rectam et tangendo egs. eth. 5,1,3 p.335^b,5 leges . . . praecipiunt in omnibus -antes utile egs. (cf. l.5). pol. 6,1^k p.563^b,1 hoc . . . -are (*φ.1317^b,1 στοχαζέοθαι*) aiunt omnem democratiam, quod scilicet quilibet sit liber. *ibid. al.* E *spectat ad interpretationem i. q. exponere, explicare, commentari - auslegen, (aus)deuten, erklären*: 1 *de somniis*: a *in univ.*: CHRON. Ebersb. I p.11,12 singulis, secundum quod sibi visum est, -antibus (CHRON. Ebersb. II p.6^a,9 conjecturantibus) *somnium*: ALBERT. M. somn. 3,2,8 p.205^b,31 melancholici . . . melius aliis somnia -ant. remissius: 25 WOLFHER. Godeh. I 17 p.179,40 de interpretatione praetutulati somnii . . . aliquid . . . -ari debemus. b *referre (ad) - beziehen (auf)*: ALBERT. M. somn. 3,2,4 p.201^a,30 melancholici . . . multa phantasma inveniunt et haec -ant ad futura. 2 *de scriptis*: a *in univ.*: ALBERT. M. div. nom. 30 8,11 p.370,61 nos -antes (*PG 3,893^c στοχαζόμενοι*), idest conjectivae exponentes, dicta theologi, scilicet Pauli. b *dissidere - erörtern*: ALBERT. M. praedicab. 2,8 p.38^b,28 simpliciores . . . quaestiones mediocriter inter subtilem et rudem tractatum -ans (cf. Boeth. Porph. isag. p.25,9).
- 35 adi. **coniectans**, -antis. *conjectura, conclusionibus conjecturalibus nisus - auf Mutmaßung, Kombination, Wahrscheinlichkeitschlüssen beruhend*: ALBERT. M. praedicab. 1,7 p.16^b,8 in scientiis -bus, quae non sunt scientiae demonstracionum, sicut in physiognomia et secunda parte astronomiae et nicromantia.
- 40 **conector**, -oris m. 1 *interpres - Deuter* (cf. Gloss. I 319,19 St.-S. -is erraderes. 407,6 -em i. ratiri. IV 251,32 -r interpres radissäri. al.): a *spectat ad occulta*: a *de -e somniorum*: CONC. Karol. 50^D, 69 p.669,26 divini, incanta-tores, somniatorum -es, quos divina lex . . . puniri iubet. EKKEH. IV. cas. 31^{ln}. qui (*vir*) . . . ad inclusum . . . pergens -em eius (*somnii*) fore rogavit. expressius i. q. *somniorum interpres - Traumdeuter* (cf. Gloss. I 303,40 St.-S. -r i. troumrechare. 317,31 -r traumsceidari. 318,51 -r antprest. al.): RHYTHM. 4,27,1 ut fixa probaretur -is veritas (cf. Vulg. gen. 40,22). B *de -e futurorum*: HERM. TORN. rest. 11 p.279,17 futurorum prenunci -es. expressius i. q. *vaticinator - Wahrsager* (cf. Gloss. I 406,15 St.-S. -em warsage): RADBERT. Arsen. 2,9 p.72,23 divini, -es et muti necnon somniatores. b *spectat ad doctrinam*: HUMB. Sim. praef. p.101,1 quilibet . . . sit acerrimus iste -r, inimicus tamen Dei esse convincitur. 2 *aestimator, arbiter, iudex - Beurteiler* (cf. Gloss. I 193,1 St.-S. -r iudicator vel sonari): AETHICUS ISTER 81 p.61,35 adfirmantibus . . . antiquissimis narratori-bus variisque -bus . . . peritissimis. RUP. TUIT. medit. 2,2 p.379^D qui (*proximi*) . . . impium illum (*Job*) esse arbitrati sunt, duri -es, argumentum facientes quasi ab effectis.
- conjectura, -ae f.
- I *proprie*: A *?iactus - ?Wurf*: GLOSS. I 654,15 St.-S. 65 -am kiuuoraffani (*spectat ad Vulg. Ezech. 21,19*). B *de collectione*: 1 *congeries, coacervatio - Ansammlung, Anhäufung, Haufe*: a *de turba*: IONAS Bob. Ved. 7 p.316,3 demonum. b *de acervo*: IONAS Bob. Columb. 2,25 p.293,21 ut . . . de ramorum -a septa densarent. c *de magno numero, summa*: IONAS Bob. Columb. 2,22 p.279,23 facinorum suorum -am per confessionem pandit *puella*. 2 *coniectus, collatio - (Bei-) Steuer, Beitrag*: GLOSS. I 88,35 St.-S. -a cal-

[Antony]

uuarf. 89,35 (v. l.9sq.). **C de compositione:** 1 *textura, tela - Gewebe, 'Gespinst' (in imag.)*: HUGEB. Willib. 1 p. 88,12 gracilem opusculi huius -am glomerando ordire . . . ordinandoque texere (*pendet a WILLIB.* Bonif. 1 p.4,17sqq.). 2 *structura, compages - Aufbau, (An-)Lage, (An-)Ordnung*: RHYTHM. 39tit. (cod. W) de globo mundi et -e (*sic*) orbis versus. CARM. Bur. B 43,5,1 ludit ad interitum rerum -a.

II translate: A *de actionibus mentis i. q. actio coniiciendi, coniectatio - Mutmaßung* (cf. GLOSS. I 89,35 St.-S. -a karechida vel kauuerf vel interpretatio. II 604,37 -a ratussa. III 420,52 -am ratische. IV 137,12 -a ratnussa t. 175,14 -a urdanc. 178,4 -a estimatio redisse. al.): 1 *opinatio, opinio - Vermutung, Annahme, Meinung:* a in univ.: LEG. Wisig. 1,1,1 cuius (*sc. condendarum legum*) artis insigne ex hoc decentius enitere probabitur, si non ex -a trahat formam similitudinis, sed ex veritate formet speciem sanctionis. ALBERT. M. meteor. 2,2,7 p.551^b,45 per -as mons Armeniae . . . continuare Taurum cum Caucaso existimatur. CHART. Friburg. 197 p.170,4 quantum conici potest ex verisimilibus -is. b c. *colore quodam:* a *suspicio - Verdacht*: ACTA imp. Winkelm. II 1025 p.687,12 (a.1236) quod . . . -am, quam subiectorum temeritas extendere videbatur in dominum, restringat castigationis severitas. **B existimatio - Bewertung, Einschätzung:** RATHER. coni.uit. (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p.117) qualitatis -a cuiusdam, Ratherii utique Veronensis (*item de libro Ratherii*: FOLCUIN. Lob. 24 -a vitae eius). **Y inventio - Erfindung:** EPIST. var. II suppl. 7 p.626,37 ex traditione magistri ingenive mei -a. HERM. IUD. conv. 15 p.112,5 (ed. G. Niemeyer. 1960) sensum summamque earum (*litterarum*) ex sola cordis mei -a declaravi. 2 *consideratio, contemplatio - Erwägung, Überlegung, Betrachtung:* a in univ.: CONST. II 215,6 (a.1239) ex preteritorum -a discriminum. INNOC. IV. registr. A 102 p.72,16 ut per -as rerum visibilium ad intelligenda invisibilia niteretur *natura humana*. ALBERT. M. cael. 2,3,13 p.170,49 (ed. P. Hoßfeld. 1971) non est nobis nota natura caelestium nisi per -am rationis motus eorum. veget. 1,204 oportet -as facere et experimenta egs. al. b c. *colore quodam:* a *respectus - Berücksichtigung*: SYRUS Maiol. praef. (MGScript. IV p.650^a,26; s. XI.med.) eius gesta digerere absque cunctarum virtutum -a quempiam est impossibile. **B consilium - Ratschluß:** GERHOH. Antichr. 2,9 p.204,14 ad cuius (*veri Iosephi*) omnipotentem -am et omnia efficax verbum. 3 *speciat ad actionem coniecturaliter assequendi, reperiendi, cognoscendi:* a *praevalente sensu actionis:* a *conclusio - Schluß(folgerung)*: ALDH. virg. I 27 p.263,17 is (*Basilius*) . . . quod incorruptus corporaliter floruerit, ex ipsius elogio -am capesso ita prosequentis: 'egs.' ALBERT. M. summ. theol. II 4,18,3,2,2 p.246^a,4 angeli . . . mali non nisi coniecturaliter praedicunt quaedam futura, quae ex eisdem -is . . . melius praedicunt angeli boni. p.246^a,8 quod talis praedictio non est nisi ex -is. ibid. al. **B argumentatio, argumentum - Beweis(führung):** AETHICUS ISTER 79 p.60,2 in cunctis -is et problematis Aethicus superior. RICHER. REM. hist. 4,73 p.266,4 -is et diffinitionibus repletus . . . rationabiliter proponit . . . atque concludit liber. DAVID compos. 2,1,5 iustum iudicium est, quando ex inexcusabilibus -is aliquid discernitur malum esse. **Y praesensio, praevisio - (Vor-)Ahnung, Voraussicht:** ALBERT. M. Is. 3,2 p.49,26 ariolum, qui regit in -is futurorum. v. et p.1427,48. **B computatio - das Überschlagen, Abschätzen:** EINH. Marc. et Petr. I 7 Romanos ex -a mansionum, quae eis parabantur, Alpes superasse putavit. **c indagatio dubia - ungewisse Suche:** TRANSL. Tib. 9 (MGScript. XV p.395,18; s. XI.in.) per -as mansionum, per pericula vel amfractus Alpium . . . ad sanctum . . . pervenere Mauritium (*prave sumptum ex EINH. Marc. et Petr. I 7, v. 1.62*). **b praevalente sensu meton.:** a *indicum, signum - Hinweis, (An-)Zeichen*: RATHER. serm. de ascens. 1,3 l.147 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p.51) ecce apodixis, ecce -a, ecce indicium credentialum et non credentialum. serm. de pentec. 2,1 (ibid. p.193) estne . . . alia quaelibet -a, quae innuat, quod egs. VITA Bonif. II 2 p.94,19

vir Dei in somnis putabat se cum tauro palestrare et conftractis utrisque cornibus eum tali -a cognoscetabat superari. ARABS 171 (AltdtBl. 2. 1840. p.387) his -is hospes . . . agnitus eger. **B quod conici potest, consequentia - was sich erschließen läßt, Konsequenz:** RATHER. serm. de pentec. 1,5 l.150 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p.61) Spiritus . . . possessio -a cum sit caritatis ipsa egs. **4 intentio, petitio - das (Ab-)Zielen (auf):** ALBERT. M. eth. 2,2,4^{capit.} virtus non tantum est medietas, sed etiam -a medii. **5 interpretatio - Deutung, Auslegung:** a *speciat ad somnia*: ALDH. virg. I 27 p.263,4 somni. CHRON. Ebersb. I p.11,25 si mille -ae mihi super hoc somnum possent proferri egs. HERM. IUD. conv. 1 p.72,1 (ed. G. Niemeyer. 1963) qui (*cognatus*) . . . quandam mihi . . . dictavit -am (*syn. interpretatio*) *somni. al. adde:* ALDH. virg. I 21 p.251,14 arborem . . . congrua interpretationis -a explanat Daniel (*cf. Vulg. Dan. 4,17sqq.*). **b spectat ad scripta, doctrinam:** HERRAND. ad Walram. (MG Lib. Lit. II p.288,36; a.1094/95) ut -am reprobri intellectus amputaret apostolus. RUP. TUIT. vict. 13,14 p.419,31 (ed. R. Haacke. 1970) multis -is, que hinc solent fieri, per hunc sensum arbitror quempiam posse liberari. **B conventio - Vereinbarung:** CHART. Raitenh. 189 p.160,32 (a.1251) huius rei -am . . . presenti scripto munimineque sigilli mei feci roborari.

25 coniecturalis, -e. 1 *adi.:* *coniectura nisus, in coniecturis consistens - auf Mutmaßung, Kombination beruhend, begründet:* a in univ.: a *philos.:* GEBER. summ. 2,9 p.640 donec . . . principia ipsorum corporum . . . inveniant inventione certa, non -i. ALBERT. M. sent. 1,3,13 p.104^b,27 angeli non indigent cognitione collativa, quae est quasi -is (summ. theol. II 4,14,3,2,3 p.193^a,48 -is et incerta cognitio. *ibid. al.*): eth. 1,3,13 p.46^a,26 in moribus hominum certae et necessariae viae non sunt, sed quasi -es. *ibid. al. ex praesensione ortus - der (Vor-)Ahnung entsprungen:* URSO gloss. 41 p.80,16 anima alicuius periculi futuri conscientia per -ia signa animal ad eius cognitionem invitata. **B rhet. (de rev. H. Lausberg, Handbuch der literarischen Rhetorik. 1960. § 99):** ANSELM. BIS. rhet. 1,17 p.135,6 Tullius quattuor nominavit constitutiones: -em, finalem, exceptivam, qualitativam (*cf. Cic. inv. 1,10*). p.135,9 in libro ad Herennium constitutiones posuit tantummodo tres: -em, legitimam, iuridicalem (*ex Rhet. Her. 1,11,18*). al. **add.:** BERNH. CONST. damn. 7 qualiter . . . sit determinanta huiusmodi -is controversia. **b divinus - Hellseher-:** EPIST. Hann. 48 p.94,17 quis adeo -is negotii gnarus et peritus, ut egs. **2 subst. neutr. plur.:** ea de quibus coniectura est, coniocio concluditur - *Gegenstände, Probleme der Mutmaßung, des mutmaßlichen Schlusses:* ALBERT. M. probl. det. 39 (ed. J. Weisheipl. 1975) per illam (*experientiam*) in -bus plus iuvatur ad demonstrandum signa talia quam naturae visus perspicacitate. eth. comm. 181 p.161,47 (ed. W. Kübel. 1968/72) -ia sunt fortuita. p.161,85. *ibid. al.*

adv. coniecturaliter (-etia-). per, secundum coniecturam - auf Vermutung hin, dem Dafürhalten nach, vermutungsweise: 1 *philos.:* ALBERT. M. animal. 16,151 haec . . . omnia -r dicimus. summ. theol. II 4,18,3,2,2 p.246^a,36 homo et angelus . . . futura . . . -r et probabiliter possunt cognoscere et non certitudinaliter. *ibid. al.* 2 *rhet.:* RAHEW. (?) dial. p.543,22 in aperta . . . causa opera testium et accusatorum vacante non id agitur, ut causa -r ventiletur egs. 3 *usu communi:* a in univ.: RUD. collect. (MGScript. XI p.17,30; a.1165) amplius investigavi et indubitanter, non -r, repperi . . . consentaneum . . . supradictis. **b probabiliter - wahrscheinlich:** FRID. II. IMP. art. ven. prol. p.6,17 satis -r probatur, quod hec ars nobilior sit ceteris.

***conjectratio (-cio), -onis f. conjectura - Mutmaßung, Vermutung:** 1 *de opinione:* ARNOLD. LUB. chron. 3,10 p.154,39 sive ex incuria artificum ruina illa facta sit sive secundum -em quorundam maiorem casum portenderet. 2 *de cognitione coniecturali:* a in univ.: ALBERT. M. cael. 2,3,5 p.152,39 (ed. P. Hoßfeld. 1971) quando sciuntur virtutes stellarum ex sitibus et motibus suis, tunc -o habetur

verisimiliter de productione generandorum *e.g.s.* top. 1 praef. 1 p. 233^b, 21 ignotum . . . hoc in negotio ex probabilibus et verisimilibus commixtum est -i et non habet consequentiae perfectam rationem; omnis . . . ratiocinatio -i mixta inventionis modo fit *e.g.s.* summ. theol. I 3,18,2 p. 89,7 (ed. D. Siedler. 1978) potest . . . unus unam et eandem rem cognoscere per medium demonstrationis et alter per medium opinonis et tertius per medium -is *e.g.s.* II 21,129,3 p. 429^b, 4 iudicio -is per signa exteriora potest homo judicare *e.g.s.* *ibid. al.* **b** *coniectus, apprehensio - das (intuitive) Erfassen, Treffen:* ALBERT. M. eth. comm. 561 p. 483,8sq. (ed. W. Kübel. 1987) eustochia . . . dicitur ab 'eu', quod est bonum, et 'stochasmos', quod est -o, quia per quaedam signa cito accipit -em de re aliqua. p. 483,21 propter velocitatem ingenii -o praevenit inquisitionem rationis. animal. 21,30 quae (*vires motivae*) sunt sensus, ymaginatio, memoria, aestimatio et providentia et sagacitas cuiusdam -is. 21,31 *natatilia* pigrorius sunt -is et aestimationis quam aves. **3 consideratio - Betrachtung:** CONST. III 183 (a. 1278) omnis mali species, que in re gesta oculata -cione perpendi potuerat, . . . penitus amputatur. **4 praemeditatio - Vorbedacht, Bedachtnahme:** ALBERT. M. animal. 8,239 sine futuri -e. **5 interpretatio - Deutung:** ALBERT. M. somn. 3,1,1 p. 178^a, 48 ut . . . scientia haberetur de somniis -e (3,1,2 p. 179^a, 27). 3,1,2 p. 179^a, 30 cum nullam rationabilem causam invenire possimus istius -is et divinationis.

**conjecturativus, -a, -um. coniect(ur)ans, intentus - (ab)zielend, gerichtet, bedacht (auf):* ALBERT. M. eth. 2,2,3 p. 174^a, 29 id (*medium*), quod quoad nos est, inspectio est medii, quod est simpliciter, et ex inspectione illa -um est medii ipsius per rationem.

**conjecturatrix, -icis f. quae coniect(ur)at, intendit - eine die abzielt (auf), zu treffen sucht:* ALBERT. M. eth. comm. 329 (ed. W. Kübel. 1968/72) virtus est -x medii.

conjecturo, -avi, -atum, -are. depon.: l. 435g. 52. al.
1 *opinari, existimare - meinen, annehmen:* SALIMB. chron. p. 173,18 multas conditions referebat, per quas -ari poterat, quod diceret verum. **2 considerare, respicere - im Auge haben, bedenken, berücksichtigen:** **a** *in univ.:* ALBERT. M. animal. 8,239 quando *cibum* congregant *animalia*, non -ant futurum temporis defectum. pol. 4,10^e medios. anal. post. 2,4,4 p. 214^b, 31 ad probandum . . . terminum . . . per divisiones tria oportet -ari (p. 97^a, 24 στοχάσθαι). top. 8,2,1 p. 506^b, 8 quid considerando oporteat -ari respondentem. **b** *intendere - abzielen (auf), bezeichnen:* ALBERT. M. pol. 1,1^b illa (*civitas*) est optima et -at bonum optimum communicationis humanae. 5,8^a p. 537^a, 10 -at . . . tyrannus tria *e.g.s.* 6,1^k p. 563^a, 26 omnes democratica communicatione participantes -ant, quod libertas sit finis democraciae. *ibid. al.* **3 conjecturaliter concludere, colligere - (durch Mutmaßung) ermitteln, erschließen, folgern, (Rück-)Schlüsse ziehen:** **a gener.:** CHART. Traiect. 84 p. 92,37 (epist. papae a. 890) -ari, qui sint (*sc. qui vos intus lacerant*), temere indignum censuimus. IOH. IAMAT. chirurg. 2,10 si . . . intus lateat *telum*, ex iam assignatis poteris -are, qualiter . . . educatur. FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 22,23 ex quo potest -ari, quod *e.g.s.* **b** *philos.:* ALBERT. M. anim. 1,1,5 p. 9,76 (ed. C. Štroick. 1968) per illas (*potentias particulares*) postea -amus de toto. somn. 3,1,4 p. 181^b, 17 in somniis esse divinationem ex phantasmatum similitudinibus excerptam et -tam. animal. 11,7 non in omnibus haberi potest per demonstrationem scientia, sed in quibusdam -are oportet. praedicab. 2,8 p. 38^b, 29 ex probabilibus sive similibus tractare -are est. *ibid. al.* **c rhet.:** GALB. Karol. 1 eloquentiae modos et rationabiles . . . -andi et argumentandi vias. CONR. MUR. summ. p. 97,299 (ed. W. Kronbichler. 1968) modus hic (*sc. frequentatio*) debet -ando preesse (*cf. Rhet. Her. 4,40,53*). **4 praesentire, praevidere - (voraus)ahnen, vorhersehen:** ALBERT. M. Is. 3,2 p. 49,45 ariolus dicitur . . . in extis animalium futura -ans (p. 49,61). **5 interpretari - deuten:** ALBERT. M. somn. 3,1,2 p. 179^a, 23 quaedam sic somnia -antur. SALIMB. chron. p. 12,18 -tum est vicini augurium infortunii. *v. et p. 1430,22.*

- 1. conjectus, -us (-i) m. vel conjectum, -i n. acc. pl. -as: l.9.**
I publ. et iur.: **A collatio, praestatio, tributum, functio - Zuschuß, Beitrag(sleistung), (Bei-)Steuer, Abgabe, Leistung** ('Geschoß', 'Gewerf', *cf. Dt. Rechtsbw. IV. p. 453sqq. p. 746sqq.*) . . . **1 in univ.:** DIPL. Karoli M. 66 p. 96,37 freda vel thelonae exigendo *(vel)* -us aut aliquos paratos faciendo. 67 p. 98,35 villas . . . sub emunitatis nomine cum omnibus fredis aut -us (*corr. ed.* -as B [Cor. Lauresh. 5 p. 267,26]) seu publicas redibitiones concessas . . . possidere. CHART. Traiect. 56 p. 62,3 (dipl. Ludow. Pii) nec bannum nec fredum aut -um, que (quod B) ab ipsis giscot vocatur, . . . exactare (DIPL. Zwent. 9 p. 34,6 -um, quem [quod D] . . . g. vocatum esse comperimus. *al.*) CHART. Rhen. med. I 50 p. 56,23 (dipl. Ludow. Pii) ad causas audiendas vel feda aut tributa aut -os aliquos exigendos (DIPL. Ottom. II. 52 p. 62,28. DIPL. Ottom. III. 51 p. 454,2. DIPL. Heinr. III. 143 p. 181,8 -us. *al. cf. GREG. IX. registr. 360 p. 276,12 -us.* 95 p. 99,31 scaras vel mansionaticos seu -os . . . exquirere. CHART. Salisb. II 177 p. 261,28 decimas . . . et -um, quod nobis (*sc. archiepiscopo*) usualiter dederunt monachi, . . . in ius . . . monasterii transtulimus. *al.* **2 expressius: a de servitio aliena praestandi:** CAPIT. reg. Franc. 141,26 ut missi nostri . . . quamdui prope suum beneficium fuerint, nihil de aliorum -o (collectu 10) accipiunt *e.g.s.* 190,3 qui (*comites*) in aliquis locis tantum accipiunt de -u populi ad minorem legationem quantum ad maiorem. 255,4 presbiteri tale -um faciant, ut et episcopi solacium habeant et ipsi non graven- tur. DIPL. Ludow. Germ. 112 p. 160,35 illud -um, quod ipse comes facere debuerat. p. 161,1 comes . . . de illo -u securus existat. *al.* **b de servitio carros vel equos praestandi:** DIPL. Karoli M. 108 p. 153,22 scaras vel mansionaticos seu -os tam de carrigo quamque de parafredos (DIPL. Arnulf 29 p. 43,14. *al. cf. l.19.*) **c de adiutorio q. d. ad apparatum exercitus faciendo:** CAPIT. reg. Franc. 40,5 ut illi, qui haribannum solvere debent, -um faciant ad haribannatorem (*inde LEG. Lang. p. 504^b, 32 -um [gloss.]: id est gaforium 7; id est, quod necessarium est, prebeant 4].) 50,7 ut . . . missi nostri . . . ab his hominibus -um accipiunt, qui in hostem pergere debuerunt et non perrexerunt *e.g.s.* 99,13 haribannum aut aliquod -um pro exercitali causa . . . requirere. *al.* **d de exactione ad tributum Normannorum cogendum imposita:** CAPIT. reg. Franc. 271 p. 301,41 -um . . . accipere et ad navium compositionem et in Nortmannorum causa. HINCM. annal. a. 866 p. 81,17 iuxta quod unusquisque regni primorum de honoribus habuit, -um . . . ad pensum, quod ipsis Nortmannis pacatum fuerat, persolvendum contulit. *al.* **B Pres (collata) - ? (übertragener) Besitz:** NOTIT. Arnon. 6,28 p. 13,5 ad Richerius de -u barscalcis eccl(esia) cum manso i. **Antony***
- II philos. i. q. actio attingendi, approximatio, conjectura - das Herankommen (an), Treffen, Erfassen:** ALBERT. M. praedicab. 1,5 p. 9^a, 10 ut doceantur cautelae, quibus oppones vel respondens per aliquam occasionem impediatur vel commoveatur a -u veritatis vel ad hoc, quod perfecte videat veritatem.
- 55 2. conjectus v. conicio. conieries v. congeries.**
conietualiter v. conjecturalis.
conifer, -era, -erum. 1 adi.: *conos ferens, coniger - zapfentragend* (*cf. Gloss. IV 48,10 St.-S. -e cyparissi [Verg. Aen. 3,680]*) dicuntur, quia fructus eius conus . . . vocatur): ALDH. ad Acirc. 120 p. 165,8 dactilus . . . ut . . . umbrifer, -r. **2 subst. fem.:** *arbor conigera - Zapfen-, Fruchtträger* (*cf. Ahd. Wb. I. p. 916*): GLOSS. II 695,75 St.-S. -ae bériragin, conus dicitur fructus béri (*spectat ad Verg. loc. cit.*)).
- 65 3. conilio v. conicio. coninga v. meninga.**
***coninus v. *cuninus. coninvulsus v. involvulus.**
***coniocor, -ari. iocari, colludere (c. aliquo) - sich scherzend, freundlich unterhalten (mit):** HERBORD. Ott. 3,19 p. 181,11 (ed. J. Wikarjak. 1974) quos (*pueros*) dum lingua barbaria salutasset Otto veluti -ando illis.
- 70 4. conioculo(r), -are vel -ari. iocari, cavillari - einen Scherz, eine ironische Bemerkung machen:** VITA Ger. Bron. [Sroder]

22 p.673,3 viri Dei clientes sic affantur eum reverenter -antes:
'eya' inquiunt 'eqs.'

coniocundor *v.* coniucundor. **conioux** *v.* coniux.

conipentia *v.* coniventia. **conisa** *v.* conyza.

conitio *v.* conicio.

conitor (conni-), -nisus (-nixus) sum, -i. **1 inniti** - sich stützen (auf): *a gener.*: ALBERT. M. miner. 3,1,1 p.60^a,24 de alio modo inventionis istorum corporum magis connitemur, eo quod scientia illa . . . occultis et divinis nititur experimentis. **b philos.**: CARM. Cantabr. 4,1^a,6 omnia continentur t̄ non contente (contento *Jaffé*) invisibili Domino (*cf. Boeth. trin. 2 p.153,39 nullo nititur divina substantia*). **2 eniti, operam dare** - sich Mühe geben, sich anstrengen: MILO carm. 1,3,32 -sus talem tibi (*sc. regi*) laudem plaudere, donec eqs. GERHOH. Antichr. 2 app. 17 p.357,15 scripturae sacrae armis . . . concertare connitor.

adi. conixus, -a, -um. **confortatus, firmus** - erstarkt, (ge)kräftig(t): HEIRIC. Germ. I 6,230 *iuvensis* exiit in solidum -o (gloss.: firmo) pectori robur.

coniva *v.* cannabis. **coniussi** *v.* coniungo.

***coniubilo**, -avi, -atum, -are. **metr. -iū:** semper in schduis nostris.

I *intrans.*: A una, communiter iubilare, (*laetitia*) exsultare, iubilum tollere - mit-, gemeinsam jubeln, frohlocken, in (lauten) Jubel ausbrechen: **1 strictius** (*fere de iubilo laetitiae, gratiarum actionis vel laudis [Dei]; de clamore militum*: l.36): **a in univ.**: HUCBALD. carm. 2,108 -ent (-ant var. l.) circumfulgentie carismate calvo caecato (*sc. Paulo*) cuncti. ARNOLD. RATISB. Emm. 1,10 p.1009^A is (*homo*) . . . gratificatur Deo simulque omnis plebs . . . at cum eo. LAMB. TUIT. Herib. 1,4 p.743,10 necdum peroraverat, cum ab ore loquentis universa multitudo -at eqs. MIRAC. Bert. 44 p.518,10 cuncti *fratres* . . . terras petiere osculis ac plurimum -antes super his . . . Dominum laudaverunt. METELL. exp. Hieros. 6,841 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1982) miles . . . -ando locum ferit omnem fulmine vocum. *al. adde*: MEGINFR. Emm. 14 (PL 141,983^C; a. 1030) -antibus utrisque littoribus. **b c. colore quodam**: **a iubilum canere (Deo)**, hymnizare - Jubellieder singen: HUCBALD. carm. 2,25 -ant calvi celso clamore canori. Bovo SITH. Bert. 13 multos Christo in re gesta -antes . . . cerneret. **B iubilando concinere - in den Jubel(gesang) einstimmen**: RUP. TUIT. inc. 6 (DtArch. 22. 1966, p.447,27) proinde te laudavimus . . ., populus quoque . . . claro -vit concentu. GERHOH. Antichr. 2,68 p.324,14 cantica angelica animas mire afficiant et ad -andum eas excitantia. *al. in imag.*: RUP. TUIT. trin. reg. 1,1 l.14 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XXII. 1972. p.1193) quartam aetatem quarto diei in laudem creatoris -are. **γ iubilo resonare - vom Jubel(geschrei) widerhallen**: METELL. exp. Hieros. 2,273 (ed. P. Ch. Jacobsen. 1982) -ant valles, reboant . . . rupes. **2 latius**: **a collaetari - sich mitfreuen**: ALBERT. M. epist. Dion. 11 p.551,56 (ed. P. Simon. 1978) '-o tibi', idest congaudeo salutis tuae ineffabili gaudio. **b laete consentire - freudig zustimmen**: THEOD. TREV. transl. Celsi 10 imperator . . . tanto tanti pontificis -ans voto . . . in haec prosilit orsa: 'eqs'. **B cum iubilatione (con)sonare - jubelnd erschallen**: PASS. Thiem. I 354 antiphonae psalmi pro nomine martyris almi -ant.

II *trans. i. q. cum iubilatione concinere, laete proferre - jubelnd anstimmen, froh erschallen lassen*: A de cantico laudis: HARIULF. Arnulf. 3,15 p.903,28 hoc . . . ymno usque ad nubes -to effertur sanctus. **B de acclamatione laeta**: EUGEN. VULG. syll. 2 prol. 16 principii, medii finisque versus conexio hoc consona voce -at: 'Aeternum eqs.'

coniocundor (-ioc-), -ari. **condelectari - sich (er)freuen (an)**: RATHER. prael. 2,14 1,516 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVIA. 1984. p.59) ut . . . angelis perpetim -iocunderis consortibus. EPIST. Wibald. 28 p.106,30 quin tua iocunditate . . . -iocundabor.

coniuxi *v.* coniungo.

conidex, -icis m. **script. coi-**: p.1436,11.

qui cum aliis iudex (constitutus) est, iudex socius - Mit-

glied eines Kollegialgerichtes, Mitrichter: **1 de iudicibus a sede apostolica ad causam quandam discernendam delegatis**: CHART. Eichsf. 190 (a.1209) partes . . . in presentia nostra (*sc. iudicum*) . . . convenerunt preposito Burchardo -e nostro, quia . . . adesse non poterat, de rato litteras dirigente. CHART. Salisb. III 636 p.137,18 quoniam nos duo *iudices* . . . credebamus tertium -em nostrum vobis citationis . . . litteras destinasse eqs. CHART. Heist. 31 (epist. papae) sentenciam, quam pro vobis maior decanus . . . et -es eius . . . promulgarunt, . . . auctoritate apostolica confirmamus. HONOR. III. registr. 20 p.15,23 episopco ac -bus (coi- CHART. Bund. 599 p.89,2) suis. CHRON. Mont. Ser. a.1223 p.218,40 (epist. papae) contemptu tercio -e. a. 1224 p.219,35 *praepositus abbatis* . . . et suorum -um (*iudicum* 1) recepit mandatum, ut eqs. CHART. Bern. II 56 p.67,20 C. prepositus Lausannensis cum suis -bus a sede apostolica delegatis. CHART. Bund. 766 auctoritate domini papae et -is nostri predicti . . . mandamus eqs. CHART. cell. Paulin. 83 p.93,11. *saepe (inde a s. XIII.). 2 usu vario vel incerto*: CHART. Helv. arb. 26 p.43,41 (ante 1225) -es et iurati civitat(is). CHART. Burgenl. I 368 comes Herbordus -x noster (*sc. iudicum a rege Bela constitutorum*). CHRON. Worm. p.169,9 frater Conradus de Marburg et sui -es. **coniudico**, -avi, -atum, -are. **1 strictius i. q. una iudicare - mit-, gemeinsam urteilen**: **a communi voto statuere - gemeinsam verfügen**: LEX Alam. 24 (rec. B) sicut dux aut principes populi iudicaverint (-verint B¹). **b iudicando adesse - mitrichten**: v. p.1234,26. **2 latius i. q. consentire - einverstanden sein**: NIVARD. Ysengr. 6,225 me, cui vult, iubet esse parem, -o, quidni? *Sroder*

30 **coniventia** (conni-, -cia), -ae f. **script. cho**: p.1437,9. **coi-**: TRAD. Frising. 750 coiv-a (786). 788 coib-a. cohi-: l.48,67,71 p.1437,15,23. **adde** TRAD. Frising. 891 cohib-a. 917 cohiv-a. *al. usque ad s. IX^{ex}*. conhi-: *passim*, e. g. l.50,57. p.1437,15. **adde** TRAD. Ratisb. 23 p.30,2 conhib-a (CHART. Rhen. med. I 65 p.73,30. DIPL. Ludow. Germ. 35 p.46,4). TRAD. Frising. 868 conhiv-a (879). *al. usque ad s. IX^{ex}*. conli-: l.55. conv-: p.1437,9,58. cf. l.41. -nie-: p.1437,53. **adde** CHART. Luneb. XV 4 p.9,24 (ed. W. v. Hodenberg. Lüneburger UB. XV. 1859) conniencia. -ibe-: 40 *passim*, e. g. l.3159, 34, 46. p.1437,9, 55. -ipe-: p.1437,9. confunditur c. convenientia: l.48,67. p.1437,55.

I *proprie i. q. obdormitio - das Einnicken, Einschlafen*: GLOSS. IV 199,37 St.-S. -a naffizzunga.

II *translate*: **A consensus - Einverständnis**: **1 assensio, approbatio - Zustimmung, Einwilligung** (*cf. Gloss. II 155,24 St.-S. conib-a ferhengeda. 606,15 conhib-a giiazunga*): **a gener.**: **a in univ.**: ALDH. virg. I 37 p.285,9 Amos simula matrimoni -a (conhib-a *AGL*, convenientia *B m¹*, cohib-a *C₁*) invitus . . . sortitur virgunculam. CAPIT. reg. Franc. 228,9 fertur . . . parentes filiarum suarum corruptoribus conhib-am praebere. VITA Bonif. III 7 qui (*abbas*) . . . beatum virum . . . communis fratrum -a . . . adiuvit. ACTA imp. Winkelm. II 1025 p.687,14 voluntatis. *al. -am facere i. q. colludere - gemeinsame Sache machen*: CONC. Merov. p. 136,23 pastor . . . cum lupo videtur conn-am (conlib-am OG) facere, si eqs. **B de favore**: HINCM. epist. I 37^C p.23,29 ut . . ., qui ei (*Godescalco*) . . . conhib-am praebuistis, . . . vos corrigere studeatis. **γ de adiutorio**: MARIAN. chron. a. Chr. 447 quia videbatur Iohannes sine conib-a ipsius (*Castini*) regnum non potuisse presumere (*ex Prosp. chron. I p.471,1288 [interp.]*). **δ de animo prompto**: DIPL. Conr. II. 194 ego Kadaloh . . . mercatoribus Gene ob spontaneam -am sua linquendi hucque migrandi id dono concessi, ut eqs. **b publ., iur., canon.**: **a in univ.**: CONC. Merov. p.154,17 65 puellae . . ., quae conn-a parentum suorum se voluntarie dedicaverint eqs. Pass. Praeiecti I 20 cellulam . . . Amarinus ex permisso et -a (convenientia, cohib-a var. l.) Warmearii optimatis . . . construxerat. LEG. Wisig. 12,3,25 iudices . . . nihil de perfidorum excessibus citra sacerdotum conib-am iudicabant. RADBOD. (?) Bonif. 10 p.69,15 papa . . . adhibita sibi sanctorum, qui Rome erant, conhib-a (cohib-a, conn-cia var. l.) . . . illi (*Bonifatio*) pontificatus tradidit infulatum.

EPIST. Heinr. (VI.) 9 (ed. F. Hausmann, Dipl. Conr. III. 1969. p. 529,29) genitor noster . . . nostram etatem et regni gubernationem . . . Heinrico Moguntino archiepiscopo omnium principum favente -a . . . commisit. CHRON. Hild. 20 p. 855,28 auctoritate Innocentii papae et -a Remensis concilii. OTTO SANBLAS. chron. 51 p. 85,5 conubium . . . ex apostolica-cia initum. al. **B spectat ad electionem:** VITA Sulp. 1 (MGMer. IV. p. 372,15) quod electione populi et clericorum conib-a (chonip-a A 1, conip-am A 2, conventia B 2 b a. corr.) . . . episcopati onus ascenderet *Sulpicius* (*inde* Pass. Desid. Alseg. 1 [MGMer. VI p. 56,1]). DIPL. Conr. III. 184 p. 332,39 (ed. F. Hausmann. 1969) filium nostrum Heinricum . . . unani principum -a . . . electum egs. al. cf. l. 4. **Y spectat ad traditionem, emptionem sim.:** CONC. Karol. 39^B,9 abbatissa et ceteris sanctimonialibus cohib-am (cohib- P 2, -am M 2) adhibentibus. TRAD. Ratisb. 22 p. 28,10 dedit . . . abbas . . . una cum consensu et cohib-a monachorum egs. (TRAD. Frising. 671 p. 565,8 episcopus . . . una cum c. et cohib-a canonicorum et monachorum aliorumque fidelium. DIPL. Loth. III. 11 episcopus . . . c. ac -a tam cleri quam familie. CHART. Raitenh. 63 p. 59,20 de comuni c. capituli . . . et -a ministerial. sim. al. v. et l. 31). CAPIT. reg. Franc. 258,12 ne ulla res ecclesiasticae absque regis cohib-a (conn-a 4, conib-a 3 a. corr.) commutentur. CHART. Neocell. (Frising.) 8 clericis de rebus . . . ecclesiarum quicquam vendere . . . non licet sine -a et assensu proprii episcopi. CHART. Eichsf. 178 nostra auctoritate et favorabili -a. CHART. Babenb. 192 p. 267,40 donationi isti . . . -ciam per impressionem sigilli nostri porrigitur. CHART. Burgenl. II 61 p. 41,26 nos (*sc.* *Ladislaus IV.*) . . . de baronum nostrorum consilio, conn-a et consensu dedimus egs. saepe. **de consensu heredum** (*Erbenlaub*, cf. *Handwörterbuch z. dt. Rechtsgesch.* I. 1971. p. 956): DIPL. Otton. I. 328. CHART. Eichsf. 119 ego comes Ernestus . . . -a heredum meorum . . . cenobium fundavi (*inde* 184 p. 107,17). TRAD. Salish. II 282 Alheit consensu filiorum . . . et -a filiarum . . . preedium . . . delegavit. CHART. Babenb. 227 p. 30,33 eam (*donationem*) ad -am et per manum principis Leupoldi . . . consignavi, cui etiam omnem proprietatem meam contradidi titulo testamenti. al. **2 consenso (mutua), concordia - Einvernehmen, Ein(müt)igkeit, Eintracht:** a in univ.: CONC. Merov. p. 134,15 convenient omnis omnino una -a . . . , qui egs. p. 159,20 id . . . pari -a (conib-a var. l.) placuit, ut egs. **b de conventione:** DIPL. Conr. III. 75 p. 133,25 (ed. F. Hausmann. 1969) factam . . . communis ducis et abbatisse -a compositionem. DIPL. Frid. I. 218 p. 364,36 (ed. H. Appelt. 1975) conventionis hinc inde pari -a facte (CHART. Babenb. 164 p. 215,4 p. -cia compromissum est, ut egs. 182 p. 248,47 p. -a eodemque voto). al. **expressus i. q. conventio, compotitio - Übereinkunft, Vergleich** (cf. GLOSS. IV 137,10 St.-S. cohib-a gezumpt): TRAD. Welt. 121 p. 89,44 (a. 1187) dum . . . inter eos lis pro hereditate diutius haberetur, tandem hec conn-a (-a corr. ex connientia A) in invicem facta est, quod egs. **c communitas - Gemeinschaft:** IONAS Bob. Columb. 2,10 p. 255,2 Amatus . . . ac Romaricus . . . Eustasii conib-am (-am, convenientiam, communionem var. l.) postulantes recipiunt atque . . . fruuntur. 2,19 p. 271,28 quasdam (*sc.* *sanctimoniales*) . . . a ceterarum conib-a (-a, conventiona var. l.) nitus evellere *dabolus* egs. **meton.:** IONAS Bob. Columb. praef. p. 144,25 fratum conib-a flagitante (Ioh. 7 f. -a [convenientia A 2] ad rura purganda . . . processerat). **B concessio, audientia - Bewilligung, (wohlwollendes) Gehör:** INNOC. III. registr. 1,159 (ed. O. Hagedener, A. Haidacher. 1964) vestris postulationibus gratiam conn-am inpendentes egs.

? ***coniventio** (cohib-), -onis f. **assensus - Zustimmung, Einwilligung:** TRAD. Frising. 873 (a. 860/75) episcopus . . . una cum consensu et cohibentione (corr. ex cohibentiane cod.) fidelium suorum egs.

coniveo (conn-), -ivi, -ere. **script.:** coogn-: GLOSS. IV 136,23 St.-S. cogn-: p. 1438,2. coi-: p. 1438,25. cohi-: p. 1438,15,20. conhi-: p. 1438,11,41. -ibe(o): p. 1438,11,13,15. al. **confunditur c. convenio:** p. 1438,43.

I proprie: **A oculos claudere, addormiscere - einnicken, einschlafen** (cf. GLOSS. IV 114,4 St.-S. cogn-o niplun d niphen i. 199,36 -o naftizon. al.): PASS. Ursulae 5 cum . . . puella . . . celebrans pervigilia parum -ens naturae cederet egs. **B de oculis i. q. claudi - sich (ver)schließen (in imag. c. sensu dissimulandi):** INNOC. IV. registr. 82 talia conn-entibus oculis pertransire nec volumus nec debemus (sim. CHART. ord. Teut. 603 [epist. papae]).

II translate: **A de consensu:** 1 consentire, adnuere, comprobare - zustimmen, einwilligen, gutheissen (cf. GLOSS. II 129,1 St.-S. -hibere giiazan. al.): a gener.: GODESC. SAXO gramm. 2 p. 458,5 non modo non inhibeo, verum etiam connibeo (-beo R), consentio egs. HINCM. annal. a. 873 p. 123,33 quod . . . Karlomannus . . . ad Hludowicum fuerit cohibente ac interveniente Adalardo . . . perductus. RATHER. serm. de Mar. 1 l. 34 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVI. 1976. p. 145) audientes tam animarum suarum profectum quam illarum intendunt, dum -entes utique illis loquimur, dampnum. **b publ., iur., canon.:** HINCM. annal. a. 869 p. 101,35 ab episcopis . . . cohibentibus omnibus . . . haec . . . denunciata . . . fuere egs. (cf. p. 103,28). CHART. episc. Hild. I 393 actum Hildeneshiem . . . presentibus et conn-entibus his presbiteris: Bertoldo egs. al. v. et p. 1234,27. **2 idem sentire, concordare - einer Meinung, (sich) einig sein:** CONC. MEROV. p. 209,7 omnes . . . connibente (coibente O) animo sentientes definivimus, ut egs. TRAD. Patav. 93 p. 81,29 (a. 985/91) dioecesani concordi responsione in unam hanc -ere sentiam. **B de concessione:** 1 obsequi - nachkommen, willfahren: a c. sensu indulgendi: DIPL. Otton. II. 90 (spur. s. XIth.n.) pie petitioni nos -entes . . . concedimus egs. (cf. THIETM. chron. 2,20 hic . . . piae conn-bat petitioni). **b c. sensu oboediendi:** THIETM. chron. 2,6 p. 44,17 quos (filium generumque) . . . legationi -ere nolentes collecto exercitu . . . persequitur rex. **2 praestare - gewähren:** THIETM. chron. 7,47 -bat . . . simplicitas herilis animi, quod poposcerat simulata equitas . . . amici. **3 permettere - erlauben:** EPST. var. II 20,2 p. 328,42 quantum -bet brevitas temporis egs.

subst. 1. **conivens, -entis m. assensor - einer der zu-stimmt:** CAPIT. reg. Franc. 138,23 huius mali auctores damnandi sunt, quando participes et cohibentes tanto anathemate feriuntur (cf. Conc. II 2,2 p. 60,23 ed. Schwartz).

2. **coniventia, -ium n. v. convenio (-ens).**

coniuga, -ae f. script.: coiu-: l. 54. -iog(a): DIPL.

45 MEROV. I 73 p. 65,2. -ugi(a): FORM. Senon. I 51 (cf. L. Bes-

zard, *La langue des formules de Sens.* 1910. p. 11). v. et

l. 52. -ng(a): l. 61. -ui(a): l. 54. -uva: l. 51.

coniuix, uxor - Gattin, (Ehe-)Frau: LEG. Wisig. 3,5,4 -e

50 . . . nubendi . . . manebit . . . licentia. FORM. Marculf. 1,12 l. 14 (ed. A. Uddholm. 1962) dedit . . . vir ille . . . dicte -e sua (suae var. l.) illa vilas. 2,30 dum inter illo et -va sua illa non caritas . . . regnat (FORM. Senon. I 47 p. 206,8 -gia). VITA Lamb. Traiect. 20 (MGMer. VI p. 374,1) ordinem visionis coiuei (1, -e 1^a a. corr., -e 2, coniugi cett.) sua narravit. TRAD.

55 Frising. 65 p. 92,10 quod -e meę . . . in hereditatem relictum esse videbatur. p. 92,17 post obitum . . . care . . . -e.

FORM. Dion. 25 p. 510,9 Carolus . . . rex . . . valde amabili -e nostrae ill. regine. CHART. Hersf. 26 p. 48,20 signum Hrandulfi et -e sua Theodrade. TRAD. Frising. 701^{tit.}

60 traditio Iringi et -e sue Fridapurc. DIPL. Otton. I. 390 peti-

cione dilekte -nge nostrae. al.

coniugalis, -e. 1 adi.: matrimonialis, maritalis -

ehelich, Ehe- (cf. GLOSS. I 276,19 St.-S. -i hilichemu. al.):

a de rebus: a in univ.: LEG. Wisig. 3^{tit.} de ordine -i. 3,1,5

65 p. 129,10 obsequii. 3,6,3 fedus. CAPIT. reg. Franc. 45,17 vita.

296 p. 426,6 -is coniunctionis vinculum. 306 p. 466,37 copu-

lam. NICOL. I. epist. 99,1 p. 569,19 conubium. EPST. divert.

70 Loth. 16 p. 235,24 -is habitus debitum solvere. GUNTH. Col.

diab. cap. A 7 dilectione. DIPL. Karoli III. 7 familiaritate.

IOH. VIII. epist. A 294 torum. VITA Odil. 2 (MGMer. VI

p. 38,6) lege. GREG. VII. registr. 1,48 sacramenta consortii

-is. SIGEBOTO Paulin. praef. p. 911,2 maior est dignitas sacer-

dotalis quam ordo -is. 1 -i societate coniuncti. ARNO REICHERSB. apol. p. 102,27 consensus. ALBERT. M. sacram. 245 p. 161,23 status. bon. 328 p. 182,46 pactio. summ. theol. I 6,24,1 p. 144,45 (ed. D. Siedler. 1978) dicitur -e unum, quo vir et mulier dicuntur esse individuae vitae (p. 145,19. *ibid.* al.). **saepe.** **B c. respectu carnalis commixtionis:** CONC. Karol. 7,6 *fideles abstinentes se a fornicatione . . . et licentia -i. 24^a,46 alteratio . . . de -i copulatione.* CAPIT. reg. Franc. 293,64 ab opere -i ex consensu se . . . abstinere. ALBERT. M. sacram. 245 p. 160,40 utrum -is concubitus sit peccatum. p. 160,54 continentia . . . est triplex: virginalis, vidualis et -is (bon. 328 p. 181,76 -is c. continet non omni tempore. al.). **γ c. respectu contractus matrimonialis i. q. nuptialis - Heirats:** LEG. Wisig. 3,1,4 p. 126,9 si quis . . . suam . . . volumtatem a promissione -i removerit *eas.* DIPL. Conr. III. 273 p. 473,11 (ed. F. Hausmann. 1969) dote. CHART. Wirt. VI app. 37 per -em cedam. **b de anim.:** **a gener.:** DIPL. Otton. II. 21 p. 29,12 *Deus adiutorium -e . . . homini . . . fabricatus est (cf. Vulg. gen. 2,18).* THIETM. chron. 2,29 comes Sigifridus, tunc iuvenis neqdumque -i sociatus amori (i. e. *uxori*) *eas.* *expressius i. q. matrimonio coniunctus - ehelich verbunden (per compar. de animalibus):* ALBERT. M. animal. 8,32 quaedam (*genera piscium*) . . . congregantur . . . inter se par cum pari, mas cum femina, tamquam sint -ia (p. 610^b,8 συζύγα). **B philos. i. q. ad societatem matrimoniale natus - auf eheliche Gemeinschaft hin angelegt (loci pendent ab Arist. loc. *infra* [l.31] cit.):** ALBERT. M. sent. 4,27,7 p. 140^b,30 homo est animal -e (animal. 22,12 solus h. perfecte -e est a. eth. 1,3,1 p. 29^b,11 h. est a. -e naturaliter. 8,3,8 p. 550^b,4 quod h. magis -e [p. 1162^a,17 συνδιαστιχόν] a. sit quam politicum. al.). animal. 1,44 homo . . . est -is et civilis. *ibid. al.* **2 subst.:** **a masc.:** **a maritus - Gattin, (Ehe-)Mann:** LEG. Lang. p. 209,12 si -is dominati non subiciantur mulierculae. **B coniugatus - Verheirateter:** VISIO Tnugdali p. 45,5 de gloria -ium. **γ** usu plur. i. q. coniuges - Eheleute: ANNAL. Rod. a. 1118 Meinsco et Gepa cum -es essent et ministeriales comitis. CHART. Tirol. 1102 p. 145,35 *Swicherus vendidit omnes homines suos proprios . . . nominatim XXXVIII -es seu coniugatos, in quibus maritus vel uxor sua est vel suus. al.* **b fem.:** *uxor - Gattin, (Ehe-)Frau* (cf. GLOSS. III 426,21 St.-S. -is gettin): CHART. Sangall. A 12 p. 14,29 (a. 745) Lantbertus, filius Landoaldi condam et Beatani, -is ipsius. DIPL. Otton. II. 76 erga -es legitimas ac divinitus coniunctas. DIPL. Conr. II. 234 rogatu carae -is nostrae Gisalae. 247 p. 340,29 dilectissima. CHART. march. Misn. II 459 p. 317,30 Gerlachus . . . et -is eius Iutta nomine. al.

adv. coniugaliter. *maritaliter, conubialiter - ehelich, im Ehestande:* 1 *in univ.:* ARNO REICHERSB. apol. p. 102,30 quanquam ei (Joseph) -i cohabitare permanente virginitate consenserit Maria. CONR. SAXO spec. 13 p. 435,7 (Bibl. Francisc. Asc. XI. 1975) benedicta . . . quae cum Sara . . . fuerit casta -r (*opp.* vidualiter, virginaliter). ALBERT. M. eth. 8,3,8 p. 550^b,21 homines . . . -r viventes. summ. theol. I 6,25,1 p. 151,49 (ed. D. Siedler. 1978) in his, quae . . . -r unum sunt vel votive unum sunt, ut amici, minor unitas est. 2 **c. colore quodam i. q. more coniugum - in der Art von Eheleuten:** VITA Ermin. 35 p. 497,4 maritus offensus . . . coniugi non -r maledixit.

coniugalitas, -atis f. *matrimonium, condicio matrimonialis - Ehe(stand):* DIPL. Conr. II. 112 p. 156,22 (spur.) eius (*Gislae*) -is amore. VITA Serv. 36 p. 108,14 alter (*sc.* Heinricus palatinus) . . . Mathildam contectalem . . . in lecto -is securi excerebravit. CONR. MEND. Attal. p. 118,32 haec (*Balthilda*) . . . tres gradus tribulationum . . . saeculi graviter experta: virginitatem, -em, viduitatem.

coniugatio, -onis f. *script.:* kon.: PAUL. DIAC. carm. 15,1,10,1. coi.: p. 1440,38sq.

coniunctio, copulatio - Verbindung (smöglichkeit), Vereinigung: 1 *gener.:* **a in univ.:** ALBERT. M. eccl. hier. 7,3 p. 765^a,16 'corporalem -em (PG 3,553^B συζύγων) animarum propriarum', id est coniunctionem corporum ad animas pro-

prias *eas.* p. 765^b,5. **b spectat ad nuptias, matrimonium (hic illic c. notione carnalis commixtionis, e. g. l.7sq.):** TRAD. Weiss. 275 p. 519,25 (ed. A. Doll. 1979; a.928) ita ut . . . filii eorum (*Asmundi et Didisunt*) et filie . . . die -is eorum per solvent *censem.* WALTH. AGIL. med. 11 p. 109,35 in natis ex incestis -bus. ALBERT. M. pol. 7,14^c p. 736^a,33 'oportet principium -is' (p. 1335^a,10 συζύγων) . . . accipere 'secundum aetatem'. 7,14^c p. 737^a,37 '-o erit', scilicet maris et foeminae, conveniens secundum naturam. *ibid. al.* **2 natur.:** **a in univ.:** ALBERT. M. pol. 4,3^a p. 335^b,17 'numerus . . . -is (p. 1290^b,32 συζύγων) horum, scilicet membrorum. p. 335^b,34 tot species animalis . . . quot . . . -es necessariarum partium sunt *eas.* **b de complexione materiae:** ALBERT. M. gener. 2,1,8 (ed. P. Hoßfeld. 1980) 'multitudo corporum primorum' est quattuor 'secundum rationem quattuor' -um qualitatum primarum (meteor. 1,1,5 p. 483^a,15 corpora, quae constitui possunt ex -e p. q.). **3 philos.:** **a in univ.:** ALBERT. M. eth. comm. 404 p. 343,33 (ed. W. Kübel. 1968/72) 'retributio' in commutationibus, 'quae' est 'secundum proportionem', fit per '-em (cf. p. 1133^a,6 συζύγης) diametri'. p. 343,44 oportet, quod haec coniunctio sive -o fiat secundum proportionem lineae lateralis. eth. 5,2,9 p. 356^a,37 '-o gratiae. **b log.:** **a spectat ad syllogismum i. q. combinatio - Kombination (smöglichkeit):** OTTO FRISING. chron. praef. p. 4,22 logica . . . -es propositionum inutiles ad silogizandum . . . fugit (ALBERT. M. anal. pr. 1,2,8 *capit.* de formatione sillogismorum . . . secundum utiles et i. -es. *saepe.*) ALBERT. M. anal. pr. 1,2,2 p. 488^a,41 in tali . . . propositionum complexione sedecim resultant combinationes sive -es. al. **B spectat ad argumenta a coniugatis q. d. (cf. p. 1444,345qq.):** **i. q. conexio, derivatio - Verknüpfung, Ableitung (reihe):** ALBERT. M. top. 2,2,5 p. 322^b,4 conjugata . . . dicuntur omnia, quae sunt secundum eamdem -em (p. 114^a,37 συστοχώλων) ad principalia respicientia. 4,2,2 p. 371^b,13 si nomen est genus in una -e, casus erit genus in casum coordinatione. **4 gramm. i. q. declinatio - Flexion (fere verborum; nominis):** l.43, cf. l.45sq.): ALDH. ad Airc. 113 p. 154,17 verba confusa -is (coi. N). 121 p. 168,18 inchoativa . . . verba tertiae -is (coi. F) a radibus secundae -is pululantia (GODESC. SAXO gramm. 2 p. 484,9 t. -is. al.). 124 p. 172,17 quartae -is. PAUL. DIAC. carm. 15,1,10,2 primæ. LUP. FERR. epist. 20 p. 27,33 'medelam' . . . sicut 'suadem' . . . diceremus, ni -i similitudinem confunderet diversitas generis *eas.* al. **alleg.:** CAES. HEIST. hom. I p. 62^a Verbum hoc in eadem beatissima Virgine primæ -is fuit, quia ibi humanam naturam assumpsit; secundae -is in baptismo *eas.* *ibid. al.*

coniugium, -i n. (m. -us: l.56,62, cf. p. 1442,47; 8f. -a: l.56) *script.:* cun-: AGNELL. lib. pont. 88 p. 335,23. **50 coiu.:** FORM. Andec. 45,59. LEX Sal. Pipp. 14,10 (*var. I.*) -ngug- (*var. I.*): FORM. Marculfi 2,7 l.15 (ed. A. Uddholm. 1962). LEX Baiuv. 1,11. LEX Sal. Karol. 14,15. -iog-: p. 1441,24. *adde* LEG. Lang. p. 659,35. -iung-: p. 1441,24. *adde* LEG. Lang. p. 124,14 (*var. I.*). al. *form.:* nom. sg. -us: LEX Raet. Cur. 3,7,3 (ed. E. Meyer-Marthalier. 1959). 9,19,2 ipse -iuiugius firmus permaneat. acc. sg. -am: CONC. Merov. p. 144,8 (*var. I.*)

I strictius: *A coniunctio maritalis, matrimonium - eheliche Verbindung, Ehe (cf. Gloss. I 424,24 St.-S. matrimonium -um hileih. al.):* 1 *proprie.:* **a gener.:** **a in univ.:** ARBEO Corb. 24 p. 216,10 ut tam execrabilem (execribile Vita Corb. 18 p. 619,14) amitterentur -um. HUGEB. Wynneb. 7 p. 111,41 alios, qui iniuste copulationis -o coniuncti . . . vitialiter vicitabant. CHART. Sangall. A 228 p. 220,15 legitima -i conubia subire. THEODULF. carm. 16,2,14 oscula -i. ERMOLD. Pipp. 2,213 -i casti soboles. CAPIT. reg. Franc. 296 p. 426,4 -i fidem . . . servantes. 305^B,1 ad -um eam . . . habere. ORD. coron. imp. 3,2 in regalis foedere -i semper manens pudica *regina* (19,47. al.). HROTSV. Mar. 135 -i primo . . . tempore. CARM. Cantabr. 30^a,1^b,10 vinclo -i. LAMB. HERSF. annal. a.1074 p. 199,18 malle se sacerdotium quam -um deserere. BERNOLD. CONST. chron. a. 1095 p. 461,34 Welfo . . .

a -o domnae Mathildis se penitus sequestravit. CHRON. Pol. 2,23 Romane sedis auctoritas . . . hoc (*sc. consanguineorum*) -um (convivium *S.*) misericorditer, non canonice, nec usualiter, sed singulariter collaudavit. GESTA Trev. cont. IV 4 p. 401,26 matres proprias . . . in -um sumebant *haeretici*. CONST. III 620,8 p. 593,40 fugientes . . . cohercionem -i maritalis. persaepe. **β c.** *notione carnalis commixtionis*: AGIUS vita Hath. 7 -i voluptas. HILDEG. div. op. 2,5,42 p. 943^D cum a negotio -i . . . desistunt. ALBERT. M. pol. 7,14 p. 733^b,14 qualiter corpora optima nascantur et ex quo -o maris et foeminae. *al. v. et p. 1152,33.* **adde:** ALDH. virg. I 5 nesciens -i illecebrosa consortia *apis*. **γ (bona) condicio** - (gute) Partie: ALDH. virg. II 2102 -um . . . famosum sponte recusans. DONIZO Mathild. 1,781sq. nobile -um tributus Deus . . . magna Beatrix est nobile -um. **b iur. et canon.:** **a in univ.:** CONC. Merov. p. 78,6 christeanis . . . interdicimus, ne ludeorum -is misceantur. LEX Sal. Merov. 13,9 (rec. C) si ingenuos ancillam alienam in -um praeserit *eques*. (*cf. CONC. Karol. 15^A,10* si quis servus mulierem nobilem accepit in -um et non prescivit *eques*). DIPL. Heinr. II. 399 p. 513,34 de servis . . . qui suos filios . . . occasione alienandi eos . . . a servitio liberis -o tradunt *eques*. *al. cf. l. 29.* EDICT. Roth. 211 si liber aut servus uxorem alterius tulerit eamque sibi in -um (-iogio, -iungo *var. l.*) sociaverit, ambo occiduntur. LEG. Wisig. 4,2,16^{tit.} de his, que vir et uxor in -o constituti conquerire potuerint (*cf. FORM. Marculfi 2,17 l. 34* [ed. A. Uddholm. 1962] quod pariter stante -o adquiesvimus. *al.*). 5,7,17^{tit.} ne liberti vel progenies eorum cum posteritate patroni . . . a conectant. 12,3,8 cum premisso dotis titulo . . . -um . . . adire. CONC. Karol. 37,30 ut -a servorum non dirimantur. CAPIT. reg. Franc. 228,9 ut nullus publice paenitens usque ad tempus peractae penitentiae -um contrahere valeat (*cf. l. 375qq.*). REGINO syn. caus. 2,132 (*de adulteris*) ille, qui foedus violavit -i, VII annis . . . poeniteat; ille, qui lege -i non tenetur *eques*. CHART. select. Keutgen 23 p. 17,17 (dipl. Heinr. V.) ut nullus advocatus -a eorum (*civium*) iuramenti coactione dissolvat. *saepe.* **spectat ad tempus (nuptiis celebrandis)** *occlsum q. d.* (*cf. p. 1442,58qq.*): BERNOLD. CONST. chron. a. 992 p. 423,49 ut quatuor ebdomadis ante natalem Domini et a septuagesima ante pascha . . . nullus . . . -um contrahere praesumat. *cf. l. 32.* **β spectat ad impedimenta** -i ('Ehebindernis', *cf. LThK. 2^{III}. p. 7025qq.*): CONC. Merov. p. 75,17 clerici . . . qui . . . benedictione suscepta -a credentir elegenda, . . . excommunicatione pellantur (*item de ordine*: LEG. Wisig. 3,4,18. *al. v. et l. 63.*) p. 158,13 si qua puella . . . religionem professa . . . fuerit . . . et postea ad -um . . . transgredi praesumperit *eques*. (*item de voto*: LEG. Wisig. 3,5,3 p. 162,20. *al. v. et l. 60.*) LEX Sal. Merov. decr. Child. 1,2 incestuosum sibi sociari -o (*item de cognatione*: LEG. Wisig. 3,5,1 ut usque ad sextum generis gradum nulli licet sanguinis propinquitatem . . . -o adpetere. CONC. Karol. 3^A p. 10,21 de gradibus cognitionum vel quomodo se debeat quislibet legitimo -o copulare. REGINO syn. caus. 2,231 cum sacramento illicita -a scindenda sunt. *saepe. cf. l. 3.* LEG. Wisig. 3,3,11 p. 145,19 huiusmodi -um, si mulier dissentire probatur, irritum . . . habeatur (*cf. de raptu*: CAPIT. reg. Franc. 138,23 ad -a legitima raptas sibi iure vindicare nullatenus possunt *raptore*. *al.*). CONC. Karol. 3^B,5 ut . . . monacham vel etiam spiritalem c o m m a t r e m nullus prae-sumat nefario -o copulari (*item de cognatione spirituali*: CAPIT. episc. I p. 31,11 [ed. P. Brommer. 1984] de his, qui commates suas habent ad -um *eques*. *al.*). ADAM gest. 3,30 nefanda sacerdotum -a . . . dampnata sunt (*sed cf. Ps. UDALR. epist. [MG Lib. Lit. I p. 260,1]* dum clericis licita unius uxoris -a . . . relinquere coguntur. *al.*). *saepe.* **γ spectat ad -i prohibitionem poenalem** ('Eheverbot', *cf. B. Poschmann, Die abendländische Kirchenbuße im frühen Mittelalter*. 1930. p. 1545qq.): CAPIT. reg. Franc. 16,10 si filius cum novverca sua . . . dormierit, nec ille nec illa possunt ad -um pervenire (*inde REGINO syn. caus. 2,21*). HRABAN. paen. 11 (PL 12,14,10^D) non . . . eis (*parricidis*) licebit ultra militiae cingulum sumere et nuptiis atque -i copula uti. CAPIT. reg.

Franc. 252 p. 247,19 iustum esset . . ., ut in perpetuum a -o tales abstineant. p. 247,25 post annos VII -a illis non negentur. REGINO syn. caus. 2,217 si quis cum uxore fratris sui dormierit, adulter et moecha diebus vitae suae absque -o maneat (*ex CAPIT. reg. Franc. 15,11*). *al. adde de commercio carnali interdicto*: CAPIT. reg. Franc. 249,9 si quis infantem suum incaute oppresserit aut . . . suffocaverit post baptismum, proximos XL dies peniteat . . . et a -o se abstineat (*inde REGINO syn. caus. 2,60 a coniuge*). *al. c eccl. et theol.: Hraban. epist. 29 p. 447,7* foedus -i non dissolvendum. RATHER. prael. 2,5 l. 89 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLVIA. 1984) duo genera esse -i, unum inculpabile, aliud cum culpa veniale. TRACT. Ebor. II (MG Lib. Lit. III p. 650,4) illi sancti, qui generantur ex legitimo carnis -o et illi, qui generantur ex non legitimo. p. 650,10 lex . . . naturę utriusque -o inesse cernitur. ALBERT. M. nat. bon. 325 p. 116,46 (ed. E. Filthaut. 1974) virginitatis . . . fructus est redemptio, . . . non -i sacram. 242 p. 157,83 -um b e a t a e virginis (251 p. 164,58 de -o b. v. et Joseph. *al.*) 259 p. 170,8 sanctitas accidit -o ex voto coniugum. sent. 4,26,5 p. 103^a,17 instituto divina est illa, a qua -um accepit virtutem sicut et omne sacramentum. 4,27,7 p. 139^b,27 -um magis perficitur ex coniunctione animarum quam corporum. *al. v. et p. 1150,1. d philos.*: ALBERT. M. sent. 4,33,1 p. 289^a,11 contractus -i non est idem apud omnes. p. 289^b,23 -um est n a t u r a l e (p. 290^a,7 -um magis est n. quam politicum. *al.*). eth. 8,3,8 p. 550,27 domus . . . constitutio non sit nisi propter -um. p. 551^a,7 quod . . . commune utrisque coniugibus est, continet -um et firmat. pol. 7,14^e p. 735^a,30 'primo . . . curandum circa -um' (p. 1334^b,31 οὐκευξίν). *ibid. al. cf. l. 15. adde:* NOTKER. BALB. gest. 2,10 p. 66,21 exceptis eis rebus . . ., sine quibus res publica terrena non subsistit, -o videlicet usque armorum. **2 alleg., in imag., per compar.:** Hraban. univ. 7,5 p. 193^D -um . . . spiritale, hoc est coniunctio Christi et ecclesiae (ALBERT. M. summ. theol. II 15,93,5 cap*it.* qualiter -um spirituale sit inter superiore et inferiore portionem rationis. *ibid. al.*). CARM. Cantabr. 25,1 spenso (*sc. episcopo*) sponsa (*sc. ecclesia*) karissimo se ipsam in -o (sim. RANGER. carm. 49 huius -i signum tenet anulus ille, quem dat pontifici . . . ipse Deus). GODESC. AQUENS. seq. 17,5^b,4 tu, Raphael, . . . Deo mentem, menti carnem casto socias -o. CARM. Bur. B 194 p. 31 (add. cod. Di) -um tale (*sc. aquae et vini*) reputans Deus exitiale *eques*. *al. 3 meton.:* a coniux - (Ehe)Frau: RHYTHM. 87,17,1 fallacitas -i. 87,21,2 graviter inflammatus <est> Potifares pro -o. **b coniuges - Ehepaar:** LEX Raet. Cur. 2,23 (ed. E. Meyer-Marthaler. 1959) ut, qui ipsum -um recipit, in integrum eum habeat. **B contractus matrimonii, nuptiae - Eheschließung, Heirat:** 1 proprie: a in univ.: a gener.: HROTSV. Bas. 138 tali -o Satanae cum fraude peracto. WALTH. SPIR. Christoph. II 4,103 cum virgo Iohannes -o celebri sponsalia lēta pararet. HERM. IUD. conv. 10 p. 99,10 (ed. G. Niemeyer. 1961) -um . . . me non omnimodis recusare, sed . . . adhuc id velle differre respondi. *al. β publ., iur., canon.:* LEX Frision. 6^{tit.} de -i ignoratis (*de re cf. p. 1441,20.*) TRAD. Salisb. II 146 si alienaverint se -o ab ecclesia. CHART. Rhen. med. III 260 p. 214,4 libertatem . . . -i hominibus nostris . . . et hominibus eorum . . . concessit comes. *al. spectat ad tempus (nuptiis celebrandis)* *occlsum q. d.* (*cf. p. 1441,375qq.*): CONST. I 437,3 (a. 1023) de legitimis -is ita visum est, ut nullus christianus uxorem ducere debeat ab adventu Domini usque in octavas epiphaniae *eques*. (*inde VITA Meinw. 178 p. 99,20.*) **b c. colore quodam:** a nuptiarum sollemnia - Hochzeit(sfeier): LEG. Wisig. 12,2,17 p. 425,22 usus . . . christiane religionis tam in festis diebus vel in -is (conviviis R1) et escis . . . teneamus. NIVARD. Ysengr. 4,825 -um expletum est. **β pubertas - Heiratsfähigkeit:** HILDEG. caus. 2 p. 138,21 de -i tempore in masculo. **2 per similitudinem de rebus (usu alch.):** VISIO Arisl. p. 327,8 nihil ab hoc mari vos extrahit nisi Cabritis et Bevae -um. *al.*

Il latius i. q. coniunctio - Verbindung: ALBERT. STAD. Troil. 4,728 quasi sint crurum -umque (cod., confugiumque

[Konstanciak]

ed.) *pedum tali*.

1. *coniugo*, -avi, -atum, -are. *script.*: cun-: AGNELL. lib. pont. 97 p. 341,6. *ibid. al.* coi-: l. 35. -iog-: CONC. Merov. p. 81,14 (var. l. p. 259^a). -iuca(tus): LEG. Lang. p. 169,21. *coniungere, copulare* – *verbinden, verein(ig)en* (cf. GLOSS. I 60,34 St.-S. -te kauuetan *Pa* -te nuptę R): 1 in univ.: a gener.: WOLFHARD. Waldb. 2,6 p. 230,1 (ed. A. Bauch. 1979) tria corpora quasi forti bitumine glutinata misere haerebant mutuo -ta. b theol.: ALBERT. M. sacram. 76 p. 54,23sqq. dicit Damascenus . . . : 'quemadmodum Deus in baptimate . . . vit (PG 94,1141^B οὐνέζευξε) aquam et gratiam spiritus . . . ita . . . vit eis (*pani et aquae et vino*) deitatem eqs.' c philos. i. q. (per derivationem) *conectere* – (durch Wortableitung) *verknüpfen*: ALBERT. M. top. 2,2,5 p. 322^a,49 fortiter fortitudini dicitur . . . esse -tum. p. 322^b,11 de aliquo, quod -tum est alteri. p. 323^a,45 casus quodammodo sunt -ti. *ibid. al.* 2 de *coniugio* (cf. l. 6): a in *matrimonium dare* – *verheiraten*: CHART. Turic. 192 p. 84,19 (a. 929) ex his (*filiabus*) due sunt in *potestate* domine (*Reginlindae*) -te (DIPL. Otton. I. 67 cum aliis mancipliis, quae de nostro fiscali curte in p. ipsius domus Dei -ta fuerunt). DIPL. Heinr. IV. 336 p. 443,10 nec invite alicui -bimus *puellam vel viduam*. FRUTOLF. chron. a. 1068 Heinricus rex . . . coepit . . . filias illustrium quibuslibet obscure natis -are. b in *matrimonium ducere* – *heiraten*: FORM. Augiens. B 41 carta de ingenua feminina -ta a servo. c medial.: a *matrimonium inire* – (sich ver)heiraten: ALBERT. M. pol. 7,14^k p. 736^b,20 'in quibuscumque . . . civitatum laxantur iuvenes et iuvenculas' . . . cito -ari (p. 1335^a,16 οὐλέυγγύνω), imperfecti' . . . sunt foetus. 7,14^o p. 737^a,31 'congruit . . . circa aetatem decem et octo annorum -ari has', scilicet puellas eqs. fort. *huc spectat* (an i. q. *subiugare* – *unterwerfen*?): TRAD. Frising. 402 p. 346,36 (a. 818) pater eius (*ingenuae coniugis*) . . . videns proprium maritum in servitio -tum eqs. B commisceri – sich geschlechtlich vereinigen: CHRON. Fred. 2,57 p. 78,10 cum coi-ti eadem nocte fuissent eqs. HILDEG. scivias 2,6,78 l. 2271 (Corp. Christ. Cont. Mediaev. XLIII. 1978) quod se virili officio cum altera feminina -ari simulat *femina*.

adi. *coniugatus*, -a, -um. 1 de *hominibus* i. q. *matrimonio coniunctus* – *verheiratet*: a in univ.: ERCHEMB. CAS. hist. 46 Landonulfum, germanum suum -um, clericum fecit Pandulfus. WIDO FERR. schism. 1,20 p. 549,19 Robertus dux mulieres -as . . . ad tabernacula adduci paecepit. al. b de *clericis*: CAPIT. reg. Franc. 72,4 arma non portant nec publice -i sunt, qui saeculum relinquunt. ANDR. STRUM. Ariald. 10 p. 1055,30 contra insolentiam -orum . . . sacerdotum. CONST. I 3963,4 de -is presbyteris eqs. GERHOH. psalm. 64 p. 473,10 clericos -os. al. c de *servis* (ad diversa dominia pertinentibus): CHART. Ful. B 237^a p. 341,1 (a. 796) absque . . . duobus servis -is. TRAD. Frising. 1,166 effectus est conventus . . . de mancipliis ex utraque familia -is. CHART. Tirol. 1102 p. 146,5 (a. 1239) in illis XXXVIII -is hominibus eqs. al. cf. l. 19sq. 2 de *rebus usu geom.* i. q. (per proportionem quandam) *coniunctus* – (durch Proportion) *verbunden*: GERB. geom. 7,1 fiunt item alii orthogonii non iisdem laterum proportionibus, quibus superioris (sc. per medietatem geometricam *coniuncti*), -i, sed ad ipsorum . . . similitudinem tali in lateribus numero insigniti, ut eqs.

subst. 1. *coniugatus*, -i m. qui lege matrimonii tenetur – *Verheirateter*: 1 in univ. (saepe c. respectu condicōnis): a gener. (hic illic accedit ad notionem q. e. laicus – Laie, e. g. l. 63): CONC. Karol. 21 p. 189,20 pueri, -i innuptaeque pueriae. 39^A,124 p. 405,8 si . . . more -orum in se ornandis nitore vestium . . . abusi fuerint canonici. AGNELL. lib. pont. 84 p. 334,5 cur iste -us talem . . . optimuit sedem. CHRIST. STAB. Matth. 42 (PL 106,141^A) per -os ministeria Domini administrare. BERNOLD. CONST. chron. p. 392,39 Hugo religiosissimus -us obiit. ANNAL. Veterocell. a. 1265 (MGScript. XVI p. 43,38) hic (*Clemens IV.*) primo fuit -us, post clericus, episcopus eqs. b theol.: OTLOH. prov. R 22 (ed. W. C. Körfmacher. 1936) rectius sequuntur Agnum -i humiles quam virginēs superbientes. HONOR. AUGUST. gemm. 1,59 p. 561^D ecclesi-

am in doctores, continentes et -os discernimus (sim. CONR. HIRS. mund. cont. 204 [Anal. Mediaev. Namurc. XIX. 1966] tres habet ordinum dignitates in ecclesia christiana religio: -orum, doctorum, continentium [cf. Greg. M. moral. 1,14,20].

- 5 ELIS. SCHON. viar. 5 p. 90,27. al.). ANNAL. Pegav. a. 1109 p. 248,40 Iudita comitissa . . . cum beatis -is . . . gloriam . . . canitura eqs. ALBERT. M. nat. bon. 155 p. 66,16 (ed. E. Filthaut. 1974) habet *Maria* merita virginum, viduarum et -orum. sent. 4,26,14 p. 123^a,1 bonum, quod facere debet -us. 10 4,31,14 p. 246^a,26sqq. anima -i transiens ab hoc saeculo aut est distingubilis a non -o aut non. al. 2 de *matrimonio inter se coniunctis usu plur.* i. q. *coniuges* – *Eheleute*: FORM. Turon. 17 quicquid . . . inter -os . . . condonare placuerit eqs. CAPIT. reg. Franc. 293,65 quodsi unus ex -is obierit eqs. STATUT. ord. Teut. p. 15^b,28 quomodo -i sunt recipiendi. ALBERT. M. sent. 4,31,23 p. 261^b,39 simul orare et coire non possunt -i. al. v. et p. 1439,39.

2. *coniugata*, -ae f. *mulier nupta, uxor* – *verheiratete Frau*, (Ehe-)Frau: 1 gener.: WOLFHARD. Waldb. 2,1 p. 208,2 (ed. A. Bauch. 1979) aderat . . . quidam voventis verba audiens -ae. TRAD. Weiss. 275 (ed. A. Doll. 1979) Asmundus eiusque -a Didsuint. CHART. Carinth. I 383 Hauuoig, famulus domini Ottonis . . . qui ex libera -a filios . . . generat eqs. CHART. ord. Teut. (Hass.) 316 Albertus . . . et Adelheydis, -a ipsius. 344 p. 258,33 communicatis manibus generorum nostrorum . . . filiarumque nostrarum . . . -arum corundem. 2 theol.: ALBERT. M. nat. bon. 155 p. 66,6 (ed. E. Filthaut. 1974) Maria virgo actu continentissima, statu autem primo -a et postea vidua. 329 p. 117,63 virgo habet opera et fidem ut -a et insuper corporis integritatem. sent. 4,26,9 p. 108^a,42 metrrix et -a sunt eiusdem speciei. 4,26,13 p. 117^b,7 sive fiat coitus cum -a sive cum soluta, est idem specie. al.

3. *coniugatum*, -i n. *quod* (per derivationem) *conexum est* – (durch Wortableitung) *Verknüpftes* (plerumque *usu plur.* de *verbis generis eiusdem* [cf. Cic. top. 12; de re v. H. Lausberg, Handbuch der literar. Rhetorik. 1960. § 392]): 1 def.: ALBERT. M. top. 2,2,5 p. 321^b,41 dicuntur *principalis simplex et sumptum ab ipso* -a quasi sub uno iugo *principalis significatio* *coniuncta*. p. 322^a,7 dicuntur . . . -a (cf. p. 114^a,27 σύστοιχα), quae sunt huiusmodi: a iustitia iustus eqs. v. et p. 1440,32. 2 de *usu*: ALBERT. M. sacram. 33 p. 25,44 characterizare non est sigillare; ergo a -is nec caracter sigillum. eth. comm. 374 p. 317,16 (ed. W. Kübel. 1968/72) per locum a -is. top. 2,2,5 p. 321^b,22 videndum est, quae sunt -a et casualia. 45 p. 322^b,37 si -um habens contrarium dicitur de -o habente contrarium eqs. 4,2,2^{capit.} de considerationibus acceptis a c a s i -b u s (de notione cf. Boeth. diff. top. 2 p. 1192^B) et -is (4,2,2 p. 371^b,6 a. c. et -is. p. 372^a,33 secundum casus et -a. al.). al.

2. *coniugo* v. *coniungo*.
50 *coniugus*, -a, -um. 1 *coniunctus, unitus* – *verbunden, vereint*: ALBERT. M. eccl. hier. 7,2 p. 762^b,4 *sanctorum animalium corpora* '-a' (PG 3,553^A ὄμοιούσα) quantum ad unionem ad esse unum constituendum eqs. 2 *coniugalis* – *ehe(ähn)lich*: CARM. Bur. B 23,2,6 vide, qui colis studium pro Dei ministerio, ne . . . te participes -e vite vito. Konstanciak *conium* (-on), -i n. (κώνελον) *script.*: cun-: l. 60. com(um): l. 65. *adde* PAUL. AEGIN. cur. 216 -i (comi B).

- 1 *cicuta* – Schierling (*Conium maculatum* L. vel *Cicuta virosa* L.): ANTIDOT. Lond. p. 21,3 basilicon, -o. ANTIDOT. 60 Bamb. 33 *cunion semen*, id est cicuta. PAUL. AEGIN. cur. 78 p. 54,5 cum vino et subtili alfita et -o (3,22,5 p. 173,11 κώνειφ) et psilio. 187 -on (3,35,3 κώνιον) solvens superpone per dies IX. 221 strigni s u c u m . . . aut -i (TRACT. de chirurg. 1032). 220 -um. *ibid. al.* *adde*: GLOSS. III 315,64 St.-S. 65 comum herba letalis eqs. 2 per confusionem i. q. *pinus* – *Pinie*: PAUL. AEGIN. cur. 163 p. 92,3 amigdale et -i (3,28,2 κώνου) fructus.

- **coniunciae* (coi-), -arum f. (cf. *coniungere* et *ThLL. IV.* p. 325,70 *coniugiae*) *lora subiugia* – *Jochriemen*: ADALH. 70 brev. Corb. 13 (Corp. Consuet. Monast. I. 1963. p. 380,10) iugum cum amblacio et coiuncis (coni- S).

coniuncte, coniunctim v. *coniungi*.